This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

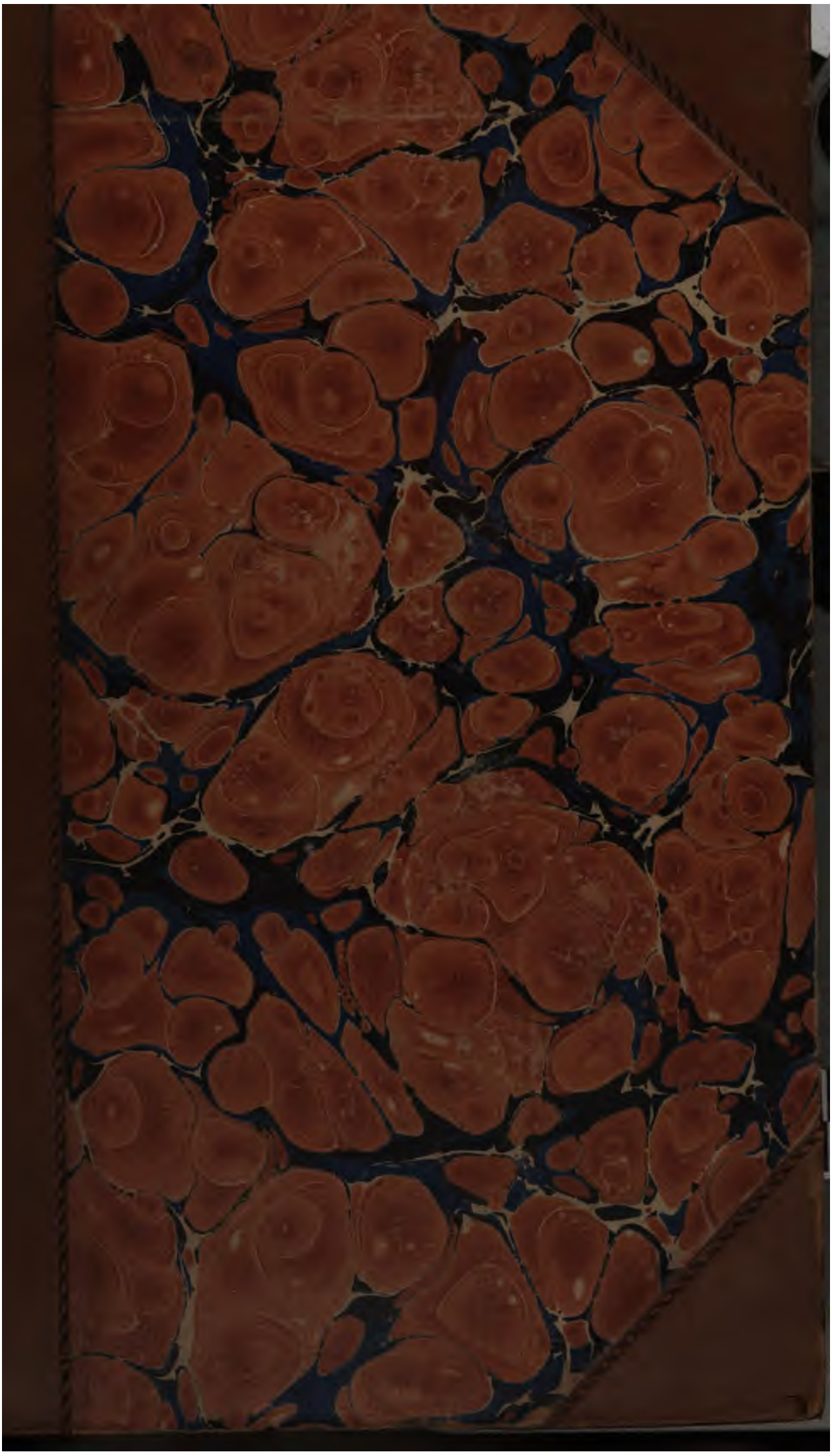

55. i. 1

✓ MS 12 ADDS g 12

Den danske Krønike

af

Saxo Grammaticus

oversat af

Anders Sørensen Vedel

trykt paa ny

og

tilligemed Vedels Levnet af C. F. Wegener

udgivet

ved

Samfundet til den danske Literaturs Fremme.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1851.

TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
OF
OXFORD
LIBRARY

som SAXO GRAMMATICVS

screff / Halffsierde hundrede Aar forleden:

Nu først aff Latinen vdsat / flittelige
offuerseet oc forbedret /

Aff

Anders Søffrinssøn Vedel.

Anno M. D. LXXV.

Glossarium

til

A. S. Vedels Oversættelse af

Saxos Danske Krønike,

indeholdende Forklaring over

I. forældede Ord og Talemaader, samt
II. mindre bekjendte Stedsnavne.

Ved

C. E. Secher.

De i dette Glossarium ved Forkortelser betegnede Skrifter ere:

A. Hvitfelds **Danmarks Riges Krønnike.** 1652. Fol.; betegnet ved Hv.

Chr. Pedersens **Jærtegns Postil,** Lipsiæ 1517. Fol.; bet. ved J. P.

Lucidarius, udgivet af C. J. Brandt; bet. ved Lucid.

Den danske Rimkrønnike, udgivet af C. Molbech; bet. ved Rkr.

Niels Hemmingsens **Livsens Vej.** 1599; bet. ved L. V.

Ligprædikenerne af denne Forfatter ere betegnede ved N. H.

Den jyske Lov, udgivet af N. M. Petersen; bet. ved J. L.

Kolderup-Rosenvinges **Samling af gamle danske Love,** 2det, 4de og 5te Bind; ofte bet. ved Saml. af gl. L.

Sammes **Udvalg af gamle danske Domme.** 1—4 Bind; ofte bet. ved. Udv. af gl. D.

Udvalgte danske Viser fra Middelalderen, udgivne af Abrahamson, Nyerup og Rahbek, betegnede ved D. V.

Forerindring.

Det var allerede i Aaret 1844, at Begyndelsen gjordes til nærværende ny Udgave af Vedels fordanskede Saxo. Ideen dertil udgik fra Prof. Chr. Winther, som ogsaa indgav et Forslag derom til Samfundets Bestyrelse. Efterat en Comite, bestaaende af Prof. Hjort, Bibliothekar Thorsen og Conferensraad Werlauff, havde afgivet en Betænkning om dette Foretagende, hvori dets Hensigtsmæssighed og Betydning enstemmig og indstændig udtaltes, blev det paa Bestyrelsens Forslag af Generalforsamlingen i Samfundet den 13. Februar 1845 besluttet at udgive dette danske Nationalværk tilligemed Vedels Biographi og et forklarende Glossarium. Til Udgiver antoges Cand. philos. J. Levin, som offentlig havde tilkjendegivet sin Interesse for dette Arbejde. Ved kongl. Resolution af 10. Juni 1845 tilstodes Samfundet en Understøttelse af 300 Rbd. aarlig i 2 Aar til dette Foretagendes Fremme. I Slutningen af 1845 udgaves derefter, som første Levering, Texten af Vedels Saxo indtil S. 206. Da Hr. J. Levin derpaa fratraadte Udgivelsen (jfr. „Fædrelandet" 1845 for 24. Dec. og 1846 for 27. Januar, hvor der ogsaa forefindes Oplysninger om hans Plan og Fremgangsmaade ved Udgaven), antoges Sekretær A. E. Boye (med Bistand af hans Søn Cand. jur. H. Boye) til at fortsætte Arbejdet, hvorpaa Resten af Texten udkom som anden Levering i

Aaret 1846. Som tredie Levering udkom i Septbr. 1847 historiske Efterretninger om And. S. Vedel, af nuværende Etatsraad C. F. Wegener, noget forøgede og omarbejdede, efterat de Aaret i Forvejen havde været udgivne som Program fra Sorø Akademi.

Tidsforholdene foranledigede derefter et Ophold, indtil det 1849 overdroges Cand. philos. C. E. Secher at udarbejde et ikke for vidtløftigt Glossarium til Haandbrug, hvilket i Aar er blevet færdigt. Det Hele bliver saaledes nu overgivet Publicum sluttet.

November 1851.

A.

Aarckeløs: ørkesløs. Men hand søgte aleniste efter gode oc aarckeløse dage. 110. Gør altiid nogen god gerning, ath dieffuelen icke finder dig aarkeløss. J. P. Fol. 79 a. Aarckeløshed. 15. 84. 130.

Aardele: afgjøre en Retsstrid, dømme. det vaar icke endnu tid, at aardele saadane Sager. 278. Hand beklager oc, at i holde Lunde Landsting, oc ordeler Blødige Sager paa Lunde Kirckegaard. Hv. 251.

Aarloge eller **Aarlogis:** føre Krig. 392. 416. oft.

Aarsage: 1) Lejlighed, Anledning. haffde god Aarsage at vndkomme. 35. indtil hand fant Aarsage at heffne sig paa hannem. 68. 70. 75. 186. 188. 250. 372. 381. 389. 449. Men her met vil ieg icke giffue Forældre Aarsage, til at forhale Daaben nogen lang tid. L. V. 342. 2) en Sags Fralæggelse, Undskyldning. sagde at saadane letfærdige Aarsage vilde intet hielpe. 493. Thii beder ieg dig ath dw gør min aarsage faar din herre. J. P. Fol. 142 a.

Aarsage eller **orsage:** at undskylde. Rolff aarsagede sig. 32. 48. 68. 90. 192. 205. 223. 224. 517. Aarsaget: uskyldig. 123. Oc foruden den store Skenck, aarsagede hand sig med Kong Haraldi Befalning. Hv. 76. Men i ville alle aarsaghe eder som de giorde. J. P. Fol. 24 a.

Aatte, Aadte: ejede. tredie parten aff alt det som de aatte. 260. 347. 477. Hand aatte til Hustru Surtha. Hv. 11. Tillægsformen aat forekommer hos Hv. 241: Alt det Gods hun hafver aat; Nutiden aa i D. V. II. 154: Jeg brænder op alt det Gods, J aa.

Actendis: den, som agtes. De ringe oc intet actendis. Fortale. 15.

Adelhob: Hovedhær. som gaffue sig formeget dristeligen fra Adelhoben. 314. 438. Hand lod menige Adelhoben aff sit Folck drage offuer Tyweden. Hv. 278. Hermed kan sammenlignes Adelvey, Landevej. Hv. 839, ligeledes Benævnelsen „Adelgade".

Aff bruges i det ældre Sprog i flere Tilfælde, hvor vi nu bruge andre Forholdsord, saasom for: 1) fra, om Tiden: gaff sig aff sin vngdom til Søes. 143; om Stedet: red aff oc til. 333. 2) om: skriffue aff den megle Herlighed. 108. sige aff. Saxos Fort. 4. 31. 33. 64. 170. 3) over: glæde mig aff. 130. glad aff. 211. den Seier hand vant aff hendis Brudgom. 34.

Affbede: formilde ved Bønner. Denne fromme oc milde Herre lod sig affbede. 364.

Afffald: Frafald. stor mistrøstighed oc afffald iblant sit Folck. 291. 376. I Betydningen af Død forekommer det i Vedels Prædiken over den 90de Psalme. I. 6. Oc klager først offuer dette Liffs Kaarthed, Wstadighed oc hastig Afffald.

Afffalde: falde fra. Vdi hans tid afffalt Venden fra Danmarckis Krone. 40. 132. 340. I Modsætning hertil: Da falt menige Almue oc Birckebener . . . . hannem til: d. e. gik over paa hans Side. Hv. 159. Afffalde har ogsaa Betydningen: at dø. Nar som nogher aff Lunde Radmen . . . afffaldher. Samling af gl. L. V. 64.

Afffeldig. Bliffue afffeldig: blive utro, falde fra. hans Vndersaatte kunde bliffue hannem gramme oc afffeldige. 249. I Modsætning hertil: Dog haffde hand icke saa stor Mact, at hand kunde tuinge dem, alligevel mange vaare hannem af de Svenske tilfeldige. Hv. 800.

Affærdiget. vdi sin affærdigede Reise: den Reise, hvorpaa han var affærdiget (afsendt). 161.

Affsødning, Affsødding: Afkom. han hafde ingen afffødning. 138. 405. De ære Abrahamff aff føde. J. P. Fol. 70. a.

Affgunstig: ugunstig, fjendtlig. 10. 222. 237. Affgunstigeligen. 15. Affgunst. 249. Affgunstighed. 302.

Affhold: Anseelse. I stor affhold oc ære. 161. 256. Side 183 betyder det: Afholdenhed.

Affholdis: hædres. Affholdis oc æris. 54. anseet oc affholdne: 4. 9.

Affkom eller **Affkomme** forekommer ofte i Betydningen Herkomst. It oprictigt oc frimodigt Ansict taler selff om sin affkomme. 25. 59. 88. 89. 153. 175. 482. sin Fader oc andre fremfarne affkom: Forfædre. 121. Udaff huilcken de hafde deris Afkom oc Begyndelse. Hv. 205.

Afflegge: 1) Der met afflagde Kong Knud sit Reisig tyg: lod sine Ryttere staa af. 314. 2) afskaffe, lade ophøre. Affguderi er første gang affskaffet oc afflagt. Fort. 1. 216. 219. 527. afflegge all sorg: 160. afflegge den blussel: udslette. 138. Hand afflagde Jernbyrd. Hv. 205. 3) afflegge hannem met hemeligt Suig: lønne, gjengjælde. 335.

Afflagd: ubrugelig. en afflagd eller vdleffde (Landsknect) 102. 174. 328. 478. Derimod: afflagd ærestenck: fortrinlig. 190. quemque operum meorum gratissimum pensatorem speravi. Saxo. 433.

Affige: 1) aftale. vdi en fri afffagt Kamp. 30. 2) give Afslag. afffagde alle sine Beile. 66. 3) afffige sig met: frasige sig. afffagd sig met Kongeligt Regemente. 280. 497. 498. huilcken nogen tid forleden bleff afffagd met sit embede: nødt til at frasige sig det. 391.

Affskaffe har ofte Betydningen: afvende, hindre, tilintetgjøre. afffkaffede min Moders blussel. 65. 226. 397. 527. Vilde Margreff Hans tale paa Lante Loisitz (paatale, fordre det), det skal Margreff Voldemar afffkaffe. Hv. 377.

Affkommet: ugudelig. denne afffkommede Skalck. Fort. 4. 182.

Affkredning: Affald. æde Been oc affkredning met Fæhundene. 174.

Affslaa: 1) slaa, overvinde. Kong Frode affslog hannem. 80. 305. 343. 2) slaa af Sindet, glemme. affslog hues tale oc ord som vaar giort imellem hannem oc Syrithe. 220. 485. 3) Der Taagen vaar affslagen: havde spredt sig. 532.

Affsnibbe: dadle, give Irettesættelse. oc icke affsnibbede hannem for hans Blødhiertighed. 432. I Jylland siges endnu i samme Betydning: sneve, snibbe.

Affstryge: udslette, aflægge. stryge saadane skam oc skendsel aff sig. 12. Jeg affstrøg mit Fædernelands vanære. 65. 71. 74. 93. 129. 153. 171. 323. affstrøg sit Ansict: vaskede det. 190. detersa illuvie, Saxo. 432. strøg Grenene der aff: afhuggede. 138. — Oc skal stryge graaden aff alle Guds børns øyen: aftørre. N. H. Ligtale over Herluf Trolle. 17.

Afftale: ende ved en Samtale, bilægge. hand afftalde all gammel Had oc Fiendskaff. 292.

Affuendis: blive avindsyg, misunde. mange affuendis ved huer andens lycke og ære. 206. 274.

Agerren: en Fure til Skjel imellem to Agre. Agrene oc Agerrene. 184.

All. 1) met alle: aldeles. De andre smaa Der vaare øde met alle. 334. 364. Før ieg slo hannum meth allæ i hiell. Rkr. 206. Jeg tror hannem vel med alle. D. V. I. 50. 2) all død: ganske død. 502.

Alderne: aldrende. 7. 103.

Alnbo: Albue. 378.

Anck: hemmeligt Had, Nag. 422. — Ancke: hade. 218.

Andragen: forfremmet. andragne fra den ringste til den høyeste ære. 177. 274.

Angergiffuen: sorgfuld. angergiffuet oc vaandefult. 7. I det ældre Sprog betegner Anger: Bedrøvelse, Harme. Aff angher oc sorgæ ieg dødæ. Rkr. 2456.

Ansee. 1) formode. (Saxo) skreff denne sin Krønicke..., som det lader sig ansee, Aar effter Guds Byrd 1204. Fort. 17. 2) betænke. Begerede at hand vilde ansee, at hand haffde veret en regerendis Konge. 24. 287. Wanseendis: uden at betænke. wanseendis hues tiranni hans Fader bedreffuet haffde. 170.

Arffue tall: Slægtregister, Slægtskabs Beregning til Arv. kiende hannem ingen rætighed til Riget aff noget Arffue tall. 300. Saa læste de op den arffuetall. Axel Thordsøns Vise i Kæmpeviserne udg. 1664.

Arg: ond, slem. denne arge Vlfinde. 130. 315. 450. Vore oc Rigens argeste Fiender. Hv. 270. Du arge Daare! D. V. II. 175. Och her till so offuer wæthes argh. Rkr. 1146.

Arge: vise sig fiendtlig, hade. saa feidede eller argede ingen paa hannem. 205. at hand aldrig vilde ancke eller arge paa nogen. 218. 274. 332. Hand sætte sterck Gisel for sig, at hand, eller ingen paa hans vegne, skulde nogen finde arge eller feyde ind paa Danmarck. Hv. 173.

Artig: dygtig, modsat vanartig. artige Mandoms Gierninger. 1. Saa kommer der offte en wduelig oc vanærig Søn effter en artige Fader. 76. artige tancker: kløgtige. 374. Artighed: Dygtighed. naturlige artighed. 309.

At: til. vd at Hoffuet. 17. 25. at Marcken. 420. at skade. 11. 336. 421. 454. at ende. 538. Samme Aar drog Kong Christiern at Norge. Hv. 860.

Atskillig betyder oftest forskjellig. som skeed er paa atskillige Tider. Fort. 1. Saa atskillige Domme vaare om Fengis død oc affgang. 63. 127. 319. 320. 405. Lærer oc Paulus ... at Euangelij Retferdighed oc Lowens ere atskillige. L. V. 61. Men Førsten oc Erckebispen haffde atskillige Meening oc Forsæt under de Wender, den ene vilde hafve Troen formeret, den anden Skat. Hv. 75. Jeg begerer ingen ære som atskillig ær fra den ære som bør at gøriff gud fader i hiemmerige. J. P. Fol. 94. a.

Atspørge: (spørie, Dat: spurde, Ulf.: spurd.) 1) adspørge i den nu sædv. Betydning 35. 2) tragte efter. ingen mister met god vilie huad som er atspurdt met Liffs fare. 27. Atspørger først Guds rige oc hans Retfærdighed, saa skal det andet eder tilleggis. N. H. Ligpr. over Byrge Trolle. 106. Thi skulle wii ath spørge den bolig i hiemmerighe som varer ewindelige. J. P. Fol. 184. b.

B.

Baade: drage Fordel af. intet at vinde eller baade. 233.

Bade: Baade, Gavn. Saxos Fort. 3. 92. 214. 272.

Baaren, Boren: 1) død. 464. 2) beslægtet med Fødselen. Før suige de suorne end de baarne. 384. Det besvogrede gaar undertiden for det baarne. Hv. 209.

Bag: Rygg. Bar er broderløs Bag. 89.

Bagbriffue: gjøre Indsigelser imod, gjendrive. det maatte ingen rygge eller bagbriffue. 237.

Bagraad: Raad, der komme for sent. 370. Jfr. Bagvinde: et Vidnesbyrd, som kommer for silde. Rosenv. Udv. af gl. D. III. 183.

Bange, i Forbindelsen bange Kaar, bange Vilkaar: Kaar, som det er vanskeligt at vælge imellem. Amleth haffde tuende kaar, oc begge bange oc haarde. 68. 229. 232. 251. 374. 486. 537. Han norskæ giorde so bangæ kaar, d. e. onde Kaar, Gjenvordighed. Rkr. 1558.

Bare sig: blotte sig for, skille sig ved. Kong Knud haffde baret sig sine Rytere. 314.

Bebreffue: skriftlig overdrage, skjøde. bebreffuede disse . . . . all sin Arffue oc Eie. 332. 364. Item om de 10,000 Lødige Marck, som vor Frue Dronning vaar bebreffuede. Hv. 603.

Bede: jage. Biørn bedis met rasser Hund. 102. 218. At bede de Dyr var i hans Agt. D. V. II. 104. Smaa dywr tha betæ wij therræ. Rkr. 2180.

Bedis: udbede sig. hand bedis, oc fick lydighed. 331. bads hand om Forloff. 59. bedis om hans Daatter: fri til. 24. 66. Theth beddis aff hwert wort skiff en mand. Rkr. 2189. Syden bedis ieg tijl en iomfrw fyn. sst. 2921. Bedis nogenn Mandt eller Suendt til nogenn Mandz Dotther. Saml. af gl. Love. V. 532.

Bedre: erstatte, bøde. bedre... huad som hand tilforn haffde brut. 65. Hwo som bedre skal for nogen brøde. Saml. af gl. Love. V. 140.

Bedring: Bøde. som hand fick til Bod oc Bedring aff Kongen. 59. Han schall haue een deell aff hans bæthring fore syn umaghe. Saml. af gl. L. V. 166.

Befalde: behage. en aff alle, huilcken hende selff best befalt. 15. 145. 331. 348. 354. 375. 382. 398. 421. Da skal de Danske hafve ladet dem befalde, at huem hun tog til Hoßbonde, den vilde de tage til Konge. Hv. 13. Andre lader dem befalde, at udi det 20. Gedeons Aar skal Dan hafve regeret, d. e. mene. Hv. 4.

Begiffue sig: 1) give sig af med. hand begaff sig aldelis paa intet andet end Krig oc Blodstyrtning. 151. 2) have Omgang med. Disse fire begaffue sig met Guthmunds Quindfolck. 187. 188. begiffue sig met den som er aff Troldeslect: ægte. 7. 152. 153.

Begrebet. deris Land er videre begrebet end Falster: er af større Omfang. 334.

Begynde. hand skulde icke begynde noget nyt: gjøre Oprør. 398.

Belacke: bagvaske. Henrick Skatteleder belacker Hertug Knud. 274.

Beleligheb: Beliggenhed, Beskaffenhed. vort Fæderne lands oc hendis beleligheds Beskriffuelse. Saxos Fort. 4. 393.

Belegge: indeslutte, belejre. belagde der en By. 23. 24. 29. 144. 240. 259. 317. 395. 431. De komme til Pariff i Franckrige, oc belagde Staden it Aar. Hv. 37. Er thet i obenbare Feide, nar Finderne ere forhanden, saa att Slottet er belagd. Rosenv. Samling. af gl. Love. V. 39.

Bequeme, Bequemme: 1) passe for hinanden i Omgang. høye Herrer oc wformuendis ringe Almue bequemme icke lenge vel tilsammen. 44. 2) sømme sig for. saadan stick bequemmede Mennisken ilde. 89. 124. 396. Thi det bequemmer Guds Retferdigheds Ordning, . . . at it Menniske vdi Menniskens Slect, som vaar fri for Synd, skulde undgielde Straffen. L. V. 177. Det betyder ogsaa: være belejligt for. Paa Tid, Sted oc efter Leylighed, som dennem forbeneffnde Effterleffuende bequemmer. Rosenv. Saml. af gl. Love. IV. 461.

Beraabe: bringe i ondt Rygte. beraaber mig wskyldige Mand. 276.

Beseyle. saa vaar alligeuel Hading bedre beseylet: var bedre sejlende, havde et bedre Skib. 16. 413. 450.

Besidde har S. 318 Betydningen: at sidde paa. besidde oc regere en Hest.

Besinde: overveje, erfare ved Eftertanke. Mange, som dybere besindede hans idret. 55. 130. 229. 249. 390. Hand besindet, at de icke inden Aar oc Dag haffde annammet deris Læn. Hv. 636. Oc effterthii att wii formercke oc besinde, ath thette store Oprøer i Riiget, . . . er icke kommit aff andet. Saml. af gl. Love. IV. 168.

Beskede: give Befaling, tilsige. Thi de ere tresinds tiue tusind Mand, som ere beskedene at vaacte paa Daneuircke. 474. Oc som det vaar endt, beskeeder hand Canutum at møde. Hv. 96.

Beskedelige (Biord): nøiagtigt, udførligt. Hand neffnde beskedelige baade tid, stæd oc alle omstendige Vilkaar. 495. Oc de ere saare faa, som denne Sag haffue ret betenckt, oc beskedelige nock derom streffuet. L. V. 261.

Beslaa: 1) besnære, forlede. Hoffmodighed oc Tiranni beslog hannem. Fort. 15. 2) lægge Beslag paa. lade alle Færgestæder... besla. 503. Fru Sophie vilde them ther haffue ladit beslaa. Udvalg af gl. D. I. 233.

Bestaa: 1) tilstaa. Jeg bestaar mig at haffue heffnd min Faders og Fædernelands wret. 64. 93. 495. 504. Hand haffver til Slesvig undskyldet sig udi, at hand icke med vaar at ihielslaa hannem, Bestod dog hand bleff fangen efter hans Raad. Hv. 261. Handt haffer hørtt Hendrick Stampe bestandett, samme Arff oc Verigmaall at haffe thet inde hos sig. Udvalg af gl. D. I. 176. 2) modstaa. huorledis hand kunde bestaa saa meget Folck. 102. 107. 123. 124. 313. 368. 474. Oc saa lenge som Kongen vaar i Vestergyllaud, vilde Hertugen icke drage derind, enten for den skyld at hand icke trøsted sig til at bestaa hannem. Hv. 280. Ingen kunne hannum i kry bestaa. Rkr. 183. Hand kunde de Danske ej længer bestaa. D. V. II. 246. — I Lovsproget betyder det ogsaa: henstaa. Som hans Breff om formelder, haffuer hand en Thid langh ladet thet bestaa. Rosenvinges Udv. af gamle Domme. IV. 30.

Bestolle: belejre. bestollede hannem vdi den faste By Duna. 12. Then Stundt, handt laa bestollit uthi Kiøbenhaffn. Rosenv. Udv. af gl. d. Domme. I. 80. Bestaalding, Bestolding. 311. 322. 393.

Besuærge sig: sammensværge sig. Disse besuore sig imod Kong Oluff. 170. Derfore besuærge de sig imod Normannos. Hv. 120. Thi besorø the them meg i modh. Rkr. 1849.

Besuering: 1) Byrde, Tynge. besuering oc Geistlige Herredom. 259. Men nu faarevende Erchebispen andre Sager: den Skat som de Geistlige vaare sat faare, oc anden Besværing, hans Stifft vaar offuergaaen. Hv. 403. 2) Besvær, Møje. 319.

Besynderlig: ualmindelig, udmærket. De besynderligste Kemper iblant dem. 165. 231. 240. 516.

Betage: fange, narre. betage Vendernis Trouillighed. 429.

Betee: bevise, lægge for Dagen. betee sin styrcke. 75. 300. 404. 483. Den alsommectiste gud red paa aseninden at bete off at hand wil ride paa ydmyge oc spagferdige menniske. J. P. Fol. 3. a.

Betemme; lade betemme: 1) lade henstaa, lade bero med. Kong Siuord lod Ring betemme. 195. 347. 458. Got haffde været, at de der med haffde ladet betemme, til Faldet haffde steed. Hv. 229. Men fordi vi nu bleff samme Land oc Konge qvit, maa frembelis med deris Bedrifft beteme: standse med Beretningen derom. Hv. 802. 2) give sig i Færd med, kæmpe. lade sig ene betemme met dennem. 153. Se solum pugiles excepturum dicebat. Saxo 355. Thi Kongen steddis altid i Danmarck, oc lod sine Befalningsmænd betemme med Sverrige: skalte oc valte dermed. Hv. 769.

Beuilge: 1) i den nu brugelige Betydning. 324. 2) bringe til at indvillige i noget, overtale, formaa. Men der hand kunde icke beuilge sig hende: overtale hende til at indlade sig i Ægteskab med ham. 41. met sine søde ord beuilge hende, at hand maatte faa hendis Ansiet at see. 141. 172. 209. 495. 534. Huorforre hand motthe beuillge Uden-Herritzmendt thet wille giffue hannom bestreffuit. Udv. af gl. D. IV. 12. Oc skulle forbemelte Verge eller Samfrender beuilge eller neffne tuende gode Mænd. Rosenv. Samling af gl. Love IV. 471.

Beile, Beyle: (Ental og Flt.) Bejler. alle hendis Beile. 15. 83. 85. 111. 145. 196. En ældre Form af Ordet er Bedele eller Bedlæ. Oc raadde hende ath hun sig giffte skulde oc samtycke syn bedeliff vilge. J. P. Fol. 98 b. Hvn giorde synæ bedlæ saa megeth vtoll. (Fortræd). Rimkrønniken 740.

Biergis: (egentl. at skjule sig) gaa ned, om Solen. om Afftenen, der Solen Biergedis. 101. I samme Betydning siges: Solen vaar gaaen til Bierge. (egentl. i Skjul.) 353. Lader icke solen biergiff offuer samme ederff vrede. J. P. Fol. 174 b. Saa oc forne Erick Mogensen er møtt førend Soell er gangen till Bierge. Udvalg af gamle D. IV. 249.

Blider: Kastemaskiner, groft Skyts. 464. 480.

Blod. Frø, som Suenske kalde Blod, er en Fejl i Oversættelsen. 15. Frøblod kaldtes Offeret til Frej eller Frø. Quem litationis morem annuo feriarum circuitu repetitum posteris imitandum reliquit. Frøblod Sveones vocant. Saxo 50.

Blodstyrtning: Blodsudgydelse. Mord oc Blodstyrtning. 35. 36. 103. 514. 518. Med Brand oc Blodstyrtning alting ofverfarende. Hv. 57. Slottes oc Husses Forderffuinge oc Forstøringhe, Blodstørttninghe. Saml. af gl. Love. IV. 160.

Blu: frygtsom, svag, bly. en blu Røffuere. 100. Æn for ieg wor blw oc spagh. Rkr. 3829.

Bluncke: blinke. 158. 213. Blunckede han tha meth syn braa (Dienlaag). Rkr. 1711.

Bod: Erstatning. 59.

Boelskaff: Frille. Hans Boelskaff spurde hannem at. 35. 300. Der foruden tog hand hans Boelskab med, Cecille. Hv. 800.

Bordag: Kamp, Slagsmaal. Stacket er bordags glæde. 90. 403. Thertill suarett forne Matz Nielsenn og hans Broder ... at the oc theris Broder vore huggen oc ilde saar uti samme Bordag. Rosenvinges Udvalg af gl. d. Domme II. S. 82. Item om nogen Borgere eller hans Tienner eller Landsbyemænd giør Bordag med Slag eller Saar. Rosenv. Saml. af gl. L. V. 267. Formen Barthdag, sst. V. 422. I Betydningen: Hug, Slag forekommer dette Ord i Henrik Harpestrengs Lægebog, S. 65. Worthær hun (Agerkaalen) fastælikæ (idelig) mæth win drukæn, tha hærthær thæt man til at tholæ bardaghæ. — Somæ hauæ hæræ i thæsse værald theræ skyars eeld mæth hordh soth ock guz bordawæ: d. e. Slag, Straf. Lucid. 56.

Borgleie, Borgerleye: Lejr, Kvarter for Krigere. Kong Frode lagde sit Folck alleuegne vdi Borgleie. 103. 216. Det fortrød Borgerne lenger at holde oc haffue slige Giester oc Borgelegre. Hv. 415. — Paa Jydsk siges endnu: at slaa sig til Borgeleje, for: at slaa sig til Ro saa længe paa et Sted, at man bliver til Besvær.

Borge: opsætte til en belejligere Tid (om Hævn eller Straf) 256,16.

Braader: Forhugninger. 329.

Brad. brad Fare: overhængende. 530.

Brage: gjøre Bræk paa, brække. (Isen) som de haffde braget. 412. In eam glaciei partem cujus firmitatem nocturnis excisionibus delibitaverant. Saxo 791.

Braft: Brøst, Skade. 138. For huis Skade och Braft hand haffuer hafft theraff. Udvalg af D. IV., 11. — Braftholdig: brøstholden, brøstfældig. 457.

Brede, Breide: bebrejde, tale ilde om. breide dem deris egen vankundighed. 241. 339. 387. 398. Biscop Absalon bleff hannem brædt for den daglige omgængelse: man bebrejdede Kongen hans fortrolige Omgang med A. 461. Breder nogen den, som gaar i Rette paa deris Vegne, saadant, staae derfore til Rette. Saml. af gl. L. IV. 449. Thii ath de ere komne aff Abrahamss slect oc i ære hedningene Deth breyde de eder obenbarlige. J. P. Fol. 70. a.

Bro sig: slaa en Bro, bane sig en Vej. 321.

Brosiel betyder egentlig et Bræt (en Fjæl) ved Husets Indgang til at træde paa; men bruges her i Betydningen Bopæl. fra den enis Brosiel . . . til den andens. 100. Dette Ord forekommer ofte i Lovsproget. Endt haffuer handt icke Brosiel, tha giffue hans Bonde (d. e. Husbonde) Warsel. Rosenv. Lovsamling. IV. 222. Uti Mariagger, som handt mienthe Her Otthe Krumpens Brosiell vere skulle. Rosenv. Udvalg af gl. danske Domme. I. 99.

Bruge. brugte Biscop Eskild sin Fader oc Farbroder til hannem; d. e. brugte som Mæglere. 302. Patris ac patrui interventu usus. Saxo 664.

Brynde: Hede. Vaaren oc Sommeren førde wsigelige stor brynde met sig. 256. 438. Der Ilden vaar kommen vdi sin fulde brynde: Brand, Hæftighed. 439.

Brystgengs: lige imod. 314. 386.

Bursprock, Bursprog: Møde af Almuen for at raadslaa, et Ting. 305. 326. 431. 433. Endog hand liden Tid tilforne haffde staaet paa Bursprocket i Stockholm. Hv. 867.

Bære. Dette Gjerningsord har meget forskjellig Betydning, eftersom det forbindes med forskjellige Biord. 1) bære En noget effter: lægge til Last. de lagde hannem dette vd i den verste mening, oc bare hannem dette effter. 273. 2) bæris faare. hannem bars faare vdi Søffn: det forekom ham. 302. 3) bære op: begynde. bare de op at snacke noget rundelige. 484. 4) bære paa: a. begynde. Siden bar hun paa at rose Kong Frode. 83. b. paaføre, tilføje. bærer all den Pine oc Plage paa off eder selff lyster. 389. Fort. 6. 5) Lycken bæris til: det hændes. Lycken bars icke bedre til. 33. 404. Der bar sig Lycken til. 391. 6) bære at: passe sig, gaa an. forsøge, huorledis det vilde bære at. 471. I huilcket hand haffde giort, da haffde de sagt, at det kunde icke bære at, for Trette skyld oc stor Affuind. L. V. 21.

Bæring, Bering, Biering: Bjærgning, Underhold. søge sin Næring oc Bæring. 334. 465. Saxos Fort. 5. Oc end der til hialp hand mange, at de komme til biering igien. N. H. Ligpr. over Byrge Trolle. 23.

Børløs: uden Bør, uden Vind til at seile med. 380. Hand laae bøerløs vidt Samsøe vdi fem Dage och Netther. Udv. af Domme IV. 1.

Bøn. de kunde aldelis ingen Bøn faa met hannem: overtale ham. 339.

Bøste: Svinebøste, Skinke. 56[3].

C.

Chrisme: Salve. den Biscoplige Chrisme. 516.

Credenze: Bæger. it statteligt Credenze. 436. 501. 502.

D.

Dag: Frist, Udsættelse. Sagen bleff tagen vdi dage. 343. 474. Alle Fanger paa baade sider skal haffue Dag, 14 Dage effter S. Hans Dag førstkommende. Hv. 642. Thi sette ieg det liden stwnd i dawge. Rimkrønniken. Tillæg 536. Keyseren gaff hende dag. J. P. Fol. 121. b. Oc begieritt, at the wille fremgaae oc sige hannom samme Gieldt, og hand ville giffue Dag therpaa till Paaske først kom. Udv. af D. IV. 12. Det betyder ogsaa Underhandling. Kong Erich Svendssøn bleff forstreffuet til en Dag, skulle holdis til Kongelle. Hv. 94.

Dagtinge: underhandle om, slutte Forlig. dagtingede de met Kongen. 301. 329. 334. 416. fordagtinge. 402. Der paa giordis Breffue, oc bleff sat 20 Riddere oc gode Mend til Gisel faare, med den besteed, at huilcken icke holt hues som dagtinget bleff (d. e. fastsat ved Forliget) Hv. 218.

Deden: derfra. drog hand deden til Suerig. 12. 203. 306. 311. 317. 322. 327. 332. 347. 350. 433. Indtill hand kunde see Leilighedt deden at komme. Udvalg af gl. D. IV. 245.

Deel. for ingen Deel: paa ingen Maade. 230. 344. 379. 393. 397. Ville i giffue eder under Kong Carolo? For ingen deel, svarede Roluff. Hv. 113. — Komme disse onde oc skadelige Aander til dele: falde i deres Hænder. 25.

Delefoget: som fører en Sag. Den anden sagde sig at vere en Delefoget. 125. Item ingen Foged eller Deelefoged skal besverge (ɔ: besvære) dennem. Rosenv. Saml af gamle Love. V. 273. Oc haffver ladet sin Diellefogit deele hanum till Thinnge emodt vor Ordinantzis Lydelsse. Rosenvinges Udvalg af Domme, II. 230. Her forklares Delefogeden ved en Betjent under Lensmanden, der til Tinge forfulgte de Sager, Lensmanden fandt for godt at anlægge.

Dict: Udtryksmaade. den Stil oc sæduanlige Dict, som hand pleiede at bruge. 493.

Drabelig: betydelig. Relligionen oc andre drabelige sager. Fort. 16.

Draffuels. dette draffuels Folck: Skarns Folk. 325. 364. Sliig løse Louge oc Eder, som ere giffne mett sliig dragelss Folck emodt Lougen oc all Rett. Saml. af gl. Love, IV. 175.

Dresel: Skat, Skatkammer. som vdførde met sig Rigens Dresel ind i Polen. 282. Men formedelst hues Krig hand haffde hafft, Dreselen oc alt forraad at være opgangen. Hv. 219. Kongen skal hafve sit Dressel i huert Rige. Hv. 851.

Driste paa: forlade sig paa. huer den som foragter Gud oc gode Raad, oc drister paa sig selff. Fort. 15. Fort. 16. 101. 305. 385. 522. Fordriste. 78. 102. 113. Hand dristede meget paa sin gwdelighed. J. P. Fol. 163. a.

Dræbe. 1) slaa, hugge. dræbte hannem saa hart. 33. 144. 2) træffe. saa er alligeuel en sted vnder Bugen, seer til at i kunde dræbe den. 22. 155. 212. Ogsaa i overført Betydning: Saxonis mening vaar icke ret dræbt. Fort. 19. Hvor du kan ikke den rette Vej dræbe. D. V. II. 235. 3) dræbe paa, imod: angribe. dræbe ind paa hannem, paa tuende stæder til lige. 314. 322. 355.

Dræbning: Træfning, Kamp. saa ret dræbning paa Fienderne. 157. 312. 355. De bleff nu atter ihielslagen aff disse Danske, en stor oc wtallig Hob, ... i de otte Dræbninger. Hv. 33.

Dræt: Betræk, Tæppe. Gulffuet vaar offuerslaget met skøne Drætter. 108. 446.

Duelig har Side 196 Betydningen: dydig. Mange deilige oc duelige Jomfruer oc Fruer.

Dull: kjæk, modig. Hogen hin Dulle 150. Hvn fødde en søn bode doll oc boldh. Rkr. 1572.

Dumme: en Døvstum. en naturlig Dumme. 74. Vor herre Jhesus Cristus dreff dieffuelen aff eth menniske som wor en dwmme. Der han hagde vd dreffuit dieffuelen, da talede samme dwmme. J. P. Fol. 86 a.

Dyd: 1) Hæder. beuiste hannem megen dyd og ære. 254. 328. Med ære oc dygt wort røgte wdspre. Rkr. Kong Hanses Kr. 872. 2) Dygtighed, Kraft. Dyd oc Manboms gierninger 37. 53. 65. 78. 117. Dyd og Dueligheb. 83. 163. Deth vor en sterck tro aff en qwinde at hun trode at ihesu cristi klæder hagde saa stor mact oc dygd ath hvn blessue svnd om hvn toge paa dem. J. P. Fol. 182 b.

Dydelig: 1) hæderlig. Byrd oc dydelige Adelskaff. 325. Dydelighed: Hæder. 100. 2) dydig. saa vaar han ocsaa dydeligere. 410.

Dydig: dygtig. dydig oc dristig. 37. 117. dydighed oc dueligheb. 1. 331.

Dyl. Bære dyl: lægge Dølgsmaal paa, dølge. Men der han formerckte at de bare dyl. 299. 335. 342. Bliffwer samme fredløss Mandt æstitt aff hannom,... oc hand beer Dyll paa hannom, tha were hand fredløss mett then anden. Samling af gl. Love. IV. 177. Videre berette och Thorbenn Nielsen, at handt aldrig haffuer boritt Døll paa samme Kiper. Rosenvinges Udv. af gl. D. II. 238.

Dylle, dølle, dølie. (Dat. dulde, Tf. duld): dølge. 14. 55. 56. 65. 74. 91. 191.

Dønicke: pryde med indlagt Arbejde. Vden til vaar Kircken flitteligen dønicket. 434. Exterior ædis ambitus accurato cælamine renitebat. Saxo. 822.

E.

Effne, Æffne: Lejlighed, Anledning, der Vrse saa at effne gaffs. 33. 279. 297. 321. 357. Mand skulle icke alenisse holde seg aff at gøre illde, men mand skulle och ei giffue effne til at ilde skulle giøris. Samling af gl. L. V. 128.

Effterfiun: Mønster, Exempel. en god Dristig effterfiun oc Exempel. 311. 372. 387. 464. 477. Oc forthi (ɔ: derfor) tolde han hwnger... off tyll kendom (ɔ: Lærdom) oc effterfyun. Lucid. 20. Hanff foreldre toge saa god effter fywn aff hannem at de gaffue alt det de hagde i gudz naffn. J. P. Fol. 35. a. I stoftnænte Skrift staar i samme Betydning: Efterligning. Udi fierde maade skulle foreldre giffue deriff børn god effterligning. Fol. 50. a.

Effterst: bagest. de effterste Been. 318. Førræ æn hænnæ æftærstæ barn worth fød: sidste. Samling af gl. L. II. 14. Komparativet æftræ forekomme jfst. S. 226.

Eg: en lille Baad. Eger oc Baade. 256.

Egne under sig: tilegne sig. oc egnede det vnder sig met deris egen Lands sticke oc Low. 430.

Elskelighed: Kjærlighed. elskelighed mod sin Suoger. 66. Oc bleff annammet til Konning . . . for den elskelighed Undersaatterne haffde til hannem. Hv. 171. Thii at denne verdenff syndelige elskelighed oc ere er vor Herriff obenbare fiende. J. P. Fol. 97.

End-siden: end mindre. it, end siden tuende Konge Riger. 76. 424.

Endelangs: fra den ene Ende til den anden, paa langs. tuert oc endelangs. 428. Ythermere fra then Steen oc endelængs paa et Gierde. Rosenvinges Udvalg af Domme I. 68.

Enten (Stedord): den ene eller den anden af to. enten aff deris Herrer. 181. 231. 346. Oc om det hende sig, at forneffnde Her Lauritz Jonesøn oc Lodvig Albretsøn døde, eller enten dem. Hv. 431.

Esping: en Baad. 283.

Enentyrlig har S. 350 Betydningen: skæbnesvanger. paa denne euentyrlige stund.

Euerlig, euerdelig: evindelig. it euerligt tilnaffn. 222. 296. euerdelige eye. 248. Samme sin Eygendom at nyde, bruge oc beholde till euerdelig Eyge. Rosenv. Udv. af Domme. II. 139.

F.

Faa: (Dat. Fl. finge. Dat. betingende Maade: førend man finge. 327): give i Hænde, skaffe tilveje. loffuede sig at ville faa dem til Stallbrødre, Huilcke de heldst vilde selff vduelle. 86. 151. 519. hand skulde aldrig faaet til Liffs igien: blive bragt til Live. 379. Oc haffde hand nogen tid tilforne taget en Mands Kone imod hendis Vilie, huorfore hand fick stor Wlydighed iblant Almuen. Hv. 48. Tha fick hwn hannum i deglig rosen. J. P. Fol. 9. a. Han fik hannem andet at gjøre. D. V. I. 53. Da svarede Morten Børialssen, at hand icke vaar plichtig, at faa hver Drog Thingbogen. Udv. af gl. D. IV. 128. Schall ingen faa Preste eller Munche theris Guodz, som the faa bortgiffue, utii Forvaring. Samling af gl. Love IV. 13.

Faakundighed: ringe Kundskab. mindristighed oc faakundighed. Fort. 20.

Faaregiffue: 1) afhandle, foredrage. den gantske Historie som her effter skal faaregiffuis. Saxos Fort. 4. 42. 189. 402. Derfor vil ieg nu videre der om tale, oc først faaregiffue Vidnisbyrd aff Scrifften, at Christus er Mennistens Saligiørere. L. V. 203. Effterfom om Skolerne ydermere andensteds er at foregiffue. Saml. af gl. L. IV. 353. faaregiffue sin Traaldomskonst: udøve. 50. 2) foreslaa. det som du faaregaffst. 53. 184. 414 .509. 3) besale. Artickle som derudi bleffue faaregiffne. 226. 421. 537.

Faarelegge. Der som mig haffde veret lenger Liff faarelagd: det havde været mig forundt at leve længere. 177.

Fad. de Aar som Gud haffde endnu i Fad met hannem: vilde lade ham leve i. 497.

Fadebur: Skatkammer, Skat. hans kongelige Fadebur. 14. 99. 179. 501. Island . . . laae til Kongens oc Dronningens Fadeburd, saa ingen uden Kongerne maatte dennem besegle. Hv. 588.

Faderskaff: skifft vdi Faderskaff: med Partiskhed. 505.

Faffne: modtage, behandle venlig. hand faffnede deris Legation met wsigelige Ære. 12. 212. 316. 323. 347. 400. 412. The faffnede meg wel tha ieg tijd kom. Rkr. 5039. De favned saa vel deres Konge Hr. Thor. D. V. I. 343.

Falaske siges om det, som er nedbrændt i Bund og Grund, dog saaledes at man endnu kan se, hvad det oprindelig har været. Det laa noget nær helfften vdi falaske. 330. 442. Jeg er ligned ved iord oc muld. Sammeledisf ved fallaske oc aske. J. P. Fol. 95. a.

Falde til: 1) begynde. Thi falt hand strax til at formane oc bede hannem. 168. 395.

Faldsmaal: Pengebøde. Den Menige mand tog ved dette Faldsmaal. 250. 251.

Falsk: Falsthed, Svig. falsk slog sin egen Herre paa halsf. 19. 121. 189. 324. 488. Det gjorde hun af stor Falsk. D. V. I. 184. Jegh haffuer fornwmeth at sweg og fals ... thet kommer syn herre i gen paa hals. Rkr. 4231.

Fangelig: hvad der er til at faa. indtil der bleff nogen aff Kronens Forleninger fangelige. 486.

Fare har foruden den nu brugelige Betydn. ogsaa den af: Frygt. bar fryct og fare for dem. 7. Thi Hading tog alting til fare: frygtede for alt. 19. 36. 195. 503. Men Hertug Erich bar en Fare for Kongen, oc vilde icke fare til hannem, dog fortalde Hertug Woldemar, huor vel hand haffde været tracterit, saa at der io ingen Fare skulde være paa færde. Hv. 403. Dette bond løsiff meth den hugkommelse oc fare som hand haffuer for den euindelighe pine. J. P. Fol. 98. a. Jeg bar dog farræ, for the worræ tvo. Rkr. 869.

Fattig har undertiden Betydningen: usel (i Almindelighed, uden Hensyn til Ejendom). min fattige bedrøffuede Moder. 64. 90. 228. 316. 367. 441. en fattig Karl: af simpel Stand. 95. Nogen fattig Karll, som icke er aff Adelen. Samling af gl. Love. V. 40.

Feiring: Bod, Erstatning. Mandbod eller nogen Skenck og Feiring for deris død. 129. Dem giver jeg dig til Fejringsbod. D. V. II. 127. Thertill suarett Per Suenningsen oc i Rette lagde nogre Tingsvitner, lydendes, att handt hagde bødt samme III. Stycker Jordt till enn Feyring for Seurinn Bertilssenns Dødt. Rosenvinges Udv. af Domme. II. 14.

Fellig: tryg, sikker, rolig. drage fellig ind oc vd igien, 491. Lode hannem bede paa Rettens vegne, at han vilde forstaffe os it felligt Sted. Hv. 270. For handt hagde gussuit hans Brodher uti enn feylig Legde (d. e. fellig Lejde), oc satthe hannom uti Stock oc Jernn. Rosenvinges Udv. af gl. D. Domme. II. 34. Det forekommer ogsaa som Navneord. Leyde, Fællig og sickring. Hv. 328. Fellighed forekommer i Udv. af gl. D. II. 76. (Vor Landzdommer) beskuhe for^ne Nis Laurtzsenn mett syne Brøder vedh evich Fredt oc Fellighett.

Felligs: fælles. hans ieffnlige i Alder oc felligs optuctelse. 5. 138. 272. 434.

Fennicke: en lille Fane, Rytterfane. 102. 310. 420. — S. 222 derimod: Hovedfanen.

Festelig: fast, vældig. faa, men festelige Hug. 33.

Festenøl. drack festenøl met Kongens Syster: holdt Jaord, Trolovelsesgilde. 123.

Fin: fortrinlig, udmærket. en fin vnger Mand. 51. 527. Der skal udi Kiøbstederne være tuende fine, fornemme Borgere, ... huilcke skulle være som Offuerformyndere. Saml. af gl. L. IV. 416.

Fiskede, Fiskend: Fiskeri. Sildefiskend. Saros Fort. 5. 466. Silde fiskedet. 465. Om Høsten til Sildefiskende paa Skaanør oc Falsterbo. Hv. 171. Samme Breff alleneste skulle formelde om therris Thold oc Konngelige Rettigheedt udi Norge oc udi Skaane-Fischennde at udgiffue. Gl. Domme. IV. 349.

Fir: Liv; forekommer stedse i Forbindelse med Fæ: rørlig Ejendom. fiør oc fæ. 4. 36. 100. 331. 394. 483.

Fledig: dorst, dum. groff oc fledig vdi Hierte oc Mod. 455. 473. Ath ieg skulle ware tijl sind so flædæ. Rkr. 578.

Flue, fluffue: at flyve. 95. 102. 420. en flue tidende: en Flyvetidende. 419. 424.

Flode: stige (om Havet). Naar Vandet fløder. 368. 458. Det betyder ogsaa: lade oversvømme. Hvat hældær han fløthær aa sit eghæt æth andræ mæns. J. L. 27. Flodemaal: Vandets Højde. effter som Vandet giør sin Flodemaal. 245. Wy befinder thenom ... at haffue nytt oc brugt for^ne Møller medt Damsholdt udi høigeste Flodmaall. Udv. af D. IV. 108.

Fodestød: Fodfæste. 91. (Stød: Støtte).

For: Furer. lange Huler oc For. 116.

Forarbeidet: udmattet ved Arbejde. forsmæcted oc forarbeidet. 451. 464.

Forbede: afvende noget ondt ved sin Bøn, bede om Naade. forbade hannem. 516. 533. Gick hun af Slottet ... hannem imod ... oc forbad hans Vrede. Hv. 515. Oc skall Danmarcks Rigis Raadt ... were forplictige, at tilhielpe med (d. e. hos) Koningen at forbede oc til rette forsuare alle Encker: gaa i Forbøn for. Saml. af gl. Love. IV. 215.

Forbide, forbie. oppebie. oc icke vil forbide mit endeligt. 73. 275. 342. 505. Der undfick oc forbidde de Svend

som effterkom. Hv. 104. Eptherfom Kiell Juell hanom paa anden Dagen y Landtzthingit forbidet haffuer. Udv. af gl. D. IV. 131.

Fordaaie: bortødsle. det fordaaiede hand met offuerflødighed. 76. 182. Mon jeg fordøjer mit Liv? D. V. I. 125.

Fordags. deris fordags Leyre: deres Lejr fra den næst foregaaende Dag. 268. 444.

Fordrag; haffue i Fordrag: opsætte til en anden Tid. haffue hannem det ydi Fordrag. 140. 260. 275. Hullcket som wi høyeligen ombade, at hand os i Fordrag haffve vilde. Hv. 822. Och bad Henrick Bang, att hand for Frue Inger, hans Hoffbunds Schyld, ville haffue det i Fordrag. Udvalg af gamle D. I. 205.

Fordrage. vilde icke lade sig fordrage met hende: slutte Forlig. 111. 491.

Forfald. tilstedde hand Homothe oc Thole at giøre hans Forfald: træde i hans Sted. 172. Jfr. Kumær hins forfall, (den, der bevidner, at hin har Forfald) thær sæktæt ær, aa vithærmaals thing. Jyske Lov, udg. af N. M. Petersen, S. 23[20].

Forfang: Hindring, Afbræk. 465. 501.

Forfare: undersøge, skaffe sig Kundskab om. forfare hendis sind. 44. 107. Skulle fornefnte wor Schultus Tiænere være plictuge at forfare alle Sager (Forbrydelser), som steer i Kiøbstederne. Samling af gl. d. L. IV. 73.

Forfeire: forsvare. hand forfeirede Lensmendens sag. 331. ut et præfectorum partes dissimulanter protegeret. Saxo. 702.

Forfulde: afskylig. forfulde gruelig Ketteri. 31.

Forfølge: fortsætte. forfølge hues som fattis ydi denne Krønicke. Fort. 22. 243. 248.

Forføre: 1) forebringe, berette. forførde hemelige til dennem, alt hues som hand formerckte. 469. Oc thet steer for handt er icke rett undervist i Sagen, eller ocsaa er hannom wrangt forførdt. Saml. af gl. d. L. IV. 217. 2) falskeligen beløye oc forførde hannem: bagtalte. 274. 3) føre bag Lyset. Kongen lod sig forføre. 274. 276. 4) fortørnet oc forførd paa Kongen: forbitret. 235. Det betyder ogsaa i Lovsproget: bortføre, flytte. Forføre syt Guodz paa nogen anden Stedt. Samling af gl. Love. IV. 81.

Forhaste. Det er straffeligt at farhaste sig paa en anden: forgribe sig. 93. Stulte est in alium indignatio, temeraria in se. Saxo. 215.

Forholde: følge. Dog alligeuel kand ieg icke forholde dig, at G. haffuer i Sinde, o. s. v. 95.

For knyt. vere eder saa hart for knyt: underdanig. 392. Sed neque cervicem meam eo usque sponsionis titulus obnoxiam facit. Saxo 769.

Forkrencke: fordærve, forføre. forkrenckis aff gode Dage. 22. 154. 530. Den almindelige Menneskelig finds oc fornufftis forkrenckelse: Fordærvelse. Fort. 3.

Forkryste: knuse. Siugdom haffde nær forkryst hans Hierte til døde. 523. 533.

Forkundskabe: udspejde. som skulde forkundskabe dennem. 66. 101. 372. Effterdi deris whørd Grumhed nu waar alt til Rom vdspred oc forkunskabet. Hv. 112.

Forlene sig: mildnes. indtil denne Wbarmhiertige store Storm legger eller forlener sig. 371. (Jysk linde: mildnes [om Smerter).

Forleske: lette, mildne. forleske den dyre tid. 182. 184. 367. Forleskelse paa deris aarlige Skat. 517.

Forloffue: 1) love. 4. oft. 2) gaa i Borgen for En. vegrede sig der faare at forloffue i denne Sag. 324.

Forløbe: løbe fra, lade i Stikken. forløber sin Staalbroder. 37. 225. 250. 480. forløbet sit Liff: sat sit Liv til. 304. 305. Saafrembt nogen befindis som nogle Gange sin Lære forløber. Samling af gl. Love. IV. 419. Forløbe sig. ihuorledes at Sagen kunde forløbe sig: hvilket Udfald Sagen kunde faa. 493. 540.

Forscriffue: 1) forvise, sende bort i en ond Hensigt. Thi forscreff hand hannem til Kongen aff Engelland. 57. Thi lod ieg griffuen (d. e. gribe ham), oc hannum for screff til greuen i flanderen meth budh oc breff. Riimkr. 3504. 2) fastsætte, slutte Overeenskomst. paa forscreffne dag. 124. 227. Thi forscreffue alle Kong Regners Sønner sig met deris Krigsmagt. 204. 207.

Forsee: 1) forsørge, forsyne, sørge for. at det Kongelige blod skulde saa ilde forsees. 6. 117. 218. 296. 498. Abel, som vaar vel forseet, fremfor de andre. Hv. 214. Men dømer oc høffdingæ hadhe the, som them oc landhen skullæ forsee. Rkr. 50. The hagde verrit utti Hjortholm, slunnett oc seett samme Gaard, tha er samme Gaardtt ille forseet och Husene er møgit forfallen och ilde medfarenne. Rosenvinges Udvalg af gl. d. Domme. I. 279. Dette Ord betyder derfor: beslikke, bestemme. Att mand icke kunde wide, om Liffnett war hinde lenger forsseet eller icke. Udv. af Domme. IV. 263. 2) forsømme. forsaae denne Skantze oc Leilighed. 251. 317. 369. 381. De forsaae Skantzen, saa Her Lord Bonde kom wforvarendis paa dennem oc slog dennem. Hv. 858.

Forsee sig: 1) sørge for sig, søge Tilflugt. de skulde forsee sig selff, huer det beste hand kunde. 355. 453. 491. De andre saargiorde forsee dennem at Skowen. Hv. 123. Oc therfor met thet fyrste forsaa for^ne Chrestenn Persenn seg hiemeligenn aff Landitt. Udv. af gl. D. II. 170. 2) forsee sig (til): ane, vænte. Thi de haffde icke forseet dennem til, at hand saa snarlige skulde bleffuet deris obenbarlige Fiende. 78. 115. 170. 206. 276. 277. 399. 528. Fordi de forsaa dennem ingen Hielp udi Kong Christoffer. Hv. 457.

Forsidde: sidde en Befaling overhørig. forsad Kongelige vdbod oc leding. 248.

Forsige: 1) nægte. hun forsagde hanneu det hand begærede. 32. forsige sig fra nogen Fare: søge at undgaa. 120. Der foruden maatte hand . . . forsige oc afftaa all den Skat, som hand Aarligen optog af de Holster: d. e. frasige sig. Hv. 53. 2) omtale. effter denne forsagde hendelse. 223. 3) fastsætte, bestemme. paa en viss forsagd tid. 232. 256. 345. 443. 454.

Forsiun, Forsyn: Opsyn, Omsorg. Menniskelige . . . forsyn. 113. 212. 261. 369. Rørich sick nørre iutland i syn forsyn. Rkr. 1552.

Forsmaa: ringeagte. forsmaade all den store vaade. 147.

Forspede: udspejde. 24.

Forsætte: 1) drog frem vdi sin forsætte Reise: den Reise, han havde foresat sig. 230. sin forsætte Mening: forudfattede M. 395. 2) fordærve, ødelægge. ligerais som hand vilde hugge, stinge oc forsette met den. 488. Kan ok swa worthæ, at annær af the brøthær brytær swa høghælik at børnnæn æræ thær foræ sat mæth: Børnenes Gods bliver ødelagt. Samling af gl. Love. II. 52.

Fortact: tildækket, skjult. fortact snildhed. 155. 161. 250. 278.

Fortage: 1) borttage, hindre. Regn oc Storm fortog dem Solens klare skin. 16. 51. 90. 92. 93. 99. 167. 350. 515. Thi dette vaar hans viss, at hand altid vdi sit egit Huss, vden at fremmede fortog hannem det, stod met sit folck, oc læste til Bords. N. H. Ligpr. over Herluf Trolle. 36. 2) hans fortagne Kierlighed: hæftige. 42. moræ impatiens amor. Saxo. 112.

Fortale: bagvaske. fortale oss Danske. 94.

Fortøffue: 1) tøve. 10. 531. 2) vænte paa, oppebie. Kong Frode skal icke fortøffue dig vdi Landet. 85. 101. 150. 312. Vort Hiem er vdi Himmelen, huor fra wi fortøffue Frelseren. L. V. 187. Derimod i Rkr. 3500: Hand meg fortøffuedæ stwnd fra stwnd: han lod mig vænte.

Fortøgre: opholde, standse. Hand fortøgrede Kongen. 252. 292. Wfortøgred: uden Ophold. 238.

Forwaring: Sikkerhed, Pant. biude saa løs forwaring. 380. 393. Medenn (ɔ: men) skal giøris thennom nøgagtige Forwaringe. Saml. af gl. L. IV. 228.

Forwart: Fortrav, Fortropper. Met dette Forwart vaar hand altid den første som søgte Fienderne. 420.

Forwende: 1) forandre, fordreje, omskabe. som hun siden forwende fra den obenbare affgudiske brug til sin egen hofferdigheds brask oc bram. 12. 49. 69. 86. 117. 127. 138. 141. The bleffue forwendæ paa en stedh (d. e. strar) tijl trold. Rkr. 2227. Huilchet Vii tha effter theris Radt och guode Underuysning ville forvende y bedre Maade. Samling af gamle Love. IV. 67. 2) foreslaa. hand forwende oc fremlagde saadant. 153.

Forwinde: overbevise. Bleff nogen . . . anklaget oc louligen forwunden. 227. 250. 296. 491. Vi skulle icke huse eller antage de forwundne for hans Herre Faders Død. Hv. 349. Hwo som forwonden worder, at hand thett ej giør, tha skal hand myste halff sin howittlodt. Samling af gl. Love. V. 142.

Forwise: give Irettesættelse. skarpeligen forwiste hannem. 243.

Forøffre. I Steden for denne lidt mere danske Form bruge vi den tyske: erobre. 99. 311. 320. 430. 436.

Forde: Adfærd, Udseende. All Verden veed aff din Forde. d. e. Færd. Fort. 24. Vers 6. hans Kongelige Forde oc metfølg. 323. Saa saare underlig var hans Forde. D. V. I. 85.

Fordre: fremme, gavne. det hellige Euangelium haffuer veret fordret. Fort. 1. 8. Saxo. Fort. 2. 4. 5. 28. 411. Saa biude Vi oc alle, som Rigens Rett bruge ville, den hereffter at fordre. Samling af gl. L. IV. 328.

Fordring: Gavn. 321[12].

Formere: fordums, forrige. den formere Wreenlighed. Fort. 3. hans formere vanrycte. 50. 248. 262. 339. 380. 381. 393. 419. 444. En dog at deriff forfedre finge icke i forme tiid saadan røst oc løffte aff hiemelen som iøderniff giorde. J. P. Fol. 6. b. Hun dughær æi mynnæ (mindre) æn thæn fyrmeræ (førnævnte). Henrik Harpestrengs Lægebog S. 102.

Foshed: Hæftighed i Begjæringer, Uforskammethed. uige it sæde ned bedre for sin foshed. 227. Jfr. Hv. 260. Dog vaar hand saa Foß, at hand vilde icke tage ved slt Stifft.

Frack er det samme Ord som vort nuværende fræk, men i god Betydning: modig, tapper. Frackis tilnaffn. 161. Den samme Betydning har Frodes Tilnavn: Fregne, 22, hvilket er det samme Ord som Frockne. 169. Før en ieg i mandom bleffue saa frack. Rkr. 1613.

Frembrage: fremføre. frembrage sin Aarsage. 149. forlyste oc frembrage sin Alderdom: henleve. 136.

Fremsæt: Forsyn. Guds Godheds forsiun oc fremsæt. 253. cum cælesti beneficio mortalis livor opponitur. Saxo. 594.

Froe. (Frode. 115). den huide froe aff Hafffens bølger.: Fraade, Skum. 53.

From har foruden den nu brugelige Betydn. ogsaa den af: ædel, mandig. huer som haffuer det frommiste hierte i Brystet. 36. 102. Jeg vil nw fichtæ meth kemper too, de frommesthe i sassen kunne boo. Rkr. 851. De danske Mænd ere saa fromme. D. V. I. 152.

Fromme: Nytte. til liden gaffn oc fromme. 328. Dog naar hand anrører Kongens Land, skal Kongen staa hannem for Skade oc fromme: staa ham til Ansvar for hvad der kunde skee. Hv. 531. Det ganger dig lidet til Fromme. D. V. I. 69.

Fructsommelig (om Jordbunden): frugtbar. 58. Fructsommelighed. 320. Wfructsommelig. 432.

Frynt: Ven. Frynt eller Fremmet. 315. 331. 349. 440. Wfryntlig: uvenlig. wmilde oc wfryntlige. 317.

Ful: dorsk. fule oc wmælende Bæst. 130. 387. Dette Ord har ogsaa Betydn. lumpen. Udi slig en fuuell Sag at werre opkrauffdtt. Udv. af Domme. IV. 166. — Fulhed: Dorskhed, Feighed. 35.

Fuldbyrdig: enstemmig. met allis indbyrdis oc fuldbyrdige samtycke. 292. 468.

Fuldsom: af kraftigt Ydre. en fuldsom oc langer Mand. 30. 103. 257. 411.

Fund: Paafund. 56.

Fæ: feig. fæ oc blødhiertige. 27. 36. 339. 373.

Fæderne: Fædrenearv. 331. Det betegner oprindelig Fædreneslægt: Hans Fæderne skal hafve været de Huider. Hv. 231. (saml. Møderne).

Fæfod. den Søndre oc Østre part aff Sieland laa øde vnder Fæfod: udyrket. 334. Jeg lade theth land plat vnder fæ fodh. Rkr. 2499. Men the thoo nyy Gaarde, som nu nylligen opbygtt ere, bør nederlegges til Fiendlebyy under Fee Foedh: til Græsgang. Rosenv. Udvalg af gl. D. II. 107.

Færd: Reise, Fart, Flugt. tre dags færd. 103. 159. 334. Tha ieg kom vdh oppaa myn fær. Rkr. 1619.

Færde: gjøre færdig. Siden færdede de deris Skib. 452. 462.

G.

Gaa. Følgende Talemaader mærkes: 1) gaa vnder Øyne: se Øyne. 2) lode intet ved sig gaa huad skeed vaar: vilde ikke tilstaa. 250. (summam ejus dissimulationem egerunt. Saxo. 586.) 347. 3) de ginge vnder Jorden met deris Faders raad oc anslag: holdt hemmeligt. 299.

4) hand vilde gierne gaa til sin Sandhed: gaa til Bekjendelse. 495. 5) Denne Spaadbom gick de Danske vd for sanden: gik i Opfyldelse. 14. 6) deris Fetalie gick fast paa grunde: slap op. 185. 370. Kosthen gick paa grwnd. Rkr. 3501. 7) gick hannem saa lenge effter: overhængte ham med Bønner. 343. 8) gaa der om effter Lands Louen: forsvare sig. 490. 9) giffue Hagbart rom: vige for ham. 146.

Genisten: strax, ufortøvet. drog hand dennem genisten til sig. 321. 355. 381. det geniste de kunde: det hurtigste. 433. Midlertid fick hand tidende, at de Lybske plyndrede hans Land, thi drog hand genisten hiem. Hv. 216. Oc fandh ther genesthen hwor karlen laa. Rkr. 576. Om morgenen gensten æffther scal hand giffue alle brødre i borgestuen een tynne tydesk øll. Samling af gl. L. V. 25.

Giem. Hertugen gaff ingen giem ... paa denne Vise: gav ej Agt paa. 278. Han wordher theth war, ho theth giffuer gem. Rkr. 338. At gømæ (gjemme) betyder i Lovsproget: tage i Agt, passe paa. Han skal sit sithæn meræ gømæ for thæn man: vogte sig for at fornærme ham. Rosenv. Saml. af gl. L. II. 70. Rætæn gømæ: iagttage, hvad Ret er. sst. S. 304.

Giengærd: en Afgift; her menes især Levnetsmidler. bortførte met sig all den Giengærd. 286. 312. 324.

Gienpart: Modpart. 363. 395. 403.

Giensigelse: Modsigelse. 272. 373.

Gierne; bede gierne: bede indstændig. bad hannem gierne. 123. 485. O fader abraham ieg beder dig gerne ath du vilt sende Lazarum til min faderss hwss. J. P. Fol. 138. a.

Giffue. Giffue sig effter: give sig i Lag med. Vsse gaff sig effter den anden sin modstandere. 75.

Gild: hæderlig, ypperlig. gild oc gieff Erckebiscop. 261. 420. 439. Hun græd for sine Brødre syv, fast mere for Ridderen hin gilde. D. V. III. 103. Gillde Mendt oc gæffwe, som Lougen uttwiser. Samling af gl. L. IV. 175. Wgild: ærelø. hand were wgild. 99. 373. Huo som steere Hunde haffuer, være wgild. Hv. 840.

Gising: Gisning, Formodning, Spaadom. [illegible]. 372. 437.

Giøre [illegible] Giøgte. 420. Giøre Segel: [illegible] Seil til. 97.

Gnegge: (egentl. vrinske) huje. 220.

Grude. det grude noget til dag: gryede. 428.

Grund. Sindsstemning. Almuen haffde alldelis ingen god grund til Kong Knud: hadede ham. 249. (Nam quum ... eum civibus invisum animadverteret. Saxo. 584). 422. vnd grund oc mistancke. 421.

Gryff: Hilsen. Joabs gryff oc Judas kyss. 249.

H.

Haand. 1) en duelig Mand for haanden vdi Krig: dygtig til at slaas. 5. fick saadan slade for haanden, oc icke paa Ryggen: for paa. 152. 160. 2) gaa i Haande: hændes. huorlunde hannem vaar gaaet i haande. 43. Saa gik theth meg tha well i hand, i hwort som ieg meg wendæ. Rkr. 3099. 3) trengis Skotterne paa haand: falde i Hænderne paa Skotterne. 28. komme en fremmet paa haanden. 66. komme dem paa hender. 228. — tilskickede Gud hannem endnu de Suenske paa hender: sendte ham disse paa Halsen. 218. haffde der en anden ny Krig paa haanden. 517. 4) Kong Suend haffde da allting paa reene hender: paa rede Haand. 328. 5) De vilde gierne falde hannem til Haande: erkjende ham deres Herre. 170. ginge Kong Knud til Haande. 317. 413. Hwne hans broder gik meg tijl handh. Rkr. 1019. Han vil ikke gaa os til Haand. D. V. I. 36. — Swerige hafde ganget meg fra honde: var faldet fra. Rimkrønniken, Tillæg. 358. 6) holde paa Ens Haand: høre til hans Parti. 302. 309. 312. Der Kong Edelred saae, at de af Lunden torde nu icke lenger holde paa hans Haand. Hv. 63. 7) til troer hende: i trofast Værge. 9. 394. Derimod skulle Niels Jure være fri for den Eed hand haffuer foret Greffuerne, Nyborg til troer Hænde at holde. Hv. 496. 8) komme til Haanden med: komme i Kamp med. de komme mindst til haanden met deris Fiender. 71. I samme Betydning: før end wi komme til Handuerck met huer andre. 29; og ligeledes: Dog turde de icke giffue sig til haandslag met Vbbe. 168.

Haandløs. Haandløse Verie, haandløse Vaaben: Kastevaaben. 16. 22. 314. 318. 320. 329.

Haardrage: trække i Haaret, mishandle. 227. Deraf: Haardrect. 227. Han fik thær æntingh (enten) hog ællær saar ællær har dræt: Samling af gl. Love. II. 248.

Hal: glat, slibrig. den slette oc hale Iss. Saxos Fort. 7. 91. 144.

Hals. Komme En om Halsen: omkomme, dræbe ham. vden hand kom dem begge om Halsen. 345. Han aldrigh vor udi Radt eller Dat att forrode for^ne Mester Valsser eller och komme hannom om Haltzen. Udv. af gl. D. I. 147.

Harmstild: ganske opblæst og udspændt af Harme. 331^8. (stild, det samme som stind, stiv).

Hart; i Forbindelsen hart frem, hart hos, hart ved: nær. 17. 23. 43. 453.

Hastmodighed: Hastighed, Overilelse. hastmodigheds Ild. 338. 392. 400. Item hwilcken annen kaller (d. e. hvo, som kalder en anden) skalck eller annet thesliges i hastmodighedt (hastemod) eller druckenskap. Samling af gamle Love. V. 167.

Heffn har foruden den nu brugelige Betydning ogsaa den af: Straf. straff og heffn. 247. Guds Heffn. 256. Da gaff han dem alle qwit for wden all heffn oc pine. J. P. Fol. 174. a. Swo framt the wille ey lidhe then heffnd, som i lougboghen staar. Saml. af gl. L. V. 208. Forbyuthendis Fru Cecilie ... for^ne werdughe Father her i modh at hindre i nogre Made undir wor koninglige Heffnd oc Wrethe. Udv. af gl. D. I. 4.

Heffne betyder ligeledes undertiden: at straffe. heffne dette paa hannem, met tilbørlig straff. 242. 247. Ath gudh han skullæ ey worde meg wredh oc heffne paa meg og myne landh. Rkr. 3487.

Helbrede: uskadt, sund. komme derfra met Liffuet, oc helbrede. 47. en lessuendis eller helbrede Mand. 284. Han stod strax op oc gick helbrede hiem i sit hwss. J. P. Fol. 174. b.

Herrefærd: 1) fyrsteligt Optog. hans Herrefærd skulde vere diss stateligere. 65. 2) en Fyrsten værdig Adfærd. effter ret Krigs handel oc Herre ferd. 374. I Betydningen Krigstog forekommer det ofte, som i D. V. I. 85: Her haver du det haarde Sværd, der lid ikkun paa i Herrefærd.

Herreskiold: Vaabenmagt. Riget, som hand hafde vundet sig til met Herreskiold. 7. 24. 131. 137. 199. The land, wor fadher meth herre skioldh hade wundeth meth hedher oc ære. Rkr. 4207.

Hiem. deris Forræderi vaar kommen dennem selff hiem: over deres eget Hoved. 350.

Hoff. Naar den Menige hoff samtyckte den fremfarne Dom: hele Hoben. 228.

Hoffnerck: krigerst Øvelse, Heltebedrift. drabelige mandoms Hoffuerck. 8. 49. 158. 198. 208. 312. Han bruger saa stort Hofverk. D. V. I. 5. Jeg holt saa manghen kempe stærck, som kloger wor i alt hoffwærck. Rkr. 1703.

Holck: et Skib. elleffue Holcke. 166. Thi lod ieg rede meg holkæ tree. Rkr. 2169.

Holde (Dat. Fl. hulde eller hølde. Tillf. hulden. 45.) 1) holde sig til gjøre Fordring paa. Hand holt sig til Riget. 45. 259. 481. 2) holde om: dømme om. De Norske Krønicker holde anderledis om denne Kong Suere. 481. Dog lode de huer holde om Troen som hand vilde, den stund de raadde Landet. Hv. 54. — hand fick ingen redelig sag om at holde, for huilcken hand kunde faa indgang at straffe hannem: ingen gyldige Beviser. 351. 3) Der næst holt Erckebiscopen ord met dennem: talte med. 512. 4) holde En Fod: gaa ham imøde til Kamp. Lystet det Affue at holde hannem foed. 116. 318. 450. 451.

Horner: Hjørner. 168.

Hoser: Buxer. Kiortel og Hoser aff Vld. 197.

Hueden: hvorfra. hueden det Brød vaar. 58. 87. 89. 90. 96. 173. 191. 394. Hveden kommer os denne Svend? D. V. I. 28.

Huelinde: overmaade stor. huelinde dyb. 318.

Huercken: ingen af to. huercken vilkaar. 73. 78. 355. Dog maa huercken deris Summer midler tid forøgis. Hv. 609. Tijl huercken them tha willæ hwn see. Rkr. 1421. Giør handt huercken inden ser Ugers Dag. Samling af gamle Love. IV. 222.

Hues (hvis) staaer i ældre Skrifter ofte for: hvad. nedbrød hues hand haffde opbygt. Fort. 5. Fort. 11. Saxos Fort. 2. 5. 86. 87. 99. 138. 211. 273. 319. 430. oft. Alt hues Her Anders Pedersøn ... haffuer handlet med hannem. Hv. 427. Hweff hannem oc hanff tienere giordiff behoff. J. P. Fol. 64. b.

Huer anden: hinanden. 103. 106. 145. 384. oft.

Hugge. Hand hug ingen skiul paa sin Misgierning, tildækkede den ikke, lagde ingen Skjul paa. 242. Saa kunde Her Tidemand icke hugge Skiul offver sin egen Skam. Vedels Tragica. S. 202.

Huil: som har udhvilet sig. en huil Hest. 350.

Huort, ihuort: hvorhen. huort hand vaar henkommen. 57. 87. 89. 90. 101. 142. 187. 444. oft. Dem kom alle paa huort han hedensøgte stor Fryct oc Redsel. Hv. 516. I hwort ieg for, elder hwor ieg wor. Rkr. 3260. Er det saa at nogen spør huort i wille met dem. J. P. Fol. 1. b. Føre theris gotz til syøs hwort them løster. Saml. af gl. L. V. 148. I Lovene forekomme ogsaa Formerne hvart, og hvært.

Huskud: hæftig Sindsbevægelse, Lidenskab. huskud oc hastighed. 46. 400. Mand staar imod onde Tancker, nederdriffuer oc demper onde Affecter, oc kiødelige Huskud til Synd. L. B. 167.

Hyld: Legemets Huld. Hun borttager Hyld oc Lød. 173.

Hægte, hegte: 1) holde, staa imod. der hægtede huercken Harnist eller Been for Øren. 211. 460. Theth hæctede ey mere æn en lagæn. Rkr. 2652. 2) hæfte, fængsle. hegtet vdi sterckt Fengsel. 297. Det betyder ogsaa: at fange i Almindelighed: Eptherdi Sørenn Laurttzenn nu haffuer giortt beuisligt, hannom oc hanns Mettbrødre samme Springnuall i ohenbarligt Haff ... at haffue hegtitt, snaritt og biergitt. Udv. af gl. D. I. 267. Navneordet Hegte har Betydningen: Fængsel. Vil hand ei ... borgen sette, da schall hand settes udi Stadsens Hegte. Samling af gamle Love. V. 508.

Hø. der vaar hart Hø for haanden at drage: flemme Vilkaar at vælge imellem. 324. [illegible] re tam anxia. Saxo. 693.

Høde: løfte Haanden imod, true. true oc høde. 72. Han hende med Sværdet [illegible] D. B. I. 23. Hwo som anden truer eller høder. Samling af gl. L. V. 142. Deraf Hødzel: Trusel. stonde mod dieffuelenff hødzell. J. P. Fol. 177. b.

Høre har Side 454 Betydningen: lyde. høre Tue. 454. Hørsommeligen: lydig. 459.

J.

Jernfedre: Jærnkjeder. 269.

Jette: sige Ja, love. (Datid iette.) da iette huer aff dennem sine Føder it par ny Sko. 473. 492. Sighende hannem sigh noget haffwæ sagt eller loffwet eller iettet. Saml. af gl. L. V. 67. Sst. 492 forekommer Navneordene: Jeeth og Jeethelse: Løfte.

Ild. befengd met den onde Ild: Helvedesild, en Slags edderagtig Rosen. 247. (sacrum naribus ignem excepit. Saxo. 578.) 502.

Ildsk: grum. ildske natur. 175. Hv. 477 forekommer Navneordet Ildske: Vrede, Ildske eller Wvenskab.

Indgang. faa indgang at straffe hannem: Anledning 351. Att hand epther thend Dom haffde Indgang oc Tilfald at thale paa (ɔ: paatale) samme Arff. Udv. af gl. D. III. 296.

K.

Kaalde finge er et godt dansk Ord for: Koldfeber. 366. 521.

Kaar: Lod, Del. det første, andet, tredie Kaar. 346.

Kaart. hannem skede for kaart: han blev uretfærdig behandlet. 541.

Kaffring: groft Brød. 129. Ordet bruges endnu i den jyske Dialekt.

Karge: være karrig. karge oc spare. 270.

Kaste. (Dat. kaste, Alf. kast.) 1) kaste paa: begynde. Thi kaste hand paa at dricke. 286. 2) kaste Ryg til: stole paa. som i maatte vel kaste eders Ryg til. 398.

Ketteri: Blodskam. gruelig Kettert. 31. 55. 240. Gredh for theg selff, sade ieg, forthy at thu ligger saa i ketteri meth then, som slo thyn hosbund i hiell. Rkr. 579. kætterskt: som har begaaet Blodskam. 57,[10].

Keyse, keise: vælge. Danske Mend keysede Omund til Kong. 170. 202. 453. Til huer Sognekirche schulle Sognemendene keyse thuo aff the achtiste Dandemendt. Samling af gl. Love. IV. 7.

Kiendis, kiende sig (Datid kiende, kiendis) har ofte Betydningen: erkjende, tilstaa. ieg kiendis mig alt for ringe. Saxos Fort. 1. saa mange sig kiende at tiene Kong Rolff. 35. 135. 154. 159. 218. 229. 466. Giøre Alle witterligt og kendis mett thette wort obne Breff, at wi osv. Samling af Love. IV. 145. — huilken der kiendis her Mand død: anses for at være død. 64.

Klipper: Kleppert, lille Hest. 333. Handt viiste hanum epther anden Kliper endt sinn eigenn. Udvalg af gamle Domme. I. 237.

Klod: Sværdfæste. stødte sig paa sin Suerds klod. 275. 315. Thi sich iek hanum thet om swert cloddhen. Rkr. 376. Han stød hannem Klodden oc Hjaltet frem. D. V. I. 67.

Kløgis: kaste op. kløgtis hand dette megle Vand fra sig. 379. 505.

Knæffelspiud: et med et Tværjærn forsynet Jagtspyd. 484. Byfogethen hagde therfor thaget et Rør, (en Bøsse), ett Knebelspydt fra hannem. Udvalg af gl. D. I. 191.

Ko. komme imellem Ko oc Kircke gaard met dennem: afskære dem Flugten. 418 (se: Molbechs Danske Ordsprog. S. 328). ut eos formidinis simulatione protractos locorumque tandem difficultatibus implicatos opprimeret. Saxo. 801.

Kortuillig: overgiven. allehaande kortuillige lyst. 33.

Kranck: svag, (uheldig). tynde og krancke lycke. 289. Den kranke Skæbne kom. D. V. I. 123.

Krefft: Harnisk. huercken Hielm eller Krefft. 38.

Krogbag: Krogrygg. 294.

Krogsindet: som har et vanskeligt og forvendt Sind. denne Krogsindede Lecker. 33.

Krydse: Vareriærnet paa Sværdfæstet. Thi slog hand paa hannem met krydse oc Knop. 78.

Kræsen. kræsne Rætter: lækre. 127. 128. 129.

Krøge: blive kroget, krumme sig. Det skal tillige krøge, som god krog vil vorde. 152.

Kuldet: skaldet. kuldede oc vanskabte Kemper. 14.

Kulfust: som puster Kul i Flamme. denne Asteblæseris oc Kulfustis død. 122.

Kundskab, Kundskaff: 1) venskabeligt Forhold. gunst oc kundskaff hos huer mand. 34. 55. 129. 315. 317. 342. 353. 370. Hannem haffde hand Kundskaff med. Hv. 28. 2) Spesden. mere paa Kundskaff, end Freds forhandling. 380. — Det betyder ogsaa: Vidnesbyrd. Therris udgiffne skrifftlige Kundschab. Udv. af gl. D. IV. 450.

Kynde: Vane. sin onde oc vanartige kynde. 297. 449. 484. Saa ypper du Moders Kynde din. D. V. II. 63. Theris gamle kynde yppede de wel snart. Rkr. Tillæg. 165.

Kynding, Kyndig: Bekjendt, Ven. sin gamle kynding. 351. 390. 462. 502.

Kør: Kurværdighed. Keyser Friderick .... tog Køret oc alle hans Lande fra hannem. Fort. 15.

L.

Lade. lod ilde paa Sune: behandlede ham ilde, udskjældte ham. 456. 493.

Lag. Det Saar ... kom hannem icke verre i lag: havde ingen værre Følge for ham. 352.

Lage Alder: Lovalder, Myndigheds Alder. indtil hand kom selff til lage Alder. 304.

Landløbe: 1) sætte paa Land. Der landløbe de deris Skib. 467. 2) løbe paa Grund. Hundrede Skib landløbe. 532.

Landmend: Landsmænd. Hand tog sig aarsage af sine Landmend. 224. 311. 322. 339. 342.

Landsaat: Undersaat. At hand forskaffer sine Landsaatter Low oc Ræt. Fort. 14. 134. 410. 413. Effter hans Død forsamlede sig de fornemste af Landsaatterne i Riget. Hv. 65.

Lands ort: Egn. en ny Lands ort at bygge paa. 320.

Langledis: blive led og kjed af noget. hannem langledis der ved at Krigen gick icke for sig. 317.

Leckere, Lecker (Flert. Leckere): Fraadser, overdaadigt Menneske. biude hannem som en anden leckere. 123. 129. 182. 325.

Legge. 1) legge (en Vise): forfatte. De lagde der om mange Viser. Sax. Fort. 3. 7. 146. 2) legge (Vrede): dæmpe. legge oc oxuecke vrede. 82. 3) legge sig op imod: sætte sig op imod, fejde paa. De hoffmodige Juder lagde sig op... imod Sielandsfarene. 196. 4) legge sig effter: a) søge at indvirke paa En. Biscop Wilhelm lagde sig ideligen effter Kongen, at forhindre hans blodgerige forsæt. 240. — Hæc volventem Wilhelmus propositum exequi monitis suis passus non est. Sax. 558. — 495. b) efterstræbe. Daxon ... lagde sig effter Withserck. 201. 409. 5) legge sig i: beflitte sig paa. lagde sig frimodeligen i, at forhindre den baarlige Almues galenskaff. 512.

Leide. 1) i den sædvanlige Betydning forekommer det 146. oft. 2) Roligheb. huercken lise eller leide i dit gantske lessnet. 10. Otia nulla fero subeunt. Sax. 36.

Leilighed, Lelighed: 1) Omstændighed. forsørde sig om all lelighed. 74. 109. 150. 151. 191. 365. Thersom thenne forfaldne Leiglighedt icke haffde werit. Saml. af gl. D. IV. 152. 2) Beliggenhed. it Land, hues lelighed ... er wkient. Sax. Fort. 7. 12.

Leierstæd, Leyersted: Hvilested. de gamle belde til graffuen deris Leyersted. 83. 230. Samme Dag giorde hand sit Testamente, oc gaff hand.. for hans Leyersted, Munckeholm. Hv. 409.

Leykiøb. da maatte Greffuen betale Leykiøbet: betale Gildet, undgælde. 542. Dette Udtryk bruges endnu i Jylland.

Lempe: 1) Lejlighed, belejlig Tid og Anledning til noget. lempe oc orsage at hessne deris Frendis død. 8. 54. 57. 128. 171. 224. Om ieg fingæ ther tijl lempæ. Rkr. 1354. Men hand kunde der icke fange Lempe til. Hv. 254. 2) List, Svig. met liste oc lempe. 10. 19. 40. 65. 527.

Lempelig: belejlig, passende; listig. naar lempelig Aarsage gaffs. 19. 88. 196. 218. 242.

Lige: skade. 447. Sagde sig være skammelig leist. D. V. I. 32.

Lige: Ret. holde saadant seduanligt Offer ærlige ved mact oc lige: holde ved Magt og Ret, haandhæve. 15. met ære oc lige. 142. 248. 365. Wiselig regere land oc rige att alle holdis wed ret oc lige. Rkr. Till. 15. Hæst, hund [illegible] eller noghet andet dyr, ther mand maa holdæ meth ligæ: med Rette, lovlig. Saml. af gl. L. V. 239.

Ligne sig ved: efterligne. end at hand vilde ligne sig ved denne fremmede Herris ... Offuerdadighed. 478. quam alienæ superbiæ exemplo insolescere. Sax. 887.

Lofflig: hæderlig. dette lofflige naffn. 85.

Lofft: Stokværk. mange Hus... tu Lofft høye. 446. Et Stiennhus, tvo Loffter høgit. Saml. af gl. D. II. 276.

Loffue: 1) højtidelig Forsikring. træde fra deris ord oc Loffue. 232. 445. Aff disse tog hand Gissel, Eed oc Lofue. Hv. 84. 2) Tillid. sætte tryg Loffue eller Lid, til hans Løffte. 397.

Louferdig, lowfærdig: lovfast, som kan aflægge Ed, ærlig. lowfærdige Dannemend. 245. louferdige vidnisbyrd: gyldige for Retten. 227.

Lowmaal: lovlig Tiltale til en anden, Rettergang. 198. deele noget Loumaal met hannem: stævne ham for Retten. 246.

Low oc Tow. oc ey effter denne dag maa staa i Low eller tow met Dannemend: skal betragtes som ærløs. 99. Jfr. Saml. af gl. Love. IV. 175: Fogden met Herridtzmendt seer paa, att hand hafftwer saadanne Mendt, som bør at staa udi Loug oc Toug met andre Dannemendt. — Jørgen Pedersen maa herefter gaa og staa i Lov og Tov og søge Lav og Gildeshus med gilde Mænd og gæve. Ny danske Magazin, 3die Bd. S. 61. Lov betyder i denne Forbindelse: Bevis for Retten, navnlig den Anklagedes og hans Mededsmænds Ed. Disse sidste kaldtes ogsaa Lovmænd. Om den, der ej kunde tilvejebringe det fornødne Antal af disse, hed det: logh brystær hanum. Tow: Tog, en Skare af Vidner eller af Sandemænd. Ikke at maatte staa i Lov og Tog med Dannemænd vil altsaa sige: være berøvet Ret til at aflægge gyldigt Vidnesbyrd for Retten og være Sandemand, Nævning osv.

Lyd: Tavshed, forbunden med Opmærksomhed. badis om Lyd oc Audientz. 303. 331. Det samme udtrykkes ved: Lydighed. 331[10]. obtenta omnium taciturnitate. Sax. 702.

Lydelse. vnder den hellige Kirckis lydelse: den Lydighed, han skyldte Kirken. 393.

Lydt: fordærvet. bliffue lydt oc lest paa de lemmer. 447.

Lystig: skjøn, yndig. Landsens lystige leilighed 12. — Wlystig: 1) ubyggelig, styg. disse wlystige Veyuisere. 189. 290. 2) utilfreds, kjed af. bleff wlystigt at at fare met. 249.

Læse: samle. Pile, som hand tilsammen læste. 465.

Lød: Farve. Hyld oc Lød. 173. Ath lyden skullæ ickæ fallne (d. e. falme). Rkr. 4740.

M.

Maa (Nutiden, 2den Pers.Ental: maat du. 57) forekommer ofte i Betydningen: kan. maatte ocsaa saare vel lide alle Lærde. Fort. 19. 6. 64. 65. 121. 224. 391. 423.

Maade. det kom hannem vel til maade: det traf sig bekvemt for ham. 312. det Korn, som stod endnu paa Marcken vdi sin beste maade: Tilstand. 416. vdi sin gladeste maade: Stemning. 503. Tha myne landh the stodhe so wel i gode modhe. Rkr. 1045. — vaar noget nær kommet ilde til maade met Venderne: i en farlig Stilling. 457.

Maaffueskaff: Slægtskab ved Giftermaal. mectig baade paa Suogerskaff oc Maaffueskaff. Fort. 15.

Maal: Tale. paa det hans dristighed skulde icke siunis mindre vdi Maal, end den haffde veret vdi Modet. 303. 365. 377. 379.

Maglig: bekvem. paa det hans eget kunde skee siden dis magligere. 95. 386. Jfr. Det kom hannem til Magelighed, at Kong Svend med sit Danske Folk kom til hannem. Vedel: Svend Tveskægs Bedrifter. S. 63.

Mand. Du est icke endnu vorden ret til Mands: voren. 93. Mand aff Hus: alle til Hobe. Thi reiste Kong Rørick Mand aff hus offuer alt Danmarck. 51. 172. 321. 459. 517. Om Høsten her efter forsamler sig af de Engelske, Mand af Huse. Hv. 44.

Mandskaff, Mandskab: den Troskab, som Lensmanden skylder sin Overherre (Mand: Vasal). huilcke alle fore Kong Frode huldskaff oc Mandskaff. 104. 239. 337. 402. 404. 413. 414. 429. Huilcken de ocsaa lofuet huldskaff oc Mandskaff. Hv. 113. Emod then Eed, Huldskab, Mandskab oc tro Tiennesthe, som han tilforun vor kieriste naadige Herre giort oc sagt haffuer. Udv. af gl. Domme I. 42. I samme Betydning bruges i det ældre Sprog: Mandbom. Syer (d. e. tilsiger) hannum helder mandom oc troo. Rkr. 2565.

Mandslet: Manddrab. dubelt Mord oc Mandslet. 135. Ottende Dagen efter det Mandslæt. Hv. 96. Kommer nogen for Schade her y Riiget och giøre Mandsleth. Saml. af gl. Love. IV. 55. Deraf Mandsleethig: Manddraber. Saml. af gl. L. V. 491.

May: grønt Løv. May oc grøne Grene. 97. Allæ meth may beleddhæ. Rk. 1514.

Megel: megen, stor. det megle gode. Fort. 22. Den megle lystighed 54. 64. 87. 101. 348. 366. 505. Som megel ære till danmark wandh. Rkr. 1656. Da begynte Jhesus ath tale til den megle almue som der till stede vor. J. P. Fol. 11. a.

Melckmund. nogle offuergiffne garstige Omslaadte oc Melckmunde: Vellystninge. 325. turpium et effœminatorum familiam subrogabat. Sax. 695.

Menig: samtlig, almindelig. Danmarckis Rigis menige Indbyggere. 244. 248. 257. 308. 364. Han lod menige Adelhoben aff sit Folck drage offuer Tyweden. Hv. 278. Siden giorde wii een menig fred. Rkr. Till. 127. Menige Danmarcks Riigis Raad og Adell oc menig Righens Indbyggere. Saml. af gl. Domme I. 42. — Menigheden: hele Folket. Menighedens forsamling. 280. Besseeden Mend . . . udi en Neffn, aff Menigheden udi Nørre Judland, ved vlkaars Eed vdtagne. Hv. 373.

Met (med) betyder ofte: hos. findis eller sigis met hannem. 4. 10. borde met Fienderne. 23. gaff sig i tieniste met forneffnde Konge. 48. 114.[34] 141.[30] fortørnis met en anden: paa. 49.

Middelst: mellemst. den middelste hob. 157.

Minde. hand skulde pleie hannem minde: skaffe ham mindeligt Forlig. 278. Det haffue de indgiffuet paa Kong Erich, ... at forhandle til minde eller rette. Hv. 317. Sammeledis befindis, att the aff Kiøge pleye Minde for theris Suinestier: skaffe sig disse ved mindelig Overenskomst; modsat at pleje Ret for: saa noget ad Rettens Vej. Udv. af gl. Domme IV. 201.

Mistycke. Deris Herre oc Kong tog det til mistycke: var misfornøjet dermed. 28. 501. The togæ theth till mystyckæ. Rkr. 2232.

Mod: Bedrøvelse. giorde hannem i hiertet meen oc mod. 6.

Mod: Støvgran. Da stimlede de saa tyckt omkring Kircken, som Mod vdi it klart Sol skin. 444.

Mode: Forsamling. 280. 365. Landemode. 368.

Moren: næsten. moren paa fald. 343. 369. 378.

Mundhu. dubbelt Mundhu: tvetydig Tale. 317. Discors causæ redditio percontatoribus notabilis fuit. Sax. 722.

Mode: Møie, Besvær. møde oc omhu. 4. 86. 145. 515. Mødsommelig. 190. Mødsommelighed. 328.

Moderne, Morne: 1) Mødreneslægt. forvante paa deris Mørnis vegne. 218. 304. Harald Haardrode vaar Kong Oluffs Halffbroder paa Moderne. Hv. 79. 2) Mødreneatv. kreffue deris egit Morne aff hannem. 208. Kongen aff Norge skal oc beholde hans Moderne, som hand haffver udi fri Brug. Hv. 306.

N.

Nackegraff: Nakkehulhed. at hun (Vanden) met Hud oc Haar falt in ydi Nackegraffuen. 33. frontem ejus in occiput reflexit idemque loco frontis intorsit. Sax. 86.

Nefuer: Den yderste Bark paa Birketræet. 482.

Nidst, nidsker: gnidst, karrig. Oluff hin Nidske. 117. 410.

Nogen haande. som nogen haande haffde veret til Spes: nok saa lidt. 458.

Nyde at. Nyde En noget (godt eller ondt) at: vederfares noget for Ens Skyld. de skulde være kommen i en ond tid, der som de icke nøde den fromme Kong Frodis naffn gaat at: K. Fr. Navn havde de at takke for, at han ej behandlede dem værre. 123. Haffde hand icke nydt det andre at: havde ikke andre hjulpet ham. 542.

Nymere: Nyhed. forkynde deris Venner dette Nymere. 334. 381. Han gav dem Nymær tilkjende. D. V. I. 37.

Nyst. denne næste Storm: foregaaende. 383. 526.

Nøyactig. sikker, paalidelig. nøyactige Personer til Giffel. 441.

O.

O. 3 acie oc tuinge dette veldige Rige: [illegible] tvinge. 14.

Offer alt. gaff siden offuer alt ni Marck [illegible] oven i Kjøbet. 229.

Offuerbudig: villig. da vilde de vere offuerbudige, at giffue Byen op for hannem. 393. I skal vist videt, at vi altid ere Offverbødige at komme med dem. Hv. 817.

Offuerdaadig: overmodig, forvoven. met offuerdaadige ord. 70. Mange offverdaadige Ord ladet sig undfalde. Hv. 801. Jeg først saa offuerdadig waar, oc ingben rætzlæ i hiartæ baar. Rkr. 3818. De hoffmodige skalke bleffue diff mere offuerdadige der de saage denne store ære och ydmyghed som dem skede. J. P. Fol. 105. b.

Offuerdaadighed: Overmod. ingen større Aarsage er til offuerdaadighed end megen metgang. 52. 478. Maa vi ey saadanne Wret oc Offverdaadighed lenger stede eller lide. Hv. 834. Dierffues eller dristes nogher... nogherlunde aff offuerdadigheid at brydhe. Saml. af gl. L. V. 206.

Offuerdriffue: oversvømme. Haffuit, som det offte offuerdriffuer. Sax. Fort. 5. I samme Betydning staaer S. 320: Haffuet . . . offuergaar den gantske Egn.

Offuerflaadighed, Offuerflødighed: Overdaadighed, Fraadseri. Jeg kiender vel de Danskis offuerflaadighed. 28. met offuerflødighed oc Herrepract. 65. 91. 111. 125. 183. 326. 384. 436.

Offuergiffue: overgive, forlade. offuergiffue sit Forsæt. 199. 263. 295. 381. 437. 439.

Offuergiffuen: overmodig. Denne offuergiffne naturlige Skalck. 152. 433. 474.

Offuerile: overfalde. offuerilede Oluff wforwarendis. 249. 321. 535. Thi det bleff altid offuerilet aff Hedningene. Hv. 115.

Offuerløb: Skibsdæk. 451.

Offuerslaa. grandgiffueligen offuerslagen deris Krønicker: gjennemlæst. Saxos Fort. 4.

Offueruinde: overbevise. før end de bleffue offueruundne aff Lowen. 98. Bliffuer hun offuerwonden, da brender mig. J. P. Fol. 121. b. Den hellig Aand skal offueruinde Verden om Retferdighed. L. V. 336.

Ombære: undvære, miste. Guld oc hofferdige smycke ombære. 12. 149. 182. 324. Om nogen giør det..., da skal hand ombære først det de haffde deele (Retsstrid) om. Hv. 523. Om han sith liff omboræ. Rkr. 1496. Jacob Andersen bør therfore meth Rette att myste oc ombære alle the Leen,

han haffuer aff oss oc Kronen. Udv. af gl. D. I. 34. Thi det er ubilligt, at Sognemændene skulle udlægge deris Tiende og Rettighed til Kirckens Underholdning, oc dog den ombære. Saml. af gl. L. IV. 383.

Omslod: Edder. raadne oc stinckende omslod. 11. plus tabi quam cruoris manavit. Sax. 40.

Omslot, Omslaadt: Vellystning. Denne arrige omslot. 183. 325. Dette Ord betyder ligeledes: Vellevnet. Naar de som haffue foret Christo vdi Daaben, lessue vdi Omslot oc Synd. L. V. 421.

Omusfue: omsvøbe. hand omusffuede sit Suerd met it tynt Skind. 120. I den jyske og synske Sprogart siges endnu vøve for: svøbe.

Opdagis: dages, blive Dag. saa snarligen at det opdagedis. 369. 445. 470.

Opdrage: frembrage, hædre. vaar saa høyt opdragen hos hannem. 483. Det betyder ligeledes: overdrage. Saa oplader oc opdrager hand forne Kield Juell Hoffuidbreffuit. Saml. af gl. D. IV. 134.

Opeske. hand skulde opeske Byen: opfordre til Overgivelse. 312.

Opfærde. lod det stercke oc opfærde: istandsætte. 383.

Oplade: 1) afstaa, overgive. oplod hannem helfften. 222. 300. 311. 2) Oplade sig for En: aabne sit Hjærte for ham. oplade sig for Hertug Henrick. 490.

Oplag: Anslag, Forsæt. Saadane lønlige oplag. 224. 349. I samme Betydning findes i Rkr. Tillæg. 406 Opsatt. Oc ther med brød hans opsatt.

Oplegge: overlægge, beslutte. Vdi Suerige oplagde hand forbund met Kong Omund. 224. 318. 351.

Opscrifft: Udskrift paa et Brev. 394.

Opsette: sætte paa Spil. opsette deris Liff oc velfærd for deris kiere Landsherre. 150. 252. Eders egne Danske, som ere Eder tro og ville Eder vel, og med Eders Majestæt villig opsætte alt hvis de haver. (Suhm: Ny Samlinger til den danske Historie. I. 309.)

Opstaa: henstaa. lod allting opstaa ind til om Morgenen. 329. 494. 516. 518. 529. All Tiltale, som den ene haffuer til den anden, skal venligen huile oc opstaa, saa ingen skal tale den anden til i disse fem Aar. Hv. 637. Da schall medt Hoffuetsagen huiile oc opstaa indtill første almindelige Herredagh. Udv. af gl. D. IV. 283. Tha skal then Sagh opstaa til han komer tilstede igen. Saml. af gl. Love. V. 298.

Optage: 1) naa, indhente. da haffde hand vel optaget Herculis Maal. 69. 300. 411. 531. I thet samme kom forne Otthe Emmicksen agendis flux epther hannum oc opthog hannum wedt samme Høy. Saml. af gl. D. IV. 203. 2) paa det saadan Wenighed kunde optagis: bilægges. 245.

Opøse. den Wenighed vaar opøst: opstaaet. 396. Der som (der hvor) it skadeligt Blodbad vaar opøst. Vedel: Ligprædiken over Frederik den anden S. 60.

Orfeide: edeligt Løfte ej at ville hævne sig for en Fornærmelse. Hand maatte ocsaa giøre sin Eed oc Orfeide. 218. Jens Nielsøn aff Affvensbierg haffver maat udgiffvet sligt it Orfeyde. Hv. 627.

Orloff: Tilladelse. Orloff vaar giffuen. 375. 447. Æn giver kunung æi orlof til æftær at mælæ (forfølge Sagen). J. L. 30.

Otte Sang: Morgenmesse. Bispen holt otte Sang. 306. Hwi fyes otæsangh lengræ end andhræ tydher (Bønner). Lucid. 6. (Ote kaldtes i Middelalderen den tidlige Morgenstund, Kl. 3 til 6.)

P.

Paltug, paltig: pjaltet. Reffne oc Paltuge Klæder. 8. 25. 59. 122. 201.

Partiesk: 1) delt i Partier. wsamdrectig oc partiesske imellem eder selff. 388. 2) delagtig, indviklet i. partiesk vdi denne Geistlige trætte. 403. Mett hende partisk haffver veritt, saadann Troldom offver forne Fru Anne at giøre. Udv. af gl. D. III. 129.

Passbord, Passbort: Reisepas. skriffue sig it Passbord. 460. 491. Hand drog strax i Danmarck oc begerede Kong Erichs Leyd oc Paßbord. Hv. 28.

Passelig: middelmaadig, ringe. met saa passelig Aluerlighed. 476. Passelige, passeligen (Biord). drucke ickon passelige. 108. 261. 395.

Pliet. Bod. aluerlig Plict oc Bod. 15. 250. Dog med den Besteeden, at de tilforne giør Plicht oc Boed. Hv. 721. Da fonger han naade till ath gøre plict och

bod for sine samme synder. J. P. Fort. Tha skulle the ligge under then samme plicth. Saml. af gl. L. V. 130.

Plustre: plyndre. pluftrede Staden. 24. 203. Der vunde de Ertenborg ... oc pluftrede det gantske Land. Hv. 174. Thett Breff, for^ne Villom Jenssen therpaa hafde, bleff hannom pluftriitt fraa uti Aaleboriig. Udv. af gl. D. I. 53.

Prang: Pragt. met megen prang. 12. 108.

Prefatz: Sangbøn, Litani. sang første, anden oc trædie gang den latinske prefatz. 382.

Processf: Optog, Processfon. 287.

Puger: Nisser, Trolde. Puger oc Gengangere. 140. Ikkæ anneth en ondhæ ormæ *oc lodnæ* pugæ hoppæ ther oc sprynghæ. Lucidarius. 50.

Q.

Quantz vijs. ride vd paa Jact, paa Quantz vijs: for et Syns Skyld, paa Skrømt. 401. venationis simulatione sæpius eum obequitare debere. Sax. 780.

Quertags: tavs. gaa frem oc skriffue Quertags. 364. Quertagshed: Tavshed. 432.

Quost: Kost. 435. Saaledes udtales dette Ord endnu paa jysk.

Quærsætte: sætte fast, trække paa Land. Der qværsætte hand sine Skib. 136. 449.

R.

Ram. De Danske løbe oc icke selff ram for vden: slap ikke uskadte derfra. 329. Thi tenckte han at løbe dennem it ram vdeff: at gjøre deres Forsæt til intet. 287. Hesten løb hannem Rammet af, det første Slag han misted. D. V. I. 30.

Randzone: løskjøbe, udløse. Kong Suend hafde randzonet sit Folck fra Holstene. 313. 469. Men hand nu som tilforne nødtede at vilde rantzone sig i nogen maade. Hv. 62. — Rantzoning: Løskjøbe. 469.

Rand: Forordning. Rigens Low oc Receff.

Rede: Rigtighed. gaff ... sin aarlige Skat til gode rede. 212. 250. 295. 412. 453.

Redelig: gyldig. vden all redelig Aarsag. 300. 351. 366. Tha ... nu paa thenne Tiidt fore mange atskyllige redelige Aarsager ikke mueligt werre kandt, nogenn Herre eller Konning at kaare. Saml. af gl. L. IV. 151.

Reisener, Reysener: Rytter. en Vendisk reisener. 268. 321. 332. 375. 422. 436. Oc siden med hans Reysener beredde sig at offuerdrage paa den anden side. Hv. 132.

Reise tyg, Reisig tyg, Reisetoff: Rytteri. møde hannem med reisetøffuit. 268. Siden skilte hand sit Reisig tyg vdi tuende parter. 314. 321. 352. 431. (Tyg, Tøff, d. e. Tøj.)

Retsindig. retsindig Tiran: fuldkommen. 30.

Riddermands Mand: Adelsmand, Væbner. en velbyrdig Riddermands Mand. 258. 494. Ydermere skal vi Erich oc Voldemar Hertuger aff Suerig suerge en Eed, med 100 Riddere oc Riddermendsmænd. Hv. 365.

Ridderrød: den, der for Øvrigheden fremfører løgnagtige Beskyldninger imod en anden. huilcken hand som en Ridderrød kunde føre i fald oc skade. 125. ved saadanne hemelige ridderrød: Bagvaskelser. 346. ne mendaciorum obscuritate sinceritatis habitus corrumperetur. Sax. 720.

Rig: mægtig. Rige Knud. 222. Svend Vonved binder sit Sværd ved Side, med rige Kæmper at stride. D. V. I. 84.

Rinde (Dat. Fl. runde). fra det første hand rand aff rode: vorte op. 32. aff runden Rod at vdsætte Saronem: fra først til sidst. Fort. 19.

Rossbaar: en Fading af en Vogn, der hænger imellem og bæres af to Heste, Bærestol. vden hand førdis paa en Rossbaar eller Vogn. 45. 263.

Rund. sagde runt vd: rent ud. 455.

Rygge: rokke. det maatte ingen rygge eller bagdriffue. 227. 260. 291. — Wryggelig: urokkelig. 324. 484.

Ryst: Rystelse, Svingning. i det første Ryst. 74.

Ræb: Reb. svarede hannem ræb oc ieffning: Lige for Lige. 453. Dette Udtryk har Hensyn til den gamle Maade at maale Jorder med Reb.

Ræde: gjøre ræd, gjøre bange. at ræde der met Fule. 177. Redis, rædis: blive ræd. som aldrig redis for Suerd. 6. 27.

Rægrime (oprindelig: Rædegrime): Bedækning for Ansigtet, hvorved man indjager Rædsel, Maske. den wstickelige Rægrime. 7. 25. Her twert emod mwe de vel sørge i deriff hierte som denne nat framdraget haffue met dobel leg druckenskaff eller ført dem i rædegrimer eller anden dieffle ham. J. P. Fol. 22 a.

Røgløs: ryggesløs. 119.

Rønne: 1) lære at kjende ved Erfaring, prøve. huilcken hand trode bedre end hand rønte ham. 296. For den gode Vilie oc Gunst, der vi aff hende haffue rønt oc fundet. Hv. 573. 2) forskylde, gjengjælde. han skulde rønne hannem ilde. 421.

Røre. omtale, berette. som det røris vdi Kong Erick Mendueds Historie. Fort. 8. oft.

Røst: Stemme, Votum. menige Mands røst oc samtycke. 412. Saa fulde de 25 Røster paa Karl Knudssøn. Hv. 793.

S.

Saad: Suppe. dyppe deres Brød vdi det fæde saad. 174.

Saaden, søden: kogt (Tillægsf. af: at syde, Dat. sød. 57). saadne oc stægte Rætter. 127. søden oc kast for Suin. 65. Raadt for wsaadet. 148. En dog at han vor saaden i et ølkar meth gloende olye. J. P. Fol. 29 a.

Saar: saaret. Saargiøre: saare. giøre hannem saar. 43. saargiort 63. 70. Oc giorde hannem saa Saar, at han bleff der død aff. Hv. 340. Han gick til denne saare mand, oc forbant hanff saar. J. P. Fol. 166 a. Worthær han æntingh (enten) barth (pryglet) ælær saar. Saml. af gl. Love II. 46. Tha lemmelestett thii oc forgiorde hans Hustru oc Børnn. Udv. af gl. D. II. 102.

Sag: Skyld, Brøde. skyttede mand sig for tillagd Sag. 245. 287. 332. 449. 490. 492. Saa gaffs hannem oc Sag, at hand skulle haffve sit besynderlige Bud der om ude. Hv. 795. Jeg kand ingen sag finde met denne mand som i haffue antwordet mig. J. P. Fol. 100 a.

Sage: beskylde, sagsøge. hand mente hannem at haffue hemeligen saget sig. 135. 227. 495. Men om nogen bliffuer saget, at hand selff Personlig er falden for saadan Brøde. Hv. 476. Sagendis hannem, at hand kallede Jens Nielsen Fougit .... et Støcke Drog. Udv. af gl. D. IV. 128. Sager Mand anden, at handt giorde hanom Forkiøb. Saml. af gl. L. V. 515.

Saltueldere: Saltbrænder. 114.

Sambyrd: Slægtskab. for sambyrd skyld. 211. Derimod Hv. 75: Sambrægtighed. Aff Sambyrd oc Samtycke sender Bud til Bruge i Flandern.

Sambyrdig (eg: sammenbaaren): sambrægtig. met sambyrdige Vaaben oc Verie. 330. 367. Hwo som forbynder sich ... fyræ eller fæm ... sambarthes, ath huær skal annen hielpæ. Saml. af gl. L. V. 33. 395. Jfr. Hv. 63: Men de Engelske sambær dennem ocsaa om en Konge, som de dennem selff til Gaffn oc Glæde kunde udvelge til Riget.

Samfeld: uafbrudt. fem samfelde Aar: samfulde. 14. 84. 203. 368. 387.

Sammeledis: paa samme Maade, ligeledes. Sammeledis handlede hand ocsaa met en anden. 456. Sammeledis vaar nu ogsaa Keyser Otthonis Broder ... død. Hv. 182. Oc syden ther effter for søborig, och fik theth samme leede. Rkr. 4555.

Sand, Sanding: Sandhed. Men dette kand ieg sige met sanden. Sar. Fort. 3. Denne Svaaddom gick de Danske vd for sanden: gik i Opfyldelse. 14. det som met Sandingen sigis. 47. 330. Men sig hannem det for sandingen saa. Hv. 199. Paa myn sandh. Rkr. 1674. Jeg theth for sannhinghen sye will. sst. 3940. Der met sige i sandingen thi ieg er oc saa. J. P. Fol. 4 b. Den ældste Form af Ordet er: Sannænd. Æn ængi logh ær æm goth (ɔ: saa god) at sylghæ sum sannænd. J. L. 3.

See ved: undse sig, tage sig vare for. see icke ved, huercken for Blod eller Byrd skyld. 486. Hwer godher man skullæ weder see, ath dryffue nogher man for spott eller spee. Rkr. 335.

Seedsomlig: sædelig. 410.

Seldsom: underlig tilmode. seldsom oc forskrecket. 15.

Seldsyn: underlig (eg. sjælden set). mange iertegen og seldsyne ting. Sar. Fort. 6. 9. Sywglige qwindfolck haffue gerne atskillelige løste oc begeringer til sielsin mad. J. P. Fol. 80. b. Seldsyne (Biord). Vnderlige oc seldsyne maa du Hading være til sinds. 10.

Selffraadig: den, der ene raader over sig selv og andre. vaaren oc selffraadig. 312.

Gud almectigste er alene en selffraadig Herre offuer Døden. Vedel: Prædikener over den 90de Psalme, 3, 2det Stykke.

Sententz: Dom. den affsagde Sententz. 89. 90. 228.

Serlestis (eg. udvalgt): særskilt, særdeles. huert tusind er serlestis vdslagen som vdi fire Vinger. 102. Thoc willæ the swl gernæ stridæ, och serlestæs the meth the storæ føther. Lucid. 47.

Sidde. Konning Valdemar merckte vel huor det sad met Buris: hvorledes det var fat med B. 422.

Sige paa: paadømme. sige paa denne sag. 402.

Skantze. see paa Skantzen: tage Lejligheden i Agt. 469. forsaae denne Skantze. 251. 442. vdsættis paa Skantzen: for Livsfare. 363.

Skarffue: fælde et Stykke Træ i et andet; skarffue skade: dele samme. skarffue skade paa begge sider til lige. 380. Da kunde the quitte oc skarre met huerandre: dele lige Skade. Udv. af gl. D. IV. 183.

Skatte: beskatte, paalægge Skat. skattede Amlets Moder. 68. 125.

Skeder, Skeer: Skier. De løbe paa Skeder. 106. løbe paa Skeerne. 215.

Skel, Skæl: Grund, Ret, Billighed. vden alt skel oc fornufft. 57. 65. effter Skæl oc Scrifft: Ret og Lov. 90. 184. vden Skel oc Scrifftemaal: uden kirkelig Forberedelse til Døden. De Fromme, som hasteligen hende aff brad Død, uden Skel oc Schrifftemaal. Vedel: Præd. over den 90de Psalme, 2den Pr. 2det St. — Brødrene bleffue forligte med saa skiel, at hand skulde giffve Kongen den Sold hand hannem loffvet haffde: paa saadanne Betingelser. Hv. 281. Tijl røstild foer ieg meth thet skiel, ieg wenthe mig hans guld at fange: i den Hensigt. Rkr. 4237. — Vskel oc vbarmhiertighed: Uret. J. P. Fol. 29. b.

Skelgitu (egentlig: den, man har saaet med Rette): ægte Barn. 295.

Skellig: retfærdig, billig. skellig beuisning. 46. 412. Skelligæ quinnæ: hæderlige. Lucid. 49. Han skall taghe met sigh nogne aff the skellighe fribørne men i forneffnte wort landh. Saml. af gl. L. V. 64. Skellige (Ord). Men ieg haffuer alligevel heffnt mig skellige paa dem: tilbørlig. 38. Vskelligen. 322.

Skelne: dømme. met Forstand oc Myndighed skelne. 295. 326. 346. Kom der Trætte imellem Margreffuerne, skulle Kongen haffue Mact det at skielne. Hv. 317.

Skening, Skæning: Skynding. vdi saadan skening. 470. 500. I den jyske Sprogart betyder at skenne: løbe løbsk.

Skerme: forsvare sig, hugge. skerme met Haanden. 100. 506.

Skicke: beskikke, ordne. skickede der sine Vnderfaate Low oc Ræt. 46. 327.

Skickelig: 1) duelig. kiende mig duellig oc skickelig. Fort. 19.. 244. 304. 365. Disligeste paa det Ungdommen desbedre til Gudsfryct kan opdragis, besønderlig at vorde skickelige Guds Ords Tienere. Saml. af gl. L. IV. 353. Skickelighed: Duelighed. min Dristighed større end min Skickelighed. Saxos Fort. 2. 108. 309. 2) skickeligt Legeme: velskabt, skjønt. 257. Legemis skickelighed: Skjønhed. 144. — Vskickelig. deris vskickelige storhed: overdrevne. 102. — Vskickelighed: Uduelighed. 245.

Skiffling, Skyling, Skøling: Ødelæggelse, Forfølgelse. gaff der faare Skiffling offuer hans Gods. 272. Skøling offuer en Bonde. 278. 317. 331. Om Mand sueris fredløs, skulle hannd flye indenn Dag oc Maanit eller Skiuffling offuer hannom. Udv. af gl. D. III. 113. Oc wille hermett haffwe giffwet frii Skøffuelingh offwer alle Kryhbeskytter. Saml. af gl. L. IV. 188. Ingen Biskop eller Kirckens Person skal gribis, eller uddriffuis, eller Skøffling offuergiffues. Hv. 411. — Det tilsvarende Gjerningsord er skyfle, skiøffle: ødelægge, plage. De fattige Fanger ere røffuede oc skiøfflede aff hans Vndersaatte. Hv. 782. Flyær han æi, tha aa (har) kunung at skyflæ yvær hanum. Jyske Lov. 34[26].

Skilie. de skilie sig ved Kamp: afgjøre Trætten. 100.

Skilsmys, Skilsmisse: Forskjel. der er stor skilsmys paa dennem. 123. 145. 186. 187. 433. 466. De kunde giøre Skilsmisse oc vide, huad paa saadan Sted christeligen forhandlis. Saml. af gl. L. IV. 357.

Skime: skimte. 190[3].

Skinde. der hand begynte at skende oc skinde met Lius. 403. Dette Udtryk har Hensyn til Vandsættelsen. Naar denne skete paa den høitideligste Maade, var det Skik, at Lysene i Kirken slukkedes og at der blev kastet med Stene.

Skylde: beskylde. at skylde oc skelde. 402.

Skynde. hand skulde skynde Kong Knud offuer til sig: fremskynde hans Rejse. 341.

Skytte tyg, Skyt: Skyts. 431. 432.

Skøde, skøtte: ændse, bryde sig om (Datid: skøtte, skiødte). Kong Valdemar skøtte intet saadan Fabel. 368. 369. 395. 396. 478. Kongen skulle allene skiøde de Danske, som vaare vnder de tho Konger, oc intet befatte sig med de andre. Hv. 33. Som hwerken skøttæ gudh elder mand. Rkr. 3415.

Skøt: snart. som vide skøt icke huad de ville eller skulle tro oc samtycke. 397. Er skøt alt Ridderskabet forgangen oc forarmet. Hv. 783.

Slaa (sla) (Datid: slo, slog). Slaa paa: begynde, tage fat paa. ihuadsomhelst hand vilde sla paa. 423. 471. Thi sloge de sammen: stødte de sammen, kom i Uenighed. 517. sla Folcket vdi sin Slactordning: opstille det. 16. slog miste effter hannem: forfejlede Hugget. 92.

Slactning: Slag, Kamp. 137.

Slemmere oe Demmere: tøjlesløse Mennesker. 124.

Slet, slæt: 1) jævn. den slette oc hale Iss. Saxo Fort. 7. 147. 353. 2) smigrende. legge sine Ord saa slette. 345. verbis in simulationem compositis. Sax. 718. 3) (Biord): aldeles. giffue sig slæt fra Verden. 497.

Slindig: snedig. locke oc offuertale Skaaningerne met slindig Smiger. 309.

Slippe bort: dø. Kong Valdemar haffde sluppet bort i denne sin Siugdom. 521.

Smitte: Plet. 1) Skamplet. som siden affslætte denne Smitte. 31. 2) foruentæt rette Ansict met vnderlig Smitte: Sminke. 48.

Sort. Hand lagde alle sorte Scholer øde: alle Skoler, i hvilke man beskæftigede sig med den sorte Kunst eller Trolddom. 13. subortosque magorum cœtus veluti tenebras quasdam superveniente numinis sui fulgore discussit. Sax. 44.

Sperlagen: Tæppe, Sengeomhæng. 60. 96. 504. Tapeter eller Sparlagen, som aff Silcke ere. Saml. af gl. L. IV. 456.

Som (Bindeord) bar Betydningen: hvor. Roskilde Kircke, der som hand ocsaa bleff begraffuen. Fort. 6. 16. 25. 38. 56. 172. 338. oft.

Spitzig: spidsfindig. saadan spitzig tale. 101.

Spigab: rundt Hul i Rælingen af Skibet, hvorigjennem Vandet kan løbe. 352.

Sprecke: Smerte, Bedrøvelse. den vee oc sprecke. 478.

Spude: udspy. som spudede gloende Ild. 113.

Staa. (Beting. Datid stode. 17.) 1) staa (vel, ilde): anstaa, sømme sig. Huad stode det mig langt ærligere. 17. 27. 2) staa for: gælde for. som maa staa for it fult Mord. 93. 3) staa for fulde: være gyldig, være fyldestgjørende. at dette mit Arbeid staar icke for fulde. Fort. 21. 228. 4) staa effter. det ieg stod effter: tragtede efter. 65. 70. Gaffnlige Paafund, som hannem staar effter: overlever ham. 294. 5) staa paa. hand viste sig noget ont at staa paa: hand vidste sig skyldig. 492.

Staab: Bæger. forgylte Staabe. 108. Stobe, Skoller (Skaaler), Kander. Saml. af gl. L. IV. 184.

Stackarl (Stakkel): den, der maa gaa med Staven og tigge, en Stavkarl. hand giorde deris Børn til Stackarle. 325. Mangen elendig oc sorgfuld Staffkarl, som forlengis ved dette Liffs Mødsommelighed. Vedel: Ligtale over Ingeborg Friis. 52. Hand .... elskede de ydmyge, oc hialp gierne Stackarle.' Hv. 125.

Stadig: ærbar. saa milt oc stadigt it ansict. 25.

Stat: Stand, Stilling. tage ved sin gamle Stat. 114.

Stegers: Kjøkken. 123.

Stigt: Stift, Bispedømme. 219.

Stock: Stub. løffte hand den ene sin fod paa en stock. 33.

Storraadig: som fatter store Planer. storraadig oc mandelig. 314.

Stortalenhed: Veltalenhed. 82.

Straffe har ofte Betydningen: dadle, gjøre Bebrejdelser. Fremdeles straffede hand icke alenisse Giestebudet. 58. 89. 101. 115. 125. 128. 182. 220. 364. 392. 526. Det mißfalt Erkebispen, thi sende hand Legater til hannem (Kongen) oc lod straffe hannem haardeligen. Hv. 82. Christus straffede ocsaa Phariseerne at de icke allerenisse fore selff vild men oc .... forulite andre. L. V. 17. Naar han hørde sine foreldre banniff eller swerge da straffede han dem der faare met gredende thaare. J. P. Fol. 35 a. Straff: Dadel. 57.

Strenghed. hans strenghed: Titel for Riddere. Fort. 20.

Styld: Tyveri. som kunde giøre hannem anuisning paa dette styld. 14. 272. Styld oc andre Synder, som aabenbare ere imod Guds Low. L. V. 75. Det gonger offuer all styld, som nogen stiele kan. J. P. Fol. 54 b. Samme Betydning har Stolnet. Hand holder dem til Kaast, som bliffue betagen udi Stolnet. Hv. 238.

Stært: Stjært, Vognstang. 169.

Subtilig: fin, tynd (listig). subtilige Raad. 12. 285. 429. Han paafand en subthilichedh stoor: List. Rkr. 1283. Vore legeme skulle være subtilige oc aldrig betyngis met Alder. Niels Hemmingsen: Ligprad. over Herl. Trolle. 105. Som Hans Naade siden haffuer ladet trycke udi tuende smaa subtilige Bøger for sig selff. Vedel: Ligprædiken over Frederik den 2den. 37. — subtiligen: kunstig. 240.

Suecte: svække, tvinge. huilken suectede icke alleniste hans gantske liffs styrcke. 247.

Suine egel: Svinesti. føder hannem lige som en Galt paa en Suine egel. 129. Dette Ord er endnu brugeligt i Nordsjælland.

Suoger har foruden den almindelige Betydning ogsaa den af: 1) Svigerfader. 61. 135. 250. 2) Svigersøn. 66. 131. 140. 336. som tilbød saadant suogerskaff: som vilde være hans Svigersøn. 115. Disse Betydninger har Ordet Svoger endnu hos Almuen i Jylland og andre Provinser.

Susb. Der hand haffde faaet Suøbet vdi Haanden: Roret. 409.

Synderlig. vdi en synderlig Kamp: Tvekamp. 71.

Sæt: Sæd, Skik. sæt oc seduane. 11. Hand afslagde Jernbyrd, oc stickede andet Set, at vdlede Sandingen. Hv. 205.

Sætte: betyde, gjælde. haffue at sætte. 253. 374. Den Drøm han haver at sæde. D. B. I. 118. I den jyske Sprogart siges at sæde i denne Betydning.

Søfft: Læg paa et rebet Sejl. tage it Søfft Seil tu ind: rebe Sejl. 376.

Søffnæ: falde i Søvn, sove ind. hullcke tilsammen waare skulte oc søffnede. 130. Da dette hørde gick hwn ind i sancte Stafanff Cappell .... oc søffnede der. J. P. Fol. 28 a.

Sønæ: Søn. Kong Frode meente at det haffde verit Sønæd. 109.

T.

Taarngiemmere: en Taarnvogter, Fangevogter. 238.

Tacknemmelig: hvad man kan modtage med Tak, behagelig. Det vaar dem allesammen gantske kiert oc meget tacknemmeligt. 83. At eder ſſ leffnid bliffuer tacknemmelig for gud fader. J. P. Fol. 119 a.

Tage. 1) tog hannem offuer Næsen met denne lignelse: spottede ham. 327. inertiam ejus facetissime cavillatus est. Sax. 698. 2) tage om. Kongen tog hannem om sine ord: greb ham i hans Ord. 492. 3) tage paa: angribe. toge paa Riigens indbyggere. 97. Hand hagde epther vor Tilladelse oc Bestilling udtredt en Pincke at thage paa vore oc Riigens Fiennder. Udv. af gl. D. III. 60. 4) tage ved: tage imod, antage. tage ved de vilkaar. 77. 114. 340. Wthen ieg willæ tagæ weth kristhendom. Rkr. 2927. Thæn logh, thær kunung giwær ok land takær vithær. J. L. 4.

Tagde er den gamle Datidsform af tie (tige), (Tillægsf. tagt, 98). Der Brun da tagde stille. 168. 186. 348. 421. Alt sad Hyrden og tagde saa stil. D. V. I. 87. Hun taffde samme Gierning: fortav. Udv. af gl. D. IV. 438.

Thure, tore: turde, vove. kunde alligeuel icke thure det allene. 470. haffde toret. 221. icke skulde tør giøre. 329.

Tid. paa en tid: paa en Gang. Jeg haffuer tilforne paa en tid dræbt sytten Brødre. 8. 123. 124. 174. oft.

Tidkaart: Tidsfordriv. 448.

Tie: fortie, tie med noget. tie sin egen ære. 70.

Tield: 1) Telt. 365. 2) Fane. 438.

Tielde: slaa Telt op. tieldede offuer dennem 311. 387.

Tilbringere: som bringer Raad. raadgiffuere oc tilbringere. 326.

Tilforn: i Forvejen. 1) om Stedet. icke lade sin Stallbroder gaa sig tilforn. 75. 2) om Tiden. tilforn friste oc forsøge sin allerkieristis Tro. 148. 380. Hand skulde giøre det sit tilforne, som hand vilde bortgiffue. Hv. 143.

Til lige: paa en Gang. optende Huffene mangesteds til lige. 12. 107. 113. 208. 220. 417. 418.

Tilneyet, tilneiet: hengiven. tilneyet oc anhengig. 17. 449.

Trengd. saa hand icke skulde vere sine Naboer mere trengd vdi dette stycke: afhængig af. 259.

Trohiertighed: Trofasthed. deris Edsuorne trohiertighed. 39. 252. 262.

Trouillig: lettroende. Venderne ere trouilligе oc fremsusende. 429. Trouilligheb. sst.

Try: se tu.

Tryg har oftest Betydningen trofast, betryggende. en tryg Stallbroder. 10. 88. 114. 429. Oc sætte Kongen hannem trygge Gissel. Hv. 57.

Træklamper: Trætøsler. 118.

Tuenge: Skotvinge, Skorem. 119.

Tu. try. Tu er den gamle Intetkjønsform til Fællesk. to. tu ting. 28. 446. oft. Den er endnu bevaret i: itu. Try er Intetk. til tre. try Slag. 38. 58. 65. 84. 185. oft. Men der er stor Vaklen imellem Formerne, saaledes: tu Dage. 387. try Mand. 186. try Kerlinger. 187. tre Skibe. 457. — Paa Als iagttager Almuen endnu bestemt denne Kjønsforskjel og siger stedse f. Ex. tu, try Hus.

Ty: slægte paa, ligne. huer tyer paa det som hand er kommen aff. 84. (naturaque omnis suæ soleat origini respondere. Sax. 187). 89.

Tøffuele: Tøjle. 267.

Tørbløt: drage haanlige met en tørbløt Kaabe. 44. tørblødt oc forhaanet. 146; betegner en haanlig Afvisning.

U.

Wbeskeden: ubillig, uretfærdig. hans wbeskeden offuerfald. 332.

Vdbryde. vdbrød sin Harm: lod sin Harme udbryde. 364. 381.

Vdgiøre: 1) skaffe tilveje, udruste. vdgiøre ... trysindstiue Aarlogs Skib. 295. 315. Thi wdgiorde the theris største macth. Rkr. 4657. Da er dend, Befoldningen icke bekommer, fri for Ryteren at udgiøre. Saml. af gl. L. IV. 410. 2) udsende. giorde hun Spillemendene hemelige vd paa hannem. 127. 141. 165. 213. 217. 222. 258. oft. 3) bortsende, bortjage. Hand bleff oc selff vdgiort aff Gudernis tall. Fort. 4. 50.

Vdlæse: udvælge. huilcket hand haffde vdlæst aff den gantske Adelhob. 420.

Vdsleger: dømt til Landflygtighed, fredløs. Huilcken vdsleger oc Fredløff Mand. 100. 151. Hvo som Bildtoger vorder i Sverige, Fredløs i Danmarck oc Udsleg i Norge, hand skal ingensteds Fred haffve udi disse Riger. Hv. 800. Da foriagede hand Haagen Jarl af Riget, oc giorde hans Gods udslegre: lod det plyndre. Hv. 81.

Wfeilig: usikker, ufredelig. det stod wfeiligt imellem de Danske oc de Suenske. 450.

Wforme, wfyrme (eg. berøve En sin Førlighed): mishandle, hærge. Thi huo som wførmede anden met Neffuesslag. 227. 410. Manddrabere . . ., som med fri Vilie hugger, ihielslaer, fanger, forurettet, eller uførmer nogen. Hv. 723. End hambler (d. e. lemlæster) hand eller saarer eller udi andre Mode met raadet Raad ufyrmer Hosbonden. Saml. af gl. L. IV. 241.

Wfortenckt: umistænkt. wfortenckt oc wanfectet. 152.

Wgiort. løbe til vdi wgiort Vær: hen i Vind og Vejr. 245. 291.

Wheldig: dorst, fejg. vanwuittige oc wheldige. 25.

Wlempe: Uret. straffede dennem dristeligen for deris Wlempe. 526. Tha kunde theris Ulempe ey heller findis. Udv. af gl. D. IV. 219.

Wlou (Ulov): hvad der er stridende imod Lov Ret. Hand holt det huercken for Skam eller Wlou. 325. Allæ wloffuer oc alstøns vræth. Rkr. 163.

Wlyst: ond Gjerning, Udaad. begynde nogen Wlyst. 488. Oprør eller anden saadann Wlysth. Saml. af gl. L. IV. 162.

Vndfalde: falde fra, lade i Stikken. vndfalde hannem i sin nød oc trang. 35. 216. Men meg vndfwldhe the tha plath. Rkr. 2907.

Vndfange, vndfaa: modtage. som vndfinge oc hilsede hannem. 42. 45. 75. 83. 242. 384. 502. Dernæst bleff hand undfanget Kongelig, med allehaande Retter oc Pract. Hv. 120. Then heliæ troo ieg snarth wnsik. Rkr. 3097. Item undfa wi oc take the forneffnde wore borghere ... i wor konunglike fridh. Saml. af gl. L. V. 125.

Vndslaa. vndslog sig for Kong Suend: undbrog sig fra Kongens Hævn. 351.

Wraad: (Uraad) ondt Raad. skylde mig for wraad oc wtroskaff. 392. Segnyldh myn dotther tog paa vraadh. Rkr. 1485.

Wtimelig: som ej passer til Tiden, skadelig. wtimelig værlig. 182. 256.

V.

Vaade: 1) Fare. vaade oc liffs fare. 24. 64. 72. oft. 2) Skade. Haand, som vaade giør. 90.

Vanart: vanartigt Menneske. en mundkaad Vanart. 224. 289.

Vanheldighed: Dorskhed, Fejghed. for deris vanheldigheds Skyld. 332.

Vanlydt. vanlydt Skaar: uhyggeligt. 153.

Vanlyst: skæk Lyst. bedriffue sin skam oc vanlyst. 139.

Vanuorde (eg. forsømme Ens Pleje): fordærve. vanuorde alle Danske Mends mandom. 52.

Vanuordige (Biord) (eg. skjødeløst): uheldigt. skickede sig alting vanuordige. 15.

Vartaffel, Vartaffuel: Brætspil. Biørn lægte Vartaffel. 204. 286. 348.

Vase: Risknippe. Nogle bunde sig Vaser oc Knipper aff Riis oc Græne. 475.

Vecke: vække, bugge Jsen op. lod sine Skibe skæbe oc vecke. 300. 470.

Ved bør: det sømmer sig. Den straffede hand haardeligen, som ved burde. 5. 19. 100. 212. oft.

Vedekast: Brændestabel. en Dynge saa stor som en Vedekast. 388.

Vedergiøre: gjengjælde, hævne. vedergiøre denne Wræt oc Hoffmod. 504. Oc raadde til at Svend Tiffvesteg skulle vedergiøre det. Hv. 53. Saa gjerne havde han det vedergjort. D. V. I. 30.

Vederkiende sig: gaa til Vekjendelse. paa det de kunde endnu vederkiende sig. 488. 495.

Vedermod: Fortræd, Modgang. Vedermod oc Wlycke. 318. 330. 343. 400. 458. Han maa sig wenthe stort vedhermod. Rkr. 4288.

Vedermodig: fortrædelig, uvillig. vedermodige oc gienstridige. 6.

Vedernaffn: Tilnavn, Øgenavn. it haanligt vedernaffn. 152. For wedhernaffns skyld oc ærlig sagh. Rkr. 1659. Dette Ord er endnu brugeligt i den fynske Sprogart i Betydningen Øgenavn.

Vedde: Vaddemaal og ligeledes Gjenstanden, hvorom der væddes. slog it vedfæ op. 191. 227. 300.

Vedsle: handle. at vedsle og handle. 224.

Vegne. paa deris Persons vegne: med Hensyn til samme. 9. 18. 300. dødelig paa legemenss vegne. J. P. Fol. 22 a.

Vegre: Vidie. tog hand Vegre oc Halm. 177. 464. Vøggerkurv kaldes i den jyske Sprogart en Kurv af Vidier.

Veie. veie vort Byte fra oss med væbnet Haand: sælge det. 27.

Veldekilder: Kildevæld. Veldekilder oc Røddynd. 474.

Velfærd. drack saa lenge sit sidste velfærd met Baadsmendene: sin sidste Skaal. 409.

Velmact. vdi sin velmact: i sin Livstid. 222.

Veluillig: frivillig. it veluilligt Pant. 51. oft. veluilligen, veluillige (Biord). Fort. 3. 94. 195. 198. oft. I samme Betydning sigis og: selffuillig. 223. oft.

Victig: vægtig. victig Guldkiede. 32.

Vid: Ved, Brænde. 64. 189. 384. 444.

Vide (Tilf. vidt): yde, give, giøre. vide dennem denne Bøn. 453. 476. oft. Hand skal midler tid icke vide Kongen eller hans Riger Skade. Hv. 360. Huad de baade gud fader om i hanss naffn det skulle dem videss. J. P. Fol. 125. b. Meth diæwels konst wethe han them stenck. Rkr. 5031. I vide mig det, kiær Moder min. D. V. I. 188.

Vidskaff: Vidende. mod hendis vidskaff. 303. Uden hans Raad oc Vidskaff. Hv. 124.

Vidue: Enke. en meget alderne Vidue 220. 226. 240. 326. Svaa sum ær viddæve oc værilos børn. J. L. 4. Uansseett att hun er en fattig Widue. Udv. af gl. D. IV. 301.

Vild: Gunst, Partiskhed. for vild eller venskaff. 227. 246. 291. 301. 337. Ansaa huercken Venskaff, Vild, eller nogen haande deel. Hv. 102.

Vildbrad: Dyrestek. 108.

Vild verck: Pelsværk. 107.

Vilie: Lyst. vnge Jomfruer faa vilie til dem som dydige oc lærde ere. 42. 169. 200. Oc der Kongen saae Landsens Fructsommelighed . . ., fick hand Vilie der til. Hv. 102.

Vinde: vidne. vunde at de intet handlede vdi denne Sag. 227.

Vinde. der met vant hand sit Seyl: hejsede. 155. 387. 530.

Vindfelde: et Træ, som Vinden har fældet. 278.

Vog: svag, kraftløs. den vogiste. 200. 385. I denne Betydning bruges dette Ord endnu i Jylland og Fyn.

Vogne: føre paa Vogn. lod dem vogne hiem. 186.

Vorde, vaarde er Datiden af verie (værge) (Alf. vord. 36.) Hand vaarde sig mandeligen. 147. 201. 268. 287. 313. 322. 334. Han vorde hannem som en Skalk. D. V. II. 138.

Vordløss: værgeløs. om de forlode Landet vordløsst. 338. 424.

Værelse: Opholdsted. deris værelse oc bolige. Sax. Fort. 8. 49. Men nu tilholt de dem all Vinsten, ville oc til med haffue deris Verelse udi Riga Stad. Hv. 314. Det Landsting, under hvilcket hans Boepel eller Verelse er. Saml. af gl. L. IV. 330. Dette Ord har ogsaa Betydningen: Væsen. Thi Siælen forandris icke udi sin substanz eller verelse. N. H. Ligpræd. over B. Trolle. Fort. 5. Der met merckiff, at han er en gud i sin verelse. J. P. Fol. 134 b.

Veide: jage. førend hand vog oc veidet Biørnen. 328.

Y.

Yndefuld. Skiold er yndefuld hoff sine Vndersaatte: er meget yndet af dem. 1.

Ypper: ypperlig, udmærket. dette yppere Byte. 188. 325. 371. 392. I den højere Grad yppermere. Men saa meget som nogen er mectigere oc yppermere. J. P. Fol. 9 b.

Æ.

Ærekaast: et Gæstebud, der holdes til Ens Ære. sit eget Ectesskaffs ærekaast. 326.

Ærindeløs: med uforrettet Sag. maatte drage ærindeløs hiem. 141. 371.

Ærlig: hæderlig. ophøye hannem til den ærlige befalning. 14. 123. 125. 196. oft. Lade legge en erlig Ligsteen paa theris Graffe. Saml. af gl. L. IV. 296; sst. S. 297: erligt Adelsfolck.

Ø.

Øffue: 1) raabe paa, haane. saa at mine egne ei haffue beboff at øffue mig. 73. ne etiam a domesticis simili insultationis petulantia vexaretur. Sax. 170. 2) udmatte. øffue Fienderne. 314. transversis eos prœliis fatigare. Sax. 681.

Øl. Kongen haffde icke andre at dricke sin Øl met end hannem.: at yppe Klammeri med 391.

Øyne. 1) Met saadanne ... Ord, sagde Absalon Kong Valdemar sin mening vnder Øyne: lige i Øjnene. 370. paa mindis vnder Øyne. 370. 2) Vnder Øyne: imod. Der sagen vaar gaaen den wskyldige Broder vnder Øyne. 179. 246. 250. 369. 492. Veiret som vaar dem vnder øyne. 527. Thertill forfore wii och, att han haffde sænt oc sticket oss Koningh Hans under Øghenn. Saml. af gl. Domme. I. 27. Dommen gaar hannem emoedt oc under Øynene. Saml. af gl. Love. IV. 23.

A.

Aalus (225), i det sydøstlige Skaane, var i Middelalderen en anselig Stad, men er nu kun en Landsby; Spor af en gammel Borg findes endnu.

Abdernes (116), Abdarnes (Sax. 271), er Forbjerget Agdenæs ved Indløbet til Throndhjems Fjord.

Alexsted (150, 233) er uden Tvivl Landsbyen Alsted, ikke langt fra Sorø.

Archon, Arckunaborg (300, 368, 419) var en Fæstning paa den Halvø (Wittow), der udgjør den nordlige Del af Rügen og ved en Landstrimmel er forbunden med den øvrige Ø.

Arnack (232) er enten Arnakkegaard i Svinninge Sogn, Tudse Herred, eller Landsbyen Arenakke i Merløse Herred, begge i Holbek Amt.

Arnedal (304). Arandala kaldes endnu et Sted, ikke langt fra Lund.

B.

Baldersbrond (45) er endnu Navnet paa en Landsby, en Mil fra Roskilde.

Barcke (374), Barca (ɔ: Barta) provincia (Sax. 748), er Landskabet Barth i Pommern, vest for Rügen; det havde en Borg af samme Navn, ved Floden Barthe.

Bisontium (403): nu Besançon.

Bjarmeland (107, 186, 200) er det nordlige Rusland ved det hvide Hav.

Bjørnekjær Skov (128) laa lidt øst for Bissexup (forhen Hurrilds) Havn; der er en Bæk, kaldet Bjørnebæk.

Bjørkmend (144): maaske Indbyggerne i Bjørkingen.

Bravelse Hede (167): Bravalla.

Brøndinge Aa (306) maa have været enten i Nærheden af Landsbyen Buddinge i Sokkelunds Herred, Kjøbenhavns Amt, eller snarere i Sirø Herred, Frederiksborg Amt, ved Øvre- og Nedre-Buddinge Mølle.

Burglum (382): Børglum i Vendsyssel, fordum et Kloster og et Bispesæde, nu en Herregaard.

Børslund (365) er Landsbyen Boslunde i Nærheden af Korsør.

C.

Camin (455, 456, 537) var en Stad i det østlige Pommern, i et Landskab af samme Navn.

Conogaard (104), en Del af Rusland.

Cozts (469) er Halvøen Koster paa Møn.

Cozts (530, 531) er Øen Koos, nordøst for Greifswalde.

D.

Dalby (237), fordum et skaansk Bispesæde, nu en Landsby med en kongelig Gaard, beliggende i Torne Herred.

Darson Havn (531), Portus Darsinius, (Saxo 972), er Darsim eller Darsimhovet ved det nuværende Ludwigsburg, ikke langt fra Greifswalde.

Demin (415, 504) var en Borg i Pommern ved Floden Peene, i et Landskab af samme Navn.

Diffuig, d. e. Dysse Bro, der fører over Sax Aaen, ogsaa kaldet Dysse Aaen, som adskiller Anneslev Sogn i Onsjø Herred og Karleby Sogn i Harjagers Herred, i Skaane. En Del af Karleby Sogn hedder Disadal, forhen Dysadal. Stedet har intet med Falkenberg i Halland at gjøre.

Djurs Aa (238, 352) er det nuværende Kolind-Sund.

Dobin (311). Dette Steds Beliggenhed er noget usikker. Sandsynligvis er det Landsbyen Dubin, ikke langt fra Byen Lübitz i Mecklenborg-Schwerin.

Drechten (531), Littus Dreccense (Saxo 972), er Kysten af en Halvø i den sydlige Del af Rügen, hvor endnu Byen Drigge findes.

Duna (12) ligger ikke i Thracien, men er rimeligvis det nuværende Dünaborg ved Floden Düna.

E.

Etheskov (158), nu Ejdeskov, en Skovstrækning imellem Solør og Romerige i Norge, ikke langt fra Sverrigs Grændse.

F.

Falnstad (166): Fjalu eller Fjalir, ogsaa kaldet Fjalafylke, et Landskab i det vestlige Norge.

Findvitheland (328) kaldes nu Finveden og udgjør Østbo-, Vestbo- og Sønderbo-Herreder i Småland.

Fodevig (286) er en Vig, nær ved Skanør.

Fridle Mark (300), Fridlevinus ager (Saxo 659), er Fyrislef i Bahus Len.

Froste Herred (528) udgjør omtrent den midterste Del af Skaane.

G.

Garnumsund (166) er nuværende Garnshamn paa Øen Gulland.

Glumstrup (306), nu Glugstorp, en Landsby ikke langt fra Landskrona.

Gore Klint (420), Gorum promontorium (Saxo 804), paa Rügen, antages for at være enten det østlige Næs paa Mønkgut, den sydøstlige Del af Øen, eller det bekjendte nordøstlige Forbjærg, die Stubbenkammer.

Granduig (Sar. Fort. 7) Grandvicum (Saxo 18), d. e. Gandvig, det hvide Hav.

Grotezuine (537): Grosswin, en Borg og By i Landskabet af samme Navn. Den laa ved Oderens Udløb, imellem de nuværende Byer Anklam og Stolp.

Gudakre Elv (386) er Floden Warnow eller Warne i Mecklenborg-Schwerin. Den kaldtes af Venderne Goderac.

Gutzkow (415): Gützkow, en By i Landskabet af samme Navn, der strakte sig fra Floden Peene til Floden Ryck.

Gydinge Bro (517), i Skaane, førte over Lydde Aaen og forbandt Landsbyerne Getinge i Torne Herred og Gårstånga i Froste Herred. Saxo (945) kalder den Getunga pons.

Gydingerne (273): Gøterne; her menes Beboerne af Vestergøtland.

Gølerdal (196) er nuværende Guldal, i det Throndhjemske.

H.

Haloge, Halogieland (44, 105, 185): Halogeland eller Helgeland i Norge, nu kaldet Nordlandene.

Haraldsted (277), nu Harrested, en Landsby i Ringsted Herred, Sorø Amt.

Harristed (307), Aristadium, (Saxo 670): nu Årsted, et Sogn og Herred i det sydlige Halland.

Hatis Herred (165) er maaske Hadeland i Norge, Hatica provincia (Sax. 380); men efter Sammenhængen hos Saxo vil det være rigtigere at læse Halica provincia: Åland.

Helge Aa (225) falder et Par Mile syd for Christianstad i Østersøen.

Helsinge, Jarnber og **Janiter** (104), Jarnberorum et Jamtorum Provinciæ (Saxo 240): Helsingland, Dalarne (en Del deraf kaldte Islænderne Järnberaland) og Jæmteland.

Hidinss (372, 376): Hiddensee, en Ø vest for Rügen, imellem denne Ø og det faste Land.

Holingaard (104), Holmgardia (Saxo 240, i ældre Udgaver Holingardia): Holmgaard, en Del af det nordlige Rusland.

Hulvejen i Sverrig (329) er den bjærgfulde Skovstrækning, kaldet Holveden, igjennem hvilken to Veje, Øster- og Vester-Hulvej, føre fra Østergøtland til Småland; den første gaar langs Sommensøen fra Markedspladsen Sæby til Gæstgivergaarden Hester og er ved de stejle,

fovklædte Bjærge, den fører igjennem, yderst vanskelig at passere. Den anden gaar fra Jønköping langs Vetterns østlige Bræd til Vadstena og er mindre besværlig. (Se: H. J. Blom: Unions- og Borgerkrigene, Side 170).

Hairuilds Havn (78) er rimeligvis nuværende Bisserup Havn, forhen Hurrilds Havn, imellem Skjelskør og Karrebek.

Hulynims Havn (427) maa have ligget i det vestlige Sjælland.

Hærvig (150): Kallundborg.

Hvidkilde (512) er rimeligvis nuværende Hvitabäk i Færs Herred i Skaane.

J.

Iloge (430), i Obotriternes Land, er nu et adeligt Gods (Ilow), nordost for Wismar.

Immeland (165) Imica regio (Sax. 380), er det gamle Ymisland, nu Umeå-Lapmark.

Isøre Fjord (382, 452): Isefjord; det nuværende Rørvig i Ods Herred kaldtes fordum Isøre.

Iolunge (70) er det samme som Jellinge.

Iesmund (420) er den Halvø, der ved en Landstrimmel forbindes med Havøen Wittow og ved en anden med det øvrige Rügen.

Iather Herred (151, 171) er Landskabet Jæderen, syd for Stavanger.

Iuem Herred (165), Jumensis provincia (Saxo 379), er efter nogles Mening det samme som Julin.

Iulin (212, 216, 456) var en Borg, af Islænderne kaldet Jomsborg, paa Øen af samme Navn, nu Wollin.

K.

Karentin (445), en Borg ved en Flække, nu kaldet Garz, i den sydlige Del af Rügen.

Kielby Sund (468, 469), ved Landsbyen Kjelbymagle paa Møn; nu kaldes det Stege Nor.

Krimper Sund (425), Krempinus fluvius (Sax. 810), er en Aa i Stormarn, der løber igjennem Byen Krempe og falder i Floden Elbe, kort før dennes Udløb i Elben.

Kristo (456, 457), Cristoa insula (Saxo 858), nu Øen Gristow i Diwenow Strømmen, vest for Cammin.

Kulde Gnibe (215) er Forbjærget Kullen i Skaane.

L.

Lendiß (449), Leuticii (Sax. 846). Leutitierne eller Wilzerne beboede en Del af Pommern, Brandenborg og Mecklenborg.

Litharfulke Herred (95) er det nuværende Lier, en Egn nær ved Drammen.

Liutcke (268) er nuværende Lütkenborg i Wagrien.

Lubekiug (536): nu Lübchin i Mecklenborg.

Lumme Aa (527): nu Lomme Aa eller Wärpinge Aa, som falder ud i Øresund.

Lyubin (465): nu Lebbin paa Wollin.

M.

Masnet (383, 467): nu Mosned Ø, imellem Sjælland og Falster; hører til Vordingborg Sogn.

Mitfriths (ɔ: Midfirths) **Gaard** (166) er maaske Midsund i Thelemarken.

Møren (184) er de to Herreder Nordra- og Søndra-Møre i Småland.

N.

Nylose (316), Liuthusium (Sax. 683), er nuværende Gammal-Lødese, som i lang Tid har været aldeles øde. Det ligger ved Göta Elven, 4 Mile fra Göteborg.

O.

Orne (ɔ: Osne) (273), en By paa Øen Usedom, vest for Wollin.

Orthungborg (424) er nuværende Vordingborg.

Ostrozne (423, 509) er den nordvestlige Del af Øen Usedom.

Ottesund (212): nu Oddesund, nær ved Odby Sogn i Thy.

P.

Palteske eller **Poletsko** (24): nuværende Plestow.

Pene Aa (457, 509, 534): Peene Floden, der udspringer i det Mecklenborgske, løber i østlig Retning forbi Anklam og falder ud i en bred Strøm, Peene Strom, der sætter das Kleine Haaf i Forbindelse med Østersøen.

Pommerske Frishaff (457): nu das Grosse og das Kleine Haaf, Oderens Udløb.

Pore Havn (417) maa have ligget enten ved Stralsund eller paa den sydlige Side af Rügen.

Porturi Sund (433): Portør, en Havn omtrent en Mil fra Kragerø.

Polen (383), Pole provincia (Saxo 758), er Øen Poel i Wismar-Bugten.

R.

Ramløse (306) ligger i Holbo Herred, nær ved Arre Sø. Denne Landsby hørte fordum til Roskilde Stifts Ejendomme.

Ramsjø (350): nu Ramsømagle, der ligger i Ramsø Herred, Gadstrup Sogn, en Mil fra Roskilde.

Renneso, Reuso (89, 100). Rensø er endnu Navnet paa en Ø i Stavanger Fjord.

Rotala (23). I Estland fører endnu en Landstrækning dette Navn.

S.

Schaha vdi Fyrcke hærrit (166): maaske Skagafylke, nu Skougen, der grændser til Thelemarken.

Sells Strand (511), Seleenses aquæ (Saxo 931), er nuværende Selker Nor, nær ved Byen Slesvig.

Sembeland (246): Samland, en Del af Preussen og Litthauen.

Sighnines Sund (199), Sighninum men (Saxo 449), er Seinefloden.

Sigtim Stad (166) (ɔ: Sigtun) S oppidum (Saxo 384), er Gammel-Si i Upland.

Skathjalls (161) er Godset Hjällaff Vermland.

Skierum Stad (166): Skier i S marken.

Skypdrup (300): nu Skærup, en Land Holmands Herred, Vejle Amt.

Soløren (104, 105): Solør, et norsk Lan der grændser til Vermland.

Stangby (224): nu Stångby, en La i Torne Herred, i Skaane.

Stolpe (416) er nuværende Stolp eller sterstolp ved Peenefloden i Pommern.

Strele (273) eller **Strels, Strælo** 530), tæt ved Stralsund, der har Navn efter Øen, kaldes nu Dänholm.

Stævns Herred (243) er det nuvæ Sokkelunds Herred, der i gamle S kaldes Støfnes Hæret, hvorimod det n ende Stævns Herred hedder Steth Hæret. Hint ligger ogsaa nærmere Roskilde.

Suddatorp (243): nu Søderup, en L by i Jordkirk (forhen Hjortkjær) Aabenraa Amt.

Sundby (332): Landsbyen Udesundby ved Frederiksund.

Suse Fjord (149): Susaaen i Sja

Svalds Havn (468) var sandsynligvi Havn ved Landsbyen Wyk, ikke lan Greifswalde; nordøst for den laa den undergaaede Ø Svolder.

Syrø (283, 454): nu Sejerø.

Sigesto (512), Sygastha insula (Saxo er rimeligvis en lille Ø, beliggende i søen Søfdesjø, Færs Herred, i Skaan

T.

Tells (165), Thyle (Saxo 377), er S marken.

Thjute Aa (307) ligger i Falltofte Froste Herred, i Skaane.

Thorø (30): Thurø, nær ved Svend

Thorstrup (312): Landsbyen Høje-Tas imellem Kjøbenhavn og Roskilde.

Thoten (166), en Egn i det sydlige Norge, nær ved Mjøsen.

Thracia (12, 201), Hellespontus (Saxo 41). Herved forstaas Landstrækninger ved Dünafloden.

Thynm Ø (466), Thymna insula (Saxo 871), er rimeligviis Øen Fæmæ.

Tøpshøge Skov (244), nær ved Landsbyen Tøxshøj, Ljunge Sogn, Alsted Herred, Sorø Amt.

Trebesetz (422, 536), en Borg og Landstrækning, paa højre Side af Floden Trebel, vest for Greifswalde.

U.

Uldhede (198): Ulleraker, en Egn ikke langt fra Upsala; Laneus campus (Saxo 445).

Undensakre (68): Undersåker Sogn i det nordlige Jæmteland.

V.

Valung (388), en Del af det vestlige Rygen.

Verend, Verndland (166, 328, 393): nu Wärends Herred eller Wärns Land, en Landstrækning, bestaaende af fem Herreder i Småland.

Viteby (197) er Landsbyen Hviteby, omtrent tre Mile nord for Cimbrishamn.

Vittøre (ɔ: Vittøve) (434): nu Wittow, den nordligste Del af Rügen.

Værebro (109, 285). Denne Bro fører over Værebro Aa, som adskiller Sømme og Ølstykke Herreder fra hinanden.

Z.

Zindraa (417) Zindra (Saxo 801), er Halvøen Zudar i det sydvestlige Rügen.

Ø.

Øme Sund (97), en Havn i Landskabet Jædderen i Norge.

Tillæg

til de historiske Efterretninger om Anders Vedel af C. Wegener.*)

S. 16. Anm. 2. Om Niels Terkildsen, jfr. Münters Kirchengesch. von Dänemark u. Norw. II. 58.

S. 22. Anm. 8. Om Ulve i Nørrejylland, see Hempels Avis for Aaret 1809 S. 434; i Meklenborg, stds. Aar 1826 S. 78.

S. 48. Anders Vedel erholdt som Slotsprædikant eller „Capellan paa Kjøbenhavns Slot" Indtægten af to Vicarier, nemlig St. Jørgens i Roeskilde og S. Annes ved Frue Kirke i Kjøbenhavn, samt Embedsbolig i S. Annæ Alters Residents i Studiistræde — ifølge Registr. o. a. L. No. 6 fol. 142a—143a, af 16 Novbr. 1557.

S. 57. Anm. 11. At den her nævnte Almanak-Samling af en Ripenser paa Lystrup hidrører fra Peder Christensen, er allerede i Registeret S. 273 bemærket.

S. 60. Omtrent paa samme Tid, da A. Vedel skrev sit Digt til Ære for Axel Walkendorf, maa han vel ogsaa antages at have forfattet det Ærevers, der findes i hans Lærers og Vens Hans Thomesens i Aaret 1569 udgivne Psalmebog. Jvfr. Brandt o. Helweg, II. p. XXII.

S. 65. Til hvad der siges om Lægen Mart. Æditnus kunde endnu føies, at han ifølge Index bag i Er. Læti Res Dan. maa have været fra Amsterdam.

S. 126. Er det uvist, om Vedel erholdt Noget fra Petrus Olai i Roeskilde, saa er det derimod vist, at han fra Sognepræsten ved Domkirken sammesteds, Morten Pedersen, erholdt adskillige Bidrag til Fædrenelandets Historie, navnlig Absalons Genealogie og Sorøe Klosters gamle Fundats, som ogsaa nævnes i Promuscondus. See B. Absalons og Esbern Snaris Herrekomst, Dedic. fol. 3 vers.

---

*) Disse histor. Efterretn. om Anders Vedel bleve (anden Gang) trykte i Foraaret og Sommeren 1847. I de siden den Tid forløbne fire Aar har jeg ikke havt Leilighed til at underkaste mit Arbeide nogen egentlig Revision, og de her meddeelte Tillæg indeholde kun, hvad jeg tilfældigviis senere har bemærket eller af mine Venner er gjort opmærksom paa. Kbhvn. i Juli 1851.

C. W.

S. 133. Om Stephanii Bibliotheks Bortførelse til Sverrig og den nævnte Codex af Robertus Monachus findes nogle Bemærkninger i Molbechs Athene VI. 538. De nyeste, høist interessante Oplysninger om Stephanii Bibliotheks Skjæbne indeholdes i et nylig trykt Brev fra G. E. Klemming til Werlauff, dateret d. 24 December 1850.

S. 145. Anm. 3. Om Bortførelsen af historiske Actstykker fra Norden burde her erindres Bircherods De causis deperd. apud sept. antiqu. i Dän. Bibl. IV. 375 fgg. Ligeledes Münters Kirchengesch. II. 1014 fg. og Kantzows Pomerania, herausg. v. Kosegarten II. 198.

S. 150. Anm. 22. Fisk i Munke-Skikkelse. Saavel dette som flere lignende Phænomener ere samlede i Bussæi Relation om Havmænd, afgiven til K. Frederik den Fjerde, i Bangs Saml. I. 528—36.

S. 158. Anm. 19. Bemærkninger om Stenen i Grønnen-Dal findes i Liljegrens Anteckningar rörande versar, i Skand. Lit. S. Skr. XVII. 416—419.

S. 163. Anm. 5. Hvad Braun kalder Uraniscus Vellejanus blev, som jeg nedenfor S. 267 Anm. 14 har bemærket, kaldet „Himmerig". Det synes næsten, som om man i det 16 Aarhundrede brugte denne Benævnelse om et muret Taarn i Almindelighed; thi der nævnes ogsaa et „Hemeriige" paa Kjøbenhavns Slot. Ny Dan. Mag. II. 212.

S. 167. Anm. 19. Interessante Bidrag til Efterretningerne om Laurits Pedersen findes nu i Molbechs Afh. om Christian den Fjerdes Opdragelse i Nyt hist. Tidsskr. III. 282. 294.

S. 168. Anm. 24. Om Stig Pors, Erkedegn i Roeskilde, død d. 8 Octbr. 1556, see N. Krags Hist. om Christ. III ved Sandvig S. 385.

S. 169. Anm. 25. Man kunde let ledes til den Formodning, at Cornelius Hamsfort d. Y. maaskee af Vedel selv har erholdt det Haandskrift af Robert af Elgin, hvoraf han gjorde det os endnu bevarede Udtog. Han stod nemlig i Forbindelse med Vedel; thi i sin Udgave af Chron. eccles. Ripensis siger han (S. R. D. VII. 193), at Vedel havde skrevet ham til, at Esgot (Esger) i Aaret 1264 var Biskop i Ribe. Jvfr. Suhms D. H. X. 523. Det kan derhos erindres, at Vedel ogsaa eiede en Chronicon eccl. Ripensis, hvilken han, som S. 204 anført, afleverede til N. Krag.

S. 169. Anm. 31. De her nævnte Skrifter af Niels Hemmingsen og Jac. Bording, see Krags Christ. III ved Sandvig I. 409 fg. 422 fg.

S. 176. Anm. 23. Ligesom man af Vedels her anførte Ord maa formode, at han havde Sands og Kjærlighed for Musik, saaledes finder man ogsaa

i Corvini Heptacordum Danicum, Proleg. f. vers. antegnet blandt Mænd, der „in Musica propaganda permultum operæ collocarunt": „M. Andreas Wellejus, Pastor (?) Ripensis et Historiographus Regius." I Margen staaer derhos Aaret 1575, altsaa den Tid, da Vedel endnu var Slotsprædicant, og der sigtes maaskee nærmest til hans Psalmedigtning, som jeg S. 69 og 174 har omtalt og paa førstnævnte Sted henført til hans egentlige geistlige Embedsaar.

S. 249. Anm. 15. Hans Andersen Tausen er vel 1605 eller 1606 bleven Student i Kjøbenhavn (see S. 236 Anm. 4). Dette er dog uvist; men i Aaret 1610 studerede han i Marburg, hvor han, ifølge dette Universitets Album, den 13 April samme Aar blev immatriculeret.

S. 261. Hans Andersen Vedel, Anders Vedels yngste Søn, døde som Provst og Sognepræst til Burløf i Skaane. See Rietz, Skånska Skolväsendets Historia (Lund 1848) S. 305—6, hvor hans Gravskrift i Burløf Kirke findes trykt. Han døde d. 7 Septbr. 1661.

S. 263. Anm. 8. Overkrigscommissair Vedel døde paa Augustenborg i Juli 1826, 61 Aar gammel, og Snedkermester Søren Wedel døde i Maugstrup den 24 December 1847 i en Alder af 69 Aar; af sidstnævntes ni Sødskende levede dengang kun Guldsmeden Lago Vedel. See Hempels Avis 1826 S. 414 og Dannevirke 1848 No. 57 af 5 Januar.

S. 265 Anm. 11. Otto Casp. Valent. Wedel var gift med Bolette Conradine Knudsen, der døde før ham. See Berling. Tid. 1850 Tillæg No. 8 af 11 Januar, 13 og 14 Spalte.

S. 268. Anm. 17. Anders Vedels Datter Anne, Bertel Strucks Enke, nævnes den 12 Juli 1648 som sindssvag, og havde dengang i 27 Aar været sengeliggende, hvorfor det nu blev tilladt, at Borgermestre og Raad i Ribe maatte bestemme en vis Sum til hendes Underholdning, og at Resten af hendes Gods maatte deles mellem hendes Børn og Arvinger. Ifølge Jydske Registre No. 11 fol. 4 a—b.

Trykfeil og Rettelser.

(Bogstavfeil, saasom med for met, og for oc, uden for vden og deslige ere her forbigaaede.)

S. CCVIII, L. 3, fn. aarsage l. aarsaage
— — i Marg. L. 3. sine l. sin
— CCX, i Stamtavl. Rickord aff Nordien l. Rickord aff Normandien
— CCXI L. 12 og 27. sidste l. siste
— CCXII, L. 2, nf. dgad l. dad
— CCXIII, L. 6. Erckebiscop l. Erckbiscop
— CCXV, L. 30. fiendst l. findst
— CCXVI, L. 8. igien l. igen
— — L. 6, fn. Christelige l. Christlige
— CCXX, L. 6, fn. Norbagger l. Norbager
— CCXXI, L. 21. feluilligen l. selffuilligen
— CCXXIIII, L. 36. speydere l. speidere
— CCXXVI, i Marg. L. 13. metfølge l. metfølg
— CCXXVII, L. 14, fn. Bopæl l. Bropæl
— — L. 3, fn. maatte l. matte
— CCXXIX, L. 20. sine l. sin
— CCXXXI, L. 15, fn. et l. en
— CCXXXIII, L. 9, fn. er l. [er]
— CCXXXVI, L. 19. eyegod l. eygod
— CCXL, L. 11. Benedict l. Bendict
— — L. 11, fn. Korkobe l. Kaarkobe
— CCL, L. 16. Flandern l. Flanderen
— CCLI, L. 4. ingaa l. indgaa
— CCLII, L. 14. midlertid l. midler tid
— CCLX, L. 26. tycke l. tyckte
— CCLXII, L. 29. staaendis l. staendis
— — L. 10, fn. denne l. den
— CCLXIX, L. 14. formaar l. formaa
— — L. 8, fn. Tiufferi l. Tiuffueri
— CCLXX, L. 4, fn. laae l. laa
— CCLXXXI, L. 20. mente l. meente
— CCXC og CCXCI ere feil angivne med CCLXC og CCLXCI
— CCXCV, L. 17 ff. at Kong Valdemar skulde tage Norge effter Kong Magnus, om hand hendøde vden Skelgitn osv.[1]) l. at Kong Valdemar Val-

---

[1]) Saaledes findes Stedet i det Exemplar af Udgaven af 1575, hvorefter Trykningen af denne nye Udgave er besørget; i et andet Exemplar og i Udgaven af 1610 lyder Stedet som Rettelsen, der uden Tvivl maa ansees som det Bedel har villet skulde læses. Denne ret mærkelige Uovereensstemmelse mellem Exemplarer af samme Oplag er ikke enestaaende; man har ved Sammenholden fundet adskillige andre, vel mindre betydelige og — med Undtagelse af een, see Note [2]) — i Hensyn til Meningen ligegyldige, men i Hensyn til deres Fremkomst i forskiellige Aftryk af samme Udgave, desto uforklarligere. Hiin Rettelse har Bedel uden Tvivl seet sig foranlediget til at foretage under Trykningen, da allerede enkelte Exemplarer vare færdige, men hvorfor f. Ex. S. CCXXX, L. 4, fn. „met det første" er forandret til „for det første"; S. CCXXXIX, L. 6. „anden dagen, der" er rettet til „anden dagen, Der"; samme Side, L. 6, fn. „som kaldtis Valdemar" til „som kaldis Valdemar"; S. CCLXXXIX, L. 11, fn. „Greffue" til „greffue" er mindre let at afgiøre.

demarssøn skulde nu strax giffuis Jerls naffn vdi Norge, oc siden tage Riget, effter Kong Magnus, om hand hendøde osv.

S. CCCXIX, L. 1, fn. seir I. seier
— CCCXXXV, L. 10, fn. sin I. sit
— CCCLXX, L. 3, fn. sagd I. sagt
— CCCLXXXIIII, L. 11. til I. [til]
— CCCCXLII urigtig angivet med CCCCLXII
— CCCCXLIII, i Marg. L. 7. sin I. sine
— CCCCXLV, L. 12, fn. ind til I. ind i
— CCCCLIIII, i Marg. L. 6–7. Oddenad I. Oddeuad
— CCCCLIX, L. 9, fn. at I. oc
— CCCCXCV, L. 15, fn. haffd I. hafft
— DV, L. 3 og 2 fn. oc Fienderne haffde saa forderffuet met Ildebrand I. oc Fienderne haffde saa forderffuet den met Ildebrand[2])
— DXXXI, L. 25. drage I. draget
Kongerækken, S. 3, Sp. 1, L. 1 fn. Knud IV I. Knud VI
Registeret Ark Bbb, S. 7, L. 1. CCLIIXI I. CCLXIII
ib. — Ccc, S. 9, L. 28. mandlige I. mandelige

Foruden de i Texten med critiske Hager angivne Rettelser findes i nærværende Udgave, fra S. CCVII og til Slutningen følgende betydeligere Afvigelser fra den første Udgave:

	Udg. af 1851.	Udg. af 1575.
S. CCX, Stamtavlen.	Syrithe	Gyrithe
— CCXXV, L. 4.	Knud	Oluff
— CCXXXVI, Stamtavl.	Syrithe	Gyrithe
— CCXXXIX, i Marg. L. 20.	Knuds den stores Syster Søn.	Knuds den haardis ster[3]) Søn.
— CCL, L. 17 fn.	Kong Knud	Kong Oluff
— CCCXXIX, L. 7.	Verndelænderne	Vermelænderne
— CCCCIX, L. 31.	Siguord	Harald
— CCCCXII, L. 4, fn.	Norge	Suerige
— CCCCXIX, i Marg. L. 6–7.	niende	tiende
— CCCCXXVIII, i Marg. L. 11.	ni Vendiske	ser Vendiske
— CCCCLIX, L. 9, fn.	det menige Krigsfolck at følge	det menige Krigsfolck oc følge
— CCCCLXVII, L. 10, fn.	Møens Klint	Steffns Klint
— — i Marg. L. 6–7.	Møens Klint	Steffns Klint
— DXVI, L. 4, fn.	Sielandske Krigs mact	Skaanske Krigs mact
— DXVIII, L. 5, fn.	Hertugen	Keyseren
— DXX, L. 10–11.	Jarmer	Kazimarus
I det almindelige Register:		
under A.	Aluilde Kong Skiolds Dronning	Aluilde Kong Skiolds daatter
— B.	Biscop Esbern aff Slesuig	Biscop Eskild aff Slesuig
— H.	Halff andet tusind Skib	Halff andet hundrede Skib
— T.	Tre Danske skib slar ni	Tre Danske skib slar ser
— V.	Verndland	Vermeland

---

[2]) Denne Rettelse er optaget efter det i Note [1]) omtalte Exemplar af Udgaven af 1575; hvorimod Stedet i det ved denne nye Udgave benyttede Exemplar lyder: „oc Fienderne haffde saa forbreffuet met Ildebrand" osv.

[3]) Den første Stavelse af dette Ord er faldet ud i Original-Udgaven.

Stormectigste Høybaarne Første oc Herre, Her Frederich den Anden, Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis Konge: Hertug vdi Slesuig, Holsten, Stormarn, oc Dytmersken: Greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, min Allernaadigste Herre.

Naade, Fred oc Barmhiertighed aff Gud, ved hans enbaarne Søn Jesum Christum vor HERRE.

LIgeruis som alle de store oc vnderlige Forandringer, huilcke sig alleuegne i denne Verden haffue begiffuet, baade vdi det Aandelige oc Verdslige regimente, ere icke skeede aff wforuarendis Slompelycke, men aff den vise oc retfærdige Guds Forsum oc tilladelse: Saa er det ocsaa en besynderlig Guds velgierning, at hand haffuer opuact fine lærde Mend, som haffue flitteligen randsaget oc opscreffuet huad som merckeligt skeed er paa atskillige Tider vdi huert serdelis Rige oc Landskab. Thi saadanne Scrifft ere icke at ansee eller at læse for Tidkaart eller Vellyst aleniste, som mange letfærdige Menniske meene, men føre langt større Nytte oc Fordeel met sig, naar som de ellers læsis met flid oc grandgiffuelighed. Iblant andet wsigelige stort Gaffn, som kommer aff Politiske Historiers læsning, ere disse try fornemmiste oc besynderligste. Nytte oc Gaffn aff Historier.

DET Første, at mand kand finde oc forfare aff sandrue Historier, huorledis at huert Landskab er først christnet oc omuent: Oc met huad fremgang oc modstand det hellige Euangelium haffuer veret fordret eller forhindret, fra den tid at Hedenske Offer oc Affguderi er første gang affskaffet oc afflagt. I.

II. Det andet Gaffn er, at alle oc huer serdelis vdi sin sted kand see for sig, som vdi en Speyel oc leffuendis Exempel, Guds Godhed mod dennem som vandre paa hans Veye, oc tuert imod, hans aluerlige Vrede oc Straff imod dennem som foracte hannem oc leffue effter deris egen onde lyst oc begering.

III. Det tredie Gaffn, som Historier føre met sig, det er vdi besynderlighed for Herrer oc Førster oc alle Offrigheds personer, at de lære aff andre Gudfryctige oc snilde Herrers exempel at beflite sig paa all Gudelighed oc Retfærdighed oc fly alle de Wdyder oc Laster, som de fornemme at haffue veret en Aarsage til store Potentaters fald oc forderffuelse.

Det første Gaffn, som kommer aff Historier.

Endog at den hellige Bibliske scrifftis Historie, som er indgiffuen aff den hellig Aand, er baade ældre vdi Aars tal, oc Tusindfaald rigere vdi allehaande sand Lærdom oc fast Vnderuisning, end Politiske Historier ere: Saa findis alligeuel, baade vdi de gamle Hedenske oc andre Christne Landskabs Historier, det som foraarsager en forstandig oc Christen Læsere til forbedring vdi sin Saligheds sag. Thi huad heller at wi forundre oss paa den gamle vildfarende Blindhed oc Affguderi, eller ocsaa læse noget om Christendomens første Ophaff, Fremgang eller Forhindring, da giffuis oss altid de Tancker, som tiene til Gudfryctigheds forfremmelse. Naar som wi læse noget om det grueligt Affguderi, som haffuer veret vdi Nattens oc Mørckhedsens tid vnder Hedenskabet, da kunde wi lætteligе der aff acte, at der haffuer aldrig veret noget Folck vnder Solen saa grofft, vilt oc wforstandigt, at det haffuer io bekient met sin Guds dyrckelse, at vere en euig Gud til, som alting haffuer skabt saa vijsligen oc vel, oc det opholder vdi sin Skick oc Ordning met sin Guddommelige mact oc velde. Men at disse arme Hedninge haffue icke fundet den sande oc eniste Guds kundskaff oc rette Dyrckelse, der til haffuer veret Aarsage den almindelige Menniskelig finds

Hedenske Affguderi.

 oc for=

oc fornuffris forkrenckelse, som ved Synden formedelst vore første Forældris fald er indført vdi Verden. Oc at Gud haffuer ladet saadant optegnis, det er icke skeed der faare, at wi skulle vende oss fra Retfærdighedsens vey til den formere Wreenlighed: Men bliffue hart hos Guds hellige Ord, oc tacke hannem aff gantske Hierte, at hand haffuer giort vore Vilkaar bedre end vore Forfædris haffue veret, i det hand haffuer vdført oss aff Mørckheden til Liuset, vdi vor HErre Jesu Christo. 2. Pet. 2.

Naar som wi atter læse, huorledis Gud haffuer aff sin store Naade først indført sit hellige Euangelium vdi noget Landskab, da finde oc fornemme wi der hos, huor vanskelige det haffuer faaet Fremgang vdi Begyndelsen, for Menniskens haardnackede Blindheds skyld, som aff metfødt vant elsker mere Mørckhed end Liuset oc Sandhed. Dersaare haffuer oc Gud saa høyeligen begaffuet dennem, som hand haffuer brugt met det første til at bære hans Naffn blant Hedninge, at de haffue icke aleniste stadfest deris Lærdom met effterfølgendis Jertegn, men ocsaa met deris eget Blod oc Liff, som de haffue veluilligen sæt til for Jesu Christi naffns bekiendelsis skyld. Huilcket er icke aleniste vedersaet dennem, som lærde oc predickede, men ocsaa Gudfryctige Herrer oc Førster, som for Guds ords Nidkierheds skyld ere forfulde oc slagne aff deris egne Vndersaatte. Saa at Gud haffuer saa gaat som trengd sig selff ind paa oss fattige Hedninge, oc draget oss vdi Hals oc Haar, ind vdi sin Christne Kirckis Menighed oc Samfund. Saa langt haffuer veret fra, at wi selff enten kunde vide eller giøre noget, som oss nytteligt oc gaffnligt kunde vere til Sandheds oc Saligheds rette kundskaff. Hedningers haardnackenhed imod Euangelium.

Her hos er dette ocsaa at mercke, at effter at mand haffuer faaet ret smag paa Guds Ord, da sees atter, met Villighed oc fyrrighed den Menige mand haffuer holdet sig [illegible] oc icke aleniste met Hierte oc Mund, men ocsaa vdi [illegible] ladet sig finde runde oc veluillige til Kircker oc [illegible] at opbygge, oc deris Personer rundelige at forsørge oc aff- Fyrrighed at høre Guds Ord i begyndelsen.

oc afflegge. Men saadan Fyrighed haffuer strax tuende Wdyder, Ladhed oc Wtacknemelighed, fult effter paa fode. Saa at baade de som skulde predicke oc tilhøre haffue begge veret forsømmelige til at bliffue ved det reene oc scrifftelige vdtryckte Guds Ord. De haffue keddis der ved, som Israel vemmedis offuer den Spise, huilcken Gud gaff dennem ned aff Himmelen vdi Ørcken. De ere henfaldne vdi ny Blindhed oc Vildfarelse, oc haffue laant den forgifftige Antichristen hus oc herbere hos sig. Der de meente, effter deris eget gode tycke, at de forbedrede sig, da haffue de forverret sig, oc ere straffede aff Gud, at de trode Løgn oc krafftelig Vildfarelse, effterdi de vilde icke bliffue ved den første Sandheds bekiendelse.

Kædsommelighed oc Wtacknemelighed imod Guds Ord.

2. Thess. 2.

Paamindelse aff Relligionens forandring.

SAadant Skiffte oc Forandring, baade paa den reene oc falske Relligion, haffuer Gud ladet derfaare optegnis vdi atskillige Landskaffs Historier, at hans Faderlige Miskundhed mod alle Mennisker skal vere obenbare for all Verden: Oc at de Land oc Rige, som haffue hans salige Ords klare lius, skulle elske det, oc skicke sig saaledis der effter, at hand faar icke Aarsage, for deris Wtacknemmeligheds skyld at vandre fra dennem hen til en anden stæd.

HVorledis at oss er saadant vederfaret, her vdi disse Nordere Lande, oc besynderlige vdi Danmarckis Rige, det formelder klarligen denne vor Danske Krønicke. Huad for Blindhed vore gamle Forfædre haffue veret vdi, kand aff mange stycker sees, som ere optegnede vdi disse første otte Bøger, oc giøris nu icke behoff, at det paa denne sted skal igien opregnis. Vaar denne icke en stor Blindhed, at mand vdi disse Lande tilbad denne slemme Traaldkarl oc affskommede Skalck, Otthin, oc giorde hannem saa stor ære, at de fornemiste Herrer oc Førster her omkring lode støbe hans Efterlignelse aff Guld, oc forsende det til hannem, som en stor Helligdom. Huilcket hans Hustru Frigge fick siden lyst til, oc lod sig beligge aff sin egen Tienere, paa det hun kunde bekomme oc foruende det til sin egen Prydelse. Saadan en Gud vaar saadan en Gudinde værd. Hand bleff oc selff vdgiort aff Gudernis tal, paa ti Aars tid, for sin Wkyskhed. Oc endog

Fordoms Affguderi i Danmarck.

Pag. 12.

Pag. 48.

at saadan Slemhed bedreffuis aff dennem, dyrckedis de alligeuel som Guder, saa at mand end ocsaa meener, at de gamle Forfædre haffue nessnd tre dage om Vgen aff disse Affguder: Othensdag aff Othin, Thorsdag aff Thor, Frigdag aff denne forneffnde Frigge. Huor vdaff kand lættelige merckis, huad anden Vildfarelse der haffuer fuld met der som saadant Affguderi haffde taget offuerhaand. Pag. 118.

AF saadan Blindhed haffuer den Naadige oc Barmhiertige Gud vnderlige vdført oss arme Hedninge. Hand haffuer baade truet oc locket at oss, førend wi haffue villet tage ved Daaben oc Christendom. Den første Christne Herre, som noget røris om vdi denne Krønicke, hand vaar Thorkild Athelfarer. Thi der Kong Gorm vaar vnderuist, oc trode Sielens wdødelighed, oc vilde vide huad Bolig hannem vaar beredt effter Døden, oc huad Løn dennem vederfors, som dyrckede Guderne i denne Verden, da vdsende hand Thorkild at forfare saadan Leilighed. Der Thorkild paa denne sin Reise hørde, at Tydskland vaar nyligen christnet, lod hand icke aff førend hand kom der hen, oc bleff der vnderuist vdi den Christne Tro oc Relligion, førend hand kom igien til Danmarck. Christendoms første ophaff vdi Danmarck. Torkild Athelfarer christnis.

Effter Thorkild vaar siden Harald Klag den første aff det Danske Konge blod, som anammede Daab oc Christen[illegible]. Hand bleff foriaget fra Kongeligt regimente aff Kong [illegible]er, oc i det som hand søgte vndsætning hos Keyser Lud[illegible] da fant hand hos hanem it bedre Rige, end hand haffde [illegible] vdi Danmarck. Keyseren lod hannem vnderuise vdi den [illegible]elige Tro, oc sidē døbe vdi S. Albans Kircke til Mentz, [illegible] saa mange Danske, som haffde fuld hannem paa denne [illegible] Reise her vdaff Riget. Der hand kom igien til Jut[illegible] da lod hand opbygge en Kircke vdi Slesuig, men Kong [illegible] forfulde hannem oc alle dennem som haffde ta[illegible] den Christne Tro, oc nedbrød hues hand haffde op[illegible] oprette igien den gamle fordoms Affguderi i stæden. Harald Klag christnis met mange Danske. Den første forfølgelse for Guds Ord vdi Danmarck. Persecutio Regneriana prima.

[illegible] Haralds Klagis tid regerede Kong Erick Barn, [illegible] Sønnesøn, oc vaar den første Christne [illegible]. Thi endog hand met det første, der hand

2. Persecutio Ericiana.

kom til Regimentet, traadde fast vdi sin Faders Fodspor, at plage, forfølge oc foriage alle dennem, som bekiende Christum, saa omuende Gud hañem alligeuel paa det sidste, formedelst S. Ansgarium aff Hamborg, at saa haard oc wgudelig som hand haffde veret i Begyndelsen, saa from oc Gudfryctig bleff hand paa det sidste, førend hand døde bort aff denne Verden. Nogle meene, at hand opbygte Slesuigs Kircke paa ny, oc lagde Grunduaal til den første Kircke, som bleff opsæt vdi Ribe, hen ved Aar effter Guds byrd 870.

3. Persecutio Gormiana.

Siden haffde de Christne god Fred oc Rolighed her vdi Riget, saa lenge at Kong Ericks Affkom regerede, indtil at Gorm hin grumme kom til Regimentet. Hand vaar meget wgudelig oc wdydig, oc plagede icke aleniste fattige Christne met atskillig pine, som hand bar paa dennem, men nedbrød ocsaa anden gang Slesuigs Kircke vdi grund.

Harald Blaatand hans Søn, som tog Riget effter hannem, vaar Faderen aldelis wlig vdi sind oc seeder. Hand tog ved den Christelige Tro, effter Keyser Ottis raad, oc lod sig met sin Dronning oc vnge Søn døbis vdi Keyserens nærueresse. Hand opbygte Roskilde Kircke, der som hand ocsaa bleff begraffuen, effter at hans egen Søn met sine Anhengere haffde forfult hannem, oc wskyldelige dræbt oc ihielslaget hannem som en hellig Martyr, meste parten aff Had imod hannem for Guds Ords skyld.

4. Persecutio Suenoniana.

Thi Kong Suend Tiugskeg, met nogle aff de fornemiste Danske Herrer, forfulde heffteligen alle dennem, som bekiende Christum oc hans Ord, indtil paa det sidste at hand ved Fengsel oc modgang kiende selff sin store ondskaff oc forseelse, baade imod sin Himmelske oc sin legemlige Fader. Da effter at hand paa det siuende Aar haffde veret landflyctig, anammede hand icke aleniste selff Daab oc Christendom, men lod ocsaa indkalde Biscoper vdi Landet, som lærde oc døbte alleuegne obenbarlige, offuer alt Riget. Iblant andre vaar ocsaa Her Poppe Frijs, første Biscop vdi Aarhus, huilcken ocsaa stadfeste sin Lærdom met Jernebyrd. Hand drog en gloende Staalhaandske paa sin

Lib. 10. pag. 219.

høyre

høyre Haand indtil Albuen, oc bar den vden redsel nogen stund omkring, oc kaste den siden ned for Kongens fod, at huer mand saa oc fant, at den haffde huercken skadt Hud eller Haar paa hannem. Jernebyrd.

Efter denne dag fick det hellige Euangelium stor fremgang i disse Land. Kongerne, Adelen oc den Menige mand vaare alle endrectelige villige at høre oc giøre, huad som kunde komme til Guds Ords forfremmelse. Aff Adelen vaare de fornemiste de Huider, som mange meene at vere aff gamelt Danskt Konge blod oc byrd. Otinckar Huide, tredie Biscop vdi Ribe, sigis baade selff at haffue troligen vnderuist den Menige mand vdi Guds Ord, oc giffuet saare meget skønt Landgods, Guld oc Sølff til Kirckers oc Skolers opbygning oc vnderholdning offuer all Jutland. Hans Exempel haffue mange andre Adels personer effterfult, som det Historien siden videlige formelder. Aff Kongerne, som regerede effter Kong Suend Tiugskeg, loffuis oc prisis Kong Knud hin gamle, Suend Estrithssøn oc hans Affkom, besynderlige S. Knud Kong, som ocsaa sætte Liffuet til, met sin Broder Benedict, fordi at hand vilde at Almuen skulde lende effter den Christne Kirckis vedtagne Gudelige skick oc schuane. Der prisis ocsaa Kong Erick Eyegod, met sin forstinde Dronning Bodild, oc deris Søn S. Knud, Ebetrite Konning, huilcken bleff slagen aff Kong Magnus vd Haraldstæd, paa denne side Ringstæd. Villighed at forfremme Guds Ord. Otinckar Huidis loff.

Under disse Kongers regiment sade de Christne vdi god Fred oc Rolighed, oc viste aff aldelis ingen forfølgelse eller modstand: Men som det almindelige gaar til, saa gick det [illegible] (diff verre) her vdi Danmarck, baade met Lærere oc [illegible]. Biscoperne bleffue formeget lade oc kaade, oc der [illegible] forgætte deris rette Embede oc Kald. De grebe til det [illegible] Suerd, oc toge Antichristens Hofffarffue paa sig. [illegible]ffue icke slagne mindre end sex Biscoper aff Danmarck Suerige met Kong Magnus, der hand bleff slagen [illegible] Erick Emund ved Fote sund. Oc huad Wenighed Rædsommelighed ved Guds ord.

der

der haffuer veret imellem Kongerne oc Erckebiscop Eskild aff Lund, det fortellis met mange ord vdi den fiortende Bog. Saa haffuer ocsaa andre hans Effterkommere, besynderlige Erckebiscop Jacob Erlandssøn oc Erckebiscop Jens Grand, icke giffuet Kongerne meget effter vdi deris tid, som det røris vdi Kong Erick Mendueds oc hans Faders Historie.

Der Biscoperne haffue nu saaledis holdet hus, da hand huer tencke ved sig selff, huorledis den Menige mand haffuer veret til sinds. Den største part keddis ved Guds reene Ord, oc ere met deris Geistlige Hoffueder henfalden til ny Affguderi, Oc paa det sidste huer leffuet oc troet som hannem selff fiuntis gaat, vden all straff oc paamindelse. Aff saadan wskickelighed er Gud foraarsaget til at straffe Riget, baade met induaartis Krig oc andre allmindelige Landplager, oc met Vildfarelse oc Blindhed, at effterdi de icke anammede Kierlighed til Sandhed, at de maatte bliffue salige, da sende Gud dem krafftige vildfarelse, at de trode Løgn, som Paulus siger.

Straff for vtackneme-lighed imod Guds Ord.

2. Thess. 2.

Men endog Gud haffuer vdi sin retfærdige Vrede saaledis straffet sit Ords foractelse, saa haffuer hand alligeuel icke strax vdi sin Grumhed taget aldelis sin Naade oc Barmhiertighed fra disse Land oc Riger. Thi hand haffuer end da vdi midler tid hafft sin hellige Sæd iblant oss. De haffue icke allesammen veret lige onde oc forsømmelige, enten de som haffue ført det Aandelige eller Verdslige Suerd, eller ocsaa de som haffue veret vnder deris Regimente.

Gud haffuer hafft sine vdualde end ocsaa vnder Paffuedomet.

Kong Valdemar den første er io stor loff værd, at hand icke alenisse inden Lands haffuer fordret oc forfremmet Guds Ord i den beste mening, Men ocsaa christnet gantske Ryland oc alle de omliggendis Øer oc Stæder, Ja ocsaa en stor part aff Landt Venden. Historien siger om hannem: at hand haffuer selff personligen giort mere end tiue Krigs taag ind i disse forneffnde Land, mere for denne Aarsage skyld, at hand vilde forfremme Guds ære oc den Christne Relligion, end sin egen ære oc Herredoms mact.

Kong Valdemars den førstis loff.

DEtte samme forsæt haffuer ocsaa hans Søn, Kong Valdemar den anden hafft. Thi at hand er dragen ind vdi Liffland met sin Krigs mact, det er icke skeed altsammen vdi denne mening, at hand vilde induinde, huad som haffde veret vnder Kronen aff Arilds tid, men mere at hand vilde effter sin salige Herre Faders Exempel forfremme den Christne Tro iblant disse fattige forblindede Hedninge. Huorsaare hannem er vederfaret det som vederfors Keyser Constantino Magno, at hannem er tilskicket aff Himmelen den Kaars Fane, som wi kalde Dannebroge, huilcke en ypperlig Dansk Adels Mand aff de BJØRNER, som da varede paa Kongens Hoffuet banere, haffuer ført vdi denne Krig imod disse Wchristne. Der Kong Valdemar effter stort Mandfald haffde beholdet Marcken, tuingde hand Landet til Daab oc Christendom, oc opbygde Danepilt, Reffuel, Leale, Straalsund oc andre skøne Befestninger ved Øster Søen.

En aff de Biørner førde først Dannebroge vdi Liffland.

Aar effter Guds bord hen ved 1220.

IBlant den menige Almue haffuer Gud ocsaa hafft vden tuil mange atspridde oc hemelige vdualde vnder Paffuedomet. Thi endog Gud for Mennisckens vtaknemeligheds skyld borttager oc skiuler de Christen Kircis vduaartis Tegn oc Mercke, saa kiender hand alligeuel oc 2. Tim. 2. ved ocsaa at beuare sine mit vdi størst Mørckhed, vdi Babylons Fengsel, oc den gloende Oens lue. Elias sørger oc beklager sig aff Nidkierhed for HERren, at alle Israels børn haffue forlat Guds Pact, oc hand allene er offuerbleffuen. Men huad suarer Gud hannem: Jeg, siger Gud, vil lade 1. Reg. 19. offuerbliffue siu tusinde vdi Israel, som ere alle Knæ, som icke haffue bøyet sig for Baal, oc alle Munde, som icke haffue kysset hannem. Alligeuel at Kong Achab haffde fire hundrede falske Propheter, som hand oc hans Anhengere 1. Reg. 22. vare oc effterfulde, saa haffde Gud alligeuel sine vdualde, hvilcke den ene oc wanseelige Mand Micheam.

Saa ocsaa vdi Jeremiæ tid, Ja vdi vor HERRes Jesu Christi Fødsels tid, der de ypperste Prester, Schriftlærde oc Phariseer, oc andre vildfarende Secter haffue aldelis forført det gantske Jødeland, da Jeremiæ 18.

haffde

haffde Gud alligeuel sin lille Hiord mit iblant dennem: Simeon, Anna, Zacharias, Elisabeth, Maria, Joseph, oc vden tuil mange andre flere, som Gud kiende, dog de vaare skiulte oc foractede for Verden.

Det samme ville wi ocsaa forhaabis om mange vore gamle Forfædre, som haffue lessuet vnder Paffuedomet. At endog Antichristen haffuer obenbarligen vdflyd sin Kram, oc forbundet sig met mange aff de ypperste Hoffueder oc Regentere, saa haffuer Gud Allmectigste alligeuel, mit i sin vrede oc vdi allerstørst Mørckhed, aff sin store Naade opliust mange, som ere bleffne enfaaldeligen hos deris Børne lærdõ, oc ved den trøst som de haffde aff deris Daab oc aff vor HErris Jesu Christi døds oc pinis Historie. Thi HERREN er Barmhiertig oc Naadig, Taalmodig oc meget Miskundelig. Hand skal icke altid trætte, ey heller vere vred euindelige, etc.

Gode Christne ocsaa vnder Paffuedomet.

Psal: 103.

AF saadan sin store oc grundløse Barmhiertighed haffuer den naadige Gud, ocsaa i denne sidste verdsens Alder, seet til oss, oc optent iblant oss sit hellige oc klare Euangelij lius: At hans salige ord Predickis nu obenbare iblant oss vden vildfarelse, oc de høyuærdige Sacramenter vddelis vdi deris rette brug, effter vor HERris Jesu Christi egen indskickelse oc befalning. Hand haffuer icke alleniste sent oss tro Lærere, men giffuet oss ocsaa gudfryctig Offrighed, som haffue obnet Portene for hans Søn, ærens Koning.

Iblant alle Christne Konger, som haffue annammet det hellige reformerede Euangelij lius, haffuer ingen, Allernaadigste Herre oc Kong, holdet sig saa loffligen, som eders Kong: Maiest: Her Fader, salige oc høylofflige ihukommelse, Kong Christian, vdi sin tid. Thi hand aff Guds naade oc methielp vddreff icke alleniste Antichristē aff disse Lande, men lagde ocsaa saadan aluerlig vind oc flid paa at beskicke allting met en god ordning oc forsiun, baade vdi Kirckerne oc Skolerne, at der er ingen tuil paa færde, at saa lenge Gud vnder oss at bliffue der ved, vdi samdrectighed oc Rolighed, vden Fornyelse, at Danmarckis Rige skal io prisis meget lycksaligt for alle andre Riger oc Landskaff offuer all Verden.

Kong Christians loff.

Eders

Fortalen.

Eders Kong: Maiest: loff oc ære, Allernaadigste Herre oc Konge, er icke mindre, enten for Gud eller Mennisken, end Eders Kong: Maiest: salige Herre Faders, I det at eders Kong: Maiest: haffuer leffuet den dag vdi sit Kongelige regimente, at mand haffuer icke vist at sige aff nogen anden ret Christen Konge, vden Eders Kong: Maiest: allene. Kong Frederichs den Andens loff.

Huad Eders Kong: Maiest: Christelig hierte oc forsæt er, det er icke alenisse vitterligt aff eders Kong: Maiest: egen daglige oc idelige Gudfryctigheds idret, men ocsaa aff den store Rundhed, som eders Kong: [Maiest:] beuiser Kircker oc Skoler offuer alt Riget. Thi endog at Eders Kong: Maiest: Herre Fader, salige oc høylofflige ihukommelse, haffuer vdi sin tid saa rigeligen forsørget [illegible]e deele, at her siuntis aldelis intet at fattis vdi nogen maade, Saa haffuer alligeuel Eders Kong: Maiest: effter tidens Leilighed met ny Velgierninger stadfest oc forbedret, hues som vijseligen oc vel er vdi formere tid funderet. Besynderlige skal rosis baade nu oc aff alle vore Effterkommere den Rundhed som Eders Kong: Maiest: haffuer beuist Kiøbenhaffns Vniuersitet, icke alleniste met de Høylærdis Besoldning at forbedre, men ocsaa met den fri vnderholdning, som Eders Kong: Maiest: stifftede, sex Aar forleden, til hundrede Studenter, som her aff rigligen vnderholdis hos Vniuersitetet. Huilcket sigis aff mig ringe Person icke til nogen Oyentienistactighed, men bør obenbarlige at omtalis, at alle oc huer serdelis vdi sin stæd skal kende Guds store Godhed mod Danmarckis Rigis indbyggere, oc vide hannem tack for saadanne Velgierninger, oc bede hannem ydmygelige aff gantske Hierte, at hand fremdelis vil bliffue hos oss met sit hellige Ords lius, oc giffue Naade, at wi kunde skicke oss der effter som tilbørligt er. Anno 1569. 25. Julij.

Denne er den besynderligste Aarsage, som tilforn bleff rørt, huorfaare at Gud Almectigste haffuer ladet optegne, [illegible] Forandring som er skeed met Relligionen vdi atskillige [illegible]aff, oc dette er det første oc fornemmiste Gaffn, som [illegible] sigis vdi alle sandrue Krønnicker oc Historier. At ieg [illegible] noget vijdeligere (kand ske) end mig burde screffuet [illegible] paa denne sted, det er giort i denne mening, at ieg vilde giffue

giffue andre Aarsage at tencke oc scriffue ydermere her o
Oc skulde vden all tuil bliffue it gaffnligt Arbeide, der sc
nogen ellers vilde tage sig offuer at scriffue vor Danske Kr
nicke effter den Ordning oc kaarte Antegnelse, som nu er fa
regiffuen. Nu ville wi kaarteligen tale noget om det ant
Nytte oc Gaffn, som kommer aff Historiers lessning.

Den Danske Kircke Krønicke.

Det andet nytte oc gaffn aff Historier.

DET andet Gaffn, som Historier fø
met sig, er dette, at de sætte atskillige Exempel faa
vdi huilcke alle mand kand see for sig, som vdi en Spegel, hu
ledis at Gud effter sit hellige Bud ærer oc forfremmer d
oc duelighed, oc tuert imod hade[illegible] gruelige straffer h
den som grossuelige synder oc føre[illegible]it wgudeligt oc løsf
tigt Lessnet. Tage sig ickon huer de Ti Guds Bud som
Regel oc Rettesnor vdi den ene, oc Krønicken vdi den ant
haand, oc ligne det ene imod det andet met god act oc bes
delse, da skal hand klarligen finde oc see for Øyen, huorle
den hellige oc retfærdige Gud holder strengeligen offuer
ordning oc Low, huilcken hand haffuer icke alleniste giff
Scrifftеligen fra sig, vdi det gamle Testamente, men oc
Indscreffuet vdi alle Menniskers hierte oc fornufft. St
formerckis oc sees, huorledis Gud ophøyer de Gudfryctige
Ydmyge, hantheffuer dennem som ere trofaste vdi de
Eed oc Løffte, ærer dem som ære deris Forældre oc Offrigh
elsker dennem som elske Fred oc Rolighed, pryder oc vels
ner dennem som leffue Kyskeligen oc Retfærdeligen,
handle icke anderledis mod deris Næste, end som at de ville
deris Næste skulde giøre mod dennem. Tuert her imod er
befinde, huorledis Gud foracter oc forderffuer dennem s
hannem oc hans ord foracte, nedtrycker de Hoffmodige, str
fer Meeneedige Forrædere, wlydige Børn oc oprørske T
dersaatte, Blodgerige Tiranner, wrolige oc kiffactige Ti
dere, wkyske Skørleffnere oc Horkarle, Løgnere, Voldsme
oc hine gerige oc wretfærdige bedregere, som staa met vold
wræt, effter deris Næstis Hus, Gods, Liff, Lycke oc ære, e

Gud ærer de fromme.

Gud straffer de onde.

At

At opregne her paa mange Exempel, det stode vel til at giøre, men det siunis icke fornødē, effterdi der findis offuerflødelig nock her aff, baade vdi alle Krønicker oc mange Exempel Bøger, som intet andet handle oc indeholde end dette samē. Oc intet er gaffnligere, end at mand læser saadanne Exempel, Ligeruis som de ere antegnede huert vdi sin Krønicke, met alle omstendige vilkaar oc leilighed, som der met er tilgaaet fra det første ophaff indtil den sidste ende oc vdgang. Thi huad som saaledis læsis, det forstaais oc begribis lætteligere, oc beholdis vdi bedre Hukommelse, at mand kand vide met diff større beskeed at tale der om for andre, oc giøre sig det selff, huer vdi sin Stat oc befalning, Nyttigt oc Gaffnligt. Gaffnligt at mand læser selff Historier.

DET tredie Nytte oc Gaffn, som kommer aff Historiers læsning, det er vdi Besynderlighed for Offrigheds Personer. Thi Herrer oc Førster haffue her vdi affmalet for sig leffuendis Exempel, huorledis de skulle vijselige føre deris Regimente vdi all Gudelighed oc Retfærdighed. At de skulle effterfølge andre fromme oc forstandige Herrers Gudfryctighed oc Snildhed, oc fly alt det som de formercke at der haffuer veret en Aarsage til store Potentaters fald oc forderffuelse. Det tredie Nytte oc Gaffn aff Historier.

Dauid, Josaphat, Ezechias, Constantinus, Theodosius, Carolus Magnus oc andre deris lige, de giorde alle deris første flid her paa, at de selff met deris Vndersaatte maatte haffue oc beholde Guds reene Ord oc Dyrckelse vdi alle Kirkerne nyttelige Bogelige kaanster vdi Skoler: Low oc Retfærdighed vdi Dom oc Rættergang: Rolighed, Disciplin oc Vdlighed vdi huer slags Stat iblant deris Vndersaatte. Huorsomhelst saadant skeer, da er den Herre oc Første Gud let, oc det Land oc Rige meget lycksaligt, som haffuer saadan en Regentere. Der vil Gud selff bygge oc bo met sin Velhed oc Velsignelse. En Herris oc Kongis embede.

Cyrus, Scipio, Augustus oc andre fine oc forstandige Hedenske Offrighed, de haffue met Mildhed, Retfærdighed,

hed, Sactmodighed, Mandom oc Taalmodighed draget sig frem til stor Velde oc Herredom, oc aff Guds tilladelse styrcket deris Land oc vndersaatte, met stor lycke, yndist oc fredsommelighed. Oc huad styrcker mere en Herris oc Kongis Throne end Retfærdighed? At hand forskaffer sine Landsaatter Low oc Ræt, oc lader huer Stat nyde sin sæduanlige oc tilbørlige Frihed, saa at den veldige icke fortrycker den som mindre formaar, oc at den som bør den anden ære oc plictig lydighed icke fornecter hannem sin tilbørlige Reuerentz. Naar Bønder, Borgere, Klercke oc Adelen vdi it Rige stemmis saaledis vdi en samdrectig Concordantz, da er det den sødiste Musica, som kand glæde den Førstis Hierte, som skal regere saadant it Folck. Men forryckis nogen aff disse fire strenge, eller at de gaa aff deris tilbørlige Laff oc Ordden, da giffuer det en wlystig klang fra sig, som huercken Gud eller it Christet hierte haffue lyst at høre paa. Saadant haffue mange fromme oc kloge Regentere haffd vdi god act, oc befindis endnu paa denne dag, at det gaar io vel til, huorsomhelst saadant vijsligen actis oc ansees.

Retfærdighed styrcker Kongens Throne.

Den sødiste lessuendis Musica.

Vert imod findis vdi alle Historier, at Affguderi, Hoffmodighed, Tiranni, Wkyskhed, Seersindighed, lyst til wtuungen Krig oc Orlog etc. ere de wdyder oc hemelige Husfiender, som haffue skilt mangen stolt Potentat ved lycke, Liff oc all Velfærd. Saadant at beuise met mange Exempel, giøris icke behoff, effterdi at icke alleniste alle Krønicker ere fulde her aff, men ocsaa daglig Forfarenhed vduiser det samme. Lycksalig er den, som vorder vijs aff andris skade, oc tager sig snildeligen til atuarsel oc paamindelse, huad som andre haffue forsøgt met deris wmage oc skade.

Wdyder som store Potentater skulle mest vocte sig faare.

Thi det gaar io saaledis til, at det er alt it Spil, som altid driffuis vdi denne Verden. Personerne oc Folcket forandris alene. Men ligeruis som Menniskelig natur, den er en, oc sig selff altid lig paa sin art oc skick, saa ocsaa met all handel oc vandel, Raad, Anslag, Lycke, Modgang, Metgang, hendelse, fald oc fremgang, vdi all bestilling. De siunis vel at gaa bort, men de komme dog op igien, oc giøre deris Omløb met it nyt oc ferskt Folck, naar som den ene Alder er affdød, oc den anden arffuer Stæden igien.

☞

Offuer

Huer alt dette, som nu sagd er, findis endnu it stycke vdi Krønicken, som verdslige Herrer oc Potentater oc de veldige aff denne Verden er saare gaffnligt at tencke paa. Dette er, Lyckens wstadighed oc dette Liffs megen Elendighed, som icke alleniste de ringe oc intet actendis, men ocsaa de allerstørste oc mectigste ere offte vndergiffne. Saa at ingen findis vnder Solen saa vijs, rig, mectig, klog, sterck, deilig, velact, høybyrdig oc forsiunlig etc., at hand io kand komme til allerstørst fornedring førend hand seer sit eget endeligt. Besynderlige oc mest saadant at vente huer den som foracter Gud oc gode Raad, oc drister paa sig selff, oc følger sin egen vellyst oc onde begering. Lyckens wstadighed.

Iblant mange wtallige Exempel, som ere antegnede baade vdi de gamle oc ny Historier, maa vel ocsaa regnis Hertug Henrick Løue, som vor Krønicke taler om i den fiortende bog. Hand vaar født aff Keyserligt oc ypperligt Førsteligt blod, stor vdi mod oc raad, lycksalig met all Krig oc Orlog, mectig baade paa Suogerskaff oc Maaffueskaff, større i anseelse end alle de andre Kørførster vdi hans tid, oc vaar der til met en Herre offuer alle de beste oc fornemiste Lande baade omkring Rhinen oc Elffuen oc saa hid ned indtil Venden i Søstæderne. Hoffmodighed oc Tiranni beslog hannem. Hand foractede sin Herre oc Keysere, oc imod sin Eed oc løffte forlod hannem der hand laa for Mediolan. Oc endog Keyseren drog effter hañem, oc falt hañem saa gaat som sørgelige i fode, saa vilde hand alligeuel icke vende tilbage oc giøre hãm den tieniste, som hand hannem dog aff rette plictig vaar. Hand lod sig icke der met nøye, men førde sig veldelige ind paa mange tydske Førster, huilcke hand en part foriagede fra Land og Folk, oc en part fangede. Hand affbrende mange Byer oc Stæder, oc sparde huercken de Verdslige eller Geistlige. Hertug Henrick Louis store metgang oc modgang.

Huo som hastelige springer met wbeskedenhed, hand falder langt fra it stort fald. Saa gick det Hertug Henrick, Keyser Friderick giorde hannem fredløs, tog Køret af hans Lande fra hannem, oc gaff dem andre tydske Herrer. Hand miste ene saa mange Land oc Stæder, oc eller ni Førster bleffue riglige forsørgde met det hand allene haffde tilforn haffd vdi haand oc heffd. *

Thi

Hoffmodighed oc Tiranni straffis.

Thi maatte hand rømme Tydskland oc ydmyge sig baade for Kong Valdemar her i Danmarck, oc andre som hand tilforn haffde traadzelige fortørnet. Vdi femten samfelde Aar (som nogle meene) vaar hand landflyctig, oc drog met stor spaat oc ælendighed aff it fremmet Land ind vdi it andet, indtil at Keyseren for Kongens aff Engellands hans Suogers forbøn skyld oplod hannem igien Luneborg oc Brunsuig. Der lagde hand sine Been, effter at hand haffde veret Lyckens Speyel baade vdi stor Metgangs oc Modgangs tid.

Dette oc andre mange flere Exempel lære oss, at Lycken er giort aff Glar, naar som hun skinner, da er det at befrycte, at hun vil bryste, vden mand farer diss varligere aff sted met hende. Intet er bedre for dennem som Gud giffuer mact oc velde vdi Henderne, end at de frycte Gud, driste paa hannem allene, lade sig nøye met det som dem hører til met rette, vaare der paa met flittighed, oc icke føre sig selff paa wtuungne Krig, eller met Tiranni oc Hoffmod skilie deris vndersaatte ved Fred oc Rolighed, oc sig selff ved held oc yndist, baade hos Gud oc Mennisken.

Gaffnlig paamindelse for Regentere oc Offrighed.

FOR saadanne Aarsager skyld, oc andre store nytte oc Gaffn, haffuer Gud allmectigste aff sin Godhed ladet optegne, baade vdi den hellige Bibliske Historie oc andre ringere Scrifft oc Krønicker, huad som vdi atskillige Landskaff skeed er met merckelige forandring vdi Relligionen oc andre drabelige sager, som nu er omtalet.

Huilcken velgierning Gud haffuer end ocsaa, iblant mange andre, beuist oss her vdi Danmarckis Rige. At wi finde saa meget optegnet for oss vdi denne vor Danske Krønicke, at wi kunde icke alleniste der læse, huad erlige Mandoms gierninger vore gamle Forfædre haffue bedreffuet for oss, men ocsaa see fra huad Blindhed Gud allmectigste haffuer naadelige indkaldet oss vdi sin Vingaard, oc der hos giffuet oss tro Lærere oc Gudfryctige Konger oc Regentere, som hans hellige Ords lius haffue forfremmet, baade inden oc vden Lands. Oc endog at her findis vel atskillig oc vnderlig Snack iblant met vdi denne Krønicke, som siu-

som siunis saa gaat som wtroligt, besynderlige huad som den gamle Verden er anrørendis, saa er den alligeuel icke dersaare strax at foracte eller bortkaste. Thi der skeer meget vdi mange dage, oc offte det som kand siunis aldelis wtroligt til Rom eller Constantinopel, det findis alligeuel vdi Sandhed paa Island, oc saa tuert der imod. Der som Saxo skulde vere forskudt for det som hand fortæller Ligeruis som hand haffuer fundet det for sig vdi gamle Kempe Viser eller andre Monumenter, da skulde vel ocsaa Herodotus, Diodorus Siculus, Plutarchus oc andre saadanne flere offuergaa samme Dom. Men alle omliggende Landskaff maa vere glade, at de haffue denne Krønicke. Thi Saxo er en Fader for alle Nordlendiske Historiescriffuere, som Homerus en Fader for alle andre Poeter. Huad som disse tuende haffue saartelige befattet, det haffue de andre siden taget sig til en Grundvaal, huer til sin Bygning, at braske oc bramme met.

Saxo Grammaticus for suaris.

Saxo Grammaticus vaar en Prouist vdi Roskilde Domkircke, der som hand oc findis begraffuen paa denne dag, oc screff denne sin Krønicke effter Erckebiscop Absalons Bygning, oc fuldende den, som det lader sig ansee, Aar effter Guds Byrd 1204.

Fra denne tid haffuer hand ligget skiult vdi try hundre= Aar, saa at icke mange Indlendiske eller Vdlendiske haffue meget at sige aff hannem, Indtil nogle fine Danske Personer haffue hiulpet hannem fra Mørck oc til lius oc Menige mands hender. Iblant andre ædle Herrer som haffue hiulpet fast til at denne Krøni= først vdgaaen paa Prenten til Parijs, ved Mester Chri= Pedersøn Kanick vdi Lund, vaare Erckebiscop Byr= Lund, Erckebiscop Erick Valkendorp aff Trundhiem, Sune Vrne aff Roskilde, oc Biscop Affue Bilde aff da vaar Kong Christierns Canceler.

Saxo kommer først paa Prenten.

denne Krønicke vaar første gang vdgaaen, Aar eff= Byrd 1514, da bleffue alle Exemplaria strax opkiøb= saa Aars tid, saa at der ere icke ret mange ført vdi andre Landskaff. Huorfaare Erlig oc Velbyr=

Velbyrdig Mand, Her Erick Krabbe, der hand saadant formerckte den tid hand studerede til Paris, da haffuer hand forskaffet det, at den er tryckt paa ny til Basel, Aar effter Guds byrd 1534. Disse Exemplaria ere ocsaa snarligen gaaen fra haanden, oc sprid offuer alle Landskaff, saa at mand nu vdi nogle Aar forleden haffuer icke kunde faaet nogle aff dem til kiøbs hos allmindelige Bogførere.

NDi midler tid at denne vor Danske Krønicke haffuer saaledis veret tryckt oc læst vdi atskillige fremmede Landskaff noget mere end vdi it halfft hundret Aar, da formercker ieg, at her haffuer veret nogle vdi Danmarck, som haffue harmet oc beklaget sig, at de kunde icke komme til at læse deris egen Fædernelands Historie, som fremmede Nationer læste saa mangen god dag paa Latinsk Tungemaal. Saa at det saa gaat som fortrød oc bluedis mange, at vdlendiske Folck skulde vide mere at sige aff ærlige Danske Mends herkomst oc mandommelige Gierninger, end de selff, huilcke denne ære hørde til met rette.

Altid lærde Herremend vdi Danmarck.

OC endog her haffuer altid veret (Gud vere loffuet) smucke lærde Riddermends Mend vdi Riget, som kunde baade vel forstaa, læse, tale oc scriffue god Latine, saa haffue de alligeuel beklaget, det som mange andre Vdlendiske klage, at Saxonis Latine er meget tung oc dyb, oc at der vil megen tid oc besindelse til, naar hand skal læsis, om mand vil ellers ret forstaa hans mening. Huorfaare det er offte ynsket oc begeret aff mangen fin Dansk Mand, at mand maatte faaet denne Krønicke vdsæt paa vort Danske Maal, at den kunde læsis baade aff Adel oc Wædel, oc alle dennem som Dansk Sprock forstaa. Men her er alligeuel ingen befunden, som haffuer tord fordriste sig til dette Arbeide, oc er vel mueligt, at nogle haffue forsøgt det, oc haffue kædtis ved at forfølge det, der de fornomme, at Saxo haffuer hafft Been vdi Næsen. Eller ocsaa om de end skønt haffue forfuld deris Arbeide, at det er dem icke lyckedis som det skulde, enten at de icken haffue offuerløbet Krønicken, oc dragen en Sum der aff, eller giort et Paraphrasin der paa, det er, sæt ti ord, for it som findis vdi Latinen.

Saxo er tung at vdsætte.

Her

Her om, saa vel som om megen anden merckelig ting, haffuer ieg offte hørt talis aff salige oc lofflige Hukommelse, Erlig oc Velbyrdig Johan Frijs, den gamle Canceler. Thi hand vaar den, som haffde icke aleniste læst atskillige Landskaffs Historier, oc viste som en herlig Mand, aff en dyrebar Hukommelsis gaffue, at giøre sig det til gaffn: Men maatte ocsaa saare vel lide alle Lærde, oc mest dennem som kunde snacke oc tale met hannem om gamle Monumenter oc fordoms Historier. Oc effterdi hand formerckte, der ieg bleff først kaldet hid til Slots Predickantere, at ieg haffde ocsaa læst noget vdi de gamle Romske oc Grekske Historier, oc end ocsaa vdi denne vor Danske Krønicke, da lidde hand mig saa meget diss helder hos sig, oc lod sig icke ilde befalde, at ieg hørde oc optegnede hans vise Snack oc Tale. Johan Frisis loff.

Iblant andet laante hand mig en gang en stor screffue Bog, vdi huilcken fandis Saxo vdsæt, oc nogle andre gamle smucke Historier, oc atspurde mig, huad mig siuntis om saadan en Bog. Der wi haffde talet frem oc tilbage her om tilsammen, oc der formercktis, at Saxonis mening vaar ikke ret dræbt, men giort langt videre oc aff veyen, ia offte tuert imod, da begerede hand, at ieg vilde hielpe den om muelig vaar, eller ocsaa tage mig faare aff runden Rod at vdsætte Saxonem paa vort Danske Maal. Til saadant suart torde ieg da icke kiende mig duelig oc skickelig, oc bad hans Strenghed vilde det paalegge nogen anden som kunde det bedre vdføre end ieg. Kaart tid der effter haff han dødsiug, oc ieg maatte giøre hannem den tienisten som ieg nødigt haffde giort, om det ellers maatte veret hans gode oc behagelige vilie. Jeg tiente hannem paa sit leie, der hand befalede sin Siel vdi Guds haand, oc gaff mig vdi sin Begraffuelse, som ieg ocsaa endnu giffuer dette vidnesbyrd, at hand hensoff vdi vor HERRE Jesu Christi sande oc bestandige Bekiendelse oc Troe. Johan Frisis Christelig endeligt.

Effter

Effter denne dag haffde ieg meent, at ingen skulde talet mig noget til, at ieg vdi det allerringiste skulde befatte mig noget met vore Danske Historier. Men det vaar icke mange dage effter denne salige Herris Jordefærd, at iblant anden tale som rørdis aff hans ærlige oc lofflige Ihukommelse, at Erlig oc Velbyrdig Peder Oxe til Gisselfeld, Kong: Maiest: oc Danmarckis Rigis Hoffmester, min gunstige Herre oc Patron, begynte at legge mig faare, at ieg skulde tage mig dette Arbeide offuer, som hans strenghed ocsaa tilforn met salige Her Canceler haffde begeret aff mig. Huad kunde ieg andet giøre, end samtycke det som denne vijse oc fromme Herre bød oc befalede. Besynderlige effterdi at ieg formerckte, at hand saadant begerede icke for sin egen Person skyld (som haffuer vel selff læst baade denne oc mange vdlendiske Historier paa Latinske tungemaal), men mere at hand vilde der met betencke sit Fæderne lands gaffn oc ære, vdi denne saa vel som vdi mange andre maader. At ligeruis som hand met forstandige Raad oc forsiunlighed haffuer vdi gierninger hiulpet sit Fæderneland, saa at baade wi som nu leffue oc alle vore Effterkommere, læg oc lærd, skulle vide hannem tack oc ære derfaare: Saa vilde hand ocsaa lade paakiende i dette stycke sin Kierlighed til sit kiere Fæderneland, at wi Danske kunde faa at læse, det som vdlendiske haffue nu læst vdi mange Aar, om de gamle Danske mends ærlige Mandommelige gierninger. Oc at wi der ved kunde opueckis, huer vdi sin stæd, til at forsuare vore Forfædris gode rycte oc prijs, som de haffue indlagd for oss, oc beflijtte oss vdi allehaande Dyd oc Duelighed effter deris gode Exempel.

Peder Oxis Danmarckis Rigis Hoffmesters loff.

Aff saadan Aarsage haffuer ieg taget dette Arbeide paa mig, oc vil nu derfaare helder lide, huad mand vil dømme om min dristighed oc faakundighed, end side denne min gunstige Herris befalning offuerhørig. Jeg haffuer intet forandret vdi Saxonis mening, men ladet allting bliffue enfaaldelige som ieg haffuer fundet det for mig. Dog der haffuer vel veret andre, som dømde anderledis, at mand skulde sæt til oc taget fra, huorsomhelst det siuntis for nøden vdi

Huorfaare at der er intet forandret vdi Saxonis mening.

vdi Historien. Men mig siuntis raadeligst, at hand bleff for sig selff vdi sin gamle myndighed oc anseelse, at Læseren kunde vide huad hannem hører til, oc huad ellers er tillagd aff en Fremmet. Dette vaar aldelis for nøden, effterdi hand vndertiden haffuer screffuet noget skarpelige om nogle Landskaff, huilcket hand viste selff best beskeed om, oc maa det forsuare paa sin egen Hals, som ingen anden (kand skee) kand saa vel vndskylde paa hans vegne.

Der som ocsaa nogen lader sig tycke, at dette mit Arbeid staar icke for fulde, hand tencke ved sig selff, huad vanskelighed mig haffuer veret forkast, først vdi denne Mørcke oc suare Latine, dernæst vdi Historien selff, som mange steds vaar wklar oc kom icke offuer ens met sig selff: En stor part aff deris forsømmelse, som haffue icke flitteligen effterscreffnet Saxoni sin Krønicke, oc ladet den gaa vd paa Prenten som de haffue fundet den for sig, vden vijdere indsiun oc randsagelse. Thi ieg vil dette sige met gaat skel, at ieg haffuer forbedret oc corrigeret Latinen vdi hundrede Stæder, ia flere oc ikke færre. Huo som icke lader sig nøye met dene vndskyldning, hannem vil ieg gierne haffue ombedet, at hand (dette min ringe Arbeide wanseet) vil icken selff forsøge paa it Blad, huor vanlig Saxo er at komme i tale met, da skal hand vden tvi blijffue mig en naadigere Dommere. Kand dette oc icke skye mig fra affuendsiuge oc forgifftige Vanartis Bagtale, da mette de sig aff deris hierte, ieg aff en tryg Samuittighed.

Huad her er forbedret vdi denne Krønicke.

Jeg tacker de gode oc velbyrdige Herrer, Erlig oc Velbyrdig Niels Kaas Kongelige Maiestats Canceler, Erlig oc Velbyrdig Biørn Anderssøn Kongelige Maiestats oc Danmarkis Rigis Raad, erlig oc velbyrdig Christofer Valkendorp Kongelige Maiestats Rentemester, erlig oc velbyrdig Arild Huitfeld Kongelige Maiestats Secreterer, som mig offte haffue styrcket vdi dette faaretagne Arbeide, oc giffuet mig Mod oc Fortrøst, at saadant skulde icke alleniste befalde alle dem, som Dansk Tungemaal forstaa, men ocsaa, Allerhøyeste Herre oc Konge, eders Kongelige Maiestat.

De som haffue hiulpen til at denne Krønicke er kommen paa Prenten.

Huor=

Fortalen.

Huorfaare ieg træder nu saa meget diss dristeligere frem met denne ringe Skenck for Eders Kong: Maiest:, effterdi ieg befinder ingen, som saadan Krønicke om vore Danske Konger bequemer mere at læse oc forsuare, end eders Kongelige Maiestat. Bedendis ydmygeligen, allernaadigste Herre oc Konge, at Eders Kongelige Maiestat vil naadigste annamme baade mig oc dette mit føye Arbeide vdi sin Gunst oc Beskermelse. Der met giffuer Eders Kongelige Maiestat andre som Lærdere ere, end ieg er, Aarsage at de scriffue noget ypperligere, eller oc forfølge hues som fattis vdi dene Krønicke: At den Prijs, som andre fremfarne Konger vdi Danmarck, fra Kong Valdemar den førstis tid oc her indtil, er icke vederfaren i dette stycke, skal findis at vere spart oc oplagd til Eders Kongelige Maiestats Naffns oc Regementis ære.

GVD Allermectigste begaffue Eders Kongelige Maiestat rigelige met sin hellig Aand, at Eders Kongelige Maiestat maa styrckis oc fuldkommis vdi alt det megle gode, som Gud selff haffuer begynt vdi Eders Kongelige Maiestat, sit hellige naffn til ære, oc Danmarckis Rigis indbyggere til glæde oc gaffn, Amen. Den samme gode Gud beuare ocsaa Eders Kongelige Maiestats høybaarne Førstinde, Dronning Sophia, met E: N: beggis elskelige vnge Børn, vdi sand Gudfryctighed oc languarende oc lycksalig Sundhed, Gud selff til ære, Eders Kongelige Maiestat til Glæde, oc Danmarckis Rige til gode, Amen. Screffuet vdi Kiøbenhaffn den siette dag Junij, Aar effter Guds Byrd *M. D. LXXV.*

Eders Kong: Maiest:

Ydmyge, Plictige
Tienere,

Anders Søffrinssøn Vedel.

Til Læseren.

Huor mand søger all Verden omkring,
Blant Verdslige Vijsdom oc Lære:
Der findis icke nogen dyrebarere ting,
End sande Historier ere.

Fordi de sige baade Quinde oc Mand,
Den stund hand er i Liffue:
Huor huer sit Leffnet fremdrage kand,
Oc siden wdødelig bliffue.

Her findis baade i Feide oc Fred,
Om du vilt Krønicken acte:
Gode raad oc anslag, huo dem tør ved,
Oc ellers effter ære vil tracte.

Viltu oc ey ret tencke dig om,
Men Dyd oc Ære forgætte:
Vaarst du end dobbelt Keyser i Rom,
Dit velde haffuer intet at sætte.

Thi lærd Mands Pen haffuer saadan iid,
Hand acter ey Gods eller Arffue:
Hand heller du vorder vred eller blid,
Hand maler dig met din Farffue.

Oc naar

Oc naar du meent, det er forgæt,
Huad ont eller gaat du giorde:
Da findis dit Naffn i Krønicken sæt,
All Verden veed aff din Forde.

Det gode huer prise oc loffue maa,
Det onde bespaatte oc lacke:
Huo lenge vil leffue, hand tencke der paa,
Hans Gierning kand tagis til tacke.

Det holdis met rette for synderlig Priis,
Historien at læse oc høre:
Aff anden Mands skade giør den oss viis,
Som Gaffn oc Naffn anrøre.

Oc huad hand actis for, Leeg eller Lærd,
Som hun ey kunde befalde:
Jt Menniskis Naffn er hand ey værd,
Det vil ieg sige for alle.

Gud giffue at huer ickon actede vel,
Det Nytte aff slig Scrifft komme:
Da skulde vel Lærde actis mere end Træl,
Blant alle, oc mest de fromme.

Thi det er andet at komme sligt frem,
End huer kand tencke oc vide:
Ah Gud, du styrcke io alle dem,
Som Ære oc Bogen maa lide.

Vor

Fortalen.

Vor Danske Krønicke, som Saxo screff,
Indholder oc Lærdom skøne:
Aff huilcken mand seer: som huer bedreff,
Saa haffuer hand faaet til Løne.

Den er nu paa vort Maal vdsæt,
Oss Danske til Nytte oc Ære:
Huo ellers sit Gaffn vil acte ret,
Oc det met Flittighed lære.

Mester Anders Vedel giorde dette Gaffn,
Som førre haffde Møde oc Vanske:
Thi bør hannem Tack oc effterfagn,
Til ære, aff alle Danske.

IOHANNES FRANCISCVS
Ripensis, Medicinæ & Philosophiæ Doctor.

SAXONIS GRAMMATICI

Fortale paa den

Danske Krønicke.

Efterdi at andre Lande oc Riger pleye almindeligen meget at berømme sig aff deris mandoms gierninger, oc met stor lyst tencke paa deris ærlige fremfarne Forfædre: Da haffuer Absalon Erckebiscop i Danmarck icke lenger kunde fordraget, at hans Fæderneland (som hand ellers altid lagde besynderlige vind paa at ære oc ophøye) skulde miste saadane prijss, de ærlige Danske mends Krønicke oc mandelige gierningers bescriffuelse. Orsage til denne Krønickes bescriffuelse.

Først haffuer hand formanet mange, at de skulde begynde dette arbed, men der de alle sloge hannem dette aff, haffuer hand strengeligen oc alvorligen befalet mig at famle vore Danske Historier, oc saaledis ved sin idelige formaning tuungen mig til at gaa vdi dette arbed, som ieg vaar icke vel mand faare. Oc huo kunde her til dags bescreffuit vore Danske Historier, effterdi at Riget nyligen anammede den Christelige tro, oc her tilforne haffuer værit stor bryst paa bogelige kaanster oc latinske tungemaal, ligeuis som ocsaa paa den rene oc rette Religion? Ja oc siden at baade Religionen oc bogelige konster ere her i Landet vdspredde oc vdkomne, saa haffuer alligeuel Ladhed oc Forsømmelse værit saa stor, som Vankundighed oc Wforstandighed vaare tilforne. Huor vdaff ieg loed mig ocsaa meget foraarsagis, saa at, endog ieg kiendis mig alt for ringe til saadant suart arbed, dog vilde ieg helder giøre offuer min øffne oc formue, end staa denne fro[illegible]e [illegible]ris begering lenger imod. Paa det andre omliggende Landskab, som berømme sig aff deris mandelige gierningers bescriffuelse, at de (om ont skulde være) maatte helder dømme oss at vær[illegible] saa aldelis saare vellærde, end aldelis at være forget, eller [illegible] som vi aldrig haffde giort noget merckeligt, som vaar verdt [illegible]ptegnis.

Saa haffuer ieg nu derfaare tagen denne ny byrde paa [illegible] som alle hine gamle Scribentere faar mig haffue ladet [illegible] A ligge.

ligge. Oc effterdi Herrebud er høyt, da findes (kand skee) min Dristighed større end min Skickelighed, saa ieg nødis, til min vndskylding, at laane hoff denne mectige Herris strenge Mandat oc befalning hues mig fattes paa forstands oc visdoms vegne.

Men effterdi at Gud allmectigste haffuer nu henkalled hannem, førend min Historie er fuldend, da haffuer ieg ingen anden til at fly, vden eder, verdige Erckebiscop Anders, som vdi hans sted, met menige mands samtycke, er vdvald oc indsat. At ieg formedelst eders hielp oc bistand kand vere tryg imod all Affuind oc Bagtale, som almindelige metfølger, naar som noget merckeligt oc synderligt faaretagis. Eders lærdom, verdige Fader, er saa stor oc ypperlig, at eders Bryst aff besynderlige vijsdom oc merckelig forstand maa lignes met det Huff, vdi huilcket mange hellige Clenodie oc dyrebare Liggendefæ gemmis oc foruaris. I ere reist gennem Franckrige, Italien oc Engelland, at samle forfarenhed oc kloghed vdi bogelige kaanster. Huilcket eder saa rigeligen er vederfaren, at i haffue læst obenbarlige met stor ære vdi fremmede Vniuersiteter oc Scholer, oc ere siden kommen til saa stor Verdighed oc Autoritet, at bogelige fri kaanster haffue større priff oc gaffn aff eder, end de ved nogen Titel haffue metdeelt eder. Huorfaare i oc met all rette bleff kalled til Kong: Maiestæt Secreterer, oc skickede eder i samme befalning saaledis, at den ved eders Flittighed er siden saa høyt vorden actet, at mange, som der fra ere komne til bispelige dignitet, haffue begeret denne befalning som i vaare vdi. Thi gleddis all Skaane mere der ved, at hun fick en Biscop aff Sieland, end hun haffde vald den aff sine egne indføddinge. Huer mand elsker eder, oc i staa ocsaa eders embede faare met allerstørst troskab oc ære, effterdi i icke ere aleniste aff slect oc blod velbyrdige, oc aff bogelige fri kaanster naffnkundige, men ocsaa metdele andre eders lærdom oc alt gaat. Eders gods oc rigdom, som eder offuerflødeligen er tilfalden, haffuer icke besueret eders hierte, til Gerigheds forfengelige Omhu, men aff Gudfryctige rundhed er bebreffuit til mange Kirckers forbedring oc vnderholding. Huad skal ieg sige om de herlige oc nyttelige bøger, som i screffuit haffue, oc om den store flittighed som i vende paa at fordre oc forfremme den Christelige Religion, oc huad som

Doct. Anders Erckebiscop vdi Lund, som Saxo dedicerer sin Krønicke.

D. Andersis loff.

hende er anrørendis. Huor met i lade paakende, at i acte mere menighedens beste, end egen profitte oc bade, at i baade met milde oc haarde ord forskaffe Kircken sin Rettighedt aff denne, som den her til dags forholden haffue. De som haffue leffuet wtilbørligen letferdige oc wsparsommelige, dem haffue i met Christelige paamindelse, oc eders eget strenge leffneds Exempel, omuent til dyd oc duelighed. Saa ieg icke letteligen kand sige, huad i haffue giort mere met ord eller oc mere met gierning. Men dette kand ieg sige met sanden, at i allene haffue met snilde raad oc vijse formaning fuldreffuit det som ingen aff de andre for eder kunde aff sted komme oc vdrette.

Fremdelis skal dette være alle vitterligt, at vore gamle Danske mend haffue ocsaa været noget æregerige for deris mandoms gerningers skyld, oc derfaare, effter Romske skick oc seduane, bescreffuit paa Verff oc Rim icke alenisse deris egen, men ocsaa deris Forfædris mandelige oc merckelige gerninger. De lagde der om mange Viser paa deris tungemaal, som spreddis om landet, oc vdhugge dem alleuegne met Danske bogstaffue vdi Klipper oc store Stene. Disse deris fodspor haffuer ieg som andre gamle Monumenter effterfuld oc vdsat, oc omuent Verff met Verff, paa det at denne min Historie skulde icke synis mogen it nyt dict, men beholde sit rette Fundament aff gamle sanne kundskab oc visse antiquitet. Thi mit forsat er icke at brage met megen squalders tale, men at troligen bescriffue i sandhed, huad aff Arilds tid vdi Danmarck skeed er. Oc huad skulde vi haffd mange flere wsigelige skøne Historier, der som saadanne artige oc duelige mend vore Forfædre haffde saa forstaaet deres tungemaal, som de ellers haffde stor lyst til at dicte oc bescriffue. Fordi endog de haffue ingen kundskab haffd vdi Latin, de haffue de alligeuel, aff synderlige vilie til at optegne oc forua[illegible] Historier, brugt hine høye graa Klipper i stedet for Bø[illegible] grossue haarde Kampstene for Papyr. Her bør de from[illegible]enders flittighed icke at forgettis. Effterdi deris Land er [illegible] wfructsommeligt, saa giffues dem oc icke stor aarsage til [illegible]skab oc Fraazeri, me leffue vdi idelige Sparsomelighed, [illegible]meste parten deris tancker oc idret der hen, at giemme oc [illegible] afrillige Nationers historier. At huad dem brøster

De gamle Danske vdhugge deris Historier vdi Steene.

Huad hielp Saxo haffuer haffd til at scriffue sin Krønicke.

Islendernis loff.

paa

paa atskillige liffs lyst oc offuerflødighed, det vederlegge de met artighed oc kloge nemme. Thi intet er dem kierere, end at de kunde forfare oc vide meget at sige aff vdlendigers vilkor. Oc er dem lige meget, huad heller de tale om fremmede dyd, eller de selff bedriffue noget merckeligt. Saa haffuer ieg icke bluedis ved at følge saadane forfarne folck effter vdi mange stycker, men randsagt oc grandgiffueligen offuerslagen deris Krønicker, oc effter deris sandsagn ført meget ind vdi denne min Historie. Disligest haffuer ieg ocsaa icke haffd liden hielp aff Erckebiscop Absalon, hues vnderuisning ieg met stor vindskibelighed haffuer optegnet, oc flitteligen opscreffuen, huad mig aff hannẽ er faaretald enten om hans egen eller andre deris lofflige mandoms gierninger.

Kong Valdemars den andens loff oc pris.

For alting er ieg ydmygeligen begerendis, stormectigste Herre, vor kiere Fæderne lands Fader, Kong Valdemar, aff eders Kong. Maiest., om hues slect aff arilds tid ieg foraarsagis her effter at tale, at eders Kong. Maiest. vil gunsteligen fordre oc ansee saadant mit arbed. Thi ieg befrycter at saadant mit forset vil vorde mig for tungt: oc kand hende sig, at mere skal obenbaris min egen dristige wforstand, end eders Kong: Maiest: forfædris affkom oc oprindelse. Oc icke aleniste at ieg skal scriffue om dennem, men ocsaa om eders Kong: Maiest. mangfoldige dyder oc euige æreuerdige gerninger, met huilcke i haffue forøgt eders Fæderne arff oc Rige, offueruunden mange omliggende lande hen ind til Elffuen, ia oc icke end ladet det Romske Rige met fred. Det eders Kong: Maiest. er en besynderlige stor loff for alle de seyr vore Forfædre haffue indlagd. Eders Kong: Maiest: mandom oc fromhed er saa naffnkundige, at icke letteligen kand siges, huad heller eders fiender eder mere frycte, eller oc eders Vndersaatte eder mere elske. Det vaar eders Kong: Maiest: farfader, sõ wskyldeligẽ bleff ihielslagen, oc bekom den hellige Titel oc wdødelige naffn ved sin seiruindinge, som endnu paa denne dag bestander, at mand met all rette siger, at der flød mere ære end blod aff hans hellige saar. Oc effterdi min Farfader oc Fader haffue værit vdi eders Kong: Maiest: salige Herre faders Hofftieniste, oc ladet sig bruge vdi Krig oc Orlog, saa falder det mig saa gaat som til arff, at ieg met min lærdom maa ocsaa findes eders Kong: Maiest: tienere. Thi vil ieg paa eders gode oc gunstige fortrøst først begynde paa vort Fæderne lands oc hendis beleligheds beschriffuelse, paa det at den gantske Historie, som her effter skal faaregiffuis, diss bedre oc klarligere kand forstaais.

 Danmar-

Fortale.

Danmarckis Rigis Landemercke ere en part landfaste, oc en part omflotte aff Haffuit. Men induortis er landet atskilt vdi mange Der formedelst Haffuit, som haffuer sit laab der igennẽ met atskillige baade vide oc trange strøme. Saa at Danmarck ligger saa gaat som mit i Haffuit, oc er paa saare faa steder landfast. Jutland er den ypperste deel aff Riget, baade i størelse oc lengelse, thi det er en begyndelse oc hoffuit for Riget, oc næst landfast met Tydskland. Fra huilckẽ hun atskillies i søndẽ ved Edernefiord, oc sidẽ strecker sig vd met Vesterhaff, io lenger io vider vdi Nordẽ. Vdi Noriutland er den sund, som kaldes Limfiord, saa offuerflødig met fisk, at indbyggerne i fordõ tid haffde saa stor næring oc bering der aff, som aff ald anden deris høst oc affuel. Nest sønden op til Jutland ligger Frisland, it lagt oc sidt land, meget fructsommeligt for Haffuit, som det offte offuerdriffuer. Dog det giører vel noget ikke saa stor skade vnder tiden som gaffn. Thi naar stor storm paakommer, da vdbryder Haffuit alle demminge, oc forderffuer icke alleniste iordens grøde, men druckner oc henrycker hasteligẽ met sig baade folck oc husse. Nest østen til Jutland ligger Fyn. Imellẽ begge Lande giører Haffuit skylsmyss met dẽ smale strøm, som wi almindeligen kalle nu Medelfarsund. Oc ligeruiss som Fyn haffuer Jutland ved dẽ vestre side, saa haffuer hun Sieland nest østẽ op til sig. Sieland er baade it fructsommeligt oc offuerflødigt land paa alle. Der til oc meget lystigt for alle disse andre, oc ligger saa gaat mit vdi Riget, saa mand haffuer paa begge sider fra hende liggende til omliggende grendser. Sieland atskilies atter mod østen ved Skaane ved Øresund, Der som aarlige sildefiskend pleier at komme i stor offuerflødighed. Thi her gaa vnder tidẽ saa megẽ sild paa saa tyck vdi stimmel, at mand neppeligen kand roe sig for sildens mangfoldighed, at mand vdẽ garn met henderne fange dennẽ. Fra Skaane skiuder sig vd, som tuende grene aff Halland oc Bleking, oc grendse videlige, en deel met Norge deel met Smaalandene i Suerig. Vdi Bleking findis paa veie ved dẽ sønder strand en stor klippe, vdi huilcken sees oc vnderlige bogstaffue, imellem to Linier konsteligen vdhuggen oc endog at en part aff dem er vdhuggen paa det høyeste af en part vdi dalerne, saa er alligeuel at kiende alle bogstaffue orden oc visse skick. Kong Valdemar, S. Knuds søn, aff stor Vnder lystede at vide, huad meningẽ skulde det scrifft. Thi forskickede hand nogle der hen, som skulde grandske

Danmarckis Beschriffuelse.

Jutland.

Limfiord.

Frisland.

Fyn.

Sieland.

Skaane.

Bleking.

En vnderlige vdhugne klippe met bogstaffue vdi Bleking.

grandske disse Bogstaffue oc puncter effter den gamle Scrifftis forme oc skickelse. Men de kunde dog ingen mening befatte her vdaff, fordi Bogstaffuene vaare en part forfylte oc efftergroede met iord, en part vdstrugne oc vdslet aff dē menige veyfarendis mand. Vdē tuil oc meste partē forderffuet oc affslet formedelst idelige regn oc vandløb, saa de stode ingēlunde til at læse eller forstaa.

EFterdi at Danmarck grendser met Norge oc Suerig, oc her bruges fast it tungemaal i disse try Konge riger, da synis for nøden, at wi tale noget om disse To Landskab, som strecke sig hen vnder Norder leding, noget nær saa vijt som Folck kunde bygge oc bo for Kuld, Frost oc anden saadan wuerlig.

Norge. Norge, først til at see, er noget grum for de mange høye klipper oc lange stenbierge, som hende giøre wfructsommelig oc mange steds øde. Lengst hen vdi Norden seer Norbagen om Sommeren Solen baade dag oc nat.

Island. Vesten fra Norge ligger Issland, en omflot Ø aff det vilde Haff paa alle sider. Her haffue [aff] arilds tid bygt folck paa. Oc findes mange iertegen oc seldsyne ting at være skeed, som skattes fast en deel meget wtrolige. Her er en vnderlige Kilde, aff hues vand opgaar en rygendis stanck, som foruandler hasteligē alt hues den ved rører til steen, dog det beholder sin første forme oc skickelse. Der findis ocsaa mange flere brønde oc becke, som vnder tiden voxe offuerflødeligen met vand, oc skiude det vdi taare tal høyt op i værit, oc bestencke met huid skum huad nær omkring er. Vnder tiden settis de saa, at vandit tager sin løb vnder iorden, at mand neppelige kand kiende, at der er eller haffuer værit vand vdi dennem. Paa denne samme Ø er det bierg Heckelfeld, som stedse oc altid staar vdi en brennende glød oc lue. Det som vnderligt er, at bierget som er paa alle sider met Iss oc Sne betact, kand alligeuel haffue nocksom føde til denne sin idelige oc wleskelige ild. Norden fields driffuer ind paa visse Aars tide en wsigelige stor hob iss, oc som det første gong støder mod Klipperne, giffuer det en forskreckelig liud oc wseduanlige bulder fra sig, saa nogle haffue værit i denne mening, at syndige menniskers siele skulle være der hendømte, oc pines met saadane gruelige frost oc wlidelige kuld for syndens skyld. Der kand oc ingen belegge it stycke aff denne iss saa fast oc hart met landet, at det io flyder hasteligen bort met vold, naar den andē store hob gaar løss vd at haffuit. It andet slaus iss findes inde paa

Seldsyne Vnder paa Island.

Heckelfeld.

Iss paa Island, som haffuer vnderlig skick.

paa landet iblant klipperne, som paa visse tider oc terminer forkaster sig, saa at det som vnder tiden ligger øffuerst omuendis til det nederste, oc det som ligger vnderst, det henføris hasteligen i stedet, som det øffuerste laa tilforne. Til ydermere vidnisbyrd at saadant skeer i sandhed, siges for vist, at mange Menniske som de haffue reist offuer Isen, da ere de hoffuitkulds nedfalden imellem saadane Isebrud, oc strax der effter opkaste igien, oc funden døde paa den slette oc hale Iss. Mand vil ocsaa sige, at her paa landet findes it forgifftigt vand, huo det dricker, hand dør der aff met en snarhed. Her er oc nogle Brynde, vdi huilcke vandet haffuer smag som andet øll. Her er it slaus ild, som fortærer vand, oc kand dog ingen skade giøre paa hør. Her er ocsaa it slaus vnderlig steen, som aff egen seldsyne natur oc art vden al anden middel flyttes oc føres aff sig selff omkring klipperne. Vnderligt vand oc steen paa Island.

NB ville wi drage igien til Norge oc tale noget mere om hende. Norges beskriffuelse.

Hun grendser mod Østen met Suerig oc Gylland, der som de alle ere omflotte aff det Vester Haff. Men lengst hen vdi verden fra Norge, offuer det vide Haff, ligger it Land, hues lighed oc naffn er wkient, men det er beset met meget vnderligt, (som nogle mene) vanskabt folck. Oc effterdi her er en vanskelig oc vildsom Seglatz imellem, da komme saare faa igien met vden reise, som der hen segle. Fremdelis ligeruis som det store Haff løber igennem Danmarck, oc strecker sig vijt hen vd paa den ene side met sønder Gylland i Suerig: saa gaar det paa den anden side norden omkring Norge, it gantske vijt strøg imod Øst, indtil en fiord kaldes Granduig aff de gamle. Imellem denne fiord oc det Sønder Haff er en ringe landfest platz, ellers kunne de vel løbe i huer andre, oc giøre en omfloden Ø aff Suerig oc Norge. Vdi denne øster Egn boe Skrickfinder oc Vildelapper, it besynderligt folck, som bruge seldsyne sleder, paa hvilke de met stor liffs fare drage i iact paa hine høye klipper. Granduig. Skrickfinder oc Vildelapper.

Bjerg er saa skyhøyt, at de io kunde komme op paa det allerøffuerste. Thi først fare de neden omkring, frem oc tilbage vdi saa lenge de forfremme sig io mere oc mere, oc komme endelig allersidste, effter mange vendinge, paa det øffuerste aff bjerget. Disse folck bruge handel oc vandel met omliggende folck alene met skind oc allehonde vilduerck.

Suerig.

Suerig haffuer Vesten fra sig Danmarck oc Norge, men Sønden er hun befloden met Haffuit, som oc strecker sig hen i Østen, indtil landet tager ved, der som atskillige oc barbariske Folck bygge oc boe.

Kemper vdi Danmarck.

At her haffuer verit mectige oc stercke Kemper vdi Danmarckis rige, det kand beuises met de wsigelige store stene, som ere opløffte oc hensette paa de gamle Begraffuelser. Men der som nogen bærer tuil her om, hand see sig til hine veldige høye bierge, paa huilcke saadane Monumenter oc stene endnu findes, saa store, at de Folck som nu ere til kunde neppelige flytte oc føre dem paa den slette marck, meget mindre opdrage dem paa disse forferdelige høye bierge. Huad heller at dette haffuer værit giort aff Kemper, som leffuede i de neste dage effter Syndfloden, eller oc aff it andet slaus offuermaade sterckt Folck, er intet vist aff at scriffue.

Duerge vdi Danmarck oc Norge.

Der siges oc meget aff it andet slaus vnderligt Folck, som haffue deris værelse oc bolige vdi Ørcken oc saadane wføre som tilforne er omtalet. Nogle mene at disse haffue saa behendigt it kegem, at de kunde vdi it øyeblick være langt fra oc nær hoff Mennisker, oc vnder tiden lade sig see, vnder tiden holde sig wsynlige, lige som de selff ville. Der kand ingen komme til dennem vden stor liffs fare, oc der som end hender sig nogen der hen at komme, saa lyckes det hannem neppeligen deden at komme.

Dette maa være korteligen sagd om Danmarckis oc hendis anhengige oc omliggende Rigers lelighed, nu ville wi begynde paa vore Danske Kongers historier.

Den første Bog aff den

Danske Krønicke.

Summa paa denne første Bog.

Di denne første Bog beschriffuer **Saxo Grammaticus** otte Danske Kongers Regimente oc Historier, som ere Dans, Humbles, Lothers, Skiolds, Grams, Suibdagers, Guthorms oc Hadings. Aff begyndelsen giffuer hand klarligen tilkiende, at Dan haffuer værit den første Kong, aff huilcken det Danske Konge blod, Riget oc Rigens Indbyggere haffue deris Naffn oc rette oprindelse. Strax dernest vnderuiser hand oss vdi merckelige Exempler, at ligeruiss som dydighed oc duelighed styrcker Konger vdi deris Regimente, saa kuldkaster ocsaa Letfærdighed, wtuct oc tiranni dennem som disse Laster oc wdyder effterfølge. Lother Dans søn tager wretferdeligen sin Broder Humble Kongelige Spir aff haanden, oc vorder selff snarligen oc spotteligen affskilt baade met Riget oc liffuet. Men Lothers søn Skiold, formedelst sin milde fromhed oc artige Mandoms gierninger, er yndesud hoss sine Vndersaatte, oc haffuer it roligt oc languarende Regimente. Effter Skiold kom Gram hans søn, som slog Kong Sigtrug ihiel, oc der met vant først Suerig til Danmarck. Hannem nedlagde Kong Suibdager aff Norge, som ocsaa selff bleff siden straffet oc slagen aff Hading Grams søn. Hading regerede vdi mange aar, oc førde atskillige Krig baade inden oc vden Lands met stor seyer oc priss, indtil hand paa det siste affdøde, oc loed vdi Kongelige sede effter sig Kong Rode hin Fregne, som om tales vdi neste anden Bog.

Dyd oc duelighed styrcker Konger vdi deris regimente.

HVMBLE
afflede

1 Dan oc Angul.
afflede
ved Grithe

2 Humble oc 3 Lother
afflede

4 Skiold
afflede met
Aluilde

5 Gram En Daater som
afflede Suibdager
aff haffde.

Graa Signe

7 Guthorm oc En Daater, met
huilcken Kong
6 Suibdager aff
Norge afflede

8 Hading
afflede met
Regnild

Asmund
afflede

9 Frode.

Henrick Vffe Hunding.

DAN oc Angul, Humbles sønner, vaare de første Herrer oc Høffdinger, som regerede i Danmarckis Rige, aff huilcke wi Danske haffue vor første ophaff, naffn oc begyndelse. Endog at Dudo den Aquitaniske Historiescriffuere mener at wi skulle haffue vor oprindelse oc naffn aff Grekerne, som kaldes Danai, huilcken mening er aldelis vrang oc falsk. Thi disse tuende Brødre bleffue for deris merckelige Mandom oc styrcke endrectligen keisde oc kaarede aff den menige Lands indbyggere, at regere offuer Dannmarck. Men effterdi mand vdi disse dage viste icke aff Konge naffn at sige, da leffuede de deris tid vden all Kongelige titel oc herlighed.

De Danskis oprindelse oc ophaff.

ANgul regerede vdi Engelland, oc loed Landet kalde aff sig met det naffn, som det til hans euige ihukommelse indtil paa denne dag beholder. Thi hans effterkommere, som toge Landet ind effter hannem, bleffue alle ved samme naffn, oc foruende siden dette ny i stedet for det gamle naffn Britanien. Effter den seduanlige skick, huilcken de gamle hulde fast almindelige i fordom tid. Her om vidner den naffnkundige Beda, som aff synderlige flid oc omhu for den Christne Religion haffuer icke alleniste forffuit mange herlige bøger i den hellige Scrifft oc Troens Artickle omrørendis, men ocsaa sin egen Fæderne lands Historier.

Engelland haffuer sit naffn aff Angul, Kong Dans broder.

Beda.

DAN første Kong i Danmarck.

Dan.

DAN settis den første Kong i Danmarck aff alle vore gamle Historiescriffuere. Aff hannem haffuer det Danske Konge blod sin første herkom oc oprindelse. Hans Dronning hede Gretha, en mectige naffnkundige Førstinde offuer all Tydskland. Met hende afflede hand tuende Sønner, Humble oc Lotther.

Gretha Kong Dans dronning.

Humble anden Kong i Danmarck.

Humble.

EFter Dans død oc affgang bleff Humble vdvald til Kong i sin Faders sted, ligeruiss som i de dage vaar vedtagne skick oc seduane. Thi naar mand skulde kaare nogen til Kong, da ginge de beste sammen vdi raad, som skulde det samtycke, oc [illegible] paa høie store stene: giffuendis der met tilkiende, at huad som aff dem [illegible] beslutet, skulde staa for fulde, oc holdis fast oc wryggeligen for alle [illegible]kommere.

Seduane at kaare Kong vdi Danmarck.

Humble bleff icke lang tid ved Kongelige regiment. Lycken gick han[illegible] hart imod, at hand, som tilforne vaar en Kong, bleff siden en Fan[illegible] egen Broder Lotther fangede hannem i Krig, oc tuingede han[illegible]

nem til at opgiffue sig Regimentet, paa det hand kunde løse sit liff. Bleff der met it Exempel faar all Verden, oc beuiste det met sandhed sigis, at saa meget som herligheden er større vdi Herre sal oc Palatz, oc mindre vdi fattig Mands bolige, saa meget er trygheden diss mindre hoss Herrer, oc større hoss den Fattige. Humble bar denne wret taalmodeligen, oc vaar vel til freds, at hand haffde mist den store Verdslige ære oc dignitet. Besindede oc formerckte vden tuil, huad møde oc omhu Kongelige embede met sig fører, naar det fliteligen skal driffuis oc forsuaris.

Store Herrers wtrygghed.

Lotther.

Lotther III.

SER Lotther fick Riget vnder sin haand, vaar hand Kong, lige som hand førre vaar Tienere, en haard tirannisk og blodgerig Mand. Hand lagde sig til stor ære, at hand kunde offueruelde sine Vndersaatte, tage liff oc gods, fiør oc fæ fra huem hannem lystet, oc skilie sit Fæderne land ved mange fine oc fromme nyttelige indbyggere. Hand giorde sig selff en falsk tancke, oc mente, at alle de, som vaare aff yperlige slect oc formue, stode hannem effter Regimentet. Men saadant hans tyranni oc grumhed bleff icke lang tid wstraffet. De som vaare orsage at hylde hannem til Riget, de samme skilde hannem ocsaa ved liffuet.

Kong Lotthers tiranni.

Skiold.

Skiold IIII.

SKiold vaar Lotthers søn i kiøn oc blod, men ingenledis i ondskab oc tiranni. Thi vdi sine Vngdoms aar, der hand fick Riget at raade, effterfulde hand sin Farfaders, hin fromme Kong Dans dyd oc duelighed, oc beflittede sig, at ingen aff hans Faders last oc lyde skulde findis eller sigis met hannem. Der hand vaar endnu meget vnger, gaff han visse tegen oc mercke fra sig, huor aff vaar letteligen at gette oc spaa, huad der vilde vorde for en merckelige Mand aff hannem i fremtiden.

Koning Skiolds fromhed.

Det hende sig en gong, at hannem vaar forloffuet aff sin Fader, at drage i Jagt met sine Tienere oc andre gode Mend som optuctede oc flitteligen vactede paa hannem. Der møtte hannem en veldig sterck Biørn, imod huilcken hand gaff sig hart ind, oc effterdi hand vaar verieløss, tog hand sit Belte, bant Biørnen der met, indtil saa lenge at de andre komme oc drebte den. Hand offueruant oc mange Kemper, som i de dage vaare for deris styrcke meget anseet oc affholdne, blant huilcke neffnis to aff de besynderligste, Attulus oc Scatus. Der hand vaar Femten aar gammel, syntis hand for sin styrcke oc storhed en saa herligen fulduoxen deilig Mand, at de andre Danske Konger ere met almindelige naffn kallede effter hannem Skioldunger. Hand drog alle løssactige oc ørckeløsse fra druckenskaff oc wtuct til dyd oc duelighed, met atskillige øffuelse oc idret, som hand dem paalag-

Kong Skiolds styrcke.

Danske konger kaldis Skioldunger, Det er, saadanne Herrer, som Kong Skiold vaar.

paalagde. Hand giorde mange saadane Mandoms dristige gierninger met gruelig stor fare, at det vaar vnder, at det vnge Menniske torde for Aar oc Alders skyld see der paa. Jt besynderligt hans Mandoms stycke fortellis saaledis: Der vaar vdi Tydskland en offuermaade deilig Jomfru, ved naffn Aluilde, huilcken hand haffde gierne hafft til sin Dronning. Men der hand kunde ingelunde bekomme hende met mindre vilkaar, end at hand skulde slaes met en anden mectig Kempe oc Tydsk Første, ved naffn Skate, som ocsaa beilede til samme Jomffru, da haffuer hand vdesket hannem til kamp met sig. Der de ginge begge tilsammen, stod den Danske hær paa den ene, oc den Tydske hær paa den anden side, oc saae til, huo den seyer oc Jomffru skulde vinde. Vor Danske Kempe Skiold fick offuerhaand, oc der hand haffde slaget den anden ihiel, giorde hand sig all Tydsk nation skatskyldig. Skate en Tydsk kempe.

Kong Skiold vaar icke aleniste en duelig Mand for haanden vdi Krig oc Orlog imod sine Fiender, men ocsaa en forstandiger oc milder Herre mod sine Vndersaatte. Hand affskaffede allehaande Wgudelige oc vbillige Louer, oc gaff andre taallige oc retfærdige vdi steden. Hans største lyst oc idret vaar at fordre oc forfremme sit Fædernelands beste. Hand lagde igien til Riget ved Herreskiold, hues som vaar fra taget for hans Faders forsømmelse skyld. Hand gaff alle Trælle effter Louẽ frihed. Men en sin Tienere, som hand haffde giort fri, bleff befunden at staa hannem hemeligen effter sit Liff, oc at føre affuend Skiold imod Kongen. Den straffede hand haardeligen som ved burde, paa det at andre hans lige skulde skue oc speyle sig vdi hans Exempel. Kong Skiold vaar ocsaa en meget rund oc gaffuemild Første. Hand betalede de Fattige deris gield, Husalede de trøsteløse siuge met vnderholding oc lægedom, Oc lod i alle maade paakiende, at hand bar større omhu for sit Fæderneland, end for sig selff. Sine gode Mend gaff hand baade deris Aarlige besolding, oc der til megen skøn roff oc byte vdi feide tid. Thi hand haffde til almindelige Sprock: Krigsfolcket hører Bytependingen til, men Høffuitzmanden æren, som vd Krigs brug er indlagd. Den deilige Jomffru Aluilde, som hand vant i en Kamp, som tilforne er omtalet, tog hand til Ecte, oc afflede met hende en Søn ved naffn Gram, som traadde i Kongelige sæde oc fromheds fodspor effter Faderens død oc affgang. Koning Skiolds louer. Aluilde Koning Skiolds Dronning.

Gram V.

Gram.

GRam vaar en mectig Konge, baade snildraadig vdi forstand oc vaabendierff vdi styrcke. Saa at de gamle Danske Poeter vdi deris Viser, naar de vilde tale om nogen som vaar aff Kongelig byrd oc blod, da neffnede de den met Grams naffn. Hand øffuede sine vngdoms aar vdi Fecte konst oc anden saadan idret, som kunde forøge hans styrcke. Hand tog sin Tuctemesters Roarij Daater til ... hans ieffnlige i Alder oc felligs optuctelse, paa det hand vil- Danske konger kaldis met Grams naffn.

de findis tacknemmelig for god Lærdom oc gammel vnderuisning. Men hand gaff hende dog siden en sin gode Ven Bessus for sin tro tieniste, som hand hannem vdi mange stycker beuiste. Thi ved hans bistand oc methielp lagde hand noget nær saa stor pris ind, som hand giorde ved sin egen maet oc Mandom.

Det hende sig en gang, at der kom tidende til Kong Gram, at Jomfru Graa, Kong Sigtrugs Daater aff Suerige, vaar troloffuet en vanskabt Kempe. Dette fortrød hannem, oc giorde hannem i hiertet meen oc mod, at det Velbyrdige ædle Kongelige blod skulde saa ilde forsees. Thi forklædde hand sig vdi lodne Gedskind oc andre vilde Diurs huder, tog en Kempe staff i sin haand, oc drog skyndeligen ind i Gylland. Der mødte Graa Kongens Daater hannem, som vilde da ride til Skoffuen, at forlyste sig vdi det kolde Vand, met nogle faa sine Jomffruer. Der hun saa hannem, mente hun at det haffde verit hendis Festemand. Hun (som alle Quinde natur almindeligen er) forfærdedis aff saadan wseduanlig Klædedragt, oc sagde paa sit Maal ved sig selff: Enten seer ieg hissed gaa mit at veyen den grumme Kempe, som ingen maa lide i Kongens gaard, eller min siun oc sind glipper mig aldelis. Thi det hender sig offte, at en frimodig Mand skiuler sig vnder saadanne vilde Diurs skind oc gruelig skickelse. Bessus, som fulde Gram, talede oc sagde: Edle Jomffru, siger oss eders naffn, oc aff huad affkom i ere. Hun suarede: mit naffn er Graa, min Fader er den mectige Kong Sigtrug: I ville nu oc sige oss eders naffn, oc hueden i komme. Hand suarede: Jeg er Bessus den veldige videberymte Kempe, huer Mands redsel oc bane, som haffuer nedlagt mangen siner Helt met denne min høyre Haand. Graa sagde: Huo er Høffuitzmand og Hoffuet for denne eders Hær? Bessus suarede: vor Feldtøffuerste er Gram, som aldrig redis for Suerd eller Pil, for Ild eller Vand, eller nogen Herre mact oc vrede. Graa sagde: Ville i følge mit raad, da vender tilbage met en snarhed. Thi der som min Fader Sigtrug komer offuer eder met sit Folck, da lader hand fange og ophenge eder huer oc en, at ingen vndgaar hans heffn oc grumhed. Bessus suarede: Edle Jomffru, huor faare tale i saadanne ord, oc true oss saa haardeligen. Wi frycte aldelis intet for Suensk mact, I sandhed skulle i forfare, at Sigtrug faar aldrig anden død aff denne Verden, end at Kong Gram slar halssen i tu paa hannem. Graa sagde: Jeg vil drage hiem til min Faders gaard, thi ieg fordrister mig icke at see paa denne Krigshær, som min Broder fører paa veyen imod eder. Jeg ynskede gierne, at i bleffue her slagne, mand oc alt, paa eders hiemfærd. Bessus sagde: Kiere Jomffru, drage i ickon hiem met fred, oc ynsker oss ingen wlycke. Lader eders vrede oc hastighed falde. Det er Quindfolcks art oc natur, at de vdi begyndelsen ere vedermodige oc giensstridige, men blissue dog paa det sidste sactmodige oc formildede.

Kong Gram drager ind i Suerig.

Kong Grams tienerio Bessi oc Jomffru Graaes samtale.

Der denne Samtale vaar end, kunde Gram icke lenger holde sig stille, hand foruende sin røst, oc begynte at giffue ord, lige som hand vaar klædt, oc sagde til Graa: Mistrøster icke Jomffru, at ieg, en grummer Kempe, træder saa nær ind til eder. Grip haffuer vdsent mig, men aldrig begerer

Kong Grams samtale met Jomffru Graa.

begerer ieg met vold at tage nogen Jomffru til Ecte, imod hendis vilie oc lige samtycke. Graa suarede: Ment du at nogen saa daarlig oc vanuittig Jomffru er til, som kunde faa kierlighed til en vanskabt Kempe, oc begiffue sig met den som er aff Trolde slect. Hues Fingre ere huasse som torne, hues Liff oc Lemmer ere lodne, skarpe oc wskickelige i onde maade. En deilig oc faur Jomffru at leffue met saadant Creatur, er imod Høffuiskhed oc Naturen. Gram suarede: Hører mig, edle Jomffru, ieg haffuer offuermundet mange veldige Konger, oc berøffuet dennem meget Guld oc herlige Elenodie. Der met vil ieg begaffue eder, at i skulle mig giffue eders Tro, oc samtycke mig til den, met huilcken i lyste at leffue oc dø. I det samme hand saledis talede, strøg hand den wskickelige Nægrime fra ansictet, oc gaff sig obenbarlige tilkiende. Her aff bleff det hierte gladt, som tilforne vaar angergiffuet oc vaandefult. Der Gram fornam, at hendis sind oc vilie falt til hannem, skenckte hand hende fremdelis atskillige kaastelige Festensgaffue, effter den tids vedtagne vijs oc gamle seduane.

Der dette vaar skeet, oc de droge nu videre frem, bleff Gram giffuen kundskaff oc atuarsel, at to Røffuere haffde belagt veyen for dem. Diffe løbe hasteligen imod hannem, oc der de saae hannem, forfærdis de, oc i samme rædsel slog hand dennem ihiel. Men paa det at dette hans Fienderland skulde icke nyde saadan wforskylt velgierning, da opreiste hand disse to døde Legeme met høye stytter, oc vdstracte Hender oc Føder paa dem, oc ligeruis som den Menige veyfarendis mand bar fryct oc fare for dem forfærdis, saa skulde de oc forfærdis for dem effter deris død oc affgang. Her met lod Gram paakiende, at hand slog dem mere ihiel for sin egen skyld end de Suenskis. Thi huad kierlighed hand haffde til dem, kand lætteligen forstaaes aff det som her effterfølger. Der hand hørde, Kong Sigtrug kunde icke offueruindis vden met Guld, da lod hand giøre en Kølffue met it Guldhoffuit, oc slo hanne der met ihiel, oc saa forfremmede sin vilie. Her om lagde Bessus en Vise, noget nær i denne samme mening, som effterfølger er nu fortaldt. Der Gram haffde drebt Kong Sigtrug, gick hand tilrigds met sig selff, huorlunde hand kunde stercke sig vdi Riget, som hand haffde vundet sig til met Herreskiold. Thi gaff hand sig i kamp met Suaningen, en Høffuitzmand vdi Vester Gylland, som stod effter Riget. Denne nedslagde hand met siu andre hans Ecte, oc ni Wecte brødre, som vilde hævne deris Broders død.

Kong Gram slar tuende grumme Røffuere ihiel.

Kong Gram slar Kong Sigtrug i Suerig.

Der Kong Skiold hørde saadanne Mandoms gierninger, som hans Sønner bedreff, oc hand vaar nu selff vel alderne, oc gick saa gaat som paa Krukkes bredde, ansaa hand raadeligt at tage hannem i Regimentet

Aff denne orsage begynte en velbyrdig Sielands Mand ved nafn Ring at sætte sig op imod Kongen, giorde sig den Menige mand oc Almue vederhuergaff faare at det kunde ingelunde skicke sig eller vere paa Riget til det beste, at tuende skulde paa en tid staa der faare. Effterdi der ingen skegge stoer ickon wforstand oc vankundighed paa færde. Hos

Ring, en oprørsk Adelsmand i Sieland, bliffuer slagen ihiel.

Sønnen for sine Vngdoms aar, oc hos den vdleffuede gamle Fader for sin Alderdoms vansnilde. Vdi dette oprør bleff Ring ihielslagen. It ☞ Exempel, at ingen skal dømme nogen andẽ wbequem til Dyd oc Mandoms gierning for sin Vngdoms aar oc Alder.

Kong Gram troloffuer kong Sumbles Daater aff Findland.

Mange flere oc drabelige mandoms Hoffuerck bedreff Kong Gram, iblant huilcke er icke det ringiste, som begaff sig vdi Findland. Hand førde Krig imod Sumble den Findske Konge, men lycken vende det saa, at Gram, som kom en Fiende til Land, drog deden Kongens Suoger oc vdkaariste ven. Thi der hand fick Signe Kong Sumbles Daater at see, optendis hand i kierlighed til hende, loffuede sig at forskyde Graa, oc tage hende igien til sin Ecte oc rette Husfrue. Strax vdi samme dage bleff hand forhindret oc henkaldet til den Norske Krig imod Kong Suibdager, som

Kong Henrick aff Saxen tager Kong Grams Festemø.

krenckede oc voldtog baade hans Syster oc Daatter. Dissimellem ginge visse rycte oc tidinde, at Sumble haffde troloffuet Kong Hendrick aff Saxen Kong Grams Festemø. Thi drog Kong Gram hemeligen fra sit Folck hen ind i Findland, oc kom did vdi Brøllups dagene. Hand førde sig i Reffne oc Paltuge Klæder, gick ind i Salen, oc sætte sig nederst til

Koning Gram drager ind i Findland oc dræber kong Henrick paa sin Brylluspdag.

Bords. Hand atspurdis huad føring hand haffde met at føre. Hand sagde sig at være forfaren vdi Lægekaanst. Paa det sidste, der Giesterne vaare nu druckne oc mit i største glæde, da kaste Gram it øye til Bruden, oc tencte paa hendis lætfærdighed oc paa sin egen Kongelige Maiestats ære. Hand begynte aff Harm oc vrede at quede en Vise vdi saadan mening: Stor bedrøffuelse oc sorg maa det mig vere, at ieg, saa veldig oc mectig en Kong, skal lide saadant fortrædeligt hoffmod, som mig her nu vederfaris. Jeg haffuer tilforne paa en tid dræbt sytten Brødre, otte Ecte oc ni Wecte, met mit gode Suerd, den tid ieg slog Suarine ihiel, som stod imod min vilie effter Kongelig titel oc naffn vdi Suerige. Jeg haffuer oc aldrig verit forsagt, enten for Suerd eller nogen slags Verie vdi Krig oc Orlog. Oc ieg skal nu vere saa haanlige foractet aff denne Signe Kong Sumblis Daatter, som haffuer huercken holdet mig tro eller loffue i min frauerelse. Huad er dog dette en wtilbørlig wstadighed oc lætfærdig Quindesuig, som disse Herrer oc Førster bedrager oc vanærer, oc anden steds giør mangen Mand bange oc tuilraadig. I det som Visen vaar vdsiungen, sprang Gram op aff sit sæde, oc dræbte Kong Hendrick offuer bordet, som alle hans Venner sade omkring hannem. Hand slo oc mange andre aff Brøllups giesterne ihiel, tog sin Festemø aff deris hender, oc drog met hende offuer Vandet hiem til Danmarck. Saaledis vende hand deris glæde til vrede, deris fryd til wfred, deris Brøllup til Begraffuelse, oc lærde Findsk mand, at hand en anden tid skulde icke forhindre ærligt oc louligt Ecteskaff. Siden forfulde Gram sin Krig imod Kong Suibdager, for den orsage som førre

Kong Gram bleff slagen i Norge.

er rørt. Vdi denne Norske feide fick hand sit bane saar oc døde. Thi Norbagen fick vndsætning formedelst it merckeligt antal Krigsfolck til Skibs fra Saxenland aff Kong Hendricks sleet oc Venner, som giorde Kong Suibdager den Vennehielp icke aff ret synderlig kierlighed, men fordi dem gaffs i saa maade lempe oc orsage at heffne deris Frendis død.

Suibda-

Suibdager VI.

Suibdager.

DER Kong Suibdager fick Danmarckis rige vnder sig, befryctedis at hand skulde afflissue Kong Grams to Sønner, som hand haffde afflede met Graa oc Signe. Der faare tog Brache deris Tuctemester dennem, oc flyde paa it Skib ind i Suerig, oc antuordede dem to Kemper, Vagenhoffte oc Hafflie, til troer hende, at opføde, optucte oc foruare dennem met all flid oc god opsyn.

Kong Grams sonner forsendis til Suerig.

Efterdi ieg fororsagis her effter at tale ydermere om disse Kemper, da paa det ieg icke skal synis at scriffue de ting, som ere imod menige mands dom, oc kand ske hoff mange aldelis wtrolige: Skal være alle vitterligt, at der haffue værit try slaus merckelige Folck, som for deris vijsdom oc vnderlige gierninger vaare meget affholdne i fordom tid.

Try slaus vnderlig Folck, som haffue værit i fordom tid vdi stor affhold.

De første vaare gruelige vanskabte store Mend, som offuerginge andre Folck vdi Legemens storhed. Disse kalledis Kemper.

I. Kemper.

De andre vaare de, som omginge met Spaadom oc Troldomskonst. Disse vaare icke saa høye oc mandelige paa deris Persons vegne som Kemperne, men vaare alligeuel vdi større act oc anseelse. Saa at de effter languarende kiff oc wenighed haffue paa det siste met Suerdslag vndertuingd sig Kemperne, oc veldet sig icke alenisse ind vdi Regimentet, men ocsaa bekommet saa stor myndighed oc autoritet hoff mange, at de mente, der fandes stor Hellighed hoff dennem. Disse tuende slags Folck kunde forandre binde deris eget oc andre Mennisters ansiete oc bedriffue atskillige Kogleri oc megen behendige bedrageri.

II. Spaamend oc Troldkarle.

Det tredie slag vaare de, som affledis aff disse forneffnde begge parter. Endog de vaare huercken i storhed eller kloghed at ligne ved disse deres Forfædre, saa forførde de alligeuel mange enfoldige Mennisker, som troede at de haffde stor Helligdom met at fare. Det som icke er at forundre i den taabelige oc wbesindige almue, at de affsulde til vrang Guds dyrckelse, efterdi wi læse, at hine forstandige oc skarpsindige Romere haffue end ocsaa aff lige saadan letfærdighed ladet sig forblinde oc forføre til wmælende dødelige Creatur som Guder at ære oc dyrcke.

III. Kempers oc Troldquinders affkom.

Dette vilde ieg saaledis korteligen giffue tilkiende, at huo som læse de forneffnde euentyr oc vnderlige gierninger, som ieg her effter nødis til at scriffue, skulle icke holde det altsammen for Fabel oc wtrolige fantasi. Nu vil ieg igiemme der hen igien, som ieg tilforne begynte min tale.

Guthorm VII.

Gutthorm.

DER Gram vaar slagen, som førre er rørt, oc Suibdager fick vnder sig Danmarckis oc Suerigis Riger, da tog hand sin Hustruis broder Guthorm effter hendis ydmyge forbøn oc begiering til naade, oc lod hannem komme

Kong Gutthorm tog Danmarck aff Kong Suibdager.

hiem

hiem aff sin vdlendighed til sit Fæderneland. Offuer huilcket hand satte hannem en Regentere, for en visse Tribut oc Aarlige skat. Nogle mene, at Suibdager greb fluct, oc torde icke selff fortøffue hoff de Danske, som vaare hannem vrede oc affgunstige for deris Kong som hand wretfærdeligen ihielslog.

[Hading.]

Hading VIII.

Kong Hadings idret.

HAding, den anden Kong Grams søn, actede saare ringe om Suibdagers venskab oc velgierninger, oc tenckte fast mere, huorlunde hand kunde met liste oc lempe heffne sin kiere Faders wskyldige død. Lycken vaar hannem blid, oc gaff hannem mectige fremgang aff hans første Barnesko. Hand loed all vellyst oc løssactighed fare: vende hierte, hu oc sind til Krig oc Orlog at effterfølge sit gantske liffs tid, som hans Fader giorde for hannem. Hans Tuctemester Vagnhoffte haffde en Daater ved naffn Hartgrepe. Hun lagde sig effter dag oc nat at foruende hans forset, oc forføre hannem met sin kierlighed oc Giftermaal, som hun begerede for den tienistactighed, hun hannem beuiste i Vuggen aff første Barndom. Hun brugte til hannem icke aleniste simpel tale oc enfoldige ord, men ocsaa vdkorne Viser, vdi huilcke hun fremsette sin vilie saaledis: Vnderlige oc seldsyne maa du Hading være til sinds, at du leffuer saa wgiffter for dig selff, oc lader ingen Quindes faurhed eller elskou tuinge oc betage dig. Alt det som du tracter oc staar effter, er ickon idel Krig oc Orlog, Kamp oc Mandemord. Der er huercken lyst eller leg, huercken lise eller leide i dit gantske lessnet. Thi formaner ieg dig, at du lader saadant her effter fare, oc giffuer mig dit sind oc hierte for alt det gode oc megen tienisto, ieg aff Barndoms aar indtil denne dag dig haffuer beuist, oc her effter nogen tid beuise kand. Klag icke der paa, at ieg er dig offueruoren oc aff kempe slect, det haffuer ingen nød. Thi ieg kand skabe mig liden oc stor, høy oc lau, lige som mig lyster oc behoff giøris.

Hartgrepe legger sig effter Kong Hading.

Der hun met mange søde ord oc smigrende veltalenhed haffde fanget Hading, gaff hand hende sin tro, oc soff met hende. Hun fick oc saa stor kierlighed til hannem, at der hand vilde besøge oc besee, huorlunde det stod til vdi sit Fæderne rige, da tog hun Mands klæder paa, oc met stor lyst gaff hannem sig selff en tryg Staalbroder i fred oc fare, oc huadsomhelst andet dem paakom. Paa veyen gestede de vdi it Huff, som Verten vaar nylige affdød, oc laa Lig paa Gulffuet. Hun adtraade at vide, huad lycke dem faarestod. Thi screff hun met sin Troldomskonst nogle Bogstaffue paa it Træ, oc bad Hading legge det vnder denne Dødinges tunge. Strax begynte det døde Legem at giffue gruelige røst oc tale fra sig, vdi denne mening: Huo er den, som met plage giører mig wro, oc tuinger min Aand at komme tilbage fra sit bolige? Det skal icke bliffue wheffnd. Thi ieg maa dog sige imod min vilie, det som nogle aff eder skal icke vel behage. Naar i drage her fra igennem Skoffuen, skulle de onde Aander møde eder. Da skal hun græde det, som mig nu plagede. Hun skal riffuis oc slidis i smaa stycker

Hartgrepe følger Hading vdi Mands klæder.

Hartgrepe kommer en dødMand til at tale ved Troldoms konst.

stycker aff Helffuedis gester oc indbyggere. Men dig Hading skal intet vorde at skade paa Liff eller lemmer, eller noget som du haffuer met at fare.

Hartgrepe en troldquinde lønis aff sin egen konst.

Den anden dag reisde de frem oc komme vdi en Skoff til it Huff, betact met Rijff oc Løff. Som de der sade, saae de en stor haand, som alleuegne droges omkring Husset genem Taget. Hading bleff forfærdet, oc bad Hartgrepe hielpe om mueligt vaar. Hun vdstracte snarligen alle sine Lemmer i Kempe skickelse, oc greb om haanden, indtil Hading affhug den, aff huilcken vdflød mere raadne oc stinckende omflod, end ret naturligt Blod. Men hun bleff haardeligen straffet for denne gierning aff sine andre metbrødre oc egen affkom. Hende hiulp huercken sin onde natur eller store styrcke, at hun io maatte siden riffues oc slides aff Fienden i smaa stycke.

Hading oc Liser giøre forbund.

Der Hading haffde mist sin Fostermoder, kom til hannem en gammel vdlessuede Mand, som haffde ickon it Øye. Hand ynckedes offuer hannem, at hand skulde gaa saa elendige allene, oc foruiste hannem til en nassnkundige Sørøffuere, som hede Liser, oc giorde it wryggeligt forbaand imellem dem begge, effter sæt oc seduane som da hoff alle vaar vdi brug.

Gamel seduane at giøre forbund.

Thi naar de gamle giorde nogen indbyrdis besynderlige pact, da toge de aff deris eget Blod, oc stenckte i begge deris fodspor. Der met betegnede, at huer skulde være rede at vdgyde sit blod for anden, førend hand vilde afftrede den Contract sō opret vaar.

Locker Førsten aff Curland.

Effter denne skick besuore Liser oc Hading sig ind til huer andre, oc begynte strax en ny Krig imod Locker, Førsten aff Curland. Hand sick offuerhaand, oc fordreff dem aff sit Land. Der Hading vaar flygen paa fluct, kom atter den gamle Mand til hannem, oc førde hannem paa en Hest hiem met sig, oc formedelst en krafftige drick hiulp hannem igē til sin sundhed oc førlighed.

En gammel Mand hielper oc spaar Hading.

Hand spaadde Hading, huorledis det skulde gaa hannem i fremtiden, oc sagde: Dine Fiender skulle endnu forfølge dig, binde oc fange dig, i den mening at de siden ville henkaste dig for vilde Diur at qvædes. Men see dig vel faare, at du kand slide bandene aff dig. Naar de haffue vel æt oc soffue nu som skulle beuocte dig, da vil ieg giøre dig bistand, at lasse Søffnesnarer paa dem, at de skulle icke opuogne. Staa dissimellem [illegible] gack frimodige imod dē gromme Løffue, som dig vil slide oc forderff- [illegible] Sting den igennem hiertet met dit Suerd, drick aff hans blod, oc æd aff [illegible] kiød, saa skalt du faa større styrcke oc krafft end du nogen tid haffde [illegible]

Hadings vnderlige ferd.

[illegible] spaaddom vaar icke vel vdsagd, førend Hading bleff ført aff [illegible] paa samme Hest der heden som hand førre vaar. Dissimellem som [illegible] saare forferdet paa Hesten, saae hand vd igennem it hul paa [illegible], oc fornam at Hesten gick offuer det vilde Haff met dennem. [illegible] gamle Ledsagere formente hannem at see sig omkring. Thi drog [illegible]ligen sit Hoffuit igien vnder Kaaben, oc forundrede sig offuer- [illegible] paa saadane wseduanlige oc offuernaturlige reise. Siden [illegible] fangen paa ny aff Locker, oc fristede alt dette hannem vaar [illegible]

[illegible] at hand kom løff igen aff sit Curlands fengsel, drog hand [illegible] Lande, indtil hand vende paa det sidste hoff Kongen aff Thra-

Duna en Stad vdi Thracia beligges aff Kong Hading.

aff Thracia. Mod hannem begynte hand met sin anhang at orloges, oc bestollede hannem vdi den faste By Duna. Denne Stad vaar woffueruindelige. Thi tencte Hading, huorlunde hand kunde ved subtilige Raad oc anslag naa, det som hannem ved styrcke oc velde wmueligt vaar. Hand loed gribe Sualer oc andre Fule, som pleiede at bygge i stadsens Husse, oc bant tørre suompe optende met ild vnder deris vinger. Der de fløge bort igen, førde de ilden paa deris egen Reder, som spreddes siden videre, oc fremdelis optende Hussene mangesteds til lige. I det samme som Borgerne hassde met denne Ildebrand at skaffe, falt hand i byen, greb Kong Handuan, oc fick dernest wsigelige meget guld for hans fengsel.

Hading slog Kong Suibdager ihiel.

Siden der Hading hassde indlagd alleuegne i de Østre Lande merckelige prijss, drog hand deden til Suerig, oc slog paa veyen Kong Suibdager vnder Gudland met sin store Skibs flode. Hessnede der met sin Faders oc Broders Død, oc bekom saa it loffligt Nassn baade inden oc vden lands.

Othin en Affgud.

Vdi disse dage oc Aar gick der it stort ord offuer den ganske Europa aff en bedragere ved Nassn Othin, for den falske helligheds mening, som mange hassde om hannem. Hand vaar gierne i Opsal, huad heller det vaar for Folckens taabelighed, eller Landsens lystige leilighed, kand ieg icke sige for vist. Alle Konger oc Førster vdi disse Nordere lande loede hannem til ære støbe sit effterlignelse aff Guld, oc hengde mange skøne ringe paa Armene, oc forsende det siden som it stort Helligdom til Constantinopel. Dette behagede hannem saare vel, oc hand fassnede deris Legation met wsigelige Ære oc Reuerentz. Frigge hans Hustru fick lyst til saadane kaastelige Guldsmycke, oc vnderkøbte nogle Smede, som skulde hemmeligen tage hende noget aff dette Guldbillede. Dennem loed Othin ophenge, oc foruarede sit effterlignelse siden vdi it fast formurede Kammer. De giorde det saa met troldoms Kaanst, at det gaff liud oc røst fra sig, naar nogen rørde der ved. Men Frigge hassde alligeuel helder seet, at hun hassde været smycket, end sin Hosbond der met dyrcket. Thi bolede hun met en sin egen Tienere, huilcken tredskeligen forskaffede hende dette Guld, som hun siden foruende fra den obenbare affgudiske brug til egen hofferdigheds brast oc bram. En arger wdyd, som helder vilde miste sin ære, end Guld oc hofferdige smycke ombære. Ja huad skal ieg mere sige her om? saadane Gud vaar icke bedre Gudinde verd. Saa stor offuerhaand hassde da den Blindhed tagen, vdi huilcken vore fordoms Forfædre fore vild. Der Othin saadant fornam, gremmede hand sig mere for sit Billede, end for sit Ecteskabs vanære. Thi rømte hand strax aff Landet, oc tenckte at stryge saadane skam oc skendsel aff sig met tidens languarenhed.

Frigge den Affguds Othins Hustru, en wdydige vanart.

Metothin en Affgud.

Effter Othin kom en anden Troldkarl, Metothin, som gaff sig vd for en Himmelske hellig Mand, oc forførde wtalige enfoldige Folck, som dyrckede hannem met megen prang oc optencte Ceremonier. Hand gaff faare, at ingen kunde stille Gudernis vrede met almindelige Offer, men huer

huer Gud skulde hassue sine besynderlige for sig selff. Nogen tid der effter kom Othin tilbage, thi rømte Methothin aff Landet, oc vende vdi Fyn, oc bleff der ihielslagen. Alle de, som komme noget nær til hans Graff, bleffue hastige Dødsiuge. Der optendis saa suar en forgifftig Pestilentze effter hannem, at hand giorde noget nær saa stor skade døder som lessuendis. Thi grossue de hans Legeme op igien i saadan deris banghed, oc hugge Hossuedet der fra, førde siden Kroppen hen vdi en vild Mose, oc sloge en Pæl der igiennem. Her met stilledis denne Pestilentze.

Methothin døer oc optender Pestilentz effter sig.

Othin kom effter sin Hustrues død til sin gamle act oc dignitet. Han lagde alle sorte Scholer øde, oc bød icke aleniste alle at afflegge, huad helligheds Titel de hassde taget til sig i hans frauerelse, men ocsaa at rømme Land oc Rige. Oc fordi de fordristede sig at indtage Himmelen met wret, forbød hand dennem at besidde Jorden met fred oc rolighed.

Dissimellem førde Kong Asmund, Kong Suibdagers Søn, krig imod Kong Hading, at hessne sin Faders død. Der miste hand vdi en standende strid sin Søn Henrick, som vaar hannem offuer alle maade inderlige kier. Huilcken hand strax begræd met en sørgelig Klageuise, vdi denne mening som effterfølger.

Kong Asmund i Sueriig mister sin Søn Henrick vdi it slag imod Kong Hading.

Nu vil ieg huercken bruge Vaaben eller Verie effter denne dag. Tage sig Harnisk oc Hielm fra mig, huo som lyst hassuer. Thi ieg arme beskiemede Mand venter mig ingen bistand der aff. Effterdi min Søn er [illegible], begerer ieg icke lenger at see Solen oc den liuse dag. Lader oss sætte [illegible]deligen ind imod vore Fiender, oc giøre en ende paa denne Krig, at [illegible] land til euig amindelse vide at sige aff vor Mandom oc dristighed.

Der hand dette hassde sagd, greb hand sit gode Suerd vdi begge [illegible], kaste sin Skiold paa Ryggen, forsmaade all fare, oc slog ihiel [illegible] alt det hand offuerkom. Kong Hading vaar stedt i stor nød, thi [illegible] hand paa sine bekiendte Guder, oc fick i samme øyeblick vndsetning [illegible]hossfte. Der Kong Asmund saa hans krogede Kaarde, sagde [illegible] Huor faare slar du saa dierffueligen ind imod oss? Vedstu icke, at din [illegible] paa dette mit Suerd? Du forlader dig paa din Troldom, men [illegible] glippe dig, du arge oc skalckactige Bedragere. Hand hassde icke [illegible], før end Hading støtte it glassuen tuert igiennem hannem. Men [illegible] hand falt til Jorden, saarede hand Hading vdi sin Fod, oc gior[illegible] halt saa lenge hand leffuede. Det vaar den ene en liden trøst [illegible] time, at hans Fiende miste førligheden: Oc den anden en hu[illegible] til denne store Seieruinding, at hand nedlagde sin vederpart. [illegible] bleff hederligen effter Kongelig skick begraffuen til Opsal. [illegible] Dronning aff hiertelig bedrøffuelse slog sig selff ihiel, vilde [illegible] sin kiere Hussbonde, end leffue affskild fra hannem. Der faa[illegible] hun soff hos hannem i sin velmact, saa bleff hun ocsaa [illegible] til hannem effter sin dødelige affgang.

Kong Hading slog Kong Asmund ihiel.

Dronning Gunild slog sig selff ihiel aff sorg for Kong Asmund.

Kong Hading vant Suerige til Danmarck.

Hading tog Suerige vnder sig, skende oc brende alleuegne huor hand drog frem. Thi drog Vffe, Kong Asmunds Søn, ind i Danmarck, at heffne sig paa hannem, oc betale hannem aff hans eget, met skade for skade. Saa maatte Danske mend komme deris eget Land til hielp, oc lade it fremmet met fred.

Vffe Kong Asmunds Søn vil heffne sin faders død.

Kong Hadings fadebur beroffuis.

Kong Hadings snilde paafund.

Der Hading kom hiem aff den Suenske krig, vaar bort staallen aff hans Kongelige Fadebur alle Elenodie, som hand haffde samlet der til haabe i atskillige Krig. Thi lod hand ophenge Glumer, som dem haffde vdi foruaring. Oc lod vdraabe, om nogen vaar, som kunde giøre hannem anuisning paa dette styld, da vilde hand ophøye hannem til den ærlige befalning, som Glumer haffde verit vdi. Her kom da en aff samme Tiuffue frem, som bar igien en deel, der hand haffde faaet til sin anpart aff det staalne Gods. De andre hans Staalbrødre giorde oc lige saa, forhaabendis sig at skulle komme vdi Kongens trygge Gunst oc statelige Befalning. Men de (som tilbørligt vaar) bleffue alle straffede paa deris Liff, oc finge den løn som de vankundige Daarer haffde fortient, at de icke kunde dølie oc tie deris egen skam oc skade.

Kong Hading feider paa Suerig i fem Aar til lige.

Stor hunger i Kong Hadings leier.

Spaaddom.

Siden beredde Hading sig den gantske Vinter, oc drog om Foraaret met all sin Krigsmact i Suerige, oc feydede met de Suenske i fem samfelde Aar. Hans Krigsfolck lidde stor hunger, saa at de aff stor nød ode vilde Padde hatte, oc paa det sidste Heste oc Hunde, ia end oc icke sparde sig selff indbyrdis. Der de nu vaare i allerstørste mistrøstighed oc fortuilelse, kom en røst i Leiren om Midnats tide, oc robte saaledis: I en wlyckelig stund droge i Danske ind i Suerige. Daarligt er eders forsæt, oc blind er eders forstand, at i acte oc tuinge dette veldige Rige, som ingen fremmet Herre mact kand fordærffue. Lycken vil vendis, i skulle slaes paa fluct, oc siden lætteligen dræbis oc foriagis vd aff Landet.

Denne Spaaddom gick de Danske vd for sanden: De slogis paa fluct, oc miste wtallige meget Folck. Næste nat der effter bleff ocsaa hørt en røst vdi den Suenske Leyer, som sagde: Huor faare traadzer oc pucker nu denne Suenske Vffe, oc veed icke, at hand met hast skal offuerfaldis oc straffis? Hand skal slaes i den første Krig her paa kommer, oc ingen skal kunde forbinde hans Saar, eller frelse hans Liff. Den samme nat slogis de Danske oc Suenske tilsammen, oc da bleff seet ved Stiernelius to grumme oc gamle, kuldede oc vanskabte Kemper, som stode huer paa sin side hos deris Hær. Den ene vaar de Danske god, den anden holt paa de Suenskis haand. Hading tabte Slaget, oc drog til Helsinge land.

Kong Hading flyer oc slar en Hafftrold ihiel.

Der hende det sig, at hand en dag for hede oc brynde skyld førde sig aff sine Klæder, oc vilde bade vdi Stranden. Der kom hand i færd met en gruelig stor Hafftrold, huilcken hand ved mange saar oc hug fangede, oc førde siden død hen op i Leyren. Paa veyen mødte hannem en Spaquinde, som taledę hannem til met disse skarpe oc wmilde ord: Alle Guders vrede offuer dig, Hading. Vær oc Vand, Himmel oc Jord, Elementer oc

ter oc Elementiske affføding vorde dine Fiender, oc hadskeligen forfølge dig, huad heller du seyler til Søes eller vandrer til Lands. Hus skiule dig icke. Drager du ind vdi dennem, da falde sig ned paa dig. Alle Creatur sky dig, som en skadelig oc fordærffuelig forgifft. Thi din blodgerige haand haffuer her dræbt en Gud i fremmet skabning oc lignelse. Østen oc Vesten, Sønden oc Norden vere dig alleuegne affgunstigeligen tuert imod, indtil du giør sand aluerlig Plict oc Bod, oc formilder oc affuender den fortiente straff som dig faare staar.

En Spaaquinde forbander Kong Hading.

Hading vende sig fra denne Spaaquinde, bleff seldsom oc forskrecket, oc fant strax paa sig selff, at det vilde vederfaris hannem ligeruis som hun haffde kundgiort. Huorsomheldst hand drog frem, skickede sig alting vanuordige oc ilde. Hans Skibsflode omkom aff forfærdelig storm, oc selff kom hand skiffbruden til Land. Huor hand bad om Herberge, der fulde Hussche ned paa hannem. Saa hand kunde aldelis ingen rolighed bekomme, før end hand formedelst sit Offer kom igien vdi Gudernis hyldist oc venskaff. Thi paa det hand kunde vndgaa deris vrede, da offrede hand den Afgud Frø, som Suenske kalde Blod, it besynderligt Offer aff sort Fæ, oc forplictede sine Effterkommere at holde saadant seduanligt Offer aarlige ved mact oc lige.

Kong Hading stiller Gudernis vrede.

Vdi samme dage spurde Kong Hading ny tidende fra Norge, at Regnild Kong Haagens Daatter vaar troloffuet met en wheldig oc vanskabt Kempe aff Nithers affkom. Det fortrød hannem. Thi offuerlagde hand met sig selff, huorlunde hand kunde forhindre deris Brøllup. Drog hand faare ind i Norge, slog samme Kempe ihiel, oc befride den Ædle Kongelige Brud fra den vanskabte Kempe. Gaff der met tilkiende, at hans Kongelige oprigtige hierte stod icke effter aarckeløshed oc gode dage, som hannem gaffuis nocksom aarsage til, Men mere til dydelig idret oc Mandoms høflige gierninger, End ocsaa at heffne sine fremmede Naaboers vold oc [illegible]. Den gode Jomffru fands hannem tacknemmelig for saadan stor [illegible]erning, oc aff sin ringe forstand fliteligen forbant hans Saar, som [illegible] fick mange oc store, før end hand offueruant denne Kempe. Oc paa [illegible] diss bedre i fremtiden kunde kiende oc skelne hannem fra andre, da [illegible] hun en Ring i det Saar som hand haffde i Laaret. Det hende sig [illegible], at hendis Fader lod forsamle til Giestebud vdi it Hus alle hendis [illegible] oc gaff hende kaar, at vduelle sig en aff alle, huilcken hende selff best [illegible]. Der hun nu tuilede om Hadings person, søgte hun prøff paa alle [illegible] serdelis, indtil hun fant den Ring, som hun tilforne skiulte i hans [illegible]. Oc siden vdualde hun at leffue oc dø met Hading, som frelste hen[illegible] det andet wlige oc værstyggelige Ecteskaff. Der de vaare nu beg[illegible] tilsammen, oc sade en Afften offuer Nadere, da saa Hading [illegible] stige op aff Jorden ved Fyrsteden, som haffde nogle grøne [illegible] Skød, oc atspurde paa huad sted i Verden mueligt vaar, [illegible] første oc grøne Vrter at voxe om Vinteren. Der Kong Ha[illegible] det at vide, fuøbte hun hannem vdi hans egen Kiortel, oc drog

Nithers Kempe slect.

Hading frelste Regnild fra en Kempe.

Regnilds snildhed.

Regnild vdueler Kong Hading til sin Huffbund.

Kong Hading tagis ned vnder Jorden.

Jordguder. hannem vnder Jorden met sig. Vden tuil førdis hand aff Jordguderne leffuendis der hen, som hannem burde døder at komme. Først bleff hand ledsaget igennem en mørck Taage, paa en alfare Vey, oc saa der trint omkring mange herlige Høffdinger, klædde vdi statelige Gyldenstycke oc Skarlagen. Siden komme de frem vdi en grøn Eng, der som de Vrter, som hun lod hannem see tilforn, vaare vorne. Dernæst ginge de offuer en Bro, vnder huilcken flød it grumt oc hastigt Vand, fult aff allehaande slags Pile oc Handskud. Der de komme offuer Broen, saa hand tuende Hær slaes imod huer andre, oc spurde huad det betyde? Hun suarede: Disse ere de, som i Verden haffue fult Krig oc Aarlog effter, oc ere der omkomne, oc nu lade oss see met saadanne Spectackel, huad deris fremfarne leffnets idret haffuer verit. Paa det allersidste komme de frem for en høy Mur, oc Quinden kunde ingelunde komme der offuer. Hun rycte Hoffuedet aff en Hane, som hun haffde hos sig, oc kaste det offuer Muren. Hanen bleff strax leffuendis igien oc goel, saa det hørdis obenbarlige alleuegne der nær omkring.

Siden kom Hading op aff Jorden til sin Dronning, oc tog sig faare, at ville besøge sit Fæderneland. Paa veyen leed hand stor forfølgelse aff Sørøffuere, som stode hannem effter hans Liff oc Lycke. Men endog de haffde paa begge sider lige god bør, saa vaar alligeuel Hading bedre beseylet, oc vndflyde dennem.

Vilde Lapperne stride imod Kong Hading.

Dissimellem lod Kong Vffe aff Suerige vdraabe offuer alle Lande, at der som nogen kunde føre hannem Kong Hading, enten død eller leffuendis, da vilde hand giffue hannem sin Daatter, som vaar en offuermaade faur oc deilig Jomffru, før sin wmage. En ved naffn Turning forsamlede it stort tal Folck aff de Vildelapper vdi Biarmeland, oc drog bort at vinde denne Jomffru. Hading vaar icke seen, men gaff sig skyndeligen til Skibs imod hannem, oc som hand seylede omkring Norge, tog hand der en gammel Mand aff Klipperne, effter hans begiering, ind til sig i Skibet, imod sine Staalbrødris vilie oc samtycke. Denne graahærdede Fader gaff hannem befalning, at sla Folcket vdi sin Slactordning met god flid oc forsynlighed. De skulde gaa to Mand tycke i det første, fire Mand i det andet, otte Mand tycke i det tredie Led. Skytterne oc dem, som bruge Staffflynger oc andre Handløse Verie, sætte hand i sidste Baghold. Der Folcket vaar saaledis ordineret, gick hand selff bag den gantske hob at staa, spente sin Bue, oc lagde ti Pile der paa huer effter ande, som hand vdtog aff [it] Kaager, huilcket hengde hannem om Halssen, oc saarede der met ti aff sine Fiender.

Vilde Lapperne opuecke Storm oc Wuær imod Kongens Hær.

Der Lapperne fornumme, at huercken Vaaben eller styrcke kunde hielpe imod saadan en veldig Herre, vende de sig til deris Troldoms kaanst, oc reiste it hastigt Wuær, som met wsigelig Storm oc Regn fortog dem Solens klare skin. Den gamle Mand, som vaar met Kong Hading, opuacte it andet Vær vdi en stor Sky lige tuert imod dem, oc fordreff der met denne store Regn, indtil Hading fick seyeruinding offuer Turning. Hand drog siden fra Hading, lærde oc spaadde hannem, saa sigendis: Før icke Krig vden den som merckelig oc drabelig er. Strid heller met dem som bo langt fra dig i fremmede Lande, end met dine Naboer. Aldrig skalt du bliffue slagen ihiel aff vreder haand, men selffuillige skalt du gaa til døde.

Nogen

Nogen tid her effter lod Vffe aff Suerige biude Hading til Opsal, at holde en venlig mode oc samtale met hannem. Der de Danske komme til Suerige, oc vilde gaa vd aff Husset, som de sade vdi til Giestebud, vaar der nogle bestillede, som skulde hugge Hoffuedet aff dennem, en effter den anden, som de ginge vd at Dørren. Hading formerckte, at saadant vaare anræt paa Forræderi, oc hans Folck bleff hannem hemeligen afflissuet. Thi rømde hand hasteligen om den mørcke nat der fra til Danmarck. Oc samlede sit Krigs folck, drog imod Vffe, hessnede hans suigefulde falskhed, slog hannem ihiel, oc lod saa all had oc affuend dø met hannem. Thi hand forskaffede hannem en hederlig Jordefærd, oc elskte den Døde som sin Ven, huilcken hand hassde forfuldt lessuendis som sin Fiende. Oc paa det hand kunde giøre sig den menige Suenske mand mere tilneyet oc anhengig, lod hand Regimentet blissue hos Vffis affkomme, oc sætte Hunding hans Broder til Høffuitzmand offuer Suerige.

Vffe Kong i Suerig bruger forræderi imod Kong Hading.

Vffe straffis oc ihielslais.

Hunding settis til Høffuitzmand offuer Suerige aff Kong Hading.

Der Kong Hading hassde nu ydermere ingen Fiende, gaff hand sig til roligheed, oc vaar meget gierne paa Landsbygden. Huilcket paa det sidste fortrød hannem, begynte der faare at tale til sig selff saaledis: Huad er dette for it lessnet, at ieg saa skal ligge i Skou oc Skiul, oc icke lade mig bruge til Land oc Vand, som ieg pleyede tilforn at giøre? Jeg hører intet andet end Vlffue tude, oc vilde Diur skrige omkring mig i denne Ørcken. Huad stode det mig langt ærligere oc oprictigere, at ieg søgte min fordeel oc baade i det vilde Haff, end plage mig selff imellem disse ælendige Bierge oc mørcke Skoffue. Dronningen stod hart hos, oc lydde paa hans tale, oc fordi hun hassde større lyst at høre paa Nactergalen i de grøne Lunde, end paa Strandfulene vdi Haffuet, suarede hun hannem oc sagde: Herre, mig tyckis i dømme icke ret. Mit sind er tuert imod eders. Jeg kunde endnu aldrig vel fordrage Haffuet, for den store wro som Fulene giøre met deris klang, at ingen kand faa rolig eller tryg søffn for deris bulder skyld. Paa Landet i Skoffuene er større tryghed oc lyst en dag, end it gantske Aar paa Haffuet.

Kong Hading kædes ved roligheed oc Fred.

Samme tid vaar vdi Judland en som hede Tosten, mere naffnkundig for sit skalckhed end for sin Dyd oc Velbyrdighed. Hand plagede den fattige Almue saa saare, at de kallede hannem icke andet end Tosten hin onde. Hand giorde ocsaa andre omliggende Lande, besynderlige Saxen, meget wbodelig stor skade. Oc tuingde Hertug Sigfred aff Saxen met vndsigelse oc trusel, at hand maatte tilsige oc forskicke hannem vndsætningen imod de Danske. Kong Hading bleff slagen paa fluct aff hannem, effter det hand flyde til Haffuet, igiennem borede hand Tostens Skib, oc drog [illegible] Haffuet met en liden Bod. Tosten randsagede effter hannem iblant [illegible], oc der hand icke fant hannem, forfulde han hannem met sine [illegible]. Men hand vaar glad, at hand kom met Liff oc Skib beholdt [illegible] til Landet. Der Hading fornam, at Tosten forfulde hannem [illegible] met andre Skib, atspurde hand sin Staalbroder, om hand kunde [illegible] oc i det samme som hand suarede hannem, kuldseglede hand selff [illegible] holt sig hart op vnder Kølen vdi Baaden. Da meente Tosten, [illegible] vaar drucknet, oc vende der faare tilbage, at tage Roff oc Byte

Tosten hin onde setter sig imod Kong Hading.

Vnderlig Seylaz.

aff hans Folck, som laa paa Valsteden. Strax drog Hading til Land, offuerfalt Tosten wforuarendis, oc slog hannem paa fluct. Tosten fick it stort Saar, saa hand icke torde tøffue nærnerendis vdi Landet, Men drog til Engelland, at søge om hielp oc bistand. Paa Haffuet, som de seylede, begyntis en stor kiff oc trætte imellem hans Folck for deris dobel, de myrde huer andre indbyrdis. Oc Tosten tog siden deris Guld oc Sølff, oc besoldede sig en Sørøffuere som hed Colle. Met hannem drog hand ind i Danmarck, oc bød sig i kamp met Hading, oc bleff der slagen. Thi gamle Høffdinger vilde heller selff sætte sig ene vdi Liffs fare, end at mange wskyldige skulde for deris skyld omkomme.

Tosten bleff slagen i en Kamp aff Kong Hading.

Der denne Krig imod Tosten haffde ende, syntis Kong Hading en nat som hand laa, at der kom en til hannem vdi hans døde Dronnings skickelse, oc sagde: Du haffuer afflet it skadeligt Best, som skal fordærffue Vlffue oc andre wmilde Diur. Vocte dig vel. Der er oc kommen aff dig en skadelig Ful, som haffuer Suanesang i Munden, men Vgle galde vdi Brystet. Der Kongen opuaagnede, lagdis hannem denne Drøm vd om hans Søns grumhed imod sine Fiender oc hans Daatters forræderi imod hannem selff. Det som oc siden befants i sandhed. Thi Vluilde hans Daatter lockede met sødtalenhed oc truede met haarde ord sin Hossbonde Guthorm, at hand sætte sig op imod hendis Fader. Blant andre ord oc tale, som hun ideligen lagde hannem faare, vaare ocsaa en part disse:

Drømme.

Huad skal ieg arme Quinde høyelige klage oc begræde, at ieg skulde leffue den dag, at en fattig Karl skulde vorde mig mectig. At ieg skulde soffue hos den, som icke er min ieffnlige paa slect, byrd oc Kongelig blods vegne. O huad maa saadant vere mig elendige Quinde en tung Steen paa mit hierte. Skulde ieg haffue en Konge til Fader, en Dronning til Moder, oc leffue i dette Ecteskaff, som mig er mere til haanlig spaat iblant alle end pris oc ære, mere til foractelse end ophøyelse, Ja mere til vaade oc vaande end Herlighed oc glæde. Er der nogen mandelig Blods draabe eller hiertestyrcke i dit gantske liff, Guthorm, eller est du den, som holder sig for Kongens Suoger, da veld dig Regimentet til fra min Faders haand. Søg met Mandom oc Dristighed, det som Naturen oc din ringe affkomme necter dig. Det leggis dig til ære, at tage det dierffueligen, som dig arffueligen er icke tilfaldet. Der til met, da er min Fader en vdleffuet Mand, gaar paa Graffsens bredde, oc er nu alrede i fald. Hand haffuer lenge nock regeret, lade sig oss nu faa macten i haande. Betenck at kommer du icke til Regimentet den stund hand leffuer, da kand effter hans affgang en anden vere det saa nær som du. Giør dig ingen samuittighed paa nogen ting. Hør huorlunde det almindelige Ordsprock liuder om denne graahærdige oc andre hans lige: Gamle træ er fald i Vande. Langt heller er ieg selff Dronning, end ieg haffuer en regerende Konge til Fader. Større dignitet oc ære er at lade sig tienis aff andre, end selff at vere en Træl oc Tienere. Det er oss aff Naturen metbaaret, oc icke i Klæderne skaaret, at huer elsker sig selff mere end sin Nabo. Wi ville finde paa mange tusinde listige gode raad,

Vluilde staar sin Fader Kong Hading effter liffuet.

raad, om du ellers vilt vere villig oc frimodig som vedbør. Liste oc lempe kunde meget volde. Biud min Fader til Giestebud, oc vnder kierlige indbiudelsis skiul oc venlige Suogerskabs kaabe suig hannem. Sterck drick oc druckenskaff skulle hielpe meget til at fuldriffue dette Spil. Naar Kongen pryder sit Hoffuet, stryger sit Skeg, oc haffuer sin tancke paa lystig snack oc euentyr, da skal hand icke see sig om, før end hand fornemmer sin død oc bane saar. Met saadan dristighed bedriffue dine hender en god gierning, at du heffner vor wret, borttager vor forsmædelse, oc forskaffer oss en ærlig Frihed.

Met disse oc andre flere ord fangede oc bedrog Vluilde sin Husbonde Guthorm, at hand samtyckede met hende vdi hendis Faders død. De bøde Hading hiem til sig, oc hemelige faarordinerede en met Verie vnder sin Kaabe, som skulde dræbe hannem, naar lempelig Aarsage gaffs. Men falsk slog sin egen Herre paa halss. Thi Hading tog alting til fare, som hand tilforn vaar paamint vdi Søffne. Hand haffde beskicket sit Folck, at vere sig til rede ved haanden. Dem gaff hand it Tegn ved en Pibe handblæste vdi. De komme met en hast, affueriede Kongens død, oc sloge dem ihiel, som stode met Forræderi effter deris Herris fordærffuelse.

Falsk slog sin egen Herre paa halss.

Dissimellem komme falske tidinde til Kong Hunding vdi Suerige, at Kong Hading vaar død. Thi beredde hand, til sin gode Vens tacknemmelige ihukommelse oc ærlige begengelse, it stort Giestebud for alle sine gode Mend. Hand lod indbære i Salen it stort Ølkar fult aff Øl, oc skenckte selff for dennem, paa det de skulde dricke diss rundeligere, oc vorde saa meget mere lystige oc lætsindige. Det hende sig, som hand saaledis gick i sorg oc omhygelighed, at see sig om iblant Giesterne, at hand falt wforuarendis ned aff Trappen i Ølkaret oc drucknede. Der Kong Hading spurde, at hans tro Ven oc gode Broder saaledis omkom for hans skyld, da vilde hand icke lenger leffue, men aff Venfastheds bittre sorg qualde hand sig selff vdi mange sine gode Mends oc Vndersaaters nærueresse.

Kong Hadings oc Hundings vnderlige død oc affgang.

Den anden Bog aff den Danske Krønicke.

Summa paa den anden Bog.

KOng Frode fant it stort Liggendefæ paa den Ø hos den Drage, som Saxo her strax i Begyndelsen omtaler, oc begynte der met strax at feide paa Kong Dorn aff Curland, oc Kong Trane aff Ryssland, huilcke hand giorde sig begge vnderdannige oc skatskyldige. Siden drog hand mod Østen, oc offueruant Kong Handuan, oc tog hans Daatter til ecte. Dissimellem at Kong Frode førde Krig vden Lands, drog hans Syster Suanhuide ind i Suerige, at forløse Regner oc hans Broder Thorald aff deris Stiffmoders Thorilds tiranniske hender. Hun slog Thorild ihiel, oc tog Regner til sin Hussbonde, oc giorde hannem til Konge offuer Suerige.

Der Frode kom hiem, bad Suanhuide hannem, at hand vilde vere til freds met hendis Gifftermaal. Hand lod det bliffue som hun begerede, oc tog ocsaa Vffe til naade, som haffde effter Frodis egen Systers, hans Hussfrues raad indtaget Danmarck i hans frauerelse. Men effterdi hand fornam hendis onde vanart, da vilde hand icke haffue dem vdi Riget hos sig, men sende dem ind i Skotland. Siden førde Kong Frode krig paa Tydskland, oc tuingde Frissland vnder sig, oc drog der fra ind i Engelland oc Skotland, oc der fra hiem met stor byte oc megen pris. Hand førde paa det sidste Krig imod Regner, oc bleff quald vdi Krigen aff sit tunge Harnisk oc stor heede. Haldan slog begge sine Brødre Roe oc Skate ihiel, paa det hand kunde allene beholde Riget effter sin Faders Kong Frodis død. Hand leffuede icke lenge, som Tiranner pleye almindelige icke at vorde gamle. Hans Sønner Roe oc Helge deelte Regimentet effter hannem. Roe regerede en kort tid, oc bleff slagen aff Kong Regner i Suerige. Helge førde Krig paa Saxen, oc giorde det Danmarck skatskyldigt.

Dernæst

Dernæst offueruant hand Kong Hothbrod, Regners søn, oc drog saa aff Landet for den Blodskam som hand bedreff met sin egen Daatter, oc ingen veed huor hand døde. Rolff tog Danmarckis oc Suerigis riger effter sin Fader. Atisle Kong Hothbrods søn, som tog Helgis Husfrue til ecte, sætte sig op imod Rolff, oc fick dog ingen fremgang der met. Rolff gaff sin Syster Rude Regner Ingelssøn, som bleff slagen aff Biarcke paa sin Brøllups dag. Siden gaff hand hende Biarcke, som drog i Suerige, oc slog Atisle ihiel, oc Hiartuar, som haffde Kongens Syster Skulde, bleff sæt til Høffuitzmand offuer Landet igien i hans stæd. Hiartuar skulde føre Kong Rolff sin aarlige Skat til Danmarck, oc kom til hannem paa Leyre Slot, der slog hand hannem forrædeligen ihiel, oc bleff selff siden slagen ihiel samme dag aff Vigge, Kong Rolffs tro Tienere.

Hading, afflede met Regnild, Kong Haagens Daatter aff Norge,

- Frode, hand haffde tre Sønner
  - Haldan, Roe. Scate. Hand slog sine Brødre ihiel, at hand allene kunde beholde Riget. Hand haffde to Sønner
    - Helge, hand haffde to Sønner met
      - Thore en anden
        - Vrse, oc met Vrse
          - Rolff som bleff slagen aff Hiartuar paa Leyre.
        - Rude som Rolff gaff Biarcke.
        - Skulde som Rolff gaff Hiartuar.
- Vluilde, en oprørisk Suanhuide. Quinde, som stod baade sin Fader oc Broder effter Liffuet oc Riget, Hun haffde tre Mend
  - 1 Guthorm.
  - 2 Vbbe.
  - 3 Scaate.

Frode

Frode Fregne.

Frode Fregne IX.

EFter Kong Hadings død oc affgang kom hans Søn Frode til Regimentet. Hannem gick det vnderlige i mange stycker. Der hand vaar offuer sine barndoms Aar, voxte hand fast i megen styrcke, dyd oc fromhed, oc lod sig icke fordærffuis aff aarckeløshed eller forkrenckis aff gode dage, men haffde sin gantske hu oc hierte nat oc dag til Krig oc Aarlog. Hans Fader vende alt sit Liggendefæ paa Feide, som hand førde vdi sin tid, saa at Kong Frode vaar icke vel forsørget met Guld oc Sølff til sit Krigsfolck at besaalde. Thi kom en gang til hannem, vdi ret bequem tid, en aff Rigens indfødinge oc sagde til hannem: Naadige Herre, Jeg vil vise eder en Ø, som ligger icke langt her fra, paa huilcken i skulle finde vdi it Bierg skøne Elenodie oc herligt Byte, som giemmis oc foruaris der aff en stor forgifftig Drage. Den kunde i lætteligen offuerwinde, om i besla eders Skiold oc beklæde eder selff met Oxehuder, saa at intet bliffuer bart paa eders gantske Legeme, der hand kand skade met sin forgifft. Naar i komme imod hannem, oc see hans tre eggede Tunge, saa lader eder ingelunde forfærdis aff hans vide Mund oc skarpe Tenders grumhed, ey heller aff all den forgifft hand haffuer met at fare. Endog intet Suerd eller handløst Verie kand saare hannem, for hans tycke Skel oc Hud, saa er alligeuel en sted vnder Bugen, seer til, at i kunde dræbe den, da faa i Seyerwinding offuer hannem. Gaar siden tryggelige vden all fare paa Bierget, oc lader graffue, strax finde i der en stor Skat, tager den, oc seyler saa hiem igien.

Frode Fregne dræber en Drage, oc finder it stort Liggendefæ.

Kong Frode fulde denne Mands raad, oc drog met det første til samme Ø, at stride alene effter gammel Kempe skick imod Dragen. Der hand kom paa Landet, mødte Dragen hannem, oc vaar kommen fra it Vand, aff huilcket hand haffde drucket. Frode skød oc slog hart ind paa hannem met sit skarpe Suerd oc huasse Pile, men hand actede det aldelis intet. Thi stack Frode effter Bugen, oc der met dræbte hannem. I det samme beed Dragen hasteligen vdi hans Skiold, oc gaff fra sig til lige baade sit Liff oc all sin Forgifft. Kong Frode bleff en riger oc formuendis Herre aff denne ypperlige Skat, som hand fant vdi dette Bierg, oc begynte strax at føre Krig imod Curland.

Dorne Kong i Curland fører Krig met Kong Frode Fregne.

Der Kong Dorne aff Curland fornam, huad fare for haanden vaar, samlede hand sit Krigsfolck, oc haffde saadan en tale til dennem: I gode Mend oc ærlige Rigens indbyggere, Wi haffue faaet en fremmed selsom Giest hid ind i Landet til oss, som icke lætteligen vil lade sig driffuis her vd, thi hand fører met sig alle de Vestre Landskaffs mact oc styrcke. Det beste raad siunis mig at vere, at wi forhale denne Krig, oc slaes icke vdi obenbare staaende Strid vdi Marcken met hannem. Hunger oc dyr Tid skal komme iblant hans Folck, oc giøre hannem større offbreck, end wi kunde paaføre dem aff all vor yderste formue. Hunger er det skar-

det skarpiste Suerd, met huilcket wi kunde fordrissue vore Fiender, oc vere selff skadesløse vden all vande oc vaade. Jeg acter vel, at ingen er iblant oss saa daarlig oc vanuittig, at hand heller vil sette sit eget Liff til fare, end lade en fremmet stride for sig imod fienderne. Thi ville wi først lade de Danske drägis met Hunger oc Tørst, Fordriste de siden at falde oss vdi vor Leyer, da skulle de icke kunde staa oss imod. De skulle neppelige kunde regere oc vddrage deris Verie met deris beffuende, siuge, oc magre hender, saa langt er det fra, at de skulle giøre oss nogen modstand oc skade. Ingen skal kunde sige andet om de Danske, end at de haffue verit selff aarsage til deris fordærffuelse, oc oss ingen skyld at haffue vdi deris wlycke.

Hunger er det skarpiste Suerd imod Fienderne.

Der Dorne haffde saaledis huldet raad met sine gode Mend, drog hand alleuegne omkring i Landet, oc lagde selff øde, huad hand fortrøstede sig icke at kunde forsuare: saa Fienden fant intet for sig, met huilcket hand kunde skade hannem, oc giøre sig selff nogen fordeel. Siden tog hand sit beste oc ypperste Folck, der met besætte den tryggeste Befestning vdi Landet, oc lod sig der vdi bestaaldis.

Kong Frode kom vel ind i Landet, oc lagde sig met all sin mact for saadan Befestning. Men fordi den vaar for sig selff wossueruindelig, opvnckte hand saadant it snedigt raad oc anslag. Hand lod opkaste mange dybe Graffuer vdi sin Leyer, oc lod iorden lønlige henføre met Kurffue i den næste Flod, oc Graffuerne tilteckis igen met Tørffue. Der effter drog hand vd af sin Leyer met hast, ligeruis som hand flyde aff redzel. Fienderne fulde effter paa ferst fod, Men Kong Frode vende tilbage met sin Hær, oc slog dennem vdi Graffuerne, saa ingen vndkom, oc der bleff den dag it stort Mandfald.

Kong Frodis listige anslag imod Curlender.

Effter denne seyer drog Kong Frode imod Trane, Kongen aff Ryssland, oc forspeidede hans Skibs flaade, oc hemeligen giorde hannem [illegible] wrugelig. Hand lod bore mange hul alleuegne paa hans Skib, oc [illegible] Naagler der vdi, indtil de vaare alle fordærffuede tillige. Siden tog [illegible] Naglerne vd aff dem, oc falt til met sine Skib at borde met Fiender[illegible] Rysserne begynte at gribe til Verie, men det vaar alt forgeffuis. Thi [illegible] inden Skibsborde hos sig den som giorde dem større skade end de [illegible] Skibene opfyltis hemelige met Vand i Bonden, oc offuen til flo[illegible] Danske mandelige paa dennem, saa at huort Rysserne vende sig, da [illegible] den grumme død i begge hender.

Trane kong aff Ryssland offueruindis aff Kong Frode.

Der Kong Frode haffde vundet dette Slag, drog hand hiem til Dan[illegible] hand haffde ikke lenge verit hieme, før hand fick tidende, at Rys[illegible] hans sendinge Bud, som hand forskickede til dem, at hente [illegible] Thi giorde hand sig færdig, oc drog affsted til Ryssland, oc be[illegible] By ved naffn Rotala, som vaar sterck oc fast, besynderlige for [illegible] lod hart frem for hanne. Men paa det hand kunde offuer[illegible] lod hand vdskære dette store vand i smaabecke, indtil Vandet vaar [illegible] haffde mist sin naturlige befestning. Der dette vaar skeet, falt hand

Rotala, en By vdi Ryssland, indtagis aff Kong Frode.

hand til, oc ødelagde baade Byen oc Folcket som hand der fant faar sig. Siden drog hand der fra hen for en anden By, hede Poletsko, oc brugte sin gamle Kaanst, met huilcken hand offueruant hannem. Hand drog hemeligen bort i skiul, oc bød sit Folck, at de skulde giøre ord oc skrig, lige som deris Kong vaar død. De giorde hannem Graff oc begengelse, oc falskeligen sørgede oc begræde hannem. Der Kong Vespasius vdi Staden fick det at høre, glæddis hand, oc mente sig at haffue seier offuer sine Fiender. Men Kong Frodis Folck giorde hastelig indfald vdi Byen, oc vden all modstand sloge Kongen met Folcket ihiel, som da sade trygge vdi lyst oc leeg oc tenckte mindst paa saadan vaade oc liffs fare.

Palteske eller Poletsko vdi Ryssland indtagis aff Kong Frode.

Vespasius Kong i Ryssland.

Der Kong Frode haffde vundet denne By, stod hand effter at vnderlegge sig alle Øster lande. Hand drog veldeligen frem, oc belagde paa det sidste Kong Handuan. Hannem haffde Kong Hading lært, som i første Bog bleff rørt, at hand skulde icke lade Fulene bygge inden Byes vdi Hussene, om hand vilde vere fri for saadan wlycke, som hannem førre vederfors. Thi optenckte Kong Frode it nyt indfald oc paafund. Hand førde sig i Quinde klæder, drog til Byen som den der foriaget vaar aff de Danske, sagde sig at haffue forstand vdi Krigshandel, oc bleff der met indtagen. Der hand haffde forspedet all leiligheden, gaff hand dem bud vd til Leyren, at de komme for Portene, trengde sig ind der Vecterne soffue, sloge Folcket ihiel, oc plustrede Staden den gantske nat. Intet er farligere vdi feyde tid, end at lættelige foracte sine Fiender, oc leffue skødesløss hen vdi for megen tryghed. Der Kong Handuan saa, huad fordærffuelse hannem oc sit Fæderneland offuergick, samlede hand alle sine Kongelige Clenodie paa it Skib, oc befoel det at siunckis vdi Haffsens dybhed. Hand haffde giort som en forstandig Mand, haffde hand formildet sine Fiender der met, oc ladet saadant Gods komme Mennisken til gaffn, oc icke saa daarlige forspilt det vdi Haffuet. Dernæst begerede Kong Frode hans Daatter til ecte, men Handuan vaar mistrøstig, oc formanede hannem, at hand skulde icke hoffmode sig offuer maade aff lyckens methold, oc offuerfalde met vold den som hand haffde offueruundet met Herreskiold. Begerede at hand vilde ansee, at hand haffde veret en regerendis Konge, oc der faare ved saadant Giftermaal icke staa hannem effter Land oc Rige, eller bedis om hans Daatter mere paa Gerigheds end paa Ærens vegne. Denne sactmodige paamindelse befalt Kong Frode saa vel, at hand tog hans Daatter til ecte, oc lod hannem selff beholde sit Rige met all sin gamle seduanlige Frihed.

Kong Frode tuinger alle øster Lender.

Krigs anslag.

Hoffmod aff lyckens methold er skadelig.

Vdi midler tid tog Kong Hundings effterleffuerske, Dronning Thorild, sig alt Regimentet til vdi Suerige. Hun befalede sine Stiffsønner, Regner oc Thorald, at vocte sin Kongelige hiord oc fæ, søgte der met aff it forgifftigt affuendsiugt hierte deris wlycke oc fordærffuelse. Der Suanhuide Kong Hadings Daatter det spurde, giorde hun sig rede met sine Systre, oc drog ind i Suerige, at forhindre oc affuerie disse to unge Herrers vanære oc skadelige forhaanelse. Hun fant dem om natten vdi en Skou,

Thorild Dronning i Suerige, en Trolquinde.

Suanhuidis dristighed.

Skou, som de hulde vact offuer deris Hiord, oc i det som hendis Systre saae atskillige spøgelse oc Diefuelskaff omkring dem, vilde de stiget fra deris Heste. Men hun forbød dem det, oc sagde: For ingen deel skulle i vige fra eders Heste, thi her løbe oc springe mange oc forfærdelige Trolde. Lader oss heller affuige til en side fra disse skadelige Aander oc skrigendis spøgelse, som haffue besæt veyen, oc formene oss at drage videre frem. Thi er mit raad, at wi blissue sidende stille vdi saadan stor fare som for haanden er. Her til suarede Regner først paa sine egne, dernæst ocsaa paa sin Broders vegne, oc sagde: Wi ere Menniske oc ingen Spøgelse. Oss vaar befalet at vocte her Kongens Fæ, Men der wi toge leeg vare, er en part løbet fra oss at Marcken. Wi haffue lenge søgt effter det, oc effterdi wi kunde ingen visse Fodspaar eller Kundskaff faa der paa, da ere wi i stor fryct oc fare, saa wi ingelunde fordriste oss at drage hiem igien. Wi ville heller leffue her i Skou ve Skiul, end lide den haarde straff, som oss aff vor Stiffmoder staar faare.

Velbyrdighed sees aff Ansictet.

Suanhuide gaff god act paa Regners skickelse oc ansict, forundrede sig, oc sagde: Dit deilige oc faure ansict vidner, at du est føder aff Kongeligt blod, oc icke aff Trælle byrd. Thi aff it Menniskis vduortis øyne er lettelige at see, huor ædelhed er inden faare vdi hu oc hierte. Jt oprictigt oc frimodigt ansict taler selff om sin affkomme. Neppeligen er mueligt, at saa milt oc stadigt it ansict er aff nogen Bonde art. Der faare løber nu ikke videre omkring paa disse vildsomme oc farlige veye, paa det i skulle icke komme disse onde oc skadelige Aander til dele.

Dyd oc dueligheed findis end ocsaa vnder en paltig Kaabe.

Regner bluedis ved sine reffne oc groffue Klæder, met huilcke hand skulte sin Kongelige byrd oc affkom, oc sagde fremdelis til hende: Icke ere vi Trælle vanuittige og wheldige. Det hender sig tit oc offte, at der findis en duelig oc dristig Mand vdi ringe oc paltige Klæder. Saa at det vedkiggis met dyd oc forstand, huad som paa Naturen oc Velbyrdighed findis. Icke frycter ieg (sagde hand) for nogens styrcke eller velde, vden alleene for Thore gud, ved hues mact oc krafft ingen kand lignis. Saa bør ingen retsindig Mands hierte at frycte for noget spøgelse som ickon paa den det tid foruandler sig vdi værit til atskillige oc forgengelige Legemers skickelse. Thi far du meget vild, i det du acter met din Quindelige tale forfærde dem som woffueruindelige ere.

Thore gud.

Suanhuide forundrede sig storlige paa saadant it vngt Menniskis modighed. Tog strax sin Rægrime fra sit klare Ansict, oc bleff den deilige Jomfru for hannem, som hand nogen tid vilde feste øyen paa. Hun gaff hannem it Suerd, som fast oc sterckt skulde vere i alle Kamp oc Krige, tacte hannem det, oc met saadanne ord troloffuede sig met hannem: Jeg giffuer dig Kong Regner til første Brudgaffue dette Suerd, hvilcket du skalt dræbe mange Trolde oc Spøgelse. Lad see, at din høyhed bruger det, som det sig bør, at du bær det icke wuærdelige, men mod oc dristighed som det vdkreffuer. Thi huad duer sterck Brynnie skelffuende Bryst, oc gode Pile vdi redder Mands haand. Dri-

Sterck brynie hielper inter skelffuende hierte.

stighed oc gode Vaaben, de rime sig vel tilsammen. Huorsomheldst disse to Staalbrødre fare frem i Krig oc Aarlog, da giøre de Jertegen. Thi formaner ieg dig min allerkieriste, at du fører oc bruger dette Suerd met mandeligt mod oc dristig Haand, om du vilt legge pris oc ære ind vdi Krig oc Aarlog.

Der hun saaledis met mange ord haffde talet met hannem, bad hun sine Systre staa aff til en side, oc gaff sig den gantske nat met Regner i Kamp imod disse mange Skoutrolde. Om Morgenen der det vaar bleffuet liust, saae de atskillige Spøgelse ligge paa Jorden vdi vnderlige skickelser. Blant huilcke fands ocsaa Thorild deris Stiffmoder, som vaar mange steds saaret paa sit Legeme. De kaste dem alle paa en Ild tilsammen, at den Menige mand, hues vey der falt frem, skulde icke befengis oc forgiffuis aff deris onde stanck.

Suanhuide en Dansk Førstinde ruinger Suerige, oc tager Regner til Konning oc sin Hossbond.

Der dette vaar giort, bleff Regner Kong, oc hun selff Dronning vdi Suerige. Oc endog hand tilforn haffde ingen synderlig Mandoms gierning bedreffuet, saa tenckte hand alligeuel der paa, at hun frelste hans Liff, gaff hende sin tro, oc elskte hende, som hun haffde forskylt aff hannem.

Vbbe setter sig op imod Kong Frode sin Suoger.

Kong Frode haffde sæt Vbbe, sin Systers Vlffuildis Mand, til Regenter offuer Danmarck vdi sin Frauerelse. Hand aff sin Husfrues onde tileggelse tog sig til all Kongelig ære oc naffn. Thi maatte Kong Frode offuergiffue den Østerlands Krig, oc fare hiem til Danmarck.

Kong Frode oplader Suerige for Suanhuide sin Syster oc Kong Regner.

Paa veyen gaff Lycken sig, at der begyntis en Krig imellem hannem oc hans Syster Suanhuide vdi Suerige for hendis Giftermaals skyld. En nat som Kong Frode drog omkring den Suenske Flode, at vnderbore den effter sin gamle sæduane, møtte Suanhuide hannem, som drog ocsaa omkring at forspede hans mact oc Skib. Der bad hun hannem inderligen met mange ord, at hand icke vilde forhindre hende at leffue met den, som hand tilstedde hende at tage, der hand drog først til Ryssland. Der gaff, Kong Frode hende oc Regner venskaff, oc de sterckede hannem met Folck oc Skib paa ny, saa meget som hand miste imod dem i dette Slag.

Skotland kaldis aff en Dansk mand Skotte.

Der hand kom til Danmarck, bleff Vbbe ført fangen til hannem, oc fant naade oc gunst, at hand gaff hannem løss. Thi hand forfarede i sandhed, at mere vaar skeet ved hans egen Systers paafund oc listige tileggelse, end ved Vbbis onde hierte oc forsæt. Hand tuingde hende, til en straff, at tage en sin Ven som kaldedis Skotte, aff huilcken Skotterne finge siden deris Naffn, oc lod hende stateligen føre hiem til hannem, handlede mod hende som sin kiere Syster, oc icke som hun haffde fortient met sit forræderske oc oprøriske forsæt. Men hun bleff dog intet forbedret eller formildet aff saadan velgierning. Lod icke aff at forføre denne andē sin Hosbonde at sætte sig op imod Kong Frode. Thi det gaar almindelige saa til, at en ond seduane neppelige forgettis. Huad mand vng nemmer, det mand gammel icke forglemmer. Der Skotte icke vilde giøre hendis vilie, vnderkiøbte hun nogle, som skulde sla hannē ihiel om natten. Skotte bleff hemeligen atuaret aff hendis Pige, thi førde hand sig i sit Harnisk paa Sengē hos hende. Hun spurde, huor faare hand det giorde. Hand sagde, Det falt hannem saa nu i

Vlffuildis forræderi imod sin egen Hosbond.

nu i sinde. Der de meente at hand soff, sloge de Dørren op paa hannem, hand stod op, oc tog mandeligen imod dem, oc slog dennem ihiel paa stæden. Vende der met Vluildis sind fra ydermere Forræderi imod sin Broder, oc lærde andre Dannemend at vaacte sig fra suigelig Quindelist.

Kong Frode ruinger Vesterlender.

Nogen tid der effter lystede Kong Frode at føre Krig vdi de Vestre Lande, paa det hand maatte bliffue der saa naffnkundig, som hand vaar vdi Østen. Det første Slag giorde hand imod den Frisslands Søroffuere Vitthe, oc befalede sit Folck, at de skulde tage alle deris Fienders skud vdi deris Skiolde, oc icke skiude løff før end de andre vaare tomhendede. Vitthe oc hans Folck skøde dristeligen, oc meente, at Frode met sit Folck vaare forfærdede, effterdi de hulde sig saa stille oc brugte ingen Værie. Der de haffde vdskut alle deris Pile, bleffue de snarlige slagne paa fluct, oc flyde til Landet, oc bleffue der dræbte vdi nogle lange oc dybe Graffuer. Kong Frode drog deden til Skibs hen op vd met Rhin, oc førde Krig øffuerst vdi Tydskland, oc siden tilbage paa ny imod Frisslender, oc fordærffuede deris Skibsflode.

Vitthe en Søroffuere aff Frisland offueruindis aff Kong Frode.

Der fra seylede hand, oc offueruant først Engellands Konge, dernæst giorde hand sig rede imod Melbret Skotlands Forstandere. Men der hand fornam, at Kongen aff Engelland fulde effter hannem, oc hand vaar lemt imellem tuende Fiender, kaldede hand sit Krigsfolck tilsammen, oc raadde dem, at de skulde forhindre de Engelske paa Veyen, oc strø deris Guld oc Sølff, Roff oc Byte, paa Veyen for dem, at de der met skulde forholdis, oc lade gerighed betage sig, oc icke forfølge dennem. Da stod en Krigsmand op ved naffn Torckild, en Pendinge gerig oc dog veltalende Mand, lagde aff sin Hielm, oc støtte sig op til sin Skiold, oc sagde: Naadige Herre oc Konge, her ere mange som forundre sig saare paa dette deres strenge Mandat oc Forbud, at de skulle kaste saa fra sig det som de skulde forhuerffuet met deris Blod. Besinder eder vel, oc tencker, at ingen vilde gierne met god vilie huad som er atspurdt met Liffs fare. Thi huad skal vere større daarlighed, end kaste for Fienden det som mand met Herlighed oc Mandom vundet haffuer? Det vaare oc en liden ære, at lade os ræddis for det wuisse. Wi haffue icke endnu seet vore Fiender, oc wi skulde ræddis for Krigens lycke, oc spilde vort kaastelige Byte? Huad skulle de vere for Krigsmend, som rædis naar de alleniste høre tale om Krig? De haffuer for oss tilforne, skulle wi nu vere deris spaat oc Daarer? De bliffue mere frimodige, oc forundre sig, at wi som førre vaare saa dristige, nu worden saa fæ oc blødhiertige. Det vere langt fra, at wi skulle rædis for deris frauerelse, som wi tilforne haffue slaget næruerende. Denne Krig er for stor, at fly Krig for dem, som met Krig bør at søgis, oc Krige, som wi skulle forarme. Det vil staa oss ilde, at wi forlade huad wi met Vaaben mandelige haffue forhuerffuet. Skal det ske, wille wi veie vort Byte fra oss met væbnet haand, lige saa dyrt som det haffue. Bedre er mandelige at dø, end skammelige at leffue. Det er dog kort oc meget forgengeligt, men vort ærlige naffn oc Ry effter oss naar wi ere døde. Oc offuer alt dette, skulle vore Venner større Mod til sig, naar de see, at wi affhende oss vort Byte,

Krigs anslag.

Torckilds raad vdi Engelland.

lige som wi flyde for dennem. Det kand oc icke fortryde oss, at wi beholde vort Byte, huad heller wi vinde eller tabe. Fordi vinde wi, da er vor glæde diss større, tabe wi, da lade wi effter oss det som de kunde hederlige bekaaste vort Jordefærd met.

Saaledis sagde Torckild sin mening frem, men det menige Folck fulde Kongens oc icke hans raad, oc lagde fra sig hues Roff oc Byte de met førde, saa de vaare aldelis wbehindrede til at bruge deris Vaaben oc Verie. De Engelske fulde effter, oc som de funde dette Byte, samlede huer tilsammen som hand kunde mest. Deris Herre oc Kong tog det til mistycke oc sagde: Vocter eder at i forhindre eder selff met dette fremmede Gods, oc beskatte de Danske før end i offueruinde dem. Det er større loff værd at søge Herren selff oc Seieruindingen, end deris Penninge oc røde Guld. Vender eders Øyne oc hierte fra Gerighed til oprictig Krig oc Aarlog. Vider at Fienderne søge icke her met eders baade, men sin fordeel oc eders skade. Det er icke vel troligt, at de nu fly, som tilforn sloge oss paa fluct. De ville der met icke fordre men fange oss, oc tage fremdelis fra oss huad wi selff haffue, oc tuinge oss at kaste fra oss met skamme huad wi her forsamlede: Thi lader oss tage oprictige Mands hu til oss, oc søge deris Blod, oc icke deris Gods, deris Liff, oc icke deris Byte. Wi stride for vort Fæderneland oc Liff, oc icke om Guld oc Sølff.

Den Engelske Kongis gode raad.

Krigsmend skulle icke staa altid effter Byte.

Der Kongen haffde fuldendt sin tale, traadde en Engelsk Ridder frem met sit Skød fult aff Guld, oc sagde: Naadige Herre oc Kong, ieg formercker tu ting aff eders tale, Det ene, at i ere mistrøstig, Det andet, at i ere for meget haard oc ond imod eders Folck: i det at i forbiude oss at opsancke dette Byte, oc see heller, at i haffue it fattigt end it rigt Krigsfolck. Thi siunis eders tale at vere aff ringe Forstand oc Besindighed. Wi see faar Øyene oc kiende huer sit eget Gods, oc skulle wi lade det ligge? Dette søge wi met Aarlog, som wi nu finde for oss her vden Suerdslag. Huilken er daarligst, [den] som kaster fra sig sit Byte, eller den som tør icke tage det op? Huad Vaald tog fra oss, det giffuer Lycken igien. Dette Byte hører oss til, oc icke de Danske, som førde intet Guld vdi Landet met sig, men røffuede det fra oss. Wi kunde aldrig forsuare denne Gierning, om wi icke brugde Lycken, som giffuer oss vden arbeide igien det wi maatte slippe tilforn imod vor vilie. Stor daarlighed vaare det, at søge det wuisse, oc tilkommende fremmede Gods, oc forsmaa vort eget, som wi haffue imellem Henderne næruerendis. Gud giffue mig aldrig det sind, at ieg komme i den nød, ieg forkaster mit eget Fæderne Gods, som ieg haffuer i Sk[illegible] det, oc eyer retfærdeligen. Jeg kiender vel de Danskis offuerflaadighed, de haffde førre forlat deris Liff, end offuergiffuet friuillige dem gode Vin. Det kand oc huer vel formercke aff sig selff, wi ere alle vel it sind. Oc om de end fly paa Skrympteri, saa skulle de trengis Skotterne paa haand, før end de komme aff Landet. Det er bedre at

Gerighed bedrager mangen.

Menniske

Menniſken bruge dette herlige Guld, end det paa Marcken ſkal her trædis vnder Fødder aff Fæ oc Suin. Dette er gaat tegen til Seieruinding, at Lycken giffuer oſſ vore Fienders byte vdi deres egen Leyer, før end wi komme til Handuerck met huer andre. Det er altid bedre oc tryggere, at tuinge ſine Fiende met fryct oc redzel, end met Suerdſlag. Denne Engelſke Ridder haffde neppelige fuldendt ſin tale, før end mand maatte ſee huorlunde Krigsfolcket søgte wbluelige oc ſkammelige effter Roff oc Byte. De ryckte met ſtor haſt Græſſ oc Penninge op til lige, ſlogis indbyrdis der om, lode mere deris vrede oc haſtighed raade, end enten Venſkaff eller Frendſkaff i nogen maade.

Kong Frode offueruinder de Engelſke oc Skotter.

Diſſimellem drog Kong Frode met ſit Folck, vel berystede, igiennem den Skou ſom ſkiller Engelland oc Skotland at. Skotterne gaffue ſig ſtrax paa fluct, der de ſaae, at de Danſke haffde icke ſaa lætferdige, men veldigere oc ſterckere Vaaben end de haffde. Men ſom Kong Frode forfulde dem, kom Skotte hans Syſters Vluildis Mand imod hannem met it merckeligt antal Folck, at vndſætte de Danſke. Effter hans raad vende hand ſtrax tilbage, at forfølge de Engelſke, oc tog fra dem met ſin ſtore lyſt, oc deris megen bedrøffuelſe, ſin første forladne Byte. Da fortrød dennem deris ſlemme gerighed, at de icke haffde verit deris Kongis Mandat hørige oc lydige.

Lunden vdi Engelland beleggis oc vindis aff Kong Frode.

Siden belagde Kong Frode den ypperſte Stad vdi Engelland Lunden, oc der hand formerckte, at den vaar icke god at offueruinde, lod hand falſkt rycte vdgaa, at hand vaar død. Der Dalemand, Høffuitzmand vdi Lunden, det ſpurde, giorde hand forligelſe met de Danſke, oc tilbød dem af ſit Folck en Offuerſte, huilcken de vilde begære. Hand lod dem mangfoldeligen gaa ind vdi Staden til ſig, at vduele der huem dem lyſtede. Saa gick de Staden ind, oc ſloge hannem ſelff ihiel.

Kong Frode drebte tuende Kemper paa en dag vdi Kamp.

Der Kong Frode haffde ſaaledis ført Krig nogen tid lang vdi de [illegible] Lande, drog hand igien hiem til Danmarck. Det hende ſig en [illegible] at hand indbødis til Gieſt aff en aff ſine gode Mend, at forlyſte ſig, [illegible] der vdeſket til kamp, aff en ved naffn Hunding. Thi tøffuede hand [illegible] i den lyſt paa de bløde Hiunder, før end hand ſtod op oc gaff han[illegible] affſteed, oc dræbte hannem. En anden Kempe, ved naffn Haa[illegible] hevnede Hundings død, oc ſpaattede Kongen met ſkarpe ord oc [illegible] ſpaat. Kongen bleff fortørnet, oc endog hand haffde faaet tilforn [illegible] Saar, dog ſtod hand atter op, oc ſlog ocſaa denne Kempe ihiel.

Forrederis ſtraff.

Siden befants to aff hans Kammerſuenne i obenbarligt Forræderi [illegible] dennem, dennem lod hand henge ſtore Steene om Halſſen oc ned[illegible] vdi Haffuet for ſaadan deris wtroſkaff. Der ſcriffuis ocſaa om [illegible], at hans Syſter ſkenckte hannem en Kiortel, ſaa lenge ſom [illegible] den paa ſig, da kunde ingen Pil eller Suerd ſkade hannem. [illegible], at hand brugte Puluer beredt aff Guld paa ſin Mad imod [illegible] Forgifft. Nogen tid her effter bleff Kong Regner aff Sue[illegible] forført faar hannem, ſaa der begyntis en ſtor Krig imellem [illegible] hvilcken Kong Frode omkom, icke aff Suerdſlag eller noget ba[illegible] aff ſit eget Harniſk, ſom qualde hannem aff ſtor heede til døde.

Kong Frode. quellis aff hede, oc døer

Haldan.

Haldan X.

Ong Frode lod tre Sønner effter sig, som vaare Haldan, Ro, oc Skate. Disse vilde vere lige met huer andre vdi Kongelig Regimente, ligeruis som de vaare vdi Byrd oc Dyd. Huer tenckte ved sig paa Riget, oc intet paa Broderlig kierlighed. Thi huo som elsker sig selff formeget, hand foracter almindelige andre, oc huo som staar wtilbørlige effter egen Ære, hand er neppelige andre en trofast Raadgiffuere. Den ældste Broder, Haldan, slog de andre ihiel, syndede der met imod Naturlig kierlighed, oc tog Riget met mact. Oc paa det hand kunde giøre fyldist for en retsindig Tiran, da fengslede hand først alle deris Anhengere, oc lod dem siden henge. Thi er icke nock at forundre, at den som vaar sit gantske liffs tid en Blodgerig Tiran døde straa død aff Alderdom, oc bleff icke met vold ihielslagen.

Tiranner bliffue icke gamle.

Ro.

Ro XI.

Ong Haldan haffde to Sønner effter sig, som vaare Ro oc Helge. Ro vaar en liden Mand paa Persone, oc opbygde først Roskilde, som siden bleff forbedret met Indbyggere oc Stads Priuilegier aff Suend Tiueskeg.

Roskild byggis aff kong Ro.

Helge Hundings oc Hothbrods bane.

Helge Hundings oc Hothbrods bane XII.

Elge vaar en fuldsom oc langer Mand. Hand deelte Riget met sin Broder, oc fick til sin Lod Haffuet oc alle Strømme. Thi drog hand vd met sin Skibsflode, oc slog Kong Skalck aff Slauonien ihiel, oc der hand haffde tuunget hans Rige vnder sig, drog hand alleuegne omkring vdi Søen. Denne Helge vaar offuer alle maade wkyst oc tirannisk. Paa Thorø belaa hand Jomffru Thore, oc afflede met hende en Daatter, som hand kallede Vrse. Vdi Saxen land ved Stade slog hand Hunding Kong Sirici Søn aff Saxen ihiel vdi en fri affsagt Kamp. Oc fick der aff it Naffn, at mand kallede hannem Helge Hundings bane. Siden tog hand Jutland fra de Saxer, oc sætte tre Høffuitzmend der offuer, som vaare Heske, Eyer oc Ler. Hand gaff en Low vdi Saxen land, at der skulde bødis lige saa meget, naar mand slog en Træl eller Bondesøn ihiel, som nogen anden fri Mand. Det giorde hand for den Aarsage, at det skulde vere alle vitterligt, at hand haffde lige mact offuer alle Tydske, som vaare hannem vndergiffne.

Hunding Kongens søn i Saxen.

Kong Helge kaldis Hundings bane.

*

Thore, som bleff vaaldtagen aff hannem, tenckte idelige ved sig met stor sorge, huorledis hun kunde heffne sig offuer Helge. En gang som hand kom vnder Thorø vdi sit Sørøffueri, lempede hun det saa, at hun der wforuarendis kom til sin egen Daatter Vrse ved Stranden, oc

met hende, oc viste dog icke i nogen maade, at det vaar hans egen Daatter. Thi vaar hand nogenlunde at Aarsage. Men Thore giorde en whørlig oc wbluelig Gierning, i det hun hessnede en synd met en anden, oc forøgte sin egen Blods skam oc Blussel. O daarlig Quindesuig, O wmilt Moders hierte, som icke fryctede at hessne sin Harm saa dyre, met sin Daatters æris forkrenckelse, oc forfulde gruelig Ketteri. Men en ting formildede denne onde Gierning, at Vrse fødde Rolff, som siden affslætte denne Smitte met megen Dyd oc Mandoms ærlige Gierninger, huilcke mand ved endnu paa denne dag høyeligen at rose oc sige aff. Thi det kand offte lykis hos mange, at effter en Sorgefuld wheldig begyndelse kommer ære oc lystighed met tiden. Quinde suig oc wmildhed.

Vdi samme dage døde Kong Regner vdi Suerige. Hans Dronning Suanhuide lessuede oc icke lenge effter hannem, for den store sorg hun tog sig til for hannem. Det offte skeer, at huilcke som hiertelige elske huer andre lessuendis, følge huer andre vdi Døden. Deris Søn Hothbrode tog Riget effter deris Affgang, hand førde lang tid Krig vdi Østen, oc giorde stor skade. Siden afflede hand to Sønner, huilcke hand befalede en ved naffn Geuar at optucte. Quinde tro oc loffue.

Dernæst drog hand til Danmarck, oc offueruant Kong Ro to gange, oc slog hannem ihiel vdi det tredie Slag. Der Helge det spurde, forlarede hand sin Søn Rolff paa Leyre Slot, at huorlunde Lycken vilde vende sig, hand io maatte beholde en Liffs Arffuing effter sig vdi Riget. Saa lod hand afflissue alle de Høffuitzmend som sade paa Rigens Slotte. Oc slog paa det sidste Hothbrode met alt sit Folck oc gantske Skibsflode, oc hessnede saaledis icke aleniste sin Broders død, men sit aniste Fæderne lands vold oc wret. Der aff hende sig, at ligeruis som tilforn fick it Naffn aff Hunding, saa bleff hand nu paa ny kaldet Kong Hothbrods bane. Hand lod sig icke der met nøyes, men gaff en Ordre der som nogen Suensk bleff forurættet eller saaret, da torde ingen noget der faare. Hothbrode Kong aff Suerig dræbis aff kong Helge. Kong Helge kaldis Hothbrods bane.

Der hand hassde saaledis forsuaret oc formeret Danmarckis Riighed, hassde hand ingen lyst at blissue i sit Fæderne land, for den Vanhæder, som hand hassde tilforn bedreffuet. Thi drog hand lengst bort ifraa, der bleff hannem forkast samme sin onde Gierning, huor aff Aarsagen at hand haanedis saa saare, at hand myrde sig met sit eget

Rolff Krage XIII.

Rolff Krage.

Olff tog Riget oc Regimentet effter sin Fader Helge. Hand vaar baade meget dydig oc meget deilig, Fornumstig til forstand oc mandelige høy til styrcke. Vdi de dage laa Suerige vnder Danmarckis krone. Thi tenckte Kong Atisle, Kong Hothbrods Søn, at tage Vrse, Kong Rolffs Moder, til Ecte, Paa det siden ved saadant Suogerskaff diss dristigere affbede hos Danmarck Skat som Aarligen gaffs aff Suerige til Danmarck saaledis forhuerffue sit Fæderne land Frihed. Hans anslag lyc- Suerige er Danmarck Skatskyldig.

kedis hannem met det første saare vel. Men fordi hand vaar altid karrig oc gerig, oc saare nidsk, fra det første hand rand aff rode, da fick Vrse lede til hannem, oc søgte middel ved hemelig tredskhed, at hun kunde skillis fra hannem. Hun gaff hannem faare vnder it Wgudeligt skin, at hand skulde giøre it Oprør, oc staa effter sit Rigis Frihed. Dissimellem skickede hun bud effter sin Søn Kong Rolff, oc loffuede hannem wsigelige herlige Skenck, at hand skulde drage ind i Suerige til hende. Saaledis smyckede oc skiulte hun sin Sag, og viste inge bedre raad at fuldbriffue sit forsæt, end affhende sin Rigdom fra sig til sin Søn, oc skilie sin gerige Hosbonde der ved for sin karrighedsskyld. En daarlig oc wforstandig Mand vaar hand, som trode, at en Moder kunde lættelige forraade sin egen Søn, oc icke formerckte, at det vilde gaa vd offuer hannem selff. Hand vaar end saa meget diss daarligere, at effterdi hand viste, at mand ingen Quinde skal tro, at hand da vilde tencke, at hans Husfrue skulde suige sin egen Søn, oc holde hannem met loffue. Kong Rolff rørdis aff saadant it mectigt Løffte oc Skenck, drog ind i Suerige, oc kom til sin Moder effter hendis begering. Men fordi hans Moder haffde icke seet hannem vdi lang tid, kiende hun hannem icke. Der hand kom ind til hende, bad hand hende aff skempt om it Maaltid Mad at fordriffue sin Hunger met, Hun foruiste hannem, oc bad hannem at begere Mad aff Kongen selff. Dernæst vijsde hand sin reffne Kiortel, oc bad at hun vilde bøde hannem den. Men der hun vende sig, oc vilde icke høre hannem, sagde hand: Huor er nu Tro oc sant Venskaff at finde? Effterdi Moderen necter Sønnen Mad, oc Systeren, som er ombedet at bøde Broderens klæder, vil icke høre huad hand bad. Aff saadan paamindelse bluedis hun ved, at hun forsagde hannem det hand begærede aff hende. Dog vaar saa stor indbyrdis kierlighed imellem dem, at de sætte sig saa nær til Bords vdi Giestebud hos huer andre, at Atisle fortørnedis der offuer, oc sagde: at det sømmede icke, at Broder oc Syster skulde sidde saa nær tilsammen. Rolff aarsagede sig, oc suarede: Sønnen maa altid met ære, aff metfødt ærlig kierlighed, tage sin Moder i faffn. Siden giordis der Spørsmaal til Rolff offuer Bordet, huad hand holt for den ypperste styrcke. Hand suarede: Taalmodighed. Atisle bleff ocsaa atspurdt, til huilcken Dyd hans sind stod mest, hand suarede: Rundhed. Mand begerede at huer skulde beuise met Gierning, det som hand haffde loffuet met Ord. Rolff maatte først beuise sin Taalmodighed. Hand sættis for en heed brendendis Ild, oc lod den ene side bar, oc beskytte den anden, som Værmen falt først paa, met sin Skiold, som hand pleyede at bruge i Krig imod Pile oc Skud. Men Ildens brynde vaar skarpere end nogen Pile, oc trengde hannem hart, der som Skiolden icke racte til at beskerme hannem. En aff Dronningens Møer stod hos Ilden, oc saa at Ilden brende fast ind paa Kong Rolffs Sidebeen, hun løb till aff medynck offuer hannem, oc drog Hanen vd aff it Ølkar fult met Vand oc slucte Ilden, at hand giorde hannem icke større wbodelige skade. Kong Rolff bleff høyeligen priset aff alle for saadan sin Taalmodighed. Siden maatte Atisle bevise sin geffmilde Rundhed. Hand begaffuede Kong Rolff sin Stiffsøn met megen Rigdom, oc paa det intet skulde fattis, lagde hand der til paa det sidste en saare tung oc victig Guldkiede.

Quinde list.

Kong Rolff drager i Suerige til sin Moder.

Taalmodighed den ypperste styrcke.

☞

Paa-

Paa den tredie dag vdi Giestebudet, der Vrse saa at essne gaffs, lagde hun alle sin Hossbonds Pendinge oc Clenodie paa Vogne, oc drog saa hannem wuitterligt met sin Søn bort om Natten. Der hun fornam, at Atisle fulde effter, tog hun paa Kong Frodis konst, som hand brugte imod de Engelske. Hun bød sit Folck kaste fra sig Guld oc Sølff, som de hassde met at fare, at Atisle oc hans Folck skulde forhindris at opsancke det, som dog deris eget vaar, at de dissimellem kunde met Lissuet vndkomme. Nogle ville sige, at hun kaste forgylte Kaaberpenninge i stæden for purt Guld. Det er vel troligt, effterdi hun vaar en forslagē oc trædsker Quinde. Der Atisle saa denne store Guldkiede, som hand gaff Kong Rolff tilforn, iblant andre Clenodie henkast paa veyen, bøyede hand sine Maiestats knæ til den sorte Jord, at optage den oc andet mere Byte. Rolff lo, at hans wettelige gerighed vaar saa stor, at hand hasteligen tog igien, det som hand suntis tilforn at hassue giffuet met en god vilie. Suensk Mand samlede Guld oc sølff, Rolff met sit Selskaff gick dissimellē til Skibs oc vndflyde.

Dronning Vrses vnderlige paafund.

Der scriffuis meget om Kong Rolffs Geffmildhed, at hand aldrig lod sig bede to gange om nogen ting. Thi hand vilde icke, at nogen skulde kiøbe dyre met megen Bøn, det som Herreskencks naffn skulde bære. Der met hassde hand mange villige oc veldige Kemper i sin Gaard. Thi den som noget synderligt skal vdrette, hand bør at affleggis met ærlig Besoldning, eller i det mindste holdis i nogen besynderlig aet oc ære.

Kong Rolffs Geffmildhed.

Vdi samme dage effter denne Suenske reyse kom Agner Ingelssøn til Kongens Gaard, oc bad om Rude Kongens Syster, oc bleff hannem tilloffuet. Vdi hans Brøllups høytid bedreffue Kemperne allehonde kostelige lyst oc laderlig tidsfordriffuelse. Lycken bars icke bedre til, som de kaste store Been paa en ved naffn Hialte, end at Biarcke som sad næst ved hannem, bleff wforuarendis saaret i sit Hoffuit. Thi greb hand til sit harm oc vrede, slog met it stort Been til den, som kaste førre til hannem, dræbte hannem saa hart mit i Panden, at hun met Hud oc Haar falt ned i Nackegraffuen. Der met giorde hand denne Krogsindede Leckere noget Ansict, oc lærde hannem at see vissere til, naar hand en anden vilde skiude til Maal. Strax bleff alle deris Skempt omuent til Allehaand, huer spranck op som hand kunde snarist, rømde vdaff Sallen i Borgegaarden. Brudgōmen bleff fortørnet paa Biarcke, vdbød dem i Kamp, fordi hand hassde saa spilt hans Brøllups glæde. Der de nu giøre rede imod huer andre, kunde de icke forligis, huo det førstig oc Hug skulde giøre. Thi vdi gamle dage, naar Kemper slogis, de icke hasteligē ind paa huer andre met mange wtilbørlige bonde slag, men de nogle visse gang, oc huiltis der nogen stund imellem. De giorde festelige Hug. Oc all prisen stod icke vdi mange Saar at hugge, men oc dødelige skrammer at legge paa huer andre. Agner bleff dømt til bøde hug, for sin Velbyrdigheds skyld, hand hug paa Biarckis hoffmand Rolff hans Hielm, oc Suerdet vende paa den bare hud. Agner begyndte for Biarcke, nē paa det Biarcke kunde faa diss bedre hug til sin, hand dē ene sin fod paa en stock, oc hug saa met sit skarpe suerd det giffuer i lissuet. Der sigis aff, at Agner lo der hand skulde dø,

Kempers strid.

Kempe slick vdi kamp.

Biarcke slog Agner Suenske ihiel.

paa det

paa det hand vilde icke lade den skam effter sig, at hand skulde dø vdi vaande. Hans Kemper vilde heffne deris Herris død, men Biard te dem alle aff denne samme Skaal. Thi hand haffde it offuermaat Suerd, som hand kallede Løffue. Strax der effter indlagde hand e ny Seieruinding imod en Biørn, som mødte hannem, oc bleff skut i vildsom Skou. Hand bad Hialte sin Staalbroder dricke samme blod, at hand kunde vorde sterck oc mandelig. Thi det Folck trode, vilde Diurs blod gaff Mandom oc megen styrcke.

Løffue, Biarckis Suerd.

Biørne blod drickis for styrcke.

Ved saadanne merckelige Gierninger kom Biarcke i gunst o skaff hos huer mand, ia Kongen selff fick hannem saa kier, at hand g nem sin Syster Rude, til en ærlig pris for den Seier hand vant dis Brudgom. Siden giorde hand it Tog i Suerige, slog Atisle i betalede hannem for det Forræderi hand haffde i sinde imod Kon Vdi hans sted sætte Kong Rolff en artig vnger Mand, Hiartuar, det hand skulde vere hannem diss villigere, at vdgiffue den aarlig som hand hanne paalagde, da gaff hand hannem sin Syster Skulde

Hiartuar sætis til Høffuitzmand offuer Suerige aff Kong Rolff.

Der skeede oc it besynderligt stycke vdi disse dage, som icke e forgette. En vnger Karl, ved naffn Vigge, saa paa Kong Rolff, undrede sig paa hans høyelse, oc sagde skemtelige: Huad er dette Krage, som Naturen haffuer giffuet saadan lengelse? Her met hand Kong Rolff, som vaar en deilig langer Mand, i det hand hannem ved de lange Træ, som kaldis paa vort Danske maal Kràge, gis som en Trappe, naar mand stiger nogen steds høyt op. Dette tog Kong Rolff for gode, oc begaffuede Vigge met it kaasteligt sto baand. Vigge bleff glad oc holt den høire Arm met saadan prydel op, men den venstre Arm skiulte hand paa Ryggen, oc gick saa a frem, huer mand til it vnderligt Spectackel. Hand bleff atspurt, hu re hand skickede sig saaledis. Da suarede hand oc sagde: Den ene blues oc skammer sig, at hun er icke saa hærlige beprydet met saa k Smycke som den anden. Der met fick hand aff Kong Rolff i Armbaand til den venstre Arm, lige saa gaat som hand fick tilforn saadanne Velgierninger forplictede Vigge sig strengeligen, at der hende sig, at Kong Rolff bleff ihielslagen, da skulde hand heffne har Thi det vaar skick i gamle dage, at naar vnge Hoffsinder gaffue sig Kongens gaard at tiene, da giorde de Kongen it stort Løffte paa n synderlig ting, for deris Indgang.

It lystigt Sprock.

Rolff krage.

It artigt Suar.

Hoffsinders skick naar de gaffue sig først i Kongens gaard.

Nogen tid her effter fortrød Skulde, at hun vaar sin Brod skyldig. Thi opuacte hun sin Hosbonde imod sin Broder Kong R de skulde icke lenger vere hannem vndergiffne, men tage sig Frihed til hans vilie oc samtycke. Der lagde de deris raad, at Hiartuar skul sine Skib met Vaaben oc Verie, oc drage der met ind vdi Danma geruis som hand vilde føre sin Aarlige skat til Kongen, oc siden offu hannem met væbnet Haand om Natten vdi søffne. Hiartuar fuld raad, drog til Danmarck, oc fant Kongen vdi sin Kongelige Hoff paa det mectige oc naffnkundige Slot Leyre, som Kong Rolff haffd

Quindelist oc onde raad.

Leyre Hoffuitstad oc Slot vdi Danmarck.

bygge oc herlige bepryde. Kongen vndfick hannem venligen met it stort Giestebud, oc drack selff saa offuerflødeligen, at de fremmede Giester forundrede oc forfærdede sig offuer hans wseduanlige druckenskaff. Der natten gick paa, lagde Kongen sig met sit Folck til huile oc søffn. De Suenske forsømmede sig icke, løbe til Skibs, førde sig i deris Vaaben, oc snege sig ind paa Kongens Hus, oc sloge ihiel huer der de funde soffuendis for sig. Mange vaagnede aff dette Bulder paa det sidste, oc viste icke huad paa færde vaar, eller huo de skulde staa imod, thi søffnen hengde dem i Øynene, saa de kunde icke giøre forskel imellem deris egne oc de fremmede for Nattens mørckhed. En aff Kongens gode Mend, en duelig oc dristig Krigsmand ved naffn Hialte, vaar vdgaaen samme Nat paa næste Landsby til it løst Quindfolck, hand fornam huad forhaanden vaar, oc tøffuede icke længe, før end hand lagde sine Vaaben paa sig, at komme sin Herre til hiælp. Hand vilde heller giffue sig veluillige vdi fare for sin Herris skyld, end sky, der hand haffde god Aarsage at vndkomme met liff oc ære. Hans Bockskaff spurde hannem at, huo hun skulde tage effter hans død. Hialte lo saa hand vilde tale hemelige met hende, oc skar strax Næsen aff hende, at dette haanlige Saar skulde vere it tegen til hendis wbluelige wkyske gierninger oc tale. Bad hende der met at tage sig huo hende lystede effter hans død. Siden løb Hialte ind i Staden, mit iblant Fienderne, oc giorde dem stor skade oc afbreck. Der hand kom frem for Biarckis Hærberge, som hans endnu soff, raabte hand til hannem, oc sagde:

Hiartuar aff Suerige offuerfalder Kong Rolff sin egen Suoger met forræderi.

Hialte en duelig oc troffast Krigsmand.

Artigt Gensuar.

Vaagner op alle, saa mange sig kiende at tiene Kong Rolff, enten for Klæde eller Pendinge, eller haffue tilsagt hannem Tro, Huldskaff oc Mandskaff. Her er nu tid, enten at beskerme sit ærlige Rycte, eller lade [illegible] skam gaa sig offuer. Her er icke Jomffru leeg, eller at kysse oc tage [illegible]. Icke heller at dricke Vin, eller gaa i Dants. Men her er Mord [illegible]dstyrtning, som ingen blødhiertig Mand vil tiene. Vaager op, oc [illegible]er her vd, saa mange som ere Kong Rolffs eedsuorne Venner. Offuer vellyst oc den dybe søffn. Tager Mandelige mod til eder, oc stri[illegible] eders Kong oc egen ære. Huo som vil vinde Pris oc beholde Seier, [illegible]al icke lade fulhed betage sig, men træde sine Fiender vnder Øynene, [illegible] for ingen Mands Suerd.

Hialtis tale til Biarcke oc Kongens folck.

Biarcke vaagnede op i det samme, talede til Skalck sin Kammer[illegible] oc sagde: Stat op du Dreng, tend Liuss, fei Gulffuet, oc giør Ild [illegible] hast, Jeg kand intet tage mig faare i denne store Kuld, før end ieg [illegible] varm.

Hialte begynte paa ny met saadanne Ord, oc sagde: Nu er tiden [illegible] som Ære haffuer kier, giør sin Herre fyldist for Klæde oc Pen[illegible] [illegible]ndre hans Velgierninger. Hand gaff oss i sin velmact Tydske [illegible] klædde oss i Harnisk fra Haand oc til Fod. Thi er det tilbørligt [illegible] i Krig for hans skyld, det wi i fred oc rolighed bare hannem oc [illegible] ære. Haffde wi tilforn gode dage met hannem offuer hans bord, [illegible] at vndfalde hannem i sin nød oc trang, men lide oc taale met [illegible] oc gaat, huad lycken tilføyer. Lader oss holde det stortalende [illegible] fri oss i vor Druckenskaff, Lader oss icke vige fra vor Eed, wi [illegible] Herre oc Konge, at tiene met tro.

Den

Den Danske Konge kiender ieg alene for min Herre oc Hosbonde, huer som haffuer det frommiste hierte i Brystet, hand lade sig finde hannem næst. Huo som frycter, hand komme her icke frem. Huo mandelig er oc fast i hierte oc haand, hand giørs her behoff. En Kongis tryghed oc Seyeruinding staar meget vdi hans Folckis duelighed, træder frem i ærlige Danske Mend, oc strider imod eders Fiender vden all fryct oc fare. Tager Exempel aff de ædle Ørne, som vende Brystet frem, naar de giøre indfald imod deris Fiender. Seer huor dristig oc glubende er den Suenske, hand acter icke at fly eller lade sig offueruinde. Hand er grum at ansee, oc slar ihiel alt huad hand offuerkommer aff vort Folck. O du arrige Skalck oc wblue Forrædere, Hiartuar, som fulde din Husfrues Sculdis onde oc blodgerige raad, at forraade denne Høybaarne oc mectige Konning, at staa met wret effter Kongeligt naffn oc Regimente, det som du bekommer met din euige skam oc vanære. Huor faare haffuer du saa daarlige ladet dig forføre imod din Herre oc de Danske? Der er huercke Guds eller Menniskens fryct hos dig, met saadant wærligt oc tirannisteligt Forræderi. Huad skal ieg meer sige oc lenger beklage? Kongen er slagen, wi andre tre forraadde, oc Byen er indtagen. Ingen aff oss kand vndkomme, vden her er nogen saa Fæ oc Æreforgettere, som redis for sin hud, oc tør icke vossue sit Liff, oc hessne sin Herris død. Kom her vd til mig, du ædle Førstinde Rude, Kong Rolffs Syster. Din hielp oc bistand giørs nu vel behoff. Thi det gaar nu ilde til vdi Kongens gaard oc Stads portene. Her ligge din Broder oc gode Venner døde. Her er Mord oc Blodstyrtning i huer vraa. Suerd oc Øxe ere nu paa gang, her holder huercken Hielm eller Brynie for dem. Lad oss vere frimodige, oc bruge vore skarpe Suerd, effterdi vore Staalbrødre ere slagne, oc Fienderne haffue taget Byen ind, oc giøre saadan wbodelig skade alleuegne.

Kongens tryghed staar vdi [hans] Folckis duelighed.

Hiartuar en Suensk Forrædere.

Siden der Hialte haffde mandeligen vord sig, oc mange aff de Suenske fulde for hans haand, gaff hand sig tredie gang for Biarckis herberge, oc fordi hand meente, at hand holt sig inde aff redsel oc fare, tal lede hand hannem noget skarpelige til, oc sagde: Huor bliffuer du Biarck saa lenge? Soffuer du endnu, eller huad forhindrer dig? Kommer du ick snarligen her vd, da vil Ilden gieste dig. Eya, følger mig effter, wi vill brende disse Biørne inde, oc sette Ild paa Portene, saa ingen aff dem ska vndkomme. Siden ville wi giøre vor Slactordning, oc stride for Kon Rolff, som wi met haand oc mund loffuede hannem. Lader oss tencke pa den store fromhed oc geffmildhed hand beuiste oss, der hand slog Rørick den gerige Bøckis søn, ihiel, som vaar saa offuermaade rig paa Guld o Sølff, oc giorde dog aldrig nogen god Mand en Æreskenck der aff. De Kong Rolff kom met sin Skibs flode imod hannem, da lod hand bære all sine kaastelige Clenodie oc Skat imod hannem, oc mente, at hand vild affuende hans vrede oc formilde hans hu foruden all anden Krigs ma oc Aarlog. Men Kongen foractede hannem met alle sine Gaffuer, to fra hannem Liff oc Gods, Fiør oc Fæ, oc skiffte iblant sine gode Krigs mend hine herlige Liggendefæ, som denne arme oc bløde Rørick haff samle

Biarcke soff der Kong Rolff bleff slagen.

samlet sammen vdi mange Aar. Thi aldrig vaar hannem nogen ting saa kier eller deilig, at hand io deelte det met sine gode Venner. Hand actede icke Guld mere end Aske. Thi hand tenckte vel, at icke Guld oc Sølff, men it ærligt oc euigt Rycte, gaff hannem it langt leffnet oc mange Aars ihukommelse. Der faare, endog at hand nu er slagen, saa er hand ved sit fremfarne ærlige oc oprictige leffnet død som en merckelig oc naffnkundig Herre. Thi hand vaar i sin velmact dydig oc dristig, oc rask som en Ful eller en Hiort imod sine Fiender. See her rinder nu Blod at Gaderne, oc Beckene føre de døde affhugne Lemmer vdi Haffuet met sig. Hiartuar tradzer oc pucker imod oss Danske. Lader oss dø gladelige oc mandelige, som vor Herre oc Konge, hin Ædle oc Naffnkundige Kong Frodis Søneson, døde her for oss. Tencker paa samme Kong Frodis snilde anslag, met hvilcket hand offueruant de Engelske. Lader oss vere frimodige i Mund oc Haand, at der findis intet fryctactigheds tegen hos oss i nogen maade. Dyd oc Mandoms gierninger ere wdødelige, oc giffue oss en euig Ære, som aldrig forgaar eller forgættis, naar vore Legeme end ere døde oc hennedaede vdi Jorden. Thi kand ieg icke forundre mig, huor faare dine Dørre, Biarcke, ere saa lenge oc hart tillucte, oc ieg nu tredie gang haffuer raabt effter dig, at du skulde komme her vd.

Geffmildhed. *

Stort mandemord.

Dyd oc mandom er wdødelig.

Biarcke suarede: Huor faare raaber du stercke Hialte saa høyt paa mig, at ieg er Kong Rolffs Suoger? Den som haffuer meget aff Munden, skal oc lade noget paakiende vdi Gierning sin Duelighed, at det ene kand findis met det andet vdi Sandhed. Men giff mig ickon liden frist, hvil ieg kand tage mine Vaaben paa mig. Nu binder ieg op mit Suerd, og legger ieg min Brynie paa, oc sætter min Hielm op, oc ruster mig til som ieg snariste kand. Der er ingen som imod sin vilie nødiger vilde brende her inde, end ieg. Endog at ieg er født oc baaren paa en lidē Ø, oc haffuer icke stort Arff oc Eye som andre rige Herrer, alligeuel skal ieg offre min Suoger ti Mend, som hand haffuer giffuet mig at føre vdi mit Vaaben. I frimodige Danske Mend, følger mit raad, oc afflegger eders Harnisk, kaster eders Skiolde paa Ryggē, oc strider saa met bare Bryst. Binder Armbond om eders Hender, at i kunde diss haardere sla til. En Skelm vniger tilbage, oc forløber sin Staalbroder. Træde sig huer dristelige for sine Fiender, oc acte det for en stor Lycksalighed, at hand kand hefs Herris wskyldige sag oc død. Jeg acter selff at giøre gaat skel met mit Tydske Suerd, som kaldis Snertir fra den dag ieg slog Agner Ingelsson ihiel. Hand hug til mig met sit Suerd Høthing, kløff min Hielm, oc haffde end da giort mig større skade, om hans Suerd haffde veret bedre. Men ieg hug hannem tuert offuer sit Liff, ind at den ene, oc den anden side. Sandelige ieg saa aldrig en sterckere Mand, thi hand bar Hoffuit op til sin Arm, foractede døden, oc met ladder skildis fra Verden. Stort vnder vaar det, at hand kunde dølie sin harm oc vre, oc icke i det ringste lade sig formercke at sørge eller bedrøffuis imod mig. Det er icke saare langt siden, at ieg slog en Velbyrdig Mand met samme mit Suerd. Hand vaar en Kongis Søn, vnger vdi oc deilig vdi Skabning. Hannem hialp huercken Skiold eller Brynie, huerc-

Gierning skal følge Ordene.

Biarckis mod oc mandom.

Snertir Biarckis Suerd.

Høthing Agners Suerd.

Agner Ingelsson døer leendis.

nie, huercken Hielm eller Krefft, imod dette mit skarpe Suerd. Lad nu see, huor ere de Suenske Høffuitzmend oc Hiartuars Høffdinge, komme sig her, oc giøre nogen Mands gierning. Huad ere her dog mange Kongers Børn, mange herlige Kemper oc ædle Herrer omkomne. Her ere icke met dig Kong Rolff aff de ringiste, men aff de veldigste oc mectigste. Jeg dragis icke til minde, at ieg haffuer veret paa nogen Valsted, som saadanne hug oc stort mandfald er skeedt paa en tid. Giffuer ieg it Slag, da faar ieg try igien, saa saare ere de Suenske mig offuerliggende. Men ieg haffuer alligeuel heffnt mig skellige paa dem, Thi der ligger omkring mig met døde Kroppe lige som it høyt stort Bierg. Oc huor er nu den stortalende Mand, som tilforn raabte paa mig saa hofferdeligen, lige som hand haffde tolff Mends Styrcke.

Hialte suarede: Endog, gode Biarcke, at ieg haffuer icke mange som giøre mig bistand, saa er ieg alligeuel icke langt fra haanden. Jeg veed ingen stæds vdi Staden, som mere vaar for nøden tappere oc duelige Krigsmend, end her som ieg staar. De haffue hugget oc skut min Skiold saa offte igiennem, at it stycke henger neppelige ved det andet. Huo mig icke vil tro, da gaar siun for sagn. Jeg haffuer icke saa meget aff min Skiold, at ieg kand holde i haanden for mig. Mig tyckis, at du giør ocsaa liust huor du far frem. Haffuer du tøffuet lenge, da giør du gaat skel, nu du est kommen, oc vederlegger det met din fri høyre Haand oc mandelige dristighed.

Siun gaar for Sagn.

Biarcke suarede: Kast mig icke faare, at ieg tøffuede noget lenge, der er meget som kand offte forhindre en god Karl imod sin vilie. Jeg haffde nock at skaffe met en Suensk, som hug sit Suerd saa dybt vdi mit Harnisk igiennem Pandzeret, lige som det haffde veret bløt Kiød eller Vand. Nu haffuer ieg stor lyst at see Otthin, som haffuer ickon it Øye. Sig mig Rude kiere Hustru, om du seer hannem nogen steds.

Rude suarede: Viltu haffue lycke at krige fremdelis, da løfft dine Øyen op til Himmelen, oc giør dit Offer til den som Macten oc Seyer haffuer at volde.

Seyeruindding kommer her offuen aff.

Biarcke suarede: Kand ieg faa Frigis Hosbonde at see, neppelige skal hand komme skadesløff fra Leyre, førde hand end en gang saa skinnende en Skiold, oc rede end en gang saa huid en Hest. Thi huo som vil vere met vdi Krig, hand skal sætte sit Liff til fare. Men efterdi her er icke andet kaar paa færde, da lader off legge vind paa, saa lenge som wi leffue oc Blodet er varmt vdi off, at wi kunde falde oc dø som ærlige Mend. Jeg vil dø her ved min Herris hoffuit, Du Hialte leg dig ved hans Fødder, at naar de komme oc randsage disse døde Lig, huer mand kand see, at wi haffue trolige tient vor Konge oc Herre, oc icke oppebaaret hans Klæde oc Penninge forgeffuis. Det hindrer icke, at Raffne oc Ørne fortære siden vore Legeme, naar wi ellers dø som oprictige oc frimodige Krigsmend, paa Valsteden hos vor Konge og Herre.

Dum vita manet studeamus honeste posse mori.

Denne forneffnde Samtale imellem Hialte oc Biarcke vaar vdsæt vdi en gammel Vise, huilcken mange end nu paa denne dag vide at sunge, som haffue forfarenhed oc kundskaff vdi de gamle Historier.

Kong

Kong Rolff met alle sine gode Mend oc tro Tienere bleff slagen paa denne tid aff de Suenske, vndertagen Vigge alene. Thi alle Kong Rolffs Hoffsindere oc Krigsmend elskte hannem saa saare for hans Fromhed, at de heller ville sætte deris Liff til met hannem, end leffue oc see Solen effter hans Død oc affgang.

Hiartuar glæddis der ved, at hans Forræderi lyckedis hannem, giorde it stort Giestebud effter denne Seyer. Offuer borde, der hand nu vaar mæt, forundrede hand storligen, at der fants ingen iblant alle Kong Rolffs Folck, som enten flyde, eller lode sig tage til fange. Huor met de gaffue deris Eedsuorne trohiertighed tilkiende mod hannem. Thi klagede Hiartuar paa Lycken, at hun icke vnte hannem en aff disse Kongens tro Tienere. Forræderi lyckis sielden. Fordi hand haffde stor begiering oc attraa, at holde saadanne Mend vdi sit Brød oc Tieniste. Vigge kom frem vdi den samme gode stund, oc Hiartuar bleff meget glad der ved, spurde til om hand vilde tiene hannem. Der hand suarede Ja, bød Hiartuar hannem it draget Suerd ved Odden. Vigge vilde icke tage om odden, men tog om handfanget, oc sagde, at Kong Rolff pleiede saaledis at giffue sine Krigsmend Verie vdi Hende. Thi vdhundene Tienere, som vdi fordom tid gaffue sig vdi Herre tieniste, rørde ved Suerd klodden, oc suore Troskaff oc Huldskaff. Der Vigge fick Suerdet vdi Haanden, tenckte hand paa det løffte hand giorde Kong Rolff, oc stak Hiartuar der met strax tuert igiennem, oc heffnede saaledis sin Herris død. Viggis troskaff. Hiartuars Krigsmend sprunge op met en hast, oc sloge Vigge ihiel. Men hand gaff sig selffuillige oc frimodelige frem, oc sagde sig at fornemme større lyst aff deris Herris den Tirans død, end sorg eller banghed aff sit eget endeligt. Saa vendis da deris Giestebud til graad, deris fryd til wee, oc deris forrædelige Seyeruinding til en bedrøffuelig Jordefærd. Vigge er euig Pris oc Ære verd, at hand holt saa trolige sin tilsagn, oc forspilde den Blodgerige Tiran saa snarlige all sin Glæde. Hand gruede icke ved at dø, der hand haffde først seet denne Morderis blod paa den sted, som hans Herre wskyldelige vaar omkommen. Den samme dag, som gaff Hiartuar Regimentet, skilde hannem ocsaa der ved. Thi huad mand met Synden faar, det gierne met Sorge bortgaar. Huad mand met Synden faar, det met Sorge forgaar. Ingen triffuis eller lyckis it forrædelige anslag. Suenske som tilforn mente, at de vaare Herrer offuer Danmarck, kunde icke forsuare sig selff. Thi Sielandsfare sloge dem ihiel, oc lode dem bøde met Halsen, at de haffde saa suigeligen myrt den gode trofaste Kong Rolff. Saa straffis almindelige met

haard Wlycke den Synd som met Suig oc
Falskhed bedreffuen er.

Den tredie Bog.

Summa paa denne Bog.

HOther som vaar Suanhuid
Kong Frodis Systers, Sønneson, b
kaaren til Konge vdi Danmarck ef
Kong Rolffs død, hand bleff aff fø
Barndom oplært vdi atskillige Konster
god øffuelse hos Kong Geuar vdi No
Kong Gelder aff Saxen feidede paa hannem for Mimmi
Suerds skyld, men bleff offueruunden aff hannem. Bal
Othins Søn bleff hannem vred for Ranne Geuars Do
ter, oc slogs met hannẽ fire gange, oc bleff alligeuel paa det
ste ihielslagen aff hannem. Othin vilde heffne sin Søns d
oc lagde sig effter Rinde Kongens Daatter aff Ryssland,
afflede met hende en Søn som hand kaldede Boe. Huor
re hand bleff vdskut aff Gudernis tal, dog hand bleff siden
indtagen igien, effter Oller som vaar sæt vdi hans stæd.
heffnede sin Broders Balders død, oc slog Hother ihiel, oc
ocsaa selff sit Banesaar i samme Krig. Effter Kong
thers affgang fick Rørick Slyngebaand hans Søn R
mentet. Vdi hans tid affalt Venden fra Danmarckis
ne. Thi vant hand det tilbage igien met Herreskiold, ved
bis sin mectige Kempis styrcke oc mandom. Kong Re
haffde sæt tuende Høffuitzmend offuer Jutland, som v
Haarduendel oc Fenge. Haarduendel slog Kong Køller
Norge ihiel, oc bleff selff myrt paa det sidste aff Fenge sin e
Broder, som tog hans Husffrue til ecte effter hans død.
fortrød hans Søn Amleth, Thi tenckte hand ved sig
huorledis hand kunde heffne sin Faders død met best lempe
liste. Hand lod sig see vdi all sin Gierning, lige som hand h
de verit vanuittige oc galen, oc dog igiennem gick alting met
tredske abelighed, saa ingẽ kunde mercke andet, end hand
aldelis berøffuet sine sind oc forstand. Fenge forsende han
til Kongen aff Engelland, oc screff met dem som skulde
hannem frem, at Kongen skulde lade hannem ophenge.

Am

Amleth forstod dette suig, tog hand Breffuene hemelige fra sine Stallbrødre paa Veyen, oc screff dem om, at Kongen aff Engelland skulde giffue Amleth sin Daatter, oc lade hans Stallbrødre ophenge. Der Amleth haffde vdret alting vel vdi Engelland, drog hand hiem til Danmarck, oc effter det raad, som hand oplagde met sin Moder, slog Fenge ihiel, oc opbrende hans Gaard, met alle hans Tienere som der fundis da hos hannem.

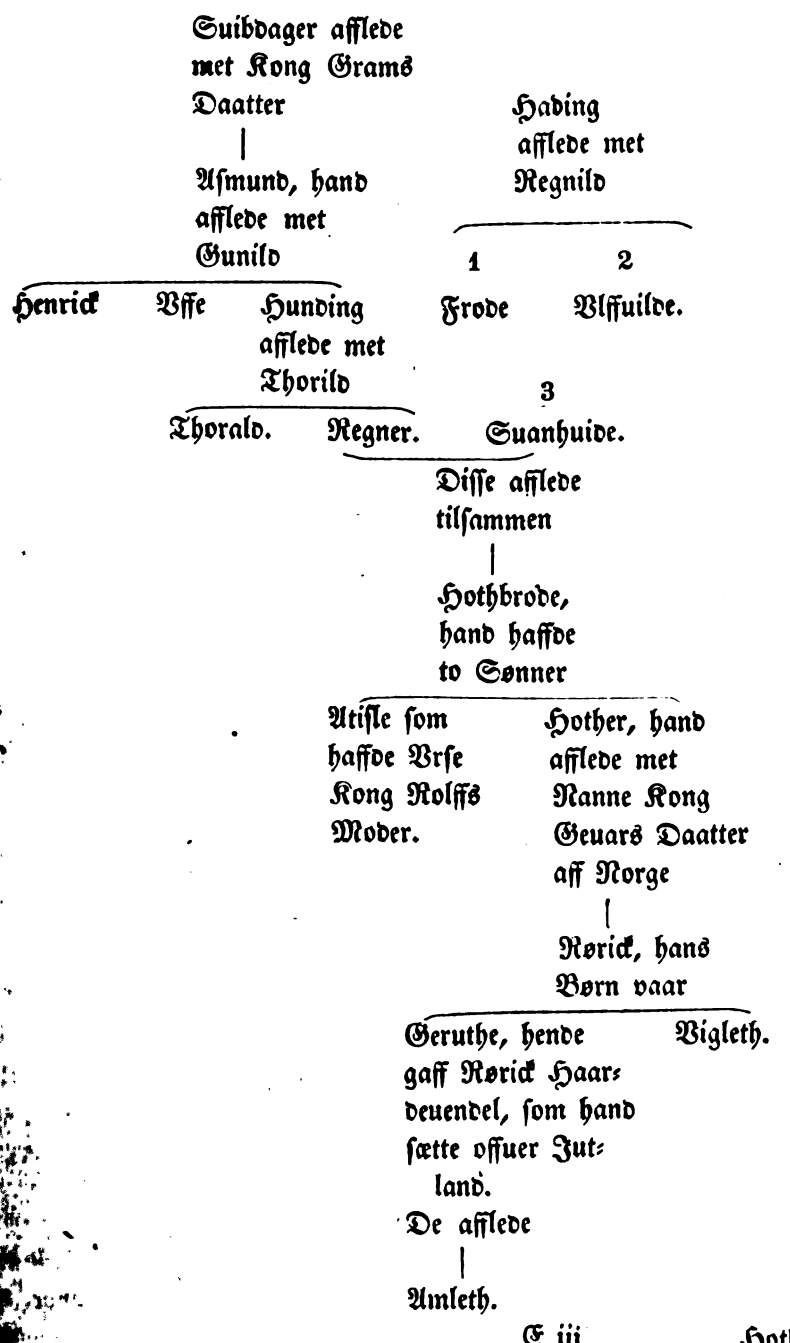

Hother.

Hother XIIII.

Kong Hothers affkomme oc oprindelse.

EFter Kong Rolffs oc Hiartuars død bleff Hother vdualt til Konge offuer Danmarck oc Suerige. Hand vaar Atislis Broder, Suanhuidis Kong Frodis Systers, Sønnebarn. Oc bleff opfødt vdi Norge hos Kong Geuar, som førre er omtalet. Men paa det at hans gantske leffnets Historie, som her effter skal faaregiffuis, kand diss bedre forstaaes, vil ieg begynde paa hans vngdoms Aar oc idret.

Kong Hothers nemme oc forstand i hans vngdom.

Hother bleff forsent vdi første Barndom met sin Broder hen til Geuar at optuctis, oc vaar hos hannem, der hans Fader Hothbrodt bleff slagen aff Kong Helge. Hand begynte strax at lade see sit gode nemme oc metfødde styrcke, oc offuergick alle de andre som opføddis til lige met hannem. Hand kunde saare vel suømme, skiude, kempe oc fecte, Oc offuer alt vaar hand meget behendig oc snar i sin Gierning, huilcket hand haffde en part aff sin egen gode Natur, en part aff idelig øffuelse. Hans forstand vaar større end hans Aar oc Alder. Der fands icke mange som vaare hans Mestere paa Harpe oc Hackebret oc atskillige slags Strengeleeg. Hand kunde saa kaanstelige lempe deris Melodi oc Stemme, at alle de som paahørde maatte glædis eller græde der ved, eller røris aff huadsomheldst affect hand vilde. For saadanne hans mectige herlige Gaffuer fick Nanne Kong Geuars Daatter kierlighed til hannem. Thi det skeer tit oc offte, at vnge Jomffruer faa vilie til dem som dydige oc lærde ere, om de icke ere end i alle maade saa meget deilige. Kierlighed yppis vdi mange maade. Nogle elskis for deris Faurhed, Nogle for deris Lærdom, En part skabe sig gode vndist met deris venlige omgengelse, En part met deris gode rycte. Oc forstandige Jomffruer elske vndertiden mere de duelige end de deilige.

Kierlighed oc gaat vndist yppis i atskillige maade.

Balder staar effter Nanne Kong Geuars Daatter.

Det hende sig, at Balder Otthins Søn saa Nanne en gang, der hun toede sit bare Legeme, oc fick wsigelige stor Kierlighed til hende for sin Faurheds skyld. Thi deilighed volder meget til Kierlighed. Hand tenckte ved sig, huorledis hand met beste lempe kunde tage Hother aff dage, at hand icke skulde giøre hannem nogen forhindring vdi denne hans fortagne Kierlighed.

Kong Hother vnderuisis aff skou Jomfruer.

Nogen tid her effter drog Hother vdi Jact, bleff foruilt i Skouen aff en stor Taage, oc kom wforuarendis vdi nogle skou Jomffruers bolige, som vndsinge oc hilsede hannem ved sit rette naffn. Hand bleff vnderlig der ved, oc spurde huo de vaare. De sagde til hannem: Wi drage vdi Krig oc Aarlog, dog wsiunlige, oc giffue der lycke oc fremgang dem som wi vnd vel. De fortalde hannem fremdelis, huorlunde Balder haffde faaet Kierlighed til Nanne, oc formanede hannem, at hand icke skulde føre Krig imod hannem, dog hand haffde retfærdig Aarsage der til, Fordi at Balder vaar en halff

Balder en halff Gud.

en halff Gud, født aff mectige hellige Forfædre. Som de dette haffde sagd, bleffue de borte met Hus oc alt. Hother forundrede sig paa deris hastige fluct, at hand bleff saa forlat alene vnder oben Himmel, oc meente at dette altsammen haffde verit it forfengeligt Spøgeri.

Der hand kom hiem, fortalde hand Geuar, huorlunde hannem vaar gaaet i haande, oc bad hannem strax om sin Daatter. Geuar sagde, at hand gierne vilde giffue hannem sin Daatter, der som hand icke fryctedis for Balders vrede, som hand haffde først tilsagd hende. Thi Balder er saa sterck oc mandelig, at intet Suerd kand bide paa hannem. Dog (sagde hand) veed ieg huor it Suerd giemmis oc foruaris, met huilcket mand kand giøre hannem saar. Dette Suerd findis hos en vild Mand Mimming, som haffuer ocsaa it Armbaand, huo det bær de faa stor lycke oc forøgis met megen Rigdom. Men hand boer paa den stæd, som intet Menniske kand lættelige hen komme for den wlidelige Kuld oc Frost, som paa den vilde Vey falder. Drag der faare aff stæd, oc spent to raske Hiorte for din Vogn, der kunde føre dig offuer de høye Bierge, som ere betacte met Hagel oc Snee. Naar du kommer til hannem, sæt dit Paulun hart hos hans Hule, men vent det noget fra Solen, at du icke met for megen Skugge driffuer hannem vd aff sit Leie. Siden kant du lættelige bekomme hans Suerd oc Armbaand, oc der met bliffue lycksalig, baade vdi Rigdom oc krig at føre. Hother forsømmede sig icke, drog met det snariste der hen, oc giorde lige som Geuar haffde raadt hannem. Om dagen drog hand paa Jact, om Natten tenckte hand, huorlunde hand kunde forraske denne vilde Mand. En Nat som hand vaagede, gaff sig leiligheden, thi slog hand den vilde Mand til Jorden met sit Glaffuen, oc greb hannem, før end hand kom paa fluct. Hand truede hannem, indtil hand maatte løse sit Liff, oc affhende fra sig baade Suerdet oc Armbaandet. Ingen ting er saa kier som Liffuet. Hother drog glad tilbage met saadant lidet, dog kaasteligt oc dyrebart Byte oc Roff.

Hother beder om Kong Geuars Daatter.

Mimmings Suerd.

Hother drager aff sted til Mimming efter it Suerd oc Armbaand.

Der Gelder Kongen aff Saxen dette spurde, giorde hand rede met sine Skib at føre Krig imod Hother. Men Geuar kunde spaa oc sige, huad i fremtiden skee skulde. Thi raadde hand Hother, at naar hand kom imod Gelder, da skulde hand holde stille, oc lade Fienderne skiude alle deris Pile aff Henderne, oc saa legge sig om Borde met dem, oc met lange krogede Segle drage deris Harnisk oc Vaaben aff dennem. Hother fulde Geuars raad, holt stille imod Gelders Folck, som skøde dristeligen ind paa hans Skib. Men største parten aff deris Pile siuncke i Haffet oc giorde ingen skade, de andre toge Hothers Folck, oc skøde der met ind paa deris Fiender, saa at Gelder paa det sidste hengde vd en rød Skiold paa det offuerste Merss, til it Tegen, at hand vaar begerendis Fred. Hother lod sin vrede falde, talede hannem venlige til, tog blidelige mod hannem, oc tuingde hannem saaledis vnder sig, icke aleniste met snilde anlagten ocsaa met Dyd oc Fromhed.

Gelder Kongen aff Saxen fører krig imod Kong Hother, oc offueruindis.

It listigt anslag.

Vdi samme dage lod Kong Helge aff Halloge bede ved sine Legater om Thore Cusonis, Findmarckis oc Biarmelands Førstis Daatter. Det vaar seduanligt vdi gamle dage, at vnge Beile røctede selff deris ærende. Men Kong Helge haffde en slem skade vdi sin Mund, saa hand kunde huercken tale met Volendinge eller Indlendinge. Thi ved obenbarlige lyde blues mand mest, oc io mere vor breck det sees aff alle, io større er vor sorge hos oss selff. Thoris Fader sagde, at den vaar icke hans Daatter verd, som brugte andre Talssmend, oc lod icke sin egen dyd oc nærverende kierlighed tale for sig. Thi bad Helge at Hother, som vaar veltalende, vilde giøre hannem bistand vdi denne sag, hand loffuede at forskyldet, huorsomheldst hand nogen tid kunde vere hannem til vilie oc tieniste.

Beile oc Friere røcte selff deris ærinde.

Hother hørde hannem bøn, drog met sin Skibsflode til Norge, at kunde hand icke faa sin begiering met [det] gode, da vilde hand den fremme met det haarde. Hand gaff Faderen met det første mange søde ord, men hand vilde intet suare der til, før end mand hørde Thoris egen vilie. Thi (sagde hand) det sømmer ingelunde at Faderens strenghed skal tuinge sit Barn imod sin fri vilie til Giftermaal. Der hun bleff fremkaldet oc at spurt, dreff Hother det met sin veltalenhed, at Thore samtyckte Helge til sin Hosbonde.

Forældre maa icke tuinge Børn til Giftermaal.

Dissimellem at Hother giorde dette Giftermaal vdi Norge, da drog Balder til Geuar met sin Krigs hær, oc begerede Nanne hans Daatter. Geuar bad hannem forfare hendis eget sind oc hierte. Men der hand kunde icke beuilge sig hende met mange smigrende ord oc kierlig tale, da vilde hand vide aff hende, for huad Aarsage hun icke vilde samtycke hannem. Hun suarede, oc sagde: Jeg er icke eders Jeffnlige, thi i ere aff hellig affkomme, aff Gudernis slect, ieg er it dødeligt Menniske. Det er oc skeet offte tilforn, at Guderne haffue forskut deris wlige. Det er oc icke mueligt, at saadanne Giftermaal imellem de høye oc laffue kunde lyckis. Rigdom oc Fattigdom, høye Herrer oc wformuendis ringe Almue bequemme icke lenge vel tilsammen. Ja saa høyt som Guderne ere offuer Menniskene, saa wmueligt er at det Jordiske kand lignis met det Himmelske. Met saadan hemelig Spaat sagde den snilde Jomffru hannem ney, at hand maatte drage haanlige met en tørbløt Kaabe fra hendis Faders gaard.

Nannis snilde Suar.

Jeffnlige tiene best sammen vdi Ecteskaff.

Merck.

Der Hother fick saadant at vide, klagede hand hart offuer Balders løssactighed for Helge, oc bar sit raad til hannem, huad hand skulde giøre oc lade i denne sag. Aff snack oc tale met en god Ven vdi modgang formindskis sorg oc bedrøffuelse. Effter langt oc gaat beraad bleff besluttet en Krig imod Balder. De møttis begge met deris Skibs floder, oc sloge saa hart paa huer andre, at mand maatte haffue sagd, at der vaare Guder paa begge sider. Otthin oc Thor met deris Selskaff stride for Balder. Men Hother forlod sig paa sin gode Kaabe, som intet Suerd kunde skade, oc slog mandelige fra sig alleuegne huor hand kom frem. Thor giorde stor Skade met sin Kølffue, saa at der kunde huercken Mand eller Vaaben holde eller staa imod hannem, alt det som kom for hans

Sorge formindskis aff venlig tale.

Thors kølffue.

hans Kølffue maatte bugne oc bryste. Her hialp huercken Værn eller Verie, Skiold eller Brynie, Pantzer eller Hielm, Styrcke eller nogen maat vdi hende. Balder haffde faaet Seyer, haffde icke Hother kommet sit Folck hasteligen til vndsætning, oc hugget skafftet aff Thors kølffue, saa hand icke kunde fremdelis bruge den. Thi gaff Balders hær fluct, oc rømde huer aff dem, som hand kunde hasteligst. Det maatte vere meget wtroligt, at Guderne kunde offueruindis, haffde icke de gamle screffuet saadant for oss. Men der vaar dog ingen sand Hellighed eller Guddommelig natur hos disse Kemper, som wi kalde Guder effter Hedensk vis, for den mening oc tancke, som de gamle haffde om dennem. Balder offueruindis aff Hother.

Effter at Balder vaar vnduigt, finge Hothers Krigsfolck større mod, oc fulde vdi hans Skib, oc opbrende, drucknede oc forderffuede dem vdi grund. Aff dette merckelige Slag fick denne Haffn det naffn, at hun endnu paa denne dag kaldis Balders sund. Kong Gelder aff Saxen bleff i samme Strid, hannem lod Hother opdrage, oc berede it Baal til hans Lig, oc begroff hans Been oc Aske effter Kongelig skick oc seduane. Siden drog Hother til Geuar, oc drack Brøllup met sin Festemø, paa det ingen forhindring skulde giøres hannem her vdi ydermere. Der næst begaffnede oc forærede hand Helge met sin Dronning Thore, oc førde saa sin unge Brud hiem met saa stor ære, som Balder fick skam oc vanære at gaa aff met, der hand flyde. Balders sund. Kong Gelders aff Saxen begraffuelse.

Nogen tid her effter droge de ypperste Suenske ned til Danmarck, aflagde fra sig deris Aarlige skat. Hother bleff venligen vndfangen aff de Danske, oc hulden i Kongelig stat oc ære, for sin fromme Faders skyld. Men lycken vaar hannem saa wmild oc wtro, at hand der bleff slagen paa flucht aff Balder, oc maatte rømme til Geuar. Miste baade Riget oc Seyerstaffning, som hand haffde før end hand nogen tid fick Kongeligt naffn oc titel at bære. Balders folck plagedis hart aff megen tørst, effter at Landen vaar offuerstaaen. Thi groff hand dybt ned vdi Jorden, oc fant vnderflødige Vand til sit Folck. Der sigis endnu paa denne dag aff Balders brynd, oc endog den haffuer icke saa synderlige stor oprindelse, alligeuel er den icke endnu aldelis øde oc forsuunden. Balder haffde ingen ro om natten, thi Spøgelse plagede hannem vdi Nannis lignelse, saa hand falt vdi en Suindesot, oc kunde ingen steds komme, vden hand førdis paa en Slæde eller Vogn. Hand gaff sig icke til freds met denne Seyeruinden hand haffde faaet Nanne til Byte. Hother slaes paa fluct aff Balder. Balders brynd. Hu er halff drøm.

Vdi disse dage sætte sig ned ved Opsal en aff Gudernis slect, Frø, handlede den gamle skick met Offer, thi hand slactede Folck for Fæ, og der aff it værstyggeligt Offer, baade faar Gud oc Mennisken. Frø en Affgud.

Effter Kong Rolffs oc Hiartuars død glæddis Hother at hannem ulykkelige tilfaldet Danmarckis Rige, oc hand vaar saa vel heffnd paa dette offuer Kong Rolff, som slog hans Fader ihiel. Hand holt sig til

Hother kommer ind i Isefiord, oc bliffuer der kronet til Danmarckis Konge.

sig til Riget der met, at hans Farmoder vaar Frodis Danmarckis Kongis Syster, hand forsømede icke saadan lyckelig Leylighed, men drog strax ind vdi Sieland ved Isefiord hos Roskilde met sin Skibs flode. Der bleff hand kronet til Konge aff Menige mand, oc bleff saa strax effter sin Broders Atisles død ocsaa Konge vdi Norge. Atisle fick en slem oc værstyggelig Affgang. Thi der hand forlystede sig vdi it Giestebud, at Kong Rolff vaar slagen, drack hand saa offuerflødelige meget, at hans hierte brast, oc hand qualdis der aff. Saa at hand aff den Glæde, hand giorde sig aff en andens død, tog selff der aff sin egen død.

Atisle Konge vdi Norge dricker sig ihiel.

Hother oc Balder feyde tredie gang paa huer andre.

Der Kong Hother vaar dragen til Suerige, seglede Balder til Sieland, oc fick megen veluillig anhang oc bistand aff de Ypperste, thi hand vaar selff en berømter Krigsmand, oc haffde stor anseelse oc myndighed hos alle. Huor faare det er icke at forundre, at vore gamle Danske haffue ladet sig forføre af hannem. Hother drog imod hannem, oc der skede paa begge sider it stort Mandfald, indtil Hother maatte rømme der fra ind vdi Jutland. Der laa hand den Vinter offuer, oc kaldede den Haffn, som hand vaar, Hothers vig. Mod Vaaren drog hand alene til Suerige, oc kaldede de beste vdi Landet tilsammen, Sagde at hand vilde icke lenger leffue, for den store Wlycke hannem offuergick, at Balder tuende gange haffde beholdet Seyer offuer hannem. Hand sagde dem alle gode Nat til lige, oc drog fra dem hen vdi en stor øde Skou, som ingen mands gang eller Vey falt. Thi det skeer offte, at mangen betagis met saa stor Hiertesorge, at hand gider icke lidt Folck hos sig, men holder sig vdi Enlighed fra al Menniskelig omgengelse, oc vil icke haffue at skaffe met noget Smycke, Prydelse eller Herlighed. Hother pleiede tilforn at sidde paa it høyt Bierg oc skickede der sine Vndersaate Low oc Ræt. Thi klagede de nu hart offuer hannem, oc sagde at hand for ladhed vilde icke lade sig see.

Hothers vig.

Hother giffuer sig aff stor Hiertesorg vdi en vildene ørck.

Hother vnderuisis anden gang aff Skou Jomfruer.

Der Hother haffde lang tid gaaet omkring vdi Skou oc Skiul, kom hand paa det sidste foran en Hule, som de Skou Jomffruer bode, huilke som begaffuede hannem tilforn met den Kiortel, der intet Verie kunde bide paa eller skade. De atspurde hannem, huor faare hand kom i saadan skickelse. Hand sagde dem aff sin sorge oc fremfarne Wlycke, oc klagede offuer dem, at det vaar gaaet hannem anderledis, end de haffde loffuet oc tilsagdt hannem. De gode Jomffruer trøstede hannem oc sagde, at hand vaar icke endnu nogen tid saa offueruunden i nogen Strid, at hand haffue io vundet saa meget som tafft. Men kunde hand forhindre Balder in synderlig offuermaade sød Mad, som hand brugte til at formere oc vederquege sin styrcke met, da skulde der staa gode raad til Seyeruinding offuer hannem.

Balders mad.

Hother fick mod til sig aff saadan tale, oc skickede alting til Krig oc Aff log imod Balder. Oc endog nogle aff hans gode Mend stode fast imod, at hand skulde icke stride imod Guderne, alligeuel foer hand frem vdi sit forsæt. Thi de sterke oc veldige lade vntertidē mere gielde deris egē huskud oc hastighed end gode raad oc skellig beuisning. Maa ocsaa vel saa ske, at Hother tænkte det for

Hastighed gaar tit for gode raad.

det som met Sandingen sigis: Kempe falder offte Seyerløs. Oc tit velter en liden tue it stort Læss. Balder giorde rede imod hannem met de Danskis hielp. Der Striden begyntis, styrte lige mange paa begge sider, indtil den mørcke Nat atskilde dem fra huer andre.

Hother stider fierde gang imod Balder.

Hother kunde ingen søffn faa om Natten, thi hand fryctede huorledes det vilde gaa. Det gaar och saa almindelige til, at naar hu oc hierte er urolige, Da faar Legemet en ringe huile. Hand gick hemelige ind i Balders Leyr, oc som hand fornam, at tre Skou Jomffruer haffde baaret hannem sin seduanlige søde Mad, da gaff hand sig effter dem paa ferskt spor, fiende deris Fodspor vdi Duggen, oc kom ind vdi deris Bolige. De spurde hannem huo hand vaar, Hand suarede: Jeg er en Harpeslagere. Oc nu saa en Harpe imellem Henderne, legte saa, at det vaar stort vnder at høre der paa.

Hother leger paa sin Harpe for Skou Jomfruerne, oc faar at vide huor Balders mad beredis.

Disse Jomffruer haffde tre Hugorme, aff hues Forgifft de tempe- beridde Balder den kaastelige Lægedom. Det saa Hother huorledes det til gick. Nogle aff samme Jomffruer vaare saa fromme mod at de gierne haffde deelt noget met hannem her aff, haffde icke den blant disse tre forment dennem det, oc sagdt: Det er icke ret eller til- at wi skulle styrcke Balders Fiende. Hother sagde: Jeg er icke selff, men en aff Hothers Krigsmend. De fromme Jomffruer aff Ære oc Dannished, oc gaffue Hother it stateligt Belte, som for Mandoms krafft vdi sig.

Der Hother drog tilbage igien, mødte hand Balder, oc stack han- Side, at hand falt halff død ned til Jorden. Der denne Ti- i Leyren, bleffue Hothers Folck glade, oc de Danske bedrøffuede, Balders Vanlycke. Balder fornam, at der vaar ickon Døden paa sig, thi begynte hand Striden paa ny om anden Dagen, oc lod vd i hærren, at hand skulde icke dø straa død, men ærlige vdi Marc- sine Fiender. Den næste Nat der effter kom Proserpina en Først- Helffuede til hannem, oc kundgiorde hannem, at hand skulde ve- Giest om anden Dagen. Det gick oc lige som hun sagde. Thi paa effter at hand fick dette Banesaar, døde hand met megen vee oc Hans Folck opkaste en stor Høy, oc begroffue hans Legeme der som den tid seduanligt vaar, saaledis at forskaffe Konger oc store herlig Jordefærd.

Hother slar Balder sit Banesaar.

Proserpina Helffuedis Førstinde biuder Balder til giest.

haffue veret nogle vdi vor tid, hues Høffuitzmand vaar en ved- som toge sig faare hemelige om Natte tide at opgraffue den- at de skulde finde her it stort Liggendefæ, mē der kom saa stor paa, at de maatte kaste alting oc løbe der fra. Thi der brød vd aff det høyeste paa Bierget, oc offuerfalt Graffuer- glade de komme der fra met liffuet, oc helbrede, oc lode alle oc omhu fare. Nogle sagde, at saadant Spøgelse skulde som vactede oc beskermede Balders Graff, effterdi at tørre Høye skulde giffue saa offuerflødelige vand fra effter denne Harald fordristet sig til at graffue paa vitterligt, om der skulde findis noget Liggendefæ eller

Balders Graff opkastis.

Balders

Otthin Balders Fader en Affgud.

Balders Fader Otthin, endog hand holtis for en mectig Gud, sa haffde hand alligeuel sit raad alleuegne hos Spaamend oc Traaldkarl huorlunde hand skulde komme til at heffne sin Søns død. En herlig Gu doms krafft vaar det, som haffde saadanne Folcks hielp behoff. Iblan andre spaadde hannem en Findsk ved nafn Rostiophus, at hand skul affle ved Rinde Kongens aff Ryssflands Daatter en Søn som skulde he ne sin Broders død. Der Otthin det hørde, forklædde hand sit Ansi at ingen skulde kiende hannem, drog bort oc gaff sig i tieniste met forness de Konge. Hand bleff strax giort til en Høffuitzmand for Kongens Krig folck, oc indlagde stor pris vdi Krig oc Aarlog, saa Kongen fick hanne kier, oc icke aleniste begaffuede hannem, men ocsaa sætte hannem næst i selff vdi Raadet. Det hende sig oc en kaart tid her effter, at hand slog a Kongens Fienders hær paa fluct, oc kom selff met Seier oc Tidende fø hiem til Kongen. Alle Menniske forundrede sig, at en Mands styr kunde bestaa oc tuinge saa mange paa en tid. Her aff fick Otthin m oc fordristede sig til at bede Kongen hemelige om sin Daatter. Kong gaff hannem it gunstigt Suar, huor vdaff hand bleff saare glad, strax begynte at ville kysse Jomffruen. Men hun gaff hannem it veld Mundslag i stæden for en Kyss. Thi drog hand strax bort aff Konge gaard, oc alligeuel hannem vaar vederfaret stor forhaanelse, stillede ha alligeuel sin vrede, oc tenckte huorledis hand i anden maade kunde frem sin vilie.

Otthin gifuer sig i kongens tienste aff Ryssland.

Otthin faar it Mundslag for en Kyss.

Paa andet Aar der effter forklædde hand sig paa ny, oc drog att ind i Kongens Gaard. Ingen kunde letteligen kiende hannem, thi hand ha de foruent sit rette Ansiet met vnderlig Smitte oc gruelig Farssue. Ha lod sig kalde Roster, oc gaff sig vd for en Guldsmid. Hand beuiste sin kaa met mange skøne oc subtilige stycker vdi Kaaber oc anden Metall. Oc aff Kongen en stor sum Guld, huor aff hand skulde forarbeide allehaa kaastelige Quinde smycke. Iblant andre herlige Smycke giorde hand m besynderlige flid it vdkaaret skønt Armbaand aff Guld oc nogle deil Guld Ringe, som hand gaff Kongens Daatter. Der bleff dog intet met vdræt; hun gaff hannem endnu saadan en Kyss, som hand fick tilfø Thi det gaar saa almindelige, at Fiende gaffue actis lidet, men Ven gaf ue er kier oc dyrebar. Skencken regnis offte effter Personen, fra huil den kommer. Saa formerckte vel denne snilde Jomffru, at denne ga Skalck søgte icke vden last oc wtuct met saadan sin suigefulde Rundhed falske Gaffuer. Hendis Fader fortørnedis, oc straffede hende hart, at h icke vilde samtycke hannem til sin Hosbonde. Men hun Aarsagede sig, sagde sig at vere endnu for vnger at gifftis, oc icke at vere kommen til Manduorne fulde Alder oc Aar.

Otthin bliffuer en Guldsmid.

Otthins anden Kyss.

Gaffue ansees effter Personen.

Otthin kommer tredie gang til kongen i Ryssland.

Otthin vilde dog icke lade sig afftrenge, alligeuel at hand to gan vaar haanlige forskut, men bleff frimodige hart i sit forsæt, oc kom tr gang vdi ny stickelse oc Klædebon, oc gaff sig vd for en forfaren S mand, at hand saaledis vilde afflegge sin skam oc vanære, som hann forn vaar vederfaren. Saaledis vaare nogle til vdi gamle dage, som h

forun

*

Otthins tredie Ryss.

Otthin drager fierde gang til Ryssland.

Lyckens hiul vendis vnderlige.

Otthin bedrager oc krencker Kongens Daatter aff Ryssland.

Wmilt Faders hierte.

Otthin vdskydis aff de andre Affguders tal.

foruende deris naturlige Skabning til allehaande skickelser, saa tit oc offt den lystede. Otthin giorde meget mandeligt Hoffuerck vdi Kongens gaard, oc holt sig altid met de beste oc hos de fremmerste. Men hand kunne dog icke vende Jomffruens hierte til sig vdi nogen maade. Thi det fandis vdi forfarenhed, at hues sind en gang aluerlige oc hefftelige fortørnis mit en anden, den neppelige nogen tid bliffuer Ven aff hiertet. Der hand ville tiu tredie gang fare aff Gaarde, bød hand hende atter en Kyss, men hun slog saa hart oc vredelige til hannem, at hand vende met sit Hoffuet i den Jorden. Thi screff hand strax paa it stycke Barck, rørde ved hende hiuet, oc giorde hende strax affsindig. Heffnede saaledis met en maadelig skaff sin store skam oc forhaanelse.

Hand vilde oc icke endnu affstaa sit forsæt, men giorde sig fierde gang vdi Quinde klæder, oc kom veyfarende til Kongens Gaard. Der giorde hand sig saare tienstactig, oc ingen viste andet, end at hand vaar it Quindefolck. Hand lod sig kalde Vecke, oc gaff sig vd for den som haffde forfarenhed vdi Lægekaanst. Paa det sidste kom hand vdi Dronningens tieniste, oc bleff Jomffruens Tærne. Hand toede hendis Fødder, giorde hende hues anden tieniste de andre Piger pleiede at giøre. Lycken vendis vnderlige omkring, mand finder vndertiden aff slompelycke, det som man haffuer offte forgeffuis søgt met megen Kaanst oc Arbeide. Det skeede sig at Jomffruen bleff siug, oc nøddis nu til at bedis om hielp aff den Mænder, som hun tilforn haffde foract oc forhaanet. Hand gaff act hendis siuge, oc sagde, at der stod ingen raad til at bierge liffuet, vden man met det allerførste en Læge drick. Men hand sagde sig at befrycte, at hun skulde icke taale den for sin beskheds skyld, vdē hun lode sig veluilligen beforn. Der hendis Fader det hørde, befalede hand at skee, som hand begerede. Men den arrige Skalck forgette icke huad hand lang tid haffde lidt, men gaff met hende.

Mögle mene at dette skeede met Kongens egen vilie oc samtycke, at hand paa maade vilde belønne hans Velgierninger oc tro tieniste. Det er ynckeligt at tencke paa, at end ocsaa it Faderligt hierte kand foruendis mod egen Barn, naar onde tancker oc affecter tuinge naturlig Kierligheden fra sig. Der Kongens Daatter bleff nu siuglig, oc fødde sit Faa: men Faderen saadan sin skammelige vildfarelse.

Saadant spurdis aff de andre Affguder, Othins Metbrødre, da de deres Berelse til Constantinopel, da forskøde de oc aldelis vdskydis aff deris Tal oc Samfund, for hans værlige rycte oc wanærelighed, hand bedreffuet haffde. De sætte hannem icke aleniste en ærlige Befalning, men ocsaa strengelige forbøde, at nogen skulde giøre hannem nogen ære eller dyrckelse. Dennem siunes det bedre, at hand ene miste sin myndighed, end de selff wskyldige hans wtuctighed, oc lide skade paa deris Religion. Thi det skeedis den Menige mand, som de hulde her til dags vdi at föracte deris Helligdom, oc for Othins skendsels

skyld offuergiffue oc lade all seduanlig dyrckelse falde. De befryctede sig, at de skulde offuerfaldis oc ihielslaas, oc allesammen lide straff for Otthins skyld. Thi giorde de hannem vd, oc fordreffue hannem, at hand bleff landflyctig, oc sætte en anden ved naffn Oller vdi Regimentet oc Guddoms sæde. Ligeruis som de skulde hafft mact at giøre til Gud oc giffue Konge naffn huem dennem lystede. De antuordede Oller all fuldmyndighed, oc paa det intet skulde fattis, men alting skulde gaa dissbedre for sig, da gaffue de hannem Othins naffn. Der Oller haffde regeret i ti Aar, forbarmede Otthins Stallbrødre sig offuer hannem, lode denne straff vere nock for hans Synd, oc toge hannem til Naade igien. Fordi hans formere vanrycte vaar nu met tiden dissimellem forgæt. Dog vaare der mange iblant dennem, som meente, at hand burde aldrig at skulde stædis til sin gamle Værdighed oc Ære, for de løssactige Kaanster oc Quindactige giernninger hand falskelige bedreff, dem alle til skam oc vanære. Nogle sige at Otthin gaff en part aff sine Stallbrødre gode ord, en part stor Skenck oc Gaffuer, oc kom saa formedelst disse wloulige middel igien til sin stat oc formere Dignitet. Vil nogen vide huor stor den sum Penninge vaar som Otthin vdgaff, da spørge sig dem at, som vide huor dyre Guddoms ting pleier at sellies for Guld oc Penninge. Jeg bekiender mig at haffue aldeles ingen forstand vdi saadan Kiøbmandskaff. Der Oller vaar fordreffuen fra Constantinopel aff Otthin, rømde hand ind i Suerige, oc der begynte som vdi en ny Verden, at faaregiffue sin Traaldoms konst. Men kaarde tid der effter komme de Danske, oc sloge hannem ihiel. Der scriffuis om hannem, at hand vaar saa behendig vdi sin Kaanst, at naar hand trylde it Been, da kunde hand der met komme frem offuer Haffuet, lige som hand haffde brugt en Baad met sine aarer.

Oller bliffuer en Affgud.

Otthin bliffuer en Gud igien.

Oller rømmer fra Guderne ind i Suerige, oc bruger der megen Traaldom.

Otthin kom til sin gamle myndighed, saa at alle Nationer vndsatte oc elskte hannem, lige som en ny lius dag vaare kommen paa Himmelen. Oc ingen stæd vaar i Verden, der som mand icke fryctede hannem. Dog hand formerckte, at hans Søn Boe, som hand afflede met Rinde, Kongens Daatter aff Ryssland, vaar en duelig Krigsmand, kaldede hand hannem ind for sig, oc sagde, hannem laa mere mact paa, at hand nu tenckte at hessne sin Broders Balders død, end at offuerfalde dem met Krig, som intet haffde fortørnet hannem.

Dissimellem bleff Kong Geuar i Norge forraadt oc slagen aff sin ypperste Mand ved naffn Gunde. Men Kong Hother hessnede hans død, forfulde oc fangede denne forneffnde Gunde, oc kaste hannem paa brendende Ild, ligeruis sō hand offuerfalt tilforn sin egen Herre oc bar hannē inde om Natte tide. Der hand saa haffde hessnt sin kiere Tuctemoder død, sætte hand begge hans Sønner, Herlet oc Gerit, at raade for Riget.

Kong Geuar i Norge forraadis.

Siden drog Hother hiem til Danmarck, forscreff en Herredag for sine beste Mend, oc gaff der faare, huorledis hannem fulduitterligt var aff sandru Spaadom, at hand skulde nu endelige omkomme i denne krig, som hand skulde føre imod Boe Otthins søn. Bad dem der faare venligst, de vilde hylde hans Søn Rørick til Konge vdi Riget, paa det Rigens fred skulde icke ved oprøriske Hoffueder affhendis fra dem til nogen fremmed, oc vdi

Kong Hother lader hylde sin Søn Rorick til Konge i Danmarck.

oc vdlendige Herskaff. Hand sagde at den lyst, hand haffde aff sin Søns velfærd oc vdkaarelse, fortog hannem all den bedrøffuelse, hannem aff den [illegible]nerendis død paahengde. Der Danske Mend haffde samtycket oc [illegible]giort hans begiering, drog hand strax imod Boe, oc bleff der slagen. [illegible] Boe kiøbte denne Seyeruinding dyre. Thi hand bleff saa offuer[illegible]de hart saargiort, at hans Knecte maatte bære hannem hiem aff Val[illegible] paa deris Skiolde, oc hand døde strax om anden dag der effter. Ryf[illegible] begrøffue denne Boe met stor ære, oc opkaste en Høy som de gaffue [illegible] aff hannem, at saadan en fin vnger Mands naffn skulde bliffue diff[illegible] i tilbørlig hukommelse hos alle Effterkommere.

Kong Hother ihielslas aff Boe, oc Boe fick sit Banesaar aff hannem igen.

Rørick Slyngebaand XV.

Rørick.

Er Kong Hother vaar død, fulde Curlender, Suenske oc Slauonier oc andre flere omliggende Lande fra Danmarckis Krone, Huilcke tilforn vaare Danmarck vndergiffne oc skatskyldige, men vilde nu vere fri fra all Tribut oc seduanlig Aarlige skat effter Kong Hothers død oc affgang. Thi reiste Kong Rørick mand [illegible] offuer alt Danmarck, oc formanede huer oc alle, at de vilde tencke [illegible]ris Forfædris Mandoms gierninger, oc mandelige affuerie saadan [illegible] forsuare deris Fæderne lands rettighed. De vdlendiske Fiender [illegible] en Konge, oc droge imod Kong Rørick met tuende Hær. Den ene [illegible] paa en hemelig stæd. Met den anden droge de frem i Marcken.

Curlender, Suenske oc Slauonier falde fra Danmarckis Krone.

Men der Kong Rørick fornam deris Forrederi, lagde hand fra Lan[illegible] [illegible]ne Skib, at hand skulde icke tuingis paa begge sider til lige aff [illegible]. Siden offuerfalt hand dem som haffde bestilling at falde he[illegible] [illegible]nd paa hannem, saa at de omkomme alle i det samme de haffde be[illegible] Rørick oc hans Folck. Den anden Hær forundrede sig dissimel[illegible] hand tøffuede saa lenge, oc viste icke aff at hand haffde nedlagd deris [illegible]dre. Thi bleffue de paa det sidste til sinds at ville seyle imod han[illegible] forføge huad hand førde i sin Skiold. De haffde met sig vdi deris [illegible]ordentelig sterck Krigsmand, som vaar en Troldkarl, der hand saa [illegible] sagde hand til begge parter: Mig siunis raadeligt, at nogle faa [illegible] sig i fare, oc den Menige mand i dag frelser sit Liff. Jeg er [illegible] side, om der er nogen iblant eder Danske, som tør vøffue sig [illegible]dmig. Dog met saadanne forord oc vilkaar, at der som ieg [illegible], da skulle wi her effter vere skatfri, men offueruindis ieg, da [illegible] her effter den gamle seduanlige Skat til Danmarck. Jeg [illegible] til it veluilligt Pant, at ieg i dag enten skal fri mit Fæder[illegible] [illegible]guarende Trældom, eller oc føre det videre der vdi. Der [illegible] som haffde større mod end styrcke, hørde dette, atspurde [illegible] huad hans løn skulde vere, som torde giffue sig i Kamp [illegible] Tydsk. Kong Rørick haffde hos sig sex Armbaande, [illegible], saa de kunde icke skilies at, dem loffuede hand sig at

Kong Rørricks listige anslag.

En Tydsk kempe som er en Troldkarl.

ville forære den met, som vilde trede imod denne Tydsk. Den vnge Danske Karl viste icke huorlunde Lycken vilde begiffue sig, thi vende hand sig til Kong Rørick, oc sagde: Der som mig hendis at indlegge nogen pris, de maa det staa til eder selff, huad eders rundhed vil vnde mig. Men der som det gaar mig icke aldelis effter mit forsæt oc vilie, huad vil da eders Naade betencke mig til løn? Thi der som ieg offueruindis, da haffuer ieg enten Døden eller euig vanære vdi begge hender. Dyd oc Mandoms gierninge bør Loff oc Ære. Den som intet mandeligt vdretter, hand døer haanlige eller leffuer skammelige. Effterdi ieg endnu tuiler, huort Lycken vil henuende sig, da tør ieg ingeledis begere det som ieg er wuiss paa, om det høre mig til met rette eller oc ey. Det er daarligt at tage Eblet aff Træet før end det er moet, oc begiere den løn som mand endnu icke haffuer fortient eller giort noget Arbeide faare. Denne min fri Haand skal enten giffue mig Seyer eller it stacket Liff. Der hand dette haffde sagt, hug hand til sin Fiende met større dristighed end styrcke. Thi den anden hug strax til hannem igien, saa at hand der ved falt død ned paa Jorden. De Danske blev drøffuedis, oc de Tydske glæddis storligen der offuer, oc vndfinge deris Kempe met stor Pris oc Triumph. Hand optendis oc selff saa hoffmodelige i sit sind aff denne Seyer, at hand strax tenckte at legge mere Pris til. Thi gick hand om anden dagen atter frem for den Danske leyr, oc vdraabte paa ny til Kamp, huo som aff dem lyst haffde at fecte met hannem. Hand mente sig at haffue slaget den sterckiste ihiel, som vaar iblant de Danske, og nu ingen ydermere at vere, som skulde fordriste sig til at gaa vd imod hannem, eller oc offuer huilcken hand io vilde lættelige faa offuerhand. Lycken fremgang er offte en Moder til Hoffmod, oc ingen større Aarsage til offuerdaadighed end megen metgang oc lyckfalighed.

En Dansk Kempe offueruindis.

Lycken føder hoffmod.

Dette fortrød Kong Rørick, at en Tydskis traadzighed skulde nuorde alle Danske Mends mandom, oc at de som førre vaare offuerwundne den aff Danske Mend skulde nu saa løssactelige oc haanlige denne forachte. Hand gremmede sig, at der fands ingen i sin gantske store Hær saa vaage oc mandelig, der vilde voffue sit Liff for sit Fæderne land. Dette kunde den frimodige Kempe Vbbe icke lenge fordrage. Hand vaar baade sterck og forfaren i den sorte Konst. Kongen loffuede hannem de ser kaaldede Armbaand for sin wmage til en Ereskenck. Men hand sagde til Kongen: Herre, ieg forlader mig icke paa det som i selff beholde i Hemmelighed oc icke antuorde det en anden i foruaring. Der som i vdi gode Mænd nærueresse befale det nogen at giemme, saa haffue i icke ret til at tage det igien. Thi det giør en Kempe modig, at hand er viss paa en ærlig belønning for sit Arbeide. Dette sagde hand ickon aff sin skempt, thi den egen dyd oc fromhed tuingde hannem alene til denne Kamp, at affuende Fæderne lands naffns vanære. Rørick mente det vaar aluers tale, at hand haffde saa stor begiering til Guld. Da paa det at ingen tuil skulde paa hans Løffte oc tilsagn, greb hand dette Guldsmycke, som haffde i Skibet, oc vilde kast det hen offuer til Vbbe. Men der vaar saa meget imellem begge Skibene. Thi vant hand icke frem met det, men det faldt

Vbbe en Dansk kempe.

til

til Haffens bond, hart ved Ubbis Skib. Her aff er det kommen, at mand kaldte hannem effter denne dag Kong Rørick Slyngebaand. Dette lieff Ubbe it vitnesbyrd om hans store Dyd oc Mandom. Thi hand lod sin paakiende, at hand icke stride for Guld oc Gaffuer, men aff it frit sinnedigt hierte, for Pris oc Ære met Dyd oc Mandom at indlegge. Endog den tilsagde Forræring vaar nu borte, alligeuel vaar hans mod oc mandige Hierte icke drucknet i hannem. Folcket aff begge sider sloge sig saar i en Ring paa Marcken, oc huer ynskede sin Kempe Lycke oc Seyerindding. Der droge de to stercke Kemper tilsammen met skarpe Suerd oc vrede Hierter, oc hugge saa lenge ind paa huer anden, at de icke lode af, for end de blessue begge liggendis døde vdi Kredzen hos huer andre. Dyncker, at Lycken haffuer hafft den ene saa kier som den anden, oc dræbte den saare Seyeruindingen, oc den ene fick icke mere Lyst oc Pris end den andren. Effter denne dag factedis disse Tydske, oc gaffue siden Kong Rørick i Danmarck deris Aarlige oc seduanlige Skat, som tilforn.

Kong Rørick kaldis Slyngebaand.

Ubbe, oc den Tydske kempe sla huer andre ihiel.

Curlender, Suenske oc Tydske blissue Danmarck skatskyldige igien.

Vdi samme tid døde Geruendel, Statholder oc Høffuitzmand vdi Judland. Hand lod tuende Sønner effter sig, Haardeuendel oc Fenge. Dem satte Kong Rørick vdi deris Faders stæd, at skulle forsuare oc regere Judland. Haardeuendell gaff sig til Søes, oc lagde sig it stort naffnkundigt sin Sørøffueri. Der hand dette haffde brugt vdi try Aar, da lod Kong Koller aff Norge sig forlyste at søge hannem, om Lycken vilde vnde hannem, at hand kunde tuinge oc nederlegge saadan en mectig oc naffnkundig Herre. Der hand lang tid haffde søgt hannem, fundis de begge paa en Ø mit vdi det vilde Haff. De stigede der paa Land, huer ved sin side, oc som de ginge at besee Landens leilighed oc lystige Platz, møttis de allene wforuarendis vdi en Skou. Haardeuendell talede til Kongen, oc sagde: Effterdi du haffuer vndsagdt mig, oc wi nu endelige skulle slaes, lad os wi stillis fra denne Ø, saa siunis mig ærligst oc raadeligst paa dit gode Raad, at wi allene giffue oss i Kamp, oc lade see vden andre deris hielp, hvilcker aff oss selff mest formaa.

Kong Koller aff Norge, oc Haardeuendel lands Herre i Judland findis paa en ø, huor Harduendel slar Kongen ihiel.

Kong Koller forundrede sig paa den vnge Mands snilde oc dristige Gemytte, og sagde hannem oc sagde: Effterdi du giffuer mig kaar at vduelle Strid eller enlig Kamp, saa siunis mig best at vere, det som du siger. Thi naar wi To allene gaa tilsammen, da ere wi vden alt andet fees vor Mandom aff de andre, oc wi kunde diss snarere giøre os all denne Trætte. Men effterdi wi ere wuisse, huorlunde den skal gaa oss aff, da ville wi endnu samtycke tuende Artickler, før wi begynde noget. Først, at huo som faar Seyer oc Offuerhaand, skulde den andens døde Lig met begge vort Folck hederlige oc ærligt begrafue. Thi endog wi vdi sind oc forsæt ere wsamdrectige met huer andre, wi alligeuel indbyrdis forbundne paa Menniskelige naturs vegne, oc meget Tirannisk oc Wgudeligt, at lade vor vrede Offuerhaand, at den skulde oc vare effter den andens død. Det tuend skal falde, naar en aff oss er falden. Det skal leggis

Tuende artickler samtyckis imellem Kong Koller og Harduendel.

hannem til en stor ære, som beuiser sin døde Fiende ære. Dernæst er oc andet stycke icke vert at forgette. Det hender sig offte, at en Kempe bliffue saa haardelige lemmelæst aff en anden, at endog hand beholder Liffuet, sa faar hand alligeuel en wbodelig skade paa sit Legeme, oc skulde tusindfol heller vere død end leffuendis. Thi met Døden forgettis all sorg oc vaan de, Men den leffuende bær daglige sorg for sit Legemis oc Lemmers fo derffuelse. Thi ville wi giøre for det andet saadan en Contract, at hu som giør den anden paa sine Lemmer oc Legeme drabelig affbreck oc skad hand skal giffue hannem til vederlag oc skadegield Ti pund Guld. Man ynckis dog offuer en fremmedis Wlycke, huor meget mere sømmer oss haffue omhu for oss selff. Det er naturligt, at huer tycker sin skade ilde vere. Huo som icke haffuer nødtørfftigheds omhu for sit eget Legem hand er sin egen Manddrabere.

Der de haffde nu begge giffuet huer andre deris Tro paa disse fo neffnde Artickle, ginge de strax tilsammen. De lode det icke effter, end de haffde aldrig seet huer andre før end denne dag. Den megle lystighet som stæden førde met sig, kunde icke formilde eller vende deris hastige sin oc Mandelige mod. Haardeuendell forgette i sin vredis hastighed at ti ge sin Skiold for sig. Hand greb Suerdet i begge Hender, oc hug sin lenge paa Køllers Skiold, at den falt i smaa stycker fra hannem. I ti samme hug hand den ene Fod aff hannem. Oc der hand vaar død a samme Banesaar, lod hand begraffue hannem meget hederlige oc høytid lige, som tilforn vedtaget vaar. Siden forfulde hand oc slog ihiel ham Syster Sele, som vaar ocsaa meget forfaren vdi Sørøffueri oc and Krigs handel.

Kong Køller ihielslaes.

Haarduendel faar Kong Røricks daatter til ecte.

Der Haardeuendel haffde i try Aar veret i Søen, drog hand hø til Kong Røric, oc lagde stort Venskaff hos hannem met meget hø Roff oc vdualt Byte, som hand forærede hannem met. Hand bade a Kongens Daatter Geruthe, fick hende, oc afflede en Søn, ved naffn Ha leth, met hende. Hans Broder Fenge bar affuend der ved, oc søgte lem pe, at hand kunde affliffue hannem. Saa maa Dyd oc Fromhed end ti saa bære fryct oc fare iblant dem som ere næst Slect oc Byrd. Der Fe ge haffde slaget sin egen kiødelige Broder ihiel, lod hand det icke bliffue ved, men tog hans Hustru Geruthe til sig, oc bedreff saa baade Hø Mord. Thi huo som en gang giør ilde, hand synder diss dristeligere anden gang. En Synd affler anden. Fenge vaar icke aleniste Tiø nisk, men ocsaa tredsker oc falsk, oc vilde der faare besmycke oc tecke sin Gierning met Fromheds skiul oc Dydigheds kaabe. Hand sagde sig haffue slaget sin Broder ihiel, paa det hand vilde skille den from Dandis Quinde Geruthe ved den haarde oc wdydige Mand, som sa saa meget ont aff hannem vden all skyld oc brøde. Saadan løgn lyd hannem. Som det endnu gaar til paa denne dag, at Løgn antagis Sandhed hos mange Førster oc Herrer, besynderlige der som Bagta re oc Oretudere affholdis oc æris.

☞

Fenge ihielslar sin Broder.

Merck.

*

Der

Der Amleth Haardeuendels Søn saa, huorledis hans Farbroder be- [illegible] saadant Wgudeligt mord oc Ketteri, fryetede hand sig for hannem. De paa det hand kunde frelsse sit Liff, stillede hand sine Gierninger oc tale, [illegible] som hand hassde veret vild oc affsindig. Hand laa altid vdi Dreck [illegible] Skarn, oc besmittede sit Ansict oc gantske Legeme met megen wsynlig [illegible]ærdighed. Alle hans Ord oc Suar vaare latterlige oc daarlige. [illegible] hans bedrifft siuntis at komme fra en Geck. Ja huad skal mand mere [illegible] hannem? Hand siuntis ligere it vanskafft Spøgelse, end it Men- [illegible] Vndertiden sad hand ved Ilden vdi Asken, oc feiede Kullene frem oc [illegible] vndertiden giorde hand Træ kraage, Sued dem vdi Ilden, oc bøye- [illegible] mod enden som hine Fiskere kraage, at de skulde diss fastere holde [illegible] kaste dem paa. De spurde huad hand giorde? Hand suarede: [illegible] Spiud til at hessne min Faders død met. Mange hulde det for [illegible] Suar, dog saadant Arbeide, so hand vel foruarede, hialp allige- [illegible] i fremtiden at fuldbriffue sit forsæt, som wi ville her effter faa [illegible]. Mange, som dybere besindede hans idret, mistenckte hannem, at [illegible] icke saa galen som hand siuntis, men skiulte sin Visdom oc for- [illegible] snild Enfoldighed oc tredsker Daarskaff. Thi lagde de op it [illegible] at mand skulde forsøge hannem paa en hemelig sted allene met it dei- [illegible] Quindfolck, om hand vilde lade sin hu oc hierte betagis met Kierlighed [illegible]. Thi det er Menniskelige natur metgiffuet, at den kand icke vel [illegible] Kierlighed met Tredskhed, naar mand ved sig ellers foruaret vdi løn- [illegible] Oc meente nu der faare, at der som Amleth vaar icke ret affsindig, [illegible] hand vel lade sig offueruinde aff begiering til denne Quinde. [illegible] bleff forsticket hen vdi en stor Skou, at skulde der forsøgis. Iblant [illegible] som hannem fulde vaar en som hassde veret opfødt aff første Barn- [illegible] hannem. Hand tenckte paa gammelt Kundskaff, oc gaff hannem [illegible] Tegen, at hand skulde tage sig vel vare. Thi hand viste det vilde [illegible] hans liff, om der fands nogen forstand hos hanne, eller oc om hand [illegible] Quinde som førdis vdi Skouen til hannem. Dette formerckte [illegible] ved sig selff. Der faare der de bøde hannem stige til Hest, sætte [illegible] baguent der paa, vende sin Ryg frem mod Halssen, oc sit Ansict [illegible] mod Hestens rumpe. Der feste hand oc Beedzelet, ligeruis som [illegible] icke andet, end Hesten skulde saaledis regeris. Vdi saa maade [illegible] sin Stiffaders paalagde oc optenckte Tredskhed. Det vaar [illegible] vnderligt Spectackel, at see paa, huorledis Hesten gick frem [illegible], oc Manden som reed styrede hannem ved Rumpen.

[illegible] de nu komme noget frem vdi Skouen, mødte de en Vlff. Am- [illegible] huad det vaar? De sagde, Det er en vnger Fole. Hand suarede: [illegible] haffuer Fenge saare faa vdi sin Gaard. Met saadan [illegible] Skemt ynskede hand straff offuer sin Stiffader, at Vlffue [illegible] maatte hessne paa hannem hans Faders død, oc tage [illegible] Land oc Liff fra hannem, som hand hassde fortient. [illegible] hannem ret met sit Suar, Da sagde hand, at det vaar [illegible] mening hand fremsagde. Saa lempede hand alle [illegible] bleff icke greben vdi dem, oc ey heller sagde meget wsant.

Amleth giør sig galen.

Amleth giør Kraage.

Amleth mistenckis.

Amleth forsticks hen vdi en Skou met i Quindfolck.

It lystigt Spectackel aff Amleth.

Amleth ynsker met morick tale hessn offuer sin Stiffader.

Siden komme de ned til Stranden met hannem, oc saae der ligge it stort Roer aff it Skib, som der vaar forgaaet. De sagde: Her finde wi en stor Kniff. Hand suarede der til, oc sagde: Da hører it stort Bøste her til, som saadan en Kniff skal brugis. Hand meente vden all tuil Haffuet, vdi huilcket saadanne Roer vndertiden giordis vel behoff. De bade hannem see til Sanden, som laa paa Haffbredden, oc skue det deilige huide Mel. Hand suarede: Det er malet met Værmøller, oc den huide froe aff Hafffens bølger. De loffuede hans Suar, oc hand prisede selff saadan sin forstandige tale.

Der de komme nu langt frem vdi Skouen, forlode de hannem alene, at hand diff dristigere skulde forgribe sig imod den Quinde, som de der haffde bestillet, at skulle komme wforuarendis til hannem. Oc hand haffde visselige giort det, haffde icke hans gamle Stallbroder giffuet hannem it Tegen der aff. Thi hand fangede en Brems, oc stack it Straaigiennem den, oc lod den saa flue hen som Amleth vaar. Der Amleth det saa, fornam hand strax, at der vaar Suig oc Forræderi paa færde. Hand gick videre frem met Quinden, i it stort Wføre, som ingen kunde see hannem. Der bad hand hende gantske venlige, at hun vilde dylle met hannem, oc icke sige for nogen, huad imellem dem skeet vaar. Denne Quinde vaar opfødt aff Barndom met Amleth, thi dulde hun met hannem effter hans vilie oc begiering.

Amleth giffuis tegn at hand skal foruare sig.

Siden at Amleth bleff hiemført, spurde de hannem at aff Spaat, om hand haffde rørt noget ved Quinden. Hand suarede, Ja. De spurde fremdelis, paa huad sted oc Seng det skeede. Hand suarede, paa Rygaassen aff it Hus, paa en Heste hoff, oc en Hane kam. Disse try ting førde hannem met sig vdi Skouen, paa det hand skulde altid sige Sandhed, dog vaare der mange som loe oc spaattede saadan tale. Quinden bleff oc atspurt, men hun nectede det hand bekiende. Huer mand trode hendis tale, effterdi der vaar aldelis ingen aff de andre som viste huad skeet vaar. Der kom hans tro Stallbroder frem, oc lod sig høre, huorledis hand frelste hannem ved det tegen hand tilskickede hannem. Amleth sagde, at hand fornam vel noget, som kom fluendis frem for hannem met it Straa vdi Rumpen. Der aff loe de andre, men hans Stallbroder behagede hans forstandige Suar saare vel.

Der de nu kunde ingeledis faa noget om at holde met hannem, raadde de en aff Fengis venner, at mand skulde søge Aarsage met større flid vp obenbare Amleths tredskhed. Hand gaff faare, at Fenge skulde lade, som hand vilde reise fra Hus vdi nogen merckelig Bestilling, oc lycke Amleth enlige inde vdi it Hus met sin Moder, oc lade en ligge i skiul dennem underterligt, at høre huad ord oc tale der ginge imellem dennem. Der som nogen Visdom vaar paa færde, da skulde Sønnen vden tuil intet dylle for Moderen aff sit forsæt. Denne samme Fengis Raadgiffuere loffuede at ville selff vere den, som skulde vaacte hemelige paa deris Samtale. Fenge fulde hans raad, oc lod som hand vilde reise en lang vey fra hus, Amlet oc hans Moder bleffue indelucte i en Stue tilsamen. Men Amlet fryctede det som i sandhed vaar, at nogen skulde hemelige vaacte paa deris tale. Thi løb hand først, som hand

It andet fund at forfare Amleths tredskhed.

hand almindelige pleiede, omkring i Huset, oc slog sine Arme vd som Vinger, oc goel som en Hane, oc stigede op paa it Knippe halm som Skalcken var skiult vdi, oc spranck der offte op oc ned, at forsøge huad der for haanden vaar. Der hand formerckte, at der vaar noget hart vnder hans Fødder, greb hand til it Suerd, oc stack hannem der met igiennem, som der laa skiult. Hand drog hannem siden vd aff Halmen, slog hannem ihiel, oc hug hans Krop i smaa stycke. Siden sød hand den vdi hæt Vand, oc kaste den ned igiennem it priuet for Suin. Der effter vende hand sig til sin Moder, som græd offuer hans Daarlighed oc Galenskaff, oc sagde til hender: Du arge kætterske Hore, som tager i faffn den som myrde din kiere Hosbonde, og elsker den som giorde din eniste Søn Faderløs. Wmælendeligt lessue saa hen vden alt skel oc fornufft. Saadan haffuer du ladet handlandt, at din natur er, i det at du saa snarlige haffuer forget din første Ægtefælle. Du skalt oc vide, at ieg icke vden Aarsage giør mig galen, thi jeg veed vist, at den som icke sparde sin egen Broder, hand bruger ingen Barmhiertighed mod sin andre Sleet oc Byrd. Det er icke Galenskaff, at fortie oc foruare sit Liff oc Vælfærd ved Galenskaff. Min Faders død ligger mig dag oc nat i hierte, kunde mig ickon allenlste giffuis lempe oc leilighed til at hessue den. Alle Gierninger ville icke vdrettis paa en stæd. Det hører stor forslagenhed til at fange de haarde oc wbarmhiertige Tiender. Det er forgeffuis, at du begræder min Galenskaff. Vilt du sørge du græd offuer din egen skam oc vanære. Ellers maat du heller tie aldeles stille. Met saadanne skarpe ord oc straff vende hand sin Moders hierte fra Wdyd til Dyd, fra denne nærverende Fengis wtilbørlige kierlighed til sin Faders formere gamle Tro oc Loffue.

Amlet slar den ihiel som laa paa lur at tage vare paa hannem.

Amlets tale til sin Moder.

Der Fenge nu kom hiem igien, oc spurde effter den Spedere, som han satte til at vocte paa Amlet, da fants hand ingen sted, oc ingen mand vidste huort hand vaar henkommen. Amleth bleff skemts vis atspurt om hannem, hand sagde sig at haffue seet hannem gaa bort paa en hemelig sted, hvor han falden ned igiennem Hullet, blessuen der quald, oc opæt af Suin paare der tilstede. Endog saadant Suar vaar sant, alligeuel vaar hanem aff alle met spaat oc ladder.

Fenge haffde gierne affliffuet Amleth, men hand torde det icke forhaande for hans Farfaders Røricks oc Moders vrede. Thi forscreff hand brefue til Kongen aff Engelland, at skylden skulde henge paa en fremmet Mand paa hannem selff. Sparde icke at besmitte sin gode Vens rycte, om hand kunde drifsue sit onde forsæt, oc selff vere vden vanrycte oc skam. Der Amleth skulde nu endeligen drage aff stæd, befoel sin Moder, at naar Aar oc dag vaare forløbne, da skulde hun sige, at han vaar komne visse Tidinde til haande om hans død. Oc lade hun da Liccing hengis met Klæder, syd tilhaabe i huer andre, lige som hun giorde hannem sin tilbørlige Begengelse. Paa samme dag oc time bad Amleth, at hand visseligen vilde komme hiem igien til hendes Moder, drog hand bort met to andre sin Stiffaders Tienere, med Breffue, indscreffne vdi Træ, som da seduanligt vaar vdi de

Fenge staar effter Amlets liff, oc forscriffuer hannem til Engelland.

dage,

dage, vdi huilcke befaledis Kongen aff Engelland, at hand skulde lade omkomme Amleth. En nat paa Reysen som de huilde sig, fant Amleth disse Breff hos dennem. Oc der hand fornam huad paa færde vaar, vdslætte hand denne Scrifft, oc foruende meningen derpaa. Hand lod sig icke nøye der met, at hand haffde vent sine Metbrødre den død til, som hannem vaar tilsticket, men screff fremdelis, at naar Kongen haffde ladet disse to ophenge, da skulde hand giffue Amleth sin Daatter til ecte.

Amleths listige paafund.

Der de komme til Engellands Konge, oc antuordede disse Breffue fra sig, mente de, det skulde giælde Amleth, oc viste icke at de haffde forraadt sig selff. Kongen lod sig intet bemercke, oc tog venligen mod dem alle. Men Amleth vilde huercken æde eller dricke aff noget som bleff dem forbaaret. Huer mand forundrede sig storlige her paa, at denne fremmede vnge Mand forsmaadde alle disse kaastelige Kongens Rætter, ligerui som det haffde veret nogen ringe Bonde føde eller spise. Thi lod Konge hemelige en aff sine Tienere ligge vdi Kammeret om Natten, at høre paa deris tale, som dem siden vaar imellem. Amlets Metbrødre spurde hannem til, huor faare hand holt sig fra all Mad oc Dricke, lige som det haffde verit forgifft. Hand suarede oc sagde: Brødet smagte aff Blod, Øllet aff Jern, oc Flesket aff døde Mends raadne aadzel. Fremdelis straffede hand icke aleniste Giestebudet, men ocsaa Herren selff. Hand sagde: at Kongen haffde Øyne som en Træl, oc Dronningen stickede sig i tryy stycke, som en Tienstequinde metfølger. Hans Stallbrødre straffede hannem for saadan tale, oc sagde, hand forgette icke end nu sin gamle Gallenskaff, idet hand straffede det, som loff vaar vært, oc talede ilde paa den gode Herre Kongen, oc forhaanede Dronningen den dydige oc fromme Førstinde.

Amleth atspurdis hui hand icke vilde æde aff Kongens Mad.

Der saadanne Ord om anden dagen komme faar Kongen, sagde hand: Denne Mand maa enten vere noget synderlige vis, eller oc meget daarlig for alle andre. Thi lod hand strax kalde sin Foget for sig, oc spurde hueden det Brød vaar, oc om der haffde staaet noget Slag, som Kornet vaar voxet. Fogeden suarede: Brødet haffuer vor egen Bagere bagget, men Kornet er voxet paa en Marck, som døde Mends been endnu ligge, til it Tegen, at der haffuer staaet it Slag vdi gamle dage. Wi saa oc almindeligen gierne der vdi vor Vaar sæd, fordi der er saare fructsommelig Jord. Men om Brødet haffuer nogen affsmag der vdaff, det kan ieg icke vide. Der Kongen det hørde, fant hand at Amlets ord vaare sande. Hand spurde videre, hueden Flesket kom. Fogeden suarede og sagde, at Suinene vaare komne vd, oc haffde ædt wforuarendis aff en Røffueris døde oc raadne Krop. Oc kunde vel vere, at Flesket haffde vansmag der aff. Kongen gaff oc Amlets ord mact i dette stycke. Han søgte fremdelis om Øllet, Groff der som Vandet vaar taget, oc fant der vdi Jorden mange rustige Suerd, aff huilcke de meente at Øllet haffde faaet den affsmag. Nogle sige, at Miøden bleff straffet, for Bierne haffde dragit deris føde aff it døt Menniskis ister, hues luct vaar kommen sig medelst Honningen vdi Miøden.

Amleths tale beuiste at vere sanden.

Der Kong

Der Kongen formerckte, at Amleth hassde sagt ret vdi alle disse [illegible], kaldede hand sin Moder hemelige ind for sig, oc spurde huo hans Fader vaar. Thi Amleth sagde, at hand saa vd vnder Øynene som en Træl, det vaar hans affkom vel nær sagt. Hans Moder suarede, at hun [illegible] aldrig aff nogen anden Mand at sige, end Kongen hans salige Her[illegible] Fader. Men der hand truede hende, at hand vilde lade pine hende, da [illegible]ende hun, at en Suend oc Træl vaar hans Fader. Siden der hand [illegible]spurde Amleth selff, aff huad Aarsage hand straffede hans Dronnings [illegible], som beuiste sig saa from oc dannis mod hannem, da fick hand at hø[illegible] at hun vaar lige saa høybaaren som hand. Thi Amleth sagde, at hand [illegible] disse try stycker paa hende, som findis almindelige hos ringe oc [illegible] Tienistepiger. Det første, at hun skiulte sit Hoffuet vdi sin Kaabe. [illegible], at hun vdi sin gang drog sin Kiortel op vnder sit belte. Det tre[illegible] hun aad, det som hun stangede løst imellem Tenderne effter Maal[illegible] giort. Hand sagde, at hendis Moder vaar fangen oc tuungen [illegible] Trældom, paa det hand vilde hielpe hende igien, at hun skulde mere [illegible] aff seduane, end aff Slect oc Byrd.

Amlet siger Kongen oc Dronningen i Engelland, huad ypperlig Slect de ere kommen aff.

Kongen loffuede Amlets høye forstand, holt meget aff hans vis[illegible], oc gaff hannem sin Daatter til ecte. Anden dagen der effter lod hand [illegible] hans Metbrødre, effter Fengis vilie oc scrifftelige begiering. Thi [illegible] Amleth lige som hannem vaar skeet før nær der met, oc fick der faare aff [illegible], at hand skulde vere til freds met hannem, en stor sum Guld. [illegible] hand smelte, oc lod løbe vdi tuende hule Staffue, som hand førde [illegible] ind vdi Danmarck met sig.

Amlet faar Kongens Daatter aff Engelland til ecte.

Der Amleth hassde veret noget nær it Aar vdi Engelland, bads [illegible] Forloff at drage hiem, oc tog intet vdaff Landet met sig, vden [illegible] forneffnde Staffue. Der hand kom paa Jutlands iord, aff[illegible] hand sine høytilige Klæder, oc førde sig vdi Paltige oc foractelige [illegible]. Hand kom hiem vdi sin Faders gaard, oc fant huer mand [illegible] glad. Thi gick hand ind paa den Sal, som de hulde begengelse for [illegible]. De vndrede paa hans tilkommelse, oc kaste huer andre deris [illegible] Gierninger faare, at de hulde saaledis Jordefærd offuer den som [illegible] iblant dennem. De spurde hannem at, huor hand hassde [illegible] Stallbrødre. Hand drog frem sine Staffue, oc sagde: [illegible] de begge. Det vaar icke saa liden skempt, at her vaar io [illegible] met. Thi hand hassde det Guld vdi Staffuene, som [illegible] Bod oc Bedring aff Kongen, som lod hans Stallbrødre [illegible]. Siden giorde Amleth sig til Skenckere for Giesterne, at hand [illegible] biff lystigere oc mere druckne. Oc paa det hans side Kior[illegible] forhindre hans gang, bant hand sit Belte oc Suerd omkring [illegible] Giesterne kunde icke fordrage, at hand offte drog sit Suerd [illegible] sine megle. Thi sloge de it Søm tuert igiennem Skeden oc

Amlet drager hiem met sine to staffue til Danmarck.

Amlet Skencker for Giesterne.

Suerdet

Suerdet til lige. Hand skenckte saa lenge for dem, at de bleffue alle sammen offuermaade druckne, oc liggende paa stæden som de sade. Der nu saadan Aarsage vaar giffuen, lod Amleth alle Tapeter oc Sperlagen, som paa veggene vaare opslagne, falde ned offuer dem, oc knytte dem hart tilsammen met de Kroge som hand giorde vdi sin Barndom, saa at ingen aff disse druckne oc soffuendis Giecke kunde rycke sig løss eller vndkomme. Der effter sætte hand Ild vdi Huset offuer dem, at den gantske Gaard stod vdi en gloende Lue. Der fra løb hand hasteligen ind i det Kammer, som Fenge tilforn vaar henlagt aff sine Tienere, tog hans Suerd fra Sengen, oc hengde sit eget op i stæden igien. Hand vacte hannem op, oc sagde: Fenge, Dine gode Mend forbrende vdi aske, oc her er Amleth met sine Kroge, vil heffne sin Faders død. Fenge spranck op, oc som hand greb forgeffuis til det fremmede Suerd, slog Amleth hannem ihiel.

Amleth slar Fenge ihiel, oc heffner sin Faders død.

For saadan Gierning bør Amleth euig pris hos alle, at hand saa snildelige skiulte sin dybe Visdom met selffgiort daarligheds Kaabe, oc heffnde icke aleniste sin Faders død, men oc frelste sit eget Liff, baade met stor forstand oc lofflige Mandoms gierninger.

Den fierde Bog.

Summa paa denne Bog.

DER Amlet haffde heffnd sin Faders død paa Fenge, kaarede Almuen hannem til Konge vdi Jutland. Siden staffe-rede hand sig oc sit Folck paa det allerskønniste, oc drog ind vdi Engelland, oc fortalde sin Suoger, huorledis til vaar gaaet vdi [illegible]arck. Kongen aff Engelland bleff hannem hemelige [illegible]Oc effterdi hand nylige haffde mist sin Dronning, sende [illegible]Amlet i Skotland, at beyle for sig til Hermetrude Skot-[illegible] Dronning. Thi hand meente, hun skulde taget imod [illegible]m, som hun tog imod alle andre sine Beyle, huilcke hun [illegible]ffliffue oc hemelige omkomme. Men Lycken vaar Amlet [illegible]od, at Hermetrude icke alleniste tog venlige mod hannem, [illegible]gaff hannem det selff, som hand skulde begeret paa Kon-[illegible]vegne. Der Amlet kom hiem, fortrød det Kongen aff [illegible]land, at det vaar gaaet hannem saa vel paa sin Reise. [illegible] det hand sætte hannem effter Liffuet, bleff hand selff sla-[illegible] oc miste sit eget Liff. Amlet drog til Jutland met sine Hus-[illegible] oc bleff slagen paa Amlets hede i Jutland aff Kong Vig-[illegible] Effter Viglets affgang kom Vermund Blinde til Rege-[illegible]t. Vdi hans tid heffnede Kette oc Vigge, to Slessuigeske [illegible]mend, deris Faders død, oc ihielsloge Kong Atisle aff [illegible]ge, huilcket bleff dem til stor vanære, at de vaare to imod [illegible]der met forkrenckede alle gode Kempe Lower. Men Vffe [illegible] Vermunds Søn affstrøg denne vanære, oc slogs til li-[illegible]ene met Kongens Søn aff Saxen oc en aff hans sterc-[illegible]kemper. Effter Vffe kom Dan hans Søn. Effter Dan [illegible]nglet. Effter Huglet kom Frode hin stercke. Effter Frode [illegible] den tredie aff det naffn. Effter Dan kom Fridleff [illegible] Saxo beklager at disse Kongers leffnet oc mandelige [illegible] alene ere icke opscreffne, men ocsaa andre flere Dan-

Kempe low, en imod en.

ske Kongers Historier ere forget oc icke optegnet. Fordi mand vdi de dage haffuer icke verit forfarne vdi Latinske Tungemaal, eller andre Kaanster, som kunde tiene til at foruare oc opscriffue saadane herlige oc Mandelige gierninger, som de Danske Konger da bedreffuit haffue met ord oc gerning, i fred oc Feide, inden oc vden Lands met stor prijs oc ære.

Geruendel Høffuitzmand vdi Jutland afflede

- Fenge
- oc Haardeuendel afflede met Geruthe
  - Amlet haffde tuende Hussfruer,
    - Kongens Daatter aff Engelland, met huilcken hand afflede en Søn.
    - Hermetrude Dronning vdi Skotland, som haffde Viglet effter Amlets død.

Rørick Slyngebaand afflede

- Geruthe
- oc Viglet afflede
  - Vermund afflede
  - Vffe afflede
  - Dan 2.
  - Huglet
  - Frode hin stercke.
  - Dan 3.
  - Fridleff Snare afflede
  - Frode Fridgode.

DER Amleth haffde slaget sin Stiffader ihiel, skiulte hand sig, indtil hand hørde oc fornam, huad Dom oc mening den Menige mand oc wbestandige Almue sagde om saadan hans Gierning. De som bode noget nær der omkring, oc haffde seet den store Ildebrand, de komme strax om anden dagen at forfare, huorledis der met var tilgaaet. Da maatte de see, Gaarden vaar affbrent vdi grund, oc nogle gode Mennisters been atspridde vdi asken. Saa haffde den brendende Lue fortæret huad dē offuergick, at der vaar icke det mindste tegn, huor aff mand kunde kiende Aarsage til saadan wbodelig skade oc wlycke. Siden funde de Fengis legeme, som vaar igiennem stunget met it Suerd. Nogle græde oc klagede obenbarlige der offuer. Nogle glædde sig hemelige vdi hiertet, oc vaare vel til freds, at den som saadant giort haffde vaar vel vndkommen i sit behold. Saa atskillige Domme vaare om Fengis død oc affgang. Atskillige dom om Fengis død.

Der Almuen vaar stillet, lod Amleth sig til siune faar alle mand, tog Mod til sig, oc forsamlede alle dennem som hand viste i Sandhed, der haffde hans Fader kier, oc begynte saadan en tale faar dennem.

Jeg forseer mig til, i gode ærlige Danske Herrer, at i skulle icke forkiende offuer denne straff oc Ildebrand, som Fenge oc hans Hoff er offtagaaen, der som i ville ellers tencke noget paa det ynckelige oc wskyldige Mord, som bleff giort Kong Haardeuendel, om der endnu er nogen iblant eder, som met tro oc hierte meente min salige Herre Fader vel. Anseer dette dode Legeme, icke som nogen ærlige oprictig Kongis, men som en Blodgerigs et wgudelig Morderis. Tencker eder tilbage, huad der vaar dog for en sorg oc graad, den tid i saae faar Øyen, huorledis eders rette Herre oc Konge laa skendelige myrt vden skyld oc brøde aff den sō vaar hans egen kiøbte Broder. I saae met grædende taare oc vaade Øyen, met stor sorg oc Mod, huor ynckeligen Haardeuendel vaar mangfoldelige saargiort, saa at Ledemod kunde neppelige henge ved det andet. Oc huo kand tuile at den Tiran io begick saadant dristigt Mord, paa det hand kunde betage Jyderneland sin Frihed? Hans forræderske haand giorde til lige min eder sin død, oc eder all tuang oc trældom. Jeg acter, at ingen er saa wforstandig, at hand mere vil prise Fengis grumhed, end Haardeuendels Mildhed. Dragis til minde, met huad dydighed Haardeuendel omgicks med eder, met huad Retfærdighed hand lod huer mand skee Low oc Ræt, met Dannished hand vndsick huer oc alle. Tencker oc besinder met eder, huorledes i io vel ihu, at i miste en frommer oc rætfærdig Konge, oc finge i stedet en Mordere oc Tiran, som betog eder eders Frihed, Low oc Ræt, lagde det suare trældoms aag paa eders hals, oc plagede eder i saa mange aar, paa huilket altsammen er nu giort en god ende, Effterdi i den onde Tiran haffuer faaet sin betalning oc rætte fortiente straff. Amletes tale til den menige Almue.

Om i nogen forstand haffuer, hand seer at Landet er ingen wret skeet, men hans vedgierning beuist. Huilcken vis Mand fortryder, at falsk haffer slaget sin egen Herre paa hals? Huo vilde begræde denne Blodgerigis Fengis tiranni. Falsk slar sin Herre paa hals.

 død,

død, oc beklage denne wgudelige Tirans retfærdige hefn oc mord? Jeg er den som i see her staa, huilcken der kiendis her Mand død. Jeg bestaar mig at haffue hefnd min Faders oc Fædernelands wret. Jeg haffuer alene giort, det som huer oc alle burde met rette icke alenlste at haffue lagd en Haand, men begge Henderne paa. Lader det vere noget, at ieg vden nogen Mands raad oc bistand haffuer begaaet saadant it Mandeligt oc dristigt stycke. Dog tuiler ieg aldelis intet, at der som ieg haffde tilsagd eder, at i io met en redebon vilie haffde giort mig bistand, for den Tro oc Loffue oc Kierlighed, som i haffde til min Fader eders Herre, oc er vden tuil icke bort død met hannem. Men ieg ansaa det for gaat, at disse Skalcke maattes straffis, at det skulde intet komme eder ved. Oc ieg vilde icke bemøde andre til det som ieg selff vaar nocksom færdig. De andre lod ieg allesammen opbrende til Aske, men Fengis Krop sparede ieg til eders Hender, at i skulde brende den, oc mætte eders harm oc retfærdige vrede der paa. Her, her, tager Mod met lyst, bærer Vid tilsammen, optender it Baal, brender den Wgudelige krop, steger de Lemmer som haffue veret Redskaff til alt ont, spreder den forgiftige Aske, henkaster den værstyggelige Støff, oc lader disse slemme Been oc Leffninger huercken faa Kiste eller Graff. Det skal intet Fodspor findis effter denne Mordere, der skal ingen stæd giffuis i vort Fæderne land disse wrene Lemmer, der skal intet som nær omkring er forgiffuis her aff. Huercken Vand eller Land skal herberge oc besmittis aff dette aadzel. Jeg haffuer giort det andet altsammen, Eder staar dette tilbage at vdrette. Saadan Jordefærd bør Tiranner, Saaledis skal mand begraffue en Morderis lig, som icke sparet sit eget Blod, Slect oc byrd. Det vere io langt fra at hans Legeme skulde huilis oc skiulis i sit Fæderneland, som blotede sit Fæderne land, oc betog det sin rette oc gamle Frihed.

Tiranners Jordefærd.

Oc huad skal ieg sige aff min ælendighed, oc fortelle min sorg oc genuvrdighed, huilcke ieg disse fremfarne Aar lidt haffuer, som i altsammen vide, bedre end ieg det kand opregne. Min Stiffader stod mig effter min liff, Min Moder foractede mig, Mine Venner bespaatede mig, alle mine Aar oc dage haffuer ieg leffuet met suck oc graad, vdi vaade oc liffs fare, og ting haffuer veret mig imod. Huor offte angrede eder det, at ieg for min Daarlighed oc wforstand siuntis at vere wduelig til at hefne min Faders død. Der paa merckte ieg eders trofasthed, at i icke endnu haffde forgiffuet min Faders død.

Thi forlader ieg mig der paa, at der er ingen iblant eder saa haardhiertig eller wmild, at hand io ynckis offuer mig. Forbarmer eder offuer mig, eders egen Affødning, anseer det megle onde ieg lidt haffuet i som ere wskyldige vdi Haarduendels død. Forbarmer eder offuer min fattige bedrøffuede Moder, eders fordom Dronning. Gør eder ved, at den daabbelt skam oc Vanære er nedlagt, som hun maatte lide, oc tage sin Hosbondis Broder oc Mordere til Hosbonde. Jeg skiulte min Forstand met selffgiort Daarligheds Kaabe. Jeg skiulde min Visdom vnder selfftagen Vanuittigheds skiul. Men omsider haffuer

haffuer bekommet det ieg stod effter, det kunde i nu dømme paa. Her træde nu haanlige hans Aske vnder eders Føder, som slog sin egen Broder ihiel, og tog hans Husfrue igien, oc bedreff met hende Blodskam oc skendelig Forargelse. Hand berøffuede eder den gamle Frihed, oc øffuede sig i alt Tiranni imod eder. Hantheffuer oc elsker mig, som heffnde saadan Wanderlighed. Jeg affstrøg mit Fædernelands vanære, oc affskaffede min Moders blussel. Jeg nedlagde hans Tiranni, oc oprettede met lempe eders Frihed. Jeg skilde eder ved den, som regerede vden Skel oc Samuitighed offuer eder. Oc der som hand endnu leffuede, da skulde hand ingelige lagt eder større Plage paa. Kiender saadanne Velgierninger, og priser saadane forstandige Raad. Lader mig bekomme Riget, om ieg det fortient haffuer. Jeg som er aff Slect oc Ære, aff Dyd oc Ret, maa der til. Mig haffue i at tacke for hues onde i ere affskild met, oc hues gode eder er vederfaret. I vide huad ieg giort oc fortient haffuer, men hues Ære oc Beløning i ville vnde mig, det staar til eders Dyd oc Fromhed.

Det saadan tale rørde denne vnge Herre huer mand, saa en part ynckedis, oc en part græde offuer hannem. Men der de saa igien, keisde de hannem endrectelige til deris Kong. Thi de haffde alle haab om hannem, oc forundrede sig, at hand saa snildelige oc lende dylle, oc siden saa dristelige vdrette saadan merckelige Gierning. Amlet Kong vdi Judland.

Der Amleth haffde bestillet oc beskicket alting effter sin vilie vdi Danmark, beredde hand tre kaastelige Skib, oc seylede der met til Engelland, tale met sin Huffruis Fader. Hand tog mange deilige vnge Krigsmend med sig, vdstafferede paa det herligste, at hand vilde bedre met offuerflødige Herre pract, huad som hand tilforn haffde brut met sin ringe oc lige færd i sin første tilkommelse. Hand lod kaansteligen vdgraffe offmale vdi sin Skiold alle sine Mandoms gierninger, som hand Barndom bedreffuet haffde, at det skulde vere it vitterligt Tegn alle om hans dyd oc styrcke. Hand haffde ladet der vdgraffue, hvis tilgick met hans Faders død oc Farbroders wloulige Ecteskaff. maatte mand see Amleth selff giøre Kraage, ride frem for Haffuet, Folcken, oc skiule sin Gierning. Der vaar at skue, huorledis den bleff slagen, søden oc kast for Suin aff Amleth. Item, huor hand fuldende sin Reise til Engelland, bort oc hiem igien. Der heng Stallbrødre, som hand forraadde, vdi en Galie, oc drack selff Kongens Daatter. Der maatte mand see, huorledis hand Fengis Giester, oc siden met Mord oc Brand offuerfalt den klarlige oc vijdelige affmalet, ligeruis som det tilforn er ord fortald oc tilkiende giffuet. Hans Tieneris oc gode Mends alle forgylte, paa det at hans Herreførd skulde vere diss mere anseelig. Amlet seiler til Engelland.

Amleths Skiold.

Kongen aff Engelland tog vel mod dennem, oc som de nu sade vdi Haffuer borde, spurde hand huorledis det gick Fenge, oc hørde

Kongen aff Engeland staar efter at omkomme Amlet.

da først aff Amlet, at hand vaar død, om hues liff oc velfert hand omhy-
gelige atspurde. Oc der hand fornam, at Amlet hassde veret hans Ba-
ne, bedrøffuedis hand saare ved sig selff, thi hand oc Fenge hassde giort for-
bund imellem sig selff indbyrdis, at de skulde hessne huer andens død, om
noget paakom. Hand bleff meget bange, oc rørdis aff atskillige tancker. Paa
den ene side aff naturlig kierlighed mod sin Daatter oc elskelighed mod
sin Suoger, Paa den-anden side aff troskaff mod sin Ven, oc den sterke
Eed oc wryggelige forbund, som hand hassde giort met hannem. Men
den Eedsorne Tro vant oc sick offuerhaand i hannem, saa at hand tog
sig i sinde at vilde hessne sin Vens død. Dog paa det hand icke skulde
nis at giøre imod Gieste ret, eller obenbarlige feide paa sin Suoger, Da
bad hand Amlet, at efterdi hand nylige hassde mist sin Dronning, at han
met det første vilde drage vdi Legation vis ind vdi Skotland paa hans vegne, oc icke afflade førend at Dronningen der samtyckte hannem til Ægteskaff. Dette begerede hand aff Amlet, paa det hand skulde komme en fremmet paa haanden oc affliffuis. Thi hand viste vel at samme Skotske Dronning elskte Jomfru lessnet, oc icke alleniste affsagde alle sine Beile oc Friere, men lod ocsaa ihielsla alle dem som komme oc badis om hende.

Gieste ret.

Amlet drager til Skotland at beile for Kongen aff Engeland.

AMlet giorde sig strax rede, oc drog met sit eget Folck oc andre Engelske Mend ind i Skotland. Der hand kom ind i Landet, och saa den Veyen som hand reiste en deilig grøn Eng oc it rindende Vand, lystede de hannem der at huile sig, sette derfaare sin vact oc lagde sig til at soffne.

Amlet bespedis.

Der Dronningen spurde disse fremmede Giesters tilkommelse, da sende hun Ti aff sine Tienere, som skulde forkundskabe dennem. Men disse Ti kom igiennem Amlets vact, oc met stor list oc lempe tog hans Skiold fra hans Hoffuet, oc de breffue som hand hassde met at fare, oc saa hemelige der fra, at ingen fornam eller behindrede hannem. Dronningen forstod strax aff hans Skiold, ved disse Puncter som der vaare annede, huo hand vaar. Oc der hun læste Breffuet, oc forstod at Kongen aff Engelland vaar hende begerende, da foruende hun meningen paa Breffuet, at det lydde paa Amlet, lige som Kongen hassde Beylet oc Friet hannem oc icke for sig selff. Thi hun hadede de gamle, oc hassde besynderlige lyst til en vnger Mand. Hun lod oc indtegne vdi Breffuet mange Amlets gierninger, at baade Skiold oc Breff skulde stemme offuer ihuer andre. Siden lod hun begge dele bære tilbage igien, oc brugte det dighed met Amlet, som hand tilforn hassde brugt met sine Stallbrødre.

Dronningens aff Skotland snildhed.

Amlet vaagnede dissimellem op, oc i det at hand fornam huad hand vaar, lagde hand sig atter ned, oc lod som hand soff, paa det at hand kunne forfare huorledis til vaar gaaet. Strax der efter kom Dronningens Tienere tilbage, oc lagde fra sig det hand tilforn hassde bort taget. Amlet vaagnede hannem, oc kaste hannem vdi Jern. Hand opuacte der næst sine Tienere, oc drog til Dronningen, oc antuordede hende Kongens beseilde. Dronningen, som hede Hermetrude, læste Breffuet, oc begynte at rose Amlet for sine Mandoms gierninger, at hand hassde hessnet

Dronningens aff Skotland tale met Amlet.

aders død, oc borttaget sin Moders skam, oc met wsigelig Snildhed oc melige Raad indtaget Riget fra den som stod effter hans skade oc rderfuelse. Thi sagde hun sig at kunde icke nocksom forundre, huad nem vaar kommet vdi sinde, at hand som vaar saa ypperlig oc velbyr- g en Helt vilde begiffue sig met saa ringe en Person vdi Ecteskaff, som er født aff Trælle oc icke aff fri Forældre, dog Lycken hassde ophøyet nem til Kongelig ære oc Herlighed. Thi den forstandige skal icke see ed Deilighed, men effter hendis Slect oc Affkom, som hand vil tage ette. Deilighed er ickon Vellystens optendelse, en forfengelig skin, er herligt Suig, som mange forfører. Hun sagde, der vaare vel andre, kunde findis hans lige vdi Velbyrdighed. Hun sagde sig selff at vere som huercken vaar ringe paa Rigdom, Velde oc Høybaarenhed, men leffue met hannem, effterdi hun vaar aff Kongelige Blod, oc ngelig Mact, ia vaar en Konge, der som Naturen icke det for- Hun kunde dog alligevel giffue den Konge Tittel oc Naffn, hun vilde vduelle, oc forlene paa en tid baade Kongelig Spir oc ngengelse. Hun bad Amlet, at hand skulde anamme saadant Tilbud, huilcket mange tilforn hassde begeret, oc alligeuel icke ale- nist hende, men ocsaa deris eget Liff der offuer. Hun bad at hand lade sit sind falde til hende, oc see mere effter Høybaarnhed end ed.

Deilighed er Optendelse til Vellyst.

Der hun dette hassde sagd, falt hun hannem om Halsen, oc hand lod sig offueruinde aff hendis kierlige Tale, tog hende vdi sin oc gaff hende sin Tro.

Amlet troloffuer Dronningen aff Skotland.

Siden lode de forscriffue til sig deris Venner oc ypperste Herrer otland, oc effter at Bryllupet vaar offuerstaaet, droge de ind ngelland met deris Folck, som fulde hemelige effter, for Forræ-

Amlet kom ind i Engelland, løb hans Husffrue Kongens Daat- ed hannem, oc effterdi hun hassde forfaret huad skeet vaar, be- met saadane Ord til hannem: Endog ieg met all Ret oc skel Aarsage, at klage offuer denne Slegfred Quinde, som du fø- saa er alligeuel min ecte Kierlighed større, end ieg vil bære Had ed dig. Effterdi du met hemelig Suig est locket her til, da vil lle met dig, forhaabendis at du skalt icke assuende dit Hierte naar som du ellers vilt ansee dette Kierligheds Pant, den- som du haffuer afflet met mig. Huilcken som skal hade gfred Quinde, om ieg end skønt kand lide oc taale hende. Ecteskaffs Kierlighed.

Elendighed eller nogen Affuend atskilie vor Kierlig- icke forholde at obenbare dig, huad Forræderi dig er dig for min Fader, thi hand er dig vred, fordi at du Reyse faaet den som hand begerede. Huor met at hendis Ecteskaffs Kierlighed vaar større end den hassde til sin egen Fader.

Der de saaledis talede tilsammen, kom Kongen selff, vndsick 2 let met søde ord aff it falske Hierte, oc indbød hannem til Giestebud. 3 let actede vel huad paa færde vaar, oc paa det ingen skulde mercke hann noget aff, at hand vaar enten forfærdet eller mistrøstig, da tog hand 1 sig tu hundrede Ryter, oc førde sig i sit Harnisk vnder Klæderne. Der h kom ridende ind at Porten vdi Kongens Gaard vnder Hueluingen, st Kongen hasteligen paa hannem met it Glaffuend, oc haffde igennem st get hannem, der som hans Harnisk vnder Klæderne icke haffde det forh dret, oc frelst hans Liff.

Amlet sick it lidet Saar, oc drog strax tilbage til sit Folck, oc se den Skotske Speidere, som hand tilforn fangede, til Kongen, at hand, e som til vaar gaaet, skulde berætte alting oc giffue Hermetrude all sk oc Aarsage hannem. Men Kongen fulde fast effter hannem, oc meste parten aff hans Folck, saa at Amlet om anden dagen vaar i Liffs fare, oc maatte opreise de døde Legeme met Steene oc Stocke, binde dem til Hestene, at hans Hær kunde siunis større oc sterckere den vaar vdi Sandhed. Thi de døde som stode vdi Slactordning va noget nær saamange som de leffuende. Det vaar en vnderlig Krig, gick alligeuel Amlet effter sit Forsæt. De Engelske forfærdedis, oc ble offueruundne aff de døde, som de haffde leffuendis offueruundet tilfø Kongen flyde, oc bleff ihielslagen aff de Danske, som hastelige oc man ge forfulde hannem. Amlet sick effter denne Seyeruinding meget vdi Engelland, oc drog der effter met sine Husffruer hiem til Danmark

It listigt anslag.

Viglet.

Viglet XVI.

Di midler tid vaar Kong Rørick affdød, Viglet haffde faaet Regimentet effter hannem. plagede oc skattede Amlets Moder, oc sagde, at Søn vaar met falskhed kon̄en til Regimentet vdi land, huilcket hørde Danmarckis Konge til, som sa Leyre Hoffuitstads slot, at forlene. Amlet tog altin gode, oc ved Skenck oc Gaffuer aff dette Engellands Byte beuiste Viglet all tienstactighed oc ære, indtil hand fant Aarsage at heff paa hannem, oc lod hannem forkynde obenbare Feide, oc offueruant nem. Hand fordreff vdi samme feide Fialler Høffuitzmanden vdi ne, huilcken som sigis at skulde haffue rømdt bort til en sted, heder densakre, huilcken sted ingen mand paa denne dag veed aff at sige.

Amleth strider mod Viglet.

Vndensakre i Skaane.

Viglet sterckede sig paa ny, met den Skaanske oc Sielandske oc vdbød Amleth til Strid. Amleth haffde tuende kaar, oc begge b haarde. Der som hand gaff sig til staandende Strid imod sine Fie vaar Liffs fare for haanden. Der som hand icke mødte, da hengde en euig Skam paa. Men hand vilde heller dø ærlige, end leffue oc vanære. Hand vaar aleniste omhyggelig oc sorgefuld for Hen de, at hun maatte forsees met en ærlig Mand, førend hand skulde ved

ved hende. Hermetrude loffuede at hun vilde følge sin Herre Hosbonde vdi Krig, oc sagde det maatte vere en wtro Quinde, som torde icke dø met sin Herre. Dette løffte holt icke Hermetrude. Thi der Amlet vaar slagen i Judland aff Viglet, da gaff hun sig selffuillige hannem til en Hustru. Saa snarlige kand lycken foruende Quinde løffte. Huad Quindfolck loffue i deris sind er icke bestandigt, Men aff ringe hendelse foruandlis. Ligeuis som de loffue lættelige, saa holde de sielden, De lade allehaande ondskyt oc Hoffuetkulds begiering forføre sig, de forgette det fremfarne, Oc altid stunde effter nyt. Quinde loffte er wstadigt.

Saadant endeligt fick Amlet. Der som hans lycke haffde veret han saa god, som hand vaar ellers selff snild oc dristig, da haffde hand vel vundet Herculis Maal, oc bleffuet saa Naffnkundig, som de ypperste Helter der veret haffue. Den marck vdi Judland, som hand bleff begraff, kaldis endnu effter hans naffn Amlets hede. Amlets endeligt. Amlets hede.

Der Viglet haffde regeret lang tid, døde hand aff Helsot, vdi god Fred oc Rolighed.

Vermund XVII.

Vermund.

Vermund bleff vdualt oc hyldet til Konge vdi sin Faders stæd. Hand leffuede vdi languarende Fred oc tryg rolighed, oc viste aff ingen Krig eller Aarlog at sige. Vdi hans Alderdom afflede hand først en Søn met sin Dronning, oc kaldede hannem Vffe. Hand voxte op oc bleff større end nogen aff de andre som vaare lige i Aar oc met hannem, Men hand vaar saa taabelig oc wforstandig, at hand aldrig at skulle bliffue duelig til Kongeligt Regimente. Thi hand aff Barndom holt sig fra all leeg oc skempt, oc vaar saa fremmet mod hand aldrig talede eller lo at nogen. Men huad hand syndede met oc vankundighed vdi sin vngdom, det oprette hand ærlige oc stor Vifdom oc Mandoms gierning. Hans Fader gaff hannem Hoffuitzmandens Daater vdi Slesuig, paa det hand skulde haff trøst met raad oc daad, icke alleniste aff Frouin selff, men ocsaa Sønner, Kette oc Vigge, som vaare for deris Dyd oc Mandom bekiende oc berymmede. Vffe Vermunds søn.

Der vaar i disse dage en Naffnkundig Konge vdi Suerige ved navn, hand haffde ført Krig lang tid met omliggende Landskaff, endelige offuede sig met sine gode Mend i sin Gaard vdi Krigs Øyterskil. Naar hand haffde icke anden Aarsage til at bru, bar hand det alligeuel paa sig, saa stor lyst oc vilie haffde Krig oc Aarlog. Hand drog ind vdi Danmarck, oc feidede og slogs met hannem ved Slesuig. Det hende sig, at de eff begering paa det sidste komme tilsammen, oc effter at man paa begge sider, slogis Hoffuitzmendene saa gaat som allene Atisle Kongen aff Suerige feider met Frouin aff Slesuig.

allene vdi Kamp met huer andre. Atisle fick offuerhaand, slog Frouin ihiel, oc foriagede hans Folck paa fluct. Der met drog hand tilbage ind Suerige, oc lod sig icke alleniste nøye met denne Seyeruinding, men ro sede oc hoffmødede sig offuer alle maade, oc met store ord oc tale forderffue de sin egen Loff. Thi det er bedre vndertiden at tie sin egen ære, end me offuerdaadige ord den vdraabe.

Egen ros lucter gierne.

Vermund sætte Frouins sønner vdi deris Faders sted, oc belønede hans velgierning met den tilbørligste oc retfærdeligste Foræring. De faare tog Atisle sig Aarsage til en ny Krig imod Danmarck, oc giorde sig rede met den gantske Suenske mact, lige som hand strax vilde haffue indtage all Danmarck.

Atisle fører Krig imod Danmarck.

Der Kette Frouins Søn saadant fornam, affærdigede hand en sin Høffuitzmand, ved naffn Folcke, at forkynde Kongen saadant, som da laa vdi en Lands by Jalunge. Folcke kom til Kongen, som hand sad offuer Bord met sine gode Venner, oc berætte hannem alting effter sin Herris befalning, oc loffuede hannem sin tro tieniste i denne Krig, som hand lang tid haffde begieret, oc forhaabedis vden tuil en god oc ynskelig Seyeruinding. Atisle (sagde hand) kommer met vtallige meget Krigsfolck, saa frimodig som hand haffde Seyeruinding vdi begge hender, men effter saadan lelighed kand Aarsagen lættelige giffuis at heffne den affbreck, som han giorde off nyligen.

Kong Vermund loffuede Folcke for saadan mandelig tale, oc bad hannem gaa til Bords, at værquege sig effter sin lange Reise. Men de hand vndskyldede sig for tidens korthed, racte Kongen hannem it Guld bi gere, oc der hand haffde drucket, gaff hand hannem det samme, oc sagde Saadant haffue veyfarende Folck behoff, thi de kunde bedre dricke aff e Beck der met, end met Haanden. Folcke tackede Kongen høyligen, som det tilbørligt vaar, oc sagde, at hand skulde dricke saa meget aff sit eg Blod, som hand drack nu vdaff Begeret, før end hand skulde vende Ryg gen til sine Fiender. Aff saadanne ord bleff Kongen mere glad, end Folck aff hans Herre skenck.

Vermund begaffuer Folcke.

Der Krigen begyntis imod Atisle, beuiste Folcke vdi Gierning, at hand tilforn haffde loffuet met Munden. Lycken gaff sig, at Folcke og Atisle støtte ind paa huer andre, oc Suenskene maatte fly met deris Herre som bleff hart saargiort, hand gaff sig til Skibs, oc neppelige vndkom liffuet.

Folckis mandom.

Som Folcke vaar nu mødig aff meget Arbeid oc store Saar, forsmectit aff stor Hede oc Tørst, saa at hand icke lenger kunde forfølge ne Fiender, tog hand sit eget Blod vdi sin Hielm oc drack. Der Vermund det saa, prisede hand hannẽ, at hand troligen haffde holdet sit loffte. Folcke suarede: Huad mand dierffuelige loffuer, det skal mand erlige holde.

Folckis trofasthed.

Der striden vaar offuerstaaen, oc Kongen met sine gode mænd gynte (som det pleier at skee) at huile oc tale om atskillige Ting. Forman Kette den Slesuigeske Høffuitzmand, at Atisle vndkom met liffuet, om di hand vaar den fremmerste mand vdi slaget, oc den sidste paa fluet, om Danske mend stode mest effter hans død oc forderffuelse.

Da fun

Da suarede Vernlund: Du skalt vide at der findis almindeligen fire slags Krigsfolck. Det ene ere de som sla Mandelige paa deris Fiender i Striden, oc naar de fly, da blues de ved at forfølge dennem. Thi disse ere gamle forfarne Krigsmend, oc acte det større ære, at offueruinde deris modstandere, end at iage effter dem, naar de ere slagne paa fluct. Det andet slag ere de, som ere stercke oc frimodige, oc bruge aldelis ingen Barmhiertighed imod deris Fiender, oc sla saa vel paa deris bag som paa deris bryst. Disse ere unge uforsøgte Krigsmend, som gierne ville beuise deris Mandom, oc legge Prijs oc ære ind. Det tredie slag ere de, som huercken tør drage frem for redzel skyld, oc eyheller tilbage for skam skyld. Disse ere Velbyrdige aff slect oc anseendis paa deris Høyheds vegne, de hielpe mere at fylde tallet, end at offueruinde Fienderne met maet oc styrcke. De gaa met for en siun skyld, oc ere mere Fienderne til forskreckelse met deris skugge, end met deris styrcke. Disse bekomme offte stor Rigdom, oc ere mere ypperlige aff ædel byrd, end aff art oc hierte. De elske deris Liff for deris gods skyld, og haffuis mere aff Ladhed end aff Ædelhed. Det fierde slag ere de, som holde sig bag i Spitzen, de fremmerste vdi flucten, de sidste vdi Krigen. De sige ofte at de komme mindst til haanden met deris Fiender, derfaare forfølge de icke saare hart deris Fiender, naar de end skønt fly for dennem.

I. II. III. IIII.

Fire slags Krigsfolck.

Giff nu act paa, sagde Kongen til Kette, huad Aarsage der vaar at Atisle vndkom met Liffuet. Det første slags Krigsfolck bleff vdi sin Slactning, oc lod sig der met nøye, at de kunde beholde den nærverinde seyerstedning. De andre haffde vel gierne fanget hannem, men leligheden beskickede sig icke for dennem. Det tredie slags Krigsfolck vaare deris Staldbrødre mere til forhindring end methielp. Om de end skønt kunde grebet hannem, saa tørde dog ingen aff dennem legge haand paa hannem.

Atisle flyde ind i Suerige, oc paa det hand kunde stryge denne Skamme vanære aff sig, lod hand aldrig aff at Hoffmodelige berømme sig, at hand slog Frouin ihiel ved Slesuig. Det fortrød hans Sønner Kette oc Rette, thi droge de til Suerige, at hessne paa hannem saadant traadsmanfmod. Oc effterdi de kunde intet vdrette met obenbare Feide, begaffe de sig hen vdi en Skou, der som Atisle pleiede alene at leffue, for fra Folckes omgengelse. De skiulte deris ringe Vaaben, oc sagde [at] vere Landfluctige oc foriagede aff Slesuig deris Fæderneland. Hand skulde icke mistencke dem til noget, men giffue deris ord troe. Thi de gamle hulde det for en stor skam at Liue. Atisle sagde: Saa er det mig frijt at spørie, huo de Danske holde for Froskrigere. Kette suarede: Alle mand tuile der om, huo den Mandelige Kongende, effterdi der ginge stercke oc visse tidende at hand bleff vdi Nolstede. Atisle sagde: De legge andre forgeffuis Frouins Mandskab ieg vdi en synderlig Kamp ihielslog. Hand spurde strax, om Kongen afkom leffuendis effter sig, oc der Kette sagde at hand [illegible], begerede hand at vide, ved huad alder oc styrcke de vaa[illegible]. De ere mig meget lige, baade vdi Aar, styrcke oc høyelse.

Atisle flyer til Suerige.

Kette oc hans Broder, Frouins Sønner, droge vdi Suerige.

Atislis oc Kettis samtale.

Atisle

Atisle sagde: Der som de haffde deris Faders sind oc hierte, da maatte ie vente mig meget ont aff dem. Kette suarede: Huad mand kand icke vdrett met Lægdom, det sægis forgeffuis met ord. Det hielper intet at klage o sørge, naar det onde kand icke affuendis oc formildis. Der met gaff Ket tilkiende, at ingen skal true oc høde, før end hand er færdig at hefn sin Harm.

Lægdom er bedre end ord.

En dag som Atisle vaar hen gaaen til sin sædvanlige øffuelse, to Kette oc hans Broder deris Vaaben paa sig, oc fulde effter hannem. De Atisle vende sig om oc saa dennem, stod hand stille, oc vilde icke fly met skam oc vanære. Men der de sagde, at de vilde hefne Frouins død, aff huilcke hand saa offte Hoffmodelige berømde sig, da suarede hand dennem met di se ord: Seer til, i vnge Mend, at i icke giffue eder selff vdi vaade oc Liffs far oc forkaste eders velferd, at i ville hefne en anden mands Død. Spar eders vnge Aar. Sparer eders Helbrede, oc vender eder icke saa daarlig vdi forderffuelse. Tager Guld oc Sølff for eders Faders død, oc lad det vere eder en stor ære, at i haffue tuunget oc straffet mig saa vellig e Første, at ieg maatte giffue bod oc bedring for eders døde Fader. Det sig ieg icke aff redsel for mig selff, men aff metynck offuer eders vnge Liff. Ke te bad hannem icke forhale tiden met saadane mangfoldige ord, eller biu Penninge for hans Faders død, men giøre rede oc slaes met sig alene, o hand vaar nogen erlig Kempe. Thi hand vilde vden sin Broders hie slaes met Atisle, at hannem skulde icke øffuergaa noget vanrycte. E gamle actede spaatteligt oc wretfærdeligt, naar to ginge imod en. Thi d seyeruinding, som saaledis indleggis, haffuer større vanære end ære. Ati begerede at de skulde begge træde frem, effterdi de vilde icke anden Bod ha ue for deris Faders død. Men Kette sagde, at hand vilde heller dø end det in gaa oc tilstede. Det første de ginge sammē, igennē stack Atisle Kettis Skiol oc vilde dog icke giøre hannem skade paa sit Liff. Bad hannem atter at ha skulde tage sin Broder til hielp, effterdi at hand fornam, at hand alene in kunde vdrette. Kette vilde det icke giøre, men hug til Atisle aff gantske styrk at suerdet gick igiennem hans Hielm, oc vende vdi Hoffuedit. Aff dette sa bleff Atisle oprørt, thi Blodet rant hannem vnder øyne, hand hug saa fast offte vden affladelse paa Kette, indtil hand falt vdi knæ paa Jordē. Der V ge det saa, kunde hand icke lenger holde sig. Icke vaar gammel Kemp seduane saa stercke, at Brøderlig kierlighed maatte io gaa faare. Ha slog ind paa Atisle, oc met større vanære end ære hialp sin Broder, in alle fordoms Kempe loue. Saa sloge de Atisle ihiel, met mindre wan men større Bagtale oc Vanrycte. Oc paa det at alle mand skulde vide at haffde hefnt deris Faders død paa hannem, da hugge de hoffuedet f Kroppen, oc førde det til den næste Landsby paa en hest vdaff Sk

Atisle biuder bod for Frouins død.

En imod en.

Atislis oc Kettis Kamp.

Kierlighed gaar for seduane.

Kong Vermund ærede dennem for saadan seyeruinding, oc sagde de haffde giort en god oc ærlig gierning, i det de sloge den Tiran ihiel. M hand talede mere aff had oc Affuend imod sin døde Fiende, end hand saa den vanære som dennem paahengde. Dog bleff der aff it almindeligt ø sprock hos vdlendingene: Kong Atislis bane, de brøde alle ærlige g Kempe sæduane.

Kong Atisles bane, de brøde alle gamle Kempe sæduane.

Der Kong Vermund vaar nu saa gammel, at hand kunde paa det siste aldelis intet see, sende Kongen aff Saxen bud til hannem, at hand skulde oplade hannem Riget, effterdi hand for sin Alderdom vaar wduelig at styre oc forsuare det. Thi huad kunde den vere en Konge, som vaar blind baade i forstand oc øyen. Der som hand io icke vilde indgaa dette, da skulde hand fremsende sin Søn, at slaes met hans Søn vdi Kamp, oc den som sterckist vaar skulde beholde Riget. Vilde hand huercken sikkaar samtycke, Da maatte hand foruente sig aff hannem obenbarlige Krig oc Feide.

Kongen aff Saxen begerer Danmarcks Rige.

Vermund suckede saare ved saadan tale, oc suarede: Dette maa vere en stor wbluelig dristighed at spaatte en gammel mand for sin Alder- dom skyld. At ieg haffuer lessuet saa mange Aar, er icke skeedt derfaare, at jeg nogen tid vdi min Vngdom forsagede nogen Kamp eller Krig. Men skeer stor vold oc wret, at mig forkastis den skade oc breck, som min Alderdom haffuer mig paaført, mand skulde mere ynckis offuer mig, end beræffue mig met traatzig forhaanelse. Kongen aff Saxen lader see det met sit wtaalmodige Hoffmod, at hand vil fratage mig Riget den stund ieg er endnu i Liffue, oc icke vil forbide mit endeligt. Det er offt bedre at tage effter den dødis affgang, end berøffue den lessuendis. Dog paa det at vor gamle Arilds Frihed skal icke vnderleggis en fremmed Herre, da vil ieg selff møde vdi Kamp effter Kongens begering. Da fremmede Legater sagde: Wi vide, at vor Herre oc Kong vil icke slaes met en Blinder Mand, thi der met skulde hand indlegge større vanære end Pris. Men raadeligst oc bequemmeligst vaare, at i gaffue det begerede paa eders Sønner. De Danske forfærdedis, saa de viste icke huad de skulde suare her til, I det traadde Vffe frem, lige som den der haffde mist sit maal oc faaet det igien. Hand bad sin Fader om forloff at suare disse fremmede Legater. Vermund atspurde, huo det vaar som begerede loff at suare, oc der Hoffsinderne gaffue tilkiende at det vaar hans Søn, sagde hand: Det er nock at ieg lider spaat i denne min ælendighed aff disse fremmede, saa at mine egne ey haffue behoff at øffue mig. Men der de stode paa at det vaar hans egen Søn, da sagde hand: saa lader hannem kiende sin mening, ihuosomheldst hand er. Da begynte Vffe met disse ord: Det er altsammen forgeffuis oc spilt Arbeide, at eders Konge giffer det Rige, som mandelige styris oc forsuaris aff sin egen Konnings Mod oc hans tro Ridderskaffs vaaben oc duelighed. Der til met haffuer Kongen en Søn, oc Riget den som det regere skal effter hans død Mand skal ingen bespaatte for sin Alderdom oc skrøblighed.

Vffe biuder sig til at ville slaes met to Tytske.

Jeg icke alleniste vil Fecte vdi Kamp met eders Herris Søn, men saa imod huilcken hand vil tage til sig aff de allersterckiste som kunde findes iblant eders folck.

Men Legaterne det hørde, Loe de oc mente, at saadanne dristige Ord icken idel forfengelighed, strax bleff tid oc sted beramt, som de begerede. Huer mand forundrede sig saa storlige paa Vffis tale oc

Dristighed, at de icke viste huad heller de vilde mest loffue hannem for sine snilde ord, eller for sit Frimodige Hierte.

Der Legaterne vaare hen dragne, loffuede Kong Vermund den som haffde giffuet dem dette Suar, oc sagde: Effterdi hand torde vdesk to vdi en Kamp imod sig allene, da vilde hand heller oplade hannem Riget end den fremmede Hoffmodige Fiende. Men alle som omkring stod sagde endrectelige, at det vaar hans egen Søn Vffe, som affærdigede o Kronede saaledis de traadtzige Legater. Thi bad Vermund at hand skulde komme til sig, at Henderne kunde føle det som Øynene icke saae. Siden fant hand paa hans Legeme, oc aff hans store Lemmer oc stickelse kiende hannem at vere sin Søn, som sagdis aff de andre. Hand spurde hannem, huor faare hand saa lang tid haffde duld sin tale, oc gaaet saa stille vd mange Aar, lige som hand haffde veret en naturlig Dumme oc mis alt maal oc mæle? Vffe suarede: Jeg lod mig nøye met eders Regimente, indtil ieg nu foraarsagedis at suare disse fremmede Legater, som met deris Kaadmundhed actede at tuinge den Danske frimodige Forstandighed. Hand bleff ocsaa atspurt, huor faare hand udbød to, oc icke en? Hand suarede: At ieg met it nyt Mandoms paafund vil affstryge det vanrycte som Danske mend paahenger for Atislis skyld, huilcken de to vngi Slesuiger sloge ihiel, der de Heffnede deris Faders død paa hannem. Kong Vermund gaff sin Søn ræt i alle disse stycker, oc befalede hannem at hand skulde forsøge sig vdi Vaaben oc verie, effterdi hand indtil denne nærverendis dag haffde en føye ting omgaaet der met tilforne. Der de nu førde hannem vdi Harnisk, da bruste alle ringe oc naglerne i dem offuer hans brede oc tycke bryst, oc de kunde ingen finde som vaar bequem til hannem, Thi hand vaar større, end hand kunde bruge noger aff de andre deris Rustning. Paa det sidste lod Kongen hente frem si eget Harnisk, oc der det brast, befalede hand at mand skulde nagle det nogenlunde tilsammen i den venstre side, thi hand maatte behielpe sig met sin Skiold, der som Harnisket vaar aabet. Hand bad dem forskaffe hannem it gaat Suerd, som hand kunde forlade sig paa. Men de funde inger saa stercke, at de io i det første Ryst ginge i smaa stycke imellem hans hender. Kongen haffde end da selff it Suerd, som kaldedis Skrep, oc vaar saa skarpt, at ingen ting vaar saa haard, som kunde forhindret, at det i gick igennem vdi det første hug. Dette Suerd haffde Kong Vermund nedgraffuet vdi Jorden, at ingen skulde faa noget nytte oc gaffn de aff, Effterdi hans egen Søn siuntis den tid der til wduelig. Hand lo sig vdlede paa en Marck, oc forspurde sig om all lelighed, indtil hand fant aff visse tegen den sted som Suerdet laa nedgraffuet. Der Vffe sa at det vaar forderffuit aff Alderdom oc rust, spurde hand om hand maatte forsøge det som de andre, før end hand det skulde bruge imod Fienderne Vermund sagde: Der som dette Suerd vorder noget at skade, da findis he ey noget andet i disse Land, som du kant vere foruaret met. Thi er de bedre at lade det bliffue wforsøgt.

Huor faare Vffe icke vilde tale i sin vngdom.

Huor faare Vffe vdeskede to imod sig til kamp.

Kong Vermunds Suerd Skrep.

Der tiden

Der tiden kom som vaar beramt, forsamledis begge parterne paa en Ø, som vaar omflaat aff Ederen, saa ingen kunde komme der til vden met Skib oc Baade. Vffe kom allene frem, men Kongens Søn aff Saxen haffde en mectig sterck Kempe met sig, deris Hær stode huer ved sin side ved Floden, oc saae huad ende denne Kamp vilde faa. Kong Vermund sette sig paa Broen, at hand vilde kaste sig selff vdi Floden, der som hans Søn tabte slaget. Thi hand vilde heller dø met sin Søn, end lessue vdi sit Fædernelands ælendighed oc forderffuelse. De to vnge Tytske Kemper hugge fast ind paa Vffe, men hand tog deris hug vdi sin Skiold, oc torde icke bøde for sig met sit Suerd, thi hand forlod sig icke aldeles der paa, men saa sig Aarsage, at hand kunde dræbe en aff dem paa ildelig sted. Hans Fader meente at hand det giorde aff redzel oc vankundighed, at hand stod stille for dem. Thi flytte hand sig yderst paa Broen, oc vilde [illegible] selff i Vandet, om hand haffde hørt hans Søns wlycke. Saa stor kierlighed vaar i denne gamle Fader mod sin Søn, som Lycken beskerm[illegible]. Vffe bad Kongens Søn beuise met Mandoms gierning, at hand var født aff Konge blod, oc icke lade sin Stallbroder gaa sig tilforn. Hand lod Kempen trede frem effter sin Herre, oc betee sin styrcke, effter som Kongens Søns tillid vaar god til hannem, at hand vdualde sig hannem to andre Kemper til denne Kamp. Den Tytske Kempe bluedis oc maatte for sam skyld træde frem, oc bleff strax vdi det første hug atskilt vdi to [illegible] aff Vffe.

Vffe gaar i Kamp met to tytske Kemper.

Faderlig kierlighed.

Der Kong Vermund det hørde, sagde hand, der fornam ieg min Søns Suerd, Huor giorde hand skade? De suarede hannem, hand hug icke [illegible] en Lem, men tuert igennem baade Harnisk oc Krop. Da bleff Vermund glad, oc rycte sig fra vandet, oc fick saa stor lyst at lessue, som hand [illegible] tilforn at dø.

Vffe gaff sig effter den anden sin modstandere, oc bad hannem heffne [illegible] Stallbroders død, effterdi hand vossuede sit Liff for hans skyld. I [illegible] hand da nøddis at træde frem, vende Vffe sit Suerd til den anden side, Thi hand tuilede noget der paa, oc som hand feste øynene paa [illegible] Søn, hug hand hannem tuert igennem, saa hand falt død til [illegible]. Vermund raabte oc sagde: Nu hørde ieg Skrep den andē gang, oc [illegible] formerckte at hans Søn haffde nedlagt begge sine Fiender, græd [illegible] glæde. De Saxer førde deris Kempers Lig bort met stor blussel oc [illegible] Danske vndsinge Vffe met megen lyst oc glæde. Der met stilledis [illegible] rycte, for Atislis døds skyld, oc Saxen kom igien vnder Danmarcke.

Vffe offuerwant to tytske Kemper, oc kom Saxen vnder Danmarcks Krone.

Vffe.

Vffe hin Spage XVIII.

Vffe fick Regimentet vdi begge Rigerne effte sin Faders affgang, endog mange trode, hand skulde aldrig bleffuet duelig til it, end siden tuende Konge Ri ger at regere. Nogle kalde hannem Oluff hin Spage Huad hand effter denne tid haffuer bedreffuet, er id optegnet. Men det er troligt, at hand, som saaledis b gynte, haffuer ocsaa siden giort meget merckeligt. Huilcket er icke o screffuet, fordi at hand som andre flere Danske Konger maatte mis deris tilbørlige Loff, effterdi der vaare ingen som dem indtegnede vdi Krøn nicken. Vden tuil der som lycken haffde veret oss blid, oc forlent oss m Latiniske sprocks kundskaff, da skulde wi nu hafft wsigelige mange skøn Historie Bøger om Danske Mends mandoms gerninger.

Trang paa Krønicke scriffuere i Danmarck.

Dan den anden aff det naffn.

Dan XIX.

Dan tog Riget effter sin Fader Vffe, oc formere de sin mact oc Herredom, viit vdi fremmede omliggend Lande, met megen prijs oc erlige seyeruinding. Me hand forderffuede oc besmittede denne Loff met offuer maade forgifftigt Hoffmod, oc fulde icke sin Herre Fa ders fodspor, som offuergick alle Herrer vdi sin ti met Dydighed oc ydmyghed, ligeruijs som Dan vaar den Hoffmodigs iblant alle. Hand forødde alle sin Faders effterladne ligendefæ, oc a hues byte hand haffde faaet vden Lands, det fordaaiede hand met o uerflødighed, som hannem burde at bruge til sin Kongelige Maiesta ære at føre. Saa kommer der offte en wduelig oc vanærig Søn eff en artige Fader, oc en god ødere effter en god aflere, som det almindeli ordsprock liuder.

Dan forødde det hans Fader aflede.

☞

Huglet hin Lille.

Huglet hin Lille XX.

Effter Dan fick Huglet Regementet. Hand nødt de met sin Skibsflode to grumme Tiranner aff Suetig Homoth oc Hogrene.

Frot

Frode hin Stercke XXI.

Frode hin stercke.

FRode vaar Konge næst effter Huglet. Hand kaldedis Frode hin stercke, fordi at hand vaar mandelig baade i hierte oc Haand. Hand slog ti Hertuger ihiel vdi Norge, oc indtog en Ø, som kaldedis siden effter hans naffn Frodø.

Kong Froger regerede da vdi Norge, oc vaar mectig baade vdi synde oc Rigdom. Nogle ville sige at hand vaar Otthins Søn, oc haffde bekommet den ynske aff Guderne, at ingen kunde offueruinde hannem, men den som kunde tage den Jord op vnder hans Fødder, paa huilcken hand stod, naar hand kempedis. Men Frode vilde alligeuel forsøge hannem, oc se huorledis hand kunde skuffe hannem fra Gudernis skenck oc friheds vdgierning. Hand holt sig som hand vaar aldelis wforfaren, oc bad Froger, at hand som en gammel forstandig oc vdlærdt Kempe vilde vnderuise hannem. Froger lod sig det vel behalde, at hans Fiende vilde icke alleniste vige for hannem, men ocsaa ydmygelige giøre bøn til hannem. Oc sagde at Frode giorde vijslige, at hand vilde lære aff de gamle, Effterdi hand haffde ikke mange saar eller skrammer faaet vdi sit Ansict, eller lærd her til dags meget besynderligt. Hand screff to firekante Figurer paa Jorden, oc bad Frode staa i den ene, oc stod selff vdi den anden.

Kong Frogers vnske vdi Norge.

Frodis snildhed.

Frode bad Froger, at hand vilde skiffte Vaaben oc stæd met hannem. Froger sagde strax ia. Thi Frodis Suerd, Hielm oc Harnisk, vaar forgylte saa røde som en lue. Dissimellem forgette icke Frode at tage Jord op som Froger haffde staaet paa, oc fick siden effter sit forsæt, oc slog strax Froger ihiel. Met saa ringe tredskhed forderffuede hans store Lycke, oc giorde met snedighed, det ingen tilforn kunde vdføre met Mandom.

Frode offueruinder Froger Kongen aff Norge.

Dan XXII.

Dan den tredie aff det naffn.

DAn kom i Kongeligt regemente effter Frode. Der hand vaar tolff aar gammel, komme Saxernis Legater til hannem, oc bøde hannem enten at tilføre dennem skat eller Feide. Thi vdualde hand Krig, oc vilde heller dø Mandelige, end leffue met skamme. De Danske droge saa stercke ind i Elffuen, at mand kunde gaa alleuegne ouer Saxernis Skib, som offuer en Bro. De tuingde Kongen aff Saxen, at hand maatte selff tage ved de vilkaar, som hand tilforn haffde faaet ved dennem.

Kongen aff Saxen blifuer atter offueruunden.

Fridleff hin snare.

Fridleff Snare XXIII.

Huiruilds mandoms Gerninger.

Ridleff Snare annammede regimentet efft Kong Dan. Vdi hans tid giorde Huiruild aff Holla contract met de Danske, oc førde Krig imod Norg Blant andre hans Mandös gierninger er icke den rin ste, at hand offueruant den naffnkundige Krigs Før inde Jomffru Rusile. Fem hendis Stallbrødre, Br de, Bilde, Bugge, Faning oc Gundholm, som vaare Fyns Sønne dennem tog hand til sig, for deris Dyd oc Mandoms skyld. Hand fo

Huiruild forlader sit løffte.

dristede sig saa meget paa dennem, at hand brød det forbund hand hafft giort met de Danske, oc giorde dem wforuarendis megen skade før en de det viste. Thi de haffde icke forseet dennem til, at hand saa snarlige skul de bleffuet deris obenbare Fiende, oc opsagt Venskabet. Saa lætferdi

Hueden logn oc bedregeri er kommet.

ge ere mange menniske, at hade dem, som de tilforn elskte. Vden tui er det her aff kommet, at mange, som nu paa denne dag leffue, holde de icke for skam at liue oc bedrage, at de haffue taget først exempel aff den ne Hollender.

Fridleff slaes met Huiruild.

Kong Fridleff drog imod hannem sønder vdi Sieland, vi en Haffn som kaldis siden aff hans naffn Huiruilds Haffn. Der slo de sammen met all deris mact, saa dristelige oc dierffuelige paa begge der, at ingen vndflyde den anden, oc huercken aff dem fick seyeruindin Saa meget elskte huer mere pris oc ære, end sit eget Liff. De som vaa beholdne aff Huiruilds Folck bunde deris Skib tilsammen om natte Men Brode oc Bilde hugge deris Skib løs, oc forlode deris Stallbr dre. De elskte mere deris Liff end deris tro oc eed, som de haffde giffuet de egne kiødelige Brødre. Der dagen begyntis oc Fridleff fornam, Huiruild, Gundholm, Bugge oc Faning vaare endnu leffuendis oc

Kong Fridleffs kiortel.

stede, bleff hand til finds at giffue sig alene i Kamp imod dennem, paa hand vilde spare sit Folck, som endnu vaar beholdet. Hand vaar icke a niste dristig i sig selff, men haffde ocsaa en Kiortel, som intet Jern kun skade, paa huilcken hand fordristede i all Kamp oc Aarlog. Det gick h nem saa lyckelige, at hand slog strax Huiruild, Bugge oc Faning. M Gundholm døffuede hans Suerd met traaldom. Thi slog hand paa h nem met krydse oc Knop, saa lenge at hand leffnede intet Liff i hann Fridleff forgreb sig i det hand tog Suerdet saa hastelige om odden, at nerne bleffue saa stramme, at hand aldrig effter denne dag kunde sin haand.

Jt listigt anslag.

Siden seglede Fridleff til Hybernland. Oc der hand kunde offueruinde den faste stad Duflin, brugte hand Kong Haddings gam kaanst, oc ved Sualerne sætte ild paa Stadsens Hus. Der indbygge vaare omhyggelige at slycke Ilden, da falt Fridleff dissimellem til oc i tog Duflin.

Derne

Der næst kom hand ind vdi Engelland, oc effterdi hand miste der sit beste oc meste Folck, brugte hand Amlets tredske paafund, oc opreiste sine Dødinge met Stocke oc Steene, oc sætte dem vdi Slactordning ligeruis som hand hafde icke mist en Mand aff alt sit Folck. Der met forfærdede hand sine Fiender, saa de torde icke angribe hannem, men vaare glade at de komme til at fly, oc lade hannem see ryggen aff deris Harnisk. Amlets paafund.

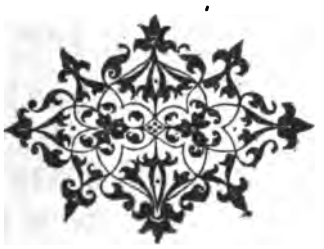

Den femte Bog.

Summa paa denne Bog.

KOng Frode frede god vaar id
siu Aar gammel, der hand tog Riget e
sin Faders Fridleff Snaris affgang.
hulde de vnderlige hus, som skulde re
Riget met denne vnge Konge. Deris A
oc slect giorde huad dem lystede, oc off
fulde den fattige almue met vold oc wret, oc øffuede sig i
haande wtuct oc wdyd, huilcke voxte dagligen, som det p
at gaa til, huorsomhelst ingen straff oc reffselse effterfø
Kong Frode lod bede om Kongens Daatter aff Vngern,
fick hende. Nogen tid her effter komme to Brødre aff No
Erick oc Roller, til Danmarck, at begiffue sig i tieniste i K
gens Gaard. Erick vaar sterck oc snild vdi alle sine gier
ger, oc offueruant alle dem som sætte sig op imod hannem,
at alle de løsactige skalcke Grib oc hans elleffue Brødre, d
geste hans Fader, oc andre flere Kong Frodis Kemper, b
ue straffede ved hans haand, for deris skalckhed som de
forn bedreffuet haffde. Dene samme Erick flyde paa det f
for Kongens hemelige suig, oc formildede siden Kongens
saa at hand gaff hannem sin Syster til ecte, oc lod ham
hente sig Kong Gøthers Daatter aff Norge. Effter denne
bleff Kong Frode from oc vijs, oc førde ni Krig met E
raad oc hielp, oc haffde god Lycke met dem allesammen.
første Krig førde hand imod Vendeland, oc lagde det v
Danmarckis Krone. Den anden førde hand imod K
Gother aff Norge, oc slog hannem ihiel, oc sette Roller E
Broder til Konge vdi hans stæd. Den tredie Krig førde h
imod sin Suoger Kong Hun aff Vngern, som met it w
ligt Krigsfolck til Land oc Vand feydede wlyckelige paa D
marck. Kong Frode affslog hannem, oc bleff saa mectig e
dette slag, at trediue Konger fulde hannem daglige effter
hans Hoff, foruden andre store Herrer oc mectige forf
Krigs øffuerster. Huilcke hand siden vdsende i omligg

Huor som ingen affue er, der er ingen Dyd.

Land, oc førde ved deris Hær den fierde Krig, oc vnderlagde sig saa mange Konge Riger, saa at der hand siden paa ny i den femte Krig offueruant sin Suoger, haffde tu hundrede oc tiue Konger vnder sig. Dernæst slog Erick Kong Ulrick aff Suerige oc hans Søn ihiel, oc bleff sæt aff Kong Frode i hans stad til Konge offuer Suerige, oc vaar den første Erick aff dette naffn. Den Siuende Krig stod vdi Norge, vdi huilcken Krigis saa mange aff Norbaggerne ihiel, at femte parten aff Landet stod siden lang tid øde. Den ottende Krig førde Frode Suoger Arngrim imod Kong Egther aff Biarmeland og Kong Thengil aff Findmarck, oc lagde det vnder Danmarcks Krone, forhuerffuede oc der met Kongens Daatter. Den niende Krig førde Kong Frode imod Engeland oc Hyberland, oc der hand haffde vundet stor prijs oc ære aff deris Riger, drog hand hiem oc gaff sig til rolighed, oc holt Riigets indbyggere vnder Low oc Ræt, som hand dem tilforn haffde haffde. Den gode Herre vaar it bedre endeligt verd, at hand skulle saa skammelige omkomme, oc ihiel stingis af en gammel traaldkone, som forskaffte sig vdi en Koes lig. Hand ligger begraffuen vdi Sieland ved Værebro, der hans graff endnu findis paa denne nærverende dag.

Fridleff Snare
afflede

3.	1.	2.	3.
	Frode som haffde tuende Hus-fruer	oc hans Broder, hues naffn er icke optegnet vdi Historien	oc en Daatter, heder Gunuer hin venne.
Ulfilde Kong Gothers Daatter aff Norge	Harmunde Kongens Daatter aff Vngern.	Odde.	
Fridleff 2.			

Frode

Frode.

Frode XXIIII.

DER Kong Fridleff vaar død, ginge de Danske sammen vdi raad, oc aff den Kierlighed som de haffde til Kong Fridleff, vdualde de hans Søn Frode, som vaar end da ickon fem Aar gammel. Men paa det at Riget skulde icke lide noget der offuer, eller denne vnge Konge skulde aff fremmede Herrer offuerfaldis, da vdualde de aff de fornemeste i Riget Vestmer oc Cole, tuende Brødre, som skulde optuc te hannem. Isulff oc Agge, oc der til andre otte veldige oc vise Herrer, bleffue befalet at vare paa Kongen oc Rigens bestilling. Cole haffde en Hustru ved naffn Gotuare, hun vaar naffnkundig for sine ord oc tale, at hun kunde met stortalenhed legge oc opuecke vrede, gribe oc fange andre i deris tale, saa at ingen fants som met tunge kunde offueruinde hende. Vest mer haffde tolff Sønner, iblant huilcke de tre haffde it naffn, Grib, thi de bleffue alle tre fødde paa en tid. Disse Brødre vaare mectige Kæper, oc saa re behendige til Haand oc Fod vdi allehaande Kamp imod andre Kemper.

Kong Frodis Tuctemester oc Raad.

Gotuare en vel talende Quinde.

Tre Kemper fødis paa en tid.

Kong Frodis Høffuitzmand for hans Skibs flode vaar hans egen Broder søn Odde, som vaar hans næste Slect oc Byrd.

Kongens Syster hede Gunuer, huilcken mand siden kaldede for sin deilighed Gunuer hin venne.

Cole haffde tre Sønner, de sloge sig vdi Selskaff met Vestmer Sønner, oc bedreffue tilsammen megen Wtuct oc Løssactighed vdi deres Vngdom. De foruende deris gode Nemme, deilighed oc styrcke til ondskab oc skalckheds misbrug. Der vaar aldelis ingen blussel eller ære i denne. De omgingis icke alleniste met almindelige løse Quindfolck, men ocsaa laae ecte Mends Hustruer, oc voldtoge mange høffuiske Jomfruer oc Mø saa at der vaar ingensteds nogen tryg for dennem offuer alt Riget. Aar ge til denne Løssactighed vaar Aarckeløshed oc gode dage, at de toge sig gen ærlig øffuelse faare, men leffuede vdi daglig huile, som er Syndsens oc skalckheds Moder, oc wtuctigheds paafund. Den ældste broder Grib saa dristig oc blind i sin slemhed, at hand paa det sidste lagde sig effter Kongens Syster, det sø vaar icke allene en skamelig, men ocsaa en daarlig, børlig oc wbequemelig gierning. Thi nødis hun til at giffue sig ind paa it Hus, oc maatte holde trediue Hoffmend, som hulde idelig vact offuer hen

Offuergiffne skalcke.

Aarckeløshed er Aarsage til skalckhed.

Der Kongens gode Mend oc Hoffsinder fornumme huorledis te gick til, at ingen Quindfolck vilde eller torde omgaaes met dem for oc andre vanartige Skalckis skyld, beklagede de faar Kongen, at de h ingen Quindfolck, som kunde toe oc haffue opsyn paa deris Skiort andre Linklæder, oc bade Kongen der faare, at hand vilde tencke til at sig en Dronning vdi Landet, at det maatte komme vdi en bedre Kongen stod hart imod deris raad met det første, oc Aarsagede sig hand vaar endnu for vnger, men paa det sidste lod hand sig sige, oc om de viste hannem noget bequemt oc ligt giffermaal. De loffuede sammen Kongens Daatter aff Vngern, oc sagde, at hun maatte re hans ieffnlige. Frode haffde gierne veret dem quit, oc sagde: haffuer lært det aff min Fader, at det er ingen Dansk Konge gaffnl

Kong Frode raadis til giffermaal.

at

at tage en Dronning aff de Land, som ligge langt fra Danmarck, men er raadeligt at tage aff næste omliggende Land. Der Gotuare hørde det, formanede hun hannem, oc sagde: Ingen ting vdi all Verden sømmer en unger Herre bedre, end at hand met det første begiffuer sig i Ecteskaff. Thi ligeruis som de gamle helde til graffuen deris Leyersted, saa bør en unger Mand at tracte effter en ærlig Brudeseng. De unge skulle haabe, oc bruge deris lycke oc fremgang met lyst oc glæde, de gamle haffue sprunget, oc [illegible] aff til en side, oc maa huer Time foruente deris sidste Giest, Døden.

Gotuaris den veltalende Quindis tale til Kongen.

Aff denne tale bleff Kongens hierte vent, at hand strax bad Gotuare, [illegible] vilde fare hans Bud effter sin Brud. Gotuare vndskyldede sig for [illegible] Alderdom oc Skrøbeligheds skyld, men der Frode bad hende, oc foræ[illegible] hende met en kaastelig Guldkiede, loffuede hun hannem at giøre effter [illegible] oc begiering. Denne Kiede vaar giort aff purt Guld oc kaasteli[illegible] Læd, oc imellem huert Læd sad it Konge billede, som kunde at[illegible] huer andre, oc met en lønlig Traad, naar mand vilde, dragis til[illegible] igien.

Gotuare drog aff stæd, oc fick met sig Vestmer oc Cole, oc deris [illegible] at de io skulde skamme sig at komme hiem vden gode Tidinde. Der [illegible] til Kong Hun, vndfick hand dem først tre dage met idelige [illegible], før end hand vilde høre deris Begiering oc Ærende. Thi det [illegible] de dage saadan skick oc seduane i alle Land at tage mod fremmede [illegible] oc Giester. Paa tredie Dag kom Kongens Daater frem, at forlyste [illegible] met sin nærueresse oc Høffuiske tale. Det vaar dem allesammen [illegible] oc meget tacknemmeligt. Der de nu vaare i deris største glæde, [illegible] Vestmer met skempt at røcte sit ærende hos Kongens Daatter, [illegible] siuntis om Kong Frode aff Danmarck. Hun sagde, at hen[illegible] oc sind kunde ingeledis falde til Kong Frode, effterdi hun haffde [illegible] hørt om hans rycte oc Mandelige gierninger indtil denne dag. [illegible] saaledis i fordom dage, at ingen Førstis Daatter eller Vel[illegible] vilde haffue nogen, met mindre at hand vaar tilforn [illegible] for sin styrcke oc Mandoms gierning. Der vaar ingen større [illegible] nogen Beyle oc Friere, end at hand haffde leffuet sin Vngdom i [illegible]. Huo som vaar ærerig, hand vaar rig nock i de dage. De [illegible] saa nøye effter Deilighed, Gods oc Penninge, som de nu giøre, [illegible] effter Dyd oc Duelighed.

Gotuare drager hen i Vngern at frie oc beile for Kong Frode.

I gammel tid actedis duelighed, dyd, ærlighed oc oprictighed mere end Rigdom oc Velde.

[illegible] Vestmer oc de andre hans Stallbrødre kunde icke fortrøste [illegible] gode Suar aff Kongens Daatter, da befole de Gotuare all [illegible]. Gotuare blandede strax en Elskoffuens drick, oc der met [illegible] smeltede Kongens Daatters hierte til idel Kierlighed mod [illegible] Giden bar hun paa, som hun vaar en veltalende Quinde, at [illegible], sagde at hand vaar saa mectig oc sterck, at hand kunde [illegible] saa vel met den venstre som met den høyre haand. Der Got[illegible] vent Kongens Daatters sind, befoel hun Vestmer oc [illegible] skulde træde dristeligen frem faar Kongen, oc der sõ [illegible] Daater, da skulde de vdeske hannẽ til kamp. Vestmer traadde

En vnderlig maade at beyle.

traadde frem for Kongen, oc sagde: Herre, nu er her ingen anden kaar paa
færde, end at du enten skalt for gode ord eller for haarde slag giøre vor vilie.
Thi wi ere saa bleffuen til sinds, at wi ville heller ærlige dø, end komme
tilbage met harm oc blussel til vor Konge. Giff oss enten din Daatter, eller
dit eget Blod oc Liff. Kong Frode skal heller høre vor død, end at wi komme
leffuendis igien vden gode Suar. Der met løb Vestmer ind paa Kongen
met sit dragne Suerd. Kongen sagde, at de vaare icke hans ieffnlige i at
Kongelig byrd at Fecte med hannem. Men der Vestmer bleff fast
sit forsæt, bleff Kongen bange, oc bad dem paa det sidste, at de vilde
friste hans Daatters sind oc vilie. Thi de gamle gaffue icke deris
bort, vden deris egen vilie oc samtycke. Vestmer tenckte ved sig selff,
Quinde hu er vanckelig oc wstadig, thi tog hand mod oc dristighed til
oc gick met sine Stalbrødre effter Kongens befalning til Harmunde
Daatter. Hun vaar da allerede offuertalet aff Gotuare, oc sagde at
vilde formode sig mere gaat om kong Frode, end hun haffde aff rycte
tidinde, Effterdi hand haffde saa mectig oc naffnkundig en Herre til Fa
da kunde hand ocsaa met tiden gaa i sin Faders fodspor. Thi huer
paa det som hand er kommen aff. Der Kongen hørde sin Daatters
tycke, gaff hand hende Kong Frode effter alle deris begiering. S
beridde hand sig met sit Folck paa det Herligste, Oc effterdi hand fant
gē tryggere at følge sin Daatter, drog hand selff ind i Danmarck
hende.

Kongen aff Vngern samtycker Kong Frode sin Daatter.

Kong Frode tog venligen mod Dronningen oc hendis Fader,
der brøllups Høytiden vaar offuerstaaen, begaffuede hand hannem
meget Guld oc Sølff, oc lod hannem fare hiem igien til sit eget
Kong Frode leffuede siden i stor rolighed vden Krig oc Feide
try samfelde Aar. Aff saadan languarende Aarkeløshed bleffue
Hoffsinder saa lætfærdige oc løssactige, at der vaar intet skalckhed,
de io bedreffue, oc mand til fulde kand eller tør icke seriffue der om.
droge de aff klæderne, oc sloge dennem wbarmhiertelige. Aff nogle
de Skegget oc Haaret. Nogle hengde de op paa kroge, oc giorde
dem. De lagde sig i veyen for Folcket, oc met snarer oc lange reeb
dem. De offuerfulde fremmede Folck met spaat oc hug, Oc drucke
huer andre indbyrdis, at de bruste oc døde. Ingen Dannequinde
Erlig Jomfru oc mø kunde vere wbeskemmet aff dennem. Ingen
kunde giffte sin Daatter, vden de tilforn haffde vanryctet hende
ord oc gierning. Ingen maatte tage sig en Hustru, vden de finge
oc gaffue oc tilstedde det. Saaledis misbrugte de denne vnge Kongis
som bleff for deris slemheds skyld icke alenisse værstyggelig hos
men hos sine egne vndersaatte, som kunde da icke lenger fordrage
hoffmodigt vold oc Tiranni. Den arge skalck Grib kunde icke
før end hand end ocsaa bleff Kongen selff wtro, oc lockede hans
Det som Kongen dog icke viste, oc vaar alligeuel alle mand
som torde icke saadant obenbare for Kongen, for Gribs trussel
skyld, som slog ihiel alle dem, der talede noget paa hans slemhed.
sandhed fick paa det sidste offuerhaand. Thi Hor oc Mord kunde
lis, som det sande ordsprock lærer.

Hoffsinders oc Adels slemhed oc skalckhed.

Naar huer maa som hand vil, Da giør mand som mand er til.

Kong

Kongens Syster Gunuer haffde mange deilige Beile i de dage. Grib bad Grib Kongen, at hand maatte forfare deris vilkaar oc mandoms ierning. Paa det hand kunde saaledis spilde oc foruende Gunuer sin re oc velfærd. Kongen tilstedde det, oc hand indbød alle disse Gunuers iere vdi it hus til giestebud. Der lod hand affhugge huer deris Hoff, oc slog dem op trint omkring det Hus som Gunuer vaar inde. At andre komme at beile til hende skulde aff saadant ynckeligt oc grueligt spec forfærdis oc vende tilbage fra hende. Kongen bleff icke end da saa ernet paa Grib, at hand io daglige vaar i hans omgengelse, oc ingen til ords met Kongen, vden hand tilforn begaffuede Grib.

Grib slemme Tiranni imod Gunuer oc hendis Friere.

Vnder saadan tuang oc trang beklagede den menige Almue sig met stor suck oc graad. Jo mere de skiulte deris sorg, io større Jo lenger de tagde stille, io mere de plagedis. Oc alligeuel vaar torde obenbarlige klage offuer saadant stort vold oc wret.

Der Kong Gother aff Norge spurde disse tidende, fremkaldede hand Mend, oc sagde huorledis hand haffde spurt, at de Danske vaare til freds met Kong Frode for hans gerigheds oc grumheds skyld. hand drage til Danmarck oc tage det ind, at de vilde giøre han

Kong Gother aff Norge staar effter Danmarcks Rige.

En ved naffn Erick iblant Kong Gothers gode Mend traadde hannem, oc sagde: Wi haffue det tijt oc offte forfaret, oc endnu forfare, at den mister snarlige sit eget, som staar effter det frem Det skal vere en sterck Ful, som skal tage fra den anden, det som haffuer imellem Kloerne. Forlad dig icke der paa, at de Danske ere endrectige met sig selff. Thi saa snarlige som de fornemme en vduor de, skulle de vel endrectelige staa der imod. Vlffuen forliger offte wenighed. Huert land elsker mere sin indfødde Konge, end en Herre. Kong Frode skal icke fortøffue dig vdi Landet, men møde halff veyen. Vndertiden riffuis oc huggis Ørnene, oc atter vn magis de met huer andre. En fornumstig Mand skal faa begynde at det siden icke kand angre hannem. Der som du io vilt ende de Danske, da vdsend aff dine gode Mend, som det kunde bliff selff i din gode Fred oc roelighed. Smeden haffuer Ham ger, at hand vil icke brende sine Hender. Saa brug du ocsaa or giff dig icke selff i vaade oc liffs fare.

Erick hin klogis gode raad oc veltalenhed.

Kong Gother forundrede sig storlige paa Ericks kloge veltalen her til dags fortryckt aff sin Broder, oc holden for en sim Mand aff alle. Thi gaff hand hannem for saadan tale dette hannem kalde Erick hin Kloge. Erick bad at Kongen vilde en skenck til gaffn, som kunde følgis met dette lofflige oc ny Gother gaff hannem strax det Skib som kaldedis Scrother, hans raad, oc vdsende en sin Høffuitzmand Raffn met sin imod de Danske.

Kong Frodis Amiral Odde.

Frodis Høffuitzmand oc Amiral som varede paa Danmar Odde. Hand vaar en kloger traaldkarl, oc met sin kaanst

kunde paaføre sine Fiender Storm oc wuær, oc der met kuldkaste deris Skib uden videre møde oc Suerdslag. Saa Fiendsk oc ond som hand vaar imod kiøbmend i Haffuet, saa meget elskte hand Bønderne paa Landsbygden. Der de Norske lagde ind imod hannem, forblindede hand deris Øyen met det store skin, som gick aff hans Folckis Suerd, at de kunde icke see hannem under Øynene, oc bleffue der slagne met Raffn deris Høffuitzmand, saa nær som ser Skiff, huilcke komme tilbage met visse tidende, at de Danske stode icke lættelige til at tuinge eller offueruinde, oc at Kong Frode forlod sig paa sine Kemper, endog hand vaar for sit Tiranni vederstyggelig hos sine undersaatte.

Erick hinkloge oc Roller sette sig for at ville tiene i Kong Frodis Gaard.

Erick haffde en Stiffbroder ved naffn Roller, hand haffde lyst at forsøge de Danske, oc vide huorledis det gick til udi fremmede Landskaff. Thi giorde hand it løffte, at hand skulde icke afflade, før end hand kom at tiene udi Kong Frodis gaard i Danmarck. Der Erick kunde da ingelunde foruende hans daarlige forsæt, giorde hand ocsaa det samme løffte. Oc Kongen disligiste loffuede sig at ville faa dem til Stallbrødre, Huilcke de heldst vilde selff duelle. Erick oc Roller droge først hiem til deris Fader, Regner ved naffn, at beryste sig met hues som for nøden vaar til denne lange Reyse. Deris gamle Fader tog vel mod dennem, oc vijsde dem it stort Liggendefæ, som hand haffde nedgraffuet oc skiult udi en skou udi mange Aar. Der aff lod hand dennem tage saa meget de selff begerede. Dissimellem øffuede sig deris Skiffsfolck met Steen at kaste, oc at skiude til maal, oc i anden saadan Krigs brug oc øffuelse. Roller bleff sent hiem aff Skouen, at see huad hans Moder bestillede, oc som hand kom mod Huset, och saa der udgaa en stor Røg, gick hand sactelige frem, och saa igennem it hul, at hans Moder haffde en grem kedel fuld aff velding paa Ilden. Hand saa ocsaa tre Hugorme ophengde i it lidet reeb, aff hues munde de udslød forgifft ned i kedelen. De to Hugorme vaare sorte, oc den tiende vaar graa oc Huidspettet, oc hengde noget høyere end de andre, oc uden bunden om Rumpen, men de andre om Bugen. Roller saa vel at der vaar noget underligt forhaanden, dog torde hand icke sige der aff, at hans Moder skulde bliffue beryctet der offuer for Traaldom. Hand viste ikke at disse Orme vaare uden all skadelig forgifft, oc at der beriddis saa kraftig en mad aff hans Moder. I det komme Regner oc Erick, huilcke gick ind oc sette sig til Bords met Roller. Krage, som vaar Ericks Stiffmoder, bar den underlige Ræt frem, oc sette den for sine Sønner. De gick til oc smagte først noget lidet der aff, thi det haffde atskillig farffue, Sort Gul oc Huid, effter som Ormenis natur haffde veret. Erick fornam hues huad paa færde vaar, oc vende strax den Huide side til Roller, oc den Sorte om til sig, oc slog det aff met skemt, oc sagde: Saaledis vende Skibene omkring i Søen ved deris Roer aff stor storm for Bølgerne.

Rollers oc Ericks Moder Krage reder en underlig velling.

Erick bliffuer klog oc forstandig, oc forstaar Fule skrig.

Der Erick haffde ædet denne Mad, bleff hand meget vijs for alle Menniske, saa at hand oc kunde forstaa Diurenis oc Fulenis maal. Hun bleff ocsaa veltalende, at huor om hand vilde tale, da gick det hannem uden all møde met stor ære. Der Krage kom ind och saa at fadet vaar forduent, oc Lycken vaar falden udi Erickis Laad, thi det som hun [illegible]

dt til Roller sin egen Søn, det fick Erick som vaar hendis Stiffsøn, da hun gantske bedrøffuet, oc bad Erick, at hand aldrig vilde forlade sin der vdi nogen nød, effterdi hand haffde nu faaet aff hende hans Modenne velgiernning oc gaffue, at hand i forstand, ord oc gierning vaar ueruindelig. Hun bad hannem icke foracte Roller, thi hand haffde oc faaet noget aff saadan krafftig Mad, som hannem i fremtiden kunde gaffnlig. Der som de komme i Liffs nød, da skulde de kalde paa hendis, oc visselige bliffue hiulpne. Erick sagde, at hand vaar sin Broder aff lig kierlighed saadant plictig, oc vilde giøre hannem alt gaat. Thi det te vere en slemer Ful, som besmitter sin egen Rede. Krage sørgede me r sin forseelse oc forsømmelse, end for sin Søns vanlycke, oc fulde dem begge til Stranden. Der lagde de vd met it Skib, oc finge der næst to selskaff met sig, oc funde Odde i Danmarckis Strømme met siu Erick fant strax paa it snilt raad, oc affærdiget to aff sine Mend som Dansk maal forstode, at de skulde klage deris nød faar Odde, hos forspede alle hans anslag. Disse komme tilbage om natten, oc at Odde haffde i sinde at offuerfalde dem vdi Dagningen, oc haffde wfylt alle sine Skib met steene, at bruge imod Fienderne. Der Erick borde, drog hand hemelige met en liden Baad vnder Oddis Skib, borede dem, oc vende tilbage til sine egne Skib, at Vacten det fornomme. Siden lagde hand til Odde met sine Skib, oc offueruant hem. Thi Skibene tyngedis aff den megle Steen, oc Vandet løb saa ind paa alle sider, at de begynte at siuncke. Vandet oc Haffuet stridde Erick imod Odde, at hand met alt sit Folck bleff nedlagt, oc der fants en, som kunde der om føre tidende til Danmarck Siden drog Erick hiem, oc sende der fra de tu Skib hiem til Norge, at hente det andet Aars Dissimellem drog hand selff met det ene Skib vnder Sielands de tog vdi hungers trang, hues Fæ hand fant ved Stranden. Hand det slactede kiød ved stercke Liner, oc lod det siuncke i Vandet, at Bøn som komme effter hannem kunde ingen fremmet kaast finde Skibs borde hos hannem. Der Sielandsfarene vaare dragne fra meente at de haffde veret aldelis wskyldige, da drog Erick kiødet op Stranden, oc oed det met sine Stalbrødre. Paa det sidste fick Kong høre om Oddis affgang, oc viste dog icke vdi sandhed, huo der nedlagt hans Skibs flode. Nogle sagde at de haffde seet tre Skib Stranden, som seylede siden deris kaas norden vd at Haffuet.

Effter en vanskelig begyndelse følger tit en god ende.

Nogle saa dage der effter drog Erick ind i en Haffn hart ved Baard, oc som hand traadde først paa Landet, falt hand ned paa hand sagde: Dette fald betyder god Lycke. Thi mand skal icke nisse verre, at Suinene vndertiden æde Planterne.

Gribs oc Ericks samtale.

Der Grib fornam at Erick vaar lagd til lande, drog hand hastelihannem, oc vilde forsøge om det vaar saaledis om hans store som ord oc rycte gick aff, eller ey. Grib vaar selff icke meget en Kaadmundet oc wnyttig skendegiest. Thi talede hand Huad est du for en Daare? Oc hueden kommer du? Huort acter du? Huo er din Fader? Oc huad er din

affkomme? Lycksalige oc duelige mend ere de som bliffue hos deris egẽ La
Herre, oc icke forlade deris eget Hus oc Hiem. Huad onde oc værstygge
Menniske tale oc giøre, det er ingen mand teckeligt eller behageligt.

Erick suarede: Min Fader kaldis Regner, min største idret oc
uelse er paa Dyd oc Veltalenhed, oc at forfare atskillige Lands sæder. J
er skadeligere end at holde for meget aff sig selff. Intet er kædsommeli
end en Daare, som veed ingen maade eller skick. Intet er forgiffteli
end løgn, thi løgn er det wuær paa Landet, som forderffuer Riger, P
oc Stæder, mere end nogen Storm skader Skibene vdi Haffuet.

Løgn er det skadeligste Wuær.

Grib suarede: Du est fuld aff kiff oc træte, som en Hane aff skarn
en møding. Det er forgeffuis at træte imod en forfengelige Ordgyd

Erick suarede: Huo som vdgyder en daarlige tale, den kommer
* selff igien vdi Halsen. Naar mand seer ørnene aff Vlffuen, da er Vlff
selff icke langt borte. Ingen setter tro til troløss mands ord, som er bery
for sin skalckhed oc forræderi.

Grib suarede: Det skal en gang fortryde dig, du leede oc blinde
le, din daarlige tale. Du skalt betale disse ord met dit Liff. Thi Raffn
vilde Diur skulle slide oc fortære dig met det allerførste.

* Erick suarede: Ræd mand spaaer altid ont. En vanartig
kand icke dølles. Den som er sin egen Herre wtro, hand bliffuer aldrig
Hoffbrødre tryg. Huo som opføder en Vlff vdi sit hus, hand føder oc st
ker sin egen Fiende.

Grib suarede: Icke haffuer ieg boled met Dronningen, som
ligger mig faare. Men ieg er kommen til min Rigdom, til gods oc
vdi denne vnge Herris oc min Kongis tro tieniste.

Erick suarede: Nu mercker ieg at du haffuer en ond Samui
* hed. Thi den som er skyldig, hand er mistrøstig vdi sine ord. Den H
bedragis som holder sin Suend lige ved sig selff. Sielden er træl Æd
huld oc god.

Grib kunde intet suar ydermere paafinde, thi hug hand Hesten
Sporene, oc kom raabendis tilbage vdi Kongens Gaard, beklagede si
vere offueruundẽ met ord, oc vilde det hessne paa disse fremmede Gester
Vaaben oc verie. Kongen bad hannem spæge sin hastighed. Hoffuith
raad, Hoffuitkulds gierning. Intet kand bestillis hastelige oc vel til
Det vaare ocsaa en spot, at mange skulde offuerfalde faa. En vijs M
demper sin vrede, oc opsetter sin harm til lempelige Aarsage oc tid.
saadan tale holt Kongen Grib tilbage, at hand met Hoffsinderne
lagde sin Vaaben oc Harnisk. Men Grib søgte ved Traaldom,
hand icke kunde naa met Mandom. Hand drog til Stranden met
ge Traaldkarle, oc effter at hand haffde offret sine Guder, tog hand i
grueligt Heste hoffuit, oc lod det bære for sig paa en høy Stang, at
skrecke der met Erick oc hans Folck. De møttis paa en Bro, der bad
sit Folck tie stille, at Fiendernis Traaldoms kaanst icke skulde for
dem. Der hand formerckte huad Gribs anslag vaar met det Heste
uet, sagde hand: Den wlycke som oss er beredt, den falde offuer

Hastighed er skadelig.

Naar ingen raad vil hielpe, saa bruger mand Traaldom.

Ho

juet som bær det frem. En bedre Lycke ville wi foruente oc ynske oss, oss er actet. I det samme falt Hoffuedet met stytten offuer den som e det at føre, oc slog hannem ihiel paa stæden, oc all deris Traaldoms st bleff der met forspilt. Saa drog Erick frem mod Kongens Gaard, ndte at hannem burde at forære Kongen met nogen skenck. Hand tog veyen it stycke klart ijss, oc foruarede det vel vnder sin Kaabe.

Falsk slar sin Herre paa Hals.

Der de komme til Kongens Gaard, bad Erick sin Broder Roller næst effter sig. Men Kongens Tienere vndsinge dem met stor spaat, agde vaade Huder inden Dørren for dem, oc droge hasteligen der paa Liner, saa at Erick vaar nær kuldkast, haffde icke Roller hans Broder et hannem om Liffuet. Thi sagde Erick, Bar er broderløs Bag. mer Kongens Syster straffede sin Broder, at hand saadant tilstedde. n Kongen suarede: Daarligt er det sendinge Bud, som icke frycter oc r paa allehaande skuff oc hemeligt suig.

Bar er broderløs Bag.

*

Vdi Kongens Sal vaar en stor Ild, som da mit om Vinteren dis vel behoff, der sad Kongen paa den ene, oc hans Kemper paa den n side. De toge Erick ned til sig, oc Hylede oc tudede imod hannem, andre Vlffue oc vilde Diur. Kongen bad dem vere stille, thi saadan bequemmede Mennisken ilde. Erick sagde, det er Hunde art, naar en d begynder, da tude ocsaa de andre allesammen, thi huer tyer paa sin r oc afskom. Cole, som pleiede at anamme til sig Kongens skenck, rde Erick huad skenck hand haffde met sig til Kongen. Erick drog n vd aff sin Kaabe, oc som hand racte den offuer Ilden til Cole, lod d den met vilie falde i Ilden, oc gaff Cole skylden, oc spurde huad hans f skulde vere. Kongen spurde Dronningen til raads. Hun sagde, at vaar icke gaat, at Kongen skulde bryde sin egen Low, som lydde at de forkaste Kongens gaffuer, skulde miste deris Liff. De andre, som saae ffnende Jiss, mente det haffde veret en dyrebar Metall, oc dømde som Dronningen giorde. Thi maatte Kongen effter den affsagde lade Cole ophenge.

Deris straff som forkomme Kongens skenck.

Siden gaff Kongen sig i samtale met Erick, oc sagde til hannem: Mand, som berømmer dig aff din store veltalendhed, Hueden est huorfaare kommer du hid til Lande? Erick suarede, Jeg kom fra , oc drog til en Steen. Frode sagde, huort drogst du der næst? arede, Jeg foer paa en bielcke fra en Steen, oc tog mig Herbere anden Steen. Frode. Huort sætte du siden din kaass, huor huil- natten? Erick. Jeg reiste fra en Klippe til en Steen, oc laa en Steen. Frode. Da vaar der mange Steene? Erick. Ja fand i Haffuet. Frode. Huad bestillede du der, oc huort drogst du ? Erick. Der ieg reiste fra Klippen, seglede ieg oc fant it Marsuin. er en ny tale, dog begge deele findis alleuegne i Haffuet. huad vey fulde du fremdelis? Erick. Fra it Marsuin til it an- Der haffue veret mange Marsuin. Erick. De Suøme saa Bølgerne. Frode. Jeg maatte oc gierne vide huad arbei- spandelis. Erick. Strax der effter fant ieg en knub. Frode.

Kong Frode oc Ericks samtale.

Mørck tale.

Huort reiste du siden? Erick. Fra den knub oc til en Stub. Frode. Der maa vere mange Træ, effterdi du met dine Stallbrødre saa offte haffuer giest hos Knubbe. Erick. De vaare der flere end i Skouen staa. Frode. Hueden komst du fremdelis? Erick. Jeg drog til oc fra disse knubbe vdi Skouen, der huiltis ieg och saa huorledis Vlffuene, som vaare mætte aff døde mends Kroppe, suede Blod aff deris Pile oc skud. Der bleff Jernet slaget aff Kongens stage: Det vaar Kong Fridleffs Sønnesøn. Frode. Jeg veed icke huad ieg nu skal sige, thi du forblinder oc forfører mig met mørcke oc dybe giensuar. Erick suarede: Jeg haffuer vundet aff dig en skenck, effterdi du forstaar icke min tale. Thi vnder disse ord gaff ieg tilkiende, at ieg slog Odde ihiel met denne min Haand. Dronningen dømte at Kongen skulde giffue Erick en skenck for denne Seyer. Oc Kongen tog it kaasteligt armbond aff sin Arm, gaff det Erick, oc bad hannem at hand vilde sige huorledis hand tilforne offueruant Grib. Erick suarede: Jeg skeldede hannem for en Horkarl, oc der hand kunde det icke fornette, bekiende hand paa din Dronning. Kongen vende sig til Harmunde, oc spurde huorledis hende behagede saadane tidinde. Hun bleff rød vnder Ansictet, oc kiendis sit fald. Kongen sagde at hun skulde vere sin egen dommere. I det som Dronningen stod bedrøffuet, oc tenckte ved sig, huad dom hun vilde giffue offuer sig selff, spranck Grib frem, oc vilde igiennem stunget Erick, oc frelst sit Liff met hans død. Men Roller støtte sit Suerd igiennem Grib, oc fortog hannem sit forsæt. Erick sagde, bæst er Broderd hielp naar nøden er størst. Roller suarede, mand haffuer mest de trofaste behoff i trang oc nød. Frode sagde, ieg frycter at det vil gaa eder, som det almindelige ordsprock liuder. Stacket er bordags glæde. Haand, som vaa de giør, er sorg til rede. Erick suarede, Nøduerie er wstraffelig, baade effter Skæl oc Scrifft.

Dronningens oc Gribs horeri.

Grib bliffuer ihielslagen.

*

Gribs brødre bleffue vrede, oc truede at de skulde enten aldelis legge Ericks Skib øde, eller føre hannem en kamp met ti Kemper. Erick sagde, De siuge skulle søge om raad. De som haffue feil paa deris syn, skulle see paa det som milt oc lystigt er. Den som haffuer en ond Kniff, skal skære i Lædet oc icke i benet. Effterdi det er gaat at forhindre det onde met dag oc tid, da begierer ieg tre dags frist aff eder, oc ny slactet Fæhuder aff Kongen, oc vil siden møde eder vdi Kamp. Frode sagde, den som falt offuer en Hud haffuer fortient en Hud. Der met kaste hand hannem faare, at hand tilfaarn vaar nær falden, der hand traadde først ind at dørren. Erick giorde sig oc sine Staallbrødre Støffle aff Huderne, oc offuerstrøg dem met sand oc Lim, at de kunde diss fastere staa der paa. De talede om stæden, som Slaget skulde staa, oc der Erick Aarsagede sig, at hand vaar icke vant til lande Krig, samtycktis at de skulde møde huer andre paa Isen. Dissimellem befoel Kongen Vestmers Sønner at være stille, oc sagde at det sømmede icke end, at offueruelde en fremmede gest, som ont haffde forskylt. Siden bad Kongen, at Droningen skulde affsige sin egen Sententz. Men der hun bad om naade oc icke om ret, forlod Kongē hende all sin skyld oc brøde. Oc Erick sagde, at det vaar tilbørligt, at mand skulde see igiennem fingre met fattige Quindfolck, oc icke straffe dem, naar som er nogen forhaabning om forbedring.

It listigt anslag.

Giesle Ræt.

Dit

Om afftenen som de skulde gaa til Bords, lod Kongen, effter den Norske Kong Gothers Hoffmends skick, som Erick omtalede, dem side vdi sine Kempers sæde, oc siden bære mad for dennem. Erick viste vel Kong Frodis sæduane, at hand lod ingen Leffninger bære frem, thi beed hand mange stycker, oc kaste dem fra sig vdi faddet, saa at tienerne maatte giøre saa megen bekaastning paa denne ene Nadere, som der pleiede ellers at vendis paa it gantske stort Giestebud. Thi spurde Kong Frode, om det vaar ocsaa Kong Gothers Hoffmends skick, at mand skulde saaledis bide Maden, oc kaste den fra sig igien, oc forsmaa de første Rætter, lige som de sidste stycker mand kunde frembære. Erick suarede, Det gaar altsammen ordentlig oc skickelig til vdi Kong Gothers gaard. Frode sagde, Saa formercker ieg vel, at du haffuer icke end nu vdlært din Herris snildhed oc tuct. Huo som forlader oc affalder fra de gamle deris Lærdom, er icke meget bedre end en [illegible]. Erick suarede, Den vijse skal lære aff den som vijsere er. Huo der [illegible] anden, hand forfremmis selff vdi vijssdom. Frode sagde, Huad skal du lære aff denne din offuerflødighed, huad skal hun betyde? Erick suarede, bedre er det en Herre at hand haffuer faa Tienere oc tro, end mange [illegible] oc wtro. Frode sagde, Saa elsker du mig mere, kand ske, end nogen [illegible]? Erick suarede, Hart er wfød Hest at binde ved krybbe. Du haffuer [illegible] nu forsøgt alle dine tienere. Kong Gother haffuer for sæduane, [illegible] giffuer sine tienere Øll til Maden. Oc ieg lader mig tycke at det er [illegible] de sund skick. Frode sagde, Aldrig saa ieg nogen min Liffs tid, som [illegible]ere kreffuede mad oc Øll, end du giører. Erick suarede: Faa ere de [illegible] noget gaat giøre den, som selff tier oc dyller sin trang. I det kom [illegible]ns Syster frem met it stort Begere, oc Erick greb hende om Ar[illegible] oc sagde, Fromme Herre, giffuer du mig det ieg haffuer i Haanden [illegible] skenck eller oc ey? Kongen mente at hand haffde bedet om Bege[illegible] sagde hand strax ia, oc Erick rycte hende ned i sædet til sig, oc tog [illegible] som Kongen haffde giffuet hannem begge deele. Men Kongen [illegible] En Daare kiender mand paa sin gierninger. Det er icke skick vdi [illegible], at mand saa dristeligen omgaaes met Jomffruer. Erick [illegible] de lod lige som hand vilde hugget Armen aff Kongens Syster, oc [illegible] Der som ieg haffuer taget mere end du gaffst mig, da vil ieg lade [illegible] met den ene part. Kongen bekiende sin vildfarelse, oc lod hannem [illegible] Syster, at hand skulde icke siunis letfærdeligen at omkaste, huad [illegible] en gang aluerlige haffde samtyckt. Der met lod hand hannem [illegible] Skib, at beskicke sig mod den vdloffuede Kamp, som tilstundede. [illegible] dagen kom som Kampen skulde begyndis, komme de samen paa [illegible], oc Erick, som haffde gaat fodestød aff sine Støffle, offueruant [illegible]er den anden, oc kom met Seyer tilbage i Kongens Gaard. [illegible] bleff vred paa Erick, at hand haffde slaget hendis tolff [illegible], thi vdbød hun hannem til en Munde kamp, at der som hun [illegible] kunde offueruinde hannem, da skulde hand miste sit Liff. Oc [illegible] offueruant hende, da skulde hun giffue hannem en stor Guld[illegible] sette Erick it slemt whøffuiskt spørsmaal faare, som icke [illegible] at scriffue. Til huilcket hand suarede, oc vant Guld-

Kong Frodis oc Ericks tale offuer borde.

Hart er wfød Hest at binde ved Krybbe.

Kong Frode giffuer Erick sin Syster.

Erick offueruinder de arrige Falcke Gribs brødre.

Mundkamp.

keden,

keden, oc hun met stor blussel (som hun vel fortiente met sit slemme spørsmaal) fick sorg oc vaande, oc ingen anden Bod eller trøst for sine døde Sønner.

Erick offuerwinder Vestmer oc slaar hannem ihiel.

Der Vestmer hendis Hosbonde dette saa, eskede hand Erick frem at kempis met sig om Liff oc lessnet. Erick, at hand icke skulde siunis sterckere i munden end i Haanden, samtyckte met hannem. Strax bleff frembaaret en Vidie aff Bast, om huilcken de skulde dragis, Huo den drog aff den andēs Haand, hand beholt seyer. Erick drog aff all sin mack, oc rycte den fra Vestmer. Frode sagde: Der hører styrcke til, at dragis om Reeb met sin offuermand. Erick suarede: Det er sant, oc heldst naar mand er trangbrystet oc krogrygget, oc der met traadde hand Halsen i tu paa Vestmer, det vaar den Mandbod hand fick for sine Sønner.

Kong Frode stunder effter at tage Erick aff dage.

Gunuer Kongens Syster atuarede sin Hosbonde Erick, at hendis Broder hassde i sinde, at ville myrde hannem. Thi spranck Erick op oc sagde: Den Mand er ære verd, som fortager suig oc Falsk, at nu slar sin egen Herre paa Hals. I det samme slog Kongen miste effter hannem, at kniffuen tog met odden i Veggen. Erick sagde: Naar nogen vil vnde sin ven en skenck, da skal mand Hederligen den frembære, oc ikke saaledis kaste den vredelige fra sig. Der som du hassde skenckt mig skeden met Knissuen, da skulde din gaffue veret mig end en gang saa kier. Kongen bleff fangen aff saadan skemt, oc løsde skeden fra sig, oc antuorderde hannem den. Saaledis giorde Erick sig til gaffn oc bade, det hannem vaar actet til forderffuelse oc skade. Om natten raadde Gunuer Erick, at de skulde rømme aff landet fra Kong Frode, den stund de kunde komme bort met hel Vogn oc holden Reyse. Thi droge de strax til Stranden, at forderffuede Kongens Flode. De toge stercke bord oc breder aff Skibene, oc lucte steden met løse fiele, at ingen skulde mercke deris suig. Siden at de seglede fra lande met deris egne Skib, forfulde Kong Frode dem med sine brudne Skib. Hand vaar icke kommen langt vdaff Hassnen, end Skibene begynte at siuncke, oc hand spranck selff fra borde i sit Harnisk, oc vaar tre gange vnder Vandet, oc hassde inden it øyeblick drucknet, som Erick oc Roller hassde icke suømmet vd til hannem, oc taget hannem op i Haaret. De andre flackede omkring i Vandet, en part omkomme i stæden, en part kom met stor nød til Landet. Kongen bleff ført i tørre der, der løb meget Vand vd aff hans Mund, som hand gaff vd aff bu aff sig, oc hickede lang tid, før end hād da paa det sidste kom til sig selff igen. De atspurde hannem, om hand begerede fred oc Liffuet. Hand greb begge hender til øynene, oc fick da nogen styrcke, oc begynte at tale, oc sa: Jeg formaner eder ved Himel oc Jord, som ieg icke gierne seer met it g hierte, at i lade mig aldrig lenger lessue. I hassue hiulpet mig imod min lie. Maa ieg icke dø vdi Hassuet, da lader mig sla mig selff ihiel met min sverd. Jeg hassuer her til dags veret wossueruindelig, nu er ieg offuer den aff dig Erick, en ringe almues mand. Der er ingen ting som sømmer Koning bedre, end it ærligt nassn oc rycte. Jeg hassuer her til dags veret den aff alle mand for den klogeste oc mectigste i ord oc veltalēhed. Huad giffue mig liffuet? oc du hassuer berøffuet mig min Syster, mit Rige, m

Erick flyer fra Kong Frode, effter Gunuers raad.

Kong Frode begerer at tagis aff dage.

Intet sømmer en Konge bedre end it erligt rycte.

lenodie, oc det som offuergaar alt dette, mit naffn oc erlig rycte? Huor-
vis skulde ieg leffue effter denne dag vdi nogen Frihed, at ieg skulde for-
tte denne sorg, oc affstryge denne Fengsels vanære? It ælendigt Men-
ske tiener intet bedre end Døden. Jeg haffuer intet haab, at leffue mig
nogen forbedring. I modgang begerer mand Døden, i metgang Liff oc
ndhed. Der som i icke haffde forhindret mig, da haffde ieg nu været skild
all vaade oc genuordighed. Om du end skønt vilde forskaffe mig
en baade mit Rige, Syster, oc alt mit Liggendefæ, saa kant du alligeuel
ikke giff mig min ære igien. Brudet bliffuer aldrig ret helt. Mand skal vi-
at sige aff Kong Frodes fengsel, saa lenge som Verden staar. Der som
skulde mig min ræt, da skulde i sla mig ihiel. Oc der som i vilde vel betenc-
eder, da skulde i lade mig nyde den dom, som ieg actede eder. I skulde la-
dricke den Skaal, som ieg haffde skenckt for eder. Jeg vil wpinter
at der sō ieg haffde faaet offuerhaand offuer eder, som i nu haffue
mig, da skulde ieg ingen naade beuist eder. Der som i icke ere vrede
mig, at ieg icke fuldkom met Gierning mit onde forset paa eder, da
i god ræt, at straffe mig for min onde vilie, som maa staa for it
Sverd. Oc der som i io endelige ville spare mig, da skal ieg søge
at affliffue mig met min egen Haand.

Erick suarede hannem oc sagde: Det forbiude Gud, at du nogen
skulde faa saadant i sinde. Det forbiude Gud, at du skulde forraade dit
Liff met saa skammelig en død. Det er oc imod Gud oc all billighed,
en anden til gode, oc myrde sig selff. Lycken haffuer ickon fristet
forsøge dit sind oc hierte. Dig er icke vederfaren endnu saa stor
ulyckelse, at tiden kand io fortage dig den met større glæde. Ingen
skickelig vdi modgang. Mand veed da først huad det søde er, naar
haffuer smagt det Sure. Viltu der faare forkaste all din velfærd,
en gang eller try dyppet i Haffuet? Kand du icke lide Vand,
mindre skaltu kunde lide it draget skarpt Suerd. Det er dig en ære
vanære, at du Suømde vdi dit Harnsk i det vilde Haff. Der er
som skulde ynske sig den wlycke som du beklager. Du est endnu en
Mand, oc kant giøre meget mere gaat, end du her til dags haffuer
Lad mig aldrig høre saadan letfærdighed aff dig, at du vilt
dig selff for wtaalmodighed. Hand er mere blødhiertig end en
som vilde heller miste Liffuet, end lide nogen bedrøffuelse. Ingen
lider saa meget ont, at hand vilde selff Daarlige omkomme
er straffeligt, at forhaste sig paa en anden, Men det er end mere
at forgribe sig paa sig selff. Huor haffuer nogē veret saa Lycksa-
haffuer io icke forsøgt nogen sorg oc ælendighed? Du haffuer
velyst, nu kant du icke fordrage en ringe Harm. Huad skulde
der som nogen stor wlycke offuerfald dig. Hand forstaar sig
som aldrig drack aff modgangs Beggere. Du som est fød-
mectig en Fader, oc skulde giffue andre Frimodigheds
bliffuer nu all din styrcke? Du est icke endnu vor-
Lands, oc du est nu allerede kæd aff denne Verden? Du
effter din Fader eller din Farfader. Du haffuer selff
giort

Mand tencker icke paa Døden førend Verden gaar oss imod.

Brudet bliffuer aldrig ret helt.

Erick trøster Kong Frode.

vdi Modgang seer mand først huad metgang er.

Merck.

giort dig all din vanlycke. Wi haffue hiolpet oc icke forderffuet dig. Dig burde at kiende denne velgierning, wi haffue dig beuist, oc icke holde oss for dine Fiender eller forrædere. See her ligger dit gods, dine skenck oc gaffuer, wi haffue faaet aff dig. Der som dig fortryder, at du haffuer icke met velberaadt hu troloffuet mig din Syster, da maat du giffue hende huem dig lyster. Hun er endnu saa god Jomffru, som hun kom først til mig. Vilt du oc begere at ieg skal tiene dig, da er ieg ocsaa til rede. See dig vel faare, at du icke daarlige forgriber dig selff. Dig skader endnu aldelis intet paa din Frihed eller Liff. Jeg er din tienere, oc icke din Herre. Huad Dom som du vilt giffue offuer mig, den vil ieg gierne lide. Du est endnu her saa fri oc mectig som du vaarst i din egen Sal oc gaard. Giør aff oss lige som du vilde tilforn i dit eget Hus. Wi kunde oc ville gierne taale, huad du biuder oc befaler.

Kong Frode stillis til freds.

Der Erick haffde end sin tale, bleff Kongen der aff formildet baade mod sig selff oc dennem. Siden beskickede de deris Sag, oc droge Landet, oc fulde Kongen paa vogne til hans Gaard. Der lod Kongen forsamle sine gode Mend, oc troloffuede Erick sin Syster paa ny, oc giorde hannem til en Høffuitzmand offuer sit Krigsfolck. Hand bad Erick at hand vilde drage til Norge, oc hente hannem Kong Gothers Daatter, thi hand kunde icke nu lenger fordrage sin Dronning for sit Horeri. Hand vilde lade Gotuare Vestmers Hustru stene ihiel, at hun haffde duld met hende. Men Harmunde sin Dronning vilde hand sende sin Fader hiem igien, at de skulde icke fortale oss Danske, at mand haffde falskelige myrt oc omkommet hende. Erick loffuede Kongens raad, eftersom ne at Kongen maatte heller giffue Roller hans Broder Harmunde, som kunde tiene hannem met tro oc ære. Kongen tackede hannem for sin raad, oc Dronningen gaff veluilligen Roller samtycke, at hun skulde siunis at vere nødt der til. Thi hun sagde at det vaar icke aff naturen, mand skulde gremme sig oc sørge, men den sorg som mand tog sig til var ickon en løs mening oc tancke. Mand skulde oc icke græde for den skyld som nogen haffde met Synden fortient. Saa drucke de Brøllup, Erick met Kongens Syster, og Roller met hans forskudte Dronning Harmunde.

Dronningen forskiudis for sit horeri.

Siden droge de til Norge met deris Hustruer, oc spurde at deres Moder Krage haffde taget sig en anden Hossbonde, ved nafn Bue, effter Regners død. De tenckte paa deris Faders liggendefæ, oc opgrøfte det met en hast. Men Gother haffde da allerede lang tid tilforn huorledis til vaar gaaet met Erick, oc tenckte ved sig, at Norge vilde en høy fare for hannem. Hans Dronning vaar nylige død, thi hand sig effter, at hand maatte faa Kong Frodis Syster fra hannem giffue hannem sin egen Daatter vdi stæden. Der Erick saadant forstod gaff hand sine Stallbrødre tilkiende, huad fare forhaanden vaar. dennem, at de vilde ickon vere trøstige oc frimodige, Lycken skulde vel delis blissue dennem blid, som hun før haffde veret vdi Danmarck. Dog foel dem at de skulde vige for Gother met det første, paa det at de siden haffue diss større Aarsage at affuerie hans Vold oc wret. kom der næst hiem til sin Faders Hus, oc begynte at friste Gother oc atspurde hende, om hun haffde nogen kierlighed til Gother, oc

Erick frester sin Hustru om hun elsker hannem.

hanne

hannem mere end sig, efterdi hand vaar ickon en fattig karl, oc den anden et Konge. Gunuer formanede hannem, at hand skulde dog sige hende om det vaar aluers tale eller icke? Hand sagde at det vaar io hans mening. Hun suarede, saa formercker ieg vel, at du vilt saaledis beskemme mig. Du elsker mig der ieg vaar en Jomfru, nu vilt du forlade mig en fattig. Den mennig mands ord oc tale er offte imod sandhed, du hafuer mang meening om mig, thi ieg er trofast, oc finder den wstadighed vdi dig som ieg aldrig hafde forseet mig til. Der met græd hun bitterlige. Hendis gaddis der ved, oc tog hende strax vdi sin Fafn oc sagde: Jeg vilde dem forsøge huor kiet du hafuer mig, der skal ingen ting i Verden afskille os uden Døden allene. Dog alligeuel kand ieg icke forholde dig, at Gother hafuer i sinde at ville tage dig fra mig met vold. Men naar hand It snedigt anslag.
begynder, saa stæd du hannem det, ind til saa lenge at hand [illegible] sin Daatter vdi stæden. Saa ville vi baade, hand oc ieg, hafue [illegible] paa en dag. Naar Brøllupet skal staa met oss begge, da ville [illegible] huer vdi sit Kammer, paa det hand skal icke mercke [paa] dig, at du seer [illegible] oc vender dig fra hannem. Siden ville vi faa gode raad at [illegible] forføre hannem. Hand befoel Bracke, at hand skulde legge [illegible] Mul met sit Krigsfolck, at vndsætte hannem naar behoff giør. Hand bad Roller drage til Skibs met deris gods oc Hustruer, lige [illegible] ville rømme for Gother. I det seer hand at Gother fulde fast eff[illegible], thi sagde hand, see nu huorlunde at Falskheds pile flue, som lenge [illegible] veret skulte vdi Gothers hierte. Der met raabte hand oc bad dem [illegible] imod Gother. Der lagde de tilsammen, oc Gother spurde først, [illegible] Skibmand vaar for Skibene, De suarede: Erick. Hand raabte til [illegible] sagde: Er hand den nassikundige Mand, som ord oc tidende gaar [illegible] hand offueruinder alle mand met sin veltalendhed? Erick suarede, [illegible] hafuer i fordom tid faaet it Hofnafn aff dig, det bær ieg icke for[illegible]. Der de komme begge i landet met deris Skib oc Folck, sagde Gother til Erick: Jeg formercker at din beskilling liuder, at du skalt beile for [illegible] til min Daatter, men vilt du følge mit raad, da giff mig Gunuers Freddis Syster, oc tag selff min egen Daatter, som du begerer [illegible] under Mands vegne. Erick tackede Kong Gother for saadant [illegible] Gother giør skiffte met Erick, biuder hannem sin Daatter til for sin Søstru.
[illegible] lud, oc sagde at hand aldrig kunde ynske sig nogen større Lycksa[illegible] Gud, end som hannem nu vederforis. Gunuer holt sig i alle [illegible] som det skede med hendis ville oc samtycke. Hun bad Gother [illegible] at hun ville først lade Ericks Brøllup gaa for sig, paa det hans eget [illegible] skeer dis magligere, oc hun skulde selff tencke dis mindre paa [illegible]. Gother lossuede Gunuers vijse raad, oc bleff saa glad, [illegible] efter hans begiering, at hand gaff Erick sin Suoger Lit[illegible] til forlæning. Ericks Moder Krage, som fulde met [illegible], for sin Traaldoms kaanst, hafde slaget it Linklæde off[illegible], at ingen kende hende, dennem som spurde om hende [illegible] vaar Gunuers Syster, dog hafde de icke en Fader, men [illegible] aff en Moder.

Kong

Kong Gother førde Erick met sit gantske selskaff hiem met sig giorde strax hans Brøllup paa sin Gaard. Erick sad vdi sin Sal, i lem Aluilde Gothers Daatter oc Krage sin Moder, men Gother h sad vdi sin Sal met Gunuer. Her begynte Erick at driffue sin treedsk som førre vaar oplagd imellem hannem oc Gunuer. Først giorde h en fiel løs vdi veggen ved sin Ryg, saa at it Menniske kunde vel treng frem oc tilbage, aff den ene oc ind i den anden Sal. Der næst atsp hand den vnge Brud Aluilde, om hun vilde icke haffue Kong Frode, terdi hand vaar hendis lige aff Kongelig æt oc byrd, oc offuergiffue nem selff, som icke vaar hendis Jeffnlige. Aluilde stod Erick hart i met det første, oc sagde at hun vilde icke fortørne sin Fader. Men der loffuede hende, at hun skulde bliffue Kronet Dronning vdi Danmark bekomme større ære, end nogen Quinde vdi disse nørre Lande haffde skulde faa, da gaff hun Kong Frode sin tro oc hierte. Krage gaff Al ocsaa en drick, met hues krafft hun vende hendis sind til kierlighed Kong Frode.

Ericks listighed oc behendige paafund.

Der maaltid vaar giort, gick Gother ind til Erick, effter Brøllups skick, at tale met giesterne. Dissimellem skyndede Gunuer igiennem veggen, som fielen vaar borttagen, oc sætte sig næst op til E som tilforn vaar oplagt. Der Gother saa hende, atspurde hand s hueden oc huorledis hun kom hos Erick at sidde. De sagde at det Gunuers Syster, oc at Kongen kunde icke giøre ret skilsmisse ime dem. I det som Gother løb tilbage ind i sin egen Sal, vaar Gunuer i veyen for hannem, oc lod sig finde vdi sit gamle sæde. Der hand hende sidde som hun førre sad, gick hand atter ind til Erick, oc fant h der anden gang for sig. Dette øffuede hun met hannem saa offte som h gick vd eller ind, aff den ene oc til den anden Sal, at hand icke nod kunde forundre sig, at disse to Systre skulde vere huer andre saa lige der Ansictet.

Gother bedragis aff Gunuer.

Om afftenen der Erick vaar ført ind i Brudehuset, bleff hand sin egen Husfrue Gunuer, oc lod Kong Frodis Brud Aluilde l særdelis for sig selff. Men Gother kunde huercken faa ro eller huile gantske nat, thi hand viste icke huad hand skulde tencke eller tro, om tu Systre kunde nogesteds findis huer andre saa lige. Eller ocsaa om saa bleff giort met suig oc bedregeri. Hand stickede først bud hen, at see der vaar nogen steds oben gang, aff den ene oc ind i den anden Sal. S der fands intet saadant. Thi Erick lod strax om afftenen sætte fielen i veggen, saa at ingen kunde mercke, at den haffde veret vdtagen tilfi Siden sende hand to karle vdi Ericks kammer, at forfare hemelige hu dis der om vaar, oc der som de funde Erick hos Gunuer, da skulde d dennem ihiel. Der de komme ind oc sloge sperlagenet saa sactelige Sengen, saae de dennem begge ligge i huer andris arme, Saa komm siden, der Erick oc Gunuer vaare i dybeste Søffn, met dragne Sw oc vilde offuerfaldet dennem, huilcket de haffde ocsaa giort, der som E haffde icke opuaagnet aff det bulder, oc kaldet paa sin Stiffmoders tu som hun tilforn lærde hannem. Thi i det som de hugge ind paa E falt h

To spedere i Ericks kammer at ihielsla hannem oc Gunuer.

hans skiold fra Bielcken ned offuer hannem, oc beskermede hans Lege= oc Liff. Hand greb strax til sit Suerd, oc hug baade Benene aff den og Gunuer støtte met Mandeligt mod it Glassuend tuert igennem den n. Der met rømde Erick vd til sine Skib, blæste i sit Horn, oc gaff sin der Roller it tegn, at hand skulde falde ind paa Kongens gaard. Roller kracke vaare strax ved Haanden, oc gaffue sig der ind, oc førde der fra t kaasteligt Byte til deris Skib, oc seylede saa paa veyen til Dan= k.

Erick flyer til Danmarck.

Kong Gother flyde om Natten til Skibs, oc giorde strax rede om genen at forfølge dennem. Hans venner raadde hannem, at hand skulde haste saa saare, thi der hørde mere til, end met saa faa oc ringe t drage ind vdi Danmarck. Hand vilde icke lade sig sige, me fulde effter finder, indtil hand kom til en Haffn, kaldis Ome sund. Der fick hand saare bleff saa lenge liggendis, at hans Folck for stor Hungers nød oc g slage sig selff indbyrdis ihiel, hues tegn oc mercke findis endnu paa e stag, de store Høye paa Landet. Hand vndkom selff met stor Liffs offuer Klipperne met nogle faa aff sine næste Tienere. Men Erick til Danmarck, sund oc wskadt, met hues hand haffde met at fare, oc vill Kong Frode hans Brud Aluilde, Kong Gothers Daatter, effter begering. Kong Frode vndfick dem allesammen hederligen, oc giorde sin Brøllups Høytid met Dronning Aluilde.

Ome vig.

Kongens folck aff Norge sla huer andre ihiel aff Hungers nød.

Kong Frode giør sit Brøllup met Aluilde.

Nogen tid her effter begyntis den Vendiske Krig. Til huilcken gaffue selff stor Aarsage, i det de røffuede paa Danmarckis oc toge paa Rigens indbyggere. Thi bleff Erick afferdiget Skib vdi Kongens stæd, som vaar endnu meget vnger oc wforsøg= Krig. Der Erick kom imod Fienderne, oc forfarede, at de kou siu Skib, befoel hand sine Stallbrødre, at de skulde tiltecke oc deris Skib met May oc grøne Grene. Saa drog hand met sit imod de Venders siu Skib, oc flyde for dem indtil hand kom til sine Stallbrødre. Fienderne forfulde hannem, oc actede det end de vaare mit iblant Erickis skib, som vaare da ligere til at see Skou, end en Skibs flode. Erick gaff sig op i Landet, och hans Stallbrødre brugte sig paa Vandet, saa fast slog hand oc Pile fra Landet. Der bleffue Venderne alle slagne, saa Krediue, huilcke siden døde aff tuang oc hunger vdi Fengsel.

Kong Frodis Krig imod de Vender.

It listigt anslag.

Imellem samlede Kong Frode en stor Skibs flode aff sine egne oc Vande, oc vilde der met drage ind vdi Venden. Paa det mindste vdi hans Flode, vaar fire oc tiue Baadsmend, oc lige saa Erick vilde føre Kongen gode tidende om dette Slag, som det. Oc som hand segler paa veyen, seer hand huor en Søpaa it Reff. Om hannem skemtede hand, effter sin viis Fattig mand haffuer ickon en lycke, oc den er altid tynd. hans Folck arbeidede, at de kunde komme til at giøffuer lagde Erick om borde met dem, oc slog dem ihiel.

Kong Frode drager ind vdi Venden.

K Siden

Erick hilser Kong Frode, oc kalder hannem Frede god.

Siden kom Erick til Kongen, hilsede hannem met en besynderlig stor Titel, for den Seyeruinding som hand paa Kongens vegne hafde indlagt, oc kaldede hannem Fredegod. Kongen begerede, at hans ord maatte vere sande, oc sagde, vijs Mands tancke er offte sand Spaadom. Erick gaff Kongen alting tilkiende, huorledis til vaar gaaet, oc sagde, at dette lille skulde vere it gaat Tegn til ydermere lycke oc større fremgang. Hand gaff Kongen for raad, at hand skulde deele sin Hær i tuende hobe. De Jydske Ryter skulde hand lade drage Landueyen omkring, oc sætte de andre offuer met Floden. Kong Frode hafde da saa mange Skib, at de hafde icke rom vdi Haffnerne, ey heller Platz ved Stranden til deris Leyr, ey heller nok som Fætalie oc Prosiant til føde oc vnderholding. Hans Hær til Land vaar saa wtallige stor, at huor de droge frem, da maatte de iessne oc stande alle store Bierge, oc opfylde dybe Kiær oc wføre, paa det de kunde hafue deris reise oc fart met mindre omkaast oc større Giensti.

Viis mands tancke er offte sand spaadom.

Kong Frodis mact til land oc vand.

Strunicke, Kongen aff Venden, beder Kong Frode om Fred.

Kongen aff Venden ved nafn Strunicke bleff der offuer forfaret, oc sende sine Legater til Kong Frode om Fred oc stillestand. Kong Frode lod hannem sige, at hand ingelunde kunde beuilge hannem hans begering. Thi vdi stillestand (sagde hand) stercker sig Fienden, som nu saa telige kand tuingis. Der til met er dette min første vdfluct oc Krigsmand huilcket ieg icke vden skam oc skade kand saaledis opsætte. Thi lige som begyndelsen er, saa er gierne ocsaa enden. Huo som først faar Lycke at offuerwinde sine Fiender, hand maa altid siden forhaabis det beste. Erick lossuede Kongen saar saadant forstandigt Suar, oc sagde, at mand skulde forfølge Legen, som den vaar hiemme begynt. De Tydske stredes gen wræt, som først hafde giffuet ophaff oc Aarsage til denne Feide oc Trætte. Der met drog Kong Frode frem, oc nedlagde Kong Strunicke met alt sit geffueste oc dueligste Krigs folck, oc tog de andre til naade. Effter god begyndelse kommer god ende.

Jt snildt paafund.

den lod hand forsamle alle Landens indbyggere, oc vdraabe, der som nu vaar iblant dem, huilcken mest vaar øffuet paa Røffueri oc Tiuerie, den skulde træde frem, hand skulde der faare rundelige affleggis oc bort aff hannem. Ved saadant løffte glæddis mange, oc røbte sig selff for uillige, før end de bleffue offueruundne aff Løwen eller sant vidnesbyrd.

Der Kong Frode hafde samlet mange aff disse Misdedere, bad hand de andre Vender, at de skulde affskillie sig met saadanne forfarne Skalcke, oc reense Landet aff saadan forderffuelig wreenlighed. Thi hengde de dennem effter hans befalning. Jt vnderligt Spectackel var det. De faa ophengde de mange. Met saadant it klogt paafund Kong Frode affliffue de Skalcke, som hand tilforn sparede Liffuet vdi gen, oc lagde noget nær øde det gantske Land Venden. Dem skulde ræt, effterdi de for Gerigheds skyld klagede Liffuet aff sig selff met friuillige bekiendelse, det som de kunde beholdet, om de hafde tagit.

Kong Frode Fredegods Loue.

Der Kong Frode hafde lagt Pris oc Ære ind met Krigen, log imod Venderne sine Fiender, vilde hand icke alleniste bruge sin Mandoms styrcke, men ocsaa aff sin Forstand oc retuished.

gorde disse effterfølgende Lower, huilcke endnu en part holdis, oc en part ere [illegible] ved andre ny Lower forbedret, eller aldelis afflkaffet. Krigs Artickler.

Naar Roff oc Byte vdi Krigen skal delis, bør den mere [illegible] tage, som nogen befalning haffuer, end den anden, som [illegible] er en almindelig Krigsmand.

[illegible] Hues Guld som findis iblant Bytet, det hører de yp[illegible] Høffuitzmend til, for huilcke en Bannere føris.

En almindelig Landsknecht eller Krigsmand skal lade [illegible] met Sølff til Byte.

[illegible] Vaaben oc verie hører Kemperne til.

[illegible] Skibene som forøffris maa Borgerne oc menige Almue [illegible], som skulle bygge oc vdryste Skib, naar de til sigis.

Ingen skal foruare sit gods oc Penninge vdi lycke oc [illegible] Mister hand noget der offuer, da skal hannem vdleg[illegible]bdelt aff Kongens fadebur oc Rentekammer. Giører [illegible] her imod, at hand legger sit Guld i Skrin eller kiste, da [illegible] sig forbrut til Kongen en marck Guld.

Huo som Tiuen sparer, hand straffis som Tiuen selff.

Huo som først giffuer sig paa fluet i Striden, hand vere [illegible], oc ey effter denne dag maa staa i Low eller tow met [illegible]mend.

Der Kong Frode kom siden til Danmarck, gaff hand dem ocsaa [illegible]der ny Lower, at fortage hues ond skick oc sæder opkomne vaare [illegible] ved Gribs oc hans Stallbrødris wtuct oc Løsactighed. Lands low.

Ingen Quinde skal tuingis imod sin vilie at tage nogen, [illegible] fine fri vilkaar samtycke huem hende lyster. Saa [illegible] som nogen skønt giører det imod sine Forælders vilie, [illegible] det icke vendis.

Der som fri Quinde tager wfri Mand, beholde sig [illegible] oc miste sin Frihed.

Huo som først krencker nogē, hand Ecte oc ære den samme.

[illegible] Hoerkarl skal Lemmelestis paa sit Lem aff den [illegible] Hostru hand haffuer beligget.

[illegible] som en Dansk tager fra den anden, hand betale [illegible] vere siden beryctet for Kongens forne freds volds[illegible]

[illegible] nogen dørren effter en Tiu, som komer med staal[illegible] hans Hus, hand miste alt sit gods, oc slaes vdi [illegible] nærruerelse, effterdi hand haffuer giort sig lige [illegible]

7. Huilcken vdsleger oc Fredløss Mand som feider sit Fæderneland oc fører affuend Skiold imod Riget, l miste Fiør oc Fæ, det er, Gods oc Liff.

8. Dueler oc forsømmer nogen aff wlydig haardna hed at vdrette Kongens befalning, vere sig Fredløss.

Denne Befalning er at forstaa besynderligen, naar hastig oc Vdbud gick paa. Thi da pleiede de Gamle at sende en træ giort som en anden iern Pil, fra den enis Brosiel, Mand Mand, til den andens.

9. Huo som slar sig frem i Striden for sin Høffuitzm er hand en Træl, da vere sig siden fri: Er hand en alm Mand, da giffuis hannem Skiold oc Hielm: er hand en remand, da slaes hand siden til Ridder.

Saa ærlig Belønning haffde Mandom oc Dristighed vdi de De gamle solde Skiold oc Hielm for styrcke. Da vaar Dy (som nu) lyckens træl, mē lycken tiente dydelighed oc mandeli

10. Huor som to trættis, da skulle de icke feste huer a Low ved æd, eller vdsette noget pant paa enten sider.

11. Huo som esker Pant aff nogen, hand giffue den me, aff huilcken hand det begerer, en halff Marck guld, straffis paa sit Legeme som ved bør: thi saadanne Pant g Aarsage til megen trætte.

12. Huor som to trættis, de skilie sig ved Kamp. Th staar bedre at skerme met Haanden, end met Munden.

13. Huo som vdi Kamp træder met en Fod aff Kre hand haffue tafft, oc bøde for sagen som hannem tilleggi

14. Der som det hender sig, at mindre mand trætti vdesker nogen Kempe, da maa Kempen ickon bruge Alne Stang, oc sit Hårnisk.

15. Slar nogen Vdlendig en Dansk mand ihiel, da de to Vdlendinge met deris Hals for en Dansk.

Kong Gother aff Norge fører Krig imod Danmarck oc bliffuer dræbt.

Dissimellem at Kong Frode førde Krig paa Venden, oc sætte til rette met Low oc god ordning vdi Danmarck, da rystede sig Kon ther aff Norge aff all sin mact, at hessne sin harm paa de Danske. Frode tøffuede icke lenge, før end hand mødte hannem ved Rensø, skreckede hannem saa saare, at hand strax ved sine Legater bad om Men Erick suarede dem oc sagde: Den er en blu Røffuere, sō begiere før end hand haffuer taget noget. Huo som vil vinde, hand skal fe Hart imod hart. Slag for slag. Der Gother hørde langt borte det raabte hand til Erick oc sagde: Huer stride for den, som hannem giort mest til gode. Erick suarede: Dine velgierninger haffuer ieg

met vise oc gode raad. Der du vilde affliffuet mig oc min Høstru, da
ndlede du icke oprictelige imod mig. Thi skal ingen anden atskilie vor
tte, vden pil oc Suerd. Saaledis straffede Erick hannem for sin w-
hemmelighed, oc gaff tilkiende at vise raad ere de største skenck oc gaff-
Siden sloge de sammen imod huer andre, oc Gother tabte Liffuet oc
get. Roller bleff forlent aff Kong Frode met hans Land, som vaar deelt
fin Hærret, oc fick der til Litharfulcki Hærrit, som Gother nogen tid
en gaff Erick hans Broder met sin Daatter Aluilde.

Vise raad ere de ypperste skenck.

Effter denne Norske Feide sad Kong Frode vdi god fred oc Rolig-
try samfelde Aar. Men hand fick siden nock at skaffe, imod Kong
n aff Vngern sin Suoger. Hand hassde spurt huorledis Kong Fro-
hasde forskudt hans Daatter oc taget sig en anden Dronning vdi
Kiæd. Der faare giorde hand færdig met all den mact hand kunde
tu gantske Aar, met Kong Olimer aff Øster Rige.

Kong Hun aff Vngern fører Krig imod Kong Frode.

Kong Frode reiste all den Danske, Norske oc Vendiske mact, oc for-
Erick imod sine fiender, at forkundskabe deris anslag. Kong Hun
gaff til Lands, oc giorde Olimer til øffuerste Amiral for Skibs flo-
Erick mødte hannem icke langt fra Ryslands grendtze, oc sagde til han-
Olimer huort acter du dig met denne mectige Skibs flode? I-
hvem føris denne store Krigs Hær, oc dette wtalligt megle Folck?
fuarede: Wi hassue i sinde at Gieste der met Kong Fridleffs Søn
Danmarck. Oc huo est du som saa dristeligen saadant atspurde? Erick
det er forgeffuis oc spilt omkaast som i giøre, thi Kong Frode er w-
ndelige. Olimer suarede, huad som en gang er skeet, det skeede
gang. Det kand offte hendis anderledis vdi mange stycker oc an-
nogen mand tencker eller troer. Gaff der met tilkiende, at ingen
driste for meget paa Lycken.

Ingen skal driste paa Lycken.

Erick drog fremdelis til Kong Huns Hær, som vaar saa mangfol-
og wtallig, at hand mødte de første vdi dagningen, der Solen gick
frem ved dennem, saa fast som de ginge, oc kom dog icke til de
and om Afftenen, der Solen Biergedis. Hand atspurde huo
hand vaar for Folcket. Kong Hun formerckte, at hand vaar en
oc spurde huad hans naffn vaar. Erick suarede, ieg kaldis Fyge-
ngenstæds funden. Kong Hun lod sin Tolck videre atspørie, huad
tog sig til idret. Erick suarede, aldri fortøffuer Kong Frode
vdi sit eget Land. Huo som staar effter en andens Land, hand
naar en anden soffuer. Ingen soffuer sig til Seyeruinding. Lig-
kommer icke løbende Lam i munden. Der Kong Hun hørde
tale, sagde hand, monne wi icke her hassue Erick, som fal-
de oc beløy min Daatter? Der de vilde gribe Erick, Det er w-
hand) at saa mange skulde offuerfalde oc fange en Mand.
listige ord vndkom hand. Kong Hun vaar vel ocsaa til freds
vndkom, paa det Kong Frode skulde forskreckis, naar hand
om denne store Krigs Hær. Der Erick kom tilbage oc bleff
at Fienderne vaare, suarede hand oc sagde: De ere sex
sin Skibs flode, vdi huer Flode er fem Tusinde Skib,
det mindste try hundrede Baadsmend. Huer Flode er

Den Hune Hær.

deelt effter sine fem tusind, saaledis at huert tusind er serlestis vdslagen so
vdi fire Vinger, oc i huer Vinge er tre hundrede Skib. Giffuendis tilkie
de, at huert tusind vaar tolff hundrede sterckt. Frode spurde huorledis han
kunde bestaa saa mange. Erick sagde; Dristighed er den fromis ven. Bis
bedis met rasker Hund, oc icke met sluende Ful. Kong Frode fick Mod, o
drog frem met sin flode, oc indtog alle de Øer som ligge i Østen, imellē Da
marck oc Solens opgang. Hand fant der for sig nogle smaa Ryssers sk
huilcke hand søgte oc offueruant. Thi Erick sagde, huo som forsmaar det
le, hand bliffuer sielden Rig. Slagen Mand giør ingen modstand: et

Ser oc tre-due tusind Skib vdi Kong Huns Skibs flode.

Lidet skal mand icke forsmaa.

Siden drog hand frem imod Olimer, som laa stille oc fordristede
paa sine store oc mange Skiff, som vden all Orden oc skick vaare atskilte,
kunde icke vel regeris met Aarer, for deris wskickelige storhed. De Da
Skib vaare saa oc vel bemandede met gaat Folck. Thi finge de offuerhø
oc giorde deris Fiender stor skade oc affbreck, at der Kong Frode vilde
tilbage igien til Danmarck, fick hand saa meget at skaffe met de Døde, so
hand hadde tilforn met dem der de vaare lessuendis. Haffuet flød full
døde Kroppe oc allehaande Vaaben oc Verie, at Skibene kunde ingen
de seyle frem wbehindrede. Thi gaff Kongen en Low vnder det Folck
hadde offueruundet, at de skulde optage huer mand som falden vaar i
Strid, oc iorde hannem met Hest oc Harnisk oc hues Vaaben hand
met at fare. Der som nogen beroffuede de døde, oc giorde imod denne
ning, da skulde hand selff miste sit liff oc en ærlig iordefærd. At lige i den
de hand syndede paa en andens Legeme, saa skulde hand ocsaa straffis
eget. Oc paa det der skulde vere skilssmysse imellem de dødis Jor
befol hand, at mand skulde brende Høffuitzmendene huer Ti tilsammen
it Skib. Førster oc Konger skulde huer serdelis brendis paa sit eget
Alle Ryssernis Konger vaare da slagne, saa nær som Olimer oc D

Kong Frode offueruinder Olimer.

Kong Frodis Low om sine offuer-uundne Fienders lig.

Low som Kong Frode gaff Ryssenderne.

Kong Frode gaff Ryssene ny Low, oc befoel at de skulde hold
Krig oc Aarlog effter den Danske skick oc sæduane, som effterfølger
I. Ingen iblant dem maatte tage sig en Høstru, vden hand tiahte hende, paa den
II. Skaffs tro skulde vere diss sterckere. Jomfru krenckere befoel hand at
III. lestis, eller oc at bøde tusinde Marck til Saguolderen. Huo som vilde lig
ind vdi Krig, hand skulde slaa paa en, oc tage imod to, oc maatte træde lidet
IIII. for tre, oc slv vden skamme for fire. Om Krigsmends besolding gaff
Konger, som hand haffde vnder sig, saadan Befalning: En indsødt Landsknæ
de haffue til sin besolding vdi Vinter leie tre marck Sølff, oc en vdlendige to,
afslagd eller vdlessde, so icke kunde brugis vdi Krig, skulde haffue en marck
vdi forsaa sig Frode, i det hand actede mere byrd oc affkom end styrcke oc m

Siden atspurde Kongen Erick, om Kong Huns hær til lands v
sterck som denne Kong Olimers vaar. Erick suarede, oc sagde: S
ieg saa saa meget Folck so wtalligt vaar, oc neppelige haffde rom p
eller vand. De opbrende Skouene huor de droge frem. Hestene gior
slagne Veye, oc Vognene buldrede i Lufften, som Tordē i Skyerne
den beffuede vnder dem, oc Været brusede oc stormede offuer dem.
de femten fluende hoffuit Banere: vnder huer Banere vaar hund
ner: vnder huer Fane vaar tiue Fennicker. Saa mange Banere,
Fennicker, saa mange Høffuitzmend vaare hos dem. Kong Fro
huorledis hand kunde bestaa saa meget Folck. Erick sagde: Vi
hiem. De skulle vel faa en Fiende imellem sig selff, som skal
gribe dem. Det gick som Erick spaadde, Thi Kong Huns hær

Den Hune Har.

Kong Huns Har plagis met Hunger oc Pestilenze.

hunger, at de maatte æde Æsen oc Heste, ia oc Hunde oc huad andet som næst
[illegible] haanden vaar. Paa det sidste kom oc Pestilentze iblant dē, at den ene icke kun-
[illegible] kuner torde hielpe den anden, oc en Fennicke effter den anden bleff nedlagd.

Vgger en gamel spaamand.

Da flyde den Spaamand Vgger til Kong Frode, hand vaar saa gammel, at ingen viste hans Alder, oc ey fands nogen stæds saa meget alder-
[illegible] Menniske. Hand obenbarede alle Kong Hunes anslag. Fra Norge
[illegible] Kong Hithin met halff andet hundrede Skib, oc lagde ind til Kong
[illegible] met tolff aff dem, oc hengde en Skiold op i Merset, at giffue tilkien-
[illegible] tienniste oc Stallbrøderskaff mod Kongen, huilcken tog saare venlig
[illegible] hans bistand oc nyttelige vndsetning. Deñe Hithin oc Hilde Kong
[illegible] Daater aff Jutland finge stor indbyrdis kierlighed til huer andre,
[illegible] aff deris rycte oc naffn, før end de nogē tid saae huer andē. Men der
[illegible] tilsammen, feste de øyne paa huer anden vden affladelse, at ingen
[illegible] som sige aff den gode vilie oc kierlighed som dennē imellem vaar.

Kong Hithin kommer Kong Frode til hielp.

Kong Frode lagde sit Folck alleuegne vdi Borgleie, oc lidde alligeuel
[illegible] paa Fetalie oc vnderholding til dennem, at det gick hannem no-
[illegible] som Kong Huns Hær. Thi vdsende hand Reuille oc Meuille met
[illegible] Elffuen, at ingen fremmede skulde vdføre noget aff Riget til an-
[illegible] liggende Landskaff. Hogen oc Hithin lagde sig vdi Stallbrøder-
[illegible] drøge vd om Foraarit paa Fribyteri. Hogen viste end da intet aff
[illegible] lighed, som Hithin oc Hilde haffde tilsamen: men der hand formerck-
[illegible] deris vilie, troloffuede hand hannem Hilde sin Daatter. Oc de be-
[illegible] indbyrdis, at heffne huer andens død, om de bleffue slagne aff no-
[illegible] Fiender. Hogen vaar en fuldsom oc stercker Mand vdi sin person,
[illegible] vdi hu oc hierte. Hithin vaar ickon en liden law Mand, dog meget
[illegible] dellig. Roller bleff send til Norge, Olimer til Suerige, Oneff oc
[illegible] til Orkenøer, huer met sine Krigsfolck, at hente prouiant oc vnder-
[illegible] ind i Riget. Paa deñe tid effterfulde Kong Frode trediue Konger, sō
[illegible] skaff met hannē eller tiente hannē. Der Kong Hun spurde, at Fro-
[illegible] send sit folck fra sig, samlede hand paa ny sin Hær imod hannem.

Nød oc trang paa Fetalie i Danmarck.

Om Foraaret komme Kong Frodis Høffuitzmend oc Skib hiem igien,
[illegible] ligere paa Pris oc Seyeruinding, end paa fetalie oc Spisning.

Søndmor oc Nordmor.

[illegible] ihielslaget Kong Arthore, oc giort hans Lande Søndermo-
[illegible] Nordmoren Danmarckis krone skatskyldige. Olimer haffde slaget
[illegible] Jammite oc Helsinge Konge ihiel, met to andre mectige Her-
[illegible] indtaget Esteland, Curland, Øland oc andre omliggende Øer i de
[illegible] Hand drog vd met halffierde hundrede Skib, oc kom hiem
[illegible] Oneff oc Glomer, Hogen oc Hithin haffde vndertuingt
[illegible] komme tilbage met Ni hundrede Skib. Her met bleff Kong
[illegible] icke alleniste rigeligen oc vel bespiset, men ocsaa styrcket. Thi
[illegible] Konger aff de Tiue Konge Riger, som de haffde offuer-
[illegible] andre Trediue som tilforn vaare hos Kongen, oc giorde han-
[illegible] bistand met Folck, fætalie oc Verie imod sine Fiender,
[illegible] all sin maet, oc drog imod Kong Hunis hær vdi Ryssland.

Orckenøer tuingis vnder Danmarck.

En gruelig Blodstyrtning.

[illegible] mettis skeede saa grueligt it Mandfald, at de tre store flo-
[illegible] fyltis saa høyt met døde Folck, at mand kunde gaa offuer
[illegible] en Bro. De andre sex dage bleff saa stort blodstyrtning,
[illegible] saa vijt spredde, som nogen kunde ride paa tre dags færd.

Hundrede oc halffierdesinds tiue konger suere Kong Frode huldskaff.

Der slaget haffde staaet vdi siu dage, da falt Kong Hun, oc strax gaff sig hans Broder met sit Folck for Kong Frode. Vdi denne Krig fants hundrede oc halffierdesinds tiue Konger, som enten vaare aff Vngern, eller Huns forbund oc selskaff, huilcke alle sore Kong Frode huldskaff oc Mandskaff. Hand deelte sine Riger iblant dennem, oc forlaante denne huer sit land paa affgifft oc Aarlige Skat. Olimer fick Holingaard, oc Oneff Comgaard. Hun Kong Hunis Broder bleff sæt offuer Saxen, oc Reuille offuer Orckenøer. Dimer skulde raade for Helsinge, Jarnber oc Janiter i begge Lappeland, oc Dage for Esteland. Saa vaar nu Kong Frode en Herre offuer tu hundrede oc tiue Konger. Hans Rigers grendtze vaar Rusland imod Østen, oc Rhins strøm imod Vesten.

Kong Frode er Herre offuer tiue oc to Hundrede Konger.

Disse Kongers macthaffue meste parten icke verit større end Hertogers oc greffuers paa denne dag.

*Vdi midler tid bleff Hithin forført for Hogen, at hand skulde haffue krenckt hans Daatter før end deris Bryllups dag. Thi saadant hørte wærligt vdi de dage iblant alle Landskaff. Hogen trode det som hannem bleff faaresagt, oc drog vd met sine Skib imod Hithin, som da samlede sig vdi Venden, at heffne sig paa hannem. Kong Frode spurde denne wenskhed som vaar imellem disse sine vndersaatte, oc at Hogen vaar offuerrunden oc hiem dragen igien til Jutland. Thi sende hand bud effter dennem, og hørde Sagen grandgiffuelige, oc sagde der paa effter Lowen. Men Hogen elskte sin Daatter, oc vilde ingenlunde lade sig fordrage met Hithin, indtil det kom paa det sidste saa vijt, at de effter Lowen skulde skillie deris trætte met Suerd oc Kamp. Hithin bleff hart saaret, oc Blodet forløb hannem, hand vansmectedis. Men Hogen ynckedis offuer hans Vngdom oc Dølighed, oc vilde icke sla hannem ihiel. Thi det vaar stor skam i gamle dage at den som stercker vaar offuerfalt den som mindre formaatte. Saa en oc oprictige vaare fordoms Kemper i alle deris idret oc gierninger. Hogen skenckte Hithin sit Liff, oc hans Stallbrødre baare hannem tilbage vd Skib. Siu Aar der effter møttis de ved Hithinsø, der sloge de huer andre ihiel. Huad haffde Hogen veret lycksalig, der som hand haffde brugt sin strenge Ræt, oc icke saa megen naade mod Hithin. Det sigis om Hilde, hun haffde sin Hosbonde saa hiertelig kier, at hun met viser oc Rune kaldede opuacte hannem oc sin Fader paa ny effter deris død til Kamp imod hinanden. Samme Aar gaff Kong Gesteblinde aff Gyllande sig oc sit Land vnder Kong Frode, at hand skulde forsuare hannem imod Kong Alrig i Suerige, som feidede paa hannē. Strax bleff Erick affærdiget met Sven Skoning, oc nedlagde paa veyen Kong Alrigs Søn Gunde, som vaar Høffuitzmand vdi Vermeland oc Soløren. Thi Erick sagde, en trew wforfaren Styremand søger gierne den første oc næste Haffn: oc det som rodløst er bær sielden fruct oc grøne Løff. Gunde bleff begraffuet i en Høy, som endnu paa denne dag haffuer naffn aff hannē. Alrig vaar imod Erick, at heffne sin Søns død, oc der hand kom til hannem, oc icke met gode ord affuende hannē fra Gesteblinde, vdbød hand Gesteblinde til kamp. Erick Aarsagede hannem for sin Alderdom oc skrøbelighed oc sagde at hand vilde selff træde frem i stæden for hannem. Thi kom strax sammen. Alrig miste Liffuet, oc Erick bleff farligen saargiort, hand vdi lang tid bleff borte aff Danmarck, oc kunde icke finde nogen lig oc krafftig Lægdom at heele sine Saar. Kong Frode sørgede saa

Fordoms Kempers oprigtighed oc ærlighed.

Hithinsøe eller Hedensøe.

Roedløst træ bærer sielden Fruct.

Gundehøy.

Kong Alrig aff Suerig bleff slagen aff Erick.

nnem, Thi der kom tidende, at Erick vaar død, men denne sorg bleff snar-
en omuent til stor glæde. Erick kom karsk oc sund til Danmarck, oc
r Kongen tidende, at Suerige, Vermeland, Helsingeland oc Soløren
nare vundne ved hans Haand til Danmarckis krone. For saadan wma-
ge oc tro tieniste giorde Kongen Erick til Konge offuer alle disse Lande, oc
rlaante hannem met Helsinge oc begge Laplande, disligist met Findland
Esteland, paa Aarlig affgifft. Hand vaar den første Kong met dette
vdi Suerige, aff huilcke de andre Konger ere side kaldede oc opneffnde.

Den første Kong Erick vdi Suerige.

Menniskens metfødde art oc natur er denne, at io mere velde oc mact
bekomme, io mere de begere oc attra. Saaledes gick det ocsaa met Kong
rode. Hand kunde icke fornøyes met disse mange Konge Riger hand haff-
under sig, met mindre hand skulde io ocsaa feide paa Norge, det grummi-
ste i Verden, oc vnderlegge sig det aldelis. Thi giorde hand selff fer-
Land, oc bød Erick drage offuer Land paa den anden side. Norba-
forfærdedis, oc rømde meste parten op til Haloge. Jomffru Stickle
haff Landet, paa det hun kunde beuare sin Jomffrudom. Thi hen-
fod mere effter Aarlog end Brøllup oc Kierligheds vellyst.

Meer vil meer.

[Vdi] Disse dage døde Assuid Kong Alffs Søn aff Hethemarck, oc bleff
met sin Hest oc Hund vdi en stor Hule. Assmund Kong Biørns
af Vigen gaff sig leffuendis ned vdi samme Graff, oc tog met sig
oc Øll, effter som hand haffde forbundet sig til Asuid vdi hans vel-
Thi det hende sig en gang, at Asuid bleff vilt fra sine Folck paa
oc kom effter stor liffs fare til Kong Biørn vdi Vigen. Der lagde
faa fast it venskaff met Asmund Biørns søn, at de vilde leffue brødre,
den ene affdøde, skulde den anden lade sig begraffue met hannem, oc
paa Jorden effter hans affgang. Der Erick kom nu frem for
Graff, meente Suenskene, at der skulde findis mange herlige Cle-
hannem. De grossue vdi Høyen, oc saae en hule, baade mørck oc
Thi sætte de en modig vnger Mand aff deris Stallbrødre vdi en
vonde hannem der næd, at forfare leiligheden. Assmund forsøme-
støtte hannem aff Kurffuen, oc lod sig opdrage i hans stæd. Der
droge Kurffuen tilbage, oc saae hannem, meente de, at det haff-
den døde, thi kaste de ræbet oc vndløbe. Assmund vaar gruelige blo-
sit gantske Ansict. Fordi Asuid pleiede huer nat at ficte met han-
haffde reffuet hannem det venstre Øre fra sit Hoffuet, oc giffuet
mange Saar vnder Øynene. Paa det sidste raabte Assmund eff-
Folck, oc der de komme tilbage, oc atspurde hannem, huor hand
det disse mange blodige Saar, Suarede hand oc sagde: Forund-
paa min vnderlige stickelse, oc forfærdis icke for dette mit blo-
Thi ieg haffuer leffuet vnder Jorden hos den døde vdi mørck-
uden Lius oc Solens skin. Der fictede ieg met den døde Asuid,
Ansict, oc reff mit Øre aff mig. Hand oed sin egen Hest
vilde hand ocsaa offuerfaldet mig, men ieg formeente han-
hans Hoffuet, oc slog en Pæl igiennem hans Krop.
kom Kong Frode met Floden til Haloge, oc vilde tælle
befoel at huer skulde kaste en Sten frem, at hand der ved

Assmund lader sig leffuendis begraffue.

It vnderligt Spectackel.

kunde

kunde vide huor sterck hand vaar. Det samme forsøcte hand ocsaa ved d
Glassuender. De høye som blessue aff disse Steene sees endnu paa de
dag. Der slogs hand en gantske dag met Norbaggen, ind til den me
nat atskilde dem fra huer anden. Om anden dagen kom Erick o
Lands, oc raadde Kongen at angribe Fienderne. Thi bleff paa begge
saa stort it Mandfald, at aff de Danske Skib, som vaare tilforne try
sinde, blessue ickon beholdne hundrede oc halffierdesinds tiue. Norbag
ne finge saadant wbodeligt affbreck, at der vaar neppelige saa mange
uendis igien, som kunde bygge oc beside den femte part aff Landet.

Stort mandfald.

Norge blisser meste parten øde.

Siden skickede Kong Frode fred oc Rolighed, Low oc Ræt offuer
Landet, oc paa det hand kunde diss bedre affskaffe Tiueri, hengde hand
ene sit Armbond paa den Klippe, som kaldis endnu Frodeklippe, oc det
det paa en alfare vey vdi Vigen. Der som de blessue borttagne, tr
hand alle Landsfogder met megen straff oc plage. Det vaar dem
at Guldet skulde henge obenbarlige for huer mands Øyen vden vactere
kunde lætteligen giffue stor Aarsage til Tiueri. Hand gaff disse Lo
at Seylendis mend maatte bruge alle Aarer som de funde. Oc at ve
rende Mand maatte ride offuer Vand paa huilcken Hest hand fant
vadsteden. Dog skulde hand slippe den paa den anden side, naar de
merste fødder stode paa Landet oc bagbenene vdi Vandet. Brugte
den fremdelis paa sin Reyse, da skulde hand miste sit Hoffuet. Hand
at ingen skulde foruare sine Clenodie vdi noget Lyckelse, eller haffue
Laas for sine dørre eller Skrin. Der som nogen miste noget der o
da vilde hand giffue dennem tre dobbelt igien. Hand tilstedde veyfa
Mand at tage saa meget Mad i sin trang, som hand haffde behoff
maaltid, tog hand mere da skulde det regnis for Tiueri. Naar en
skulde afflissuis, da skulde mand sla Jern nagler igennem hans seen
henge en Vlff iessnside hos hannem, thi de kunde best lignis tilhaabe
deris ondskaffs grumhed oc Roff. Huo som dulde met Tiuen, hand
den samme straff. Kong Frode vaar siu Aar vdi Norge, oc affleve
Søn hede Alff, oc en Daatter hede Osure.

I.

II.

Kong Frodis Low om veyfarende Folck.

III.

IIII.

V.

VI.

Vdi disse dage kom en Suensk Kempe Arngrim til Kong F
oc slog Skalck skoning ihiel vdi Kamp, fordi hand nogen tid forleden
de berøffuet hannem sit Skib. Der aff bleff hand siden saa Hoff
at hand fordristede sig at bede om Kongens Daatter. Men der
hannem affslaget, spurde hand Erick til raads. Erick bad hanne
bort, at legge ære ind met Aarlog imod Kong Egther aff Bia
oc Kong Thengil aff Findmarcken. Huilcke allene iblant alle Ro
vilde icke giffue sig vnder Danmarckis Krone. Findmarckene
i Norden, som ingen andre Folck kunde bygge: de ere beh
iage oc skiude: de bruge skarpe, store oc brede Pile. De løbe pa
giort aff krogede træ, oc beflitte sig meget paa Traaldoms
Imod dennem drog Arngrim met all sin Hær oc maet.
dag, som hand slog dem paa Fluct, kaste de tre Steene tilbag
deris Hoffuet, som siuntis Arngrim at vere try store
cke forhindrede hannem, at hand icke forfulde dennem fremdelis.

Finder vdi Norge.

Om anden dagen kaste de Sne tilbage, huilcken siuntis Suenskene i stort Vandløb, oc der met vndflyde for dennem. Den tredie dag fornome de at huercken deris Kaanster eller styrcke vilde hielpe dem, thi gaffue de sig for Arngrim. Hand lagde dem saadan skat paa, at huer ti Mend skulde giffue huert tredie Aar en Slede fuld aff vild verck oc Skind. Siden fornaant hand i Kamp Egther Biarmelands Første, oc lagde dem paa, at huer mand vdi Biarmeland skulde Aarligen giffue it Skind. Saa for Arngrim tilbage met Seyr oc meget kaasteligt Bytte til Erick. Hand fulde hannem til Danmarck, oc rosede hannem høyligen for Kong Frode, at hand hafde lagd hannem disse to Konger vnder hans Regimente. Hand gaff Kongen hannem sin Daatter Osure, met Huilcken hand aff-lidt tolff Sønner, som vaare: Brander, Biarbe, Brodder, Hia-lmer, Hender, Tiruingar, tuende som hede Hading, Hiortuar, Hiart-mar, Angantir. Disse vaare alle Sørøffuere, oc hafde deris meste Opholdsted Samsø. En gang komme de frem vnder Samsø, oc funde der Hialmers oc Aruarodis Skib, huilcke de indtoge oc sloge Folckene alle ihiel. Men efterdi de tuifede, om de hafde ocsaa dræbt Høffuitz-mænd, satte de huer død Krop i sit sæde oc til sin Aare. Der aff fornom-de at Høffuitzmendene vaare icke selff tilstede. Thi bedrøffuedis de for den fare, som dem faarestod aff dennem. I det kom Hialmer oc Ar-uarod for Skauen met it nyt Rover paa ryggen, som de hafde hugget til et Skib i steden for it andet, som de hafde mist vdi en stor Storm oc Vaad. De vifte icke end da huorledis det vaar gaaet deris Stallbrø-dremend. Osuris Sønner komme imod dennem met deris Vaaben oc *
Det vaar wlige Kamp, at tolff Hender stridde imod tuende. Hial-mer fattede Liffuet. Men Aruarode hessnede hans død, oc met det store Sverd hand dem alle tolff ihiel til lige paa en tid.

Endog at disse naffnkundige Sørøffuere vaare faaledis som nu er fornemmelige, dog vaar alligeuel Vester Søen icke alldelis reen aff Røffere. Der faare nøddis Kong Frode at føre Krig vdi Vesten, at hande en gang komme til god fred oc rolighed. Hand lod forscriffue Kongen Erick oc andre Konger som hannem tiente, oc Seylede siden med stattelig stor Skibs flode til Engelland. Den Engelske Kong for-mente hand kunde icke bestaa hannem, thi drog hand til hannem, oc giorde fuldelige (dog aff it falsk hierte) vnder hannem, oc loffuede han-nem aarlig affgifft, oc huad andet hand vilde begere aff Landet. Saa bad hand Kong Frode til Giestebud paa sin Gaard. Kong Frode forlod sig paa hans ydmyghed oc venlige tale, oc tenckte ved ingen falsk oc suig pleiede gierne at dølies vnder saadane søde ord oc Opentienister. Det siuntis oc Daarligt at tro den wforsøgte, oc Giestebud oc glædskaff til drick oc lystighed met den wbekien-dte Kongen aff Engelland fornam, at Frode mistenckte hannem, hand ville tage tu tusinde oc fire hundrede aff sit Folck met sig, om hand icke at vere nock, at komme met Tusinde oc tu hundrede, en gang bad hannem. Kong Frode vilde icke end da følge hannem, vdsende først hemelige nogle sine tienere, som skulde for-

Skat aff Findmarcken oc Biarmeland.

Osure Kong Frodis Daatter giffuis Arngrim for sin Mandom.

Samsø.

Tolff Brødre slaes ihiel met Rorit aff it Skib.

Kong Frode fører Krig imod Engeland.

Kongens suig aff Engeland imod Kong Frode.

fare

fare alle Veye oc Skoue, om der vaar noget forræderi paa færde. Der disse komme tilbage oc sagde Kong Frode, at de haffde fundet it stort tall Krigs folck vdi Skouen, som laa vdi sorte Pauluner, at ingen skulde acte dennem før end de vaare hos dennem. Da sætte hand sit Folck paa Landet, oc bad dem vere hemelige ved haanden, oc komme hannem til hielp, naar de blæstis vdi Trometen. Siden fulde Kong Frode den Engelske Konge met sit Folck som vaar klædt vdi læt Rystning. Det er icke nocksom at scriffue aff den megle Herlighed, som i dette Giestebud vaar at see. Sal-len vaar omhengt met kaastelige Tapeter oc Skarlagen. Gulffuet, vaar offuerslaget met skøne Dræter, at mand maatte blues ved at træde der paa. Der brende Lius oc Lamper met Olie offuer det gantske Hus. De gaffue Røgelse aff den velluctende Mirrhe til offuerflødighed. Borderne vaare besætte met dyrebaare oc mange Ræter, fra den ene oc til den anden ende. Benckene vaare offuerlagde met mange Dyner aff idel Gyldenstyke, som mand sad paa oc haffde bag Ryggen. Saa at der vaar baade bl. som mand met lyst kunde see, æde, lucte oc sidde paa. Mit vdi Sallen stod it stort Kar, fult aff god oc velsmagende Drick, aff huilcken mand skenkede til Giesterne, saa offte oc meget som de begerede. Skenckerne vaare klædde vdi Skarlagen, oc brugte icke Oxe horn, men idel forgylte Skaale, huilcke de frembare met megen skickelighed oc tuctighed til lige. De brugde ocsaa forgylte Staabe, som vaare besætte met Pærler oc ædel Sten. Der gaffs nock, icke alleniste aff Vin, men oc anden sød Maluasi. De vaare statelige Ræter, Icke alleniste aff tamme Diur, men ocsaa aff Vildbrad. Vort Danske folck (at ieg maa sige det met mit Fædrelands forloff) som vaare vaande til at dricke reent vd altsammen, toge sig til Staabene oc Begerne, Men de Engelske, som haffde Skalckhed og Forræderi i sinde, drucke ickon passelige. Der de saae nu at de Danske vaare vel beskenckte, snege de sig vdaff Sallen, oc besloge Dørrene med Jernstenger, oc sætte saa Ild paa Huset. De Danske sloge fast vd Dørrene, oc der de kunde icke faa vdgang, brøde de paa Veggen, huilcke de Engelske styttede vden faare aff all deris mact oc formue, indtil den det sidste falt, oc de Danske komme igiennem. Da blæste Kong Frode i sin Tromete, oc fick der met vndsætning aff sit Folck, oc slog de Engelske ihiel met deris Konge, at de fulde selff i den Graff, som de grossue til Danske. Der saadant ryctedis til Hyberneland, bleff Folcket forfærdet oc lode kaste Fodangle alleuegne vd met stranden, at de Danske skulde giøre Landgang. Hybernelender brugte læt Rystning, meste parten oc Glaffuen. Dem vide de saa behendelige at skiude imod deris Fiender naar de ere slagne paa fluct, at de offte vinde, naar de siunis at vere offte uundne. De rage altid Haaret aff Nacken, paa det deris Fiender icke faa der om at holde, naar de fly vdi Krig oc Aarlog. Kong Frode spurde saadan deris tredskhed, oc kom til Landet met sin Hær, oc slog de Første Keruill ihiel. Kong Frode tog Landet ind, som Keruils Brø gaff op for hannem, oc deelte siden alt Roff oc Byte imellem sit Folck, beholt selff aldelis intet der aff. Thi hand vaar en Æregerig, oc icke dingegerig Herre.

Statelig Pral oc prang vdi Kongens gaard i Engeland.

De Engelske offueruindis aff Kong Frode.

Hybernland indtagis aff Kong Frode.

Effter denne Seyeruinding aff Engelland oc Hybernland droge
il Danmarck igien, oc siden vaar god fred oc Rolighed vdi de næste
ue effterfølgende Aar. Alle Landskaff viste da aff de Danskis Man-
oc ærlige naffn at sige oc at scriffue. Samme tid der alle Lande
vdi saadan Fred, kom vor Frelsere til Verden, oc annammede Men-
ig kiød oc blod for Mennisskens Saligheds skyld. Vden tuil at denne
ghed offuer all Verden skulde mere tiene Guds Søns fødsel, end
lige Førsters oc Potentaters Herredom, oc at Gud vilde at denne
sedvanlige gode oc glædelige leilighed skulde vidne om denne sin
oc Skabere.

Christus fødis til Verden.

Kong Frode fick da ocsaa i sinde, at stercke sit Kongelige Regiment met
oc god politiske Disciplin, oc forbød først strengelige all Roff oc Tiueri,
bist bedre kunde eye sit gods vdi fred oc rolighz, oc vere fri oc tryg saa
uortis sõ vduortis Fiender. Vdi Jutland hans ypperste Hoffuet
hand en stor Guld ring paa alfare Vey, at forsøge om nogen
imod hans forbud. Mange hafde gierne hemelige staalet den
Kong Frodis Kongelige Maiestatis myndighed vaar der om-
nis som en fast Mur oc værn, at ingen rørde den vdi mange
det sidste fands en gammel Traaldkone, som tileggede sin Søn,
skulde fordriste sig til oc stiele denne Guld ring. Hun gaff hannem
hand skulde komme wstraffet bort, effterdi Kong Frode vaar en
Mand, oc gick nu paa Graffsens bredde, oc der som alltingest
vilde hun met sin Traaldoms konst forsuare hannem. Der Kong
fornam at deñe Traaldkones Søn hafde effter sin Moders raad
hans forbud, drog hand selff bort at tage hendis gods, oc sende
dem som skulde føre hende fangen met sine Børn til hannem.
forskabte hun sig i en Koes lignelse, oc hendis Børn til smaa
ginge tilsammen vdi græsset ved Stranden, som Kong Frodis
frem. Kong Frode meente at det hafde veret Sønød, oc befoel
de skulde omringe dem, at de løbe icke igien vdi Haffuet. Hand
selff fra sin Vogn, som hand reiste paa for sin Alderdoms skrøbe-
satte sig ned vdi Gressit. Thi løb denne Traaldkone imod han-
stette it Horn tuert igiennem hannem, at denne ædle Herre døde
stunden. Hues Kongelige Maiestat vaar io værd it lengre Leffnet
ligt, om mueligt kunde veret. Hans Hoffsindere forfulde hen-
Børn, oc der de hafde dræbt dennem, saae de først at de vaare
det vanskabte Horn, som andre vilde Diur. Rigens Raad oc
lade opstære oc Balsomere hans Legeme, oc førde det try sam-
ring Landet, paa det at dette rycte skulde icke vdspredis, oc de
som vaare skatskyldige vnder Danmarckis Krone skulde
gende. Der de hafde baaret hannem omkring try Aar vdi
nødtis de for stanck oc Raadnelse at begraffue hans
kere bro. Thi hand i sin velmact tilforn vaar begeren-
begraffuis paa den sted, som vaar den yp-
perste, oc mit vdi Danmarc-
kis Rige.

Tiueri affleggis i Danmarck.

Traaldom.

Kong Frodis endeligt.

Kong Frodis begraffuelse.

Være bro.

Den siette Bog.

Summa paa denne Bog.

DEn største Lycke, som wi læse nogen Poet er vederfaren, den bekom Hi ne Skiald, huilcken bleff vdnald til Kong Danmarck, for en Graffscrifft som ha giorde Kong Frode. Hand haffde end va mere Lycksalig, der som hand haffde va saa god en Krigsmand, som hand vaar Poet. Thi Kong Fro Søn Fridleff kom fra Rysland ind i Norge, at hielpe sin ders ven Halffdan Ericks den Visis Søn imod de No Kemper: oc effter at hand haffde offueruundet dem, offuer hand sidẽ i Danmarck Kong Hiarne, oc bleff met alle ma samtycke hyldet til Konge vdi sin Faders stæd. Hand bads Kong Amunds Daatter aff Norge, oc der hendis Fader ui icke det samtycke, feidede hand paa hannem, oc slog ham ihiel. Met Grubbis Daatter afflede hand en Søn ved na Oluff, oc gaff hende siden en sin Kempe Affue. Met Frog the Amunds Daatter afflede hand Frode hin geffmilde, so Riget effter sin Faders død, der hand vaar endnu icken i tolffte Aar. Vdi dene Kong Frodis tid kom Sterckodder til Danmarck. Hand vaar død vdi Estelanb, oc vaar en de sterckiste oc naffnkundigste Kemper, som omtalis i fore dage. Hand slog ihiel Kong Vicker vdi Norge, Kong aff Rysland, Kong Huglet aff Hybernland. Item Vising Kempe i Rysland, Tanne ved Constantinopel, Vaste Polen, oc Hame vdi Saxen, oc giorde mange andre M delige oc dristelige gierninger vdi Kong Frodis tid. Der K Frode vaar slagen met forræderi vdi Tydskland aff Suert da fick hans Søn Ingild Regementet effter hannem. hand søgte alenisse effter gode oc aarckeløse dage, oc vaar Fader aldelis wlig i dyd oc dueligheb, oc tog Suertings D ter til Ecte, oc afflede fire Sønner met hende. Helge Syster bleff locket aff en Guldsmed, som vaar huercken dis lige aff byrd eller Blod. Det fortrød Sterckodder, oc denne Guldsmed fra hende, at hun fick siden mange be

Sterckodders Mandelige gierninger.

, iblant huilcke vaar Kong Helge aff Norge, Som bodder hialp imod de ni Kemper, huilcke vilde forhindre Giftermaal, oc bleffue alle slagne met Angater deris paa Roliungs Hede. Sterckodder fick sytten store denne Kamp, saa at hand kunde icke gaa hiem aff Val=. Der kom frem gaaende en Tingfoget, en træl, en ny=ende, aff dem vilde hand icke lade sig forbinde, men aff onde Søn, som omgiordede hannem met en Vidie, oc hannem hiem til Kongens gaard. Nogen tid der effter hand til Suerige, huorledis Kong Ingild holt Huss Danmarck met sin Hussfrues Brødre, oc leffuede i dag=lødighed effter Tydske mands seduane. Dette kunde fordrage, drog der faare til Kong Ingilds Gaard, oc overfaldt paa Dronningen, oc vilde icke lade sig fordra=hende enten for skenck eller gode ord, førend hand op=Kong Ingild at sla hendis Brødre ihiel offuer sit eget oc hessne paa dem sin Faders død, huilcken deris Fa=og forrædeligen ihiel vdi sit eget Huss.

Frode Fridgode
afflede vdi

Danmarck — Norge

Fridleff 2. hand hafde tuende Hussfruer — Alff oc Osure, huilcken afflede met Arngrim disse tolff Sønner

Ombbis aff Nor=ge met — Frøgerthe Kong Amunds daatter aff Norge, oc afflede met hende

Brander, Hiarand, Hadding, Hiartuar — Biarbe, Tander, Hadding, Rani — Brodder, Tiruinger, Hiortuar, Angantir

Huilcke bleffue alle slagne paa Samsø aff Aruarodde, som vdi næste Bog er omtalet.

Frode geffmilde, hand afflede

Ingild, hand afflede met Suertings daat=ter aff Saxen

Fridleff — Ingild oc — Oluff som regerede effter sin Faders død.

Disse tre bleffue slagne vdi Krig.

Hiarne Skiald.

Hiarne Skiald XXV.

Hiarne bleff Konge for en Dansk graffscrifft.

DEr Kong Frode vaar død, meente de Danske at Fridleff hans Søn (som da vaar vdi Rysland) oc alt Kongeligt Blod skulde veret alldelis omkommet. Thi bleffue de til sinds, at giffue hannem Kongelig titel oc naffn, som kunde dicte Kong Frode den skøniste Graffscrifft, ved huilcken hans ærlige naffn oc rycte kunde bliffue hos alle effterkommere vdi euig oc lofflig Hukommelse. Aff saadan sa[illegible] æreskenck oc forløffte oprørdis en ved naffn Hiarne, som vaar vdi di[illegible] dage en merckelige god Dansk Poet. Hand screff effter sin vijs oc sa[illegible] uanlige Konst en Graffscrifft, vdi denne mening:

Kong Frodis Graffscrifft.

De Danske førde Lig tre Aar om land
Kong Frode hin Frede gode:
Saa gierne haffde seet baade Quinde oc Mand,
Hand lenger for Riget maatte raade.
Her ligger begraffuen den Kempe saa sterck,
Hos Være bro sees disse Stene:
Vnder oben Himmel paa vildene Marck,
Der huilis den Herris Beene.

Stor løn for lidet arbeid.

For saadan Dict bleff Hiarne vdvald til Konge offuer Danmar[illegible] Rige. Saa stor en løn gaff aldrig huercken Julius Cæsar, eller Sc[illegible] Affricanus, eller nogen anden Herre, for saa lidet arbeide. Thi de for[illegible] de dem ickon met Romerske Stads Priuilegier oc Frihed, eller met G[illegible] oc Sølff, som deñem ærede met deris scrifft oc Monumenter, men de D[illegible]ske vederlagde nogle føye Rijm met Kongelig Spir oc Herredømme.

Tolff Brødre oc Kemper vdi Norge paa Valdisholm.

En kaart tid her effter spurde Fridleff, Kong Frodis Søn, sin[illegible] ders død, oc drog aff Rysland igennem Suerige ind vdi Norge, at h[illegible] Ericks den Visis Søn Haldan, som da nylige haffde taget Regiment[illegible] Rigens forlening effter sin Faders affgang, oc forfuldis met Feide af[illegible] Brødre vdi Norge. Disse vaare tolff raske oc veldige Kemper, oc fo[illegible] ris Mandoms gierninger naffnkundige offuer alle Lande. Men de[illegible] ryctedis at Fridleff vaar for haanden, bleffue de forladne aff de andre [illegible] anhengere, oc droge saa vd paa en Ø, oc bygde sig der en befestning [illegible] skøn Vindebro, ved huilcken de haffde deris indgang oc vdgang, til [illegible] Landet, naar dennem behoff giordis. Deris naffn som mand endnu [illegible] aff at sige ere disse: Gerbiørn, Gunbiørn, Arnbiørn, Stenbiørn, E[illegible] Thorbiørn oc Biørn. Denne Biørn haffde en merckelig Hest, som [illegible] baade sterck oc snar, hand kunde suømme offuer den dybe oc hastige [illegible] huilcket ingen aff de andre kunde giøre. Thi Vandet falder aff en sk[illegible] Steenklippe paa en anden saa hastigt oc sterckt, at mange Diur som [illegible] kunde vel suømme druckne her vdi oc omkomme. Det flyder [illegible] kring en Ø, oc haffuer sit laab der fra hen vnder en Klippe, paa h[illegible] staar en Skou, som met sin tyckhed forhindrer at mand icke kand [illegible] den paa denne Foss. Biørn haffde ocsaa en stor Hund, som vaar [illegible] gredsker oc grum at ansee, oc farlig vdi omgengelse. Thi hand haff[illegible] nebb[illegible]

Valdisholm.

Mand seer endnu paa denne dag leffning aff den fordoms bygning.

En skøn Hest.

En artig Hund.

[illegible]lagt oc skammelige forderffuet tolff Mend paa en tid til lige, om wi el[illegible]s skulle tro, huad der om aff andre fortellis oc wi selff icke haffue seet. [illegible]er scriffuis at en Kempe Offote skulde opfødt denne Hund, oc haffd den [illegible]get kier, thi den voctede allene hans Hiord paa Marcken fra Vlffue oc [illegible]ne oc andre skadelige vilde Diur.

Der disse tolff Kemper haffde lang tid giort megen wbodelig skade, [illegible]ffuet de omliggende Landsbyer, opbrent mange gaarde, oc ihielsla[illegible] oc Quinde, oc huosomhelst de kunde offuerkomme, da sette [illegible] saa hart effter dem, at de maatte aldelis rymme ind paa Øen, oc en [illegible] wiste sin Hest paa samme fluct, oc vaar glad at hand kom selff off[illegible] ind paa befestningen. Fridleff lod forkynde iblant alt sit Folck, [illegible] som kunde sla en ihiel aff disse Brødre, den vilde hand giffue saa [illegible] Guld som den dødis Legeme kunde opueie. Mange aff Kongens [illegible]ffue saa modige her aff, at de forplictede sig ved Liff oc Hals, at [illegible] disse tolff Røffueris hoffueder til hannem. Fridleff loffuede de[illegible]ndelige forsæt oc dristighed, bad dennem fortøffue, oc gick selff alle[illegible] en sin tienere om natten til Vandet. Men paa det hand kunde diss [illegible]fuldriffue sit forsæt, oc beholde allene Prijs oc æren, slog hand sam[illegible] tienere ihiel, oc byte sine egne klæder met hannem. Hand kaste han[illegible] vdi Floden, at de skulde ansee hannem for Kongens Lig, oc saa[illegible] Hest, oc lod den løbe tilbage i Leyren, at de skulde tencke oc tro, at [illegible] slagen aff Fienderne. Der nest hug hand sin egen Hest met [illegible], oc trengde sig igennem Floden, oc kom wskadt offuer til Øen. [illegible] hand Hesten løss, oc stigde selff offuer Befestningen, oc kom saa [illegible] (at ingen fornomme hannem) ind til Stue dørren, som disse tolff [illegible] vdi deris største oc tryggeste glædskab. Thi de forlode sig paa [illegible]ings faste oc høye Volde, oc mente at huercken Hæst eller [illegible] legge ind til denne Ø, effterdi dette Vand løb saa stridigt oc [illegible] haffde ingen Vadstæd. Som de sade saaledis mit vdi deris drick [illegible] Biørn at fortelle, huorledis hand haffde Drømt, at han[illegible] it vnderligt Diur opkomme aff Elffuen, som spudede gloende [illegible] Hals, oc der met optende huad som vaar nogensteds nær om[illegible] formanede hand sine Brødre, at de icke vilde foracte hans [illegible] randsage den gantske Ø met hannem, oc ingenledis fordriste [illegible] stæds fasthed. Thi ingen Borg er aff sig selff i naturen saa [illegible] to haffuer Menniskelige hielp oc forsyn behoff. Biørns Brø[illegible] raad, oc der de haffde omgaaet Øen, funde de Hesten, oc [illegible] vaar it vist tegn oc budskab at Fridleff skulde været omkom[illegible]. Men Biørn befryctede sig for sin drøm, oc befoel at mand [illegible] Vaet, oc gick der met bort, at huile sig vdi sit Soffkamer. [illegible] kom den anden Hest vdi Leyren, som Fridleff haffde [illegible] i denne mening, at de skulde tencke at hand vaar ihiel[illegible] Folck saae den, løbe de met hast til Elffuen, oc funde [illegible] Fridleffs klæder, huilcket de antoge for Fridleffs Lig. Thi [illegible] metfaret, at Ansictet vaar for Blod oc Saar aldelis [illegible] de paa det løffte, som de haffde giort Fridleff, oc

Fridleff Frodis søn bestalder Kemperne paa Valdisholm.

Jt listigt oc wlystigt anslag.

Drømme.

Ingen Befestning saa fast aff naturen, at den io haffuer Menniskelig hielp behoff.

Troskab.

gaffue sig vdi Vandet, at de vilde enten dø eller mandelige holde deris ord oc Eed. Der Fridleff dette saa, lod hand Vindebroen falde til Landet oc tog dennem ind til sig, oc slog strax all Vacten, oc siden alle de tolf Brødre vndertagen Biørn, huilcken bleff forbunden oc spart for sin vngdoms skyld, oc suor strax Fridleff huldskaff oc trygt Stallbroderskaff.

Fridleff indtager Valdsholm.

Fridleff.

Fridleff XXVI.

Danmarckis indbyggere haffde da spurt at de tiendinde som vaare førre komne om Fridleffs død vaare uisse, oc at Fridleff vaar nu allerede paa veyen til Danmarck. Thi sende de deris Legater at vndfange hannem oc bøde Hiarne at hand skulde strax affsige sig met Kongeligt Regiment, huilcket hand haffde annamet mere gunst oc for bøn skyld, end nogen Rettighed. Hiarne lod sig fortryde, offuergiffue Kongelig titel oc ære, oc tage ved sin gamle Stat. Hand blef til sinds at heller vilde beskytte sit Kongelige naffn met Krig oc Ordn end saa skammelige falde tilbage igien, at leffue en Almues mand. Her yppedis en stor wsamdrectighed vdi Riget. Nogle styrckede Kong Hiarne vdi sit forsæt. Nogle som tenckte paa den gamle Kong Frodis velgiernige ger hulde paa Fridleffs side, oc de vaare de meste oc ypperste Rigens indbyggere. Thi huer mand kiende for ret oc gaat, at Hiarne en Bonde fød huercken vaar fød til Danmarckis Krone, ey heller kommen saa loulig der til som det sig burde. Huad Lycken gaff hannem, det tog Rætfærdighed hannem fra vden billige klagemaal.

Hiarne vil icke slippe Kongelige Regimente.

Fridleff suarede de Danske Legater, at de skulde vende tilbage, biude Hiarne paa hans vegne, at hand enten skulde vige oc afflegge Kongeligt naffn, eller møde hannem vdi Marcken met det allerførste. Hiarne vilde heller miste Liffuet oc dø vdi Krig, end det skulde spørgis om hannem at hand skulde giffue Riget op for nogen anden. Thi rystede hand sig imod Fridleff, oc bleff to gange slagen paa fluct aff hannem. Den første gang flyde hand til Jutland, den anden gang til den Ø, som endnu paa den dag aff denne Aarsage kaldis Hiarnø effter hans naffn.

Hiarne bliffuer to gange slagen paa fluct aff Fridleff.

Hiarnø som ligger ved Hotherfnes vdi Jutland.

Der Hiarne haffde noget nær mist alt sit Folck, oc Fridleff vaar hannem for sterck, tenckte hand huorledis hand kunde met liste oc trædskhed uerninde sin Fiende. Hand forklædde sig, oc gaff sig i tieniste met Kong Fridleff for en Saltueldere. Det lyckedis hannem en tid lang, at ingen kiende hannem. Hand holt sig iblant de ringiste Tienere, oc gick altid at sidde til Bords, oc vilde aldrig Bade met nogē aff de andre, paa det han skulde icke kiendis aff de mange Arr, som hand haffde faaet vdi Krig paa sit bare Legeme. Der Kong Fridleff det fornam, sick hand en mistanke hannem, oc bød hannem strax at affføre sig, oc gaa vdi Bad met de andre. Der met kiende Kong Fridleff hannem, oc sagde: Du skalckactige Forræder, huad Dom vilde du giffuet offuer mig, der som du haffde betaget i saadant Forræderi met ferske gierninger imod dig? Hiarne forfærdedis suarede, Jeg vilde slagets met dig vdi kamp, paa det du skulde ingen mere haffue at klage paa mig. Kong Fridleff gaff sig vdi kamp imod hannem effter hans egen Dom oc begiering, oc slog hannem ihiel, oc siden begrof hannem paa den stæd som kaldis endnu aff hans naffn Hiarne høy.

Tredske anslag vden fremgang.

Fridleffs fromhed.

Hiarne slaes vdi en kamp aff Fridleff.

Hiarne høy.

Der Kong Fridleff vaar nu kommen til rolighed, formanede hannem [illegible] Raad, at hand skulde tencke paa sit Giftermaal. Hand stod dennem [illegible] imod, oc lagde dem sin Faders exempel faare, hues Dronning giorde [illegible] stor blussel met sin wtuctige løssactighed. Men paa det sidste fulde [illegible] deris bøn oc raad, oc afferdiget sine Legater til Kong Amund vdi [illegible], at bedis om hans Daatter. Det hende sig, at en aff disse Kongens [illegible], ved nassis Frøcke, drucknede paa denne Reise, oc Haffuet der som [illegible] foruandlede strax sin huide frode oc skum til en blod rød seld- [illegible] underlig Farsue. Frogerthe Kong Amunds Daatter sagde, at det- [illegible] betyde krig imellem Danmarck oc Norge. De Danske skulde vin- [illegible] Rotbaggernis blod skulde vdgydis. Hun straffede sin Fader, at hand [illegible] saa hessingerig, oc tencke mere paa Kong Frodis Tiranni imod [illegible] paa Kong Fridleffs store Mandom, Dyd oc Velbyrdighed, [illegible] saadant suogerskaff oc ære. Kong Fridleff sende anden gang si- [illegible] til Norge om saadan bestilling. Thi bleff Kong Amund saa [illegible] at hand strax lod dræbe oc afflissue denne. Der Fridleff det spur- [illegible] hand færdig met Haldan oc Erick, oc mødte Kong Amund met si- [illegible] de Hær vdi Frøckesund. Om Natten gick Kong Fridleff op i lan- [illegible] forfare Fiendernis leilighed, oc som hand hørde it bulder vdi lufften, [illegible] stille staaendis, oc saa tre Suaner oc hørde aff dem disse Rim:

Kong Fridleffs Giftermaal.

Tegn oc forspil til Krig.

Krig imellem Kong Fridleff oc Kong Amund aff Norge.

Frøkesund.

Suane siunge Rijm.

[illegible] Hithin her seyler, dricker Vin oc Miød
[illegible] Aff Guld oc Sølff hin reene:
[illegible] Vel er denne Træl, huilcken Ædling født
[illegible] Aff Konge blod maa tiene.

I det samme falt der it Belte ned aff Skyerne, paa huilcket disse Rims [illegible] vaar opscreffuen. Huor aff Kong Fridleff formerckte, at Hi- [illegible] vanskabter Kempe oc Troldkarl haffde foruandlet sin skickelse, [illegible] Kongens Daatter aff Telemarck, met huilcken hand kom der sey- [illegible] Landet. Det fortrød Fridleff, thi giorde hand rede at frelse Kon- [illegible], oc effter hendis raad tiltalede Kempen met skarpe oc haarde [illegible]: Du grumme oc skyhøy Legeme, huor faare bruger du saa [illegible] Guerd, oc forlader dig paa saadanne lætfærdige Vaaben, som en [illegible] Krigsmand bruger? Du est stor sö en Elephant, oc fryct- [illegible] Dit hiertis dristighed er ingelunde ligt din Legems stor- [illegible] strax forfare, huad all din Konst kand hielpe dig imod min [illegible] skal dit nassis opscrissuis iblant andre ærlige Kempers Man- [illegible], men æreløff skalt du vere, oc vanrycte skal følge dig, saa [illegible] noget at sige aff dit nassis.

Hithin en vanskabt Kempe.

Telemarck.

Kong Fridleff slar Hithin ihiel, oc tager Kongens Daatter aff Telemarck fra hannem.

[illegible] Kong Fridleff baade Hender oc Føder aff hannem, oc dreff [illegible] paa fluct. Siden gick hand ind vdi hans Bierg, oc [illegible] sølff oc Guld, oc som hand drog saa tilbage frem for Kong [illegible] hans egen Baad, raadte hand oc sagde: Dissimellem [illegible], oc huiler i denne mørcke Nat, da haffuer ieg her- [illegible] Kempe blod, oc vundet Seyr met stort Byte. Nu [illegible], oc haster til min Leyre, før end Solen gaar op, [illegible] offuerfalde mig. Jeg forseer mig til, at naar

Frogerthe faar denne min lyckſalige oc driſtige Mandom at høre, da ſk
hun end en gang ſaa meget elſke oc begere mig til ſin Herre oc Hosbonde.

Om anden dagen ſlogis de tilſammen baade til Land oc Van
Der fulde mange ſtolte Mend paa begge ſider, indtil Biørn ſlog ſin ſt
Hund løſſ, oc vnderſatte ſit Folck, ſom da vaar noget nær ſlaget paa flu
Der met giorde hand Norbagerne baade ſtor ſkam oc ſkade, at de maa
fly for en Hund, oc bleſſue hart ſaarede oc rymde aff Marcken for de
Fiender. Kong Amund bleff dræbt i dette Slag. En hans ypperſte Ka
per, ved naffn Aſſue Skytte, bød Kong Fridleff til kamp, men Biørn ſ
de, at det ſømmede icke, at en Konge ſkulde lignis ved en Almues mand. m
ſtet det Aſſue at holde hannem foed, da vilde hand biude hannẽ en kamp
ſin Herris vegne. Der met ſom hand ſpente ſin Bue, ſkød Aſſue den f
ſte Pil i hans Bryſt, ſtrax den anden ſætte hand mit imellem hans to
gre, met den tredie ſkiød hand hans Pil aff Buen. Det giorde Aſſ
denne mening, at hand vilde lade hannem ſee, at hand kunde io ſaa vel
paa hannem ſelff, ſom paa hans Bue. Dog vilde Biørn icke offuergiſſu
forſæt, men gick driſteligen i Kamp imod hannem, første gang ved Fr
ſund, der ſom de bleſſue begge ilde ſaarede, oc ſiden ved Abdernes, thi
aff dem vilde vige for huer anden.

Biorns Bund.

Kong Amund bliſſuer ſlagen.

Biorns oc Aſſuis kamp.

Abdernes.

Der Kong Fridleff vaar affſkildt ved denne ſin haarde Fiende, K
Amund, vende hand ſine tancker oc idret til lyſt oc kierlighed. Hand
de ſin Flode paa ny, at drage hen op oc hente ſin Brud Frogerthe.
veyen fick hand modbør, oc drog op til Landbygden at fetalie ſine
oc gieſtede hos en ved naffn Grubbe, hues Daatter hand ectede oc
de met hende en Søn, huilcken hand lod kalde Oluff. Der næſt fick
Frogerthe Kong Amunds Daatter, oc ſeylede met hende fra Nor
Danmarck. Vdi Haffuet funde de en wbekiend Øe. Der ſtantie
Fridleff vdi ſøffn, at der kom en til hannem, ſom ſagde hannem at
en ſtor Skat oc Liggendefæ paa ſamme Øe, huilcken en Drage
Hand ſkulde klæde ſig fra Haand til Foed vdi Ore huder, oc gior
Skiold aff det ſamme, oc i ſaa maade forvare ſig imod Dragens
offueruinde hannem. Kong Fridleff lyſtede at forſøge huad ſaadan
tydde. Hand fant denne grumme Orm ved Stranden, oc ſkiød pa
met mange Pile, men hand giorde hannem der met ingen ſynderlig
thi hans Hud vaar tyck oc offuerſæt met haarde oc brede Skel.
Dragen vende ſig, giorde hand dybe oc lange Huler oc Før efter
Marcken. Naar hand ſlog fra ſig met Rumpen, oc ramde noget
falt det fra Roden til Jorden. Paa det ſidſte ſtack Kong Fridleff
vdi Bugen met ſit Suerd, oc der hand haffde ſaaledis dræbt han
hand vdi hans Bierg, oc fant it ſkønt Liggendefæ, huilcket hand
ſine Skib, oc førde det met ſig til Danmarck.

Grubbe en Norſke herremand, Kong Fridleffs ſuoger.

Kong Fridleff ecter Kong Amunds daatter Frogerthe.

Drømme.

Kong Fridleff dræber en Drage.

Der dette Aar vaar forløbet, forligte Kong Fridleff Biørn
Skytte, som haffde offte oc ideligen ſlagets vdi kamp met
Hand ſætte ſin Søn Oluff, ſom da vaar tre Aar gammel
at de ſkulde lære oc vnderuiſe hannem. Oc paa det hand
større troſkaff aff Aſſue Skytte, gaff hand hannem

Biorn oc Aſſue Skytte bliſſue forligte.

rihe til ecte. Thi der vaar ingen vdi Kongens gaard, met huilcken hand de bedre forsee hende.

De Gamle hassde for sædvane, at lade forfare hos Spaamend huad deris Børn skulde vederfaris vdi fremtiden. Thi reiste Kong Fridleff at forhøre huad hans Søn Oluff faarestod, hand fant tre Jomfruer i Capell, oc giorde sit Offer til dennem, oc begerede god lycke paa sin vegne. Den første Gudinde gaff hannẽ deilighed oc heldighed iblant Mennisske. Den anden gaff hannem geffmildhed oc it runt hierte. Den tredie at hendis Systre hassde saa rigelige begaffuet hannẽ, thi gaff hannẽ karrigskaff, oc der met foruende hun de andre deris gode gaffuer, Oluff blesf mere karrig end rund, oc kaldis der met Oluff hin Nidske. Spaamend. Oluff hin Nidske.

Siden drog Kong Fridleff ind i Suerige oc beilede for Kong Haldan end da vaar wgiffter, oc forhuerffuede hannem Kongens Daatter aff Telemarck, huilcken hand selff tilforne frelste aff den grumme Hiander, som førre er omtalet. Haldan ecter Kongens Daatter aff Telemarck.

Imellem fødde Frogerthe en Søn, som bleff kaldet Frode effter Fader, huer mand hassde hannem saa kier, for samme hans Farfader, at hand i sin Barndom maatte aldrig sætte en fod til Jordẽ, men blev baris, klappedis oc kystis mest aff de bæste i Kongens Gaard. Siden for sin rundheds skyld dette tilnaffn, at hand kaldtis Kong Geffmilde. Thi hand forøgte dobbelt alle sine Krigsfolckis besolding, giffuede alle sine gode Mend oc tienere. Met saadan Dydighed blev mere naffnkundig i sin Vngdom, end mange aff de gamle Konger gantske Liffs tid for deris Dyd oc Mandom. Frode geffmilde.

Frode Geffmilde XXVII.

Frode geffmilde.

DER Frode vaar tolff Aar gammel, døde hans Fader, oc hand bleff vald til Konge igien i hans stæd. Hand førde strax Krig imod Suerting oc Haneff, Konger vdi Saxen land, oc tuingde dem paa ny vnder Danmarckis krone, saa at huer deris Vndersaatte skulde Aarlige giffue hannem en Sølffpenning til skat. Kong Frode tuinger Saxen vnder Danmarck.

I samme dage lidde Sterckodder Skibbrud vnder Danmarcke neppelige vndkom met Liffuet, men de andre hans Stallbrødre Kong Frode tog venligen mod hannem, oc holt hannem i stor Ære, hannem til Høffuitzmand offuer sin Skibs flode. Thi hand blev større oc sterckere vdi sine Lemmer end andre Mend, men dog meneget dristig vdi hu oc hierte. Saa at hand vdi de dage vdi alle Lande, oc mand veed endnu paa denne dag at sige hans Mandoms gierninger. Der scriffuis om hannem, at hand vdi Esteland, iblant det groffue Folck, som boer næst ved, Men ieg holder det for it Fabel oc wtrolig Snack, det skulde veret aff Kempe slect, oc hassd sex Hender, der de ad den Affgud Thor skulde ryct de fire Hender aff hans Skuldre igen to igien, oc voxte siden vdi almindelig mands Minde fast wtroligt. Thi Thor oc Othin, oc nogle andre Troldomsmænninge met Traaldoms konster, de forførde den enfoldige Sterckodders Fæderneland, fødsel oc idret. Thor oc Othin holdis for Guder, for deris Troldoms kaanster.

Almue,

Almue, oc lode sig dyrcke som Guder. Huer mand vdi disse try Norder Lande, hulde dem vdi stor ære, oc meente io at de vaare Guder, eller i de mindste aff Gudernis anhengere oc affkom. Her aff er det kommet, at vo re gamle Forfædre haffue neffnd nogle dage om Vgen effter deris naffn, oc effterfuld de gamle Romere, som neffnde dagen om vgen effter de fi Planeters naffn. De dage som wi kalde Othensdag oc Torsdag, dem kal lede de Romere aff Mercurio oc hans Søn Jupiter. Nu sige de gamle at Thor er Othins Søn, thi kunde wi icke sige at Thor er Jupiter. Ma Jupiter er Mercurij Fader, som de Hedinske Poeter scriffue. Nogle mene at disse Affguder som disse Nordere Lande tilbade vaare fast de samme met lige naffn oc dyrckelse, som de andre vaare hos Grækerne oc Romerne.

Onsdag oc Thorsdag kaldes aff tuende Affguder Othin oc Thor.

Vore forfædris vildfarelse vnder Hedenskabet.

Dette maa her om vere sagd paa denne tid, at wi kunde vide, vdi hvor blindhed oc vildfarelse vore Forfædre haffue været vnder Hedenskabet. Nu ville wi fremdelis forfølge Sterckodders Historie.

Viger Kong vdi Norge.

Sterckodders løffte.

Sterckodder haffde giort Affguderne it Løffte, at hand skulde ofre dennem Kong Vigers Blod aff Norge til en Byte pending aff hans første Mandoms gierningers Grøde. Aarsagen her til fortælis saaledes: Othin vaar vred paa Viger, oc vilde dog icke selff obenbarlige Feide med hannẽ, men gaff Sterckodder styrcke oc mod, oc try mends Alder oc Vi disligist stor Vijssdom til at dicte oc scriffue atskillige slaus Rim, paa at hand skulde dis villigere oc bedre komẽ til at sla Kong Viger ihiel. Ster odder gaff sig i tieniste met Viger, oc drog paa det sidste vd met hanne i Sørøffueri. Det hende sig at de finge languarende Modbør, oc laa i saa gaat som it gantske Aar, oc vdrette aldelis intet. Der blessue de alle sinds at kaste Lod indbyrdis, met hues Blod mand skulde stille Guder vrede. Der Lycken loed Loddet falde offuer Viger, giorde Sterck en Vidie, vdi huilcken Kong Viger skulde ophengis, dog strax igien, at baade hand skulde beholde Liffuet, oc Gudernis vrede skulde der met stillis oc affuendis. Men Sterckodder knytte Vidien saa hard Viger qualdis, oc paa det hans Pine skulde forkortes, stack hanne Suerd tuert igennem hannem.

Skemt oc Aluorlighed.

Sterckodder dræber Kong Viger.

Bemond en naffnkundig Søhane.

Styrcke forkrenckis aff Fradzeri.

Flocke Kong aff Ryssland offueruindis aff Bemond oc Sterckodder.

Siden tog Sterckodder Kong Vigers Skib oc seylede til Bemond, oc gaff sig vdi Staalbrøderskab met hannem. Thi hand vaar vpperste iblant alle de Danske Høffuitzmend, som da hulde sig i Sø Frake hans Staalbroder haffde nyligen kiøbt sig fra hannem for mi sum Pending. Sterckodder oc Bemond leffuede gantske sparsom tilsammen, paa det deris styrcke icke skulde spildis eller forkrenckis af gen fradzeri oc Druckenskab. De komme paa det sidste, effter at de brent oc røffuit vdi atskillige Lande, ocsaa ind vdi Ryssland, kaste alleuegne firekante Fodangle for dem, huorsomheldst de drage Men de Danske bunde træklamper vnder deris Føder, oc skarbrent alle marcke oc Skoue, indtil de føriagede Kong Flocke selff vdaff i Bierg, oc funde der effter hannem saa megen herlige Elendis ting, defæ, at der vaar ingen iblant deuem, som io fick saa meget Guld og sem hand mæst kunde bære met sig.

Effter Bemonds død oc affgang drog Sterckodder til de Kemper
Biarmeland, oc der hand hafde beuist sig Mandeligen hos dennem
mange stycker, reiste hand ind vdi Suerige, oc vaar der stille hos Kong
s børn vdi siu Aar. Siden der hand kunde icke fordrage den løsactige Kamp imellem Dyd oc løsactighed.
p oc Bieldre bulder, som skede ved Opsal om Offre dage, da drog
til Herr Hogen, som vaar en veldige Første vdi Danmarck. Huor
r letteligē at mercke, huad før en adstadige mand Sterckodder haffuer
, at hand icke vilde see paa den wtuctige letfærdighed, som bedreffuis
ved Dyne. Saadane Kamp oc Fiendskab er emellē dyd oc løsactighed.
Sterckodder giorde strax rede, oc fulde Hogen met sin Skibs flode
ybernland, at intet Rige skulde vere nogen stæds nær omkring, som
ie friste de Danskis vræde. Vdi disse dage regerede Kong Huglet vdi Huglet Koning vdi Hybernland offueruindis aff de Danske.
nland. Hand vaar meget rig paa Guld oc Sølff, dog karg oc w-
imod alle, saa at hand en gang, der hand bleff begaffuet met
par Sko, rycte tuengene der aff, oc straffede dem, paa det
skulde icke forære hannem igien met nogen skenck, som dennem haff-
haaret. Hand begaffuede aldri nogen erlige Mand, men vdøste Gerighed.
endinge iblant Daarer oc Baguaskere, som hand elskte oc fremdrog
Gaard. Thi ligeruis som hand vaar selff en wforstandige Vanart,
hafde hand tienere som der til hørde. Dog hafde hand to merckelige
Gegathe oc Suibdaff, huilcke vaare iblant det andet røgløse Sel- Gegathe oc Suibdaff, to Kemper i Hybernland.
ige som ædle Stene iblant Koll oc Aske. Disse to stode allene Man-
imod den gantske Danske Hær oc mact, men de andre letfærdige
tienere betalde deris Herre Kong Huglet met en skammelige fluct for
Fiender. Hogen satte flux ind til Gegathe, thi hug Gegathe hannem
en stranme langt ind i Brystet, at Suerdet rørde ved det øffuerste
Det fortrød Sterckodder, oc i det som hand vende sig imod
et hug paa hannem, fick hand det store saar i sit Hoffuit, offuer
hand klager i en Vise, oc siger at hand aldrig fick en farligere skade
Thi endog at den Hinde som foruarer Hiernen bleff wskad, dog
Saaret induortis siden det vaar tillægt. Der nu Kong Huglet
slagen, oc alt Folcket vaar paa fluct, fangede oc greb Sterckodder Daarers oc Spilmends løn.
hand kunde offuerkomme aff hans Spillmend oc Daarer,
icken hudstryge, at de effter denne dag skulde icke tiene i Gaarde
oc duelige Hoffmend. Siden droge de Danske til den stad Du- Duflin en Stad vdi Hybernland.
de saa stor oc offuerflødige en Konge skat, at de vden all skiffte
tage huer der aff saa meget som dem lystede.
denne Hybernlands Krig sende Kong Frode Sterckodder
Første aff Venden, hen til Østre lande, at holde oc tuinge dem Vine Første aff Venden.
oc Lydactighed. De droge aff stæd oc Lyckeligen met stor ære
Finlenderne, Semberne, Sangalenderne, oc alle de andre Ø-
oc Krigsmact. Vdi Ryfland ved Anafields Klippe bode
Skestemester, som hede Visin. Hand giorde den omliggende Visin en Secter vdi Ryfland.
thi hand kunde dødsue alle Suerde oc Pile, saa tillige
paa dennem. Det giorde hannem saa dristig, at hand
Skale mends ecte Hostruer, oc bedreff megen whørlige
skam,

Listigt anslag.

skam effter sin onde lyst oc begiering. Der Sterckodder saadant spurde, drog hand heden til hannem, eskede hannem til Kamp, oc skilde hannem baade ved sin Konst oc Liff. Thi hand omusffuede sit Suerd met it tyt Skind, at Visen saa det icke bart, før end hand haffde sit Bane faar borte, saa at hannem hialp huercken sin kogleri eller store styrcke imod Sterckodders vrede.

Tanne en Kempe ved Constantinopel offueruindis aff Sterckodder.

Siden kom Sterckodder til Constantinopel, oc fant der faar sig en Kempe, som hede Tanne, huilcken haffde veret wossueruindelig til denne dag. Met hannem brødis Sterckodder, oc offueruant hannem, oc nødde hannem til at rømme oc forsuere Landet. Paa hiemfærden ihielslog hann vdi Polen en Kempe som hede paa vort Danske maal Vaske, men kaldtes aff de Tydske Builske.

Vaske en Polniske Kempe ihielslais aff Sterckodder.

Dissimellem fulde de Saxer fra Danmarck, oc lagde deris raad huorledis de kunde met best lempe oc hemelig suig offueruinde Kong Frode, som met obenbare Feide icke kunde tuingis. De blessue endrecteligen sinds, oc lode hannem ved deris Legater tilbiude en Kamp, effterdi de grumme oc mectige Sterckodder vaar vden Riget forhindret met fred met Krig. Thi de viste, at Kong Frode, som vaar en frimodig Herre, pleiede aldrig at forsige eller vndrycke sig fra nogen Fare eller Aarlog. Kong Frode tog dette tilbud vdi beraad met sine gode Mend. Oc i det samme kom Sterckodder til Lande igien, oc der hand fornam, huad for Fare den vaar, fortørnedis hand der offuer, oc sagde, at ingen Konge skulde giue sig i Kamp vden met sin ieffnlige. Det vaar oc whørligt oc wtilbørligt, at Vndersaatene skulde saadant tilbiude deris egen rette Herre. Om skulde denne Kamp gaa for sig, da vilde Sterckodder selff, som vaar saa aff ringe Almues folck, leffuere dem en Kamp. De Saxer søgte sig den naffnkundige store kempe Hame, oc loffuede hannem saa meget Gods, som hand selff kunde mest opueie, om hand vilde tage sig offuer, oc holde Danske denne Kamp. Hame lod sig locke aff saadant stort Loffte, fulde de Saxer met stort raab oc skrig til den Marck, som Kampeffen vaar besticket. De Danske Krigsmend komme paa den anden side af Sterckodder, som skulde fecte i deris Herris stæd. Der Hame saa hannem vere en gammel Mand, begierede hand at brydis met hannem. Men hand vaar selff rasker oc vng. Haffde icke lycken verit Sterckodder bedre, da haffde Hame paa det næste slaget hannem til Jorden, men Sterckodder slog til hannem igien met sin knytte Nessue, at hans begge Knæ, oc Næsen tog imod Jorden. Siden lod hand hannem komme igien paa føden, oc strax ginge de sammen met Suerdene. Sterckodder hug hannẽ tuert offuer Liffuet, at hans gantske Legeme tis vdi tuende parter. For saadan mandelig Gierning gaff Kong Sterckodder mange Agre oc stort Jordegods, oc der til tryffuede Bønder. Men de Saxer paalagde hand denne Aarlige skat til doms tegn, at huer aff dem skulde giffue Aarlige en Penning for Lædemod, som regnis hen ved Alne langt paa Menniskens gatuffe.

Hame en Sariske Kempe, aff huilcken nogle mene at Hamborg skulde haffue sit naffn.

Hame dræbis aff Sterckodder.

Skat paa Saxen.

Haneff.

Dette behagede Herr Haneff oc den menige Mand saa [illegible] hand i sinde, at ville enten affskaffe saadan tuang, eller oc [illegible] det

Hanoffre vdi lant Brunsuig.

Suerting.

Forræderi er alleuegne straffelig.

Huad mand met Synden faar, det met Sorg bortgaar.

[Ingild Vendemod.]

Kong Ingilds wdyd oc Blødhiertighed.

Sterckodder rømer aff Kong Ingilds gaard.

Kong Ingilds Sønner.

Kong Ingilds Systers Vanlycke.

Sterckodder hefsner Kong Ingilds Systers Vanære.

ne ofuer. Hand begynte it obenbarligt Oprør vdi Landet, saa at Kong Frode maatte selff drage offuer Elffuen met sit Folck, oc slog hannem ved en By, som kaldis endnu aff begge deris naffn Hanoffre.

Men en anden Tydsk Herre, ved naffn Suerting, vaar trædskere ved Haneff, hannem angrede vel sit Fædernelands ælendighed, oc skiulte alligeuel sin harm oc vrede sind imod Kong Frode. Mange disputere om saadan trædskhed er Lofflig eller straffelig, men ieg kand for ingen ting [illegible] Suerting. Thi endog det vaar gaffnligt at søge sit Fædernelands [illegible], saa burde alligeuel saadant at skee vden Suig oc Forræderi. Bedre [illegible] handle oprictige imod sin Fiende oc wnen, end met falskt Venskaff he[illegible] at forraade hannem. Thi huad mand met Synden faar, det [illegible] Sorgen bortgaar. Oc huad som met Skalckhed bedriffuis, det er icke [illegible], eller haffuer noget bestandigt gaffn oc fremgang. Falsk slar [illegible] Herre paa Hals. Saa gick det ocsaa met Suerting, hand bød [illegible] til giest paa sit Hus, oc haffde actet at opbrende hannem met [illegible] alt, men Kongen forkom hannem, oc endog de sloge huer anden [illegible] paa stæden, saa lyckedis Suerting alligeuel icke alt sit forsæt, [illegible] haffde oplagt imod de Danske.

Ingild Vendemod XXVIII.

Ngild bleff vald til Kongeligt Regimente effter sin Faders død oc affgang, men hand affuigte fra sine Forfædris fodspor, oc gaff sig aldelis til Fraadzeri oc løsactighed. Hand forgætte huad som hannem burde at giøre paa sit Kongelige Embedis vegne, oc søgte alt det som kunde tiene til vellyst oc wtuet. Hand vaar icke alleniste [illegible] oc andre fremfarne afflom til stor vanære, men ocsaa forsømte at [illegible] Faders død oc affuerie Rigens skade oc wret. Mange Kocke oc [illegible], som kunde finde paa atskillige vellystens optendelse, de vaare [illegible] oc velkomne. Vaaben oc værie, Ryterspil oc Krigsbrug, [illegible] huercken selff lide, eller tilstedde andre at omgaais der met. [illegible] oc bluedis Sterckodder ved saadant leffnet, oc drog fra Kong [illegible] Kong Haldan vdi Suerige, paa det hand aldelis intet vilde [illegible] met Druckenskaff oc løssactighed.

[illegible] Suertings Sønner lagde sig effter Ingild met liste, oc gaffue han[illegible] Syster til Ecte, paa det hand icke skulde heffne sin Faders død. [illegible] hand fire Sønner, Frode, Fridleff, Ingild oc Oluff, [illegible] meene at vere født aff hans Syster. Hun hed Helge, oc bleff [illegible] Guldsmed, som ved mange skenck oc søde ord (huilcke [illegible] elske) bedrog hende. Thi effter hendis Faders [illegible] ingen som hende synderligen forsuarede eller fremdrog. [illegible] spurde saadane tidinde met de fremmede som komme aff [illegible] hand sig rede at heffne denne skam, som Kong Frodis [illegible] Daatter vederforis. Hand drog aff Suerige oc kom til [illegible] hos Helge, oc satte sig strax ned inden Dørren, oc [illegible] met en Hat, at ingen skulde røbe hannem. Guld-

smeden actede icke, at der findis end ocsaa vndertiden stercke Lemm
oc Mandoms styrcke vnder paltuge klæder, hand bad hannem vige
Dørren, iblant de andre stackarle at tage Almisse, naar den Skifftis. D
gamle Sterckodder holt sig stille, oc spægede sin vrede met forstand
Taalmodighed. Guldsmeden lagde sit Hoffuet vdi Helgis skød, oc bedr
stor wstickelighed met sine facter, saa at Helge, der hun fornam at Ster
odder vaar kommen til Gaarde, sagde til hannem, at det vaar mere forn
den, at tencke paa Vaaben oc verie, end saadan wbluelig lyst. D
Sterckodder dette saa, da kunde hand icke lenger forholde sin vrede, m
spranck op, kaste sin kaabe aff sig oc drog sit Suerd. Der Guldsmed
fornam, at der vilde vorde it vnderligt Bad, gaff hand sig paa fluct, oc t
ter kort beraad søgte Dørren, at hand maatte frelse Liffuet. I det s
hand vaar mit i Dørren, hug Sterckodder helten aff begge Arsbalder
paa hannem, saa at hand falt halff død ned til Jorden. Thi Sterckodd
holt sig vere for god, at besmitte sine hender met denne Askeblæseris oc K
fustis død: straffede hannem ickon for sin wtilbørlige wtuct, som ved b
de, at hand skulde effter denne dag lessue met større skam, end hand haff
skønt mist sit Liff paa stæden. Det met bleff denne ædle Konge Daatt
forløst fra skammelig trældom, oc bleff siden meget Dydig oc fromm
oc foruarede sig bedre fra bedrageri oc suig. Der Sterckodder saa at Gul
smedens tiunde sørgede oc begræde deris Hosbondis wlycke oc store wfæ
spaattede hand oc sagde: Huor faare tie i nu alle saa stille? Huor er nu d
løssactige Hund, som bleff straffet for sin wtuct? Monne hand icke end
traadze, oc fare frem vdi sin slemhed? Lader hannem komme hid, wi sk
forlige oss igien met huer anden, oc lempe allting i gode maade. Hand k
sig nu at kiende Sterckodder, som hassde skiult sit Ansict met en Hat,
hand kunde forfare huorledis det gick sin gode vens oc Herris Dat
Det vaar io it wlideligt Hoffmod aff en Guldsmed, at hand for sine k
stelige klæder oc vduortis Prydelse skyld torde legge sig effter, oc lign
ved it Konge Barn. Hans haar vaar kruset oc flettet vdi Sølff sa
hans kiortel oc Sko vaar besette met Perler: oc hans Kaabe skinnede
idel Guld. Hand meente at Guld oc Rigdom ginge offuer blod oc byrd.
du fattige Askepustere, som skraber vdi Kullene met dine hender, oc op
der Ilden met dine Skindbelge, tørst du faffne en Konge Daatter, o
ge dit sorte Hoffuet vdi hendis Skød, at hun skal børste dig oc beuise dig
tieniste, som din ringeste Pige vdi dit Hus? Atuarede hun dig icke hu
huad ende din leeg vilde faa, oc sagde: Giff act paa den gamle Mand,
sidder inden dørren, mig tyckis at det er Sterckodder, som giffuer go
paa dine løssactige Facter. Da suarede du hende: Huad skulde jeg
for den sorte Rassn oc den gamle paltuge Tryglere. Sterckodder b
saadanne ringe klæder. En veldig oc mectig Mand sommer u
kaastelige Klædbon. Thi stod ieg op oc met mit Suerd straffede dig
ved burde. Jeg gaff oc hende en kindhæst, at baade Næse oc mu
Blod. Hun kunde da vel holde sig for ladder, oc lo icke en gang
tilforne offte giorde at dig. Jeg sagde til hende, kom her frem
haffuer du mist din Jomffrudom, da est du verd at du vor en
fe

Den Guldsmed, som haffuer locket Helge, straffis aff Sterckodder.

Straff som Synd.

Byrd gaar offuer Rigdom.

[illegible] hen vdi fremmede Lande. Der som dine bryst ere vden Melck, da est [illegible] Aarsaget oc wskyldig, som ieg det ocsaa formercker. See dig vel faare [illegible] effter, vacte dit gode rycte, som snarlige kand aff en liden mistancke [illegible]. Thi den menige mand troer snarlige Løgn, ia oc snarligere [illegible] Sandhed. Tenck paa dine erlige Foreldre, følg deris fodspor. Der [illegible] du hassde tenckt her paa tilforne, da hassde du met din deilige Mund [illegible] dyffet denne sorte Smed, eller fassnet hans grumme Bryst met [illegible] Arme, vdi huilcke en Konge søn burde met rette at huilis. Jeg [illegible] icke her met hassue alle Smede foract, thi der er stor skilssmys paa [illegible], som ocsaa paa andre Folck. De befalde mig bæst, som omgaaes [illegible] oc Suerd, oc huad som Krigs brug er anrørendis. Men de [illegible] som støbe Billeder, smelte oc blande Kaaber oc Guld, det er alminde- [illegible] letferdigt Folck, oc bedriffue offte Suig oc bedrageri, oc forblinde [illegible] øyne.

[illegible] Sterckodder hassde met ord oc gierning hessnd sin harm eff- [illegible] ringering oc attraa, drog hand tilbage igien til Kong Halffdan, oc [illegible] elige oc altid bruge i Krig oc Orlog imod Rigens Fiender.

[illegible] Kong Ingilds den ene Syster Helge vaar da først Manduoxen, [illegible] den andē vaar yngre oc icke endnu fulduoxen. Thi kom Kong Hel- [illegible] Norge oc bads om Helge. Hans Skib vaare saa kaastelige vdstaffe- [illegible] Masten vaar forgylt, oc Seglet vaar belagt met Guld, Tackel oc [illegible] meste parten aff Skarlagens røt Silcke. Kong Ingild tilsagde [illegible] sin Syster, met saadañe forord, at hand tilforn skulde lade prøffue [illegible] oc styrcke met andre Kemper. Dette samtyckte Helge, oc drack [illegible] festenøl met Kongens Syster. Nogen tid her effter kom Anga- [illegible] vaar den ypperste iblant en Hertugs ni Sønner vdi Sieland, [illegible] tilforne beilet til Helge. Hand vdeskede Kong Helge til Kamp, [illegible] begge deris samtycke skulde mødis paa Brøllups dagen mod han- [illegible] vdi fordoms dage maatte ingen Kempe necte den anden en Kamp [illegible] fortabelse, om den vaar hannem ellers louligen tilbuden. [illegible] meget bange for fryct oc blussel, at hand mod gammel Kempe [illegible] vaar vdesket at fecte imod ni Kemper paa en tid. Der Helge [illegible] Brud dette formerckte, raadde hun hannem at hand skul- [illegible] forhale denne Kamp, vdi huilcken hand enten skulde miste Liff- [illegible], effterdi hand hassde icke endelige besluttet, huor mange [illegible] hestaa. Hun bad hannem drage til Suerige om hiely oc bistand [illegible], som pleiede at vere alle bedrøffuedis Trøstere oc trøste- [illegible]

[illegible] fulde sin Bruds raad, drog til Opsal vdi Suerige, oc sende sit [illegible] til Sterckodder, at hilse hannem, oc biude hannem til Helgis [illegible] Daatters Bryllup. Sterckodder fortørnedis aff saadan [illegible] tolenhed, saa skarpt oc vred paa budene oc sagde, at de skulde [illegible] tid, at biude hannē som en anden leckere til en fremme- [illegible], der sō de icke nøde den frome Kong Frodis naffn gaat at. [illegible] dette spurde gick hand ind til hannem, oc hilsede hannem [illegible] Daatters vegne, oc bad hannem gierne, at hand vilde

Jt gaat rycte kand spildis aff en ringe mistancke.

Den menige Mand troer snarligere løgn end Sandhed.

Huilcke sme de de beste.

Kong Helge aff Norge bedis om Kong Ingilds Syster Helge.

Ingen Kempe maatte necte den anden en kamp vden sin æris fortabelse i fordoms dage.

Kong Helge søger bistand hos Sterckodder imod ni Kemper vdi en Kamp.

giøre hannem bistand vdi en Kamp, som hand hafde forloffuet imod fi
Kemper, end hand kunde vel bestaa paa en tid. Sterckodder tog venli
mod hannem, oc der hand hafde vdspurd tiden oc stæden, som Kam
skulde holdis, bad hand hannem drage hiem, oc tilsagde sig at komme ef
at en anden giensti, oc møde paa forscreffne dag til Kampen.

Sterckodders wtrolig hastige reyse oc Færd.

Effter nogle dage, at Helge vaar bortdragen, siges (om mand
ellers skal tro) at Sterckodder reiste saa meget en dag, som Kong He
met sit selskab vdi tolff dage, oc kom til lige paa en tid met dem til Ke
Ingilds gaard, der som de ni Kemper sade met andre druckne Giester,
puckede meget aff deris styrcke oc grumhed, som de vilde bruge imod Ke
Helge. Mand vil sige at de hylede oc tudede som andre Hunde
Sterckodder, der de saae hannem. Hand straffede dem, oc sagde at saa
skick oc løssactighed bequemede ret Slemmere oc Demmere de andre
dane Natraffne. Hand bleff oc atspurd, om hand endnu kunde forma
opholde en Kamp imod en Kempe. Hand suarede: Jeg vil fordriste
at fecte icke alleniste imod en, men imod saa mange som komme for
Haand. Der disse ni det hørde, formerckte de at hand vaar den Kempe,
skulde komme langt aff fremmede Lande, Helge til hielp oc vndsetning

Sterckodders dristighed.

Kong Helge vaar da vdi sit Sofkammer met sin Brud, oc ha
sæt sit Suerd for Dørren, at ingen skulde bryde ind, oc wforuarendis
uerfalde oc forrasche hanne. I dagningen opuognede hand oc førde sig
i sine Vaaben, men der hand fornam, at det vaar icke endnu aldeles
dag, tyngedis hanne aff megen tancke oc omhu, oc lagde sig atter til

Sterckodder kom til Dørren, oc som hand formerckte, at de
sødeligen i huer andens Arm, vilde hand icke bryde deris søffn oc glæde,
det hand skulde icke siunis at mistrøste sig selff, at bestaa alle de ni Ke
per. Thi gick hand facteligen fra Dørren hen vd, oc sætte sig paa
liungs Heed, vnder it Bierg, der som blæst oc Snee falt mest, sine
der icken til en spot oc foractelse. Hand førde sig aff alle sine klæder,
som det hafde veret mit om Sommeren. Bruden hafde giffuet ha
en kaastelig Skarlagens kaabe, den hengde hand paa en Tornebusk, o
saa til it vnderligt Spectackel. Men Kemperne ginge i skiul paa den
side ved Bierget, oc giorde sig en Ild for den store Frost oc kuld. Oc
de fornomme intet til Sterckodder, skickede de en aff deris Selskaff
paa Bierget, at see om hand kunde forfare noget om hans tilkommelse.
hand kom paa Bierget, saa hand en gammel Mand side vdi Snee
Arme vdi Dallen. Hand atspurde hannem, om hand vaar den som
holde Kampen. Sterckodder suarede, Ja. Da komme de andre o
huad heller hand vilde slaes met den ene effter den anden, eller met
alle til lige paa en gang. Hand sagde, naarsomheldst mange Hun
mig til lige, da pleier ieg at sla iblant dem allesammen til lige.
met tilkiende, at hand heldst paa en tid vilde bestaa dennem alle.
met sloge de sammen. Først nedlagde hand sex aff dennem,
selff it Haars skade. De andre tre slog hand siden ihiel, endog
ue hannem Sytten saa store skrammer, at hans Induol meskreddes
de vden Lissuet paa hannem. Her aff vansmectedis hand paa de

Sterckodder ihielslar Ni Kemper paa en tid.

Sterckodder tørster.

tørstede offuer all maade, thi krøb hand paa Hender oc Fødder

ende Vand at dricke. Men Angathers blod, som laa død vdi Becken, [illegible] saa faruet Vandet at hannem vemmedis der ved, oc vilde heller [illegible]ectis til døde, end bruge det for sin Tørst. Hand lagde sig tuert offuer [illegible]r Steen, som det endnu kiendis paa denne dag vdi dybelse oc bredelse, hans Legemis skickelse haffuer veret. Dog acter ieg, at det er saaledis [illegible]dbugget til denne giernings ihukommelse. Fordi det er io wmueligt, [illegible] haard Steen kand smelte som Vox for it Menniskis Legeme. Wtrolig ting.

I. Siden kom der en veyfarendis Mand frem met en Vogn, oc der hand [illegible]nnem, atspurde hand Sterckodder, huad hans løn skulde vere, om [illegible]ilde forbinde hannem. Sterckodder vaar end da saaledis til sinds, at [illegible] heller vilde lide sin vee oc Pine, end bruge hielp aff nogen ryggeløs oc [illegible] Mands haand. Thi spurde hand huad hans Embede oc handuerck [illegible] Den anden sagde sig at vere en Delefoget. Der Sterckodder det [illegible]ractede hand hannem icke alleniste, men ocsaa straffede hannem [illegible], at hand haffde icke taget sig noget andet faare i sin Liffs tid, [illegible] fatte oc forfølge fattige Folck, oc glædis naar det gick ilde til, oc [illegible] efter at lure paa hues Brøst oc forsømmelse der fands hos nogen [illegible] Mand, huilcken hand som en Ridderrød kunde føre i fald oc skade. Delefogders Embede straffis.

II. Der denne Delefoget vaar bortfaren, kom der en anden, oc til[illegible] sin hielp, huilcken haffde ectet sin Hosbondis tienistepige, oc [illegible]hen paa Marcken at vdrette sin Herris bestilling. Sterckodder [illegible] hand vilde icke lade sig røris aff denne træl, som haffde saa ilde for[illegible]et sit Giftermaal. Thi der som nogen Dyd haffde veret i hans [illegible]gerne, da haffde hand som selff vaar en træl icke taget sig en w[illegible]. Huad skulle wi nu sige om Sterckodder, som beuiser sig her [illegible]deligen at forskiude wtilbørlig hielp, som hand tilforn beuiste sig [illegible]inde sine Fiender. Træl som seer icke efter forbedring, er straffelig.

III. Der næst kom it Quindfolck til hannem, som vilde affstryge hans [illegible] der Sterckodder formerckte, at hun vaar en tienistequinde, som [illegible] male Gryn, oc haffde it speet Møbarn hiemme, bad hand hen[illegible] oc giffue sit Barn at di. Quinder maa icke forbinde Sterckodder.

IIII. [illegible] hende kom en vnger Karl agendis frem for hannem, som oc[illegible] hannem sin hielp. Sterckodder atspurde huo oc hueden hand [illegible] hand fornam at hand vaar en Bonde søn, oc opfødt vdi Bon[illegible] Iaffuede hand hannem, oc lod sig forbinde aff hannem. Thi [illegible] Bonde lessnet oc arbeide at vere det retfærdigste oc ærligste, sö[illegible]lig oc nødtørftig føde, vden foractelig Armod oc Hoffærde[illegible]dighed oc Rigdom. Oc paa det at denne vnge Mand icke skul[illegible] forgeffuis, gaff hand hannem sin Kaabe som hand haffde [illegible]hukken. Siden forbant hand hannem, oc sætte hans Maff[illegible]et, oc lagde en fast Vidie der omkring, oc førde hanne saa [illegible] til Kongens gaard. Dissemellem paaminte Helge sin [illegible] hand wildeligen skulde foruare sig for Sterckodder. Thi [illegible] tage til mistycke oc straffe det, at hand haffde mere ta[illegible] oc Vellyst, end den Kamp som hand paa tro oc loff[illegible] Hun bad hannem Mandelige verie sig imod Sterck[illegible] Bonde lessnet det retfærdigste oc erligste.

Sterckodder holt meget aff de dristige oc modige.

odder, thi det vaar hans sæduane, at hand altid havede de vankundige oc u-duelige, oc elskte de frimodige oc dristige. Kong Helge giorde effter hendis raad, tog mands hu oc hierte til sig, at tage dristeligen imod Sterckodder. Saa tillige som Sterckodder kom i Gaarden, spranck hand fra Vognen, oc løb til Brudehuset, oc slog Dørren op met sine Hender. Kong Helge reiste sig hasteligen op imod hannem, oc hug første gang til hannem imellem begge Øyne, oc i det som hand atter vilde hugget til hannem, holt Helge Skiolden imellem dem begge, saa at Kong Helge hug sit Suerd i tuende stycker vdi Skiolden. Met saadan dad hialp Helge den som hun skaffede met sit raad. Sterckodder sagde, at hand vaar nu vel til freds met Helge, effterdi hand formerckte aff saadan frimodig Dristighed, at hand icke aff fryct oc fare hassde forsømmet den fremfarne Kamp.

Sterckodders saar vaare icke endnu tillægte, der hand fick tidende om Kong Halffdans død aff Suerige, oc drog alligeuel wfortøffuet strax hen i Suerige: hessnede hans død, oc sætte hans Søn Siuord vdi Kongelig Regiment vdi sin Faders stæd.

Der Sterckodder hassde været nogen tid lang hos Kong Siuord, oc spurde aff visse rycte oc tidende, Huorledis Kong Ingild skickede sig saa venligen imod dem som hassde slaget hans Fader ihiel, fortrød det hannem, at den vnge Herre saa ilde effterfulde sin fromme Faders fodspor. Thi lagde hand en stor seck Kul paa sin Ryg, ligeruis som hand hassde haft vdi it besynderligt liggendefæ. Dem som atspurde hannem, huorfaare hand bar saadan wsæduanlig byrde, suarede hand, at hand hassde Kul at bære, vnder huilcke hand vilde hærde Kong Ingilds blødhiertighed. Hand skyndede sig met en hast, oc strax som hand kom i Kongens gaard gick hand offuerens Bords at side, som hand pleiede i de fremfarne Kongers tid.

Sterckodder bær en Kulseck paa sin Ryg til Danmarck, oc vil der met hærde Kong Ingilds Blødhiertighed.

Der Dronningen kom ind och saa hannem, bleff hun fortørnet offuer, oc straffede hannem, at hand traadde saa dristelige op i Herre-oc besmittede de kaastelige Tapeter oc Hiunder met sine sorte oc grue Klæder. Hun tillagde hans wforstand oc taabelighed, det som hand gick aff sit friuillige forsæt, oc viste icke at der vaar it Ædelt oc modigt hiertinden for de ressne oc ringe Klæder. Hun vurde Manden effter sin klæderect. Den gamle Sterckodder vigte sædet effter hendis befalning, oc kunde dog icke skiule sin vrede oc hastighed, saa at der hand i sin fortørnelse satte sig nederst i Salen mod Veggen, da ryste oc bessuede det gantske Huslige som det strax skulde faldet til Jorden. Hand optendis i sit hiertes wforligelig had til Dronningen, at hun icke allenist haanligen forsmaede hannem, men faarekaste hannem sine klæder oc Armod.

Mandom skal icke skattis aff Klæderne.

Nogen tid her effter kom Kong Ingild aff Jagt, oc kiende Sterckodder, oc forundrede sig, at hand sad saa stille som en Steen, oc hverken stod op mod hannem, eller saa blideligen til hannem. Hand aetede vel effterdi hand hassde saa mange vduortis strammer paa sit Legeme, men vaar oc it Mandeligt hierte vdi Brystet. Hand straffede Dronningen, at hun hassde fortørnet hannem, oc befoel, at hun skulde bære Mad og Dricke faar hannem, oc sagde at hand vaar en aff hans Faders gamle tro Tienere, vnder huilcken hand selff bleff optuctet vdi sin Barndom.

Ild Sund hassuer Arr vdi Næse.

[illegible], bad der faare, at hun skulde legge sig i Venskaff igien met hannem. Dronningen giorde effter Kongens befalning, oc holt sig kierligen mod Sterckodder i alle maade. Men det vaar da for silde. Hun maatte siden [illegible] vndgielde straff for sin forseelse, och saa siden de sæder offuer[illegible] met sine Brødris blod, aff huilcke hun saa haanlige tilforne for[illegible] Sterckodder.

Modig mands vrede er languarig oc bitter.

Om Afftenen anrictede Kong Ingild it stort Giestebud met [illegible]ings Sønner, oc Dronningen gick Sterckodder til oc fra, oc bød [illegible] allehaande kræsne Rætter. Men Sterckodder vende sine Øyen [illegible] hende. Thi hand vaar en Krigsmand, som elskte Sparsommelighed, [illegible] gaff sig til Fraadzeri oc Druckenskaff, hand harmedis, naar hand [illegible] oc stægte Rætter paa it Bord til lige. Haard Mad oc røget [illegible] vaar hans ypperste kaast. Jo mindre kræsne Rætter, io større [illegible] styrcke, saa dømte de gamle Forfædre.

Jo mindre aff kræsne Rætter, io større sundhed.

[illegible] Kong Ingild holt icke denne sine Forfædris oc Danske Kongers [illegible], men førde ihlant anden letfærdig Tydsk skick ocsaa denne ind i [illegible], at mand skulde bruge mange oc atskillige Rætter, oc foruende [illegible] Danske mend fra deris metgiffne oc naturlige ædruhed oc Man[illegible] til Quindactig blødhiertighed oc aarckeløse oc leckere dage. [illegible] vaar da selff saa dybt nædsiuncken vdi vellyst, at hand icke suckede [illegible] en gang paa sin kiere Faders ynckelige mord oc endeligt.

Tydsk sæd indføris vdi Danmarck.

[illegible] Dronningen gaff sig anden gang i færd met Sterckodder, at for[illegible] vrede. Hun tog it kaasteligt Flætteband aff sit egit Hoffuet, [illegible] hannem vdi Skødet, oc meente sig der met at kunde igienkiøbe [illegible] Venskaff. Men Sterckodder kaste hende det haanlige tilbage [illegible] Øyne, oc holt det for en stor foractelse, at hannem skulde biudis [illegible] Quinde smycke paa det Hoffuet, som mandeligen haffde taget [illegible] mange Skrammer, oc aff første Barndom veret vant til [illegible] tunge Stormhuer at bære. Saa hart oc inderligen laa [illegible] Frødis velgierninger paa hierte, at hand ingelunde, huerc[illegible] eller bøn, vilde affstaa sit forsæt, at heffne hans død, oc den spaat [illegible] tilforn beuiste hannem. Thi det gaar saa almindeli[illegible] oc vdkorne Helte forglemme icke snarlige enten velgier[illegible] eller forbørnelse. De forlade oc icke deris Venner vdi modgang. [illegible] oc mere vndertiden til deris Venners gaffn oc ære, som [illegible]

Quinde-smycke somme icke Kemper.

[illegible] Dronningen saa, at hun ved Skenck og Gaffue intet kunde [illegible] Sterckodder, giorde hun Spillemendene hemelige vd paa han[illegible] de stycker, som kunde milde hans hu, oc stille hans vre[illegible] fornam strax, huad anslag for haanden vaar. Thi lod [illegible] intet røre, oc gaff tilkiende, at it mandeligt oc adstadigt [illegible] krenckis eller vndertuingis aff Pibere eller løssacti[illegible] sad saa stille lige som en Steen, oc foruende [illegible] Øyne. Men hand greb til it stort Been, aff [illegible] Kiødet, oc slog Spilmanden paa sin opblæste

Mandeligt oc adstadigt hierte lader sig icke tuingis aff leg eller vellyst.

Løn som arbeid. Raaber pendding, Raaber Sielmesse.

oc Vanskabte kind der met. Løn som arbeide. Betaling som verd. Piberen græd da saa fast, som hand tilforne sang. Men det vaar ickon en begyndelse oc Tegn til det Bad som siden fulde effter Gæstebudet.

Siden forhaanede Sterckodder samme spilmand met en skøn Dit, som hand siden sang imod hannem. Dronningen forundrede sig saare, der hun saa, at der stod ingen lempe eller Raad at formilde Sterckodders haarde Hierte oc sind.

Sterckodder optendis io mere oc mere til vrede, i det hand saa forne huad stor ære oc Reuerentz Kongen beuiste sin Faders Mørdere. Dr formerckte nu Kong Ingild aff hans Ansict oc vduortis Facter. Thi skiekede hand hannem en Ræt fra sit eget Bord, men Sterckodder forsmaede den ocsaa. Der hand bleff atspurd, huorfaare hand icke pilde smage de Ma som Kongen selff sende hannem, suarede hand oc sagde: Jeg er kom til Danmarck, at ieg maatte finde Kong Frodis Søn, oc icke den som der sin Bug met atskillige stegte oc saadne kræsne Rætter effter Ma mands sæduane. Hand begynte end da ydermere at straffe Kong Ingild, besynderlige, at der fandis ingen Dyd eller duelighed i hannem at hand nu saa skammeligen fortærede sin vngdoms Aar met Fraadzerie vellyst, huilcke hannem burde at vende til Krig oc Aarlog, oc serdeles heffne sin Faders død, huilcken hand det aff naturlig kierlighed skyldig forplictig vaar. Hand klagede ocsaa offuer Kong Ingild, at hand icke niste forgette at heffne sin Faders død, Men ocsaa holt dem i allerstørste ære hos sit eget Bord, som hannem burde at forfølge met allerstørste straff oc Plage. Hand sagde oc saa fremdelis: Det vaar tilbørligt at de ge beuiste de gamle ære oc Reuerentz. Thi endog Skegget oc haaret var graat, saa forgaaes alligeuel icke derfaare Dyd oc vissdom. Vdi Kong Frodis tid vaar ieg sæt høyest til Bords, iblant de ypperste i Kongegaard, nu er ieg forskut, bespottet oc actet iblant de ringiste. De skulde drisse mig aff Salen, der som ieg hassde icke den sterck Veg op til Ryg. Jeg er her kommen til Gaarden, at forfare om du Kong Ingild heffner din Faders død. Huilcket du saare ringe acter, oc begiffner dig lossactighed oc Druckenskaff. Det sidste ieg skildis her fra Kong Frodis gaff mit hierte mig, at ieg aldrig skulde see hannem ydermere. Ah mig Mand, at mig forhindrede vdi fremmede Lande Krig oc Aarlog, at kunde icke komme min Herre til hielp. Der som Lycken hassde føyet saa skulde enten ieg hessnd din død, eller tilsæt mit Liff paa Banen hos Jeg er her icke for Mad oc dricke skyld. Thi ieg er den, som all Lande forsmaar oc hader. Det hassde været mig aff hiertet kiert, at ieg nu fundet Kong Frodis Søn en frommer oc duelig Herre, men nu for sanden som Kong Haldan spaadde mig, at ieg skulde finde Hr Biørns Leye, en wduelig Søn effter en artig Faden. Men hvad nu om allting er, da skal ieg icke tilstædet, at disse fremmede skulle fortære, omkomme oc røffue Kong Frodis gods oc Rigdom.

Kong Ingilds Last oc wdyd.

Aar oc graaherdighed fordriffuer icke Dyd oc vijssdom.

Hare kommer vdi Biørns leye.

Dronningen bleff forskrecket aff saadan trussel oc farlige tog hun sin Guldhue aff sit Hoffuet oc racte Sterckodder den, met hans hastighed oc vrede. Sterckodder kaste hende den vaden

[illegible], oc bleff end mere der aff fortørnet oc sagde: Bort met saadan Quinnaet, som sømer ingen Krigsmand at bære, giff det din Hosbond den [illegible]ter, hvilcken du hassuer assuent fra Danske sæd til din Tydsk letfærhed. Du syder oc stæger til hannem, oc føder hannem lige som en Galt [illegible] en Svine egel, at hand forgætter all Dyd, oc optendis til all wskickelig [illegible]lyst. Det vaar icke Kong Frodis skick at hand elskte saadane kræsne Rætter. Gode Kemper oc Krigsmend som ideligen tenckte paa Aarlog oc Man[illegible] gierninger, de lode sig nøye i fordom tide met røgede Flesk oc Kiød, [illegible]smaadde all Leckerhed. Kemper forsmaa kræsne Rætter.

[illegible] Tenck paa din Fader, O Kong Ingild: Tenck paa at hessne hans [illegible]vagis den dag til minde, at wi vaare elleffue Kemper offuer Kong [illegible]. Helge sad næst Kongen selff, siden Begathe oc de andre [illegible]. Da giorde wi alle vort Maaltid met Kaffring oc spege [illegible] vaar ingen iblant off, som io gierne lod sig der met fornøyes. [illegible]ngen selff begerede huercken Miød eller Vin, men druck Danskt [illegible]de i alle sine dage sparsommeligen, som de gamle giorde for han[illegible] viste da icke aff saa mange Steeg at sige. Disse mange slaus [illegible] oc malede Fade vaare da aldelis wkiende, som nu ere nyligen [illegible]. De samme gamle Brødre vaare da saa til sinds, at der som no[illegible] sin Fader, eller Sleet oc gode Ven, oc den bleff hannem wlou[illegible] oc fratagen, at de toge icke Mandbod eller nogen Skenck oc [illegible] veris død. Saa langt vaar det fra, at de gaffue sig i Venskaff [illegible]gerskab met deris Fiender oc Wuenner. Sparsommelighed hos de gamle vdi fordom dage.

[illegible] Thi maa ieg nu sørge oc blues, oc skiule mit Hoffuit vnder min [illegible] ieg hører, at man siunger om de gamle Kempers oc Herrers [illegible] oc priser deris ihukommelse: At ieg finder intet hos dig, Kong [illegible]ffuin werd er at bescriffuis i nogen Krønicke. Det er saa vel straffet [illegible] din Faders Mørdere til Bords met dig. Det fortryder end off[illegible]de, at en Skalck bedriffuer en ond gierning imod den, som [illegible] huercken anrørendis paa Sleet eller kundskabs vegne: Huor [illegible] burde dig, at huercken ville see eller høre dem, som vaare din [illegible]. Du drager mod Østen eller Vesten, mod Sønden eller [illegible]ersamheldst du hendrager, da følger dig denne Vanrycte oc [illegible] din Liffs tid icke kand stryge aff dig, saa at du oc aldrig kand [illegible]dre fromme Herrers ærlige Selskab oc Giestebud. Thi li[illegible]ult det skarn, som kommer inden Skibs borde, det forsamlis [illegible], saa haffue alle wdyder taget Herbere vdi dit bryst. Den [illegible] du skalt bliffue foract aff din egen Dronning, oc du [illegible] gang træde her frem aff din slemheds blussel oc hessne din [illegible] dog icke fordriste dig det at giøre. Huor snarligen [illegible] offuerfalde dig, oc slacte dig, som mand stinger it [illegible] Suertings Blod oc Affkom: Skulde de arffue [illegible] dig? Huad er dog vore tancker meget wlige: Du [illegible] Dronning vdi Fryd oc vellyst, ieg sørger oc gremmer Sterckodder opuarmer Kong Ingild at hessne sin Faders død.

mig

mig naar ieg ligner din whørlige slemhed met din Faders store Dyd
Mandom vdi de fremfarne gode tider. Jeg vilde aff ingen ting i all
den glæde mig saa meget, som at ieg kunde see, O du gode Kong Frode,
dine Mørdere kunde offuergaa deris fortiente oc tilbørlige straff.

Kong Ingild heffner sin Faders Død.

Met saadan skarp paamindelse opuacte oc vdlockede Sterckod
frimodigheds Ild aff Kong Ingilds hierte, ligeruis som mand slar
aff en flintesteen met hart Staal. Hand actede icke met det første St
odders ord, men paa det sidste bleff hand saa bitter oc gram paa Suerti
Sønner, at hand spranck op, dræbte met sit Suerd dennem som hand
ligen haffde beuist størst Venskaffs tegn oc ære. Dette vaar en stor oc
som forandring: den som vaar før ven oc Suoger, bleff den aldens
fiende oc wuen. De Bord oc bencke sõ før offuerrunde met Miød oc
de fløde nu met Gæsternis blod. Den som før vaar betagen met fraa
oc Ladhed, bleff nu Mandelig oc frimodig i hierte oc haand. Thi den dy
duelighed som vaar vddreffuen ved onde raadgiffuere fra Kong Ing
den indplantede Sterckodder paa ny, met sine krafftige ord oc veltalen
Hand hialp ocsaa selff fast til at heffne Frodis død met sin egen Ha

Stor oc feldsom forandring.

Der Badet vaar offuerstaaet, gaff Sterckodder Kong In
gode nat oc sagde: Far nu vel, min gode Kong Ingild, som saa man
ge haffuer beuist din Mod oc styrcke, huilcke tilforne vaare skiulte oc
de vnder Aarckeløsheds kaabe vdi dig. Haffuer du lenge tøffuet, da ha
du nu giort gaat skel: Lad oss fare fort, at ingen vndkommer aff disse
skalcke. Lad Bødelen oc Rackeren vdføre deris Legeme paa den vilde
at fule oc wmælende Bæst æde dennem: thi de ere icke den ære verd, at
skal bekaaste en hederlig Jordeferd paa deris wdædiske Kroppe. Jeg
der dig fuldkommelige, at du offuergiffuer denne arge Vlffinde, at
icke skal affle met dig en Vlff vnge, som skal slecte effter hendis egẽ affko
bliffue dig oc dine Lande til forderffuelse. Huad siunis dig du dristige
pe Rothe: Sig mig din mening, om wi haffue faaet Bod for Kong
de, i det wi haffue slaget siu for en. See her bæris de døde aff Dørren
elskte dig, Kong Ingild, aff it falskt hierte, oc haffde actet at skencke dig
den Skaal som de selff haffue vddrucket. Du est nu ret paa din
fodspor, oc maa nu først met rette kaldis en Konge i Leyre oc offu
Danmarck. Vdi mine vngdoms dage, der ieg tiente til Hoffue i Dann
vdi Kong Hogens gaard, da stod all min idret oc adtraa til Krig
All vellyst, søffn oc huile vaar langt fra mig. Mine klæder vaare
grossue. Mine liffs dage vaare icken idel arbeid oc aarlog. Nu gaa
derledis til i Verden. En part legge vind paa Aarckeløshed oc gode
En part bruge kroglow til Ting oc steffne, at fortrycke deris Na
Vold oc wret. En part søge løssactighed oc wtuct. Oc ingen er so
der, at hand en gang skal dø, oc bør at lade it gaat rycte effter sig. Dø
intet imod Døden, huercken den høye Mur eller det dybe Taarn.
maa vige naar hans tid oc time er kommen. Saa vil ocsaa den
Dom offuergaa mig, som haffuer forstyret den gantske Verden
vdi min tid. Dog skal ieg icke ihielslaes, eller falde for nogen Fien
haand, men dø effter min egen begering, oc faa en erlig død oc he
melige Begraffuelse.

Rothe en Kempe.

Verdsens onde sæder.

Omhu faar it gaat rycte.

Ingen kand vige Døden.

Sterckodder spaar om sit eget endeligt.

Den siuende Bog.

Summa paa denne Bog.

DER Oluff haffde regeret nogen tid lang effter sin Fader Kong Ingild, deelte hand Regimentet imellem tuende sine Sønner paa sit yderste. Men den ene hans Søn Frode lod sin egen Broder Harald hemelige ihielsla, oc bleff siden selff opbrent [illegible] Baard aff Haralds sønner, Harald oc Halffdan. [illegible]nge ocsaa Regementet effter hannem. Harald bleff [illegible] vdi Landet, men Halffdan, som kaldis Bierggram, [illegible]tegne vdlendiske krig oc aarlog, oc iblant andre Herrer [illegible]ger nedlagde hand ved Herreskiold Kong Siuord [illegible]rige. Hand forfulde siden Siuords daatters, oc Kong [illegible] sin egen Farbroders søn Erick, indtil hand fangede oc [illegible] hannem. Siden slog hand to merckelige Sørøffuere [illegible] oc Amund, Item Siuald en Traaldkarl vdi Suerige [illegible] sine siu Sønner. Desligest offueruant hand ocsaa dē [illegible] oc wkyske Kempe Hartbeen aff Helsingeland, met andre [illegible] Stallbrødre. Item, Egther en Sørøffuere, oc dernæst [illegible] kamp for Kong Hathers Daatters skyld aff Nor[illegible] huilcken hand siden afflede en Søn ved naffn Aff[illegible] Denne samme Dom lod hand offuergaa Ebbe for [illegible] Kong Vnguins Daatter aff Gylland, huilcken Vn[illegible] Harald giorde til Konge vdi sit Testamente offuer [illegible] Effter Vnguin regerede hans søn Siuald, til [illegible] Otther Ebbessøn fick saa stor kierlighed, for hen[illegible] skyld, at hand gaff sig vdi stor vaade oc fare, [illegible] bekom hende, oc siden beuiste sig Kongens tro [illegible] vdi den Krig imod Regnold aff Sue[illegible] hand ihielslog, oc vende alle hans Kemper paa [illegible] Danmarck stor seyer oc ære. Siger Siualds [illegible] Sønner, Siuald, Alff oc Alger, oc en Daatter [illegible] Alff vant Aluilde Kong Siualds Daatter [illegible] aff Gyl=

Halffdan Biergrams Mandelige gierninger.

aff Gylland, oc effter at hand met sin Broder Alger haffde slæ
gets met Hagbart oc hans Brødre, giorde oc sore de indbyrdi
venskaff, oc droge tilsammen ind i Danmarck. Kaart tid de
effter yppedis mellem dennem en trætte. Hagbart hessned
sin Broders død paa Alff oc Alger, oc bleff siden hengd fo
deris Systers Signis skyld. Hues død Hogen hans Brod
hessnede paa hendis Fader oc Broder, som bleffue ihielslag
vdi Krig aff hannem. Effter Kong Siuald Sigerssøns d
vaar Danmarck lang tid vden Konge, indtil Haldan Bo
korssøn afflede met Jomffru Gyrethe, en aff Kong Sige
sønners Daatter, Harald Hyldetand. Hand bleff vald
Kong i Danmarck, oc vant icke alleniste tilbage hues om
gende Lande oc Riger, som lang tid haffde veret afffaldne
Danmarckis krone, men ocsaa Tydskland, Engelland, oc
part aff Franckerige. Hand styrede Danmarck vdi me
Aar, indtil hand kom paa den Feide imod Kong Ring
aff Suerige, vdi huilcken hand miste Liffuet
oc Riget, som her effterfølger
i den ottende Bog.

Oluff afflede

Frode 5. som afflede met Vluilde Kong Siuords Daatter aff Suerige

Harald: hand afflede met Signe Karls Daatter aff Gylland

Erick.

Harald som bleff slagen aff Kong Frodis Søn Erick.

Halffdan Bierggram som ihielslog Kong Siuord oc hans Daattersøn Erick. Hand afflede met

Sygrethe Kong Vnguins daatter aff Gylland ingen Børn, oc lod Riget op effter sin død for Vnguin sin Suoger.

Torild Kong Hathers daatter i Norge.

Hand afflede

Assmund, aff huilcken det Norske Konge blod haffuer sin oprindelse.

Siuald, hand afflede

Siger, hand afflede

Syrethe, som fick Otther Ebbissøn.

Borckord en Skonst Herre, aff Halffdans affkom, hand afflede met

En Daatter ved naffn Signe, som bleff locket aff Hagbart.

Tre Sønner

Siuald. Alger. Alff, afflede met Aluilde, Kong Siuords daatter aff Gylland,

Gyrithe.

Drotte Kong Regnolds daatter aff Norge

Halffdan, som afflede met Gyrithe, Alffs daatter,

Hildiger Gunuars Søn aff Suerige, Borckors stiffsøn, som Halffdan ihielslog.

Kong Assmund haffde fire Sønner

Hagbart, som bleff hengd aff Kong Siger, for hans daatters skyld.

Heluin, Hamund, som bleffue slagne aff Kong Sigers Sønner.

Hogen som hesinede sin Brødris død paa Siger oc hans sønner.

En Daatter, som afflede met Kong Siuord aff Norge

Harald Hyldetand Kong i Danmarck. *

Oluff, som afflede met Elsa Kong Oluffs Daatter aff Vermeland

Dmund.

* Saxo setter tuende Harald aff Hyldetands tilnaffn. Men der som Historien [illegible] offuerlæsis, da findis (kand ske) denne sidste Harald den rette Hyldetand, [illegible] aff naffn oc hendelse.

Oluff.

Oluff XXIX.

I finde vdi de gamle Krønicker, at Kong Ingild haffde fire Sønner, iblant huilcke de tre omkomme i Krig oc Aarlog, saa at Oluff tog Riget oc Regimentet allene effter sin Faders affgang. Nogle mene at denne Kong Oluff skulde veret Kong Ingilds Syster søn, men her om er intet vist at scriffue eller sige vdi Sandhed.

Huad Kong Oluff haffuer bedreffuit vdi sit Kongelige Regiment, findis ingensteds optegnet hos de gamle, vndertaget dette ene stycke, som hand giorde paa sit yderste. Thi der hand skulde nu skillis fra denne Verden, kallede hand begge sine Sønner Frode oc Harald ind for sig, oc befoel de effter hans død begge skulde vere lige i Regimentet met saadane vilkaar. Først skulde den ene vere it Aar regerendis Herre offuer Landsaatterne i Riget: Oc den anden skulde dissimellem regere offuer Søen oc alle Danmarckis Strømme. Men naar Aaret vaar omgaaet, da skulde den som haffde veret paa Landet, vige for den anden, oc begiffue sig i hans sted i Floden vdi Haffuet. Denne skick oc skiffte befoel hand dem saaledis at holde indbyrdis, saa lenge at de leffuede met huer andre.

Danmarckis Rige skifftis vdi Land Regiment oc Sø Regiment.

Frode Rothbagne oc Harald.

Frode oc Harald. XXX. XXXI.

DER Oluff vaar død, falt Laadden offuer Kong Frode, at hand skulde fare til Søes, men hand haffde den Lycke, oc indlagde aldelis ingen Prijs. Huor til sagen sigis at haffue veret denne, at hans Folck, som hand brugte inden Skibs borde, vaare meste parten nye Mend, hues hu oc hierte vaare mere hos deris vnge struer, end at ligge vdi det vilde Haff for Fiendernis Suerd oc Pil.

Nygiffte Mend wgilt Krigsfolck.

Det andet Aar der Lycken oc laadden falt paa Harald, at hand de fare til Søes, bleff hand vijs aff sin Broders skade, oc tog icke wgiffte Mend met sig. Der met indlagde hand saa stor Prijs, som hans Broder vanære i det fremfarne Aar. Huilcket gaff ocsaa Aarsage til ne store wforligelige had, som hans Broder Frode fick til hannem. At paa det sidste er kommet saa vijt, at deris Husfruer, Signe som Kong Siuords Daatter aff Suerig, oc Vluilde som vaar Karls uitzmandens Daatter aff Gylland, begynte indbyrdis at kiffuede deris Høybaarnhed, oc der met atskilde oc affuende deris Hofbonds sind, hierte oc omgengelse fra huer andre. De skiffte deris fellig oc gods, oc actede mere deris Husfruers kiff, end Broderligheds naturlige Band.

Dyd oc ære lide alltid Affuend oc forfølgelse.

Quinder ere Aarsage til deris egen Hosbonders forderffuelse.

Men Frode lod sig icke end da her met fornøyes, hand menne gaff hannẽ en stor foract oc spaat, at hans Broder som yngre vaar skulde vere større i Dyd oc Mandom. Thi befoel hand en sin tienere

[illegible]ligen ihielsla Harald, oc paa det saadant Mord icke skulde hannem [illegible]ggis, lod hand lønligen omkomme samme sin Tienere. Oc at mand io [illegible]e dømme hannem wskyldig i sin Broders død, bød hand offuer alt sit [illegible], at mand skulde søge oc forfare, hvo hans Bane haffde veret. Dog [illegible] hand icke forhindret, at den menige mand io mistenckte hannem for [illegible]roders død. Hand atspurde iblant andre en gang ocsaa Haralds egen [illegible]ger Karl, huo der vaar Aarsage vdi Haralds død. Karl suarede [illegible], du spører effter den ting, som ingen veed bedre end du selff. For [illegible] lod hand ihielsla Karl, at hand mente hannem at haffue hemeli[illegible] sig for sin Suogers død. Broder lader anden affliffue. Tiranni.

[illegible] Siden søgte Kong Frode effter Haralds tuende Sønner, som hede [illegible] oc Halffdan: Huilcke hand afflede met Signe Karls Daatter. [illegible] formyndre skiulte dennem, oc giorde mange fodspor met aff[illegible]ue fødder omkring Husset, oc henkaste deris Tieneris Børns [illegible]ligeruis som de haffde veret reffne oc slit aff Vlffue. Der nu de [illegible]ere vdsende aff Kong Frode, at skulde opsøge oc myrde Haralds [illegible] disse reffne oc blodige Lemmer: Da mente de at Vlffue haffde [illegible] oc dødet denne, oc afflode der faare at randsage effter dennem. [illegible]oge deris Formyndre dennem, oc satte dem ind vdi en stor hul Eg, oc [illegible] dennem Hunde naffn, saa at ingen viste andet end at de opfødde [illegible] vnge Huelpe. Men Kong Frode vilde for ingen ting tro at de vaare [illegible]mme, oc atspurde derfaare en Traaldquinde om dennem, huilcken [illegible]ntis at kunde met sin Kaanst fremdrage til lius dag alt det som vaar [illegible] fern eller nær, dybt eller høyt fra hende. Hun sagde Kong Frode [illegible] vaar en ved naffn Regne, som haffde giffuet dem Hunde naffn, oc [illegible] opfødde dem alle mand wuitterligen. Der Haralds Sønner [illegible], at denne Traaldquinde haffde bud effter dem, oc de maatte nu [illegible] hendis Ansict, toge de meget Guld oc Sølff aff deris Formyn[illegible] det i hendis Skiød, paa det hun skulde icke forraade dennem. [illegible] haffde faaet denne lille skenck forgette hun den store som Kong [illegible]de loffuet hende, oc lod sig hasteligen falde til Jorden, liger[illegible] halffdødt Menniske. Oc der hun bleff atspurd huad paa færde [illegible]de hun oc sagde, at hendis kaanst feilede hende, oc vaar wkraff[illegible] Haralds Sønner, huilcke vaar wmueligt at opsøgis aff noget [illegible]. Listigt oc trofast anslag i stor nød. Traaldoms Kaanst. Huad kand icke skenck oc gaffue vdrette?

[illegible] Regne fornam, at der gick obenbare ord oc tidende om hannem [illegible] Landet, da drog hand offuer til Fyn, Oc der hand bleff paa [illegible]gen met dennem aff Kong Frode, kiendis hand huorledis til [illegible] oc bad Kongen at hand vilde spare Børnene, hues Fader hand [illegible], efterdi det vaar io icke stor Pris eller Lycksalighed at be[illegible] Mord oc Mandslet. Der met vende Regne Kongens sind oc [illegible]ede hannem paa gode tro oc loffue, at hand skulde atuare [illegible] vilde begynde noget imod hannem eller Riget. Kong Frode sparer sin Brødre Børn.

[illegible] hr effter, der allting vaar komen i god skick oc Rolighed, [illegible] Sønner, som vaare da tuende smucke Manduorne

Karle, hen offuer til Sieland, at tale met deris Slect oc Venner. Hr raadde dennem at hessne deris Faders død, oc de da fore at Kong Frod de skulde icke see Solen til lige dette Aar igennem. Der Regne saadant merckte, drog hand til Kongens gaard, at giffue dette tilkiende, som hann forne loffuet haffde Kong Frode. Hand kom om nattē til Kongens ga oc effterdi Kongen soff, torde hand ingelunde lade hannem opuecke. huo som forstyrede Kong Frode vdi sin søffn, hand forbrød der met sit Saa strengelige holtis vdi gamle dage offuer Kongens huile oc søffn. Morgenen fick Frode tidende om sine Brødre sønner, oc giorde strax met all sin mact, at faare komme deris hemelige suig oc oplagde forsæt. Haralds sønner saae, at de vaare saa beklemte, at de ingen stæds kunde komme, funde de paa det næste oc beste raad, som da for haanden vaar. hulde sig ligeruis som de haffde veret galne oc aldelis affsindige. Thi Kong Frode dem fare, oc meente at det vaar stor spot, at nogen skulde ge Suerd imod dennem som bruge Suerd imod sig selff. Den næste her effter sætte de Ild paa Kongens gaard, oc steenede Dronningen nødde Kongen at begiffue sig næd vdi it dybt Hul oc sneffuer Graff- qualdis hand aff røg oc damp oc opbrendis vdi Aske, som hand vel for haffde, for det Mord, hand begick paa deris Herre Fader Kong Haral

Ingen maatte bryde Kongens søffn vdi fordom dage.

Snildt anslag.

Mord straffis.

Halffdan Bierggram oc Harald.

Halffdan Bierggram, oc Harald.

XXXII. XXXIII.

DER Halffdan haffde regeret try Aar vdi Fæderneland effter Kong Frodis død, da gaff hand gimentet op for sin Broder Harald, oc drog selff Lands at føre Krig oc Aarlog. Først drog hand til S oc plundrede der met de andre omliggende smaa D Suerigis side. Der quærsætte hand sine Skib, o opkaste en stor Vold omkring dennem, oc tog sig faare, at vilde krig try samfelde Aar, før end hand drog hiem. Hand begynte paa Su oc slog strax Kong Siuord ihiel, oc vende sig imod hans daatter sin egen Farbroders Kong Frodis Søn Erick. Men der hand forn te, at hand haffde en Kempe ved naffn Hogen, som kunde døue Æg, o paa alle skarpe Verie, da lod hand giøre sig en saare stor Kølffue beslo den met mange Jern pige, at offueruinde der met baade oc hans Troldoms kaanster. Der de komme imod huer anden, Halffdan sin Hielm, oc gaff sig barbrystet fremmerst, som den iblant alle, oc rørde sin Kølffue met begge Hender saa mandeligen, hand kom frem, kunde intet staa eller holde for hannem. Dog selff saa mange Saar, at hand paa det sidste nøddis at fly, o hen vdi Helsingeland, til en sin Faders gamle Krigsmand, ved tolff, at hielpis oc lægis aff hannem. Denne Vitolff haffde Krig meste parten sin gantske Liffs tid, oc vaar nu effter dragen her hen i denne øde Egn, at forlyste oc fremdrage sin

Kong Halffdans Skibs flode.

Kong Siuord aff Suerig slais aff Kong Halffdan.

Kong Halffdans kølffue.

Hogen en Kempe oc Traaldkarl.

Vitolff en gammel forfaren Krigsmand.

et Bonde arbeide. Oc effterdi at hand baade selff offte hafde veret saaret, [illegible] andre sine Hoffbrødris skade, vaar hand meget forfaren vdi Læge-[illegible]. Men der som nogen bad hannem om hielp met grædendis eller [illegible]ende tale, da gaff hand hannem de Plaster, som giorde større skade [illegible] gaffu. Thi hand meente, at det vaar større ære, at tuinge end tigge sig [illegible] Lægedom til. Hand forblindede Ericks Folck som komme at rand-[illegible] efter Halffdan, at de huercken kunde finde Hus eller Dør for sig.

Der Halffdan hafde bekommet sin førlighed igien ved Vitolffs hielp, [illegible] hand Thore, en naffnkundig Kempe til sig, oc tilbød Erick feide paa [illegible] Oc effterdi hand saa, at Erick vaar hannem for sterck paa Folck, [illegible] en part aff sit Folck vdi hemeligt Baghold, som skulde falde [illegible] paa hannem vdi en sneffuer vey, oc der nedlegge hannem. Erick [illegible] Halffdans trædskhed, søgte sin fordeel, oc mødte hannem met [illegible] mact vdi en Dal imellem to høye Klipper. Der sloge de sam-[illegible] Mandeligen imod huer andre, saa at Halffdans Hær begyn-[illegible] for Fienderne. Thi gaffue Halffdan oc Thore sig op paa Klip-[illegible] kaste store Steene ned paa Ericks Folck, oc giorde dem der met [illegible]elig affbreck oc skade. Vdi saa maade vant Halffdan den [illegible] igien met Steen, som hand noget nær hafde mist met Suerd, oc [illegible] aff det tilnaffn, at hand kaldtis effter denne dag Halffdan Bierg-[illegible]. Den menige Suenske Almue hulde hannem her effter i saa stor [illegible], at de mente at hand vaar den store Thors Søn, oc giorde hannem [illegible]lige Dyrckelse oc Offer som andre deris Affguder.

Thore Kempe.

Halffdan kaldis Bierg-gram.

Erick tenckte huorledis hand kunde best hesfne sin harm oc skade, [illegible] almindeligen gaar til, at de som aff andre offueruindis, fortryde [illegible] oc kunde icke giffue sig til rolighed, men legge sig op imod de-[illegible] aff all mact oc formue. Thi gaff Erick sig ind vdi Halff-[illegible], oc kom paa det sidste ocsaa til Danmarck, at forderffue hans [illegible], som hafde foriaget hannem aff sit eget. Der met skilde [illegible] ved Halffdan. Huilcken nøddis at vndsette sit eget Rige, [illegible] hørde at hans Broder Harald hafde tafft tre Slacting, oc vaar [illegible] den fierde. Dissimellem drog Erick til Suerige, oc tog det [illegible] Suerdslag, som hand tilforne hafde mist ved Herreskiold. [illegible] Lycken veret hannem saa gunstig, at beholde det som hun gaff, [illegible] Halffdan icke saa lættelige tuingd oc trengd hannem. Fordi [illegible] icke lang tid førend hand giorde rede met sin Skibs Flode, [illegible] imod Erick met tu Skib allene, oc skiulte de andre, indtil saa [illegible] hannem vd met sine ti Skib iblant sin gantske Flode, [illegible] hannem. Halffdan bød hannem sit Liff om hand [illegible] hannem, men der Erick vaar saa frimodig vdi sit sind oc hierte, [illegible] hellet vilde dø erligen, end lessue en elendig Træl, da lod [illegible] bindis vdi en Skou, som vilde Diur skulde slide oc [illegible] Saa æregerig er Dyd, oc saa offte døer mangen dapper [illegible] den stæd som han mindst acter.

Listigt anslag.

Lyckens wuished.

Listigt anslag.

Kempe falder Seyerløff.

Kong Halfdans tre besynderlige gaffuer.

Siden bleff Halfdan Kong, baade offuer Danmarck oc Suerige til lige, oc vaar da en naffnkundig Herre for tre besynderlige Gaffuer skyld. At hand vaar en mectig Konge offuer tuende Konge Riger: At hand vaar en konstig Poet vdi sit Danske sprock: At hand vaar en Kempe som icke alleniste haffde stort Kongeligt velde, men ocsaa Mandelig kraft oc styrcke. Hand lod sig dog icke her met fornøyes, men drog vd til Søes oc nedlagde Tocke oc Amund, som giorde omliggende Lande stor brast og skade met deris Røffueri.

God gammel Dansk sæduane.

De gamle Danske hulde mest aff den ære som indlagdis ved Krigs brug oc icke ved Guld oc Rigdom. Der faare begaffue de sig mest til Aaf log, Søfærd oc Seglatz. De elskte mere arbeid end Aarckelosshed. De hulde heller Kamp end Giestebud. De førde heller Krig end Dans eller anden saadan letfærdig idret oc øffuelse.

Siuald oprører Suerig imod Kong Halfdan.

Kong Halfdan haffde da ocsaa mange affuends Mend, som misunte hannem saadan Lycke oc fremgang. Iblant andre vaar en velbyrdig Mand vdi Suerige ved naffn Siuald, huilcken forsamlede den Suenske Almue, oc gaff dennem faare met grædende taare, huor ynckelig gen Kong Frode oc hans Dronning omkomme. Huor met hand icke alleniste giorde Halfdans naffn værstyggeligt iblant dennem, men ocsaa i sine æregirigheds kroge giorde sig Almuen anhengendis, at de vaare nogenær alle til sinds, at giffue hannem Suerigs Krone oc Rige.

Traaldom oc galnskab.

Denne samme Siuald haffde siu Sønner, saa arrige Traaldkarle, at de offte foruende deris Ansict vdi gruelige stickelser, bede met Tender vdi Jernskiolde, ode gloende Kul, ginge igennem brendende Luer oc Ild saa at intet kunde stille deris rasende galnskab, vden Band oc Fengsel eller it Menniskis død oc Mandrab. Der Halfdan sick disse tidende i Sø formanede hand sit Krigsfolck, at ligeruis som de haffde beuist sig Mandeligen imod deris vdlendiske Fiender, at formere oc vdbrede deris Fædrenelands Grentze, at de vilde ocsaa nu i lige maade lade paakiende deres dueligheed, til at igien indtage hues dem met suig vaar fratagen.

Forældre oc Børn regnis for it Menniske.

Der Siuald fornam, at Halfdan vaar for haanden met sin Krigs Hær, afferdiget hand sine bud til hannem, oc lod hannem tilsige, at han som hand vaar vdi sandhed saa stor oc mectig, som rycte oc tidende aff, at hand da vilde møde hannem allene oc hans Sønner, oc forskone Menige mands liff oc velfærd. Halfdan suarede, at det burde icke end to til lige at slaes vdi Kamp. Siuald sagde: Det er icke at forunder denne wgiffte Mand, som ingen Børn haffuer afflet, er ocsaa baade i hu oc hierte. Saa meente Siuald at hans Sønner vaar it Menniske met hannem, efterdi naturen haffde giffuet dem alle en fellig gyndelse oc oprindelse. Halfdan bluedis paa det sidste ved saadan fø zels ord oc tale, oc tog ved denne Kamp, oc vilde afflegge den Blaffen Mandoms gierning, at hand haffde ingen afffødning. Paa vejen i Skou rycte hand en Eg op met Rode, oc strøg Grenene der aff, saa vaar lige sø en Kølffue. Hand lagde den paa sine Skuldre, og sagde

Kong Halfdans kølffue.

sig saaledis: Her haffuer ieg den Kost, met huilcken ieg skal bade de Suenske vden Lud oc Vand. Huad skal dog mangen mands Pande blø- for dette Rijs: Oc mangen mands Hals brage oc bucke for denne Kæp. Der effter kom hand til Kamp imod Siuald, oc met denne sin Kølffue [illegible] hannem oc alle hans Sønner. Kamp.

Nogen kaart tid her effter kom en Kempe aff Helsingeland ved naffn Hartbeen, hand pleiede at voldtage Herrers oc Kongers Døttere, oc ihiel- [illegible] alle dem som vilde formene hannem at bedriffue sin skam oc vanlyst. [illegible] hand vanærede, io større ære hand det actede. Hand vaar saa [illegible] for, at hans Legeme vaar ni alne langt. Tolff andre Kemper vaare [illegible] med hannem, huilcke voctede paa hannem, oc bunde [illegible] naar hand i sin grumhed optendis til Krig oc vrede. Halff- [illegible] esket til Kamp imod denne Hartbeen, at fecte med hannem [illegible] Kemper huer effter anden. Dette behagede Halffdan, oc [illegible] sig selff vel met mange ord, at hand skulde visselige faa [illegible] offuer dennem. Der Hartbeen det hørde, opuactis hand til [illegible] galenskab, at hand bed store stycker aff sit Skiold, oed gloende Kul, [illegible] brendende Ild, oc paa det sidste slog sex aff sine egne Kemper [illegible] heller hand hassde saadan galenskab metgiffuen aff Naturen, [illegible] Blodgerighed til Krig oc Aarlog, er wuist. Hand drog siden [illegible] andre sine Staaldbrødre imod Halffdan, huilcken slog hannem [illegible] store Kølffue, oc gaff hannem sin tilbørlige straff, som hand met [illegible] bossaetighed oc Tiranni vel hassde fortient. Hartbeen en Kempe ni alne høy. Hartbeens galenskab. Halffdan ihielslaar Hartbeen oc hans Kemper.

Lycken offuede Kong Halffdan offte oc ideligen met allehaande [illegible] Krig, saa at hun siuntis at aldrig kunde nocksom friste oc [illegible] Mandom. Naar hand hassde fuldend en Feide, da hassde [illegible] en anden ferst Aarlog vdi begge Hender. Thi lod Lycken han- [illegible] sig effter denne Kamp, men førde hannem imod en aff Find- [illegible] naffn Egther, som pleiede met Sørøffueri at plage de Suenske. [illegible] giorde Halffdan rede met tre Skib (Thi Egther hassde [illegible] mange) oc slogs met hannem indtil natten skilde deris Træt- [illegible] anden dagen eskede Halffdan hannem til Kamp, oc slog han- [illegible] Lycken offuer Kong Halffdan. Egther en Kempe slaes aff Kong Halffdan.

[illegible] kom tidende til Danmarck, at der vaar en naffnkundig oc [illegible] Kempe, som hed Grim, huilcken begerede Thorild Kong Hathers [illegible] Norge, oc bød sig vdi Kamp met huem som lyst hassde at fecte [illegible] hende. Der Halffdan det spurde, rørdis hand mere aff [illegible] at hand vilde giffue den sin Daatter, som kunde offueruin- [illegible] aff Grims traadzige ord oc hoffmod. Oc alligeuel at hand [illegible] ælderstigen Mand, dog drog hand ind vdi Norge, og giorde sit [illegible] vnkiendeligt, oc mødte paa stæden som Kampen vaar vdraabt [illegible] Halffdan drog først sit Suerd, oc som hand formerckte, at [illegible] det, kaste hand det fra sig paa Jorden, oc vddrog it an- [illegible] den nederste part aff Grims Pandzer oc Skiold. Grim Grim en naffnkundige Kempe. Kaanst at dø ffue Suerd.

forundrede sig paa det hug, oc sagde sig aldrig at haffue seet en gammel mand fecte saa Mandeligen. Hand drog strax sit Suerd, oc kløff Halffdans Skiold. Halffdan tøffuede oc icke lenge, men hug strax i denne samme vending den høyre Haand aff hannem. Grim græb Suerdet i den venstre Haand, at heffne sig, oc stack Halffdan tuert igennem Laaret. Det vaar dog en liden Bod for saadan wbodelig skade. Halffdan tog Guld oc Sølff for hans Liff, oc haffde ey ydermere lyst at offuerfalde en læmmelæst Krøbling. Det gaff Halffdan saa stor ære, at hand spurde Grim i sin Vanførsel, som at hand offueruant hannem i sin Vanmact. Siden giorde hand sit Bryllup med Torild, og afflede en Søn met hende ved nafn Asmund, aff huilcken Norbaggerne berømme sig at deris Konger haffue deris første ophaff oc begyndelse, oc regne sig deris Kongers affkom fra den sidste, indtil denne Kong Halffdan.

Kong Halffdan giffuer Grim sit Liff for Guld oc Sølff.

Norske Kongers første ophaff aff Kong Halffdan.

Vdi samme dage sende Kong Vnguin aff Gylland bud til Kong Halffdan, oc bad hannem om gode raad oc bistand imod en Seraff Ebbe, huilken vaar født aff ringe affkom, oc fordristede sig alligeuel at bede om hans Daatter Sigrede, oc halfft hans Konge Rige. Kong Halffdan loffuede vndsetning, oc befoel sendinge budet, at hand skulde berede hannem sit sæde iblant de andre fremmede Giester. Den nat som Bryllupet skulde staa, kom hand vdi seldsom oc wsæduanlig skickelse til Kongens Gaard, saa at alle de som saae hannem, gruedis oc forfærdis at hand saa vijt uergick andre Mennisker vdi høyhed oc storhed. Strax der hand kom i Kongens Sal, och saa sig omkring, atspurde hand, huo der haffde sit næst til Bords hos Kongen. Ebbe suarede selff, oc sagde, at Kongens kommende Suoger haffde sidet næst hos hannem. Der offuer Halffdan gram oc vred, oc atspurde hañem, huad galnskab eller dristighed hannem giorde saa frimodig, at hand icke alleniste torde bede om en Kongs Daatter, hues iesnlige hand som en Bonde søn icke kunde vere, men saa at begere en fremmet Herris Land oc Rige? Hand bad hannem forlige aff, oc giøre sig færdig til Kamp, thi det sømmede icke at traadde vinde saa faur oc deilig en Jomffru, vden Seyruinding ved noget Sverdslag. Der Ebbe sagde, at det hørde Puger oc Gengangere til, at fare om natten, oc Mennisken om dagen: da vilde Halffdan alligeuel ikke gelunde haffue hannem det vdi Fordrag, men sagde, huad som Gud oss necter oc formener, det giffuer oss Maanen met sit klare oc hurtige. Thi haffde Ebbe ey saa ilde til stunder, eller saa nødtørfftig bestillinge, hand io maatte gaa fra Bryllups kaasten til Kamp, oc omuendende død, i it øyeblik, Giestebudet til graad, Sang til sorg, oc sin Brudefærd til Jordefærd.

Lige Born lege best.

Ebbe en Kempe bliffuer slagen aff Kong Halffdan.

Nogle Aar her effter døde Halffdan i sit Fæderneland, oc da hand lod ingen Børn effter sig, gaff hand Kong Vnguin vdi sit Rige, mente alle sine Kongelige liggendefæ, met Kongelig spir oc [illegible] sin affgang.

Vnguin Kong aff Gylland.

Vnguin XXXIIII.

Vnguin.

Er Vnguin haffde anammet Riget oc Regimentet effter Kong Halffdan, offuerfalt hannem en aff hans affuends Mend, ved naffn Regnold, oc bleff aff samme sin Fiende ihielslagen vdi Krig, og lod effter sig en Søn, ved naffn Siuald.

Siuald XXXV.

Siuald.

Enne Kong Siuald haffde en Daatter som hede Sired, huilcken haffde mange Beile for sin deiligheds skyld. Men hun vaar saa Bluferdig oc atstadig, at ingen iblant dennem alle fick hende nogen tid at see. Der hun en tid lang haffde holdet sig vdi skiul oc saadan tuctigheds tuang, meente hun at ingen skulde findis nogen stæds, foruende hendis sind oc hierte. Thi begærede hun aff sin Fa- hand skulde ingen troloffue hende, vden den som kunde met sine mildeige hende, at hand maatte faa hendis Ansict at see. Saadan ferdighed vaar i gamle dage hos Danske Jomffruer oc Møer, at dierffuuligen til nogen mands Person, paa det at Øynene skulde hnod i hiertet induortis skiultis, oc løssactig sinn skulde icke foraar- ærdighed, oc forspilde æren oc it gaat ryctc.

Sired Kong Siualds Daatters Bluferdighed.

Danske Jomffruers tuctighed vdi fordom dage.

Otther Ebbisson lystede at bedis om Sired Kong Siualds Daat- eller hand forlod sig paa sin Mandoms gierning, eller oc paa oc store veltalenhed, da vaar hand fast i denne mening at hand hende. Hand lagde sig effter hende aff all sin mact oc hende hendis sind oc sinn til sig, men hand arbeidede forgeffuis, dunge ærindeloß hiem fra hende.

Otther Ebbisson beiler forgeffuis til Sired Siualds Daatter.

Det samme vilde ocsaa en mectig Kempe forsøge, oc effter at hand sig at haffue ingen bedre Lycke eller fremgang end Otther, hemelige en Quinde vd paa hende, huilcken begaff sig en tid met hende, oc førde hende paa det sidste met liste oc trædsker sin Faders Hus vdi Marcken, at Kempen offuerkom, greb vdi sit Bierg met sig. Nogle mene at Kempen selff for- Quinde fløder, oc wlouligen forførde hende met suig oc Otther Ebbisson spurde huorledis det vaar gaaet Jom- hand icke aff at søge iblant alle Biergene, før end hand fant denne Kempe ihiel, oc førde hende hiem met sig. Kempen tilsammen flæt hendis Haar, at det vaar wmueligt at vilde met en kniff atskillie det. Otther begynte paa hendis meget atstadige sind met listige oc lempfeldige ord,

Sirid bedragis oc forføris aff en Kempe.

Otther Ebbisson legger sig anden gang effter Sired.

oc der

oc der hand fornam, at der vaar ingen raad at vende hendis hu, vilde hand icke for hendis høybaarne Forældris skyld voldtage hende, men lod hende fare for sig selff, huort hende lystede. Da effter at hun hassde lenge faret vild, oc fundet huercken Hus eller By, kom hun paa det sidste vdi en Skou, til en grum oc forfærdelige Quindis bolige. Hun tog hende til sig og bød hende vacte sine Gedder. Otther kom atter til hende, oc befridde hende aff denne Trældom, oc sagde til hende: Huilcket tyckes eder, kiere Jomffru Syred, at vere bæst, enten at i følge mit raad, oc giffue mig eders tro, eller at i omgaaes met disse ildeluctendis Gedder oc Bucker. Forlad denne grumme Quindis tieniste, oc skynder eder hasteligen met mig til mine Skib. Kiere Jomffru, vender dog eders Ansict til mig, oc seer en gang mildeligen til mig, effter min store attraa oc lange begering. Der for det giøre, da skal ieg føre eder her fra, hiem til eders kiere Moder. Tenck paa hues velgierning ieg haffuer beuist eder ocsaa tilforne, der ieg befridde eder aff den lede Kempes graff oc hule. Besinder eder, om det icke regnis eder til stor Galnskaff, at i heller ville tiene denne grumme Skiø-trold, oc vocte hendis Gedder, end giffue mig eders tro, oc leffue met mig met ære oc lige.

Otther Ebbisson legger sig tredie gang effter Jomffru Syred.

Bluferdighed.

Jomffru Syred bleff varafftig vdi sit forsæt, oc vilde ingelunde løffte sit Ansict at see paa Otther. Huor aff er lætteligen at mercke, hendis atstadighed oc bluferdighed ver haffuer fuld ærlige Jomffruer oc Moer i fordom tide. Otther maatte oc denne gang offuergiffue Syred, oc drage til sine Skib igien vden all trøst oc husualelse.

Siden kom Jomffru Syred effter lang reise oc vildfarelse til Otthers Moders hus, oc fordi hun bluedis ved sin Armod oc ringe Klæder sagde hun sig at vere fød aff fattigt Folck. Men Otthers Moder mercke vel aff hendis Ansict oc Deilighed, at hun vaar icke aff saa ringe afkom, som hendis vduortis skickelse vaar ellers wanseelige. Thi vilde hun hende saare venligen, oc sætte hende hæderligen til Bords hos sig.

Otther Ebbisson vinder Jomffru Syreds hierte.

Der Otther kom hiem, holt hand sig met det første ligeruis som hand de aldelis intet til denne fremmede Giest, oc atspurde hende, huorfor hun saaledis skiulte sit Ansict met it Linklæde. Oc paa det hand igen kunde forfare hendis Hierte mod sig, lod hand allting besticke vel set, ligeruis som hand skulde tage sig en anden Jomffru til ecte. Der hand gick til Brudsengen, befalede hand Syred, at bære Liuset for sig, og hende staa saa lenge, at Liuset brende hende vdi Fingerne. Hun stod geuel stille, oc rørde huercken Haand eller Hoffuet, indtil at Otther hende spare sin Haand, oc vocte sig for skade. Der ved saa hun mildt til Otther, oc fick hannem kier, gaff hannem sin tro, oc bleff den Man hannem, oc lod hannem vederfaris effter hans lange begiering oc [illegible]. Der Kong Siuald nu spurde, hvad Otther hassde bedressuit med sin Daatter, vilde hand i sin vrede ladet henge hannem. Men der [illegible] gaff hannem tilkiende, aff huad vaade oc fare Otther hassde [illegible] hende, forskaffede hun hannem icke alleniste sin Faders venskaff, men saa giorde Gifftermaal mellem hendis Fader oc Otthers Syster. [illegible]

Det hende sig nogen tid her effter, at der yppedis en Krig imellem Siuald oc Kong Regnold aff Suerige. Huer lod forscriffue oc for- [illegible] baste mend oc Kemper, oc mødtis vdi Sieland, oc slogis der met [illegible] andre vdi tre samfelde dage, saa at den ene ey offueruant den anden. [illegible] fortrød at Krigen saaledis forhaledis, oc tenckte ved sig selff at [illegible] Prijs oc ære. Der det fierde slag begyntis, gaff hand sig Man- [illegible] ind vdi Regnolds Hær, indtil hand fant hannem selff, oc slog han- [illegible] hiel, oc hans gantske Hær paa fluet, de Danske til Seyr oc ære, de [illegible] til skam oc Vanære. Der offuergick mange merckelige Kemper [illegible] Krig en stor skam for deris blødhiertigheds skyld. Thi det kom saa [illegible] det sidste, at fyretiue aff de veldigste Suenske Kemper maatte [illegible] aff Marcken. Iblant dennem vaar ocsaa Sterckodder, som [illegible] vaar woffueruindelig, oc maatte alligeuel nu aff fryct følge [illegible] Stalbrødre. Jeg acter at saadane redzel vaar hannem paakast [illegible] hand skulde icke ophøye sig selff, oc lade sig tycke at haffue me- [illegible] offuer it andet Menniskis styrcke, for sin store Lycke oc Man- [illegible] er intet Menniskis Lycke fuldkommen i denne Verden. Alle [illegible] Kemper gaffue sig i tieniste met Hogen, som da vaar berømt [illegible] allerypperste Søfarne Mand, der nogen viste aff at sige paa [illegible]

Krig imellem Danmarck oc Suerige.

Otther Ebbissøns mandelig gierning.

Sterckodder maa fly met 40. andre Kemper for Otther Ebbisson.

*

Siger XXXVI.

Siger.

Siger kom til Kongeligt Regimente effter sin Faders Affgang, oc haffde tre Sønner, Siuald, Alff oc Alger, oc en Daatter som hede Signe. Alff vaar den dueligste oc deiligste iblant sine Brødre, oc gaff sig aff sin vngdom til Søes, at forsøge sin Lycke oc Mandom. Hans haar vaar saa huit [illegible] det haffde veret aff idel purt Sølff. Kong Siuord aff [illegible] haffde samme tid tuende Sønner Vemund oc Øyesten, oc en [illegible] naffn Aluilde, huilcken stedze oc altid skiulte sit Ansict met it [illegible] for hendis deiligheds skyld skulde faa Aarsage at elske oc be- [illegible] Hendis Fader haffde antuordet hende en Ogle oc en Hugorm [illegible] huilcke met tiden skulde beuacte hende at ingen skulde komme [illegible] eller locke hende. Der som nogen fordristede sig til at gaa [illegible] oc kunde det icke giøre, da lod hand affsla hans Hoffuit, [illegible] paa en stage. Der met beholt hand sin Daatter vdi Fred, [illegible] begære at see eller tale til hende. Kong Sigers Søn [illegible] oc hierte til sig, oc tenckte ved sig, at dis større fare for haan- [illegible] dis større Prijs vaar at vinde. Thi drog hand til Kong Si- [illegible] hannem om sin Daatter, oc effter Kongens befalning oc ved- [illegible] befalis hannem, at hand skulde dræbe disse to grumme Or- [illegible] Aluilde. Hand klædde sig vdi blødige Skind, at Or- [illegible] haffeligere søge hannem, oc tog it gloende Jern vdi en Tang [illegible] oc sit Glassuend vdi den anden. Jernet stack hand i [illegible] Glassuendet stack hand igennem Hugormens Hals, oc [illegible] saaledis begge paa stæden. Der Alff haffde vundet Kon-

Aluilde Kong Siuords Daatter aff Gyllland vactis aff tuende forgifftige Orme.

Stor fare, Stor Pris.

Alff offueruinder en ogle oc en Hugorm.

gens

gens Daatter, fortrød det hendis Forældre oc mest hendis Moder. Faderen sagde at hand vilde ingen mand giffue sin Daatter, vden den som hun selff friuillige samtyckte. Moderen tog Daatteren aff til en side, oc forhørde hende, men der hun formerckte at hun elskte oc loffuede Alff for hans store Dyd oc Mandom, da straffede hun hende haardeligen, at hun saa lætferdelige vilde vende sit sind fra sin seduanlige atstadighed, oc giffue en fremmed Mand sin tro for hans deiligheds skyld. Der met giorde hun den vnge Danske mand leed oc værstyggelig for sin Daatter, saa at hun afflagde strax sine egne, oc iførde sig mands Klæder, oc gaff sig met andre stolte Jomffruer til Sørøffueri, oc fant paa det sidste it helt selskab aff sådanne iessnlige som begræde deris Krigs øffuerste huilcken de nyligen haffde mistet vdi Krig. Aff disse Skelmøer bleff hun kaaret til deris ypperste Hoffuet for sin deiligheds skyld, oc indlagde met dennem større Pris oc Ære, end hun siuntis nogen Quinde at kunde vere mueligt. Alff giorde færdig oc fulgde effter Aluilde, oc som hand randsagde effter hende, kom hand om Vinteren i færd met Blackmends Skibs Flode. Haffuet vaar vdi samme dage øffuer alt saa hart tillagd, at mand kunde ingelunde ro eller segle noegsteds. Thi gaff Alff sit Folck dette raad, at de skulde gaa paa Issen met deres Hoser vden deris Sko, paa det de kunde diss bedre feste Fødder paa den hårde Iss. Der Blackmendene saae Alff oc hans Folck løbe øffuer Haffuet forfulde de dennem, oc mente at de haffde giffuet sig aff redzel paa flugt. Men Alff vende tilbage oc mandelige øffueruant dennem.

Jomfru Aluilde giffuer sig til Sørøffueri.

Alff øffueruinder Blackmends skibs Flode.

Siden drog Alff fremdelis imod Findland, oc kom der vdi en fornuer Vig, oc fornam ved sine spedere, at der vaare nogle faa Skib for hånden. Thi Aluilde vaar der nyligen tilforne indløben met sin Flode, oc der hun saa at der kom nogle wkiende Skib imod Landet, løb hun vd imod dem, i den mening at hun heller vilde stride i obenbare Sø, end lade sig stille belegge vdi Haffnen aff sine Fiender. Alff befoel sine Staldbrødre, som gierne haffde draget imod Aluilde, at de skulde ligge stille for Anckere, oc sagde at det vaar en føye Pris, at mange skulde Stride en. De Danske kunde icke nocksom forundre sig paa Fiendernis deilighed oc gantske Legemis skickelighed. Indtil Borckord oc en [aff] hans Staldbrødre, en vnger Krigsmand, borede met Aluilde, oc sprunge ind i hendis Skib, oc sloge sig igennem hendis Selskaff, fra Norit ind til Staff. Borckord dræbte paa det sidste paa Aluildis Hielm, saa den falt aff hendis Hoffuet, at hand saa hendis bare Ansict meget deiligt oc faurt, som mere bequemt til kyss end Krig, oc formerckte der aff at de vaare kommne ferd met de Fiender, mod huilcke mand skulde icke bruge Bue eller Sverd men venlige ord oc kierlig omgengelse. Ingen vaar da mere glad end at hand wforuarendis haffde fundet den som hand met stor Liffs fare de søgt lang tid til Land oc Vand. Hand lod hende strax affføre sin rystning, oc iføre sine Jomffrulige Klædebon, oc afflede siden met en Daatter, som hand kallede Gyrithe. Borckord hans Staldbrødre Aluilds ypperste Jomffru oc bæste ven Gro til Ecte, oc afflede met Haralo, som fick siden Hyldetands tilnaffn.

Alff øffueruinder Jomfru Aluilds Skibs Flode oc Ecter hende.

Paa det at ingen skal tencke, at saadant er Fabel eller wmueligt, at de personer hassue førdt Krig i fordom tid, da kand ieg icke dølie, at hassuer veret Quindfolck i Danmarck, vdi gamle dage, som foran deris Klæder, oc toge Krigsmends Vaaben oc Verie paa sig, oc effde Krig oc Aarlog vdi mange Aar oc atskillige Lande. Thi de kedd Aarckeløshed oc Læddiggang, oc elskte tuang, møde, vact, vandring eide. Det gick dennem ocsaa lyckeligen aff, at ingen kunde giøre skilseller forskel paa dennem, oc andre duelige oc forstandige Krigsmend. nærlige gassue de Jomffruer sig til Krig, som vaare mest faure oc igen høye, oc vel skickede paa deris Legems styrcke oc karskhed. Saaforgette snarligen all Quinde skick oc arbeide, lystede mere at Krige ende, hassde støre attraa til Blods vdgydelse, end Dantz oc Fassn De begerede mere at ligge vnder oben Himmel paa Jorden i deris huilis vdi en varm oc blød Seng vdi Herresal. De viste bedre at ffuend oc Spiud, end Rock eller Teen. De vaare mere behenuge Bue oc Pil, end Naal oc Traad. All deris hu oc idret til dristig frimodighed oc haarde øffuelse end vellyst eller nogen Kierlighed, at dem som burde at glædis aff deris Ansict oc om maatte mere gruis oc forskreckis for deris nærueresse. Dette fagt om de fordoms Skioldmøer, nu ville wi komme igien til rien.

Skelmøer eller Skioldmøer vdi fordom dage.

Om Foraaret seglede Alff met sin Broder Alger vdi Søen, met de Skib, oc komme i færd met Kong Hamunds tre Sønner, Hagbart oc Hamund, oc slogis met dennem den gantske dag, en mørcke nat skilde dennem fra huer andre. De finge paa begge stor affbreck oc skade paa deris folck at ingen aff dem kunde lessue anden it slag, oc maatte der faare anden dagen samtycke oc oprette indbyrdis en euig forligelse oc venskaff, oc fulde siden huer ande Danmarck til Kong Siger. Hans daatter Signe hassde da en lige beile aff Tyskland sõ hede Hildigsleff, huickẽ fordristede mere hed, end paa sin egẽ dyd oc duelighed. Men hun elskte langt me Kong Hamunds søn, for hans Mandoms gierninger, end den Thi hende befalt dem som duelige oc icke saa meget deilige vaa saa til hiertet oc fromhed, oc icke til vduortis Skabning, som icke imod huer andre. Mand finder endnu forstandige Jomffruer som skue mere deris beilis sind oc hierte, end Ansictens faurhed malende gang oc anden letfærdig skickelse. De ville heller leff met dem som fromme, vise oc duelige ere, end met dem som rige, skøne, oc kaasteligen vdstafferede met vduortis Pral hed. Hagbart lod sig intet mercke for Signis Brodre huad finde, men der hand saa sig lelighed, gaff hand sig i Sam oc offuertalde hende, at hun beuilgede hannem sin Tro oc paa det at hun skulde bliffue wmistenckt for Hagbart, alle mands nærueresse Hogen, oc sagde: Huad er dog stort Beile. Hogen er dydig oc duelig, baade i hierte oc sind. faur oc skøn vnder Dyne, da hassuer hand diss mere aff

Kong Sigers oc kong Hamunds Sønner.

Signe kong Sigers daatter.

Duelighed gaar for Deilighed.

Hagbart legger sig effte Jomffru Signe.

Mandoms styrcke oc visdom. Huad som icke skinner vdi vduortis Ansict, det skinner induortis vdi brystet oc styrcke. Der effter skal mand dømme en Mand, oc icke effter sin faurhed. Men Hildigsleff stoler paa sin skønhed, paa sit faure Haar oc praalende Klæder. Det acter eller skatter ieg aldelis intet. Deilighed kand icke lignis imod Dyd. Det ene er euigt oc varactigt, det andet er it skrøbeligt boskaff oc forgengelig eyedom. Thi Alderdom forspilder Deilighed, men Fromhed bliffuer bestandig, oc kan dem ey berøffuis som hende elske. Andre maa ansee det vduortis, oc lade sig der aff forføris fra det som ret oc gaffnligt er. Men effter min Dom og Mening, da bør dyd oc duelighed langt mere at actis end pral oc deilighed.

Aff saadan tale formerckte vel alle som stode omkring Signe, at hun loffuede Hagbart vnder Hogens naffn, oc haffde hannem kierere end alle de andre sine Beile. Oc der Hildigsleff fornam, at hand maatte drage tørblødt oc forhaanet aff Kongens gaard, oc giffue Hagbart re gremmede oc harmede hand sig, oc vnderkiøbte en blinder Mand, naffn Bøluise, som skulde kaste vrede oc had imellem Kong Sigers Kong Hamunds Sønner. Thi Kong Siger holt tuende Mend hos (iblant huilcke denne Bøluise vaar en) som vaare hans ypperste oc Raadgiffuere. Den ene kunde stille vrede, oc forlige dem som vaare samdrectige: Den anden kunde føre kiff oc trette imellem huem han lystede. Denne Bøluise gick hemeligen bort, oc sagde til Sigers Sønner: Hamunds affkom haffue denne art i sig, at de aldrig holde ord, contract eller nogen freds Forbund: Thi giffuer god act paa eders sag, setter eders tillid mere paa Krig oc egne Vaaben, end paa deris løse oc Forbund. Met saadan forgifftig Bagtale brød hand venskaband imellem disse ædle vnge Herrer oc Konge Sønner. Aff oc feydede imod Heluin oc Amund i deris Broders Hagbarts frauærelse, offuerfulde oc ihielsloge dem vdi Hamunds fiord. Men Hagbart strax met ferskt Krigsfolck, oc nedlagde dem oc hessnede sine Brødris. Den Tydske Hildigsleff, som førde dem i denne skadelige Feide, bleff bag igennem begge Laarene, huilcket saar icke gaff hannem alleniste, ocsaa alle Tydske en stor spaat oc forhaanelse effter denne dag.

Vnderlige raadgiffuere.

Gode venner bliffue wens.

* Om denne effterfølgende Hagbarts Historie er lagd en Vise, som sjungis endnu almindeligen paa denne dag.

Effter denne gruelige wenighed drog Hagbart stille oc hemmelig til Signe Kong Sigers Daatter, ligeruis som hand aldrig en haffde fortørnet hende met hendis Brødris død. Saa dristigt it giffuer kierlighed, som ingen fare eller møde forsager. Hand toa paa den Tro oc Loffue, som hun hannem tilforn haffde giffuet, sig vd for en aff Hogens Skioldmøer, som skulde haffue bud fra til Kong Siger. Der met anammedis hand aff Signe ind i hendis frukammer, oc om afftenen der hand iblant hendis Tienere skulde sine Been, oc bleff atspurt huorfaare hans Been vaare saa Laa hans Fødder oc Hender saa haarde, suarede hand oc sagde: Det kan icke forundre i gode Jomffruer, at mine Fødder oc Been haffe dane stickelse. Thi ieg er opdragen ved Krig oc Aarlog hos Ho

Kierlighed giører Mod oc dristighed.

Trædskt anslag.

re oc Hoffuitzmand. Der som i viste hvor offte ieg haffuer gaaet offuer karpe Sand, hine huasse Torne, den kaalde Iss, oc de graa Klipper, da e i mere forundre, at mine Fødder ere icke opslidte. Der som i viste offte at baade Harnisk oc Jernstøffle haffue trengd oc tuunget mi- lune, Bryst oc Beene, da skulde det icke vere eder seldsomt, at min er icke saa blød som eders, huilcken som bær daglige hine milde Linklæ- Silcke, Skarlagen oc anden saadan blød Klædebon. Der er vdi ge Aar huercken kommen Rock eller Teen vdi min Haand, men Pil Haffuend haffuer ieg brugt i idelig Krig oc Aarlog.

Signe samtyckte strax met hannem, oc stadfeste hans tale oc sagde: Stor skel paa Jomfruer.

kand icke vere andet mueligt, end at den Jomffru som omgaaes met oc Verie, oc skal segle oc ro vdi haffuet, at hendis vilkaar ere io anderledis end andre Jomffruers, som omgaaes met Quinde ar- Hogen giffuer sine vnge Krigsfolck ingen ro eller huile. Enten ude eller hugge. Enten skulle seyle til Søes, eller reyse til Lands, skulle de bruge henderne til Krig, eller fødderne til at vdrette hans oc ærinde. Huo vilde da klage paa denne gode Jomffruis Fød- Hender at de ere icke saa slætte oc bløde som vore ere, huilcke neppelige gang imellem Aar oc dag vdaff vort Jomffrukammer oc Fruer- Hagbart locker Jomfru Signe.

Der næst lagdis Hagbart hen i den ypperste Seng, som en frem- Giest, oc tog Jomffru Signe til sig, som den ypperste Jomffru vdi Gaard, oc begynte iblant anden tale til Signe oc sagde: Der Herre Fader greb mig paa denne stæd oc affliffuede mig, vilde i aller kieriste effter min død holde mig den tro som i mig haffue Jeg veed vist at eders Fader sparde mig ingelunde. Thi det duer icke for eder, at ieg hessnede min Broders død, oc slog eders to Brødre endnu imod eders Faders vilie soffuer her hos eder. Siger mig kieriste, huad i vilde giøre effter min død? Signe suarede oc sagde: Lycken bleff oss saa gram oc wblid, at du for min skyld skulde miste tro mig, ieg vilde aldrig lessue nogen dag der effter. Huadsom- od oc straff min Fader hand lagde paa dig, enten at du skulde hals- stellis eller hengis, drucknis eller brendis, eller dø paa din Sotte- skulde ieg lade den samme dom gaa offuer mig selff. Ligeruis som fri vilie haffuer giffuet dig allene min Tro, oc lessuet met dig til- saa vil ieg oc dø til lige met dig, det loffuer ieg dig som en Quin- det holde som en Mand.

Af saadan Tale bleff Hagbart saa frimodig, at hand forgætte at Signe, oc forsmaade all den store vaade, fare oc wlycke, som Hoffuet hengde, oc siden kaart tid her effter offuergick. Thi vactede paa Kammeret, røbte Hagbart, saa at Kongens strax for Soffuekammeret at gribe hannem. Hand vaar- lang tid, oc slog mange ihiel i Dørren, før end hand gaff det sidste maatte hand giffue sig, oc bleff ført for Kon- som skulde aff sige, huad død oc straff hand haffde gnge atskillige Domme oc Sententzer frem om han- at mand skulde straffe hannem paa det haardeste vden Hagbart rø- bis oc fangis hos Kongens daatter.

Dom offuer Hagbart.

all naade. Men Biluise Bøluisis Broder oc nogle andre, de gaffue raad at mand skulde lade hannem leffue, oc sagde at det vaar bedre at bruge hans yngdoms styrcke oc Mandom til Krig, end saa ynckeligen vden all Barmhiertighed lade hannem myrdis eller omkommis. Da stod Bøluise op oc sagde: Det er ilde giort, at i formene Kongen at heffne sin rette Harm. Huorledis skulde Siger forbarme sig offuer den, som icke alleniste haffuer skilt hans to Sønner ved deris Liff, men ocsaa hans Daatter oc gantske Slect ved deris ære oc gode rycte.

Almuens wstadighed.

Denne Dom samtyckte den største part aff Raadet, dømte hannem, oc lode strax opreise en Galie til hannem. Der Almuen dette saae, vendis deris Sind, saa at hand som tilforne haffde gunst oc methold, hvor huer mand dømtis at haffue fortient straff vden al naade oc metynck.

Raadt for wsaadet.

Der Hagbart leddis nu vd at Dørren, racte Dronningen hannem it dricke Kar met Vin, at hand der met skulde slycke sin tørst, oc talte de vredelige oc haanlige til hannem, oc sagde: Drick nu, du hoffmodige oc traadzige Hagbart, som est dømt aff Menige mand met rette til døde. Drick din sidste drick aff dette Horn, at du kant dø diss dristeligere vden redzel, oc komme drucken til Herberge. Thi i denne time kommer dit Legeme til en Galie, oc din Siel til Helffuede. Den vnge Hagbart tog Hornet oc suarede: Met denne min Haand, som ieg nu tager den sidste Drick til mig, slog ieg dine to Sønner ihiel. Dem haffuer ieg send paa veyen for mig, oc døer icke wheffnd offuer dig. Denne min høyre Haand vaar dine Børns Bane. Denne min høyre Haand tog Liff oc Lius fra dem, som du fødde til Liff oc Lius i denne Verden. O du beskemmede vanryctede Quinde, du galne oc vsle Moder, som leffuer aldrig saa lange en dag, at du ydermere faar dine Børn at see. Der met heffnede Hagbart hendis spaat, oc slog hende met Hornet vnder øynene, at Vinen vaar hende fra Ansictet ned paa Jorden.

Stycke for stycke.

Kierligheds Velde oc Tiranni.

Dissimellem atspurde Signe vdi sin Banghed sine Møer oc Piger, om de vilde met en god vilie giøre hende selskaff i det som hun haffde sinde oc forsæt. De suarede alle, at huad som hendis begering oc hendis vaar, det vilde de gierne giøre oc effterfølge. De gaffue hende der paa deres Haand oc gode tro. Signe græd bitterligen, oc sagde, at hun nu vilde fare i Døden met sin allerkieriste, bad dennem der faare, at de skulde sætte op paa Huset, naar dem gaffuis Tegn, oc giøre sig Snarer aff deris Klæder oc Silcke baande, vdi huilcke de kunde henge sig selff, oc naar dette var skeed, skiude saa Benckene fra deris Fødder. De samtyckte alle met hende, oc førgede offuer all maade. Signe gick selff omkring, oc skenckte fra den første til den sidste, paa det at de diss frimodigere skulde gaa til dø.

Galiebierget ved Sigersted.

Der Hagbart kom til Bierget, som haffuer endnu denne dag aff sit naffn, oc skulde nu ophengis, vilde hand end da tilforn friste vand, søge sin allerkieristis Tro. Hand bad Bødelen at hand vilde først vaske hans Kaabe. Thi hand sagde sig at haffue stor lyst, at maatte see hans det vilde skicke sig, naar hand selff bleff siden ophengd. Det skede effter hans begæring, oc strax mente Signe oc hendis Møer vdi Kongens Gaard det haffde veret Hagbart selff, som da skulde veret hengd. Thi sætte de

Troskab.

oc

endis Møer Ild paa Huset, oc hengde sig selff, som førre endrecteli-
leff vedtaget. Der Hagbart saa Ilden aff Kongens Gaard oc
nis Kammer, sagde hand: Nu er min glæde mig større aff min kie-
Tro oc Huldskaff, end den sorg mig kand paakomme aff denne død,
mig faarestaar. Skynder eder oc haster met min straff oc Pine, som
yeblick skal endis. Nu (sagde hand) døer ieg gladelige, min Harm er
d, min Tro oc Loffue er mig holden. Effter en kaart tid finder ieg
kieriste for mig, der som wi skulle vere tilsammen i lyst oc huile. Naar
e hendøde, skal all Verden ehd da vide at sige aff vor Tro, Kierlighed
detigt. Met saadanne ord gick Hagbart frimodige til Døde, oc bleff
paa den stæd som endnu en Landsby haffuer naffn aff hannem, icke
Sigerstæd By, der som ocsaa til ydermere beuisning sees en
paa Marcken, end ocsaa paa denne dag. Oc nogle haffue sagd
Biscop Absalon vdi vor tid, at de skulde seet den Bielcke, som
her sammesteds en gang oppløyet.

Der Hogen spurde huorledis at Kong Siger haffde handlet met
Broder Hagbart, offuergaff hand den Feide som hand haffde be-
vdi Hybernland, oc vende sig met all sin Krigsmact imod Dan-
Paa veyen forlode hannem tuende hans beste Kemper, Hogen
Sielandsfar, oc Sterckodder, som haffde her indtil effterfuld
fra den dag Kong Regnold bleff slagen. Huer aff dennem vnd-
sig oc drog sin besynderlige Aarsage frem. Hogen sagde at det
ilde, at hand skulde stride imod sit eget Fæderneland oc Met-
Sterckodder sagde, at det sømmede hannem ingelunde, at hand
findis wtacknemmelig, oc offuerfalde Kong Siger met Vold, huil-
forne haffde Herberget hannem, oc giort hannem meget gaat. Thi
finder offte nogle saa fromhiertige, som ville for ingen ting lade sig
eller røris, at paaføre dem nogen skade eller wlycke, aff huilcke de
haffue fornommet Danished oc æretieniste.

Hogen drog alligeuel frem, oc lagde ind vdi Hæruig met sin Skibs
sette der sit Krigsfolck vdi Land, paa den stæd som Esbern Sna-
opbygde en Kiøbstæd til Lande værn at affuerie Rigens vdlendiske
Siden skiffte Hogen sit Folck vdi tre parter, oc lod de to parter
ro omkring at Suse fiord, som skulde vndsette Fodfolcket om
endis. Hand drog selff til Lands igennem en stor Skou, at ingen
hannem. Denne Skou er paa denne dag affhuggen, saa mand
Saaer paa denne stæd, vden huad smaa Skou der endnu kand
hand kom vd aff Skouen befoel hand sit Folck, at de skulde
i deris Hender, oc afflegge hues Klæder eller anden byrde de
, saa nær som indtil deris bare Verie. Samme Aa oc stæd
fit naffn aff denne Giernings ihukommelse. Hogen vaar
Sigers tuende vact, oc bleff nu seet aff den tredie, som
Sigers Soffuekammer, oc gaff tilkiende, at dennem siuntis
en leffuendis Skou eller Lund gaaendis imod Byen.
vdspurde, at den vaar fast nær ved Byen, sagde hand,
betyde hans død, huor aff stæden, som disse Græne bleff aff-

Signe holder som en Mand, huilcket hun loffued som en Quinde.

Sigerstæd.

Nogle mene at dette skulde skeed vdi Sieland hart ved Ringsted men nogle mene, at det skulde skeed vdi Halland, icke langt fra Falckenbierg.

Hogen vil hæffne sin Broders død.

Tacknemmelighed.

Hæruig.

Suse fiord.

Snildt anslag.

hugne, kaldis siden almindelige Mordkier. Kong Siger drog vd i
Kong Siger bleff slagen. Fienderne, at de skulde icke omringe oc belegge hannem vdi Byen, oc
Valdbrynd. slagen paa den Platz som kaldis for dette store Mandfald Valdbr
Der Hogen hassde vundet Seyr, bleff hand saa Mordgerig, at
huercken sparde de vnge eller de gamle, Mand eller Quinde, Fore
eller Børn, men dræbte oc ihielslog alt hues hand kunde offuerkomm

Siuald.

Siuald XXXVII.

Er Siuald, som da varede paa Kongens ga
spurde at hans Fader Siger vaar nedlagd, giorde
strax færdig met sin gantske Hær at hessne hans død.
forstreckedis Hogen oc gick met den tredie part a
Folck til Skibs vdi Hæruig. Men en hans Staldbr
ved nassn Hogen hin Dulle, hassde større Mod aff
ne ny Seyeruinding, end hannem gassuis mistrøstighed aff Hogens
Hand vilde heller dø Mandelige hos sit Folck, end fly skammelig
sin Fiende. Hannem forlengdis effter Skibene, huilcke hand forto
Axelsted. vdi en Hassn ved Axelsted. Dissimellem kom Siuald imod hannem
en saare stor Hær, baade aff Mand oc Quinde, som vilde opsette
Liff oc velfærd for deris kiere Landsherre oc Konning. Om
dagen begynte de imod huer andre, oc slogis saa Mandeligen tilsa
vdi to samfelde dage, indtil Høffuitzmendene paa begge sider, Siua
Hogen, omkomme, oc de Danske paa det sidste behulde Marcken.

Mands hu oc oprictighed.

Hogen offueruindis aff de Danske, oc rømmer ind i Skotland.

Den næste nat her effter kom Flaaden ind vdi Suse fiord, hue
er paa denne tid efftergrod, saa at ingen store Skib kunde der nu ind
som vdi fordom tid. Aarle om morgenen ginge Skibsfolcket i La
funde iblant andre deris døde Stallbrødre ocsaa Hogens Legeme, h
Hogens Høy. de begroffue Hederligen paa den stæd, som endnu kaldis effter hannem
gens Høy. Dissimellem kom Borckord offuer dennem met S
Rytter. oc ihielslog dem huer oc en, oc indtog siden deris Skib, v
dem forfulde hasteligen Kong Hamunds Søn Hogen, oc slogis met
nem, saa at hand met try sine Skib maaatte rømme ind i Skotland
som hand oc effter at tu Aar vaare forløbne hendøde.

Det Danske Konge blod gaar paa grund.

Ved saadan forderffuelig oc languarig Aarlog bleff det
Danske Konge Blod aldelis ødelagd, indtil allene Gyrethe Alffa
ter, Kong Sigers Søndaatter. Thi ginge de ypperste Danmarcks
Mange Regentere paa en tid vdi Danmarck. rer oc Adel vdi Raad, at kaare forstandige Mend, som paa nogen ti
skulde regere oc forsuare Riget. Ostmer bleff sat offuer Skone, H
offuer Sieland, Hane offuer Fyn, Rørick oc Hatther offuer Ju
Men paa det at huer kand vide, huorledis det rette Danske Konge
er igien paa fode kommet, da er for nøden at røre noget om den tei

i vdi midler tid sig haffuer begiffuet vdi dette oc andre næst omliggen- Landskaff.

Vdi Suerige vaar en mectig Kempe ved naffn Gunner, som deligen vaar foraarsaget til kiff oc affuend imod Norbaggerne. Han gaffues forloff effter sin Bøn oc begæring, at giøre indfald vdi Nor- drog saa ind først vdi det Hærret som kaldis Jather, Brende oc , myrde oc ødelagde alt huad hand mest kunde offuerkomme. Hand icke Krig som andre oprictige Høffdinge pleie at giøre, men slog folcket ihiel for fode, oc søgte mere Mord oc Blod paa Folcket, end end Roff oc Byte. For saadant Tiranni oc grumhed nøddis den Norske Almue at gaa hannem til Haande. Oc den gamle oc Kong Regnold selff skiulte Drotte sin Daatter vdi en Hule, hende Folck oc Mad met sig, aff huilcket hun en tid lang kunde op- Hand skiulte hos hende sit Kongelige Clenodie oc beste Suerde, skulde icke komme Fienden til gode, effterdi hand kunde icke selff bruge . Oc paa det at ingen skulde finde denne Hule, lod hand den ieffne vaar lige ved den slætte Marck. Siden lod hand sig føre paa sine brødris Skuldre vdi Krig, dog met større dristighed end Lycke. bleff der slagen, sit Fæderneland til stor skade oc vanære.

Kong Gunner en Tiran aff Suerig.

Regnold Kong i Norge bliffuer slagen aff Gunner.

Gunner satte siden en Hund til Kong offuer Norbaggerne, til en for deris wduelighed oc Bonde hoffmod. Hand gaff nogle sine befalning, som skulde vacte paa den Hund Konge, oc vdrette hans vegne, hues Rigens oc Indbygernis lelighed vdkreffuede. Hand at den skulde miste sit Liff, som forsømte at giøre denne Kong ære ærerentz, naar hand kom frem for hannem. Siden paalagde Gunner baggerne dobbelt Skat om Aaret: Den ene skulde de vdgiffue aff deris og eyedom om Vaaren, den anden om Høsten. Oc der hannem giffuende giffuet, at Regnolt haffde nedsæt sin Daatter leffuendis vdi , lod hand icke aff at randsage effter hende, førend hand kom selff sted, som hand hørde hende tale met sit Folck. Hand lod opkaste oc ihielslog Folcket, som forsuarede Kongens Clenodie, men hende hand op til sig, met hues Liggendefæ oc Gods der fandis hos hende. Hum da saa trædsker, at hun skiulte sin Faders Suerde paa en heme- som Gunner icke kunde paa finde. Gunner krenckede hende i- vilie, oc afflede en Søn met hende, ved naffn Hildiger, huilc- optendis til saa stor harm, at hessne sin Faders død, at hand be- paa intet andet, end Krig oc Blodstyrtning, saa at hans kunde icke lide hannem hos sig vdi Landet, men maatte vdsleger oc fredløss. Hildiger drog til Kong Aluer i Sue- stor Forlening aff hannem. Forandrede der met Lufften icke sin hu oc Blodgerige sind. Alt det som hand tenckte vende altsammen paa Aarlog oc Menniskelige blods vd-

Hund Konge offuer Norge.

Drotte optagis aff Jorden, oc krenckis aff Gunner.

Hildiger.

drog Borckord aff Skaane til Gunner, oc skilde han- knade ved Drotte oc sit Liff. Drotte troloffuede sig veluillige

met Borckord, efterdi hand saa mandeligen hafde hefnd hendis Faders
Halffdan. død oc wret. Aff dennem bleff afflet Halffdan, huilcken mand holt for
en Daare vdi sin Vngdom, oc bleff dog siden en merckelig oc naffnkundig
Det skal tilige kroge, som god krog vil vorde. Mand for sin Dyd oc mangefold Mandoms gierninger. Der hand
vaar endnu en vnger Karl, slog hand en merckelig Kempe ihiel, met en
Kep, som hand hafde wforuarendis vdi haanden, fordi at hand gaff hannem en Kindhest, for sin vngdoms lystige skempt oc leeg. Dette vaar icke
it tegn til de andre store gierninger, som her effter bedreffuis aff hannem.

Vdi disse dage plagedis Danmarckis indbyggere saare hart aff en
Røthe en Rydsker Søreffuere. Rydske Søreffuere Røthe, som brugte gruelige stort Tiranni imod fattige
Folck. Andre tage end Gods oc Penninge faar deris Fanger, oc lade sig
der met nøye, men hand førde dem ocsaa aff alle deris Klæder, oc lod dem
fare aldelis nøgne fra sig. Aff hannem er det først opkommet, at mand
Røthers ran. endnu paa denne dag kalder alt tiranniske Røffueri Røthers ran. Hand
fant først paa en besynderlige grum maade, at pine oc affliffue Folck: Hand
bant den høyre Fod fast til Jorden, oc den venstre til Toppen aff it ned
bøyet Træ, oc slap det siden løff, saa det flacte strax it Menniske tuert i
to parter.

Hane Kongen aff Fyn vilde legge ære ind, oc drog til Skibs imod
hannem met all sin mact, men hand flyde selff anden skammelige for
hannem, saa at der aff bleff it Ordsprock, at mand siger: Hane er hieme ri-
Hane er hieme rigest. gist oc mectigst. Thi kunde nu Borckord ingelunde fordraget, at hans Ba-
dersaatte skulde saa wbarmhiertelige plagis aff denne offuergiffne naturlig
Skalck. Hand slog Røthe ihiel, men det kaastede hannem sit eget liff. De
scriffue, at Halffdan vaar met sin Fader i samme Slag, oc iblant andre
store Saar fick hand ocsaa den slemme skade i sin Mund, at den ene Lad
bleff igiennem stungen, oc bleff it obet flydende Saar, huilcket ingen kan
de tillæge hannem hans Liffs tid. Den wtacknemmelige Almue gaff
Almuens wtacknemmelighed. hannem her aff it haanligt vedernaffn, i det dennem hafde burt at prise
hannem for sin Mandom, at hand fick saadan skade for haanden, oc ikke
paa Ryggen, oc vdi Krig for sit Fædernelands beskermelse, oc icke paa en
ærlig sted for sin Blødhiertighed eller Lætfærdighed. Saa veed den vul-
artige Almue at legge det vd i den verste mening, som offte er giort vdi
god mening, oc [til] Landsens oc Indbyggernis eget beste.

Gyrithe Alffs Daatter, som da vaar den eniste aff det Danske Kong
Blod, hafde da taget sig stadelige vdi sinde, at vilde heller leffue Jom-
leffnet alle sine liffs dage, før end hun vilde begiffue sig met nogen ringe
Almues mand, effterdi her fands ingen aff æt oc byrd, som hun domte
vere sin ieffnlige. Oc paa det hun kunde vere wfortenckt oc wanfectet i
lighed, vdualde hun nogle mectige Kemper, som daglige varede paa hendis
Hus oc Kammer, at ingen kom hende til ords vden hendis minde oc vil.

Det hende sig at Halffdan kom en gang wforuarendis ind til hende
Halffdan begerer Jomfru Gyrethe til Ecte. vdi Kempernis frauerelse, hues Broder hand hafde dræbt i sin vngdom.
Hand raadde hende, at hun skulde offuergiffue sit forsæt, oc vende sit sind
it ærligt giftermaal, at det Danske Konge blod skulde icke aldelis vnder-
oc ødeleggis met hende. Hand bad hende tage i it gaat beraad oc beten-
om han

hand som vaar ocsaa født aff Kongelig afftom maatte icke findis den hun vilde giffue sin Tro oc Hierte. Gyrethe suarede oc sagde: Jeg for ingen ting lade mig offuertale, at ieg, fød aff Konge slect, skal begiffig met den som ringere er aff Æt oc Byrd, end ieg er. Hun faare kaste fdan icke alleniste sin ringe Afftom, men ocsaa sin wforuindelige lyskade, som hand fick i Krig vdi sin Mund. Halffdan suarede oc: I legge mig tuende Laster til, kiere Jomffru, Den ene, at ieg er ff stor Fribaarnhed: Den anden, at ieg haffuer it vanlydt Skaar vdi Mund. Thi skal ieg aldrig komme tilbage at bedis om eder, førend ffstryger begge disse Laster ved Mandoms deilige oc høylofflige inger. Dog begerer ieg dissimellem at i ingen ville troloffue, førg kommer igien, eller i faa visse tidinde at ieg er død. Der Kemperne, Broder Halffdan haffde ihielslaget, fornomme at hand haffde talet met Gyrethe, forfulde de hannem paa deris Heste, at optage hannem. Der Halffdan saa dennem komme, bad hand sine gaa bort i skiul, oc lade sig ene betemme met dennem: hand oc nødde dem met trussel at affuige fra sig, imod deris begering oc sagde at Gyrethe skulde icke spørie, at hand aff redzel forsagede sin nogen Kamp. Strax opryete hand en stor Eeg met sin Rod, strøg der aff, oc skickede den lige som en Kølffue: der met gaff hand i Kamp met de tolff Kemper, oc nedlagde dem allesammen.

Gyrethe forracter Halffdan.

Halffdan ihielslar tolff Kemper vdi en Kamp.

Kamp.

Siden drog hand til sin Moder, oc fick tuende sin Morfaders Det ene hede Liussing, det andet Huitting, for deris blancke hed. Oc efterdi hand hørde at der vaar Krig imellem Kong Alff Suerige oc de Ryssen, drog hand ind vdi Ryssland oc bleff der ærligē antagen. En aff Aluers Leyre (som vaar icke langt borte fra Ryssered naffn Hildiger Guñersøn, traadde frem oc eskede de Ryssiske Kemil Kamp. Men der hand hørde at Halffdan bleff tilsticket at Kempe oc viste nu at det vaar hans egen Broder, vilde hand forskone og lod Broderlig kierlighed haffue større anseelse hos sig, end doms æregerighed. Thi sagde hand, at hand vilde ingelunde slaes unger oc wforsøgt Mand, efterdi hand selff vaar en naffnkundig aff lxx. Kempers Bane oc Seyr, som hand vant aff dennem. befoel Halffdan at hand først skulde forsøge sig i det mindre, oc siden det større. Dette sagde Hildiger icke aff redzel, thi hand vaar oc kunde ocsaa døffue alle Vaaben, men hand foruende oc saadant aff sin fromhed, som vaar saa stor, at endog Halffdans slaget hans Fader ihiel, dog vilde hand heller beuise sin Bro- Huldskaff oc vige met lempe, end hessne sin Faders død, oc benet nogen lastelig gierning.

Tuende naffnkundige Suerde.

Broder sparer anden.

Dyd oc Fromhed.

Halffdan begærede en anden Kempe vdi Hildigers stæd, huilcken delige dræbte, saa at ocsaa Fienderne gaffue hannem stor Loff om oc styrcke. Den anden dag eskede hand tuende Kemper til tre, den fierde fire, den femte fem, den siette sex, den siuen- hand allesammen nedlagde oc offueruant, indtil hand paa den gaff sig i Kamp met elleffue, oc ihielslog dem alle til lige paa

Kamp.

Der

Der Hildiger nu saa, at Halffdans Mandom maatte vel lignis met hannem, oc kunde icke lenger necte hannem en Kamp, lod hand skee effter hans begering. Halffdan haffde beklædt sit Suerd met tynde klude, oc giorde Hildiger der met it stort saar, saa at der Hildiger fornam, at hand haffde faaet sit Bane saar, kaste hand strax sine Vaaben fra sig paa Jorden, oc kiende hannem for sin Broder oc sagde: Wi ville nu offuergiffue vor Kamp, oc sette oss ned at tale indbyrdis met huer anden. Thi inden en føye tid skulle wi begge atskilies. Den ene haffuer sin visse død vdi Haanden, den anden staar endnu mange gode Aar oc megen Pris tilbage at vinde. Du est en Dansker mand, oc ieg en Suensk, men Drotte vaar aff geuel beggis vor Moder. Saa ynckeligt det er, at wi skulde giffue oss vor saadan forderffuelig Kamp imod huer anden, oc dræbe huer anden for forfengelig ære oc Herredoms skyld. Huad Mandoms gierninger ieg haffuer bedreffuet, findis konsteligen affmalet oc vdgraffuet vdi denne min Suenske Skiold, som ligger vnder mit Hoffuet. Der er at see huor mange veldige Høffdinger oc Kemper ieg haffuer offueruundet i atskillig Krig oc Aarlog. Mit vdi min Skiold staar min egen Søn affconterfeet, huilcken ieg dræbte met denne min egen Haand. Hand vaar min eneste liffs Arffuing, min eniste omhu, oc hans kiere Moders glæde. Oc skencker oss Lycken baade det sure oc det søde. I Aar glædis wi, at Aar sørge wi. Huad er det io beklageligt, at Menniskens leffnet skal vere saadan ælendighed vndergiffuet. Men ieg kand tro, at der hielper ingen værn eller modstand imod den Offuerstis vilie, oc det som oss aff Lyckens faarestaar.

Hildigers klagemaal paa sit yderste.

Faderen dræber Sønnen.

Lyckens wstadighed.

Der Hildiger haffde dette sagd, klagede Halffdan beskeligen, at hand icke tilforn haffde giffuet tilkiende, at hand vaar hans Broder. Hildiger vndskyldede sig, oc sagde, at hand dulde det, paa det hand huemand vilde forgribe sig imod hannem, eller siunis at vere forfærdet for nogen Kamp. Der met hendøde Hildiger, oc strax kom rycten oc tidende til Danmarck, huorledis met allting til vaar gaaet vdi Ryssland.

Dissimellem vdi Halffdans frauerelse beilede en mectig Friberr Tydsk Herre, ved naffn Siuord, til Gyrethe. Men hendis sind mere til Halffdan, thi suarede hun Siuord, at hun vilde gierne samtycke hannem met saadanne vilkaar, at hand skulde met Aarlog indwinde Danmarckis krone alle de Land, som nu vaare met stor wræt allerede der fratagen oc affskild. Der Siuord fornam, at hand kunde ingen saadant vdrette, forkrenckede hand hendis Formyndere met store Skenker oc Gaffuer, saa at hun imod sin vilie maatte samtycke oc troloffue hannem. Der Halffdan fick disse tidende til Ryssland, ved Søfarende Kiøbmend, giorde hand saa hastig færdig, at hand kom til Danmark før end Gyrethis Brøllups Høytid begyntis. Den første Brølluppsdag der hand gick til Kongens gaard, befol hand sit Folck at ligge vdi skiul indtil de hørde liuden aff hans Suerd. Der hand kom ind, oc vaar kiend iblant Giesterne, gick hand at staa for Bruden, oc paa det hun icke skulde røbis ved almindelig tale, begynte hand at slunge en Vise

Gyrethe nødis at samtycke en anden vdi Halffdans frauærelse.

Snedigt anslag.

et snildhed, i denne mening. Der ieg drog aff Landet fra min Faders , da fryctede ieg mig for ingen Quinde liste eller suig. Vndertiden er ieg allene nedlagt en, to, tre, fire, oc vndertiden fem, sex, siu, otte, effue paa en tid til lige. Dissemellem forsaa mig der til, at ingen skulde saa letfærdige vdi sit løffte, som skulde effter denne dag tillegge mig r vanære for min lyde eller byrd skyld.

Gyrethe suarede her til siungendis oc sagde: Huad skulde ieg tuilge giøre? Jeg vaar baade bange oc bedrøffuet. Her kom icke en tidende den anden om dig. Nu tenckte ieg at du lessuede, nu tenckte ieg at du slagen. Oc huorledis kunde ieg ene imodstaa saa mange mine gamle undere oc Raad, som mig strengeligen befole at gifftis? Dog huor ting er, da er baade mit Hierte, Mod oc Vilie saa god, som de vaare forne. Huad ieg haffuer tilsagd dig, det vil ieg holde wryggeli- drig gaa fra mine ord, men lessue oc dø met dig, saa lenge mig Liff oc Lycke.

Gyrethe haffde neppeligen vdtald, førend Halffdan haffde igen- Brudgommen, oc lod det icke blissue der ved, men slog ihiel off Giesterne saa mange som hand kunde offuerkomme. Hans komme hannem ocsaa strax til hielp, oc sloge ihiel alle Saxerne, lede sig til nogen Værn oc Verie imod hannem.

Halffdan hessner sig paa de Tydske, oc tager Gyrethe til Ecte.

Der Halffdan haffde hessnd sin Harm, tog hand Gyrethe til ecte, hand nogen tid lang her effter formerckte at hun vaar aldelis aff wfructsommelig, oc haffde dog gierne haffd nogen Liffs arffuing de, da drog hand hen op til Opsal, at forhuerffue sig nogen god at affle Foster met hende. Hand fick der saadant suar, at hand skul- sin Broders død, oc holde hanne en erlig begengelse: Der met skul- gaa effter hans vilie. Dette fuldkommis ocsaa altsammen, thi en her effter afflere hand met Gyrethe en Søn, som hand kal- ald.

Harald Hyldetand fødis.

Halffdan XXXVIII.

Halffdan.

Alffdan tog sig Regimentet til vdi Danmarckis Rige paa sin Søns vegne, oc begynte at tuinge de Land vnder Kronen, som vaare met wret der fra komne. Iblant andre Krig som hand førde paa Rigens beste, vaar ocsaa den som stod vdi Sieland imod den nassnkundige Kempe Ve- Halffdan bleff slaget paa Valsteden. Gyrethe haffde da klædt ds klæder, oc vaar ocsaa vdi samme slag for sin Søns skyld, re inderlige elskte. Der hun saa at Folcket flyde oc forlod Ha- hannem tilbage, oc bar hannem paa sin Ryg, oc vndkom Skou. Fienderne kunde icke forfølge hannem, thi de vaare modige, men en skød effter hannem met en Pil, oc dræbte hannem hans Kiortel. Endog hand bleff frelst aff Liffs hand mere, end hand glæddis aff denne vndsætning, som gierde hannem paa denne tid.

Gyrethe frelste sin Søns Liff.

Harald

Harald Hyldetand.

Harald Hyldetand XXXIX.

Kong Harald vaar baade en deilig oc mandelig Herre, i styrcke og Legems skickelse. Mange mene, at hand haffde denne gaffue aff Othin, som vaar Aarsage til hans Fødsel, at der kunde ingen Verie eller Vaaben aff Jern saare eller skade hannem: Dj hand skulde der faare loffuet at offre Othin alle deris Siele, som hand met Jern kunde dræbe oc ihielsla. Hand lod sin Faders Krig oc Mandelige gierning konsteligen vdhugge vdi en Klippe i Halland, som ieg tilforne vdi min Fortale omtalde.

Harald er skadefri for alle Vaaben oc Verie aff Jern.

Hand spurde en gang at Veset, som vaar hans Faders Bane, vilde giøre sit Brøllup vdi Skone, thi drog hand der hen offuer, forklædt med Stadere klæder, oc der de vaare nu alle Druckne oc i dybeste Søffn, fik hand Brudhus Dørren op met en stor Bielcke. Veset spranck op imod hannem, oc stødte hannem paa sin Kinde met en Stang, saa hand miste aff sine Tænder. Men lycken vaar hannem end da saa blider, at der oppuste to Kindtænder i stæden igien, endog de sade noget tuert oc wskickeligt ouer de andre, huilcket gaff Aarsage til det vedernaffn, at hand kaldtis efter denne dag Harald Hyldetand.

Harald fanger Hyldetands tilnaffn.

Hathersleff.

Der hand haffde slaget Veset ihiel, oc indtaget Skone, drog hand til Jutland, oc nedlagde Hather, aff hues døds ihukommelse Hathersleff fick først det naffn, som den beholder endnu paa denne dag.

Der næst indtog hand Leyre, oc ihielslog Rørick oc Hunding, samlede saaledis alle de Lande, som førre vaare vnder Danmarckis Krone. Siden drog hand til Norge met sit Skib, at vndsætte Kong Asmund Viker imod hans Syster, som haffde trengd hannem fra sit Konge Rige. Der Slaget skulde staa, iførde Kong Harald sig en skøn Purpur Kiortel oc sette en Guld Hue paa sit Hoffuet. Thi hand viste sig at vere skudfri, gick der faare frem, mere sticket til Giestebud oc Dantz, end Krig oc Aarsage. Hannem lyckedis sit anslag oc modige forsæt. Hand vaar den fremmeste Mand iblant alle sine Krigsfolck, oc alle mand skøde paa hannem, saaledis forgeffuis. Fienderne bluedis der ved, oc fulde endrecteligen indt hannem, at sla hannem ihiel. Harald bleff dog wskad, oc skadde saa mange, at huilcke som icke døde for hans Haand, de nøddis at fly aff Mandet for hannem. Der Asmunds Syster vaar nu nedlagd, oc hand vaar indført i sit Rige, bød hand Harald stor skenck oc foræring for sin wind. Harald sagde, at hand begerede intet mere, end den Pris oc ære, som hannem vaar vederfaren. Huilcket alle mand loffuede vdi hannem, oc undrede sig mere paa hans store Dyd oc fromhed, end Mandelighed oc styrcke.

Harald setter Kong Asmund i Norgis Rige.

Vdi midler tid døde Kong Aluer aff Suerige, oc lod tre Sønner effter sig, Oluff, Inge oc Ingild. Inge vilde icke nøies met det som hans Fader haffde effterladet hannem, oc begynte der faare at feide paa Danmarck. Kong Harald lystede at vdspørie hos sine Affguder, hvad denne Krig skulde faa, oc der hand reyste paa Veyen, mødte hannem stor

Inge feider paa Danmarck.

ior gammel Mand, som haffde ickon it Øye, oc en laaden Kaabe offuer ig. Hand gaff sig Othins naffn, oc vnderuiste Harald at giøre sin Slact ordning. Naar hand skulde stride til Lands, da bad hand hannem de sit Folck vdi try hobe, oc giøre huer hob tiue Mand tycke. Men den mid- ste hob skulde vere tiue Mands tall lengre, oc spidsis imod Fienderne, vdbredis ligeruis som met sine Vinger paa begge sider. Vdi huer hob lde staa to vdi det første Læd, try i det andet, fire i det tredie, och saa frem- effter denne Proportion oc skick, indtil Vingerne ieffnedis oc ligne- hyrdis met dette tal. Vdi huert Hiørne aff disse hobe skulde vere Ti

Othin lærer Harald at giøre Slact- ordning.

Naar disse try hobe vaare saaledis skickede, befoel hand hannem, skulde strax her effter sette de vnge Krigsmend, som raske oc færdi- at skiude. Effter dem skulde de gamle oc forfarne Krigsmend skulde styre oc styrcke disse vnge, om de begynte at lade modet iden skulde hand vduelie en bequem stæd for dem som brugte ger, at de langt borte kunde faa ret dræbning paa Fienderne. maatte hand slaa den forlorne hob løss. Men paa det allersid- hand lycke sin gantske Hær, met lige saadane try ordene, som den paar begynt. Disse skulde vende Ryggene imod de første, oc aff- en behoff giordis Fiendernis Baghær. Der som Harald skulde Aar- Skibs, da befoel hand hannem, at affskillie en part aff sine Skib, andre, at naar Slaget begyndtis, de kunde da falde bag ind paa me, oc formene dem at rømme aff Søen.

Der Harald vaar saaledis vnderuist at føre Krig, drog hand ind i oc slog der Inge oc Oluff ihiel, som rystede sig imod hannem til Hand benaadde Ingild deris Broder, som sagde sig siug, oc til hannem, oc lod giøre sin vndskylding for hannem, oc badis oc stillestand for sin selffgiord Siugdoms skyld. Harald for- sig icke aff sin store Lycke, oc lod hannem vederfaris effter sin bøgæring. Men Ingild lønte hannem ilde for sin store velgier- Hand voldtog hans Syster, oc gaff Aarsage til den languarende stod vdi mange Aar, indtil at Harald tog hannem atter til ansaa for gaat, at heller holde Venskab end Fiendskab met

Harald indtager Sueriig.

Harald vndsetter Kong Oluff aff Trondhiem.

en tid her effter forklædde hand sig, at ingen skulde kiende han- Mund, oc drog ind i Norge, at vndsette Kong Oluff aff imod to Jomffruer, Stickle og Rusile, huilcke hand begge gaff tuende Fiorde naffn aff dennem, som de beholde endnu Vdi denne Krig lod Harald kiende sin styrcke oc mact, i de met it bart Bryst vden all Skiold oc Harnisk. Kong Oluff megen herlige skenck for denne Seyr, men hand vilde for cke sit ærlige Rycte met gerigheds last oc smitte.

Maa vel ske at Stickle- stad vdi Norge, kaldis aff denne Jomffru Stickle.

drog Harald imod den Kempe aff Frissland Vbbe, som pleiede Jutland, oc giøre stor Roff, Mord oc Brand. Hand slog den, oc bød sine Krigsmend fange oc binde hannem. allers woffueruindelige met Suerd. Hand gaff hannem

Vbbe, en Frislands Kempe, offueruindis aff Harald.

siden sin Syster til Ecte, oc tog hannem i sin tieniste. Der effter oß-
ueruant hand Rhinlenderne oc paalagde dem Aarlig Skat. Oc der
hand hassde vdualt sig det beste Krigsfolck aff deris Lande, tuingde hand
Venden vnder sig, oc fangede deris Høffuitzmend Duc oc Dal, huilke
hand gaff siden løs, oc brugte hos sig vdi Krig i Aquitanien i Franckrige,
som hand vndertuingde sig, Oc vdi Engelland, der som hand ihielslog
den Humbers Konge, oc tog de yngste Krigsmend i Landet til sig, iblant
huilcke Orm Engellender vaar den fornemiste.

Harald Hyldetand tuinger Venden, Engelland oc en part aff Franckrige vnder sig.

For saadanne Mandoms gierninger bleff Harald saa nassnkundig,
at de dueligste Kemper som alleuegne vaare i Verden lode sig forscriffe
at tiene vdi hans Gaard for Klæde oc Penninge. Der ved bleffue oc
alle Lande oc Riger saa forskreckede for hans nassn, at ingen Herre tør
i hans tid føre indbyrdis Krig imod huer anden. Der torde oc ingen tie
sig nogen Rettighed eller Frihed nogen steds vdi Hassuet vden hans
oc samtycke. Thi de Danske hassde i fordom tid tuende store oc mes
Herredømme, det ene offuer Landet, det andet offuer Hassuet.

Alle Landsfaff reddis for Kongen aff Danmarck.

Vdi midler tid hendøde Kong Ingild vdi Suerige, oc lod effter
Oluff som hand afflede met Haralds Søster. Harald sætte hannem
vdi sin Faders Rige, oc effterdi hand vaar meget vnger, tilstickede
Formyndere, som skulde hassue indsyn paa hannem oc Rigens beste.

Der Harald hassde saaledis tuunget alle omliggende Land
Førster, sad hand halfstrediesinds tiue Aar vdi god Rolighed. Men
det at hans Krigsmend skulde icke forderffuis aff for mange gode oc
keløse dage, da holt hand dem Kemper vdi sin Gaard, aff huilcke de ved
lig øffuelse skulde lære Mandelige gierninger oc Hoffuerck. Nogle af
nem vaare saa øffuede oc vdlærde i Fecte konst, at de kunde hugge
brynerne aff huer andre, Ansictet wskadt. Men der som nogen bl
for saadanne hug, da skulde hand strax rømme Kongens Gaard, oc
sin Besolding.

Rolighed oc Fred i Danmarck 50. Aar.

Strenge Gaards ret vdi Kong Haralds Hoff.

Der Harald sad vdi saadan stilhed oc huile, kom Oluff Si
søn hans Søstersøn aff Norge til Danmarck, at tale med hannem.
som om denne Oluffs Mandom oc vnderlige bedrifft er optegnet, det
wi opregne, effterdi hand hassuer veret den geffuiste Kempe vdi
Haralds Gaard, oc er siden vdkaaret til Konge vdi Danmarck eff
store Suenske Krig. Der hand vaar ickon femten Aar gammel,
hand mange seldsome oc artige stycker, baade met forstand oc styrcke,
vaar saa grum oc skarp vdi siun, at hand met sine Øyne kunde vdre
som andre neppeligen kunde met Suerd, oc aldrig kom nogen saa
Kempe for hans Haand, at hand io forskreckede den, naar hand fø
paa hannem.

Oluff Siuardsøns Mandelige gierninger.

Gunde en nassnkundig Røffuere vdi Norge.

Hand spurde en gang at Gunde den Høffding aff
met sin Søn Grim hassde lagd sig paa Røffueri vdi Ethel
vaar tyck met Torne oc Buske, oc saare mørck aff dybe Dal
fortrød hannem, hand bad der saare sin Fader om en Hest oc
oc drog saa bort i samme Skou, at randsage effter denne
at vngdommen skulde skamme sig, som fortærede sine Aar oc tid

Vngdom bør icke at fortære sine Aar vdi aarckeløshed.

i vdi ladhed oc Aarckeløshed. Vdi Skouen kom hand paa det sidste vdi
se Rossueris fodspor, som vaare efterfrossne vdi den dybe Snee. Hand
de dem effter til en stor Elff, oc der hand kunde icke lenger spore dem,
f hand sig met stor Liffs fare offuer samme Elff. Vdi denne Elff vaar
nge hemelige Klipper. Vandet vaar dybt i sig selff, oc hassde en hastig
saare stride færd. Men intet vaar hannem saa høyt eller dybt, saa far-
t eller grueligt, at det vaar wmueligt eller wossueruindeligt for hans
d oc forsæt. Der hand kom offuer Elffuen, fant hand spor ind vdi it
skomt oc veyløst Kier, oc kom til en høyer Dige, offuer huilcken hand lod
Hest springe, oc drog siden frem til en Stald, vdi huilcken mange
e vaare indelucte, oc vactedis met stercke Stange for Dørrene.
d brød Dørren op, oc iagede Hestene aff Stalden, oc sette sin Hest i
igien. Dette vilde Tocke Gundis Suend formene hannem, straffe-
hannem at hand en fremmede Gæst giorde saadane dristige Vold, oc
samme til Oluff i sin hastighed oc vrede. Oluff tog alle hans hug
Skiold. Thi hand kiende hannem icke saa værdige, at hand vilde
Suerd imod hannem. Hand græb hannem om Liffuet, oc knu-
hannem vdi mange smaa stycke, at det ene Lemme hengde neppeligen
met det andet, oc kaste hannem siden tuert ind at Dørren igien,
som hand kom der Hoffuitkulds igennem tilforne. Aff saadane
rbe Gunde oc Grim til verie, løbe huer vdaff sin Dør, oc begge off-
de Oluff til lige, foractendis baade hans Aar oc styrcke. Oluff hug
begge strax mange dødelige Saar, oc der døden trengde dennem, oc
t vaar dem forløben, begynte Grim i sit yderste oc sagde: Endog
rcke oc Blod hassue forlat oss, oc her er ingen ydermere forhaab-
os om Liffuet, saa skal ieg alligeuel beuise saadanne Mandom, at
Menniske skulle vide at sige aff nogen grueligere eller Mandeligere
effter vor Død. Jeg skal hugge Skuldrene oc begge Henderne
Fiende, at wi tre skulde giøre hin anden selskaff fra denne Verden.
de vilde ocsaa lade høre sin dristighed, oc knurede lige som hans Søn
nnem: Effterdi (sagde hand) at wi kunde icke komme leffuendis fra
Kamp, da skulle wi beuise oss saa frimodige, at wi skulle hassue it
ycke effter vor affgang. Wi skulle sla saa dristige ind paa vor Fien-
me, at hans Hender skulle icke vorde hannem nyttelige effter den-
Der met hessne wi oss, at wi alle try skulle dø oc begraffuis
paa en tid oc stæd. Der de hassde end deris tale, fulde de baade i
gassue sig hart ind imod Oluff i denne mening, at de vilde gerne
om de ellers kunde faaet Lycke at dræbe Oluff met sig. Oluff
strax selff den ene, oc hans Hund den anden. Dog vant Oluff icke
en saar, men sick her det allerførste saar paa sin Krop, huilcket
dog snarligen tillægte met sin Tunge. Siden ophengde hand
ere vdi en høy Galie, at deris Skalckhed oc hans Mandom
alle Mand obenbar oc vitterlig. Hues gods oc Pending hand
ennem, det foruarede hand paa en hemelige stæd, indtil hand
bedre behoff i fremtiden.

Oluff opsøger Gunde.

Oluff ihielslar Tocke Gundis Suend.

Kamp.

Oluff ihielslar Gunde oc hans Søn Grim.

Scate oc Hialle to skalckafftige Kemper vdi Norge.

Vdi disse samme dage vaare to Brødre Scate oc Hialle vdi Norge, huilcke bedreffue stor wtuct oc løsactighed met de deiligste Jomffruer, at voldtage saa mange som de kunde opspørie oc offuerkomme. Iblant andre lagde de sig oc effter Else Kong Oluffs Daatter aff Vermeland, oc lode hendis Fader sige, at der som hand icke vilde lade hende følge dem met en god vilie, da skulde hand enten selff ryste sig, eller forskaffe en anden vdi sin stæd, at holde en Kamp imod dennem.

Oluff drager til Kong Oluff aff Vermeland oc frelser hans Daatter fra Scate oc Hialle.

Der Oluff Siuordsøn hørde disse tidende, glæddis hand, oc drog strax forklædt vdi Bonde klæder hen til Kong Oluff i Vermeland. Der hand kom ind i Kongens Sal, sætte hand sig nederst til Bords, oc paa det sidste atspurde hand Kongens Søn, huor faare at de vaare alle saa saare sørgfulde oc bedrøffuede? Kongens søn suarede: Der som wi icke faa suarligen andre Raad oc hielp, da komme her to grumme Kemper, som met vold tage min Syster for vore Øyne aff Huset fra oss. Oluff spurde, huad den skulde haffue til løn, som hende kunde frelse oc forsuare. Sønnen løb til Faderen oc atspurde hannem, oc hand sagde, huo som kand forsuare min Daatter, hand beholde hende for sin wmage. Dette suar gaff Oluff saa stor Modighed, at hand gaff sig siden i Liffs fare for denne Jomffru. Hun haffde for sæd, at beskue sin Faders Giester, oc besee dem flitteligen vnder Øyne met it Lius, at hun diss bedre kunde dømme om deris Affkomst, sæder oc skickelighed. Thi vilde hun ocsaa forsøge paa Oluff det som hun tilforne haffde forsøgt met mange andre. Første gang der hun saa hannem vnder Øyne, falt hun aff forskreckelse til Jorden. Anden gang gik det hende oc lige saa, indtil hun tredie gang falt saa forfærdet til Jorden, at hun huercken kunde see dag eller Dør, oc ey heller røre Fod eller Haand. Hendis Fader atspurde hende, huor faare hun falt saa offte til Jorden. Hun suarede: Det skeer for denne fremmede Gæstis skarpe sinne. Hand maa visseligen vere aff Konge Blod oc Byrd, oc der som hand vil de forhindre Scate oc hans Broders wkyske forsæt, da er hand den, met huilcken ieg vil leffue oc dø. Da fulde de alle Oluff til Fode, oc bade hannem, at hand vilde giffue sig i Kamp for hendis skyld. Oluff strøg Hatten fra Ansictet, oc gaff sig (vndertagen sine obne Øyne) obenbarligen i siune: oc bad dem afflegge all sorg, oc vere ved it frit Moed. De forundrede sig alle paa hans deilige Ansict oc skøne gule Haar, oc anden fordærdighed, met huilcken Naturen haffde beprydet hannem. Saa stor wmagt oc bedrøffuelse som tilforne vaar hos huer oc alle, saa meget diss større glæde oc frimodig lyst vaar siden vdi huer Vinckel oc Vraa offuer hele gantske Gaard.

Oluff Siuordsøns skarpe siun.

Dissimellem komme Scate oc Hialle met ti aff deris Tienere for Dørren, oc mente de skulde strax førd Kongens Daatter bort met sig. De raabte høyt oc eskede enten Kongens Daatter, eller hannem selff til Kamp. Oluff traadde strax for Dørren, oc bød sig allene vdi Kamp imod dennem, dog met saadanne forprd oc vilkaar, at ingen skulde sig til hannem hemelige paa Ryggen, men gaa ret frem for hannem imod hannem. Der met greb hand sit Suerd som kaldtes Løgthi, oc

Kamp.

Oluff dræber Scate oc Hialle met ti deris tienere.

stor Ma

ver Mandoms Pris nedlagde alle disse tolff sine Modstandere. Kampen
vd paa en liden omfløt Ø, den som endnu findis hart hos en By, huilc-
n for denne Aarsage haffuer sit naffn aff disse to forneffnde Kemper Scathiallo.
Scate oc Hialle.

Der næst ectede Oluff Kongens Daatter, som hand haffde vun-
et, oc afflede en Søn met hende, som hand kaldede Omund. Siden tog Omund fødis vdi Norge.
and forloff aff sin Suoger, at drage til Danmarck, at beskerme Riget
mod Kong Thore som feidede paa det ved sine Kemper Tosten, Victmer
Lother. Paa Veyen der hand kom imod Thoris gaard, klædde hand en
f sine Tienere vdi Quinde klæder, tog den allene til sig, oc gick saa ind til Snilt anslag.
Thore vdi en gammel Mands skickelse met fortact Ansict. De skiulte
egge deris Suerd vdi Træstaffue, oc der de komme ind til Thore, sagde
Oluff sig at haffue veret Staader konge hos Kong Siuord, oc vaar nu
ver hed oc affuend skyld foriaget aff Oluff hans Søn. Der Kong Tho-
ris Haffsinder det hørde, ginge de omkring hafem, bøyede deris Knæ, gaff-
er hannem Haand, oc hilsede hannem met Konge naffn. Oluff bad dem Oluff ihielslar Kong Thore oc hans Kemper.
ikke met Tro oc Huldskaff, huad som de vdi skemts viss vdloffuede: oc
og saa sit Suerd oc søgte ind imod Kong Thore. En part tog skemt for
ware, oc giorde Oluff bistand: men en part gaff sig til værn for deris
Herre, oc slogis saa indbyrdis lang tid, indtil Kong Thore bleff nedlagd
af Oluff oc hans eget Folck. Lother bleff hart saaret, oc gaff Oluff da
Snilds tilnaffn for sin dristighed oc snildhed. Hand spaadde om Oluff oc
sagde, at hand skulde selff faa saadant it endeligt, som nu offuergick Kong
Thore. Der met bleff hand slagen oc døde. Men hans spaadom gick si-
den vd offuer Oluff i sandhed.

Oluff kom met gode tidende hiem til sin Fader, oc fick strax Herre-
dømme offuer Haffuet, oc slog siden halffierdesinds tiue Sø Konger Oluff slar Irr. Sø Konger.
ihi, iblant huilcke vaare de fornemeste Biruild, Huiruild, Thoruild,
Oneff, Reduarth, Rande oc Erande. Met saadant erligt ryete,
gick videligen aff hans Mandom, lockede hand mange Kemper til
Sterckodder kom ocsaa til hannem, oc vaar i stor affhold oc ære i
tieniste. Thi torde ingen aff omliggende Lands Herrer, aff redzel
Oluffs mact, begynde noget at befatte sig met Krig eller Aarlog i
tid. Siden drog hand til sin Morbroder Kong Harald Hyldetand,
aff hannem befalning offuer Danmarckis Strømme oc Haffuet.
Hand haffde veret nogen tid lang i Danmarck, begaff hand sig paa
i tieniste met Kong Ring aff Suerige.

Vdi disse samme dage haffde Kong Harald aff Danmarck en tro
ved naffn Brun, som vaar opfødt met hannem aff Barndom, oc Brun Kong Haralds tro Tienere.
hans hemelige raad oc bestilling. Denne Brun brugte hand oc
Ring vdi alle lønlige oc drabelige handel, met Bud oc Breffue
sig indbyrdis. Det hende sig at hand paa Veyen vdi sin affærdi-
ise drucknede vdi en Flod, oc Othin aff saadan Aarsage tog
else paa sig, oc lod sig bruge vdi Legation vijs imellem begge
indtil hand forspilte deris Forbund oc Venskaff. Hand giorde
fede oc gramme paa huer anden, at det vdbrød paa det sidste met

Aarsage til den store Krig imellem Kong Harald oc Kong Ring.

obenbare Had oc Trætte imellem dennem, oc de tilsagde huer anden en strid, oc skulde haffue frist at berede sig der til vdi siu Aar. Dette oprør kom Othin affstæd for sin Blodgerigheds skyld. Nogle sige at Kong Harald huercken aff had eller æregerighed, men aff friuilligt Mod, søgte Aarsage til Aarlog og Feide imod Kong Ring. Oc effterdi hans egne vndersaatte keddis nu ved hannem, for hans Alderdom oc strenge Regimente, da vilde hand heller dø ærlige vdi Marcken, end lenge pinis paa sin Soteseng aff languarende Siugdom: At hans endeligt kunde følgis oc stemme offuer it met hans fremfarne Liff oc Lessnet. Men paa det hand skulde icke vere ene paa sin henfærd, oc der kunde gaa stort ord oc tidende af hans død, forsamlede hand it wtalligt antal Krigsfolck i Danmarck, oc lod dog det beste oc sterckiste komme Kong Ring sin Søstersøn til Haande. Thi hand vnte hannem vel, oc begerede at hand maatte faa Seyer, oc offuerlessue hans død oc affgang.

Den ottende Bog.

Summa paa denne Bog.

Efter det store oc merckelige Slag, som stod vdi Suerige imellem Kong Harald oc Kong Ring, beschriffuer oss Saxo i denne ottende Bog, huorledis Kong Oluff Kong Haralds Systersøn er kommen til Kongedømet effter Dronning Hethe, oc ledis Sterckodder haffuer for skenck oc gaffue forrædeli- skilt hannem baade ved Liffuet oc Kongelige Regimente. ckodder fortrød sin onde gierning, oc effterdi hannem ris at dø straadød aff Alderdom, gaff hand Hather Len- n det Guld som hans Fader oc de andre hans Stallbrø- haffde giffuet hannem for Kong Oluffs Bane, at hand e affhugge hañem sit Hoffuit. Huilcket hand giorde snil- en effter hans begering, oc begroff hañem paa Roliungs . Effter Kong Oluff regerede hans Søn Omund, oc stor pris for sin Krig, som hand førde i Norge imod Kong ; oc Kong Throndis syster Jomffru Rusle, Disligiste de Vender oc andre sine oc Rigens Fiender. Men Kong ord hans Søn vaar hannem saa wlig i dyd oc dueligheb, Kong Jarmerick vaar Siuord sin Fader wlig vdi lad- oc wdydighed. Huad Omund vant til Kronen, det lod ord tage fra sig, huilcket Jarmerick hans Søn vant dog til bage met stor pris oc ære. Her effter beschriffuer o, huorledis de Longobarder for dyr tids skyld ere vd- e aff Danmarck, oc aff huad Aarsage Torckild er seglet Kong Gorms tid tuende farlige oc lange reiser til Geruth Bgartilock. Paa det sidste ender hand denne Bog paa g Gøtricks oc Keyser Karls krig, som de begynte imod andre om Saxen, oc dog icke fuldkomme vdi deris tid.

Harald Hyldetands Systersøn, Kong Siuords søn i Norge, Oluff afflede met Else Kong Oluffs Daatter aff Vermeland

Omund afflede met Ese Kong Rings Daatter aff Norge

- Siuord som afflede
  - En Daatter som vdi feide tid bleff ført til Tydskland, met hues Sønner Kong Jarmerick haffde at skaffe.
  - En Daatter som bleff ført vdi feide tid til Norge.
  - Jarmerick som afflede met
    - Suauilde aff Grekenland ingen Børn.
    - En anden Hustrue
      - Broder
      - Siuald som afflede
      - Snie
      - Biørn
      - Harald som afflede
      - Gorm som afflede met en Suenske Førstinde
      - Gøtrick som afflede
      - Oluff.
- Buthle
- En Daatter som fick Gother aff Suerige.

En Suenske Krig som skeede imellem Kong Harald oc Kong Ring bleff vdsæt paa Danske Ring Sterckodder, som vaar selff en aff de fornemmeste Krigsper vdi samme Slag. Hannem vil ieg effterfølge, ligesom hans dict ved de gamle Forfædris Hender er paa sidste ocsaa vdscreffuen kommen oss til Haande. vil ieg opregne naffn paa de besynderligste Høffuitzmend (thi det maa Krigsfolck vaar wtalligt) som vaare paa Kong Haralds side: Der paa dennem som stride vnder Kong Rings Hoffuet Bannere.

De be

De besynderligste Kong Haralds Høffuitzmend vaare Suend, mbar, Ambar, Elli, Rathi Fynbo, Salgarthi oc Roe Langskæg. n Skalck Skoning, Alff Aggissøn, Oluir Hærdebred, Gnep hin le, Gaardstang Stadbyggere. Der næst aff Kong Haralds egen t Blend aff Tellø, oc Brand Myg. Item Thorny, Thoruing, r oc Hialte. Disse komme til Skibs ind for Leyre, og vaare alle saare ystede til Krig, deilige høye oc vise Kemper, færdige oc behendige baa l at skiude oc bruge Haanden, oc at dicte effter Poetiske art oc Kaanst deris eget Tungemaal. Aff Leyre gaard komme Hortar, Borrhy, ji, Begathe, met Bari oc Thole. Aff Sle By kom Atisle oc Hogen strammen vdi Kinden. Item Tumme Styremand vnder Jomffru his oc Visnis Banere. Naturen haffde giffuet disse Quinde personer nds hierter. Vebiorge vaar ocsaa en aff samme Skelmøers selskaff, i søde Bo Bramsøn oc Brat Jude met sig. Der vaar hos Kong rald samme tid Orm Engellender, Vbbe Frijslender, Ary met det Øye, Alff oc Gother, Dal hin tycke oc Duck Vende. Aff Venden Visne vdgiort met meget skønt Krigsfolck, thi hun vaar en haarder nde, oc forfaren vdi allehaande Krigsbrug. Hendis næste Tienere r Barri oc Gnizli. Hendis Folck brugte smaa Skiolde oc lange rd, oc blaa Harnisk. Naar de slogis met Fienderne oc bleffue aluerlige t, da kaste de Skiolden paa Ryggen, eller kaste dem iblant Trosset, oc de met bare Bryst, at de diss bedre kunde røre deris Verie. De besyn gste Kemper iblant dem vaare Tolkar oc Hymi. Siden kom Toki aff n Herret met Otrite hin vnge. Hethes dueligste Kemper vaare disse: nar oc Grenzli. Effter dem kom Ger, Liuick, Hame, Hunger, Humbli iari, som regnedis da iblant de sterckiste Konger, der mand viste noget t sige, oc haffde offte vundet stor Seyr oc Pris imod andre Kemper. giste Jomffruerne som er omtalet vaare icke alleniste klædde vdi dyr oc herlige, men ocsaa vdi Mandelige klædebon effter Krigsbrug. Siu mede Konger rystede sig i disse omliggende Lande paa en tid til denne , men en part drog til Harald, oc en part til Kong Ring. Til Kong ald kom siden Helmi oc Hose, Tulleff, Hune, Hastin, Hythin hin t, Dahar Grenske oc Harald Oluffsøn. Aff Hatis Hærrit komme Herleuer oc Horthbrod hin vilde. Aff Immeland komme Hum oc Harald, oc met dem aff Nordtlanden Hack oc Simund oc Serc mondsønner, disligeste den gamle Gandals affkomme. Disse vaare Kong Haralds gamle suorne Tienere, oc haffde lang tid tilforn faaet Suerd oc anden kaastelig skenck aff hannem for deris Mandeli Tieniste. Haffuet bleff saa fult aff Skib, at mand kunde gaa off dennem fra Sieland til Skone. Dissimellem sende Kong Ha Legater til Suerige, oc lod tilbiude Kong Ring en obenbare Fei nafingaff paa huad stæd hand skulde møde hannem vdi Marcken.

Kong Haralds Høffuitzmend vdi denne Suenske Krig.

Danske fordoms Poeter.

Skelmøer.

De naffnkundigste Kemper oc Høffuitzmend, som giorde Kong Ring vdi denne Krig, vaare disse effterscreffne: Vlff, Algi, Vindar, Eyl hin

Høffuitzmend paa Kong Rings side.

Høffuitzmend paa Kong Rings side.

Eyl hin Starblinde, Gotar, Hildi, Guti Alffsøn, Sture hin sterke, Sten aff Vener sø, Greck snare, Gromer, Vermick. Item De som bo ved den Nordlandsk Elff, Saxe, Fletir, Saligothe, Thord Snaffuere, Thronder met Næsen, Grundi, Othi, Grinder, Thoui, Colle, Biarchi, Hogni hin kloge, Rokar hin brune. Disse hoffmodige Herrer haffde foret sig tilhobe vdi Selskaff, oc affskild sig fra det andet almindelig Krigsfolck. Siden kom Rani Hyldsøn, Liuthguthi, Suend kulke, Rethyr Høg oc Rolff Quindekier. Item Ring Athilssøn, Harald aff Thoten, Valsten aff Vigen, Thorulff tycke, Thengel lange, Hunsolue, Biruild Blegekind, Burgar oc Skumbar. Aff Thelemarck komme de sterkiste Kemper, som haffde størst Mod, oc mindst Hoffmod: Thorleffuar hin gramme, Thorkil Gudlandsfar, Grethir hin onde oc hastige, Hadvar haardesind, Roldar hin sperlemmede. Aff Norge komme Thronder, Thronski, Thoki aff Moren, Raffn Huide, Hasuar, Biarni, Bilhar Kiertnæse, Biørn aff Sogen, Findar aff Marstrand, Beiff aff Falustad, Siuord Suinehoffuit, Erick Huisslere, Alsten, Harki, Ruthar, Raui, Erling Orm. Aff Jederen komme Od Englelender, Alff Videfaren, Enar sidebug, Iffuer truere. Fra Issland komme Mar rødskegge aff Mitfriths gaard, Grombar gamle, Grim Brundolck, Grim aff Skierum stad, som vaar død ved Schaha vi Fyrcke hærrit: Berhgar Spaamand met sine Stallbrødre Brahi o Rankel. Raffn paa de Suenske Kemper vaare disse: Ar, Backe, Kelle Ral, Kroke Bonde, Guthfast, Gummi aff Gyllemarck, som vaare fø Affguds blods foruante oc trofaste Talssmend oc Raadgiffuere. Item Ige, Oly, Aluer, Folcki Ericks sønner, Kong Rings Slect, hans dueligste oc næste Hofftienere, huilcke ocsaa regnede sig vdi frendskaff met Frø. Til disse kom Sigmund aff Sigtim stad, som vaar en halff Kempe, oc en halff Kiøbmand. Item Frosthi, Alff hin stolte aff Opsal, hand vaar en god Skytte oc forstandige Formand vdi Krigs Hær. Met Oluff komme Konger, modige vdi sind oc raske til haand, Holty, Hendil, Holmar, Ulf oc Hama, oc met dennem Regnolt Ryssen, Rathbarts Sønneson. Item Siuald met elleffue Holcke, oc Lefy, sõ tuang Vngern, kom met sit forste Skib. Thririkars Skib vaar skicket som it Drage Hoffuit vdi Gyllnen. Thrygir oc Toruil haffde tolff Skib tilsammen. Kong Rings gyldne Skibs Flode vaar to tusinde oc fem hundrede Skib. De Gyllende Skib laae vdi Garnumsund oc fortøffuede de Suenske. Kong Ring selff sin Hær til Lands, men Oluff vaar Høffuitzmand for Skibene, oc screff de Gyllendske Skib, at møde sig mellem Vigen oc Verend, paa den tid oc stæd. Haffuit vaar saa videligen opfylt met dennem, at mange Skib oc Segel kunde neppeligen see Vandet. De Suenske Skib fik god Bør, oc komme frem til stæden der som Striden skulde staa, forte Danske. Der sattes Folcket op i Landet, oc Kong Ring slog dem andre, som komme at Land veyen met hannem, vdi deris Slactordning, huilcken vaar saa lang oc bræd, at den racte høyt op i Landet til Vi met den ene ende. Kong Ring red selff omkring, oc besaa sit Folck, og satte de sterckiste oc beste vnder Kong Oluff, Regnold oc Viuille: fra

merk

merste vdi Spidsen, oc paa begge sider nest op til deñem sætte hand, paa høyre Haand Vnge met Elricks sønner oc Trige: Paa den venstre sætte hand Løse met sit Folck. Rest effter dem skickede hand Curlenderne oc Estonier, men de sõ brugte Stagslyngerne stode allereffterste bag den gantske Hær.

Dissimellem finge de Danske god bør, oc komme paa siuende dag ind for Calmarn saa tycke oc mangfoldige, at mand for Skib oc Segel kunde ikkeren see Vandet eller Himmelen. Thi foruden den anden bistand som [illegible] bleff omtalet, komme der ocsaa siu tusinde aff Findland, Venden [illegible]Gaaren, som forøgte Kong Haralds flode oc mact. Det menige Krigsfolck fulde Skoningerne frem, som viste Veyen oc Landsens leylighed.

Der begge Hær vaar kommen huer anden vdi siun, befoel Kong [illegible] sit folck at sætte sig ned til huile, indtil saa lenge at Kong Harald haffde [illegible] folck vdi deris Slactordning. Hand befol Trommeterne, at de skulde [illegible]blæse, førend de saae Kong Harald paa sin Vogn drage vd for sin [illegible]banere. Hand gaff sit Folck mod, oc sagde fremdelis til dem: Wi [illegible] it gaat forhaab, at denne Hær, som haffuer en blind Øffuerste, [illegible]ketteligen splittis oc foriagis. Kong Harald maatte vel heller tenckt [illegible] Graff, om hand vilde ret ansee sin Alder, end staa mig effter mit [illegible] oc Rige. Thi er hand blinder baade i forstand oc de vduortis Øyne. [illegible]der der faare Mandelige, i gode Suenske, for eders Frihed, Fæder[illegible], Hus oc smaa Børn. Her ere ickon faa Danske imod oss, oc [illegible]meste part aff Haralds Folck ere Saxer oc andre saadanne løse oc [illegible]ertige Folck. Tencker der paa at wi Norlender haffue altid haffd [illegible]haand offuer Vender oc Tydskene. Met saadan tale sætte hand [illegible] Mod oc Dristighed i sit Folck.

Kong Rings tale til sit Folck.

Paa den anden side skickede Brun vdi Haralds stæd hans Folck vdi [illegible] Slactordning. Hand spidsede den mellemste orden, oc satte Jomffru [illegible] paa den høyre, oc Hogen paa dẽ venstre side, oc antuordede Jomffru [illegible] Kongens Hoffuit banere. Der dette vaar giort, drog Kong Harald [illegible] Folcket, oc met høy røst klagede offuer Kong Ring, som betalde [illegible] saa ilde for alle sine mange Velgierninger. Jeg haffuer sæt han[illegible] vdi Konge Riget, oc nu vender hand sin mact imod mig, oc sparer [illegible] min Alderdom, eller tencker en gang der paa, at ieg er hans Mor[illegible], som haffuer forskylt saa meget gaat aff hannem. Thi tencker nu [illegible] i ærlige Danske mend, at i pleie altid at indlegge pris oc seyr, oc re[illegible]ter disse omliggende Landskaff, oc icke at tiene nogen. Legger vind [illegible] i kunde beholde dette gode Naffn oc lofflige Rycte, oc at hues ære oc [illegible]itel i haffue forhuerffuet mig vdi min Barndom, den skal mig icke [illegible]ffuis vdi min Alderdom aff dette traadzige Folck, som baade ny[illegible] offte i fordom tid er offueruundet aff eder.

Kong Haralds tale til sit folck.

[illegible] dette stillestand blæste Trometterne, oc striden begyntis saa gruelige [illegible], met bulder oc vaabenbrag, ligeruis som Himẽlen oc Jordẽ haff[illegible] [illegible]sammen. Mand skulde troed, at Skou oc marck oc Elementerne [illegible] vdi en hob oc blandets, som de vaare før end Verdẽ bleff skabt. [illegible] tog op i skyerne aff det megle blod oc de varme saar, saa [illegible] Solens oc Himẽlens klarhed. Skud oc pile fløye saa tycke

Strid paa Brauelse hede i Suerig.

som Hagel

som Hagel om den mørcke Nat. Skytterne brugtis mest vdi begyndelsen men der de hafde vdskut, brugte de Suerde oc store Jernkølffuer. Sv oc Blod runde mange til døde. Mand hørde en lang vey huorledis banckede oc stødte ind paa huer anden. Sterckodder, som vdsatte den Krigshistorie paa Danske Rim, siger at hand vaar fremist i hoben, oc f ihiel Hun, Elli, Hort oc Burghe, Kong Haralds gessuiste Høffding oc hug Haanden aff Jomffru Visne som førde Hoffuit Baneret. den siger hand at hand saarede oc nedlagde Roe, Gnep oc Garthar, Ji Skalckis Fader, hues naffn hand dog icke obenbarligen vdtryd Der næst at hand nedslog til Jorden den sterckiste iblant alle de Dan Kong Hogen, men der hand kom paa foden igien betalde hand hanne Thi Hogen affhug hannem en sin Finger, oc kløff hannem helfften sit ned igennem Brystet vdi Buggen, at Lungen flød vd, oc hand ma vnduige til en side aff Striden, oc haffde siden stor plage førend hand lang tid her effter kom til sin førlighed. Hand siger ocsaa, at Jom Vegbiorg slog den Kempe Soth ihiel, oc bleff siden selff skudt aff Tor Telemarcker. Det Krigsfolck aff Gylland spente oc stød saa grueli hart, at huercken Skiold eller Harnisk kunde holde for deris Pile. D imellem brugte sig Vbbe hin store aff Frisland, som vaar den raffiste sin Haand iblant Kong Haralds Kemper. Hand ihielslog fem og t vdualde Kemper, som alle vaare Suenske eller Gyndinger, foruden elle andre Kemper som hand saarede samme dag vdi Krigen. Hand tren sig frem oc brød de Suenskis fremmiste orden, oc iagede dem aff stor fr for sig frem oc tilbage met sit Suerd oc Glaffuend. Da vaare de Sue nær slaget paa fluct, haffde icke Hagder, Rolder oc Gretir det affue oc sæt sig vdi Liffs fare for den menige Mand. Dog torde de icke giffue til haandslag met Vbbe, men skiøde langt fra ind paa hannem til oc kunde dog icke kuldkaste hannem, førend hand haffde hundrede fi firetiue Pile vdi Liffuet, oc falt da først aff forsmectelse paa sine Ko Jorden. Men Norbaggerne aff Trondhiem oc Dalekarlene skiød paa de Danske vden affladelse, oc giorde dennem megen affbreck.

Sterckodder giffuer oc tager hug.

Jomffru Vegbiorg.

Vbbe Frislenders mandom.

Der Kong Harald (som for sin blindhed icke saa huorledis Krigen gick) formerckte aff sit Folckis banghed, at Fienderne vaare dem offuer gendis, atspurde hand Brun sø hand mente vere sin Kiørsuend, huorle Kong Ring haffde skicket sin Slactordning. Brun loe hemeligen ved selff, oc sagde at hand haffde spidsede sin Hær i lige Horner. Der Kon det hørde, bleff hand forskrecket, oc met stor forundring spurde, aff hv Kong Ring kunde lærd denne Konst, effterdi Othin allene fant først paa, oc haffde aldrig lærd den fra sig til nogen, vden hannem allene. Brun da tagde stille, skiød det Harald vdi sind, at det vaar Othin hans bekiende Affgud, som nu vaar kommen vdi fortact skickelse, at enten vilde hielpe eller forderffue hannem. Thi falt hand strax til at fa ne oc bede hannem, at hand nu som tilforne vilde vere de Danske h blid, oc loffuede hannem it Offer aff alle deris Siele som bleffue dem paa Valstædet. Brun vilde icke bønhøre hannem, men kuldkaste (som vaar beslagen met skarpe Jern Pige oc krogede Segle) met

Brun Haralds Kiørsuend.

Othin bedrager Harald.

slog til hannem met hans egen Kølffue, oc knusede hans Hoffuet Pan- der laa paa det sidste saa mange døde Kroppe hos Vognen, at de skiul- ulene oc Stærten. Thi paa Kong Rings side bleffue tolff tusinde e Høffdinger, oc aff Kong Haralds bleffue trediue tusinde i dette fald, foruden den menige Almue, som vaar wtallige.

Harald Hyldetands endeligt.

Der Kong Ring hørde at Kong Harald vaar kommen om Liffuet, and sit Folck it Tegn, at de skulde opholde, oc giorde fred met sine r, effterdi det siuntis forgeffuis at stride imod en Hoffuetløs Hær. befoel Krigsfolcket at de skulde opsøge Kong Haralds Legeme, at cke skulde miste sin tilbørlige, erlige oc Kongelige Jordefærd. Der de randsaget en halff dag, funde de Kong Haralds Legeme oc Kølffue, de det paa Vognen, for huilcke Kongen lod spende sin egen Hest som ed, oc offuertecke den met kaasteligt Gyldenstycke. Der næst giorde Ring ynsk, oc begerede at Kong Harald maatte komme til Herbergs nogen aff disse andre døde Stallbrødre, oc bestille dem hos den yp- Vert rolige oc gode bolige. Siden optende hand it Baal aff Kon- get forgylte Skib, oc der Liget brende, gick hand omkring met de an- rrer oc Høffdinger, oc bad storligen at huer skulde kaste rundeligen den Guld, Sølff, Vaaben oc andet kaasteligt smycke, at forære der n stolte Herre, som haffde forskylt saa meget gaat aff alle Landskaff. samlede hans brende Legemis Aske vdi it Skrin, oc befoel den at til Danmarck, og begraffuis vdi Leyre met Hest og Vaaben, som effter Kongelig skick brugeligt oc sæduanligt vaar.

Kong Ring lader Kong Harald hederligen begraffuis.

Skick at begraffue konger.

Dronning Hethe XL.

Droning Hethe.

Alle Danske Mend finge stor Kierlighed oc god vilie til Kong Ring, for den ære som hand beuiste deris affgangne Herre, hans egen Morbroder. De bade hannem at hand vilde vnde dem Jomffru Hethe til deris Dronning. Det samtyckte hand dennem, oc antuordede hende alle Danmarckis Lande, vndertagen vdi huilcket hand sætte Oluff til en Høffuitzmand, paa det at de icke skulde komme for meget snarligen til deris styrcke oc gamle igien. Saaledis gaff da Lycken Danmarckis Herredom vdi de tis Haand, oc der met bleff en ende paa den Strid som stod paa lle Hede.

Nogle mene at Slesuig kaldtis Hethby aff denne Dronning Hethe.

Oluff hin frokne XLI.

Oluff hin frokne.

Dogen tid her effter begynte det at fortryde Sielandsfarene, at de som tilforn haffde tient den merckelige Kong Harald met stor ære skulde nu vere en Quinde vnderdannige. Thi droge de til Oluff, Kong Haralds Systersøn vdi Skone, oc bade hannem at hand vilde skilie dem ved dette forsmædelige Quinde Aag: De vilde

gierne falde hannem til Haande, om hand ellers vilde reise sig met sin Krigs Mact for deris skyld. Der Oluff hørde deris aluorlige begering oc selffuilge tilbud, oc tenckte paa sin egen Morfader som hassde veret Kong vdi Danmarck for hannem, loffuede hand dennem hielp oc vndsætning effter deris vilie. Hand forscreff Hethe til sig, oc nødde hende met trussel vdi alt Suerdslag, at hun opgaff Riget for hannem, oc beholt allene Jutland for sig paa Aarlig affgifft, saa at hun hassde aldelis intet Land vnder sin egen Frihed. Siden afflede Oluff en Søn, som hand kallede Omund. Hand bleff ocsaa paa en kaart tid saa streng oc Tiransk vdi sit Regemente, at det angrede dem som tilforne bluedis oc keddis ved Dronning Hethe. Thi ginge tolff Høffdinger tilsammen vdi Raad, iblant huilcke vaarede fornemeste Lenne, Atyle, Thotte, oc Vithne, som vaare Høffuitzmend vdi Venden, oc dog aff Rigens indfødde byrd oc affkom. Disse besuoren sig (enten for deris Fædernelands skyld, eller egen Sag) imod Kong Oluff, at de vilde sla hannem ihiel, naar de kunde komme der til met lempe. Oc effterdi de mistrøstede sig selff, at de skulde icke vere nocksom sterckere kloge at fuldbriffue saadan gierning, vnderkiøbte de Sterckodder som skulde sla Kong Oluff ihiel, naar hand gick aff Bad. Der Kong Oluff kom aff Bad, och saa til Sterckodder, forstreckede hand hannem met sin skarpe siun, saa at Sterckodder kunde icke fremme oc fuldkomme det Mord, som hand hassde i sinde at giøre paa hannem. Den som tilforn hassde faaet saa mangen Vebnede Kempe kunde nu icke fordrage en nøgen mands Øyne. Der Oluff formerckte at Sterckodder forfærdedis for hans sinne, tacte hand sit Ansict, oc bad hannem træde frem, oc giffue tilkiende hvad hans ærinde oc bestilling liudde. Thi Oluff forsaa sig intet ont til hannem, effterdi de hassde veret gamle suorne oc forsøgte Stallbrødre met hinanden. I det samme spranck Sterckodder frem, oc igennem stack hannem met it draget Suerd, oc som hand vilde staa op igien, hug hand Stangen i tu paa hannem. For saadant Mord fick Sterckodder hundrede og tiue marck Guld. Men det fortrød hannem siden saa haardelige, at naar hand tenckte her paa, eller hørde Oluffs naffn, da græd hand beffelig. Hand slog ocsaa siden nogle ihiel aff dennem, som forførde hannem til dette slemme forræderi. Oc heffnde sin harm met den samme Haand, i huilcken hand bedreff den skammelige oc værlige gierning.

Dronning Hethe affsættis.

Tiranni straffis.

Sterckodder forgriber sig.

Vijs er den sig aldrig forsaa.

Omund.

Omund XLII.

Danske Mend keysede Omund til Kong, meendis hues Tiranni hans Fader bedreffuet hassde, at det de kunde haffue en Herre i Landet aff deris eget Danske Konge Blod. Der Omund kom noget til Alder, vaar hand icke ringere vdi Mandom end hans Fader, men io enten offuergick hannem, eller ocsaa giorde noget gaat, som hand hassde giort for hannem. Hannem bleff meget fød Ese Kong Rings Daatter aff Norge. Men hand torde dog ikke lade bede om hende, thi hendis Fader vilde ingen mand giffue hende, den som hassde beuist synderlige Mandoms gierning. Hand holt

et aff it ærligt Mandoms ryete, som mange nu holde aff størst Gods Rigdom. Der faare maatte Kong Omund ryste sig til Skibs aff sin mact, oc reise selff personlige til Norge, at indlegge Pris oc Ære sin styrcke, oc met Herreskiold indtage Kong Rings Land oc Rige. veyen giestede hand Kong Odde aff Jather hærret, huilcken klagede offuer Kong Rings vold oc wræt, som hand offte hassde beuist, at ge hans Land fra hannē. Thi drog Kong Omund frem, oc vdi Kong s frauerelse, som da vaar paa Søroffueri vnder Hybernland, lt hans Kongelige Gods oc Liggendefæ til Byte, oc met Oddis hielp log alle hans Slect oc Frender, dog vilde hand aldrig røre hans Vnatte, eller offuerfalde nogen hob som vaar mindre eller suagere end . Det hassde hand lært aff sin kiere Fader, at hand skulde stride met tig Dyd oc icke met vold oc grumhed. Dissimellem hende sig at Ring kom hiem til Norge, thi beridde Omund imod hans tilkomit saare høyt Skib, at mand kunde skiude ned aff det paa Fienderne, aff it Slaat eller Vaald. Hand giorde Atyle Skonings Sønner nthe oc Thole til Styremend oc Skipper der paa. Der Ring det kom, drog hand imod hannem met den mindste part aff sine Skib, oc nn største part angribe Fienderne paa Ryggen. Men Omund formede sig icke, der Odde paamindte hannem om Rings treedskhed, oc strax hemeligen bort de som skulde tage imod Fiendernis baghold, oc t Atyle Skoning at møde Kong Ring. Atyle vaar mere dristig end salig, hand tabte Slaget, miste sit Folck, oc maatte rømme hiem til ne. Kong Omund rystede sig paa ny met Oddis hielp, oc drog angang vd met sin Flode, at stride imod Kong Ring. Atyle bleff mint her om vdi en Drøm, oc kom hannem til vndsetning, at hand afstryge den skam, hannem tilforn vaar offuergaaen. Der met sick Omund en lycksalig Seyr offuer Ring, huilcken paa sit yderste, der vaar nu aldelis maaleloss aff sit store Bane saar, saa paa Omund, hannem sin Haand, oc begerede hannem met saadant Tegn til sin ger. Hand vilde da gladelige dø, effterdi hans Daatter maatte be- saa mectig en Herre til Ecte. Samme øyeblick hendøde hand alt giensuar. Omund græd for hannem, tog selff den ene hans ter, oc gaff Homothe hans tro Stallbroder den anden.

Kong Omund dræber Kong Ring, oc ecter hans Daatter.

Vdi disse dage vaar en offuer all maade dristig Jomffru vdi , ved nassn Jomffru Rusle, som førde Krig oc Trætte imod sin broder Kong Thronde om hans Land oc Rige. Hun fortrød at Omund skulde hassue noget Herredom vdi Norgis Rige, thi feidede Danmarckis grentze oc indbyggere, huorsomheldst hun saa sig sage. Omund kunde det ingelunde fordrage, oc sende nogle tnere oc Krigsmend bort, at formene hende saadan sin dristig- Der Rusle hassde nedlagd dennem, fick hun saa stort it mente strax at hun vilde indtaget all Danmarck. Thi falt Halland, oc bleff der vddressuen aff Landet aff Kongens aff- Hassuitzmend, Homothe oc Thole, oc flyde til Skibs, oc vndkom Skib, de andre komme Fienderne til Byte. Vdi Søen mødtis hun

Jomffru Rusle en Skioldmø aff Norge.

Kong Tronde i Norge, aff huilcken (maa skee) at Trondhiem hassuer sit nassn.

tis hun met sin Broder Thronde, huilcken bleff offueruunden aff hende, oc maatte rømme allene offuer Dofre Field. Det som hun tabte imod de Danske, det vant hun igien aff sin broder. Der Omund spurde saadant om hendis Reise oc Færd, drog hand til Norge met sin gantske Skibs Flaade, oc reiste ved Homothe oc Thole mand aff Hus vdi Thelemarcken, huilcke dreffue hende aldelis aff Landet, hen til nogle vdøer vdi haffuet. Der kom de Danske offuer hende, forfulde hende, oc ødelagde største parten aff hendis skib, oc finge meget skønt oc herligt byte vden deris fare, met Fiendernis store skade oc forderffuelse. Der Rusle flyde saa hasteligē met nogle faa sine skib, kom hendis Broder wforuarendis oc slog hende ihiel. Hand fick siden hendis Land til en foræring aff Kong Omund. De andre bleffue straffede paa deris Gods oc Penninge, oc droge saa huer hiem til sit behold vdi Norge.

Dofre Field.

Rusle bliffuer offueruunden oc slagen.

Troskab.

Der Thørie oc Biørn, Ruslis tro Mend, spurde vnder Hybernland som de laae paa deris Røffueri, huorledis det vaar gaaet Rusle, droge de strax til Norge at heffne hendis død, som de haffde suoret hende vdi sin velmact. De vdbøde Kong Omund til Kamp. Men Homothe oc Thole bøde sig frem i deris Herris stæd. Thi loffuede Kongen deris Troskaff, men vilde dog icke ladet skee effter deris vilie. Thi det holtis for en stor skam vdi fordom tid, at en Konge skulde necte nogen en Kamp. En Førstis oc Herris største Pris oc gode rycte stod vdi Mandoms gierning, oc skattedis icke effter hoffmodig Bram oc Rigdom. Paa det sidste det alle Kong Omunds gode Mend bade hannem hart, tilstedde hand Homothe oc Thole at giøre hans forfald. Vdi denne kamp bleff Biørn slagen, oc Thørie bleff gantske ilde saaret, huilcken Kong Omund tog siden, der hand kom til sin førlighed, vdi sin Tieniste, oc giorde hannem til en Høffuitzmand vdi Norge.

En Kongis loff oc gode Rycte.

Kamp.

Omund tuinger Venden.

Siden nectede de Vendiske Lande at giffue Kong Omund sin Aarlige oc tilbørlige Skat, oc ihielsloge hans Legater, oc giorde indfald vdi Jutland. Thi mødte Kong Omund dennem, oc fick paa en tid Seyrinding aff siu deris Konger, oc tuingde dennem at vdgiffue deris fordnaanlige Aarlige Skat.

Sterckodder vil icke dø straadød.

Sterckodder den naffnkundige Kempe, om huilcken wi offte hid indtil haffue talet i denne Danske Historie, vaar nu saa alderstigen, Blind oc skrøbelig, at hand kunde icke tiene lenger met andre Kemper for Klæde oc Peninge vdi nogen Herris Gaard. Thi tenckte hand ved sig selff at det vaar hannē best, at hand vdualde sig selff friuillige en ærlig Død, end det at hans Alderdom skulde icke formørcke hues Mandelige gierning, hand haffde bedreffuet vdi sin vngdoms velmact. Oc effterdi hand haffde dræbt saa mangen fin Kempe, vilde hand icke selff dø straadød, men hellere falde for en erlig mands Haand, end forbie sin yderste Alderdoms offuerfald. Saa haanligt vaar det fordoms Krigsmend, at dø paa Sengen af Hælsot. Der faare hengde Sterckodder det Guld om sin Hals, som hand fick for Kong Oluffs Død, at hand der met vilde beuilge en duelig Krigsmand, som skulde forkaarte hannem sin Alderdom. Hand mente at det Guld kunde ingensteds bedre anleggis, end vdi saadan maade, at huad hand haffde taget til løn for en andens Død, det samme skulde nu vere

☞

Aarsage til hans egen Bane. Hand bant it gaat Suerd ved huer side, oc hydde sig ved tuende Staffue. Der kom en som bespaattede hannem, oc ud hannem deele det ene Suerd met en anden god Broder. Sterckodder ud hannem komme til sig, oc støtte strax det ene tuert igennem hannem. Der næst kom hand frem vdi en Skou, som Hather Lennis Søn (huilcn Lenne hand i sin anger for Oluffs Mord ihielslog) vaar vdi Jact. Der Hather saa hannem, sende hand tuende sine Ryter vd offuer hannem, hastelige forskrecke hañem. Sterckodder greb til Værie, oc slog dem begge ihiel met sine Staffue. Der Hather det saa forfærdedis hand offuer saa mit Spectackel, oc red nærmere til hañem, kiende hannem, oc atspurde om ud vilde icke byte sine Staffue bort for en Vogn. Sterckodder kiende Hather, men suarede hannem met stor vrede, siungendis effter denne mæling: Mig dragis vel den dag til minde, at ingen skulde spaattet mig ungdomis, men nu maa ieg tage meget til tacke for min Alderdom skyld. Li- Alderdoms Vanlycke oc Elendighed.
ligsom it hastigt Vand flyder bort oc kommer icke igien: saa forgaar Menniskens Alder, indtil Alderdomen ender alting met Døden. Alderdom oc Elde komme met megen vansnilde. Hun borttager Hyld oc Lød, Sprog oc Gang, Tale oc Forstand, oc vdslætter merckelige Konsters oc mandelige gierningers Rycte. Legemet begynder at helde, Aanden vorder svag, Hukommelsen forgaar, Hoste oc Siugdom fødis, Tenderne affslide, oc Maffuen vansmectis, alting forandris oc kommer paa ny skick. Dette lærer ieg nu først paa mig selff, Øyne oc Tungen feile mig, oc min Vanmegtighed er saa stor at ieg maa styde mig paa en kæp. Der er ingen som haffer Opsium eller omhu for mig gamle vdleffuede Krigsmand, vden saa er Hather er for Haanden oc vil hielpe mig. Huo hand en gang giffuer sin Hathers loff.
Ære, den elsker hand fuldkommelige oc varafftelige aff hiertet vden skrømte. Hand er baade en duelig Krigsmand, oc en runder Herre mod sine Tienere oc gode Venner, som indlegge nogen Pris oc ære. Hand sparer ingen Møye paa dem som beuise sig Mandelige. Hand er oc selff saadan en frimodig Herre, at hand tør see sin vrede Fiende vnder Øyne, oc er endnu almindelig kommdt aff Marcken for nogen sin wuen. Oc der som ieg ellers mindis da er hand født i den tid, at hand skal omgaaes sin gantske liffs tid icken med Krig oc Aarlog. Jeg haffuer ocsaa veret en Krigsmand vdi mine vnge Dage oc fult Krig oc Leire effter vdi min velmact. Jeg haffde da ingen stør- Sterckodders idret i sin velmact.
re end giffue hug vd, oc tage hug ind igien. Huor offte haffuer ieg seet mangen vred Kempe, mangen mectig Høffdings blod, mangen ærlig mand Blod oc offte vilde Diur ædt mangen stolt Helt vdi Marcken. Jeg haffde ofte merit vdi stor liffs fare. Nu haffuer den Kempe kløffuet min Hielm med sin Pande, nu haffuer en anden hugget igiennem mit Harnisk, igiennem min Leffuer oc Lunge hengde vden mit Liff. Met dette Suerd haffer jeg høyre haand skrabt oc raget mangen Helt baade Hud oc Haar aff sine Hoffuit.

Da Sterckodder haffde end sin tale, suarede Hather hannem oc sag: Hvorfor kommer du Danske Poet til off? Est du nu vorden saa macte- Alderdom.
mel, at du kant icke gaa vden Staff? Borte er all din Styrcke oc Hukommelse, Røst oc Deilighed. Du est baade grum oc gammel,

oc seer ilde vd i alle maade. Ligeruis som it Skib, der lang tid haffuer veret brugt, det stincker oc reffner paa det sidste, oc bliffuer aldelis afflagd: Saa er Alderdom den Haffn, vdi huilcken megẽ sorg, liden glæde, stor suaghed, ingen forbedrelse forsamler sig. Du haffuer nu den Giest, du videkiende graa Hoffuet, som forbiuder dig at skemte, at lege bold oc plocke nødder. Dig tiener intet bedre, end at du selier det ene Suerd, oc kiøber dig enten en Vogn, eller en god Hest. Magligere er det for de gamle, som Fødderne ville icke staa bi met, at de fare til Vogn eller Hest. Der som du sparer nu dette Suerd, huilcket dig er dog intet nyttigt, maa vel skee, at der kommer en Skalck offuer dig, oc tager det fra dig, oc giør dig der met din Bane.

Sterckodder taler haarde ord til Gather.

Sterckodder suarede oc sagde: Du taler mange forfengelige oc daarlige ord, som icke burde at sigis for ærligt Folck. Huor faare skulde jeg kiøbe mig det til for Skenck, det som mig hørde oc burde met rette aff Naade, for min gamle tieniste her i Danmarck? Jeg skal gaa oc vandre paa mine Been, oc bruge den Rættighed som Naturen haffuer forlaant mig, oc icke affhende mig saa skammelige mit gode Suerd for noget Kiøb, for løn eller bøn. Det stode dig bedre at du viste mig paa den rette vey, end at du bespaatter mig gamle Mand, oc haanligen foracter mine vngdoms ærlige oc Mandommelige gierninger. Huorlunde tørst du begere mit Suerd, som er din styrcke alt for færdigt. Dette suerd er icke vært, at det skulde bindis ved en taabelig Suinehiurdis eller Fæhiurdis side, som veed intet andet end lege paa en seckepibe, oc driffue Fæ oc Faar aff Kornet. Oc maa vel skee at du est selff en aff dette Selskaff, som gierne side hos Madgreden, oc dyppe deris Brød vdi det fæde saad, oc slicke siden deris fingre. Du veedst bedre at sla en neder vdi Asken oc soffue Middags søffn paa bencke oc bestille huad som til Steggersit hører, end bruge Bue oc Suerd vdi Krig oc Aarlog. Du tørst icke see vd aff en dør, du hiemsødning oc leckere Bondetienere, som maatte vel æde Been oc affskredning met Fæhundene. Huor faare komst du icke til mig oc begerede mit Suerd, der ieg tre gange frelste Kong Omund Olufssøns liff? Der vaar ingẽ i all den hob, som lod en Haand paa mig: enten brød ieg deris Suerd, eller nedslog alle mig giorde nogẽ modstand. Huad skal ieg sige aff den Curlands krig, der jeg lærde mine Stallbrødre at gaa paa træ Sko, imod de fod Angle som Fiderne hafde kast for oss? Huad skal ieg berømme mig aff Hame, Rinebackssøn, oc de andre mange Kemper ieg haffuer offueruundet? Jeg haffuer tuingd Curlenderne, Estonierne oc Semgalenderne. Vdi Telemarck lærde de mig at kiende, huad Jern Kølffuer kunde vederquege en skallkarls Hoffuet pande. Jeg lærde ocsaa den Tydske Suertings Søner, Ingilds Suogre, at dricke falske dricke, oc glædis aff det forrædelige mod, som deris Fader bedreff paa den frome Herre Kong Frode. Jeg vaar ocsaa icke vdi mindre fare, der ieg slog siu Kemper ihiel paa en tid for Jomsborg Helgis skyld. Min Maffue oc Induol flød vd aff Liffuet, oc stæden for slog Kemperne vidner her om, thi den bær aldrig Græs effter denne. Siden offueruant ieg Kerris Skibs flaade, oc ihielslog Vaze, straffede løssactige Smed, oc dræbte Visine, Item fire Leris Søner, ocsaa de Kemper aff Biermeland. Førsten aff Hybernland tog ieg til fange, oc plaadede hans Hoffuitstad Duflin. Det staar endnu vdi Mande minde, huor

Sterckodder berømmer sig aff sine Mandelige gierninger.

ieg be

ig beuiste mig vdi den sidste store Suenske Krig, som stod paa Brauels He-
e. Oc huad vil ieg mere opregne aff mine Mandoms gierninger, som ere
ere oc større end tid eller tale kunde recke til at fortelle? Gierning er
ere end ryctet, oc Mandom mere end ord oc tale kunde vere.

Siden der Sterckodder fornam aff Hather at hand vaar Lennis Søn, oc
at aff velbyrdig oc ærlig affkom, bød hand hañem det Guld som hans Fader
af hannem for Kong Oluffs død, at hand skulde hugge hans Hoffuet aff
sem. Thi hand haffde lenge begieret at falde for Ædlings oc icke for Træls
nd. Oc paa det hand kunde diss ydermere forbittre hañem, bad hand han-
n tracke paa sin Faders død, oc hessne den paa hannem met en frimodig
nd. Hand sagde at hand giorde ret, oc vaar Naturens tienere, i det hand
det Træ som for Alder kunde icke staa lenger met fruct. Gammelt træ
det første ødeleggis, men de vnge Træ skulle elskis. Det som mand
vndgaa, det er bedre mandelige offuerstaaet, end lenge met fryct
det er da den fauriste tid at dø, naar mand kædis at lessue, at wlyc-
dgang kunde der ved formindskis oc icke formeris. Der hand dette
sagd, tog hand Guldet aff sin Taske, oc antuordet det fra sig.

At lessue for lenge er kedsommeligt.

Hather lossuede Sterckodder at giøre hans begering fyldist, oc bleff lystig
modig, baade aff dette megle røde Guld, oc saa at hand kunde hessne sin
d død. Sterckodder gaff hannem Suerdet vdi Haanden, oc racte dri-
e Halsen frem, oc bad hannem hugge mandelige der paa: oc sagde at der
hand kunde springe imellẽ Hoffuedet oc kroppen før end den falt, da skul-
nd blissue skadefri for alle Vaaben oc Verie. Huad heller Sterckodder
dette vdi en god Mening, eller ocsaa at hand vilde hessne sig paa han-
at Kroppen skulde sla hannem ihiel vdi springet, det kand ieg icke sige
. Hather hug frimodelige hans Hoffuet aff hannem, oc der det falt vdi
bed det end da vdi Jordẽ, oc gaff sin grumheds art oc ildske natur til-
Men Hather befryctede sig for suig oc forræderi, oc spranck icke effter
nd, oc maa vel ske, der som hand det haffde giort, da haffde det kaastet
. Siden beskickede hand denne edle Kempe en hederlig Jordefærd,
orligt vaar, oc begroff hannem paa Roliungs Hede i Skone.

Sterckodders vnderlige endeligt.

Roliung.

Siuord XLIII.

Siuord.

Eg befinder at Kong Omund døde vdi god Fred oc
Rolighed, oc lod effter sig tuende Sønner, oc lige saa mange
Døttere. Siuord den eldste Broder tog allene Riget effter sin
Fader. Thi Butsle hans Broder vaar end da en meget vnger
Kong Gøthar aff Suerige sende Ebbe Sibbessøn til Danmarck, at
sine vegne til den ene Kong Omunds Daatter, til huilcken hand
et stor Kierlighed, for det rycte som gick aff hendis store deilig-
e bestyrede oc vdrette alting snildelige oc lyckelige, saa at det gick
Herris begiering, oc alting bleff besluttet saa nær som indtil de-
ps Høytids stæd oc tid. Kong Gøthar befryctede at giffue sig
en i fremmede Land, thi begierede hand at Bruden maatte han-
ved Ebbe sin tro Mand oc visse Legat. Paa Veyen til Dan-
Ebbe met sine faa Tienere oc ringe selskaff paa Landbygden i
vdi en By som en Aa skilde tuende Brødris bolige fra huer andre.

Kong Gothar aff Suerige beiler til Kong Siuords Syster.

Stort forræderi.

Disse tuende Brødre omginge met hemeligt Mord oc Røffueri, oc haffde ophengd i deris Hus en Bielcke beslagen met skarpe oc huasse iern Pige, huilcken de stilde oc regerede met Liner oc Baand, at de kunde lade den falde ned offuer deris Giester, oc sla dem Halssen i tu naar de soffue. Med saadant Forræderi haffde de omkommet mange Menniske. De vndfinge Ebbe met sit Selskaff gantske venligen, oc effter at de haffde giort Raadere, beridde de dennem en Seng hos Fyrsteden, der som Bielcken hengde dem offuer Halssen. Der Værten vaar vdgaaen met sit Folck, formerende Ebbe huad paa færde vaar: thi bad hand sine Stallbrødre, at de skulde staa op, oc legge sig vaagne paa en anden stæd, de skulde fornemme stort gaffe der aff. Der vaare nogle fremmede vdi følge met Ebbis folck, de vilde ikke giøre effter hans raad, oc bleffue der faare strax i samme stund slagen met bielcken, som de skalckactige forrædere lode hastelige nedfalde offuer dem.

Lycke oc wlycke.

Siden kome de met lius at randsage huorledis det vaar gaaet Ebbe, for hans skyld de haffde besynderlige anræt dette Bad, oc bleffue strax en part paa den slagne aff Ebbe, men en part bleff hañem for sterck, oc ihielslog hans Stallbrødre, saa at Ebbe kom paa det sidste neppelige paa en liden Baad met stor liffs fare for issebrud, offuer Aaen, oc drog der fra til Kong Gothar oc fortalde hañem sin wlyckelige reise. Thi mistenckte Kong Gøthar Kong Siuord, oc drog ind met sin krigs mact i Skone at heffne sig, oc nødde hañe til at fly hen offuer til Jutland, oc tog hans Syster fangen tilbage met sig.

Krig imellem Suerig oc Danmarck.

Vdi Jutland fick Kong Siuord den trøst oc ære, at hand som mangen vaar offueruunden offueruant der de Vender, dog den Seyr var icke languarende. Thi de Vender toge sig en Høffuitzmand, oc kom met hast tilbage, oc først offueruunde Kong Siuord vdi Fyn oc siden i Jutland, saa at hand bleff aldelis affskildt baade met Jutland oc Skone, haffde ickon Øerne, som ligge imellem begge Landene. Hans Søn Sumerick bleff fangen aff Fienderne met sine to smaa Systere. Den ene dem bleff solt de Norbager, den anden bleff kiøbt oc ført til Tydskland.

Danmarck staar vdi stor vaade oc fare.

vdi fordom tid soldis oc kiøbtis mange Jomffruer til Giffermaal fremmede Lande. Det vaar da ynckeligt oc iemerligt at see oc høre, at Danmarckis Rige, som vdi saa mangen god Dag saa Mandelige haffde forsuaret, oc met saa mange wtallige herlige Seyer formerit oc naffnedig giort, at det nu for en wduelig Mands skyld vaar kommen til ne fornædring, oc faldet fra størst Ære til saa spaattelig foract, at skulde nu selff vdgiffue den skat som det tilforne haffde indtaget. Kong uord skammede sig selff, oc bluedis ved at bære Danmarckis Kronne Kongelige Spir, at hand saa offte wlyckeligen oc slemmeligen rømmede Marcken for sine Fiender. Hand søgte flitteligen Aarsag, at hand skulde komme aff denne Verden met nogen føye ære, førend hand skulde aldelis baade Riget oc sin egen Ære. Thi rystede hand sig aff all sin wmact, oc lod Simon Kong Gothars Høffuitzmand offuer Skone, de oc tilsige obenbare Feide. Hand begynte sin sag met daarlige anfald, slog alligeuel Simon ihiel, met største parten aff hans Folck, men miste selff sit Liff, oc kunde dog icke vinde sit Fæderneland Skone.

Sorg oc mistrøst.

Dissimellem holtis Jarmerick met Gunde, som vaar

met hannem, vdi Fengsel hos Kong Ismar aff Venden. Oc kom-
maa det sidste der vd, oc bleffue hen sætte til Bonde arbeide, oc siden ta-
der fra for deris skickelige dueligheds skyld, at vare paa Kong Ismar
Oc der de skickede sig troligen oc ærligen vdi alle maade, bleffue de
agne fra den ringste til den høyeste ære vdi Kongens gaard, at Kon-
sætte dem vdi sit raad, oc holt dem vdi sine ypperste Venners tal. Jar-
ffuede sig her hos, naar aarsagen begaff sig, vdi atskillig Krigsbrug
ffuerck: saa at alle mand forundrede sig paa hannem, vndertagen
ingen allene, som mistenckte hannem for sin snildhed oc forstand.

Jarmerick Kong Siuords Søn ophøyes hos Kong Ismar i Venden.

Det hende sig en gang, at Kong Ismar beskaffede sin affdøde
en hederlig Jordefærd, oc beridde der til it stort Høytideligt
, oc haffde befalet Jarmerick met Dronningen, nogen anden
bestilling at vdrette i sin fraverelse. Thi forgætte Jar-
huad der skulde giøris. Hand tenckte at det vaar hannem
fly til Danmarck sit Fæderne Rige, oc besøge sine Sleet oc
nd lessue i allerstørst vellyst oc ære vdi en fremmet Kongis dag-
ste oc Trældom. Hand viste vel, at Dronningen haffde sterck
alle Fanger, at ingen skulde vndkomme. Der faare paa det at
t snig oc listige paafund kunde driffue det som hand icke kunde
t mact, tog hand Vegre oc Halm, oc flætte dem tilsammen effter
Menniskelig skickelse, som Bønder pleie at sætte iblant Korn,
der met Fule oc Diur aff Vangene. Hand sætte en lessuendis
vdi, oc at det skulde vere hannem selff mest ligt, suøbte hand det
Klæder, oc befol sin Stalbroder Gunde, at bære det ind vdi Sa-
faare Dronningen, naar Hunden begynte at hyle, at det vaar Jar-
som vaar vorden affsindig. Der Dronningen den saa, oc hørde
skrig, mente hun, at det skulde veret Jarmerick, oc bad Gunde fø-
ne Menniske hasteligen vdaff Huset fra sig. Gunde giorde effter
befalning, oc lagde Hunden hen paa en Seng, ligeruis som det
det Jarmerick selff. Vdi midler tid tog Jarmerick alle Kongens
oc Elenodie, oc nedgroff dem paa en hemelig sted, at ingē det saa
Gunde skenckte Vecterne offuerflødelige Vin, oc der de vaare
haade druckne, hug hand Hoffuederne aff dem, oc lagde huer sit
mellem sine Been, dem til diss større oc ydermere forhaanelse.

Jarmerick rømmer aff sit Fengsel met sin Stallbroder Gunde.

Dronningen bleff opuact aff saadant Bulder, oc i det som hun
Dørren at forspørie sig, igennem stack Gunde hende met sit
Thi vende hun sine Øyne vredeligen til hannem i sin Døds time,
Det som mig haffde veret lenger Liff faare lagd, du skulde inge-
Forræderi kommet wstraffet aff Landet. Siden ginge Jar-
lende til det Hus, som Kongen sad drucken met sine gode Gie-
Ild paa alle fire Hiørner. Nogle besindede sig, oc komme
sig til deris Heste, oc forfulde dennem paa ferst fod. Jarme-
forlode deris Heste, der de nu vaare trætte, oc skiulte sig
til de som iagede effter dem kom paa Broen, oc den brast vn-
fulde der igiennem ned i Vandet, oc bleffue drucknede eller
Haand. Thi de haffde tilforn hemeligen hugget oc for-
for dem, oc beridt dem dette Bad.

Listigt anslag oc paafund.

Saaledis

Saaledis fuldkomme disse to vnge Herrer, met dristige Mands hierte, deris snilde paafund oc forsæt. Der de vaare mit paa dybet met Skibet, komme nogle Landens indbyggere, oc raabte effter dem oc sagde: Du som i ville vende tilbage, da ville wi keise eder til vore Herrer oc Fø[illegible] Thi det holdis effter gamel sæduane iblant oss, at huo som dræber Kongen, skal sidde i Kongens stæd. Saadan falsk tale oc faure ord lystede Jarmerick oc hans Stallbroder ingelunde at høre, men droge der met [illegible] Venden den næste vey til Danmarck.

Faure ord fryde en Daare.

Buthle.

Buthle XLIIII.

Efter Kong Siuords død holt Buthle sig [illegible] Kongelige Regimentet vdi Danmarck, oc stod det fa[illegible] saa lenge at Jarmerick vaar vdi Venden, indtil ha[illegible] kom vdi Landet igien. Der Jarmerick kom hiem, [illegible] de Danske venligen imod hannem, valde hannem til [illegible] ris Kong, oc Buthle leffuede effter den dag serdelis [illegible] sig selff vden all Kongelig Titel oc naffn.

Jarmundrick.

Jarmerick XLV.

Er Jarmerick vaar komen til Landet oc Ko[illegible] lige Regimentet, effter hans Farbroder Buthle vaar [illegible] sat, komme nogle Suenske Herrer til hannem, oc kla[illegible] haardeligen offuer Kong Gøther, oc begerede bistan[illegible] heffn offuer hannem, fordi hand haffde slaget deris fr[illegible] Sibbe ihiel vden all skyld oc brøde, alleniste for en mistancke hand fick til hannem, at hand skulde krencket hans Syster. [illegible] saadan Aarsage fulde Kong Jarmerick disse Suenske Herrer, oc me[illegible] ris hielp slog Kong Gøther ihiel, oc vant Suerige til Danmarck. [illegible] tuingde Kong Jarmerick Venden met disse tuende Konge Rigers [illegible] mact, oc fangede fyretiue aff deris ypperste Herrer, huilcke hand lod [illegible] ge, oc en leffuendis Vlff hos huer aff dem, som det vaar seduane vo[illegible] dom tid at handle met dem som sloge deris egne Foreldre oc Slect [illegible] Hand vilde ocsaa der met obenbarlige giffue tilkiende den store wtro[illegible] Røffueri sō Vender haffde brugt imod danske Mend. Der næst drog [illegible] bort oc indtog Sembeland, Curland oc de andre omligende Riger [illegible] ster leden. Dissimellem at Kong Jarmerick vaar forhindret [illegible] disse Landskaff, da sloge Tydskene hans Høffuitzmend ihiel, som [illegible] haffde sæt offuer dem, oc giorde indfald vdi Danmarck met [illegible] Brand. Paa hiemfærden mødte Jarmerick deris Flode, huilke[illegible] nedlagde, oc tog det ypperste Folck til fange, oc lod træde it Kabel i[illegible] deris Hase, oc binde til vilde Ørens Rumper, oc slap saa sine H[illegible] paa dem, som iagede dem offuer Moser oc Kiær, Bierge oc D[illegible] saare ynckelige oc grædelige maade. Det gaff alle Tydske en stor f[illegible] se, at de nogen tid lang met stor fryct vaare Danmarck vnder[illegible] Der Jarmerick vaar nu saare Rig paa allehaande kaastelige [illegible]

Suerig vindis igien til Danmarck.

Deris straff som sla deris egne Forældre ihiel.

Stor straff.

hyt, bygde hand it fast Slaat paa en høy Klippe, at foruare der paa
ne dyrebare Clenodie oc Liggendefæ. Hand lod en fast Vaald gaa der
derst omkring, oc mit der paa hafde hand sine bolige, men i det høyeste
arne oc Krigs Værn, oc holt vdi huert serdelis idelig vact nat oc dag.
er vaare fire Porte, en paa huer side, met vnderlig gang oc lyckelse. Der
laattet vaar nu aldelis færdigt effter hans forsæt, indlagde hand der alle
e kaasteligste Clenodie oc Fadebur, oc drog siden til Søes, oc fant for sig
e Brødre aff den Lands egn ved Constantinopel, som vaare opuande aff
mdö ved Krig oc Sørøffueri. Hand lagde strax om Borde met dennē,
til hand paa tredie dag tuang dennem til at giffue sig deris Syster, met
en aff den skat, som de hafde samlet oc taget fra andre Søfarende folck.

Jarmericks Borg eller Skange som nogle mene at være paa Sielm.

Paa denne tid kom Bicke Kongens Søn aff Liffland løs aff disse
eris Fengsel, oc gaff sig vdi Kong Jarmericks tieniste, men hand
at løne hañem ilde met tiden, thi Kong Jarmerick hafde nogen tid
laget hans Brødre ihiel. Hand bleff saare vel holden hos Kon-
bleff paa en kaart tid deelactig vdi alle hans hemelige Raad oc bestil-
g. Oc effterdi Kongē hørde hannē gierne, oc lod oc giorde huad hand gaff
ar, eggede oc skyndede hand hañem til alt Tiranni, Synd oc slemhed, oc
imod dennem som vaare hans egen Kongelige byrd oc affkom. Saa-
heffnede hand sig met hemelige suig, oc giorde Kongen en affgunstig oc
Almue for sin vederstyggelige grumhed oc laster. Her aff foraar-
det oprør, som de Vender giorde imod Kong Jarmerick, oc hand der
lod fange deris Høffuitzmend, huilcke hand lod slæbe aff Heste ved liner
deris Been, oc holt siden Landet vnder dis større tuang oc lydighed.

Bicke Liffender heffner sig paa Kong Jarmerick.

Samme Aar komme hans Systersøñer met stor Krigsmact, oc kien-
ved Danmarckis Rige til Arff, effter deris Morfaders død oc aff-
met saa stor Rettighed, som hand det hafde. Jarmerick offueruant
e vden sin synderlige store skade oc Folckis fortabelse nedbrød oc øde-
eris Slaatte oc Feste vdi Tydskland. Paa veyen mødte de fire Brø-
Grekenland met deris Syster Suauilde, som de hafde tilsagd han-
Met hende holt hand strax sin Brøllups Høytid, oc drog siden effter
aad ind i Tydskland, lod fange oc ophenge sine Systersøñer, oc vn-
ligt Giestebuds skin lockede deris ypperste Høffuitzmend oc Tienere
lod den samme Dom gaa offuer dem, sö gick offuer deris Herrer.

Dronning Suauilde kommer aff Grekenland til Danmarck.

Vdi midler tid vaar kommen vdi Kongens gaard en hans Søn, ved
der, som hand afflede met en anden sin ecte Dronning, oc effter
ning varede flitteligen oc troligen paa Dronningen sin Stiff-
Men Bicke lagde det vd i en anden mening, oc forklagede hannem
er, at hand skulde bedriffue Blodskam, huilcket hand beuiste han-
met falske oc suigelige oplagde Vidnesbyrd. Der sagen vaar
uskyldige Broder vnder Dyne, vilde Kongen icke vere hans
men gaff det paa sine gode Mend, at de skulde sige huad straff
De affsagde alle for en Ræt, at hand skulde rem-
men Bicke allene sagde at hand skulde hengis for saadant
paa det hand skulde icke komme løs oc heffne sin harm en an-
sin Fader effter Land oc Liff. Hand sagde ocsaa at hand
det saa, at det skulde intet komme Kongen til Vanære eller

Broder Kong Jarmericks Søn.

Bicke forrader Kongens Søn.

Bagtale.

Bagtale. Naar de ophengde Broder oc kaste hannem aff Stien, da skulde Kongens tienere holde en Fiel vnder hans Fødder, indtil saa lenge Armene trættis, siden maatte de lade hannem selff staa paa intet. Der met skulde de Kongen vere aldelis wskyldig i sin Søns død. Kongen lydde Bickes raad, oc lod ophenge sin Søn, ligeruis som det vaar faaregiffuet af hannem.

Wskyldighed hielpis ved Jertegn.

Kong Jarmerick lod siden binde Dronning Suauilde til Jorden oc driffue Heste frem oc tilbage offuer hende, at de skulde traadet Halsen eller Hiertet i tu paa hende. Men det sigis, at Suauilde vaar saa [illegible] at [de] wmælende Creatur sparede oc vilde icke røre hendis faure [illegible] met deris haarde oc groffue Fødder. Der Kongen saa saadanne [illegible] til hendis wskyldighed, gick det hannem til hierte, oc vilde ladet hende [illegible] Men Bicke kom løbendis, oc sagde, at hun giorde det met Traaldom; Hestene kunde icke skade hende, saa lenge hun laa paa Ryggen. Han viste vel, at hendis Ansictis deilighed frelste hendis Liff. Oc lod hende [illegible] faare omuende imod Jorden met sit bare Ansict, oc bleff saa ynckelig traaden ihiel vnder Hestenis fødder.

Jertegn.

I det samme kom Broders Hund frem faar Kongen, hyle [illegible] gaff sig saare klagelige. Desligeste hans Høg begynte at riffue [illegible] aff Brystet paa sig vdi Kongens nærueresse. Der aff kom Kong [illegible] saadan tancke, at der som hand icke fick andre raad her til met det [illegible] at løse sin Søn aff Galien igien, da skulde det gaa hannem som den [illegible] derløse Høg, at hand skulde dø Sønneløss bort vden liffs Arffuing.

Forræderi.

Der Broder vaar forløst fra Galien, befryctede sig Bicke, at [illegible] vilde gaa vd offuer hans Hals, om hans skalckhed kom til lius oc [illegible] re dag. Thi drog hand hemeligen til Constantinopel, at forkynde Suauildis Brødre, huorledis til vaar gaaet met hende, oc bad dem met det [illegible] heffne hendis wskyldige oc ynckelige død. Siden drog hand tilbage [illegible] Kong Jarmerick, oc sagde hannem, at hand haffde forfaret til [illegible] Dronning Suauildis Brødre vaare paa veyen til Danmarck [illegible] Krigsmact, at heffne deris Systers død. Thi torde Kong Jarmerick icke møde dem vdi Marcken eller Søen, oc forlade sig paa sine [illegible] saatte, men gaff sig ind paa sin Befestning met sit beste Krigsfolck. [illegible] Murene omhenge paa alle sider met forgylte Skiolde, Harniske [illegible] haande slags Vaaben oc Verie. Lycken vaar de fremmede gestre[illegible] uildis Brødre icke blidere, end at deris eget Folck myrde sig selff [illegible] ten vdi it Oprør, som skeede aff wenighed for Roff oc Byte at [illegible]

Traaldom.

Der met mistrøstede de sig at kunde storme Kong Jarmerick Huset [illegible] mact, oc raadførde sig der faare met en Troldkone, ved naffn [illegible] huilcken forblindede Kongens folck, saa at de offuerfulde huer [illegible] indbyrdis. Der Fienderne det saae, stigde de offuer Voldene, [illegible] Porten, oc komme ind paa Kongen oc hans Folck, oc sloge ihiel [illegible] nem som de kunde offuerkomme. Da gaff Othin sig ind mit [illegible] nem, oc effter sin gamle Frombed vndsætte de Danske, oc gaff [illegible] siun igien. Hand paamindte dennem ocsaa, at effterdi disse [illegible] vaare skadefri for Suerd oc pil, at de skulde bruge haarde oc [illegible]

dennem. Der met sloge de huer anden paa begge sider, at ingen aff m vndkom met Liffuet. Kong Jarmerick haffde mist baade Hen- Fødder, oc velte sig selff frem oc tilbage iblant disse blodige Kroppe, hand opgaf sin Aand oc døde.

Broder XLVI.

Broder.

Ong Jarmericks Søn, Broder, tog Landet oc Regementet effter sin Faders affgang. Hand vaar aldelis wbequem til saadan ære oc Kongelig mact at føre. Thi bedreff hand ey heller meget merckeligt, oc giffuer oss ingen wmage, at beschriffue nogen hans fromheds eller Mandoms gierning.

Siuald XLVII.

Siuald.

Efter Kong Broder fick Kong Siuald Riget oc Regementet. Hand regerede lang tid, dog der findis aldelis intet antegnet, huad hans gode eller onde idret haffue veret. Hand haffde en Søn ved naffn Snie, huilcken begaff sig paa Sørøffueri vdi sin Faders Alderdoms tid, oc forsuarede icke alleniste sit Fæderneland, men oc- nt tilbage met Herre Skiold huad som vaar der fra taget. For Mandom, som hand beuiste, bleff hand hyllet oc kaaret met Mands samtycke til Kongeligt Regemente vdi sin Faders stæd.

Snie XLVIII.

Snie.

Er Snie bleff vdvald til Kong vdi Danmarck, dempede hand strax vdi begyndelsen de tuende hoffmodige Kemper, Eskild oc Alkild, oc met den Seyr hand fick offuer dennem vant hand Skone tilbage, som nogen tid lang haffde veret skilt fra Danmarckis Krone. Kamp.

Siden begynte hand at beile til Kongens Daatter aff Gylland, oc meligen sine Bud til hende, at forfare hendis sind oc vilie. Men Fader tog Budene op, oc lod dem henge oc lide straff, at de icke be- vdrette saadan hemelig bestilling. Dette fortrød Kong Snie, hand ind i Gylland met sin Krigs Hær, oc møttis met Kongen, met hannem saadan indbyrdis Pact oc vilkaar. De skulde frem- deris dueligste Kemper til Kamp, oc effter som Lycken gick dennem imod, da skulde enten aff deris Herrer vinde den andens Rige eget. Lycken vaar Kong Snie blid, at hans Kemper nedlag- Kamp. Gylland vindis til Danmarck. Kemper, oc vant der met Gylland oc Smaalandene til

Kong Snie formerckte at samme Gyllandiske Konge sin Daatters sind fra hannem til Kongen aff Oplandene

vdi Suerige, vdsende hand atter en gammel Staadere, klædt vdi palt
Klæder, som skulde tigge oc trygle paa Veyen, indtil hand kom Kong
Daatter Mundeligen til ords oc tale. Staaderen drog bort, oc kom
det sidste for Kongens Port (som sæduanligt er) at side. Der føyede
Lycken icke verre, end at Dronningen gick frem for hannem, oc hand v
forsømmelse met sactmodige lempe oc røst sagde til hende: Kong S
elsker eder. Dronningen merckte vel disse ord, lod sig dog huercken
mercke paa gang eller Ansict, men gick sin vey, ligeruis som intet h
de veret. Hun skyndede sig tilbage met hast, oc i det som hun gick frem
Staaderen, suarede hun gantske sactelig oc sagde: Jeg elsker den mig
sker. Der met gick hun bort den Første dag. Staaderen bleff glad
hiertet, oc kom anden dagen for Dørren at side, oc sagde, der Drom
gen gick atter frem for hannem, effter sin vijs sactmodeligen til hen
Ynsk vil haffue naffngiffuen stæd. Dronningen gick bort oc holt sig som
tet vaar, men der hun kom tilbage sagde hun: Jeg kommer met det fø
til Bøckerør. Der Staaderen formerckte at hun vilde røme fra Kon
til denne forneffnd stæd, spurde hand siden som tilforne, paa huad tid
vaar ventendis: Hun suarede hannem facteligen oc sagde: Vdi Vi
rens begyndelse. Dronningens Jomffruer oc Tienere som effterfø
hende oc hørde noget aff denne hendis tale, de hulde det for en skem
galnskab, som vaar hendis beste aluere oc snildhed.

Snildt anslag.

Bøckerør.

Kong Snie forlocker Dronningen aff Suerig.

Kong Snie fortøffuede icke lenge effter disse visse tidende oc kundø
førend hand lagde ind for Bøckerør, oc tog der Droningen vdi sit S
som vaar vdgaaen fra Kongen met hans Clenodie i den mening (som
haffde faare giffuet) at hun vilde toe sig vdi Stranden. Effter denne
vaar languarende oc vnderlig Krig vdi siu samfelde Aar imellem
tuende Konger. Den ene eskede oc begerede sin rette oc ecte Dronning
anden, som haffde taget hende met sin fri Haand, vilde ingelunde
re oc miste hende.

Dyrtid.

VDi denne Kong Snies tid varede disse nogle effterfølgende Aar
store dyre tid, som mand veed endnu aff at sige paa denne dag.
Jorden gaff icke sin Aarlige oc sæduanlige grøde aff sig, for stor wti
værlig skyld. Da paa det Kongen kunde i nogen maade formilde oc
leske den haarde tid, bød hand offuer alt Riget, at ingen skulde fordri
til at findis vdi nogen Druckenskaff. Hand affskaffede alle Gilde oc G
bud, oc formente huer oc alle at brygge Øll aff Kornet saa lenge
dyrtid stod paa. Saaledis vilde hand fortage den almindelige onde
kenskabs sæduane, som end da ocsaa vdi hans tid haffde taget offuerh
at mange fandis som wnytteligen fordaaiede meget met wstickelig
huilcket kunde vendis til en langt bedre oc bequemere brug, til fattige
tørftige Folckis vnderholdning oc vederquegelse.

Druckenskab vdi fordom tid.

Her befandis da en affskummet Leckere oc Dranckere vdi
som sørgede oc gremmede sig for denne ny vdgiffne Kongens Low, v
paa saadant it drucket Raad oc letfærdigt Paafund. Effterdi
hannem forbudet at dricke sig drucken, da søb hand met en Skee,
lenge hand kunde huercken gaa eller staa. Der Kongen straffe
ten

Letfærdigt paafund.

or saadan wskickelighed, suarede hand oc sagde: Jeg holder io stren-
, naadige Herre, det i haffue befalet, thi ieg dricker nu ingen store
om tilforne, men behielper mig met en Skee oc Øl det beste ieg kand.
n truede hannem oc forbød hañem, icke alleniste at dricke, men ocsaa
e. Dette arrige omflot kunde icke end da regere offuer sin egen Bug,
mt paa it nyt paafund, at hand kunde sømmeligen giøre det som eff-
ien vaar wsømmelig. Hand bløtte Brød vdi Øllet, oc aad sig saa
n metter oc drucken til lige. Thi lod Kongen anden gang indkalde
a for sig, oc fick dog ingen anden suar aff hannem, end at hand
ig i ingē maade at haffue offuertraad hans Kongelige befalning met
lyst eller offuerflødighed: Effterdi Louen forscriffuer visse maade hold, oc tilsteder at æde huad oc huorledis mand vil, oc forbiuder Drick oc Druckenskab. Da giorde Kongen sin Ed oc forplicte sig l sin Lycksalighed oc velferd, at hand skulde miste sit Liff, om mdis noget saadant met hannem effter denne dag. Men denne iffne Krop oc slemme Suin vilde dog heller dø, end affstaa sin nskaff, oc heller miste sit Liff end sin vellyst. Hand lod obenbarli-
gge Øll aff Korn, oc effterdi hand kunde ingen videre vndskyldning
k, drack hand rundelige aff alle slags dricke Kar, icke vdi mørck oc
men vitterligen vdi alle mands Aasiun, oc actede icke huo det saa
iste. Hand brugte nu saa meget sin dristighed, som hand tilforne for-
paa sin Treedskhed, oc vilde heller straffis paa sit Liff aff Kongen,
de sig forbedris vdi ædruhed oc dueligheb aff trussel eller paamindelse.
n lod hannem tredie gang indkalde for sig, oc atspurde hannem,
aare hand saa offte offuertraadde hans Mandat oc befalning? Hand
e oc sagde: Naadige Herre, det skeer icke altsammen saa meget for
gen vellyst, som for den gode vilie oc kierlighed ieg haffuer til eder.
et er gammel skick oc seduane, at mectige Kongers Jordefærd skulle
lystig begengelse oc Giestebud. Derfaare paa det at oss skulde io icke
Gierd til det Øll, som skal drickis til det Giestebud vdi eders Jorde-
vilde ieg haffue saadant vdi forraad, mere aff en god forsiun, end
gen Lyst eller Tørst. Thi ieg tuiler intet der paa, at i bliffue io den
som døer aff Hunger, oc haffue io en erlig Jordefærd behoff, eff-
haffue sat saa strenge oc fast en Low, oc befrycter at eder selff vil fat-
rend andre eders vndersaatte. I lade met saadan haard Low paakien-
i ere mere omhyggelig for andre, end for eders eget Liff. Met saadane
igs ord fortog hand Kongen sin Hastighed, oc gaff hannem Aarsa-
hand heller vilde kalde denne Low tilbage, som vaar sæt den menige
til beste, end fortørne nogen aff sine Vndersaatte.

Skemt formilder Alvorlighed.

Paa det sidste der denne dyre tid formerede sig io mere oc mere, oc
n gaff io lenger io mindre Korn for stor wtimelig værlig skyld, saa at
Folck haffde aldelis intet at behielpe sig met: Da gaffue tuende Kon-
mectige Mend hannem for Raad, at hand skulde lade vdgaa befal-
at ihielsla alle gamle Folck oc vnge Børn, oc lade aldelis ingen
blier besidde Landet, vden de som raske oc færdige vaare til at føre
dyrcke Jorden. Men der deris Moder, som hede Gambaruck,

Gambarucks en vijs Fruis raad.

hørde saadant wbesindigt oc grueligt forsæt oc oplagd anslag, sagde hun at det skulde ingeledis haffue fremgang, men vaare langt ærligere oc bedre baade effter scrifft oc skel, at de som stercke oc mandelige vaare skulde tiene oc ære deris gamle Forældre oc vnge smaa Børn. De vaare icke loff, eller nogen pris verd, som imod naturlige Ræt saa grummelige vilde skilie sin egen Blods foruante ved liff, oc sig oc deris Fæderneland ved heder oc ære. Men effterdi nød oc trang vdkreffuede, at Landet skulde forlesskis oc skilies ved en deel aff den store Almue, som det nu icke formaatte at føde, da vaar billigt at der kastis Laad imellem begge parterne, huilcken der skulde rømme Landet. Der som Laadden falt paa de gamle oc skrøbelige Forældre, da skulde de raske oc stercke drage vd i deris stæd.

Der dette Quinde raad bleff den Menige mand faaregiffuet, saa tycktis det, oc Laadden falt offuer de stercke oc raske vnge Mend. Saa nødde dem Lycken til det, som de selffuillige tilforn icke vilde indgaa eller paatage. De forsamledis vdi Blekinge, oc seglede vd ved Møren vnder Suerigis side, oc komme først til Gudland. Der gaff den Affgudinde Frig dennem Longobarders naffn, huilcket deris Effterkommere beholt effter dennem vdi mange Aar, som Paulus Diaconus her om vidner vdi sine Historier. Fra Gudland seglede de ind for Ryland, oc lode saa quersætte deris Skib, oc giorde fremdelis Landgang igiennem Pommern oc Tydskland, røffuede oc brende huorsomheldst de komme frem, indtil de vende paa det sidste vdi Italien, oc sætte sig der ned, oc kaldede Folcket oc Landet som de bode effter deris naffn.

Longobarder reise vd aff Danmarck.

Dissimellem at Folcket vaar saa vddraget her aff Riget, da opvuxte store Lunde oc Skoue alleuegne paa de Marcke, som førre haffde vered pløiet oc saaet. Huilcket mand endnu paa denne dag kand mercke oc finde de vdi atskillige Skoue, der som baade Agrene oc Agerrene kiendis imellem Træerne. Huilcke ingelunde kunde veret mueligt saaledis at vddyrke oc affmercke til nogen nyttelig brug, met mindre der haffde veret saadanne Aarsager, som nu er omtalet. Mand seer ocsaa paa denne dag mange Høye vdi alle Skoue, huilcke vdi fordom tid haffue veret opkaste paa Marcken til merckelige Herrers Jordefærd oc Begraffuelse. De store Steenhaabe som her ocsaa findis, de haffue veret tilsammen baarne af Bønderne paa en stæd vdi Vaangene, at de skulde icke forhindre Ploven paa alle stæder. Aff huilcket Arbeide oc forneffnde Agre dette er ocsaa et formercke, at Landet haffuer vdi gamle dage haffd langt flere Indbyggere, end vdi disse effterfølgende Aar indtil denne dag. Thi Almuen som førre dyrckede Marcken videligen kunde nu neppeligen offuerkomme det, de haffue beholdet vden for Skouene. Thi maa vel denne Verdsend der see met stor forundring paa Jorden, at den stæd som førre bar Rug, Byg oc andet slaus Korn, den er nu beklædt met atskillige slaus smaa store Træ. Dette maa vere sagt om Kong Snies Historie, som mig vdi sandhed haffue faaet oc fundet for oss i de gamle Krønnicker.

Aggre vdi Skoue.

Gamle Begraffuelser vdi Høye.

Der haffuer veret flere Folck vdi gamle dage end paa denne tid vdi Danmarck.

Biørn.

Biørn XLIX.

Efter Kong Snie kom Biørn til Regementet. Om hand bedreffuet haffuer er ingensteds optegnet vdi vor Danske Krønicker.

Harald

Harald L.

Harald.

Kong Harald regerede vdi Danmarck effter Kong Biørn. Huad hand haffuer giort vdi sin tid gaat eller ont, det er ocsaa aldelis forgæt, oc aff ingen opscreffuet.

Ligeruis som wi haffue intet aff disse tuende Konger, vden naffnet alleniste, saa er vel troligt, at mange flere Danske Kongers baade Naffn oc Gierninger ere forgætte, besynderlige vdi denne stæd. Thi fra den tid at de Longobarder vdginge vdi Kong Snies tid, oc indtil Kong Gøtrick, beløber sig sæt ved 250 Aar. Vdi huilcken midler tid haffue verit vden tuil flere end fire Konger vdi Danmarck.

Gorm hin gamle LI.

Gorm hin gamle.

Saa wnaffnkundig som Biørn oc Harald vaare, saa meget diss mere vide alle mand at sige aff Kong Gorm, for sin store oc vnderlige Mandoms gierninger. Thi hand tog sig faare, at flitelige randsage oc opsøge huad vnderlige ting oc seldsome Mirackel som hand kunde spørie eller høre aff andre at der fants vdi Naturen. Saadant sit forsæt dreff hand met saa stor lyst oc attraa, som de andre wnfarne Konger haffde søgt effter Krig oc Aarlog vdi deris tid.

Kong Gorm haffuer Lyst at friste vnderlige ting.

Iblant andre fremmede Landskaff, som Kong Gorm lystede at besøge, vaar Geruths land oc bolige, om hues Rigdom Islenderne fortalde hannem megen vnderlige oc wtrolige ting, dog det vaar wmueligt at finde Veyen oc Seylatzen der heden vden stor liffs fare oc vaade. Thi de som haffde forfaret all leiligheden her om, de sagde for vist, at mand skulde seyle saa langt offuer Haffuet, indtil mand miste Solens oc Stierners skin, oc blef vdi saadant wføre oc mørck, at mand huercken kunde see dør eller dag for sig. Men denne vnge Herre forsmaade all fryct oc fare, oc mente at større oc whørligere Euentyr hand vogede, som ingen haffde frist for hannem, io større naffn oc ærligere rycte skulde hannem giffuis aff sin dristighed. Try hundrede aff de ypperste oc beste Rigens indbyggere loffuede følge Kong Gorm paa dene reise: Oc valde sig til Høffuitzmand Thorkild, som haffde mest sprid denne tidinde om Geruths handel oc væsen, oc var best Kaasen, oc haffde tilforn forsøgt all Veyens leilighed.

Kong Gorm vil besøge Geruths Land oc Bolige.

Thorkild Athelfarer, vaar maa vel skee en Islender.

Thorkild lod berede met det første try Skib aff det sterckiste Tømmer, vel beslagne met faste nagler, oc offuertackt met Oxehuder imod Søvanne, oc vel rystede met Fetalie oc allehaande Spisning. Der de kommer der Halogie land, finge de Modbør, oc dreffue der lang tid frem oc tilbage vdi Haffuet, indtil deris Fetalie gick fast paa grunde, saa de haffde saa som aldelis intet andet at fortære, vden met hues grød oc velding kunde behielpe sig.

Hans første reyse til Geruth.

Modbør.

Nogle dage der effter hørde de it bulder aff Haffuet, som siuntis at komme paa Steenklipperne, oc lode der faare en aff Bodsmendene stige op i yderste Mers, huilcken gaff dem tilkiende, at der vaar en høyer Ø for dem. Did seglede de, oc komme der op aff Klipperne paa Landet, oc fandt sig mange Hiorde Fæ oc Faar. Men Thorkild forbød at nogen skulde eller tage mere, end som hand haffde behoff en gang at stille sin

Hunger. Der som nogen fordristede at giøre her imod, da vaar at befrycte, at Landens Affguder skulde formene dennem at komme der fra wskadde. Den menige Mand vaar Thorkild whørige, oc opfylte deris Skib met hues de letteligen offuerkomme aff det Quæg som selffuillige gick frem, oc stoed stille oc saa paa dennem. Den næste nat der effter komme mange vanskabte Trolde met stor bulder oc brag vd aff Skouen, oc formente Skibene at fare. En iblant dem vaar saa høyer oc lang, at hand gick vd i Haffuet, oc stødde sig ved en langer Mast, raabte til dem oc sagde, at de skulde icke komme deden, før end de hassde giffuē en Mand aff huert Skib til Bod for det hellige Fæ, som de hassde rørd oc røffuet. Thorckild gaff velvilligen try Mend, paa det hand kunde frelse den gantske hob.

Affgudernis vrede.

Skoutraald.

Siden ginge de til Segels, oc finge en blid Bør, indtil de komme lengst hen vnder Biarmeland. Dette Land er vden Kornsæd, oc ligger altid fult met Snee oc Iss, oc lider stor kuld om Sommeren saa vel som om Vinteren. Det hassuer mange hastige oc dybe Elffue, oc mange store mørcke Skoue, fulde aff vnderlige oc atskillige slaus vilde Diur. Her lagde Thorkild til Land, oc slog sine Pauluner vd met Haffuit, oc sagde at der vaar ickon nu kaart vey her fra til Geruth. Hand befol sine Stallbrødre, at ingen skulde giffue sig i tale met nogen aff Landens indbyggere. Thi der er ingen ting, aff huilcken de tage sig mere aarsage, at plage fremmede oc vdlendige Giester, end aff deris wuenlige ord oc tale. Da paa det de kunde vere vden fare, vilde Thorkild som hassde førre forfaret Landens sæduane oc vilkaar suare for dem alle.

Biarmeland.

Thorkilds snilde raad.

Aarle om Morgenen kom en gruelige stor Jette til Stranden, oc hilsede huer aff dem ved sit rette naffn, saa at de kunde icke nocksom forundre sig paa hannem. Thorkild bad alle Mand holde sig venligen mod hannem, oc sagde at det vaar Guthmund Geruths broder, en aff de frommeste oc villigste paa det gantske Land, som pleiede at vndsætte alle fremmede i nød oc fare. Der Thorkild bleff atspurd aff hannem, huorfaare hans Stallbrødre tagde saa stille, sagde hand, at de bluedis ved [det] fremmede Sprog, som de vaare icke færdige at tale. Siden lod Guthmund dem vogne hiem met sig, oc som de komme paa veyen til en Bro aff Guld offuer en Elff, oc vilde draget der offuer, forbød det Thorkild dennem, oc sagde, at Naturen hassde giort der met it Skylssmisse mellem Mennisken oc alle vanskabte Spøgelse. Der de kome til Guthmunds Hus, befol Thorkild sine Stallbrødre, at de skulde mætte sig aff deris egen Mad, oc ikke smage nogen fremmede Spise eller Drick, oc ey heller side de andre saa nær vdi sædet, at de rørde ved dennem. Thi der som de aade, da bleffue de strax foruende til vanskabte Spøgelse, forgætte alting, oc aldrig komme fra deris slemme omgengelse. Guthmund hassde tolff Sønner, oc tolff deilige Døttere, som alle tiente for Bordet. Men der hand saa at Kongen aad alleniste aff det som hans eget Folck bar ind for hannem, klagede hand at Kongen giorde stor wret, at hand forsmaadde hues Mad oc Dricke som hand saa venligen metdeelte hannem. Thorkild hassde strax vndskyldning til rede, oc bad at hand vilde ingelunde ligge hans Herre i den verste mening det som hand nøddis at giøre for sin sundheds skyld. Thi hand kunde de icke fordrage fremmede Spise, oc lod der faare berede sig noget aff det eget, som hand metførde.

En Bro aff Guld.

Thorkild forbiuder sine Stallbrødre at røre Guthmunds spise.

Guthmund Geruths broder kommer til Thorkild.

Det

Der Guthmund formerckte, at dette hans anslag vaar spilt, lagde hand sig effter at fange dem met wkyskheds vellyst. Hand tilbød Kongen sin egen Daatter, oc huer siden huilcken hañem lystet aff hans Døttere oc Møer som vaare vdi hans Gaard. Meste partẽ aff Kongens folck behagede dette vel, men Thorkild vende alle deris sind met sit snilde raad, vnderlagen fire Danske, som haffde deris vellyst kierere end deris velfærd. Disse fire begaffue sig met Guthmunds Quindfolck, oc miste strax der offuer all deris forstand oc hukomẽlse, oc bleffue affsindige oc galne. Der sõ de haffde tiingd deris begering, da haffde de visseligen indlagd baade sig oc deris Fæderneland saa stor ære, som enten Hercules eller nogen andẽ Kempe giorde.

Fire Danske Mend lade sig forføre imod Thorkilds raad.

Paa det sidste loffuede Guthmund sin Abildhaffue, oc bad Kong Gorm, at hand vilde følge sig der ind, oc skue oc smage hans Fruct. Kongen giorde sin vndskyldning, effter Thorkilds raad, oc sagde, at tiden var hannem for kaart, oc maatte nu strax begiffue sig videre paa sin Reise. Guthmund fornam at deris snildhed offuergick hans trædskhed, thi førte hand dennem offuer Elffuen, oc lod dennem wbehindrede fare fra sig paa veyen til sin Broder Geruth.

Snildhed trenger trædskhed.

Der de vaare kommen noget paa veyen fra Guthmund, saae de en grum oc læd By, lige som en mørck Taage eller tycker Røg. Mange Mennisters hoffueder vaare opsætte paa Stager omkring Befestingen. Store grumme Hunde voctede Indgangen, huilcke Thorkild stillede met et Horn fult aff Fæt, som hand kaste for dennem, oc fick siden Stiger, oc kom ind offuer Porterne. Vdi Byen saae de mange værstyggelige sorte Spøgelse fare omkring huer anden, som vaare gruelige baade at see oc høre. Der vaar oc en wlidelige ond stanck, ihuort mand vende sig. Paa det sidste funde de en Hule i en Stenklippe, der som Geruth sagdis selff at holde Hus. Der bleffue de forfærdede vdi Indgangen, oc vilde ey gaaet der ind for redsel, haffde icke Thorkild giffuet dem frimodighed, oc befalet dem, at de huercken skulde røre ved det som siuntis lystigt oc dyrebart, ey heller vaage for det som siuntis skreckeligt oc værstyggeligt. Thi dem skulde faaretrumme nock aff begge deele. Der som de rørde ved noget, da vaar det wtaalelig at deris Hender kunde skilies der ved. Hand bad dem gaa ordentlig ind, fire vdi huer par. Broder oc Buchi ginge fremest, dernæst Kongen oc Thorkild, oc siden huer effter anden vdi sin Orden. Hulen vaar grum og mørck, stynckede saare ilde, oc vaar altsammen værstyggeligt huadsomhelst de saae eller fornomme. Dørrene oc Veggene vaare sorte aff Røg og Skarn. Stuen vaar tact met idel Pile. Gulffuet vaar offuerlagd met Pugorme. Atskillige Spøgelse sade paa Jernstole, oc skilsmysse imellem hvert Sæde vaar giort vdi tralle aff Bly. Døruocterne vaare saa aabne, oc slogis en part met store Stenger, en part sprunge oc met vanskickelighed vende deris laadne Buckeskinds rygge vdi whøffuisk mod huer anden. Thorkild bad anden gang at hans Stallbrødre holde deris Hender, oc icke røre ved noget, som tilforn forbudet vaar. Der de komme langt ind vdi Klippen, saae de en gammel Mand sidde paa hvert Sæde, hand vaar slagen oc fest igennem sit Legeme hart til Stolen. Der sade try krogryggede Kerlinger til lige hos hannem. Thorkilds Stallbrødre begerede at vide, huad det betydde, Hand sagde, at den

Geruths grumme oc forfærdelig Hule.

En vnderlig By oc seldsome Borgere.

Geruths sæ: de oc Pine.

sterce Kempe oc Affgud Thor bleff en gang fortørnet aff Geruthe mod, oc slog igennem hannem ind i Klippen it gloende Jern, oc vdi sin vrede dræbte Thor met Liunild disse tre Kerlinger som vaare G anhengere. Der de ginge frem, funde de nogle store Kar, som va lagde huer met siu giorde aff Guld, vdi huilcke hengde mange Ri purt Sølff. Der hos laa en dyrebar Tand aff it stort Diur, beslag Guld. Item it Bufel horn besæt met ædle Steene, oc vdgraffuet x allerkaansteligste. Item it kaasteligt stort Armbaand. Tre vdi Th Selskaff finge lyst til dette yppere Byte, den første tog Guldet, d den Tanden, den tredie Hornet. Men dette vaar dem it forder Byte. Thi Armbaandet foruandledis til en Hugorm, Hornet blef Drage, oc Tanden til it Suerd, oc dræbte huer strax sin Herre, som anammet dem til sig imod Thorkilds forbud. De andre bleffue saa dede aff deris stallbrødris wlycke, at de haffde meent at de skulde ocs Liffuet for deris brøde skyld.

Thorkilds Stallbrødre forgribe sig anden gang imod hans forbud.

Der de haffde nu lenge gaaet omkring oc beseet all leligheden, de ind vdi it hemeligt Kammer, vdi huilcket vaare ophengde store Harnsk, oc iblant anden prydelse it skønt Kongeligt Gyldenstycke, deilig Hat oc konstlige vdgraffuet Belte. Der Thorkild dette saa, hand da selff icke holde sig, som tilforne vnderuiste oc lærde andre. iførde sig selff Kiortelen, oc gaff de andre Aarsage at effterfølge hanc pel. Thi begynte Husset at beffue, oc Quindfolckene raabte, oc sa mand skulde ingelunde ydermere stæde disse Røffuere deris Dri Da sprunge alle disse grumme spøgelse frem, som tilforne siuntis døde, oc søgte imod disse fremmede vdlendinge met bulder oc slag. oc Buche gaffue sig til deris gamle Kaanst, oc skøde fast ind paa diss gelse, oc stridde imod dem met de andre deris Stallbrødre, som Bue le haffde lært at bruge, indtil de nedlagde dem, oc haffde icke behol Liffuet vden tiue aff deris eget gantske Selskaff.

Thorkild forgriber sig selff oc forfører der met sine Stallbrødre.

Disse tiue Mend droge strax deden, oc der de komme tilbage uen, førde Guthmund dem offuer met sit Skib, vndsick dem venlig effterdi hand kunde icke beholde dem lenger hos sig effter sin begeri gaffuede hand dennem, oc lod dem fare. Buchi som her til dags holdet sig Mandelige forsaa sig her skammeligen, oc fick vilie til Guthmunds Døttre, begaff sig met hende, oc miste der offuer all nufft, sind oc hukommelse. Hand vilde dog følge sin Herre vd paa oc som hand kom vdi it dybt Vand, bleff Vognen kuldkast met h oc hand Drucknede. Kong Gorm sørgede for sin tro Tieneris stor ke, oc skyndede sig met det snariste til sine Skib, fick god Bør oc lang tid, indtil Været vendis oc holt hannem saa lenge vdi Søen, a hans Stallbrødre vaare nær omkommen aff Hungers nød oc Ingen viste da bedre raad, end at søge til Affgudernis hielp met løffte oc bøn. Kong Gorm raabte paa Vgartilock, oc fick strax skelig Bør, oc kom saa snarlige hiem til sit Fæderneland Danmar

Bucki forgriber sig.

Kong Gorm kommer igien til Danmarck.

Der Kong Gorm haffde nu saaledis forsøgt meget ont, oc uundet atskillig vaade oc fare, gaff hand sig aldelis til Rolighed, hente sig en Hussfrue aff Suerige, met huilcken hand leffuede sk fommeligen sin gantske Alder oc Liffs tid.

Kong Gorm giffuer sig til Rolighed.

Der det lackede nu fast at Graffsens bredde met Kong Gorm oc nogle hassde ført hannem i denne mening met visse beuisning, at hand troede menniskens siele vaare wdødelige, da fick hand lyst at vide huad bolig hannem skulde vere beridt effter døden, oc huad Løn dem vederforis som giorde Guderne ære oc dyrckelse i denne Verden. Thorkild hassde da nogle affmands Mend vdi Kongens gaard, de ginge hemelige til Kongen, oc sagde: effterdi saadant spørsmaal offuergick Menniskelig visdom, oc vaare lene at vdspørie hos Guderne, da kunde det best lempe sig, at Thorkild om dog ellers stod Kongen lønligen effter Liffuet oc Riget) bleff affærdiget at søge forklaring oc besked paa alting hos Vgartilock. Der Thorkild merckte huad fare hannem vaar tillaffuet aff sine wuenners suig, begerede hand dem vdi selskaff met sig, som hassde faaregiffuet hans naffn hos kongen. Da hassde disse forrædere gierne vend Kongens forsæt, men det wdaffor silde taget, oc de finge ickon spaat aff Thorkild for deris fryctactige oc blode hierter. Saa slar offte falsk sin egen Herre paa Hals. Oc den selv gierne selff vdi graffuen, som haffuer giort den til en anden.

Kong Gorm troer Siælens wdødelighed.

Falsk slar sin Herre paa Hals.

Thorkild rystede sit skib met offuerflødige fetalie, oc betacte det met Oxekiøt, som hand tilforn giorde i den andẽ sin reyse. Der met seylede de bort, og kommer vdi it Land, sõ huercken Solen eller Stiernerne skinde, oc der de i lang tid reist frem vdi deñe mørcke, lidde de stor bryst for Ildebrand, og de maatte æde raa mad. Huor aff mange bleff hart forderffuede oc hendøde. Men der baandet oc nøden vaar haardist, oc ingen hassde ydermere haabning om liffuet, saae de icke langt borte en Ild, oc bleff der aff offuermaade trøstige. Thorkild sætte en ædel Steen øffuerst vdi sit Skibs mast, at det hand kunde finde veyen tilbage til sine Stallbrødre, oc drog saa met saa til samẽ Ild. Der fant hand en hule, vdi huilcken hand gick allene, men der side to store Kemper, som kaste Vid paa Ildẽ met deris Næser, som vaare aff idel horn. Hulẽ vaar grum, mørck oc leed, oc Guluet vaar bestrød met Hugorme, som forfærdede baade hans hu oc øyne. Den ene Kempe hilsede hañem, oc sagde at hans reyse som hand hassde taget sig var fast wmuelig, oc vilde strecke sig indtil den wkiende Verdsens ende. Dog vilde hand vise Thorkild den rette vey om hand kunde met sprock sige hannem try sande ord. Thorkild suarede strax oc sagde: Jeg vandis aldrig at hassue seet noget folck met saa vanskabte Næser, som Jeg vaar oc aldrig paa den stæd, som ieg nødigere vilde vere, end den fod skal vere mig kieriste, som først bær mig vd aff dørren. Kempen Thorkilds snilde oc sande tale, oc sagde at hand hassde endnu fire dage, førend hand kom til it Land, som vaar vden Græs oc dags Lius, og at hand skulde finde Vgartilock vdi en grum, mørck oc skidẽ hule. Han bleff vnderlig ved sadane languarig oc farlig seylatz, dog tog hand det, oc begerede noget aff deris Ild. Kempen suarede, der som du vil nogẽ aff vor ild, da skalt du sige mig end nu try andre sande ord. Han sagde: Ringe mands gode raad er icke at foracte. Jeg haffuer nu saa ydelige, at der sõ ieg kand komme vel tilbage, da vil ieg ingẽ ende mine been for min velfa[illegible] Der som ieg vaar nu paa min fri vej, da haffde loffue oc holde det, at ieg aldrig skal komẽ her ydermere. Med denne affskeed skiltis hand fra disse wlystige Veyuisere, oc kom

Torckild Athelfarers anden reise til Vgartilock.

Brøst paa Ildebrand.

Vnderlige brandtuge.

Try sande ord.

kom til sine Stallbrødre met Ilden, som da haffde faaet god Bør, giorde strax seylrede oc kom paa fierde dag til det mørcke Land, som Kempen omtalede for hannem. Der skimede hand en stor Klippe, oc gick der hen, fant en Hule, oc slog en Ild op met flintesteene vdi Munden, oc lod en gaa ind for sig met it Lius vdi Haanden. Hand saa der alleuegne Hugorme oc Jernstole, oc kom paa det sidste til it stille Vand, oc der hand kom offuer det, fant hand en anden grum Hule, vdi huilcken Vgartilock laa bunden om Hender oc Fødder met store Jernlencker. Hans Haar lucte icke allenniste værstyggelige, men vaare ligeruis som lange spidse Horn oc Glaffuender. Thorkild met sine Stallbrødris hielp tog it Haar, met hans egen vilie, aff hans Hage, til it sant Tegn, at hand haffde talet met hannem. Det gaff saadan stanck fra sig, at der som de icke haffde huldet deris Klæder for Næsen, da haffde de qualdis der offuer. Hugormene kaste saa megen forgifft paa dennem, at Thorkild beholt icke aff alt sit Folck vden fem Karle. Met dennẽ flyde hand til sit Skib, oc beskyttede sig met Oxehuder imod de grumme Troldis forgifftige spyt oc forfølgelse. En som vilde sig vd offuer Skibs Borde miste sit Hoffuet aff denne forgifft. En anden miste begge sine Øyne vdi samme færd. Den tredie racte Armen vd offuer Lugen, oc drog den haandløs tilbage igien. Der de andre disse deres metbrødre saae at der vaar aldelis ingen Barmhiertighed hos disse Troldde, da vende Thorkild sin bøn til den som haffuer skafft Himmelen oc Jorden, oc kom saaledis met en god Bør snarligen til Solens skin oc lius der ligeruis som hand haffde kommet vdi en anden Verden. Paa hiemfærden spurde hand at Tydskland vaar omuent til den Christne tro, thi drog hand der heden, oc lod sig vnderuise vdi Guds ord, oc kom saa effter lang oc farlig Reyse til Danmarck igien, allene met tuende Stallbrødre aff sit gamle Selskaff. De andre omkomme i de mørcke Lande, oc aff Lufftens forandring i Tydskland.

Vgartilock.

Thorkild mister alle sine Stallbrødre saa nær som til fem.

Danmarck omuendis først til Christendom ved 750 Aar effter Christi Fødsel.

Kong Gorm oc andre Thorkilds gode venner kiende hannẽ neyrlige der hand kom hiem, før end hand affstrøg sit Ansict, oc afflagde den Vgerhed, som hañem i reisen vaar paa komẽn. Kongen haffde stor lyst at lade Thorkild fortelle, huorledis det vaar gaaet hannem i disse fremmede oc kiende Lande. Men Thorkilds wuenner haffde icke end da afflagd deres Had oc affuendfulde hierte imod hañem. De atuarede Kongen hemeligen, der som hand hørde disse ny tidende som Thorkild haffde met at fare, vaar det wmueligt at hand kunde leffue effter den dag. Kongen gaff deris ord samtycke. Der til hialp en falsk Drøm, som hand kaart tid tilforn haffde om Thorkild. Thi bleffue nogle vdgiorde sõ skulde om natten slaa hannem ihiel. Thorkild fornam saadant, oc lagde en stor Træ knub i sin Seng paa huilcken Kongens hemelige forræderi bleff obenbaret. Om anden dag gick Thorkild ind faar Kongen vnder maaltid oc sagde: Herre ieg vil gerne giffue til aff hiertet, at i vilde met saa stor grumhed oc Tirañi betale mig min mødsomẽlige Reyse, liffs fare, oc wmage. Jeg haffuer befundet eder store wtroskaff imod mig for min tro tieniste. Aff den som ieg forueniste en ærlig gaffue, oc afflagd ærefuldt, for min wsigelige suare-mode hannem haffuer ieg fornommet eder allerstørste Fiendskaff. Der

Had oc hemelig Fiendskab.

Listigt anslag.

Troskab betalis met wtroskab.

ıu findis nogen blussel oc anger hos eder, da er ieg nocksom heffnd off-
der. Thi ieg formercker io vel, at i haffue icke endnu offueruundet al-
pøgelse oc onde forgifftige Diur, effterdi eders egne Tienere som dag-
omgaaes met eder haffue forførd oc bedraget eder. Kongen vilde
ıdeligen høre all leiligheden om denne Reise, Oc som Torckild begyn-
opregne huad hannem vederfaret vaar, oc sagde Kongen huad hans
ıd Vgartilock vaar for it værstyggeligt Spøgelse, harmedis Kon-
ıaa inderligen der offuer, at hand opgaff sin Aand imellem Torckilds
ır, oc forsøgte selff huad ælendigheds Fengsel den lidde, som hand saa
ggeligen dyrckede. Torckild drog frem det Haar som hand haffde ta-
aff Vgartilocks skeg, til it sant Vidnesbyrd om hans Fengsel og sin
fare, oc mange som stode der omkring døde aff den wlidelige stanck,
det gaff fra sig.

Sorg oc harm forårsager Døden.

Gøtrick hin Runde LII.

Gøtrick eller Godefrid.

Kong Gøtrick tog Riget effter sin Fader, oc vaar icke alleniste en Krigs Herre, men ocsaa en meget frommer oc geffmilder Første, naar oc huorsomheldst behoff giordis.

Vdi Kong Gøtricks tid komme to Isslender, Biørn oc Ræff, til Kong Gøte vdi Norge. Ræff tiente Kon-
ogen tid lang, oc bleff begaffuet aff hannem for sin tro tieniste met
mbaand aff Guld. Thi prisede en aff Kong Gøthis Hoffsinder,
naffn Vlff, sin Herre for saadan Rundhed, oc sagde at der vaar
n geffmildere Herre vnder Solen. Ræff kunde icke fordrage saadan
ger oc forfengelige Roes, endog hand kiende sig at vere Kong Gøte
mmelighed plictig, dog sagde hand at Kong Gøtrick aff Danmarck
end da meget rundere mod sine Tienere. Hand vilde heller straffis
tacknemmelighed, end dylle sin sandhed, oc hyckle for sin Herre.
ilde icke vige aff sin mening, men slog it Vedfæ op met Ræff paa
Gøtricks rundheds forsøgelse. Der paa drog Ræff til Danmarck,
t Kong Gøtrick sidendis der paa en Stol, at vddeele Gaffuer iblant
offsinder. Hand atspurde Ræff om sit Naffn, oc hueden hand kom.
uarede oc sagde: Jeg kaldis Ræff. Kongen tog strax it Armbaand
Arm, oc gaff det hannem vdi Munden oc sagde: Effterdi du est en
n bør dig at føre it Byte aff banen vdi din Mund. Ræff prisede
mildhed, oc bant Armbaandet om sin Arm, oc der hand skiulte
Arm, gaff Kongen hannem atter it Baand til den anden Arm.
bleff icke alleniste Ræff glad, men ocsaa Kongen selff, der hand
e aff det Norske Vedfæ, at hans Gaffue vaar kommen vdi rette
id oc tilbørlig stæd.

Vedfæ.

Kong Gøtricks gaffmildhed.

Ræff drog siden til Norge, at indkreffue sit Vedfæ aff Vlff. Men
ede hannem det, thi slog hand hannem ihiel, oc fangede Kong
aatter, oc gaff hende Kong Gøtrick aff Danmarck.

Tacknemmelighed.

blant andre Krig oc Aarlog, som Kong Gøtrick (huilcken ocsaa
Godefrid) førde met stor Loff oc Pris vdi fremmede Lande,

paalagde

En søn Skat aff Saxen til Danmarck.

paalagde hand Saxerne denne merckelige Skat. At de skulde forær
gen aff Danmarck met hundrede sne huide Heste, naar hand to
marckis Krone, eller naar nogen ny Herre bleff vdkaaret vdi de
Land: Saxene til it tegn at de vaare Danmarckis Kronis Herre
vnderdannige Tienere.

Kong Gøtrick lod sig oc icke nøye her met, men sende Ræ
Suerige vdi Legation vijs, huilcken de Suenske sloge forrædelige
met en Møllesteen som de lode falde ned offuer hannem vdi søffne
saadan wbillig gierning paalagde Kong Gøtrick de Suenske
straff. Alle de som vaare vdi raad oc daad at forraade Ræff skul
giffue tolff marck Guld: Men huer aff den menige Almue skulde
lodt Guld. Denne Skat kaldede mand vdi disse dage Ræffuebod.

Ræffue Bod.

Vdi midler tid begaff det sig, at Kongen aff Franckrige, s
Carolus Magnus, tuingede Tydskland icke alleniste til Lydighe
sig, men ocsaa til den Christne Tro oc Lydighed mod den eniste o
Gud. Der Gøtrick hørde at Saxerne som bode ved Elffuen vaar
faldne fra hannem, oc giffuet sig vnder det Romske Rige, drog ha
sin Krigs mact ind i Saxen, at tage det tilbage til Danmarckis
som det hørde met rette. Keyser Karl laa da paa hin side Rhinen,
sagede sig lang tid, at hand kunde icke komme der offuer at mød
Gøtrick. Men der hand vaar nu færdig at drage offuer Rhine
hand hastige Bud oc Breff fra den Romske Paffue Leone, at hand
komme Romere By til vndsetning. Thi lod hand sin Søn Pipin
en part aff sit Folck drage imod Kong Gøtrick, oc drog selff til Ro
Paffuens begering met den anden part aff sin Hær.

Carolus Magnus tuinger Tydskland til Cristendom.

Kong Gøtrick tager Saxen fra Keyser Karl.

Kong Gøtrick tuingede Saxerne met Herreskiold paa ny v
Danskis Herredømme, oc sterckede sig siden baade til Land oc Va
heffne sig paa de andre Tydske, som saa letfærdelige vaare hann
faldne. Først tuang hand gantske Frijsland met sin Skibs Flode.
ligger nest op til vester Haffuit, oc lider offte stor skade paa sin Kor
fæ, naar Haffuet bryder igennem Digerne, oc gaar offuer det laffu
Kong Gøtrick paalagde indbyggerne saadan en vnderlig Skat.
lod opsette it Hus, som vaar atskilt vdi tolff rom, oc huert rom v
Fødder langt, saa at det gantske Huss haffde to hundrede oc fyretiue
vdi Lengden. Vdi den ene ende i Huset sad Kongens befalingsm
den anden hengde en rund Skiold, paa huilcken alle Friser skulde ka
Skats penning. Hørde Kongens befalningsmand i den ene en
hand sad liuden oc klancken aff Peningen, da bleff hand quit som de
bar. Men hørde hand den icke, da skulde hand skatte paa ny. T
bleff Folcket hart plaget, oc gaff offte fire eller flere for en P
Indtil Keyser Karl skilde dem ved denne Skat oc Tynge.

Kong Gøtricks Skatte Huss vdi Frijsland.

Vnderlig Skat.

Nogle Aar her effter, der Kong Gøtrick hørde, at Keyser Ka
kommen tilbage fra Rom, giorde hand rede at besøge hannem me
Men en hans egen Tienere slog hannem forrædeligen ihiel, oc fo
dette Tog, de Danske til stor sorg, oc Keyseren til stor glæde, huil
saa tackede Gud, der hand hørde at hand vaar affskilt ved sa
haard oc mectig Fiende.

Kong Gøtricks endeligt.

Den niende Bog.

Summa paa denne Bog.

VDi denne niende Bog beſcriffuis beſynderlige Kong Regner Lothbrogs Hiſtorie. Hues mandommelige driſtighed lod ſig ſee tilige aff førſte Barndom, baade met ſnildhed oc veltalenhed. Hand førde atſkillige Krig, iblant huilcke vaar førſt Norſke Feide met Kong Frø aff Suerige, paa huilcken hæffnede ſin Morfaders død. Siden den induortis imod ſine egne oprøriſke Vnderſaatte. Dernæſt den imod de to grumme Orme vdi Suerige, huilcke hand te, oc vant der met Kong Heroths daatter Thore. Hand der effter tre ſine Sønner, huer vdi ſit Konge rige, Siffuer Engelland, Rathbarth offuer Scotland, Biørn Suerige, Vithſerck offuer Øſterleden: Oc nædlagde Rigers Konger oc omliggende Lands Førſter oc Rere. Paa det ſidſte kom hand paa den ſtore Wlycke, at forfulde oc foractede den Chriſtne Relligion, ſom hans Modſtandere Harald haffde lært, oc met Keyſer Ludhielp indført vdi det Hertugdom Sleſſuig. For ſaahans Wgudelighed bleff hand ynckelige ſtraffet ved Helle aff Engelland, ſom fangede hannem, oc kaſte i Orme Taarn, der døde hand vdi megen Pine oc Hans Sønner hæffnede hans død, oc toge Riget effmem. Men huad hand met dennem haffde induundet det, det lode Erick oc Gorm oc de andre hans Effterfratage, indtil Harald oc Knud det vunde tilbage, ſkulle faa at høre i denne næſte tiende Bog.

Gorm

N. afflede
1. Hemming.
2. Hogen.
3. Anganter.

Gøtrick, afflede

Oluff, afflede
Ring som vaar Høffuitzmand offuer Jutland. Aff hans Affkom vaare
1. Harald Klack, som opbygde Slesuigs Kircke, afflede
Guthorm, afflede
En Daatter, met huilcken Kong Erick afflede lille Knud.
oc 2. Erick
3. Hemming, som vaar fangen hos Keyser Ludwig.

En Daatter, som bleff giffuen Kong Siuord aff Norge oc afflede met hannem
Siuord Ring, afflede
Regner Lothbrog, afflede met
1. Lathgerte
Fridleff oc to Døttre.
2 Thore Kong Heroths daatter aff Suerige
1 Rathbart Kong vdi Scotland.
2 Dun.
3 Vartner.
4 Iffuer Kong vdi Engelland.
6 Agner Konge vdi Engelland effter Iffuers affgang.
3 Suanloge
Regnold.
Vithserck.
Erick Værhart.
4 Eyberni daatter i Suerig.
Vbbe
5 Biørn iernside Kong vdi Suerige.
7 Siuord Snogøye, Konge i Danmarck, afflede
Erick, afflede met Guthorms daatter
Knud hin lille, afflede
Frode 6. Afflede met en Engelsk Førstinde
Gorm Engellender, afflede
Harald
Gorm hin Lange, afflede met
Harald Knud, som bleff slagen i Hybernland.
Hame i Engl
He
Eth
affl
Thyre Ao

Oluff LIII.

Oluff.

OLuff Gøtricks søn tog Riget effter sin Faders affgang, oc holt Krig met sine egne Vndersaatte for den Forræderis skyld, som myrde hans Fader. Hand ligger begraffuen vdi en Høy ved Leyre, som kaldis aff hans naffn end ocsaa paa denne dag.

Nogle mene at denne Oluff skulde veret Olger Danske.

Hemming LIIII.

Hemming.

HEmming regerede effter Oluffs død. Huad hans Mandoms gierninger haffue veret, finde wi ingen steds antegnet, vden at hand giorde ædsuorne fred oc forbund met Keyser Karls Søn Keyser Luduig. Dog det kand vel vere mueligt, at der er skeedt meget merckeligt vdi hans tid, som ommelse, ved Aar oc Alder, ligger aldelis skiult oc forget.

Siuord Ring LV.

Siuord Ring.

EFter Hemming vdualde Skoningerne oc Sielandsfarne Siuord Ring, huilcken Kong Siuord aff Norge afflede met Kong Gøtriks Daatter. Men Iuderne vdualde Oluffs Søn Ring, oc skilde saaledis Landene fra huer andre, oc gaffue vdlendinge Aarsage til at spaatte oc feide paa Danmarck.

To Konger paa en tid i Danmarck.

g Siuord lod Ring betemme, oc drog vd at stride imod Rigens Fien-
fem Aar. Dissimellem lagde Ring sig effter, at aldelis indtage Ri-
r sig i Siuords frauærelse. Thi nødis Sielandsfarne at keise Reg-
ords søn, som end da vaar it vngt Barn, til en Konge, paa det de
ffue it Hoffuet offuer sig, oc opueckis til diss større frimodighed,
Ring modstand, oc forsuare Kong Siuords Lande. Der Ring
e, offuerfalt hand deñem hastelige met all sin Krigs mact, oc truede
la dem huer oc en ihiel, met mindre at de vilde gaa hannem veluilli-
aande. Sielandsfarene haffde da tuende kaar, oc begge onde. En-
e de falde fra deris rette suorne Herre, eller oc skammeligen myrdis
s Krigsfolck. Thi begerede de frist oc tid at raadføre sig indbyr-
iden giffue it endeligt suar fra sig. Der de nu vaare saa bange vdi
t oc fare, oc funde ingen gode Raad, icke end hos de gamle, da
den vnge Herre Kong Regner frem oc sagde:

Regner vduellis til Konge vdi sin Faders frauærelse.

aad ville i gode Mend lenge raadsla. Snariste skiuder stacket Bue.
r mig min vngdoms Dristighed, oc besinder at ringe Mands
ad ere icke at forsmaa. Oc ingen er saa gammel, at hand io gierne
sig vnderuise aff den vnge, vdi det som hand icke selff forstaar. I
nde bange kaar: Der sö i suere Ring, da miste i eders ære, for den
ffue giffuet min Fader: Der som i giffue eder vdi Strid imod
ng, som sterckere er end i, da giøre i som daarlige oc affsindige

Vijs Barndom.

Ringe Mands gode Raad ere icke at forskiude.

Mend. Thi er det beste raad, at giffue sig vnder Ring, til Aarsagen
at falde fra hannem igien vdi tilbørlig tid. Bedre er met lempeligt
stille Fiendernis vrede, end met gienstridig wbesindighed forkaste
Leffnet. Thi huad er det andet, end at wi skilie oss selff huer ved sin
om wi stride imod offuermact. Met liste skal mand Land vinde, d
Tredskhed oc Ræffueiact der til.

Met liste skal mand Land vinde.

Alle mand loffuede denne vnge Herris visdom oc veltalenhed,
cken de haffde icke foruentet aff hannem. De raadløse gamle bluedis i
at følge dette vnge Barns Raad. Dog torde de icke betro Ring, a
Regner komme i hans Hender oc Mact, men forsende hannem fra
i Norge. Kaart tid her effter kom Siuord selff i Riget, oc holt it fl
Ring, vdi huilcket Ring bleff nedlagd, oc Siuord fick sit Banesa
hendøde saa effter nogle faa dage.

Regner Lothbrog.

Regner Lothbrog LVI.

DEr Kong Regner vaar kommen til Reg
tet effter sin Faders Affgang, oc spurde huorledis
Frø aff Suerige haffde slaget Kong Siuord vdi
hans Farfader ihiel, oc ladet hans Frencker oc
Frenders Husfruer offuergaa stor obenbarlig sk
skendzel: fortrød hannem saadant Hoffmod, oc
der faare rede, oc drog ind i Norge met all sin Krigsmact, at hes
Farfaders død, oc Venners wræt oc offueruaald. Mange dei
duelige Jomfruer oc Fruer, som flyde oc haffde deris ære kier, møtt
ner, huilcke hand venligē vndfangede, oc brugte deris hielp at forsuar
egen ærlige kyskhed oc gode rycte. Iblant andre vaar en ved naffn L
the, sō haffde Mands hu, hierte oc haand at stride imod sine Fiender.
lod sig see oc kiende paa sit vdslagne Haar den fremmerste vdi R
Hær. Saa at alle mand forundrede sig paa hendis styrcke. Oc
selff, der hand haffde nedlagd Kong Frø, gaff hende den største P
denne ærlige Seyeruinding, som hun noget nær allene indlagde, o
der faare sit bud til hende, effterdi hun vaar født aff velbyrdig Slect,
de om hende til sin ecte Dronnig. Lathgerthe gaff hans Bud gode
fortrøstning met Munden, men hun mente det icke aldelis aff
Hun bant en stor Hund paa den ene, oc en Biørn paa den anden
sin dør, at Regner hendis beile skulde ingen indgang faa til hende.
der Regner fick det suar fra hende, som hannem vel behagede, seyle
ind for Gølerdal, oc lod sit Folck ligge der stille, oc drog selff til
this gaard. Hand offueruant Hunden oc Biørnen, thi hand
ene, oc qualde den anden, oc afflede met hende tuende Døttere, hu
ere forglemde, oc en Søn som hed Fridleff.

Lathgertha en duelig Skioldmø.

Gølerdal.

Kong Regner ecter Lathgerthe, oc affler Børn met hende.

Effter denne dag sad hand try Aar i god rolighed, indtil de ho
ge Juder lagde sig op met Skonningerne imod Sielandsfarere,
de altid hart paa Kong Regners haand i hans frauerelse. Da gi
ner færdig met trediue Skib, fick bør effter sin begering, oc slog

ie ved Viteby, oc effter Vinteren i Foraaret Juderne ved Limfiord Judland. Hand slogis tredie oc fierde gang met Skoningerne oc landsfarene, oc fick saa Kierlighed til Kong Heroths daatter vdi rige, som hed Thore, oc forskød Lathgerthe, for den wtroskaff oc hun beuiste hannem met de Best, som hun bant for sin Dør imod tilkommelse. Hand vant Jomffru Thore met stor liffs fare saale- som her effterfølger.

Viteby i Skaane. Limfiord. Kong Regner forskiuder Lathgerthe.

Kong Heroth i Suerige fant en gang vdi Jact to Orme vdi en u, huilcke hand førde hiem met sig til sin Daatter, som effter hans ring opfødde dem, indtil saa lenge hun maatte giffue dem huer dag en krop. Paa det sidste bleffue de saa store oc skadelige, at de forgaffue ten, at ingen kunde eller torde vere nær hos dennem. Thi lod Kong vih forkynde oc vdraabe offuer alle Land, at huo som kunde dræbe disse forgiftige Best, den vilde hand giffue sin Daatter til ecte for sin wma- Mange forsøgte disse to Orme, icke alleniste for Jomffruens skyld, ocsaa at prøffue oc beuise der paa deris Mandom.

Jomffru Thore opføder to grumme oc skadelige Orme.

Kong Regner vdspurde flittelige aff alle Veyfarende folck, huorle- det hassde sig met disse to Orme, oc befol siden sin Fostermoder at gis- Kiortel oc Hoser aff Vld, som tycke, laadne oc lætte vaare. At hand vere rask oc wbehindret, at bruge sig imod disse Orme, oc dog for- dem deris Forgifft met sine Klæder. Dernæst seylede hand til Sue- oc som hand kom paa Veyen imod Kongens gaard om Vinteren, de hand sig vdi Vandet, oc lod sine Klæder hart befryse met Iss, at eder skulde lætteligen trenge sig der igiennem. Siden sagde hand Tienere godenat, oc bad dem vere sin Søn Fridleff tro oc hulde, oc gick lene til Gaarden met it Glaffuend i Haanden oc sit Suerd ved sin Der komme først den ene, och saa den anden største Orm skriden- imod hannem, oc begynte baade at sla oc bide, oc vdskiude Forgifft hannem. De andre Hoffsinder som hos vaare, flyde oc skiulte sig, andre fryctactige Quindfolck, oc Kong Heroth gaff sig selff met sine næste Tienere ind vdi it lidet Kammer for fryct oc fare skyld. Regner veriede sig mandelige met sin Iss slagne kaabe imod Or- eder, oc tog dristelige met sin gode Skiold imod deris Bid oc Paa det sidste slog hand til met sit Glaffuend, oc støtte Hier- nem paa dem begge, oc fick en glædelig oc ærefuld Seyer off- forgiftige oc grumme Best. Kong Herothe forundrede paa Klædebon, saa grandgiffuelige paa hannem, oc gaff hannem aff Lothbrogs binaffn. Regner tog sine Tienere met sig, oc kom til met hannem effter hans begering, oc fick hans Daatter Thore til sin Mandoms gierning, effter hans løffte oc tilsagn. Hand Thore siu Sønner, Rathbarth, Dun, Varthun, Siuord, Jffuer.

Vnderlig Krigs rysting.

Kong Regner offuerwinder to grumme Orme.

Kong Regner faar Lothbrogs tilnaffn.

mellem at Regner fortøffuede vdi Suerige, giorde Juderne atter it Oprør imod hannem, oc vdualde sig til Konge Harald. Thi nøddis Kong Regner at lade [bede] Lathgerthe

vdi Norge om hielp oc bistand imod disse sine Fiender. Hun forgæt all fremfaren wræt, som hand hende tilforn beuiste, oc kom hannem me sin Hosbonde oc Søn til vndsætning, met Hundrede oc tiue Skib. Kong Regner forsmaade huercken de vnge eller de gamle, tog met sig alle dem som hans Hob vilde stercke oc formere, oc møtte sine oprøriske Vnder saatte i Skaane paa Vldhede. Der sloge de sammen mandeligen paa begge sider. Kongens Søn Iffuer, som vaar ickon da siu Aar gammel, beuiste Mands gierning. Siuord hans Broder betede sig ocsaa mandeligen, men hand bleff slagen til Jorden, oc fick it stort Saar. Hues fald gaff alle hans Faders folck saa stor en forskreckelse, at de flyde, oc haffde noget nær giffuet Fienderne seyr, der som Regner selff haffde icke giffuet dennem mod, oc offuertald dennem. Lathgerthe brugte sig ocsaa dumlige, oc lod paakiende, at Naturen, som skabte hende en Quinde, haffde giffuet hende Mands hierte oc dristighed.

Ont betalis met gode.

Vldhede i Skaane.

Harald Klack offueruindis første gang.

Der Slaget vaar offuerstaaet, oc Harald rømte aff Marcken, oc Lathgerthe kom om afftenen hiem i sit Herberge, stack hun Struben igiennem paa sin Hosbonde, oc tiltog sig allene all Macten oc Herredømme. Hendis hoffmodige Hierte tilskyndede hende til saadant grumt Mord, at hun vilde heller regere allene, end lide sin Mand vdi Regimentet met sig.

Lathgerthe myrder sin egen Hosbonde.

Siuord Kong Regners søn bleff strax ført til Bartsker i den nærmeste Stad. Men der Lægerne lang tid haffde prøffuet deris raad met hannem, oc hans Saar oc Siugdom bleff io lenger io større, suntis komme til hannem om Natten en stor høy Kempe, som kaldede sig Roster, oc loffuede hannem sin førlighed, met dette vilkaar, at hand vilde sige oc offre hannem alle deris Siæle, som hand i Krig oc Aarlog sin tid offuerkom oc dræbte. Siuord tog gierne ved denne forplictelse, gaff veluillige det mindre for det mere. Roster strøg hans Saar, oc bant dem ickon en gang, oc tillægte dem i samme Øyeblick. Derpaa strødde hand it Puluer vdi Siuords Øyne, saa de bleffue spettede, liguis som der haffde veret smaa Orme vdi dennem. Vilde vden tuil met betegne den skarpe grumhed, som hannem skulde metfølge. Der Kierling, som voctede paa Siuords drick, saa hannem vnder Øyne, hun forfærdet, oc falt halffdød til Jorden. Aff saadanne Hendelse hand siden kaldet Siuord Snogøye.

Roster it spøgelse taler til Siuord.

Siuord kaldis Snogøye.

Samme dage døde Thore Kong Regners Dronning aff Siugdom oc Helsot, for hues skyld Kongen bar stor Sorg oc Bekuelse, oc paa det hand kunde noget forleske sig, gaff hand sig til Krigs øffuelse: Oc lod biude offuer alt sit Land, at huer skulde lade komme til hannem den aff sine Sønner oc Tienere, som mindst lig oc mest wskickelig vaar til Arbeide oc Aarlog. Saadant Folk uede Kong Regner saa fliteligen vdi dagligt Hoffuerck, at det vnge Folck, som tilforn vaar foractet offuergick (met stort Vnder) de sterckiste Hoffmend vdi fremmede Land. Hand optog ocsaa vdi en anden ny Skick, oc sætte tolff aff de klogiste Mend vdi Riget, de finde oc skilie alle trætte, forhøre alle Lowmaal, Tiltale oc Gienskaf

Dronning Thore døer.

Huad vdretter icke Arbeid oc øffuelse?

enden

delige domme paa alle Sager, som indførdis for dennem, paa det at yttig Kiff, Klammer oc Kroglow kunde nedleggis oc affskaffis.

Effter at denne Skick oc Ordning vaar indført, drog hand til gelland, oc ihielslog Kong Hame, den vnge Hellis Fader. Hand eruant Scotland, oc alle de omliggende søndre Øer, oc sætte sine nner, Siuord oc Rathbarth, til Regentere offuer dem, oc Fridleff off- Orckenøer oc Norge, hues Konge hand met Herreskiold nedlagde. Kong Regner indtager Engelland oc Skotland. Orckenøer.

Dissimellem igienkaldede de gamle oprøriske Hoffueder Harald tilforn vaar foriaget, Saa at Kong Regner maatte slippe den Vd- iske, oc met Søndre øers hielp begynde Indlendiske Krig imod sine dige Vndersaatte. Thi maatte Harald atter offuergiffue sit Forsæt, met Skam oc Vanære rømme til Tydskland. De som fangne bleff- fogis ihiel vden all forskonelse. Deris Gods oc Eyedom, som effter- de Harald, bleff giffuet Regners Hoffsindere til Pris oc Byte, at de fælose Børn skulde vere delactige i Forældernis straff. Kong Reg- hassde icke end da nocksom heffnd sin harm, før end hand drog fientli- met sin egen oc sine Sønners Krigs mact vdi Saxen, som da hæle- oc styrckede Harald. Hand optog Keyser Karls vact, oc kom saa he- ige vdi Landet, at Keyseren, som da vaar selff til stæde, fick det icke at t, før end en Spaaquinde aff stor lycke bad hannem haffue god act sig oc sin Hær, Thi Siuord Kong Regners søn vaar indlagd vdi hnines sund met it stort antal Krigsfolck oc Skibs flode. Strax de Keyser Karl rede, oc drog imod Kong Regner, oc bleff offueruun- at hand som tilforn hassde faaet seyer aff mange Byer oc Stæder, atskillige Lande oc Rige, ia noget nær aff den største part vdi Eu- a, maatte nu vige met mange, oc rømme aff Marcken for faa, som d oc Lycken gaff offuerhaand. Effter denne dag hassde Kong Reg- aarlige Skat oc Indkom aff Saxerne vdi mange Aar. Harald klack offueruindis anden gang. Spaaquinde. Kong Regner offueruinder Keyser Karl.

Der Kong Regner vaar kommen tilbage aff Tydskland, foraarsa- s hand til en ny Feide imod de Suenske. Thi de hassde effter Kong He- s død taget Sørle til Konge, oc icke nogen aff Kong Heroths daat- Børn, som vaare næste Arffuinge til Riget. Biørn, Fridleff oc hbarth fulde deris Fader, men Regnolt, Vithserck oc Erick, som afflede met Suanloge, vaare icke end da saa voxne, at de kunde bru- ilogen Krig. Sørle mødte Kong Regner, oc bød hannem en Kamp, sin sterckiste Kempe, Schardhume, oc hans siu Sønner. Kun- offueruinde dennem, da skulde Seyer oc Landet høre hannem til. tog sine tre Sønner til sig, oc offueruant Schardhume met sine nner, mit imellem begge Hær: oc gaff sig siden i staaende Strid, lagde Sørle met all sin Krigs mact. Hand sætte sin Søn Biørn vdi Suerige, for sin Mandom hand beuiste vdi denne Krig. nand kaldede Biørn Jernside, fordi hand kom aldelis wsaaret Kamp imod Schardhume. Kamp. Schardhume en Kempe. Biørn Jernside Kong i Suerig.

Kong Regner sad nogle Aar her effter vdi god Fred oc Aarckelosshed, oc fick vilie til en deilig Jomffru, oc paa det hand diss bedre kunde fuldkomme sit forsæt, bad hand offte Jomfruens Fader til Giestebud, oc sætte hannem næst sig selff til Bords, begaffuede hañem, oc talede offte venligen met hannem. Faderen formerckte paa det sidste, at saadan Ære vederfors hannem for sin Daatters skyld: Oc der faare io mere der lagdis effter hende, io fliteligere hand beuactede oc foruarede hende. Men der Kong Regner fick hemelige hendis samtycke, førde hand sig vdi Quinde klæder, oc gaff sig hen til den Bonde gaard, som hendis Fader haffde forsend hende. Hand gaff sig strax vdi Quinde arbeid, at spinde oc veffue met hende, at ingen skulde bemercke hannem, indtil allting vaar gaaen effter hans begering. Kaart tid her effter gick rycte oc tidende at hun vaar fructsommelig. Da paa det hendis Fader skulde icke bliffue hende gram, oc hun icke selff skulde vanryctis, bekiende Kong Regner sin gierning, oc Barnet bleff kaldet Vbbe effter hans befalning. Der det siden opuoxte, oc kom til skels Alder, elskte det sin Moder mere end Faderen. Fordi at hun haffde forskaffet hannem saa mectig en Herre til Fader, oc hand haffde giffuet hannem en Moder, som vaar ringe aff Sleet oc Byrd.

Tredskhed.

Vbbe elsker mere sin Moder end sin Fader.

Siden rystede Kong Regner sig til Krig imod de Folck som lo omkring Constantinopel. Hand befol, at ligeruis som huer mand vdi Danmarck haffde tilforn giffuet hannem den vogiste, saa skulde de nu lo de hannem følge den sterckiste iblant deris Sønner oc Suenne. Han tog alle Thoris sønner met sig, oc drog imod Kong Dian, holt nogle Slagtinger met hannem, oc dernæst nedlagde hannem selff, oc siden hans Sønners krigs mact, som besterckede sig met deris Suogers Kongen aff Ryssland oc deris Blods foruantis Schytternis bistand.

Kong Regner fører Krig vdi østerleden.

Den ene hans Søn Dian bleff slagen. Den anden Daxon flyed oc rømte aff Marcken met Kongen aff Ryssland. Thi Kong Regner brugte it seldsomt Euentyr, met to støbte kaaber Heste, huilcke hand med stor behendighed førde ind paa Rulder oc Hiul iblant Fienderne, oc spilde der met deris Hær, oc slog dem paa fluct.

Regner sætte sin Søn Vithserck til Konge offuer Kong Dians andre omliggende Land. Oc der hand haffde veret vde paa Søroffuer vdi fem samfelde Aar, drog hand imod Biarmelands Konge, som da mod sit Folck vaar atter afffalden fra hannem, oc sad hannem offuerhand. Biarmelenderne gaffue sig til deris Traaldoms konst, oc opuacte hans Wuær met Regn oc Storm, oc forhindrede Kong Regners frem vndertiden met stor Kuld oc Frost, vndertiden met wlidelige Hede Brynde, saa at mange døde aff hans Folck, nogle aff Hunger oc Tørst, nogle aff Pestilentze oc Blodsot, oc andre saadanne farlige smitte Sot indtil Curlenderne oc Sambelenderne komme dem til hielp oc vndsatte. Ved deris bistand fick Kong Regner mod, oc falt strax ind vdi Biarmeland. Men Biarmelands Konge fick hielp aff Hertug Matulf Findmarcken. Finderne giorde de Danske stor affbreck. Thi hadde de ingen standende Strid. De offuerfalde hasteligen deris Fiender

Krig vdi Biarmeland.

Traaldom.

Finderne holde ingen standende Strid.

naar de haffue skut oc giort skade met deris Pile, saa fly de atter snarligen bort, at ingen kand følge, optage eller hindre dennem. Dette fortrød Kong Regner, at dette leede oc vilde Folck skulde saaledis plage hannem. Hand haffde tilforne offueruundet merckelige Konger oc Førster, oc lagd stor Ære ind, end ocsaa imod det Romske Krigs folck, oc nu maatte hand tage denne spaattelige skade aff disse grossue Lapper forgeffuis: effterdi hand viste icke huor eller naar hand skulde vare paa dennem. Men hand hessnede redeligen sin harm paa dem, oc lagde icke mindre pris ind paa disse Paltuge oc dog stercke Finder, end paa det mectige oc nassnkundige Keyser Karls Krigs folck. Hand slog Biarmelands Kong ihiel, oc Findmarcks Hertug paa fluct, oc lod det siden vdgraffue oc indscriffue vdi Steenklipperne til denne Seyeruindings euige ihukommelse.

Kongen aff Biarmeland bliffuer slagen.

Dissimellem fick Kong Regner visse Bud oc Tidende ved Kelther oc Thorkild to Suenske Høffuitzmend, at Vbbe hans Søn effter sin Morfaders raad haffde tiltaget sig Kongelig tittel oc ære i Danmarck vdi hans frauerelse. Esbern Vbbis Morfader lagde sig forgeffuis effter hielp imod Kong Regner hos Kelther oc Thorkild, som intet vilde lade eller giøre vden Kong Biørns vilie. Hand sende ocsaa sine Legater til Kong Biørn Regners søn, huilcke Biørn lod strax ophenge, oc sagde, at hand vaar sin Fader større troskaff plictig vdi en Rætferdig sag, end sin Broder vdi sit onde oc wgudelige forsæt. Thi forsamlede hand hues mact hand kunde aff stæd komme, oc bleff slagen aff Kong Regner vdi Grønsund. Hans hoffuet blev hannem affhugget, oc opsæt fremmest vdi Staffnen paa hans Skib, de andre hans anhengere til vanære oc forskreckelse. Vbbe flyde oc sterckede sig siden paa ny, oc møtte sin Fader vdi Sieland, hand vorde sig saare mandeligen, saa at Fiendernis døde Kroppe laae omkring hannem som en Mur, indtil hand bleff forlat aff sit eget Folck, oc fangen oc bunden vdi Jernlencker aff Fienderne. Hand brød siden sit Fengsel, men vndkom dog icke vdi sit behold paa denne tid. Der denne induortis Krig vaar stilt, kom Iffuer Regners søn igien vdi Landet. Hand vaar Høffuitzmand vdi Jutland i sin Faders frauerelse, oc vaar rømt tilforn selffuillige aff Landet, paa det hand skulde huercken giøre sin Fader eller sin Broder nogen methold i denne Krig. Hans Fader loffuede hans gierning, tog hannem til naade, oc gaff hannem sit Venskaff.

Vbbe sætter sig op imod sin Fader Kong Regner.

Grønsund.

Oprør lyckis icke.

Daxon som ieg sagde tilforn at vere Dians søn, som Kong Regner ihielslog vdi Thracia, ved Constantinopel, lagde sig effter Vithserck, sō bleff indsæt vdi hans Faders stæd, at hand kunde enten met obenbare Feide eller hemelig Forraskelse omkomme hañem. Der hand met languarende Krig fornam sig intet at kunde vinde aff hañem, giorde hand Freds forbund met hannem, oc lod sig indbiude til Giest aff hannem, oc sit Folck drage ind vdi Byen i Kiøbmends stickelse, oc offuerfalt hañem saa wforuarendis om natten vdi sit Herberge. Vithserck vorde sig saa mandeligē, at de døde laae vdi en Ring faa høyt omkring hannem, at de maatte gaa næd at en stige, oc tage hannem til fange. Tolff aff hans gode tro Mend, som blessue fangne met hañem, bøde deris liff for deris Herre. Men Daxon haffde metynck offuer hans vng-

Daxon hessner sin Faders død.

hans vngdom oc deilighed, gaff hannem sit Liff, oc bød hannem helf
Konge Rige met sin Daatter. Withserck vilde huercken tigge sit Li
heller tage nogen velgierning aff Daxon, oc sagde at hans Fader
seenligen heffne hans wret oc vanlycke, der som hand spurde saat
dende om hannem. Daxon forundrede storligen der paa, oc bad h
velie sig huad død hand vilde lide. Withserck bad at mand skulde bi
brende hannem met alle sine tolff Stallbrødre til lige. Huilcket h
strax vederforis effter hans egen bøn oc begering.

Haard hu oc Mands hierte.

Kong Regner der hand hørde disse sørgelige tidende om sin
gick hand til Seng aff stor bedrøffuelse. Hans Dronning straffed
nem der faare, oc sagde at det sømmede hannem bedre, at hand met
skiold, end met sorg oc graad heffnede sin Søns død. Kong Regner
tede at mand skulde legge hanem saadant til blødhiertighed, stod op,
de sine sørge Klæder, iførde sig Vaaben oc Værie, tog met sig V
Søn, sõ hand haffde giffuet venskaff, oc lod Iffuer sin søn regere di
lem i sin stæd vdi Danmarck. Saa ere oc Quinde raad icke altid at f

Vbbe tagis til naade aff sin Fader.

Quinde raad ere icke altid at foracte.

Der hand vaar kommen vel offuer Haffuet met sine Folck oc
ske Skibs Flode, fant hand Daxon vdi Rysland, fangede hann
lod hannem binde met stercke Jernlencker, oc hensende hannem vdi
foruaring paa Vdgaard. Saa mildeligen handlede Kong Regne
sin Søns Mandrabere, at hand ved Fengsel oc vdlendighed, oc id
Liff lod straffe hannem. Ja hand ocsaa kort tid her effter lod hie
Daxon, oc sætte hannem ind vdi sit Fæderne Rige, oc Daxon met
nis samtycke (som forundrede storligẽ paa Kongens fromhed) loffuet
tolff aff de ypperste oc eldste Høffdinger vdi Rysland at gaa paa
bare Fod, oc frembære ydmygeligen aarlig Skat til Danmarck.
Regner lod det bliffue der ved, oc tenckte at det vaar bedre at pl
tuinge aarligen sine Fiender vnder trældoms Aag, end at see ickon
paa en haand fuld aff deris Blod.

Vdgaard eller Myckle-gaard, det er Constantinopel.

Mildhed.

Erick Værhat.

Paa veyen til Danmarck indsætte hand sin Søn Erick V
vdi Suerigis Konge Rige. Oc der hand hørde, at Norbaggerne o
terne haffde keist sig huer sin Konge, vdi hans Sønners Fridleffs o
uords frauærelse hos sig, foriagede hand strax den Norske Konge,
Biørn Riget at styre oc regere. Oc drog saa met Biørn oc Erick i
Orckenør, oc der fra til Scotland, oc slog Kong Murial ihiel, met
Sønner Dunuat oc Rathbarth, effter at hand haffde met stor mød
imod dem indtil paa tredie dag.

Kong Regner indtager Orckenør oc Scotland.

Kong Regner drog fra Scotland til Danmarck, oc fant d
sig de tidende som hannem ilde behagede, at Suanloge hans Dr
vaar død. Huilcke hand saa hart begræd, at hand lucte sig inde vdi si
mer, oc lod ingen komme til sig met nogen trøst oc husualelse. Men
de hannem som almindeligen sigis, der kom sorg oc sluckte anden.
hans Søn, som vaar indsæt Konge vdi Engelland, kom til Dan
disse dage, oc vaar foriaget aff de Frandzoser, som haffde sæt He
mons Søn til Konge vdi hans stæd. Thi seylede Kong Regne
aff Danmarck, oc lagde ind vdi en Haffn i Engelland som kaldis

Sorg slycker anden.

Kong Ella aff Engelland foriagis.

Der satte hand sit Folck vdi Landet, oc holt varafftig Strid tre samfelde dage met Helle oc hans anhengere, indtil hand slog hannem paa fluct, oc nedlagde mange aff Engellenderne, vden sit eget Folckis besynderlige skade oc affbreck. Der hand haffde fortøffuet it Aar vdi Engelland, drog hand met sine Sønners mact til Hybernland, ihielslog Kong Melbrig, oc plundrede Duflin landens Hoffuitstad. Dedē seglede hand effter at it Aar vaar forløbet igennem det middel haff indtil Constantinopel, oc indlagde huor hand drog frem stor Pris oc Seyeruinding vdi alle Riger oc Landskaff.

Kong Melbrick aff Irland slais.

Duflin plundris.

Harald om huilcken førre er rørd, forsømde sig icke dissimellem, tredie gang at indtage Danmarckis Rige i Kong Regners frauærelse. Men der hand fornam at Regner kom tilbage, maatte hand rømme Landet, oc drog til Mentz til Keyser Luduig om hielp oc vndsetning. Keyseren sagde at hand kunde ingen forbund giøre met hañem, saa lenge at de vaare wens met deris Hedenske Relligion. Der som hand vilde affstaa sin Hedenske vildfarelse, oc lade sig døbe oc vnderuise vdi den sande Christelige Relligion, da vilde hans hielpe oc vndsætte hannem. Harald fulde Keyserens raad, anammede Daab oc Christendom, oc fick it stort antal Krigsfolck aff Saxerne, met hans bistand hand drog ind vdi Hertugdomet Slesuig, oc opbygde der en Kircke til Christendoms forfremmelse. Hand vaar den første som i disse Landes affskaffede alleuegne Affgudernis offer oc dyrckelse, oc indførde i Landet den sande Guds reene ord oc rette Dyrckelse. Men lycken (diss verre) lod hannem icke saa blid, som hans forsæt vaar ellers gaat oc Christeligt. Kong Regner kom hasteligen offuer hannem, foriagede hannem aff Landet, fuldkaste oc foruende hues god skick oc Christelig ordning som hand haffde paalagd, oc indførde igien den falske Hedenske vildfarelse oc vrange Afgudiske Dyrckelse. Der Harald maatte rømme Landet, røffuede hand hacken oc hand der faare som tilforn loffuedis aff alle for sit Gudelige forsæt, fick siden stor spaat oc vanære, at hand saa skammelige oc snarlige falt fra Troen oc sin gode bekiendelse.

Harald Klack foriagis tredie gang aff Danmarck.

Slesuigs Kircke opbygis.

Danske anamme først Daab oc Christendom hen ved 826 Aar effter Christi Fødsel.

Harald Klack foriagis fierde gang aff Danmarck.

Kong Regners Tiranni straffis.

Kong Regners Tiranni oc grumme wgudelighed bleff icke wstraffet. Hand drog strax her effter til Engelland, at hesfne sig paa Helle sin gamle Fiende, for oprør oc mord som hand bedreff der i Landet, oc bleff der offuer fangen aff hannem, oc kast i Fengsel, oc fick en gruelig Pine oc død. Thi Helle befoel at mand skulde opskære hans Bryst, oc kaste brennende Ogler oc Hugorme ned i hannem, som skulde plage hans Hierte, Nyre hans Leffuer, Lunge oc gantske Induol. Iblant anden tale som Kong Regner da giorde videligen paa sine Mandoms gierninger, sagde hand: Der som Grisene viste huad Ornen lidde, da skulde de vden tuil Ørnen, oc forløse hañem vdaff sin Pine. Der Helle fornam aff disse hans mange aff Kong Regners Børn leffuede endnu, befol hand Taarnet at stille hannem ved Ormene, oc frelse hans Liff. Men før end de kom til hannem, da haffde hand sagd dem oc all Verden den sidste Tale. Et merckeligt lyckens Speyel for alle Menniske. Huo vaar mectigere i Landet oc Riger? Lycksaligere paa mange oc mandelige Sønner? Huo haffde Skib oc all Krigsrystning? Oc mandeligere til strid oc Seyr, end Kong Regner vaar vdi sin velmact? Huo falt fra høyre Stat oc

Lyckens Speyel.

større

større Regiment? fra flere Konge Riger til grueligere ælendighed oc ynckelig affgang aff denne Verden, end Kong Regner? som maatte see oc lide Øgle bid oc Hugorme sting vdi det Hierte, som tilforn i all fare oc Aarlog vaar wforsagdt oc wossueruindeligt? Denne veldige Herre maatte nu dø saa ælendig en Fange vdi Jern oc Taarn. Hans Exempel lærer, at det er intet at bygge paa Verdens lycke oc forfengelige methold. Lycken er aff Glass, naar hun skinner klariste, da bryster hun snariste.

Lycken er aff Glas, naar hun skinner, da bryster hun.

Kong Regners sønner blessue wlige bedrøffuit aff deris Faders død oc affgang. Iffuer fick tidende her om der hand sad mit iblant sine gode Mend oc Vndersaatte, oc saa paa lystige Læg oc Spectackel. Hand forbuende huercken sit Ansicte eller vduortis skickelse, oc forbød at opholde med Lægen, oc at nogen skulde for denne tidende skyld giøre Bulder, eller ud staa oc gaa bort. Siuord der hand fick disse tidende, grundede hand fast ved sig selff, oc stack sit Glassuend igiennem sin Fod i disse sine dybe tanckr. Forgætte den mindre sorg for den større, oc gaff tilkiende baade sin sorg oc Hiertis modighed. Biørn lægte Vartaffel der hand spurde sin Faders død, thi greb hand saa hart effter Tærningen, at hand tryckte Blod aff sine Fingre, at det rand offuer Bordet. Gaff tilkiende, at hans Spil er mindre at driste paa, end nogen Vartaffel oc Tærnings kast.

Kong Regners Børn holde sig wlige ved deris Faders Død.

*
**

Der Helle spurde, huorledis Kong Regners sønner lode sig gaa til hjerte deris Faders død, befryctede hand sig mest for Iffuer, som mindst fortis at sørge for sin Fader. Det gick oc ligeruis som hand spaadde. Iffuer drog til Engelland imod hannem, oc der hand fornam at hand vaar hannem for suag, vende hand sig til hemelige tredskhed, oc begærede paa en god forligelse til Pant aff Helle saa meget Jord, som hand kunde indtage vnder en Heste hud. Helle bleff glad, at hand met saa ringe en Ting kunde stille saa mectig en Fiendis vrede, oc gaff hannem saa stort it Jordmon, som hand kunde indtage met den Hud effter hans begering. Iffuer lod Huden skere vdi smalle oc lange Remmer, oc indtog saa stor en Jordmon, som hannem vaar nocksom til en gantske By at bygge. Helle fortrød tilsagn, men Iffuer indkaste met det snariste en ny Stad, oc samlede ind megen Fetalie oc Prouiant, indtil hans Brødre Siuord oc Biørn komme met fire hundrede Skib, oc tilbøde Helle obenbare Krig og Fejde vdi huilcken de offueruunde oc fangede hannem. De lode opskære hans Ryg vdi en Ørns lignelse oc Figur, til it tegn for hans grumhed, oc strøede Salt vdi saaret, at hans pine skulde vere dis større oc wlideligere. Helle vaar saaledis affliffuet, regerede Iffuer tu Aar vdi Engelland. Siuord oc Biørn droge huer hiem til sit Rige. Sinord fant for sig it oprør i Danmarck, som Almuen hassde giort for tuende Herrers, Cnuds oc Erickis skyld, huilcke vaare ocsaa aff Danske Konge Blod, og huilcke der faare til Kongelig Titel oc Regemente. Thi forscreffue alle Kong Regners Sønner sig met deris Krigs mact, oc lagde ind for Slesuig tusinde oc siu hundrede Skib, oc paa it halt Aars tid nedlagde disse Herrer met all deris anhang, saa at her vaar da ingen lessuendis vaaget aff Danske Konge byrd, vden Kong Regners Børn oc affkom.

Iffuer drager til Engelland at hesfne sin Faders død.

Snildt anslag.

Tiranni straffis.

Slesuig.

findis endnu mange Høye omkring Slesuig, der som Valstæden vaar, oc Haffnen kaldis endnu Siuordshaffn, aff den ene Første som ligger der begraffuen. Dernæst droge Biørn oc Erick huer hiem til sit Land oc Rige. Iffuer oc Siuord sætte sig begge ned i Danmarck, for den wrogie Almues skyld. Agner bleff forsend til Engelland. Men efterdi Indbyggerne vilde icke anamme hannem, drog Siuord met hannem, oc giorde saa stort it Mord paa deñem, at der offuerbleffue saare faa som kunne dyrcke Jorden. Agner vilde heller regere offuer it øde Land, end haffue mange wlydige oc traadzige Vndersaatte. Dog hans Regemente varede ikke saare lenge. Thi hand drog til Suerig, at hesfne sin Broders død paa en ved nafn Øyesteen, oc bleff der offuer selff slagen, oc miste baade Livet oc Riget.

Siuordshaffn eller Siuordsund.

Siuord snogøye LVII.

Siuord snogøye.

SIuord bleff paa det sidste hyllet aff gantske Danmarckis Indbyggere, at regere vdi sin Faders stæd. Hand vende strax sit sind fra Krig oc Aarlog til Fred oc Rolighed, at io saa Kriggerig oc Blodtørstig som hand tilforn haffde veret, saa meget elskte hand nu Aarckeløshed oc Huile. Lycken vaar hannem der hos saa blid, at liuis som hand paaførde ingen mand Krig, saa feidede eller argede ingen hannem, saa lenge hand leffuede.

Kong Siuord leffuer i god Rolighed.

Erick Barn LVIII.

Erick Barn.

ERICK Siuords søn vaar endnu it vnger Barn, der hans Fader affdøde. Thi arffuede hand mere aff sin Faders natur, end aff hans Rige oc Lycke. Erick Harald Klacks Broder skilde hannem strax ved Kongelig spir, oc sig selff ved sin Ære, i det hand feidede paa it Barn, sin egen Slect oc Byrd, oc greb wloulige fremmet Regemente. Huor Æregerighed haffuer taget offuer i Hiertet, der er all Broderlig oc naturlig Kierlighed vdslyct oc gaa under Fødder. Men Erick glæddis icke lenge aff den wrætte Expedom. Thi der reistis en Krig imellem hannem oc hans Broder Haralds søn Guthorm, vdi huilcken de baade omkomme, met meget Blod paa begge sider.

Æregerighed sparer icke sit eget Byrd oc Blod.

Vaar Erick Kong Siuords søn den eniste aff det gamle Danske Konge blod, oc fick Riget effter sine Samfrenders død, oc gick vdi sin Fader Kong Regners fodspor, met Sørøffueri oc anden Krigs øffvelsaar vel at ynske, at hand haffde icke effterfuldt hans Tiranni oc Vrimodighed. Thi hand holt det for en stor Pris, at forfølge Folcket, pine dem, tage Gods oc Penninge fra dem, oc foriage dem deres Rige. Men Erick er dog i nogen maade at Aarsage, effterdi

Erick Barn træder vdi Kong Regners fodspor.

S. Ansgarius kommer til Danmarck.

hand siden, der hand bleff ret vnderuist aff den fromme Mand A
angrede hand sine fremfarne Synder, oc met saa stor flid fordrede
fremmede den Christne relligion, som hand tilforn haffde forhin
foractet. Den haffuer icke syndet som sig ret bedrer. Den er oc st
værd, som ilde begynder, oc siden leffuer oc døer Christelige oc
den som vel begynder, oc afffalder siden til varafftig-Last oc O

Erick Barn den første Christen Danske Kong.

Erick afflede en Søn ved naffn Knud met Guthorms, Harald
Søns, daatter, huilcken tog Riget effter hannem.

Lille Knud.

Knud den Lille LIX.

Nud vaar end da saare vnger, der hand
sin Fader. Thi ginge Rigens beste Mend vdi rac
der skulde vere hans Formyndre. Der bleff saal
sluttet, at effterdi denne Befalning vaar stor oc
mange affuendis ved huer andens lycke oc ære, be
lige i stor Herre tieniste, da siuntis raadeligst, a

Laad kastis om Regementet vdi Danmarck.

skulde kaste Laad der om, oc lade Lycken raade for alle ting, at hue
vere wfortenckt for sig. Laadden falt paa en viser oc forstandig
re som hed Ennignupe, at hand skulde styre Landet for denne vn
re. Nogle regne hannem vdi Kongernis tal for denne høye B
hand førde. Men Knud tog selff siden Regementet, der hand va
men til Mands Alder oc Aar, oc regerede met større Ære end ma
saae sig om hannem. Hand er allene værd at begrædis i dette st
hand døde bort aff denne Verden vden Skel oc Scrifftemaal.

Frode hin friske, en god Christen.

Frode hin friske LX.

Ong Frode tog Riget effter sin Fader, m
Lycke. Thi hand vant icke alleniste alle de Lan
ger tilbage, som Danmarckis krone lang tid f
haffde mist, men indførde ocsaa den Christne r
vdi Riget. Sig selff lod hand døbe vdi Engell
sende sit Bud til den Romske Paffue + Aga
at hand vilde skicke hannem lærde Mend ind vdi Danmarck, so
de vnderuise Almuen vdi deris Saligheds lærdom. Oc en
hand hendøde, før end Budet kom fra Rom, saa er hand alliger
værd, for sit Christelige oc gode forsæt, huilcket hand gierne haf
gaaet for sig effter hans vilie oc begering.

+ Adrianum.

Gorm Engellender.

Gorm Engellender LXI.

Orm som kaldis Engellender, fordi at han
født vdi Engelland, tog begge Riger, met andre om
Lande, effter sin Herre Fader, met større lycke end
renhed. Thi hand vaar en kaart tid Konge vdi En

Engelske forskøde hannem, der hand vaar dragen fra dennem ind i marck paa Rigens bestilling oc beste. Saa lætferdelige som En: Mend forsagede hannem, saa troligen elskte oc ærede hannem de ske. Hand lod sig nøye met Danmarck, oc feidede aldrig paa En: nd. Mange oc store Konge Riger lade sig icke lenge regere aff jerre. Engelland falder fra Danmarck.

Harald LXII.

Harald.

HArald bleff Kong effter sin Faders Gorms aff: gang. Saa karrig som hand vaar offuer sit Guld oc Pen: ning, saa karrig haffue alle Scribentere veret paa Bleck oc Papir, at optegne hans Mandelige gierninger, som ocsaa vden tuil saare faa haffue veret. Mercker i rige Potentater.

Gorm hin gamle [II.] LXIII.

Gorm hin gamle [II].

GOrm tog Regementet effter Harald, oc vaar alle Christnis oc Guds ords Fiende. Hand nedbrød den Kircke, som Christne haffde opbygt vdi Slesuig, oc fremdrog den gamle Hedenske galenskaffs Affguderi. Oc endog hand vaar en stattelig høyer oc anseelig Per: son, vdi sin vduortis skickelse, saa bedreff hand alligeuel Mandeligt paa Rigens beste. Hand lod sig nøye met hues hand for sig, oc giorde ingen flid at induinde til Kronen, huad hende vaar aget oc beroffuet, som andre ærlige Konger seduanlige giorde for hem. Deiligbed uden duelig: bed.

Effter Rigens raads Paamindelse, bads Kong Gorm om Thyre Edelrads Daatter aff Engelland. Hun vaar snild oc forstandig, e icke samtycke hannem, før end hand forscreff hende Danmarckis til Morgengaffue. Den første nat vdi deris Brøllups Høytid, hannem ydmygeligen, at hand icke vilde røre hende, disse tre eff: ende Nætter. Nogle mene, at hun dette begerede, at hun maatte egn til diss bedre Lycke, som hende skulde vederfaris i fremtiden. sige, at hun det giorde, paa det hun vilde locke Gorm til Daab oc dom. Gorm lod skee effter hendis begering, oc lagde it draget vdi Sengen imellem sig oc hende. Men strax falt hand vdi en , som vende Thyris sind oc forsæt. Hannem siuntis, at der fløye e, en liden oc en stor, aff hendis Skød høyt op i Lufften, oc komme oc huiltis paa hans Hender, den ene paa den høyre, oc den anden den venstre Haand. Siden siuntis hannem, at de fløye anden oc tre: ang bort, og huiltis atter paa hans Hender. Fierde gang kom den flyne tilbage, oc vaar blodig paa sine Vinger. Aff denne Drøm forskrecket, spranck op aff Søffn, oc gaff it stort Skrig fra Thyre hørde hannem fortælle sin Drøm, bleff hun glad, oc aldrig ville haffd hannem, der som hun icke haffde faaet saa: om begge deris Børn oc Affkom. Thyre Danboth. En stor Morgengaffue. Drømme.

Kong Edelraad giærer sine Daatter Børn til Arffuing til Engelland vdi sit Testamente.

Det gick Gorm effter sin Drøm, thi hand afflede met Thyre Haralд oc Knud, som siden tuingde icke allenisse Venden, men ocsaa Engelland, huilcket deris Morfader Kong Edelraad ocsaa gierne saa oc lidde, for den Mandom oc frimodige art, som hand formerckte vdi dennem. Thi hand forsaa sig visseligen dette til dennem, at torde de saa dristeligen kreffue deris eget Mørne aff hannem, da skulde de i fremtiden vel kreffue det samme aff fremmede. Hand gick sin Daatter forbi vdi sit Testamente, oc kiende dem til sine Arffuinge til Engellands Krone effter sin Død oc Affgang. Huilcket deris Moder dog icke fortrød, effterdi det kom hende til større ære end foractelse.

Knud oc Harald begiffue sig paa Søroffueri.

Knud oc hans Broder Harald, der de vaare komne noget til M der, droge de alleuegne omkring vdi Søen, paa deris forhuerff Roff oc Byte, oc giorde paa det sidste landgang paa Hybernland, oc lagde der Kongen vdi sin Hoffuetstad Duflin. Oc der hand formerckte de vaare hannem for stercke, gaff hand sig hemelige om natten aff Byen met nogle faa Skyttere ind vdi Skouen, oc stal sig hemelige paa Kr skød wforuarendis til hannem oc giorde hannem sit Bane saar, som sad och saa paa sine Krigsfolckis Leeg oc Hoffuerck. Knud tagde stille sin skade, oc befoel sit Folck, at de skulde fare frem met deris Spil som gynt vaar. Paa det at Fienderne skulde icke faa Mod aff hans Dø wlycke. Huo vilde icke begræde saadan en trofast Herre, som met sit vdi sin døds time, hialp sit Folck vdi største nød oc mistrøstighed, at de Hybernland, førend Fienderne spurde noget om hans Død oc ende

Modighed oc smildhed.

Gorm vaar da alderstigen oc hassde mist sin siun, oc vaar alli saa omhyggelig for sine Børn, at hand sagde aff besynderlig kierli til sin ældste Søn Knud, at hand skulde selff dræbe met egen Haand, som forkyndte hannem hans Død. Thi fant Dronnig Thyre som da de spurt Knuds Død, paa it snilt raad, oc røbte det met gierning, hu hun icke torde met ord. Hun affførde Kong Gorm sine sæduanlige, iførde hannem sorte sørge Klæder, oc skickede allting met hannem effter sæduane, som de gamle hulde i fordom tid, naar de hassde mist nog deris gode Venner. Der Gorm dette fornam: See, sagde hand, formercker ieg, at Knud min Søn er død. Thyre suarede, det Herre, oc icke wi. Der met falt Gorm i den gremelse, som brød stre hans Hierte. Oc Thyre som mest hassde da trøst behoff, sick aarsage at begræde baade sin Hosbonde oc Søn, paa en tid til lige.

Faderlig kierlighed til Børn.

Snildt paafund.

Den tiende Bog.

Summa paa denne Bog.

AF huad begyndelse den Christne Relligion er indført vdi Danmarckis Rige, fortalde Saxo i denne fremfarne Bog, vdi Kong Haralds, Kong Erickis oc Kong Frodis Historie. Men i denne effterfølgende Bog giffuis klarlige til=[illegible], at de wskyldige Martyrers Blod, som i begyndelsen [illegible] vdgydet, haffue ickon veret en Sæd, aff huilcken den [illegible]ige Gud haffuer siden ladet opuaaxe mange tusin=[illegible]ristne Mennifke, i disse Nørre Lande. Keyser Otthe [illegible] selff ind vdi Jutland, oc giorde forbund met Kong Ha=[illegible] Blaatand, oc beuilgede hannem at hand tog ved den [illegible]ne Relligions Tro oc Lærdom. Vnder Kong Suend [illegible]gskeg, som fordreff Kong Harald, sin egen Fader, aff [illegible]et, lidde Christne atter stor forfølgelse met det første, [illegible] der Gud haffde straffet Kong Suend met Fengsel oc [illegible]dighed, for sin Faders oc andre Christnis Mord, vdi [illegible]ket hand vaar stor Aarsage, da angrede hannem sine [illegible]der, hand giorde Penitentz, oc lod sig Døbe vdi En=[illegible]nd. Hand lod først indsætte fire Bisper i Danmarck, [illegible]t huilcke vaar ocsaa her Poppe Biscop vdi Aarhus, [illegible] styrckede met it besynderligt Jertegn, sin Lærdoms [illegible], i det hand tog en gloende staal Handske aff Ilden, [illegible] den paa sin bare Haand, vden all Pine oc skade. [illegible]r Kong Suends Christelige affgang kom Knud hans [illegible] ett Regimentet. Hand lagde mere vind paa, at for=[illegible] og forfremme Rigens Grentzer end Relligione. Hand [illegible] Disciplin offuer sit Krigsfolck, oc vaar en rege=[illegible]r Kong offuer sex Konge Riger vdi sin tid. Hans Søn [illegible] lesnede oc regerede ickon tu Aar effter hans affgang, effter hannem tog Magnus S. Olufs søn aff Norge, [illegible]marckis Rige vnder sig, effter det Forbund, som de vdi [illegible] veimact haffde samtyckt huer andre, met begge Riger=

nis indbyggeris raad oc vilie. Vdi hans Faders tid bleff de Christne relligions lærdom predicket vdi Norge oc Sueriq aff Bisp Vnne aff Bremen, oc her Bernt aff Engellam som lærde oc døbte alleuegne i disse Lande, indtil de blesfu hiemkaldede aff Gud, fra møde til Ro oc euig Huile.

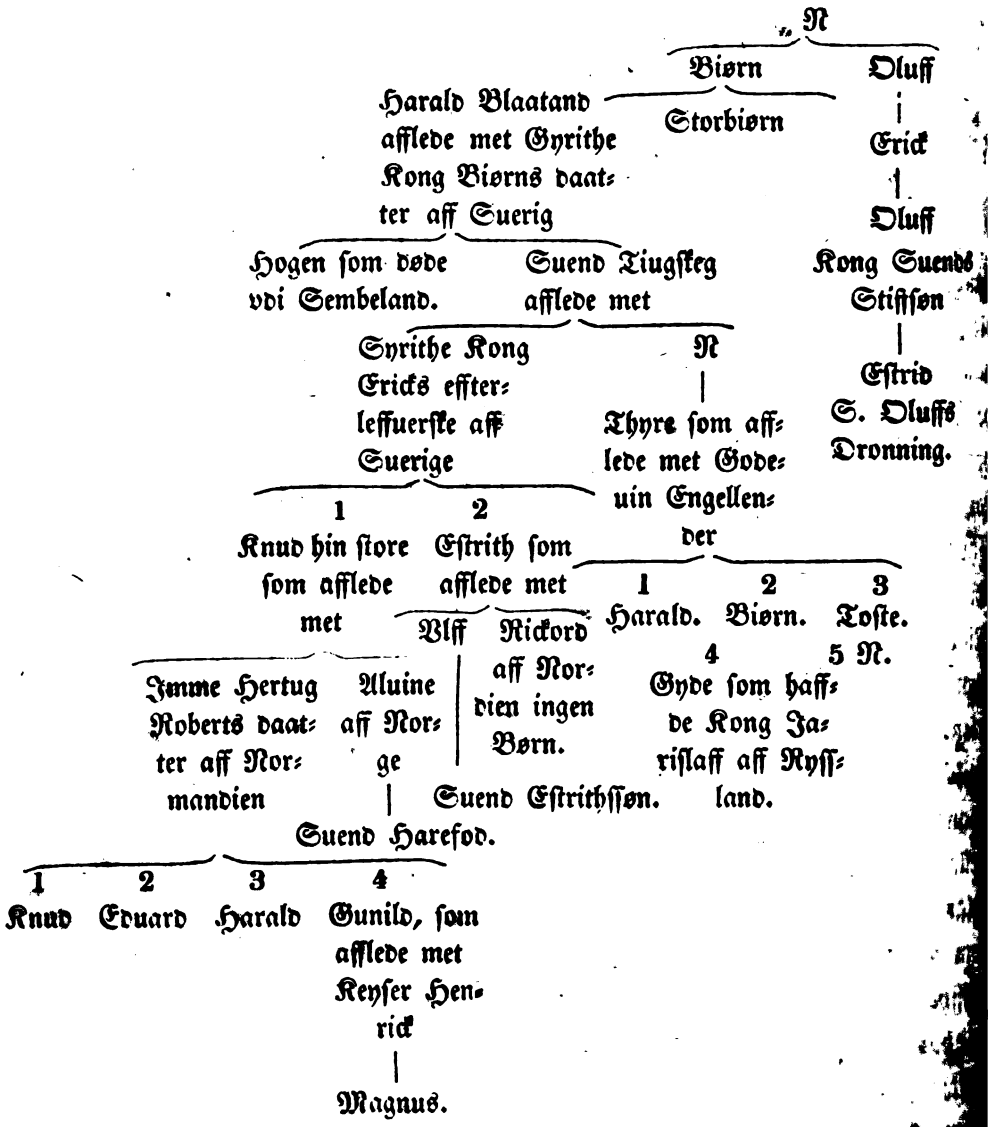

Harald

Harald blaatand LXIV.

Harald blaatand.

DEr Harald vaar kommen til kongeligt Regimente vdi Danmarcks Rige, effter Gorms sin Faders affgang beuiste hand sin Mandom vdi merckelig oc drabelig Krigs øffuelse. Hand drog met sin Skibs flode vdi Øster søen, oc tuingde alle de omliggende Lande og Stæder, oc alt hues hand begynte det gick hannem lyckelige effter sin ynske oc begering, indtil hand fick den sørgelige tidinde om sin Morfaders Kong Edelraads Død vdi Engelland. Huilcken hassde giort hannẽ til sin arffuing vdi sit Testamente, lang tid førend hand døde, at hand skulde tage Land oc Rige effter hans affgang. Men Adelsten hans Søn foruende Harald sin ynnighed, oc tiltog sig alt Regimente imod sin Faders sidste vilie oc Testamente. Dette fortrød Kongen aff Norge, at deñe groffue wskickelige Herre skulde nyde saadan lycke. Thi drog hand til Engelland met en veldig Skibs flode oc Krigs mact, at skilie den ved Riget, som det icke vaar værd. Der Adelsten fornam at hand vaar hannem icke sterck nock, tog han venligen imod hannem, oc tilbød sig at ville tage Hogen hans Søn til sig, oc lade hannẽ optucte hos sig, oc giøre hannem til sin Arffuing i Engelland. Hand meente det vaar bedre at velie sig selff en Arffuing, end lade sig strax trengis aff Riget, af den grumme Kong Harald, imod huilcken hand kunde nu foruente sig ikke aff den Norske mact. Kongen aff Norge vaar glad aff saadant tilbud, bød Adelsten til sin Søn, oc drog tilbage til Norge fra dennem. Kong Harald sad stille oc lod sig intet bemercke, hand vilde heller lide wræt aff sin egen slect oc byrd, end forfølge met vold paa det høyeste, hues Low oc Ræt hannem tilegnet. Kort tid her effter nøddis Hogen at fare hiem til Norge for sin Faders affgang. Kong Adelsten som hassde ladet hañem flitteligen optucte, gaff hannem i deris sidste affskeed denne paamindelse, at huorsomhelst hand var vdi Selskab met sine gode Veñer, da skulde hand holde sig lystig vdi ord oc Ansict, oc lade ingen sørgelige tegn eller tale findis hos sig i nogen maade. Der met drog hand bort at indtage sin Faders Land oc Rige, oc fick strax der effter tidende, at Adelsten vaar død, oc Engelland stod hannem obet faa effter hans løffte oc Testamente, som hand hassde giort i sin velmact. Harald tenckte ved sig, at det vaar nu icke tid at fortøffue lenger. Det maatteliers leggis hannem til spaat oc vanære, om hand gaff en fremet Konge, som hand tilstædde sin Slect for sambyrd skyld. Thi lagde hand sig effter at ryde Kong Hogen Krig oc Feide vdi sit eget Land, oc giffue hannem der meget at skaffe, at hand skulde icke formaa at føre Krig vdi andre Lande. Men gaff den beste aarsage. Harald Gunilds søn en mectig Herre vaar forrugd oc foriaget aff Hogen, oc kom til Danmarck om bistand imod hans vold oc Tiranni, oc loffuede sig at bliffue Danmarckis Koning skatbonde, om Kong Harald vilde indsætte hannem vdi sit Rige. Harald giorde hans begering, oc antuordede hannem trysinde tiue Skib, met sine to Hofmænd Heuinde oc Karlhoffte, som seglede til Norge met hannẽ. Der blef det effne at giøre Landgang, oc stride til fod met Hogen. Huilcken lod tilkende frem at hand skulde lade sig see, oc beuise sin mandõ, oc hug til hans met en saare stor Øxe, oc hassde visseligen dræbt hannem, der som en af hans Kiemere hassde icke bøt for Kongen met sit eget Legeme. Heuinde sig dette saae, at der hægtede huercken Harnisk eller Been for Øxen, før

Kong Edelraad aff Engelland døer.

Kongen aff Norge tuinger Kongen aff Engelland.

Snildhed.

Fromhed.

Kong Adelsten døer.

Snildt anslag.

Kong Harald feider paa Kong Hogen aff Norge.

Jt stort hug.

end den vende saa dybt vdi Jorden, at Heuinde maatte sidde paa oc drage den op. Da stack Hogen hannem tuert igiennem, oc he tro Tieneris død, som met sin Troskab frelste den gantske Hærs Dissimellem kom Thoralff, som Kong Hogen hassde bestillet v hold, oc slog Karlhoffte ihiel, oc de Danske paa fluct. Saa mege Mands død volde vdi en gantske Hærs lycke oc wlycke. Hogen b sig, at der som hand forfulde sine Fiender i sin hastighed, at han forgribe sig, oc spilde den Seir hand hassde i Haanden. Thi de v da lige paa begge sider. Men der Hogen vilde nu gaa til Skibs, hannem, det som synderligt er oc vel vært at mercke. Mand sa fliue frem oc tilbage vdi Skyerne, oc ingen viste lang tid, huad d de, eller huo den vilde dræbe, indtil den hastelige satte sig vdi K gens hoffuit. Nogle mene at Haralds Moder Gunild skul dette met Troldoms kaanst, oc saaledis hessnd sin Søn offuer sin Harald indtog Riget, oc gaff Danmarcks Rige vdi tre Aar sin aarlige Skat til gode rede.

En Mand kand meget volde vdi en gantske hærs lycke oc wlycke.

Vnderlig Hendelse.

Traaldoms konst.

Norge vindis til Danmarck.

Kong Storbiørn aff Suerig beder Kong Harald om Bistand.

Samme tid kom Storbiørn, Kong Biørns søn aff Sue Danmarck met sin Syster, om vndsetning aff Kong Harald søn, imod Erick sin Farbroders Oluffs søn, som hassde foriaget aff Riget. Kong Harald vaar hannem saa meget diss gunstigere, gaff hannem sin Syster Gyrethe til ecte, dog kunde hand icke f nem til Suerige, før end hand giorde en ende paa den begynte krig. Thi hand met sine dueligste Kemper, som vaare Boe, Vlf hessn, Siuold, oc andre flere, som vaare for langt at opregne, dr gen omkring i Øster søen, oc lagde der større pris ind, end hand kunde giøre til Lands. Der hand hassde da besticket alting effter sætte hand fast oc sterck vact vdi Julins stad, oc fulde Storbiørn p til Suerige ind i Halland. Der møtte hannem tidinde, at Keyser falden ind vdi Jutland, oc maatte der faare offuergiffue de frem hielpe sine egne. Keyseren vaar da kommen vden stor modstant fiord imod Vendsyssel, oc effterdi hand kunde icke fare videre fr hand sit glassuend vdi Vandet, oc skyndede sig saa hasteligen tilb Eideren, at mange mistenckte hannem, i det som vdi sandhed paal hand torde icke forbie indtil Verten kom selff hiem, som kunde faf cke oc tractere saadanne fremmede Giester, som ved burde. Harald ligeuel paa ferske Fod saa nær effter Keyserens Folck, at hand sk be, oc de andre som vnder hans Regemente vaare sidst vdi Keyser met Dødsens duale Drick. Til Keyserens ihukommelse kaldis fio te sund, paa den sted som hand lod sit Glassuend til Giesteppenn

Julin en Hoffuit stad vdi Venden.

Keyser Otto falder hasteligen ind vdi Jutland oc drager ærendeløs hiem.

Limfiord.

Kong Harald iager Keyseren oc dræber hans Folck.

Ottesund.

Dissimellem hassde Storbiørn ladet sig offuertale aff Kri gaff sig i Strid met de Suenske, oc bleff selff slagen før end K rald kom tilbage. Huad er den Mand andet end sin egen Morder ræder som vdi offuerhengende nød oc trang mere følger og liuder daarlighed, end sin egen snildheds forsiun.

Kong Storbiørn slaes met sine Fiender vdi wtide oc offuerwindis.

Kong Haralds Moder leffuede end da met hannem her Hun vaar en forstandig oc frimodig Quinde met raad oc daad, hørde til Kronens ære oc beste. Ligeruis som hun tilforn met

Thyre Danneboth.

restiold hassde foriaget de Suenske aff Skaane, som det plagede met
t oc Tynge, saa tenckte hun nu ved sig selff, hvorledis hun kunde snil-
en finde it middel, at forbiude de Tydske paa den anden side, at de skul-
te indfalde vdi Jutland, naar dennem selff lystede. Thi lod hun op- Daneuircke
en Vold fra Østersøen hos Slesuig ind til vester Hassuet. Huilcken opbyggis.
Kong Valdemar den første oc Erckebiscop Absalon lode offuerleg-
forbedre oc bestercke met en fast Mur, vdi deris tid. Huad som en Quin-
ffligen hassde begynt oc snildeligen optenckt, det vilde disse mectige
ter icke lade wfuldkommet, som Mandeligen sig beuiste i andre maa-
mod Rigens Fiender paa Danmarckis gaffn oc ære.

De Frantzostiske Historier sige, at Daneuircke bleff først opkast vdi Kong
frids, det er Kong Gøtricks tid, Aar effter Guds byrd 808.

Vdi Norge effter Kong Haralds Død, afffalt hans Søn Ho- Norge falder
fra Danmarck, oc vilde ingenleds ydermere vdgiffue den sæduanlige fra Dan-
ige Skat, som hans Fader hassde vedtaget oc vdgiffuet i sin tid. Hand marck.
nstede mere paa Keyserens Vaaben end paa sin egen styrcke, oc men-
t Harald hassde saa meget i Jutland at bestille, at hand skulde forgætte
ge. Men der Kong Harald hassde anammet den Christne relli-
, effter Keyserens raad, oc hassde forskaffet sit Rige fred oc venskaff,
e hos Gud oc Mennisken, sende hand sin Julinske Skibs flode, met
de sine Høffuitzmend Bo oc Siuold ind i Norge. Hogen formerck-
de vaare hannem offuerliggendis, oc fortrøstede sig icke at kunde
staa dennem met Menniskelige hielp. Thi flyde hand fra Menni- Wgudeligt
til sine Affguder, oc giorde dem it seldsomt oc wseduanligt Offer. Offer.
hassde to deilige vnge Sønner, dem slactede hand, oc offrede deris
. En daarlig Kong, som heller vilde skilie sig selff ved Faderens
, end affskilies ved sit Fæderneland, oc saa dyre kiøbe den wuisse seir,
it dubbelt oc wgudeligt Mord. Hans Affguder hiulpe hannem eff-
ans begering, oc lode komme vort Danske Folck saa stor Regn oc
l vnder Øyne, at de kunde aldelis intet see for sig, oc finge større skade
ette Wuær end aff Fienderne, som finge offuerhaand offuer dem, oc
t dem megẽ affbreck, oc fangede to aff deris fornemeste Høffuitzmend
heffn oc Siuold, huilcke beuiste alligeuel deris ærlige Mandom, baa-
dette Slag oc end ydermere her effter i deris Fengsel. Kong Hogen
t hørt meget om de Danske Kempers modighed, at de oc icke blunckede Danske kem-
Mand slog dem met en Staalhandske eller andet Vaaben vnder de- peres man-
re Ansict. Thi lod hand prøffue dennem, oc vdgiorde først en paa dom oc mo-
b, som slog hannem met en Stang vnder Ansictet, oc kunde dog digheb.
de hans Øyne fra sin seduanlige atstadighed. Jo større oc skam-
re offuerfald Siuold skede i sit Fengsel, io mindre hand vigte for
s spaatelige hoffmod. Karlsheffn holt sig ocsaa mandelige imod
n, som at forsøge hans Mandom. Hand stødte hannem til Jorden
ff Jød, oc rygte hannem Øren aff Haanden, oc hug hannem
ndet fra, som vilde skild hannem ved sin Hals. Mod oc mandelig *
t bydis eller bindis icke aff nogen Jernbolt. Jo større at wlycke
ligning er, io større er Dyds oc Dueligheds loff, som den offuer-
de. Kong Hogen forundrede sig paa deris frimodighed, oc lod
lende deres Liff om de vilde tilsige hannem tro Tieniste oc Huld-
hed, men de forsmaadde saadan afftuungen Trældom, oc vilde
heller

Mands hierte oc Oprictighed.

heller ærlige dø, end skammelige leffue, ynckedis Hogen offuer dem, oc vilde icke vere den, som aleniste fristede oc forsøgte sine Fangers taalmodighed, men ocsaa naadeligen frelste oc forskonede deris Liff.

Kong Harald haffde tuende Sønner met Gyrethe, paa huilcke vaar it stort forskel. Hogen vaar langt mere naffnkundig for sin Klogheed oc styrcke end Suend, hand begaff sig ocsaa vdi fremmede Lande at aarloge oc feide, Oc kom paa det sidste i stor fare vdi Sembeland, saa at hand maatte sætte Ild paa sine egne Skib, oc opbrende dennem, Paa det at hans eget Folck, som vaar noget mistrøstigt, skulde icke tencke paa flucht, men paa Seyer at indlegge imod Fienderne. Lycken gaff dette snilde oc farlige raad fremgang. Hand, som veluillige i sin Nød, miste sit eget, vant tryggelige igien det fremmede Byte, met stor Bade oc Ære. Hogen slog alle Mandfolckene ihiel i Landet, oc begaff sig selff oc alt sit Folck vdi Ecteskaff met deris Hustruer oc Døttre. De finge ocsaa saadan indbyrdis Kierlighed til huer andre, at de Danske bleffue bosætte der i Landet, oc de, som endnu paa denne dag bygge oc eye Sembeland, holde oc berømme sig met all rette, at vere de Danskis affkom oc Blods foruandte.

It snildt oc farligt anslag.

Sembelenderne ere aff Danske blod.

Jelling høye, icke langt fra Vedel vdi Jutland.

Ved denne tid hendøde Dronning Thyre, huilcken baade Kongen oc alle Rigens indbyggere sørgeligen begræde, oc lode hende begraffue hos Kong Gorm, der som mand endnu paa denne dag seer den Kirke mellem disse tuende Begraffuelsers Høye.

* NV effterfølger her en Historie, om Kong Harald oc en hans Tienere, huilcken er paa denne sted ingelunde at forgætte eller vdelycke. Der vaar en, ved naffn Toke, vdi Kong Haralds gaard, som haffde mange affuenids Mend, for sin Dyd oc mandelige gierninger, met huilcke han offuergick alle de andre sine Hoffbrødre. Hand berømmede sig en gang at it Æble skulde aldrig vere saa lidet, at hand vilde io skiude det aff en stang met det første skud. Dette bleff ført for Kongen, oc hand befol strax, at Toke skulde beuise sin Konst paa sin egen Søn, oc der som det feilede hannem met det første skud, da skulde hand miste sit Liff. Toke bleff bange oc saadan Kongens strenge Befalning, oc harmedis icke alleniste ved sin Kiæresse oc Druckenskaff, men ocsaa ved sine wgunstige Wuenners hemmelige bagtale oc forførelse. Oc endog det vaar hannem hart, at hand skulde prøffue sin Konst, paa det som icke vaar formæld aff hannem selff, saa haffde de alligeuel hans frimodige Hierte ingeledis forsage. Jo større farlighed haanden vaar, io dristeligere oc snildeligere offuerueiede hand alltingen, gaff sig paa det sidste effter Kongens begering. Hand bad sin Mand staa stille, oc icke frycte eller bøye sig, naar hand hørde Pilen komme, dis, oc komme susendis frem imod sig. Hand vende Øynene bag Nacken til sig, oc tog tre Pile, oc siden affskød Eblet met den allerførste Pil. Haffde Lycken vent det anderledis, da haffde det kaast hans liff. Men Faderens visse Konst beskermede baade Sønnens oc Faderens liff. Sønnens dristige lydighed beholt baade sig oc Faderen ved sin Velfærd. Der Kongen atspurde hannem, huor faare hand tog Pile aff Kaagerit, effterdi hannem vaar ickon forloffuet i Da suarede hand oc sagde: Der som den første Pil haffde feilet, da

Toke Skytte eller Trylle.

Vnderlig Skiude bane.

*) Mand mener, at denne Toke vaar Slags søn, aff huilcken Ottinkar huide, huide oc Erckebiscop Absalon met andre deris affkom, skulle haffue deris fødselse aff Hedenske hus oc byrd. Huor om videre skal røris vdi Kong Valdemars og Kong Erick Gleppings Historie i sin tid.

vilde ieg hessnd min wskyldige død, paa din wbillige grumhed. Giff-
dis tilkiende, at hannem burde Ære for sin Frimodighed, oc Kongen
iff for sit wtilbørlige Bud oc Befalning.

Toke vaar neppelige kommen aff denne vaade, før end hand før-
sig selffuilligen met Kongen vdi en ny trætte. Kong Harald berøm-
e sig, at hand kunde konstelige løbe paa Skeerne, som det Findske folck
indeligen bruge. Toke sagde, at hand vilde intet giffue Kongen eff-
i dette stycke. Thi befaledis hannem strax, at hand skulde beuise sin
st paa Kulde gnibe vdi Skaane. Toke maatte da mere driste paa sin
cke oc snildhed, end megen øffuelse. Jt Menniske maatte gruis ved
see ned aff denne Klippe, oc beffue ved den fare, som her effter følger:
e begynte paa det øffuerste, bant Skeerne vnder Fødderne, tog
øffuen vdi sin Haand, oc gaff sig dristeligen paa løb. Der hand haff-
ebet nogen stund, stødte hand begge Skeerne sønder, imod Klipperne,
e som hans gode lycke vilde vaagne, græb hand i de Huler, som Klippen
er øffnet, oc stigde siden fremdelis sactelige ned til Vandet, oc bleff
indtagen aff nogle Søfarende Skibmend. Ellers haffde hand Hoff-
uds-faldet vdi Haffuet oc drucknet, som Kong Harald siden mente,
de funde styckerne aff Skeerne vdi Vandet. Men Toke prisede
m, oc haffde ingen lyst, at lade sig ydermere saaledis prøffue aff Kong
ald. Hand flyde der faare fra hannem, oc gaff sig i tieniste met hans
Suend, oc heffnede sig siden paa hannem, der hand skød hannem i-
ved Helgehaffn, som her effter skal omtalis.

Jt vnderligt Spil paa Kulden i Skaane.

Kong Harald haffde set Suend sin søn offuer sin gantske Skibs
e, oc vaar selff forhindret vdi Jutland, met en wsigelige stor Sten,
icken hand lod drage aff Heste, Øxen oc Folck til sin Moders graff.
imellem vdgiorde det Menige krigsfolck vdi Kongens flode en
nd hemelige paa Suend, at hand met Herreskiold skulde trenge sin
er fra Riget, oc selff indtage det, effterdi den Menige Almue vaar
nem fiendsk oc affgunstig, for Relligionens skyld, oc den megne wsæd-
lige Tynge som hand dem paalagde. Suend lod sig strax forføre,
ockede dennem som hannem tilbød saadan ære. Den menige Hær
stod hannem, oc met obenbare Røst samtyckte oc forkyndede hannem
ere Dannmarckis Konning. Harald viste endnu intet her aff, oc giorde
ikmaal til en som kom fra Floden, oc atspurde hannem, om hand no-
ald haffde seet en større Tynge røris met Menniskelig haand. Den
n svarede, at hand haffde io seet en større Byrde dragis aff Menni-
ingernue oc Haand. Der Kongen spurde offte huad den Byrde vaar,
gen hand fremdelis: Jeg vaar i gaar saa nær tilstæde, at ieg saa der
ved bleff dig fradraget. Besinde dig nu selff, huilcken Byrde
ninne vere. Harald fortrød sit daarlige forsæt, at hand haffde
ieg oc Mennisken tilhobe, oc miste det mere, den stund hand
andre. Hans Folck bleff hannem største parten wuillige, oc
ken for Løn eller Bøn, lade sig bruge vdi Krig for hannem,
nd saa skammelige tilforn i sin Velmact haffde misbrugt den-
andre tomælende Best oc Creatur. Nogle kørdis alligeuel
aff met-

Herrer oc Førster skulle handle viseligen met deris Vndersaatte.

Suend lader sig forføre at tage Riget fra sin Fader.

En stor Byrde oc Tynge.

Sønnen forfølger Faderen ind til Døden.

aff metynck offuer hannem, oc giorde hannem bistand, oc vilde icke vndfalde hannem i sin nød oc trang. Men Søñen offueruant hannem første gang vdi Jutland, oc anden gang til Søes met Sielandsfarene, som giorde hannem bistand, saa at hand maatte rømme Landet, oc fly til Julin, der som hand hassde sit bæste Folck vdi Borgerleye. Suend lod sig icke her met nøye, at hand hassde syndet imod sin Fader, men forgreb sig end ocsaa ydermere imod Guds ord, oc affskaffede hues Christen stick oc Gudelig øffuelse vdi landet vaar indført, oc optog igien den gamle Hedenske vildfarelse, Almuen til vilie oc tieniste. Tredie gang drog Harald imod hannem ved Helgenes, oc slogs met hannem indtil den mørcke Nat atskilde dem fra huer anden. Folcket bleff saaret oc træt paa begge sidern, oc der begyntis om anden dagen, at handlis vdi en venlig Samtale om stillestand oc Fred. Thi spatzerede Harald vdi Skouen, oc gick allene bort fra sit Folck, paa sin hemelige bestilling, oc bleff forrædeligen stukken aff Toke, vdi hues Hierte laa end da den had hand bar til hannem af gammel tid. Hans Folck toge hannem, oc førde hannem saaret til Julin. Der døde hand, oc bleff siden ført Lig til Danmarck, oc findes hederlige begraffuen vdi Roskilde Kircke, huilcken hand lod selff opbygge i sin velmact.

Julin.

Kong Haralds endeligt.

*

Det wtacknemmelige Fæderneland, ærede den effter Døden, som det hadede leffuendis, oc giorde vel silde Penitentz oc ruelse for sine Misgierninger.

Suend Tiuskeg.

Suend Tiuskeg LXV.

DEr Kong Harald vaar død, glæddis hans Søn Kong Suend, at hannem vaar giffuen Aarsage at behindret at bruge sit Tiranni imod den Christne religion. Hand forfulde alle Christne, oc afflagde de Christelige Ceremonier hans Herre Fader hassde indført vdi Kirckerne, oc oprette i stæden den Hedenske Afguderi, met menige Almues vilie, samtycke oc attraa. Huilcket Gud den mectigste straffede haardeligen paa hannem, baade met Fengsel oc megen Elendighed, saa at hand offte kom vdi sine Fienders haand, oc paa det sidste bleff saa hart forfuld aff dennem, at hand maatte rømme Landet. Strax her effter bleff hand fangen aff Borgerne vdi Julin, oc de Methielpere, oc maatte løse sit Fengsel, for en gang saa meget Guld, to gange saa meget Sølff, som hand kunde opueye. Denne Sum lagde de Danske veluillige, thi de elskte hannem, fordi at hand had nedlagd den Christelige relligion effter deris begering. Men Suend kiende icke end da sin vildfarelse, eller vende sig fra Mordet Liusset. Thi offuergick hannem atter den samme Wlycke, at hand anden gang fangen, oc maatte sætte Herremends Børn aff Danmark til pant for sig, at hand skulde giffue dennem saa stor en Sum Guld oc Sølff, som hand tilforn vdgaff første gang. Oc effterdi Kongen

Straff for Guds ords forfølgelse.

Kong Suends første Fengsel.

Kong Suends andet Fengsel.

Rentekam-

Rentekammer oc Fadebur formaatte intet, da maatte huer aff Ridderskabet selie deris Gods, Skoue oc Eyedom, oc indløse deris Børn hiem til sig. Skonningerne oc Sielandsfarne lagde almindeligen oc endrectelig tilsammen, oc kiøbte mange store Skoue paa denne tid i Riget. Vdi Jutland maatte ingen affhende sig noget, vden til sin næste Slect oc Byrd, om formuendis vaar at kiøbe oc betale.

De Tydske vaare for denne dag aldrig saa kloge oc dristige til Søes, end de Juliner lærde det aff de Danske, som Kong Harald indlagde vdi sin tid. Saa betalede de oss siden aff vort eget, indtil Kong Valdemar den Første, oc Erckebiscop Absalon spegede deris traadzige dristighed, og lagde dem Bedsell vdi Munden, at de lode effter den dag de Danske seyle med fred, oc regere offuer Haffuet. Tydsk lære Søfarenhed aff de Danske.

Kong Suend vaar icke vel til freds met Venderne, oc besynderligen de Juliner. Hand forsamlet sin Skibs flode imellem Møen og Falster, oc haffde i sinde at geste dennem. Thi droge de hemeligen vd imod hannem at forraske hannem, oc foruende hans forsæt. De vdgiorde nogle aff deris Flode, som aarle om Morgenen droge ind paa en liden Baad, vnder Buen iblant Kong Suends Skib, oc befole en at tale til Kongen, som lade giffue sig vd for en Styrmand, oc sige at hand haffde noget hemelig at tale med hannem, som mact vaar paaliggendis. Der de komme til Kongens Skib met saadane tale, oc Kongen racte sit Hoffuet offuer Borde til dennem, græbe de hannem om Halssen, oc rycte hannem ind i deris Baad, oc rode saa hasteligen tilbage til deris Skibs flode met hañem. Saa vunde de den Seyr met Reffueiact, som met Løuemact vaar dem ikke mueligt at bekomme aff de Danske Løuer. De Danske kunde icke saa snart læte Anckere, vinde Segel oc følge effter vden Høffuitzmand, at de Juliner vaare io langt gaaen dem aff siune. Det vaar ickon en straff aff Guds offuer Kongen oc hans Vndersaatte, at Kongen skulde saa offte fangis aff de Vdlendige, til huilcke hand nødde sin Fader at fly: oc Rigens Indbyggere, som Guds reene ord oc Himmelske Liggendefæ haffde forachtet, skulde miste deris timelige Rigdom, oc dette Verdslige liggendefæ. Kong Suend gis tredie gang met Forræderi. Guds straff for Synden.

Kong Suend viste sig da ingen raad til Guld at bekomme her i Riget, for disse fremfarne store Skatte, som vdgiffne vaare. Thi ginge de danske Fruer oc Jomfruer, oc andre fromme Dannequinder oc Møer vdenfor, oc aff metynck offuer deris Herris Fengsel, lagde tilsammen alle deris kostelige Ørnesmycke, oc andre guld Klenodie, indtil de bekomme 10000 Mark, for huilcken hans Fengsel skulde løsis. Lofflig er denne store Kiærlighed i den Danske Adel, oc besynderlige vdi disse ædle Fruer og Jomfruer oc andre fromme Quinder oc Møer, som heller vilde aldelis miste deris Prydelse, end deris Lands herre oc Kong. Men klageligt er offuer deris Blindhed, at saa meget som de hadede den Gudfryctige Christenfolck for Guds ords skyld, saa meget giorde de denne hans Søn mere gode, for sit Tiranni imod de Christne, oc den Christne lærdoms Forfølgelse. De Danske fruers, Jomfruers oc Danequinders loff.

Da Kong Suend vaar forløst aff sit Fengsel, tenckte hand paa Hiemrejse, oc gaff alle Quindfolck vdi Dannarck Frihed, at træde vdi all

Arff met andre deris Brødre, slect oc samfrender, Huilcket dennem
dags haffde veret forment aff Lowen. Siden ligeruis som hand sel
sold aff fremmede, saa solde hand Rigens indbyggere Kronens gods
lagde indkom, saa meget som behoff giordis til den anden Sum Sølf
hand skulde vdgiffue. Saa at ingen kunde letteligen dømme, huad
Suends vilkaar vaar bedre eller verre vdi Krigs løb, imod hans Fi
Huad hans legeme fratogis paa den ene, det spardis vdi hans gode
die oc Eiedom, paa den anden side. Oc dette Barbariske Folck, lod
end da fornøyes, at de saaledis paa det allerhøyeste vdsuede hannem.
maatte ocsaa giøre sin Eed oc Orfeide, at hand aldrig vilde ancke elle
paa nogen, som haffde tilhiulpet at fange oc føre hannem. Dette va
get hart for en Konge. Thi at miste Penninge vdi sin nød, er lideligt o
steligt. Men at knyttis saa hart, at mand maa icke med lempelig orsag
Bod oc vederlag for sin skade, det er at selie oc affhende sig selff sin
døms frihed, oc staar ickon maadelige vel, baade hos dem som saadan
dom begiere oc dem som den tilsige. Jeg acter at disse Vender haff
end handlet saa mildelige med Kong Suend, haffde her icke veret af
løfflige ihukommelse hans salige faders gamle tienere iblant de J
Huilcke sparede hannem lissuet, oc lode sig nøye med Guld oc Sølf
det at Danmarck skulde icke komme fra Kong Haralds rette Arff
vnder fremmet Herskaff.

Haarde oc wbillige vilkaar.

Tacknemmelighed.

Kong Suend vilde icke end da kiende sin forseelse imod G
Mennisken, Derfaare tilskickede Gud hannem endnu de Suensk
hender. Kong Erick Seyr vaar fortørnet paa Danmarck, for den
som Kong Harald giorde Storbiørn vdi sin tid imod hannem. Th
hand ned til Danmarck met sin Krigs hær, at hessne paa Sønnen d
Faderen haffde brudt, Wanseet at de vaare nær Slect oc Blods fo
te paa deris Mørnis vegne. Suend bleff offueruunden af h
vdi Skone, oc maatte rømme fra sit folck, fra Landet oc sin Daatter
re, Huilcken hand haffde ladet opnessne effter sin Moder, dog ieg ick
sige met huem hand afflede hende. Hand drog først til Oluff Tryg
vdi Norge, som da haffde Konge mact, alligeuel hand lessuede vden K
lig tittel oc nassn. Men hand giorde hannem ingen hielp, som han
nem vel plictig vaar, for den Vndsetning hans Fader giorde Oluff
gesøns Fader, der hand sætte hannem som vaar tilforn fordressu
igien vdi Norge med Herrestiold. Thi drog Kong Suend met spaak
fra hannem ind til Kong Eduard vdi Engelland, oc fick der lige saa
hielp oc trøst, som hand fick tilforne vdi Norge. De sagde til han
hand kom mere fordi at han vilde forspeide Landet, end søge om
ning. Dette vederforis hannem for sin Faders lycke, som haffde E
derne vnder tuang i sin tid. Paa det sidste drog hand der fra ind a
land, oc fant der den bistand hos dette Barbariske Folck, som ha
beuistis aff dennem, som holde sig visere oc frommere end disse der
boer. Saadant er lyckens spil, offte beder mand Diur paa den fal
ingen vaar at foruente, oc offte finder mand mindst, der som mest
haabning.

Kong Suend blifuer Landfluctig.

Skotterne vndsette Kong Suend.

Lycken.

Ve

Ved saadan modgang førdis Kong Suend vnderligen aff Mørckhedens ørcken, ind vdi Lissens oc Penitentzis Skole. Ligeruis som hand hafde syndet høyligen met Mord paa sin Fader, oc Tiranni paa Guds ods Tienere, saa straffedis hand ocsaa haardeligen vdi tuende maade, met Fengsel oc Vdlendighed. Thi angrede oc begræd hand nu disse sine fremfarne Synder, oc effter den Christne Kirckis skick anammede det høyverdige Daabens Sacramente. Saa meget som hand tilforn hadede oc forfulde Guds ord, saa meget elskte oc forsuarede hand det effter denne dag. De Gud Almectigste som saa hans Penitentz, forbarmede sig offuer hannem, oc gaff hannem trøst, effter siu Aars ælendighed, Mact oc Velde effter Fattigdom oc Vanære, oc vdi sit Fæderne Rige lycke, held oc Herlighed. Thi effter Kong Ericks død, indtog hans Søn Oluff Suerig, som regerede det effter sin Moders Syrithis raad.

Kong Suend giør Penitæntz, oc lader sig døbe i Skotland.

Oluff Kong Suends Stiffson.

Saaledis kom Kong Suend paa en tid baade til den Christne Tro i Denck, oc til sit Fæderne Rige. Dog plagede hannem dette allermest, at hand torde icke obenbare den Menige mand sine Tancker oc Trois beskendelse. Hand hafde tuende bange kaar. Der som hand forsagede Gud i hans ord, da falt hand i den Høyestis vrede: Der som hand obenbarlige for Guds tieniste, oc hasteligen tuingde sine Vndersaatte fra Affguderi, slaae de hannem paa Hals med Mord oc Oprør. Thi lod hand sig først i vdi hemelighed for sine ældste Raad vdi Riget, oc vnderuiste dennem effter den maade oc forstand, som hannem vaar giffuen. Men saadant var aldelis forgeffuis, indtil Gud tilskickede hannem en merckelig oc duelig lærer oc hellig Mand til Methielpere, ved nafn her Poppe. Hand predickede for Almuen ved Isefiord vdi Sieland, oc effterdi de formedes denne mundelige Predicken, icke vilde lade sig afuende fra deris Affguderi, stadfeste hand sin lærdoms Vished, met effterfølgende Jertegn, som deris begering oc samtycke. Hand drog en gloende Staalhandske i sin høyre Haand indtil Albuen, oc bar den wforskrecket nogen stund derpaa, oc kaste den siden ned for Kongens fod, oc huer mand saa at den hvercken skadt, hud eller haar paa hans Haand. Alle mand forundrede sig der paa, oc lode deris forhærdede Hierter opbløde, oc toge ved den sandelige Troes lærdom. Her met bleff ocsaa alle Kamp afflagde, som var sedvanlige indtil denne dag, oc Jernebyrd er optagen igien vdi stædet, hvilcket der met sin wskyldighed oc retfærdige sag vdi Dom oc Retterting, mere effter Guds dom end Menniskelige styrcke oc trætte. Siden Adeldage, Erckebiscop vdi Bremen, Biscoper vdi Riget, Her Poppe i Aarhus, Henrick vdi Slesuig, Lessdage vdi Ribe, oc Gerbrand vdi Aalborg. Dette altsammen behagede Kong Suend saare vel, Huilcken oc lod paakiende sin aluerlige Gudfryctighed met Kircke oc Capeler at bygge alleuegne vdi Riget. Tilforn hafde mand ingen visse bisper vdi sine Stigt aff Rigens egen indføddinge, men huem som kom der til Landis, hand tiente saa lenge hannem gaffs fred oc rolighed.

Poppe omuender de Danske aff deris Affguderi, ved Jertegn.

*

Jernebyrd.

De første Biscoper vdi Danmarck.

Vdi disse dage Predickede her Bernhart aff Engelland Guds ord i Danmarck, met stor fruct. Men Kong Oluff, endog hand lod sig døbe, saa hand alligeuel hemeligen hart ved sin Spaadom aff Fulestrig, effter

den gamle Hedenske fantasi oc vildfarelse. Denne samme Her Bernh
Norge og Suerige annamme Christendoms relligion. drog siden til Suerige, oc døbte der Kong Oluff, oc kaldede hannem J
cob, til en amindelse om sin Daab. Huad heller at denne Kong Ol
bleff først vnderuist aff Her Bernhart, eller vaar tilforn omuent ved
scop Vnne aff Bremen, haffuer ieg icke fundet nogen stæds klarligen
tegnet vdi Sandhed. Samme tid bygde de aff Lund en Kircke, oc va
vnder Biscop Gerbrands forsuar oc Jurisdiction aff Roskilde, indtil
finge selff deris egen Biscop. Vnne bleff begraffuen vdi den gamle na
kundige Stad Bircke i Suerige, oc Bernhart vdi Lund i Skaane.

Kong Oluff aff Norge leffuede end da wgiffter, oc bar hemeligen
Kong Oluff Tryggessøn vil feide paa Danmarck. uend ved Kong Suend, oc haffde gierne seet at hand kunde trengd hann
fra Danmarckis krone, og indtaget Landet vdi hans stæd. Men paa
hand kunde haffue dis større Methielp, at driffue dette sit forsæt, bads h
om Syrethe Kong Oluffs Moder af Suerige. Der Kong Suend
nam huad for haanden vaar, optenckte hand it listigt paafund, huorle
hand kunde atskillie disse tuende Kongers forbund, at hand skulde icke offu
Snildt anslag. faldis aff dennem til lige. Hand vdgiorde tuende aff sine Hoffsin
som skulde drage til Norge, oc sige at de vaare fordreffne aff Danmarck,
begere leide aff Kong Oluff i Norge. De giorde effter Kongens be
ning, oc bleffue venligen vndfangen vdi Norge, oc begynte effter leilig
den meget at straffe oc laste Kong Suend, oc tuert imod høyligen at lø
hans Daatter Thyre, aff hendis Dyd oc store Deilighed, saa at K
Oluff fick strax wsigelig Kierlighed til hende, oc afferdiget sine Lega
som skulde bede Kong Suend om hende paa hans vegne. Hand mente
det vaar langt bedre at tage en Jomfru, som vaar en Konge Daatte
Danmarck, end fortære sin Vngdom met en meget alderne Vidue
Suerige. Der Oluff fick tidinde tilbage aff Danmarck, som hannem
stede at høre, glæddis hand offuer all maade, oc affslog hues tale oc ord
vaar giort imellem hannem oc Syrethe i Suerige. De at alle mand
Wlofflig forraskelse. de obenbarligen see hans Kierlighed mod Jomfru Thyre, oc hans affu
Hierte imod Syrethe, da lod hand forscriffue Syrethe ned til sig, oc b
rede aff hende, at hun vilde gaa aff sit Skib ind til hannem, at tale
byrdis om hues dem begge maatte vere mact anliggendis. Sy
stod fast imod Kongens begæring i begyndelsen, men siden der hun vilde
re effter hans vilie falt hun ned i Haffuet, aff en Fiele bro, som met suig
wflitteligen lagd imellem Skibbene, oc bleff hende hemeligen vndryck
hun skulde gaa der offuer. Bodsmendene lode sig icke nøye der met,
haffde giort hende skade, men ocsaa gneggede met høy Røst, oc spaatte
lagde det hende vd i den verste mening paa løssactigheds vegne. Det er
ske Tro oc Dyd, som icke bluedis at bespaatte oc suige en hederlige Forsk
Huo som giør Norbaggerne noget til gode, hand vente sig ingen tak
melighed aff dennem. Der Dronning Syrethe vaar opdragen
Liffs fare aff Haffuet, oc kom noget til sig selff, harmedis hun offue
Ild vdi Spotterens hus. ne vanære oc store fare, oc loffuede met megen trussel at heffne det
paa Norge. Saaledis skilde Kong Suend, Norbaggen ved sin Me
oc vende sig selff den til gode. Hand bads om Dronning Syrethe,

oc afflede en Søn, som kaldtis Knud, ved hende. Siden nectede hand Oluff sin Daatter, oc hesfnde saaledis Syrethis spaat paa hannem. Kong Oluff tryggessøn bleff skamfuld oc gram, at hand miste begge sine naal. Selff spaattelige forsmaadde det ene, oc haanlige bleff forskut andet. Thi rystede hand sig met all sin mact imod Kong Suend, oc sig meget der paa, at hannem hassde sielden timdis lycke vdi Krig oc . Paa den anden side rystede sig Kong Suend met sin Stiffsøns Jacobs hielp, oc mødte hannem vdi Søen met en veldig Skibs flo- blant Kong Oluffs folck vaar en Norbagge ved naffn Enar, huilcken aa stercker oc konstriger en Skytte, at hand skød en gang igiennem n, oc met det samme Skud igiennem Kongens skiold, oc fremdelis m Skibs bordet, at Pilen vende ved Hassens bond. Hand giorde større skade, end alle hans Stallbrødre. Kong Suend fryctede mere ne ene Bue, end den gantske Norske mact, og bad der faare sit Folck liuligen effter, at de kunde skade Buen mere end Enar selff. Der met e alle effter hans Bue, oc en ramde Strengen at den brast, oc skilde is Enar ved sin Konst, oc Fienderne ved Seyeruinding. Der Kong hørde liuden aff Buen, vende hand sig til Enar, oc atspurde hannem er brast. Enar suarede oc sagde: Norge brast aff dine Hender. Det ster Enars Spaadom. Thi Norbaggerne blessue slagne, oc Kong kaste sig seluilligen vdi Hassuet, paa det hand skulde icke komme vdi rnis hender, oc see sin Offuermand under Øyne. Kong Suend tog re til Naade, trøstede dem, oc met all venlighed forbant sig deñem til Inderdanighed. Men hand lod sig icke nøye met Norge, drog strax gelland, oc tuingde Kong Adelsten, til saadant Pact, at hand skulde hans Gods, oc Engellands Krone effter hans død oc affgang.

Enar tambaskelmir en god Norsk skytte.

Buen brast aff Enars, oc Riget aff Kong Olufs haand.

Kong Suend vinder Norge oc Engelland til Danmarck.

Midler tid skede forandring i tre aff de Biscopsdømme vdi Danmarck, lsforn er omtalet. Effter Biscop Poppis affgang kom Rimbrand, Henrick kom Marcus, effter Lessdag Fulbert, oc effter Fulbert kom le Herre Otincker huide. Hues rundhed vaar saa stor mod Kircken dis Personer, at hand gaff største parten aff all sin Eiendom til deris olding. Saa at meget aff den Ager oc Eng, som hassuer ligget til erste Byer vdi Jutland, den er komen fra hans Arffue og Eie. Loed t paakiende, at hand vilde heller selff miste, end Guds ords forfremkulde staa tilbage, oc at hand elskte mere dē wforgengelige ærens Krod denne timelige Rigdom. Hand lod det icke bliffue der ved, men drog leuegne omkring i Sieland oc Skone, predickede oc lærde, oc vaar at tilsætte icke allene omkaast oc wmage, men ocsaa sit eget Liff, om giordis, for Guds æris oc ords forfremmelsis skyld.

Ottincker huidis rundhed oc store loff.

Kong Suend gaff sig til rolighed paa sin Alderdoms dage, oc fryctede deligen oc aluerligen, indtil saa lenge at Gud henkaldede hannem ved ffelig, hederlig oc fredsommelig affgang fra denne Verden. Hans lessnet vaar icken it spegel til begge lyckens ansicte. Huo hassde troet en indfødt Dansk Konge, skulde saa offte kommet i de Venders Jern bolte? Oc huo hassde atter toret sagd, at hand skulde effter forvandrelse, opkommet igien til Kongelig mact oc velde? Saa forhand begge lyckens vilkaar, baade vdi stor modgang og metgang.

Suend tiug skegs endeligt.

Store Knud som kaldis ocsaa gamle Knud oc Rige Knud.

Knud den Store. LXVI.

Norge oc Engelland falde fra Danmarck.

Efter Kong Suends død, afffulde Norge o
gelland fra Danmarck. Engelske mend valde sig
Eduard. Norbaggerne toge Kong Oluff, aff deri
indfødde Konge blod oc affkom. Huilcket fortrø
Knud Suends Søn, men effterdi hand torde i
hasteligen, vdi sit Regementis begyndelse angribe d
kunde alligeuel icke vden Bagtale tie stille til sin oc Rigens wræt, da
hand sig først imod Venden oc Sembeland, som suagiste vaare oc
formaatte at giøre hannem Modstand. Hans Fader torde i sin tid
Eeds skyld icke røre Venden. Men Sembelenderne vaare altid den
ske mact gienstridige effter Kong Hogens affgang. Paa deñem lyst
Knud at prøffue sin lycke oc mandom, at hand met diss større mod, k
den skrecke oc tuinge de andre. Det gick effter hans begering oc ynske.
tuingde Venden oc Sembeland med det snariste, oc lagde sig siden
bund met Kong Oluff aff Norge, at hand ved saadan snild Lempe,
bruge den ene sin Fiende imod den anden. Iblant andre Kong Knud
ge Krigs mend, vaar en aff Sieland ved naffn Temme, som hialp
den seyr, som Kongen fick offuer de Engelske vdi denne Krig. Den
hær vaar noget nær slagen paa fluct, oc deris Fenicke nedlagt, T
Temme wforuarendis en gren aff it Træ, oc sætte den paa sit glassu
raabte (effter Kong Knuds krigsfolckis brug) offuer all Hæren,
vende tilbage met hañem, oc ved denne ene wfri mands frimodige røs
seyr aff sine Fiender. For dette mandoms stycke gaff Kong Knud
frihed, oc giorde hannem til sin Bannerherre, oc hand beholt her aff
euerligt tilnaffn. Kong Eduard nøddis da at giøre pact met Kong K
oplod hannem helfften vdi sin velmact, oc det gantske Kongedom e
affgang. Men Kong Oluff drog vreder hiem til Norge, baade
Kong Knud veldeligen tog fra hannem hans kieriste, Aluine: oc at h
hannem intet nyde vdi Engelland, for denne felligs Krig oc Aarl

Kong Knud tuinger Venden oc Sembeland.

Snildhed.

Huorledis de Banere ere først komme til deris frihed og tilnaffn. Aar effter Guds Bord 1017.

Wenighed imellem Kong Knud oc S. Oluff.

Siu Aar her effter, sloge nogle Engelske mend Kong Eduard i
komẽ til Kong Knud, som hand sad offuer borde, oc hilsede hannem
offuer Engelland. Kongen mente met det første, at de haffde tildruck
hemelige spot, for det forbund som hand haffde giort met Kong Eduar
sagde hand met vred Ansict oc hierte til dem, at hannem ingelunde
hues giort vaar. Der de saae at Kongen vaar fortørnet, sagde de har
haffde slaget Kong Eduard ihiel, oc mente at de der met vilde stille
vrede, oc fortiene stor tack oc løn. Men Kongen befoel strax at ma
lade dem ophenge, for saadan deris wærlige gierning, at de haffde
bet sig paa deris egen Herre oc Konge. Lod der met paakiende, at en
vaar affskild met den som forhindrede hannem Riget, dog burde r
hed oc dom mere at ansees end egẽ serdelis nytte oc fordeel. Nogle n
geuel, at Kong Knud haffde vdgiort paa Kong Eduards hals, disse
som hand siden straffede, paa det hand skulde icke mistenckis. Huor o
er, da bleff den menige mand hañem siden meget affgunstig. Saa h
orsagedis at stercke sig met Hertugen aff Normandien, oc gaff han
Rickord Estrithe sin syster, oc tog selff hans daatter Imme til ecte,
met hende Knud og Gunild. Hand lod siden allevegne antage duel

Falsk slar sin Herre paa halsf.

mere, som dagligẽ skulde følge hannem. De vaare suage vdi Tal, men sterc= vdi mod oc mandom. Iblant andre som komme aff fremmede Lande, for ms rundheds oc fromheds skyld, kom ocsaa en ved nafn Vlff aff Suerige, ilcken vaar mere snedig end dristig. Oc effterdi hans affkom er meget vn= rlig, ville wi tale noget her om, oc siden forfølge vor tale om Kong Knud.

Det hende sig en gang, at en Suensk mands daatter vaar vdgaaen paa larcken met sine iessnlige at lege, oc bleff der borttagen aff en Biørn, som stiligen iagede de andre paa fluct, oc førde hende allene bort met sig vdi sit ie. Oc der hand saa hendis deilighed oc faure skabning, omuendis hans mhed til kierlighed mod hende. Hun bleff oc saa dristig ved hannem, at n som hun tilforn fryctede, at skulde slide oc opæde sig, aff hannem tog hun n føde oc vnderholding, som hand forskaffede hende aff Fæ oc Faar oc an= Diur. Huad tuinger oc offueruinder icke Kierlighed? Paa det sidste Bonden formerckte, at denne Biørn giorde hannem stor skade paa Dag, tog hand vare paa hannem, oc forfulde hannem ind i Skouen, som hand i it stort wføre haffde sin Bolig, oc greb hannem, oc stack han= ihiel met Jegernis Hielp oc Bistand. Pigen bleff der offuer for= oc føde vdi sin tid (effter Naturens synderlige gunst) it deiligt Suend m, huilcket hendis Forældre kaldede Biørn effter denne forsagde hendel= Der hand opuoxte, heffnde hand sin Faders død, oc afflede en Søn, som Trugels Sprageleg, oc vaar denne Vlffs Fader, som her omtalis. ilcken Vlff artede sig mere effter sin Farfaders fæderne, end Møderne t, som hand her effter lader paakiende.

Kierlighedes styrcke oc mact.

En Biørn affler it Barn met en Pige.

‡ Denne Biørn som her omtalis, haffuer veret (kand ske) en merckelig Mand, met Biørns nafn, huilcken vdi Skou oc Skiul trædskeligen haffuer lagd sig eff= ter denne deilige Jomfru, oc affled met hende denne affkom etc.

Ong Oluff aff Norge, som før er rørt, drog met vreder hu fra Kong Knud, samlede Krigsfolck, oc drog met sin Broder ind i Danmarck, at e sin harm oc wret. Kong Knud tøffuede icke lenge, førend hand dreff begge der vd, hen ind vdi Østerleden til Geritslaff deris Suoger, oc tog rgis rige fra dem, oc lagde det til Danmarck. Hertug Rickord aff Nor= ien som haffde forskut hans Syster Estrithe, dreff hand aff Landet, oc tte hende met fuldmyndig befalning offuer Sieland i sin frauærelse. Norge vin= dis til Dan= marck.

Ved midler tid døde Kong Oluff aff Suerige, oc Ømund Langeliff bleff vdi hans sted. Thi flyde Kong Oluff som vaar fordreffuen aff Norge erige om hielp, oc effterdi Kong Knuds halffbroder vaar hendød, som , oc hand vaar selff forhindret met andre store bestilling, trengde Kong sig ind i Norge, oc bleff der antagẽ, Rigens indbyggere til megẽ gaffn Thi de leffuede tilforn saa gaat som vden Low oc Relligion, førend aff denem low oc lands ræt, oc indførde den Christelige tro, oc lod pre= eugne vdi Riget. Huor omhygelige hand selff haffuer holdet sig, end , effter Guds bud, kand aff dette ene stycke formerckis. Det hende ondag, at denne fromẽ Kong Oluff, skar nogle spaner aff en kæp, oc det icke for andre dybe tancker, førend hans tienere paaminte hañem. hand samme spaaner, oc optende der aff en ild, oc holt sin høyre haand en selffuillig straff for sin misgerning. Hand mente sig at kude met ild, faarekome oc affuende den euige. Oc vilde ingen vndskylding egen forseelse (som i nogen maade kude vel aarsagis) paa det in= tage ont Exempel aff hannẽ. Hand fick for denẽ oc andre sine

S. Oluff indtager Norge.

S. Oluffs helligheds oc fromhed.

helligheds Gierning, denne Titel, at hand kaldedis effter denne tid, Sanc
Oluff. Hand vaar vdi sin tid de fattigis forsuar, de Faderløsis formynde
re, Præstmends ven, oc de ælendigis Trøstere, ia aff hans bryst vdflød, som
Kongelige dyder. aff en Kielde mangfaaldige velgierninger oc atskillige dydigheds Exempler
Men effterdi hans nafn er indscreffuet blant andre hellige Mends tal
da giøris icke behoff, at hand rosis aff oss paa denne stæd.

Vlff Trugels Spragelegs Søn, som førre bleff omtalet, bar hem
lig had ved Kong Knud for hans Dyd oc gode Lycke, oc søgte lempe at sk
de oc forraade hannem. Hand tog sig aarsage aff sine Landmend, so
Vlff Spragelegs wloffligie tredskhed. offte met Roff oc Brand forderffuede Skone vdi Kongens frauerels
Thi tilbød hand Kong Knud sin tieniste som en Høffuitzmand, im
de Suenske, oc begerede at Kongen skulde scriffue vnder sit eget Segel, t
sin Syster Estrithe vdi Sieland, at hun skulde giøre huad hand hen
Mundeligen faare gaff paa Rigens bistand oc beste. Met dette Breff dre
hand til Estrithe, oc (som hand vaar en mundkaad Vanart) sagde at d
vaar Kongens vilie, at hun skulde giffue hannem sin tro. Estrithe men
at det haffde verit hendis Broders aluerlige befalning, oc samtyckde Vl
paa det sidste, oc fulde hannem ind i Suerige. Thi hand reddis for Hes
oc Straff, oc torde icke forbie Kong Knud i Danmarck. Vdi Suerig
oplagde hand forbund met Kong Ømund oc Kong Oluff, oc bleff endrect
ligen vedtagen, at den ene skulde til Lands falde ind i Skone, den ande
til Vands i Sieland, oc selff skulde hand følge effter, met den gam
Suenske Skibs flode. Saadane lønlige oplag fornam Hogen, en Bond
Kongen aff Suerige oc Norge sette sig op imod Kong Knud aff Danmarck. aff Stangby, Kongens tro Ven oc Tienere, oc drog wfortøffuet aff stæ
oc forkyndte hannem huad for haanden vaar. Kongen gaff sig strax pa
Veyen til Danmarck met sin Hær, oc forærede denne Bonde met tuen
store Agerland vdi Skone, for denne sin lange Reise oc Troskaff.

Dissimellem vaar Kong Oluff aff Norge, indlagt vnder Sieland, s
lod der sin flode vnder en aff smaa Øerne, oc drog selff til Land met it St
oc holt samtale met indbyggerne, huilcke hand met slædskhed vilde offuert
lit, at de skulde heller vduelie sig fred, oc afffalde fra Kong Knud, end ana
me Krig aff deris offuermact. En aff Oldingene gaff hannem it gaat fo
trøst, oc holt hannem ickon paa faure ord, indtil Kong Knud maatte fo
komme i Landet. I denne samme stillestand oc freds forhandling, kom en
Faure ord fryde daarer oc offte vel viser en Mand. de Norske speydere fra Stranden, som sagde at hand haffde seet nogle
gel vdi Søen. Kong Oluff viste da icke huad heller hand vilde bie eller
Oldingen bad hannem vere frymodig oc tryg, oc sagde at det vaar
Kofffart Skib, som pleiede at føre fremmet Gods oc Vare til Landet.
gaffue hannem alle gode ord, oc haffde saare gierne seet, at deris Herre
de kommet imellem hannem oc Stranden. Men der det andet Bud
oc stemmede offuer ens med det første, da sende hand sin egen Tiener
Stranden, huilcken kom hastelige tilbage, oc sagde at Søen vaar fu
Subtiligt Giensuar. Skib. Der Kong Oluff dette hørde straffede hand denne gamle man
sin Løgn, men Oldingen orsagede sig oc sagde, at der komme de Kie
aff huilcke mand kunde kiøbe Danmarck for Suerd oc Pil, huo eller
de lyst at vedsle oc handle der om met dennem. Kong Oluff vaar me
gen kommen til sin flode, førend Kong Knud indlagde vdi Haffnen.

huiltis hand om Natten, thi Skibs folcket vaar mødigt, oc drog strax selff om Morgenen offuer til Skaane, imod Kong Ømund met Fodfolcket, oc sende Floden ind for Aahuss imod Vlff, som laa der vdi Helge Aa. Kong Knud nedlagde Kong Ømund met sit Folck. Oc der Floden hørde tidinde om deris Herris dristighed, vilde de ocsaa beuise sig mandeligē, oc lagde op imod Vlff paa en anden liden Ø, oc sloge der en Bro offuer Fiorden, paa huilcken de vilde giøre indfald imod Fienderne. Vlff holt sig stille i begyndelsen. Men der de komme noget nær imod Landet til hannem, giorde hand dennem modstand met sine Skyttere. De Danske vaare formeget Krigerige, løbe alle vdi en Hob paa Broen, saa at den brast vnder dennem, oc de nedsuncke oc drucknede meste parten vdi Dybet. De som kunde suømme forhindredis aff deris Harnisk. De som grebe huer anden om Lissuet, sunckе oc døde til lige vdi huer andens Fassn. Det gick som sagdis tilforn, at de giorde sig selff deris sidste Bro, paa huilcken de skulde vandre til Døden. Vlff befryctede sig for Betalning aff den Danske hær oc Skibs flode, som hannem laa i veyen. Der faare sætte hand sit Folck om Natten til Lands vdi smaa Baade, forløb sine store Skib, oc kom vdi skiul fra de Danskis vrede. Anden dag gaffue de Danske sig til Vlffs Skib, at hefne deris Staalbrødris død, men der fundis (som mand pleier at sige) saa mange Vlffue som Agerhøns. Thi droge de deris døde Staalbrødris sig op aff Vandet, oc begroffue dem vdi den Kiøbsted Aahuss, som ligger mest op til forneffnde Flod. Siden vnderkiøbte Kong Knud nogle Norbagger, som sloge deris egen Herre Kong Oluff ihiel, vdi hans eget Rige, huilken de tilforn hassde beskermet vdi fremede Landskaff. Hans Broder Harald fryctede, at hannem skulde offuergaa den samme Dom. Thi flyde hand fra dette vtro Folck ind i Grækenland til Constantinopel.

Kong Knud iager tuende Konger aff Danmarck.

De Danskis vnckelige fald oc forseelse.

Vlff flyer.

Sant Oluff falt den 29. Julij Aar 1028.

Kong Knuds velde oc rycte.

Kong Knud vaar da en regerendis Herre offuer ser Konge Riger, og saa videligen berømt, at Keyser Henrick lod bede om hans Daatter Gunild, oc fick hende, oc bleff kaart tid her effter indsæt vdi Keiserdommet aff hannem, der Italianerne hassde noget nær trengd hannem fra det Romerske Rige. Hand sætte siden sine Sønner, huer vdi sit Konge Rige. Harald vdi Engelland, Knud vdi Danmarck, Suend, som hand hassde affled met Aluine, vdi Norge, oc beholt alligeuel try Konge Riger for sig selff, oc de Sønner som vnge vaare, dem gaff hand gamle oc forstandige Raad til Rethielpere. Hand tog Vlff sin Suoger til naade, for sin Systers Emiths søns Suends skyld, som hun afflede disse dage ved Vlff. Den anden sin Syster Thyre, gaff hand Godeuin en mectig Høffding aff Engelland, som afflede met hende Harald, Biørn oc Toste. Hans Daatter Gunild formerede ocsaa Slecten met en Søn ved Keyseren, som kaldedis Magnus, aff huilcken mange Herrer oc Førster vdi Tydsk nation haffue [illegible]ff oc Affkom.

Kong Knuds Suogerskaff oc Affkom.

Ved samme tid bleff Auacke Biscop i Rosskild effter Gerbrand, oc Benedict huide hin vnge, Biscop i Ribe effter Fulberts affgang. Da ocsaa aff Venden en vnger Herre ved naffn Godskalck, til Danmarck, oc gaff sig i Kongens gaard. Hans Fader † Apribigneff, en god Christen Første vdi Venden, oc lagde vind paa at forfremme sin Søn, oc hassde der faare sæt denne sin Søn til Skole, at hand skulde

† Vbbe.

Hertug Godskalck aff Venden kommer til Danmarck.

lære

lære Guds fryct oc Bogelige konster. Men der Godskalck spurde at Saxerne hafde slaget hans Fader ihiel, offuergaff hand Bogen oc greb til Suerdet, forlod Skolen oc effterfulde Leyren, indtil hand fick hefind sin Faders død, oc flyde saa ind i Danmarck.

Wbesindhed oc groff daarlighed.

Det hende sig ocsaa ved dette samme pass, at Vlff bleff beden aff Kong Knud, at holde Jul met hannem vdi Roskilde, oc begynte der, vdi sin Druckenskaff om Natten, at quæde en Vise om det wlyckelige Fald, som de Danske offuergick vdi Helge Aa. Det fortrød Kongen, at Vlff, som tilforn hafde veret en Aarsage, at skillie hannem ved mange aff hans gesuiste Mend, begynte nu der hand skulde vere lystig oc glad, at siunge oc quæde de Danske til Spaat oc Forhaanelse. Der faare sloge Kongens tiernere, effter hans Befalning, Vlff strax ihiel offuer Bordet, saa at hand fick sin rette fortiente straff, for sin wspegede oc løssactige Tunge. At mand sagde om hannem: Den som quad om andre deris død, sang for sit eget Lig. Den som vddrack alle Skaaler til grund, hand opfylte dem igien met sit eget Blod. Men Kongen betenckte sig siden, at hand hafde forgrebet sig vdi sin hastighed, oc slaget sin egen Suoger imod Gieste Ræt oc Husfred, oc giort sin Syster til en Vidue, oc hendis Børn Faderløs. Til bødte hand hans død met tuende Herret vdi Sieland, huilcke Estrithe lod de siden til hellig Trefaaldigheds Kircke vdi Roskilde, at de skulde giffue vdi deris Aarlige Tiende altid effter denne dag.

Spottelige Viser oc wspegede Tunge straffis.

*

Kong Knud giør Bod for sin Suoger.

KOng Knud holt dagligen stor Hoff, oc hafde i sin metfølg, naar hand drog omkring at besee sine tre Konge Riger, som førre er omtalet, sex tusind Mand, oc trysinds tiue Skib, huilcke vaare huer besætte icke mindre end met hundrede Mand. Der komme oc huer dag mange, baade aff fremmede Lande, oc aff hans egne gamle Krigsmend til hannem, saa at Folcket bleff offuer maade meget vdi hans Gaard. Oc effterdi de hafde ingen besynderlig vduaartis Krig, oc vaare vaand ved Aarlog, keddes de ved dette stille Lessnet, oc begynte indbyrdis kiff oc trætte met huer anden. Nogle vaare affuendsiuge aff Naturen, nogle hastige oc vredladende, nogle oprøriske oc lætferdige, oc der fands neppelige en som hafde lige sind oc idret met den anden. Da paa det Kong Knud kunde forkomme oc affskaffe all Wskickelighed, Mord oc Mandrab, oc anden saadan wlempe, giorde hand met Oppe Sielandsfars oc andre sine gode Mend raad, en ny Gaards Ræt, effter huilcken alle hans Hoffsinder, skulde holde sig wbrødeligen vdi vduaartis Lessnet, Ord oc Omgengelse. De besynderligste Artickle, som der vdi bleffue faaregiffne, vaare, iblant andre, disse.

Kong Knuds daglige Hoff oc metfølge.

Gode Lowe foraarsagis aff onde sæder.

Konning Knuds Gaards Ræt.

Først, huad som Bordsøgning oc sæde vaar anrørendis, befol hand at huer skulde sidde øffuerst, effter som hand hafde lengst tient vdi Gaarden. Kom ocsaa nogen siden at Maaltid vaar begynt, da skulde de andre staa op, oc lade hannem træde ind vdi sit rette tilbørlige sæde. [illegible]drister sig nogen at traadzeligen indtage, oc met mact forholde en anden sit sæde, da skulde Anklageren kalde de andre sine Metbrødre til vidnesbyrd om hannem, oc indsteffne hannem, at hand da strax foruistis aff Gaarden, miste sin Besoldning. Kongen maatte dog tre gange benaade en vdi [illegible]dant falt oc forseelse, met saadanne vilkaar, at hand som skyldig fands, [illegible]

Om Bordsøgning.

:r gang vige it sæde ned bedre for sin foshed. Bleff nogen fierde gang saadant anklaget og louligen foruunden, Da skulde hand foruisis, oc rig effter denne dag tage i fad, eller dricke aff Skaal met ærlige Hoff- d. Thi saa lenge som noget haab vaar om forbedring, da beuistis han- naade, men naar nogens forherdige ondskab vaar saa stor og waffla- , at Kongens Bud foractedis, da vaar ingen naade mere at foruente.

Om ollspild oc skends ord.

Vdi lige maade, som nu er omtalet, straffedis ocsaa alle andre rin- rseelse oc offuertrædelse, som at naar nogen gaff anden skends ord, eller ttelige offuerøste hannem met Øll eller anden Drick.

Om skeds heste oc deris fodring oc reise.

Effterdi Kong Knud aarlogedis oc feidede mere til Søes end til Lands, brugte hand intet besynderligt Rytteri, oc holt ingen serdelis Staald- er Sadelknecte eller Staaldsuenne. Men Hoffsinderne skifftis ved vare paa Staalden. Huo som da red altid paa en andens Hest, oc lod sin n gaa ledig oc løs, hannem offuergick ocsaa forscreffne straff. De finge neger paa huer Hest om natten. Huo som lagde Toppen oc Kornet for egen, oc stubben og Halmen for sin Staalbroders Hest, hand straffedis førre er sagd, oc bleff met vanrycte enten i Gaarden eller foruistis. me samme Dom vaar oc den faaresæt, som reed vdi Vandet met vilie in Hoffbroder, oc offuerstenckte hannem. Saa strengeligen straffede e gode Herre end ocsaa en føye brøde, at hand vilde huer skulde lessue ige oc fredsommelige vdi hans tieniste.

Om vact oc Nathold.

Huo som vaar tilsagd at holde vact, oc falt saa dybt vdi Søffn, at d kunde stiele noget aff hans klæder eller vaaben fra hannem, da maat- and lide den samme forsagde straff. Thi hand dømtis wbequem til en gelig tieniste, som for sin egen søffnactighed forsømte sit vact oc hold.

Om pust oc Nessuebug, Om obenbare Ran oc Haardrect.

Om større synd oc grossuere forseelse, vaare strengere Low oc Ret- ong. Thi huo som wførmede anden met Nessueslag met Suerd eller ng, eller met vaald tog noget aff andens Haand, eller Haardrog an- eller ocsaa befandis vdi hemeligt wtroskaff imod Kongelige Maiestat, d haffde forbrøt sin Hals, oc bleff foruijst Gaarden, om saadant kun- ffuer hannem nocksom beuisis met louferdige vidnisbyrd.

Om wtroskaff imod Kongen.

Om Lowmaal at forfølge.

Den som haffde en anden at tiltale, hand klagede først for Kongen, egærede at hand vilde side oc sette dom paa sin Stol.

Gienparten skulde tre gange indsteffnis ved to hoffmend, som giøre oulig steffning. De skulde første gang giffue hanem en gang varsel til Bopæl, om hand vaar bosidendis, oc siden to gonge offuer borde, heller hand vaar tilstæde eller icke. Vaar hand icke bosæt, da steffnedis Tre gange ved Kongens bord hos sit sæde.

Naar Kongen oc Raadet vaare sæt, da fremginge de som steffningen e giort, oc sore at de haffde Loulige indkallet den som sagedis, oc vunde intet handlede vdi dene sag, enten for vild eller venskaff i nogen maade.

Dernæst fremginge vidnisbyrdene, som vaare tu vdi det minste, Huil- ende deris Eed, at de icke skulde sige noget, Anklageren til vilie oc hans ant til had, anderledis end de det haffde seet eller hørt vdi sandhed. Thi de sager, som rørde paa Kongelige Maiestat, der skulde mand mest gaa det som hørd vaar. Huad andre sager vaar anrørendis, Der gick for Sagn. Huad som saaledis louligen bleff vunden, det maatte ingen e eller bagdriffue. Haffde ocsaa nogen giort it vedfæ paa samme sag, maatte hand icke drage sine ord tilbage.

Naar

5. Naar som Vidnesbyrdene vaare forhørde, da gick Don strax der paa, vden videre forhaling. Den som skyldig fandis, hant strax sagd fra sin Ære, Gods oc Fæderneland, saa at hand aldrig maatt ne vdi Gaarde, eller leyre sig i Aarlog met ærlige Hoffmend effter I dag. Hans Anklagere bleffue dømte gilde oc geffue, oc ved mact o i alle maade.

6. Denne Dom stod aldelis for fulde, huad heller den som anl dis vaar nærverendis eller icke. Hannem hialp siden ingen vndskyld ihuorsomhelst hand vaar, at Vidnisbyrdene io bleffue hørde oc S tzen affsagd.

7. Effter at Dommen vaar gaaen, stod Kongen op aff sit Sæde, de omkring, om den behagedis saaledis de andre sine gode Mend. K affsagde selff ingen Dom, men hørde fliteligen Tiltale oc Giensua huad Dom hans Hoffsinder gaff der paa. Thi hand vilde icke ver haard oc grum, imod nogen som haffde brugt sig i hans bestilling, at vilde selff dømme eller foruise den sit Land oc Rige.

Kong Knud vilde icke dømme sine egne Hoffsinder.

8. Naar den Menige hoff samtyckte den fremfarne Dom, da a dis hand som Dommen vaar offuergaaen, huad heller hand vilde r Riget offuer Landet eller Haffuet. Thi Kongens fromhed vaar e saa stor, at hand vilde at ingen skulde skammeligen affliffuis aff sin nere, men beholde Liffuet, oc fly Landet effter sin egen vduelelse.

9. Der som Rymnings mand vdualde sig at drage offuer H da fulde Kongens Tienere hannem til Stranden, oc gaffue hann Baad, Aarer, Fætalie oc it Øssekar, oc stode saa lenge ved Stranden de kunde enten see noget aff Aarerne eller Raaerne. De forfulde nem ocsaa met høy raab, oc skammede hannem for sin Misgierning ærlige sag. Hende det sig at Vær oc Vand dreffue hannem tilba der Landet, da bleff hand optagen, oc miste sit Liff. Saa stor vanære oc fare vaar paa færde met denne fattige fordømte Misdet

10. Men der som Rymnings mand vdkaarede sig at drage Lands, da bleff hand, som førre er sagd, fuld aff Kongens Tien den næste Skou, oc gick saa allene fra dennem. Naar de tenckte a vaar it gaat skiffte vey fra dennem, da raabte de endrecteligen met h oc bulder tre gange, at hand skulde icke komme dem paa hender ig forseelse oc vildfarelse.

11. For det aller sidste samtycktis aff alle Kongens gode Mend, som saaledis vaar louligen forfuld oc fordømt, skulde aldrig benaadi indtagis igien i Landet, men leffue met skam oc sorg sin Liffs tid, vd digheed. Saadan straff holtis vdi disse dage langt større oc ska gere, end at miste Liffuet.

Ære er offuer liffuet.

12. Hende det sig effter denne dag, at nogen aff Kongens Vnd te kom i ferd met Rymnings mand, og vaar selff anden, eller ha Pil mere end hand, oc sparede hannem, da bleff hand til lige deela hans Synd oc brøde met hannem. Saaledis straffedis de som f sig imod Gaards rætten

13. Men sictedis nogen for sag, oc kunde icke feldis met loulige vidnisbyrd, Da tog hand Sex mend til sig, oc fride sig met sin Eed. Sameledis værnede sig Hoffmend, met Sex Mends Eed, naar de forgrebe sig vden vilie oc vidskab imod deris wbekiende Hofftienere.

14. Huilcke som foruundne oc fordømte vaare effter forscreffne Statuter, Den offuergick icke allenisse denne timelige Wlycke, som nu er omtalet, Men ocsaa Kirckens band vdi alle disse try Konge Riger. Saa at baade Lands Low oc Band stemmede offuer it met huer andre, at straffe huad som wlouligt oc straffeligt fandis. Der met fortogis oc affskaffedis alle trætte, Kiff, Oprør oc wlempe, oc der met holtis god Sæd oc skick vdi Kongens Gaard.

Siden falt denne strenge Ræt effter haanden, Enten aff Offrighedens forsømelse, eller Førsternis Formildelse, oc de bødte met Gods oc Penninge vdi den stæd, som mand tilforn foruistis aff Landet, vndertagen at nogen slog anden met Kæp eller Staff. Thi det vaar hunde slag oc Strid, oc holtis iblant erlige Hoffmend wbrugeligt, der til met ocsaa meget Haanligt oc bespaatteligt. Pendings straff opkommer. Om Kepeslag.

Der Kong Knud hassde giort denne strenge Gaards ræt, gaff sig icke Lycken bedre, end at hand bleff selff den første som offuertraadde den, ved Mandrab paa en aff sine egne Tienere. Thi angrede hañem saadant sit fald, oc kiende sig selff strax skyldig. Hand lod forsamle sit siddende Raad oc mødte Personligen vden all Steffning oc vndskyldning: Trad aff sin Kongelige Stol, sætte sig ydmygeligen næd paa Jorden, oc gaff sig vnder deris Dom, oc vilde nyde oc vndgielde Hues de tilkiende hannem. Hans gode Mend oc Hoffsinder græde alle bitterligen offuer hannem, oc gingie vd tilsammen i Raad met huer andre, oc besindede strax, at det huercken var erligt eller sømmeligt, ia oc huercken tilbørligt eller gaffnligt, at dømme strengeligen offuer deris egen Lands Herre oc Kong. Der som hoffuet togis dem fra, huad vaare det siden vden Aarsage til deris egen forderffelse oc ødeleggelse. De hassde bange kaar. De vaare suorne oc forordinerede Dommere, oc skulde enten giøre imod deris Eed eller deris Herre. Thi bleffue endrecteligen til sinds, at de vilde sætte sagen ind til Kongelige Maiestat selff, effterdi de vaare hans vndersaatte oc for ringe at dømme hannem. Der til met vaar ocsaa hans synd Vaadegierning, oc hand kunde rette oc børe sig mod Gud oc Mennisken. Saa siuntis dennem ocsaa at det vaar tilsom Straff, at denne fromme oc mectige Herre saa ydmygede sig vnder deris Dom. Kong Knud synder selff først imod Gaards rætten. Rigens Raads Snildhed.

Effter dette snilde Raad ginge de ind til Kongen, som da foruentede Dom, reiste hannem op fra Jorden, oc sætte hannem paa sin Kongelige Stol, oc gaffue hannem all Dommen i haanden offuer sig selff. Kongen dømde strax sin egen Dom, at hand skulde straffis paa sine Penninge, oc gaff nu try Hundrede oc trysinds Tiue Marck sølff, i den stæd som mand almindelige tilforn ickon Fyrretiue Marck sølff til Mandbod. Hand gaff siden offuer alt, ni Marck Guld til en skenck, oc giorde der aff en Low, at mand effter denne Dag skulde bøde lige saa meget for Mandrab. Denne Kong Knud er sin egen Dommere.

Mandbod vdi Kong Knuds tid.

sum skiffte hand vdi tre parter, den ene til Kongē, den anden til Hoffsind ne, den tredie part til den Dødis næste slect oc Frender. Sin egen p gaff hand til Kirckens Tienere oc Fattigt Folck. De mente sig der met stille Guds vræde, Huilcken vaar den høyeste Herre oc Kong, oc mest f tørnet. Saaledis befands hand en ydmyg oc retfærdige Dommere, giorde denne fruct, met sit Exempel oc strenge Low, at der vdi hans tid fands ingen, som enten brød hans Gaards ræt, eller bødte for nogen offu trædelse. Der som oc nogen forsaa sig vdi de dage, da ansaaes icke ha Byrd, Frendskaff, gunst eller gaffue. Men nu gaar det anderledis til Verden. Der er ingen eller liden Affue oc tuct iblant Hoffolck. H giør som hannem lyster. Der er ingen som anklager, oc de som sku straffe Synd oc ondskaff, de ere Syndsens oc wdyds største forsuar. V Herrer oc Førster som nu regere, blues icke end en gang der ved, at de h ue ladet all saadan god Skick oc Ordning falde. Saa pleier det almin ligen at gaa, naar mand leffuer vdi Aarckeløshed, vden Krigs øffuelse ærlig idret. Thi Vngdommen haffuer altid mere skarp straff oc tilsi behoff, end formegen Effterladenhed. Huilcket den vise oc fromme He Kong Knud vel formerckte vdi sin tid. Hand gaff ocsaa denne Low, s siden holdis mange stæds, baade iblant Ædle oc Wædle, at ingen He maatte opsige sin Tienere, eller Tieneren maatte tage Orloff aff sin H re, vden paa Nyt Aars afften.

Klagemaal at der holdis ingen Disciplin oc tuct til Hoffue.

Naar orloff skal giffuis oc bedis til Hoffue.

NOgen tid lang her effter, rystede Kong Knud sig met Folck oc Sk at drage ind vdi Normandien, oc heffne paa Hertug Rickord, t wræt som hand haffde giort hans Syster, huilcken hand haanligen im skel oc scrifft forskød fra sig. Paa veyen fick hand tidende om sin S Kong Haralds død i Engelland, oc haffde da sorg vdi begge hender. S hand nyligen tilforn anammet Norgis Rige effter den anden sin S Kong Suends affgang. Dog bar hand saadan onde bedrøffuelige tide Mandeligen, oc drog frem vdi sin forsætte Reise, saa at ingen kunde me nogen graad eller sørge tegn paa hannem i nogen maade. Hertug Rick rømte ind vdi Sicilien, oc torde icke forbie hannem. Men Kongen f hasteligen i stor Siugdom, aff megen krigs arbeide, Vact oc omhu. der hand fornam at der vaar intet Liff ydermere at vente eller vinde i d ne Verden, fremkaldede hand til sig sine ypperste Raad oc Krigs øffuer oc befoel dem hart, at de io for ingen deel skulde drage til Danmarck, end de vunde Normandien. Hand loffuede dem saa visseligen seyr, som haffde den vdi haanden, om de ellers vilde ickon bære hans Lig oc kiste fr merst vdi deris hær imod Fienderne. Naar dette vaar skeed begerede hand de skulde Begraffue hans Legeme til Roan vdi Normandien, oc gi Borgerne frihed for hans Leierstæd, Huilcket de Frantzoser gierne sk tilstæde, naar de fornomme at de Danske met det første vilde drage fra d til Danmarck. Dette skede altsammen effter Kong Knuds Spaaddom begering. De vunde Seyr met hans Døde Legeme oc begroffue det s Hederlige vdi Roan, oc droge saa hiem til Danmarck.

Sorg slycker anden.

Taalmodighed.

Slect oc gode Venner følgis til Døde.

Roan vdi Franckrige.

Vnderlig Seyr.

Saale

Saaledis Døde Kong Knud, som vaar en aff de besynderligste Kon- som haffue regeret nogen tid vdi Danmarck. Oc ligeruis som mange e fremfarne Kongers gierninger ere meste parten forgette met Aar oc , saa er Kong Knuds merckelige Seyr oc dyder, io mere oc mere de, vdi alle indlendiske oc vdlendiske Krønicker.

Kong Knuds loff.

Hand vaar icke alleniste en duelig oc lycksalig Krigsmand, Men 1 en Christen oc Gudfryctig Herre, som beuiste stor rundhed mod ken oc Kirckens Personer, oc opbygde mange Kircker oc Kloster, in- oc vden Riget, som staa endnu paa denne Dag, til hans wforgengelige oc lofflige naffns ihukommelse.

Nogle mene at Muncke skulde da først kommen til Danmarck.

Efter Kong Knuds død fortøffuede Suend Estrithssøn vdi Engelland, oc indlagde Krigsfolck alleuegne paa Befestninger, at Indbyggerne de icke giøre Oprør, oc afffalde fra Danmarckis krone. Men Nor- gane, der de fornomme, at Kong Knud vaar død, opsagde de Dan- ckis Rige all lydighed, oc vdualde Magnus hin gode, oc hyldede han- til deris Konge, for hans Faders Sant Oluffs Dyd oc Helligheds , vdi hues Fodspor de forhaabede at Sønnen skulde træde, oc bliffue iem en gunstig oc gaffnlig Herre.

Aar 1030.

Norge falder fra Danmarck.

Knud den haarde LXVII.

Haarde Knud.

Kong Knud bleff icke mindre bedrøffuet ved de Norskis afffald, end hand tilforn aff sin Faders død. Hand befryctede der som hand forhindredis vdi Krig met sine Naboer, at Engelland skulde tage Exempel aff Norge, oc hand skulde der offuer miste det mere for det mindre. Thi lod hand sig icke bemercke, at hand vaar rnet paa Kong Magnus, oc giorde et Eedsuoren forbund met han- , at huilcken aff dennem begge, som først affdøde, da skulde den anden ie hans Rige. Dette giorde Kong Knud i denne mening, at hand vil- Norge skulde altid vere til Danmarck, oc vilde heller at Norgis Kong e regere offuer begge Land, end de skulde afffkilies fra huer andre. Om ant viseligen haffuer veret giort oc vedtaget, paa enthen sider, kand letteligen aff sig selff forstaa, oc Forfarenhed haffuer det siden lært i efterfølgende Aar.

Snildhed.

Norge begtis til Danmarck.

Effter at dette Forbund vaar opræt, drog Konning Knud til En- nd, oc fant der alting, formedelst sin Broders snilde forsiun, vdi god ighed. Hand deelde Landet met sin Broder Eduard, huilcken hans Fa- afflede met Imme, mere for fryct oc fare skyld, end broderlig Kierlig- Thi Eduard stod selff effter Riget, oc den Menige mand vaar han- hald oc anhengig, for hans faders skyld. Hand vilde stille hannem tilfycke, paa det hand skulde icke velde sig ind paa det gantske, oc tage

altsammen bort met mact. Men det haffde ingen synderlig nød met Eduard, Thi hand vaar meget taabelig oc wforstandig, oc sin Fader gantske wlig i alle maade. Oc dette vaar ocsaa en aarsage, Huor faare at Suend Estritssøn drog saa dristelige fra Engelland, at indtage Danmarck effter Kong Knud, som regerede det ickon vdi tu Aar. Thi hand forlod sig meget paa Goduins Sønner, sine Frender, oc vaar der til viss, at Eduard skulde icke ved nogen oprør vdstøde hannem, fra Engelland i sin fraverelse.

Magnus hin gode.

Magnus hin gode LXVIII.

Er Kong Magnus Sant Oluffs Søn spurde til Norge, at Kong Knud vaar Død, drog hand strax til Danmarck oc eskede Kronen oc Regementet effter det forbund som tilforne vaar gaaet imellem dennem. De Danske haffde da tuende bange Kaar. Deris Eed oc ære tuingde dem paa den ene, oc Kong Knuds affkom, det rette Danske Konges Blod, paa den anden side. Oc siuntis vel at den burde at vere næst til Riget at arffue, som næst vaar vdi Byrd oc Blod. Dog saadant wanset, vilde de heller holde deris Eed for Gud, oc Tro mod it fremmet Folck, end for noget Menniskis hyldest, træde fra deris ord oc Loffue. Saa bestandige oc trofaste vaare de gamle i fordom tid. Gud giffuet at saadant maatte endnu findis paa denne Dag iblant oss som haffue det hellige Guds ords Lius, langt klarere end disse vore Forfædre i deris tid.

Eed holdis.

De gamle vaare trofaste.

Suend Estritssøn stod fast imod dette raad, oc vilde forhindret Kong Magnus at bekomme Riget. Hand sagde at Danmarckis Rigis Raad vaar icke forplictet, at holde deris affdøde Herris daarlige oc wbesindige forbund. Det vaar gieckeligt at selie sin Frihed, oc giffue sig selff met spaat oc Vanære vdi trældom vnder det Folck, som tilforne haffde veret deris vndersaatte.

Suend Estrithssøn vil forhindre Kong Magnus Danmarckis Krone.

Saadanne Suends ord oc tale fant ingen fremgang eller samtyde hos de Danske. Dissimellem skilde Harald Goduins Søn hannem ved Engelland met saadant suigelig paafund. Hand gaff sig i Raad met de Engelske som vaare Suend affgunstige for sin Grumhed, oc oplagde med dennem at mand skulde paa en viss forsagd tid indbiude oc forsamle de Danske Krigsfolck, som laa atskilt vdi mange Stæder. Naar de vaare druckne oc soffue tryggeligste, da skulde mand om Natten offuerfalde dem oc sla dem ihiel.

Forræderi.

Engelland falder fra Danmarck.

Saaledis skilde en Nat vdi it Øyeblick oss Danske ved Engelland, Huilcket vore Forfædre vunde oc styrede met megen wmage vdi mange Aar, Oc wi effter denne Dag aldrig kunde det sidde indtage

age eller vinde tilbage met Herre skiold. Effter dette Mord Harald Goduinssøn, Eduard hassue all Kongelig nassn oc ære ne, men hand beholt selff macten oc myndigheden met fordeelen. n anden sad for en siun skyld, men Harald raadde for Landet, indtil ærei igheds Mod bleff manduoret vdi hannem, oc slog saa Eduard ihiel tiltog sig allene baade Kongeligt Nassn, oc all Herlighed vdi Engel nd.

Suend Estritssøn vilde dog icke lade sig afftrenge fra Danmarck, len gaff sig met de faa Folck hand hassde, imod Kong Magnus, oc bleff igen vdi Jutland først til søes, oc siden til Lands, oc maatte paa det ke rømme met stor Blussel igennem Fyn, Sieland oc Skone, indtil merige om hielp aff hans slect oc Venner, som hand hassde der i Landet. Suend flyer for Kong Magnus.

Kong Magnus som forfulde hannem hart, baade til Land oc Vand, bleff kaldet tilbage at vddriffue de Vender aff Jutland, som i hans fraræise vaare der indfaldne, at hessne en mectig Herris Tolff Sønner, ilcke de Danske hassde ihielslaget for deris Sørøffueri paa de Danske strømme.

Thi vende Magnus strax effter indbyggernis begering, oc drog off r met sin Krigs Hær til Judland. Der scriffuis at der skulde kommet en hannem vdi søffne, den næste nat førend slaget stod, Huilcken tilsagde nnem Seyruinding, oc til it ydermere tegn der paa, at hand anden da n skulde finde oc skiude en Ørn. Hand fortalde sin Drøm om Morgenen, der slaget skulde begyndis, saa hand en Ørn, oc red hasteligen bort, oc slog n døder næd til Jorden met sin Glassuend. Aff saadant vnderligt oc keligt Tegn, sick alt Folcket mod, oc forhaabedis en viss Seyruinding. e sloge diss Mandeligere paa Fienderne, oc finge offuerhaand, at mange k vndkome met liffuet aff dennem. Drømme oc foruarsel. Kong Magnus slar Venderne aff Jutland.

Ved saadan lycke, dyd oc mandom sick Kong Magnus it stort nassn, større lyst at forfølge sin Modstandere Suend Estritssøn. Den menige and kaldede hannem Kong Magnus hin gode, oc elskte hannem io len r io mere, saa at de som vndte Suend vel, ocsaa affsulde effter haanden n hannem. Iblant huilcke vaar ocsaa den Nassnkundige Herre, Godskalck Venden, som førre er oc omtalet vdi Kong Knuds Historie. Thi der hand merckte at der vaar intet at vinde eller baade hos Suend, vilde hand søge sin egen lycke, oc bad Kong Magnus at hannem maatte tilstædis drage aff Landet met vilie oc Venskaff, at hessne sin Faders Død. and tuingde siden Venden met mange Slag oc Strid, oc giorde ind vdi Saxen oc met Rosf oc Brand forderssuede Landet, oc hessnede saa dis sin Faders Død. Kong Magnus saar godis tilnassn. Hertog Godskalck drager hiem til Venden.

Kong Magnus drog effter denne Vendiske Strid, strax op imod Sue rige, oc som hand reed paa Veyen frem for † Alerstæd spranck en Hare † Halmstæd.

Kong Magnus endeligt oc begraffuelse.

op oc forfærdede hans Hest, at den kaste hannem hasteligen aff sig, o
te hannem imod en huass Stub, saa at han døde strax paa s
Hans lig bleff ført til Trundhiem i Norge, oc Begraffuet vdi Kon
sæduanlige leierstæd. Suend Estrithssøn som lycken haffde allt
forskut oc forlat, bleff ophøyet igien aff Guds Godhed,
til Kongeligt Naffn oc Herlighed vdi
Danmarck.

Disse Historier, som ere fremsatte vdi denne tiende Bog, finde wi noget
ledis optegnede, besynderlige vdi den Engelske oc Norske Krønicke. Men
leiligheden icke vel begiffuer sig, nu paa denne tid oc stæd, at fordrage saadan
hed, saa vijtløfftig, som det sig burde oc hørde, bør den gunstige Læsere, at ta
ting i den beste mening. Naarsomhelst dette første Arbeide er fuldent oc Gud
lycken fororsage, skal alt hues baade her oc anden steds gaais
forbi, fliteligen vdi sin bequem tid oc stæd vd-
redis oc forklaris.

huer gang vige it sæde ned bedre for sin foshed. Bleff nogen fierde gang for saadant anklaget og louligen foruunden, Da skulde hand foruisis, oc alldrig effter denne dag tage i sad, eller dricke aff Skaal met ærlige Hoffmend. Thi saa lenge som noget haab vaar om forbedring, da beuistis hannem naade, men naar nogens forherdige ondskab vaar saa stor og wafladelig, at Kongens Bud foractedis, da vaar ingen naade mere at foruente.

Om ollspild oc skends ord.

Vdi lige maade, som nu er omtalet, straffedis ocsaa alle andre ringe forseelse oc offuertrædelse, som at naar nogen gaff anden skends ord, eller spaattelige offuerøste hannem met Øll eller anden Drick.

Om skends heste oc deris fødring oc reise.

Effterdi Kong Knud aarlogedis oc feidede mere til Søes end til Lands, da brugte hand intet besynderligt Rytteri, oc holt ingen serdelis Staaldmester Sadelknecte eller Staaldsuenne. Men Hoffsinderne skifftis ved at vare paa Staalden. Huo som da red altid paa en andens Hest, oc lod sin egen gaa ledig oc løs, hannem offuergick ocsaa forscreffne straff. De finge tre neger paa huer Hest om natten. Huo som lagde Toppen oc Kornet for sin egen, oc stubben og Halmen for sin Staalbroders Hest, hand straffedis som førre er sagd, oc bleff met vanrycte enten i Gaarden eller foruistis. Denne samme Dom vaar oc den faaresæt, som reed vdi Vandet met vilie til sin Hoffbroder, oc offuerstenckte hannem. Saa strengeligen straffede denne gode Herre end ocsaa en føye brøde, at hand vilde huer skulde lessue tuctige oc fredsommelige vdi hans tieniste.

Om vact oc Nathold.

Huo som vaar tilsagd at holde vact, oc falt saa dybt vdi Søffn, at mand kunde stiele noget aff hans klæder eller vaaben fra hannem, da maatte hand lide den samme forsagde straff. Thi hand dømtis wbequem til en Kongelig tieniste, som for sin egen søffnactighed forsømte sit vact oc hold.

Om puist oc Nessuehug, Om obenbare Ran oc Haardrect.

Om større synd oc grossuere forseelse, vaare strengere Low oc Rettergong. Thi huo som wførmede anden met Nessueslag met Suerd eller Stang, eller met vaald tog noget aff andens Haand, eller Haardrog anden, eller ocsaa befandis vdi hemeligt wtroskaff imod Kongelige Maiestat, Hand hassde forbrøt sin Hals, oc bleff foruijst Gaarden, om saadant kunde offuer hannem nocksom beuisis met louferdige vidnisbyrd.

Om wtroskaff imod Kongen.

Om Lowmaal at forfølge.

1. Den som hassde en anden at tiltale, hand klagede først for Kongen, oc begærede at hand vilde side oc sette dom paa sin Stol.

2. Gienparten skulde tre gange indsteffnis ved to hoffmend, som giøre en Loulig steffning. De skulde første gang giffue hañem en gang varsel til hans Bopæl, om hand vaar bosidendis, oc siden to gonge offuer borde, huad heller hand vaar tilstæde eller icke. Vaar hand icke bosæt, da steffnedis hand Tre gange ved Kongens bord hos sit sæde.

3. Naar Kongen oc Raadet vaare sæt, da fremginge de som steffningen hassde giort, oc sore at de hassde Loulige indkallet den som sagedis, oc vunde at de intet handlede vdi deñe sag, enten for vild eller venskaff i nogen maade.

4. Dernæst fremginge vidnisbyrdene, som vaare tu vdi det minste, Huilcke giorde deris Eed, at de icke skulde sige noget, Anklageren til vilie oc hans gienpart til had, anderledis end de det hassde seet eller hørt vdi sandhed. Thi vdi de sager, som rørde paa Kongelige Maiestat, der skulde mand mest gaa effter det som hørd vaar. Huad andre sager vaar anrørendis, Der gick siun for Sagn. Huad som saaledis louligen bleff vunden, det maatte ingen rygge eller bagdrissue. Hassde ocsaa nogen giort it vedsæ paa samme sag, Da maatte hand icke drage sine ord tilbage.

Naar

sin Gudfryctige Bestandhed, hand beuiste sin Tro mod Gu
oc hans Ord, oc bekom vden tuil den euige oc wforgengelig
Wrens krone, effter denne sin timelige død oc affgang.

Suend Tiugskeg
afflede

Store Knud — Estrith som afflede met Vlff Trugels Spragelegs søn

Suend Estrithssøn, hand afflede met

N. — N. — N. — Guthe aff Suerige, ingen børn.

1 Gorm — 2 Harald — 3 Suend — 4 Ømund

5 Vbbe — 6 Biørn — 7 Oluff — 8 Niels

9 Benedict — 10 Knud. Hand afflede met Edle Hertug Roberts daatter aff Flandern — 11 Erick eyegod. — 12 Syrithe oc hun afflede met Hertug Godskalck aff Venden — 13 Inger, som fick Kong Oluff Haraldssøn aff Norge.

Inger, hun afflede met Folcke en Suenske Herre — Karl — Cecile, hun afflede met Erick en Høffuitzmand aff Gylland — Henrick, som førde Krig met Kong Niels sin Morbroder.

Benedict oc Knud

Magnus Maaneskiold

Knud — Karl.

Byrge Jerl, som afflede met Ingeborg, Dronning Nikessis daatter

1 Valdemar — 2 Benedict — 3 Magnus laadelaaff

4 Erick — 5 Helena.

Suend Estrithsson. LXIX.

Suend Estritsson.

Igeruiss som Kong Knud den store, forsuarede oc formerede Danmarcks Krone, met sin mandelige Dristighed, oc lyckelige Seyruinding: Saa haffuer huercken lycken eller styrcke, veret saa megen hos hans effterkommere, at de kunde beholde eller forsuare, huad som hand lod dennem effter sin Død oc affgang. Dem er icke alleniste frata- de mange Konge Riger, som hand haffde vnder sit velde, men det er net saa vijt, at de Danske selff haffue taget sig en Herre aff fremmet ge Blod. Indtil paa det siste at Suend Estrithsson kom til Rege- rt effter Kong Magnus aff Norge, met huilcken hand holt ideligen e, den Kaarte tid hand regerede, oc siden met hans Farbroder Kong ald, dog hand haffde met sin Krig liden lycke oc fremgang, som førre ort, oc her effter strax skal fremdelis omtalis. Danmarckis indbyggere e hannem meget affgunstige, oc bare lang tid hemelig had imod han- for den gamle Feide, som dem imellem vaar her i Landet vdi Kong gnus tid, Som den almindelige lyde er, at mand er redbone til Had oc , men seenfærdige oc vanskelig til Venskab oc forligelsemaal. Huor Kaaben en gang sønder riffuis, der syes den neppeligen saa vel tilsam- igien, at skaden io siunes oc kiendis. Saaledis gick det met Kong nd i hans Regimentis begyndelse.

Lycken.

Suend Estrithsson haffuer liden lycke vdi begyndelsen.

Samme tid affdøde Biscop Auacke vdi Roskilde, oc vdi hans stæd en Engelsk mand saare lærd oc from, ved naffn Vilhelm, som vaar store Kong Knuds Canceler oc Sielesørgere. Vdi hans tid finge kerne først selff Biscoper vdi Skaane, som tilforne altid haffde veret ilde Biscop vndergiffne. Der bleffue indsæt paa en tid til lige tuende oper, Henrick vdi Dalby, oc Egine vdi Lund. Men kaart tid her eff- gaff Biscop Henrick selff aarsage, met sin store oc offuerflødige Drick, n egen Død, sig selff til euig vanære, oc alle sine klercke til it skadeligt lammeligt Exempel. Der met bleff Dalbyes Biscopdom begynt oc ent hannem, oc all Jurisdiction kom til Lunde Biscop, hos huilcken den er nu paa denne Dag.

Saa maatte Biscop Henricks klercke, oc de fattige Borgere vdi Dal- ndgielde fremmet synd. Ja oc de icke alleniste, men alle Danske, hues nicke haffuer en føye ros aff hans naffn, end paa denne Dag.

Biscop Vilhelm vdi Roskild.

Dalbyes Biscopdom begyndis oc endis.

Druckenskabs onde oc skadelige lyde.

Vi ville wi tale noget om Kong Harald, Sanct Olufs Broder aff Norge, førend wi komme til den Feide, som vaar imellem hannem oc g Suend.

Der Sant Oluff vaar slagen aff Norgis indbyggere, Rømte Ha- hans Broder for fryct oc fare skyld igennem Ryssland til Constantino- Der hende det sig, at hand kom for skade oc giorde Mandrab. Huor faa- and bleff dømt at skulde kastis vdi Orme Taarn, til en stor drage. Der hand skulde

Harald haardraade S. Olufs Broder.

hand skulde neduindis vdi Taarnet, gaff sig en aff hans tro Tienere met hannem, oc bleffue begge afførde alle deris Klæder, indtil it Linklæde, som Taarngiemmeren vndte Harald omkring Liffuet, at skiule der met sin Blussel. Harald gaff samme Taarngiemmere it kaasteligt Armbaand, oc fant naade hos hannem, at hand tilstæde der bleff kast nogle smaa Fiske ned i Taarnet, paa huilcke Dragens første grumhed kunde stillis oc affuerie, oc dem ved Fiskens skel kunde giffuis noget Lius, at see sig omkring vdi Taarnet. Strax der Harald vaar kommen næd vdi Taarnet, oc Dragen vaar forhindret met Fiskene, giorde hand sig en Kølffue aff døde Menn rad oc Been, som hand der fant for sig, oc sprang saa mandeligen paa Dragens ryg, oc opskar Bugen paa hannem, met en Ragkniff, som hand hemeligen haffde foruaret hos sig. Thi Dragens Hud oc Ryg vaar saa tyck oc haard, at intet Suerd kunde bide paa hannem. Der Dragen ikke kunde huercken skade Harald met Munden eller Rumpen, forsømte hans Tienere sig icke, greb den Beenkølffue, oc slog Dragen der met vdi Hoffuet, indtil den døde. Kong Valdemar den første som haffde stor lust til allehaande gamle Monumenter oc fordom Skick, Vaaben oc Klæder, drect, hand haffde ocsaa denne Haralds Ragkniff vdi sin tid, huilcken var da meget forrustet, som de vide, huilcke denne offte haffue seet hos hannem.

Snild oc vnderligt anslag.

Harald slar en Drage ihiel vdi Taarnet.

DEr Keyseren vdi Constantinopel hørde huorledis Harald haffde beholdt sig vdi sit Fengsel, lod hand hannem optage, oc gaff hannem icke alleniste sit venskaff, men ocsaa stor Tack oc Pris for sin Mandelige giernin. Hand forærede hannem met Skenck, Folck oc Skib, oc lod hannem fare omkring vdi Søen, fredeligen hiem til sit Fæderneland.

Harald brugte sin gode lycke, indtog strax Norge effter sin Broder søn Magnus, oc feidede wfortøgred paa Danmarck. Kong Suend gaff sig hasteligen oc daarligen imod hannem, ved Diursaa, oc bleff der slagen. Thi hand haffde faa Folck oc wuillige. Juderne skamedis ved den blussel, oc sprunge selff dristeligen vdi Vandet, oc drucknede sig, at de skulde icke komme vdi Fiendernis haand, effterdi de kunde eller vilde icke aff Valstæden.

Suend Estrithsson offueruindis.

Diurs Aa.

Kong Suend tøffuede icke lang tid, før end hand samlede sig en Krigs hær aff Skaane, Sieland oc Smaalandene, oc gaff sig anden gang imod Kong Harald i Søen, vden for Nißе Aa. De Danske formerkede, at Fienderne vaare dem for stercke met Skib oc Folck. Thi bunde de alle deris Skib tilsammen, saa at det ene kunde ingelunde vige fra det andet, men maatte alle endrectelige nyde oc vndgielde ont oc gaat som Lyckan gaff. Iblant andre duelige Danske karle, som hulde sig denne dag mandeligen, vaar en besynderlig aff Skialm huidis Baadsmend, ved navn Aslack. Hand giorde først stor værn aff sit eget Skib, oc sprang siden i it aff Fiendernis største Skib, oc haffde en Eeg vdi haanden, som hand haffde ophugget vdi forraad til sit Skibs Ror, huor met hand dræbte alle, som hand offuerkom, saa at de Norske Skib forfærdedis, oc flyde langt fra hannem, oc mange paa begge sider bleffue staaendis stille, og saae paa hannem stort vnder. Saaledis holt Aslag sig imod Fienderne dene gantske dag, indtil den mørke

Aslacks en Danske Bodsmands styrcke oc mandom.

i mørcke Nat formente hannem lenger at stride. Hand giorde de Norske wbodelig oc wsigelig affbreck, oc fick selff mange dog ringe oc smaa ar aff dennem. Dette maatte siunis fast wtroligt, haffde wi icke selff hørt adant fortælis af den sandrue Herre, Erckebiscop Absalon, vdi vor tid. flack haffde da saa skackmatet de Norske denne dag, at de paa begge side hilde veret huer anden lige stercke om anden dagen, der som en Norsk hertug haffde icke dissimellem vndsæt sine Landmend met mere Folck. huorfaare at Skoningerne ocsaa hemelige om Midnats tide løste deris Skib, oc roede saa stille til Lands oc vndflyde, deris staalbrødre til skade, oc m selff oc deris effterkommere til euig skam oc Vanære.

Skoningerne fly met stor Vanere.

Anden Dagen gaff Kong Suend sig frimodeligen imod sine Fienter, endog de vaare nu langt flere til tal, end hand paa sin side. Hand mente at Seyruindingen stod icke vdi meget Folck, men vdi dyd oc dristig hedigheed. Dog det gick alligeuel her anderledis. De maatte vndergaa m ferst vaare. Den velbyrdige Herre, Skialm huide, bleff omringet oc ngen aff Fienderne, icke for nogen hans redzels skyld, men fordi at Blo- t haffde forløbet hannem. De toge ellers ingen til fange aff de Danske den hannem allene, Huilcken de sparede oc ærede for sin store dyd oc from- d. Der de komme vnder Giedesø, rømte hand vdi en mørck Nat fra den- m, oc vndkom vdi sit fri behold.

Kong Suend offueruindis anden gong aff de Norske.

Skialm Huidis mandom Dyd oc snildhed.

Kong Harald lod sig icke der met nøye, at hand haffde vundet disse ende Stride, men giorde de Danske daglige offuerfald oc plage, vden all nderlige modstand. Thi Kong Suend vaar nu to gange ilde affbrent, oc rde icke voge sig tredie gang imod hannem.

Dissemellem droge Kong Haralds yngste Brødre aff Engelland fra nnem, oc bade Kong Harald aff Norge, at hand vilde sætte dem ind vdi is Broders stæd, da vilde de suære hannem Huldskab oc Mandskab. ng Harald vaar æregerig, oc drog ind paa den ene side imod Engelland, m Normenderne aff Franckrige lagde samme tid ind paa den anden side. ng Harald aff Engelland lod dem selff betemme en tid lang. Huor aff Norske blessue saa trygge, at de skiltis fra huer andre, afflagde deris Vaa- n, søgte icken effter Roff oc Bytte, oc blessue der offuer slagne oc hasteli- n myrde aff Engellenderne. Kong Harald mente at det skulde vdi lige lde lyckeds hannem imod Normenderne, Men Lycken rømte hasteli- fra hannem. Hand met sin Hær bleff slagen, oc haffde icke bleffuet fun- der som nogle Bønder icke haffde giort anuisning paa hannem, vdi r vildsom skou oc wføre. Tuende hans Sønner oc en Daatter, flyde til marck, Huilcke Kong Suend vndfick venligen, oc gaff mere effter ert oc Byrd skyld, end deris Fader haffde fortient. Hand giffte Daat- fra sig til Kongen aff Ryssland, som kaldtis Valdemar paa Danske, Jariflaus paa Ryske. Aff huilcken, den Herre oc Første, som nu hos vdi Regimentet, findis at vere hans Daatter barn: Oc icke allenist yd oc Blod, men ocsaa vdi Nafn hans foruante oc iesnlige. Saa naadigste Kong haffuer paa sin Møderne vegne, lofflig Anher aff Engelland oc Østerleden.

Dene Kong Harald vaar Greff Godwins Søn, Kong Knuds den stores Syster Søn.

Met Kong

Kong Suends Lycke vendis.

Met Kong Harald Haardraade, affdøde til lige all Kong Suends onde lycke. Thi effter denne dag haffde hand icke alleniste fremgang met Krig imod Rigens Fiender, men fick ocsaa selff aldelis it andet sind. Hand vaar from oc geffuemild, venhuld oc trofast mod alle, oc forfremmede den Christne relligion met Kircker at opbygge, oc Kirckens personer at hand heffue oc forsørge. Hand haffde veret endnu mere at loffue oc prise, for sine Dyder, der som hand haffde icke besmittet oc vanryctet sig selff, met sin skendelige oc wblue wkyskhed, huilcken hand brugte met mange aff de bes synderligste oc deiligste Jomfruer, oc afflede met huer serdelis sine wech Børn, som vaare, Gorm, Harald, Suend, Ømund, Vbbe, Oluff, Benedict, Niels, Biørn, Knud, Erick oc Syrithe, som siden bleff giffuen Hertug Godskalck aff Venden. Disse slectede alle oc huer mere effter Fa deren, end Moderen.

Sterckebeene som gode dage kunde bære.

Kong Suends wkyskhed.

Der Kong Suend haffde nogen tid lang ført dette onde oc syndi leffnet, oc formerckte at saadant huercken behagede Gud eller sine Vnde saatte, oc gaff hans Kong: Maiest: stor Vanære oc Bagtale, Da vo de hand sin hu fra saadan løssactighed, oc gaff sig vdi Ecteskaff med Gy the, Kongens Daatter aff Suerige, som vaar hans egen nær Slect Byrd. Hand flyde en Synd oc falt strax i en anden. Thi straffede ha nem haardeligen Biscop Egine aff Lund, oc Biscop Vilhelm aff Roskil for saadan Blodskam oc Kætteri. Oc der hand vilde icke end da affsta sin ondskaff, gaffue de det Erckebispen aff Bremen tilkiende. Hand pa mindte hannem baade met sactmodige oc haarde ord, men Kongen tru hannem saa fast igien met det vduaartis Suerd oc Krig, som hand tru hannem met det Aandelige Suerd oc Kirckens Band. Thi befrycte Erckebispen, at Kongen skulde drage ind at Elffuen, oc belegge hannem i Hamborg. Huor faare hand flyde til Bremen, oc Erckebispens sæde bl der siden altid indtil denne dag. Biscop Vilhelm lagde sig ideligen eff Kongen, at forhindre hans blodgerige forsæt imod Erckebispen, oc ve hans sind fra det wloulige Ecteskaff, indtil hand fick Bøn met hannem, hand paa det sidste affskilde sig ved Gythe sin Frencke. Huilcken d strax til Suerige, angrede bitterlige sin Synd oc forseelse, oc forsuor hun aldrig skulde giffte sig sin Liffs tid. Hun sad Vidue alle sine liffs ge, leffuede kyskeligen oc ærligen, oc arbeidede met sine Jomfruer oc M paa atskillige kaastelige Stycker, som hun syde aff Guld oc Silcke, til tere klæder oc Messe hagle. Iblant huilcke vaar ocsaa den skøne Kor aff Dyrebaare Gyldenstycke gantske subtiligen oc konsteligen giort, som gaff til Roskilde Domkircke.

Blodskam.

Droning Gythe giør Penitentz.

Kong Suend angrer sine Synder.

Kong Suend giorde ocsaa Penitentz for sine synder, oc lod saa Paakiende met sit vduortis leffnet. Hand hørde gierne Predicken, oc gicks gierne met fromme Guds ords Tienere, oc elskte dem mest som f mist vaare vdi hierte oc daglig omgengelse. Thi hand vaar i denne ning, at der laa icke saa stor mact paa høier Lærdom, om Personen elders retsindig Gudfryctig oc From. For denne orsage skyld, v hand sig en Norsk Lagmand ved naffn Suend, til sin Prest oc S gere, endog hand vaar aldelis wlærd vdi Latine oc bogelige Konster.

Gudfryctighed oc Fromhed gaa offuer Lærdom.

fortrø

ortrød de andre Klercke, at denne wlærde Mand Her Suend, vaar i saa stor gunst hos Kongen. Der faare ginge de endrecteligen tilsammen, oc met oplagd raad, vdskrabte met en Kniff disse to Bogstaffue *f.* oc *a.* aff dette ord *famuli*, vdi den Collect, med huilcken hand pleiede almindeligen at bede for Kongen vdi Messen, saa at der som tilforn stod *famuli* læstis nu *muli*. Der Her Suend kom til Bogen, oc begynte vdi sin Messe, at oplæse oc siunge denne forneffnde Collect, læste hand *muli* for *famuli*, lige som hand fant screffuet for sig. Thi hans lærdom oc forfarenhed vaar icke saa stor vdi Latinske tungemaal, at hand kunde rette sig selff her vdi, oc besinde sig at fare vild. De som stode omkring hannem, begynte en høy ladder, saa at Kongen det hørte, oc effter at tienisten vaar end, lod atspørie huad Aarsage der fandis til saadan deris wskickelige ladder. Der Kongen hørde huorledis til vaar gaaet, och saa Bogen, sagde hand, at Her Suend vaar vel vndskyldet, oc blier mindre at straffe eller laste for sin wforfarenhed vdi Latine, end de andre for deris Had oc Affuendsiughed imod hannem. Hand sagde at den dag skulde komme, paa huilcken Her Suend skulde en gang betale dem igen, og breide dem deris egen vankundighed oc wforstand. Hand forsende hannem strax vdi fremmede Nationer til Skole, at lære Tungemaal oc Bogelige konster, oc elskte hannem icke mindre effter denne dag, end hand giorde tilforn. Her Suend Norbagge drog vden Lands, gaff sig met besynderlig flid oc lyst paa Bogelige konsters studering oc øffuelse, oc forfremmede sig saa vijt, at hand, som ellers vaar veltalend aff naturen paa sin Modersmaal, forøgte det met Konst, oc kom en Mester igien til Danmarck. De som tilforn bespaattede hans vankundighed, forundrede sig siden meeligen paa hans megen Lærdom oc dybe Forstand. Der met lod sig see huad det er dog for en stor Guds gaffue, naar baade Naturen oc Konsten komme offuer it, oc bepryde en lærder Mand.

‡ Meningen er, at Her Suend bad for Guds Mule, der hand skulde bedet for Kongen Guds tienere.

Snildt forraskelse.

Her Suend Norbagge kaldis Mester Suend.

Naturen oc Kaansten begge gode.

Siden vaare Biscop Vilhelm vdi Roskilde, oc Mester Suend mest i Kongens næste omgengelse, Kongen ærede dennem besynderligen for dem, oc de vaare Kongen tro met Hierte oc Mund. Saa at huer beuiste sig anden sin tilbørlige tieniste, vden skrymteri oc deris Embedis forkrencke, huilcket sees klarligen, vdi dette Exempel, som her effterfølger.

Det hende sig, at Kong Suend giorde it mectigt Giestebud paa nyt Aars afften vdi Roskilde, oc haffde indbudet de fornemste aff sine Raad og Adel, aff huilcke hand formerckte hemeligen vdi deris Druckenskaff noget Snack oc Tale, som hand meente hans Kong: Maiest: stod for nær, blieff der faare grueligen fortørnet, oc vdi sin hastighed befol sine Tienere, de skulde om anden dagen Aarle offuerfalde dennem vdi hellig Faldigheds Kircke, naar de komme tilsammen at giøre der deris Bøn oc høre Guds tieniste. Kongens tienere giorde effter hans aluerlige befaling, oc vanhelgede Guds hus met Menniskelig wskyldig Blods vdgydelse. Der Biscop Vilhelm hørde oc spurde dette Mord, gremmede sig, at Kongen haffde saa wlouligen forgrebet sig imod sine Giester, hand selff haffde indbudet paa god tro oc loffue, oc siden ladet dem ligger myrde paa saadan Høytidelig fest, ia end ocsaa vdi Kircken,

Kong Suends gruelig hastigheds fald oc forseelse.

Kong Magnus endeligt oc begraffuelse.

op oc forfærdede hans Hest, at den kaste hannem hasteligen aff sig, oc te hannem imod en huass Stub, saa at han døde strax paa st Hans lig bleff ført til Trundhiem i Norge, oc Begraffuet vdi Kong sæduanlige leierstæd. Suend Estrithsson som lycken haffde allde forskut oc forlat, bleff ophøyet igien aff Guds Godhed, til Kongeligt Naffn oc Herlighed vdi Danmarck.

Disse Historier, som ere fremsætte vdi denne tiende Bog, finde wi noget ledis optegnede, besynderlige vdi den Engelske oc Norske Krønicke. Men leiligheden icke vel begiffuer sig, nu paa denne tid oc stæd, at fordrage saadan heed, saa vijtløfftig, som det sig burde oc hørde, bør den gunstige Læsere, at ta ting i den beste mening. Naarsomhelst dette første Arbeide er fuldent oc Gud lycken fororsage, skal alt hues baade her oc anden steds gaais forbi, fliteligen vdi sin bequem tid oc stæd vdredis oc forklaris.

Den Ellefte Bog.

Summa paa denne Bog.

I denne Bog beskriffuis tuende merckelige Kongers Historie, Kong Suend Estrithssøns, oc hans Søns Sant Knuds, som bleff ihielslagen vdi Otthense.

Kong Suend haffde liden gunst i Begyndelsen. Thi hans Vndersaatte haffde ingen god grund til hannem, huercken før, eller siden hand kom til Regimentet. Hand bleff ocsaa to gange offueruunden aff Kong Harald, som effter sin Broder søns død indtog Norges Rige. Der til met vanærede hand sig selff, met sit wkyske Leffnet, som hand førde vdi lang tid, indtil hand paa det sidste lydde Bispernis raad, omuende sig oc bleff en god Christen. Dog hand siden forgreb sig paa nogle sine Ridderskaff, som hand lod ihielsla vdi Roskilde Kircke, huor faare hand tog obenbarlige Affløssning aff Biscop Vilhelm, met huilcken oc andre lærde Mend hand leffuede siden rolige. Hand døde paa Sudderatorp i Jutland, oc ligger begraffuen vdi Roskilde Domkircke, hos Biskop Vilhelm, som døde til lige met hannem.

Kong Knud tog Riget effter sin Broder Harald, som styrede det effter sin Fader ickon vdi tu Aar. Hand vaar from oc duelig aff sin første Barndom. Hand holt Almuen ved Lou oc Ræt, oc elskte Kircken oc Kirckens personer. For hues skyld hand oc lod sit Liff. Thi der Juderne haffde anden Gang sæt sig op imod hannem, først for sin Broders Oluffs skyld, huilcken hand for sit Forræderi lod kaste vdi Fengsel: oc siden for sine Rentemesters skyld: dog vilde hand tilgiffet dem all brøde, der som de vilde beuilget at giffue Tiende til Kircken oc hendis Tienere. Men den Menige mand bleff ved offuer fortørnet oc forførd paa Kongen, ved en hans egen Hoffsinder Black, oc forfulde hannem aff Jutland offuer til Fyn, oc ihielsloge hannem oc hans Broder Benedict vdi Sant Albani Kircke vdi Otthense. Met huilcken

sin Gudfryctige Bestandhed, hand beuiste sin Tro mod oc hans Ord, oc bekom vden tuil den euige oc wforgeng Wrens krone, effter denne sin timelige død oc affgang.

Suend Tiugskeg afflede

Store Knud — Estrith som afflede met Ulff Trugels Spragelegs søn

Suend Estrithssøn, hand afflede met

N. N. N. Guthe aff Sueriige, ingen børn

1 Gorm — 2 Harald — 3 Suend — 4 Ømund

5 Ubbe — 6 Biørn — 7 Oluff — 8 Niels

9 Benedict — 10 Knud. Hand afflede met Edle Hertug Roberts daatter aff Flandern — 11 Erick eyegod. — 12 Syrithe oc hun afflede met Hertug Godskalck aff Venden — 13 Inger, som fick Kong Oluff Haraldssøn af Norge.

Inger, hun afflede met Folcke en Suenske Herre — Karl — Cecile, hun afflede met Erick en Høffuitzmand aff Gylland — Henrick, som førde Krig met Kong Niels sin Morbroder.

Benedict oc Knud

Magnus Maaneskiold — Knud — Karl.

Byrge Jerl, som afflede met Ingeborg, Dronning Rikessis daatter

1 Valdemar — 2 Benedict — 3 Magnus laadelaaff

4 Erick — 5 Helena.

Suend Estrithsson. LXIX.

Suend Estritssøn.

Igeruiss som Kong Knud den store, forsuarede oc formerede Danmarcks Krone, met sin mandelige Dristighed, oc lyckelige Seyruinding: Saa haffuer huercken lycken eller styrcke, veret saa megen hos hans effterkommere, at de kunde beholde eller forsuare, huad som hand lod dennem effter sin Død oc affgang. Dem er icke alleniste frataget de mange Konge Riger, som hand haffde vnder sit velde, men det er kommet saa vijt, at de Danske selff haffue taget sig en Herre aff fremmet Konge Blod. Indtil paa det siste at Suend Estrithsson kom til Regementet effter Kong Magnus aff Norge, met huilcken hand holt ideligen Feide, den Kaarte tid hand regerede, oc siden met hans Farbroder Kong Harald, dog hand haffde met sin Krig liden lycke oc fremgang, som førre er rørt, oc her effter strax skal fremdelis omtalis. Danmarckis indbyggere vaare hannem meget affgunstige, oc bare lang tid hemelig had imod hannem, for den gamle Feide, som dem imellem vaar her i Landet vdi Kong Magnus tid, Som den almindelige lyde er, at mand er redbone til Had oc Kiff, men seenfærdige oc vanskelig til Venskab oc forligelsemaal. Huor som Kaaben en gang sønder riffuis, der syes den neppeligen saa vel tilsammen igien, at skaden io siunes oc kiendis. Saaledis gick det met Kong Suend i hans Regimentis begyndelse.

Lycken.

Suend Estrithsson haffuer liden lycke vdi begyndelsen.

Samme tid affdøde Biscop Auacke vdi Roskilde, oc vdi hans stæd kom en Engelsk mand saare lærd oc from, ved naffn Vilhelm, som vaar den store Kong Knuds Canceler oc Sielesørgere. Vdi hans tid finge Kirkerne først selff Biscoper vdi Skaane, som tilforne altid haffde veret Roskilde Biscop vndergiffne. Der bleffue indsæt paa en tid til lige tuende Biscoper, Henrick vdi Dalby, oc Egine vdi Lund. Men kaart tid her effter gaff Biscop Henrick selff aarsage, met sin store oc offuerflødige Drick, til sin egen Død, sig selff til euig vanære, oc alle sine klercke til it skadeligt oc skammeligt Exempel. Der met bleff Dalbyes Biscopdom begynt oc ent vdi hannem, oc all Jurisdiction kom til Lunde Biscop, hos huilcken den er end nu paa denne Dag.

Saa maatte Biscop Henricks klercke, oc de fattige Borgere vdi Dalby vndgielde fremmet synd. Ja oc de icke alleniste, men alle Danske, hues Kronicke haffuer en føye ros aff hans naffn, end paa denne Dag.

Biscop Vilhelm vdi Roskild.

Dalbyes Biscopdom begyndis oc endis.

Drickenskabs onde oc skadelige lyde.

NB ville wi tale noget om Kong Harald, Sanct Oluffs Broder aff Norge, førend wi komme til den Feide, som vaar imellem hannem oc Kong Suend.

Der Sant Oluff vaar slagen aff Norgis indbyggere, Rømte Harald hans Broder for fryct oc fare skyld igennem Ryssland til Constantinopel. Der hende det sig, at hand kom for skade oc giorde Mandrab. Huor saa hand bleff dømt at skulde kastis vdi Orme Taarn, til en stor drage. Der hand skulde

Harald haardraade S. Oluffs Broder.

hand skulde neduindis vdi Taarnet, gaff sig en aff hans tro Tienere med hannem, oc bleffue begge afførde alle deris Klæder, indtil it Linklæde, som Taarngiemmeren vndte Harald omkring Liffuet, at skiule der met sin Blussel. Harald gaff samme Taarngiemmere it kaasteligt Armbaand, oc fant naade hos hannem, at hand tilstæde der bleff kast nogle smaa Fiske ned i Taarnet, paa huilcke Dragens første grumhed kunde stillis oc affuerieis, oc dem ved Fiskens skel kunde giffuis noget Lius, at see sig omkring vdi Taarnet. Strax der Harald vaar kommen næd vdi Taarnet, oc Dragen vaar forhindret met Fiskene, giorde hand sig en Kølffue aff døde Mennesker rad oc Been, som hand der fant for sig, oc sprang saa mandeligen paa Dragens ryg, oc opskar Bugen paa hannem, met en Ragkniff, som hand hemeligen haffde foruaret hos sig. Thi Dragens Hud oc Ryg vaar saa tyck oc haard, at intet Suerd kunde bide paa hannem. Der Dragen nu kunde huercken skade Harald met Munden eller Rumpen, forsømte hans Tienere sig icke, greb den Beenkølffue, oc slog Dragen der met vdi sit Hoffuet, indtil den døde. Kong Valdemar den første som haffde stor lust til allehaande gamle Monumenter oc fordom Skick, Vaaben oc Klæder, drect, hand haffde ocsaa denne Haralds Ragkniff vdi sin tid, huilcken vaar da meget forrustet, som de vide, huilcke denne offte haffue seet hos hannem.

Snild oc vnderligt anslag.

Harald slar en Drage ihiel vdi Taarnet.

Der Keyseren vdi Constantinopel hørde huorledis Harald haffde beuist sig vdi sit Fengsel, lod hand hannem optage, oc gaff hannem icke alene niste sit venskaff, men ocsaa stor Tack oc Pris for sin Mandelige gierning. Hand forærede hannem met Skenck, Folck oc Skib, oc lod hannem faa omkring vdi Søen, fredeligen hiem til sit Fæderneland.

Harald brugte sin gode lycke, indtog strax Norge effter sin Broder søn Magnus, oc feidede wfortøgred paa Danmarck. Kong Suend gaff sig hasteligen oc daarligen imod hannem, ved Diursaa, oc bleff der aff slagen. Thi hand haffde faa Folck oc wuillige. Juderne skamedis ved denne blussel, oc sprunge selff dristeligen vdi Vandet, oc drucknede sig, at de skulde icke komme vdi Fiendernis haand, effterdi de kunde eller vilde icke faa aff Valstæden.

Suend Estrithsson offueruindis.

Diurs Aa.

Kong Suend tøffuede icke lang tid, før end hand samlede sig en ny Krigs hær aff Skaane, Sieland oc Smaalandene, oc gaff sig anden gang imod Kong Harald i Søen, vden for Nißе Aa. De Danske fornemme, at Fienderne vaare dem for stercke met Skib oc Folck. Thi bunde de alle deris Skib tilsammen, saa at det ene kunde ingelunde vige fra det andet, men maatte alle endrectelige nyde oc vndgielde ont oc gaat som Lyd gaff. Iblant andre duelige Danske karle, som hulde sig denne dag mandeligen, vaar en besynderlig aff Skialm huidis Baadsmend, ved navn Aslack. Hand giorde først stor værn aff sit eget Skib, oc sprang siden om it aff Fiendernis største Skib, oc haffde en Eeg vdi haanden, som hand hade ophugget vdi forraad til sit Skibs Ror, huor met hand dræbte alle de hand offuerkom, saa at de Norske Skib forfærdedis, oc flyde langt fra hannem, oc mange paa begge sider bleffue staaendis stille, og saae paa hannem i stort vnder. Saaledis holt Aslag sig imod Fienderne dene gantske dag, indtil den more

Aslacks en Danske Bodsmands styrcke oc mandom.

en mørcke Nat formente hannem lenger at stride. Hand giorde de Norske n wbodelig oc wsigelig affbreck, oc fick selff mange dog ringe oc smaa aar aff dennem. Dette maatte siunis fast wtroligt, haffde wi icke selff hørt aadant fortælis af den sandrue Herre, Erckebiscop Absalon, vdi vor tid. Slack haffde da saa skackmatet de Norske denne dag, at de paa begge side hulde veret huer anden lige stercke om anden dagen, der som en Norsk hertug haffde icke dissimellem vndsæt sine Landmend met mere Folck. Huorfaare at Skoningerne ocsaa hemelige om Midnats tide løste deris Skib, oc roede saa stille til Lands oc vndflyde, deris staalbrødre til skade, oc dem selff oc deris effterkommere til euig skam oc Vanære.

Skoningerne fly met stor Vanere.

Anden Dagen gaff Kong Suend sig frimodeligen imod sine Fiender, endog de vaare nu langt flere til tal, end hand paa sin side. Hand mente at Seyruindingen stod icke vdi meget Folck, men vdi dyd oc dristighed. Dog det gick alligeuel her anderledis. De maatte vndergaa dem ferst vaare. Den velbyrdige Herre, Skialm huide, bleff omringet oc hugen aff Fienderne, icke for nogen hans redzels skyld, men fordi at Blodet haffde forløbet hannem. De toge ellers ingen til fange aff de Danske uden hannem allene, Huilcken de sparede oc ærede for sin store dyd oc fromhed. Der de komme vnder Giedesø, rømte hand vdi en mørck Nat fra dennem, oc vndkom vdi sit fri behold.

Kong Suend offueruindis anden gong aff de Norske.

Skialm Huidis mandom Dyd oc snildhed.

Kong Harald lod sig icke der met nøye, at hand haffde vundet disse mende Stride, men giorde de Danske daglige offuerfald oc plage, vden all synderlige modstand. Thi Kong Suend vaar nu to gange ilde affbrent, oc turde icke voge sig tredie gang imod hannem.

Dissemellem droge Kong Haralds yngste Brødre aff Engelland fra dennem, oc bade Kong Harald aff Norge, at hand vilde sætte dem ind vdi deris Broders stæd, da vilde de suære hannem Huldskab oc Mandskab. Kong Harald vaar æregerig, oc drog ind paa den ene side imod Engelland, men Normenderne aff Franckrige lagde samme tid ind paa den anden side. Kong Harald aff Engelland lod dem selff betemme en tid lang. Huor aff de Norske bleffue saa trygge, at de skiltis fra huer andre, afflagde deris Vaaben, søgte icken effter Roff oc Bytte, oc bleffue der offuer slagne oc hastelige myrde aff Engellenderne. Kong Harald mente at det skulde vdi lige hulde lyckeds hannem imod Normenderne, Men Lycken rømte hastelige fra hannem. Hand met sin Hær bleff slagen, oc haffde icke bleffuet funden, der som nogle Bønder icke haffde giort anuisning paa hannem, vdi deres vildsom skou oc wføre. Tuende hans Sønner oc en Daatter, flyde til Dannmarck, Huilcke Kong Suend vndsick venligen, oc gaff mere effter Æresert oc Byrd skyld, end deris Fader haffde fortient. Hand giffte Daatter fra sig til Kongen aff Ryssland, som kaldtis Valdemar paa Danske, men Jariflaus paa Ryske. Aff huilcken, den Herre oc Første, som nu hos os vdi Regimentet, findis at vere hans Daatter barn: Oc icke allenist Æresbyrd oc Blod, men ocsaa vdi Naffn hans foruante oc ieffnlige. Saa haffuer naadigste Kong haffuer paa sin Møderne vegne, lofflig Anher taget aff Engelland oc Østerleden.

Dene Kong Harald vaar Greff Godwins Søn, Kong Knuds den stores Syster Søn.

Met Kong

Kong Suends Lycke vendis.

Met Kong Harald Haardraade, affdøde til lige all Kong Suends onde lycke. Thi effter denne dag haffde hand icke alleniste fremgang met Krig imod Rigens Fiender, men fick ocsaa selff aldelis it andet sind. Hand vaar from oc geffuemild, venhuld oc trofast mod alle, oc forfremmede den Christne relligion met Kircker at opbygge, oc Kirckens personer at hand heffue oc forsørge. Hand haffde veret endnu mere at loffue oc prise, for sine Dyder, der som hand haffde icke besmittet oc vanryctet sig selff, met sin skendelige oc wblue wkyskhed, huilcken hand brugte met mange aff de besynderligste oc deiligste Jomfruer, oc afflede met huer serdelis sine wente Børn, som vaare, Gorm, Harald, Suend, Ømund, Vbbe, Olu[illegible] Benedict, Niels, Biørn, Knud, Erick oc Syrithe, som siden bleff giffuet Hertug Godskalck aff Venden. Disse slectede alle oc huer mere effter Faderen, end Moderen.

Sterckebeene som gode dage kunde bære.

Kong Suends wkyskhed.

Der Kong Suend haffde nogen tid lang ført dette onde oc syndige leffnet, oc formerckte at saadant huercken behagede Gud eller sine Vnder saatte, oc gaff hans Kong: Maiest: stor Vanære oc Bagtale, Da vendte hand sin hu fra saadan løssactighed, oc gaff sig vdi Ecteskaff med Gythe, Kongens Daatter aff Suerige, som vaar hans egen nær Slect [illegible] Byrd. Hand flyde en Synd oc falt strax i en anden. Thi straffede hannem haardeligen Biscop Egine aff Lund, oc Biscop Vilhelm aff Roskilde for saadan Blodskam oc Kætteri. Oc der hand vilde icke end da affstå sin ondskaff, gaffue de det Erckebispen aff Bremen tilkiende. Hand paamindte hannem baade met sactmodige oc haarde ord, men Kongen truede hannem saa fast igien met det vduaartis Suerd oc Krig, som hand truede hannem met det Aandelige Suerd oc Kirckens Band. Thi befryctede Erckebispen, at Kongen skulde drage ind at Elffuen, oc belegge hannem [illegible] Hamborg. Huor faare hand flyde til Bremen, oc Erckebispens sæde blev der siden altid indtil denne dag. Biscop Vilhelm lagde sig ideligen effter Kongen, at forhindre hans blodgerige forsæt imod Erckebispen, oc vendte hans sind fra det wloulige Ecteskaff, indtil hand fick Bøn met hannem, [illegible] hand paa det sidste affskilde sig ved Gythe sin Frencke. Huilcken dog strax til Suerige, angrede bitterlige sin Synd oc forseelse, oc forsuor hun aldrig skulde giffte sig sin Liffs tid. Hun sad Vidue alle sine liffs dage, leffuede kyskeligen oc ærligen, oc arbeidede met sine Jomfruer oc Mø[illegible] paa atskillige kaastelige Stycker, som hun syde aff Guld oc Silcke, til [illegible]tere klæder oc Messe hagle. Iblant huilcke vaar ocsaa den skøne Korkaff Dyrebaare Gyldenstycke gantske subtiligen oc konsteligen giort, som [illegible] gaff til Roskilde Domkircke.

Blodskam.

Droning Gythe gior Penitentz.

Kong Suend angrer sine Synder.

Kong Suend giorde ocsaa Penitentz for sine synder, oc lod saadan Paakiende met sit vduortis leffnet. Hand hørde gierne Predicken, oc [illegible]gicks gierne met fromme Guds ords Tienere, oc elskte dem mest som [illegible]mist vaare vdi hierte oc daglig omgengelse. Thi hand vaar i denne [illegible]ning, at der laa icke saa stor mact paa høier Lærdom, om Personen [illegible]elders retsindig Gudfryctig oc From. For denne orsage skyld, vd[illegible] hand sig en Norsk Lagmand ved naffn Suend, til sin Prest oc Sid[illegible]gere, endog hand vaar aldelis wlærd vdi Latine oc bogelige Konster.

Gudfryctighed oc Fromhed gaa offuer Lærdom.

fortrød

ortrød de andre Klercke, at denne wlærde Mand Her Suend, vaar i saa stor gunst hos Kongen. Der faare ginge de endrecteligen tilsammen, oc met oplagd raad, vdskrabte met en Kniff disse to Bogstaffue *f.* oc *a.* aff dette ord *famuli*, vdi den Collect, med huilcken hand pleiede almindeligen at bede for Kongen vdi Messen, saa at der som tilforn stod *famuli* læstis nu *muli*. Der Her Suend kom til Bogen, oc begynte vdi sin Messe, at oplæse oc siunge denne forneffnde Collect, læste hand *muli* for *famuli*, lige som hand fant screffuet for sig. Thi hans lærdom oc forfarenhed vaar icke saa stor vdi Latinske tungemaal, at hand kunde rette sig selff her vdi, oc besinde sig at fare vild. De som stode omkring hannem, begynte en høy ladder, saa at Kongen det hørte, oc effter at tienisten vaar end, lod atspørie huad Aarsage der fandis til saadan deris wskickelige ladder. Der Kongen hørde huorledis til vaar gaaet, och saa Bogen, sagde hand, at Her Suend vaar vel vndskyldet, oc vaar mindre at straffe eller laste for sin wforfarenhed vdi Latine, end de andre for deris Had oc Affuendsiughed imod hannem. Hand sagde at den dag skulde komme, paa huilcken Her Suend skulde en gang betale dem igen, at breide dem deris egen vankundighed oc wforstand. Hand forsende hannem strax vdi fremmede Nationer til Skole, at lære Tungemaal oc Bogelige konster, oc elskte hannem icke mindre effter denne dag, end hand giorde tilforn. Her Suend Norbagge drog vden Lands, gaff sig met besynderlig flid oc lyst paa Bogelige konsters studering oc øffuelse, oc forfremmede sig saa vijt, at hand, som ellers vaar veltalend aff naturen paa sin Modersmaal, forøgte det met Konst, oc kom en Mester igien til Danmarck. De som tilforn bespaattede hans vankundighed, forundrede sig siden meeligen paa hans megen Lærdom oc dybe Forstand. Der met lod sig see huad det er dog for en stor Guds gaffue, naar baade Naturen oc Konsten samme offuer it, oc bepryde en lærder Mand.

‡ Meningen er, at Her Suend bad for Guds Mule, der hand skulde bedet for Kongen Guds tienere.

Snildt forraskelse.

Her Suend Norbagge kaldis Mester Suend.

Naturen oc Kaansten begge gode.

Siden vaare Biscop Vilhelm vdi Roskilde, oc Mester Suend mest i Kongens næste omgengelse, Kongen ærede dennem besynderligen for dem, oc de vaare Kongen tro met Hierte oc Mund. Saa at huer beuiste sig anden sin tilbørlige tieniste, vden skrymteri oc deris Embedis forkrencke, huilcket sees klarligen, vdi dette Exempel, som her effterfølger.

Det hende sig, at Kong Suend giorde it mectigt Giestebud paa nyt Aars afften vdi Roskilde, oc haffde indbudet de fornemste aff sine Raad adel, aff huilcke hand formerckte hemeligen vdi deris Druckenskaff noe Snack oc Tale, som hand meente hans Kong: Maiest: stod for nær, blieff der faare grueligen fortørnet, oc vdi sin hastighed befol sine Tienere, de skulde om anden dagen Aarle offuerfalde dennem vdi hellig Kuldigheds Kircke, naar de komme tilsammen at giøre der deris Bøn oc høre Guds tieniste. Kongens tienere giorde effter hans aluerlige befaling, oc vanhelgede Guds hus met Menniskelig wskyldig Blods vdgydelse. Der Biscop Vilhelm hørde oc spurde dette Mord, gremmede sig, at Kongen haffde saa wlouligen forgrebet sig imod sine Giester, hand selff haffde indbudet paa god tro oc loffue, oc siden ladet dem ligeuden myrde paa saadan Høytidelig fest, ia end ocsaa vdi Kircken,

Kong Suends gruelig hastigheds fald oc forseelse.

Biscop Vilhelm straffer Kong Suend dristeligen oc skarpeligen.

fra huilcken stæd all Synd skal vere langt borte, oc meget mere saadan Blodstyrtning oc grueligt Mord, der icke bør at befindis. Hand lod sig dog icke bemercke, for nogen aff sine Tienere, at hand vaar saa haardeligen fortørnet paa Kongen, oc søgte ickon lempelig tid oc aarsage, at heffne dette paa hañem, met tilbørlig straff oc reffselse. Hand gick ind i Kircken, oc begynte selff at giøre tieniste, oc der hand fornam at Kongen kom til Kircken, vilde hand icke gaa vd mod hannem, som hand pleiede ellers seduanligen at vdfange hannem, men stod i sine Messeklæder inden Kirke dørren, oc forbød hannem at gaa ind i Kircken. Hand stødte hañem met Pigen aff sin Staf for Brystet, oc kaldede hannem icke ved sit Kongelige naffn, men en slem

Sielsørgeris Embede.

Mordere, som haffde besmittet Guds hus, met Menniskelig blods vdgydelse. Her actedis huercken Byrd, Velde, Gunst, Gaffue eller Venskab hos denne fromme oc Gudfryctige Biscop, som vijseligen betenckte sit Kald oc Embede, at hannem burde huercken at spare Herren eller Tieneren, den Ædle eller Wædle, Fattige eller Rige, naar som den syndede groffueligen imod den Almectigste Gud, oc forargede den Christne menighed. Han

Kong Suend Bandsettis.

lod det oc icke bliffue her ved, men strax forkyndte Kongē i sin nærueresse vd den hellige Kirckis baand, oc mente, at det første vaar det beste, at han skulde icke gaa forhærdeligen lenger bort vdi sin Synd oc Ondskaff vden Anger oc Ruelse. Hand elskte alligeuel Kongens person, endog hand elsker mere Guds ære, oc dulde sin Kierlighed mod Kongen, indtil hand met sin per Formaning oc Reffselse, førde hannem til en Christelig pænitentz oc omuendelse.

Kong Suends Hoffsinder søgte ind paa Biscop Vilhelm, met den dragne Suerd, oc vilde slaget hannem ihiel, men hand vigte icke en fod tilbage aff stæden, eller lod sig bemercke met nogen forskreckelse eller blødhiertighed, i det allermindste. Kongen forbød dem at giøre hannem nogen skade, vnder Hals oc Ære, oc bluedis selff mere ved sin forseelse oc grueligt Mord, end denne vanære hannem vederforis for alt Folcket. Hand i dene paamindelse for gode, gick strax tilbage til Konge gaarden, oc afflagde

Retsindig penitentz oc omuendelse.

sig sine kostelige Kongelige klædebon, oc iførde sig gamle oc groffue klæder. Hand afflagde met denne Klædeskiffte, sit Tirannische hierte oc synderlig forsæt, oc met vduaartis sørgeklæder gaff tilkiende sin Hiertens omskiffelse oc ruelse for sine Synder. Hand gick oc strax tilbage paa sine bare Fødder, kaste sig ned paa sit Ansict for Kircke dørren, oc kyste Jorden. Huad skal wi nu sige om Kong Suends pænitentze? Hand tenckte icke paa sin skarlet oc velde. Hand fordristede icke paa sin Kongelige mact oc Rigdom. Hand puckede icke paa sine mange Ryter oc Hoffmend. Hand hug ingen skam paa sin Misgierning, eller besmyckede sin sag met Kroglow, eller Kongelig priuilegie, for den Menige mand. Hand betenckte at saadant vilde det gielde faar Gud almectigste, huilcken tilhører allene all Ære oc Magt, syndige Menniske vanære oc beskemmelse i denne Verden for deris skyld.

Dissimellem at Messen vaar nu begynt, oc Kyrie eleison sluttet, der en aff Kongens tienere til Biscop Vilhelm for Alteret, oc sagde hannem huorledis at Kongen laa i ynckelig skickelse for Kircke dørren. Han befol strax, at de skulde opholde met Sangen, oc gick ned til Kongen, oc

pans ydmyge bekiendelse oc fortrydelse, løste hannem aff sine Synder oc Kirckens band. Hand trøstede Kongen, oc bad hannem tage sine Kongelige klæder paa sig, oc komme met it lystigt Ansict oc glat Hierte i den Christne forsamling. Hand tog hannem i sin Faffn, tiurde Graaden aff hans Øyen, oc mildeligen vnderuiste hannem om Guds naade, oc met hues gode Gierninger hand skulde bøde mod Gud oc Mennisken. Siden bød hand alt klerkeriet gaa for hannem, oc fulde hannem selff op til Alteret, oc giorde hannem nu saa stor ære oc trøstelig tieniste, som hand tilforne vanærede, forfuede oc skarpeligen foruiste hannem. Almuen glæddis offuer Kongens ydmyge Penitentze, oc Biscopens frimodige oc Faderlige Hierte mod hannem. Dernæst forfulde de Messen met saa megen dis større lyst, som den tilforne vaar begynt, met vnderligt bulder oc forskreckelse.

Tredie dagen her effter, kom Kongen atter til Kircken vdi sine sædvanlige Kongelige klæder oc prydelse. Vnder Messen gaff en aff Presterne giuffit it Tegn, at de skulde vere stille, oc Kongen stigde selff op øffuerst vdi Kircken, oc giorde der sit obenbarlige Scrifftemaal, klagede offuer sig selff for sin Synd, oc loffuede Biscop Vilhelm, at hand haffde vden Persons venskabs anseelse straffet hannem som ved burde. Hand gaff samme dag i sin mands paahørelse helfften Steffnshærrits gods til Kircken, oc leffuede denne dag indtil sin Affgang, vdi Broderligt venskaff oc wryggelig oprectighed met sine lærde Mend oc Klercke. Besynderligen elskte hand Biscop Vilhelm, oc lagde hannem ingenledis til onde, huad som hand haffde giort retfærdeligen paa sit Embeds vegne mod hannem. Mand skulde intet andet sagd om dennem, end at de haffde veret huer andens ieffnlige oc ærlige Brødre, saa stort venskaff oc god forligelse hulde de met huer andre hele gantske liffs tid.

Kong Suends obenbarlige bekiendelse vdi Roskilde Kircke.

Venskab imellem Kongen oc Biscop Vilhelm.

Kong Suend haffde mange deilige vnge Sønner, men iblant dem alle vaar huercken den eldste (som hede Harald en gantske taabelig oc wanvittig Første) eller den yngste at ligne met Knud. Huilcken da begynte vdi sin første vngdom met dyd oc Krigs øffuelse, at lade see huad aff hannem der vorde i fremtiden. Hand samlede Folck oc Skib, oc tuingde der met Sieland oc Liffland igien vnder Danmarckis Krone. Hand vaar dristig oc geffmild, oc lyckelig vdi all sin Handel oc Vandel. At alle de som hørde talis om hannem, Spaadde oc sagde, at de haffde faaet den Kong Knud igien vdi hannem, Huilcken langt offuergick sin Herre Far, oc vden tuil effter hans affgang skulde met stor prijs regere offuer Danmarckis Rige.

S. Knuds vngdom oc heldighed.

Nogle faa Aar her effter, falt Kong Suend som da vaar vel alder-tung vdi Kaaldesiuge vdi Jutland, vdi en By ved naffn Suddatorp, oc blev fornam at der vaar ingen Liff ydermere at foruente i denne Verden, hand en strenger Eed aff sine gode mend paa sit yderste oc i sin Pine, at de skulde lade hannem begraffue vdi Roskilde Domkircke. Hannem elskte denne sted vdi fordom tid, oc begerede der faare at huile efter Døden, der som de huiltis oc forlystedis vdi deris velmact. Biscop Vilhelm fick Bud oc Breff, at hand skulde vndfange oc møde Liget, som da vaar kommet offuer Belt ind i Sieland, drog hand

Kong Suends endeligt.

Biscop Vilhelm spaar oc atuarer om sin død.

hasteligen til Roskilde, oc bestillede baade Kongen oc sig selff huer sin Graff ieffnsidis hos huer andre. Graffuerne sagde til hannem, at det giordis icke behoff oc vaar wsæduanligt at kaste Graff til de Leffuendis. Biscop Vilhelm bød dennem strengeligen, at de skulde giøre alting effter hans befaling, oc sagde dem at de skulde vden all tuil, faa at skaffe met hans Lig før end met Kongens. Siden skyndede hand sig strax vd mod Kongens Lig.

Tops øre imellem Ringsted oc Roskilde.

Oc der hand kom til Topshøge skou, befoel hand sine Tienere at affhugge tuende faare høye Træ, som stode der hos Veyen, oc berede sig der aff en Ligkiste. De giorde effter hans befaling, hugge Kisten oc lagde den paa en Vogn, oc spente der faare to stercke Heste.

Der de komme igennem Skouen hart imod Kongens Lig, bad Biscop Vilhelm sin Kiøresuend holde stille, oc stigde saa aff Vognen, vdbredde sin Kiortel paa Jorden, opracte sine Hender mod Himelen oc bad Gud at hand vilde nu tage hannem til sin Naade, oc giffue hannem en fredsommelige Hiemferd, oc it gaat Endeligt, om hand nogen tid i sit gantske leffnet haffde giort noget som hannem teckeligt oc behageligt vaar. Der met bøyede hand sig næd, oc Hensoff facteligen, Ligeruis som hand haffde ligget paa sin Seng. Hans Tienere, som omkring stode, forundrede at hand saa lenge huiltis. Der de komme oc vilde opreise hannem, da vaar hand allerede Død. Thi førde de hannem met stor Sorg oc Graad tilbage til Roskilde, oc beskickede hans Jordeferd, før end at Kongens Lig (som baris af Rigens gode mend effter Bispens Vogn) bleff Begraffuet. O huor vaar dette it fast oc sterckt Venskaff, som huercken Liffuet, Døden eller Leierstæden kunde atskilie. Huor finder mand nu saadanne Venner, som ville giøre bistand vdi nød oc trang, ia dø oc følgis til lige met huer andre i denne Verden. Vdi Biscop Vilhelms stæd bleff Mester Suend Rabagge aff menige Klerckeriet vdvald oc samtyckt.

Fast oc sterckt venskaff.

Harald.

Harald LXX.

Wenighed om Danmarckis krone.

Danmarckis Rigis menige Indbyggere, vaar meget wsamdrectige, effter Kong Suend Estrithssøns død, huo de vilde hylde til Kong vdi hans stæd. Den største part samtyckte Harald hans eldste Søn, som vaar liile, taabelig oc wduelig. Thi de befryctede sig for Knuts hand, som i sin Vngdom, saa tilige begynte at aarle skulde giffue dem mere end nock at skaffe met Krig oc Wrolighed, der hand fick Kongelig mact oc velde. Saaledis lagde de hannem vd vdi verste mening, huilcket dennem burde at høyligen priset oc æret vdi den tige vnge Herre. De haffde intet andet, huor met de kunde forsuare end at de sagde, Harald vaar Kong Suends ældste Søn. Det gaar saa offte mange stæds, at de wduelige oc taabelige, for deris stilhedsskyld som mand kand selff regere effter sin vilie, skulle ophøyis oc fremdrages oc de snilde oc skickelige forskiudis, oc nyde det [for] deris Dyd, for hvilke de skulde tilbørligen æris. Skonningerne hulde allene paa Kongens side,

de, oc vilde ingelunde samtycke Harald for sin wskickeligheds oc ladheds yld. Da paa det saadan Wenighed kunde optagis, forsamledis huer met sine Anhengere ved Issefiord, der som Haffuet haffuer sin trange oc farlige indløb vdi Landet, oc er vnderniden dybt, vndertiden grundt, effter som Vandet giør sin Flodemaal. De Skonske laae Østen vnder Landet, oc de andre Vesten met deris Skibs flode. Oc huer gaff sine Anhengere mange gode ord, besynderlige Harald som sagde, at hand gierne vilde vigt for sin Broder, der som Lycken haffde icke sat hannem offuer sin Broder met Aar oc Alderdom. Huor faare hand kunde nu ingeledis vige vden skam oc spot for sin Broder, endog hand vaar forstandigere oc høyere begaffuet end hand. Hand bad dennem betencke huad hans Broder vaar ellerede for en seldsom Ful, oc huad Oprør, Bulder oc Blodstyrtning hand met tiden skulde dem paaføre. Hand loffuede dennem, at der som de vilde hylde oc suere hannem Huldskaff oc Mandskaff, da vilde hand vaar dem en Kong effter deris begering, oc giffue dem en mildere Low for den strenge, effter deris egen ynske oc vilie. Met saadanne falske oc sødtalende Løste lod Almuen sig forblinde, oc løbe til vdi wgiort Vær, vden beraad oc besindighed, oc gaff hannem Konge naffn oc velde effter sin Fader.

Issefiord.

Harald frvder Almuen met faure ord.

Harald lod strax beskicke Knud sin Broder ved sine Legater, at hand skulde affstaa at begere Riget, som hannem vaar tilsagd, oc met den store haab samtycke hannem til Kong, paa det ingen ydermere klammer oc wskade skulde der aff yppis oc foraarsagis. Hues hand det icke vilde giøre, skulde hand ingen fred vente sig aff hannem. Hand lod ocsaa Knuds anhengere hemeligen tilbiude alle de vilkaar, som hand tilforn tilsagde Almuen. Der met fulde Folcket fra Knud, oc hand drog met try Skib alenige tilbage mod Skone, oc torde icke fortro sin Broder, som siden met sit Bud lod tilbiude hannem en part aff Landet met sig. Der fra flyde hand ud i Suerige, oc offuergaff all trætte om Riget, oc forfulde den Krig vdi Østerleden, som hand vdi sin Faders liffs tid haffde begynt.

Kong Harald holt Herredag met Rigens indbyggere otte samfelde dage, oc giorde Almuen til vilie denne skick, at huo som anklagedis for nogen ting, maatte strax vden videre forhøring suere sig fri, imod alle sine Anklagers vidnesbyrd. Huilcken vaar en saare ond skick, oc tuert imod den gamle Kong Knuds low, oc imod alt naturligt skel, oc den hellige Scrifft oc kristne relligion. Thi mange bedreffue stor wret oc vold, oc siden met en skyldig Meenæd, ginge quit oc skadesløs, for all ydermere Tiltale, Dom oc Rettergang. Vdi fordom dage skyttede mand sig for tillagd Sag met Kamp. Siden er Jernebyrd opkommen. Der næst er det sæt ind paa wskylige oc lowfærdige Dannemends vidnesbyrd. Indtil paa det sidste det kommet til denne Kong Haralds onde skick, huilcken Landsens indbyggere vilde icke slippe, men ere bleffne hart her ved, indtil denne næruerendis dage. Kong Harald slog sig fra all Kongelig bestilling, som tilbørlige hans Embede, oc tog sig aldelis ingen ting til idret, vden at høre Messe oc Predicken. Hand formildede Louen vdi mange stycker, oc straffede indbyggerne offuertraadde lands Rætten. Thi lessuede huer mand som hannem

Kong Haralds wlow, imod skel oc scrifft.

Fire maader at beskytte sin Wskyldighed.
1. Kamp.
2. Jernebyrd.
3. Vidnesbyrd.
4. Eed.

Falsk helligheed. lystede, oc ingen giorde andet end huad hans egen vilie oc fordeel indgaff hannem. Huor vdi Kong Harald forsaa sig meget haardeligen, i det hand mente, at det vaar nock at tiene Gud met Kirckegang, Brystefald, Knæfald, Røgelse oc saadan vduaartis-falsk Helligheds skin, oc lade dissimellem Dom oc Retfærdighed trædis vnder Fødder, Syndestraff oc Reffselse falde, Rættergang oc Sagefald affleggis etc. Huilcket vaar io en vrang oc falsk mening. Thi endog det er vel vist, at intet sømmer Konger oc Øffrighed bedre end sand Gudfryctighed, saa vdkreffuis alligeuel vndertiden saa strengeligen, at Konger oc Førster skulle findis paa Domstolen, som vnder Predickestolen, och saa gierne høre den fortrengde Vndersaattis beretning, oc læse deris Suplicatz, som høre Messe eller læse vdi en Bog. Ved saadant Kong Haralds forsømmelige Regimente, indførdis stor vskickelighed oc forderffuelige Seder vdi Landet. Diss bedre at hand regerede ickon tu Aar, haffde vel veret at ynske, at hand aldrig haffde bekommet Kongeligt naffn oc velde.

Merck.

Sant Knud LXXI.

Sant Knud.

Er Kong Harald vaar død, kaldede hans Bønder met endrecteligt samtycke Knud hiem til Riget. Hand anammede Regimentet, oc lod dog icke aff, før end hand tuingde all Churland, Sembeland oc Liffland vnder sig, mere for Guds ære oc den Christne relligions skyld, som hand indførde vdi disse Lande, end for sin egẽ æregerighed oc veldis skyld. Siden tog hand Hertug Roberts daatter Ethle aff Flandren til Ecte, oc afflede met hende en Søn ved naffn Karl. Oc der hand det haffde bestillet, forbedrede hand vor Danske Lou, som da vdi mange stykker vaar forkrenckt oc forfalsket aff de veldigste oc mectigste vdi Landet. Hand lagde oc streng straff ved Louens offuertrædelse, saa at ingen spardis eller ansaaes for høy byrd eller velde, for vild eller venskaff, for gunst eller gaue, for Frendskaff eller Suogerskaff i nogen maade. For hues aarsage skyld mange aff de ypperste bleffue hannem hemeligen vrede oc affgunstige.

Kong Knud forbedrer Lowen.

Iblant andre Kong Knuds gode ordninger vaar ocsaa stor omhu for Kirckeriet oc hendis Personer. Oc effterdi at den menige mand foractede Biscopperne, oc giorde dennem icke deris tilbørlige Reuerentz oc ære, da ophøyede hand dennem vdi lige ære oc Frihed met Rigens beste Adel, oc sætte dem i den ypperste stæd iblant sine Raad oc Høffuitzmend. Hand beuiste disligiste mange Klercke stor skenck oc ære, oc gaff dem Priuilegier oc frihed, at ingen skulde steffne eller tiltale dem vdi nogen verdslig Dom oc Rættergong for Verdslige sager, vden for deris Biscop oc Aandelige Øffrighed. Oc der som nogen Klerck falt oc forsaa sig vdi Aandelig sag, da tilstedde hand hannem, at Sagen gick hannem vnder Øyne, at straffis paa sit Gods oc Penge oc icke paa Liffuet. Hand giorde oc denne skick oc Low, at ingen maatte steffne nogen for sig, oc deele noget Loumaal met hannem, paa sit eget Gods eller Gaard, vden Kongen selff, Bisperne, oc den som met tiden kunde blide Kongens egen stæd. Hand vilde oc gierne da paalagt Almuen, at de skulde tiendet Presterne, men hand kunde ingen fremgang faa met dette. Fordi de vaare icke end da ret vdlærde, oc fuldkommelige vnderuiste, vdi den Christne Relligions Hoffuetstycker oc Artickler.

Klerckeriet faar store Frihed aff S. Knud.

Dissimellem forfulde Mester Suend Norbagge, Biscop vdi Roskilde, n bygning paa Domkircken met idel huggen Steen, til huilcken Biscop Vilhelm haffde lagd Fundamentet for hannem. Alting vaar saa nær ferdig, som til Pulpituet vdi Koret, huilcket kunde icke faa bequemt rom ot Biscop Vilhelms Graff som stod i Veyen. Huor faare de nøddis til, at opbryde oc flyte hans Ligkiste til den stæd som den nu staar, paa denne Dag. Den næste Nat førend Koret skulde Induies om anden Dagen, da fantis Koruacteren vdi søffn, at der kom en vdi Presteklæder til hannem, oc sagde: Biscop Suend maatte vel lade sig nøye der met, at hand haffde tilraget sig allene den ære at opbygge Koret, huilcken met rette tilhørde Biscop Vilhelm, saa at hand nu icke haffde behoff at flytte oc atskilie hans røde Legeme fra Kong Suends Begraffuelse. Der som Biscop Suends Gudfryctighed vaar icke diss større, da skulde hand icke giort saadant wstraffet. Dog skal det heffnis paa hans Arbeide, thi ieg vil nedbryde det vdi Grunduollen. Jeg forbiuder ocsaa strengeligen at nogen effter denne Dag fordrister sig at røre min Graff. Huo det giør, hand vere sig viss paa straff oc heffn. Der met siuntis denne som saaledis talede at sla paa Muren met sin Staff, oc i det samme opuognede Koruacteren, oc Muren falt til lige ned til Jorden, oc kuldkastis til den vnderste Grunduol.

Mester Suend Norbage forbedrer Roskilde Kircke.

Spøgelse.

Biscop Vilhelm nedslar Mester Suends bygning.

Alle mand bleffue hasteligen opuacte aff dette Bulder, oc komme at sce huorledis til vaar gaaet, oc forundrede sig storligen baade paa dette ind, oc paa Koruacteren som laa allernæst op til samme Mur, at hand kom pludendis vd imellem Steenene alldelis wskadt oc wslagen. Huer mand bede der faare hans siun, som hand dennem fortalde. Men der Biscop Suend hørde huad befalning hand haffde til hannem, smilede hand oc sagde: Det er icke vnder at Biscop Vilhelm er nu saa hastig effter sin Død, fordi hand vaar en strenger mand vdi sin velmact. Dog ville wi dette ansee fare frem met hues bygning som wi begynt haffue.

Fra denne dag bleff Biscop Vilhelms Graff wrørd vdi mange Aar, indtil her Hermen ypperste Prælat, oc Arnfast som haffde verit Skolemester i gamle dage, oc her Isaac Prouist offuer Kirckerne paa Landbygden, wrøde den, til Biscop Ascers Begraffuelse. Thi dennem siuntis ingen helligere eller bequemmeligere stæd for hannem vdi den gantske Kircke, end Biscop Vilhelms Leierstæd. Der de groffue næd til Beenene, funde oc opbrøde Biscopens Kaabe, huilcken gaff saadan en herlig Luct fra sig, at de mente alle at icke andet vaar mueligt, end at denne fromme Herris Siel skulde io vere foruaret vdi Himmerigis søde ro oc glæde. Der hengde saa meget en luct ved deris hender som rørde Kaaben, at de vdi tre samfelde Dage ikke huercken affto den met Vand eller Lud, vdi Bad eller anden maade. Dødaste foracteligen hans been allerlengst hen vdi den ene ende i Graffen. Men de betalde det siden dyre paa deris Legeme. Thi ingen aff disse tre vaare øffuerste Raadgiffuere vdi denne gierning bleff wstraffed.

Biscop Vilhelms Graff opbrødis anden gong.

Straff offuer dem som opbrøde Biscop Vilhelms graff.

Her Hermen, som hand sad vdi Prestemoden hos Biscop Absalon, bleff beseygd met den onde Ild vdi sine næsebaare, huilcken suectede icke alle hans gantske liffs styrcke, men ocsaa hasteligen betog hanne sit maal oc at hand døde strax inden den tredie Dag her effter. Mange mente at

Her Hermens straff.

hand straffedis tilbørligen paa den Lem, met huilcken hand tilforn to
søde luct, aff Biscop Vilhelms kaabe.

Her Arnfast forsaa sig met en Lægdoms drick, som hand wbe
ligen tog til sig, oc vilde brugt imod Krampe oc sine Sæners forkøl
Her Arnfastis straff. Hand forderffuede der met sin Leffuer, at hand bryd den siden op vdi
stycker, som det Biscop Absalon, der hand en gong besøgte hannem,
vist vdi it Bæcken aff Lægen, som varede paa hannem. Samme tid
gede sig her Arnfast, at hannem vaar saadant paakast til straff for
Vilhelms Graff: Oc da gaff hand ocsaa sig oc alt sit gods ind i Clost
døde siden effter tre Maanede, vdi stor Anger oc Ruelse for sine S

Her Isaacs straff. Her Isaac bleff vijs oc klog aff disse tuende deris ynckelige fo
uelse, oc affuende sin fortiente straff met it Gudfryctigt forsæt oc
Hand stiffrede it Jomfru Closter vdi vor Frue Kircke, oc opholt d
stor bekostning oc god Disciplin vdi sin Liffs tid. Dog vndgick han
sin straff, men døde paa det sidste aff Lungesot, saa at huer aff disse t
de sin plage, effter som at deris synd oc forseelse vaar stor oc lider

Biscop Suend gaff en Krone til Roskild kircke. Biscop Suend lod opsette hues nædfaldet vaar, oc forfulde su
ning som tilforn er omtalet, oc der hand hassde fulddreffuit all Ki
bygning som hand hassde sæt sig faare, gaff hand en kaastelige oc
lige forarbeidet Krone til Kircken, oc mente at det vaar vel saa gaat, a
dant Kongeligt smycke oc Klenodie komme Kircken til prydelse, som
niskens gærighed til misbrug.

S. Lauritz kirckis bygning vdi Lund fuldkommis. Vdi disse samme Dage fuldkom Biscop Egine Domkirckens by
vdi Lund, met Kong Knuds hielp oc bistand. Huilcken vaar ocsaa se
stæde der induielsen skeede, oc gaff samme Dag Biscops sædet til euer
eye, først fierde parten aff den mynt som der myntedis vdi Lund. De
fierde parten aff all Kongelige Sagefald som falt der samme stæds.
fierde parten aff all Byens sæduanlige Sommer skat. Hand ga
nige klercke Frihed met all Kirckens Land gods for all Kongelig tyn
Lunde kirckis Frihed. opbære Sagefald oc hues andet Kongen kunde selff tilkomme met rett
dertagen at nogen paa deris gods forsad Kongelige vdbod oc leding,
giorde fredløs gierning, eller døde vden sand Arffuing. Saadanne
vnder Kongens naade oc wnaade. Samme tid bleff ocsaa skicket a
Rente oc Vnderholding til dennem, som skulde holde Kirckens d
Messer oc Sang, ved mact oc lige. Kongen lagde noget til aff sit eget
tekammer oc Landgods, oc Biscopen forskaffede dennem Vnderh
oc fri Bord aff Kirckens formere Rente oc Indkom. Saa at den ene
ingeledis siunis mindre at frycte Gud end den anden. Da paa det, a
dan Priuilegie oc Ordning kunde blissue wryggeligen bestandig
forkrencket, da bød Kongen dem alle at vere vnder den hellige K
band, som der imod fordristede at giøre. Hues Bud nogle siden
traadde, oc blessue icke wstraffede.

Kong Knud vil icke besuere Almuen. Vdi saadanne maade beuiste Kong Knud sin Fromhed mod
ords Tienere, oc fryctede selff ideligen oc inderligen Gud aff sit g
Hierte, oc hassde flitteligen opsiun, at hans Vndersaatte icke plagedi
fortrengdis i nogen maade. Huilcket hand lod paakiende met sine B

som hand holt paa sin egen Bekaastning, vdi sin egen Gaard oc Hoff, vndertagen Oluff, som hand haffde sæt offuer Slesuig, paa det at de skulde icke ligge den fattige Almue til for megen tynge oc besuering.

Der Kong Knud haffde alleuegne viseligen oc vel besticket alting vdi Riget, huad som baade Relligions oc Verdslige sager vaar anrørendis, giorde hand sin tancke oc anslag, huorledis hand kunde oprette, hues som de Danskis naffn oc rycte for deris Mandelige gierninger vaar affgaaet vdi fremede Landskaff. Hand sætte sig faare sin Faders Morbroders, den store Kong Knuds exempel at effterfølge, oc besindede huorledis at hans Forfædre haffde indlagd megen ære, byte oc velde met deris Krig vdi Engelland, huilcket hørde met rette vnder Danmarckis krone, oc vaar nu for sin Faders forsømmelse fraskild. Thi tog hand sig endeligen vdi sinde, at vilde feide paa Engelland, oc igien oprette hues her indtil forsømt vaar. Hand raadførde sig først lønligen met Oluff sin Broder, oc der hand samtyckte met hannem, lagde hand det Almuen faare vdi almindelige Herre dage. Den Menige mand tilskyndede gladeligen oc endrecteligen, at hand skulde lade denne feide gaa for sig med det allerførste. Men denne godhiertige Herre oc Kong viste icke andet, end at hans Broder handlede aff saa trofast it Hierte, som hand selff giorde. Oc endog hand vaar en kloger oc snilder Første, saa vaar alligeuel hans Fromhed oc Gudfryctighed saa stor, at hand icke kunde mistencke sin egen Broder til noget Forræderi. Oluff haffde Cains hierte vdi sig, oc skiulte met Joabs gryss oc Judas kyss sin Wtroskaff imod sin Broder. Hand raadde hannem fast til Aarlog, ikke fordi at hand ynskte eller mente, at Kong Knud skulde vinde Engelland, men paa det at hans Vndersaatte kunde blissue hannem gramme oc affeldige, naar wlycken tilslogis hannem. Oc effterdi hand viste at Almuen haffde alldelis ingen god grund til Kong Knud, for hans strenge retferdigheds oc aluerlige indsiuns skyld, da lastede oc straffede hand hemeligen hos Almuen, det som hand loffuede oc samtyckte vdi sin Broders syn. Met saadan Næffueiact drog hand mange aff de ypperste i Landet til sig, oc oplagde huorledis de vilde komme Kongen om Liff oc Hals.

Kong Knud vil feide paa Engelland.

Broder forraader anden.

Kong Knud forsaa sig intet til saadant Forræderi, oc mente at alle mands hu oc hierte stod mere effter pris oc ære, end suig oc skalckhed. Hand indlagde met sin Skibs flode vdi Limuigs fiord, der som næste Seglatz paar vdi fordom tid, vd til Vester søen, oc er nu paa denne dag effterfylt med Flaademaal met Haffsand. Her fortøffuede Kongen sin Broder Oluff saa lenge, at Folcket kædtis ved tiden, oc bleff wlystigt at fare met sig vdi leiring. Oluff sende offte Bud, oc vndskyldede sig falskeligen, at hand lidde øst oc trang for Fætalie. Hand giorde dette i denne mening, at Kongen skulde enten selff fare allene aff Landet, oc hand kunde indtage det dissimelsen: Eller ocsaa at hans Krigsfolck skulde forløbe hannem, oc hand skulde fregribe sig met straff imod dennem, oc der offuer komme i stor affgunst og foractelse hos alle Rigens indbyggere. Huilcket hannem ocsaa vederfiis effter dette trædske anslag. Thi Folcket falt hannem fra, oc der hand vnderrette huad suig for haanden vaar, drog hand selff hasteligen met nogle af sine beste Krigsmend til Slessuig, oc offuerilede Oluff wforuarendis.

Oluff Hunger vil forraade sin egen Broder.

Falsk slar sin egen Herre paa hals.

rendis. Hand tiltalede hannem vdi Rættergang, oc der Sagen gick hannem vnder Øyne, saa at hand kunde selff icke hart benecte sit Forræderi, befoel Kongen at de skulde fange oc binde hannem. Krigsfolcket torde icke legge baand paa Kongens Broder. Saadan anseelse haffde da Kongelig byrd oc Blod, at de haffde vel heller ihielslaget end bundet oc fanget nogen, som vaar aff Kongelig foruant oc herkomst. Thi der holtis i fordom tid ingen skameligere straff iblant Danske mend, end at bastis oc bindis: Oc huad som erligt oc oprictigt vaar, vilde langt heller miste liffuet, end haanligen vdi Fengsel leggis i Bolte oc Boier.

Den største foractelse at fengseles vdi fordom tid.

Da traadde Erick frem oc bant sin egen Broder som Kongen befalede. Hand mente at Kongeligt Bud oc retfærdig Dom vaar offuer Broderlig kierlighed, oc at der vaar intet Frendskab lenger at regne met Byrd eller Broder end naar æren vaar spilt oc forkast. Hand mente at Broder skulde Broder elske, dog mest den som trofast vaar, oc mindst den som haffde Mord oc Forræderi i sinde. Siden sende Kong Knud hannem saagen til Flandern, at giemmis hos sin Suoger vdi fast Fengsel oc forwaring.

*

Dissemellem spurde eller hørde Oluffs besuorne Anhengere intet her aff, oc befoele huer at drage hiem met sine Skib oc Folck, effterdi (som de sagde) at det vaar ickon forhaling oc løs tale, som Kong Knud haffde met at fare. Der som nogen haffde obenbarligen Raad oc tilskyndet saadant Oprør imod Kongens vilie, da vaar hans Gods forbrudt. Hand vaar oc selff fredløs, eller oc miste sin Hals effter Louen. Der saa stod ryctet saaledis, at huer tog hiemloff paa sin egen haand, vdi Kongen frauerelse. Den taabelige Almue fulde disse store oc mectige Herrers fortacte Raad, oc vaare lystige at Orloff vaar giffuet aff Leding.

Oprørers straff vdi fordom dage.

Kong Knud harmedis met det første, der hand fick disse Tidende, men glæddis siden, at aarsagen vaar giffuen at hand kunde paalegge Almuen Tiende til Relligionens beste, til en straff for denne deris store forseelse. De Store Herrer sade stille oc lode intet ved sig gaa huad skeed vaar, oc baade dog hemeligen fryct der de hørde huorledis Oluff deris Høffuitzmand var loulige foruunden, Fangen oc Bortført. Kongen lod forsamle den menige Mand, oc klagede hart offuer dennem, at de imod all Low oc ræt, imod all gamel erlig fordoms skick, haffde forløbet hans Hær, oc giort hannem en wsigelige stor forsmædelse oc foractelse, som vdi mands minde eller lenger, alldrig vaar vederfaren nogen Kong vdi Danmarck. Hand sagde at saadant deris oprør oc Blødhiertighed, lagdis dem selff til liden ære, i at de met deris Wlydighed haffde forspilt hannem det herlige Krigs tog. Hand gaff dem ocsaa faare, huad for en stor Pennings straff, de vaare effter Louen forfalden. Hand paalagde til plict huer Styremand og Høffuitzmand fire Marck penninge, oc huer Baadsmand oc Krigsmand to Marck penninge. Den Menige mand tog ved dette Faldsmaal, oc haffuede at vdgiffue det vdi sin tid til gode rede.

De Danske forløbe icke gerne deris Herre oc Kong.

Men K

Men Kongen sagde fremdeles, at hand vilde tilgiffue dem alt dette Sagefald, der som de vilde giffue Presterne Tiende. Dette toge de vdi raad, oc ginge vd fra Kongen, at raadsla sig met huer andre, huilcke vilar de vilde ingaa. De mente, at de haffde bange Kaar paa begge sider. Thi mange vilde bliffue fast forarmede, om de skulde vdlegge dette Faldsmaal. Oc der som de forplictede sig til denne Tiende, da siuntis det en euig eldoms Skat for dem oc alle deris Effterkommere. Effter langt beraad bleff endeligen besluttet oc vedtaget, at dennem (effter deris affgudske Blindhed) siuntis raadeligere oc gaffnligere, at vdgiffue paa it Aars d, denne visse sum Penninge for deris vitterlige forseelse, end lade sig locke et søde ord, oc forplicte oc forbinde sig met deris Affkom, mand effter mand, til euindelig besuering oc vdgifft.

S. Knud vil paalegge Almuen Tiende.

De Danske ville icke tiende Presterne.

Der Kongen formerckte at de vilde ingelunde gaa den rette Vey, drog hand selff ind vdi Nørre Jutland, oc sætte tuende sine Rentemestere vdi Landet, Toste oc Hotte, oc lod sig icke andet bemercke, end at hand vilde ideligen anamme deris Faldsmaal, paa det at de skulde indgaa oc beuilge presterne Tiende, som hand dennem haffde faarelagd. Rentemesterne aare strengere oc wmildere, end deris Befalning oc Bestilling liudde. Thi opuacte Kongens hemelige wuenner Almuen til Oprør, at de sloge Rentemesterne ihiel, oc sætte strax effter Kongen selff, oc vilde handlet vdi ge maade met Herren som met Tienerne. Men hand flyde hasteligen til Slesuig met sin Dronning oc Søn, oc befol dennem, at der som nogen hycke vaakom, at de skulde drage til Flandern. Siden drog hand der fra suer til Fyn, thi all Jutland, oc besynderlige Vendelboerne reiste sig met haben oc Verie imod hannem, oc hand haffde da it ringe tal Folck hos ig, oc tiden vaar for kaart at samle sin gantske Krigs hær imod dennem.

Toste oc Hotte Kongens Rentemestere blesse slagne.

Almuen tenckte, at de haffde da anden gang forseet sig imod Kong: laiest: huilcket hand ingelunde skulde skencke dennem, oc bleff der faare sinds, at forfølge hannem, oc drage offuer til Fyn, och saa gierne enthen liff de eller dræbe hannem, som forbie hans heffn oc deris fortiente straff i mtiden. Kongen vilde da draget offuer til Sieland, der hand fornam mem at vere kommen ind vdi Fyn, der som en hans egen wtro Tienere, d naffn Black, haffde icke raadt hannem at drage til Otthensee, oc loffue at stille Almuen dissimellem til freds. Thi hand sagde, at det vaar Kon skameligt oc wraadeligt, at hand skulde lade sig bemercke met saadan indactig redzel. Hand tilsagde hannem, at der som hand kunde in raad faa met Almuen, da vilde hand giffue hannem det timelige tid lende, at hand skulde end da haffue nocksom frist at fly til Sieland.

S. Knud flyer for Almuen.

Black drog bort til Almuen, oc formanede dennem at de skulde fare frem i deris forsæt, oc lade Kongen ingelunde vndgaa deris ider. Der som de forsaae denne Skantze oc Leilighed, da vilde det forlie dennem i fremtiden. Hand sagde at dennem burde stor Loff, at de bevarede deris Fæderne Lands Frihed, imod denne Tirannische Kongis ld oc Hoffmod, Saa at alle deris effterkommere skulde vide dem der faar

Her aff er det ordsprog opkommen, at ride paa Blackis Hest.

derfaare stor tack oc ære. Met saadan besuigelig tale, optende hand den galne Almuis blinde oc mistrøstige forhærdenhed, at huad de icke tilforne vaare fremfusende, da bleffue de siden rasende oc forbittrede i deris wgudelige forsæt. Der met drog Black atter til Kongen, oc sagde at Almuen skulde vel lade sig sige og stillis, om Kongen vilde ellers forlade dem deris Brøde oc forseelse. Kongen meente at Black haffde ridet paa Trofastheds Hest, oc bød hannem der faare til Gæst met sig, oc forærede hannem met store Skenck oc Gaffuer. Men hand som skulde veret en god Meglere, vaar en wtro Forrædere. Hand fortøgrede Kongen, oc forbittrede Almuen, at hand skulde bie paa Stæden, oc de skulde skynde sig frem oc offuerfalde hannem.

Dette kaldis at ride paa Blacks hest.

Anden Dagen vdsende Kongen hannem, at forkundskabe Almuens Raad oc Anslag, oc føre allting til det beste. Huilcket hand bestillede tuert imod sit eget løffte oc Kongens befalning. Oc vdi midlertid at Kongen vaar vdi S. Albans Kircke, oc effter sin daglige sæduane giorde Bøn til Gud, om bistand imod sine Forfølgere, da komme Fienderne oc omringede Kircken. Saa mange aff Kongens Folck som kunde komme ind til hannem, De trengde sig hasteligen ind i Kircken, oc vilde heller opsætte Liff oc all deris velfærd, end fly oc rømme fra hannem. De kunde vel vndkommet vdi deris fri behold, men deris trohiertighed vaar saa stor, at de heller vilde ærligen dø, end skameligen forsage deris suorne Herre oc Konge. Benedict Kongens Broder gaff sig iblant andre ocsaa ind til hannem, oc vilde icke spare sit eget Liff for sin Broders velfærd. Men Erick bleff vdelyckt, oc der Almuen vaar hannem for sterck, slog hand sig igiennem Fienderne, oc vndkom met Liffuet. Der ingen torde bryde Kircke freden, oc giøre det første indfald til Kongen, da fremtraad den arge Forrædere Black, oc de andre fulde hans Exempel, oc opsloge Kircke dørrene. Black bleff slagen vdi Dørren, oc fick strax heffn oc tilbørlig betaling for sin Wgudelighed. Benedict bleff ocsaa slagen, met mange andre, som giorde lang tid stort værk imod Fienderne. Blodet rant offuer all Kircken, men dog vil ieg tro, at det hellige, reene oc Christne blod, affuigte fra det morderiske oc Forrædersk wgudelige blod, oc huert flød sin serdelis Strøm oc vey for sig selff. Der Kongen saa, at Fienden brød fast igiennem Træplancket oc fick offuerhaand, oc der vaar ingen Naade eller Liff at foruente aff denne fremfusende galne Almue, da gaff hand sig inderligen oc frimodeligen til Gud, met aluerlig Bøn oc Formaning. Hand giorde sit Scrifftemaal for sin Sielesørgere, oc lagde sig Kaarssuis ned paa sit Ansict for Alteret, oc bleff der stille oc taalmodeligen liggendis, indtil en aff dette grumme Parthi, kaste først en Glaffuend igiennem Vinduet, oc gaff hannem sit Bane saar, oc de andre skøde siden ind paa hannem, at hand bleff der ynckeligen oc forsmedeligen myrd for Verden, men fick it hederligt oc ærefult Endeligt, for Gud oc alle hellige Christne.

Broder opsætter Liff for anden.

Black afslønis for sin Forræderi.

S. Knud bliffuer slagen vdi Odthensee vdi S. Albans Kircke.

Dronning Edele, der hun fick disse sørgelige tidende, flyde hun hide til sin Fader vdi Flandern, met sin Søn, oc sine tuende Døttere, huilke bleffue siden giffte, oc lode mange deilige Affkom effter sig. Ingerd fick en stor Herre aff Suerige ved naffn Folcke, som afflede met hende tuende

S. Knuds affkom.

Sønne

ıer Benedict oc Knud, hues Sønner ere Hertug Byrge oc hans re, som leffue endnu paa denne Dag vdi Suerige. Den anden naffn Citzele fick Hoffuitzmanden aff Gylland Erick, som afflede oc o Sønner ved naffn Knud oc Karl met hende. De Suenske Folckungers oprindelse.

De som dræbte oc forfulde denne Christne Herre oc hellige Konge, oc ɛ burd at begræde denne deris onde gierning: de frydede sig her aff, uis som de haffde giort it besynderligt Mandoms stycke. Oc endog vidnede om hans wskyldighed, met vnderlige oc atskillige Jertegn, leffue de alligeuel fast vdi deris gamle Had oc onde hiertelag imod den ɔde. De forringede disse Jertegn, saa at de skulde intet haffue at sæt er at betyde. Men paa det sidste, der de kunde ingenledis necte den omme Herris helligheds vidnisbyrd, da stode de vel end da fast paa de ag, at de haffde intet wlouligt giort: Oc sagde der hos, at denne hellig vaar mere for Kong Knuds siste Graad oc Penitentze, end for hans farne Liff oc Leffnets dydighed. De sagde at hand haffde fortient met ette den Død hand fick, for sin gerigheds skyld, men at hand kom til ɔd bekiendelse, oc omuende sig paa sit yderste, det giorde hannem from ellig. Oc endog denne deris vildfarelse bleff siden straffet paa den saa bleffue alligeuel deris effterkommere, vdi denne samme mening, ilde for ingen ting dømme ret om denne ædle Herris wskyldighed. rledis om alting er, saa er dog dette rycte om Sant Knuds hellighed, vdi den lille By Othense først begyntis, siden fremdelis vdspridt t nær offuer den gantske Verdsens Kreds. Hans naffn, som er vdi det ske Calender optegnet, til ære: oc alle Danske mend til en Christelig effterſiun oc lofflig berømmelse. Saaledes frembryder de hellige Martyrers æris oc wskyldigheds Lius, naar Menniskelig Had oc forfølgelse opleg ge sig imod Guds Godheds forſiun oc fremsæt. Jertegn hos S. Knuds Lig. Blindhed oc haardnackenhed.

Den Tolffte Bog.

Summa paa denne Bog.

DET som almindeligen sigis, huad mand met Synden faar, det met bortgaar, det vederforis Kong Oluff ger. Hand skilde sin Herre Broder ved uet oc Riget, men hand leffuede oc st selff ved Regementet vdi stor ælendig Gud plagede Danmarckis Rige, for dette mord som ind gerne bedreffue paa Kong Knud, met wsigelige stor Hu oc Dyr tid, vdi ti samfelde Aar. Indtil Kong Oluff selff tis baade ved liffuet oc Riget, oc formedelst sin Graad oc else, fant naade, at hand bleff tagen fra denne Verden. E hannem bleff hans Broder Erick Eiegod hiemkaldet aff E rige til Regementet. Hand vaar en meget frommer, forsta ger, veltalende oc der til met en sterck oc mandelig H dog hand haffde ocsaa sin store lyde oc bryst for sin wkyst Vnder hannem vaar god tid vdi Landet, oc de Danske tu de de Vender igien vnder deris Herredøme. Der hand h staaet Riget vel faare nogen tid lang, sætte hand sin Harald vdi sin stæd, og drog selff effter sit løffte til den he Graff. Paa Veyen - vndfick Keyseren hannem vdi stantinopel, oc beuiste hannem megen dyd oc ære, oc ledsa hannem met sine egen Skib, indtil at denne fromme Ko døde, oc bleff begraffuen paa den D Cypren vdi Middel uet Effter hannem bleff Niels hans Broder vdvald, vaar den femte oc siste aff Kong Suend Estrithssøns ner, som regerede vdi Danmarck.

E

Suend Estrithsson

Erick Eyegod afflede met

N.	Bodild aff Suerige	N.
Harald Kiese.	S. Knud Hertug.	Erick Emune.

Kong Erick Eyegod haffde foruden disse tre sønner, ocsaa nogle sleg- Døttere, som vdi S. Knuds Historie omtalis.

Oluff Hunger.

Oluff Hunger LXXII.

Seldsom forandring vdi Danmarck effter S. Knuds affgong.

DER Koning Knud vaar slagen, som nu er talet i denne næste Bog, Da ginge Juderne strax sa vdi Raad, oc samtyckte Oluff hans Broder til deris J Thi de mistenckte hans andre Brødre, oc foruente mest gaat aff Oluff, met huilcken de tilforn haffde be sig imod Kong Knud. De vdloffuede til Hertog Flandern en stor sum Penninge, oc sætte hans Broder Niels til Giss hans sted. Oluff anamede Riget. Niels aff stor Broderlig kierlighed ind igien vdi hans Fengsel, indtil de Danske kort tid her effter, vd den forsagde Penning for hannem. Erick befryctede for det gaml oc rømte aff Landet ind i Suerig, met sin Førstinde Bodild, Thru Vlff Gallissøns [Galliciers] søns Daatter.

De Danske mente at det vaar nu altsammen gaaet effter deris ring, oc vaare der offuer traadzige oc lystige. Men Gud sö aff sin retfo hed hader oc straffer Synd oc ondskaff, vilde da icke lenger borge elle tøffue met deris fortiente straff. Oc paa det hans Heffn skulde offu det gantske Land, oc icke nogle serdelis, Da besøgte hand dem met m lig værligt, vdi saa mange Aar her effter, som Koning Knud tilforne veret en regerindis Kong vdi Danmarck. Vaaren oc Sommeren wsigelige stor brynde met sig, vden all Dug oc Regn, saa at Kornet saa gaat som ingen framuert, oc om end skønt noget ringe ting opuoxte bleff det alligeuel siden forderffuet vdi Høsten, aff megen oc wafflai Regn, som dagligen paakom, vden all Solens skin oc varme. Mang ge vd paa Eger oc Baade, oc affskare de øffuerste ax paa Kornet, tiur siden i deris One, oc malede det oc beridde der aff grød oc velding, t tiente icke at bage Brød der aff. Der met bleff io lenger io større dyr t Landet. Huilcken skilde de fattige ved liffuet, oc de rige ved deris Go Penninge. Kongen oc Adelen foruegselede deris slotte oc Jordegods Korn oc Fætalie til deris vnderholding. Alle omliggende Lande offuerflødige nock aff allehaande slags Korn oc fruct, saa at huer kunde tage oc føle paa, met deris egen store sorg oc skade, at det vaar synderlige store Heffn, som Danmarckis indbyggere offuergick fo Mord, som de bedreffue paa deris wskyldige Herre oc fromme Kon

Dyrtid vdi Danmarck.

Mester Suend Norbagis Gudfryctighed oc dydighed.

Om denne Guds Plage, haffde Mester Suend Biscop vdi skilde spaad tilforne, at den skulde komme offuer Riget for Kongens skyld, oc formanede derfaare Folcket troligen at de skulde giøre Peni Hand vaar en saare Gudfryctig Mand baade vdi sit leffnet oc Lærdo bar icke alleniste Prijs for sin store veltalenhed oc forstand, Men va saa vdi stort affhold oc myndighed, for sine ærlige seeder oc trofasthed, Kald oc embede. Hand Predickede selff ideligen, oc gaff andre it gaa empel met sin duelighed oc fromhed. Hand fuldkommede Domk vdi Roskilde met Konning Knuds hielp, oc opbygde vor Frue Kirke

ild oc Ringstæd, Disligéste Sant Michels Kircke vdi Slagelse. d drog siden paa Veyen til Jerusalem, oc der hand kom til Constan- pel, sende hand atskillige Dyrebaare gaffuer der fra til Danmarck, oc siden paa den Ø Rhodis, som ligger vdi Middelhaffuet, paa ve- til Jødeland. Ved samme tid døde ocsaa Her Richord, som vaar cop effter Her Egin, oc i hans stæd bleff vald til Biscop Her Ascer, vaar baade from oc lært, oc født aff den ypperste Adel vdi Jutland.

Vdi disse samfelde Ti Aar, som denne dyre tid stod paa, haffde Kong uff ingen vduaartis Feide, men nocksom induaartis Krig met Tørst oc nger. Thi de omliggende Lande bluedis ved, at paaføre hannem Krig, erdi hand vaar saa ælendig, oc Landet saa forarmet, at der vaar intet at de eller fortiene. Hand kunde ocsaa for denne vanskelige tid, intet besyn- ligen loffligt vdrette. Paa en Jule affsten, der hand skulde effter Ga- l sædvane, giøre sine gode Mend oc Hoffsinder it verdskaff, da haffde d icke saa meget vdi sit Køken eller Keldere, at hand kunde sætte for nem til it gaat maaltid. Hand bøyede derfaare sit Ansict ned imellem ge sine hender, skammedis ved sig selff oc græd beskeligen, at hand haffde paa denne høytidelige Dag, aff huilcket hand kunde mætte oc forlyste gode Mend oc Tienere. Hand falt ind til Gud met aluerlig Bøn oc naning, bad hannem at der som hand vaar fortørnet paa hans Folck, at d vilde affuende fra dem sin vrede, offuer hans hoffuet, at hand allene atte lide, oc de andre vndgaa denne store straff. Gud bønhørde hannem, lod hannem snarligen skillies fra denne Verden: Hans vndersaatte til trøst oc glæde. Thi saa sørgeligt oc spaatteligt som hans Regemente r, saa gladeligt oc trøstefult vaar dennem hans endeligt. Effter hans gang, affgick denne dyre tid, oc met hans begraffuelse, opuoxte all fruct- melighed aff Jorden. Intet er loffuærdigt skeed aff hannem, vden at d met sin selffuillige begering at dø, lod kiende sin fromhed mod sine ersaatte, oc der met skilde dennem ved denne languarige oc alminde- Landplage.

Kong Oluff hungers Pe- nitentz oc Christelige endeligt.

Erick Eiegod. LXXIII.

Erick Eiegod.

Rick den ældste iblant alle Kong Suend Est- rithssøns Sønner, som igienleffuede, bleff kaldet tilbage aff Suerige, aff menige Danmarckis indbyggere, at an- namme Riget effter sin Broders affgang. Met hans til- kommelse, kom ocsaa god tid vdi Danmarck. Jorden gaff saa offuerflødig fructsommelighed fra sig, at mand kiøbte Skeppe Korn for en Penning. Hand vaar ocsaa selff en frommer oc herre vdi sit leffnet oc gantske Regiment. Huor faare hand kaldedis al- deligen, for sin dyd oc denne gode tids leilighed, Erick Eiegod. Thi na- haffde beprydet hannem met atskillige, baade induaartis oc vduaartis gaffuer. Hand vaar sit hoffuet høyere end nogen aff de høyeste Mend hans Rige, oc haffde der til it skickeligt, fuldsomt oc vel proportionerede lige Legeme. Oc ligeruis som hand fant icke sin lige vdi høyelse, saa fant

God tid i Danmarck.

Erick Eiegods store styrcke.

hand ocsaa ingen sin mage vdi styrcke. Naar hand sad paa Jorden, da kunde hand kaste saa langt met it Glassuend eller en Steen, som den sterckiste kunde, om hand end skønt stod paa sine Been. Hand kunde oc siddendis brydis met tuende til lige, oc holt den ene fast imellem sine Knæ, indtil hand hassde nedslaget dem begge vnder sine Fødder, oc bundet den ene effter den anden. Hand vaar saa offuermaade sterck vdi Hender oc Arme, at naar hand sad paa Jorden, oc tog it Reeb vdi huer Haand, da lod hand fire aff sine sterckiste mend, drage huer to paa sin side, imod sig allene, oc kunde alligeuel stille siddendis, drage dem frem oc tilbage, vndertiden met den høyre, vndertiden met den venstre Haand, indtil hand drog dem omkuld, oc Reebet aff deris hender, eller tuingde dem at gaa tilbage til sig. Hand vaar icke alleniste veltalende, mẽ ocsaa høyrøstig, saa at naarsomhelst hand holt nogen tale vdi almindelige Herredage, da kunde hand høris aff alle, som baade vaare nær oc saare fiern fra hannem. Besynderligen hassde hand til en god sæduane, at naar almindelige Herredags forsamling vaar end, at hand da befoel alle oc huer serdelis, at hilse deris Husfruer, Børn oc Tiunde, oc tilbiude dem naadig beskermelse, gunst oc alt gaat paa hans vegne.

Store Dyder store lyder.

Men det som sigis om alle Mennisker vdi sandhed, at ingen er saa fuldkommen, at der io findis meen oc nogen brøst hos hannem, Det samme fandis ocsaa hos denne mectige Herre. Thi hand besmittede alle disse sine herlige Dyder, met sin wkyskhed oc Horeri. Hand hassde sin ecte Førstinde, Dronning Bodild, hues Taalmodighed vaar saa stor, at hun elskte oc selff met sin egen Haand smyckede dennem, Huilcke hun fornam at hand mest elskte, paa det at hun saaledis kunde skiule hans vanære, oc beskytte hans Kongelige Nassn oc Rycte. En meget seldsom oc vnderlig sactmodighed vdi en Quinde Person. Huilcket hende til prijs oc Loff, bliffuer i euig Mands minde oc hukommelse.

Droning Bodilds Fromhed.

Kong Erick vaar baade en milder oc strenger Herre, naar behoff giordis. Hand straffede dennem hart som fortrengde den fattige Almue met vold oc wræt. Oc naar nogen vdi hans frauerelse langt borte vdi Landet, offuerfalt nogen met wtilbørlig tuang oc Tiranni, vdsende hand strax sine Hoffsindere oc Drauantere, oc lod dem fange oc ophenge. Thi fryctede hannem de veldige, oc elskte hannem den fattige Almue, som deris Herre oc Fader. Hand hassde tre Sønner, den første hed Harald, oc vaar slegfred, den Anden Knud vaar Ecte, den tredie Erick vaar it Horebarn. Hand hassde ocsaa mange slegefred Døttere, en aff dennem gaff hand en velbyrdig Mand ved nassn Hogen, som loffuede at hessne Biørns hans Broders død. Huilcke bleff slagen aff en Forrædere, som Dytmerskerne oc Holsterne hassde vdgiort paa hannem, Der hand en gang hassde vndertuunget dennem, oc begynte en Befestning paa den Ø vdi Ideren, som Vsse Kong Vermunds Søn, ihielslog Kongens Søn aff Saxen, met en aff hans beste Kemper, som i fierde Bog tilforne er omtalet.

Kong Ericks Børn.

De Vendiske Steder tuingis.

Vdi midler tid hassde disse omliggende Søsteder oc Vender, forgæt de Danskis Herredom, for Kong Olussf ælendighed: Oc vaare nu saa modige at de torde ocsaa angribe de Danske vdi Østersøen. Iblandt andre stycker forgrebe de sig ocsaa paa en velbyrdig Riddermands Mand ved

nassn

ſin Aute, huilcken de ſloge ihiel imellem Laaland oc Falſter, der hand icke de lade ſig fange aff dennem. Thi der er intet ſaa ſuart oc vederſtyggeligt en Danſk mand, ſom Baand oc Fengſel. Skialm huide hans Broder lagede ſaadant vold oc wræt for den Menige mand paa Landſteſſne, oc nnem for ſin dyd oc myndighed bleff ſamtyckt feide imod de Vender aff nuen. Kongen haffde da ſaa ophøyet Almuen, at ingen Krig førdis vdi mmarck, met mindre vilkaar, at den menige Almue det ſamtyckte oc ind-. Samme tid vaar to Skonſke fredløſe Mend ved naffn Alli oc Herri ragne aff Skone, oc begiffuet ſig ind vdi Julin, oc giorde der vdaff ſige indfald paa det Søfarende Danſke Folck. Thi rydſtede ſig de Dan-met det første, oc belagde Julin, oc tuingde Borgerne at giffue dem vd-Byen en viſſ ſum Penninge, met alle de Sørøffuere ſom fundis hos nem. De Danſke giorde it ynckeligt Mord paa dennem, for den w- Gruelig oc tilbørlig
elige ſkade oc Tiranni ſom de haffde brugt imod Danmarckis indbygge- ſtraff.
Først bagbunde de dennem, oc ſiden opſkare deris Buge met ſkarpe iſſue. Der næſt feſte de den første ende aff deris Tarme til Pæle, oc iagede i ſaa lenge der omkring, indtil de haffde ſelff vdløbet deris induol, oc ſtyr-a døde til Jorde. Huilcket ynckelige ſpectackel, vaar icke diſſe Sørøffue-lleniſte til en forſmædelig Pineſtraff, men alle dem ſom dette enten ſaae hørde til forſkreckelſe oc atuarſel, at vocte ſig for de Danſkis vrede, oc forkrencke deris Frihed. Kong Erick førde ſiden anden oc tredie gang imod de Vender, oc forkryſte deris mact, at de vdi lang tid her effter aatte ingen Søuærn at giøre imod de Danſke.

Vi ville wi kaarteligen fortæle, aff huad aarſage Biſcop Aſcer i Lund, ſom wi tilforne ſagde at vere kommen vdi Biſcop Rickords ſted, bleff ørſte Erckebiſcop vdi diſſe try Nordere Konge Riger. Det hende ſig, at g Erick appellerede til Paffuen, oc drog ſelff til Rom at klage oc berætte ag imod Erckebiſpen aff Hamborg, ſom truede hannem met den hellige ns band aff lætfærdig miſtancke, foruden all tilbørlig oc nøyactig aar-Der hand haffde vundet ſagen, lod hand ſig icke nøye der met, men Første Erckebiſcop i Danmarck.
e ſtrax tilbage oc drog anden gang til Rom, paa Rigens huerff oc beſte. d begerede aff Paffuen, at baade hand ſelff oc hans Landſkaff maatte ns fra den beſuering oc Geiſtlige Herredom, ſom Erckebiſcopen aff m, holt ſig til vdi diſſe Nordere Lande. Huilcket Paffuen hannem, for ynds oc Gudfryctigheds ſkyld, villigen ſamtyckte, oc giorde hannem ilſagn, at hand ſkulde met det allerførſte beſticke hannem ſelff en Ercke-, ſaa hand icke ſkulde vere ſine Naaboer mere trengd vdi dette ſtycke, ſom vdi andre. Met ſaadanne gode tidende kom Kongen til Danmarck, aff den menige mand glæddis oc fryddis offuer all maade. Men den-nis glæde omuentis til ſtor ſorg oc bedrøffuelſe, aff denne wlyckelige lei-d ſom her effterfølger.

Kong Erick ſad en gang effter ſin Kongelige vijs oc ſæduane offuer oc vaar lyſtig met ſine gode mend. Mit vdi deris glædſkaff kom wfor-nis en Spillemand ind for hannem, ſom ſagdis at kunde røre oc dra-nnifſens ſind oc Affecter met ſin Leeg ſom hannem lyſtede. Kongen ſtrax oc truede hañem at hand ſkulde ſaadant forſøge. Spillemanden

atuarede hannem, at dette kunde icke skee vden hans fornufftis fare oc f
derffuelse. Men der hand fornam, at Kongen vilde endeligen prøffue ha
Konst, befol hand hans Tienere, at de skulde vdbære alle Vaaben oc V
ie. Der næst bad hand dennem vere nær ved haanden, at naar de begy
at buldre vdi deris affsindighed, da skulde de falde ind paa dennem, oc str
tage Harpen, oc sla den sønder paa hans Hoffuet, at de icke selff skulde f
uendis til Galenskaff aff hans Leeg. Der alle Vaaben vaare vdbaar
oc Dørrene vaare tillucte, begynte hand at sla paa sin Harpe, oc met
første stycke som hand leegte, giorde dem meget sorgefulde oc bedrøffue
Met det andet stycke opuacte hand dennem til Dantz, Spring oc me
Lystighed. Ved det tredie, bleffue de aldelis affsindige, buldrede oc raa
saa at de som hulde vact paa dennem det hørde, oc opbrøde Dørren, oc
de saae stor Galenskaff for haanden, søgte de Kongen oc vilde grebet h
nem. Men hans styrcke sterckedis aff hans Affsindighed, oc hand
sig løs fra dennem, brød ind vdi sit Kammer, oc greb it Suerd, met hu
ken hand dræbte fire aff sine Tienere, som vilde hindre oc holde hann
Paa det sidste kaste de saa mange Hiunder oc Puder paa hannem, at h
kunde ingensteds vnduige, oc maatte lade sig holde aff dennem.

Vnderlig oc krafftig Harpeleeg.

Strax her effter, der Kong Erick kom til sinds igien, bødte hand
sine fire Tienere effter Gaards Rætten, oc til ydermere Penitentz for
dan sin forseelse, loffuede hand sig at reise til den hellige Graff. D
hans Løffte obenbarede hand først sit ypperste Raad, som hand vilde b
paa denne sin Reise met sig, huilcke alle mishagede dette hans forsæt.
næst lod hand dette forkynde paa alle Lands ting offuer alt Danmarck,
kom selff paa Viborge Lands ting, oc gaff Almuen sit forsæt tilkiende.
derne tycke det saare ilde være, at de skulde miste deris Herre oc kiere Fæ
nelands Fader. De græde alle til lige, fulde hannem til fode, oc bade
mygeligen, at hand vilde saadant offuergiffue oc haffue det i fordrag.
hand giorde Gud en større ære, at hand voctede oc styrede sit Fædernel
end at hand met selffuillig vdlendighed offuergaff sit Kongelige Regi
te. Kongen suarede, at hues æd oc løffte mand giorde Gud, vaar ingen
at rygge eller igienkalde. Almuen sagde, at de vilde giffue tredie partu
alt det som de aatte til fattigt Folck, oc giøre hannem der met quit oc fri
sit Løffte. Kongen suarede, at det stod hans ære for nær, at hand
saadant skin skulde søge vndskylding hos Gud, oc at det kom dennem
til skade oc forderffuelse, at hand ved fremmet besuering oc vdlagd o
oc icke ved sin egen, skulde fuldbriffue sit forsæt. Met saadanne ord o
talde hand de fornemeste vdi Riget, oc raadførde sig met dennem, huo
skulde antuorde Regimentet vdi sin frauerelse. De sætte det vdi hand
haand, effterdi de forsaae sig til hannem, at hand vdi dette stycke, som
alle andre, skulde vden tuil ramme Rigens gaffn oc bæste.

Kong Erick vil reise til den hellige Graff.

Saa offuergaff Kong Erick sin ældste Søn Harald Ko
mact oc velde, met Rigens beste Mends vilie oc samtycke, at hand
fåarestaa Regimentet i hans frauerelse, paa denne sin Reise.
Huide, sin ypperste oc myndigste Mand, som da haffde all Sie
Ryland vdi forlening, befalede hand, at vaacte oc optucte den and

Harald sætis til Kong offuer Danmarck vdi sin Faders frauærelse.

Skialm huide.

Søn Knud, indtil hand kom tilbage vdi Riget. Den tredie sin Søn Erick, actede hand ickon saa passeligen, oc gaff hannem derfaare ickon føye forsiun oc varetect.

DER Kong Erick haffde saaledis besticket alting, vdualde hand sig de høyeste Danske mend som fundis vdi Riget, paa det hans egen lengelse oc storhed, skulde icke leggis hannem til vanskabelse oc bespaattelse vdi fremmede Lande. Den ædle Førstinde Dronning Bodild bleff snarligen bemadt, oc fulde sin Herre, endog hun søgte icke nogen tid Seng met hannem paa denne deris Reise.

Vdi sin sidste afffkeed, betenckte Kong Erick hues forløffte Paffuen haffde giort hannem om Erckebiscopdømet, paa Rigens beste, oc lod derfaare venligen ombede, ved sine visse Sendebud, at saadant maatte holdis haañem. Paffuen sende strax effter Kongens begering sin Legat ind vdi Danmarckis Rige, som skulde forfare all leilighed, oc vdsee en bequemlig stæd, som Erckebiscopen skulde altid effter denne dag besidde. Der Paffuens Legate haffde grandgiffueligen randsaget alle vilkaar, befalt hannem ingen stæd bedre end Lund vdi Skone, baade for denne Edle oc verdige Herris, Biscop Ascers fromheds skyld, oc fordi at Rigens indbyggere vdi disse tre Konge Riger, kunde til Land oc Vand met mindst omkaast oc omage, besøge denne stæd naar behoff giordis. Thi indsætte hand met ydmyndig mact Biscop Ascer, oc hans (i denne stæd) effterkommere, at vere gild oc gieff Erckebiscop offuer all Danmarck, Suerige oc Norge, at disse tre forneffnde Riger at vere quit oc ledige, for Erckebispens aff Aarens Aandelige Herredom oc Jurisdiction, effter denne Dag. Erckebiscopen vdi Lund indsettis.

Midler tid seylede Kong Erick fra Danmarck til Ryssland, oc drog den offuer land til Constantinopel. Keyseren tog venligen imod hannem, oc forskaffede hues hannem oc hans Folck vaar fornøden til vnderholdning, dog vilde hand icke tilstæde hannem at drage ind i Byen. Thi hand mistenckte at der skulde veret hemelig suig paa færde, oc hand haffde herne hørt meget talis om Kongens styrcke oc Mandelige gierninger i Krig oc Orlog. Saa befryctede hand ocsaa at de Danske Hoffmænd, som hannem tiente for Klæde oc Penninge, at de skulde mere elske deris egen Herre end en fremmet. Der holdtis vdi fordom tid denne Ord vdi Keyserens Gaard til Constantinopel, at hand ingen betrode at bevare sit eget Liff vden Danske mend. Kong Erick formerckte vel Keyserens tancke, oc sende alligeuel Bud til hannem, oc lod venligen bede, at hannem maatte stedis at drage ind i Byen, at besøge Kircker oc Kloster, oc hues anden Helligdom der fandis. Keyseren loffuede hans ydfrycttige begering, oc sagde sig at ville giffue hannem it gaat suar om den Dagen. De Danske som tiente vdi Keyserens Gaard, bade Keyseren at dennem maatte tilstedis at tale met deris Lands Herre oc Kong. Dette hand dennem tilstedde, dog met saadañe vilkaar, at de skulde gaa en for en anden, oc icke alle paa en tid at tale met haañem. Hand haffde ocsaa spaidere hemeligen der hos, som forstode deris sprock, oc sagde hannem igien, Keyser Alexius tager venligen mod Kong Erick.

*

Kong Erick taler met Danske Hoffmend vdi Keyserens Gaard til Constantinopel.

igien, huad ord oc tale der falt imellem dennem. Først der de haffde hilset Kongen, befolis dennem at sette sig. Dernest begynte Kongen at loffu deris Dyd oc mandelige Oprictighed, hvor met de haffde indlagd sig stø re ære vdi fremmede Land, end dennem nogen tid kunde vederfaris vd deris Fæderne Rige. Hand sagde at det vaar dem icke en liden Loff, a Keyseren betrode dem sit eget Liff at beuaacte, huilcket de dog icke haffde alt sammen, aff deris egen fortieniste, men en part aff deris Landmend, so haffde vdi formere tide beuist sig saa duelige oc trofaste vdi Keyserens Gaard Hand gaff dennem tuende nyttelige Lærdome. Hand formanede dem fo alting, at de skulde sky Druckenskab, paa det Keyseren ey skulde fortørni oc at de selff dis flitteligere kunde vare paa deris tieniste. Naar de skul krige oc aarloge met deris Fiender, da bad hand dennem mere acte der Ære end Liff, oc heller mandeligen staa end skameligen fly. Hand loffu de huer oc alle, at der som de komme nogen tid til Danmarck, da skulde foruente sig en gunstig Konge vdi hannem, som skulde rundeligen affleg dennem, eller ocsaa deris næste Slect oc Byrd, om de selff ærligen døde v Marcken for deris Fiender.

Tuende lærdom for gode Hoffsinder.

Met saadan nyttelig oc vijs Formaning, giorde hand Keyseren t oc villige Tienere, oc Keyseren selff, der hand spurde denne tale, sagde ha at der vaar flere steds ocsaa vise Mend, end vdi Grækeland allene. Ha loffuede den gamle Danske aluerlige oc wforfalskede Trohiertighed, lod Kongen hederligen indbiude til sig vdi Staden. Hand befoel Borgen at pryde alle Gader oc Stræder, oc tog selff Kongen ved sin høyre Haa oc fulde hannem met stor pral oc herlighed til sit Keyserlige Palatz, huilcket Keyseren vigte for hannem, oc ey nogen Herre effter denne da fordristed at bo i denne Kongelige Sal, til denne ypperlige Giestis Ko Ericks ærlige ihukommelse, paa det at ingen skulde siunis at ligne sig v hannem i nogen maade. Keyseren forundrede sig paa Kongens sk ning, oc lod hannem affmale, baade vdi sin siddendis oc staaendis skic se, til it evigt Vnder oc Tegn paa hans høyelse oc deilighed. Oc effte hand formerckte, at Kongens største adtraa stod effter hellige Mends be gaff hand hannem der aff atskillige Gaffuer, beseglede met sit Keyse lige Maiestatis indsigel, huilcke Kongen anammede met stor Tacksigelse forsende til Danmarck til Lunde oc Roskilde Kircke. Oc paa det h egen Fødby skulde icke forgættis, forscreff hand Sant Nilaus been, it stycke aff det hellige Kaars til Slangetorp. Der som hand haffde op Closter Kircken, oc sigis at vere født paa denne stæd, som Alteret nu st paa denne dag. Der næst vilde Keyseren foræret hannem met en sum Guld, huilcket Kongen vilde ingelunde anamme, før end Keyse vredis der offuer, oc paatrengde hannem det. Dog vederlagde Kongen met en Skenck aff disse Nordiske Lands Clenodie, som Keyseren saare befalt, baade fordi at det vaar ført lang vey, oc ey seet tilforn vdi Gre land.

Danske mends Trohiertighed.

Slangetorp Kong Erickis Fødby.

Effter at Keyseren haffde lang tid forlystet sig met Kong Er Samtale, gaff hand hannem Skib, Folck oc Fætalie, at reise paa ve mod Jødeland. Til Cypren vdi Middelhaffuet, falt Kong Erick

Kaa

Kaalde sluge, oc som hand fornam at intet Liff vaar lenger at vinde i denne Verden, befoel hand at mand skulde begraffue hans Lig vdi den naffnkundigste stad paa denne Ø. Huilcket vederforis hannem effter hans begering met it besynderligt Jertegn. Thi Jorden som ingen stæds tilforne vilde lide døde Menniskis Legeme, men opskød dem den næste nat effter at de vaare begraffne, den lidde nu icke alleniste Kong Ericks Lig, som hand selff spaadde, men ocsaa alle de som effter denne dag begraffnis vdi hende. Kaart tid her effter døde ocsaa den Høybaarne Førstinde Droning Bodild paa denne Reise. Saa vaare nu icke flere leffuendis aff Kong Suend Estrithssøns børn end Suend, Niels oc Vbbe, Thi Knud, Biørn oc Benedict bleffue slagne, som førre er omtalet, de andre døde aff helsot.

Kong Erick døer paa Cipren.

Jertegn.

Droning Bodild døde oc begraffuis vdi Josaphats dal hart ved Jerusalem.

Tu Aar vaare forløbne effter at Kong Erick drog aff Danmarck, forend der kom visse tidinde tilbage om hans Død oc affgang. Suend hans eldste Broder, meente at hand vaar Riget næst, Thi gaff hand sig strax paa Veyen til Viborg Lands ting, oc vilde icke fortøffue allmindelige Herredage. Huad helder hand mistrøstede paa sin egen wduelighed, eller mente at det vaar nock, at hand haffde nogen menige mands røst, det kand ieg icke scriffue for vist. Paa Veyen som hand red hasteligen, bleff hand meget suag, oc vilde dog icke offuergiffue sit forsæt, men lod sig føre paa en Vogn, oc sagde at hand vilde gladeligen dø, der som hand maatte icken bekomme oc haffue Konge naffn allenist paa tre Dags tid. Hans svabelighed bleff io lenger io større, saa at hand kunde icke taale Vognen, oc vilde icke end da lade sin æregerigheds mod falde. Thi maatte hans Tienere bære hannem vdi en Rossbaar, oc hand sagde offte, at hand vilde gierne dø, mit paa Lands tinget, der som hand kunde der ickon bliffue hylset oc hilset aff Almuen, Danmarckis Konning. Men Døden forkaarede hannem dette maal. I det som hand icke sparde sin egen sundhed, mistede hand den fremmede oc wuisse velfærd, effter huilcken hannem saa saare forlengdis.

Æregerighed.

Effter Suends Død bleff all Kongelige Kaar giffuen paa Vbbe oc hans Broder Niels. Thi Harald haffde saa haardeligen oc strengeligen holdet Hus effter hans Faders Henfærd, at huer mand vaar hannem affgunstig, for hans Tiranni, offueruold oc wretfærdighed, oc vilde ingenlunde samtycke hannem Kongelige krone oc herlighed. Ved Ribefiord bleff allmindelige Herredage forscreffuen oc holden, vdi huilcken Niels imod alle mands mening, samtyckte sin Broder Vbbe for den menige mand til Kong vdi sin Broders stæd, effterdi Kong Suend Estrithssøns Sønner, haffde alle holdet denne skick for hannem, at de hyldede altid den ældste Broder til Regementet. Men Vbbe undhyldede sig, oc sagde at hand vaar huercken saa mandelig vdi haand, eller saa Klog vdi Forstand, at hand torde tage saadan stor byrde paa sig, de skulde det paalegge hans Broder, som der til vaar mere skickelig. Og skiønis at Vbbe giorde som en vijs oc forstandig Herre, i det hand dømte

Kong Niels velis til Kong i Danmarck.

hand dømde ydmygeligen om sig selff. Oc de Danske lode noget bemerck deris Wbesindighed, at de icke forstode, at hand ved saadan sin wskick ligheds vndskylding, slog sig klogeligen oc listeligen fra denne høye og mæ sommelige Befalning. Thi huo som haffuer nogen forstand oc forfaren
* hed, hand kand lættelige mercke, at den er fornumstig oc forsiunlig, for heller vil leffue met en føye ting, vdi maadelig oc ærlig Rolig hed, end met megen sorg oc omhu, vdi stor Verdslig ære oc Herlighed.

Den Trettende Bog.

Summa paa denne Bog.

Vi denne trettende Bog beſcriffuer oſſ Saxo Grammaticus beſynderligen Sant Knud Hertugs Hiſtorie. Thi her fortælis førſt huad den ædle Hertugs idret haffuer veret aff førſte Barndom. Siden huorledis hans Affuendsmend, haffue met oplagd forræderi ihielſlaget hannem. Oc for det ſiſte huorledis Gud haffuer met ſin beſynderlige Heffn ſtraffet diſſe wgudelige Menniſker, som vaare ſkyldige i hans Død. Hertug Knuds meſte oc førſte idret haffuer veret, at hand aff førſte Barndom er vel optuctet oc øffuet hos Skialm huide vdi dyd oc Fromhed, oc ſiden at hand er kommen til Mands Alder, haffuer ladet ſig bruge mandelige vdi Krig oc Orlog, baade met Kong Niels oc paa ſin egne Vegne. Saa at Hertug Henrick aff Venden er offueruunden aff hannem, oc haffuer giort hannem til ſin Arffuing effter ſin Død oc affgang. Men o større ære oc prijs Hertug Knud er vederfaren for ſin dyd oc manelighed, baade inden oc vden Lands, ſaa meget diſſ større Affuend bare Henrick Skateleder oc andre hans egne frender ved hannem. Oc effterdi de kunde ingen vitterlig ſag faa mod hannem, forførde de hannem for den gamle Herre Kong Niels, oc ſagde at hand ſtod effter at ſkilie hans Søn Magnus ved Riget effter hans Død. Der met opuactis baade Faderen oc Sønnen imod hannem, oc Sønnen paa det ſiſte ſlog hannem Forrædeligen ihiel vdi Sieland ved Haraldſted. 1. 2.

Saadant Forrædeligt Mord ſtraffede Gud haardeligen baade paa Kong Magnus oc hans Fader. Thi Almuen oc mange aff Ridderſkabbet fortrøde at denne ædle Herre vaar ſaa ynckeligen omkommen. De giorde hans Broder Erick hielp oc Biſtand vdi Languarende Krig imod Kongen, indtil paa det ſiſte at Kong Magnus bleff ſlagen ved Foteuig, oc Kong Niels vdi Sleſuig, met mange aff Danmarckis Biſcoper oc andre deris wgudelige anhengere. 3.

Suend Estrithssøn

Suend. *

Erick eiegod 4.

Niels hand afflede met

Anna som afflede met Hogen Jude

Harald hand haffde tre Sønner

Knud hand haffde met Ingeburg

Erick 5 Emune hand afflede met

N. Vluilde ingen Børn.

Mar

Erick 6 lam fød vdi Fyn.

Erick Biørn Oluff.

1 En Daatter Kristens som kong Magnus i Norge haffde.

2 En Daatter som Pribislaus aff Venden fick.

3 Valdemar 1. Konning vdi Danmarck.

Ingert som haffde Vbbe.

1 Inge
døde i
vngdo

2 M
Kong v
rig, som
met Kor
Daatter
Polen

Magnus som bleff fangen aff Kong Knud [Valdemar] for Kong Suends skyld.

Kong Magnus stiffmoder aff Norge ingen Børn.

N.

Suend

En Daatter som bleff opfødt hos Torbiørn.

1 Knud.
Søn va
scop Vali
aff Slesui

2 Sophi
demars 1.
ning.

3 Malfre
vaar Siu
Jorsalafar
ning vdi

* Hans Søn vaar Henrick Skatteleder, som haffde Dronning Margrettis Broders Regnolts daatter, huilcken flyde fra hannem. Deris Børn vaare

1 Hogen som vaar met at forraadde S. Knud.

2 Knud som giorde Kong Knud, Magnus søn, bistand imod Kong Suend.

3 Magnus som vaar met sin Fader at ihielsla Sant Erick, Konning i Suerige. Oc bleff vald til Konning effter hannem, oc siden ihielslagen met sin Fader aff de Suenske ved Danmarckis kircke vdi Suerige.

Kong Inge afflede met

☞ Helena Ragnild

Margret Regnolt

1 Ingred, hun haffde Henrick Skateler.

Christina som haffde S. Erick.

Ingeborg S. Knuds Husfrue.

1160.

Niels. LXXIIII.

DER Kong Niels kom til Kongeligt Regemente, som vdi næste Bog er rørt, bleff hand end da ved sin sæduanlige danished oc fromhed, oc forhoffmodede sig alldelis intet aff Lyckens method oc store verdslige ære, aff huilcken mange offte lade forkrencke oc forandre deris sind oc hierte, til megen traadtzighed oc offuerdaadighed. Hand førde ingen Pral eller Brask, oc lod sig nøye met sex eller siu Hoffsuidere som daglige varede paa hannem. Paa det at hand skulde icke besuere sine vndersaatte, met for megen tæring oc omkaast. Kong Niels er from oc ydmyg.

Hand tog sig til Ecte den ædle Førstinde Margrethe, Konning Ingis oc Droning Helenes Datter af Suerige, som tilforne haffde Kong Magnus aff Norge. Huilcken kaldedis Kong Magnus Barfod, fordi at hand flyde en gang for Hallandsfarene, som iagede hannem at hand hasteligen maatte fly paa sine bare fødder til sine Skib. Kong Inge gaff hannem sin Daatter paa det hand kunde haffue ro oc fred for hannem. Dog de haffde ingen Børn tilsammen, men Kong Niels afflede siden tiende Sønner met hende Inge oc Magnus. Inge omkom ynckeligen vdi sine deiligste vngdoms Aar. Hans tuctemester vilde lære hannem at ride, oc gaff hannem en gang bedzelet oc tøffuelen løs vdi sin egen Haand, at hand selff skulde styre oc regere Hesten effter sin egen vilie. Lycken vaar dem icke bedre, end at Hesten kaste hannem aff sig, oc hand bleff hengendis met den ene fod vdi stibøyelen, oc slæbtis at Veyen vdi skarnet, oc slogis oc traadis paa det siste vdi smaa stycker vnder Hestens fødder. Konning Nielsis giftermaal oc Børn. Magnus Barfod. Ingis Konning Nielsis Søns vnckelige endeligt.

Magnus opuaarte oc forfremmedis mere aff Naturen end lycken, oc bedreff siden (som her effter skal omtalis) det skammelige Mord paa sin egen næste frende Hertug Knud. Huilcken hand myrde met stor falskhed oc Forræderi, som mand veed aff at sige saa lenge som Verden staar. Hans Moder, paa det hun kunde skaffe hannem method oc yndist, da gaff hun Henrick Skatteleder Suends Søn, sin Broders Regnolds Daatter Ingrith, oc Knud Erickis Søn sin egen Søsters Daatter Ingeborg. Oc alt sit Fæderne gods, det skiffte hun vdi tuende Parter: den ene beholt hun selff, den anden deelte hun imellem disse tuende forneffnd vnge Bruder. Her aff er konnen første ophaff, til den languarende Feide oc waffladelige wenighed, som endnu brender imellem de Danske oc Suenske indtil paa denne Dag. Foruden disse tuende Sønner haffde Kong Niels ocsaa en slegefrid Daatter ved naffn Ingrethe, huilcken hand gaff siden Her Vbbe til ecte. Aarsage til den wsamdrectighed som er imellem de Danske oc Suenske.

Dronning Margrethe vaar rund oc Gaffuemild besynderligen mod Kircker oc Kloster, oc gaff der til icke alleniste statteligt Jordegods oc Arfvedom, men ocsaa Korkaaber, Messehagle, Alter klæder, oc anden saadan atskillig slaus dyrebar skenck, som til Kirckens tieniste behoff fordis.

Krig imellem Kong Niels oc Hertog Henrick aff Venden.

Hertug Henrick Godskalcks Søn aff Venden begynte at feide
Kong Niels sin Morbroder, som veldeligen forholt hannem sit Mø
ne Gods, som hannem tilfalt effter sin Moder Syrethe Kong Su
Estrithssøns Daatter. Hand tuingde hannem til at holde idelige
ved Danneuircke, oc foriagede met Mord oc Brand fra Hus oc H
alle dem som bode imellem Elffuen oc Slesuig. Thi rystede sig K
Niels til Land oc Vand, at heffne sin Harm oc skade paa hannem.
fulde hand sin Skibs flode, met Fodfolcket ind for Liutcke, oc befoel
sin Høffuitzmand paa Slesuig, at hand skulde drage Land veyen, oc
hannem met reisetøffuit oc Rytterne vdi Venden. Thi de Danske
re icke end da saare meget øffuede paa stort Rytteri til Krigsbrug.
Eluff lod sig forkrencke met Guld oc Peninge, oc forraadde sin Herre,
sætte sin tro oc tillid til hannem, oc fick stor affbreck aff Hertug Hem
Ryter, som hasteligen giorde indfald paa hans Folck, oc met en sna
rømde aff marcken igien, naar de haffde giort dem skade oc vaande.

De Danske faa stor skade vdi Venden.

de Danske fornomme, at det gick dennem saa wlyckeligen vdi Mar
indtoge de it Bierg som dem vaar næst ved Haanden oc best beleiligt, o
ge der deris Leyre den første nat.

Om Anden Dagen gaff Kongen sig atter vdi Marcken
Fienderne, oc actede at vinde tilbage huad den første dag vaar for
Men Lycken vaar dennem end da som tilforn, gantske wblid oc im
standig. Huilcket skeede icke for deris egen Blødhiertighed,
fordi at de finge icke deris Ryter, som Eluff skulde ført dennem til
sætning. Dog vorde de sig mandeligen. Harald Hertug Knuds Br
bleff saa ynckeligen saaret, at hans Folck maatte bære hannem aff
stæden paa sin skiold. Hertug Knud haffde ocsaa bleffuen liggendis
stæden, der som icke en aff hans Tienere, haffde met it treedskt oc farligt
slag vndsæt hannem. Hand lod sine Stallbrødre fly fra sig, o

Dristigt oc farligt anslag.

selff facteligen Bag effter dennem, ligeruis som hand haffde veret m
oc saaret. Der kom en Vendisk reisener paa hannem, oc i det som
vilde giffue sig hannem fangen, oc racte hannem sine Hender, greeb
vdi Tøyelen oc Bedzelet, oc holt hannem fangen, indtil hans Stallbr
komme hannem til hielp, oc finge baade Manden oc Hesten, oc fremh
pe saaledis Hertug Knud met samme Hest vdi sit behold fra Fiende
Der natten gick paa, indtoge vore Danske deris fordags Leyre paa
get, oc vaare vdi stor banghed, icke der faare alleniste at Eluff haffde
dennem, oc den Skonske mact vaar icke fremkommen for modbør
men ocsaa for den nød som de lidde for Fætalie oc vnderholding.
vaar det eniste det beste Raad. De hulde forsamling om anden Dagen

S. Lauritz dags faste.

vaar Sant Lauritz Dag, oc paa det Gud skulde hielpe dem aff denne
da vedtoge de for sig oc deris effterkommere, at der skulde holdis streng
huert Aar offuer all Danmarck, paa Sante Lauritz affsten, paa
Helgens affsten oc Langfredag. Huilcket er ocsaa skeed vdi mange
her effter.

Aarle om Morgenen giorde de sig rede, oc ginge vdi deris
ordning til Skibs, oc møtte Skonnin gerne paa Veyen, huilcke bl

foror

forordinerede at tage imod Fienderne, om de vilde giøre indfald bag paa det siuge, saarede oc forsmectede Krigsfolck. Men deris Orden bleff alligeuel spilt vdi it stort wøre oc kier, som de kunde ingenledis gaa forbi. Der bleffue mange nedtraadne aff deris eget Selskab vdi den framfusende hastighed oc forskreckelse, oc mange bleffue slagne aff Fienderne, indtil de paa det siste komme til deris Skib, vunde segel oc droge til Danmarck. Da berømmede de Vender sig aff deris Mandelighed, oc talede spaatteligen paa de Danske. Men Hertug Henrick som kiende best det Danske Krigsfolck, oc haffde en anden mening om de Danske, hand sagde at Danmarckis Konning vaar at ligne ved en skiøn stercker Hest. Thi der som Hesten viste sin styrcke, da skulde hand icke lade sig føre oc vende aff Ryttere saa offte oc saa lætteligen som hand ellers giører. Men effterdi hand kiender icke sin egen styrcke, da lader hand sig offte regere aff den som mindre formaar. Saa er det ocsaa met Kongen aff Danmarck, der som hand kiende oc viste ret at bruge den dristighed oc modighed som Danske Mend metfølger, da stod hand icke lætteligen til at tuinge eller offuerwinde. Der Kong Niels kom til Slesuig, kallede hand Eluff vdi Rætsgang, oc hand bleff strax dømt til en Forredere, oc affskild met sin forlening oc alt sit Arffuegods oc Bohaff, saa hand leffuede effter denne dag vdi stor Fattigdom oc Elendighed.

En lignelse om Kongen aff Danmarckis velde.

Eluff straffis for Forrederi.

Hertug Henrick fick stort Mod effter denne Seyr, oc plagede siden met Sørøffueri alle Danske som bode ved Haffuet. Besynderligen giorde hand Landgang oc indfalt vdi den Egen imellem Iderer oc Slien, ia ocsaa offte lod sig see hart hos Slesuig, met Roff oc Brand. De haffde end da ingen forsuar eller Høffuitzmand faaet effter at Eluff vaar affsat, thi bleffue de diss dristeligere offuerfalden, icke alleniste aff disse fremmede Fiender, men ocsaa aff Frisslenderne, Dytmersker oc Holster, som røffede om Dagen paa allfare Veye, oc indbrøde om Natten oc borttoge hvadsomhelst de offuerkomme. Huer mand maatte holde sterckt Nattevact vdi sin Gaard, legge Hestene vdi Jernfedre, graffue Diger om Huset, oc sætte stercke Laase for alle Dørrene. Klockerne maatte ligge vdi Tårnerne met vebnede Folck, at beuacte huad i Kircken vaar indført. Thi der vaar intet trygt, vden huad met mact kunde forsuaris. Iblant dere som saadant wlouligt Haanduerck brugte, befandis ocsaa en Velbyrdig Mand aff disse forneffnd Lande, huilcken beskemede sig oc sit gantske Land, oc giorde fattigt Folck en wbodelige skade. Thi ingen torde anklage hannem, oc hand io lenger io mere wstraffed brugte sin Tiufferi oc Røffeligheed.

Reffueri oc Tiuffueri haffue offuerhaand i Hertugdommet Slesuig.

Di samme dage skickede Hertug Knud bud til sin gamle Formyndere oc Fosterfader vdi Sieland effter en sum Pending, som hand haffde i forwaaring aff hannem effter hans Faders død. Der Budet vaar i Belt mit imellem Fyn oc Sieland, komme Sørøffuerne effter denne, saa at de tuingdis at siuncke Posen ned vdi haffuit ved en lang Line, men det siste fly der fra, oc lade Hertug Knuds Liggendefæ, de gode gam-

Hertug Knud mister sin Liggendefæ vdi Belt.

Er vel troligt, at Keiseren tog saadanne Skenck til tacke, oc forundrede mere paa Hertugens sind oc kloghed, end Gaffuens værd. Effter Hertug Henrickis død, anammede oc besad Hertug Knud hans Land, uden all modstand oc giensigelse.

Harald Kyeste Hertug Knuds Broder begiffuer sig til Røffueri.

Harald Hertug Knuds Broder begaff sig dissemellem paa wilbørlige oc wloulige idret, som ingenlunde sømmede hans høye byrd oc affkom. Hand indlagde aldelis ingen ærlige prijs, huercken inden eller uden Lands, men holt hos sig it ryggeløst Selskab, som fødde oc klædte sig selff aff hues de røffuede oc staale fra andre, baade Rigens indbyggere oc udlendinge. Ved Roskilde opbygde hand en Befestning, som endnu kaldis Haralds borg, oc indlagde der en stor haab arge Skalcke, som tog met obenbarlige vold oc lønlige styld, fra Bønderne oc Borgerne, alt hues de kunde offuerkomme. De skiulte sig hemeligen om Natten udi Krambode, oc der som nogen giorde dem nogen imodstand, eller straffede dennem, da truede de, eller sloge hannem strax ihiel. Der met bleff Folcket baade udi Staden oc paa Landbygden, som før vaar rigt oc formuende, saare forarmet, oc nødis til at søge deris Bade, som de finge deris Bane. De satte effter Harald saa hasteligen, at hand maatte fly oc rømme Landet, oc begiffue sig til Søes for dennem. Da sagde Hertug Knud om hannem, at hand maatte lignis ved den Ful, som bygger sin Rede af atskillige slaus Fedre, huilcke snarligen atspredis aff en hastig Storm. Thi huad Harald haffde sancket vide tilsammen, aff fremmede Mennes byte, det bleff igien atsprid oc henført udi mange mends hender.

Haralds-borg.

Staalne koste lyckis icke.

Men Erick hans Broder vaar dannis oc from mod alle Danmarckis indbyggere, oc lidde stor spaat oc wræt aff Harald, som nedtog hannem sin Fæderne arff, oc sagde hannem arffueløs, fordi at hand var it Horebarn. Det fortrød Erick met all billighed, oc gaff der saa Skiffling offuer hans Gods met sit Folck, oc førde det ind paa en rig Landsby Arnack. Der offuerfalt Harald hannem, oc effterdi Erick vndflyde, oc tiden bleff hannem for kaart, at afføre sit Gods, satte hans Ild der paa, oc opbrende sin Broders Gaard, oc sit eget Gods. Hertug Knud befryctede, at de met tiden skulde begge vanære, baade sig selff oc deris gantske Affkom. Thi forscreff hand dennem til Slesuig, at komme wfortøffuede til sig, saa fremt at de vilde icke straffis paa deris Liff oc geme. Der de komme til hannem, straffede hand dennem venligen, forenede dennem om hues Arff, som dennem effter deris felligs Fader var effterladen.

Hertug Knud forliger sine Brødre.

Henrick Skattelæres Hussfrue forløber hannem.

Samme tid forkledde sig Henrick Suends [Søns] Husfrue, oc dømte hannem om Natte tide. Hun lod sig locke aff en vnger Karl, som førte hende udi mands klæder, oc førde hende hemeligen bort, at ingen kiende de. Henrick fick spor paa hende, fant hende udi Aalborg udi Hoffmands klæder, oc effterdi at hendis Bolere vaar forløben, tog hand hende til de, oc førde hende hiem met sig. Dog haffde hand Hertug Knud hende

for

hand haffde loffuet hannem. Henrick formerckte at hand betalde hannem for sin spaat. Thi sagde hand aff skemt, mig tyckis du slar omkring dig, at ingen kand kome nær at røre ved dig, end siden at holde eller spege dig. Saa opbrende oc nedslog Hertug Knud byen oc befestningen, oc giorde stor skade alleuegne vdi Landet, førend hand drog tilbage til Slesuig.

Hertug Knud tuinger oc trenger Hertug Henrick.

Siden forsamlede hand atter nyt Krigsfolck, oc falt Hertugen anden gang ind vdi sit Land, oc plagede hanem met sine vndersaatte, at de som tilforne offuerfulde andre i fremmede Lande, kunde nu icke forsuare deris egen Bopæl. Paa det siste tenckte Hertug Knud paa slect oc Frendskaff, at Hertog Henrick oc hand vaare tu syskende Børn, oc drog derfaare allene ickon met tiue Reisener hen til den sted, som hand viste at Hertug Henrick vaar, oc sende en sin Tienere for sig, som skulde bebude hans tilkommelse. Hertug Henrick bleff forfærdet ved saadan tidende, mente at der vaar suig paa færde. Hand spurde strax huor Hertugen vaar, oc der hand hørde at hand vaar ved Porten, spranck hand op oc stødte Bordet omkring som hand sad offuer maaltid. Men der hand formerckte vdi sandhed, at Hertugen kom icke vdi feide vijs, men paa Venskaff oc kierlige forligelse, sætte hand sig ned oc stødte sine arme paa Bordet, græd oc sagde: Vee dig Danmarck, naar du mister denne fromme oc duelige Herre, Hertug Knud.

Hertug Knud giorer Venskab met Hertug Henrick.

I det kom Hertugen ind til hannem, oc de toge huer andre i faffn met graad oc glæde. Henrick tog hannem til Maaltid met sig, oc loffuede effter denne dag wforfalsket tro Broderskab. Hertug Knud lagde sig siden imellem Hertugen oc Kongen, oc dreff det saa vijt, at Hertugen offuergaff all had oc trætte, oc solde hannem for en viss sum Penninge hues hannem tilfalt effter sin Moder vdi Danmarck. Hertug Knud drog til Kong Niels met denne affskeed, oc oplod hannem denne arff, oc førde Hertug Henrick Penningene, som hand der faare anammede. Hertug Henrick tog venligen mod hannem, oc giorde sin vndskyldning, at hand haffde icke tracteret hannem første gang, som tilbørligt oc forskylt vaar. Hand gaff hannem Breff oc Segel, met haand oc ædsuorne forplictelse, at hand skulde arffue all Venden effter hans Død. Huilcket hand giorde icke alleniste for den aarsage, at hand skonede hannem Liff vdi den fremfarne Feide, men ocsaa fordi at hand haffde ingen synderlige forhaabning om sine egne Børn, at de skulde, effter hans affgang, forsuare Landet for omliggende Fiender oc wuenner. Hertug Knud sagde at det stod hans ære for nær, at hand skulde foracte sine Børn, oc berøffue dem deris rette arff. Men der Hertug Henrick formanede hannem saa inderligen, oc hand formerckte at Landet vilde dog komme fremmede Herrer til deele, for hans Børns wduelighed, da samtyckte hand oc tackede for hans gode vilie oc ærlige skenck. Oc effterdi at Keyseren kiende sig nogen rettighed til Landet, sende hand effter Hertug Henricks Raad, en skiøn Hest til Keyseren, som hand haffde ladet besla met fire Sko aff purt Guld.

Hertug Henrick bebreffuer oc oplader Hertug Knud Lant Venden.

Er vel troligt, at Keiseren tog saadanne Skenck til tacke, oc forundrede mere paa Hertugens sind oc kloghed, end Gaffuens værd. Effter Hertug Henrickis død, anammede oc besad Hertug Knud hans Land, uden all modstand oc giensigelse.

Harald Kyesie Hertug Knuds Broder begiffuer sig til Røffueri.

Harald Hertug Knuds Broder begaff sig dissemellem paa wilbørlige oc wloulige idret, som ingenlunde sømmede hans høye byrd oc affkom. Hand indlagde aldelis ingen ærlige prijs, huercken inden eller uden Lands, men holt hos sig it ryggeløst Selskab, som fødde oc klædde sig selff aff hues de røffuede oc staale fra andre, baade Rigens indbyggere oc udlendinge. Ved Roskilde opbygde hand en Befestning, som endnu kaldis Haralds borg, oc indlagde der en stor haab arge Skalcke, som tog met obenbarlige vold oc lønlige styld, fra Bønderne oc Borgerne, alt hues de kunde offuerkomme. De skiulte sig hemeligen om Natten udi Kramme bode, oc der som nogen giorde dem nogen imodstand, eller straffede dennem, da truede de, eller sloge hannem strax ihiel. Der met bleff Folcket baade udi Staden oc paa Landbygden, som før vaar rigt oc formuendis, saare forarmet, oc nødis til at søge deris Bade, som de finge deris Bane. De satte effter Harald saa hasteligen, at hand maatte fly oc rømme Landet, oc begiffue sig til Søes for dennem. Da sagde Hertug Knud om hannem, at hand maatte lignis ved den Ful, som bygger sin Rede af atskillige slaus Fedre, huilcke snarligen atspredis aff en hastig Storm. Thi huad Harald haffde sancket vide tilsammen, aff fremmede Mends byte, det bleff igien atsprid oc henført udi mange mends hender.

Haralds-borg.

Staalne koste lyckis icke.

Men Erick hans Broder vaar dannis oc from mod alle Danmarckis indbyggere, oc lidde stor spaat oc wræt aff Harald, som neegtede hannem sin Fæderne arff, oc sagde hannem arffueløs, fordi at hand var it Horebarn. Det fortrød Erick met all billighed, oc gaff der for Skiffling offuer hans Gods met sit Folck, oc førde det ind paa en rig Landsby Arnack. Der offuerfalt Harald hannem, oc effterdi Erick vndflyde, oc tiden bleff hannem for kaart, at afføre sit Gods, satte hans Ild der paa, oc opbrende sin Broders Gaard, oc sit eget Gods. Hertug Knud befryctede, at de met tiden skulde begge vanære, baade sig selff oc deris gantske Affkom. Thi forscreff hand dennem til Slesuig, at komme wfortøffuede til sig, saa fremt at de vilde icke straffis paa deris Liff oc geme. Der de komme til hannem, straffede hand dennem venligen, oc forenede dennem om hues Arff, som dennem effter deris felligs Fader var effterladen.

Hertug Knud forliger sine Brødre.

Henrick Skattelærs Hussfrue forløber hannem.

Samme tid forkledde sig Henrick Suends [Søns] Husfrue, oc dulgde hannem om Natte tide. Hun lod sig locke aff en unger Karl, som førte hende udi mands klæder, oc førde hende hemeligen bort, at ingen kiende hende. Henrick fick spor paa hende, fant hende udi Aalborg udi Hofsmands klæder, oc effterdi at hendis Bolere vaar forløben, tog hand hende til sig, oc førde hende hiem met sig. Dog haffde hand Hertug Knud hende

for

ndt, som vaar dog alldelis baade met raad oc daad wskyldig vdi
t sag.

Vdi midler tid hendøde Kongen aff Suerige, oc Gydingerne vd-
: til Kong vdi hans stæd Magnus Kong Nielssis Søn. Det mis-
de de Suenske, huilcke effter den fordoms Frihed oc mact, som staar
eris Haand, at hylde oc kalde til Kong, huem dennem gaat sinnis,
e død oc macteløs paa almindelige Landsteffne, hues Gydingerne
e samtyckt, imod deris ia oc minde. De vdualde paa ny en Kong for sig
huilcken Gydingerne sloge alligeuel siden ihiel, oc Regimentet bleff
Kong Magnus allene. Hand lod strax her effter bede om Kong
slaffs Daatter aff Polen, huilcken icke alleniste samtyckte hannem
Daatter, men ocsaa hans Fader bistand imod de Vendiske Stæder.
eris Kong Vartislaus hassde offte traadzeligen fortørnet oc forsty-
Danmarck oc Polen. Derfaare droge de vd met samlet mact, Kong
aff Danmarck, oc Kong Bugislaff aff Polen, oc der de hassde
Orne oc Julin, de tuende fornemiste Vendiske Stæder, drog
Niels til Danmarck, met sin Søns Brud, oc Kong Bugislaff
tilbage vdi Fiendernis land.

Magnus Kong Nielsis Søn vorder Koning vdi Suerig.

Koning Niels oc Koning Bugislaff aff Polen føre Krig imod Kong Vartislaff aff Venden.

Der Kong Vartislaff fornam, at denne Krig bleff languarende,
tde hand en venlig mode om Freds forhandling, huilcken hannem
aldelis første gang affslagen, oc anden gang samtyckt ved Strele.
Bugislaff gaff hannem seker Leide, oc bød hannem ind i sit eget
. Men der deris Samtale vaar end, oc hand vilde draget til Land,
Kongens Tienere raad, at hand skulde beholde hannem hos sig, oc
lade hannem slippe. Hertug Knud formanede Kongen, at hand
hulde følge sine onde Raadgiffuere, men betencke sin egen Ære, oc hues
Wlempe oc Vanrycte der kunde fødis aff denne handel i fremti-
baade Kongen oc alle Rigens indbyggere til Vanære oc Bagtale.
menige mand loffuede Hertug Knuds vise raad, met huilcket Kon-
fride sit gode Rycte, oc den fangne Herre sin Velfært. Men nogle
Knuds affuends mend, som alltid hassde hornet i siden paa han-
ve lagde hannem dette vd i den verste mening, oc bare hannem det-
ter vdi lang tid.

Hertug Knuds gode Raad.

ter at denne Feide vaar end, droge disse Herrer til Ribe, at holde
Magnus Brøllups høytid. Thi denne stæd stuntis da meget
, for Stabelen met atskillig Kiøbmands handel, som der met
sogning holtis vdi disse dage. Der møtte ocsaa den ædle Herre
Knud, oc hassde da klædt sig meget statteligen effter Tydsk vis,
sin Frendis Høytid til ære. Dette giorde Henrick Skattele-
, baade vdi Hierte oc Øyne, oc yppede der faare en trætte met han-
ve sagde, at saadanne Skarlagens klæder kunde intet hielpe imod
Suerd vdi Krig oc Aarlog. Hertugen tøffuede icke lenge, før
betalede hannem vden Suerdslag aff den samme Mønt, sua-
e sagde, saa meget hielper mig min Skarlagen, som dig dine
nud.

Koning Magnus Bryllup staar vdi Ribe.

Henrick Skatteleder spotter Hertog Knud.

Siden

Hertug Knud fører byte aff østerleden.

Siden drog Hertug Knud hen vdi Østerleden, oc førde meget sti byte hiem met sig, oc meente at hand skulde fortient der met stor t men Kongen mistenckte hannem vden skellig beuisning, at h skulde taget oc røffuet saadant fra de Suenske paa deris grund in deris frihed. Kong Magnus tog Exempel aff hannem, oc ibl andet selsamt byte som hand førde hiem met sig, vaar ocsaa wsig ge store kaaber Hamre, som hand fant paa en Ø, oc haffde veret br vdi fordom tid aff dem, som gaffue sig vd for Affguder, oc vilde opu Torden paa Jorden, som der skeer aff Gud vdi Lufften. Saadant Af deri affskaffede Kong Magnus, oc nedbrød oc berøffuede Affguder Templer. Huorfaare Suenske kalde hannem endnu paa denne Dag Kirckerøffuere. Men det haffde vel veret at ynske aff Gud, at hand h de lenge bleffuet ved dette sind, oc icke henfaldet til dette syndige Mords sæt, som nu her effter skal omtalis.

Konning Magnus affskaffer Affguderi vdi Suerig.

Aarsage til Hertug Knuds Mord.

Aarsage til dette Mord, som Kong Magnus giorde paa Her Knud, vaare Kongens slect oc Frender som affuends ved Hertugens oc lycke, oc falskeligen beløye oc forførde hannem. Besynderligen lod her til bruge, Henrick Suends Søn, som fortrød at hand vaar icke h nock andragen, oc at hannem vaar nyligen vederfaren den skam, at h Husfrue vaar fra hannem løben. Den ædle oc forstandige Førsti Dronning Margrethe formerckte, at saadan lønlig had, vilde paa sidste vdbryde, oc komme dem selff til wlycke. Thi affuende oc forhind de hun all wenighed, oc førde allting til det beste, saa lenge hun leffue Der hun laa paa sit yderste, oc hendis vattersot vaar nedslagen vdi beene saa at hun kunde ingensteds reise eller finde hielp aff nogen Lægedom, se hun Bud effter Hertug Knud, oc bad hannem inderlige, at hand v elske enighed met hendis Søn oc Hosbond, oc beuise sig inden Lands at f suare Rigens fred oc frihed, Ligeruis som hand haffde giort her til D vdi fremmede Lande. Hun atuarede hannem, at der vaar nogle for Ha den, som vilde gierne spilde deris venskaff oc kierlige Suogerskaff, men haffde det vdi sin tid endnu affuent, saa det fick ingen fremgang. He Knud kaldede Gud til vitnesbyrd, at hand mente allting enfaaldeligen gaat, oc vilde holde sig sin gantske Liffs tid mod huer mand troligen oc gen, saa at hand vilde heller betale ont met gaat, oc helder tage imod an deris wræt, end arge oc feide paa nogen anden. Dronnigen glæddis Hertugens vise tale, oc sagde at hun vilde nu gierne dø, met en god o lige Samuittighed, effterdi hand giorde hende saadan tilsagn oc fortr

Dronning Margrete atuarer Hertug Knud sit bæste oc formaner hannem til enighed.

Effter Dronning Margretis Død, opblæste Henrick Skattel paa ny den wenigheds Ild, met huilcken hand haffde vdi deñe Fredsta Dronnings velmact ingen fremgang. Hand tog en aff Kongens befal Mend ved naffn Vbbe, oc sin Søn vdi Raad met sig, oc sagde for Niels, at Hertug Knud stundede effter hans Død oc affgang, oc h allerede til Kongelig ære oc mact, paa det at hand kunde være det di mere effter hannem. Kongen lod sig forføre, oc forscreff Hertug K strax til allmindelige Herredage. Hertugen mødte Kongen, oc effter

Henrick Skatteleder belacker Hertog Knud.

sens

is stick, gick imod hannem Kaabeløss, oc holt fodtrinet til hannem der nd stigde fra sin Hest. Men Kong Niels begynte strax at giffue sit agemaal offuer Hertugen vdi Rigens Raads oc beste mends nærueresse. Koning Niels klager paa Hertug Knud.

: opregnede Kong Suends Børns Exempel, som pleiede her til dags at e Riget effter huer andre, lige som de vaare gamle vdi Aar oc Alder. rfaare (sagde hand) er ieg som den allerynggste Broder, komen sist til gementet, oc haffuer taalmodeligen forbid min tid, oc icke met velde oc ranni indtrengdt mig vdi Kongeligt sæde. Nu formercker ieg at denne e Herre, Hertug Knud, gaar en anden Vey, oc imod all Rigens sæduae- oc rettighed, vil fratage mig Riget førend ieg døer. Oc blues icke at tage ngelig Titel oc ære aff sine Tienere, endog hand haffuer ingen ræt der vdi nogen maade. Mig siunis at det skulde staa hannem bedre, at hand ste saadant vdi fordrag, oc lod mig dø førend hand arffuede mig. Met nnne flere oc andre ord, fremsætte Kongen sit Klagemaal offuer nem.

Iden reiste Hertug Knud sig oc traadde frem, stod lang tid stille oc saa ned til Jorden, suckede oc harmedis saa at Sueden spraek hannem vd er ansictet. Oc der hand hassde betenckt sig selff, huorledis hand de best suare Kongen, oc fremlegge sin retfærdige vndskylding, op- e hand sit hierte oc hoffuet, stødte sig paa sin Suerds klod, som sæd- ligt er, oc sagde; Gud forlade de arge Øretudere oc Løgnere deris hed oc ondskab, som forbitre eders fromhed, Naadige Herre oc Fader, forgribe eder saa hart paa mig, imod eders Alders oc Maiestatis vilkaar lighed. Det bedrøffuer mig høyeligen, at eders sactmodighed er, imod ders fromme hiertis Natur, saa Haardeligen foruend oc opuact til uanlig hastighed oc vrede. Hertug Knud giører sin vndskyl- ding paa all- mindelig Herredage.

Jeg beder ydmygeligen, Troer icke mine affuendsmend, som eder met Løgn oc Bagtale, imod all min wskyldighed. Thi ieg er ingenlunde forbrødt mig imod eder i nogen maade. Mine Tie- kalde mig Herre, oc icke Koning. De Tydske giøre mig ære som Herre, effter deris Lands sæduane. Det fortryder mine wuen- som giøre eder selff ingen tilbørlig Reuerentz, oc affuendis der ved ndre ydmyge sig for deris Herre oc Øffrighed. Jeg haffuer alldrig et mig Kongeligt naffn eller Tittel. Beuiser mig nogen ære vdi nede Lande, der ved formindskis dog intet aff eders Kongelige ver- d. Men andre legge mig det vd i den Verste mening, som gierne ille mig ved mit Liff, oc eder ved en tro Tienere. Jeg holder den- ud vel for eders, som for mine Fiender. Oc der som nogen hassde end mig Koning, saa vide wi vel, at eders Søn Magnus haffuer nyligen det baade Kongeligt naffn oc herlighed vdi Gylland. Der som S. Knud vaar Kong i Venden. ware vederfaren den samme ære vdi Venden, da skulde det vere ert, at i kunde haffue tuende Konger vnder eder, at bruge vdi eders ienniste.

Thi

Thi huad som mig kommer til gode, det samme vilde ieg vende dig til gaffn oc ære. Huor yderlige ieg haffuer voget mit Liff for Rigens beste, det setter ieg til din egen dom. Bygger oc boer i Danske mend tryggeligen ved Stranden, huorsomheldst eder lyster. Vocter eder selff for Haffflod, ieg skal holde eder fri for Sørøffuere. Der som i vil selff gaa til Sandheds bekiendelse, Naadige Herre, Da veed der ingen bedre end i selff, at i nøddis til at holde vact huer nat offuer eder vdi Sleswig, for de Tydskis indfald oc Røffueri. Drager nu der bort igien, da maa i soffue tryggeligen huor eder lyster vden all vact. Jeg haffuer icke alleniste foriaget Fienderne vdaff Landet fra oss, men ocsaa indtaget deris Land, at de ere eder nu, formedelst mig, skatskyldige Tienere. Wmagen oc faren haffuer ieg lid, men fordeelen oc æren er kommen met all tilbørlighed til eder. Jeg haffuer ocsaa icke alleniste ført Krig paa min egen Haand, men taget mange skrammer aff mine Fiender, for eders Liff oc velfærd. Alligeuel klager i paa eders gamle tro Tienere, oc alle disse mine velgierninger wanseet, beraaber mig wskyldige Mand vdi denne ærlige forsamling. Haffuer ieg saadant fortient aff eder? Jeg haffde forseet mig meget andet gaat til eder, oc mindst tenckte, at i skulde met saadant Klagemaal vanryctet mig. Men den største skyld henger paa mine affuends Mend oc Bagtalere. Dog bør en Koning icke lætteligen at høre eller tro Bagualere oc Øretudere. Jeg for min part, ynsker eder it Languarende oc lyckfalligt Regemente. Den Arffuing som Naturen selff haffuer tilføyet eder, hannem giffue lycken fremgang. Jeg, i huorledis mine vilkaar kunde bliffue, i altid findis eders villige oc tro Tienere.

Hertug Knuds velgierninger mod Danmarck.

Kongen skal icke høre øretudere.

Aff disse ord bleff Kongen formildet, oc fick strax it andet sind i hierte imod Hertugen. Hand forbandede de arge skalcke som haffde forført hans enfaaldighed, oc loffuede at hand effter denne Dag skulde icke høre eller tro saadane Løgnere.

Der Henrick Skatteler dette hørde, at hans første anslag gliffe hannem, lod hand Kongen aldrig met ro, førend hand paa ny met Tysel oc gode ord offuertalde hannem, at hand trode at Hertug Knud hannem effter Riget. Oc der som hand icke tenckte it andet Raad til, at tage Hertugen aff Veyen, da skulde hans Søn Magnus nemligen arffue Regementet effter hannem. Thi Almuen elskte Hertugen mere end alle de andre Herrer vdi Landet. Kongen bleff da atter mere gram end tilforne, oc tilstedde sin Søn Kong Magnus at hand maatte søge lempe oc listighed at affliffue Hertugen. Hand gick vdi Raad med Henrick Skatteler oc de andre hans anhengere. De toge Hogen Jude dennem, endog hand haffde Hertugens Syster i Senge. De suore hinanden troskab oc huldskab, oc lagde sig ned paa Jorden, at de kunde tryggeligere vndskylde sig, oc suere at de alldrig huercken staaendis eller liggendis, haffde oplagd Raad at forraade Hertug Knud. Stor daarlighed, at de mente synden fuldbreffuis mere met Munden end Haanden, oc at icke at det er hu oc hierte, oc icke tungen allene, som giør sin Eed. Hogen Jude gruede fast, stod op, oc gick vd fra dennem, der hand hørde huad haffde for hender. De bade hannem bliffue hos denem. Men hand sagde huer

Koning Niels lader sig atter forføre paa Hertug Knud.

Koning Magnus opligger forrederi imod Hertog Knud.

Wnudelig Snedighed.

hverken at vilde vere i Raad eller gierning met dennem, oc vilde ey heller aabenbare deris Forræderi. Dog hand haffde giort meget bedre, der som hand haffde atuaret sin suoger oc frelst hans Liff.

KOng Magnus lagde Raad op, huorledis hand vilde tredskeligen besnige Hertug Knud, oc vnder it helligt oc venligt skin, loffue oc suere hannem meget gaat, paa det hand skulde alldelis intet ont formode eller forsee sig til hannem. Hand lod forscriffue oc indbiude til Julehøytid mange Sielandske Riddermends Mend til sig vdi Roskilde. Iblant huilke vaar ogsaa Hertug Knud, oc gaff dennem faare, huorledis hand haffde loffuet sig, at fare en lang reise til Helligdom vden Lands, oc begerede derfaare aff Hertugen, som aff sin kiere Frende oc tro Broder, at hand vilde vdi hans frauerelse, vere hans Dronnings og Børns formyndere, haffue omhu for hans Land, Gods oc Rigdom, lade oc giøre ligeruis som det vaar hans eget vdi alle maade.

Koning Magnus befaler Hertugen sin Droning oc Land, oc siger sig at ville reise vden Lands.

Dissimellem bleff Hertuginden Ingeborg hemeligen til kiende giffuen, at der vaar giort Forræderiske anslag paa hendis Herre, oc hun strax vd Bud oc Breff, bad hannem at hand skulde see sig vel faare hos Kong Magnus. Hertugen holt saadant for Quinde redzel oc tidende, oc sagde hand sætte saa stor tro til Kong Magnus, som til sin egen Førstinde. Haffde lycken veret hannem saa god, at følge snilde Raad oc atuarsel, som de bleffue hannem metdelde, da haffde hand icke saa lætteligen betroet sig i disse Forræderis hender. Der Adelen haffde nu veret fire dage til lige hos Kongen vdi Giestebud, da droge huer hiem til sin Gaard. Hertugen tog saa sin afffkeed oc skildis fra Kong Magnus, oc drog til Haraldstæd ved Kongstæd.

Hertuginden atuarer sin Hosbond om Magnus Forræderi.

Samme dage hende det sig, at en aff Hertugens nær Frender slog en aden sin Hoffbroder ihiel, oc rømte derfaare aff hans Gaard til Kong Magnus. Om natten der Kongen drog aff Byen at bedriffue sit onde Anslet, lod hand denne Hertugens Frende bliffue allene tilbage, paa det hans Forræderi skulde icke berøbis, oc lagde de andre sine metfølgere faa, at de suore hannem Troskab, oc skiulte dennem siden vdi Buskene, som skulde lure paa Hertugen. Dernæst sende hand Bud til Hertug Knud, der vaar til Giest vdi Haraldstæd, hos en Høffuitzmand aff Falster ved Navn Erick, oc afffærdiget en sin tienere som vaar en Saxe oc en god sangere, oc lod hannem kierligen ombede, at hand vilde komme vd til Haraldstæd stou, at tale met hannem vdi enlighed. Hertugen mistenckte intet forraderi, oc tog icken to Hoffmend oc to Fodgangere met sig, oc haffde ikke taget sit Suerd met sig, der som icke en aff hans Tienere haffde giuet hannem der til, thi hand sagde, huad giøris mig Suerd behoff, der er ingen fare paa færde.

Kong Magnus sender Bud effter Hertug Knud vdi Haralsted.

* Biscop Robertus Elgensis, som screff tre Bøger, om Sanct Knud Hertugis leffnet oc endeligt, siger at denne Sangere haffde Giuord, oc handlede anderledis imod Hertugen end her forfattis.

Der Hertugen nu reiste paa Veyen, ynckedis denne Sangere o
hannem, fordi hand elskte Tydsk Folck oc deris seder. Hand haffde gi
obenbaret dette hemelige Forræderi for hannem, oc torde dog icke for
haarde Ed oc forplictelse, som Kong Magnus tog aff hannem, oc de
dre sine Tienere. Thi tenckte hand at paaminde hannem met for
ord, oc begynte at quæde den Vise om Frue Gremild, som forraade
egen Brødre. Men det fromme hierte sætte alt for megen tillid til
gen, oc vilde helder giffue sig vdi vaade, end bære mistancke om
venskaff. Der Sangeren fornam at Hertugen gaff ingen giem eller
paa denne Vise, da lod hand hannem see met vilie, en part aff sit Ha
som hand førde hemeligen vnder sin kiortel. Men denne frimodige
re kunde huercken frycte eller mistencke nogen.

Hertug Knud atuarie atter om Kong Magnus Forræderi.

Der de vaare nu kommen til skoffuen, sad Kong Magnus der
en vindfelde, oc tog venligen imod Hertugen, saa blideligen paa han
kyste oc tog hannem i sin faffn. Men der Hertugen fornam at
haffde Harnisk vnder sine Klæder, atspurde hand hannem huad saa
betydde. Kongen sagde, Jeg haffuer giffuen skøling offuer en B
oc lader hannem hugge fra sin Fred, oc vil nu fare bort at fange han
og anname hans Gods. Hertugen bad hannem, at hand vilde af
sin vrede, oc icke vdstyrte Blod paa denne gode fest oc høytid. Th
vaar (som da kaldedis) vdi tre hellige Kongers dage. Kongen su
oc soer, at hand vilde ingelunde vige aff sit forsæt. Hertugen bø
til at ville borge for Bonden, at hand skulde pleie hannem minde oc
hues billigt vaar. I det som de hølde saadane samtale, seer Hert
it stort tal vebnede Krigs Folck komme vd aff Buskene, oc spør huad
haffde i sinde. Kongen sagde, wi ville nu skiffte Riget, oc lade laad
huo det skal arffue effter min Fader. Hertug Knud suarede at det
icke endnu tid, at aardele saadane Sager, oc ynskte ickon at hans
maatte lenge leffue. I det samme spranck Kong Mogens vrede
frem, oc greb Hertugen vdi sit Haar, oc kløff hans Hoffuet fra det
stre Øye indtil det høyre Øre, førend at hand sick halffdelen drag
Suerd. De andre Forrædere stunge deris Suerd oc spiud offte
nem hans Legeme, som det laa paa Jorden for dennem. De sige a
opueldede en Brynd paa stæden, som hans Blod bleff vdstyrt, hu
skal findis endnu sammesteds paa denne dag.

Joabs gryss, Judas kyss.

S Knuds endeligt.

Der Skialm huidis Sønner hørde, huor ynckeligen Hertug
vaar myrd, sørgede de for hannem. Thi de vaare opfødde met hue
den til lige aff første Barndom. De droge strax til Roskilde, oc
Kongen at hand vilde stede dennem, at begraffue Hertugen vdi Do
kens Kor, iblant de andre Førsters oc Kongers begraffuelse. Kongen
rede, at der vaar inted rum vdi Koret, ey helder kunde det skicke
dette døde Lig skulde indføris vdi Byen. Thi der maatte lætteligen
sage sig it oprør iblant Almuen, eller en Blodstyrtning imellem
oc Kong Mogensis Folck. Dette sagde hand, fordi at hand misfunt
ne

Koning Niels negter Hertug Knud Jordeferd vdi Roskild.

ne fromme Herre en hederlig Jordeferd, oc befryctede at det skulde giffue hans Søn diss større Bagtale oc vanrycte. Der de kunde ingen Bøn faa met Kongen, droge de tilbage oc førde Hertugens Lig til Ringsted, met en saare ringe skare oc bekaastning. Paa Veyen som de huiltis met hans Ligbaar, opspranck atter en anden kilde. Oc mange mene at Gud vidnede om hans wskyldighed, met dette oc andre flere Jertegn, som skeede hos hannem. Dog huad om saadanne Jertegn kand vere, er dette io Jertegn. vden alt tuil fast oc klart, at dette wgudelige oc wchristelige mord, som denne ædle oc dydelige Førstis egen slect oc byrd beginge paa hannem, huercken tuitis Gud eller noget fromt ærligt Menniske. Thi der dette mord rycktis offuer alt Landet, da lode alle Rigens indbyggere oc Almue deris fryd oc Jule Glædskaff fare, oc neppelige vaar noget hus, der som io baade Mand oc Quinde, vnge oc gamle, sørgede oc græde bitterligen for denne wskyldige Herris ynckelige død, oc forbandede den Mordere met alle sine medhengere, som haffde giffuet aarsage oc ladet sig bruge til dette wgudelige stuck at bedriffue. Alligeuel vaar Kong Mogens saa blinder oc forhærdet vdi sin ondskaff, at hand holt Giestebud met Lyst oc Leeg, Drick oc Dantz, oc glæddis der aff, at hand haffde affliffuet den, som hand mente, der skulde forhindret hannem sin Faders Rige oc Regemente. I den stæd hannem burde at angre sine grumme oc gruelige Synder, oc indfaldet til Gud oc bedet hannem om naade oc forladelse. Men den retfærdige Gud opuacte denne salige Herre Hertug Knud en deilig liffs Arffuing. Ingeborg hans Førstinde fødde den otende Dag her effter en Søn, huilcken hun kaldede Valdemar effter sin Moders Morfader. Kong Valdemar fødis.

Gud opuacte ocsaa mange baade ædle oc wædle vdi Danmarck, som lode sig aluorligen gaa til hierte, at heffne denne Wchristelige gierning. Iblant andre velbyrdige oc naffnkundige Herrer, vaare, Hogen Frue Sunnines Søn som tilforn bleff omtalet, oc Peder Frue Bodilds Søn, oc Skialm Huidis Sønner, huilcke alle endrecteligen gaffue last oc klage offuer dette Forrædelige mord, som vaar skeed paa deris Herre oc Ven. De førde hans Kiortel til Ting oc steffne met sig, oc lode det besee, huor ynckeligen den vaar offuerblød oc igennemstungen. Her bad hialp fast til de Jertegen som skeede dagligen hos hans døde Lig, at den menige Almue reiste sig, oc begerede heffn offuer dennem som vaare hans bane. Harald Hertugens Broder drog offte til Ringstæds Landsting oc klagede hart offuer sin Broders død. Men hand giorde det mere aff æregerighed, at hand stod effter Konge naffn oc ære, end aff naturlig kierlighed, at heffne den dødis vold oc wræt. Erick den anden hans Broder som haffde taget Smaalandene oc nogle Øer vdi beskiring aff sin Broder vdi hans velmact, gremmede sig saare oc harmede ved sig selff, huorledis hand kunde faa æffne at heffne sin kiere Broders død. Hertugens Brødre oc de forneme-ste aff Adelen klage Manddød effter S. Knud.

Kong Riels vaar stedt vdi stor banghed, oc torde icke begiffue sig vd blant Almuen met sin Søn. Hand lod Ascer Erckebiscopen aff Lund

kalde til sig, oc drog siden effter hans raad til Ringstæd, oc mente sig diff snarligere at formilde Almuen, at hand lod Kong Mogens bliffue tilbage vdi Roskilde. Dog torde hand icke betro Almuen, oc gaa vd paa Bierget iblant Menighedens forsamling, men holt sig stille vdi Byen. Hertug Knuds Brødre komme samme tid begge til denne mode, oc klagede haardeligen offuer deris døde Broders Bane, saa at Almuen græd oc harmedis der ved, oc gaff strax dom offuer Kong Mogens for dette forrædelige Mord, som hand haffde giort paa denne wskyldige Herre. Dog vilde de icke forgribe sig paa deris gamle Herre Kong Niels, for hans Aar oc Alderdoms skyld, effterdi dennem vaar endnu icke fuld vitterligt, om hand haffde samtyckt, helet oc duld met sin Søn i denne slemme gierning eller icke. Men der de fornomme at hand holt sig vdaff Veyen vdi løn oc skiul, mistenckte de hannem, oc splitte deris forsamling met it Oprør, sagte hen oc vilde slaget hannem ihiel vdi Huset, oc sagde: Vil hand, som nauuerendis er oc mest mact paa ligger at styre oc stille denne forsamling, ikke komme til oss, da er det billigt, at wi gaa til hannem. Der Kongen det formerckte aff sine Tienere, som bebudet hannem dette Oprør, da sendte hand Erckebiscopen vd imod dennem, at hand som for sit embede, Aar oc byrd, haffde stor Myndighed, skulde affuende deris grumme hastighed.

Almuen reiser sig imod Kong Niels.

Erckebiscopen reed strax vd imod dennem, oc der hand saa Erick stigde hand fra sin Hæst, oc græb hans Hæst vdi Bedzelet met sin høyre Haand, oc bad hannem lenge oc meget, at hand vilde lade sin Vrede falde, oc tilsagde hannem at Kong Mogens skulde straffis effter Lowen, om hans Fader skulde giøre sin retfærdige vndskylding met Low oc Vaarnaar de paa eskede. Erckebiscopen tog sin Hat vdi Haanden, oc stod bar hoffuet for Almuen, at de diff ydermere skulde frycte oc høre hannem. Han fick der met bøn hos Erick oc Almuen, oc Kongen bleff stedt at selff komme allene vden sin Søn, at tale oc handle met Almuen, foruden all fryetes Liffs fare. Der Kongen kom frem, holt hand stille for sig selff paa den ene oc Almuen stod tilsammen paa den anden side. Den menige Mand vilde for ingen ting vnde Kongen at komme til Low oc Værn, met mindre de kaar at Kong Mogens skulde vere vdsleger oc fredløs, oc aldrig komme tilbage førend de det endrecteligen samtyckte. Da effter tidens oc Kongens lelighed, raadde de som ginge begge Parterne imellem, at Kongen skulde forsende sin Søn til sit eget Kongerige Gylland, paa en tid lang indtil saa lenge at denne første harm oc hastighed forgick Almuen, oc vdi hans frauærelse met tiden kunde ynckis offuer hans vdlendighed, kalde hannem tilbage. Met denne besteed drog Kongen til Judland, Almuen huer hiem til sit eget, men Kong Mogens rømde strax til Gotland vdi Suerige.

Koning Magnus maa rømme Danmarck.

Dette Forligelsemaal behagedis ilde de skalcke oc Forrædere, de vaare ypperst aarsage til Hertugens død. De sagde til Kongen, at hand haffde giort som en daarlig Mand, oc det haffde veret hannem bedre oc ærligere, at hand haffde alldelis affsagd sig met Kongeligt Regiment end

at hand skulde lade sin eniste Søn, som er født til Riget effter hans aff-
, fly skamelige som en fredløs Mand aff Landet, for nogle Bønders
el oc klagemaal. De sagde at Kongen hassde selff den rettighed vdi
:t, at hand (Almuen watspurt) maatte igienkalde sin Søn ind i
æderne Land til sig oc sine gode Venner. Kongen lod sig offuertale,
nod sin Æd oc forløffte, sende Bud effter Kong Mogens, at hand
e komme hiem til hannem. Met huilken daarlige wbesindighed
opuacte det Oprør paa ny, som tilforne vaar stildt, ved hans Søns
erelse.

Kong Niels hiemkalder sin Søn aff Suerige.

Erick oc Harald S. Knuds Brødre, sagde at det vaar nu lætteli-
at see oc formerke, at Kong Niels vaar icke alleniste Meenædig, men
a lige god vdi Forræderske raad oc daad, oc skyldig vdi lige Fordømmel-
et sin Søn. Almuen vilde oc ingen tro sette ydermere til Kongens
, at paa det de skulde dog icke vere aldelis vden Hoffuet, da oprettede de
e visse Fenicker oc Banere, oc hyldede samdrecteligen Erick til deris
ning. Thi Harald den anden Broder vaar værstyggelig vdi deris
e for sin Gærighed oc Wkyskhed. Hand lod sig icke nøye met sin ærlige
frue, men voldtog høffuiske Møer, oc velbyrdige Fruer oc Jomfruer,
ke hand met deris mange Børne vugger indførde i sin Fruerstue, sin ec-
usfrue til spaat oc harm. Almuen mente det som almindeligen sant er,
ms Affkom skulde slecte effter hannem, oc træde i deris Faders fodspor.
faare hassde de gierne seet, at Harald hassde veret paa en anden stæd,
t Erick hassde veret Konning vdi Danmarck. Men Erick besindede
edre, oc vilde først see huad hand kunde met Herreskiold vdrette, før end
tog Kronen aff denne hastige oc heffngerige Almues haand. Hand
met all sin Krigsmact til Jutland, huor som hand ingen synderlig
stand fant, oc hassde met en snarhed indtaget Landet, der som Biscop
aff Ribe, hassde icke taget hannem met bedragelige ord, oc giort Kon-
vndskyldning, oc tilsagd hannem, at hand endnu skulde holde sin eed
ffte. Erick trode denne hellige oc værdige Faders ord oc Bøn om
, de bød sit Folck at aflegge Vaaben oc Værie vdi sin Leyre. Der
gen det hørde, offuerfalt hand hannem hasteligen oc wforseendis, saa
maatte rømme aff Marcken, oc lide stor skade, at hand saa letfær-
m trode Biscopens søde ord oc suigefulde tale.

It nyt Oprør for Hertug Knuds skyld.

Erick bedragis aff Biscop Thord, oc slais aff Kong Niels paa fluct.

Der Erick hassde faaet saadan vitterlig Aarsage til retfærdig Krig
krig imod Kong Niels, drog hand strax tilbage til Issefiord vdi
land, oc tog obenbarlige Kongelig titel oc velde aff Sielandsfarene oc
mingerne, som hyldede oc suore hannem, at heffne hans Broders
. Hand affærdiget Bud met Breff til Keiser Lotharium, at hand vil-
ndsætte hannem, for den Kierlighed oc Venskaff, som imellem hannem
hans Broder vaar i sin velmact. Keiseren skyndede sig met det første,
, med igiennem Holsten met sin Krigs mact, icke at hand saa besynder-
t vilde hielpe Erick, men mere i denne act oc mening, at hand vilde sni-

Erick velis til Konning.

Keiser Lotharius kommer ind vdi Judland.

get sig paa Danmarck, oc lagt det vnder Keiserdommet, dissimellem at disse Herrer førde indbyrdis Kiff oc trætte der om. Erick mødte hannem ved Slesuig met sin Skibs flode oc Folck. Kong Magnus hafde indtaget oc foruaret Byen met sterck vact oc Krigs rystning, oc fick effter nogle faa dage sin Fader til sig, met saa stort it antal Krigsfolck aff Judland, at hand indtog gantske Danneuirke paa denne side, oc besætte Porten paa Landstredet met it sterckt hold. Keyseren torde for redzel, huercken slaaes vdi Marcken met hannem, eller lade sit Folck offuersætte til Byen met Erickis Skib. Oc der hand saa at Krigen forhaledis dag fra dag, oc hand intet kunde vdrette enten met standendis Strid eller Storm, søgte hand lempe at sla sig fra Erick, oc giøre forbund met hans vederpart. Huilcket ocsaa skeede, dog met saadanne vilkaar, at Keyseren skulde offuer giffue denne bestaalding, oc Kong Mogens skulde suere det Romske rige Huldskaff oc Troskaff, at vndsette det naar hand tilsagdis. Kong Niels oc hans Søn indginge gladeligen disse vilkaar, oc lode Keyseren drage ind til sig offuer Ideren. Thi drog Erick til Keyseren, og talede hannem skarpeligen til, at hand haffde beuist hannem saadan Tydske letfærdighed, oc sagde at den dag skulde komme at de skulde betale hannem for sin gode vilie, ligeruis som de Hulde tro oc Venskaff met den salige Herre Hertug Knud. Huilcket hannem ocsaa vederfors. Men der hand drog tilbage offuer Ideren, falt Kong Mogens hemelige paa en hans Høffuitzmend greffue Adolff, oc affslog hannem Folck som [hand] haffde i bagholdet, saa at Greffuen selff maatte kaste sit Harnisk og suømme offuer Vandet, oc vndkom neppeligen met Liffuet.

Koning Niels giffuer Keyseren falsk ød oc tro.

Tydsk ere de Danske wtro.

Vdi midler tid, at saadant Bulder, wtroskaff oc wenighed, effter S. Knuds død, haffuer giort allting wrolig oc wtryg her i Riget, da haffue mange aff Rigets indbyggere begiffuet sig hen vdi fremmede Landskaff. Iblant andre ocsaa Vilhelm, Peder Dunins Fader, som vdførde met sig Rigens Dresel ind i Polen, som Martinus Cromerus vijtløfftigen her om scriffuer i den Polniske Krønicke. Dog hand forseer sig i dette stycke, at hand siger saadant skulde skeet vdi Kong Niels tid, som ihielslog sin egen Broder Kong Erick.

Der Kong Erick saa at hand haffde ingen trofast bistand aff Keyseren, harmedis hand saare der offuer, oc begaff sig imod Østerleden, og fick der Bud fra Kong Magnus aff Norge, huilcken da ved sine Legater begerede Hertug Knuds ældste Daatter, endog hun vaar icke end datelis Manduaaren. Erick tog venligen mod hans Legater, oc gaff dennem de suar, som dennem vel behagede, oc paa det at Suogerskab kunde vere diss fastere, oc hand kunde foruente sig nogen god vndsetning aff Norge imod Kong Niels, da gaff hannem ocsaa Kong Magnus sin Stiffmoder (som i fordom tid vaar Dronning vdi Norge) til sin Husfrue effter hans Bøn oc begering.

Suogerskab imellem Koning Erick oc Kong Magnus aff Norge.

Om denne Kong Magnus blindis oc de andre Norske Kongers Herskaff findis vijdere besked i den fiortende Bog.

NDI Foraaret, der Vinteren vaar affgaaen, rystede de sig paa ny paa begge sider. Kong Niels giorde færdig met all den mact hand kunde aff stæd komme vdi disse vestre Land, Judland oc Fyn. Erick samlede Krigsfolck vdi Skone oc Sieland, oc actede sig met det første igien til Judland. Thi Christiern, en aff Kong Nielsis ypperste Ridderskaff, flyde fra hannem for Kong Mogensis skyld, oc loffuede Erick stor hielp oc bistand. Biscop Peder aff Roskilde effterfulde Erick met legemet, thi hand fryctede for hannem, men met sit hierte vaar hand hos Kong Niels, huilcken hand elskte, oc ynskte alt gaat aff gantske hu oc sind. Samme hiertelaff haffde Harald, Koning Ericks Broder, som vaar vel vnderuiden met begge sine Sønner hos Erick, men haffde dog heller veret hos Kong Niels, haffde hand ellers tord for skam skyld. Thi det forbød hannem, at hand bleff forskut oc Erick bleff antagen hos Almuen til Kongelig mact oc velde. Huor faare hand bar større had til hannem end hameligen, end hand giorde imod Kong Mogens, som slog hans egen kiødelige Broder ihiel. Ont Broderskaff.

DER Kong Niels fornam at Christiern reiste Almuen, oc actede at geste hannem, deelte hand sit Krigsfolck vdi tuende hobe. Met den ene drog hand selff imod Christiern, den anden antuordede hand sin Søn, at hand skulde drage til Skibs imod Erick. Kong Mogens løb fra Aarhuss met floden, oc haffde ingen kundskaff paa Erick, som da laa Almuen for hannem vnder Syrø. Der Erick saa hannem komme, oc hans Skib vere lengst atskilt fra huer andre, lige som de vaare best beholde, sætte hand sig vdi en Baad, oc rode fra it Skib til it andet, oc besynderligen formanede Peder oc Harald (paa huilcke hand haffde nogen Mencke) at de vilde holde sig mandeligen imod Fienderne. Siden lang hand Kong Mogensis Skib effter haanden, ligeruis som de komme seylendis frem til hannem. Der Mogens dette saa, lod hand sit Segl falde, oc blæste vdi sin Søfløyte, at de andre komme tilbage til hans Skib. Syrø.

Thi lagde Erick ned imod hannem, oc effterdi hand vaar sterckere paa Mand, omringede oc belagde hand hannem met alle hans Skib, vnderta-ge hues allerede aff fryct oc fare vaare hannem vndløbne. Da begyndes hart Bad imellem dennem, indtil at Juderne fornomme at der var paa det sidste huercken Seyr eller fluct met æren at bekomme, satte der faare Kong Mogens ind paa en Esping, oc sloge hannem en Vey igennem Fiendernis flode, at hand vndkom wskadt for deris skade oc Liffs fare. Effter at Kongen vaar kommen vdi sin Land, hulde de end da Slacting met Erick, saa lenge at der vaar Mand wfangen oc wsaaret iblant dennem. Thi vdi all deris flode Koning Erick offuerwinder Kong Magnus vnder Syrø. Judernis trohiertighed.

Judernis Mandom.

bleff ey befunden en leffuendis eller helbrede Mand, vndertagen en alle som haffde skiult sig vdi seylet, oc bleff optagen der Folcket søgte eff bytte. Denne loede de ophenge oc gaffue hannem en wærlig død, terdi hand icke vilde tilforne dø eller fangis ærligen vnder sine Fiend hender.

Dissemellem gick det Christiern wlyckeligen imod Kong Nie Hans Folck bleff meste parten nedlagt oc hand selff førs Fangen oc ind paa Gottorps Taarn. Erick vaar modig oc glad effter denne Se

Lycken.

oc viste dog intet huorledis det vaar gaaet Christiern met hans Folck. lagde hand ind vdi Limfiord, i den mening at hand vilde indtaget Judla

Koning Erick flyer for Kong Niels.

Men der hand spurde de onde tidende om Christiern, vant hand strax yel, oc kunde icke faa sit Folck saa hasteligen met sig til Skibs, at der bleffue mange slagne for hannem aff Fienderne.

Kong Niels oc hans Søn saae at deris vederpart fick stor fr

Harald falder fra sin egen Broder til Koning Niels.

gang oc daglig anhang, da lagde de sig effter Harald Erickis Broder, cken lod sig ocsaa lætteligen met stor skenck oc forløfft drage fra Erick, terdi hand bar dog ellers større affuend ved sin Broders Regimente, disse hans Broders Mordere. Thi forlod hand icke allenisse sin Bro men oesaa befestede paa ny sit slot Haraldsborg vdi Roskilde Forstad, hand kunde ligge hannem diff mere vnder Dyne til harm oc forhindri Erick søgte effter oc belagde hannem met det snariste. Men der formerckte, at slottet stod ey til at vinde met Storm, brugte hand B kast, met huilcke de Tydske, som da bode vdi Roskilde, vnderuiste han at kaste Steene ind paa befestningen. Den første Steen som bleff kast falt vnder Volden, oc holtis aff Harald icken for spot oc spee. anden Steen falt ind paa Slottet, oc ned igennem Taget indtil den derste grundvol paa it Hus, som stod paa en Fod oc kunde lætteligen om gis imod Fienderne til alle sider, ligeruis som en stor Værmølle. Harald saa at hand kunde icke lenger bliffue Tryg paa sin Borg, oc

Harald foriagis fra Haralds Borg.

uentede sig ingen vndsætning, da nedbrød hand om Natten hemeligen den imod Stranden, som Fienderne hulde forsømelige vact, oc sende sine Heste vd for sig, oc drog siden sekff effter met sit Folck. Der F derne hørde hannem fly, gaffue de sig strax aff Leyren effter hannem. bad sine Tienere raabe, at mand skulde gride oc fange Harald.

Snedighed.

saadant listigt Paafund oc nattens mørcke bistand vndkom hand Fi ne, oc fant it Skib ved Stranden, oc seylede der met til Jutland. Niels tog venligen imod hannem, oc holt hannem vdi stor ære blan ypperste Venner hos sig, dog haffde hand hannem icke vnnistende, de fordi at hand rømte saa hasteligen fra sin egen Broder, oc kom Hoffuitkulds tilbage fra Sieland.

Vdi midler tid at Kong Mogens vaar forhindret met denne ske feide, vdualde de Suenske sig en anden Konge ved naffn Suercke, cken for hans høybaarenhed, thi hand vaar født aff maadelig Slect,

heller for den besynderlige kierlighed oc gode vilie som de hafde til hannem, men mest derfaare at de vilde icke vere nogen fremmet vndergiffne. Denne Suercke forlockede Kong Nielssis Dronning Vluilde, som hand hafde taget til Ecte, vdi Norge effter Dronning Margretis Død. Met hende afflede hand en Søn Karl, som regerede effter hannem vdi Suerige. Samme tid sende Kong Mogens aff Norge bud effter Hertug Knuds Daatter, oc lod hende hente til sig fra hendis Broder Erick, som for nogle Aar tilforne hafde troloffuet hannem hende.

Om vaaren næst her effter, giorde Kong Niels sig rede vdi Jyd-land, aff all sin yderste mact som hand kunde aff stæd komme, oc drog over til Sieland, at hessne sig endeligen paa dem som vaare hannem fra-tagne. Erick møtte hannem ved Værebro, oc bleff offueruunden aff hannem i it stort slag, oc maatte rømme met sin Husfrue oc vnge Søn hand til Kong Mogens vdi Norge. Hand vndsick hannem venligen det første, men lagde sig paa det sidste effter hannem, met stor suig oc røuderi. Koning Niels offueruinder Koning Erick ved Værebro.

Dog Niels gaff Harald forloff at hand maatte hessne sig paa de Tydske vdi Roskilde, som hafde vnderuist Erick paa Blidekast, oc berømme sig at hafde skut hannem ihiel, der hand flyde fra Haraldsborg. Hand befoel Bødelen at skære Næserne aff dennem, oc atspørge da huer de komme frem, huilcken iblant dennem der skød Harald ihiel. Da det sig, at der Bødelen bar Knissuen til en aff disse Tydskis Næse, hand bad Mand skulde spare hannem for sin besynderlige Lærdoms Snedighed. Harald mente at dette vaar aluors Tale, oc lagde hannem en Bog faare at hand skulde læse. Den anden sagde at hand vaar at sy Sko, oc icke at sige Messe. Harald Lo oc lod hannem nyde Liff, for sit subtilige Paafund oc skemtelige snedighed. Harald hessner sig paa Tydskene vdi Roskild.

Vdi disse Dage kom en som hed Harald fra Irland til Norge, oc at Kong Magnus Barfod hafde afflet hannem i sin Vngdom, der han drog omkring vdi feide vijs paa Irland. Men Norbaggerne vilde icke hannem, førend hand effter deris begering, gick met sine bare fødder gloende iern Plader. Oc der de saae at hannem der vdaff bleff intet ondt, trode de at hans beretning vaar sand. Huilcket gick dennem saa stor Angist oc Vaande. Thi denne samme Harald vaar en opsat idelig Oprør oc Blods vdstyrtning, som skeede her effter i Landet mange Aar. Harald gille kommer til Norge fra Irland.

Kong Niels huiltis icke dissemellem, men hafde sit visse Bud hos Kong Mogens i Norge met gunst oc gaffue, at hand skulde forraade hans Wuen. Dronningen, som vaar Erickis Broder Daatter, erfarede at Kong Mogens hafde ont i sinde, oc gaff det Erick sin broder at vide. Hand afferdiget strax sine Tienere til Laaland, oc sine gode Venner tilkiende, vdi huad nød oc Liffs fare hand vaar, oc bad dem kierligen at de vilde vndsætte hannem. Erickis Skenck oc gaffue. Koning Mogens vdi Norge staar Koning Erick effter sit Liff.

Venner

Venner tøffuede icke lenge, før end de lagde vd met it Skib fra Laaland oc ind vnder Norge, oc tilbøde hannem hemelige deris hielp oc tieniste. Erick viste da ingen bedre raad, at forraske de Norske, som dagligen vare rede paa hannem, effter Kong Mogensis befalning, end at hand det kunde vdrette ved Druckenskaff, til huilcken de vaare alle saare meget tilbøylige. Thi kaste hand paa at dricke, oc legte Vartaffuel om Penninge met denem, oc naar tærningen rand best for hannem, da leegte hand verst, paa det at hand met sit Exempel vilde locke dennem til diss større offuerflødig drick oc daabel. Paa det siste stillede hand sig, som hand hassde veret træt oc offuerkommen aff megen drick, oc gick op til sin Seng, oc sætte sin Pude vdi sin stæd at daable met dennem. Hand vaar alldelis ædru, oc iagede der faare fast omkring iblant dennem met mange dricke kar, saa at de fuldes huad dennem fattedis met det allerførste, oc hand lagde sig mit iblant dennem, som de fulde ned paa stæden at Soffue. Dissemellem brød Erick vd aff sit Soffuekammer, oc kom til Stranden met sin Husfrue oc gantze Selskaff, vndertagen sin Lille vnge Søn, som hand hassde forgæt, oc tenckte først paa hannem, der hand hassde igiennemboret alle Kongens Skib, oc giort dem lacke oc wnyttelige til Seylatz. Men icke vaar tiden hannem saa kaart oc wbeleilig, at hand io fortøffuede oc icke vant Seyl, førend hand fick sin Søn inden Skibs Borde til sig.

Koning Erick vndkommer Kong Mogens met trædskhed.

Tredskt anslag.

Faderlig kierlighed til Sønnen.

Om Morgenen komme Vecterne som vaare tilsætte aff Kong Magnus at vaare paa Erick, for hans Soffuekammer, oc spurde hvor faare hand soff saa lenge, om hand icke end da hassde vdsoffuet sin sidste dags Druckenskaff. Der ingen suarede den første, anden oc tredie gang, forundrede de sig storligen, oc opsloge Dørren oc funde ingen for sig i Kammeret. Thi gaffue de strax Kongen tilkiende, huorledis Erick hade skuffet dennem, oc Kongen gaff sig hasteligen til Søes paa sine Skib, efter hannem. Skibene vaare lacke, oc førend hand kom til Landet tilbage at stoppe Hullene paa dennem, oc vilde atter forfølge Erick, seylede oc de til lige, da vaar hand gaaet hannem noget nær aff siune, saa at hand maatte lade hannem fare, oc vende igien met sine Skib til Norge.

Erick fick god Bør oc kom til Laaland, oc bleff der vel antagen af Landens indbyggere, som altid fundis hannem tro oc villige. Hans Ankommelse spurdis met en snarhed, thi hand lod Vbbe ophenge, som Kong Niels hassde indsæt i hans frauærelse. Oc der hand spurde at Kongen actede at holde sin Jule høytid vdi Lund, drog hand frem førend Kongen kom, oc bortførde met sig all den Giengærd, som der vaar beridt tilhørende dennem. Der faare offuergaff Kong Niels sin Skonske reyse, oc om Sommeren næst her effter, forsamlede hand alle sine Skib vdi Fote vig, for den Skonske flode, oc lod Krigsfolcket strax samme stæds giøre sin Skiberordning. Men der de saae den Støff som gick op i Lufften som en tauge Erick oc hans Ryter, da vende de først factelige tilbage, men der de hørte bulder oc brag som gick aff deris Heste oc Harniske, da gaffue de sig fluct imod Stranden. Erick fulde fast effter dem, oc met Guds besyttelse

Koning Erick lader Vbbe Kongens Suoger ophenge.

Strid ved Foteuig.

Fotesund.

ge hielp, som kreffuede hessn for Hertug Knuds wskyldige Blod, sick en herlige Seyr offuer sine Fiender. Kong Mogens vilde icke lade den skam gaa offuer sig, at hand skulde fly met de andre, men hand vorde sig mandeligen, indtil hand bleff slagen met Biscop Peder aff Roskilde, offuer de døde Legeme som hand selff haffde dræbt, oc bleffue saa begge døde oc begraffn til lige vdi en Graff. En Bonde vndsætte Kong Niels met en Hest at hand vndflyde oc kom til sit Skib. De andre som offuerbleffue, uden siunckte sig selff met Skibene som de forfylte, eller bleffue slagne aff sig selff indbyrdis. Thi de som vaare komne ind i Skibene, hugge fingerne oc armene aff de andre, som vilde stige ind til dennem. Ingen aar den anden saa god en Ven, at hand sparede hannem. Vdi Liffs nøde, er huer kieriste aff sit eget Liff. Erick forsømte sig icke dissemellem at forfølge dem, oc klappe deris Ryg som ved burde. Dog ieg troer at denne Seyr bleff mindst vunden ved menniskelig mact, men mest aff Guds besynderlige krafftige hielp oc bistand, som vdi saa maade straffede sine ugudelige Forrædere, huilcke ihielsloge den fromme Herre Hertug Knud. Jeg veed oc aff intet slag at sige, vdi huilcket flere Bisper omkomme paa en tid, end paa denne stæd. Thi der bleff Biscop Peder aff Roskilde, Biscop Henrick aff Suerige, oc alle Bisperne aff Judland, en dennem vndertagen.

Koning Magnus bliffuer slagen.

Ser Biscoper bliffue slagne met Koning Magnus.

En aff Ericks Suenne ved naffn Mogens Saxe, beuiste it mercelig troskaffs stycke imod hannem, vdi begyndelsen paa denne feide. Hand sig vinde ned aff Steffuens klint, oc om natte tide drog offuer til Fyn paa en liden Baad, oc obenbarede hañem alle Kong Nielsis anslag, hvilcke saaledis Kongen, som haffde beslaget alle Fergestæder, oc holt det vact alleuegne ved Stranden, at ingen skulde komme offuer til Fyn til Erick.

Kong Mogens aff Norge sende vdi samme dage sin Dronning fra Norge til Danmarck, oc gaff hende sag, at hun haffde mere elskt sin Fader end hannem, i det hun obenbarede hannem det hemelige Forræderi, som hand haffde i sinde imod hannem.

Koning Magnus aff Norge forskiuder S. Knuds Daatter.

Kong Niels rømte effter dette slag til Judland, oc effterdi hand saa vilde ingen ydermere bistand giøre hannem, oc hand vaar nu meddelerstigen oc Sønneløss, da keiste hand Harald til sin arffuing, mere end hand kunde skaffe Erick en Modstandere, end sig selff en arffuing til sin affgang. Siden drog hand til Slesuig, oc meente at Borgerne ude anseet hans Aar oc vanlycke, oc ladet falde deris vrøde, som de haffde imod hannem for hans Søns skyld. Men hand torde met det icke fuldeligen sætte tro paa dennem, førend de sætte hannem Gissel for det. Dog lod hand sig offuertale aff en deris ypperste Borgere ved Navnet Boie, oc Portene oplodis, at hand skulde drage ind i Byen. Der hand kom inden Porten, da møtte Klerckeriet oc Borgerne hannem, dog med ligge sind oc forsæt. Klerckene vndfinge hannẽ venligen met deris Processioner, men Almuen søgte Fientligen met Vaaben oc Verie imod hannem.

Thi

Koning Niels bleff slagen aff Borgerne vdi Slesuig.

Thi flyde Kongen ind paa Konggaarden, imod sine Venners raad, s
vilde hand skulde søgt ind i Sant Peders Kircke oc frelst sit Liff. Ha
sagde at hand vilde heller dø paa sin Fæderne Gaard, end at det helli
Hus skulde besmittis met Blods vdgydelse. Hans Tienere oc go
Mend fattedis intet paa modighed oc redebon vilie, at voffue deris Liff f
hannem, oc giøre Borgerne dristelige modstand, indtil baade
de selff, oc deris Herre met dennem, bleffue paa
Valsteden hos huer andre.

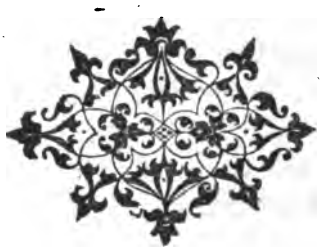

Den Fiortende Bog.

Summa paa denne Bog.

AF disse Historier, som her indtil ere fremsætte vdi næste Bøger, giffuis (det som vnderligt er) tilkiende, at vore Danske Konger oc andre deris byrd oc affkom, haffue haffd vdi disse dage, saare tynde oc krancke lycke. Saa at den maatte haffue it dristigt hiertе oc en sterck Pande, som da om stunder, torde fordriste ig at begere eller bære Danmarckis Krone. Thi det beløber ig icke end alldelis hundrede Aar, at flere end sexten aff denm, ere enten wskyldeligen slagne aff deris egne vndersaat, eller oc vdi andre maade omkomne.

Fler end sexten Herrer omkommen aff de Danske Konger oc Konge Blod, mindre end paa 100 Aars tid.

Huorledis at Sant Knud Koning bleff forraad oc slan vdi Otthense, met sin Broder Benedict, det er fortalt vdi n elleffte Bog. Disligeste vdi den tolffte Bog huorledis iørn den tredie Broder, bleff myrd vdi Hertugdommet lesuig. Om Sant Knuds Søn Karll, rører vor Danske ronicke alldelis intet, men vdi vdlendiske Historier finde wi, t hannem vederforis aff sine vndersaatte det samme som ms Herre Fader aff sine her i Riget. Thi effter at hand aar rømt met sin Moder her fra ind i Flanderen, fick hand ræffue dømet faare at staa effter sin Morbroder greffue Roert, oc bleff paa det sidste slagen met Forræderi aff sine egne iemere, som hand laa vdi sine gudelige Bøner til Gud, vdi ircken til Bryg i Flandren.

Fire aff Kong Suend Estrithssøns Sønner slagne.

Vdi denne næste trettende Bog, er fortald Sant Knud ertugis ynckelige Mord, huilcket Kong Magnus forrædeliem bedreff paa hannem, oc maatte der faare paa det sidste iff tilsæte sit eget Liff, met sin Fader Kong Niels, som wi nyen hørde, der bleff slagen vdi Slesuig. Huilcken samme retrbige Hesin, offuergick iblant andre deris anhengere, ocsaa n naturlige vanart Henrick Skatteleder. Thi effter at hand

 haffde

haffde en gang faaet smag paa wskyldigt Blod, meente ha
at hannem skulde saaledis altid lyckis sin Blodgerigh
Hand drog ind vdi Suerige, effter den Suenske Adels
gering, oc slog sin Suoger Sant Erick Kong ihiel, oc lod
Søn Magnus hylde vdi hans stæd. Men deris Re
mente varede en kaart tid, som det allmindeligen gaar
ranner, at de vorde sielden graaherdige. Baade Hem
Skatteleder oc hans Søn Kong Magnus bleffue slagne
den Kircke som kaldis Danemarckis Kircke.

Tiranner bliffue sielden graaherdige.

Nu her effter, vdi denne effterfølgende fiortende B
fortælis huorledis at Kong Erick Emund haffuer forf
Harald Kyese sin Broder, for sit Forræderi oc wtrofs
Tuende hans Sønner, Erick oc Biørn, lader hand dr
ne vdi Slien ved Slesuig. Siden offuerilede hand
rald selff oc slog hannem vdi Judland i Skypdrup, met
de andre hans Børn, saa nær som til Oluff. Huilcken
vndkom, oc bleff dog effter fiorten slactinger slagen, aff Ko
Erick Lam. Siden der Kong Erick Emund haffde
Krig paa Ryland oc Norge, oc mente nu at hand skulde
de Regementet met rolighed, da bleff hand slagen aff S
te Plog, paa Hueding Hærrits ting (som nogle mene)
Ribe, oc ligger begraffuen i Riber Domkircke.

Alle Kong Erick Liegods Sønner slagne.

Erick Lam regerede en føye tid oc met føye lycke. Ha
plagedis hart vdi sin tid, aff Oluff Haraldssøn, som rørt
oc paa det sidste opsagde Kronen, gaff sig i Closter vdi
thense, oc døde der mere aff Sorg end Siugdom, der h
hørde, at der handledis om en anden Kong, før end h
endnu vaar selff død.

Sorg er Siugdom.

Effter hans affgang yppedis den hefftige oc lang
rinde Wenighed om Danmarckis Krone, imellem
Suend oc Kong Knud, indtil at Kong Valdemar opuo
oc blandtis ocsaa vdi dette wlystige spil, oc paa det sidste
ter beggis deris død, bekom allene Regementet vdi
marck. Sielandsfarene samtyckte Kong Suend
Emunds Søn. Juderne valde oc hyldede Kong

Magn

ussøn. Huilcke tuende Herrer hulde idelige Krig oc met huer anden vdi Ni samfelde Aar. Vndertiden den ene offuerhaand oc vndertiden den anden. Stunhaffde Kong Suend Biscoperne oc den fornemiste Adel n side, oc stundem syntis Kong Knud hannem offuerlenet deris mact oc methold. Dette dreffue de saaledis uer andre, indtil at Valdemar Sant Knuds Søn, ig vdi Kong Suends gaard oc efterfulde hans Leyre. et gaff Kong Knud stor mistrøstighed oc afffald iblant lck, saa at hand da nøddis til at giffue sig til Keysen raad oc vndsætning.

Keyser Friderick lagde sig vdi Sagen, oc lod Kong gantske venligen forscriffue til sig til Mersborg. Men and haffde faaet hannem vdi Snaren, affsagde hand lsemaalet, mere paa sin egen vild, end Kong Suends ff, met disse vilkaar. Kong Suend skulde beholde arck allene, oc vere Keyseren vndergiffuen, Kong skulde beholde Sieland (vndertagen hues Kong s arffuegods vaar) oc vere Kong Suend vndergiff- Disse vilkaar behagede Kong Suend icke saare vel, d derfaare haffde gierne vndslaget sig om mueligt kunet vdi nogen maade. Nøden brød Rætten. Valmaatte recke Haanden oc sige god for hannem, at t skulde holdis effter Keyserens raad oc gode tycke. det som hand wuilligen samtyckte hos Keyseren vdi and, det ryggede hand snarligen, der hand kom paa side Danneuircke. Hand gick icke alleniste fra dentract, men ocsaa indførde oc optog ny Skick, som tilforn haffde veret brugelig her i Danmarck. Hand e ocsaa vdi wgiort Vær, feide paa Suerige, met stor denhed oc liden forfremmelse.

Nøden brøder Rætten.

Wenderne giorde ocsaa samme tid, indfald vdi Sie- c smaa Landene, met Rigens indbyggeris store skade derffuelse, saa at de paa det sidste, bleffue oprørske Kong Suend, oc hand da offuergaff sine vduaartis

Fiender, oc sætte hemeligen effter Kong Valdemar, met suig oc snig. Thi hand mistencte hannem, fordi at hand nyligen haffde forlat hannem for sin ryggeløsheds skyld, oc giffuet sig til Kong Knud, oc troloffuet hans Syster Sophia. Men Valdemar kom vnder Veret met hans falskhed, oc fick met Kong Knud saa megen anhang, at de fordreffue hannem met alle vd aff Riget.

Kong Suend rømmer Danmarck.

Kong Suend søgte strax sin Suoger Hertug Konrad aff Saxen, om hielp oc bistand, oc bleff fortøgret hos hannem indtil paa det tredie Aar, at hand hendøde, oc hand da fant sig ingen nærmere vndsetning, end hos Hertug Henrick Løue aff Saxen. Huilcken baade selff ved sin egen Krigsmact vdi Judland oc formedelst Venderne trengde paa at indføre Kong Suend igien vdi Riget. Men der saadan anslag haffde ingen fremgang, bleff hannem beuilget, en venlig Mode oc Samtale aff Kong Knud oc Kong Valdemar først vdi Fyn oc siden vdi Laaland.

Der bleffue allting voldgiffne paa Kong Valdemar oc hand afftalde all gammel Had oc Fiendskaff, oc oprette i nyt forbund, oc deelte Riget oc Kronens herlighed, vdi tre parter imellem sig oc dennem, met allis indbyrdis oc fuldbyrdige samtycke. Den første part, som vaar Judland, de tog Kong Valdemar selff. Kong Suend som haffde den næste kaar, tog Skaane met hendis tillagde frihed. Sieland oc Fyn falt vdi Kong Knuds Laad.

Ingen mand viste da andet, end at allting vaar venligen oc vel forligt imellem disse tre Konger. Men Kong Suend dulde icke lenge sin Forræderi, førend at mand bande hørde oc spurde, huad for it Giestebud hand haffde anrettet Kong Knud oc Kong Valdemar vdi Roskilde. Kong Knud bleff der slagen oc Kong Valdemar hart foruunt oc saa saa hand neppeligen vndkom met liffuet. Saadan wanstelig gierning bleff siden haardeligen straffet paa Kong Suend oc hans anhengere, huilcke kaart tid her effter blo-

Mord betalis met Mord.

ue slag

e slagne vdi Judland vdi Grathemose aff Kong Valdemar
: hans methielpere. See saaledis omkomme, mindre
d paa hundrede Aars tid, flere end sexten naffnkundige
anske Herrer, iblant huilcke helfften vaare komne til Kon-
lig titel oc velde, oc de andre vaare enten Konge Børn
er Børne Børn. Saa at huo sig vilde ret besinde, Danmarckis Krone tung
aatte vel fire gange betencke sig, førend hand skulde ynske oc suar.
Kongelig herlighed eller Kongelige Blods foruant oc
endskaff.

Effter at saadan induaartis Wenighed vaar nu ned-
gt, bleff Kong Valdemar en eneuolds Herre offuer all
anmarck, oc vdrette meget gaat paa Rigens vegne vdi sin
, mest met Erckebiscop Absalon Huidis raad oc bistand.
: effterdi Saxo Grammaticus haffuer selff leffuet vdi
me tid, oc haffuer veret anseet oc vel lidt, hos Ercke-
open oc andre Danske Ridderskaff, da haffuer hand eff-
saadan lelighed, mere vijtløfftig bescreffuit Kong Val-
ars bedrifft, end nogen aff disse andre fremfarne Kon-
s.

Iblant andet merckeligt Euentyr, giffuer hand i denne
tende Bog tilkiende, at Kong Valdemar haffuer haffd
tuende slags store Fiender at skaffe vdi sin tid. Det
slag vaare hans obenbare oc affsagde Fiender, det andet
s hemelige wuenner, som stode effter at skilie hannem ved
nmarckis Krone oc hans velfærd.

Imod sine obenbare Fiender førde hand tuende mercke-
oc languarende Feider. Den første holt hand met Ry-
erne oc Venderne, huilcke offte fulde hannem fra effter
hand nogle gange haffde tuingd oc benaadet dennem, oc
og paa det sidste maatte kiende hannem for deris rette
re oc Offrighed. Vdi denne Vendiske feide, haffue de Den Danske Adels loff.
der oc andre fornemelig aff det Danske ædle Blod, be-
sig mod deris Herre oc Konge tro oc lydige, oc imod Ri-
Fiender deris oprictige Mod oc Mands hierte. Huor

met de icke alleniste haffue paa denne, saa vel som anden til indlagd sig Pris oc it wdødeligt Rycte faar Verden, men o saa faar Gud, hues salige Ord de haffue ved Krig oc Herr skiold først indført i disse Vendiske Lande oc Stæder, oc nedsl gen baade Sanct Vits oc andre Affguders dyrckelse, som de te altsammen her effter skal grundeligen oc klarligen fo tællis.

Biscop Absalons loff.

BEsynderlig rosis oc prisis vdi denne Bog, Bisco Absalons mandom oc Forstandighed, som baade inden o vden Lands, vdi Fred oc Feide, haffuer ladet sig findis vi lig oc tro vdi Rigens bestillinger. De beste raad, som e faaregiffne vdi Kong Valdemars tid, de siunis noget m alle, at vere gaaen igiennem hans Hoffuet. Iblant and hans saare nyttelige oc gaffnlige Paafund, som hanne staar effter til euig oc loffuærdig Ihukommelse, er icke de ne met de ringiste, at hand opsøgte oc vdsaa denne bequem lige Haffns leilighed, ved huilcken hand lod først opbygge o befeste Kiøbenhaffn, Saa vel alle Rigens indbyggere oc de ris Effterkommere til wsigeligt Gaffn oc Ære, som Rige Fiender til affbreck oc forskreckelse. Hand vaar først Bisco vdi Roskilde, vdi tiue Aar, oc bleff siden kaldet til Lun oc stod Erckebiscopdommet faare vdi try oc tiue Aar, in til hand døde oc begroffuis vdi Søerø Closter, Aar effte Guds byrd, Tusind oc Hundrede paa det første til Fe findstiue.

Aar effter Guds byrd 1168.

21 Martij.

DEn anden store Feide, som Kong Valdemar førde vdi s tid, den vaar imod Erling Skacke i Norge, oc foraarsa dis saaledis. Effter Kong Harald gille, som bleff slagen Siuord Slembe, deelte hans tre Sønner, Inge, Siuord Øyesteen, Kongelige regimente imellem sig, oc forligtis h om (som det almindelig tilgaar met flere Herrer vdi it Lan icke lang tid met huer andre. Inge krogbag slog baade S uord oc Øyesteen ihiel, oc bleff ocsaa selff slagen paa det F aff Hogen Herdebred Siuords søn.

Kong Valdemars Feide imod Norbaggerne.

Erling Skacke.

Der Erling Skacke saa sig denne Leilighed, forsø hand sig icke, men drog strax ned til Danmarck, oc fick S hielp

aff Kong Valdemar, oc der met indtrengde sin Søn
nus vdi Kongelige sæde. Thi Magnus vaar Kong
rd Jorsalafars daatters Søn, oc Kong Valdemars
Frende. Der Magnus vaar kommen til Regimentet, Magnus Erlingsson.
e hand Kong Valdemar den part vdi Norge, som
oc hans Fader haffde tilsagd hannem, før end hand lod
indføre vdi Norge. Huilcket fortrød Kong Valdemar,
nd der faare drog første oc anden gang ind i Norge, oc
e Riget stort affbreck, oc tuang dog icke Kong Mag=
Thi hand vilde icke holde hannem fod vdi standende
, men gick paaRæffue kløer, oc holt sig til Fields, saa
at Kong Valdemar vaar i Landet, indtil hand drog
igien til Danmarck.

Paa det sidste lod Kong Valdemar sig sige, oc offuer= Forligelsmaal imellem Kong Valdemar oc Kong Magnus aff Norge.
denne Feide, effterdi Kong Magnus vaar hannem saa
anrørendis paa sin Møderne vegne. Oc bleffue alting
zen oc vel forligte, met saadan vilkaar, at Kong Valde=
skulde tage Norge effter Kong Magnus, om hand hen=
vden Skelgitn oc Ecte liffs Arffuing. Der til met
oc Kong Magnus altid vdgiøre til gode rede Kong
emar trysindstiue Aarlogs Skib, naar hand tilsagde,
liget behoff giordis.

eruis som Kong Valdemar gick sin Sag lyckeligen
ennem imod sine obenbare Fiender, saa hialp han=
ocsaa den samme gode Gud, aff hans hemelige Wuen=
falske Snarer, som hand det oc selff bekiender, vdi den
atz, met huilcken hand funderet oc stifftet Witscole Witscole som nu Erlig oc Velbyrdig Biørn Andersson haffuer.
er vdi Jutland.

Keiser Friderick lod hannem venligen ombede, at hand
møde hannem til Metz, oc forhandle den Tuædract,
vaar imellem tuende Paffuer oc Antichristne, Paffue
ander *III.* oc hans vederpart Victor, om den Romske
el. Thi hand viste sig ingen vdi gantske Europa, som
kunde met Forstand oc Myndighed skelne vdi denne

Keiser Friderick bedrager Kong Valdemar.

Kong Valdemar lod sig tage met ord, oc drog vd i
Rigens beste Mends raad til Keyseren. Der Keyseren l
de faaet hannem paa den stæd som hand vilde, vredis l
ved Kong Valdemar, at hand haffde tøffuet saa lenge fø
hand fremkom. Oc paa det sidste der hand fornam,
Kongen vilde enten met liste eller vold tage affskeed fra l
nem, oc actede icke ret saare meget om hans vrede eller S
skaff, da gaff hand hannem gode ord, oc loffuede han
gantske Landt Venden til Danmarck til euerlig eie,
det hand skulde recke hannem Haanden, oc giffue sig v
hannem. Huilcket Kongen lod gaa for sig, effter
leilighed som da for haanden vaar, dog effter sine
Mends næste oc beste raad, met disse vilkaar. Først
hand skulde icke vere forplictet, som de andre Tydske Fø
at følge Keyserens Hoff: Oc ey helder at tilføre det Ro
Rige nogen vndsætning aff Danmarck vdi Krigs løb.
at hand skulde ickon vere det Romske Rigis Lem, mere
it ord oc en siun skyld, end for nogen tieniste eller besuer
Oc dette altsammen ickon allene for sin egen Person vdi
tid, oc icke for sine Børn, eller nogen sine Effterkomme
Danmarckis Rige. Der met tog hand affskeed fra Keyse
oc ligeruijs som hans nødtuungne løffte, bleff ickon giort
en siun skyld, saa bleff det holdet, som det bleff vedtaget.

Mand fester it stycke ved aff Ræffskindet, naar Løue huden vil icke strecke til.

Kong Valdemar fant icke alleniste falskhed vdi Ke
ren, huilcken hand trode bedre end hand rønte hannem,
ocsaa vdi nogle sine egne Blodsforuante, som hand dog
lers haffde rundeligen forseet hos sig vdi Riget. Ib
de fornemmiste bleff først betagen Hertug Buris, oc f
Magnus, Kong Erick lams Søn, met sine Anhengere,
vaare Knud oc Karl, huilcke vaare ocsaa aff nær Slec
Suogerskaff met de Huider.

Forræderi opeggis imod Kong Valdemar.

Oc endog Kong Valdemar vaar saa from,
hand første oc anden gang, tog Magnum til naade,
vaar befunden oc foruunden vdi hemeligt Forræderi i
Kongelige Maiestat, saa kunde Magnus alligeuel

aff

affstaa oc forlade sin onde oc vanartige kynde, førend hand bleff tredie gang betagen der vdi, oc da endeligen hegtet vdi sterckt Fengsel oc haard foruaring. Saa at hannem effter denne dag, skulde huercken giffuis effne eller Aarsage, at fuldbriffue saadant wchristeligt forsæt.

Huad mere er om denne mectige oc fromme Herris Kong Valdemars gierninger oc endeligt, det skal vdi næste femtende Bog opregnis oc fortællis.

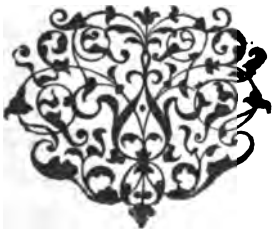

Erick

- Erick Eiegod
  - S. Knud met Ingeborg,
    - Kristens som haffde Magnus blinde i Norge.
    - Valdemar hand afflede met Sophia.
      - Knud. Helena.
      - Valdemar.
      - Christoffer. Ingeborg.
    - En Daatter som Pribislaus aff Venden fick
      - Knud som haffde Laaland.
  - Erick Emund
    - Kong Suend som bleff slagen aff Kong Valdemar vdi Grathemose.
  - Anna Hogens
    - Erick lam.
      - Magnus som bleff fangen aff Kong Valdemar for sit Forræderi, som hand oplagde imod hannem, met Karl oc Knud, som vaare Erckebiscop Eskilds daatter Børn, etc.
  - Harald Kyese.
    - 1 Erick, 2 Biørn } som bleffue drucknede ved Slesuig,
    - 3 Oluff som bleff slagen aff Erick lam.

Erick Emund. LXXV.

Erick Emund.

Kong Erick mistencker sine Brødre Børn.

Druckenskab.

Kong Erick lader sine Brødre sønner druckne.

Kong Erick Emund viste intet aff dette, som skeed vaar vdi Slesuig, men paa Veyen til Judland som hand kom met sin flode vnder Syrø, fick hand tidinde at Kong Niels vaar slagen. Der hand kom offuer til Judland, gaffue Haralds hans Broders Sønner sig til hannem, oc sagde hannem deris tro tieniste, dog det lycktedis dennem icke saare vel. Thi kort tid her effter, dulde de deris Faders Bud, som hemeligen haffde veret hos dennem om natte tide, Huilcket Kong Erick vel viste, och holt det alligeuel stille hos sig selff, at hand vilde forsøge huad heller de vilde tie eller tale, eller huad andet de vilde gribe til raads. Men der hand formerckte at de bare dyl, oc vilde icke selffuilligen aabenbare huad bestilling dennem oc deris Fader imellem vaar, da lod hand dennem fremkalde vdi sine menige gode Mends neruærelse, oc skelde de dem hart for Forræderi, at de ginge vnder Jorden met deris Faders raad oc anslag. Haralds Sønner giorde deris vndskylding, oc sagde at deris Fader raadførde sig ickon met dennem, huad hannem nytteligst vaar, at hie eller fly, oc de lode hannem suare, at hannem vaar gaffnligst at hand begaff sig alldelis aff Landet vdi ælendighed til Norge. Oc der fåare sagde de sig selff at haffue holdet alting hemeligen, paa det at deris Fader kunde dissimellem komme vdi sit behold.

Endog denne deres beretning vaar sandfærdig, vilde Kongen saa alligeuel ingenledis lade sig der met fornøye, fordi at den vaar nødtvungen oc icke friuillig. Hand lod dennem indsætte vdi hart Fengsel paa Slesuigs Slot, indtil paa vijdere besked, at mand kunde bedre vdi grund forfare sagens leilighed, oc siden handle met dennem til Liff eller straff som billigt oc ret vaar. Nogen kort tid her effter giorde de fodfald for Kongen, som hand gick frem for dennem paa Slottet, oc bade hannem ydmygeligen, at hand vilde ansee deris wskyldighed, oc giffue dennem løs aff deris Fengsel. Kongen vaar da Drucken aff Vin, oc der hand saa dennem ligge saa ælendeligen bunden vdi Bolte, oc boier for sine Fødder, græd hand aff metynck offuer dennem, oc tilsagde dem liff oc forløsning, effterdi det vaar befundet met deris Fader vdi sandhed, som de tilforne bekiende aff begyndelsen.

Aarle om anden dagen, der Kong Erick gick til Kircken, mødte hannem en aff hans Hoffsindere ved naffn Christiern, huilcken lo oc skemtede met hannem oc sagde: Herre i gaar giorde eders Druckenskaff eder forholdet gaffuemild, thi i forskenckte fra eder til eders Fiender Danmarckis Riige. Oc paa det at Kongen skulde io forstaa hans mening: Haralds Sønner (sagde hand) skulle mere tencke paa denne skam oc vanære, som hun aff deris Fengsel er vederfaren, end paa den Naade som i dennem offue beuist. Thi huad er dette andet, end at i foruare oc spare Harald sine vnge oc raske Sønner, som i fremtiden skulle skiude eder fra Riget, og indsætte hannem vdi eders stæd. Met saadanne ord lod Kong Erick sig

sig offuertale, oc gick fra sit Løffte, oc lod Haralds sønner strax dr
vdi Slien vden for Slesuig.

Vrnehoffuit paa hin side Hathersleff, der holtic Landsting i disse dage.

Vdi midler tid kom Harald deris Fader tilbage til Jutland, o
hyldet til Kong paa Vrne ting. Huor faare Kong Erick giorde
rede om Vinteren, oc lod sine Skib slæbe oc vecke vd i Stranden, oc o
falt Harald om Natten i Jutland, vdi en By som kaldis Skypdrup. J
lod hannem vdføris aff sit Soffuekammer, oc strax (wanseet all Brod
blods foruant oc kierlighed) halshuggis, met alle hans Sønner, vnd
gen en, ved naffn Oluff, som førde sig vdi Quinde klæder, oc vndkom i
nem Fiendernis hender wkiend oc wskadt.

Kong Erick lader halshugge sin Broder met alle hans Sønner indtil en.

Samme tid begerede Norgis indbyggere, at Kong Magnus skuld
lade helfften aff Riget for Harald Irlender, som vaar saa ve
Norske Kongeblod som hand. Kong Magnus mente at mand vist
skelligen huo hans Forældre vaare, oc kiende hannem ingen rættigh
Riget aff noget Arffue tall. Oc effterdi deris tale kunde icke spend
forenis, da yppedis imellem dennem en obenbare Feide. Kong Ma
slog Harald met sit Folck paa Fridle marck, saa at hand maatte re
Riget for hannem. Harald begaff sig til Kong Erick vdi Dam
om hielp oc bistand, huilcket Kongen veluilligen tilsagde hannem, oc
glad, at hannem vaar giffuen Aarsage, at hessne sig paa Kong Mag
som saa haanligen forskød hans Broders daatter, vden all redelig A
ge. Der vaar intet loffligt vdi Harald, vden alene, at hand vaar
oc geffuemild, oc vaar sterck oc rask paa sit Legems vegne. Hand g
vdi vedfæ paa Lob ved Helsingør met tuende aff Kongens raskiste Hes
spranck saa snarligen frem paa to Kieppe, som hand haffde vnder Ar
at hand optog Maalet, før end enten aff Hestene komme frem.
lod ocsaa vdi it andet stycke betee sin Konst oc styrcke. Naar hand
paa en Esping eller Holck, da kunde hand springe vd fra Roeret
Staffnen, oc løbe trint omkring paa Aarene, om de end skønt rode all
stigst, indtil hand kom igien til den stæd, som hand begynte først si
Haffde hand veret saa snild i hu, som hand vaar snar til sin fod, da
hand icke siden ladet sig saa skameligen slais vdi sit Bolskaffs faffn
vederpart.

Magnus blinde, Kong Siuords Jordsalafars søn.

Harald Gillis snarhed.

Vnderlig Spectackel.

Kong Erick bleff vdi disse dage forhindret met en ny Vendisk
til huilcken Rylenderne gaffue hannem Aarsage, saa at hand fick fø
forsuare sit eget Land, før end hand kunde indsætte Harald eller noge
den vdi Norgis rige. Thi rystede hand hundrede oc tusinde Skib, m
Heste vdi huert Skib, oc vaar den første aff alle vore Danske K
som førde Heste offuer Haffuit til Krigsbrug vdi fremmede Lande.
lagde ind met floden vnder Ryland, oc belagde der en saare fast Sta
naffn Archon. Denne Stad laa paa en serdelis ort befloden pa
sider oc saa gaat som affskild for sig selff, vndertagen en liden trang
som vaar Landfast met den gantske Ø. Der lod Kongen opka
høy Vold, fra den ene til den anden side vdi Haffuet, oc befoel Hal
farene met deris Høffuitzmand Peder at sla der deris Leire oc haffu

Kong Erick fører Krig paa Ryland.

Archon en fast Stad paa Ryland.

opsiun at ingen kom der offuer, at vndsætte dennem som vaare vdi Byen. Om natten komme de andre Rylender, oc offuerfalt hasteligen Peder met sit Folck, oc hassde faaet fremgang ind til Byen, der som den gantske Danske hær hassde det icke forment dennem. Der Borgerne vdi Byen finge ingen vndsætning, oc vaare icke saa stercke, at de kunde falde vd imod deris Fiender, dagtingede de met Kongen, oc gassue sig vnder hannem met saadanne vilkaar, at de skulde lade sig døbe oc anname den Christne Tro, oc afstaa deris formere Affguderi. Dog behulde de Sant Vitis billede, huilcket de icke alleniste selff, men ocsaa deris omliggende Naaboer tilbade oc dyrckede. Kongen sætte dennem en Biscop i Staden, som skulde lære oc vnderuise dennem vdi Guds ord oc vduaartis Kircke ordning oc andre skickelige Sæder. Hand lod dem ocsaa strax døbe vdi den Sø, hart ved Byen, men mange glædis mere, at de komme til Vandet at slycke oc leske deris tørst, end aff deris Daab. Huor faare de lode sig ocsaa snarligen foraarsagis til letfærdigt afffald, fra den sande Guds dyrckelse, til deris sæduanlige gamle Affguderi, oc forskøde til lige baade deris Biscop oc Troens bekiendelse.

Rylenderne anamme Daab oc Christendom.

Nogen tid lang her effter, der Kong Erick hassde vel besticket alting her vdi Riget, drog hand met Harald Irlender første gang til Opslo oc plundrede oc affbrende den i grund. At Aare her effter næst kommindis sende hand hannem sin gantske Skibs flode fra Danmarck til vndsætning, effter hans Bøn oc begiering, saa at hand met de Danskis hielp offueruant oc fangede Kong Magnus, oc lod vdstinge hans Øyne, oc handlede saa ynckelige met hannem, at hand huercken kunde see sin lyst at begiere Riget, eller vere bequem at affle Børn, som kunde hessne hans slode oc wræt.

Kong Erick indsætter Kong Harald vdi Norge.

Kong Magnus berøffuis sin siun oc førlighed.

Der Kong Magnus vaar nu saaledis berøffuit sin siun oc førlighed, at bleff atspurt huem hand vilde helst iblant alle sine Tienere, at der skulde age saaledis metfaris, da suarede hand oc sagde: Jeg forseer mig der til, at der er ingen iblant dennem, som hassuer lyst at forsøge dette: Hassuer ingen lyst der til, da skal den vden tuil snarligen forgaa hannem. Dog bleff samme tid befunden en aff hans Tienere, som vaar hannem icke alleniste saare tro, men ocsaa lig vdi skickelse oc mandfarffue. Hand gaff sig frillillige frem, at lide met sin Hosbonde, oc sagde at det skulde icke lade ude, om de vdstunge hannem sine Øyne, paa det hand ocsaa i denne maade kunde vere sin Herre lig, i dette stycke saa vel som i de andre. Huilcket hannem vederforis effter hans begiering, dog hand for sin dyd oc Troskaff skulde veret en bedre lycke verd. Kong Magnus effterdi hand vaar nu skickelig til verdslig bestilling, gaff hand sig vdi Closter, oc i den stæd som hand bar tilforne kongelig Krone, Spir, oc Gyldenstycke, bleff hand en ringe Munck, oc bar nu it Psalterbaand oc en graa muncke Kappe.

Daarlig Troskaff.

Effter at Kong Erick hassde nogen tid lang veret forhindret met krig, baade inden oc vden Lands, tog hand sig faare at giffue ny Loue oc Rettebøder, oc straffede met Suerd oc Galie, oc anden haardhed, om ald Persons, vild oc venskaffs anseelse, Hues som de mere for-

Retfærdighed oc Dom.

muendis haffde offuerueldet de mindre formuendis, for deris Geri
skyld, vdi hans frauerelse vdi Feide tid. Der met fant hand Veluill
aff Almuen paa den ene, oc Affgunstighed aff de Mectige paa den
side. Kong Erick pleiede ocsaa almindeligen at berømme sig aff sine
dommelige gierninger, oc offte saa høyeligen, at hand sagde der me
met Munden, end der var skeed met Haanden i Sandhed.

Erick Emund.

En gang der hand vilde seyle fra Slesuig til Sieland, frelste
hans Tienere hans Liff met sin Drøm. Thi hannem bars faare vdi
at hand reed en wtemdt oc kaad Hest offuer nogle store Bierge,
ken paa det sidste affkaste hannem, at hand falt vdi en Mørck dal, ned
lem tuende høye Bierge, oc bleff der slit oc reffuen aff nogle grumm
ler, som komme omkring hannem. Der Kongen hørde denne
fortællis om Morgenen, tenckte hand paa Søens farlighed, oc gaff
paa it andet Skib, oc vilde icke seyle met denne sin egen Skipper.
komme vdi Søen, forgick denne hans Tienere met Skib, Top oc Ta
oc alle dennem som vaare inden Skibs borde met hannem. Kongen
de Gud, at hannem skøds i sinde, at hand tren ind vdi it andet Ski
vndkom met Liff oc holden Reise.

Foruarsel oc vnderlig hendelse.

Skibbrud.

Nogen tid her effter begyntis en stor Trætte oc Wenighed im
Kongen oc Biscop Eskild aff Roskilde. Peder Bodilssøn holt pa
spens haand, oc reiste den Sielandiske Almue, oc dreff Kongen der m
delis aff Sieland. Siden loffuede hand dennem alle Skatfrihed,
ginge hannem til haande, oc tog Gissel aff dennem, som hand miste
Hand truede ocsaa Skialm Huidis Sønner, at hand vilde giffue
Gods til prijs, met mindre at de vilde møde hannem til Lands, oc sætte
nem Pant. Men de møtte hannem, dog vaare de saa modige o
dige vdi deris sind, at de huercken vilde sætte hannem Pant, eller sa
hans oprøriske forsæt. Der Kongen kom tilbage met den Judske
flode til Sieland, brugte Biscop Eskild sin Fader oc Farbroder til ha
at Kongen gaff hannem sit Venskaff, oc hand gaff Kongen tiue
Guld. Peder Bodilssøn vaar død, før end Kongen kom til Sieland,
hand kunde icke straffe hannem, som hand haffde i sinde imod hann

Biscop Eskild sætter sig op imod Kongen.

Skialm huidis Sønners store Loff.

Samme dage døde ocsaa Ascer Erckebispen aff Lund, oc ble
Tuædract imellem Kongen oc Almuen om vduelelsen. Thi Skonni
som elskte Erckebispen for hans Velgierninger, vilde haffue Biscop
hans næste Slect oc Frende, paa det at Erckebiscopdommet maatte
hos hans Affkom. Kongen tenckte paa den Blussel oc Oprør, som
hannem giorde, oc samtyckte der faare Ricke, som haffde troligen
hannem til Riget, oc nogen tid lang veret Biscop vdi Slesuig, effte
scop Alberts død oc affgang. Skonningerne torde icke obenbarliger
te sig op imod Kongen, men hulde deris mening stille hos sig selff.

Erckebiscop Ascer aff Lund døer.

Dø

Det hende sig nogen tid her effter, at en Judske Herremand ved ı Plog, Kongens egen Hoffsinder, stod hannem hemeligen effter oc Lessnet. Kongen vaar vdi Ribe, paa en almindelig Mode oc amling, til huilcken hand vaar bedet at forlige en splidafftige Sag em nogle Bønder. Did kom Plog til hannem, oc eskede sin Krigs-dning aff hannem, oc der hand den haffde faaet, mente hand sig re belønt, for det Mord hand haffde i sinde paa hannem. Da trad ı en Bonde frem paa Tinget som klagede paa Plog, oc Plog gick for Rættergang met sit Spiud vdi sin Haand, oc badis om lyd oc entz. Kongen stod op oc stødte sig paa sit Spiud, oc vinckede met nden, at Almuen skulde vere stille, oc offuergiffue deris Raab oc der. I det gaff Plog god act paa Kongen, om hand haffde noget ikk vnder sin Kiortel eller icke. Oc der hand fornam, at Kon-var Bar oc Vaabenløs, igennem stack hand hannem met sit ind, oc paa det hans dristighed skulde icke siunis mindre vdi Maal, end haffde veret vdi Modet, da raabte hand paa Almuen, at de skulde fare ı, oc handle met Tienerne, som hand haffde handlet met Herren. Da : meste parten aff Kongens Hoffsinder, vndertagen Erick Lam, som tid giorde allene værn, offuer Kongens døde Legeme. For huilcket iste oc mandeligt stycke, hannem burde met all rætte, Kongelige t, effter denne sin Herre, hues Lig hand saa dristeligen met Liffs fare narede.

Plog forte slar Kong Erick ihiel paa hueding Herrinting ved Ribe.

Om denne Historie er lagd en Dansk Vise, som endnu siungis almindeligen vdi Judland.

Erick Lam. LXXVI.

Erick Lam.

DER Kong Erick Emund vaar slagen, fandis her ingen vdi Danmarckis Rige, saa Høybyrdig eller Mandelig som torde fordriste sig, at tage eller begere Danmarckis Krone. Thi Suend Erickis Søn, Knud Magni Søn, oc Valdemar Knuds Søn vaare end nu for unge til Kongelige Regimente. Christiern som hialp effne Sant Knuds Hertugis død, sagde at der vaar ingen nærmere Riget, end hans Søn Valdemar. Men Valdemars Moder vilde ikke antuorde hannem Barnet, oc sagde at Danmarckis Krone hende nu tung til de gamle at bære, meget mere til de vnge. Dog der haff hende sin Eed, at Barnet skulde icke mod hendis vidskaff oc sam-tiffue hyldet til Konning, da gaff hun hannem det bort, oc hand før-met sig til Lands ting oc Landmode, oc begynte at berømme hans mangfaaldige Velgierninger mod Danmarck. Hand opreg-ærlevis Hertug Knud elskte Low oc Ræt, straffede Tiffueri oc W-righed, tuingede Rigens fiender, lagde Venden vnder Danmarckis

Danmarckis Krone tung at bære.

Kong Valdemar samtyckis Kronen i sine wmyndige Aar.

Krone, oc igienskaffede huer det som hannem vaar met Vaald
røffuet oc frataget. Met huilcke Velgierninger vaar vel forf
at Danmarckis indbyggere burde at betencke hans Søn, oc giffue
nem Konge naffn oc ære. Men effterdi Valdemar vaar end nu
sine wmyndige Aar, oc det vilde icke skicke sig, at Danske skulde
vden it Krigs Hoffuet, da maatte mand vduele en duelig Mand,
kunde vere hans Formyndere, indtil hand kom selff til lage Alder.
huilcken befalning tiente ingen bedre end Erick Lam, Kong Erick Eieg
Daatters Søn, som baade vaar aff Kongelig byrd paa sit Møder
vegne, oc dristig oc from i sine Gierninger oc all Omgengelse.
met samtyckte Almuen Erick all Kongelig mact, indtil Kong Va
mar i midler tid bleff saa skickelig i Aar oc Alder, at hand kunde selff fa
staa Regimentet. Men Erick haffde dog ingen synderlige Gaff
som retsindige Konger bør at haffue. Thi hand vaar huercken forf
dig, snild eller veltalende, dog offuer alle maade dristig, saa at hand sk
offte forløbet sit Liff vdi Krig oc Aarlog, der som hans Tienere haffde
holdet diss sterckere vact oc opsiun paa hannem.

Biscop Eskild vorder Erckebiscop vdi Lund.

VDI midler tid at Kong Erick Emund vaar slagen vdi Judland, d
Biscop Eskild fra Roskilde til Skaane, at anname Erckebiscopd
met. Huilcket Erick Lam vilde ingelunde tilstede hannem, oc ha
gierne fuldbreffuet det som Kong Erick Emund tog sig faare met Bis
Ricke aff Slesuig. Men der hand fornam at Skaaningerne vilde
ler voge oc opsætte Liff oc Gods, oc alt det som dennem kiert vaar,
end de vilde annamme nogen anden, end den som vaar aff Erckebi
pens Ascers Byrd oc affkomme, da befryctede hand at mange skulde bli
hannem affgunstige, for en Mands skyld, oc lod derfaare skee ma
skiffte, at Biscop Eskild kom til Lund, oc Biscop Ricke til Roskilde
effter Klerckeriens vilie oc loulige samtycke.

Oluff Harald Kiæsis Søn feider paa Danmarck.

OLuff Haralds Søn, som flyde aff Judland til Norge, der hans
der bleff der slagen aff sin Broder Kong Erick som førre er rørt, h
kom vdi disse dage tilbage, oc eskede hues Fæderne Gods oc Eiedom
Farbroder haffde hannem veldeligen vdi Feide tid fra taget.
Erick suarede hannem, at hans Farfader haffde forbrut sit Arffuegods
effter denne gamle vedtagne Low: At huo som fører Affuendskiold
sit Fæderne Rige, hans Gods leggis vnder Kronen. Oluff meente
hannem vaar giffuen ret tilbørlig Aarsage, at feide paa Kongen,
begynte her effter icke alleniste at staa effter sit eget, som hand h
mist, men ocsaa effter Danmarckis Krone, huilcken hand aldrig h
ler fick at eie sin Liffs tid. Hand lagde sig effter at hemeligen
liffue Kongen, dog hand fick der met ingen fremgang. Th

Arnedal Lunde Kro.

Lunde Kro, Arnedall, vilde hand om Mitnats tide offuerfaldet
nem, men der Kongens hold oc vact fornam at der vaar Form
paa færde, da gaffue de sig strax tilbage oc opuacte Kongens Hof
dere,

re, oc beskyttede Porten indtil de finge vndsætning, oc met deris Staal-
ydris hielp, afffloge oc fordressue Oluff met sine anhengere.

Siden rømde Oluff ind i Suerige, oc kaart tid her effter der hand
nam, at Kong Erick vaar dragen aff Skaane, kom hand tilbage, oc
t Landemode oc Bursprock vdi Arnedal, oc loffuede Almuen store
uelegier oc Frihed, paa det de skulde hylde hannem til deris Kong.
re fortrød Erckebiscop Eskild, oc drog vd imod hannem met større ha-
hed end lycke, oc bleff foriaget tilbage ind vdi Lunde by, oc belagd aff han-
, saa hardeligen at hand maatte sætte hannem Gissel, oc loffue han-
vnder Sacramentens annamelse, at hand vilde vere hannem huld oc
. Men der Oluff vaar bort dragen, oc Biscopen saa sig leiligheden, Nødtuungen
gette hand baade sin Gissel oc Eed, som hand nødtuungen haffde giff- Eed brydis.
, oc drog hen offuer til Kong Erick vdi Sieland. Huilcken tog venligen
d hannem, loffuede hans Dristighed, oc forærede hannem met nogle
nds byer, for sin skade, wmage oc fare, som hand haffde lidt for Rigens
hans skyld.

Der næst rystede Kongen sig, oc lagde ind for Landskrone met en
Skibs flode, i denne mening, at hand vilde hessne, hues Vanære Er-
iscopen vaar vederfaren paa hans vegne, oc straffe den wlydige Almue,
Oluff vaar meget tilgiffuen oc anhengendis. Men hans gode anslag
slemeligen forspilt. Hand haffde hørt aff gamle Fabel oc løs Snack,
huilcken Dansk Konge, som lod sig sætte i Land ved Landskrone, skulde
lessue it Aar der effter. Thi fryctede hand mere for stæden end sine Landskrone
nders mact, oc antuordet der faare Erckebiscopen alt Folcket vdi sin holdis for
et ordning, at hand skulde der met træde frem imod Oluff, i hans en wlyckelig
. Erckebiscopen viste bedre at vende sin Biscoplig staff, oc ordinere sted for Danske Kon-
ster til Sang vdi Chor, end røre it Glaffuend, eller at føre Ryter oc ger.
dsknecte til Krig oc Aarlog. Thi gick hannem nu som tilforn. Kong
maatte da see for Øyne, at en Herre oc Kong skal mere driste paa
Modighed, end løst Kierlinge squalder oc Lande fabel. Huer tencke
det haffuer skaaret hannem i sit Hierte, at hand som ellers pleiede at
aff sine egen Tienere, at hand icke skulde forløbe sit Liff imod sine
er i Aarlog, maatte nu see nærnerendis paa sit Folckis nedlag oc
, ligeruis som hand haffde selff veret forfærdet eller fryctactig for sit
c velfærd.

Oluff lod sig tycke aff denne Seier, at hand haffde offueruundet Ingen for-
n selff, oc sparede nu icke Erckebiscopdommens gods mere end acte sin Fien-
ns. Hand indsætte en Prest ved naffn Eskild vdi Erckebiscop de.
s stæd, fordi at hand anden gang sætte sig imod hannem. Hand
de til Lund met sit Folck alle sine Harnisk oc Vaaben, oc drog om-
vegne vdi Landet, ligeruis som hand viste sig ingen ydermere
fare aff nogen.

Der Kong Erick dette spurde, giorde hand strax færdig, met hues Folck oc Skib næst for haanden vaar, oc effterdi hans tro Venner vdi Skaane blussede for hannem met Ild paa den anden side, da kom hand hasteligen offuer til Skaane fra Sieland, oc fangede første gang fire aff Oluffs beste Krigs mend huilcke hand lod druckne, oc siden Erckebiscopen som Oluff haffde indsæt, huilcken hand lod degradere oc ophenge. Der næst klædde hand sit Folck vdi sine Fienders Vaaben, som hand fant oc gaff til byte vdi Lund, oc der met offueruant Oluff ved Glumstrup, saa at hand maatte rømme deden ind i Gylland. Men hand dueldede der icke mange dage, førend hand kom ned tilbage vdi Bleking, oc bleff der atter slagen paa fluct. Men der hand kom ind iblant Klipperne, vendede hand sig met sit Folck, oc kom wforuarendis bag paa dem som forfulgde hannem, sætte saa hart effter dem at mange, besynderligen de Lundske Borgere, omkomme oc bleffue slagne.

Wlouligt Kald lyckis sielden.

Glumstrup i Skaane.

Der met flyde hand for Kongen, oc gaff sig offuer til Sieland vden tuil at hand mente den stæd skulde veret hannem mere lyckelig end den anden. Biscop Ryke giorde strax rede, met Landsens Indbyggere oc offueruant hannem ved Budinge Aa, oc dreff hannem aff Sieland hen offuer til Halland. Deden kom hand tilbage igien til Sieland, oc effterhand fornam, at Biscop Ryke haffde Natleye i Ramløse, fortøffede hand i Skouen indtil i dagningen, oc Aarle om Morgenen gaff sig i i Gaarden, oc strax fornam huor Bispen holt otte Sang, oc bered Huset som hand vaar inde. Biscopens Tienere oc Kammer Sv stillede sig til verie, oc bleffue strax ihiel slagne vdi Dørren. Biscop selff, der hand fornam at det vilde gielde hans Liff, forlod hand all Sv oc Læsning, greb til sin Skiold, oc formente Fienden at komme ind i Hu indtil at hans Cantzeler, oc andre hans Tienere, som varede paa hans ger, Breffue oc Indsegel, tilstoppede Dørren met Hiunder oc Dy Men der Biscop Ryke fornam, at Oluff sætte Ild paa Huset, vilde he heller falde Mandeligen for sin Fienders Suerd, end langsommeligen nis til døde aff Ildebrand. Thi begerede hand aff Oluff, at hand vilde de hannem saa lang leide oc tryghed, at hand maatte komme hannem til ords, oc handle met hannem vdi venlighed. Oluff lod som han befalt saadan begering offuer alle maade vel, oc tilsagde hannem met Munden, oc meente det aff it falskt Hierte. Saa snarligen at scopen racte sit Hoffuet vdaff Dørren, bleff det hannem vdi samme blick affslaget. Der met rømte Oluff til sine Skib met saa stor hast som hand tilforn met stilhed forlod dem ved Stranden, oc vndflyde dis, førend at Kongen som vaar da icke der fra langt borte, fick dis Tidinde at høre.

Buding Aa.

Ramløse i Sieland.

Biscop Ryke aff Roskild bliffuer slagen.

Der Paffuen spurde til Rom, dette mord som Oluff haffde paa Biscop Ryke, bandsætte hand hannem, oc lod vdgaa sit

Oluff bandsættis aff Paffuen.

mdat, til alle Biscoper vdi gantske Europa, oc særdelis vdi Judland, e ocsaa skulde skarpeligen bruge Kirckens Band imod denne Oluff, at d, som hassde berøffuet Kircken, en duelig oc nyttelig Mand, ey skulde delactig vdi hendis Menighed oc Samfund. Men der Oluff spur- ed Harristæd vdi Halland, at Kongen vaar paa ferst fod effter han- , kaste hand Broen effter sig, oc slog sin Leire paa hin side Aaen. le faa aff hans Folck, som enten vaare for meget trygge, eller for me- sienfærdige, bleffue offuerilet oc slagne. Harristæd i Skaane.

Kong Erick hassde en gammel Krigsmand hos sig ved nassn In- er, huilcken fortrød det at Oluff skulde saa lang tid plage oc wmage Herre oc hans Vndersaatte, oc siuntis hannem der faare gassnligt, aarekomme oc assuerie ydermere Krigs forhaling, met it ringe Suig forraskelse. Hand gaff sig fra Kong Erick, oc sagde Oluff tieni- lige som hand hassde veret en Rymnings mand. En dag som hand red veyen, spente hand sin Bue, oc vilde giennem skut Oluff, thi hand d sig paa sin Hest, som vaar saare karsk oc rask, men Lycken feilede em. Oluff buckede, saa hand offuerskød hannem, thi kaste In- r sin Hest, oc vilde vndrent, oc kom wforuarendis i it stort Wføre engedynd, oc bleff der slagen aff Oluffs Folck. Ingemers wlockelig trostaff oc dristighed.

Oj saadan Wrolighed, tenckte Kong Erick paa sit Giftermaals rolighed, oc bads om Erckebiscop Hartuigs Syster aff Bremen, t hende til sin Husfrue. Hun vaar mere Velbyrdig vdi Slect oc m, end trofast vdi Kyskhed oc Lessnets høffuiskhed. Kong Erick for meget hendis raad, oc bort gaff aff Kronens eiedom, mere end ligen, til dem som lode sig bruge imod Oluff oc andre hans Fien- ligeruis som hand der faare skulde raade for Kronens herlighed, at skulde aldelis vdøse oc atsprede den iblant sine Tienere. Quinde raad.

Kong Erick hassde icke saa god Lycke met vduaartis Krig, som Ind- l. Thi effter at hand hassde faaet offuerhaand paa det sidste, off- Aluff, oc nederlagde hannem ved Thiute Aa, met største parten aff Folck, begynte hand en Krig imod de Vender, som vaar hannem til Spaat end Ære. Hand lydde mest deris raad, som mindst vaare vdige. Och saa snarligen som den ringiste iblant Trosset raabte, nd skulde drage hiem, da fulde hand hans Røst, oc vaar vdi alle sine blød oc Barnactig, vden all Mands hu oc hierte. Der met operre- nd mere sine Fiender, end hand tuingde dennem, saa at de icke alleni- ractede hannem vden Lands, men ocsaa droge ind i Landet til han- oc en gang, som hand drog offuer fra Sieland til Fyn, iagede fra Skib oc Gods, met stor blussel oc redsel, at hand maatte lade det til prijs oc byte. Blødhier- tighed. Kong Erick foractis.

NOgle Aar her effter, falt hand vdi en stor Kaalde siuge, oc begaff sig der faare hen offuer til Fyn, at hand vilde dø paa den stæd, som hand vaar født oc baaren. Oc der hand fornam, at hans Siugdom forhaledis, oc hand fant ingen raad eller Lægedom at fortage den, vilde hand vdi timelig tid besørge sin Siæl, oc fick i sinde, at ville giffue sig i Closter, oc forskiffte sine Kongelige klæder for en Muncke kappe, oc opsagde strax Regimentet vdi sit Raads oc andre Rigens gode Mends nærueresse. De gamle vaare i denne mening, at de meente, ingen kunde bedre giøre Penitentze, oc fortryde sine Synder, end naar hand gaff sig fra Verdslig handel til Closter lessnet. Da vaar der Cluff aff † Vissing tilstede met andre aff Danmarckis Raad, hand formanede sine Metbrødre, at effterdi deris rette Herre, som de haffde suoret Huldskaff oc Mandskaff, opsagde dem, oc gaff dem quit oc angerløs, at de da huer for sig skulde grandske aluerligen, huor de kunde met samdrectige raad, finde den som vaar bequem til Kongeligt Regimente vdi hans stæd.

Vnderligt magskiffte.

† Vissing vig. Maa vel skee det er Vissing bierge hand mener.

Der Konning Erick hørde, at de vilde saa hasteligen kaare sig en anden Konge, gremmede hand sig saa hart, at disse ord klemde hans Hierte, oc berøffuede hannem hues føye Liff oc Aand, der endnu hengde vdi Brystet i hannem.

Kong Erick Lam døer vdi Othense Aar 1147.

Suend Erickssøn.

Knud Magnussøn.

LXXVII. Suend Erickssøn oc LXXVIII. Knud Magnussøn.

EFter Kong Ericks død yppedis stor Wenighed oc languarende trætte om Kongeligt regimente vdi Danmarckis Rige. Knud Kong Magnus søn vaar vdi Judland, oc holt sig til Kongelig titel oc ære, for sin Farfaders Kong Nielsis velgierninger, som hand beuiste Danmarckis Krone vdi sin tid.

Wenighed om Danmarckis krone.

Suend, Erick Emunds søn, dristede paa sin Faders fromhed oc gode rycte, oc haffde meste parten aff de Sielandske indbyggere paa sin side. Huilcke ocsaa strax skulde hyldet oc suoret hannem, der som icke en, ved naffn Lespe Oluff, haffde foruent hannem dette. Thi hand traadde frem iblant Almuen, oc sagde: Wlycke komme offuer dennem, som giffue Suend Kongelig titel. Oc Wlycke kommer offuer Suend, om hand den annammer, før end det skeer met menige Rigens Raads oc Indbyggeris fuld-

Lespe Oluff.

fuldbyrdige samtycke, effter gamel skick, oc loulig Seduane. Jeg min person, skal aldrig hilse hannem ved Konge naffn, saa lenge ieg uer, met mindre at mit gantske Fæderneland det endrecteligen samtyc- oc vedtager. Thi endog at Kongernis seduanlige ydkaarelse, pleier at her vdi Sieland, saa haffuer alligeuel den ene Indbyggere saa stor hed, som den anden haffuer, at vduele oc hylde den som skal bære Dan- ckis Krone.

Ved saadan tale bleff Almuen tuilraadig, oc haffde ladet alting aa paa denne tid, der som en anden Dansk Herre, ved naffn Sten, haffde styrcket dennem i deris forsæt, oc ført dennem fra den gamle ste seduanlige Konge kaarelse. Hand tog Suend offuer til en side, offuede hannem gaat, oc gaff hannem først Kongeligt naffn, oc drog n den største part, aff den wstadige Almue vdi sin mening.

Effter hans raad, afffærdigede Sielandsfarene en saare veltalen- Mand Jacob Colessøn, at hand skulde locke oc offuertale Skaanninger- net slindig smiger, at de skulde suære oc kaare Suend til Danmarckis ning. Hand fulde ocsaa selff Suend offuer til Skaane, oc gaff nen faare vdi almindelig Forsamling, huorledis at Sielandsfarene eller torde intet befatte sig met Konge kaarelsen, vden deris raad, vid- oc vilie. Dog (sagde hand) henger huer mands hu oc hierte mest Suend, huilcken de gierne samtyckte, der som i ocsaa det samme vilde a oc ansee for gaat. Thi der som mand vil ret offuerueie Sagens hed, da siunis Suend at vere Kronen næst for nogen anden, icke iste for hans egen metgiffne Skickelighed oc naturlige artighed, bør ocsaa at nyde det sin Herre Faders oc Farfaders store Vel- inger, som de haffue beuist Riget oc Rigens indbyggere vdi deris Hand bad dennem dragis til minde, huorledis at de vdi formere tide e allene imodstaaet gantske Danmarckis mact. Hand bad den- nu vdi lige maade beuise sig mod Sønnen, som de haffde giort til- mod Faderen, huilcken de indsætte vdi Riget, der hand vaar aff alle noget nær forlat, oc viste sig ingen tilfluct eller fortrøstning i nogen e.

Jacob Colessens veltalenhed.

Sielandsfarene gaa paa Kæffue Kløer.

Der Skonningerne hørde, hues Ære oc Loff dennem tilbødis aff ndsfarene, formedelst deris Legater, oc viste dog icke, huad skeed vaar Sieland, da samtyckte de ocsaa Suend til deris Herre oc Konning Danmarck.

ffimellem hyldede Juderne Knud, Magnus søn, oc droge off- er met hannem, at indtage Sieland, for det Hoffmod som d haffde beuist dennem, at hand lod sig hylde første gang vdi nd, oc siden vdi Skaane, dennem watspurt oc wuitterligt i alle Kong Knud affærdiget strax it hemeligt Bud til Erckebiscop vdi Lund, oc giorde hannem it stort Løffte, at hand vilde afffalde fra d, oc holde paa hans haand. Erckebiscopen lod sig offuertale, oc lod

Kong

Erckebiscop Eskild falder til Kong Knud.

Kong Knud sige, at hand skulde wfortøffuede legge ind met sine Skib vnder Skaane, hand vilde visseligen møde hannem, oc hielpe hannem met Krigs mact, at fortrenge Kong Suend. Oc paa det at Erckebiscopen kunde diss bedre skiule oc besmycke sin Sag, sagde hand for sine Hoffsinder oc Tienere, at hand vaar wens met Kong Suend, oc skulde holde møde oc Samtale met hannem vdi Lund. Der hand kom til Lund, begynte hand at lade handle met Kong Suend, oc forhalede tiden, indtil saa lenge, at hand spurde for vist, at Kong Knud vaar kommen vnder Skaane met sine Skib. Da brød hand alting tuert offuer, oc lod sig obenbarligen mercke, huad hand haffde i sinde. Hand drog met vdslagen Fane oc Fornick til Stranden, men Kong Knud befryctede, at der skulde veret sig for haanden met det meget Folck. Thi vilde hand icke giøre Landgang met sit Folck, men lagde vd igien fra Landet, oc drog fortørnet paa Erckebiscopen strax tilbage til Sieland. Saa spilte Lycken deris hemelige oplagd raad, met en ringe oc falsk mistancke.

Falsk anslag lyckis icke.

Kong Suend fanger Erckebiscopen.

Kong Suend kom fra Stranden, offueruant oc fangede hannem. Oc efterdi de vaar intet Taarn ved haanden, lod hand hannem hensætte offuerst paa Huelningen vdi Domkircken i Lund. Men fordi at Kongen fryctede for Kirckens band, gaff hand hannem snarligen løs, oc begaffuede hannem met en skøn Lands by, oc en stor part aff Boringholm, paa det at Venskabet skulde io vere trygt oc wryggeligt imellem dennem.

Kong Suend offueruinder Kong Knud ved Slangetorp. Aar 1149.

Siden drog Kong Suend vden Erckebiscopens methielp til Sieland, oc slogis met sin vederpart ved en Lands by Slangerup, oc blef mange paa begge sider aff deris Folck paa Valstæden. Kong Knud maatte rømme til Jutland, oc Kong Suend drog der fra tilbage igien til Skaane met pris oc seyruinding.

Allmindelig Krig oc Vdbud imod Christendoms Fiender vdi Europa.

Samme Aar oc dage sende Paffuen Bud oc Breff, til alle de nemmiste Christne Førster vdi gantske Europa, bød oc bad, at de skulde ryste sig, aff yderste mact oc formue, imod Christendoms Fiender, oc imod dem som laae hannem næst ved haanden, paa det at Hedenske guds dyrckere oc andre Wchristne skulde icke met tiden fange Herredømme, Mact, met Vold oc Tiranni offuer Christendomet. Da paa det Danske mend skulde icke findis de seeniste eller forsømmeligste, oc tage mere vare paa deris egen indbyrdis Wenighed, end acte paa Christendoms fiender oc vaade, lode de skere sig de hellige Pillegrims tegn paa deris Klæder, og rystede sig effter Paffuens bud oc begering.

Nød forliger wuenner.

Disse tuende Herrer Knud oc Suend, giorde fordrag oc stillede, oc gaffue huer anden indbyrdis Gissel, paa det de kunde diss tryggere Krig imod Christendoms fiender, deris Genboer vdi Venden. Thi de vd met samlede mact til lige. Juderne fulde Knud. De aff Hertugen

Slesi

esuig oc Holsten fulde Suend. De andre aff Sieland oc Skone
ge effter, oc lagde huer ind vdi Fiendernis Haffn, lige som de komme
n oc haffde rom.

Paa den anden side møtte Saxerne oc den tydske Hær, som effter ved-
m forplictelse, droge ind i Venden paa deris side, at tuinge Fiender-
Siden forsamlede sig begge Hær (vndertagen nogle faa Danske,
i vaactede paa Skibene) oc belagde den Stad Dobin, som i de dage
r meget naffnkundig aff sit Sørøffueri. Der Rylenderne for-
nme at der vaare saa faa folck hos de Danskis Skib, giorde de sig
t at indtage dennem, oc offuerfulde Skoningerne som laae næst
haanden, saa at de bleffue der alle slagne huer oc en paa det næste.
vor aff Juderne glæddis, saa langt vaar fra, at de haffde forgæt
is gamle hiemfødde Had oc indlendiske Trædte, oc vilde vndsætte deris
ndmend oc Krigs Staalbrødre. Sielden vdrettis noget samdrec-
igen vdi allmindelighed paa Rigens bæste, aff dem som bære hemelig
serdelis Had imod huer andre.

Dobin vdi Venden beleggis.

Den fornemiste Konsk Adel bliffuer slagen aff Ryboerne.

Biscop Ascer aff Roskilde, som haffde befalning offuer floden vdi
ngens frauærelse rømte aff Veyen met en Kiøbmands Baad. Hand
lod oc forskrecket dennem, huilcke hand skulde giffuet Trøst, Mod,
dp oc en god Dristig effterfiun oc Exempel imod Fienderne. Skonin-
ne bunde deris Skib tilsammen, at de fryctactige skulde icke vndfly fra
en, men der Fienderne bleffue dennem for stercke, løsnede de Kablene
bleffue en part slagne oc en part drucknede. Rylenderne brugte tuen-
snedige paafund imod de Danske. Først effterdi de vaare icke selff
stercke paa Folck, at de kunde besætte alle de store Skib som de for øff-
, da lagde de Fiendernis Skib ind iblant deris egne, oc tieldede offuer
nem, ligeruis som de haffde veret besætte oc bemandede met gaat Krigs-
k. Dernæst lagde de vd om Natte tide met nogle skib, oc droge saa
de om Morgenen ind igien til deris Flode, at de skulde siunis, ligeruis
i de haffde faaet ferskt Folck oc vndsætning fra Ryland. Men der de
oc ideligen brugte dette, merckte mand dennem, at saadant skeede icken
optenckt Treedskhed, allene for en siun skyld. De Danske tøffuede oc-
icke met det lengste, før end de offuergaffue Bestoldingen, oc sloge Ry-
boerne paa fluct, endog mand neppeligen kunde end da vel røre sig ved
ffnen for de dødis Kroppe, som fløde der alleuegne omkring vdi
ffuit.

Ryboens snedighed.

Kong Knud vilde da opladet sit Skib for Kong Suend, som haff-
mist sit eget, men hand mistenckte hans selffuillige tilbud, oc torde icke
driste sig paa sin gamle wuens Skib, for den skade oc affbreck, som hand
fo lidt baade paa sine egne Folck oc Skib. Thi drog hand skyn-
ben deden til Slesuig, oc strax derfra til Sieland, oc lod Roskilde By
ffe met volde oc graffuer. Hand satte Ebbe Skialmesson til Høff-
mand offuer Staden, oc drog siden selff offuer til Skone.

Fiende gaffue ingen gaffue.

Roskilde befestis.

Kong

Kong Knud mente, at det kom hannem vel til maade, at Skonnin gerne finge denne skade vdi Venden, oc Kong Suends mact vaar nu di mindre at giøre hannem modstand. Hand duelde icke lenge vdi Judland før end hand gaff sig offuer til Sieland, som end da holt paa begge hender paa det at hand kunde først indtage Landet, oc hans vederpart skulde icke diss imellem stercke sig paa ny. Men der Kongen spurde, at Ebbe Skialmes søn tillucte Roskilde porte for hannem oc hans Folck, fremsende hand en ved naffn Saane, som vaar kaadmundet oc wforstandig, at hand skulde opeske Byen aff Ebbe. Der Saane kom for Porten, brugte hand alle haande lystige Hoffuerck met sin Hest, oc begynte paa det sidste at fremsætte sin Herris begering met mange stattelige ord oc lang prectig tale. Ebbe Skialmessøn opholt hannem met faure ord, ligeruis som hand vilde opladde Byen for hans Herre, oc vdsende dissimellem nogle raske vnge Karle, som skulde gribe hannem. En aff dennem kom saa nær, at hand fick fat Haand vdi Tøylen paa Hesten, oc holt hannem indtil de andre komme bag paa hannem, sloge Hesten oc førde hannem fangen met sig ind i Byen. Der bleff hand lagd vdi Fengsel, indtil Kong Suend kom til Byen, oc lod vdstinge begge hans Øyen, oc lærde hannem at tale forsiunligere met sine Fiender en anden tid.

Det er icke gaat at forsømme lycken oc Leilighed en.

Kaadmundhed met wforstand.

Faure ord fryde daarer.

Fledighed straffis.

Kong Knud drog da til bage til Jutland, oc der hand saa sig bedre leilighed, lagde hand kaart tid her effter, ind vdi Issefiord, oc indtog Roskilde wforuarendis, oc sætte Ild paa Ebbe Skialmessøns gaard, som vaar rømt for hannem til Kong Suend. Sielandsfarene vaare hannem saa villige, at de giorde hannem selffuillige tilføring oc almindelig giengærd, at hand for bryst paa Fetalie oc vnderholding til sit Folck, skulde icke nødis til at drage igien fra dennem. Det samme giorde Skonningerne paa den anden side mod Kong Suend, oc kappedis saaledis en tid lang met huer andre indtil nogle aff det ypperste Judske Riderskab, gaffue sig met tuende Skib til Kong Suend, oc hand rystede sig met Erckebiscopens hielp, drog offuer til Sieland, oc tilbød Kong Knud it Slag ved Thorstrup. Der fik Kong Suend i den første dræbning slagen paa fluct, met en part aff hans blødhiertige Folck, men de andre toge Mands hierte til sig, oc vant den Seir, som hand huercken selff torde fortøffue eller forhaabe. Kong Knud holt til en side, effter sine Høffuitzmends raad, oc vaar icke selff vdi Slaget. Huad heller de det giorde for hans Vngdoms skyld, eller at de vilde icke sætte hans Liff vdi vaade oc fare, kand ieg icke sige for vist.

Kong Knud indtager Roskilde.

Kong Knud offueruindis anden gang i Sieland ved Thorstrup Aar 1150.

Valdemar giffuer sig til Kong Suend.

Valdemar Sant Knud Hertugis søn, vaar nu først saa vaaren oc selffraadig, at hand kunde lade sig bruge i Krig oc Aarlog. Hand lod hemelig affuend ved Kong Knud, for hans Faders skyld, som ihielslog hans Fader, oc gaff sig der faare vdi Kong Suends Hofftieniste, huilcket gaff Kong Suend stor yndist oc bistand aff den menige mand. Valdemar feidede hart met Knud, Henrich Skattelers søn, om Hertugdømmet Slesuig, som Kong Suend hafde forlent hannem, saa at der vaar icke nogen træte oc wenighed imellem deñem om denne ringe Forlenning, end der vaar imellem begge Kongerne om Danmarckis Krone. Indtil paa det sidste, i

Trædte om Hertugdømmet Slesuig.

Kn

Knud, som vaar mere talendis i Ord, end dydig oc from vdi Leffnet, maatte vige for Hertug Valdemar.

Kong Suends mact styrckedis dagligen io mere oc mere, huor faare hand drog offuer til Fyn, oc haffde i sinde at gieste sin vederpart, der som icke en fredløs Mand, ved naffn Ethler, haffde taget hannem met ord, oc raadt hannem at føre Krig paa Holsten, oc der tilsagd hannem Baade oc Espinger, saa mange som behoff giordis, at offuer føre hans Folck. Thi Fienderne haffde opbrudt oc kast Broen. Der hand kom til Iderens, fant hand ickon tuende Espinger for sig, aff Ethlers forsømmelse, oc vilde alligeuel strax giffuet sig selff offuer Vandet paa den ene, der som hans gode Mend, haffde icke raad hannem, at hand icke skulde giffuet sig saa ydderligen vdi fare, men lade en part aff Folcket drage først offuer, at forfare hvad Fienderne vilde begynde oc angribe. Thi de mistenckte, at der vaar lagd it stort tal Folck paa en hemelig ort, som varede paa dem, naar de haffue offuersætte til den anden side. Huilcket befands ocsaa siden vdi Sandhed. Thi der Holsterne fornomme, at der vaar offuersæt saa mange aff Kong Suends folck, som de kunde vel bestaa, da gaffue de sig først frem vdaff Skouen, oc ihielsloge eller fangede, huilcke de kunde offuerkomme. Dog vorde sig de Danske mandelige effter denne tids leilighed. Deris Herre vaar paa den anden side, oc de vaare saa beklemte, at de huercken kunde fly, eller faa vndsætning aff deris Metbrødre. De som styrede Espingerne, torde huercken legge til det ene eller det andet Land, men bande sig mit paa Vandet hos nogle Pæle, saa at ingen haffde noget gaat aff dennem. Der faare maatte nu Kong Suend paa denne tid drage tilbage til Skaane, at stercke sig paa ny, oc torde icke møde vdi Marcken imod Kong Knud, huilcken da vaar sterck, baade paa Folck oc anden god krigs forsiun, som Juderne tilførde hannem saa rundeligen, som den Sielandske almue giorde tilforn.

Kong Suend fører Krig vdi Holsten.

Tredsk anslag.

Paart tid her effter, der Kong Suend haffde randzonet sit Folck fra Holsterne, da drog hand atter offuer til Fyn, oc haffde actet sig imod Kong Knud, der som hand icke haffde faaet Tidende paa veyen om Ebbe Skialmessøns død oc affgang. Thi hand bleff der aff saare bedrøffuet, oc gang strax til bage til Sieland met sin gantske mact, at lade hannem hederligen begraffue. Ebbe vaar Kongens beste oc næste Ven, oc Kongen bestillede intet, huercken vdi Dom eller Rættergang, vdi Fred eller Feide tid, vdi Lius eller Løn, at hand io tilforn raadførde sig met hannem.

Kong Suend forhindris anden gang at drage imod Kong Knud.

Ebbe Skialmesson døer.

Der Kong Suend haffde beskicket Ebbe Skialmesson sin Jordefærd, oc vdsørget for hannem, giorde hand tredie gang færdig, oc drog hannem Fyn ind vdi Judland, oc lockede de Viborge Borgere til sig, met Frihed fra all Kongelig skat oc Tynge, som hand da loffuede oc tilsagde hannem. Kong Knud mødte hannem met en stor Hær, som hand haffde forsamlet, baade Øster oc Vester vdi Riget, oc haffde vden tuil denne tid Seier, der som icke nogle aff hans ypperste Mend haffde raadet hannem, at hand skulde lade sit Folck vere altsammen til Fods. Thi

Daarligt anslag.

de haffde forfaret vdi de formere Krig oc Slactninger, at Almuen flyd oc vndrende at Marcken, om de haffde karske Heste, naar der vancked Hug aff Fienderne. Der met afflagde Kong Knud sit Reisig tyg, vnder tagne nogle faa, som hand beholt hos sig selff mit vdi hoben. Kong Suend fryctede met det første, men der hand saa, at Kong Knud haffde baret sig sine Rytere, da fick hand stort Haab oc Mod, oc paa det hannem skulde oc icke vederfaris, det som hans Fiender befryctede, da bød hand de Viborge Rytter stige fra deris Heste, oc forbytte sig vnder Skytterne oc det andet Fodfolck, som brugte Staffflynger, Steene oc saadan haandløse Vaaben oc Verie, at Fodfolcket skulde dræbe imod Fodfolcket paa den anden side. Siden skilte hand sit Reisig tyg vdi tuende parter, oc sætte den ene paa den høyre, oc den anden paa den venstre side hos Fodfolcket, at hand der met kunde omringe Fienderne, oc angribe dem baade bag oc paa siderne, naar de komme til dræbning. At hand saaledis skulde sla sin Slactordning, det lærde Hertug Valdemar hannem, som vaar end da liden oc ringe vdi Aar oc Alder, men storraadig oc mandelig vdi hu oc hierte.

Kong Knud oc Kong Suend giøre deris Slactordning imod huer andre.

Valdemars Loff.

Der Kong Knud formerckte aff Fiendernis Slactordning, at de haffde i sinde, at dræbe ind paa hannem, paa tuende stæder til lige, da tenkte hand huorledis hand kunde best faare komme deris suigefulde Anslag. Hand søgte brystgengs hasteligen ind imod Kong Suends fodfolck met sin gantske Hær, oc slog ihiel oc nedtraadde for fode huer som de hannem kom me næst for haanden. Hand haffde da noget nær trengd Fienderne, oc forhinderet dem fremgang met deris anslag, men Lycken vaar hannem da for tilforn wblid oc affgunstig. Kong Suend omringede hannem met sin Ryter, som førre bleff oplagd, oc kom paa hans Reise tyg, som vaare i Bagholdet, at Folcket skulde icke giffue sig paa fluct, som de ellers pleiede at giøre.

Det Slag som stod imellem kong Suend oc Kong Knud ved Viborg.

Der Kong Knud dette saa, vende hand sin Hær, offuergaff Fodfolcket, oc beridde sig at tage imod Ryterne paa alle sider. Kong Suend vaar da stedt vdi stor Banghed oc Mistrøstighed, oc torde icke holde ved, men standende Strid, men giorde her oc der Indfald, huor hand kunde, at øffue Fienderne, at de bleffue forsmectede aff Brynde oc Hede. Beder derligen sætte hand fast effter dennem, som gaffue sig formeget dristelig fra Adelhoben, at skermysse met dennem. Der met dreff hand det vijt, at Kong Knuds folck, løbe saa lenge hid oc did, frem oc tilbage, at bleffue trætte, oc imod all Krigs brug, sætte sig ned at huile. Oc effterdi haffde huercken styrcke til at giøre Fienderne imodstand, ey heller at giøre sig paa fluct, oc rømme aff Marcken for dennem, da bleffue de endrectelig gen til sinds, at begiffue sig ind vdi Viborge by, oc bruge deris Fiendehus (som de tilforn haffde slaget paa fluct) til vndsætning oc beskerm. Thi hølde de sig imod Byen, oc vigte dog icke aff deris Slactordning, haffde beskicket nogle vdi Baghæren, som skulde tage imod Fienderne, til de komme i deris Behold. Saaledis giffuer offte Nød oc Raad oc Mod, der som mindst foruentis.

Kong Suend tager Kong Knud met fordeel.

Nød giffuer raad oc mod.

Iblant andre Danske Mend, som her lode see deris dristighed, vaar en duelig Krigs mand, iblant Kong Suends hob, ved naffn Barcke. Hand gaff sig saa nær ind paa sine Fiender, at de omringede hannem, oc hand allene lang tid vorde sig mandeligen imod mange. Oc paa det sidste, der Sueden rand hannem saa offuerflødeligen vnder Øyne, at hand kunde huercken giøre forskeel paa Frynt eller Fremmet, kaste hand sin Skiold fra sig, oc greb en stor Øxe vdi begge Hender, oc hug omkring sig paa alle dem som komme for hans Haand, huad heller de vaare aff hans egne Stalbrødre eller Fienderne. Barckis mandom.

Der Valdemar bleff dette var, tenckte hand paa det gamle Venskaff oc Kundskaff, som vaar imellem Barcke oc hannem, oc tog der faare sin Hest met Sporene, red til hannem, at vndsætte hans Liff. Barcke meente, at Valdemar haffde veret hans Fiende, oc søgte fast ind vnd hannem met sin Øxe. Men Valdemar tog hannem met fordeel, oc stiø hannem saa hart paa sine Skuldre met sin Suerds klod, at Øxen fiø hannem aff Haanden. Barcke stod hannem fast imod, oc vilde end da videre veret i færd met Fienderne, saa at Valdemar haffde nock at skiffe met hannem, før end hand fick hannem met sig, oc frelste hans Liff. Oc der hand nu besindede sig, oc kiende Valdemar sin gode Ven, sagde hand til hannem: Gierne vil ieg følge dig, Valdemar suorne Ven oc Stalbroder, men dog met dette vilkaar, at ieg icke som en anden Fange, skal løbe met spaat oc spee, effter din Hestis rumpe. Trygt oc fast venskaff.

Imissimellem flyde Kong Knuds hær ind vdi Viborig. En part skiulte sig der vdi Husene, en part skyndede sig igiennem Gaderne vd at Byen paa den anden side, iblant huilcke ocsaa Kong Knud selff vndkom paa en hest, igiennem it saare sneffuert stræde. De som bleffue tilstede vdi Byen, bleffue allesammen fangne, oc indførde vdi en Kircke til Spectackel. Der dragen gick ind met Biscop Helias aff Ribe, at besee dennem, sagde Biscopen til hannem: Herre, her bør eders Maiestat at skicke sig som en god Huusgaards mand, huilcken der oprycker oc vdluger de vilde oc vnytteligt Urther, paa det at de gode kunde faa diss bedre fremgang. Huilcke ord maa vel noget grofft at vere sagd, men der som nogen grandsker dennem mandeligen, da skal hand finde der dyb forstand, oc meget sagd met faa ord. Biscop Helias aff Ribe raader Kong Suend it gaat raad. Meget sagd met faa ord.

Der som Kong Suend haffde fuld dette raad, da skulde hans vederpart inmanage giort hannem effter denne dag, Men hans metgiffne fromhed vaar større, end at hand vilde fare frem met disse sine Fiender, effter hand haffde vel ræt oc mact vdi Haanden. Hand lod en part løs for ingen Penninge, oc tog aff en part deris Eed oc Forplictelse, oc lod dem ikkun fare vdi deris fri Behold. Hand tog ocsaa Handfestning aff nogle at gaffue sig vdi hans Tieniste, oc lod aldelis ingen affliffue, vndertagende arge berømte Skalcke oc Misdedere, huilcke hand lod halshugge for den Aarsage, at de lode sig bruge vdi Krig imod hannem, men det den ene haffde veret en Skourøffuere, oc den anden haffde staalet uskyldeligen paa en sin egen fordoms gode Ven, oc slaget hannem i hans egen hand laa oc soff. Haffde Kong Suend ladet den samme Dom Kong Suends fromhed.

gaa offuer en stor part aff de andre, da haffde de icke betalet hannem sa snarligen met stor Wtacknemelighed, oc begiffuet sig atter vdi deri gamle Herris Kong Knuds tieniste. Kong Knud flyde met stor hast til Aalborg, gaff sig der til Skibs, oc lod sig offuersætte til Nyløse, oc bleff der nogen tid lang hos sin Stifffader Konge Suercke, som haffde taget hans Moder til ecte, effter at hans Fader Kong Magnus vaar slagen oc omkommen.

Kong Knud flyer ind i Suerige.

VDI disse dage vaar de Danskis mact meget forringet oc forknuset, baade for denne induaartis Landfeide, oc det vduaartis Sørøffueri, for hues skyld Kong Suend lod offte, men met liden Lycke, angribe de Vendiske Søstæder. Thi hand vaar vel meget fyrig oc fremfusende, naar hand sætte første gang ind imod sine Fiender, men lod modet snarligen falde paa sig igien, saa at naarsomheldst mand skulde rygge sig noget tilbage for Fienderne, da skyndede hand sig saa hasteligen paa Hiemueyen, som den der flyer for sine Fiender, oc actede aldelis intet, huorledis det gik hans Folck, naar hand kom ellers selff først aff Røgen. Huilcken Kongens Blødhiertighed, gaff Venderne saa stort mod oc dristighed, at de offte affsloge hannem hans Krigs folck paa deris Hiemfærd. Samme dage befestede hand Viborg met en Vold, oc forøgte Indbyggernis Fri hed met skøne ny Priuilegie oc Indkom, paa det at hand kunde haffue diss tryggere tilfluct did, naar hannem trengde.

Kong Suends fyrighed.

Kong Suends Blødhiertighed.

Viborg befestis met Vold.

Dissimellem fortøffuede endnu Kong Knud vdi Suerige hos sin Stiff fader, huilcken da begynte saa meget at kedis ved hannem, som hand aff begyndelsen faffnede met lyst hans Tilkommelse, saa at Kong Knud nøddis til at selie oc affhende sig sit Arffuegods der i Riget, oc forskaffe sig selff, hues hannem vaar fornøden til daglig vnderholding. Thi der er intet Folck vnder Solen, som er mere redbaan at tage imod Vilendinge, oc snarligere at forskiude dennem igien, end de Suenske. Kong Suercke haffde en Søn ved naffn Hans, huilcken vaar vel en skickelig vnger Herre, men haffde denne onde lyde, at hand vaar wbesindig i sine ord oc tale, met megen groff skemt oc spaat at tildricke andre. Hand dichtede en haanlig Vise om Kong Knud, oc vdi Sang vijs faare kaste hannem met spaatske Gloser sin Vanlycke, och saa gaat som skeldede denne fortige blufærdige Giest, ligeruis som hand skulde icke holdet sig saa manderlig vdi denne sidste Slacting, som en ærlig oc duelig Krigs mand burde.

Kong Suercke kedis ved Kong Knud.

Hans Kong Suerckis Søn spaatter Kong Knud.

Dette fortrød Kong Knud saa haardeligen, at hand strax rystede sig met Skib oc Prouiant, oc gaff sig ind i Polen, i denne mening, at hand skulde faaet nogen vndsætning aff Kongen sin Moderbroder. Men det gick hannem icke meget bedre her end vdi Suerige. Thi Kongens yngre Brødre haffde nyligen fordreffuet hannem aff Riget, oc meente nu at faare at Kong Knud vaar kommen her ind i Landet, at søge Arff oc Ret eller oc en part aff Riget, paa sin Moderne vegne. Thi toge de hannem vel til sig, men torde icke lade hannem drage ind vdi nogen fast By eller

Kong Vladislaus aff Polen vddriffuis.

andre

Befestning. Paa det sidste der de saae ocsaa surt paa hannem, iste sig aldelis wmilde oc wfryntlige imod hannem, langt anderle- nd dennem burde mod saadan en vdlendig Herre, som end ocsaa vaar egen nær Blodsforuant, da skyndede hand sig deden, hen ind i Saxen rtug Henrick. Der fant hand lige saa megen Trøst, som hand fick vdi Suerige oc Polen, oc begaff sig der faare fremdelis til Biscop ig aff Hamborg, som vaar da fortørnet paa de Danske, fordi at de nu selff forhuerffuet sig en Erckebiscop, oc vndraget sig fra hans Jurisdiction oc Herredom. Hand tog alligeuel venligen mod Knud, oc tilsagde hannem vndsætning oc bistand imod hans Fien- Paa denne tilsagn lod Kong Knud forfare ved it hemeligt Bud, dis hans gamle Tienere vaare til sinds mod hannem. Oc der hand n, at de vaare alle redbaane at afftræde fra Suend til hannem, fick Mod oc Hierte, oc drog strax ind vdi Judland, oc fant vdi Sandhed roskaff, som de lode hannem forkynde oc bebude. Thi huercken vaar Suends fromhed saa stor, ey heller deris Eedsuorne forplictelse saa y noget Pant eller Gissel saa kiert, at de io met det allerførste ginge Knud til haande.

Biscop Hartuig aff Hamborg vndsetter Kong Knud.

r Kong Suend fick disse hastige Tidende, om Kong Knud, oc vaar nnem icke saa sterck, at hand torde møtte hannem vdi Marcken, gaff hand sig ind vdi Viborg, som hand nyligen hafde la- feste, oc gaff skøling offuer alle deris Gods oc Bohaff, som vaare nde fra hannem til Knud, oc lod det indføre vdi Byen til sin Vnder- g, oc sit Folck til Besolding. Men Kong Knud torde icke drage yen, at belegge hannem, for den Vanlyckis skyld, som hannem ve- is sidste gang paa denne stæd. Thi slog hand sin Leire it gaat Skiff- Byen, oc actede saaledis at tuinge sine Fiender, met Hungers nød, de enten skammeligen flyde eller gaffue sig met wlige fordeel vd til nde Strid. Der met forsaa Kong Knud skantzen, oc racte Kong d den Seier, som hand hafde nu selff imellem Henderne. Thi anden skade som hannem tilslogs vdi denne Forhaling, vaar ocsaa at en naffnkundig Høffuitzmand som hed Brun, huilcken hafde nnem ind aff Saxen, tog orloff aff hannem, oc drog bort met en ff Folcket, oc lagde sig ind vdi Ribe. Huad heller at hand giorde det aff Suends indskud for gammel Kundskaff skyld, eller ocsaa at han- ngledis der ved at Krigen gick icke for sig, det kand ieg icke sige ist.

Kong Suend leger sig ind i Viborg.

Brun flyer fra Kong Knud.

Kong Suends Prouiant gick nu fast paa grund, saa at hand for- he sig icke lenger at kunde holde Byen, oc forhale tiden, men maat- endeligen forsøge sin Fiende, oc voge noget imod hannem. Thi nd sig en Afften hemeligen vdaff Byen, oc reiste den gantske Nat nn, oc kom wforuarendis paa Fiendernis leire, som de aarle om nnen hørde Messe offuer all Leyren. Der met bleff en stor for- sse blant Folcket, oc lige som huer greb til finde, oc saa sig leilighed, nen flyde hand, eller greb til Værie oc giorde Værn.

Kong Suend forrasker Kong Knud.

Der vaar en Aa imellem dennem, liden i sig selff, men siden stor oc naffnkundig aff dette slag. Den vaar alleuegne huelinde dyb, vden paa en stæd, som mand kunde ride offuer, huilcket Kong Knuds Folck alene viste, oc Kong Suends folck der faare lidde stor affbreck, som i det første angrib gaffue sig hasteligen her vdi, indtil de bleffue vise aff deris egen skade, oc maatte skermysse paa denne side Aaen, imod deris Fiender, met Buer, Stagslynger, oc saadanne haandløse Verie. Men de Sachsiske Ryter, som vaare hos Kong Knud, kunde icke holde sig, at de io vilde lade see deris Mandom, oc gaffue sig der faare vdi Aaen, som Vadstæden vaar, at de io endeligen maatte komme i færd met deris Fiender.

Dette Slag stod Aar efter Guds byrd 1151.

Hertug Valdemars Mandom oc Dristighed.

Der Hertug Valdemar formerckte, at Aaen vaar der noget grund, tøffuede hand icke lenge, før end hand tog sin Hest met Sporerne, gaff sig vdi Vandet, oc mandeligen støtte sit Glaffuend i tu paa en aff de Tydske Reisiner. De sætte ocsaa fast ind mod hañem igien, ia fire støtte met deris Glaffuende paa hañem til lige, saa hart at hans Hest oplø̃fftedis høyt i veiret met de fremmeste, oc bleff staaendis paa de effterste Been met hannem. Dog falt Valdemar icke aff Sadelen, thi hand vaar en mectig god Ryter oc viste saare vel at besidde oc regere en Hest. Det femte Glaffuend blef sidendis vdi Mundstycket paa hans Hielm, oc det slog hand fra sig met det stycke som hand beholt vdi Haanden aff sit eget Glaffuend. Saaledes trengde hand sig først offuer Aaen, oc stridde saa lenge met nogle faa sine Stallbrødre, imod Fiendernis gantske mact, indtil Kong Suend oc uerkom met den gantske Hær til vndsætning, oc fick it vist mod oc hold ved hannem, at dette denne dag skulde vinde Seier oc beholde Marcken.

Kong Knuds Folck flyer.

Strax gaffue Kong Knuds folck sig paa fluct, thi de haffde nu saa ofte tilforn forsøgt Vedermod oc Wlycke, at Hiertet nu altid bæfuede oc skelffuede vdi dennem, saa de torde icke holde deris Vederpart fod, men see dem vredeligen en gang vnder Øyne, men huer som hand vaar rasch tog Foden i Haanden, oc vende Ryggen oc Racken did som hand skulde vende Brystet oc Panden. De Sachser, som vaare gantske vel vante i Rytteri, de vende offte tilbage imod Kong Suend, oc flyde saaledis, at de icke brøde deris Orden. En besynderlig god Ryter iblant dennem hed naffn Folrad, bleff da slagen, oc haffde gierne ladet sig tage til fange, som nogen ellers haffde tord bønhørt hannem. Thi Kong Suendes folck haffde oplagd indbyrdis vnder sig selff, at de aldrig vilde spare en aff de Fiender, som de kunde offuerkomme, for den had som de bare ved de Sachser, oc mest for det Wtroskaff, som de befunde vdi deris egne Landsmænd, huilcke de tilforn haffde skenckt deris Liff.

Folrad en god Ryter aff Saxen.

Der de Ribere spurde disse Tidende, at Kong Suend haffde vundet det Marcken, oc Kong Knud vaar rømt ind i Saxen, da fangede de en Brun, oc forsende hannem til Kong Suend, paa det de der met kunde milde hans hu oc hierte mod sig. Kong Suend holt hannem en tid hos sig, oc siden begaffuede hannem, oc lod hannem fare hiem igen. Huilcket vaar hannem Aarsage til stor mistancke, ia endeligen ogsaa hans død oc forderffuelse. Thi mange aff hans Landmend, som de mist deris Frender oc Venner vdi denne Strid, de trode for vist, at

Brun giffuis løs aff Kong Suend.

hafde ladet sig vnderkiøbe aff Kong Suend, til at forraadde sine Krigsbrødre, i det hand forlod dennem, och saa gaat som offrede dem paa Slactebencken, mit i deris Fienders hender. De kaldede hannem i Dom oc Rættergang oc anklagede hannem hart for saadant Forræderi, men hand lagde sig Sagen fra met hefftig beuisning, huor faare de paa det sidste, der de kunde ingen anden fremgang faa met hannem, ginge hannem hemeligen effter, indtil de skilde hannem ved Liffuet.

Brun bliffuer mistenckt anklagt oc slagen.

Efter at Kong Suend hafde nu saaledis fordreffuet Kong Knud, oc mente sig nu at vere aldelis tryg for all induaartis Feide, da lagde hand sig flitteligen effter, at ocsaa affuerie oc imodstaa hues vdlendiske Feide Riget kunde paaføris. Hand bygde alleuegne paa Vdøer oc ved Stranden atskillige skøne Befestninger, der som Landsens beste beleilighed fandtes oc ansaais. Iblant andre lod hand opsætte tuende besynderlige Slot, den ene vdi Fyn, oc det andet vdi Sieland, hart vd met Haffuet, til at Rigens vndersaatte skulde haffue deris tilfluct, oc giøre der vdaff skiøn oc vdfald imod Sørøffuere, naar behoff giordis. Dog vil mand sige, at de Vender haffue indtaget oc nedbrut dennem begge. Thi Kong Suend førde stor Krig met dennem vdi sin tid, oc giorde en gang vdi Fyn voldigt Mord paa dennem, at hans Krigsfolck arbeidede met saa stor beskiæring at ihielsla dennem, at deris Vaaben oc Verie sleed icke alleniste Huset, men ocsaa helfften aff det inderste haarde Kiød vd aff deris Hender.

Maa vel skee paa Sproe oc Samsø etc.

Rand skee Nyborg oc Kaarssør eller Skelfiskøre.

Stort mord oc mandfald.

Di disse samme dage, optoge oc begynte nogle Danske Søfarne mend, ved Roskilde fiord, it nyt Orden oc Forbund, at drage vd paa deris egen Land, imod de mange oc atskillige Sørøffuere, som da alleuegne søgte kring, at røffue oc tage paa Danmarckis strømme. Deris Høffmand vaar en ved naffn Vethemand. Deris Søræt oc Krigs Artickle vaar disse efterfølgende: Alle de Skib som de offuerkomme, oc siuntis bequemme til deris Bestilling, dennem maatte de tage Eiermanden halfpart, dog met dette vilkaar, at de skulde giffue hannem til Fract den ottende pqrt, aff hues som der met forøffredis. Før end de ginge til Skibs, lode de sig offuerhøre vdi Skrifftemaal aff Guds ords Tienere, brugte Gudos Christi Naaderis Sacramente, oc beskickede alting ligeruis som de skulde vandret fra denne Verden, meenendis sig at skulde faa diss lycke, at de tilforn hafde forligt sig met Gud. De førde aldelis indholdet inden Skibs borde met sig, vden deris nødtørfftige Vaaben, och noegen Prouiant, som deñem paa en kaart tid behoff giordis. De leffede vdi stor Sparsomelighed oc Aaruaagenhed, oc toge sig sielden anden Føder end Søffn, end den som de finge sidendis huer ved sin Aare. Naar de i sinde at giøre Landgang, da vdsende de deris Speydere i veyen for at de icke wforuarendis kom i deris Fienders hender, oc viste diss beskiæd oc huorledis de skulde sla deris sag an. Naar de søgte Haffn vnder Land, da hafde de nogle faa faar sig at besee leiligheden, før end de lagde met den gantske Flaade. Thi den fremmede oc wkiende Sømand, beskiæffet en rolig oc tryg Haffn. De slogis offte met deris fiender, oc finge ofte tilligen offuerhaand, oc seir vden blodige Fingre oc brudne Pander.

Ny Krigs ordning vdi Kong Suends tid, aff nogle Søhaner.

Søræt som disse Ny Søhaner holde.

De vaare alle lige gode vdi deris felligs Byte, oc en Styremar fick icke mere end en Baadsmand. Kom dennem nogen Christen fa re, naar de forøffrede deris Fienders Skib, da vaar deris Fromhed s stor mod deris Landmend, at de gaffue dennem Klæder, oc lode dem fa hiem til deris eget. Tu oc firesindstiue Sørøffuere Skib toge de p atskillig tid oc stæder, oc vaare dog selff aldrig sterckere end paa tu oc ti Skib i deris egen Flode. Naar de lidde nogen trang paa Vnderholdni eller Besoldning, da vdtoge de hos Borgerne hues som de behoff haff oc gaffue dennem siden helfften aff alt deris Byte igien til vederlag. Di ny Krigs ordens Brødre begynte først vdi Roskilde, som førre er sag men spreddis siden offuer gantske Sieland, at mange ocsaa aff Land byerne suore sig i Staalbroderskaff met dennem, oc at de som aff begy delsen vaare ringe, bleffue paa en kaart tid mectige oc stercke, oc vaarte d ligen, indtil saa lenge, at det gantske Land, kom til god Fred oc Roligh

Vdi midler tid begaff Kong Knud sig hiem paa veyen igien mod D marck, oc lagde sig ind met nogle faa sine Anhengere vdi lille Fr land, som ocsaa hører met omliggende Egn vnder Danmarckis kro Dette Land haffuer offuerflødelig Agger oc Eng, oc er rigt paa f Quæg, men lider stor tuang aff Haffuet, som paa den venstre side, som Landet er lagt, indbryder igiennem Digerne, oc offte offuergaar gantske Egn, oc forderffuer Korn oc Kierne, Fæ oc Quæg, Huse Folckene til lige. Thi Landet er lige ieffnt offuer alt. Det hender ocsaa offte, at saadant Haffflod optager met sig, oc hen flytter g ske Agre, som komme dennem til deele, paa hues grund de bliffue staaendis oc roedfest. De som Agrene miste, beholde i denne stæd det Vand som Haffuet haffuer ladet effter sig. Effter Haffflod f almindelig stor Fructsommelighed oc Grøde aff Jorden. Græsset v offuer alle maade høyt, oc offte findis Salt, der som det salte Va offuergaaen. Om Vinteren staaer det gantske Land, at ansee som v idelt Haff, saa at mand neppelige kand skelne oc sige, huilcket Land huilcket Vandet skal kaldis. Thi der som mand seyler om Vinteren, pløyer oc høster mand om Sommeren. Folcket er almindelige g oc hart, dog saare raskt oc behendigt met gantske Legeme. De intet om tung Rystning, oc bruge ickon smaa Skiolde oc haandlø rie. Deris Agre indlycke de met Diger, oc springe lætteligen der met deris seduanlige Pigstage, som de bære met sig vdi Haanden. Hus opbygge de høyt i Værit, meste parten aff Torff, oc er vel mue de haffue deris Ophaff oc Herkomst aff de vestre Friflender, effte haffue begge it felligs Naffn oc Sprog, oc maa vel skee haffd dr Aarsage, at opsøge sig en ny Lands ort at bygge paa, oc indtaget vaade oc mosefuld Egn, oc siden effter haanden dyrcket den, oc in mere mod Haffuet. De haffue aff Arilds tid alltid veret vnder Danske Kongers Herredom oc mact, indtil paa denne nærueren

Frijslands leilighed oc vilkaar.

Aff disse Friflender begerede Kong Knud vndsætning, oc paa kunde finde dem diff villigere, loffuede hand dennem at forminde

*

Aarlige skat oc seduanlige Landgild. Met dette forløfft drog hand denem genisten til sig, at de toge ved en tung oc besuerlig Byrde, for en ringe Belønning skyld, oc begynte strax at arbeide paa en Befestning ved Milden, der som hand skulde haffue sin tilhold oc tilfluct. Saa høyt lode de sig bekaaste en føye Frihed.

Frijslenderne vndsætte Kong Knud.

Mildeborg.

DEtte Kong Knuds anslag ryctedis met det allerførste til Danmarck. Huor faare Kong Suend giorde strax rede, oc drog til Lands imod hannem, met det Judske reisetyg, oc lagde ind for Slesuig met Skoningernis oc Sielandsfarnis Skibs flode, oc lod strax nogle aff Skibene [illegible] der fra offuer Landet, ind vdi Ideren, paa det at Fienderne skulde oc[illegible] paa denne side icke vndgaa hannem, huilcket bleff hannem dog siden til [illegible] forhindring end fordring. Siden drog hand op imod denne ny bygde [illegible], som vaar mere fast for omliggende Wføre skyld, end for den vaald, [illegible] Indbyggerne hafde opkast om hende, thi paa den ene side laa nogle [illegible] Kiær, oc paa den anden side, flød Milden, it trangt oc it stille Vand. [illegible] effterdi Kong Suend kunde icke komme til at belegge det paa alle [illegible], slog hand sin Leyre, der som hannem selff siuntis bequemmeligst. [illegible] næst lod hand hugge vdi den næste Skou nogle Knippe Rijs, met [illegible] hand actede at bro sig ind til Byen offuer dette Wføre oc omlig[illegible]de Kiær, naar hand saa sig giffuis best effne oc aarsage. Men nogle [illegible] de vnge Friislender kædtis ved at fortøffue, indtil hand kom offuer til [illegible]nem, oc sprunge der faare (effter deris art) offuer Becken til hannem, [illegible] sig paa Skiermissing met hans Folck, at de vilde lade see deris Mod [illegible]ledhed. Der met yppedis it stort Mandfald. Thi huer vilde komme [illegible] Stallbrødre til hielp, oc bleff der met saa stort tilløb, baade vdaff Ley[illegible]re aff Byen, at der lod sig oc ansee aff denne ringe Begyndelse, huad [illegible] denne gantske Krig vilde tage paa det sidste. Peder Thorstenssøn, [illegible] Kong Suends næste Raad, som kiende Friislendernis vijs oc sedua[illegible] befol strax, at huer mand skulde ryste sig, oc staa færdig vdi Leyren, [illegible] paa videre bestecd.

Kong Suends anslag.

Friislenderne falde vd imod Kong Suend.

Peder Thorstenssøns vise raad.

Dissimellem hastede Friislenderne, oc løbe daarligen mand aff Hus, [illegible]staden, i denne mening, at de vilde strax offuerilet Kongen, oc slaget [illegible] aff sin Leyre oc det gantske Land. Men de viste icke, huad Peder [illegible]stenssøn hafde bestillet deñem for it Bad. Hand rycte frem met den [illegible]ske Hær, oc tuingde dem saa hart, at de maatte begiffue sig paa fluct, [illegible] de Kiær, som før er omtalet. De Danske Reysener effterfulde [illegible] paa ferst Fod, oc broede sig frem, icke alleniste met de Rijs, som [illegible] blessue her til affhugne, men ocsaa offuer Aaen met de døde Kroppe, [illegible] de nedlagde aff dennem som de iagede for sig paa fluct.

Kong Suend slaar Frijslenderne paa fluct.

Der Kong Knud saa, at det gick saaledis til, vndrende hand aff Byen, [illegible] faa sine daglige Tienere oc Anhengere. De andre som kunde [illegible] til at fly, de søgte Byen. Huilcken bleff strax hart angreben [illegible] Suend, som mente at Kong Knud skulde veret der inde, at

mand

mand kunde fanget hannem, oc der met giort en ende paa denne langua rende Feide. Der faare gaff hand dennem huercken rast eller ro vd Byen, men baade nat oc dag, met it stiffte ferskt Folck effter det andet, tuingde dem vden all affladelse. De som vaare vdi Befestningen, haff de seet huorledis der bleff handlet met deris fangne Stallbrødre vden all Barmhiertighed, vdi den sidste Strid, oc vorde sig der faare saare man delige, effterdi de viste sig ingen Naade, at foruente aff den som de saa offte haffde fortørnet. Kongen tenckte met sig paa den anden side, at der som hand offuergaff Bestoldingen, oc fick icke Byen met en snarhed, da skulde vel de andre Landsens indbyggere, komme deris Landmend til vndsætning, Saaledis skarpede redsel huer paa sin side til mod oc hefftighed. Det vaar dennem icke nock, at de stride imod huer andre den gantske lange Dag, men de hulde ocsaa ved, den mørcke Nat igiennem, huor aff sig foraarsagede offuerfaldende Wlycke, at mand kiende icke den ene fra den anden. Oc hen de det sig, at Valdemar hørde en gang it stort Raab oc Bulder, met huilc ket hand meente, at Fienderne haffde giort vdfald, oc søgte der faare met oprect Fane did som dette Bulder vaar, oc dræbte ret tuert ind paa nogle aff sine egne Stallbrødre, huilcke lang tid haffde vord sig mandeligen i mod hannem, oc bleffue dog paa det sidste slagne vdi stor Mørckheds for seelse, aff denne modige Herre, deris egen Ven, aff huilcken de ellers maatte vel foruent sig vndsætning paa en anden stæd. Paa det sidste, der de som vaare vdi Byen, fornomme ingen vndsætning, oc finge huercken saa meget huile, at de kunde vederquege sig, heller lade deris Saar for binde, da gaffue de sig for Kongen, oc funde større Naade, end de haffde nogen tid tordt foruent sig hos hannem.

Valdemar offuerfalder sine egne Staalbrødre aff forseelse.

Iblant andre, som bleffue deelactige vdi denne Naade, befandis ocsaa sorte Plog, huilcken Kong Suend gaff løs oc lædig vdi sit Behold, end hand haffde fortient langt haardere straff, Effterdi hand tilforn wskelligen myrde hans Fader Kong Erick Emund. Der met beuiste Kongen sig en ri sindig oc retuijs Krigs herre, som icke vilde forgribe sig imod gammel lofl Krigs brug. Hand lod ocsaa alle de andre sine gamle wtro Fiender fo vden all Løn oc Bøn, oc sagde der hos, at hand skøtte huercken om saad Eed oc Ære forgætteris Fiendskaff eller Venskaff. De droge ocsaa strax deden, at opsøge Kong Knud, deris gamle Herre, Thi hand ha iblant mange Wheld, ellers denne Heldighed hos sine Anhengere, aldrig nogen aff dennem forsmaadde hannem, huad heller Verden hannem met eller imod.

Sorte Plog benaadis aff Kong Suend.

Siden paalagde Kong Suend disse Friislender, at de skulde gi hannem tu tusinde Marck, oc sætte hannem Gissel, før end hand drog dennem. Men de kunde icke end da acte deris eget beste. De ginge til daarligt Folck, oc formanede Valdemar, at hand skulde bede Konge hand vilde endnu tilstede dennem, at føre en Krig imod hannem, met vilkaar. At der som de bleffue atter slagne, da skulde de anden gang saa meget som nu tilforn. Der som Kongen kunde icke tuinge da skulde hand vnde dennem den formildelse paa deris Landgild oc

Wbesindighed.

vdg

vdgifft effter som Kong Knud haffde giort dem fortrøstning. Huad heller at de begerede saadant i denne mening at de actede at affstryge den Blussel som dem offuergick der de slogis paa fluct, eller oc at giecken stack dennem, kand ieg icke sige for vist. Thi lod oc Kong Suend sin vijsdom oc fromhed, mere regere end deris galenskab, oc sagde at dette maatte io være it vansindigt Folck, som nyligen vaar offueruundet, oc torde strax begere daarlige oc forderffuelig vilkaar, paa en ny Krig at føre imod den som haffde seyr oc mact vdi Haanden offuer dennem.

Friislendernis store Galnskaff.

Effter at Kong Knud vaar foriaget aff Frisland, som nu er fortaldt, begaff hand sig strax til Keyser Friderick, som da nyligen vaar kommen til Regementet, oc paa det hand skulde indføre hannem igien vdi Riget, tilsagde hand hannem, at hand for saadan hans velgierning, vilde samtycke at Danmarck skulde tilegnis oc vnderleggis hannem oc det Romske Rige. Keyseren som vaar en forslagen Herre, oc stod altid meget effter at formere oc vdbrede det Romske Rigis grentzer, mente at saadan god aarsage at forbedre sit Herredom, met en fremmedis affbreck oc skade, vaar ingenledis at forsømme. Lod derfaare strax Kong Suend venligen tilbiude oc tilkiende giffue, at hand haffde synderlig lyst oc begering, at tale met hannem, oc bad at hand vilde tencke paa det gamle venskaff, oc reyse vd til hannem, effterdi hans Keyserlige Maiestats vilkaar, icke tilstedde hannem, at drage ind i Danmarck. Hand vilde saadan hans vmage beholde vdi det beste, oc hannem met ydermere Herredoms titel bepryde, end hand haffde haffd indtil denne dag.

Kong Knud drager til Keiser Friderick om bistand.

Keiser Friderick locker at Kong Suend.

Endog Kong Suend haffde tient vdi Keyser Konrads Gaard, met Keyser Friderick, vdi deris vnge dage oc lige alders Aar, oc haffde offte veret paa Krigs tog, oc vdi anden omgengelse met hannem, om begaff hand sig alligeuel paa denne reyse, huercken fordi at hand troede meget dette falske Menniskis forløffte, eller at hand vilde forhaabe, at Kong Knud skulde ingen vndsætning faa aff hannem, men mesthaffor denne aarsage skyld, at hand met stor stattelighed oc Kongelig pract, vilde lade sig see alleuegne vdi Tydskland, der som da gick stort rycte oc vnde aff hans mact oc velde. Thi rystede hand sig paa det allerskønneste, saa at den gantske Keyserens Hoff, oc alle mand huorsomhelst hand lod frem, forundrede sig paa hans Kongelige forde oc metfølg.

Kong Suends daarlig æregerighed.

Til Mersborg holt Keyseren da en stor Herredage oc forsamling aff mange Tydsk Nation, did kom Kong Suend, oc bleff met det første saare ærligen faffnet, oc holden vdi stor ære oc verdighed. Men effter nogle dage bleff hand hart anklaget, oc fornam da, at der vaar noget andet i Haanden, end Keyseren haffde ladet sig høre eller mercke tilforn hannem. Paa det sidste bleff hannem obenbarligen disse vilkaar forslagen, at hand skulde giffue sig vnder Keiseren, oc Kong Knud igen giffue sig vnder hannem igien, oc anname Sieland aff hannem i Leyeningh, oc der met vere en endelige afftald sag, met hues indbyrdes Vrenighed, som her indtil haffde veret imellem dennem om Danmarcks Krone. Vilde hand icke indgaa disse Vilkaar, da actede Keiseren, at

Keiser Friderick bedrager Kong Suend.

ren at sende sin Krigs mact met Kong Knud, som enten skulde komme førre til Danmarck end Kong Suend, eller oc strax følge hannem paa Hælene. Der Kong Suend formerckte, at der vaar hart Hø for haanden at drage, at hand enten skulde beuilge, det som Keiseren vilde haffue frem, eller sætte sig selff vdi Liffs fare oc vaade, da samtyckte hand met Munden, det som hand baade vdi hu oc hierte anderledis meente. Oc paa det hand kunde haffue Aarsage at træde fra denne Handel, naar hand kom hiem vdi Riget, da vndertog hand vdi Sieland alt sit Fæderne gods, at Kong Knud skulde aldelis intet befatte sig der met i nogen maade. Huilcket ocsaa bleff hannem gierne efftergiffuet, efterdi det kom meget offuer it, met Keiser Louen. Kong Knud fordristede icke fuldeligen paa denne Contract, oc begerede der faare, at Hertug Valdemar skulde vere god for Kong Suend, at saadant skulde holdis hannem wryggeligt. Thi hand fant ingen iblant alle dennem, som da fulde Kongen, hues Myndighed oc Trofasthed hand saa vel torde fortro sin Sag, som Hertug Valdemar.

Kong Suend gaar paa Kæffue Kløer met Keiseren.

Kong Knud vil icke tro Kong Suend for end Hertug Valdemar siger god for hannem.

Hertug Valdemar kiende best Kong Suend, oc formerckte vel, at det vaar ickon en løs oc forfengelig Tro, som hand gaff Keiseren, oc vegrede sig der faare, at forloffue i denne Sag, paa det hand skulde icke siden bere ilde for en fremmedis Misgierning. Men der Kongen nødde hannem, da racte hand seenligen oc wuilligen Haanden for hannem, oc sagde dertil hos, at der som Kong Suend icke vilde holde sine Ord, da vilde hand efter denne dag aldrig vere lenger hos hannem, men giøre Kong Knud hicket oc Method imod hannem. Der met bleff alting paa denne tid endeligen beslutet, oc de begaffue sig endrecteligen met huer andre paa hiem veyen i Danmarck.

KOng Suend vaar neppeligen kommen ind offuer Rigens grenser, førend hand affærdiget strax Bud oc Breff til Keiseren, oc lod hannem opsige all den Contract oc Handel, som hand met falsk oc vaald hade tuunget hañem til, imod sin egen forløffte, at indgaa oc samtycke. Huicket endnu ingen Dansk Konge, iblant alle dennem som haffue veret hos hannem, indtil denne nærverendis dag, haffde nogen tid beuilget eller vedtaget. Der Kong Knud eskede Sieland effter forneffnde Forligelsemaade lydelse, bød hand hannem en anpart Land gods vdi Sieland, oc sagde, at hand haffde dette vdi forord met hannem, at hand skulde selff beholde de Stæderne oc Kronens Slot.

Kong Suend lader Keiseren opsige all Huldskaff oc Mandskaff.

Kong Suend vil icke holde sit Loffte.

Hertug Valdemar bleff vnderlig her ved, der Kong Knud til hannem, at hand skulde forskaffe hannem, hues hand hos Keiseren haffde veret god for den anden. Hand viste icke huad hand vilde giøre. Fordi gede hand sin Herre oc Konge, da stod det hannem icke vel. Skulde hand ocsaa gaa fra sine ord oc løffte, da vaar det hans ære oc gode rycte for. Thi fant hand paa it middel raad, oc formanede Kongen, at efterdi hand icke kunde ombære Sieland for den daglige Tilføre oc Giengerd som dennem der aff behoff giordis, at hand da vilde betencke Kong Knud, oc overlegge hannem saa meget och saa gaat, paa en anden stæd. Kongen lod

Hertug Valdemar forligger Kong Suend oc Kong Knud anden gang.

lod sig gierne sige, oc vduiste Kong Knud vederlag paa tre Stæder vdi Judland, Sieland oc Skaane, paa det at hans Herredom som vaar saaledis atskilt, skulde vere hannem diss ringere oc suagere, om hand nogen tid vilde begynde noget imod hannem. Kong Knud lod sig ocsaa her met nøye, oc begerede atter at Hertug Valdemar vilde vere god for Kongen, huilcket Kongen ocsaa begerede aff hannem, oc sagde ydermere, at der som hand icke nu holt denne Forening, da maatte de begge falde hannem fra, vden all Æris fortabelse, naarsomheldst dem lystede. Met denne Kongens tilsagn oc Hertugens forloffuelse, gaff Kong Knud sig til reds, oc tog gladeligen ved dette Magskiffte, som nu sagd er.

Kong Suends Cærferdighed.

Efter at Kong Suend vaar saaledis kommen til nogen Rolighed, meente hand, at alting vaar nu vel offuerstridt, oc begynte vdi sin Aarcke at forandre den seduanlige Hoffstick, som hassde veret her vdi Danmarckis Rige brugelig aff Arilds tid. Hand foractede de Danske Seder, som plomp oc groff Bondactighed, oc indførde aff Saxen oc andre Tydske omliggende Landskaff, ny vijs oc seduan met Klæde dract oc Skytteri, oc brugte den icke alleniste for sin Person, men lod sig ocsaa behage, at andre aff hans Hoffsindere, optoge oc brugte saadant ny Mynster met hannem. Hand lod sig oc icke nøye met den enfoldige tarffuelige oc ringe Spisning, som de Danske formere Konger hassde brugt for hannem, vdi deris Herre Køken oc Kellere, men paalagde, at mand met større Praal oc Prang, met flere oc vnderligere Rætter skulde anricte oc frem bære for hannem, at alting skulde gaa offuerflødeligen til vdi hans Gaard, det Mad oc Dricke, saa vel til vellyst som Fraadzeri oc Druckenskaff. Ligeruis som hand giorde Forandring vdi disse tuende vduaartis Stycker, saa giorde hand disligeste paa Personerne, som varede paa hans dagelige Tieniste. Hand affsætte den Danske Adel, oc fremdrog en hob ryggeløse Pynetienere oc lætfærdige Hycklere i deris stæd. Hand maatte ingen lide at sig aff Rigens yppere oc vise Mend, men forhaanede oc forskød dem fra sig, oc elskte oc opsætte hos sig i denne stæd nogle offuergiffne garstige uflaadte oc Melckmunde. Saadant lagde hand sig til stor Mandom, hand fortryckte de Graahærdige oc Gamle, oc opløffte de vnge Leckere men i Stæden, oc meente at dette stod hannem io rettelige vel, at naar det draffuels Folck fick Rigens forleninger at løbe met, sagde, at de tackede det Kongen allene, oc icke deris Byrd eller dydelige Adelskaff, at de ere der icke fødde til, oc hassde alligeuel saadan kaastelig Herregunst oc Indkom. Offuer alt dette lod hand sig oc selff slemmeligen paa sidste beslaes met Gerighed, oc berøffuede dem deris Gods oc Penge, som hassde hafft nogen fordeel aff hannem, saa at hand end oc icke lade de Faderløse, at fratage dem deris Fæderne arff effter deris Forældre. Hand holt det huercken for Skam eller Wlou, at hand giorde de Børn til Stackarle, som hassde met raad oc daad, hiulpet hannem til Kongeligt velde oc rigdom. Det angrede hannem offte, naar han hassde giort vel mod nogen, saa at hand forarmede dennem paa det sidste, som hassde lagt sig noget til gode vdi hans Tieniste, oc alligeuel

Danske Mend, Danske Seeder, Da gick det vel til.

Ny seeder indføris i Danmarck.

Træl triffuis adling forriffuis.

Kong Suends Gerighed.

Wforsynlighed er Armods Moder.

bleff hand icke selff diss rigere her offuer, men nøddis til paa det sidste, for den store daglige Hoff tæringe, at besuere den fattige Bonde, met ny oc wsæduanlig skat oc tynge. Der met miste hand alt gaat yndest oc held hos den Menige mand, at hand vende all tid oc flid, at tiene sine Hoffsinders vellyst oc offuerflødighed. Huad som Dom oc Rættergang vaar anrørendis, at mand pleiede her ind til aff Arilds tid, at skelne vdi tuil Sager met Eed oc Ære, det gaff hand i sin tid paa Kamp oc Fecteri.

Kong Suends Hoffmod.

At den som sterckist oc raskist vaar vdi Armene, vaar oc den sterckiste oc offuerlegen vdi sin Sag oc Klagemaal. Oc paa det at hans Hoffmod skulde io kiendis vdi alle maader, lod hand sig tycke, at det stod hans Ære for nær, at hand som de andre fremfarne Konger, skulde vndertiden søge oc side selff Landsting eller Herritzting. Men naar hand io endeligen skulde holde Bursprock met sine vndersaatte, da stod hand paa en saare høy stæd offuer dennem, oc affsagde dem deris Sententz oc Dom, oc lod dem der met fare vden vijdere samtale oc forhøring. Hand laa altid vdi Had oc Trætte mod Erckebiscopen aff Lund, huilcket gaff hannem dog større skade, end fordeel eller Bade.

Hans Suerckis Søns wbluelig gierning.

TIlforne er noget rørt oc talt om Hans, Kong Suerckis Søn af Suerige, huorledis hand skickede sig gantske wtilbørligen imod Kong Knud, der hand besøgte hannem oc hans Fader vdi sin vdlendighed. Denne samme Hans bedreff vdi disse dage it meget grumt oc wgudelig stycke.

Karl Hoffuitzmand vdi Halland.

Hand haffde hørt meget talis om Karls, Hoffuitzmandens af Hálland, hans Husfruis oc hans Systers (som da vaar vidue) Dårlighed oc Faurhed. Thi vactede hand en gang paa hannem, der hand drog vdaff Landet, oc strax ved hastigt indfald voldtog, oc henførde dennem begge vdaff hans Gaard, met sig ind i Suerige. Hand lod dem oc der met icke nøye, men hand handlede saa wblueligen med dem, at hand maatte skifftis til, huer anden nat, den ene effter den anden, at giøre hans slemme oc forgifftige vilie, wanseendis at den ene haffde sin ecte Hustrue bond, oc den anden vaar en from Kysker oc erlig Vidue.

Skammelig wkyskhed.

Paa det sidste der den Menige mand vdi Suerige, lastede oc forbandede saadan hans wgudelighed, sende hand dennem begge fra sig tilbage igien til Halland.

Denne spaat fortrød Kong Suend, oc tog sig faare met Krig oc Orlog, saadant vaald oc wræt at hessne paa alle Suerigis indbyggere. Men hand fick selff saa meget at skaffe met sit eget Ecteskaffs ærekrænkelse, at hannem gaffuis ingen tid til, at hessne den almindelige Land skade oc vanære, som hans vndersaatte vdi sit Ecteskaff vaar vederfaarne.

Kong Suend giorer sit Brøllup met Margreff Konrads Daatter.

Thi Hertug Konrads Daatter aff Saxen bleff hannem hiemført i Danmarck. Oc gaffuis da hende skyld aff den menige taabelige almue, at hun skulde veret Kong Suend raadgiffuere oc tilbringe at indføre de wsæduanlige skick oc forandringer vdi Riget, som foran omtalet.

Vdi

Vdi disse samme dage kom en Romsk Cardinal, ved naffn Nico-
j, fra Engelland ind i Norge, oc sætte der en Erckebiscop vdi Landet,
e nu skulde vere fri fra Erckebiscopens Herredom aff Lund, huilcken
er til dags haffde veret vndergiffne. Hand haffde ocsaa vdi fuld
oc myndig Apostoliske mact, at ville giort det samme vdi Suerige,
fordi at smaa Landene kunde icke forenis met de andre, om Perso-
eller Stæden, bleff hand fortørnet offuer deris Wenighed oc Groff-
oc dømde dem icke at vere en gang saadan herlighed værd. Thi drog
deden, oc effterdi Aarsens tid met kuld oc frost, affskreckede hannem
ryse den Vey tilbage offuer Haffuet, som hand drog ind, saa at hand
is til at drage igiennem Danmarck, da oplagde hand met sig selff,
ledis hand kunde best stille de Danskis vrede, som vaare fortørnede
hannem, for den ære oc tieniste som hand haffde beuist de Norske met
affbreck oc vden deris Minde oc tilladelse i nogen maade. Hand lod
biscop Eskild tilsige, at hand vilde giffue hannem en ny oc større
igien, oc giøre hannem til Suerigs primat, for den gamle som hand
e vdi Norge. Erckebiscopen tog gladelige met begge Hender mod
an herlighed, oc annamede siden aff hannem den kaastelige Kaabe oc
Smycke, huilcken hand fremdelis skulde antuorde fra sig, til den som
Suenske endrecteligen vdkaarede til deris Erckebiscop. Cardinalen
oc skickede ocsaa aff Apostolisk myndighed, at alle de som effter denne
valdis til Erckebiscoper vdi Suerige, skulde altid i føris Høytideli-
den viede Kaabe, som dem sendis fra Rom, aff Erckebiscopen aff
, oc vere hannem oc hans Effterkommere all Vnderdanighed oc
rlig Reuerentz plictig oc skyldig. Her paa gaff hand hannem strax
ielegie, oc loffuede at forskaffe hannem ydermere Bulle oc Confir-
vdi sin tid, vnder Sante Peders Ring oc Indsegel. Huilcket
hannem siden icke besuerligt at holde, thi der hand kom hiem til
a, bleff hand kaaren vdi Paffue Eugenij stæd, oc da giorde selff som
egerendis Herre dette sit løffte fyldist, som hand tilforne som en Legat
Tienere haffde vdloffuet. Siden er samme Priuelegie stedse oc altid
de andre hans Effterkommere stadfest, oc holdis ved lige oc mact
il paa denne dag.

Første Erckebiscop vdi Norge.

Nicolaus Cardinalis Albanensis kommer til Danmarck.

Erckebiscopen i Lund vorder Primas vdi Suerige.

Iblant andre merckelige bestilninger, som bleffue samme tid forhand-
førend Cardinalen drog her vd aff Riget, er icke at forgette den sam-
; som vaar imellem Kongen oc hannem, om den Suenske feide, som
igen da haffde for Haanden. Huilcken Cardinalen affraade han-
oc sagde at det vilde meget kaaste at drage ind i Suerige, oc vaar
ske ting at foruente vdi de magre oc fattige Land, om det end skønt
sig at indlegge der Seyr. Mand haffde imod hine høye graa
per at stride, førend mand finge Fienderne en gang at see, kunde
da tuinge dennem, huad vaar da for kaastelig eller dyrebaare Bynninge, at føre her vd met sig? Paa det sidste der Kongen vilde icke
da lade sit daarlige forsæt falde, for disse aluerlige oc vise ord, tog
hannem offuer Næsen met denne lignelse. Herre (sagde hand)

Cardinalen raader kong Suend fra den Suenske feide.

En skøn lignelse.

mig siuntis mand maa best ligne eder vdi dette stycke ved en Ederkoppe, huilcken der intet andet opiager eller forhuerffuer met sin Væff oc Garn, som hun haffuer vdspundet aff sin egen Bug oc Bryst met Liffs fare, end at hun der met griber nogle raadne, ringe Myg oc fattige Fluer. Gaff der met klarligen tilkiende, at Kongen selff maatte lignis ved denne Ederkoppe, hans Krig ved hendis Væff, oc hans Seyer ved hendis iact. Oc at dette hans hefftige Krigs forsæt oc farlige mødsommelighed oc bekaastning, vilde komme hannem til liden gaffn oc fromme.

Aarsage huorfaare kong Suend vil feide paa Suerige.

Saadane paamindelse oc raad falt icke vel i Kong Suends øre, dog beuiste hand denne værdige Fader all dyd oc ære, oc effter at hand haffde ladet hannem statteligen vdføre offuer Rigens grentzer, rystede hand sig aff gantske mact paa ny imod Suerige. Vden tuil, icke alenlige for den vanære som hans vndersaatte vaar skeedt, men mere i denne visse act oc mening, at hand vilde vnderlegge sig Suerige, effterdi hannem gaffuis der til nu saa god aarsage oc lelighed. Thi Kong Suercke var baade selff en vdleffuet oc afflagd Krigsmand, oc haffde der til met en aff gunstig oc oprørisk Almue vdi Landet hos sig, besynderlige iblant Bonderne, som nyligen haffde dræbt hans Søn Hans paa Landemode.

Biørneskindet selies førend at Biørnen er slagen.

Der faare lod Kong Suend sig tycke, lige som hand haffde seyer vdi begge Hender, saa at hand vddeelte forleninger vdi Suerige iblant sine Hoffsinder førend Krigen begyntis, oc solde Biørneskindet (som man pleier at sige) førend hand vog oc veidet Biørnen. Der fands oc tuende iblant hans gode Mend, som kiffuedis hart met huer andre, for en deelig Suensk Jomfruis skyld, huo hende skulde haffue naar Suerige var vunden. Kongen lagde sig imellem, oc mente at det stod hoff hannem huo hende maatte bekomme naar Landet vaar vundet, oc aff saade derfaare for en ræt, at den skulde faa hende til prijs, som mandelig beuiste sig vdi denne Krig, huor vdaff de toge huer stort mod til sig, oc rystede sig vdi Kap, den ene mere end den anden. Saa visse vaare de Danske da paa Suerige.

En daarlig Trætte.

Kong Suercke brender Byen førend hand seer Hæren komme.

Dissimellem befryctede sig Kong Suercke, oc sende ideligen en Bud gat effter den anden til Kong Suend, om fred. Men der Kong Suend affslog hannem all freds forhandling, begaff hand sig aff mistrøstighed hen vdi Skou oc Skiul, oc lod de Suenske selff tage imod Fienden. Kong Suend haffde da allting paa reene hender, oc strax der Vinteren (effter huilcket hand allene fortøffuede) falt paa, at alle Becke, Aaer oc Søer offuerlagdis met Jis, da reiste hand hasteligen offuer de store Gienstye ind vdi Suerige, brende oc skende for haanden først vdi Finduithe. uitheland alt hues hannem faare kom. Den menige Lands indbyggere falt hannem alleuegne til fode, oc gaff sig met alt det som de aatte i hans haand, giorde hannem tilføre oc all den tieniste, som de giøre kunde aff deris yderste formue. Der næst drog hand ind vdi Verndeland oc handlede met dem, som tilforne imod disse andre. Men der fandis alligeuel ingen, som giorde hannem i det allerringeste nogen Modstand. Det menige Folck gaff sig ind, at Skou, Moser, oc Kuer

De Suenske gaa Kong Suend til haande.

oc dø-

: døde der aff Kuld oc Frost. Stor ynck vaar at see paa, huorledis
ne fattige smaa diendis Børn døde som de hengde paa Modernis
ryst oc dide: Oc Moderne selff hen døde til lige met deris døde Børn
i deris Faffn. De Danske løbe oc icke selff ram for vden, vdi
ne wuærlig, men maatte mere tencke paa Hussly, Ild oc varme i
od Kuld oc Frost, end paa Vaaben oc Verie imod deris Fiender.
erndelænderne sanckede mod, oc hugge braader vdi Veyen, der som
ongen skulde reyse frem, indtil de kunde komme til at dagtinge met
nnem om fred oc forskonelse. Thi deris Egn omlyckis met saa høye
lipper oc dybe Dale, at ingen kand komme lætteligen til at drage dem
rbi, enten ved den høyre eller den venstre Haand.

Stor Frost oc Kuld.

Verndland vdi Suerige.

Der Kong Suend fick disse tidende at høre, stod hand strax op,
hand sad vnder Nadere, gaff sig til sin Hest, oc lod omsla vdi Ley-
at alle mand giorde rede oc fulde hannem hasteligen, til denne hul-
Det angrede hannem bitterligen at disse ringe Bønder skulde for-
hannem oc sit gantske Krigsfolck deris pass oc fremgang. Oc der
aff hans gode Mend met naffn Niels, bad hannem besinde sig, oc
forfaris huorledis om alting vaar vdi Sandhed, vende hand sig
deligen til hannem, oc sagde: Aldrig finder mand mistrøstigere
ck, end hine nygiffte mend ere. Der met kaste hannem vdi Næ-
at hand haffde giort sit Bryllup den næste dag tilforne, førend hand
f sig paa dette Taag. Niels fortørnedis aff saadant spaatteligt suar,
sin gode vilie oc paamindelse, oc sagde, at hand skulde voge det, som
ngen icke skulde tør giøre hannem effter. Betalde hannem saaledis
sin spaat, oc lod hannem høre sin egen Blødhiertighed. Huilcket
er en aarsage til hans død, som strax effterfulde. Der de komme til
veyen, stigde de fra deris Heste, oc som de vaare saa gaat som Ve-
løse vdi denne hastighed vdkomme, begynte de at storme paa deris side
od denne Braade, oc Bønderne paa den anden side at raabe om fred
forskonelse. Da gaff Niels sig mandeligen frem, at lade see sin
ighed, endog hand vaar en nygiffter Mand, oc i det som hand vil-
igdt offuer Træerne, som laae vdi Veyen for dennem, bleff hand sla-
igiennem begge sine tindinge met it Spiud, aff en iblant Bønder-
som stode høyt paa denne Braade, som paa en Mur at giøre Værn
od deris Fiender. Der met styrte hand Baglengis ned tilbage paa
veyen, oc fulde til lige mange andre met hannem, som bleffue nedslag-
met Steene, træ, oc andre Haandløse verie, saa at Kong Suend for-
da først sin egen hastighed, oc maatte for Nattens mørckhed affkalde
ret, vdi Leyren igien, oc lod allting opstaa ind til om Morgenen,
hand kunde bedre see sig faare, at angribe Fienderne.

Hulueyen i Suerige.

Nygiffte mend, mistrøstige mend.

Braader buggis for Kong Suend i Suerige.

Kong Suend angrer sin hastighed.

Om Morgenen der hand kom atter for Braaden, da fands der
som giorde hannem nogen Modstand, thi drog hand ind vdi Ver-
nd, oc strax forstreckede alle mand, saa at de suore oc ginge han-
uden Suerdslag til haande. Hand haffde da vdi sinde at vijdere

Stor frost oc kuld.

fare frem, oc indtage gantske Suerige, effterdi Lycken føyede sig saa vel i begyndelsen, effter hans forsæt, men det waffladelige store Frost giorde dem saa stort it vedermod, at baade Mand oc Hest forsmectede til lige aff Kuld oc Hungers nød. Mange som komme ridendis ind vdi Landet, maatte gaa til Fods, oc foraarsagedis at legge deris Packe paa deris Stallbrødris Heste, oc snige sig hemeligen her met tilbage ned i Skaane. Der Kong Suend dette forfarede, gaff hand strax orloff aff Leding, oc vaar selff icke den seemiste eller sidste, som kom til Danmarck.

Kong Suend nødis til at drage hiem aff Suerige.

Paa hiemveyen timdis Karl Høffuitzmanden aff Halland, met sin Broder Knud, en stor Vanlycke oc Forræderi aff de Suenske. Thi der de haffde taget Gissel oc Pant aff Fienderne, oc meente at det vaar nu klar sag oc tryghed paa begge sider, bleff hand ynckelige slagen, icke langt fra Hallands grentzer. Finduiderne indbøde hannem met sit Folck til Giestebud, oc drucke met hannem saa gaat som en gantske Nat offuer, indtil til at baade Suend oc Herre lagde sig hen vdi en stor Lade, at soffue paa en drucken side. Der de vaare vdi deris dybeste søffn, fornaglede Finduiderne Dørrene offuer dennem, oc sætte Ild paa Huset, paa alle sine Hiørner, saa at det laa noget nær helfften vdi falaske, førend at de opuaagnede, oc saae sig ret omkring. Nogle gaffue sig hasteligen imod Dørrene, effter at de haffde lenge søgt oc fundet dem, vaare de forspegrede vden til Huad skulde de nu giøre? Ilden trengde dem paa den ene side, oc Fienderne formente dem vdgang paa den anden side. Thi toge de til næste oc bedste raad som da for haanden vaar, oc vdualde den ringste aff tuende sine Vaader, oc mente, det som Sandingen vaar, at det vaar bedre at dø mandeligen, end at lade sig pinacteligen stegis oc opbrendis. De opbrød Dørrene met mact, oc sloge sig vd iblant deris Fiender, huilcke haffde vden all fordeelen for dennem, oc vden Barmhiertighed, sloge saa mange af dem som de offuerkomme. Iblant andre som her omkomme, vaare oc nogle deylige vnge Herremend, som Karl for Frendskaff skyld, haffde i sin tieniste hos sig. Dennem toge de Suenske saa nøgne, som de vaare fødte aff deris Moders liff, oc vden all metynck, met stor spaat oc ladder, drukne dem vdi Nize Aa, oc imod Christen Ræt, lode dem icke bekomme i Kirckegaard. Met saadant Bonde forræderi, bleff dette Suenske Tog forspilt, oc fick siden ingen videre fremgang.

Karl Høffuitzmanden aff Halland slais aff Finduiderne.

Aff tuende onde kaar skal det ringste vduelis.

Ynckeligt Mord.

Bøndernis oprør vdi Skaane.

KAart tid her effter begynte it stort Oprør aff menige Skaanske Almue, som forsamledis vdi Arnedal, met vebnet Haand, imod Kongens og hans Befalnings mend i Skaane. Thi det er Skaaningers art, lad mand dennem for megen wseduanlig Byrde oc Tynge paa Halsen, bøge de ney, met endrectige mod oc mact, for wret. Som det oc vel vist stæds gaar til, at naarsomheldst trældoms Aag, knappis for meget wilgen hart at Halsen, da tænker mand mest paa Frihed at kiøbe, met fornødige Vaaben oc Verie. Thi befryctede sig nu Kong Suend, at saadant Oprør skulde tage offuerhaand, oc drog der faare strax offuer til

Sielan-

Sieland til Skaane, met sit Krigs folck, paa huilcket hand saa dristeligen forlod sig, at hand gick selff vaabenløs, ind iblant Bøndernis forsamling. Men der de met vilie haffde ladet hannem ind til sig, omringede de hannem, oc raabte vdi huer anders Munde høyt oc haardeligen, met stort Klagemal offuer hannem, saa at de oc icke tilstedde hannem, at giøre sin vndskyldning, men sloge ind imod hannem met Steene, der hand opracte i sin Haand, oc begerede lyd oc stilhold aff dennem. Saa høyt stigde deris armstilde oc forbittrede Galenskaff, at de oc foractet Kongelig Maiestat. Bonde harm veed ingen maade.

Da fremtraadde Tyge Sygnessøn, en meget Velbyrdig oc velalende Mand, oc Kongens fornemiste Ven, hand bedis, oc fick lydighed aff Almuen, oc føyede sine ord oc tale, at hand forfeirede Lensmendens sag, oc giorde obenbarligen deris vndskylding, for alle de Sager, som dennem tillagdis. Almuen lod sig tage met ord, oc drog huer sin vey hiem igen eget. Men Kongen nøyedis icke, for den foract, som hannem vaar vederfaren, førend hand saa Ild oc rød Lue aff mange Lands byer, oc nogen giffuit skyling offuer gantske Skaane, ia oc affskild dem som vaare vilenckt for dette Oprør, enten ved Fiør eller Fæ. Frynt oc fremmet vaare meget actet for hannem i hans grumhed, saa at hand oc gaff Tyge Sygnessøn skyld, at hand skulde veret en Ophaff oc hemelige Raadgiffuer til saadant Spil. Oc der faare beskattede hannem en stor sum Guld oc Sølff, wanseet, at hand tilforn fridde hans Liff, oc stillede den rasende Almue. Tyge Sygnessøn. Wtacknemelighed.

Imellem at Kong Suend vaar forhindret met denne vduaartis Suenske Feide, oc induaartis oprøriske Almue vdi Skaane, da haffde Kong Knud gierne begynt noget nyt imod hannem, haffde hand icke beqvemet sig for det Methold, som hand haffde aff Hertug Valdemar. Thi saa meget som den Menige mand hadte oc ilde vndte Kong Suend, for hans vanartigheds skyld, saa meget elskte de Hertugen for sin Fromhed oc Lydighed, saa at den ene bøtte, det som den anden brød. Der faare andre Kong Knuds raadgiffuere for gaat, at mand for alting lagde sig først paa at affuende Hertug Valdemars hierte fra Kong Suend, oc paa det saadant kunde gaa for sig, berymmede de Kong Knuds Systers, Frøicken Ingebiøg deilighed for hannem, oc dreffue det saa vijt, at hand paa det sidste lod sig hende befalde, oc sagde, at hun vaar vel den, met huilcken hannem lystet at leffue sit Liff, der som hun alene haffde nogen Arffue oc Eie i Danmarck, i det sted hun haffde intet, effterdi hendis Fader vaar en Fattigmand. Dette sagde hand paa skrymteri, thi hand troloffuede hende strax, oc fick tredie parten aff all Kong Knuds Fæderne til Met met hende, oc siden antuordede hende en frommer gamle Frue, ved Navn Bodild, at hun skulde haffue opsiun paa hende, indtil hun kom noget til vext oc Alder. Der met bleff det gammel Frendskaff (som nu lang tiddaar for had oc trætte skyld, traadt vnder Føder) fornyet, oc all det Vennskaff, som enten haffde veret imellem deris Forældre eller dennem selff, forgæt oc vdslæt. Kong Knud sætter sig imod Kong Suend. Hertug Valdemar troloffuer Kong Knuds Syster.

Kong Suend bar stor hemelig affuind ved dette Suogerska torde dog icke obenbarligen giffue sin vrede tilkiende imod dem, hand besindede oc fant, at den største part aff hans Lycke oc V vaar rymt fra hannem met Hertug Valdemar. Der de formerckte hand haffde i sinde imod dennem, lode de sig intet bemercke, oc bade h om forloff, at drage bort at besee deris Landgods vdi Suerige. M ris rette aluerlige ærende vaar, at Kong Knud vilde beyle til Kong ckis daatter. Kong Suercke tog saa venligen mod dennem, at strax giorde alle sine egne Børn, for deris vanheldigheds skyld, arffuel bebreffuede disse vnge ædle Herrer, sine tilkommende Suogre, all si ue oc Eie, effter sin død oc affgang.

Kong Knud beyler til Kong Suerckis daatter i Suerige.

Der de komme tilbage igien til Danmarck, drog Knud off Jutland, men Valdemar bleff stille vdi Ringsted. Did skyndede Suend sig til hannem, oc talde hannem skarpeligen til, oc skeldede h met mange ord for en wtro Mand oc Forrædere. Oc der Val sagde ney for saadan værlig Sag, som hannem tillagdis, drog K nogle Breffue frem, som hand sagde, at hans Venner haffde s hannem til, om det Forbund som de skulde giort imod hannem, met Suercke vdi Suerige. Der Valdemar formerckte, at saadanne ue vaare ickon hans egen dict, oc befands vden all Vnderscrifft o scrifft, bleff hand offuer alle maade vred, oc endog hand vaar seen at fortørnis, saa forbitredis hand alligeuel saa hart paa Kongen, at oc gaff hannem mange skends ord, oc sagde, at hand vaar selff den hand sictede hannem, oc klagede hart, at hannem vederforis saadan melig Løgn, for sin lange ærlige oc tro tieniste. Kong Suend op aff saadanne skarpe oc dristige Giensuar, saa hefftigligen, at hand haf det hannem strax fangis oc bindis, der som Kongens Hoffsinder vilde effter deris Herris Befalning, oc haffde icke mere elskt Valdemar Kongen selff: Valdemar drog strax deden til Jutland, oc der hand opuact Kongen mange Wuenner, for saadant hans wbesketen offu oc wræt, kom hand hasteligen tilbage til Sieland, met en stor Judsk flaade, dog icke vdi denne mening, at hand vilde arge eller feide paa gen, men at hand vilde videre til ords met hannem, oc vere viss paa, hand skulde forsee sig til hannem. Kongen mødte hannem vdi Su met sine Reisener oc Hoffsinder, oc bleff dennem der begge gaaet o imellem en gantske dag, indtil at de bleffue venligen oc vel forligt Kongen strax samme Nat reiste wfortøffuet igien til Roskilde.

Kong Suend offuerskender Hertug Valdemar.

Kong Suend vil fange Hertug Valdemar.

Sundby.

Kong Suend oc Hertugen blissue forligte.

NDI disse samme dage lagde Venderne Osten ind vnder Sieland en saare sterck Skibs flaade, oc effterdi de nyligen haffde plu omliggende Landsbyer, ginge de dennem nu forbi, som ingen By at foruente, oc hastede ickon ret frem, at de kunde wforuarendis kom vdi Roskilde. De giorde ingen skade, der som de droge frem, met brand, paa det at ingen skulde fornemme deris Tilkommelse. D vdspurde aff dennem, som de fangede, at Kongen vaar selff reist

Venderne falde ind vdi Sieland.

ngt fra Byen, oc at der vaar ingen som kunde giøre dem nogen synder- Venderne ville plundre Roskilde.
g Modstand, finge de end da større mod, oc ilede saa fast, at nogle aff
mmem, som vaare best beredne, komme til forstaden, kaart tid effter at
ongen vaar indkommen, oc da neppeligen falden først vdi Søffn.
ngen viste noget at sige aff dennem, førend mand hørde nogle faa aff
sse fremmerste buldre paa Bierget vden for Staden.

Den første Mand aff de Danske som gaff sig vd aff Byen imod
enderne, vaar Radulff, en kaastelig god Rytter, som haffde en saare karsk Radulff en gild Dansk Rytter.
est, paa huilcken hand forlod sig. Dog torde hand icke (effterdi hand
ar alene) søge de Tydske brystgengs, men skermyssede met dem, red aff
til, som hand saa sig best leilighed. Naar hand vaar paa slæt Marck,
hindrede hannem hans tunge Harnisk, at hand kunde icke vere saa snar
t sin store oc stercke Hest, som hans Vaabenløss oc bare Fiender vaare
deris smaa Klipper. Thi fant hand paa it andet raad, oc holt sig ind
Agrene iblant Kornet, at Fiendernis magre oc ringe Heste, kunde Anslag.
peligen trenge sig frem vdi den tycke Vang, oc hand met sin stercke
st, vende sig frem oc tilbage vden besuering, lige som hannem lystede.
a det sidste hølde de sprock met hannem, oc der de atspurde huo hand
ar, sagde hand sig at vere en Kremere. De spurde fremdelis huad
r vare hand haffde at selie, hand suarede oc sagde, at hand førde Vaa- Skemt oc aluors tale.
n oc Krigs rystning omkring, oc pleiede at magskiffte dem bort for Heste,
vaar saaledis kommen i færd met denne som hand nu red. De at-
rde hannem tredie gang, om Kongen vaar vdi Roskilde eller icke, hand
de, ia. Men der de sagde, at hand vaar dragen der fra, at tale met
gle sine Venner, suarede hand dem, oc sagde, at hand vaar vdfaren
er vist, men hand er nu hiemkommen igien til Roskilde. Dette vilde
icke tro, fordi at de haffde tilforne faaet andre kundskaff ved deris Spey-
r. Men Radulff sagde dem sandingen, thi hand viste vel at de
de tencke oc tro, lige tuert imod hans ord.

Den stund at Radulff holt Fienderne saaledis med ord, forsam-
de nogle til hannem aff hans Staalbrødre, effter som huer bleff først
dig, oc vaar mest duelig vdi hierte oc haand. Venderne raabte oc
paa deris Folck, at de skulde lade aff at søge Byte, oc giffue sig huer
i sin Slactordning. Radulff bleff til sinds, at hand vilde angribe
mem, Men der hand formerckte at hand vaar dem endnu for suag
tøffuede hand indtil hand kunde vorde noget sterckere. Saa øffuede
are de Danske Hoffmend paa Krig vdi disse dage, at de komme aldrig Danske Mends mod.
i nogen Slactning, at de io formodede sig Seyer oc offuer haand. Saa
de som Radulff formerckte aff den Støff, som drog op i Lufften, at
ingen vaar for haanden, strax greb hand Fienderne an, oc slog dem vdi
de drøbning paa fluct oc splitte deris Orden. Hand forfulde fodfolcket oc
i stiel for foede alle dennem som hand offuer kom. Reyse tyget som ocsaa Radulff slar de Vender paa fluct.
de giffuet sig paa fluct, vende strax tilbage der de bleffue Kongen var, at
de kom met saa ringe it tal Ryter, oc gaffue sig imod hannem, oc trengde

hannem

hannem, at hand maatte fly. Men Radulff tøffuede icke lenge, fø hand offuergaff Fodfolcket, oc vndsætte Kongen, oc slog Reise tyget gang retskaffen paa fluct. Dog vaare de hannem for raske, met deri færdige Rystning oc vackere Heste, saa at hand maatte lade dennem oc vende igien met sin samlede hob til bage imod Fodfolcket. Huo der veret tilstede, da maatte hand seet baade stor ynck oc vnder paa disse Tydske. De vaare saa gerige paa Roff oc Byte, at de løbe met L vdi Armene paa sig, oc brugte sig end da, alt huad de kunde, at sno o at de maatte nyde Skindet, effterdi det bleff dennem for tungt, at tage det met sig, vdi saa Hoffuetkulds en færd. Huad maatte disse dog bløde oc gerige Stimpere, som kaste deris Vaaben oc Værie fra si største Liffs fare, oc gaffue sig effter saa ringe it Byte, som vaar den re til forhindring end fordring. De vaare saare faa, som kunde sue oc vndkomme met Liffuet til deris Skib. De andre bleffue enten sl eller aff redzel drucknede sig selff vdi Haffuet. Da lod det Tydske Re sig see tredie gang, oc mente at de vilde forrasket de Danske, men de ue saa hasteligen vende, at de for fryct oc fare skyld, rende huer som vaar færdigste paa sin Sag, imod Strandbacken, oc der kuldkaste si Hest oc alt, ned vdi Haffuet. Met liden ære førde de vdi deris leffu Liff strid paa it fremmede Land: Met megen blusel oc skam, vdgaff selff deris fryctactige Blod oc wmodige Aand, den som dennem burd, at bruge eller tilsætte met ære for deris Fienders haand. Der S vaar offuerstaaet, vaare saa mange bleffne paa Valstæden aff Baad dene, at de som vndflyde met Liffuet, kunde huercken hielpe Skibene sig selff, at seyle offuer Haffuet, oc forkynde deris Venner dette Nym

Skamelig Gerighed.

Vendernis Quindactige blodhiertighed.

Nøj disse samme Aar oc dage, fick Sørøffueri saa stor offuerh paa Danmarckis strømme, at den beste part aff Landet, bleff saa som aldelis ødelagt oc forderffuet. Den gantske Østre Søkant, fra syssel oc indtil Iderens, bleff saa ynckeligen metfaren, at der fands hu vdi Kiøbstæderne oc paa Landbygden, nogen som torde tryggeligen oc bo, eller søge sin Næring oc Bæring. Den Søndre oc Østre aff Sieland, laa øde vnder Fæfod, vden hues som Sørøffuerne selff oc besadde. Fynboerne haffde icke heller meget bedre kaar. Men stringe effter deris Lands storhed oc vilkaar, vorde sig mandeligst af disse Øer vdi Danmarck. Thi enten dagtingde de Sørøffuerne fr met gode, eller sloge dem veldeligen vd fra sig, met Mod oc Mandom vilde for ingen deel lade sig vddriffuis, eller tuingis vnder Trældom oc Aarlig skat oc skyld, huilcket Laalandsfarne tilstedde, oc lode sig pa gis, endog deris Land er videre begrebet end Falster. De andre smaa vaare øde met alle. Ingen torde forlade sig paa noget Vaaben Værie, enten vdi Stæderne eller paa Landet, vden allene, at mand slog store Bielcker oc lange Pæle vdi Haffuet, at Sørøffuerne kunde komme til, at giøre nogen Landgang.

Sørøffuere forderffue Danmarck.

Der

Der Kong Suend fornam, at det gick io lenger, io verre til vdi Riget, oc at hand selff vaar for suag at assuerie Landsens forderffuelse, a gaff hand sig til Hertug Henrick Løue aff Saxen, som vdi disse da-, vaar den mectigste oc veldigste Herre vdi Tydskland, oc loffuede hanm, halff andet Tusinde marck Sølff, at hand skulde vndsætte hanm imod disse Vendiske Sørøffueris tiranni. Hertug Henrick anmede Penningene, oc holt dog intet aff det som hand tilsagde Kongen. uad heller det vaar hannem wmueligt at giøre, eller ocsaa at hand skøt- intet om sit Løffte, vaar wuist. Men dette fands for vist vdi Danmarck, at Indbyggerne maatte baade først skyde denne forneffnde sum penninge til sammen, oc finge dog siden ingen tryghed, men større blu- end de haffde tilforn. Huor faare de lode sig ocsaa hart fortrydet, oc ved Kongen, at det gantske Rige skulde høre ilde for hans skyld, at ocsaa daarligen oc spaatteligen haffde slaget sin Sag an, at kiøbe sig met Sølff oc icke met Strid, effter Danske Mends fordoms vijs oc ne.

Kong Suend søger om fremmede Hielp.

Hertug Henrick Løue stryger Kong Suend om munden met en Hare fod.

Her vdaff lod Kong Suend sig foraarsagis, at hand offuergaff ride imod sine vduaartis Fiender, oc tenckte mere paa den fryct oc fare, hand huert Øyeblick foruentede aff sine egne Vndersaattis retfærdige de oc wuillighed. Hand begynte ocsaa paa ny at mistencke Knud oc Valmar, oc oplagde ved sig selff, huorlunde hand kunde best komme til, først at raade Valdemar, Oc siden naar hand vaar tagen aff dage, met min- wmage forderffue Kong Knud. Met obenbare Feide tenckte hand vel, dette kunde icke fuldriffuis, oc der faare lod suigeligen gaa ord vdaff, at nd vilde reise hen vd til sin Husfruis Fader, oc forfare huorledis det til met hendis Metgifft oc Morgengaffue, oc begerede aff Hertug demar, at hand vilde giøre hannem Selskaff paa denne Reise. Huilcket altsammen for denne aarsage, at hand mistenckte Hertug Valdemar, hand skulde begynde noget nyt vdi hans frauerelse, oc vilde der faare locke hannem vdaff Riget met sig, oc lade hannem kastis i Fengsel hos sin Hus- Fader.

Kong Suend vil forraade Hertug Valdemar.

Dette Kongens hemelige oplagd suig, bleff Hertug Valdemar varet aff hans gode Venner, oc hand bar icke lenger dyl der paa, end at kom til Slesuig til hannem. Der sagde hand hannem obenbarli- vnder Øyne, huad hand haffde fornommet om hans forræderiske imod sig, oc atspurde hannem, om saadant vaar forskylt for hans ærlige Tieniste, at baade hand selff haffde offte voget sin Liff for oc faaet mange Skrammer for sine Fienders haand, oc der til taget den største part aff Rigens Indbyggere til hannem, oc veret største hoffuet Aarsage til alle de Seieruindinger, som hannem vaar indtil denne dag. Oc effterdi at Kongen benectede saadant, oc gaa til ret Sandheds bekiendelse, da vdskrabte hand deris naffn, haffde screffuet hannem til her om, oc lod hannem siden see oc læse deris oc Serifft. Hand bad hannem gaa til sin egen Samuittighed, oc om hand met noget skeel eller ræt burde saa at afflegge hannem hemeligt Suig oc Had for alle sine mangfaaldige Velgierninger. Oc

Hertug Valdemar klager paa Kong Suends Forræderi.

sagde

sagde sig alligeuel icke diss mindre at vere villige oc redebon til at følge han nem, effter hans begiering paa denne reyse, men bleff hannem noget diss mellem at skade, da skulde hand fuldkommeligen vide, at det skede icke for at hand io viste tilforne hans oplagde Forræderi, men mere aff hans vgu delige skalckafftighed oc Blodgerige tiranni. Kong Suend bleff har vdi sit onde forsæt, huilcket hand dulde hemeligen vdi sit Hierte, oc sagde dog andet met Munden.

Biscop Hartuig aff Bremen atuarer Hertug Valdemar om Kongens Forræderi.

Paa veyen der de komme til Stade, begerede Kongen aff Biscop Hartuig aff Bremen, at hand vilde fremdelis lade hannem ledsage paa denne sin Reise. Der Biscop Hartuig vegrede oc affslog hannem dette, bad hand Hertug Valdemar, som stod saare vel hos Biscopen, at han vilde tale hannem til paa hans vegne. Biscopen tog Valdemar hemeligen aff til en side, oc obenbarede hannem alt Kongens forræderi imod hannem, oc sagde, at det vaar ocsaa Aarsagen, huor faare hand nectede hannem sin Leide. Dog paa det at Biscopen skulde icke siunis at vere Kong Suend wuillig faare, vndskyldede hand sig hos hannem, oc sagde at hand icke formaatte at ledsage hannem vdi fremmede Land, oc raadede hannem, at hand skulde afffærdige sin, oc Valdemars Legat met hans egen til lige, oc lade Hertug Henrick Løue, her om tiltale, hues mact oc vel vaar da størst iblant alle Tydske Herrer oc Førster vdi disse dage.

Hertug Henrick Løue.

Hertug Henrick formerckte strax Kongens tredskhed, oc lod Kongen strax suare, at det vaar icke fornøden, at hand begerede det aff hannem, som hand kunde lætteligere bekomme aff sin egen Husfruis Faders. Oc effterdi Hertug Henrick vndte Hertug Valdemar vel, atuarede han hans Legat, huad hand for en skadelig Bøn begerede til sig selff, oc bad hannem sige sin Hosbonde der hos, at der som hand icke met det første skyndte sig hiem igien, da skulde hand fornemme sig at vere it ont Bad beredt af Margreff Conrad.

Margreff Conrad aff Vithin straffer sin Suogers Forræderi.

Her met toge disse Legater deris afffkeed, Biscopens oc Valdemars droge igien til deris Herrer, men Kong Suends gaff sig fremdeles hen til Margreffuens gaard, oc gaff hannem sin Herris anslag oc tilkiende, huorledis at hand haffde tuende vnge Herrer sine Frender stenckte, huilcke nogen tid forleden vaare wens met huer andre, oc samligte ved nyt Forbund oc Suogerskaff. Hand sagde, at hand haffde locket en aff dennem met sig paa denne sin Reise, oc vilde tilføre hannem, at hand skulde foruare hannem hos sig vdi Fengsel, at hand skulde komme til at giøre hannem noget Oprør vdi Riget, bad der faare, at hand vilde strax tilsticke hannem dem som kunde ledsage hannem til sig. Conrad hørde, at Hertugen haffde giffuet sig paa saa god Tro oc met Kongen, oc at Kongen haffde saadan hemeligt Skalckhed forborgen imod hannem, forbandede hand saadan hans Falskhed, oc sagde det vilde ingelunde sømme hannem, at hand nu paa sin Alderdom, bedriffue Skelmstycke, det som hand aldrig tilforn haffde nogen vdi sin Vngdom. Hand vilde heller see, at baade hans Sønner oc Daatter met deris vnge Søn, vaare hengd vdi en lius Galie,

andre, end denne spaat oc vanære skulde offuergaa hannem nu en vdleffuet Mand, som alle sine dage haffde hafft en Dannemands rycte, end at hand skulde enten samtycke, hele, eller driffue Forræderi for noget Menniffis vild eller venskaff skyld. Hende det sig saa, at hans Suoger foraarsagdis til obenbarlig retuis feide imod sine Wuenner, da skulde hand finde baade raad oc vndsætning, saa hand skulde vide hannem tack. Oprictighed.

Ved saadant Giensuar skammede sig Kong Suend, oc drog strax tilbage ind i Danmarck, oc lod dog icke sit morderiske Forsæt falde. Thi effter at hand haffde veret en kort tid i Sieland, giorde hand hemeligen it hasteligt nyt offuer til Fyn, vdi den mening at hand vilde wforuarendis offuerfaldet Kong Knud oc Valdemar vdi Viborg. Oc der hand fornam, at hans anslag bleff obenbaret, sagde hand til dennem, at hand kom ellers saa hastelig offuer til dennem, at hand vilde raadføre sig met dennem, oc ingeleis i den mening, at hand vilde fange eller offuerfalde dennem. Men de haffde alt bedre kundskaff om hans Forræderi, end at de vilde tro hans vndskyldning, oc effterdi de formerckte, at der vaar ingen forhaabning om hannem, at bedre skulde vorde, da lode de sig hylde aff den menige Judske Almue. Huilcken suore dem Huldskaff oc Mandskaff, som deris rette Konger oc Offuerøffrighed. Kong Suend bruger Forræderi imod Kong Knud oc Valdemar.

Der Kongen spurde denne Tidende til Otthense, indkaldede hand sit Krigsfolck oc Hoffsinder for sig, oc atspurde dennem baade vdi almindelighed, oc huer serdelis, om de vilde giøre hannem troligen bistand til krig at føre imod Kong Knud oc Valdemar. Endog de suarede hannem vnrecteligen alle vel, saa lod hand sig dog icke nøye der met, førend at de tynamede Sacramentet der paa, at de aldrig skulde suige eller vndfalde hannem. Dette vilde Sune icke indgaa, men holt sig vd at Dørren, der Sacramentet skulde vddelis, huad heller hand giorde det mere for det gamle Venskaff, som vaar imellem Valdemar oc hannem, eller ocsaa, at hand vaar fortørnet paa Kongen, kand ieg icke sige. Der de komme effter hannem, oc vilde hafft hannem ind igien, oc atspurde, aff huad Aarsage hand skyndede sig saa hasteligen vd at Dørren, gaff hand Kongen skyld, at hand veldeligen haffde frataget hannem sin Faders gaard. Kongen loffede strax, at hand vilde gierne giffue til bage, huad hand haffde hañem frataget. Sune suarede at det vaar nu for silde, at giffue igien det hand vaar det oc trengd der til, oc icke tilforne aff sin gode vilie for Retfærdigheds skyld. Der met skiltis hand fra hannem, oc begaff sig strax hen offuer til Valdemar, for den gamle kundskaff oc venskaff som dem selff, oc deres Forældre oc Forfædre, haffde aff Mands minde hafft tilsammen met hinandre. En ond Samuittighed frycter oc mistencker allting. Denne Sune vaar Ebbe Skialmssøns Søn.

Der Kong Suend haffde taget Eed oc Handfestning aff sit Folck i Fyn, drog hand igien til Sieland, oc effterdi at Kong Knud oc Valdemar lagde ind vnder Landet imod hannem met den Judske skibs flode, da hand forscriffue Erckebiscop Eskild til sig met den Skonske mact. Huil-

Denne Peder Thorstenssøn aff Pedersborg haffde Sunis Søster, Cecile.

cket ocsaa skede effter hans begiering, oc hand da iblant andet atspurde Peder Thorstenssøn en aff sit fornemiste Raad, huorledis hand skulde best sla sin Sag an. Denne samme Peder haffde til forn, vnderuist Kongen, huorledis hand skulde sticke sig, at hand kunde regere vdi Landet met lycke oc tryghed, oc sagd, at hand enten skulde holde venskaff met Adelen oc Almuen, oc giøre dem til gode, at hand kunde bruge dem villige imod sin Gienpart, eller ocsaa, at hand skulde elske oc ære disse vnge Herrer, sine egne Blods foruante, oc oplade dem huer sin anpart aff Kongdomet met sig, saa at de kunde haffue Aarligen lige Indkom met hannem, om de end skønt bleffue hannem icke lige, vdi Myndigheden oc Anseelse. Vilde hand intet giøre aff disse tuende vilkaar, da skulde det vden tuil betyde hannem it stacket Regimente. Dette gode raad slog Kongen vdi Vær oc Vind, oc holt det for stor Galnskaff, som maatte veret hannem ærligt oc gaffnligt. Thi hans Hierte vaar da saa opblæst vdi hastmodigheds Ild, at det gaff ingen nyttelig vnderuisning rom. Hand suor oc sagde, at hand skulde vare Peder imod, saa lenge at hand haffde en Skiold vdi sin gantske Gaard. Peder suarede oc sagde: Herre, Jeg haffuer altid veret færdig met min Skiold for eder, men ieg befrycter mig, at det skal icke bliffue langt til, at I skulle vel selff haffue alle eders Skiolde behoff. Kongen tog dette vdi en anden mening, oc atspurde hannem, om hand icke vaar endnu mætte. Peder suarede oc sagde: Jeg er aldelis fornøyet oc bespist, men ieg veed ikke huad ieg skal sige, om denne Mæthed skal bekomme mig vel eller icke.

Peder Thorstenssøns gode raad for Kong Suend.

Hastmodighed vaar aldrig god Raadgiffuere.

Skemt oc Aluers tale.

Saadanne ord oc tale haffde Peder haffd met Kongen for nogle faa Aar forleden, oc bleff nu paa ny atspurt, huad hannem siuntis best at giøre til raad, oc sagde, at intet vaar nu gaffnligere, end at Kongen drog offuer til Skaane, der som hand haffde flere Venner oc større Methold, end her vdi Sieland, der som den største part vilde hannem icke meget gaat. Her imod vaar hand langt aff veyen fra Juderne, som vaare tilforn ilde affbrendt vdi Viborg, oc skulde vel fire gange betencke sig, før end de droge saa langt efter hannem. Forsømmede Kongen at drage offuer met det første, oc Fienderne komme dissimellem der ind, da skulde de vden all tuil, reise en storm aff Skaaningerne met sig imod hannem, oc maa vel skee, indtage det gantske Land vnder deris Haand. Kong Suend suarede, oc sagde at Peder haffde gaat at giffue saadant raad vd, effterdi hand haffde Valdemars slegfred børn vdi foruaring at optucte, oc kunde der faare vere viss paa, der som Fienderne finge offuerhaand vdi Sieland, at hans Gaard oc Bohaff bleff vel wbrent oc wskadt, men de andre maatte foruente sig det andet, om de forlode Landet vordløsst.

Peder Thorstenssøns andet gode raad.

Saaledis foractede Kong Suend it gaat fremmet Raad, fulde sit eget Hoffuet effter, oc bleff stille beliggendis vdi Roskilde, foruentede alle Øyeblick Fiendernis tilkommelse. Men der tiden haledis for hannem, oc hand for spisning oc vnderholding skyld til sit Fo-

At foracte gode raad, er en begyndelse til vanlycke.

haffde saalt mange Lands byer oc anden Kronens herlighed, saa at hand paa det sidste nøddis nu til at giffue orloff aff leding, da formerckte Ercke-biscopen vel huort det vilde vd met hannem, oc oplagde der faare met sig, huorledis hånd maatte komme her fra wslagen vden skam oc skade. Først haffde hand sit Bud hemeligen hos Kong Knud, oc lod sig vnderkiøbe met hannem, at hand skulde afffalde oc fly til hannem. Siden tog hand sine Landmend til sig, oc gick ind for Kong Suend klagede hart offuer den store trang, som den Menige mand lidde paa nødtørfftig Vnder-holding, oc begerede der faare at hand vilde giffue dem Orloff, som hand ikke formaatte at føde. Oc om hand end skønt vilde føre dem imod sin Modderpart, saa vaar dog der met intet Christeligt vdret, at Frender oc Landmend, imod skel oc skrifft, dræbte oc myrde huer anden indbyrdis. Det saadan vndskylding tog Erckebiscopen affskeed, oc drog met den [illegible] Skonske Fane fra Kongens Hob. Kongen bleff der offuer [illegible]deligen fortørnet, oc sagde at hannem burde at miste sin Hals, for [illegible]ant oprøriske afffald. Men de som vaare hos Kongen aff hans Raad, [illegible]manede hannem høyeligen, at hand for ingen deel skulde forgribe sig paa denne værdige Faders Blod, oc indlegge saa ond en begyndelse til [illegible] sin Krig oc Feide. Der met gaff hand sig til Freds, oc drog op [illegible] det andet føye Folck, som end da vaar hos hannem, oc begaff sig paa [illegible]yen imod Falster, i denne mening, at hand vilde rømme aff Landet. [illegible]uilcket hand holt dog stille hos sig selff, saa at hans næste Raad viste [illegible] icke, førend at det bleff ocsaa ryctet offuer den gantske Hær.

Erckebiscop Eskild tager vnderligen Orloff aff Leding.

Kong Suend fortørnis paa Erckebiscopen.

Der Folcket fornam, at hand haffde i sinde at fly fra dennem, [illegible]de hannem, at hand skulde icke lade dem skameligen slaes, vden stan-[illegible]de strid, imod deris Fiender. De vilde huer oc en vere hannem god [illegible]re, at hand visseligen skulde fange Seyer, om hand ellers selff vilde [illegible]ue hos dennem. De bade hannem betencke, at endog de vaare [illegible] saa vaare de alligeuel Mandelige, oc haffde offte tilforn, for hans [illegible] Øyen, nedlagd langt flere end de vaare selff. De bade hannem acte [illegible]gen ære, oc besinde at det stode hannem saare ilde, at hand vilde brende [illegible] førend hand saa Hæren komme, ia at hand vilde met sin selffuillige [illegible] recke Seyeruindingen fra sig vdi sine Fienders haand. De bade [illegible] at hand icke skulde lade sig dette ord effterfigis, at hand som tilforn [illegible]e beuist sig alle sine dage, en duelig Krigs Herre, vaar nu bleffuen [illegible] fe oc fryctactig, at hand rymte aff Marcken fra sit eget Folck. [illegible]ere hand denne gierning, som hand nu haffde i sinde, da forkaste hand [illegible] den Loff, som hand tilforn haffde indlagd sig vdi disse formere [illegible]g oc Orlog. Paa det allersidste der de kunde alldelis ingen Bøn [illegible]net hannem, forfulde de hannem met skends ord, oc breidede hannem [illegible]spaat oc forhaanelse, som hannem vilde møde vdi fremmede Land, [illegible]gde at hand handlede mod dem, som ingen redelig Herre oc Konge.

Kong Suends Krigs folck formaner hannem at hand skal icke fly aff Landet.

Kong Suend rømmer aff Landet fra sit Folck.

Der Kong Suend vaar rømt dem fra, toge de mod oc Mands [illegible] til sig, oc samtyckte indbyrdis met huer andre, at effterdi de haffde

gode Heste oc Harnisk, da vilde de møde deris Fiender vdi Marcken, oc saa faa som de vaare, forsøge Lycken, oc giøre deris beste imod dennem, at de maatte indlegge diss større prijs, at deris Herre oc Høffuitzmand haffde saa skameligen forlat dennem. Oc effter at de haffde, vdi dette forsæt, foruentede Fienderne en tid lang oc bleffue dem icke var (thi Juderne mente at det vaar giort paa skalckhed, at Kong Suend vaar vndflyd) da fulde de Peder Thorstenssøns raad oc droge huer hiem til sit eget. Sielandsfarene som vaare næst deris Hus oc Hiem, vndsaatte de andre deris Stallbrødre met Veytæring, oc huer kom saaledis vden skade vdi sit behold, oc nyd Fred oc Forskonelse. Thi Kongerne tog en Eed aff alt Folcket, oc gaff dennem huer oc alle Naade oc Venskaff, vndertagen Vlff oc Thorbiørn, som icke vilde gaa fra den Eed oc Tro, som de haffde giffuet Kong Suend. Disse to bleffue begge fangne, oc forsende ind i Suerige, at leggis i Fengsel oc Foruaring hos Kong Suercke. Thi deris modighed oc trofaste Hierte, meente at det vaar større ære at ligge vdi saadant Fengsel, end at vere paa fri Fod, oc haffue dette ord paa sig, at de vaare afffaldne fra deris rette forne Herre oc Kong.

Vlff oc Thorbiørn ville icke træde fra den Eed, som de haffde giffuet Kong Suend.

Kong Suend vaar paa det tredie Aar hos sin Suoger vdi Sueen, effter at hand vaar vdrømt aff Danmarck, oc nøddis da til paa det sidste, effter at hans Suoger affdøde, at søge Hertug Henrick Løue om bistand oc vndsætning. Hand saatte hannem Gissel oc loffuede hannem en stor sum Penning, om hand kunde indføre hannem igien vdi Danmarck. Hertug Henrick tog ved dette vilkaar, oc drog strax ned med hannem til Daneuircke, oc vnderkiøbte den som Porten haffde i befalning, at de komme wbehindrede frem, oc tuingde de Slesuiger at de gaffue sig vnder dennem.

Kong Suend drager ind i Jutland met Hertug Henrick.

Biscop Hartuig aff Bremen som vaar ocsaa met paa dette Taag sagde at denne Forrædere, som lod sig forkrencke met Guld oc Sølff, lade dem ind offuer Daneuircke, haffde fortient at mand skulde ophange hannem, vdi Porten met den løn, som hand haffde taget for sin Forræderi, andre til it forskreckeligt Exempel oc Atuarsel. Her fant Kong Suend en fremmede Skibs flode, oc tog det Ryssiske Gods met voldt dennem, oc besoldede der met sit Krigs folck. Huor met hand forjagede de Vdlendige, at de effter denne dag komme aldrig saa stercke oc mangfaaldige her ind met deris Vare, som tilforn, oc Byen der offuer som til dags vaar formuendis oc mectig, for den store Handel oc Vandel, som her stod met atskillige Kiøbmendskaff, bleff saa forringet oc forarmet, den kom aldrig siden ret til sig selff igien. De droge her fra fremdes ind vdi Judland, oc funde saa gaat som aldelis ingen Modstand. De Syndre Juder rømte ind i Landet til de Nordere Juder, at stercke sig met samlede mact imod Fienderne. De som haffde førre gaff Kong Suend nogen fortrøstning, finge ocsaa it andet sind imod dennem, paa det de skulde icke siunis at styrcke it fremmet Folck, til deres eget Fædernelands skade oc forderffuelse.

En Forræderis rette Løn oc Straff.

Slesuig forringis oc forarmis.

Kong

Kong Knud vaar da icke hiemme vdi Landet, men reist hen ind vdi Suerige at trøste sin Moder, hues Husbonde, Kong Suercke, bleff vdi disse dage nyligen myrd om Natte tide paa sin Seng, aff sin egen Kammersuend. Huilcken Synd Gud straffede vdi sin retfærdige vrede, kaart tid her effter paa Magnus, som kiøbte Kongens tienere til at bedriffue dette Mord, paa det at hand kunde bekomme Riget effter hans affgang, det som og glippede hannem. Thi hand bleff slagen vdi en standende Strid imod Kong Suerckis søn Karl, oc miste baade Riget som hand adtraaet, oc der til met sit eget Liff.

Kong Suercke bleff myrd aff sin egen Kammersuend.

Mord straffis.

Valdemar vaar vdi Sieland, der hand fick disse Tidende om de Lystis indfald vdi Jutland, huorfaare hand lod Absalon, sin gamle Stallbroder effter sig vdi Sieland, at hand skulde skynde Kong Knud offuer til Lolland, naar hand kom i Landet, oc drog strax selff hen offuer til Jutland. Aff hans Tilkommelse bleff den Menige mand saa trøstig, at de som modige vaare vdi sig selff, bleffue end da mere dristige, oc de som tilforn vaare vnetactige, lode all redzel falde, oc vaare rede at voge Hals oc Liff for deris ieberne land. Hand afffærdiget ocsaa strax it hemeligt Bud til en Sachske Herremand, ved naffn Henrick, som haffde hans Frencke vdi Sen, oc lod hannem om bede, at hand vilde for gamelt Venskaffs skyld, styre sine Stallbrødre i deris forsæt, at de droge frem, oc forhindret at Hergen icke skulde drage tilbage, før end hand maatte komme til Slacting at hannem. Hand sagde ocsaa der hos, at der skulde icke vorde langt, før end hand vilde møde hannem paa halffueyen. Saa frimodige vrde hannem det Jutske Krigsfolckis tilløb oc lystighed, til at søge deris ender.

Valdemar reiser den Judske mact imod de Sachser.

Judernis frimodighed.

Dissimellem kom Kong Knud tilbage aff Suerige, effter at hand lat høre, huad for haanden vaar, oc giorde rede met all den mact, som nu hasteligste kunde opiage, at drage der met offuer til Valdemar. Men Storm oc Wuær forhindrede oc forhalede dette hans forsæt, begynte ligs folcket at kædis ved tiden, oc spredde en løs Tidende, som de sagde sig ligen at haffue faaet aff en Bonde, at Valdemar haffde nu alle rede met Fred oc Forbund met Fienderne. Aff saadan Løgn bleff Kong nud hart fortørnet, oc straffede dennem for deris Wtacknemmelighed, de talde saa ilde paa den, som sætte sit eget Liff saa yderligen vdi vaade oc for alle deris oc Rigens indbyggeris skyld. Vilde de intet gaat tale hannem paa, da bad hand, at de vilde holde deris Tunge stille, oc icke lade klabe saa wbeskedelig paa hans Ryg, vdi hans frauerelse. Esbern som Skialm Huidis Søne søn, oc til lige opfødt met Valdemar, fortrød saa, at saadant paasagdis sin gode Ven, oc gaff sig der faare allene hen at forhøre huorledis til gick, oc føre Kong Knud viss kundskaff tilom alting. It dristigt stycke aff hannem, at hand saa gaat som imod Naturen oc Elementernis grumhed, oc trengde sig lyckeligen hannem, oc kom offuer met holden Skib oc Reise til Jutland.

Kong Knud forhindris at hand kunde icke komme til Valdemar.

Løgn oc Bagtale.

Esbern Snaris dristighed.

Hertug Henrick Løue frycter for de Danske.

Hertug Henrick fick vdi midler tid visse Forfaring, at der samledis saa meget Folck til Valdemar, at det lod sig ansee for vist, at det vilde icke affgaa vden store Hug, om hand skulde holde hannem fod vdi standende Strid. Huor vdaff hand forskreckedis, oc effterdi hand viste, at Henrick, som førre er omtalet, haffde meget kundskaff, for Suogerskaffs skyld, met Valdemar, slog hand sig i en Skemt met hannem, oc spurde huor hans Kong vaar. Henrick sagde, at hand trode, at hand haffde vden tuil forstucket sig vdi Skou oc Skiul. Hertugen formerckte vel, at hand vilde icke gaa til Sandheds bekiendelse, oc bad hannem der faare atter paa ny met Aluerlighed, at hand skulde sige hannem Sandingen. Henrick vnd-skyldede sig oc sagde, at det stod hans Ære for nær, at hand skulde røbe, det som hannem vdi hemelighed vaar fortroet paa god tro oc loffue. Hertugen holt hart ved, oc vilde icke lade sig afftrenge, formanede hannem, ved den Plict oc Eed, met huilcken hand vaar det Romske Rige forbunden, at hand skulde obenbare, huad som hand viste aff Fiendernis anslag at sige, ingelunde bære dyl paa det, som kunde komme hans egne Landmend til nød lag oc forderffuelse. Da sagde Henrick, at det vaar saa vdi Sandhed, som rycte oc tidende affgick, oc vaar visseligen saadan Krig at formode, som ey nogen tid vaar saa farlig til forn, oc vden tuil, mand skulde vide her aff at sige, vdi Mands minde hos alle Effterkommere. Aff saadan tale fald en stor forskreckelse paa det gantske Folck. De spurde hannem ocsaa fremdelis, huad hannem siuntis raadeligst, om de skulde bie eller fly. Han suarede oc sagde, at hans raad vaar icke andet, end at mand skulde forbie, og tage mandeligen imod Fienderne. Saaledis giorde hand baade Valdemars bøn, oc sin Herris befalning fyldist, at de huercken haffde billigen klage offuer hannem. De Tydske vilde alligeuel icke følge hans raad, men tage sig aarsage aff Aarsens tid, at begere Hiemloff, fordi at Vaaren tilstundede, at de kunde icke komme til at holde deris Faste, for den trang, som de lidde for Fisk oc anden nødtørfftig Vnderholding, som vdi disse Hellige oc Høytidelige dage behoff giordis. Om dette deris paaskud vaar sandfærdigt eller icke, det lode de her vdi paakiende, at de reiste nu paa tre dage færd, saa meget tilbage paa hiemueyen, som de tilforn reiste paa it gantz halfft Aars tid, der de komme første gang her ind vdi Landet, Oc lode de til met meget aff deris Gods oc Byte effter sig, som de gaffue sig icke til, at vdføre met sig.

Henrick en Tydsk Herremand er de Danske god.

De Tydske fly for de Danske.

Vdi disse samme dage kom Esbern, som førre er omtalet, tilbage til land, oc førde Kong Knud visse Tidende oc Beskeed, huorledis det stod met alting vdi Jutland.

Kaart tid her effter, fulde Venderne ind vdi Fyn, oc giorde saa Mord oc Blodstyrtning paa Indbyggerne, at haffde de kommet end gang saaledis igien, da skulde der neppeligen offuerbleffuet it loffue Menniske, som kunde dyrcket oc besaad Landet.

Venderne giøre en vbodelig skade vdi Fyn.

Kong Suend lod sig icke nøye met dette ene Taag, som Hertug Henrick hassde giort paa hans vegne vdi Jutland, men gick hannem saa lenge effter, at hand anden gang, formedelst de Vender som vaare vnder hannem, maatte lade hannem indføre met deris Skib vdi Fyn. Der bleff hand antagen met stor glæde aff Indbyggerne, oc drog fremdelis til Otthense, at ryste oc stercke sig imod Kong Knud oc hans Anhengere. Hand fant baade iblant Mand oc Quinde, offuer all maade stor villighed, mad heller de det giorde for denne Aarsage, at de kunde nyde Fred for disse Vender, aff huilcke de nyligen vaare ilde affbrent, eller ocsaa, at de meente det skulde leggis dennem til stor Loff, at de kunde indsætte denne fordreffne Herre oc Konge, imod de andre tuende store Herrers mact oc velde. Kong Suend drager ind vdi Fyn.

Kong Knud oc Valdemar tøffuede icke lenge, før end de lagde ind paa Fyn met deris gantske samlede Krigs mact, oc hassde vden all tuil Kongen affslaget oc nedlagd denne ringe Fynske Almue, hassde icke Valdemar aff metynck forbarmet sig offuer dennem, for det store affbreck, de kaart tilforn hassde faaet, oc betenckt den skade, som mere hans egne land, end hans Fiender her aff vilde offuergaa. Thi siuntis hannem raadeligere at vere, at mand skulde heller lide oc fordrage Kong Suend i Riget hos sig, met deris egen affbreck, end aldelis ødelegge vdi grund denne part aff Riget, som allerede vaar skrøbelig oc moxen paa fald. Ved saadan hans Christelige oc gode forsiunlighed er det forhandlet saa vijt, at Kongen bleff tagen vdi dage, oc Kong Suend skulde drage hen offuer til Jutland, oc der fortøffue met nogle faa sine Tienere, indtil leiligheden beqvemmede sig, at der kunde ydermere forhandlis imellem hannem oc dennem om Fred oc Samdrectighed. Valdemar hassuer metynck offuer Fynboerne.

Om anden dagen drog Valdemar vd til Otthense, at hand vilde komme der vdi Bad, men Kong Knud torde icke giøre hannem selskaff, oc følge hannem ind vdi Byen. Kong Suend tog venligen mod hannem, oc lod hannem statteligen ved Processi, met Kaars oc Fane, indføre vdi Sanct Albans Kircke. Der ginge de begge ind vdi Sacristit, oc toge saa aff deris Raad met sig, vndertagen Absalon allene. Kong Suend satte sig strax ned, oc begynte sin tale til Valdemar met disse effterfølgende ord: Kong Suend komer Valdemar til ords vdi Otthensee.

Er kommer ieg dig, kiere Valdemar, først i dag til ords, fra huilcken Lyckens vedermod, hassuer nu en tid lang forholdet mig, endog ieg aff mit hierte, baade dissimellem oc ellers altid hassuer vnt dig vel aff din første Barndō. Min salige Herre Fader, Kong Erick Emund vaar den første Mand, som hessnde icke aleniste din salige Herre Faders wskyldige død, men den som hannem tog forrædeligen aff dage, men ocsaa forfulde din Broder Harald Kyese, met languarendis Krig oc Feide, vdi sin tid, paa det du, som vaarst it wmyndigt oc forlat Barn, skulde icke komme disse ondelige Mordere paa Hender. Effter min Faders død tiltog sig hans gode tro Tienere Erick lam, baade Regimentet oc din beskermelse, at huad for min Fader hassde vel begynt, skulde icke bliffue tilbage for hans forsøm- Kong Suend lader Valdemar høre sine Velgierninger.

melsis skyld. Den tredie som dig paa det sidste haffuer taget vdi forsuar den er ieg, oc tro mig dette for vist, at du est icke mindre beskermet oc fremdragen ved min omsorg eller wmage, end ved nogen aff disse andre deris forsiun. Der som ieg haffde icke aff din første Barndom sæt mig op imod Kong Magnus Søn, den som du nu haffuer saa kier, da haffde du vden tuil icke bleffuet saa gammel, som du est paa denne dag, men lang tid siden betalt hannem Laffuet. Oc der som hand icke endnu paa denne dag fryctede for mig den tredie, da skulde hand for ingen deel lide dig den anden eller den næste effter sig her vdi Riget. Saa lenge ieg leffuer da beuarer ieg dig dit Liff imod hans Forræderi oc Suig, naar ieg vorder slagen, da skalt du icke leffue mange Aar effter min affgang. Der faare begerer ieg saa meget diss dristeligere hielp aff dig, saa meget diss bedre at ieg haffuer handlet mod dig. Min tro er oc saa god til at ieg giffuer det altsammen vdi dine hender; huad vilkaar at i ville ieg skal indgaa. Jeg vil lade mig nøye met huadsomheldst i ville tilsige mig. Thi ieg haffuer nu vdi min vdlendighed frist oc forsøgt meget ont, at ieg effter denne dag heller vil leffue en fattige Mand oc vden alt Regemente vdi mit Fæderne land, end drage nogen tid mere hen vdi fremmede Landskaff. Oc ieg forseer mig gantske oc alle her til, at naar du retteligen grandsker oc offuerueyer alting, at du da selff skalt lade din egen ære tuinge dig, at du heller vilt holde Venskaff med den, hues Fader haffuer heffnd din Faders død, end met hannem, hues Fader skameligen myrde din Herre Fader vden all skyld oc brøde.

Kong Suends ælendighed.

Valdemar vilde da icke lenger høre paa saadan hans Tale, men tog hannem Ordet aff Munden, oc sagde: Det er altsammen forgeffs min gode Suend, at du arbeider her paa at bryde det Venskaff som Kong oc mig imellem er. Thi huercken kunde hand noget volde vdi min Faders død, oc haffuer dog alligeuel lidt nocksom der faare effter den tid. At du ancker der paa, at ieg gaff mig aff din tieniste til hannem, det er icke min letfærdighed til, men din egen wtroskaff oc suig. Du vil io vel til minde huorledis du lockede mig en gang paa den Tydtske reyse dig i denne mening, at du vilde antuordet mig bort til it euigt Fengsel din Hussfruis Faders hender. Oc der som hans oprictige fromhed haffde icke været større end din Wchristelige grumhed, huad haffde mig det vederfarets, end at ieg haffde død en fangen Mand. Tenck mig selff, huor offte du haffuer staaet mig effter mit Liff, oc tenck huor du haffuer veret paa Veye, at du vilde met hemeligt falsk oc suig offuerfaldet den wskyldige Kong Knud. Huorlunde skulde du lide oss at bliffue din iessnlige, effterdi du kunde icke fordrage oss at wi vaare dine nere oc Vnderdane? Dog huorledis om allting er, paa det at ieg icke siunis at offuerfalde dig nærnerindis met wquems ord, da vil end nu voge det en gang, at hielpe dig op igien, kand skee saa saamt mig selff, som imod nogen anden. Huilcket ieg vil giøre mere af metynck som ieg haffuer met din ælendighed, end at ieg setter nogen synderlig tro eller tillid paa dine ord oc tilsagn. Oc der som du be-

Valdemar suarer Kong Suend oc lader hannem høre sin Forræderi.

Valdemar giører barmhiertighed mod Kong Suend.

g, for denne min fromheds velgierning met suig oc skalckhed, da skalt du l ocsaa dette vide, at du haffuer icke vundet det met din Trædskhed aff vor ıfoldighed, men at din Elendighed oc denne Landsens nærverindis leilig- d, haffuer rørt oss til at handle saa naadeligen met dig paa denne tid.

Da begynte Kong Suend at legge sine Ord saa slette, oc giorde sin dskylding saa ydmygeligen, oc sagde, at hand aldrig skulde befindis vdi zen Wtroskaff, men vere dem en Ven paa ret Tro oc Loffue. Giorde ıd anderledis, da mente hand at det huercken vilde bekome hannem eller t smaa Børn vel. Hand sagde oc saa, at hans skrøbelighed vaar saa r, at hand neppeligen trode at hand skulde offuerlessue it Aar i det aller- gste. Oc huorfaare vaar hannem for nøden, at hand skulde meget staa er Riget, effterdi hand haffde icke en Søn i all Verden, som kunde me det effter hannem. Huad kunde hand da andet indlegge sig, om vilde giøre sig selff til en Forrædere, end skam oc skendzel. Thi e hand sig at vere nu aldelis saa til sinds, at hans lycke skulde aldrig de hannem saa tynd, at hand nogen tid effter denne dag, vilde van- e sit ærligt naffn, offuer den vide Verden, met nogen skamelig oc dactig gierning, eller kiøbe Riget saa dyrt, at hand skulde høre ilde faare til euig tid.

Kong Suend vndskylder sig aff it falsk hierte.

Siden skildtis hand fra Valdemar, oc drog hen offuer til Laa- r, oc begynte strax at tage flere Folck vdi sin tieniste, huor met hand rede sig dagelige io lenger io mere, paa det at hand vilde møtte sin mpart paa den forsagd dag som deris Samtale vaar beramt, saa sterck hand maatte vere deris ieffnlige, oc giøre Fred met billige vilkaar.

Kong Suend kommer til sin gamel Skalckheds art oc natur.

Kong Knud oc Valdemar komme til Laaland met den gantske nske Adel paa forsagd dag, som tilforn vaar beramt, at der skulde hand- dennem oc Suend imellem. Valdemar drog først frem met nogle faa, tale met Kong Suend, som hand sæduanligen pleiede. Men Kong ıd vilde icke end da fordriste paa Kong Suends Tro oc tilsagn. Der ng Suend fornam at Valdemar vaar for haanden, oc mente at Knud ke veret vdi metfølg met hannem, gaff hand nogle aff sin bestilte Tiene- befalning, at de skulde yype en indbyrdis Trætte oc Bulder imod deris mmelse, oc vdi samme Oprør sla baade Valdemar oc Kong Knud . Men der hand saa at Valdemar kom allene, opsaatte hand det- Forræderi, oc mente at der vaar intet vdræt vden hand kom dem beg- Halssen til lige. Valdemar formerckte vel huad for haanden , men lod sig dog alligeuel intet mercke met nogen tingest, oc hør- paa hans søde Ord oc smigrende Tale en tid lang, oc der hand gaa bort, oc den anden bad hannem, at hand vilde komme om an- igien til hannem, da suarede hand oc sagde, at hand vil- gierne giøre, dog icke met andre vilkaar, end at de skulde vere for sig selff vdi deris Samtale. Thi Valdemar vaar en saa

Kong Suend vil atter forraade Kong Knud oc Valdemar.

Denne vaar mig en ret Suend.

mandelig

Kong Valdemars styrcke oc Mandom.

mandelig oc sterck en Herre, at hand skøtte aldelis intet huosomheldst der gick ene i Kamp mod hannem. Om Morgenen komme de atter til sammen, oc talede da allene met huer andre at ingen aff deris Folck, paa enten sider, vaare saa nærueriudis, at de hørde paa deris Ord oc Tale, de bleff vnder dem indbyrdis beslutet, at de paa næste anden dag skulde tage Sagen i rætte for sig, oc skelne alting met it endeligt Forligelssmaal.

Tre Konger paa en tid til lige vdi Danmarck.

LXXVII. Suend Ericksson. LXXVIII. Knud Magnusson. LXXIX. Valdemar Knudsson.

OM anden dagen næst effterfølgendis, gi[illegible] disse forneffnde gode Herrer tilsammen, oc vdi [illegible] Raads oc menige Rigens Adels nærueresse, hulde [illegible] byrdis samtale, met huer andre, huorledis de kunde [illegible] forenis endrecteligen om Danmarckis Krone oc Ri[illegible] mente. Kong Suend, met Kong Knuds samty[illegible] voldgaff allting paa Valdemar, oc sagde, at hand vilde nyde oc [illegible] gielde, huad som hand dømde ret oc billigt at vere. Huad heller h[illegible] giorde det vdi denne mening, at hand forsaa sig mest gaat til hannem [illegible] til sin Frende oc Blods foruante, eller ocsaa at hand tenckte sig der [illegible] best at kunde dølie sit Forræderi, kand ieg icke sige foruist. Valde[illegible] tøffuede icke lenge, førend hand vden vijdere beraad oc forhaling, aff [illegible] de for en Ræt, at hand selff oc huer aff dennem skulde nyde til lige met [illegible] andre, Konge naffn, oc saa anname sin anpart aff Riget, som han[illegible] bleff tildelt. Judland som er baade i sig selff vijt oc bret, oc offue[illegible] digt paa Folck oc indbyggere, giorde hand til den første anpart. [illegible] land oc Fyn til den anden, oc Skaane met sin tilhøring til den tredie. [illegible] effterdi Kaarelssen stod hos hannem saa vel som skifftet, da tog hand [illegible] det første, oc vndte Suend det andet, oc Knud det tredie Kaar. [illegible] tog hand Judland. Kong Suend tog Skaane, paa det hand skulde [illegible] være klemt imellem disse tuende Suogre, som imellem barcken oc [illegible] Kong Knud tog smaa Øerne, som vaar den sidste anpart. Til ydere [illegible] stadfestelse, at saadant Forligelsemaal skulde wbrødeligen her effter [illegible] dis, annamede de samdrecteligen det hellige Sacramente, oc met op[illegible] hender, kaldede Gud til vitnesbyrd, at see deris hierter oc straffe dem [illegible] nogen tid brød deris Tro oc Eed. Rigens Biscoper som ocsaa vaar[illegible] stede truede met Kirckens band den, som vilde eller torde nogen tid [illegible] fra denne Contract oc Forbund. Der bleff oc samme tid ved[illegible] samtyckt paa alle tre deris sider, at der som nogen befandis at vil[illegible] Splid paa ny imellem dennem, da skulde ingen aff dennem dølie [illegible] naffn paa det der skulde icke giffuis aarsage, ved saadanne hemeligh[illegible] derrød, til mistancker oc ydermere wsamdrectighed.

Kong Suend forenis met Kong Knud oc Kong Valdemar om Riget.

Danmarck deelis vdi tre parter imellem tre Konger.

Der alting vaar saaledis stilt til freds vdi gode maade, da drog Kong Knud hen offuer til Sieland, som vaar falden vdi hans Laad, x Kong Valdemar fulde strax effter. Men Kong Suend vaar foruendis huer Time oc Øyeblick, at drage denne samme Vey, thi Kong Knud hassde bedet hannem til Giest vdi Roskilde. Om anden dagen spurde and at Kong Suend vaar kommen til Ringstæd, oc drog derfaare vd od hannem, at vndfange hannem som sin Broder oc gode Ven, oc mt for sig paa Veyen Forstanderen aff Ringstæd oc en Tydsk Ryter Ra- lff, som sagde at Kong Suend hassde faaet tidende, at Kong Knud lde ligge i Veyen for hannem, met en stor hob Krigs folck. Her paa lde Kong Knud sin gitzing, huad Kong Suend hassde end nu i sinde d hannem, oc drog derfaare til Landsting, som samme dag holtis r stor forsamling, oc vilde icke begiffue sig til Kong Suend. Kong lemar som altid vaar mere trohiertig end forsiunlig, forlod sig paa ny forbund, oc drog dristeligen frem til hannem vden all mistancke ispectactighed. Alligeuel hassde Kong Suend besticket det saaledis hos Folck, at de skulde vere ferdige vdi deris Vaaben oc Verie oc ihielsla g Knud oc Kong Valdemar om de komme ellers begge til lige til han- n. Men der Valdemar kom ickon allene, lod hand betemme paa ne tid, oc fassnede hans tilkommelse paa det aller venligste, oc der ldemar atspurde hannem huor faare at hans Folck hassde deris rysti- g paa sig, effterdi det vaar nu ingen feide ydermere? da sagde hand d hand hassde spurt for tidende om Kong Knud. Kong Valdemar ffede hannem hart for denne sin Vantro oc Lætfærdighed, men hand drog intet ved sig gaa om nogen ting i alle maade. Hand giorde re vede oc drog til Roskilde, der som Kong Knud hassde indbødet han- n til Giestebud, oc fordreff den gantske nat hos dennem met Leeg, d oc allehonde lystighed.

Kong Knud biuder Kong Suend til Giest vdi Roskild.

Kong Suend staar atter Kong Knud oc Kong Valdemar effter deris Liff.

Kong Suend drager til Roskilde til Kong Knud.

Anden dagen om Morgenen drog hand deden, med nogle faa Hoffsinder, hen vd til Thorberns gaard, oc lod som hand vilde see lille Daatter, som der opføddis paa Gaarden. Iblant anden snack ule som hannem oc Thorberns Frue da falt imellem, sigis ocsaa at hun lde sagd, at det vaar hende meget seldsomt oc vnderligt, at Kongen hass- ffe forringet sig selff, at hand kunde nu lade sig nøye met tredie par- lff det som hand tilforne aadte gantske oc alt, vdi sin velmact. Aff rord bleff hand saa forbittret vdi sin Hu oc Hierte, at hannem falt vdi sinde dette mord, som hand siden anrictede. Om Afftenen Kong Knud sine Bud effter hannem, at hand skulde komme ind til re. Thorbern tog venligen imod Kongens Bud, oc der de at- hannem huorfaare Kong Suend hassde tøffuet saa lenge hos han- da sagde hand, at hand hassde fornømet nogen suaghed vdi sit Hoff- den røg oc damp, som hand hassde lidt vdi Bad hos hannem. Suend sagde at hans vnge Daatter hassde saa lenge opholdet han- hand kunde icke førre offuergiffue sin skemt oc leg met hende. For t dubbelt Mundhu, bleff Kong Suend mistenckt hos Kong Knuds , oc fulde dem der met ind i Byen, oc bleff strax førd til bords oc opsæt den ældste imellem Kong Knud oc Kong Valdemar. Effter

Quinde snack aarsage til meget ont.

Kong Knud ærer Kong Suend.

EFter at Naderen vaar giort oc Maden vaar optagen, lode de dricke-Karrene fast gaa omkring, oc som de vaare vdi deris lystigste maade, begerede Kong Suend it Vartaffuel, oc sagde, at hand vaar ret vdlært der paa, fordi hand haffde mest forlystet sig her met, vdi sin ælendighed vdi fremmede Lande. Endog de icke komme til Leegs met huer andre (thi der vaar intet Tafflebord for haanden) oc hand siuntis at berømme sig aff saadant vdi skemts vijs, saa vaar alligeuel en aluerlig harm inden faare vdi hans Hierte. Huilcket vaar ocsaa lætteligen at formercke, aff it andet stycke, som hende sig strax vdi samme Giestebud. Der vaar iblant andre ocsaa en tydsk Sangere tilstede, huilcken begynte at quæde en Vise, som vaar lagd om Kong Suends vdlendighed, oc vaar dictet hannem til spaat oc forhaanelse. Giesterne forbøde hart at denne Vise skulle icke siungis, Men Kong Suend lod som det gick hannem aldelis intet til Hiertet, oc befoel at Sangeren skulde ickon fare frem met sin Vise, thi intet befalt hannem nu bedre, end at hand, effter at hans gienuordighed vaar offuerstaaen, kunde nu tencke oc tale om det megle onde, som hannem vaar tilforne vederfaret.

Kong Suend lader sig mercke at hand er fortørnet.

Dissimellem at det begynte at mørckis vdi alle vraaer, oc Lius bleffue effter almindelig seduan indbaarne oc opsætte alleuegne vdi Stuen, da kom en aff Kong Suends Hoffsinder ved naffn Ditleff (som kaart tid tilforne vaar vdgaaen) ind igien paa Salen, oc saa sig flittelige omkring, huorledis aarsagen oc leiligheden kunde best begiffue sig, at fuldbriffue det Forrædelige mord, som hans Herre haffde befalet oc oplagd. Som hand saaledis stod, oc grundede ved sig selff, bredde Kong Knud sin Kiortel paa Gulffuet, oc bad hannem at hand skulde sætte sig ned næst hos hannem. Den anden tackede hannem for saadant tilbud oc ære, oc gick der met atter at dørren, oc kom i det samme strax ind igien, oc vinckede noget met sit Hoffuet, at Kong Suend skulde gaa vd til hannem. Kong Suend gaff ingen act paa hannem, men der Kong Knud atuarede hannem, stod hand op oc stack Hoffuedet til hobe met Detleff, oc de andre som hulde paa hans haand, oc talede hemeligen til sammen met dennem, saa at ingen aff de andre hørde noget aff deris samtale.

Detleff Kong Suends tienere en arg skalck.

Da formerckte Kong Knud først at de haffde Forræderi i sinde, oc greb strax Kong Valdemar vdi sin Faffn, oc kyste hannem for sin Mund. Kong Valdemar atspurde hannem huad dette skulde vere for en ny skick, som hand nu begynte met hannem, oc aldrig nogen tid tilforn pleiede dette at giøre. Men Kong Knud tagde stille oc gaff hannem her paa aldelis intet suar. Kong Suend gick der met at dørren met en Dreng, som bar it Lius for hannem ind paa sit Kammer, oc strax droge hans Tienere deris verie, som da vaar offuerlagt, oc søgte ind paa Kong Knud oc Kong Valdemar. Kong Valdemar sprancк strax op aff sit sæde, suøbte sin Arm vdi sin Kiortel, oc icke der met vernede allenist sit Hoffuet imod deris hug, men ocsaa støtte Ditleff saa mandeligen oc hart for sit Bryst at hand styrte ned til Jorden til lige met hannem. Vdi dette fald fick Kong Valdemar en stor skramme, vdi sit ene Laar, dog actede

Stor vnck at der skulle saa gode venner skilies at.

Dette Forræderi skeede en S. Lauritz aften Aar effter Guds Byrd 1156.

attde hand icke saa meget om denne skade, at hand io saa snart hand kom paa Benene igien, trengde sig igiennem deris dragne Værie som stode for Dørren, oc der en aff dennem græb hannem om sit Belte, at holde hannem til bage, sled hand det i tu, oc vndkom aff deris Hender met Liffet. Der hand vaar vndløben dennem, opsloge de Vinduerne, at ingen skulde vndgaa dennem for Nattens mørckhed. Ditleff sprang hasteligen op igien, oc som Kong Knud bødte imellem sig oc hannem met sin høyre Arm, kløff hand hans Hoffuit pande met sit Suerd, at hand falt strax saa gaat som døder til Jorden. Absalon mente at det haffde veret Kong Valdemar, oc greb hannem strax vdi sin Faffn og lagde hans blodige Hoffuet vdi sit Skiød, forgætte huad Vaade oc Liffs fare hannem selff offuerhengde, oc lod sig Kongens liff oc velfærd mere om til Hierte, end sin egen. Som hand saaledis haffde hannem vdi Skiød, oc en føye ting aff Aanden hengde end nu vdi Brystet paa hannem, formerckte hand paa hans Klædedract, at det vaar Kong Knud som vaar slagen, oc fick da baade glæde oc sorg til lige paa en tid. Dobicke som vaar en aff Kongens Tienere, en meget dristige Mand, saatte mandelighen Værie at hessne sin Herris død, oc bleff der offuer slagen paa stæden med hannem. Dørrene vaare alle besætte, oc saa mange som wforuarende komme vden for Dørrene, dem offuerfulde eller foriagede disse Morderne met deris dragne Værie. Thi de kunde huercken giøre forskel paa venner eller Fiende, for Nattens mørckhed.

Kong Valdemar vndkommer met stor Liffs fare.

Kong Knud bliffuer slagen met stor Forræderi vdi Roskilde.

Dobicke Kong Knuds tro Tienere falder.

En aff Kong Knuds næste Tienere, oc besynderligste gode Venner, ved naffn Constantinus, holt sig facteligen hen til Absalon (vdi hues Skiød Kong Knud haffde nu allerede opgiffuet sin Aand) oc bad hannem at hand vilde gaa frem for hannem, oc obne hannem en aff de inderste Dørre paa Salen, at hand diff tryggeligere kunde komme vd igennem de yderste. Absalon giorde effter hans begiering, oc hialp hannem vd den første Dør, men saa tilige som hand kom der igiennem, toge de som stode der vden faare imod hannem, oc handlede saa ynckeligen met hannem, at hand falt død ned for deris Fødder. Absalon tenckte moxen mere paa andre end paa sig selff, men der hand haffde suøbt oc henlagd Kongens døde Legeme, gick hand frimodeligen vd imellem disse Forræderis dragne Suerde, oc vilde icke end en gang verdis til at suare dennem, der de atspurde hannem, huo hand vaar, oc hueden hand kom. Met den dristige stillhed, frelste oc fride hand sit Liff. Radulff mødte hannem mit paa Broen, oc vndskyldede sig for hannem, at hand viste ingen intet aff dette Mords oplag eller bedrifft, oc forbandede alle dennem, som haffde været enten vdi raad, gierning eller samtycke met, at anrette dette gruelige Blodbad.

Constantinus Kong Knuds Ven bliffuer slagen met sin Herre.

Absalons frombed oc dristighed.

Radulff vndskylder sig.

Peder Themme kom hasteligen løbendis vdi it fult løb effter Radulff, ve skendeligen truede Absalon, oc løb hannem saa fremdelis forbi, som der Absalon kom paa hellig Trefaaldigheds Kirckegaard, ret vden den syndre Kircke port, der offuer falt hannem en stor hob aff Kong

Absalon er vdi Liffs fare.

Suends Draffuantere, met deris dragne Værie-offuer hans Hoff
oc haffde vden tuil lagd hannem paa stæden, der som icke en god K
iblant disse andre Skalcke, haffde kommet hannem vdi samme Øyeblick
hielp, oc taget hannem met vold fra dennem vdi forsuar, oc sagde til
besynderlig, som vilde igiennem stunget Absalons bryst, at hand v
haffue met hannem at skaffe, der som hand icke lod hannem met F
Endog Absalon vaar oc icke selff ret seen, at vige for Værietet, saa at
giorde hannem ingen skade paa sit Liff, dog bleff alligeuel hans inde
Trøye der met igennem stungen. Lycken vaar end da saa blid oc god,
denne euentyrlige stund, at hun sparde denne velbyrdige Herre, voris
derne land til megen gode oc gaffn, at det Danske ædle oc velbyrd
Blod, skulde icke altsammen falde, oc forderffuis i grund paa en dag.
salon drog strax samme nat vdaff Byen, oc der hand paa Veyen for
de en Bonde vdi Ramsiø, huorledis til vaar gaaet vdi Roskilde, v
Bonden nær styrt ved saadane tidende. Aff hannem fick hand en
Hest, oc drog deden først til sin Syster, hues Hosbond hed Peder,
dernæst til sin Moder, huilcken bleff saa bedrøffuet aff disse onde ti
de, at all den Glæde som hun skulde haffd met rette, at hendis Søn v
vndkommet met Liffuet, den forgickis hende oc qualdis aff den sorg,
hun fick, der hun hørde, at Kong Knud vaar ihielslagen, oc Kong V
demar saarede, og neppelig vndkommen met Liffuet.

Den fornemmiste Danske Adel er i stor fare paa en tid.

Absalons Moder sørger for Kong Knud.

Kong Valdemar flyer met stor nød.

Dissimellem kom Kong Valdemar aff ret slompe Lycke i færd
tuende aff sine egne Tienere, oc endog det Saar som hand ha
faaet, giorde hannem stor vee oc forhindring paa sin gang, saa vaar Li
hannem alligeuel kiert, at hand nøddis til at fly, oc røre Beenene det
hannem mueligt vaar. Som det allmindeligen gaar til, at de
* sorg oc redsle fortage offte it Menisk, at hand icke acter eller tencker
de mindre. Paa det sidste finge hans Tienere hannem paa en Hes
komme met hannem wforuarendis til den samme Landsby, som Abs
nyligen tilforne haffde veret. Oc der hand hørde at Absalon vaar
deden til sin Moder, fick hand nogle som viste hannem paa den rette
at hand kom ocsaa den samme nat til hannem, oc lod sig der først forbi
oc fortøffuede der siden indtil vdi dagningen.

Kong Suend klager paa Kong Knud oc Valdemar.

Kong Suend forsømte sig icke, at giøre sin vndskylding, for de
skilde Borgere, huilcke hand lod strax Aarle om anden dagen forsamle
klagede huorledis at Kong Knud oc Kong Valdemar haffde forn
gen staaet hannem vdi Mørck oc Molm effter hans Liff, oc imod
ræt, ia imod Eed oc Forbund, som Mordere oc Røffuere offuerfaldet
nem. Hand lod dennem see sin Kiortel, som hand selff haffde igen
stunget, oc sagde at de haffde veret hannem saa nær effter hans Li
hand tackede Gud, at denne deris Forræderi, vaar kommen denne
hiem, at den ene bleff slagen paa stæden vdi ferske gierninger. Ha
oc formanede Borgerne, at de vilde giøre hannem bistand, at fø
oc optage den anden, som vaar vndkommen at Skoffuen for hann
hand maatte ocsaa faa sin rette Løn.

Ga

Saadan hans vrange beretning trode ingen ærlig Mand, thi det vaar obenbare vitterligt, at dette mord vaar bedreffuet met hans egen oplagde falsk oc skalckhed. Men hand lod alligeuel strax forderffue saa mange Skib, som vaare vnder Landet, at Kong Valdemar skulde intet bekomme, met huilcket hand kunde vndfly for hannem. Hand vdsende ocsaa Speydere, som skulde randsage alle Moser, Skoffue oc Wføre, der som hand mente, at Kong Valdemar stod til at findis.

Kong Valdemar vndkommer for Kong Suend.

Kong Valdemar tog icke vden tre gode Karle til sig, oc holt sig [illegible] til mørcke Skoffue oc Kiær, men mest vdi hine tynde Buske oc [illegible]nde, som hand viste, at mand mindst skulde søge eller lede effter hannem. [illegible]bern Snare bleff ocsaa afffærdiget met nogle Ryter, som skulde lade [illegible] see vndertiden paa Heden oc den slætte Marck, at ride aff oc til, liger[illegible] som det skulde vere Kong Valdemar selff. Hand bestilte ocsaa, at der [illegible] wkient Folck tilsammen ved atskillige Fergestæder, at der skulde gaa [illegible]e oc tidende aff, at Kong Valdemar vaar offuer kommen til Judland. [illegible]en der Kong Valdemar vilde nu endeligen drage offuer, da befol Es[illegible]n en Skibbyggere, sin gamle kynding, at hand skulde met en hast giøre [illegible] Skib saa færdigt, at Kongen kunde der met offuer sættis. Skibbyg[illegible]ren befryctede, at Kong Suend skulde komme vnder Været met han[illegible]nem, oc straffe hannem, om saadant spurdis, Oc bad derfaare Esbern, at [illegible]and skulde lade, som hand nødde hannem der til. Esbern fulde hans [illegible]nad, oc kom en dag til hannem, som der vaar allermest Bønder folck hos [illegible]nnem, oc begynte først met gode ord, at bede hannem, at hand vilde [illegible]lpe hannem, at giøre hans Skib seilfærdigt. Den anden sagde ney, [illegible] hand for ingen ting torde eller vilde det giøre. Esbern lagde haand paa [illegible]nnem, oc lod hannem føre bunden met vold at Dørren hen met sig. [illegible]er giorde hand villigen, det som hand nectede tilforn paa strømte, oc i saa [illegible]ode tiente baade sin gode Ven, oc vndslog sig for Kong Suend, at [illegible]nd sick ingen redelig Sag om at holde, for huilcken hand kunde faa ind[illegible]g at straffe hannem.

Esbern snare hielper Kong Valdemar.

Tredsk anslag aff en fattig Karl.

Der Skibet vaar færdigt giort, oc vel tilrystet oc forsørget met [illegible] sin tilhøring aff Esbern, da gaff Kong Valdemar sig om Natte ti[illegible]nd til Søes met sit Folck, oc vaar neppeligen vel kommen til at giøre [illegible], før end der reiste sig en stor Storm, offuer alt Haffuet, at ingen [illegible]hans Metfølgere haffde nogen tid tilforn veret vdi saadan Haffs nød. [illegible]folcket oc Baadsmendene bleffue saa offuerslagen, igiennem blødte [illegible]forfraasne, at der vaar intet Lem paa deris gantske Liff, som de kunde [illegible], enten til at regere Seylet, eller noget andet inden Skibs borde. [illegible] som en stor Illing, som slog Raaen for borde vdi tu stycker, oc Ski[illegible]erhyltis til lige, baade aff Søbølgerne oc Regn. Styremanden gaff [illegible]et offuer, kaste Roret, oc lod Skibet driffue som Været bleste. Det [illegible] i Lufften, at mand siuntis at see langt ind i Himmelen. Det tord[illegible] saa grueligen, lige som Himmel oc Jord skulde falden tilsammen. [illegible] det sidste dreff Været dem ind vnder en Ø, der droge de Skibet paa

Stor Haffsnød.

grunden, oc effterdi intet Ancker kunde holde det, da stunge de Grær aff nogle Træ, som stode vd met Haffuet, igiennem Spigabene Skibet, at Bølgerne skulde icke slide eller rycke det vd igien met sig. I ne samme Nat forgicks halff andet tusind Vendiske Skib vnder Hall Saa mange aff Folcket som komme lessuendis til Landet, de blessue s slagne, at huad som Haffuet icke tog, det maatte klæde met Panden Stenklippen oc vred Mands haand.

Halff andet tusind Skib forgaa paa en nats tid.

Vdi Dagningen kom Kong Valdemar igien til Esbern, oc fick den gang aff hannem, hues hannem fattedis, oc seylede siden for en Bør, hen offuer til Jutland. Der traadde hand frem mit paa Vit Lands ting, oc klagede som hand vel maatte, paa Kong Suends forræd Alle mand som hørde eller spurde denne gruelige Gierning, gremmede hart her offuer. Det Saar som Kong Valdemar haffde faaet, hannem icke verre i lag, end at alle som det saae, vaar icke langt fra, a io aff metynck græde offuer hannem.

Kong Valdemar klager offuer Kong Suend paa Viborg Lands ting.

KOng Suend tøffuede icke lenge, effter at hand fick visse Tidende Kong Valdemars reise, før end hand lod bøde oc tilryste paa ny de Skib som hand tilforn haffde ladet forderffue, at hand der met vilde uersætte sit Folck, oc drage selff offuer til Jutland. Da beuiste Abfal Moder oc hans Syster, it mandeligt oc merckeligt stycke. Thi de lode meligen om Natte tid, forhugge oc sønderbryde Kong Suends Skib, hand bleff met deris vdredelse forhindret, saa lenge at Kong Valdei sterckede sig, oc møtte hannem paa den anden side, oc formente hann at hand kunde icke komme offuer aff Fyn, ind vdi Jutland til hannem, maatte drage tilbage, oc stercke sig paa ny, met den gantske Skonsk Sielandske mact.

Quinde mandom.

Kong Valdemar tenckte vel, at Kong Suend bleff icke saa b men vilde komme end en gang igien, naarsomheldst det skede, oc huad det vilde tage. Thi drog hand atter til Viborg, oc giorde der sit Bru met Frøicken Sophia, baade paa det at hand kunde drage Kong Ka gamle Tienere diss snarligere til sig, oc at hans vnge deilige Brud, s icke komme nogen anden (kand ske) aff hans Fiender met tiden til d Siden forsamlede hand alt sit Krigsfolck, oc drog her fra til Randers, ne mening, at hand vilde der lagd vd, oc ladet sig offuersætte til Sie Hans hær bleff io lenger io større, saa at der komme oc mange til h som haffde forlat Kong Suend, oc bluedis ved at giøre hannem nog stand, til saadan hans wgudelig sag at beskytte eller handtheffue.

Kong Valdemar giør sit Brøllup met Frøicken Sophia.

Randers.

Kong Suends folck falder fra hannem.

Kong Suend mente, at det vaar vel saa gaat, at hand giesteb Valdemar, som at hand forbidde hannem vdi Sieland. Thi giøde rede met den Sielandske oc Fynske flode, oc lagde ind vdi Diurs Jutland, oc reiste strax deden til Viborg, met det beste Reiseting, d vaar aldelis wuiss paa, huorledis at Borgerne vilde tage mod kommelse.

Kong Suend drager ind vdi Jutland.

Diurs Aa.

Viborg.

Der K

Der Kong Valdemar fick kundskaff, at saadant vaar for haanden, lede hand met det snariste sit Folck, oc afffærdiget Saxe oc Juris met Skib, at de skulde wforuarendis offuerfalde Kong Suends Skibs e. Sielandsfarene gaffue sig vden all Suerdslag, oc vilde heller met, end imod disse deris egne bekiende Landsherrer, det maatte gaa ng Suend huorlunde det gaa kunde. Men Fynboerne vaare an- eds til finds, oc maatte dog giffue sig paa fluct, effter at de haffde faaet hug for deris wmage. Huilcket Kong Suend gantske haardeligen rød, oc tyckte saare ilde at vere.

Sielandsfarene falde fra Kong Suend.

Dissimellem forsendis Esbern snare, at forfare Fiendernis an- , oc mødte dem paa Veyen, som de komme vd fra Viborg imod Ran- . De effterdi nogle aff de fremmerste rede atskilt fra huer andre, hand sig i ferd met dem, oc slog Ryterne ihiel, oc lode Hestene hen til en affside, ved dem som hand haffde i metfølge hos sig. Der Kong ds folck blessue dette var, mente de at Kong Valdemars gantske hær, e veret for haanden, oc der faare rystede sig hasteligen vdi deris Slact- ing. Men der de komẽ vd paa den slætte Hede, oc saae at Esbern vaar allene, da gaffue sig nogle som best vaare bereden effter hannem. Esbern vaar paa en god rask Hest, oc vndrende dem saa vijt, at hand ocsaa tiden stod fra Hesten oc huilte sig, dem til spaat oc traadz.

Esbern snaris snildhed.

Esbern Snare.

Paa det sidste der de saae, at det vaar forgessuis, at de kappedis met han- , da raabte de oc bade hannem, paa deris tro oc loffue, at hand vilde e tilords met dennem. Esbern sagde, at hand vilde ingelunde holde ale met dennem, fordi Kong Suend oc hans Folck pleiede, nu om stun- at vere saare skrøbelige vdi deris tro oc loffue, besynderligẽ naar Solen gaaen til Bierge. Kaste dem saaledis, vdi skemts vijs, deris Forrederi Næsen, som de brugte nyligẽ vdi Roskilde. En ved naffn Peder Them- lod hand komme til sig, vdi tro oc loffue, for det gamle kundskaff, som e veret imellem dennem. Men der hand formerckte, at hans Stall- e rende frem oc tilbage, imod huer andre, paa skrømte, at de vilde for- hannem, den stund at Peder talede videligen met hannem om Kong mars vilkaar, da begerede hand aff hannem, at hand vilde giffue aa, huad hans Stallbrødre haffde vdi sinde. Thi vende Peder sig Glassuend imod dennem, oc sagde, at hand skulde sætte det tuert i- em hans Liff, som giorde Esbern nogen skade paa sit Liff.

Vel sagd.

Peder Themme.

Esbern vaar icke selff seen, gaff sig at en giensti offuer en Bro, oc affslog Glassuender, som de kaste ind paa siden til hannem, met sit eget Glaff- som hand viste ret at røre, vdi sin høyre Haand. Hand skeldede deñem for deris Forrederi oc Wtroskaff, oc mødte siden paa veyen nogle aff gne Metbrødre, huilcke hand fortalde huad skeed vaar, oc bad dennem sig vdi Buskene, hand vilde selff staa fra sin Hest, at Fienderne skul- mere forfølge hannem, oc komme dem paa Hender. Huilcket noget gaaet for sig. Thi der Fienderne saae at Esbern huiltis anden met Veyen, forfalde de hañem paa ny, oc hand gaff sig strax igien Hest, hug den met Sporene, alt huad hand mest kunde, ligeruis som haatte veret vdi Liffs nød oc fare. De sætte io lenger io mere effter

Esbern Snaris snilde anslag.

hannem, aff gantske mact oc styrcke, oc haffde vden alt tuil, bl
fangne eller døde Mend, saa mange som de vaare, der som icke
Esberns Stallbrødre haffde veret for hastig, at giffue sig vd imod
nem. Esbern skulde da struget en Skalck aff dennem, for deris
løshed, haffde icke denne en Mands fyrrige Hastighed været større,
alle deris Forsiunlighed.

Hastighed spilder gode raad.

Siden skyndede Esbern Snare sig til Kong Valdemar, oc ga
kiende huad hand haffde seet oc bedreffuet imod Fienderne. Kongen h
icke end da alt sit Folck hos huer andre, saa at hand kunde bestaa
Suend vdi marcken. Thi lod hand kaste Broen ved den næste Landsby
hand laa, at Aaen skulde være hans Værn, indtil Folcket bleff altsam
forsamlet. Dog kunde de vnge Krigsmend icke holde sig, at de io m
Skermysse met haandløse Værie, imod huer andre paa begge sider
prøffue oc beuise huer sin styrcke oc beste Mandom. Dette hulde de
dis imod huer andre nogle faa dage, indtil saa lenge at Kong Vald
haffde faaet den hielp som dageligen foruentedis, oc drog da offuer
paa en anden bequemer stæd til Fienderne. Kong Suend bød sit
ryste sig, oc afffore deris Heste, som huer haffde god effne til
flødighed, staaendis for sig paa Marcken vdi alle Vange. Men
hand betenckt sig ret, da haffde hand giort som Kong Valdemar gi
huilcken befol alle sine Rytere, den næste nat førend slaget stod,
skulde opbidzle deris Heste, oc giffue dennem aldelis intet at æde, pa
at de kunde vere diss raskere oc lættere til Foden, at rende oc forfølge
Fiender.

Kong Valdemar ryster sig imod Kong Suend.

Gaat anslag.

Der Kong Valdemar rycte nu frem vdi sin Slactordning,
hand noget andet Krigsfolck, som kom met opract Fennicke ind
den ene side imod hannem. Hand mente met det første, at det
veret en part aff sine Fienders hær, men der hand fornam, at de
me hannem selff til vndsætning, fordeelte hand dem vnder det an
Folck, oc drog saa fremdelis frimodeligen imod sine Fiender.
hær vaar da saa stor, baade vdi Lengelse oc Bredelse, at mand kunde
peligen staa paa en sted, oc see offuer den tiende part aff den.

En stor Krigs hær.

Dette forkyndede Kong Suends speidere hannem, oc raadde
nem at hand skulde paa en tid lang, bemøde oc trætte denne store
hob, førend hand gaff sig Brystgengs vdi standende strid mod de
Thi der som slaget bleff forhalet, da skulde dem Kædis ved tiden, o
ge skulde vel hemeligen snige sig hiem fra Adelhoben. Kong
lod sig saadant raad icke ilde befalde, oc det haffde kand ske ocsaa
hannem, der som icke en ved naffn Aage Christiernssøn haffde
vise anslag met sin Daarlighed. Hand sagde at Kongen skul
strax slaes met Fienderne, eller Folcket skulde vndløbe, oc forlad
allene vdi marcken. Thi de skulde icke ladet for deris død, at see
Fienderne droge omkring at røffue oc brende deris Gods for deris

Kong Suend tager paa wraad.

Hand gaff oc Kongen dette at betencke, huor offte det er skeed, at faa Folck haffue nedlagd mange. Vilde hand ickon der faare skatte sit Folck effter Modet oc Hiertet, oc icke effter Tallet, da skulde disse faa giffue hañem større Trøst oc Frimodighed, end hannem gaffuis redzel aff Fiendernis mangfoldighed. Oc huad (sagde hand) skulde nogen redis for denne Hær, vdi huilcken findis icke mange retsindige Krigsmend, men nogle nøgne taalelige Bønder. Met saadanne Ord, vende hand Kongen fra det onde, til sit eget wforstandige raad.

Paa Kong Valdemars side vaar det Krigsfolck, som gick ved den venstre Haand, klædt vdi ierngraa Klæder, saa at Kong Suends folck sætte sig ind imod dennem, oc meente at de haffde veret kaasteligen vdstaffere- paa Haand til Fod vdi Harnisk. Men der de fornomme, at de haffde ladet sig, vende de genisten, oc gaffue sig imod Kongens egen hob. Iblant det er ocsaa dette vært at mercke, at det fløy saa tyckt met Raffne offer for Kong Valdemars hær, at mand kunde røre ved dem met en Glaffuend Kniff, naar den opractis i Lufften iblant dennem. Mit vdi Kong Valdemars hær red en Sangere, som quad en Vise, vaar lagt om Kong Suends Morderi, at Folcket som hørde her paa, skulde opueckis at stride mandelig, oc hessne gridskeligen Kong Knuds wskyldige oc ynckelige Mord.

Forseelse.

Raffne følge Kong Valdemars Krigs hær.

Der begge Hær komme nu saa nær, at de skulde dræbe imod huer anden, vaar der it Gærde omkring en Vang, som forhindret Reisetyget, at de skulde paa huercken sider, for de spitse Staffre, giffue sig der offuer. Da de Kong Valdemars Knecte det op, oc strax gick Badet an, oc Suends Mænd bleffue slagne paa fluct, vdi den første Dræbning. Thi deris Heste haffue god tid mødige oc trætte, for det megle Foder, met huilcket de haffde foppet dem om Natten tilforn. Den som førde deris Hoffuet banere, blef tre gange affslagen paa fluct, oc formanede dog sine Stallbrødre, at de skulde staa mandeligen. Hand vende selff tredie gang tilbage, oc vilde icke sig afftrenge, saa lenge at hand haffde en villig Mand hos sig, der kunde giøre hannem bistand. Paa det sidste der hand saa, at hand vaar ganske allene iblant Fienderne, da stack hand Baneret ned i Jorden, oc slog der om met den venstre Haand, oc slog siden fra sig med den høyre Haand, indtil der komme saa mange omkring hannem, at hand maatte falde, oc lade Liffuet.

Dette slag paa Grathede stod Aar effter Guds Byrd 1157.

Stort Mandom vdi en Dansk Karl.

Kong Suend rymte selff met nogle faa ind at it Kiær, oc der hand kom vdi it Hengedynd, oc hans Hest begynte at side fast, gaff hand sig selff af fra Hesten, oc kaste siden sit Harnisk, at hand kunde vere diss lættere at vndløbe. Men hand kunde dog icke komme frem, alligeuel hand ocsaa paa det sidste stydde sig oc hengde saa gaat som paa noget Kiederis Hals oc Skuldre. Thi offuergaff hand sig aff redzel og ondskabighed, oc krøb paa Hender oc Fødder hen vnder en Træ rod, for at skiule dem som hos hannem vaare, at de skulde forsee sig selff, det beste hand kunde. En vaar iblant dennem, som mente vdi

Redzel oc en ond samuittighed.

grunden, oc effterdi intet Ancker kunde holde det, da stunge de Grænene aff nogle Træ, som stode vd met Haffuet, igiennem Spigabene paa Skibet, at Bølgerne skulde icke slide eller rycke det vd igien met sig. Denne samme Nat forgicks halff andet tusind Vendiske Skib vnder Halland. Saa mange aff Folcket som komme leffuendis til Landet, de bleffue strax slagne, at huad som Haffuet icke tog, det maatte klæde met Panden for Stenklippen oc vred Mands haand.

Halff andet tusind Skib forgaa paa en nats tid.

Vdi Dagningen kom Kong Valdemar igien til Esbern, oc fick anden gang aff hannem, hues hannem fattedis, oc seylede siden for en blid Bør, hen offuer til Jutland. Der traadde hand frem mit paa Viborg Lands ting, oc klagede som hand vel maatte, paa Kong Suends forræderi. Alle mand som hørde eller spurde denne gruelige Gierning, gremmede sig hart her offuer. Det Saar som Kong Valdemar hassde faaet, kom hannem icke verre i lag, end at alle som det saae, vaar icke langt fra, at de io aff metynck græde offuer hannem.

Kong Valdemar klager offuer kong Suend paa Viborg Lands ting.

KOng Suend tøffuede icke lenge, effter at hand fick visse Tidende om Kong Valdemars reise, før end hand lod bøde oc tilryste paa ny alle de Skib som hand tilforn hassde ladet forderffue, at hand der met vilde offuersætte sit Folck, oc drage selff offuer til Jutland. Da beuiste Absalons Moder oc hans Syster, it mandeligt oc merckeligt stycke. Thi de lode hemeligen om Natte tid, forhugge oc sønderbryde Kong Suends Skib, at hand bleff met deris vdredelse forhindret, saa lenge at Kong Valdemar sterckede sig, oc møtte hannem paa den anden side, oc formente hannem, at hand kunde icke komme offuer aff Fyn, ind vdi Jutland til hannem, men maatte drage tilbage, oc stercke sig paa ny, met den gantske Skonske oc Sielandske mact.

Quinde mandom.

Kong Valdemar tenckte vel, at Kong Suend bleff icke saa borte, men vilde komme end en gang igien, naarsomheldst det skede, oc huad ende det vilde tage. Thi drog hand atter til Viborg, oc giorde der sit Brøllup met Frøicken Sophia, baade paa det at hand kunde drage Kong Knuds gamle Tienere diss snarligere til sig, oc at hans vnge deilige Brud, skulde icke komme nogen anden (kand ske) aff hans Fiender met tiden til deele. Siden forsamlede hand alt sit Krigsfolck, oc drog her fra til Randers, i denne mening, at hand vilde der lagd vd, oc ladet sig offuersætte til Sieland. Hans hær bleff io lenger io større, saa at der komme oc mange til hannem, som hassde forlat Kong Suend, oc bluedis ved at giøre hannem nogen bistand, til saadan hans wgudelig sag at beskytte eller handtheffue.

Kong Valdemar giør sit Brøllup met Frøicken Sophia.

Randers.

Kong Suends folck falder fra hannem.

Kong Suend mente, at det vaar vel saa gaat, at hand giestede Kong Valdemar, som at hand forbidde hannem vdi Sieland. Thi giorde hand rede met den Sielandske oc Fynske flode, oc lagde ind vdi Diurs Aa vnder Jutland, oc reiste strax deden til Viborg, met det beste Reise tyg, dog hand vaar aldelis wuiss paa, huorledis at Borgerne vilde tage mod hans tilkommelse.

Kong Suend drager ind vdi Jutland.

Diurs Aa.

Viborg.

Der Kong

Kong Knuds gamle tro Tienere, lode sig icke end da nøye, at deris Fiender vaar slagne, oc at de hafde staaet deris Ræt, saa mange som bleffue leffuendis fangne aff dennem, Men ginge frem faar Kongen oc begerede aff hannem, at hand skulde giøre alle dennem fredløse, som hafde veret vdi raad oc samtycke, at ihiel sla deris Herre oc Konning. Iblant andre naffngaffue de ocsaa Thorbern, oc klagede offuer alle maade hart paa hannem, dog hand tilforne (der den Skermysing stod ved Randers bro) hafde giort sin fuldkommelige vndskylding oc forbandet alle dennem som gaffue raad til dette Mord, at de da selff paa hørde, som vaare skyldige vdi denne sag.

Kong Knuds gamle Tienere klage vdermere offuer deris Herris Bane.

Kong Valdemar befrytede sig, at der som hand giorde saa mange aff sine Adel fredløsse paa en tid, at de maatte giffue sig til Hertug Abel oc Buris, huilcke hand hafde endnu noget mistenckte, at de skulde giøre hannem it oprør, om de saae sig effne oc leilighed. Men paa sidste alligeuel, der de hengde saa hart ved hannem, at hand skulde icke kunnis at see igeñem Fingre, met Kong Knuds Mordere, da loffuede hand at hand vilde giøre dem fredløsse, som de opregnede for hannem, dog met saadane vilkaar, at de skulde aldrig komme igien ind i Danmarck, før end de bade selff for dennem. Thi hand viste vel, at Menniskens hu oc sind lader sig offte snarligen forandre, ligeruis som tiden oc leligheden foraarsage, saa at den som i dag bær allerstørst Vrede oc Had, lader vel met tiden vrede falde, oc forbarmer sig offuer sine Fienders elendighed oc vanvitte. De andre som mistenckte vaare vdi Kong Knuds død, oc bleffue nu anklagede, dennem tog Kongen til naade for gode Mends bøn skyld, oc siuntis hannem bedre at vere, at hand selff brugte dennem vdi sin Tieniste, end at de enten skulde rømme Landet, eller miste deris Liff. Dog elskte hand alligeuel huer dem mest, som hand formerckte paa deris samuittighed, at de hafde mindst veret met vdi raad oc daad, at fuldbriffue dette gruelige Mord oc Forræderi vdi Roskilde.

Kong Valdemars snildhed.

Menniskens hu lader sig offte snarligen forandris.

Effterdi

hannem, aff gantske mact oc styrcke, oc haffde vden alt tuil, bleffuet fangne eller døde Mend, saa mange som de vaare, der som icke en aff Esberns Stallbrødre haffde veret for hastig, at giffue sig vd imod dennem. Esbern skulde da struget en Skalck aff dennem, for deris Æreløshed, haffde icke denne en Mands fyrrige Hastighed været større, end alle deris Forsiunlighed.

Hastighed spilder gode raad.

Siden skyndede Esbern Snare sig til Kong Valdemar, oc gaff tilkiende huad hand haffde seet oc bedreffuet imod Fienderne. Kongen haffde icke end da alt sit Folck hos huer andre, saa at hand kunde bestaa Kong Suend vdi marcken. Thi lod hand kaste Broen ved den næste Landsby som hand laa, at Aaen skulde være hans Værn, indtil Folcket bleff altsammen forsamlet. Dog kunde de vnge Krigsmend icke holde sig, at de io maatte Skermysse met haandløse Værie, imod huer andre paa begge sider, at prøffue oc beuise huer sin styrcke oc beste Mandom. Dette hulde de saaledis imod huer andre nogle faa dage, indtil saa lenge at Kong Valdemar haffde faaet den hielp som dageligen foruentedis, oc drog da offuer Aaen, paa en anden bequemer stæd til Fienderne. Kong Suend bød sit Folck ryste sig, oc afffore deris Heste, som huer haffde god effne til offuerflødighed, staaendis for sig paa Marcken vdi alle Vange. Men haffde hand betenckt sig ret, da haffde hand giort som Kong Valdemar giorde, huilcken befol alle sine Rytere, den næste nat førend slaget stod, at de skulde opbidzle deris Heste, oc giffue dennem aldelis intet at æde, paa det at de kunde vere diss raskere oc lættere til Foden, at rende oc forfølge deris Fiender.

Kong Valdemar ryster sig imod kong Suend.

Gaat anslag.

Der Kong Valdemar rycte nu frem vdi sin Slactordning, saa hand noget andet Krigsfolck, som kom met opract Fennicke ind paa den ene side imod hannem. Hand mente met det første, at det skulde veret en part aff sine Fienders hær, men der hand fornam, at de komme hannem selff til vndsætning, fordeelte hand dem vnder det andet sit Folck, oc drog saa fremdelis frimodeligen imod sine Fiender. Hans hær vaar da saa stor, baade vdi Lengelse oc Bredelse, at mand kunde neppeligen staa paa en sted, oc see offuer den tiende part aff den.

En stor Krigs hær.

Dette forkyndede Kong Suends speidere hannem, oc raadde hannem at hand skulde paa en tid lang, bemøde oc trætte denne store wtallige hob, førend hand gaff sig Brystigengs vdi standende strid mod dennem. Thi der som slaget bleff forhalet, da skulde dem Kædis ved tiden, oc mange skulde vel hemeligen snige sig hiem fra Adelhoben. Kong Suend lod sig saadant raad icke ilde befalde, oc det haffde kand ske ocsaa lyckedis hannem, der som icke en ved naffn Aage Christiernssøn haffde spilt dette vise anslag met sin Daarlighed. Hand sagde at Kongen skulde enten strax slaes met Fienderne, eller Folcket skulde vndløbe, oc forlade hannem allene vdi marcken. Thi de skulde icke ladet for deris død, at see der paa at Fienderne droge omkring at røffue oc brende deris Gods for deris Øyen.

Kong Suend tager paa wraad.

Hand

Skialm Huide
haffde

fire Sønner				tuende Døttere	
1	2	3	4	Magge, hun bleff en Nonne, vdi vor Fru Closter vdi Roskild, effter sin Hosbonds død.	Cecile, om hende skal siden videre talis.
e eller Skialn.	Ebbe.	Ascer.	Sune.		

se Skialm Huidis Sønner hiulpe il, at heffne S. Knuds Obotrite is død, som vdi den trettende Bog meldt, pag. 279.

Toke Skialmesson, hand døde først aff alle sine Brødre, I.
ff baade meget Landgods oc sexten Marck purt Guld, til Soer Clo- fundering oc bygning. Hand afflede met Frue Regnild oc Fru Gyde.

tig, hans Sønner vaare		Skialm, hand haffde fire Sønner oc tre Døttere		Gert.	Ingefred.
Aage.	Juris.	Peder Biscop vdi Roskilde.	Stig Huide.	Absalon.	Gythe, Toke Pust. aff hendis Affkom vaare Trugde Prouist i Lund. Item, Peder Vethus, oc Niels Ranild.
ist o-		Niels.	Skialm lille.	Niels. 1300.	
		Ingeferd.	Gythe, som afflede tre Døttere met Esbern Karlsson.		
		Cecile, som vaar Ercke-biscop Jens grands Moder.			

Skialmesson, hand afflede met Fru Inge II.

Jon Galen, hans Daatter hed

Cecile, hendis Søn vaar

Johannes kaare, Abbet vdi Soer.

Ascer

III. **Ascer, den tredie Skialm Huidis søn, som kaldis Ascer R** oc bode vdi Fenitzløff lille. Hand opbygte der Kircken, paa huilcken f Husfrue, Fru Inge, lod siden opsætte tuende Taarne, der hun fødde l nem Tuilling, den stund hand vaar selff vdi Leding.

Deris Børn vaare

Esbern Snare, som tilforn er omtalet, oc her effter omtalis. Hand vaar en god duelig Rigens mand, saa vel som hans Broder Absalon. Hand haffde tre Husfruer, effter huer andre, 1. Humblefred. 2. Ingeborg. 3. oc Helena, som vaar Hertug Guthorms daatter. Met dennem afflede hand

1 Absalon, som døde 1232.

2 Johannes, som vaar den anden Kong Valdemars Marsk.

3 Niels, som vaar Kong Valdemars Staldmester. Oc haffde en Søn, hed Esbern Snerling.

4 Cecile, hun afflede met Oluff graa aff Thersløs

Johannes, Anders

Absalon Anders.

5 Ingeborg, som afflede met Herr Peder Strangissøn aff Kaalundborg

1 Knud, som bleff siden Hertug.

2 Anders, som vaar baade Marsk oc Skenck.

Item, sex Døttere, iblant huilcke en ved naffn Ingeborg, afflede met Greff Ernst

Greff Albret, som haffde Esbern Vognsøns daatter, etc.

Greff Gunner.

Absalon, hand vaar Biscop vdi Roskilde vdi 20. Aar, oc Erckebiscop vdi Lund vdi 23 Aar. Kong Valdemars 1. ypperste Raad oc Krigsøffuerste. Hand bygte Kiøbenhaffn, oc Soer Closter, der som hand bleff begraffuen, Aar 1201.

Ingefrid, haffde tuen Sønner

Alexander, Asc som her effter omtalis vdi den sidste Bog. Hand haffde tre Sønner

Absalon rød. Niels. Alexa Hand haffde en Søn, oc fem Døttere

1 Anders Nielssøn

2 Toke Pustis

3 Stig Huidis

4 Niels Andersøns

} Husf

5 Estrithe en Nonne.

6 Elizabeth, hun afflede met Johannes Ranild,

Ranild, hand haffde tuende Sønner

Johannes Niels.

Ebbe

Ebbe, den fierde Skialm Huidis søn. Om hannem bleff nyligen talet vdi Kong Suends Historie. Hand afflede met Frue *IIII.*

Regnild

- Toke
  - Stig Galen.
    - Juris, hans vaar Børn vaare
      - 1 Niels.
      - 2 Peder.
      - 3 Toke.
      - 4 Jens.
      - 5 Stig.
      - 6 Christine.
    - Niels, Biscop.
    - Margrete.
    - Gumme. Catharin.
- Sune aff Knarretorp, om hannem er nyligen talet, oc talis her effter ocsaa fremdelis. Hand afflede met Cecile siu Sønner oc en Daatter.
  - Christine, hendis Børn vaare
    - 1 Ossa, Stig marskis
    - 2 Oluff Tagessøns
    - 3 Torbern Jenssøns
    - 4 Niels Lendis.
    - Husfrue
    - Hans Daatter hafde Anders Stigsøn.
    - Sophia etc.
  - 1 Peder, som bleff Biscop vdi Roskilde effter Absalon.
  - 2 Anders, som vaar Doctor vdi den hellige scrifft, Erckebiscop vdi Lund. Huor om Saxo taler i sin Fortale.
  - 3 Lauritz.
  - 4 Jacob, hand afflede met Frue Estrithe, Ingret som hafde Marsk Stig.
  - 5 Ebbe, hans Daatter Benedicta hafde vnge Kong Suercke aff Suerige. Deris Søn hed Ture Suercksøn. *
  - 6 Johannes, hans Daatter hed Cecile, oc hafde Greffue Niels aff Halland. Aff dem affledis Greffue Jacob Paars, etc.
  - 7 Torbern Sunesøn.
  - 8 Margrete,
- Peder Ebbissøn aff Knartorp.
- Gytthe, hun afflede met Oluff Glug otte Sønner oc tuende døttere. Den sidste aff deris slect vaar, Her Anders Pincerna aff Tiuffstofft, som døde Aar 1434.

* For dette Suogerskaff skyld, drog Ebbe ind vdi Suerige, oc bleff slagen ved Lene, met sine Brødre Lauritz oc Jacob, vdi Kong Valdemars den andens tid. Aar 1208.

- Peder
  - Niels
    - Jacob.
    - Stig.
    - Peder.
    - Anders.
- Sune
  - Jens.
    - Jacob.
    - Cecile.
    - Anders.
      - Sophia.
  - Anders.
- Cecile afflede met Erland
  - Jacob. Erckebiscop.
  - Niels.

De Huiders Herrestamme oc Affkom.

Efterdi at her indtil, er meget talet om Skialm Huide oc hans Sønner, met deris affkom, oc her effter endnu ydermere skal omtalis, baade om dem selff oc deris Suogre, da siuntis det gaffnligt for den fromme læsere, at noget bleff paa denne stæd indfeldet om deris Herrestamme, før end wi komme vijdere ind vdi Kong Valdemars Historie.

Slag sigis at skulde veret den første, som mand veed aff at sige, aff denne slect, før end Riget bleff omuent, fra Hedenskaffs vildfarelse, til den Christne Tro oc Relligion. Hand bygde Slagelse, oc ligger (som mand mener) der hart hos begraffuen vdi en Høy.

Tocke Trylle, som kaldis ocsaa Tocke Skytte, sigis at haffue veret Slags Søn, oc den første Christne mand aff denne slect. Hand haffde meget met Kong Harald Blaatand at skaffe, oc bleff hannem paa det sidste ocsaa hans Bane, som tilforne er rørt vdi den tiende Bog.

Ottinckar Huide neffnis vdi Historien næst effter Tocke Trylle, vdi denne forneffnde slect. Hand vaar Biscop vdi Ribe, vdi gamle Kong Knuds tid, oc bær endnu paa denne nærnerindis dag, stor prijs oc ære, for sin besynderlige Gudfryctighed oc Rundhed, at fordre Guds ords fremgang, oc sit Fæderne lands gaffn oc beste.

Hans Sønner eller oc Brødre Børn vaare.

1 **Skialm Huide,** hues Myndighed oc Anseelse vaar stor vdi Danmarckis Rige, som tilforne er rørt vdi den elleffte Bog, Pag. 239. Oc i den tolffte, pag. 260.

2 **Aute Huide,** hand bleff slagen aff de Vender, imellem Laaland oc Falster. Hues død hans Broder Skialm heffnde, som bleff omtald vdi den tolffte Bog, Pag. 259.

Skialm

Skialm Huide
haffde

fire Sønner				tuende Døttere	
1	2	3	4		
Toke eller Tyge Skialmessøn.	Ebbe.	Ascer.	Sune.	Magge, hun bleff en Nonne, vdi vor Fru Closter vdi Roskild, effter sin Hosbonds død.	Cecile, om hende skal siden videre talis.

Disse Skialm Huidis Sønner hiulpe fast til, at hessne S. Knuds Obotrite Kongis død, som vdi den trettende Bog er formeldt, pag. 279.

Toke Skialmessøn, hand døde først aff alle sine Brødre, I.
oc gaff baade meget Landgods oc sexten Marck purt Guld, til Soer Closters fundering oc bygning. Hand afflede met Frue Regnild oc Fru Gyde.

Stig, hans Sønner vaare		Skialm, hand haffde fire Sønner oc tre Døttere		Gert.	Ingefred.
Toke, Aage. Prouist vdi Roskilde.	Juris.	Peder Biscop vdi Roskilde. Niels. Ingeferd. Cecile, som vaar Ercke-biscop Jens grands Moder.	Stig Huide. Skialm lille. Gythe, som afflede tre Døttere met Esbern Karlssøn.	Absalon. Niels. 1300.	Gythe, Toke Pust. aff hendis Affkom vaare Trugde Prouist i Lund. Item, Peder Vethus, oc Niels Ranild.

Sune Skialmessøn, hand afflede met Fru Inge II.

Jon Galen, hans Daatter hed

Cecile, hendis Søn vaar

Johannes kaare, Abbet vdi Soer.

Ascer

V. Cecile aff Borg, Skialm Huidis daatter, haff Peder Thorstenssøn aff Pedersborg. Om hannem er tilforn meget re vdi Kong Suends Historie, saa at der aff er vel at mercke, at hand haffu veret baade vijs vdi raad, oc dristig vdi Haand, naar behoff giordis. Ha afflede met Cecile, en Daatter ved naffn Ingerd. Hun haffde sex Sø ner oc en Daatter

1	2	3	4	5	6	
Peder, hand vaar Biscop vdi Aarhus.	Skialm, som bleff Biscop effter sin Broder.	Niels Vognssøn.	Johannes Valdemars Kammersuend.	Vlff.	Karl Hertug vdi Suerige.	Margre Vogn G len
		Ingeburg, som haffde først Magnus, oc siden Greffue Ernst aff Slicken.			Jens Vognssøn. / Esbern Vognssøn	Margre Juris Stigssøn
					Cecile, Greff Albrets.	

Af denne Taffle kand nu en flitig Læsere, no get bedre forstaa, baade disse fremfarne oc effterfølgend Historier. Oc er vel at forundre, at denne Slect haffuer sa mangfaaldeligen vdspridt sig, saa at her opregnis iblan dennem icke aleniste store Prelater, Prouister, Ridder Biscoper oc Erckebiscoper, men ocsaa Greffuer oc Greff uinder, Hertuger oc Hertuginder, indtil at den er stigd sa høyt, at den er kommen igien til Kongelig byrd oc Suoger skaff, huor vdaff den haffuer (som menis) hafft sin første Op haff vdi Harald Klacks tid. Men at de saa offte haffue fø andret, baade deris Fæderne Naffn oc Vaaben, for disse a skillige Staters, Embeders, Mandomelig bedriffts oc Su gerskaffs skyld, det er vden tuil en Aarsage, at wi neppelig paa denne dag kunde vise deris rette Affkom paa Suerd sid

Her om ydermere at tale, giffuis aarsag vdi Kong Eri Gleppings Historie, huilcken Marsk Stig, met Ranild Je søn oc andre deris Frender oc forne Suogerskab, som vaare denne forneffnd Herkomst, sloge ihiel vdi Finderup ved Viborg, Aar effter Guds Byrd 1286.

LXXIX. Valdemar den store, eneuolds Konge vdi Danmarck.

Den første Kong Valdemar.

DER Kong Valdemar haffde effter stor languarendis Wenighed, offueruundet paa det sidste Kong Suend, oc straffet Kong Knuds Mordere paa Liff oc Hals, som tilforn nyligen bleff fortald, oc vaar nu først kommen til it roligt eneuolds Regimente her vdi Riget, Da begynte hand aluerligen alleuegne at see sig omkring, huorledis hand met det allerførste kunde ved Herreskiold oc mandommelig krigs øffuelse, indlegge nogen pris, som kunde giffue hannem held oc hyllist til sit Regimentis lyckelige Begyndelse. Jo lenger hand omgicks met saadanne Tancker, io mere drogs hans sind dagligen der hen, at hannem siuntis intet gaffnligere at kunde bestillis eller vdrettis, paa Rigens beste, end at hand hessnde sig oc sine Vndersaatte paa de Vender, som nu vdi nidler tid, at her haffde veret induaartis feide i Landet, haffde met Sørøfferi vdi mange Aar, giort Riget saadant affbreck oc wbodelig skade, at det lod saa gaat som tredie parten øde oc wdyrcket. Thi giorde hand rede, det alderfnarligste mueligt vaar, met sin Skibs Flode, oc lagde der met vd vnder den Ø Masnet, i denne mening at hand vilde giort indfald vdi Venden, naar oc huor leilighed kunde først oc best begiffue sig. Men som hand da begynte der, at giffue den menige Mand tilkiende, huad hans aluerlige forsæt vaar, traadde nogle frem aff de Ældste, som ellers pleiede at holde Ordet paa den menige Mands vegne, oc sagde at dennem siuntis, at dette Taag kunde icke lætteligen faa nogen tryg oc lyckelig Fremgang. Thi baade var stor brøst iblant dennem alle for Prouiant oc vnderholding, oc der til det haffde ocsaa Fienderne gaat kundskab om deris tilkommelse oc gantske anslag. Saa det siuntis langt gaffnligere at vere, at mand lod opstaa met det, indtil leligheden bedre maatte begiffue sig i fremtiden, oc icke nu som Daarer angribe dennem, huilcke vente oc ryste sig imod sin Gienpartis tilkommelse. Her før vden, er (sagde de) vdi denne Flode, den ypperste Danske Mact forsamlet, oc der som det hender sig, at den bliffuer nedlagt, bliffuer da ocsaa icke all den Danske Herre Mact vdslyct som it Lius til lige met dennem, oc Venderne tage all Danmarck vnder sig, ved denne ene Beyeruinding? For huilcke Aarsager skyld ingen bør met rette at samtycke, den Danske Adels Blomster, skal saa wbesindeligen vdsættis paa en wbekendig tid paa Skantzen, der som en føye Pris er at indlegge, om de end skønt kunde, men megen vanære oc grundelig forderffuelse vil metfølge, om de kiffue offueruundne.

Begyndelsen bør altid at vere god oc heldig.

Kong Valdemars første Taag imod de Vender.

Oldingene raader Kongen fra krig.

Dette raad gaff den Menige mand method, saa at Kongen nøddis til imod sin vilie at giffue Orloff hiem aff Leding. Huilcket Absalon hart fortrød, oc lod sig strax indsætte til Kongen vdi hans Skib, oc atspurde dennem, huor faare hand saa snarligen haffde offuergiffuet sit forsæt. Kongen sagde, at hand haffde det giort, paa det at hand vilde icke sætte saa

Absalon vredis ved Kong Valdemar at hand offuergiffuer dette Vendiske Taag.

mangen modig Dansk Helt, paa en tid oc stæd vdi Vaade oc Liffs fare. Nu vel, suarede Absalon, saa tager saa meget andet drasfuels vduelige Folck vdi deris stæd til eder, at vdrette dette Taag met. Vinde i met dennem, da er det vel vundet: Tabe i, da er en føye ting der met forlaaren. Met saadan skemt vdbrød denne vnge Mand sin Harm, oc hemeligen der hos straffede Kongen for sin Blødsindighed.

Borgernis oprør vdi Roskilde.

VDI disse samme dage hendøde Biscop Ascer aff Roskilde, oc vaar da icke alleniste stor wenighed imellem Klerckeriet oc Almuen, om den som skulde velis vdi hans stæd, men ocsaa it stort oprør imellem Almuen oc Borgerne selff indbyrdis vdi Staden. De som vaare indfødde bosiddendis Borgere, sætte sig op imod de vdlendige, oc sloge en part ihiel aff dennem, oc foriagede de andre aldelis aff Byen fra sig. Vdi denne samme deris rasende Galenskab, offuerfulde de ocsaa Kongens egen Mynterre, nedbrøde hans Hus aldelis vdi grund, oc giorde alt hans gods oc Bohaff til Prijs oc Byte. For huilcken deris groffue forseelse, Kongen forsamlede strax it stort tal Folck vdi Landet, oc haffde aluerligen i sinde at forderffue dennem met alle, der som de icke betimeligen haffde sent deris Bud mod hannem, at bede om forladelse, oc tilbiude sig at bøde met Guld oc Sølff effter hans egen minde oc vilie.

Kong Valdemars mildhed, mod sine Vndersaatte.

Denne fromme oc milde Herre, Kong Valdemar, lod sig affbede oc stillis til Freds met en viss sum Penninge. Hand drog alligeuel ind i Byen (dog vden all vrede oc offueruold) oc gick ind vdi hellig tro faaldigheds Kircke, at forhøre oc forhandle, huorledis best kunde gaa met den ny Biscops vduelelse som vaar for haanden. Oc endog han kunde vel taget sig Sagen allene til, oc vald huem hannem lystede, for den frihed oc rettighed som hand haffde til denne stæd, huilcken hans Forfædre haffde opbygt oc siden rundeligen beprydet oc rigligen begaffuet, saagde hand alligeuel frit vd, at hand vaar icke kommen vdi denne meninge at hand vilde begynde noget nyt eller wsæduanligt, huor met deris frihed (som hand viste vel at dennem bebreffuet vaar aff Arilds tid) skulde forkaartis, at de io maatte, huer som hannem siuntis gaffnligst giøre oc giffue sit samtycke, hannem wfortørnet vdi alle maade. Det menige Klerckeri stod op oc tackede hannem høyeligen oc ydmygeligen, for saadan hans Gudfryctige Oprictighed. Siden vigte de til en side for sig selff oc neffnde først tre besynderlige merckelige Mend, oc toge siden Absalon til den fierde, for hans dydeligheds skyld, at mand aff disse fire skulde velis en, som siuntis dueligst oc skickeligst til det Biscopelig Sæde oc Embede. Kong Valdemar lod fire atskillige Bøger fremleggis paa it Bord, oc lod at huer effter anden skulde gaa frem oc scriffue Quertags vdi huilcken dennem lystede, effter som Kaaret oc Vduelelsen skulde gaa. De giorde efter Kongens gode raad oc behag, oc stemmede alle smuct endrecteligen alle ens paa Absalon, at hannem skulde antuordis all Biscoplig maade oc Mandighed.

Kong Valdemars oprictige fromhed mod Klerckeriet.

Absalon velis til Biscop vdi Roskilde.

Endog Absalon vaar baade skickelig vdi sin Lærdom oc Leffnet, at faare staa denne geistlige befalning, saa førde hand alligeuel det Verdslige Suerd til lige vdi den anden Haand, oc lod sig bruge for sit Fæderne rige, til Land oc Vand, imod Rigens Fiender, naar behoff giordis. Thi hannem siuntis at det vaar icke nock, at mand hanthaffde Relligionen inden Dørre hos sig selff, om Landet stod vdi vaade for vduaartis Feide oc Fiendskaff. Som det ocsaa befindis at vere vist vdi Sandhed, at det er offte saa vel for nøden, til den Christne Relligions ophold oc forfremmelse, at Christendoms Fiender fordriffuis oc forhindris, som at Kirkens Sang oc Ceremonier holdis ved lige oc mact. Thi forsømte Absalon Biscopsgaardens bygning, oc paa det at Danske mend kunde bygge ut bo met tryghed, da holt hand vact vnder oben Himmel oc behialp sig met en ringe tingist, vndertiden slog sit Tield vnder it Seyl, vndertiden met en grøn Løffsal, ligeruis som tiden oc Lycken gaff, oc Rigens leilighed vdkreffuede. Der met opbygte hand icke it Hus allene, men mange Danmarckis Rigis Byer oc Stæder, som aff Sørøffuere vaare for denne tid affbrende oc berøffuede. Huad hand ocsaa haffuer veret for en veltalenhed Mand, det fornome vel Skoningerne met deris gaffn oc store baade. Thi de haffde faaet før en ond sæduane offuer det gantske Land, at de hulde aldrig enten noget almindeligt Landsting oc Herretzting, ey heller nogen saa lange en Mode oc Forsamling, at det gick aff vden stor Kiff oc skends Ord, vden merckelig Trætte oc Wenighed, indtil at Absalon met sin veltalenhed haffde dennem bod her paa, oc førde dennem paa en bedre skick oc brug. Der paa mange ocsaa forundrede sig, oc de som mente at hand haffde ingen Tunge vdi Munden, eller Hierte vdi Brystet, fornomme at hand haffde baade Mod oc Maal, oc at de selff vaare icke at ligne mod hannem i nogen maade. Vinter oc Sommer vaar det hannem lige met, at ligge paa Haffuet til Vact oc Værn, imod Sørøffuere, oc andre Rigens Fiender. Beuiste met saadan Aaruagenhed sit trofaste fromme Hierte mod sit Fæderne Land, huilcket hand icke alenlste prydede som en Biscop, men ocsaa elskte som en Fader, oc forsuarede som en duelig Krigsmand.

Biscop Absalon, fører til lige baade den Biscoplig Staff oc det verdslig Suerd.

Biscop Absalon lider meget for sit Fæderne lands skyld.

Biscop Absalons veltalenhed.

Biscop Absalons Aaruagenhed.

Den første Slacting som skedde imellem Biscop Absalon, oc de Vender, den stod en Løffuerdag næst for Palme Søndag ved Børslund, der hand haffde faaet tidende, at de vaare der indfaldne, tog hand ickon met sine egne Hoffmend oc daglige Tienere met sig, oc gaff sig til slags med saa mange Sørøffuere som vaare paa fire oc tiue Skib. Huilcke de nedlagde meste parten allesammen, vndertagen nogle faa Ryter vdbrende, oc nogle faa aff Fodfolcket, som kaste baade deris Værie vdi, oc der ved vndflyde oc skiulte sig vdi den næste Skow. Lycken viste sig saa blid mod hannem, at hand miste selff ickon en aff alle sine Mend, oc huer mand som dette hørde eller spurde, sagde at hand haffde tuil skulde met tiden vdrette meget gaat vdi sin Befalning. Ah, hvor hand viff, at disse arge Skalcke, vilde samme Aar faldet ind vdi Danmarck, da skulde de icke faaet saa megen fremgang oc tid, til at forderffue baade

Biscop Absalons første vdfluct imod de Vender, met stor Lycke.

Aarhus plundris aff Sørøffuere.

mangen modig Dansk Helt, paa en tid oc stæd vdi Vaade oc Liffs f
Nu vel, suarede Absalon, saa tager saa meget andet draffuels wdu
Folck vdi deris stæd til eder, at vdrette dette Taag met. Vinde i met
nem, da er det vel vundet: Tabe i, da er en føye ting der met forlaa
Met saadan skemt vdbrød denne vnge Mand sin Harm, oc hemeligen
hos straffede Kongen for sin Blødsindighed.

Borgernis oprør vdi Roskilde.

VDI disse samme dage hendøde Biscop Ascer aff Roskilde, oc vaar
icke alleniste stor wenighed imellem Klerckeriet oc Almuen, om
som skulde velis vdi hans stæd, men ocsaa it stort oprør imellem Alm
oc Borgerne selff indbyrdis vdi Staden. De som vaare indfødde
sidendis Borgere, sætte sig op imod de vdlendige, oc sloge en part ihie
dennem, oc foriagede de andre aldelis aff Byen fra sig. Vdi denne
me deris rasende Galenskab, offuerfulde de ocsaa Kongens egen My
re, nedbrøde hans Hus aldelis vdi grund, oc giorde alt hans gods oc
haff til Prijs oc Byte. For huilcken deris groffue forseelse, Kongen
samlede strax it stort tal Folck vdi Landet, oc haffde aluerligen i sinde at
derffue dennem met alle, der som de icke betimeligen haffde sent deris
mod hannem, at bede om forladelse, oc tilbiude sig at bøde met Gul
Sølff effter hans egen minde oc vilie.

Kong Valdemars mildhed, mod sine Vndersaatte.

Denne fromme oc milde Herre, Kong Valdemar, lod sig a
de oc stillis til Freds met en viss sum Penninge. Hand drog allig
ind i Byen (dog vden all vrede oc offueruold) oc gick ind vdi hellig
faaldigheds Kircke, at forhøre oc forhandle, huorledis best kunde ga
met den ny Biscops vduelelse som vaar for haanden. Oc endog
kunde vel taget sig Sagen allene til, oc vald huem hannem lystede,
den frihed oc rettighed som hand haffde til denne stæd, huilcken hans F
dre haffde opbygt oc siden rundeligen beprydet oc rigligen begaffuet,
sagde hand alligeuel frit vd, at hand vaar icke kommen vdi denne me
at hand vilde begynde noget nyt eller wsæduanligt, huor met deris f
(som hand viste vel at dennem bebreffuet vaar aff Arilds tid) skulde
kaartis, at de io maatte, huer som hannem siuntis gaffnligst giøre o
ue sit samtycke, hannem wfortørnet vdi alle maade. Det m

Kong Valdemars oprictige fromhed mod Klerckeriet.

Klerckeri stod op oc tackede hannem høyeligen oc ydmygeligen, for sa
hans Gudfryctige Oprictighed. Siden vigte de til en side for sig
oc neffnde først tre besynderlige merckelige Mend, oc toge siden Ab
til den fierde, for hans dydeligheds skyld, at mand aff disse fire skulde
le en, som siuntis dueligst oc skickeligst til det Biscopelig Sæde oc Em
Kong Valdemar lod fire atskillige Bøger fremleggis paa it Bord, o
at huer effter anden skulde gaa frem oc scriffue Quertags vdi huilcken
nem lystede, effter som Kaaret oc Vduelelsen skulde gaa. De giorde
Kongens gode raad oc behag, oc stemmede alle smuct endrecteligen
ens paa Absalon, at hannem skulde antuordis all Biscoplig maat o
dighed.

Absalon velis til Biscop vdi Roskilde.

Endog Absalon vaar baade skickelig vdi sin Lærdom oc Leffnet, at faare staa denne geistlige befalning, saa førde hand alligeuel det Verdslige Suerd til lige vdi den anden Haand, oc lod sig bruge for sit Fæderne rige, til Land oc Vand, imod Rigens Fiender, naar behoff giordis. Thi hannem siuntis at det vaar icke nock, at mand hanthaffde Relligionen inden Dørre hos sig selff, om Landet stod vdi vaade for vduaartis Feide oc Fiendskaff. Som det ocsaa befindis at vere vist vdi Sandhed, at det er offte saa vel for nøden, til den Christne Relligions ophold oc forfremmelse, at Christendoms Fiender fordriffuis oc forhindris, som at Kirkens Sang oc Ceremonier holdis ved lige oc mact. Thi forsømte Absalon Biscopsgaardens bygning, oc paa det at Danske mend kunde bygge sig bo met tryghed, da holt hand vact vnder oben Himmel oc behialp sig med en ringe tingist, vndertiden slog sit Tield vnder it Seyl, vndertiden [illegible] en grøn Løffsal, ligeruis som tiden oc Lycken gaff, oc Rigens leilighed vdkreffuede. Der met opbygte hand icke it Hus allene, men mange Danmarckis Rigis Byer oc Stæder, som aff Sørøffuere vaare for denne tid affbrende oc berøffuede. Hvad hand ocsaa haffuer veret for en veltalende Mand, det fornomme vel Skoningerne met deris gaffn oc store baade. Thi de haffde faaet før en ond sæduane offuer det gantske Land, at de hulde aldrig enten noget almindeligt Landsting oc Herretzting, ey heller nogen saa stoge en Mode oc Forsamling, at det gick aff vden stor Kiff oc skends Ord, den merckelig Trætte oc Wenighed, indtil at Absalon met sin veltalenhed lagde dennem bod her paa, oc førde dennem paa en bedre skick oc brug. Der paa mange ocsaa forundrede sig, oc de som mente at hand haffde ingen Tunge vdi Munden, eller Hierte vdi Brystet, fornomme at hand haffde baade Mod oc Maal, oc at de selff vaare icke at ligne mod hannem i nogen maade. Vinter oc Sommer vaar det hannem lige met, at ligge paa Haffuet til Vact oc Værn, imod Sørøffuere, oc andre Rigens Fiender. Beuiste met saadan Aaruagenhed sit trofaste fromme Hierte mod sit Fæderne Land, huilcket hand icke alenlste prydede som en Biscop, men ocsaa elskte som en Fader, oc forsuarede som en duelig Krigsmand.

Biscop Absalon, fører til lige baade den Biscopelig Staff oc det verdslig Suerd.

☞

Biscop Absalon lider meget for sit Fæderne lands skyld.

Biscop Absalons veltalenhed.

Biscop Absalons Aaruagenhed.

Den første Slacting som skedde imellem Biscop Absalon, oc de Vender, den stod en Løffuerdag næst for Palme Søndag ved Børslund, der hand haffde faaet tidende, at de vaare der indfaldne, tog hand ickon [illegible] sine egne Hoffmend oc daglige Tienere met sig, oc gaff sig til slags [illegible] mange Sørøffuere som vaare paa fire oc tiue Skib. Huilcke [illegible] nedlagde meste parten allesammen, vndertagen nogle faa Ryter [illegible]drende, oc nogle faa aff Fodfolcket, som kaste baade deris Værie [illegible], oc der ved vndflyde oc skiulte sig vdi den næste Skow. Lycken [illegible] sig saa blid mod hannem, at hand miste selff ickon en aff alle sine [illegible]end, oc huer mand som dette hørde eller spurde, sagde at hand [illegible] tuil skulde met tiden vdrette meget gaat vdi sin Befalning. Ah, [illegible] hand vist, at disse arge Skalcke, vilde samme Aar faldet ind vdi [illegible], da skulde de icke faaet saa megen fremgang oc tid, til at forderffue baade

Biscop Absalons første vdfluct imod de Vender, met stor Lycke.

Aarhus plundris aff Sørøffuere.

ue baade Byen, oc tage met sig det store Roff oc Byte, som de d
aff førde.

Falster beleggis aff Søroffuere.

Ilforne bleff noget rørt, om de Falstringer, huorledis at de vdi Kong
Suends tid plagedis hart aff disse Vendiske Søroffuere, oc hulde
sig alligeuel Mandeligen imod dennem, at de komme icke til at giøre den
nem nogen besynderlig affbreck oc skade. Dette samme vederforis den
nem ocsaa vdi dette næruerindis Aar, oc kom en gang saa vijt at Landet
bleff belagd paa alle sider aff Søroffuerne, at ingen kunde eller torde be
giffue sig tryggeligen hen offuer til de andre omliggende Øer. Iblant
andre som bleffue indklemte hos dennem, vaar ocsaa Kongens egen
Skenck, huilcken vaar kommen der offuer for nogle andre ærende, som
hannem mact paa laa, at bestille oc vdrette. Faar hannem beklagede sig
nogle aff indbyggerne, for den megle tuang oc forhindring, som de der
ligen lidde aff disse deris onde Gienboer. En iblant dennem, lod sig
get bemercke, at saadant skeede meget for Danmarckis Rigis Raads
sømmelse, oc lod dette ord falde, at hand sagde: De fordoms Kong
spente Sporen om Hælen, men hand som nu om stunder regerer, bar
Sporen faare paa Foden.

En falstring taler dristige Ord.

Disse ord lagde Kongens skenck paa Hierte, thi hand bar
en ond Samuittighed for deris skyld, oc saa tilige som hand kom hiem
Kongen, lagde dennem allting vd i den verste mening, saa at det som
mentis selff met, det førde hand vdi Kongens øre igien, oc fortalde
ligeruis som det skulde veret sagd Kongelige Maiestats ære for nær.
paa det at hand kunde io faa aarsage nock at forderffue it helt Land, for
eniste Mands wbesindige tale, lagde hand noget til aff sit eget, oc
at det vaar ickon idel Forrædere, saa mange som bode vdi Falster.
de obenbarede alle Kongens hemelige raad oc Krigs anslag for de
der, oc holt dennem altid deris fanger til gode, paa det at de allene
de nyde fred for dennem, oc Kongen selff oc det gantske Rige forraad
plagedis dissimellem der offuer.

Kongens skenck forfører de Falstringer.

Kong Valdemar vil offuerfalde Falstringerne.

Aff saadan forgifftig Bagtale, lod Kong Valdemar sig
gis, oc rystede sig strax met den gantske Sielandske mact, at hand
de ihiel slaget mand oc alt, saa meget som Fienderne haffde ladet
bliffue vdi disse fremfarne Feider. Selff drog hand Vesten, oc
lon sende hand Østen vd i Landet, at samle Folcket, oc bestilte alle
smaa oc store, saa mange som vnder Landet vaare, at de skulde vere
nat oc dag, at offuersætte hannem oc sit Folck, naar de tilsagdis.

Sielandsfarene ere affuendsiuge.

glæddis mere ved dette Vdbud, end Sielandsfarene, at dennem
giffuen saadan redelig aarsage, at hessne deris gamle had oc
disse Falstringer. Men Gud vaar dette lille Land end da saa naa
hand foruende oc forhindrede Kongens fremfusinde oc vildfarende
Thi der hand vaar nu saa gaat som aldelis tilrystet, falt hannem
kaalde siuge paa Halssen vdi Ringstæd, saa hand nøddis til at
effter Absalon, at hand skulde forlade Folcket oc komme
hannem. Saaledis hialp Gud ved denne Siugdom, baade Kong

hand icke wretfærdeligen forgreb sig, oc dette fattige Folck, bleff icke wskyl-
deligen offret paa Slactebencken. Nu kand ocsaa huer lætteliget offuer-
neie met sig selff, huad det haffuer dog seet vd i onde oc ynckelige maade
offuer alt Riget i disse dage, der de fattige indbyggere viste sig ingen tryg-
hed, huercken for vduaartis Sørøffuere eller deris egen Lands Herre.
Saa kand oc huer vel besinde, at det er skeed aff Guds besynderlige tilla-
else oc forsiun, at Kong Valdemar er falden vdi denne store skrøbelig-
ed, paa det at hand icke skulde selff vdi sit Regementis begyndelse, offuer-
lade sine egne vndersaatte, som hannem burde billigen at forsuare imod
vold oc wræt. Oc vaar hannem io tusindfaald bedre, at hand hel-
laa paa sin siuge Seng, end at hand skulde bedreffuet saadant it wlou-
Mord, oc besmittet sine hender met wskyldigt Blod. Hans siug-
forøgtis dagligen, at alle mand vaare saare omhyggelige for hannem,
ingen mere end Absalon, huilcken ocsaa, der hand fornam at det
aldelis vde met all Menniskelig raad oc lægedom, oc at all hielpen stod
hos den allmectigste oc høyeste, søgte strax met alluerlig Bøn oc
maning til Gud, bad for Kongen, Oc til ydermere trøst metdeelte
nem vor HERRIS JEsu Christi Legeme oc Blod. Effter
me time, at Kongen haffde giort sit Scrifftemaal oc annamet til sig
risti Naaderis Sacramente, falt hand vdi en stor Sued, oc bleff der
saa forlesket, at det begyntis strax at bedris met hannem, oc hand kom
r haanden smuct til sig selff igien.

Siugdom fortager Kong Valdemar, at hand icke beffner sin harm paa Falstringerne.

☞

Den største trøst vnder siugdom.

Biscop Absalon vilde alligeuel icke drage saa snarligen fra han-
, oc i det som hand vaagede offuer hannem, begynte hand selff, at for-
me nogen suaghed, oc bleff paa det sidste saa skrøbelig oc vanmectig,
et vnge ædle Blod vaar nær kommet om Halssen, haffde Gud icke el-
diss synderligere spart oc beuaret hannem. Dog ihuor stor hans siug-
vaar, kunde hand alligeuel icke ladet, at hand besøgte Kongen vn-
iden, oc beuiste hannem end da den samme tieniste, som hand tilforne
i sin velmact. Thi hand besryctede sig, at der som nogen forkyndede
nem nogen ond tidende om hans siugdom, at hand skulde gremme sig
offuer oc falde atter vdi Siugen. Paa det sidste der de vaare nu begge
nen igien til deris førlighed, bluedis dennem ved deris vildfarelse oc
Gud endrecteligen met glæde, at hand haffde met sit Faderlige rijs,
naadeligen spilt oc kuldkast deris vrange oc skadelige Forsæt.

Biscop Absalon vorder hart siug.

Trosaste venskaff.

Penitenz.

a wbesindeligē som Kong Valdemar haffde begynt dette Taag, imod
ine egne Vndersaatte vdi Falster, saa vijsligen slog hand siden sin sag
met Absalons, Peders, Sunis oc Esberns sine ypperste oc næste mends
rige Raad, imod de Vender hans affsagde oc obenbare Fiender.
bestillede alting hemeligen oc snarligē. Thi Krig skal beslutis met saa
vise raad, oc fuldriffuis met Menige mands hielp oc styrcke. Hand
ocsaa, som sandingen er, at det vaar bedre at offuerile sin Fiende w-
nis, end giffue hannem langt atuarsel oc tid til at ryste sig. Der
haffde hand ocsaa nyligen forsøgt, at den Menige mand fryctede
de Venders naffn, end ved hans Kongelige Mandat, oc befands

Kong Valdemars andet taag imod de Vender.

Huorledis Krig skal føris.

der faare altid gienstridige, imod de gamle deris gode raad oc anslag. Dr. effterdi hand tuilede intet paa Sielandsfarene, da drog hand selff, saa suag som hand end da vaar, offuer til Skaane, oc holt Landemode vdi Lund, oc befol den Menige mand, at giøre sig rede oc følge met ind i Venden. Erckebiscop Eskild suarede paa alle de andre deris vegne, oc sagde, at der vaar ingen Forraad for haanden paa Skib, saa hasteligen at vdrede. Kongen sagde at hand vilde icke derfaare offuergiffue dette Taag, skulde hand end drage allene oc icke faa en Mand aff all Skaane met sig. Dog vilde nogen god Mand giøre hannem Selskaff, da skulde det blissue hannem vel betenckt i fremtiden. De andre som sade hans Bud offuerhørrige, dem vilde hand ocsaa finde vdi sin tid. Der Erckebiscopen formerckte Kongens aluerlige oc hefftige vilie, loffuede hand hans forsæt, oc straffede icke alleniste dem som vndskyldede sig, men vaar den første Mand, som bleff færdig met sit Skib, oc annamede Kongen indtil sig paa sin egen omkaast. Thi Kongen haffde selff intet bequ Skib, effterdi hand haffde icke vdi mange Aar veret meget til Se Laalandsfarene oc Falstringerne blessue allersidst tilsagde, paa det de skulde icke hemeligen røbe Kongens anslag for Venderne deris Gienboer.

Skoningerne findis Kongen noget wuillige.

Erckebiscop Eskilds redbonhed.

Der den gantske Skibs flode vaar nu forsamlet vden for Landskrone, lystede Kong Valdemar at besee Folcket paa Landet, om hand de fortrøste sig til, at bestaa der met sine Fiender. Siden lod hand nem atter gaa til Skibs, oc legge noget vd fra Landet, oc befol den som mest vaare øffuede oc forsøgte, at de skulde vnderuise de andre, icke haffde veret met tilforn, huorledis de skulde bære sig at, naar de me om Borde met deris Fiender. Denne Haffn vden faar Landskr haffuer en vnderlig leilighed. Thi baade er dē trang oc vrang, oc saare skelig at søge for den Fremmede. Naar Vandet fløder, da kand ingen forskeel paa hende, men naar det atter falder, da kiendis oc sees først, den haffuer sin gang oc indløb. De fordoms Konger haffue altid denne By oc Haffn, som en wlyckelig stæd mistenckt, mere for sagn Sandheds skyld, men Kong Valdemar skøtte intet saadan Fabel et Kierlinge snack. Hand laa her, vdi samfelde fiorten Dage, oc rystede lenge paa sit Folck oc sine Skib, indtil at deris Prouiant vaar noget aldelis fortærit oc opæt. Saa lagde hand da vd paa Strømen den gantske flode, som vaar hen ved tu hundrede oc trysindstiue oc effterdi det vaar stille offuer alt, ansaa hand for gaat, at den mand sætte sig til at ro, at Fienderne icke formerckte aff deris Se de vaare for haanden førend de saae dennem vnder Landet. Absal først vd met siu Skib, for alle de andre, at bespeyde Ryland. vaar deris forsæt, at de vilde giort her først Landgang, oc naar vaar indflyd til en Stad ved nafn Arckunaborg, da vilde de sæt paa, oc brent dennem met deris gamle Affgud, om huilcken de denne mening, at saa lenge som de dyrckede hannem, da gen anden Vold eller Værn behoff imod deris Fiender. De

Kong Valdemar beseer oc offuer sit Krigs folck.

Landskrone haffu.

Kong Valdemars flode er 260 Skib sterck.

Arckunaborg paa Ryland.

aarsagen huor faare at her vaar saa gaat som ingen Folck vdi Byen, oc vaar ickon nogle Laase lagd for Portene, vden all anden vact oc forsiun.

Absalon skyndede sig det meste hannem mueligt vaar, oc vaar nu moren vnder Landet, der hans Baadsmend sagde hannem, at dennem siuntis, at Kongen haffde vundet sit Seyl. Thi saa hand sig tilbage, oc fornam at det vaar saa vdi Sandhed, som de sagde. Hand forundre-te sig offuer all maade, huad dennem vaar kommet i Sinde, at de alle-sammen imod det Forbund som førre bleff vedtaget, giorde nu Seyl oc lagde til bage paa Hiemueyen. Huad skulde hand giøre, allene kunde hand icke met disse siu Skib angribe Fienderne: Oc skulde all dene gode lei-lighed, som nu gaffuis, baade met Folckens villige frimodighed, oc Værits-hed, saa skammeligen forsees oc spildis det skar hannem inderst vdi sit [illegible] Hierte. Saa maatte hand nu alligeuel, huad heller hand vilde [illegible]icke, met stor harm følge sine Stallbrødre, som haffde forlat han-[illegible], oc naadde Kongen først vdi en Haffn vnder Møn. Strax kom-[illegible] Peder, Sune oc Esbern, Kongens næste Raadgiffuere imod han-[illegible], klagede oc gaffue sig hart, at dette herlige Taag, bleff saa slemeli-[illegible] vent oc kast. Kongen sende Bud effter dem oc der de komme frem, hand saa at de vaare icke vel til freds, atspurde hand dennem huorfaare at [illegible]saae saa bedrøffuede vd? oc sagde at det skulde end nu gaa vel til. Hand [illegible] ickon indløben, at huile denne ene nat offuer vdi denne Haffn, oc [illegible] saa snarligen at det opdagedis vere rede at legge vd igien imod Ry-[illegible]. Thi hannem siuntis at det skulde bleffuet noget for silde, oc man-[illegible] Skibene skulde icke kommet frem vdi rette tid, derfaare mente hand, [illegible]erdi Natten vaar skabt til huile, oc Dagen til Arbeide, det kunde intet [illegible]re, at de fortøffuede her nogle faa timer, oc kunde end da komme tili-[illegible]ock om anden dagen, did som de haffde vdi act oc forsæt. Der huer [illegible] tagde stille, oc ingen vilde suare hannem it enisse Ord, bad hand [illegible]em sige frit vd huad dennem siuntis ret vere giort eller anderledis.

Kong Valdemar forseer leligheden.

Kong Valdemar forsuarer sin forseelse.

Da traadde Absalon frem effter alle deris begering oc sagde: Huad [illegible]te vnder, at wi som ere noget nær døde aff sorg oc harm, kunde huer-[illegible] Tale eller Mæle? Det giører vore Kinder blege, oc vore Hierter [illegible], at wi skulle see oc høre paa, at i sla eders sag saaledis an, at den [illegible]et det første gaa eder selff vnder Øyne, met stor spaat, skade oc for-[illegible]else. I som ere en Herre, tage eders Tienere oc sætte dennem lige [illegible]vdi Regementet met eder selff. I foracte vise oc gode anslag, oc [illegible]nest effter deris raad, som mindst acte eller skøde, huad eders Kon-[illegible] Maiestat kand komme til ære eller vanære. Dennem er det lige [illegible] Men ieg vilde begeret, at i betenckte eder fuld vel, at endog [illegible]e nu ingen som staar effter, at berøffue eder Liffuet oc Kronen, [illegible]ilforne haffue haffd, baade der i regerede allene oc der i vaa-[illegible]nden vdi Regementet, at i haffue alligeuel endnu en feide imel-[illegible]enderne, den som icke kand offuergiffuis met mindre spaat end [illegible]fremfarne. GUD oc Lycken giffuer oss Vær oc Vør, effter

Absalon taler Kong Valdemar hart til.

vor egen

vor egen ynske, saa at her ligger oss ingen forhindring i Veyen, der so wi icke selff søgte aarsage til hiemloff, fordi at vor Prouiant gaar nog paa grunde met oss. Er dette at forsuare sit Fæderne land? skal dett vere it gaat tegn, som i giffue i begyndelsen fra eder til it heldigt oc lycksa ligt Regimente? Huad om wlycke slogis til, at her kom en stor storm paa oss, huad skulde wi da andet giøre, end met spaat oc skade skilies fra huer andre, oc drage huer hiem til sit eget, oc haffue siden dette rycte paa os at wi haffde holdet oss som Quinder oc Daarer, oc icke som forstandig oc frimodige Krigsmend.

En dristig Raadgiffuere.

Met saadanne oc andre flere skarpe Ord, sagde Absalon Ko Valdemar sin mening vnder Øyne, vden all Redzel oc Skrømteri. harm oc vrede giorde hannem dristig paa den ene side, oc det kund som hand haffde hafft met Kongen aff sin Barndom, gaff hannem paa den anden side. Oc endog Kongen bleff hart fortørnet paa nem, huilcket vaar vel paa hans ansict at see oc formercke, dog paa det skulde icke siunis at wblueligen affuise oc offuerfuse hannem, suarede hannem igien sactmodeligen, oc sagde, at det vaar mangen erlig m vitterligt, huorledis hand haffde her indtil dags holdet sig, oc at hand ingen besynderlig Mandoms gierning, som Absalon haffde giort for nem, at om hand haffde ocsaa icke beuist lige saa megen och saa stor sin side, da vaar endnu gode raad til, at hand i fremtiden kunde opna indtage hans maal. Der met spranck Kongen vdi Baaden, oc drog til sit Skib, men Absalon bad hannem at hand icke vilde legge ha til onde, at hand saa dristeligen haffde raad hannem det som vaar hans oc Rigens beste. Thi det vaar bedre obenbarligen at paa m vnder Øyne aff sin Ven, end hemelige opædis aff forgifftig Bagtal sin Ryg.

Kong Valdemars sactmodighed.

Ligeruis som Biscop Absalon spaadde, saa gaat som tilf saa vederfors det ocsaa Kongen. Thi om anden natten næst her falt saa stor en Storm offuer det gantske Haff, at huercken Haffu Anckere kunde hielpe eller holde noget Skib aff den gantske flode, at skiltis oc spredis alleuegne fra huer andre. Dette farlige wuær stod vdi fire samfelde dage, oc io mere det reiste sig, io mere falt Kongen de imod Absalon. Thi hand kunde da tage oc føle paa, at hand raad hannem hans eget beste, endog hand torde icke for skam skyld barligen bekiende sin vildfarelse for huer mand. Om anden dage hand at Absalon oc de andre hans forneffnde Raad, stode tilsamme Haffbredden, oc gick da allene til dennem, bekiende sin forseelse, at hand kunde icke dølie for dennem, at hand bleff noget fortørn ne, aff Absalons dristige paamindelse. Der som hand end sige ney der faare, saa vaar det alligeuel lætteligen at formercke Ansict. Huilcket vaar dog icke at forundre, effterdi at den som deruise oc paaminde en anden, hannem bør at giøre det vden forsmædelse. Hand gaff det vel ocsaa mact, at de haffde sagt Mend, men deris raad kom noget for silde, haffde de kommet forme, da haffde mand veret alt dette onde foruden. Bagraad

Stor storm.

Kong Valdemar bekiender sin forseelse.

gierne vdi wtide, oc giort gierning haffuer ingen Vending. Huad haffde det derfaare giorts behoff, sagde hand, at offuerdygge mig met skends Ord, oc operre mig, naar ingen bod oc bedring vaar for haanden, oc intet gaat kunde vdrettis met Harm oc Vrede. Der til met, sagde hand, stod det hos Gud allene, oc vaar icke i noget Menniskis vilie eller Vidskaff, at denne grumme oc hastige Storm skulde komme dennem paa, Huilken hand visseligen ansaa som en Guds straff, for sine misgierningers skyld, oc bad derfaare, at de vilde icke legge hannem vd i den verste mening, det som Naturen haffde faarborget for hans Øyen, oc offuerfaldis nød oc trang paaførde. Hand sagde der hos, at hannem siuntis intet bedre at vere, end at mand offuergaff all Klagemaal, oc vende sind, mod oc mact der hen, at mand kunde endnu finde paa det beste, saa meget mueligt vaar. Thi hand vaar nu alldelis saa til sinds, at vilde langt heller dø ærlige, end skammelige lade dette Taag falde, og ærendeløss igien hiem til Danmarck.

Giort gierning haffuer ingen vending.

Straff for Synden.

Da begynte Peder met noget mildere ord, at sige Kongen det som Absalon tilforne haffde fremsæt met større haardhed oc dristighed, oc sagde, at det stod ingen Herre eller Konge vel, at hand fortørnedis dennem som gaffue hannem gode raad. Thi det hender sig offte, at ingen ypper oc mectig Første, mister baade Liff oc Land, fordi at hand acter nyttelig oc vijs Paamindelse. Intet (sagde hand) er bedre end bruge leiligheden naar Veyrit føyer sig, thi det forandrer sig vel vdi et Øyeblick. Men effterdi det er nu kommet saa vijt, da nøddis mand at haffue Taalmodighed, oc forbie indtil denne Wbarmhiertige store vand legger eller forlener sig, at mand kand komme til igien at bruge verne. Huilcket (næst Guds hielp) maatte vel skee, inden at de haffde fortæret de tre dags Fetalie, som de end nu haffde vdi forraad. Siden vel gode raad, effterdi de haffde icke ræt saare lang Vey hen offuer fiendernis land, der som de kunde kiøbe met deris fri vebnede Haand, meget som behoff giordis. Der faare skulde huer tage vare paa at giøde met sit Skib oc forsamle sig, oc løbe endrecteligen vd met sine Staalbue, saa tilige at Værit factedis. Kong Valdemar samtyckte oc prisede Peders raad, oc gaff Biscop Absalon befalning, at hand skulde brandgiffueligen forfare, naar Haffuet stiltis, oc da strax giffue hannem det tilkiende.

Herrer oc Første skulle icke vredis, naar dennem sigis deris eget beste.

Absalon tog met begge Hender imod denne befalning, til huilcken Liff haffde giffuet størst aarsage, oc strax der hand næste effterfølgende formerckte at Været factedis noget, iførde hand sig strax i dagningen, saart som hand haffde giort sine Bøner, skyndede sig til Kongen, oc at denne store Storm haffde noget forlenet sig, saa at mand kunde begiffue sig vd met Skibene, endog det vilde endnu falde noget be at ro fremdelis offuer Haffuet, som vaar icke komet til sin rette stil Kongen bød strax at alle mand skulde vden lenger forhaling giøre rede.

Den store Storm legger sig.

Men

Skemtelig tiltale oc giensuar.

Men Absalon skemtede fremdelis, oc sagde: Huad, Herre, vil vorde aff oss, om wi nødis til at drage til bage naar wi komme paa halffueyen? Met huilcken spotske skemt hand opuacte Kongen til større fyrighed, at hand da suarede oc sagde: Der som ieg drager tilbage, da skalt du siden scriffue mig til, huorledis det staar til vdi Venden.

Efter at saadan skemt oc aluers tale vaar falden imellem Kongen oc Absalon, da rystede sig alle oc huer serdelis, oc haffde met det første en god fart, den stund de haffde nogen skiul oc beskytning aff Landet, thi Stormen kunde icke komme til, at oprøre Bølgerne saa meget vnder Landet, som vdi det obne Haff. Men der de komme vd paa den rette dybe Strøm, da møtte dennem andre tidende. Der blæste saa stor en hul fluffuende Storm, at Skibene lidde megen tuang, oc forfremmedis enten saare lidet eller aldelis intet. Absalon torde da icke andet end giffue baade Kongen oc alle de andre, met sin flitige dristighed, en god effterssiun, paa det at hand skulde icke siunis frimodigere vdi raad oc tale paa Landet, end vdi mod oc duelighed paa Vandet. Paa det sidste gick det Kongen saa hart, at hans Skib begynte at reffne, oc tage Vand baade offuen oc neden til sig. Thi raabte hand effter Ingemar Skoning, at hand skulde tage hannem ind til sig, baade paa det at hand kunde fri sit Liff, oc io fuldende denne sin faaretagne Seylatz. Hand tog sit Suerd vdi den høyre, oc sit Banere vdi den venstre Haand, oc vogede det met it dristigt oc farligt Spring ind vdi Ingemars Skib, oc bad dennem ro aff Liff oc mact, saa mange som inden Skibs borde vaare met hannem.

Kongen er i stor fare met sit Skib.

Kongens dristighed.

Erckebiscop Eskild fulde end da effter det lengste oc næste hannem mueligt vaar, indtil at Kongen bad oc befol, oc den bitre haffs nød trengde hannem, at lade drage til bage paa hiemueyen til Danmarck. Huor vdaff mange aff de andre toge sig aarsage at giøre hannem selskaff, oc forlode deris Herre vden all skellig nødtuungenhed. Dog fundis alligeuel nogle, som for deris Skibs skade oc breck, kunde icke holde Søen, oc maatte begiffue sig tilbage vdi Haffn. De som bleffue ved at følge deris Herre, dennem gaffuis icke saa megen tid, at de kunde en gang faa sig ret vel mad, men vilde de vederquege sig enten met Øll eller Mad, da maatte de æde oc ro til lige paa en tid.

Kongen forladis aff sine egne.

Saaledis trengde sig den mindste part aff floden paa det sidste igennem met Absalon, oc aff frimodig Mands hierte, stridde offuer deris effne baade imod Bær oc Vand, oc komme vdi dagningen vnder Hidimsø. Der lod Absalon intet forsømme, oc vdsende strax en naffnkundige søfaren Vogehalff som hed Vedemand, huilcken forkundskabede Rylenderne, oc førde disse tidende tilbage, at hand fant aldelis ingen Skib vnder deris Land, men saa ickon noget quæg, som gick paa Marcken for sig selff vden Hiurde oc tilsiun. Huor paa hand giorde sin Gitzing, at indbyggerne vaare trygge oc formodede sig ingen feide paa denne tid. Kongen kom lang tid effter Absalon, och saa tilige som hand haffde indlagd vdi Haffnen, traadde hand ind til hannem vdi hans Skib, oc lagde sig strax ned

Hedinsø.

Vedemand.

ar ned til at soffue, thi hand vaar mødig, baade aff megen vact oc om-
. De andre som komme effter hannem, vaare icke flere end at de met
n gantske Flode, giorde trysinds tiue Skib tilsammen.

Iblant andre fands der tuende Hallandsfare, som beuiste sig mere
lbyrdige aff deris Slect oc Anher, end aff deris Dyd oc Duelighed.
der de fornomme, at der komme icke flere frem aff de andre deris Stall-
dre, gruede dem for deris Fiender, oc tenckte ved sig, at det skulde veret
nem vel saa gaat, at de haffde ocsaa blessuet tilbage, eller ocsaa met det
ste søgte lempe at bede om Hiemloff. De ginge til Biscop Absalon, To Halands-
begerede, at de maatte komme Kongen til ords, oc der de hørde at hand ske Herre-
, bade de at Absalon vilde wforsøffuet opuecke hannem. Absalon sagde, mend holde
mand kunde icke saa forstyre Kongen sin huile, der som de vilde berette sig ilde vdi
nem deris ærende, da vilde hand giffue det Kongen tilkiende. Da be- leding.
de at klage deris store nød faar hannem, huorledis deris Skib vaare
ssuede, oc deris Prouiant fortæret, saa at de for ingen deel kunde len-
følge Kongen effter, men vilde strax begiffue sig paa hiemueyen met
gode Bør, som nærnerendis for haanden vaar, heller end at de skulde
ligge forgeffuis, oc enten dø aff Hunger, eller sætte Liffuet til met Skib
alt.

Absalon bad dennem, at de skulde for ingen ting lade saadanne ord fal-
som baade stod dem selff saare ilde, oc andre som hørde, maatte mistencke
nem, at de vaare saa fæ oc fryctactige, at de redis for deris Fiender, oc
de Byen før end de saae Hæren komme. Huor met de toge den skam Vanære oc
ig, som de ret lige aldrig skulde stryge aff sig. Hand sagde, at hand for- Vanrycte.
vel, at de vende ickon saadan løs Aarsage faare, til at besmycke deris
sel oc Blødhiertighed. Effterdi der vaar io gode raad, baade til at
e deris Skib paa ny, oc at bekomme Prouiant, som kunde tagis aff
ndernis Land, vden all Giensigelse oc Modstand. Forgætte de deris
Ære, oc nu forlode deris Herre oc Konning, der hand haffde dennem
bæst behoff, huad vilde andet vorde aff dennem, end at de blessue hol-
for wgeffue oc wgilde Mend, saa lenge de leffuede i denne Verden?

En aff dennem suarede Absalon oc sagde, at det vaar hannem w-
ligt at fortøffue, thi hand haffde noget merckeligt at bestille paa Kon-
s vegne, som mact laa paa at vdrettis vden alt hinder oc videre forha-
. Der Absalon fornam, at hand kunde intet skaffe eller vdrette met
ord hos dennem, da truede hand, oc bad dennem dragis til minde, huad
n oc Sententz dem pleiede effter Rigens Ræt at offuergaa, som toge Deris straff
Orloff aff Leding, vden Kongens vilie oc samtycke: at mand straffede som tage or-
lomme icke allenisse paa deris Gods oc Penninge, men ocsaa paa deris loff aff Le-
ding vden
Hals. Paa det sidste, der huercken Trusel eller Sactmodighed Kongens ia
dange dennem aff deris forsæt, at de io gaffue sig paa hiemueyen, da oc minde.
lde hand dennem met Skends ord, oc Kongen der hand opuaagnede, Kong Valde-
mar vredis
hurde huorledis til vaar gaaet, sagde at de skulde visseligen betale han- paa dennem
gang for saadan deris wblue afffald oc dristige wtroskaff. so romme vden orloff.

Siden lod Kong Valdemar sætte sig vdi Land, oc holt raad met i perste Høffuitzmend iblant Folcket, or atspurde dennem huad dennem tis, at mand skulde lade eller giøre. Den største part aff dennem at det skulde vere gaffnligst, at de droge hiem til Danmarck, effte vaare for suage at angribe deris Fiender. Kongen suarede oc sag hand ansaa vel oc saa saadant for gaat, der som det icke skulde leggi oc deris gantske Fæderne land til Vanære, oc Fienderne skulde her a aarsagis, at tage diss større mod til sig, naar de fornomme aff deris at de hassde verct saa nær hos dennem, oc siden vndflyd, saa hem oc hasteligen, Ligeruis som de torde icke holdet fod oc fert vred Mand Øyne. Der som wi aldelis intet vdrette førend wi drage her fra, t wi (sagde hand) i alle maade lige saa gode, som disse andre, huild sig en løss aarsage til hiemloff, at de vaare brøstholden met deris Hassue wi voget oss saa yderligen, oc offuerstrid Hassens nød som d affskreckede, skulde wi da oesaa icke endnu legge nogen ydermere ær det vaare oss en euig spaat. Der faare vil ieg heller sætte mit Liff en ære vdi fare, oc icke legge met mit Skib fra dette Land, førend ieg pr huad Ryboen fører vdi sin skiold.

Raadslag iblant Kongens Folck.

Kongen vil ingenlunde drage hiem vden Prijs oc Byte.

Bedre er at sætte Liffuet vdi fare end æren.

Vedemands raad.

Vedemand som nyligen hassde bespeidet Landet, sagde at kunde sætte Folcket paa Landet, viste indbyggerne intet aff deris t melse, da kunde de diss lætteligere angribe dennem, men hassde de skaff om dennem, da kunde de komme vden all fare met en fart i vdi deris Skib. Huorledis her om vaar, stod til at forfare aff derne som pløyede paa Marcken, oc pleie (vden de ellers vente si de eller Fiendskaff aff nogen) at legge sig til Middags søffn, p de kunde vere diss lystigere siden til deris arbeide. Nu effterdi fands soffuendis paa Marcken, vaar dette it vist tegn, at de bar oc hulde deris sag vdi act for vduaartis Fiender. Kong Val sagde at denne Vedemands tale hassde intet at sætte, effterdi hand sin gitzing effter sit gamle Søroffuerische vesen, oc icke effter ret Krig del oc Herre ferd. Thi naar er det hørt eller spurt (sagde hand) gen Dansk Konge er slagen paa fluct aff disse Vender? saa vil oc i vere den første, som skal sætte denne Klud, paa det Danske Ko Gyldenstycke.

Danske Konger ere aldrig slagen paa fluct aff de Vender.

Det som Kongen oc hans gode Mend vaare saaledis tuilrø indbyrdis wsamdrectige huad de vilde først begynde, da fremt Gnemer Falster, som ellers holtis mere for en god lystig Broder, i synderlig Raadgiffuere, oc gaff alligeuel it saare gaat Raad, som alle de andre deris Trætte. Huad heller det falt hannem ind af egen metgiffne artige tancker, eller oesaa at tiden oc Kongens vilkaar paaminde hannem, det kand ieg icke scriffne for vist Raad vaar, at mand skulde icke giffue sig, saa faa som de til Slags eller standende Strid, imod it gantske Land, ge aff til den lille Ø ved naffn Barcke, som laa strax op til

Gnemer Falsters gode raad.

Barcks vnder Ryland.

uilcken vaar vden all synderlig wmage oc Modstand at plundre oc off-
erfalde. Hand bad Kongen gaa bort at huile sig indtil imod Afften,
t giøre da færdig met floden at gieste Fienderne, naar de mindst ventede
j hannem til Nadere. Hand raadde ocsaa at naar de lagde ind at den
mge flod, at de da skulde giffue huer andre gaat rom, oc fare stille frem
m Bulder oc Vaabenbrag. Paa det at Fienderne skulde icke høre dem,
r ocsaa, at de selff icke forhindrede huer andre, om nogen aff dennem kom
t sit Skib at staa paa den grunde sand. Huad ydermere vaar fornø-
at vide, det vilde hand selff drage først bort at vdlede, oc føre dem viss
dskaff tilbage inden faa timer.

Kong Valdemar lod sig dette raad befalde oc vdi afftningen gaff alt
ket it tegn, at de efterfulde hannem oc stickede sig i orden tre oc tre til-
men, oc lagde saa ind at Aaen, huer efter anden, vden all raab oc Bul-
j Gnemer haffde vissimellem veret paa Speideri oc møtte dennem
met nogle aff Fiendernis Folck, huilcke hand haffde optaget oc førde
met sig til Kongen. Kongen glæddis der offuer, oc giorde strax land-
g igennem Skouen, oc hasteligen offuerfalt Fienderne, som de end-
meste parten laae vdi deris dybeste oc sødiste Søffn. Nogle aff den-
opuaagnede ved en kaald Drøm, oc nogle som komme op i halffsøffne,
hørde Reysenernis bulder, mente at det vaar deris egne Landsherrer som
me, oc racte deris Hoffuet vd offuer Dørrene oc atspurde, huad hel-
det vaar Cazimarus eller Bugislaus som vaar for Haanden. Men
tøffuede icke lenge, førend de finge de suar, som dennem ilde behagede,
at mange aff dennem finge før at vide, huorledis det stod til vdi det an-
Liff, end her vdi deris eget Fæderne land.

Kong Valdemar drager ind paa Barcks.

Kaald Drøm.

Vnderligt Giensuar.

Biscop Absalon vaar dragen met en part aff Folcket at en ferde-
Bey for sig selff, oc kommen saa vijt fra Kongens hob, at der vaar it
t wføre oc Kiær imellem dennem begge. Hand vaar met det første me-
milraadig, huad helder hand skulde brende de Byer, som hand indtog
r oc icke, men der hand saa luen aff Husene som Kongen selff drog
n, da tenckte hand vel at Orloff vaar giffuen, oc lod sine Staalbrø-
spøre disse samme tidende fra sig, som hand saa komme fra dennem.
de varede nogen stund, indtil saa lenge, at de haffde faaet saa megen
te, som de allermest kunde føre met sig, da gaffue de huer andre tegen
roge til lige tilbage, at Fienderne skulde icke tencke om dennem, at de for
m fryct eller fare skyld rømde hasteligen aff Landet.

Barcks plagis aff ildebrand.

Imellem at Kongen vaar borte met Folcket, lagde Skialm skegge
hand haffde befalning offuer Skibene, ned igien imod Aamunden, at
skulde icke komme wforuarendis til at lycke dennem inde oc beta-
fordeelen. Som hand nu laa her oc foruentede sin Herris
mmelse, fornam hand nogle Vendiske Skib, imod huilcke hand
rede met nogle faa aff sine de beste, oc trengde dennem met
fluct. Dette vogede de met hannem anden oc tredie gang,
lagde vd imod denem, da flydde de: Naar hand lagde ind igien,

Skialm Skegge.

Venderne fly for Skialm Skegge.

da vende de tilbage effter hannem, indtil paa det sidste at Kongen kom selv oc fant Floden vden varetect, oc forundrede storligen huor Skialm skuld vere. Men der hand formerckte huad skeedt vaar, gaff hand sig met sig gantske Krigs mact effter dennem, oc kunde dog icke opnaa dennem, th de haffde for stort it forspring for hannem. En iblant Kongens god Mend, som seylede næst hannem, gaff sig fremmerst i Staffnen paa sit Skib, Ligeruis som hand vilde strax veret rede at giffue oc tage imod Fienderne. Huilcken Kongen rosede offuer alle maade, oc sagde at det vaar altid vel stedt, huad mand gaff en god duelig Krigs mand. I dette samme gick Været om vdi it andet hiørne, saa at de maatte lade deris Seyl falde, oc sætte sig ned at ro tilbage met saa stor womage, som de tilforne vden møe Seylede frem. Rylenderne som viste best Kaasen oc alle dybhedsmulighed vd met Landet, vende vden skenfærdighed met deris Skib, oc lade de sig effter at snige sig aff oc til paa de Danske. Nogle aff vore Folck frøtede oc hastede at fly, men Biscop Absalon holt sig bag alle de andre at tage imod Fienderne, om de vilde giøre noget angrib paa dennem.

Det er vel sted huad mand giffuer en god Krigsmand.

Absalons dristighed.

Huad skal ieg her nu enten tale eller tie? Mig blues ved at skriffue det som effterfølger. Den største part aff vore Danske ginge til Seyl oc forlode deris Herre oc Konge, der de fornomme at Rylenderne satte effter hannem. Huilcket angrede hannem mere, end Fiendernis mact oc mauerelse. Besynderligen fortrød hannem at hand haffde tilforn saa høyeligen prisedt en aff sine Høffuitzmend, som siuntis tilforn, at stille sig noget keck imod Fienderne der de flyde, oc nu forlengde sit Seyl met bredt Klæde, paa det at hand kunde viss snarligere vadløbe oc komme i sit hold. Giffuendis der met Exempel oc atvarsel, at ingen kand lætteligen dømme oc sige huo en ret dapper oc duelig Krigsmand er, førend man haffuer ret forsøgt hannem, naar det gielder om Fingrene eller ocsaa om Liffuet.

Nogle aff de Danske holde sig icken saa passeligen vel.

Vdi nød prøffuis tro oc dyd.

De som gaffue sig paa flact, vilde huercken ved leffuendis Mand røst eller noget tegn oc formaning, lade sig opholdis oc tilbage kalde. Thi lod Kongen aff at raabe, oc bespurde sig met dennem, som hos ham vaare, huad dennem siuntis gaffnligst at gribe til raads. Der ingen vilde suare noget, da sagde Absalon, at det vaar raadeligst, at de skue sig ind vnder Hithensø, oc fortøffuede der indtil Været vendis, de finge en god Bør. Men Peder sagde, at mand skulde det ikke lunde giøre, vden der vaar andre Aarsage vnder. Thi hende døchte at dette Wuær bleff nogen tid lang varafftigt, Oc de bleffue der saa gendis, oc finge icke deris Staldbrødre til sig, da skulde vel Rylenderne dissimellem sterckе sig oc vorde dennem en haard Giest. Huilcket re intet vaar bedre, end at giøre Seyl oc lempe alting saaledis at ene bleff io hos den anden. Den som bedre vaar beseylet end sin bo, hand skulde tage it Søfft eller tu ind, at den anden kunde Søen til lige met hannem. Saaledis gaff huer raad som hand de Aar oc Alder. Absalon vaar vng oc hed om Hoffuedet saa gierne voget sig imod Fienderne. Peder vaar vel alderstigen, men

Absalons raad.

Peders raad.

Huer giffuer raad, som hand haffuer Aar oc Alder.

lenger frem end til det som nærverendis for haanden vaar. Thi fulde ocsaa de andre allesammen hans raad, oc giorde som hand dømte gaffnligst oc nytteligst at vere.

Rylenderne forlode sig paa deris mange Skib, oc søgte alt huad de kunde, effter disse vore siu Skib, oc meente at de strax vilde fanget oc indtaget dem uden synderlig Modstand, men saa tilige som de Danske lode deris Pile flye, da torde Rylenderne icke komme dennem nærmere. Dog saae de alligeuel noget mandeligt ud, i det at de klappede met deris dragne Rerie, under tiden paa deris skiolde, oc undertiden paa deris egen Hals, oc mente at de dør met vilde forskrecke de Danske, imod huilcke de anden gang lagde ned, met stort Bulder oc Vaabenbrag, huor met de udrette da lige saa meget som tilforne. Tredie gang opbløde de deris skiolde, oc bøyede dem til rette for deris Knæ, ligeruis som de strax vilde brugt dennem til standende strid imod deris Fiender. De rode met stor hefftighed met det første, saa at det lod sig ansee, som der skulde blessuet noget aff met dennem, men der de komme saa nær, at de Danske kunde naa dem met deris Buer, da falt baade Mod oc Maal, Haand oc Hierte til lige paa dennem, saa de torde icke giffue sig ret til Slacting met dennem, alligeuel de Danske raabte nock paa dennem, oc bøde dennem Traadz, endog at de vaare langt flere oc sterckere paa Skib end de vaare.

Faa Danske holde sig vel imod mange Vender.

Rylenderne see mandelige ud.

Bonde hoffmod oc dristighed.

De Danske biude de Vender traadz.

Kong Valdemar hastede icke end ret saare paa denne hiemfærd, men der hand kom saa vijt, at hand fick sit eget Fæderne land udi Siune, oc Været sactedis effter haanden, kom hand saa langsomeligen frem, at endog hand brugte sit gantske udslagne Seyl, laa hand alligeuel om Morgen der hand opuaagnede, som hand gick om Afftenen tilforne til Seyls. Paa det sidste der aldelis ingen Vind eller Bør blæste, som hand kunde vere behiulpen met, da gaff hand sig til at ro, oc mødte Erckebiscop Ribbis Skib, paa huilcket hand seylede siden fremdelis til Skaane. De andre som effterfulde hannem lagde alle ind under Sieland. Iblant diske vaar ocsaa Peder som lagde ind udi en Haffn, som Ranild laa met sit Skib. Oc paa det hand kunde sætte hannem Briller paa, oc giøre hannem noget til harm (endog Ranild vaar ellers smild oc veltalende) da sætte hand sine egne Baadsmend offuerst udi Skibet, iblant de andre sine Folger, at det skulde siunis, ligeruis som hand hafde faaet offuer maade stor Roff oc Bytte paa dette taag. Der hand kom ieffnsidis ved Ranild, lode Ranild til sit Folck, oc bad dennem gaa til Pompen, at Skibet lidde intet aff Vandet. Dette sagde hand, paa det at Peder skulde strax tro, at hans Skib skulde veret blessuet lackt oc reffnet paa denne Reyse, af Storm oc Wuær. Men en aff hans eget Folck røbte hannem, oc sagde, det hafde icke udi tre dage veret en Vand taar udi Skibs kølen, som det kunde haffue nogen skade aff, i nogen maade. Da sagde Peder hannem, dine Baadsmend ere icke endnu ret udlærde, huorledis de skulde giøre sig, naar du giør Spørsmaal til dennem. Ranild racte met det ene sit Hoffuet inden borde, oc saa der en stor hob ungt Folck sidendis

En Sielandsfar giecker en anden.

Ranild gribis udi sin egen Tredskhed.

Aarckeløse, som befattede sig met ingen Skibs gierning, oc meen faare, at de vaare tagne til Pris oc Roff aff Peder vdi Fiendernis Huilcket skar hannem vdi hans Hierte, oc hand da først beklagede s Lycken haffde veret hannem saa ond, at hand kunde icke komme til Skib bruds fare skyld, at giøre Peder oc de andre hans Stallk selskaff.

Det tredie Kong Valdemars taag imod Venden.

OM Vaaren næst effterkommendis, drog Kong Valdemar atte paa Ryland, vdi den Egn ved Arckunaborg, met den Sieland Skonske, oc noget aff den Judske mact. Der hand haffde plundret det, oc vaar kommen der fra met it stort Byte til Strandbacken, k Rylenderne wforuarendis bag paa hannem, der hand vilde gaa til met sit Folck. Som lyckis vilde, falt en stor Taage paa dennem, saa Danske, som vaare icke vel bekiende paa veyene, nøddis til at bliffi staaendis tilsammen hos huer andre paa en sted. Vdi denne s mørcke Taage, fulde Fienderne moxen mit ind iblant dennem, oc vis selff, at de vaare dem saa nær, før end at Taagen nedslogs, oc den Sol opskinde. Da kom ridendis Pribislaus (som nogen kaart tid den vaar rømt aff Venden til Danmarck) oc førde denne tidend Rylenderne vaare saa nær, at mand kunde komme til Slags met de oc formanede de Danske, at de vilde nu, som de vilde ellers altid, beu ris Duelighed oc Mandom. Kongen sagde, at Rylenderne skulde Mend for sig, som haffde dette sind oc mod, at de heller vilde ærligi end skammeligen fly oc rømme aff Marcken. Huilcket fandis ocsa Sandhed. Thi saa snarligen de Danske finge sinn paa dennem, de de (imod all deris gamle seduane) deris Slactordning, oc slog nem paa fluct, før end nogen aff deris egen Folck fick en Finger de aff dennem.

Rylenderne komme de Danske wforseendis paa Hender.

Pribislaus rømmer aff Venden ind i Danmarck.

De Danske ville heller ærligen dø, end skameligen fly.

Ynderlig Hendelse.

Iblant andre duelige Danske Mend, som beuiste sig denne dag delige vdi Marcken, vaare ocsaa tuende, som aff wforseendis hast rende saa hart ind paa huer andre, at de fulde begge til lige huer fra sin oc Kongens Hest styrte i samme Øyeblick offuer dennem, at Kong saa hart it fald, at hans Alnbo gick igiennem hans Skiold, langt dy i Jorden. Absalon vilde stigd fra sin Hest, oc ophiulpet hannem, hand vinckede at hannem, at hand skulde ickon fare frem, oc gaff t de, at dette vaar hannem it lyckeligt fald, at hand kunde vel selff re op vden meen oc skade, i den stæd at Fienderne maatte bliffue slag stode aldrig op igien, dem til gode i denne Verden. Det som ocsaa foris dennem, at de nedlagdis vden all Værn oc Modstand.

Kong Valdemars Hest styrter met hannem.

En stor part aff dennem gaff sig tilbage til det Vand, der tilforn lode sig offuer sætte, oc funde deris Kirckegaard, der som te størst Liffs trøghed oc vndsætning. De vaare vel faa drucknede, som de der ellers bleffue slagne paa Landet. de kunde fri Liffuet, gaffue sig vd i Vandet, indtil deris

Rylenderne bliffue slagne som Faar.

essue dog icke forskonede aff de Danske, som søgte vd til dennem, oc dræb-
huemsomheldst de offuerkomme.

En vaar iblant dennem, som fick wforuarendis hemelig Fodfe-
ng paa en Steen vnder Vandet, oc hassde vel beholt Lissuet, der som
Absalon hassde gissuet sit Folck mod, oc sagd: Icke er denne Rybo
høy oc lang, at der maa io findis nogen iblant oss, som kand vere hans
. Icke er it Vand dybere for den ene, end for den anden. Endog
ern Snare, Absalons Broder, viste vel, at det kunde icke andet vere
ligt, end at denne Rybo stod io paa en Steen, saa kunde hand dog
ladet, at hand io skulde imod mange andre deris raad, giøre sin Bro-
vilie oc begering fyldist. Hand gaff sig vd i dette blodige Vand, oc
at hand hassde skut sit Glassuend igiennem denne Rylender, vilde
d vent sig mod Landet, oc sanck i det samme vnder Vandet, saa at
d saa aldelis intet aff hannem, oc vaar noget nær omkommen, hass-
icke hans andre Stallbrødre snarligen kommet hannem til hielp.

Jt vnderligt Spectackel.

Esbern snaris dristighed.

Esbern Snare er sted vdi stor Lissfs fare.

Først gaff sig en ved nassn Oluss, vd paa sin Hest til hannem,
n som hand hassde fattet hannem vnder sin Arm, oc vilde hiulpet
nem til Landet, vaar hand selff noget nær faldet aff Sadelen, oc nød-
der faare til at lade hannem fare, oc redde sig selff aff Lissfs vaade. Der
anden aff Ryterne, ved nassn Niels, dette saa, vilde hand ocsaa hiul-
hannem, tog sin Hest met Sporene, oc gaff sig vd til hannem, men
gick denne anden, lige som den første.

Tuende Ryter, Oluss oc Niels sætte sig selff vdi fare for Esberns skyld.

Paa det sidste komme nogle aff Fodfolcket, som førde hannem op
det tørre Land. Alle de som saae hannem, mente at hand skulde al-
faaet til Lissfs igien, saa slæt hassde Vandet forstoppet hannem sin
de. Men der de ryldede hannem, kløgtis hand dette megle Vand
sig, oc begynte strax noget at see sig omkring, dog laa hand end da
al løs, indtil saa lenge, at nogle met tørre Klæder opuarmede hans
de oc forfraasne Legeme. Der met kom hand noget først til sit Maal,
har alligeuel denne dag igiennem, Dødsens Farssue oc tegn vnder sine
en oc gantske Ansict.

EN vaar endnu en Dansk Ryter, iblant Kong Valdemars Folck,
hues Mandom er ocsaa ingelunde at forgætte. Hand forfulde
derne allene for sig selff, met større hastighed end forsiunlighed, at
drom saa vijt ind iblant dennem, at de bade hannem, at hand vilde la-
sig fangis met en god vilie. Det vilde hand for ingen deel høre, oc
ack strax fra sin Hest i denne mening, at hand vilde heller dø paa sin
ed, end lessue en fange. Hand slog ihiel alle dennem som kom-
noget nær til hannem, oc vorde sig dristeligen allene imod mange,
hand paa det sidste falt met mange saar oc megen ære, offuer
deris døde Legeme, som hand selff hassde hensent paa Veyen
fra denne Verden. Alle de som saae eller spurde saadan stor

En Dansk Ryters mandom.

Stort mandom.

Mandom oc dristighed, som denne ene Danske beuiste, bleffue saa forskrekede, at de effter denne dag torde aldrig møde de Danske vdi nogen standende Strid.

Det fierde Kong Valdemars Taag imod Venden.

DEt næste effterkommendis Aar, der Venderne hørde oc spurde, at Kong Valdemar rystede sig atter paa ny imod dennem, befryctede de sig oc affsærdede en saare veltalende Mand, ved naffn Dombar, ind i Danmarck, at bedis om Fred paa deris vegne. Biscop Absalon vndfick hannem, oc oplagde hans Folck vdi Roskilde, oc drog met hannem paa hans eget Skib hen til Kongens flaade. Thi de Danske oc de Vender hulde det saa met huer andre, at naar deris Legater komme vdi Feide tid ind til hu andre, naar de laae paa deris farendis Reise, da maatte de icke drage igien, før end Ledingen bleff end, paa det at de skulde icke siunis at vere v skicket, mere paa Kundskaff, end Freds forhandling. Kongen hassde lang tid ligget børløs, saa at den Judske flode hassde saa gaat som fortæ all sin Prouiant, oc vilde nu draget hiem igien, der som icke Skaaninge ne oc Sielandsfarene hassde vndsæt dennem, oc veret frommere m dennem end Fynboerne vaare. Dette formerckte Dombar, saa tilige hand kom til Kongen vdi Flåden, oc begynte derfaare at lade sine ord st langt anderledis, end hand giorde aff Begyndelsen. Tilforn bads h ydmygeligen om Fred, nu gaff hand faare, at mand skulde skarffue st paa begge sider til lige. Hand begerede aff Biscop Absalon, at hand vi forhandle hans Sag hos Kongen, oc til ydermere stadfestelse, at wrygs ligen skulde holdis hues pact som oprettedis, sagde hand sig at ville kaste Steen vd i Haffuet. Thi dette wchristne Folck, hulde det for en hellig aluerlig ting, naar nogen kaste en Steen vdi Vandet, oc bad at hand s de selff siuncke ned vdi forderffuelse, Ligeruis som denne Steen, om h giorde imod sin Pact oc Forbund vdi nogen maade. Absalon sag at det vaar intet beuendt, at biude saa løs foruaring vdi saadanne aluerl Sager: Vilde hand at noget skulde endeligen vdrettis, da skulde hand forn sætte Gissel. Dombar mente, at skulde hand giffue Gissel paa sin s da skulde Kongen ocsaa giøre det samme paa sin side. Absalon fortørnedis offuer, oc bad hannem dragis til minde, at Ryboerne pleiede oc burde alenisse, at sætte de Danske Gissel, men ocsaa tilsticke dennem Penning Skib naar behoff giordis, i den stæd at de Danske pleiede aldrig i m Mands minde, at giffue Rylenderne noget saadant. Da begynte D at suare Biscop Absalon, met denne effterfølgendis lange tale, oc sag

Det fierde Kong Valdemars Taag imod Venden.

Dombar en Vendisk Legat kommer til Danmarck.

Krigs brug.

Dombar forandrer sine ord.

Gamel skick iblant de wchristne at giøre Forbund.

Absalons oc Dombars Samtale.

Dombars lange oc dristige tale.

Der som i, værdige Herre oc Fader, ere en forstandiger Mand lade eder tycke oc mig vel siunis, da acter oc mercker mig grandgiff det som ieg nu vil sige eder. Huo som viseligen skicker sig vdi alle s ger, hand tencker paa tre besynderlige tider, dog noget mere paa d end paa de tuende. Først seer hand sig tilbage, huad vdi forme skeedt er. Der næst seer hand faar sig, huad effter kand komme den. Siden offuerueyer hand det som nærueren dis er for haanden huorsomheldst en Daare er, om hand end stønt kommer baade d farne ihu, oc haabis meget det tilkommendis, saa forgætter hand

Vis mand giør sig tancke paa tre tider.

det

det nærverendis, oc forseer leligheden aff vankundighed oc forsømmelse. Saaledis lader ieg mig tycke, at det nu gaar eder ocsaa, i det at i besuere eder met formegen omhyggelighed, oc opregne huad eders forfædre haffue bedreffuet met deris Herre skiold, oc giøre eders Datum saa hart paa de tilkommendis wuisse hendelser, at i kunde icke see det som faar Fødderne ligger, oc haffue faar Øyne imellem begge Henderne. I mene at alting skal nu gaa eder saa lætteligen oc lyckeligen vdaff, som vdi fordom tid, oc besude icke, at der er fald imellem Haanden oc Munden, oc vide icke huad lycke der vil opuaagne vdi Morgen eller den anden foruentendis Dag. Jeg giffuer vel dette mact, at i Danske haffue i fordom tid, hafft Hals oc Haand met off, men den gode lycke som da holt met eder, den er nu rømd offuer Haffuet fra eder til off, at vore vilkaar ere nu paa denne dag, saa gode som eders vaare i de formere dage. Saa ringe som wi vaare da imod eder at regne, saa ringe acte wi nu eder igien imod vor mact oc styrcke. Huad er denne for en snack, at i foruende det som icke er skeed vdi Mands minde, oc tale icke it enisse ord om dette Nymeve, som er huer mand vitterligt, at det er skeedt nyligen vdi disse Aar oc dage? Jeg veed icke huad i tencke, at i begere aff off, det som off burde met rette at esche aff eder, som det nu ofte staar til vdi Landene paa begge sider. Eders Landemercke ere saa lyckeligen metfarne oc forderffuet aff vort Krigsfolck, at indbyggerne ere dødne eller foriaget, oc Jorden ligger aldelis øde oc wdyrcket. Tuert imod da er vort land saa Folckrigt, at Jorden neppeligen strecker til at føde dennem, som paa hende er afflet oc dagligen afflis. Oc alligeuel kan i huercken kiende eller holde off før eders offuermend eller ieffnlige, dog i kunde tage oc føle paa, at wi vdi mange stycker ere eder langt offuergen. Thi vil ieg gierne haffue eder ombedet, at i icke besuere off met ingen wsæduanlig skat oc tynge, førend at i enten bliffue off lige mectig, eller oc at i faa off saa hart vdi Klemmen, som i nu selff side der vdi, met angist oc ælendighed.

De Danske haffue haffd Halff oc Haand met de Vender.

De Tomme oc wsmurde Vogne bulldre altid mest.

Men saadan wbeskedenhed vdbrød Domber sin daarlighed. Men Kong Absalon suarede hannem icke met faa oc kaarte Ord, oc lod sig ikke bemercke met vrede vdi nogen maade. Hand skiltis fra hannem oc Ingenisten til Kongen oc fortalede hañem ord fra ord, huorledis til vaar det. De haffde vel gierne draget offuer til Venden, men denne Modforsenckede oc opholt dennem dag fra dag saa lenge, at de paa det sidste ikke offuergiffue oc opsætte dette Taag, indtil at leyligheden oc aarsagen kan bedre føye sig vdi fremtiden.

Ingen hede eller true førend hand er ret færdig at sla.

Dog Valdemar harmedis ved sig selff, at hand nu fierde gang haffde vistet sig imod disse Vender, oc dog icke endnu rettelige fremmet sin vilie, fand sig paa dennem, som de met deris traadzighed oc ondskaff haffde fortient. Thi bleff hand saaledis til sinds, at hand vilde en gang for alle, angribe dem saa aluerligen paa alle sider, at de skulde findet at de mod Herre offuer sig. Oc effterdi hand fortrøstede sig icke selff at blifuer mectig nock, baade for skade som Riget haffde lidt aff dennem, og andre induaartis Feider i disse næste fremfarne Aar, Da sende hand bud til Hertug Henrick aff Saxen, oc loffuede hannem en stor sum

Det femte Taag som Kong Valdemar giorde imod de Vender.

Penninge,

Penninge, at hand skulde tage Haanden vdi met hannem, at offu
til lige disse Vender hans obenbare affsagde Fiender. Hertug H
lod sig saadant tilbud icke ilde befalde, effterdi hand kunde baade
skee) forøge her met sit eget Herredoms grentzer, oc faa alligeuel si
solding offuer vdi kiøbet. Hand loffuede Kong Valdemar at hant
ne vilde giøre hannem dette Taag til vilie, oc vere til rede paa sin side,
hand selff lagde ind met sin flode paa den anden side.

Hertug Henrick Loue samtycker at føre Krig paa Venden met Kong Valdemar.

EFter dette forbund rystede de sig begge, huer vdi sit Land. Iblan
dre skøne Skib, som Kong Valdemar haffde beredt sig paa, vaar
it skicket som en Drage, met huilcket Kongen aff Norge, nogen kaa
forleden haffde foræret hannem. Paa dette fick Absalon Konge
falning, at hand skulde det tilryste oc besætte det met Roskilde S
mend, oc lade det saa komme frem met det allerførste til den almin
flode. Absalon lod alting skee effter Kongens begiering, saa mege
hannem vaar mueligt at giøre her til, men Været holt hannem saa len
de vdi Isøre fiord, at hand paa det sidste icke gremmede sig for dette
allene, men mere for sig selff, at hand som pleiede ellers altid, a
den første som vaar rede at drage vdi leding, skulde nu vere den seen
den sidste.

Den Norsk Drage.

En nat som hand lagde sig hen bag vdi Skibet, oc falt aff i
drøffuelse oc kedsommelighed vdi en dyb Søffn, fick hand en Drøm
gaff hannem Mod at hand met det første skulde faa en god Bør. H
siuntis at der kom en, som kaldede at hannem, oc hand stod strax i
gick nogen tid lang at spatzere paa Strandbacken met Biscop To
Burglum, huilcken bad hannem at hand skulde giffue grandgiffn
act, paa det som hand hørde aff hannem. Siden (som hannem
faare vdi Søffn) siuntis hannem, at Biscop Tocke, sang første,
oc tredie gang den Latinske prefatz, som siungis almindeligen til Jul
tid, oc bad Absalon atter, der hand haffde vdsiunget, at hand skul
forgette huad hand haffde hørt.

Drømme.

Biscop Tocke aff Burlum kommer Absalon faare vdi Søffn.

Der Absalon opuaagnede, tycktis hannem dette at være sa
barligen skeed vdi Sandhed, som hand haffde veret Vaagen hos
Tocke, baade seet oc hørt hannem. Oc effterdi hannem bleff ibla
det ocsaa tilsagd, at hand skulde faa en god blid Bør, oc komme d
vd aff Haffnen, da vaar hand saa viss der paa, at hand strax sætte
en Baad, oc befoel Aastret som vaar Høybaadsmand, paa K
Skib, at hand skulde reise sin Skibs mast, oc drog siden tilbage
sig mad, Ligeruis som hand strax vilde lagd vd, endog ingen kund
de, at Stormen haffde sagtet sig vdi nogen maade.

Biscop Absalon troer paa Drømme.

Som Biscop Absalon sad vnder Maaltid, kom Aastrø
dis, oc sagde at Været begynte flux at sactis, oc atspurde huad
de giøre. Absalon bad hannem vinde Seyl, oc søge Isøre fiord
det ligeste hand kunde, oc naar hand vaar der kommen igiennem
sin kaas enten paa den høyre eller den venstre Haand omkring

Isøre fiord.

ter som Været vilde best føye sig. Der de nu komme vden for Munden, saae de huor Kongens flode gick vnder Seyl, frem oc tilbage vdi Søen, vndertiden imod Vesten, vndertiden imod Østen, oc loffuerede aff oc til effter Værens wstadighed. Huilcket kom Bistop Absalon saare lyckeligen til mags, at hand huercken skulde Seyle allene for sig selff, eller orsaa komme sidst frem effter alle de andre. Oc er dette stort Vnder vært, at saa tilige som hand kom iessnsdis at dennem, da finge de saa en skattelig oc stadig Bør, som de nogen tid kunde begere. Men der Absalon fornam, at Kongens eget Skib hassde faaet nogen skade vdi denne næste Storm, da lagde hand der met ind vnder Landet, oc lod det stercke oc opfærde met [illegible] Bord, baade vden oc inden, huorsomhelst behoff giordis. Oc paa [illegible], at det kunde hassue diss større anseelse, lod hand ocsaa opsætte nogle forgylte knappe runt omkring Staffnen.

Absalon prydder Kongens Skib med Guldknappe.

Siden seylede de endrectoligen frem, oc funde Kongen vnder Masnet, [illegible] oc droge saa fremdelis met hannem ind vnder Polen, oc tuingde Venderne saa fast paa denne søside, som Tytskene giorde paa den anden side. [illegible]ste falt det saa, at de begge grebe dem an paa en tid til lige, oc vaare huer [illegible] saa nær, at de kunde see huer andens Hær. En gang hende det sig at Venderne komme hasteligen offuer nogle aff de Tytske Ryter, oc sloge [illegible] ihiel, som de vaare vdredne paa foring. Dette førtrød deris Stalbrødre, oc oplagde met sig selff huorledis de kunde best komme til at hessne [illegible] spaat oc skade. De rede en anden dag vd noget stercke paa foring, [illegible]lode ingen fane eller Fennicke fluffue for sig, oc hassde deris gamle oc [illegible]lige Klæder paa offuer deris Harnisk, at Fienderne skulde diss dristeli[illegible] falde ind paa dem, ligeruis som de giorde paa de andre tilforne. Som [illegible] vaare nu paa Agrene oc begynte fast at affskære Kornet, komme [illegible]derne hasteligen paa dennem, oc mente at det skulde nu lyckedis den[illegible] som førre. De Tytske kaste seglene, sprunge til deris Heste, oc [illegible] til deris Suerd, oc sloge disse Vender ihiel, at icke en aff dennem vnd[illegible] met Liffuet. Hertug Nuclet bleff der selff ocsaa slagen, oc hans [illegible]net affhugget oc ført til bage vdi Leyren, baade Tytske oc Danske til it [illegible]tackel. Hans egen søn Pribislaus, som vaar foriaget ind i Dan[illegible] for den Christne relligions skyld, sad offuer Nadere, der dette [illegible]. Oc der hand fick tidende huorledis til vaar gaaet, lagde hand [illegible] fra sig, oc effter at hand hassde sidet en liden Stund met haan[illegible]under kinden, sagde hand om sin egen Fader: Saa burde en Guds [illegible], oc icke vdi anden maade at omkomme.

Masnet.

Polen.

Krigs anslag.

It anslag lyckis icke altid.

Hertug Nuclet aff Venden bliffuer slagen.

Sønnen græder icke for Faderen.

Guds Ords foractere straffis.

Siden gaff hand sig vel til freds oc giorde sig lystig, som tilforne, [illegible] andet sit Selskaff. Lod der met paa kiende, at hand hassde it Gud[illegible]ligt mands Hierte vdi bryste, oc at hand holt den icke for sin Fader, [illegible]rede oc forfulde den Himmelske Herris oc Faders ord oc bud. Huor[illegible] oc saa effterfulde denne Krig, oc angrede icke en gang, at hans [illegible] plagedis oc tuangis aff disse tuende vdlendiske Førster til [illegible] tid.

Gud skal æris offuer alting.

Nogle

Hertug Henrick tracterer Kong Valdemar stateligen.

Nogle faa dage her effter, vndsick Hertug Henrick, Kong Valdemar vdi sit Paulun, oc anrictede it stort Giestebud for hans skyld. Hans folck sætte hand altsammen for sig selff, saa nær som til Biscop Absalon, hannem tog hand met Kongen til sit eget bord. Endog altid gick for sig met stor Pral, saa siuntis alligeuel større offuerflødighed oc statteligheed paa Folcket som tiente til Bords, end paa Kaasten som fremdaris. Der Kongen haffde raadslaget met Hertugen, saa meget som dem begge effter tidens leligheed vaar for nøden, drog hand tilbage vdi sin egen Leyer, oc fick kaart tid her effter aarsage, at affferdige Bud paa ny til hannem, at hand vilde lade hannem faa at vide, huor hand vilde møde hannem paa en viss stæd, at de kunde komme huer anden til Ords, at handle ydermere om noget som dennem begge, vdi denne Feide vaar stor maet paaliggendis. Her til giordis behoff at bruge en forstandig Mand, som saadant kunde vel vdrette, men huer mand aff de fornemiste giorde sig vndskyldning. En part klagede at deris Heste stode lamme oc vdrette, en part sagde at deris Heste vaare wskode oc icke saa beslagen, at de kunde reise offuer Marcken met dennem.

Kong Valdemar raadslager sig met Hertugen.

Biscop Absalons villighed.

Paa det sidste der ingen torde beuilge Kongen denne farlige reyse, kom Biscop Absalon ind i Leyren, oc haffde veret borte i Skouen at hente Vid. Strax der hand bleff atspurd oc ombeden, samtyckte hand Kongen sin begiering, oc vdualde aff sine egne næste Slect oc Frender, som skulde følge hannem offuer Landet. Thi hand tenckte vel, Før skulde de suorne end de baarne. Pribislaus som viste Landsens leilighed bedre end nogen anden, hand loffuede sig at ville føre oc ledsage hannem frem oc tilbage. Huilcken Kongen oc saa her til betrode, thi hand haffde tilforn forsøgt hans troskaff, oc giffuet hannem sin egen Syster, oc forlent hannem met nogle aff de beste smaa Øer, som hørde til Kronen. Hercket ocsaa gaff hans Fader aarsage, at hand fick den onde mistanckt til hannem, at hand skulde staaet hannem effter Land oc Liff, oc dreff hannem der faare aff Landet fra sig, fordi at hand haffde ladet sig dobbeltaget Kongens Syster vdi Senge.

Pribislaus bleff dreffuen aff Venden for Guds ords skyld.

Biscop Absalon drog aff sted, oc kom vel frem, oc vdrette med snarhed hos Hertugen, huad som Kongen haffde befalet hannem. Men det lackede fast imod Afften, oc hand vilde nu begiffue sig igien paa sin reysen, bad Hertugen hannem, at hand skulde bliffue denne ene nat hos hannem. Absalon sagde at det stod hannem ingeledis til at giøre, men baade forlengdis Kongen saare effter giensuar, oc der til met lae Skyne vde paa det vilde Haff vden Haffn, om noget paa kom. Der Hertugen vilde nu slippe dennem imod Afftenen, traade en velbyrdig oc forstandig Mand, som vaar en Sare, frem til Hertugen, oc talede hannem hos, at hand lod disse mectige Danske Herrer fare allene fra sig, oc lod nogle aff sine Hoffsinder følge dennem, effterdi det vaar alle Mandterligt, met huad fare de droge saa gaat som mit igennem deris Fiendehender. Thi lod hand dennem strax kalde tilbage, men Absalon saa hart ney, at hand vilde ingen haffue met sig aff Hertugens Folck, hand

Hertug Henrick vil gierne beholde Absalon hos sig.

hand tilforne sagde, der hand bleff ombeden at fortøffue hos dem om Natten. Thi hand mente at det lagdis hannem til større ære, at hand driste-de mere paa sig selff oc sit eget selskaff, end paa en fremmede bistand vdi nød oc fare.

Der de vaare nu komne noget frem paa Veyen, bad Pribislaus dennem holde stille, hand haffde noget at sige, som dennem alle sammen oc huer ferdelis vaar mact paa liggendis. Der som det haffde staaet til mig (sagde hand) da skulde wi ingelunde tilforn affslaget Hertugen sit tilbud. Det er ingen skam at stercke sig vel vdi tide imod sin Fiende. Størst er den Mandom, som bedriffuis met mindst daarlighed. Straffelig er den dristighed, som sætter sig selff daarligen i Vaade. Men huad skulle wi nu giøre? Wi kunde icke begere paa ny, det som wi tilforn haffue forskudt. Her er intet nærmere raad, end at wi trøste oss selff vel, oc driste paa oss selff, effterdi wi ere komne saa vijt, at wi skulle endeligen den Veyen dage som wi komme frem. Lader oss tencke der paa, at de Danske haffde altid holdet sig mandeligen, at wi oc icke findis de vogeste eller slemiste. Huer skal være saaledis til sinds, oc giøre sit beste, at wi enten kunde faa Seyer oc Offuerhaand, eller oc dø saa mandeligen, at wi kunde haffue it vigt naffn effter oss. Det er ingen tuil, at Fienderne haffue io aff Hestenis fodspor formerckt, at wi ere komne her frem. Saa er det ocsaa troligt, at de haffue lagd sig i Veyen for oss, at de kunde forraske oc offuerfalde oss met fordeel. Der som wi bliffue fangne, oc komme leffuendis i mine brødris Hender, da skulle de lige saa grueligen heffne min Faders ond paa vore Legeme, som wi haffde veret met at dræbe hannem. Thi synnis mig bedre at vere, at wi staa saa lenge som wi kunde, oc huer tage hand for sig, oc siden heller falde, end antuorde sig selff leffuendis sin Fiende vdi Haanden, at hand skal driffue sin spaat met oss, oc bære Plage oc Pine paa oss, effter sin lyst oc heffngierighed. Dette siger ieg icke fordi at ieg er saa redt, at ieg tør io fuld vel skelffue, men mere aff den kierlighed som ieg haffuer til eder i gode Danske mend. Thi ieg er kommen aff det Blod, imod huilcket ingen Vende haffuer tort opsætte sig her til dags. Jeg beder oc formaner eder alle oc huer ferdelis, ved det ærlige Danske naffn, som er videlige berømmet offuer den gantske Verden, at i lade eder findis it wforfærdet mod oc dristige mands Hierte.

Pribislaus giffuer gode raad.

Størst er den Mandom som bedriffuis met mindst daarlighed.

*

Bedre er at ærligen dø end fangis til Spaat oc Pine.

NEER Pribislaus haffde ent sin tale, oc fornam de Danskis frimodighed, sagde hand at hand tuilede aldelis intet, at det skulde io gaa vel besynderligen effterdi de Vender siunis noget mere farlige vdi første end de ere bestandige oc varafftige naar det gielder om Fingrene. Hand befoel Ryterne, som best vaare beuebnede, at de skulde tage de andre smaa Drenge, som vaare icke saa vel foruarede met Krigs rystning, dennem ride mit i Hoben. Hand deelte Folcket altsammen vdi hobe, paa det at de skulde siunis flere end de vaare, oc at den ene hob komme den anden til hielp, som først bleff angreben. Hand befoel at de skulde raabe oc quæde, oc giøre det største bulder vdi Marcken

De Danskis frimodighed.

som de kunde, at lade saaledis paa kiende deris frimodighed oc dristighed. Dermet rycte de frem oc komme vden hinder oc modstand tilbage, saa at de ikke fornumme en vred Mand paa den gantske reyse, førend de komme igien til Kongen. Hand fortøffuede hos Skibene vdi Haffnen, oc vaar stedse vdi stor lengelse oc banghed for dennem, oc vdi midler tid lod læse noget for sig aff den hellige Scrifft, til at formindske Tidens kedsommelighed. Men der hand hørde at de vaare igien komne, da gick hand allerførst til Seng oc met glæde lagde sig hen at huile.

Kong Valdemar lader læse den hellige Scrifft for sig vdi leding.

Gudakre.

DM anden dagen lagde Kong Valdemar ind at en Elff ved naffn Gudackre, oc kom dog icke saare langt frem, førend nogle aff de store Skib støtte, saa at hand maatte sætte met dem, oc lade Biscop Absalon drage hen op met en part aff smaa Skibene for sig selff. Absalon kom paa det sidste saa vijt vdi denne Aa, at den bleff bred oc stor som en Sø. Hvor paa haffde Fienderne belagt Gabbet met deris Skib, at vore Skib skulde icke kommet ind til dennem. Dette fortrød de Danske, som stelte sig strax til Verie imod dennem, oc i det som de søgte hasteligen frem oc vidste icke Dybet, bleffue de staendis paa grunden met deris Skib. Thi sprungde de vd i Vandet, løffte oc lætte, droge oc slæffte saa lenge indtil de løsnede dem igien. Venderne forsømte sig icke at sla oc skiude, en part vd af Skibene, en part ocsaa brystgengs vdi Vandet imod vort Folck, dog de varede icke ret lenge, før end de gaffue fluct igien til deris Skib. De første som kom ind i Dybet iblant dennem, det vaar Pribislaus met tuende sine Skib. Folcket som stod vdi Vandet spranck saa mangfaaldeligt ind vdi det ene, at det strax reffnede fra den ene ende til den anden. De andre som komme effter, indtoge Fiendernis skib, som de selff haffde forladt. Siden giorde de Landgang oc sætte ild paa alle de Byer, som laae rundt omkring denne Elff paa alle sider.

De Danskis dueligheed.

Imod Afften lagde Biscop Absalon ned tilbage, oc kom om natte tide til Kongen, oc met disse gode tidende, skilde hannem aff met bekymrede sorg oc omhu, som hand haffde for hannem vdi hans frauerelse.

SIden sende Kongen sit eget store Skib hiem til Danmarck, oc sende hen op, paa it andet mindre oc magligere Skib til floden. Der blef færdiget hand Sune met tuende Skib, at hand skulde drage vd det lille hand kunde komme, at røffue oc brende huorsomhelst hand fraskilde. Selff lagde hand op til Rostock, oc affbrende den vdi grund vden alle stand. Thi Borgerne haffde for redzel oc fare skyld forløbet deres rømt at Marcken. Deris Affgud, it billede, huilcket de dyrkede, huis som det maatte veret Gud i Himmelen selff, det lod hand sammenkaste paa Ilden oc opbrendis. Der næst slo hand en bro offuer Floden at Hertug Henrick kunde komme offuer til hannem met sin Hær, og deris anslag diff bedre indbyrdis imod Fienderne.

Sune affferdiges met tuende Skib.

Rostock affbrendis aff de Danske.

Samme tid kom Pribislaus Nuclets Søn, som førre er omtalet, wforuarendis paa den ene side Aaen, och saa der sin Broder, inden Skibs borde met Bernhart, huilcken met egen haand (som almindeligt nyste gick) slog Nuclet ihiel. Thi raabte hand oc skeldede paa sin Broder, at hand hassde det Hierte i sig, at hand kunde saa venligen omgaaes, met den som hassde veret hans kiødelige Faders Bane. Pribislaus suarede oc sagde, at hand vaar Bernhart alt gaat skyldig, fordi at hand hassde affstilt hannem met den Fader, som vaar en fiende imod Gud oc alt det som helligt er. Hand sagde ocsaa, at hand vilde ingelunde holdis for den Faders Søn, som hassde veret en Fader aff huilcken megen vitterlig Gud oc ondskaff vaar afflet oc opkommen. Broder straffer anden.

Dissimellem kom hastig tidende, at Ryboerne oc de Pomerske hassde forsamlet sig met deris Skib oc vaare for haanden, at de vilde belegge Aabbet for de Danske. Thi rømde Kong Valdemar strax effter Hertugens raad oc formaning, oc lagde vd paa Strømmene at Fienderne skulde icke komme til, at klemme hannem inde paa dette trange Vand. Der imod kom vd oc fornam alligeuel intet til Fiendernis flode, tenckte hand ved sig at de torde vel hassue skalckhed vdi sinde oc ligge hemeligen paa lur, at wfuurfalde Skibene, om hand begaff sig fra dem met sit Folck, at giøre nogen Landgang. Thi tenckte hand at løbe dennem it ram vdaff, oc vdsendte en aff sine Høffuitzmend, ved naffn Magnus, met noget andet faa Folck, at hand skulde sætte Ild paa nogle aff de næste omliggendis Landsbyer, paa det at de Vender, naar de saae ilden, skulde icke vide andet, end at Kongen hassde forlat Skibene, oc draget op i Landet met sin gantske Hær. Huilcket ocsaa skeede. Saa tilige at Magnus lod see den røde lue i Husene, da mente Ryboerne at alle de Danske skulde veret der hos, oc begyndede sig der faare til deris Skib, i denne mening, at de vilde taget dennem ind vden Modstand i deris frauerelse. De hassde da kommet vdi rette Vand til gilde, der som icke nogle aff vore Danske (huilcke viste intet aff Kongens anslag) hassde giffuet sig for hasteligen vd imod dennem oc iaget dem paa fluct. Største parten aff floden Vant strax seyl, oc kunde dog icke opholde dennem, at de io vndkomme igien, i deris behold. Kongen legger vd igien paa Strømmene. Trædskhed offuer trædskhed. Ryboene flyr for de Danske.

OM Middagen falt en stor hede aff Solens brynde, saa at disse Danske som vaare vdløbne effter Fienderne, tieldede offuer sig met deris Vaaben, oc lagde sig ned til huile oc rolighed. I det som de laae saa stille, kom Erckebiscopen aff Lund fra den anden part aff floden, wforuarendis dennem oc bredede dem deris Ladhed, oc sagde: Ach Brødre, ere disse huler, vdi huilcke i hassue lyst til at begraffue eders fule Kroppe, i den maade i skulde bruge oc øffue dem vdi idelig Krigs arbeide? Kongen forstode at hand selff bleff ocsaa slagen paa siden met denne skarpe formaning oc giorde der faare sin vndskyldning oc sagde: Icke ere wi endnu saa nedslagne vdi disse Graffuer, at wi io kunde lætteligen hielpe oss selff vdaff naar oss lyster. Der met vant hand sit Seyl oc huer aff de andre effterfiun aff hannem, oc fulde hannem Synden ind vnder Ryboerne. Der de hassde der plundret Landet vdi tu samfelde dage, droge de Skarp formaning oc tiltale.

deden hen til Valung oc finge der kundskaff, at Fienderne skulde ver haanden. Thi rystede de sig, ligeruis som de vilde vere færdige at oc tage, naar behoff giordis. En iblant dennem hug it stycke aff sit uend, som vaar hannem for langt, paa det hand kunde røre det diss imod sine Fiender. De andre som dette saae, giorde effter som hand g faare, at der bleff paa det sidste en dynge saa stor som en Vedekast, aff disse stycker, som de kortede aff deris glassuende Stager.

Ryboerne bedis om Fred.

Dissimellem rystede Venderne sig mere paa Fred end Feide, o ferdiget Dombar til de Danske, at handle met dennem om Stille oc Fred. Hand optende en ild paa Haffbacken, oc gaff Skibene det it tegn, huad hans ærinde oc bestilling vaar til dennem. Men Ab forbød at nogen skulde legge til Landet til hannem, at de Danske skull ocsaa siunis at begere, det som Fienderne selffuilligen tilbøde. Th Dombar en fremmet Baad, oc kom paa det sidste vd til Biscop Ab oc bad hannem formedelst sin Tolck, at hand vilde legge sig vdi denn oc forlige de Ryboer met Kong Valdemar, hand vilde sætte hannem sel, oc findis redbon met all ydmyg oc tro tieniste. Biscop Absalo som hand forstod intet aff det som Dombar begerede, oc begynte at op de Øer, som laae øde vdi Danmarck. Huilcket Dombar vdi deris Samtale, haffde haanligen kast dennem vdi Næsen.

Dombar handler om Fred met Biscop Absalon.

Biscop Absalon vil ickeønhøre Dombar.

Der Dombar formerckte at hannem gaffuis it andet Gien end som kom offuer ens met hans tiltale, falt hand ydmygeligen til met Biscopen oc sagde: Værdige Herre Biscop, Det skeer icke vden aarsage oc gaat beraad, at wi søge til eder mere end til nogen ande Kong Valdemars Raad oc gode Mend. Thi der findis end nu paa ne nærverendis dag, mange baade Mend oc Quinder paa Ryland, dragis til minde de velgierninger, som dette Land er vederfaren aff Farfader. Hand forskaffede oc oprette vdi sin tid, en bestandig Fred o bund imellem Danmarck oc Ryland. Saa lenge at hand vaar Landsherre, da lidde dem vel, oc da holtis god Enighed oc Naa imellem de Danske oc dennem. Alle Rylenderne elskte hannem so ris egen kiødelige Fader, oc vaare hannem saa hørige oc lydige, lig Kongen selff.

Dombars ydmyge oc kloge Tale.

Skialm Huidis god: rycte paa Ryland.

Rycket leffuer naar Manden er død.

Nu effterdi at der er ingen til, aff hans Sønner, viste wi til huilcken wi kunde haffue nærmere tilfluct, end til eder hans søn. Thi wi ville helst blissue hos eders Blod oc Affkom, aff h oss er mest gaat beuist oc vederfaret. At wi gaa eders Broder forbi er ældre vdi Aar end i ere, det haffuer denne aarsage, at eders hed oc anseelse er større, for eders kald oc embedis skyld. Sagen faa ord at sige, haffuer sig saaledis. Førend i Danske begynte in feide met eder selff, da vaare wi Rylender eder tro oc vnderdanniger siden at i ere vorden wsamdrectig oc partieske imellem eder selff, for d ge Konger, som i haffue opkast paa en tid til lige, da haffue wi men paa vor egen Frihed, end giffuet stor act paa eders indvaartis forbu

Aarsag huorfaare at Rylenderne affsulde fra Danmarck.

oc

oc oprør. Oc at wi haffue ført Krig paa eder, der met gaffue wi eder icken aarsage, at i skulde forligis selff noget bedre, oc met samlet mact endrecteligen draget vd imod oss eders vduaartis Fiender. Wi haffde gierne seet, at de suerd som vaare blodige aff eders egne saar, de haffde helder bleffuet brugte imod oss, end til eders egen forderffuelse. At wi hulde oss som eders Fiender oc Wuenner, det bleff icke giort vden paa skrømte, at wi søgte mere effter eders egen indbyrdis Fred oc Forligelsemaal, end eders Gods oc Penninge at henføre met oss til noget Roff oc Byte. Oc effterdi det er nu dreffuet saa vijt, formedelst denne vor Feide, som wi mere aff kierlighed end fiendskaff haffue ført imod eder, at i ere foraarsagde til indbyrdis rolighed, da burde eder met all rette, at vide oss tack i det mindste, for saadanne velgierninger. Huorfaare skulle wi allene staa vdelukte for fredsens Dør, effterdi alle Landskaff ere venligen oc vel forligte met eder. Bør oss aldelis intet at nyde denne fred gaat at, til huilcken wi haffue veret eder selff en stor ophaff oc aarsage. Jeg vilde gierne høre, om nogen vijs oc forstandig Mand, haffde noget at legge her imod, for hues skyld oss dette kunde eller burde at nectis i nogen maade.

Rybeerne vndskylde sig at de haffue Feidet paa Danmarck.

Der Dombar haffde endt denne sin tale, oc formerckte atter nu som tilforne aff Biscop Absalons Giensuar, at hand anckede paa de spaattelige Ord som førre vaar falden, da begynte hand vijdere at legge sin vndskyldning oc sagde, Det er intet beuent, værdige Herr Biscop, at i som aldrig haffuer forskut nogen fattig bønfaldendis Mand, ville nu først beuise eders haardhed oc wbønrighed imod oss. Aldrig affuise i oss saa offte, at wi komme io atter Krybendis frem til eder, ligeruis som hine smaa Børn, hilcke Moderen kand aldrig reffse saa hart vdi sin hastighed, at de io holde sig diss nærmere til hendis skød. Siunis eder at wi ere icke endnu nok straffede, da bærer all den Pine oc Plage paa oss eder selff lyster. Forderffuer baade Korn oc Kierne paa marcken, opbrender vore Huse, ødelegger vore Stæder, myrder Folcket, aldrig skulle wi sige en gang, at det skulde giort. Wi wille icken sætte vore Bøner imod eders Brynie, oc lade vore Knæ, naar i biude eders Glaffuend imod vore bryste. See, om i da saa saare effter vort Blod, her ville wi træde frem oc recke allesammen Halssen til lige for eders Suerd. Begere i at wi skulle vere eders Tienere oc Trælle, huad ville i mere haffue aff oss, end at wi giffue eder selff oc Haand offuer oss. End maatte den vere en daarlig Mand, som ville søge met møde oc wmage, det som hannem tilbiudis vden Arbeid oc Kiøbslag. Men ieg veed vel, huor paa at i, værdige Herre, støde eder, ieg lod nogle Ord falde, der ieg sidste gang talede met eder, oc lod eder mere at eders Fæderne land vaar største parten vorden øde oc forderffuet aff de fremfarne Feider. Der regne i paa, oc det ligger eder saa hart paa Hiertet, at i ville ingen freds forhandling samtycke, førend at i haffue endeligen forderffuet vort Land, som eders haffuer veret tilforn. Jeg seer at ieg haffuer villet veret for meget klog, oc slaget min sag daarligt met vise Ord. Jeg besinder mig nu først, at ieg haffuer villet lære Mestere vdi Øyet. Det haffde veret mig langt bedre, at ieg haffde bleffuet

Absalon forskiuder Dombar anden gang.

Dombars ydmyge Suplicatz.

Xylenderne ydmyge sig hart for de Danske.

Dombar bekiender at hand haffuer tilforne fortald sig.

Dombar bekiender sin forseelse.

de bleffuet ved Jorden, oc ført nogen barnactig galnskaff frem paa Ba-
nen, i den sted ieg lod mig for vijt ind met den dybe vijsdom. Jeg ing
mig for skarp en Discipel til min tilhørere. Men haffuer ieg da forgu
bet mig, oc i haffue tilforne giffuet god act paa mine Ord, saa beder
ieg at i ville nu oc saa giøre det samme, oc legge paa Hiertet, det som ieg
nu siger. Lad det saa vere, at i ville endeligen forderffue oss i grund,
huad det vil baade eder det acter. Jo flere aff oss at i omkomme som eders
Fiender, io ferre skulle i siden haffue Tienere iblant oss. Oc om i end sla
oss ihiel, huad er der met andet vdret, end at i forderffue eders egne Lem
mer, oc suecke eders eget Legeme? Siunis eder at wi ere icke endnu nok
straffede, da forsticker oss hen imod eders Fiender, at wi enten der da
ler komme met Seyer til bage til eder. Bliffue wi slagne, da tørre i en fø
ting sørge for oss, offueruinde wi Fienderne, da faa i en stor Glæde
vor Seyer. Saa at huorlunde det gaar met oss, da gaar alting alligen
effter eders ynske oc begering. Der som i fare io endeligen frem, at a
logis imod oss, huo veed om i kunde aff slompelycke miste den aff eders h
at eder skal tyckis siden, at i met hans død, haffue dyrt nock kiøbt Ryla

Jt gantske land er offte dyrt nock kiøbt for en mands Dod.

Met saadanne ynckelige oc vijs Tale, rørde Dombar Bis
Absalon, at hand tog sig offuer, at forhandle deris sag hos Kongen, oc f
skaffede dennem fred effter deris begering. Kong Valdemar fulde
copens raad, oc tog Gissel aff dennem, oc drog saa strax hiem til Danm

Stor wenighed om det Paffuelige Sæde til Rom.

NOj disse dage yppedis en stor trætte oc wenighed til Rom, om
Paffuelige Stol oc Sæde. Nogle Cardinaler oc gantske Franck
hulde paa Paffue Alexandri haand. Keiseren oc største parten A
land, samtyckte oc fremdroge Paffue Octauianum. Men de som
de met Alexandro, haffde baade en bedre sag oc større methold end de
dre. Der saadant ryctedis ocsaa offuer Danmarck, forsømde sig
Erckebiscopen Eskild, det første hand vaar hiem kommen aff leding, at
færdige sine visse Bud ind i Franckerige, som skulde hente hannem en
sum Penninge, huilcken hand nogen tid forleden haffde der nedsæt hos
Kyndige oc Venner, oc befryctede sig nu, at den kunde vdi dette B
om noget paakom, lætteligen bliffue hannem foruendt. Iblandt
hans Tienere vaar ocsaa en Munck met paa denne Reyse, huilcken
met sin wbesindighed aarsage til en stor Klammer oc Trætte imellem
gen oc Erckebiscopen.

Erckebiscop Eskild lader hiemhente sit liggende Fæ aff Franckerige.

Stade.

Paa hiemueyen som de giestede ind vdi Stade, oc haffde
strax træ dricke Kar til rede ved Haanden, drog denne Munck it
dricke Kar frem, som hand haffde met sig vdi foruaring. Der
hand Verdten oc det andet Folck vdi huset aarsage, at de tenckte vel,
maatte vere mere hos saadanne kaastelige dricke Kar, oc giorde
Raad oc Anslag, huorledis de kunde hemelige komme best til at
hannem vnder Veyen, oc bekomme en Ryter tæring aff det
Muncke Gods. De beslindede vel, at der som de giorde dennem
Vold oc Velde inden Stads Portene, da vdar det imod giøste

En Munck giffuer aarsage til en stor Trætte imellem Kongen oc Erckebiscopen.

fare, om det bleff obenbaret met dennem. Thi fulde de som Orne effter
dzel, hen ind i landt Holsten, oc forlossede hannem met den tunge oc be-
lig Mammon, som hand haffde met at fare. Der Erckebiscopen sick
onde tidende, søgte hand strax Kong Valdemar, oc bad hannem, at
vilde vere hannem behielpelig, at hand maatte bekomme sit eget igien
disse Røffuere. Oc paa det at Kongen skulde tage dis aluerligere
nden i denne Sag, da lossuede hand hannem en part aff Pendinge-
or sin Wmage, om hand kunde forskaffe hannem Hoffuetsummen
. Kongen haffde gierne veret denne vanskelige oc wuisse Handel
i, oc maatte alligeuel paa det sidste for hans waffladelige Bøns skyld,
e hannem hielp oc vndsætning. Hand meente at hans Penninge skulde
staaet lætteligere til at bekomme igien, der som nogen Første eller Adels
son, oc icke nogle Borgere haffde veret met at tage den. Thi tog
Erckebiscopen met sig oc drog bort til Slesuig at hand kunde faa diss
e kundskaff om alting. Der bar sig Lycken til, at Kongen lod it Ord
tu falde, om denne forneffnde Munckis bonde Hoffmod, at Kongen
te, hand maatte vel drucket aff træ Kar, oc icke ladet see sin Praal
fremmede Landskaff. Huilcke ord nogle aff Erckebiscopens Tienere
e, oc førde dem siden anderledis faar Erckebiscopen vdi den verdste me-
, oc sagde at Kongen haffde icke andre at dricke sin Øl met end han-
. Disse Dretuderis bagtale lod Erckebiscopen sig gaa saa hart til
rtet, at hand i sin Galnskaff mistenckte oc offuerskende Kongen, li-
is som hand skulde tilforne vist noget aff dette Røffueri, oc faaet en part
aff Penningene, som hannem bleff fratagne. Saa veed ieg oc icke
ieg skal sige om Erckebiscopen, huad heller hans rasinde daarlighed
r større end Kongens taalmodighed, eller Kongens sactmodighed større
Erckebiscopens wbesindighed. Denne ene sictede en from oprictig
re vden all vitterlig aarsage. Denne anden dristede paa sin gode
uittighed oc vaar noget mere seenfærdig til Vrede oc Hessn, kand
end hannem burde.

Erckebiscopen viste da ingen hand kunde bedre hessne sin harm paa,
paa Biscop Ocke aff Slesuig, huilcken nogen tid forleden bleff aff-
b met sit embede, for den Wenighed imellem de tuende Paffuer, som
re bleff omtalet, oc vaar nu nyligen indsæt igien aff Paffue Octauiano
Kongens samtycke. Huilcket Erckebiscop Eskild fortrød, oc der faa-
n dag som hand giorde tieniste vdi Kircken, sætte Biscop Ocke met alle
anhengere, vdi Kirckens band. Huor met hand haardeligen for-
ede Kongen, saa at der bleff io lenger io større had oc wenighed imellem
nem.

Erckebiscopen formerckte at hand neppeligen skulde bekomme sine
inge igien, som det nu lod sig ansee, Thi begaff hand sig offuer
Slesuig til Sieland, oc der beklagede sin Vaande faar Biscop Ab-
, at Kongen icke alleniste lod sig findis wuillig at forhielpe hannem
sin sag, men ocsaa der til met bespaattede oc forhaanede hannem.

Erckebiscopen mister sin liggende-fæ.

Kongen lossuer Erckebiscopen hielp.

Muncke maatte vel dricke aff trækar.

Erckebiscopen mistencker Kongen oc giorer hannem stor wræt.

Erckebiscopen sætter Biscop Ocke vdi Band.

Eskild beklager sig for Absalon.

Hand gaff faare, at Kongen skulde lade sig mercke, at hand hassde en ond Samuittighed for disse Penninge, i det hand kunde lætteligen hiulpet hannem, om det ellers hassde veret hans rette aluere. Hand klagede ocsaa paa Kongen, at hand holt Haanden offuer Biscop Ocke, oc styrckede der met Passue Octauianum, som wlouligen lagde sig effter at indtrenge sig i det Passuelige sæde, imod den rette Catholiske Kirckis minde oc samtycke. Huor faare hand sagde sig at hassue nu ret lyst, til at aarloge paa hannem. Hand hassde vel tilforn voget saa meget som dette kunde vere, oc vaar mere vaant ved at regere offuer Kongerne vdi Danmarck, end vere dem vndertuingt eller vnderdannig, vdi nogen maade, besynderlig effterdi hand hassde icke aff de ringiste, ey heller met de ferste aff Rigets Adel vdi Frendskaff oc Suogerskaff, som skulde giøre hannem bistand oc vndsætning, saa tilige hand vilde begynde nogen Feide imod Kongen.

Erck. Eskild vil feide paa Kongen.

Biscop Absalon torde met det første icke obenbarlige straffe den yppere Herre, for sin vrange mening oc hastmodighed, men begynte i saa sactmodeligen, at giøre Kongens vndskylding, oc betise aff mange stycker, at hannem skeede wret vdi denne tillagde Sag oc falske mistanke. Huad som Biscop Ocke vaar anrørendis, trode hand at Kongen tog hannem mere vdi Forsuar, for den trætte som hannem oc Erckebiscopen imellem vaar, end for det store methold, som hand kunde siunis at giffue Passue Octauiano til den Romske Stol oc Sæde. Hand atuarede hannem, at skulde blissue hans største Fiender, som hand nu holt for sine beste Venner, om hand lagde sig vd met Kongen til Krig oc Aarlog. Thi naar man trenger mest, da finder mand mindst Troskaff oc Venfasthed. Hand sagde der som hand vilde begæret aff hannem, da vilde hand drage bort til Kongen, oc legge sig vdi denne Sag, at den kunde stillis oc affskaffis, for den vdbrød til nogen større wlempe oc Fiendskaff. Erckebiscop Eskild svarede aldelis intet, til disse Absalons gode Raad, oc sagde at hand kom hannem om en Bøn, oc icke vdi raads vijs, hand begærede at hand endnu gen skulde giøre hannem tilsagn, at hand vilde holde paa hans Haand til Kongen.

Absalon giører Kongens vndskylding.

Absalon vil forlige Kongen oc Erckebiscopen.

Biscop Absalon offuerueiede met sig selff, baade Erckebiscopens høye Myndighed, oc det gamle trofaste Venskaff som hannem oc Kongen hassde veret imellem vdi lang tid, oc suarede der faare oc sagde, Værdige Fader Herr Erckebiscop, ieg hassuer en gang giffuet eder min Eed, det er vist, Jeg kand eller vil oc icke lætteligen træde der fra, Men heller vil ieg tilforn atuare oc paaminde eder, om i end skønt skulde fortørne mig offuer, end at i siden, naar i blissue først vijs aff skaden, skulde skelde mig for wraad oc wtroskaff. Oc huorledis om alting er, da vil ieg intet vere eder saa hart for knyt, at ieg vil legge mig op met eder, imod min Herre oc Koning, som ieg hassuer baade giffuet min tro, oc tilsagt venskaff, huldskaff, aff mit gantske Hierte. Der til met, skulle i ocsaa dette vide, at det er icke nu saa fat, som det vaar for nogle faa Aar, der mange Herrer regerede her til lige vdi Riget. Oc huad i hassue end vundet met eders Sersindighed, det giffuer ieg eder selff best at betencke, kunde

Absalon vil icke giøre Erckebiscopen bistand imod Kongen.

intet

intet vdrette, huor meget mindre skal det nu lyckis eder, om i begynde noget imod hannem, som er en eneuolds Herre offuer det gantske Rige. Jo flere wi blessue vdi Forbund met huer andre, io lenger vilde skaden recke til oss paa alle sider. Jeg giffuer vel dette ocsaa mact, at i kunde hafft nogen aarsag, til det som i haffue tilforn begynt, men der som ieg, som intet kand klage offuer Kongen vdi nogen maade, vilde sætte mig op imod hannem, da giorde ieg som ingen ærlig Mand, oc burde met all rette at straffis aff alle mand, at ieg saa forrædeligen vilde forkaste min Herris venskaff, oc betale hannem saa ilde, for alle hans mangfaaldige velgierninger.

Der Erckebiscopen formerckte, at hand haffde intet aff Biscop Absalon, enten met gierning eller samtycke vdi denne sin sag, da bleff hand offuer alle maade hefftige vred, oc befoel hannem vnder den hellige Kirckis lydelse, at hand skulde drage bort til Kongen, oc sige hannem huad hand befalede hannem. Biscop Absalon loffuede hannem, at hand gierne vilde føre hans Ord til Kongen, men at hand skulde føre hannem suar tilbage igien met sig, det vilde hand for ingen deel indgaa, paa det hand skulde icke vere den, som skulde sætte store Herrer i Haar met huer andre. Erckebiscopen sende Abbet Gert aff Esrom met hannem, at hand skulde forhøre om Absalon sagde Kongen ord fra ord, ligeruis som hannem vaar befalet at sige. Erckebiscopen sender Kongen vndsigelse.

Endog Erckebiscopens ord vaare haarde oc met de allerskarpiste, at de kunde vel giffuet Aarsage til større bulder oc wenighed, saa førde alligeuel Biscop Absalon alting offuer met det beste, saa meget hannem mueligt vaar vdi alle maade. Der Kongen hørde denne vndsigelse, bleff hand høyligen fortørnet paa Erckebiscopen, oc iblant andre mange aluerlige ord, som hand befalede at sige hannem til Giensuar, sagde hand ocsaa: Erckebiscop Eskild haffuer faaet for meget god smag paa det Danske Konge blod, som hand aff disse formere Konger haffuer vddrucket, Nu kand ieg tro at det vil gielde mit fattige Blod til, som hand tørster effter, etc. Kongen taler haarde Ord om Erckebiscopen.

Der Abbet Gert kom tilbage til Erckebiscopen met disse Ord, da bleff hand saa meget fryctactig, som hand tilforn vaar frimodig, oc rømde hasteligen ind i Verende Land i Suerige. Kongen drog strax for den Stad, som Erckebiscopen haffde ladet opbygge oc befeste i Lethre mose, huilcken vaar saare fast, baade for stedens metgiffne belelighed, oc det forraad som der vaar indlagd paa allehaande Prouiant oc Krigs rystning. Men de som haffde Byen vdi befalning, trøstede sig selff ilde, oc paa det Kongen skulde icke angribe dem met stormendis haand, sende de Bud til hanem oc lode hannem sige, at der som Erckebiscopen vilde icke met det allerførste forlige sig met hannem, da vilde de vere offuerbudige, at giffue Byen op for hannem. Til ydermere foruaring sætte de hanem Erckebiscopens Syster søn (som opfødis i Esrom) til Gissel. Kongen offuergaff bestaaldingen oc drog bort met dette Gissel, paa denne affskeed, som de haffde giord met hannem. Men der Erckebiscopen spurde huorledis her met til vaar gaaet, suarede hand oc sagde at hannem laa støre mact paa en gantske By end paa denne ene sin Syster søn, oc vilde for ingen ting, at de skulde for hans skyld opgiffue Byen. Thi belagde Kongen dem anden gang, oc opbygte it Blockhus, met huilcket hand giorde dem idelig tuang oc affbreck vdi Byen. Hand stormede oc skermyssede dagligen

Erckebiscopen fryeter oc rømer ind i Suerige.

Kongen belegger Ellebolm eller Søborg som nogle mene.

Kongen belegger Ellebolm anden gang.

dagligen imod dennem, oc lod kiende sin predis hefftighed paa Tie som hand bar imod deris Herre.

Trædskt Krigs anslag.

NOj midler tid, at Kongen saaledis laa her vdi god fortrøst, at de de kommet en stor frost oc tillagd Vandet omkring Byen, at ham de kommet der offuer ind til dennem som vaare vdi Byen, Da ko wforuarindis en vnger oc wbekiender Karl vdi Leyren met it Bref hand sagde sig at haffue faaet aff Erckebiscopen, at skulde antuordet Gert, at hand skulde fremdelis antuordet Borgerne som vaare vdi be dingen til troer hende. Abbeden actede huercken Opscrifften eller S lingen, oc vden all vijdere mistancke befalede strax en aff sine Tiene hand skulde føre det ind i Byen. Meningen paa Breffuet vaar dem Erckebiscop Eskild befoel Borgerne, at de skulde strax oplade K Byen, oc frelse hans Syster søns Liff. Giorde de det icke da skulde t befalde hannem, om den ædle Herre hans Frende tilslogis nogen va der offuer, for deris forsømmelse. At hand tilforne haffde screffuet d til vdi en anden mening, at de skulde heller lade det gaa hans Syste huorledis det gaa kunde, end de skulde opgiffue Byen, det skeede me hans store Hastmodighed end gode Beslndighed.

Kongen truer Erckebiscopens Syster søn, at hand vil lade hannem ophenge.

Denne vaar meningen paa dette Breff, som frem bleff baa denne vnge Karl, som ingen mand huercken kiende, eller viste noge den hand kom, oc siden drog paa. Men Kongen bleff dog alligem stenckt hos mange, at saadant skulde skeed, enten ved hannem selff, met hans vidskaff oc samtycke. Borgerne raadslogis indbyrdis huc de skulde best komme til at løse deris Gissel, oc Kongen tuert imod lu reise en stor oc høy Galie, oc vdføre Erckebiscopens Syster søn, li som hand vilde ladet hannem strax ophenge, fordi at de icke opgaffu nem Byen. Der Abbet Gert dette hørde kom hand frem vdi S til Kongen, met alle sine Muncke oc Klercke, oc bad Kongen met gi dis taare, at hand vilde tilstede hannem at gaa ind i Byen, oc diffu forholdet med denne straff, ind til hand kom tilbage igien. Kong som det vaar fuldkommelige hans aluere, huilcket hand dog aldrig t oc loffuede paa det sidste at hand vilde giøre det, Abbeden til vilie, oc f ue met alting indtil hand kom vd aff Byen igien, men kom hand icke i tidende, at de vilde lade Portene op for hannem, da sagde hand, at d de visseligen kaaste denne vnge Herremands liff. Der Abbet Ge ind til Borgerne oc formerckte at det Breff som dennem vaar nylige met til hende, lydde der om at de skulde opgiffue Byen oc frelse E copens Søster søns Liff, raadde hand dennem at de skulde giøre m Kongen, at de maatte gaa vd aff Byen met wskadt Fior oc Fæ, oc f nem siden træde ind met sit Folck naar de vaare vdgaane. Huil strax samtyckt paa begge sider, oc met saadan behendighed lo hellige enfaaldighed, til at giøre en ende paa denne nærueerende

Kong Valdemar indtager Søborg.

Der Erckebiscopen hørde huad skeedt vaar, gick det hannem saa hart til Hierte, at hand bar aldrig nogen modgang saa wtaalmodelige som denne. Men huad skulde hand giøre? Hand maatte ocsaa selff paa det sidste krybe til Kaarss, oc sende sine Legater ind for sig vdi Skaane, til Kongen om Fred oc Forligelsemaal. Saa redebon som hand vaar tilforn at vdøve Venskabet met Kongen, saa fyrig oc fremfusende vaar hand nu at legge sig ind igen vdi Kongens hyldist oc yndist. Mange haffue ickon talet usseligen gaat om hannem, fordi at hand wlouligen gick til, oc imod Skel og Scrifft, antuordet Kongen de forleninger, som hine fordoms fromme oc ofrycktige Konger vdi Danmarck haffde lagt til Kirckens oc hendis Personers ophold oc vnderholdning. Erckebiscopen beder Kongen vdmvgeligen om Fred.

Kaart tid her effter begaff hand sig paa veyen til Jerusalem, paa det hand skulde icke vendis vdi dette wenighed, som vaar begynt om Paffuelig ære oc herlighed. Hand vilde heller leffue vdlendig vden sit Fæderne land, end vere vdelyct fra den Catholiske Kirckis sambyrdige Raad oc Venskaff. Erckebiscopen drager til Jerusalem.

Da kom ocsaa en ved naffn Christern, som siden bleff Biscop til Ribnitz, her ind i Landet, at søge Paffue Octauiano hielp oc method vdi dette sag, imod hans gienpart. Kongen siuntis noget at beuegis aff hans vigrende Ord oc Tale, men Erckebiscop Eskild bleff hart i sin forsætte mening, oc vilde ingelunde høre huad denne Legat faaregaff paa Octauiani Vegne. Octavianus sender første gang sin Legat til Danmarck.

Oj disse samme dage kom en stor tuedract imellem Niels Razi Kongens befalings mand paa Slesuig, oc Biscop Esbern, saa at Niels hastreligen til oc lod affbryde it skønt Hus, som Biscopen haffde selff opsætte paa sin egen grund, oc bleff der offuer slagen aff hans Folck, hand vilde ladet det læsse oc affføre met Vogne. Huorfaare Biscop Esbern befryctede sig, at hand skulde kommet vdi stor skade eller oc Liffs fare, oc skyndede sig strax paa Veyen til Rom, oc kom dog icke lenger end vnder Saren, bleff der saa hart siug, at ingen trode hannem til Liffuet. Dette dette spurde, forsømte hand sig icke at indtage sædet igen effter dem, met Paffue Octauiani hielp oc samtycke. Niels Razi Hoffuitzmand paa Slesuig. Biscop Esbern aff Slesuig rømmer Landet.

Kaart tid her effter begynte Kong Valdemar en ny feide, tog Rylenderne met sig effter deris forbund, oc belagde den Stad Volgast, som er paa den Vendiske grund, oc haffuer alligeuel sin egen besynderlige ret oc serdelis lou oc frihed for sig selff. Bugislaus aff Pomern bleff vred aff dennem, at hand skulde giøre dennem vndsætning imod Kongen af Danmarck, men hand saa vel huad ende denne Krig vilde tage, oc der vandlede deris sag hos Kongen, oc forskaffede dem Fred met disse vilkaar, at de skulde giffue sig vnder hannem, oc lade hannem vdtage oc mette de Søroffuere, som laa vdi deris Haffn. Der paa gaffue de hannem tilsagd, oc hand tilsagde dem trygt Venskaff oc beskermelse. Kong Valdemar feider paa Volgast. Volgast giffuer sig vnder Kongen aff Danmarck.

Der dette forligelsmaal vaar skeedt imellem Kongen oc Volgast blef, da yppedis paa samme Reyse en stor Kiff imellem Rylenderne oc Bernhard Henricksøn, som haffde Kongens Syster daatter, oc vaar fuld reed paa dette Taag met tuende Skib. Thi det hende sig paa Landet at hand atspurde dem, huad maade det haffde at de skøtte intet om Kongens aff Saren hans Vrede eller Venskaff. Oc der de suarede En stor Kiff imellem Rylenderne oc Bernhart.

hannem

hannem, at de skiødte aldelis intet om Saxerne, sagde hand, at de skulde fornemmet inden en kaart tid, huad Hertugen aff Saxen formaatte. De spaattede oc traadzede atter imod hannem, oc sagde, at hand maatte holde saa meget aff Hertugen som hannem lystede, de viste hannem aldelis intet til vilie oc tieniste vdi nogen maade. Paa det sidste stilte Kongen deris trætte, oc en Rybo ved naffn Maske, som vaar blind, men meget vijs oc velbyrdig, sagde: Jo mere man holder de kelne oc wtemde Heste til bage met Bidzelet, io mere de trenge paa at bryde sig frem. Thi er dette det beste raad, at wi lade disse Saxer deris egen vilie oc fri Sprock, paa det de icke sprenge oc forspringe sig selff. Der er ingen som kiender dennem bedre end wi giøre, oc ingen kiender oss bedre end de giøre. Met saadanne ord endtis denne Kiff oc Munde kamp, men der Hertugen spurde, huorledis til vaar gaaet, bleff hand der aff noget fortørnet, oc vaar dette en Begyndelse til ydermere Wenighed imellem Kongen oc hannem.

Maske.

De Sarers art oc Natur.

Der Kong Valdemar kom hiem til Dannarck fra Venden, fant hand Paffue Octauiani Legat for sig, som vaar vdgiort aff hannem, at hand skulde met suigactig vnderuisning drage de Danske til at holde met Keyseren paa hans side. Kongen haffde Sagen noget mistenckt, oc viste icke fuldeligen huad hand skulde tro eller icke, oc afffærdigede der faare til Keyseren sin Scriffuere Radulff, som vaar en Engelsk Mand, oc mere Mundsterck end vijs oc forsiunlig. Huad Keyseren tog icke vel mod hannem, da giorde det Paffue Octauianus, saa at de siuntis at kappis met huer andre, huilcken der kunde beuise hannem størst Ære oc Velgierninger. Men efterdi Octauianus vilde vere noget mere anseet end Keyseren, for den høye Titel som hand falskeligen haffde sneget sig til, da ordineret hand Radulff icke alenisse en Prest, som skulde hielpe hannem vdi daglige bøners læsning, men tilstedde hannem ocsaa, at hand maatte, som en anden Biscop, bruge ringen, naar hand holt Messe, eller giorde nogen anden saadan Tieniste inden eller vden for Kircken. Jeg veed icke, huilcken visist vaar aff disse tuende, enten den som saa wbesindeligen vddeelte denne Gaffue, eller den som tog ved saadan Herlighed, som hannem ingelunde sømte eller bequemede. Keyseren gaff hannem saa for suar, oc bad hannem sige hans Herre, at hand aldrig kunde troet saa ont det giorde hannem, at den Wenighed vaar opøst imellem disse Geistlige Personer. Dog vilde hand icke endnu endeligen giffue enten den ene eller den anden sit samtycke, før end der bleff paa sagd aff menige Concilio. Huo som da bleff samtyckt, ved den samme vilde hand ocsaa lade det bliffue. Hand sagde, at hand haffde nyligen ladet forsamle, baade Cardinaler oc de ypperste aff Klerckeriet vdi Italien, oc Octauianus haffde vel veret til freds, at giffue sig vnder deris Dom, men Rolands egen Samuittighed holt hannem tilbage, at hand traadzelige sad det gantske Concilium offuer hørig faare, oc sagde der til met, at hans Myndighed vaar større, end at nogen skulde vere Dommere offuer hannem. Der faare, sagde Keyseren, nødis ieg til at lade alle Christendoms Konger kalde til mig, at de tage Haanden vdi met mig, at wi endrectelige kunde driffue denne Sag, som den gantske Christne Kircke

Paffue Octauianus sender sin Legat til Danmarck.

Kong Valdemar sender sin Scriffuere til Keyseren.

Keyserens vilie oc Bøn til Kong Valdemar.

mact paaligger, en gang til en god ende. Men effterdi at meste parten aff de andre holde paa Rolands Haand, oc ingen er met mig paa Octauiani side, da vilde ieg intet ynske eller begere mig mere, end at den forstandige oc vise Herre Kong Valdemar, maatte komme mig til Ords oc Samtale. Hand er baade saa dydig aff Hierte, och saa hellig aff Byrd oc Blod, at ieg vil retteligen gierne staa eller falde for hans Dom. Oc aldrig kunde hand giøre en bedre Gierning, enten faar Gud eller Mennisken, om hand affskaffede met sin Snildhed, saa mange fattige Siælis forderffuelse, som vide skøt icke huad de ville eller skulle tro oc samtycke. Oc offuer alt dette, vil ieg for denne hans Reise oc wmage, skencke hannem it aff de allerbeste Førstedømme vdi Italien, met gantske Lant Venden, til brugelig oc euerlig Eye. Saadanne ord haffde Keyseren mundeligen met Radulff, oc brugte icke ferre Scrifftеligen vdi sit Breff, som hand gaff hannem met sig til Kong Valdemar.

Smiger er sød Mad, men den bekommer dem icke alle vel som hende æde.

DER Radulff kom hiem til Danmarck, oc fortalde Kongen den store Kierlighed, som Keyseren oc Octauianus haffde til hans Kong: May:, trode Kongen strax paa dene Tale, oc fick wsigelige stor lyst oc begering, at drage vd til Keyseren, baade for denne Wenigheds skyld at affskaffe, oc fremmede Lands seeder at besee oc forfare. Radulff vaar icke vel kommen hiem, før end en ved naffn Bernhardus, som vaar Octauianni Sendebud, fulde hannem her ind paa Hælene. Men der hand fornam, at saare faa aff det Danske Klerckeri toge venligen mod hannem, forscreff hand en almindelig Landmode, oc fick dog icke mere end som hand haffde tilforn. Thi saa gaat som aldelis ingen møtte hannem, saa at hand met stor blussel offuergaff sit forsæt, oc drog sin kaas igien aff Landet til dem som hannem vdsende.

Paffue Octauianus sender anden gang sin Legat til Danmarck.

Kong Valdemar skildtis ved denne forneffnde Paffuens Legat vdi Slesuig, oc forscreff Biscop Absalon did til sig, som da laa vde ved smaa Øerne, at vacte paa Rigens strømme, oc gaff hannem tilkiende, huad hand haffde i sinde, oc begerede at hand skulde følge paa denne Reise. Absalon sagde, at det vaar ickon Falskhed oc Bedrageri, som Keyseren haffde met at fare, at ingen torde sætte tryg Loffue eller Lid, til hans Løffte oc suigefulde Tilsagn. Der til met kunde ingen Første eller Herre vden Mistancke eller Relligionens forkrenckelse, begiffue sig met hannem til nogen hemelig Samtale, effterdi hand lod sig for meget bemercke, at handheffue Octauiani wretfærdige Sag. Her for vden, sagde Absalon, da er ieg huercken saa ved Sundhed oc Styrcke, eller ved Penninge oc andet Forraad, at ieg tør giffue mig paa saadan en lang oc vanskelig Reise. Kongen suarede: Saa lenge ieg haffuer Forraad oc Vnderholding, saa lenge skal eder intet fattis. Absalon sagde: Herre, det er mig icke aleniste om denne vduaartis Tæring oc Omkaast at giøre, men ocsaa om min Siels salighed, huilcken ieg for ingen deel vil forsømme eller forkaste. Kongen suarede: Huad mene i, at ieg er icke saa omhyggelig, for min Siel, som i for eders: Oc paa det ieg dissbedre kand foruare hende, oc vacte mig fra Octauiani parti oc anhang, om behoff giøris, da

Kong Valdemar vil haffue Absalon met sig til Keyseren.

Absalon besuerer sig at følge Kong Valdemar.

haffuer ieg eder diss mere behoff hos mig. Absalon sagde, det maa vere huorledis det vere kand, det bør ingen at haffue nogen omgengelse met den Christne kirckis Fiender. Kongen suarede, her indtil kand ieg intet skylde eder, at i io haffue flitelige oc trolige tient mig, effter min vilie oc begering, men der som i nu forlade mig, da skulle i aldrig faa noget gaat aff mig effter denne dag. Der Absalon hørde at hand bredede hannem sin wtacknemmelighed, vden all skyld oc brøde, da suarede hand oc sagde: Herre gielt det ickon paa Liff oc Hals allene, at voge for eders Kongelige Maiestat, da skulde i finde mig den, som i maatte vel kaste eders Ryg til, men nu effterdi det gielder Sielens salighed paa, da bør mig mere at frycte for Gud end Mennisken. Dog huorledis om alting er, oc alligeuel at ieg seer vel huad fare for haanden er, saa vil [ieg] dog icke spare min egen, paa det ieg kand beuare eders Siel, fra vildfarelse oc forderffuelse.

Biscop Absalons Trofasthed mod Kongen.

Merck.

Kong Valdemar drager vd til Keyser Friderick Aar 1163.

Kong Valdemar lod sig saare vel befalde dette Biscop Absalons suar, oc vdualde strax de fornemiste aff Rigens Adel, som skulde følge hannem paa denne reyse. Sune oc Esbern aff Sieland, Tacke oc Eskild aff Fyn, de andre vare meste parten aff den Judske Adel, som giorde hannem selskaff. Hand tog ingen anden aff sin egne Blods foruante met sig, vden Hertug Buris allene, paa det hand skulde icke begynde noget nyt vdi Riget, i hans frauerelse. Paa veyen som de komme til Ideren, der møtte dem en aff Hertugens aff Holstens Ryter, oc sagde dem at hans Herre holt icke langt borte, paa den anden side Vandet, oc fortøffuede effter dennem, at hand vilde ledsage dennem igiennem sit Land. Nogle aff Kongens gode Mend, raadde hannem at hand skulde icke forlade sig paa Hertugens Leide, men Kongen meente at det haffde ingen nød, oc red selff først offuer Broen, der maatte komme effter huad komme kunde. De andre fulde effter, oc som de komme noget frem at veyen, der møtte dennem Hertug Adolff selff, oc tog mod Kongen offuer alle maade venligen oc kierligen. Oc der hand formerckte at Kongen saa haffem icke gierne hos sig, for den gamle Had oc Trætte, som dennem haffde veret imellem, da paa det hand kunde formilde hans Hu oc Hierte met nogen ære tieniste, begerede hand aff hannem, at hand vilde vere hans Giest vdi Itzeho. Kongen slog hannem denne Bøn aff, oc vilde aldelis ingen velgierning haffue aff hannem. Thi forbød Hertugen at ingen aff hans vndersaatte skulde selie hannem nogen Prouiant, men alligeuel der hand fornam, at de Danske grebe til deris Rustuogne, at fortære aff den Kaast, som de haffde ført aff Danmarck met sig, da lod hand sine Tienere frembære den Mad som hand haffde ladet berede mod deris tilkommelse. Saa at Kongen met sine gode Mend, maatte nu endeligen giøre hans vilie, paa det at de skulde icke skunis at alldelis foracte hans Fromhed, oc lade hans bekaastning spildis, som hand haffde giort for deris skyld.

Kongen mistencker Hertug Buris.

Hertug Adolff aff Holsten vilde gierne vere i venskaff met Kong Valdemar.

Effter at Kong Valdemar haffde taget Hertug Adolffs leide til Bremen, oc vaar nu kommen paa hin side Elffuen, begynte Esbern Snare at ancke paa Kongens vnderlige færd oc feldsome vandring. Hand kaldede sin Broder Biscop Absalon, oc nogle aff de fornemiste raad hemelige

Esbern Snare ancker paa Kongens vnderlige ferd.

til sig,

til sig, oc formanede dennem, at de skulde vnderuise oc formene Kongen, at hand skulde icke giffue sig saa daarligen ind i fremmede Herrers land, vden secker leide oc vijdere trygheds besteed. Absalon sagde, ieg er fuld viss her paa, at Kongen viger icke aff sit forsæt, oc den som kommer frem faar hannem met denne Paamindelse, hand skal icke alleniste her met intet vdrette, men ocsaa fortiene stor wtack for sin wmage. Esbern suarede oc sagde, der som ieg viste, at ieg skulde end skønt strax lide straff der offuer, saa kand ieg alligeuel icke, for min Døds skyld, dølle eller tie, det som ieg veed at vere paa min Herris eget gaffn oc beste. Vil ingen aff eder lade Tungen til at bære ordet frem, nu vel, saa lader da Ørnene til, at i gaa met oc staa hos at høre paa, naar ieg giffuer mig i færd met hannem. Jeg haffuer altid veret, oc er endnu ved dette sind, at ieg vil heller haffue Wuenskaff, oc sige det som gaffnligt er, naar det gielder Heder oc Ære paa, end haffue Kongens Venskaff, oc sige alting som hand vil gierne haffue sagd oc giort. Thi den vrede som mand faar for Sandhed oc god Paamindelse, den er offte bedre end det Held oc yndest, som Øynetrøstere kunde haffue for deris Hyckleri hos store Herrer, paa en kaart tid.

Kongers oc store Herrers Raad, skulle altid sige Sandheden frem.

Der Biscop Absalon formerckte at hans Broder vaar noget nær saa hefftig, at paaminde Kongen, som Kongen vaar selff paa sin side, at forfølge sin faaretagne Reise. Da fulde hand hannem til Kongen, at hand kunde legge alting vd i den beste mening, oc formilde Kongens Hu, om hand vilde noget hart fortørnis aff Esberns tale. De andre fryctede, oc ginge huer hen for sig selff, oc torde icke vere nærverendis, at høre paa denne samtale. Da traadde Esbern frem for Kongen oc sagde: Mig forundrer storligen, naadige Herre, huad i dog tencke, at i drage saa dristelige oc lætfærdelige igennem fremmede Landskaff oc Stæder, oc haffue huercken Keyserens, eller nogen merckelige Tydsk Førstis Leidebreff oc Foruaring. Mig siunis at Keyseren gaar paaRæffueklør met eder, oc at hand haffuer noget andet vnder denne Reyse, end i endnu vide. Huad om i icke drage bort, oc nødis til aff de Tytske, at annamme paa eder oc alle Danmarckis indbyggere trældoms Aag, det som aldrig haffuer veret hørt eller spurt om oss Danske Mend, indtil denne dag. Det maa io vere stor galenskab, at veluilligen aff hende sig selff sin Frihed, oc giøre sig til en andens Træl oc Tienere. Huilcket monne skulde staa eder best, enten at i selff bliffue en eneuolds Herre offuer Danmarck, saa at i tør ingen offuer Herre suare, eller ocsaa at i tage eders eget Rige, som it Len aff en fremmet Herris Haand? Jeg tencker ved mig selff, huor Keyseren vil lade sig tycke, oc lee vdi sit eget Skød, at hand haffuer met falske Løffte offueruundet saa veldigt oc mectigt it Folck, oc haffuer icke en gang wmaget sig met Krig oc Aarlog, paa det allerringeste imod dennem.

Esbern snare taler dristige ord til Kong Valdemar.

Kong Valdemar brugte gierne ickon faa ord, naar hand vaar vred, oc suarede derfaare Esbern oc sagde: Kiere Esbern, der som dig er komet saa stor fryct paa, at du tørst icke følge oss offuer Marcken, da vil ieg gierne haffue dig ombedet, at du icke fortencker mig, om ieg er ved it bedre Mod end du est. Rid du ickon tilbage naar dig lyster, ieg forseer mig til, at miste wi der offuer noget vdi Tallet, saa ville wi alligeuel icke findis diss suagere vdi

Kong Valdemar brugte faa ord, naar hand vaar vred.

Mod oc Styrcke. Det skal vere langt fra, at ieg nogen tid vil følge dit dit taabelige raad, oc lade skammeligen falde mit forsæt som ieg begynd haffuer. Saaledis foractede Kongen vdi sin hastmodighed, Esberns vise Paamindelse, oc maatte siden derfaare lade sig den vanære offuergaa, at hand ydmygede sig for Keyseren, mere end skelligt vaar. Huilcket oc om det mere vedermod, hand kunde vel veret foruden, om hand hassde fø Esberns raad. Det gaar alt saa til. Wbesindig hastighed er gode raads for gifft. Huo sig først lader betagis aff it daarligt huskud, hand sielden enten mer selff sit eget beste, eller lader sig andre vise Mends vnderuisning gaa Hiertet.

Wbesindighed er gode raads forgifft.

Siden forfulde Kong Valdemar sin reise til Bremen, oc bleff paa det alleruenligste vndfangen oc faffnet aff Biscopen, huilcken viste drig den ære eller tieniste, hand ville først giøre hañem oc hans Folck: det met Herbere, met vnderholdning, met Hestefoder, altsammen gaf der frijt oc offuerflødeligen nock i alle maade. Der Kongen atspurde nem om hand vilde vnde hannem leide gennem sit Land, da suarede oc sagde, at hand vilde selff følge hannem, oc icke alleniste som en Ledsa re, men som en aff hans egne Tienere. Mange aff de Saxsiske He oc Førster gaffue sig i Kongens selskaff, paa det de kunde komme diss gere frem til Keyserens hoff, endog mange viste icke andet, end det vaar saa aff Kongens eget folck. Huorsomheldst hand drog frem, da siuntis ligeruis som der kom en gantske Krigs hær, saa at Bønderne søgte steds aff forskreckelse met Hustruer oc Børn ind i Kirckerne, oc Ko maatte paa det sidste sende sine Forridere paa veyen for sig, at fo sin tilkommelse, oc berede sig Herbere oc hues andet hannem paa reis nøden behoff giørdis. Paa det sidste der det spredis offuer Tydskla denne frömme oc ædle Danske Konge vaar for haanden, da løbe Quinder vd imod hannem met deris Børn, oc meente at naar hand de Haand paa dennem, da skulde de faa saa meget diss større lycke o fremgang vdi denne Verden. Bønderne som ginge vd met vey Agrene, der som hand reiste frem, hengde hannem end da mere dri effter, oc begerede at hand skulde tage noget aff deris Korn vdi sin oc kaste det paa Agrene, menendis der met, at den gantske Jorden skulde faa dette Aar diss bedre vext oc fremgang.

Biscopen aff Bremen tager venligen mod Kongen.

Kong Valdemar drager sterck igennem Tydskland.

Kong Valdemars gode beld vdi fremmede Land.

Metz.

Der hand kom nu til Metz oc Borgerne sætte deris vaar aff veyen met dyrhed, for det megle Folck, som der vdi disse dage fo dis, da klagede hand offuer dennem for deris Offrighed, oc forskaf at de siden maatte vnde baade hannem oc andre fremmede Herrer, fø re vdi hans metfølg, for it billigere verd, hues dennem for nøden deris daglige vnderholdning oc anden nødtørfftighed. Siden de kom i Keyserens leyr, tenckte Hertug Henrick aff Saxen paa gam skaff oc icke alleniste oplod hañem en stor part aff den Platz, som de selff indtaget, men holt hanem oc saa en tid lang paa sin egen

Hertug Henrick beuiser Kongen stor ære.

Om anden dagen bleff Biscop Absalon afffærdiget met Keyseren, oc maatte bruge Biscopen aff Colen til sin Tolck, som vaar icke ret vel færdig paa Latinske tungemaal. Keyseren

høre, met det allerførste Suar hand gaff fra sig, at hand vaar icke ret vel til freds met Kong Valdemar, fordi at hand haffde tøffuet saa lenge, før end hand kom frem, oc sagde, at hand haffde giort stor wret, i det hand met sit Konge rige vaar det Romske Rige vndergiffuen, oc fands icke saa villig som de andre, at lade sig findis hos Keyseren, naar hand tilsagdis. Biscop Absalon suarede oc sagde, at det haffde staaet Keyseren vel, der som hand haffde atuaret Kongen saadant tilforn, før end hand begaff sig paa den lange reise, til huilcken hand saa venligen, met stor Tilsagn, ved Bud oc Breff, baade vdlockede oc formanede hannem. Keyseren spurde, huo der haffde giort hannem noget Løffte paa hans vegne? Absalon pegte met Fingeren paa Radulff, oc sagde: Her staar Manden til stede, som offuer bedraget Kongens gode Hierte met eders falske Løffte. Der Keyseren sagde end da fremdelis ney for sine egne Ord, da begynte Absalon at fortælle alting fra det første, oc til det sidste, huorledis met alting var tilgaaet. Der Keyseren atter benectede, hues som bleff opregnet om den gantske Handel, da begerede Absalon, at hand skulde lade Kongen ledsagis hiem igien til Danmarck. Keyseren suarede oc sagde, at hand lade ingen større Bekaastning vende paa Kongens Hiemfærd, end hand haffde giort paa hans Vdfærd. Met denne besteed skiltis Kongens Legater fra hannem den første dag.

Keyseren giør sig vred paa Kong Valdemar.

Biscop Absalon taler hart til Keyseren paa Kongens vegne.

OM anden Dagen næst effter følgendis, komme Kong Valdemars forniessnde Legater for Keyseren, oc finge lige de samme Suar, som haffde faaet den første dag. Da fortrød det Kongen først, at hand haffde tilforn ladet saa haanligen om sine gode Mends raad oc vise Atuarsel, men hand vaar alligeuel ved dette sind, at endog hand saa Suerdet saa det som draget offuer Hoffuedet, saa vilde hand heller fremlegge sin egen Hals, end sit Fæderneland vnder en fremmede Herris tuang oc Trælbunds Aag. Hand søgte raad oc vndsætning, oc vaar gantske bange, huorledis hand met best lempe, kunde fri sig vdaff denne Stampe. Biscop Absalon sagde, at hand haffde fundet paa it gaat Anslag, oc bad hannem infrycte mere, end som hand vaare paa Danmarckis grund. Hand bad hannem ride vd paa Jact, paa Quantz vijs, offuer den Bro, som skilte Franckrige fra Tydskland, oc naar hand haffde forsøgt det saa offte, at man kunde mistencke hannem der vdi, da skulde hand hasteligen giffue sig med sit Folck ind i en aff de Frantzosiske Byer, som laa næst paa Grensen. Siden skulde hand ingen tuil eller omhu ydermere haffue, at Kongen aff Franckerige skulde io stateligen nock lade hannem ledsagis ind i Danmarck.

Kong Valdemar fortryder sin Reise i wride.

Treedsk anslag.

Dette snilde Anslag haffde vel faaet fremgang, der som icke Keyseren haffuer hengt Kongen saa hart effter, oc faarekommet denne hans Reise lige met Kaanst oc Treedskhed. Thi der hand fornam, at Kong Valdemar vilde icke met trusel lade sig tuinge til at beuilge hannem noget det vilde ocsaa bekomme hans Keyserlige Maiestat ilde, om hand skulde hannem nogen last oc offueruold, Da optenckte hand met sig selff, huorledis hand kunde best vnderkiøbe hannem met nogen wuiss Skenck oc

Keyser Friderick bedrager kong Valdemar.

Foræring. Hand nødde alle tydske Førster til at anname Sacrament, oc forplicte sig ved deris Eed, at de skulde tuinge gantske landt Venden under Kong Valdemars mact oc velde. Men toge de nogen forsømmelse der faare, da loffuede hand met Haand oc Mund, at hand selff skulde det fuldkommeligen vdrette, det første hand kom tilbage igien aff Italien. Met saadant suigefult løffte bedrog Keyseren Kong Valdemar, at hand gick til oc racte hannem sin haand oc tilsagde hannem Huldskaff oc Mandskaff. Dog skeede denne Handfesting met disse vilkaar: at Kong Valdemar skulde icke vere forplictet at effterfølge Keyserens hoff, som de andre Tydsk almindelige giøre: Ey heller at tilføre det Romske Rige nogen vndsætning aff Danmarck vdi Krigs løb. Saa at hand skulde icken vere det Romske Rigis Lem, mere for it ord oc en siun skyld, end for nogen aluerlig tieniste eller besuering. Disligeste maatte det ocsaa vere hans Søn, som tog Riget næst effter hannem, frijt faare at forskiude denne sin Faders forplictelse, paa det at saadant skulde icke henge Arffligen ved alle Danmarckis Konger eller indbyggere. Denne Contract som saaledis bleff opret imellem Keyseren oc Kong Valdemar, siuntis da at vere saa meget diss taalligere oc lideligere, at Kongen aff Engelland maatte i diss samme dage, vdi lige maade ocsaa stryge sit Topseyl for Franckerigis Krone.

Kong Valdemar tilsiger Keyseren Huldskaff oc Mandskaff, met vilkaar.

Paffue Octauianus beskytter sig vdi Concilio.

DEN dette vaar offuerstaaet met Keyseren oc Kong Valdemar, da begynte Octauianus at giffue sin sag faare, oc fortalde først met flere end sandrue, huor louligen hand vaar kaldet til det Paffuelige sæde oc end de, frem for Roland, som haffde veldet sig der ind, oc torde nu icke for vonde Samuittigheds skyld møde hannem, oc lide oc taale huad met Concilium vilde der paa sige. Oc paa det hand kunde faa diss større hang hos Biscoperne, da forøgte hand dennem deris Friheder vdi stycke, at ingen maatte dragis fra sin Biscopis dom, oc appellere til Romske sæde, førend endelig dom vaar gaaet, oc affsagd der som Sag forhandledis. Der Octauianus haffde end sin tale, beklagede Keyseren sig, at alle Konger oc Førster vaare icke fremkomne, som skulde met ret sige paa denne sag, huilcke hand mistrode, at de sade hans Bud offuerrige faare, at de kunde, det Romske Rige til tradz, velde sig til fremmed Frihed vdi Rom, som dem huercken tilkom paa det aandelige eller verdslige Suerds side, aff nogen rettighed.

Keyseren giffuer Octauiano samtycke.

Siden begynte Biscop Regnolt aff Colne, met større oc hefftigere Klagemaal, at skylde oc skelde alle Christne Herrer oc Konger, giorde Keyseren modstand i denne sag, oc sagde at der vaar ingen saa ihlant dennem allesammen, som skulde taget for gode, om Keyseren til tage sig denne myndighed, som de nu fordristede sig til vdi Romen met denne ny Paffuis vduelelse. Dette giorde hand saa vijt oc hefftig forbittredis saa aluerligen her offuer, at hannem løb vndertiden for vndertiden Frantzosiske oc Tytske ord vdi Munde. Men saa mange hand der met styrckede sine egne anhengere, saa meget diss mere aff hand vort Folckis sind oc hierte fra sig oc sin mening oc begering.

Biscop Regnolt aff Colne fordagtinger Octauiani sag.

Octa-

Octauianus som lod sig kaldis Victor, der hand fick største parten aff Biscopernis methold, holt hand i denne forsamling høytidelige Messe, Bandsætte sin gienpart Alexandrum met alle sine anhengere. Men der nd begynte at skende oc skiude met Lius, holt Kong Valdemar sig aff en effter Biscop Absalons raad, oc vilde heller giøre it, met dennem i hafde en retfærdig Sag, dog de vaare icke nærnerendis, end met sit tycke stadfeste denne nærnerendis daarlige oc wgudelige handel. Absa- fulde Kongen paa Hælene, oc suarede Octauiano, som bad hannem ue sidendis, oc sagde at ingen Low oc Ræt vaar hannem saa streng, i kunde skilie hannem fra sin Herre oc Kong, paa denne reise vdi frem- e Landskaff. Met saadan vndskyldning fridde hand sig, at hand f icke partiesk vdi denne Geistlige trætte oc wenighed. Haffde Biscop ue aff Othense fuld hans raad, da haffde hand icke saa wbesindeligen t til, oc taget den forgeffuis vielse aff Octauiano, som hand giorde, om en dagen næst effterfølgendis.

Kong Valdemar lider brøst paa Fodring til sine Heste.

Kong Valdemar kædtis ved saadant leffnet, oc drog der faare de- , oc lagde sig ind vdi en By ved naffn Bisontium. Der hand haffde t der nogle faa dage, oc kunde icke faa nocksom Foring til kiøbs til sine ke, beklagede hand det for Keyseren. Keyseren sende strax sin Stall- ier vd met hans Folck, oc lod hannem vduisis vdi en Landsby, der de selff maatte tage, saa meget dennem behoff giordis. De Danske viste icke ret saare meget aff Landsens brug oc sæduane, komme icke e til maade, end at de paa det sidste nøddis til, saa nøgne oc værie- som de vaare, at giffue sig til Bordag met disse Bønder, som vilde cken for Penninge eller gode ord, vnde dennem noget til deris Heste. mere de Danske fulde til føye, io mere disse andre sloge oc skøde paa nem, saa at de indtoge Bye førend Legen lodis, oc paa begge si- sætte til lige Ild paa den i alle fire Hiørner. Huilcket Kong Val- ar saare fortrød, oc haffde vel giffuet stor ting der til, at denne skade haffde skeedt aff hans Folck.

Kong Valdemars folck affdrende en Landsby.

Nogle faa dage her effter, sætte Keyseren vdi rette faar disse gode rer, som vaare forsamlede hos hannem, huad straff de Borgere aff , burde at offuergaa, for deris egen Biscop, som de nyligen haff- hielslaget, vden skellig Skyld oc Aarsage. Kong Valdemar vil- tet haffue met fremmede Sager at bestille, oc lod sig mercke hos Key- , at det vaare vel saa gaat for hannem, at hand talede noget om, huor maatte faa nogen Fodring til kiøbs til sine Heste. Keyseren sagde, ette gantske omliggende Land vaar hans Husfruis Fæderne Arff, nente der hos, at hand haffde icke behoff at kiøbe, det som hand kunde met sin fri Haand.

Kong Valdemar suarer Keyseren dristeligen oc viseligen.

Kong Valdemar suarede oc sagde, at hand vaar en Kong oc ingen , oc lod sig tycke, at det skulde staa hannem meget ilde, om hand nogen lastelig Gierning vdi it fremmet Land, som hand for- straffede vdi sit eget. Endog hand vel haffde kund vndskyldet sig vdi sin nød oc trang, saa vilde hand alligeuel icke lade sig bemercke

vdi det alleringeste, anderledis vden Lands end som hand lessuede oc
rede vdi sit eget Kongerige. Alle de Tydske Førster, som hørde paa d
tale, saae indbyrdis til huer andre, forundrede sig storligen, oc sagde a
Land maatte vere meget lycksaligt som hassde saadan en Herre oc K
offuer sig. Giffuendis der met hemeligen tilkiende, at det gick noget l
til vdi Danmarck, end vdi deris egne Land.

Fremmede Førster rose Kong Valdemar.

Paa det sidste der Kongen begaff sig nu endeligen paa hiemu
til Danmarck, da traadde Hertug Henrick frem for Keyseren oc bad
nem betencke sin egen ære, oc icke lade denne ædle Herre drage saaledi
sig, at hand io forskaffede hannem paa denne sin Hiemferd vnderholdn
der som det hende hannem frem at komme vdi hans Lande oc Stæder:
terdi Danmarck hassde forskyldt saa meget gaat aff dem, oc vaar for
vdlendiske Folck, ligeruis som en tryg hassn oc it almindelige Giesteher
Keyseren (met faa ord at sige) loffuede hannem vel, men holt aldeli
tet aff sit løffte.

Hertug Henrick straffer Keyseren for sin karghed imod Kongen.

Danmarck it almindeligt Herbere for vdlendiske Folck.

Biscopen aff Mentz beteede hannem større ære, oc tracterede
nem met alt sit Folck paa det venligste vdi tuende samfelde dage oc n
til lige. Hertug Henrick beteede sig ocsaa som en Ven mod hannem,
langt som hans Land tilracte. Men Landgreffue Luduig aff D
gen, beuiste hannem icke alleniste ingen synderlig fromhed eller run
men lod ocsaa bemercke sin wblue gerighed, oc tryglede saa gaat Ko
egen Hest, som hand red daglige, fra hannem.

Der de komme ind i landt Holsten, da forligte Biscop Ab
Hertug Adolff met Kongen, saa at Hertugen tilsagde hannem Hul
oc Mandskaff, oc hassde hannem nogle gange til giest hos sig, føren
skiltis fra huer andre.

Hertug Adolff aff Holsten bliffuer forligt met Kong Valdemar.

Siden kom Kong Valdemar ind vdi sit eget Rige, oc bleff
vndfangen aff alle sine vndersaatte met stor glæde paa begge sider. E
me Aar fødde Droning Sophia hannem en vnger Søn, som kal
Knud. Hand bleff døbt aff Biscop Absalon, oc lycken bars saa vel ti
Hertug Guthorm aff Suerige stod Fadder til hannem. Thi ha
kom vdi samme dage her ind vdi Landet, at føre Kongens
Syster daatter hiem met sig, til Kong Karl
vdi Suerige.

Kong Valdemars Søn fødis, Aar effter Guds Byrd 1163.

HER effter indføris nogle merckelige Histo-
rier aff den Norske Krønicke, huilcke kunde icke lætteligen
ribis, met mindre at Læseren hielpis met en kaart vnder-
ing, huorledis det henger tilsammen met den Norske Kon-
Byrd oc Blod. Da paa det at disse effterfølgende Histo-
, kunde vere baade diss lætteligere at forstaa, oc saa meget
lystigere at læse, da haffue wi vddraget en kaart sum, paa
de forneniste Norske Kongers Herrestamme, som enten til-
er omtalet, eller her effter skal omtalis vdi vore Danske
torier.

Wi finde meste parten vdi alle gamle Landskaffs monu-
ter, at saa gaat som huert Konge Rige, haffuer aff første
yndelse hafft mange smaa Konger, som haffue regeret
atskillige Steder til lige, indtil paa det sidste, at Rege-
tet er kommet til en regerendis Herre allene. Saaledis
et ocsaa tilgaaet vdi Norge. Thi saa vijt som mand kand
st spørie aff deris Krønicker, da giffuis klarlige tilkiende,
Riget haffuer veret først deelt oc skifft iblant mange Herrer
Regentere, som kaldtis Nesse Konger. Siden haffuer en
ne tiltaget sig det gantske Regimente, oc enten vndertryct
andre, eller ocsaa fordreffuet dem aff Landet fra sig, hen til
bygge oc besidde Vdøerne. Disse Konger kaldede mand
uolds Konger, fordi at de regerede icke alleniste offuer it
eller tu, men offuer det gantske Land oc Rige.

Meste parten alle Konge-riger haffue i første begyndelsen haffd Nesse Konger.

Nesse Konger oc Eneuolds Konger vdi Norge.

Den første Eneuolds Konge vdi Norge, sigis at haffue
t Harald Haarfagre, Kong Halffdan sortis oc Raguild
ald klagis Daatter daatters Søn. Hans Moder drøm-
en gang, at hun tog en Torn aff sin Barm, huilcken feste
i Jorden, oc opuoxte siden til it saare høyt oc deyligt træ.
nederste part der paa siuntis rød som Blod, Bullen
grøn, oc grenene vaare huide som snee, oc spridde sig saa
vd, at de skyggede offuer all Norge. Huor met betyddis
ald Haarfagris affføddinge oc deris veldige Regemente
Norge. Thi det begyntis der mand screff, hen ved 870. Aar
r Christi Byrd, oc varede siden met hans affkom, vdi fem
brede Aar, indtil Riget kom endeligen vnder Danmarckis
ne, vdi Dronning Margrete Valdemars daatters tid.

1.

En vnderlig Drøm.

Harald

Harald haffde xx. Sønner, iblant huilcke vaare de fornemiste

II Erick Blodøxe, som slog meste parten ihiel aff sine Brødre.

Oluff Digrebeen — Trygge, som bleff slagen aff Harald Graafelder

Biørn stercke — Gunraad, som bleff ocsaa slagen aff Harald Graafelder. — Harald Grenske.

Siguord Rise — Siuord Syr.

III Hogen Adelsteen, hand vaar den første Christne Konge i Norge. Om hannem er tilforn rørt i begyndelsen paa den tiende Bog.

IIII Harald Graafelder, tog Riget effter Hogen Adelsteen.

[VI] Oluff Tryggesøn, som Christnede først Norge, oc drucknede sig selff, som bleff tilforn omtalet vdi Kong Suend Tiugskegs Historie.

V Hogen Jerl trengdis om Kongedomet met Koning Harald Graafelder, oc maatte rømme til Danmarck, til Harald Blaatand, som hialp hannem igien til Riget. Hand kaldtis den onde Jerl, oc haffde disse tuende Sønner

VII Erick Jerl, som regerede effter Oluff Tryggesøn. — IX Hogen Erickssøn, regerede effter sin Fader met sin Farbroder Suend.

VIII Suend Jerl, hand regerede først nogen tid lang met sin Broder oc siden met sin Broder søn Hogen Erickssøn.

Aastrid Dronning afflede met

Harald Grenske

X S. Oluff digre, som tilforn er omtalet vdi den tiende Bog

N. hendis daatter vaar — Gudrom, som haffde Skule.

Guttorm.

Siguord Syr

XIII Harald Haardraade, tog Riget effter Magnus hin gode. Om hannem er rørt noget vdi den ellefte Bog i Begyndelsen.

Halffdan.

XII Magnus hin gode, som vaar ocsaa Kong i Danmarck, som sagd er vdi den tiende Bog.

Vluilde, hun haffde Hertug Otte aff Brunsuig.

XI Der S. Oluff vaar slagen, oc Hogen Jerl vaar drucknede, da indsaatte stor Knud sin Søn Suend, som regerede met liden lycke, oc en kaart tid for sin haardheds skyld.

Hans børn vaare

Ingret, som haffde Oluff Hunger aff Danmarck.

XV Oluff Kyrre, som regerede baade met oc effter sin Broder.

XIIII Magnus, som regerede effter sin Fader, met sin Broder i tu Aar.

XVII Magnus Barfod. Konge, til lige met Kong Magnus Barfod, oc døde siden paa Dofre field.

XVI Hogen, som bleff tagen til

Ragnild, som haffde Hogen Jerl.

Magnus

XVII Magnus Barfod, som kaldis ocsaa Magnus Slippesko, om hannem bleff talet vdi den trettende Bog.

Hans Sønner vaare

III
een.
ne.
Skaug-
m, som
riaget aff
, oc dø-
Aalborg
nd, oc
der be-
n.

XIX Siuord Jorsalafar, hand afflede met Malfred

XXI Harald Gille, som er neffnd tilforn vdi denne fiortende Bog.

Oluff, hand døde vdi sit syttende Aar.

Siuord Slembe, hand gaff sig vd for Kong Magni søn, oc lidde stor forfølgelse, oc giorde stort Bulder i Landet, som her effter fortællis.

XX Magnus Blinde, som haffde Kong Valdemars Syster Kristentz, om hannem er tilforn rørt vdi denne fiortende bog.

Kirstine, hun vaar Kong Valdemars Syskind barn, oc afflede met Erling Skacke.

Raguild, som haffde Hakild Jonssøn, som hialp Siuord Magni søn.

XXVI Magnus Kong som bleff effter languarende Feide slagen aff Kong Suere.

Hans Sønner vaare

Orm, som giorde sin Broder bistand imod Suere, oc bleff slagen met hannem.

XXVIII Siuord som bleff slagen aff Kong Suere i Floreuog.

XXIX Inge.

Guthorm.

Skule, hand haffde en stor Affkom som her omtalis vdi Hogen Hogens søns Historie.

Hogen

Her Knud Jerl aff vester Gylland.

* Huo som denne Kongelige Herrestamme vil holde mod den Norske Krønicke, som Cranzius screff, da kand hand lætteligen see, huorledis hans Dict henger tilsammen, oc huor mange merckelige Kongers Historie hand haffuer gaaet forbi, som burde ingenledis at vere vdelycte oc forgette.

Harald

Harald Gille, hand afflede met

Ingert Ragualds daatter — Thore Guthorms daatter . — en Irlendisk Quinde

Birgitte hun haffde Byrge Jerl i Suerige.

XXII Inge Krogbag.
Harald, som falt met Kong Magnus Erlingsøn.

XXIII Siuord, hans Sønner vaare mange.

Cecile, som vaar gifft i Vermeland oc hialp sin Broder søn Suere.

XXIIII Dyesten.
Dyesten, som bleff slagen paa Ree.

XXV Hogen Herdebred.
Suend.
Erick, som reiste til Constantinopel.

Siuord, som bleff halshuggen vden for Bergen ved Graffdal.
Harald, som bleff hengt paa Huariffsness.

XXXI Guthorm.

XXVII Suere, hand afflede met

Margrete, Kongens daatter aff Suerige.

XXX Hogen, som døde til Bergen, han afflede met Inga Andersdaatter.

XXXII Hogen Hogenssøn, hand døde paa Ørckenøer 1262. den 24. Decembris. Hand afflede met Margret, Hertug Skulis daatter

N

1 Hogen.
3 Ingeborg

2 Siuord.
4 Cecile, hun haffde Bord paa Reim.
Inge Kong Borssøn.

Hogen, som haffde Rikisse aff Suerige.

XXXIII Magnus, som haffde S. Ericks daatter aff Danmarck

XXXIIII Erick
Ingeburg, hun haffde Hertug Valdemar, Hertug Ericks broder i Suerige.

XXXV Hogen.
Ingeburg, hun haffde Hertug Erick vdi Suerige.

XXXVI Magnus Smek afflede met Dronning Blancke

XXXVII Hogen, hand afflede met Dronning Margret, Valdemars daatter

Erick, som vaar vald til Konge i Suerige, oc bleff forgiffuen aff sin egen Moder.

XXXVIII Oluff, hand regerede met sin Moder en kaart tid. Hand vaar den sidste aff Harald Haarfagris affkom, som haffde nu regeret Norge vdi fem hundrede Aar, førend Riget kom vnder Danmarck.

KAart tid effter at Kong Valdemar, vaar hiem kommen til Danmarck fra Rigsdage, som nyligen er omtalet, da komme de Norskis Legater til hannem, oc begerede at hand vilde vndsætte dennem oc Riget, som nu om stunder plagedis hart aff atskillige Tiranner, oc lod sig ansee at det met det første vilde aldelis forderffuis vdi grundē, met mindre at det snarlige fick anden hielp. Huorledis at denne indbyrdis Norske feide haffuer foraarsaget sig, oc huorledis de Danske ere ocsaa mengde der vdi, kand icke lætteligen forstaaes, vden wi indføre her noget vijtløfftigere aff den Norske Krønicke, om den Wenighed som haffuer veret imellem de Norske Konger oc deris Børn om Kronen.

De Norske tilbiude Kong Valdemar Norge.

SBlant andre Kong Magnus barfods Børn, vaar ocsaa en ved naffn Siguord som kaldis Slembe, huilcken gaff sig vd for hans Søn, oc giorde Harald Gylle vdi lang tid megē harm oc modstand. Men der hand bleff paa det sidste fangen aff hannem, oc vdførdis paa en Baad, at hand skulde drucknis paa Søen, da kiøbte hand Øll, oc sætte sig til vdi Baaden, oc drack saa lenge sit sidste velfærd met Baadsmendene, at de bleffue offuer maade druckne, oc beuilgede hannem som den sidste velgierning, hand kunde bedis aff dennem, at hand for lyst skyld, maatte staa it halfft Glass til roers for dennem. Der hand haffde faaet Suøbet vdi Haanden, oc de effter hans begering, rode det sterckiste oc hasteligste de kunde, kaste hand Suøbet, oc spranck vdi Haffuet, oc førend de kunde komme til at stille oc vende Baaden, da vaar hand paa Landet, oc brugte Beenene at Skouen. Saaledis daarede hand disse taabelige Baadsmend, oc met sin snildhed, fridde sit Liff fra det kaalde Bad, som hannem vaar actet.

Siguord Slembe.

Treedsfkt anslag.

Siden lagde hand sig effter Kong Harald, met hemeligt Suig oc Treedskhed, oc kom en Nat hasteligen offuer hannem, oc slog hannem i hiel, som hand laa vdi sin Frillis Arm oc soff. Oc paa det hand kunde faa diss større anhang oc fremgang, tog hand Magnus Blinde vdaff Klosteret til Trondhiem, oc nødde hannem til at kaste Kappen, oc iføre sig Mands klæder. Der Harald Gyllis sønner, Inge, Siuord oc Øyesteen, fornomme at Siguord vaar for haanden met Magnus Blinde, giorde de rede met deris Skib oc lagde vd imod dennem. Der begyntis it hart slag imellem dennem met det første, indtil at en part aff Siguords Folck flyde, oc en part bleff slagne, oc hand selff allene vorde sig mandeligen vdi sit Skib, oc paa det sidste, der Fienderne endrecteligen omringede hannem, kaste sig selff for borde vdi Haffuet. Hand vaar saa behendig oc haardfør, at hand vdi denne store Kuld oc Fraast, affførde sig sine Vaaben oc Harnisk vnder Vandet, oc holt sig lang tid, at Fienderne viste icke huort hand vaar hen kommen, førend hand bleff kiend paa sin Kiortel, i det som hand haffde giffuet sig en gang op, at hente sin Aande offuer Vandet. Thi afførde hand sig Kiortelen, oc siden (der dette kunde icke hielpe) alle sine Klæder, oc dernæst dulde sig saa lenge vnder Vandet, at de som vactede paa hannem, viste icke huad heller hand skulde veret død eller leffuendis. Paa det allersidste, der hand kunde icke lenger holdet vnder Vandet, oc hans Lemmer vilde for Frost oc Kuld icke lenger staa bi met hannem, da greb hand met begge Hender fat om en Skibs Roer, oc bleff der ved en

Harald Gylle bleff slagen i sin Frillis arm.

Magnus Blinde tagis aff Kloster.

Siguord Slembe en vnderlig dyckere.

tid lang stille hengendis, indtil at en aff Fienderne bleff hannem var, oc de finge hannem fangen, oc ledde hannem bunden frem for den Menige mand. Da bleff Dom giffuen offuer hañem, at hand skulde lide saa haard en Død, som de kunde verst optencke. Ingẽ Prest maatte komẽ til hannem. Selff giorde hand sin bekiendelse for Almuen, som hand best kunde. Uden tuil at hand haffde hørt, at mand maatte giøre sit Scrifftemaal vdi nødfald, for huem som næruerendis tilstede vaar, naar mand kunde icke bekomẽ andre Sielsørgere. Hand sagde end da, at Magnus Barfod vaar hans Fader, oc det lod sig vel ocsaa paa kiende, i dette ene stycke, at hand saa taalmodeligen lidde all den store oc atskillige Pine, som de bare paa hannem. Først hudstrøge de hannem. Siden knusede de alle hans Lemmer, hver effter anden, met store Hamre, saa at der fandis ingen Lem paa hans gantske Liff, som io bleff ynckeligen metfaren. Vdi huilcken store pine, hand icke en gang suckede eller blunckede, ey heller sagde saa meget som dette er de giort, Ah vee, eller miskunder eder offuer mig, eller noget saadant. Men hand laa saa stille hen for sig selff, oc som hand oplæste nogle Davids Psalmer, opgaff hand sin Aand, mit vdi sine Bøner oc Paakaldelse til Gud. Meget lycksalige maatte alle Guds Ords tilhørere vere, om de kunde vere saa frimodige oc Gudelige huer paa sit Yderste, som denne Krigsmand vaar. Oc lad det saa vere, at hand vaar snidig, at hand wfyrmede sit Fæderne land, oc opuacte induaartis Feide imellem Landsaatterne, saa haffde Fienderne alligeuel burt, at skenckt hannem sit Liff, for sin Mandom oc Dristigheds skyld. Men de vaare saa heffngerige oc forbitrede paa hannem, at de viste ingen Barmhiertighed, huercken at vide hannem død eller leffuendis. Det siuntis dennem icke end da nock, at de haffde plaget hannem saa ynckeligen til døde, men toge ocsaa den vsle Krop, oc lode den ophenge vdi en Galie, oc mente at mand aldrig kunde giøre hannem den skam oc skendsel, at mand skulde io giøre hannem den større i de maade som mueligt vaar. Konning Magnus Blinde bleff ocsaa dræbt gen vdi denne Strid. Hand haffde tilforn mist sine Øyen, nu miste han sit Liff, at mand met all rette, maatte sige om hannem, at hand tvegange bleff skilt ved denne Verdsens klare Skin oc Lius.

Siuord Slembe pinis ynckeligen til døde.

Siguord Slembis Gudeligt endeligt.

Magnus Blindis endeligt.

Efter at Siuord Slembe oc Magnus Blinde vaare nedlagde, da regerede Harald Gillis sønner nogle Aar til lige met huer andre vdi Fred oc Enighed. Inge vaar ecte, men Siuord vaar fød aff en Mø oc Øyesteen aff en Irlendiske Frille Quinde. Oc ligeruis som Inge vaar ærligere aff Byrd, saa vaar hand ocsaa dydeligere, oc seedsomligere vdi all omgengelse, end disse andre hans Brødre vaare. Thi Siuord vaar offuer all maade løssactig oc lætfærdig, oc Øyesteen vaar slem, karg oc nidsker. Men saa meget som Lycken haffde beprydet Inge med induaartis gode Gaffuer, saa stor vanskabelse haffde hun kast hannem vduaartis paa hans Legeme. Thi der hand vaar liden, haffde hans stermoder ladet hannem wforuarendis falde aff Henderne fra sig ned i Jorden, saa at Ryggen brøds paa hannem, oc hand aldrig siden fik sin førlighed, men bleff krogrygget sin gantske Liffs tid. Dette er vis. Huad hun giffuer paa en sted met den høyre, det tager hun bort en anden sted met den venstre Haand.

Kong Ingis dydighed.

Kong Inge kropper.

I midler tid, at disse tre Brødre regerede til lige met huer andre, hende det sig, at der kom Wenighed imellem Kong Ingis oc Kong Siuords Folck, oc en aff Siuords Karle slog en aff Kong Ingis Hoffmend ihiel, vdi Bergen paa Gaden. Huor aff yppedis it stort Mord, at Kong Ingis Hoffmend paa det sidste lode sig icke nøye, der met at de hafde hefnd deris Stallbroders død, paa deris Jeffnlige, men søgte ocsaa effter Herren selff, oc brøde ind i Huset til hannem, oc sloge hannem ihiel. Nogle mene, at de toge sig ickon denne ringe Aarsage til hannem, paa det de kunde hefne paa hannem den blusel oc skam, som hand haffde uligen beuist deris Husfruer, met stort vold oc skendsel.

Kong Siuord bliffuer slagen til Bergen.

Kong Øyesteen vaar da paa veyen, oc vilde ocsaa draget til Bergen, oc alligeuel at hand spurde disse Tidende om sin Broder, aff dennem han møtte hannem vdi Søen, saa drog hand dog frem til sin Broder. Men der hand kom til hannem, oc formerckte met en god vilie, den Laad Deel som hannem tilfald met rette aff Riget, da forgætte hand at sige hannem oc hans Høffuitzmend gode nat. Hand gaff sig strax paa fluct, bleff forfuld paa ferst Fod, aff sin Broders folck, som trengde hannem saa hart, at hand nøddis til at giffue sig fra Skibene til Strandbacken. De optoge de hannem oc sloge hannem ihiel. Thi hand vaar en fuldsom tycker Mand, oc icke ret saare rask til Foden.

Kong Øyesteen bliffuer slagen.

Kong Ingis Høffuitzmend mente da, at de haffde bestilt alting paa deris Herris vegne, oc lode sig tycke, at de haffde fortient, huer ere Besolding oc Forlening, end de haffde tilforn. Men de finden rette Løn, som de haffde fortient, oc bleffue slagne aff Hogen Siuordsson, som hefnde siden sin Faders død paa dennem. Thi det fortrød mund Simonssøn, Philippus oc mange andre merckelige Rigens indbyde, baade Ædlinge oc Almue til lige, at Kong Inge skulde nu haffue ere saa meget velde, som tre haffde tilforn. Der til met siuntis dennem, det lod icke aldelis saare vel, at dette Krogryggede oc vanskabte Menniske skulde effter sin vellyst nyde oc misbruge saa mectigt it Konge rige, som hand veldet sig til met wlouligt Mord oc Forræderi. Thi opkaste de Kong Siuords vnge Søn Hogen, hyldede oc suore hannem, som deris Herre oc Konning, oc begynte vnder hans naffn en ny Feide imod Kong Inge, at hefne Hogens Faders oc Farbroders død paa hannem. I det første haffde de en saare tynd Lycke, oc bleffue nogle gange slagne saa at de paa det sidste toge denne vnge Herre met sig, oc begaffue sig paa veyen ind at Suerige. Kong Inge forfulde dennem, oc kom saa nær dennem vnder Sieland, at hand fick siun paa dennem, at de komme ud at en Skou vd met Stranden for hannem. Hand sende Bud til Biscop Absalon, oc lod hannem ombede, at hand vilde lade randsage Skouen for dennem. Huilcket Biscop Absalon icke samtyckte hannem, effter det vaar hannem en fremmet Handel, oc stod hans Ære oc Embede mer, at hand skulde fordre oc hielpe en wretfærdig Sag.

Hogen Harbredbred tagis til Kong.

Om Vinteren kom Kong Hogen aff Suerige met sit Selskaff, og satte sig til slags met Fienderne paa Jissen, at de vilde nu forsøge lycken, om

Hogen Harbredbred kommer igien aff Suerige.

ken, om hun vaar dennem bedre paa denne sted, end hun haffde vere
forn til fields. De sloge deris Slactordning saaledis, at Kong J
Folck komme paa den ijs at staa, som de om natten tilforn haffde b
oc hemeligen løsnet dem wuidendis. Der drucknede meste parte
dennem, de andre flyde eller fulde for Fiendernis haand. Greg
Dagsson som vaar Kongens Krigs øffuerste, en saare duelig oc t
Mand, oc den ypperste offuer alt Riget næst Kongen selff, kom vdi
at side, oc bleff der skudt. Da falt Modet paa Kong Inge, som sæt
største tillid til dette Folck, oc mest til denne sin trofaste mand Greg
Dagsson. Dog rystede hand sig paa ny oc gaff sig anden gang,
stund denne kaalde værlig endnu varede, paa ijssen til slags met Kong
gen oc hans Folck. Men hand haffde alligeuel ingen bedre lycke,
Gregorius haffde tilforn. Thi endog hand vaar sterckere paa Folck,
hans Gienpart vaar, saa maatte hand dog bucke, oc bleff der slagen
alt sit Krigsfolck, at saare faa aff dennem vndkomme met Liffuet.
tuil at Guds straff offuer gick hannem, at hand enten selff samtyck
Broders mord, eller ocsaa saa igiennem fingre met dennem, som b
ue denne wchristelige gierning. Vdi denne Krig, som vaar en met
lerstørste der nogen tid haffuet veret ført vdi Norge, omkom saa
som alt det beste oc ypperste Folck offuer det gantske Rige. Erling
som vaar Kong Ingis ypperste raad, vndkom met sin Søn Mag
oc flyde ind vdi Jutland til Kong Valdemar. Hand vaar hans
fruis nær slect oc byrd, oc tog derfaare saa venligen baade mod Fa
oc Sønnen, at de vaare saa vel faffnede oc tracterede vdi alle maade,
uis som de kunde veret hundrede gange ved deris velmact, hieme vdi
eget Land.

Gregorius Dagsson falder.

Kong Inge Krogryg falder.

Mord straffis.

Erling Skacke søger hielp hos Kong Valdemar.

Hogen Herdebred tog alt Landet vnder sig, oc iblant andre
ninger som hand vddeelte til sine gode Mend, fulde hand ocsaa en so
Siuord til sædet, oc gaff hannem Jerls naffn, for sin tro Tien
Mandomelige gierninger, som hand haffde beuist i denne fre
Krig. Dette fortrød de andre hans Stallbrødre, oc haffde vd
yppedis der aff, it stort oprør vdi Riget, der som icke Erling haffde
met saa snart tilbage fra Judland, oc faaet dennem met ny Krig at
Thi hand begaff sig strax til oplandene, oc fick der menige Mands
samtycke, at hans Søn Magnus togs til Konning offuer alt Landet
muen vaar saa meget diss mere redbon, at giffue Magnus Konge
fordi hand vaar Kong Siguord Jorsalafars Daatters søn, oc de
dis kunde haffue skellig aarsage, at heffne Kong Ingis død, paa
Hogen oc hans anhengere. Huilcket ocsaa skeede. Der kom
imellem Kong Hogen oc Siguord Jerl. Siguord bleff vred
gen, at hand icke kunde faa sin besoldning aff hannem til gode rede
te der faare fra hannem ind i Suerige, der hand haffde hans
best behoff. Siden der Kong Hogen vaar slagen i standende
ling skacke, da kom hand igien ind i Norge, oc bleff ocsaa selff
Erlings folck, oc døde met større blusel oc mindre ære, end hand
giort, der som hand haffde ladet sig bruge oc faldet met sin
for sine Fienders haand vdi marcken.

Siguord Jerl.

Magnus Erlingsson tagis til Kong.

Hogen Herdebred falder.

Siguord Jerl falder.

De som vndkomme oc bleffue beholdne effter Kong Hogen hærdebreds død, fortrøde at Erling skacke fick saa stor fremgang met sin Søn, oc toge sig der faare Siguord Kong Hogens Broder, som vaar opfaarett hos Marcus aff Schoge, til deris Høffuitzmand imod Erling. Men Lycken vaar dennem icke end da mildere end tilforn. Erling fangede baade Siguord oc Marcus. De andre som vndkomme met Liffmet flyde ind i Suerige til Kong Karl oc begerede aff hannem, at effterdi hand vaar det Norske Konge Blods foruant, hand vilde vere deris formand oc føre dennem ind igien i Norge. Der de formerckte at Kong Karl holt dennem dag fra dag, ickon paa faure Ord, oc haffde vel saa meget at skaffe met sit eget Rige at forsuare, at hannem gaffuis icke effne eller kiilighed at indtage it fremmet Land, da sende de først deris Legater til Kong Valdemar i Danmarck, oc der de fornomme at hand gaff dennem god fortrøst, komme de siden selff ind til hannem. De formanede hannem paa det høyeste, at hand vilde følge dennem ind i Norge, oc loffuede dennem at de vilde driffue det saa vijt, at alt Riget skulde gaa hannem til hende. Kong Valdemar torde icke fuldeligen sætte sin lid paa dennem, begynde daarlige saadan stor Krig, førend hand haffde hafft sine egne ffe Bud hemeligen hos Norgis indbyggere, oc forfaret huorledis de vaarendrecteligen til sinds met huer andre.

Marcus aff Schoge.

De Norske begerer hielp aff Kong Valdemar.

DER Kong Valdemar fick visse tidende tilbage aff Norge, at det stod saaledis til, som disse vdlendiske haffde sagt for hannem, da reiste hand all sin Krigs mact, oc ryckte strax ind i Norge vden vijdere duelelse forhaling. Der Erling skacke dette fornam, begaff hand sig met nogle faa, dog vel beseylde Skib, alt huad hand snarligste kunde, for en bedriffuendis bør, hen omkring til Oplandene. Huilcket gaff hans angere en stor forskreckelse, oc hans Fiender it stort mod oc pristighed. Nogle raadde Kong Valdemar at hand skulde offuergiffue alt andet, oc følge ickon Erling paa ferst Fod. Nogle gaffue faare at det skulde vere hannem gaffnligere, at hand lod Folcket først suere sig Huldskaff oc Landskaff, førend hand drog nogen steds vijdere ind i Landet. Dette raad blef ved mact. Kongen drog frem at Lande veyen, oc bleff alleuegne der hand kom frem, antagen met stor yndest oc glæde. Der hand kom til Sarpsborg forsamledis til hannem alle Landsaatterne aff Vigen, oc hyldede hannem endrecteligen paa almindelig Lands ting Konge naffn oc Hæder. Hafde hand ladet saadant fare, oc ickon skyndet sig effter Fienderne, da haffde hand vden alt tuil, faaet it bedre band paa Norge, oc fest noget haardere til Danmarck. Fra Sarpsborg seylede hand bort til Tunsberg. Der haffde nogle faa aff Erlings folck lagd sig ind paa de høye Klippe, men Kong Valdemar vaar da saa Gudfryctig oc medlidiertig, at hand vilde icke kaste ild paa Byen, paa det at Kirckerne icke opbrendis, til lige met Borgernis hus oc bygning. Oc endog vdi denne oc andre maade lod paakiende sin fromhed, saa kom allinemligen aff alle de Bisper, som da haffde størst anseelse oc myndighed i Riget til hannem, saa lenge hand vaar der vdi Landet. Huilcket ieg

Kong Valdemar drager ind i Norge.

Sarpsborg.

Tunsberg

Kong Valdemar tager paa wraad.

troer vel, at de giorde mere for deris Fæderne land, end for Erling skackis skyld. Orm Kong Hogen Hærdebreds Broder gaff sig til hannem, oc loffuede at giøre hannem all den tieniste hannem mueligt vaar, saa fremt det vaar icke imod den Eed oc forplictelse, som hand haffde giffuet Magnus Erlingssøn.

Orm Kong Hogens broder.

Paa det sidste der Kong Valdemar haffde ligget her nogen tid lang stille, oc der stack en stor dyrtid op iblant Folcket, da maatte hand offuergiffue dette Taag oc vende hiem til Danmarck. Mange aff de Norske, som haffde giffuet sig til hannem, torde icke for redsel oc fare skyld, bliffue tilbage vdi Landet, oc rømde der faare hiem met hannem, oc fingo deris ophold lang tid, hos hannem oc andre Førster i disse omliggende Landskaff.

Kong Valdemar drager hiem til Danmarck.

Dissimellem at Kong Valdemar søgte effter det som hand icke haffde, da miste hand paa en anden side, det som hand vdi Venden tilforn haffde vndertuunget sig ved Herreskiold. De Østerlendiske Vender fulde hannem fra, oc opsagde hannem all Huldskaff oc Mandskaff. Thi afffærdiget hand strax Bud oc Breff til Hertug Henrick aff Saxen, at hand skulde atter giøre rede oc tuinge dette wlydige Folck paa ny met hannem. Oc paa det at Venskabet maatte vere saa meget diss tryggere paa begge sider, da troloffuede hand sin Søn Knud, som vaar icken gammel, met hans Daatter som laa endnu vdi Voggen, oc vaar aff met den Husfrue huilcken hand siden forskød. Hertug Henrick giorde effter Kongens vilie oc begering, rystede sig oc gaff sig paa Veyen ind i Venden. Kongen vaar oc icke seen paa sin side, oc lagde strax ind met flode vdi Pene Aa, at Hertugen skulde icke tøffue for lenge effter hanne.

Kong Valdemars siuende Taag i Venden.

Vnderlig troloffuelse.

Biscop Absalon skiltis fra Kongen vnder Ryland, oc lod sig opsætte i Landet, at tage met sig den hielp, som Rylenderne vaare Kongen forplictede effter deris Forbund, at vdgiøre naar dem tilsagdis. Absalon vaar kommen i Landet til dennem, traadde hand dristeligen paa Landemode mit iblant dennem, endog hand maatte vel baaret frygt dennem, om de ellers haffde hafft noget ont i sinde. Thi de haffde da ingenledis ladet det, for disse nogle faa aff deris slectinge, som satte Gissel vdi Danmarck. De toge venligen mod hannem, oc sætte hannem øffuerst vdi sædet, oc hørde fliteligen huad hand faaregaff vdi Tolck, paa Kongens vegne. Men see huad her skeede, dissimellem at Absalon vaar inde paa raad met dennem. En Rybo gaff sig i snack met en de Danske Ryter, oc lod som hand vilde kiøbe hans Hest aff hannem, begerede at hand maatte skue oc forsøge traffuet paa den, førend hand talde hannem Penningene. Der hand vaar kommen paa Hesten vorende hand met den at Marcken, oc lod sin Kiøbmand staa tilbage to tomme Hender. Dette kom ind for Absalon, oc Absalon gaff det delis den menige mand tilkiende, huorledis til vaar gaaet. Almuen vunderlig der ved, oc mente at dennem vaar skeed en stor skam, at maatte tencke om dennem, at de vaare allesammen saa troløse, som den letfærdige skalck vaar. Thi yppedis der it stort Bulder paa aff Rylenderne gaffue sig hasteligen paa veyen, at optage oc hente

Rylendene tage vel imod Absalon.

Snidig skalckhed.

den

en som vaar bort reden met Hesten. De Danske som vaare did komne met Biscop Absalon, forundrede sig, oc viste icke huad det betydde, enten Fred eller Feide. De som vaare Slect oc Suogre til den som Giernin- gen hassde giort, komme frem met grædendis Taare, oc fulde vdi Knæ for Absalon, oc loffuede at de vilde forskaffe Hesten igien tilstede, met en god vilie, om hand ellers vilde stille denne vrede oc buldrendis Almue. Absa- lon aff metynck mod dennem, giorde effter deris begering, oc der Hesten kom tilbage, straffede hand sin Hoffmand, at hand hassde saa slemmeligen ladet sig bedrage iblant wbekient Folck, paa denne tid som hand nu hassde aff sin Hest best behoff. Siden tilsagde Lands Førsten Tetislaus han- dem, at hand vilde vdgiøre Kongen gaat Folck aff Landet, oc Absalon skyn- nede sig met denne Affsked strax paa veyen til Kongen.

En Sielandsfar lader sig daare aff en Ærbo.

Tetislaus Forste paa Ryland.

Hertug Henrick hassde dissimellem affærdiget paa veyen for sig, Hertug Adolff aff Holsten, Greffue Henrick aff Razeburg, Greffue Guncelin aff Suerins stad, som da nyligen hassde faaet Stads ræt oc Borgerlig frihed. Met dennem vaar ocsaa en anden ved naffn Reg- nold, huilcken vaar rigere paa Guld oc Penninge, end paa Byrd oc Blods ynde. Disse Herrer skulde berede Hertugen veyen ind i Vendē, men der Venderne fornomme, at her vaare saadanne Gieste for haanden, tenckte ved sig selff, at det vaar de em vel saa gaat, at de forsøgte Lycken met disse som met den gantske store Hær. Der som det hende sig, at de kunde faa met disse, da bleffue de andre deris Stalbrødre saa meget diff,fuagere deris side. Thi rystede de sig met stor hast, oc som de droge paa veyen, de it vnderligt Spøgelse, vdi en grum Dieffuels lignelse, flyffue om- Hoffuedene paa sig. Huilcket de toge vdi denne mening, at det skul- dere dennem tilskicket aff Gud, oc betyde dennem Seyeruinding off- deris Fiender. De fulde hasteligen oc wforuarendis ind i Fiender- Leyre, oc sloge i det forste anløb, baade Hertug Adolff oc Regnold, oc andre aff deris skade, at de skulde holde bedre Krigs ordning, naar vdi Marcken imod deris Fiender. Greffue Guncelin oc Greff- Henrick vndkomme met stor nød, oc der de hassde samlet det an- deris Folck til sig, som flyde aff Leyren, vende de sig strax tilbage, oc fulde Venderne, som da tenckte mest paa Roff oc Byte, oc mindst at de som vaare en gang foriagede, skulde fordriste sig at komme narligen tilbage imod dennem. Saaledis finge de stycke om stycke, gaat som lige skade paa begge sider.

Hertug Henricks methielp aff fremmede Forster.

Spøgelse.

Forraskelse.

Der Hertug Henrick spurde, huorledis at Venderne vaare falden Folck vdi Leyren, oc slaget tuende aff hans beste Høffuitzmend i- leff hand fortørnet, oc drog strax paa veyen til Demin, i denne act ning, at hand vilde belagd den. Men der hand fant den affbrent Borgerne, befol hand at affbrydis vdi grund alle de Mure oc Byg- som Ilden hassde icke giort skade paa. Oc effterdi hand kunde icke til at heffne sin harm paa de leffuendis, da handlede hand ocsaa vdi met Gutzkow, som Borgerne hassde forlat, oc vndløbet at

Demin vdi Venden.

Gutzkow.

Volgast. Marcken. Borgerne aff Volgast forskreckedis aff deris Naboers ex
pel, oc droge hemeligen vdaff deris Stad, hen offuer paa hin side V
det, met deris Hustruer oc Børn, oc lode Husene øde oc tomme, at F
derne maatte lade oc giøre der met huad dennem lystede. Kong Va
mar kom strax til Byen, effter at de vaare vdrømde, oc indlagde der
naffnkundige Søhane Vedemand, met en part aff Krigsfolcket. De
Vsedom. bode vdi Vsedom, oc spurde huorledis det gick deris Gienboer vdi V
gast, de sætte da Ild paa deris Stad, at den skulde icke komme Fiend
til noget gaffn eller brug. Kongen kaste da Broen, som vaar slagen t
Stolpe. offuer Elffuen, oc drog fremdelis met Floden hen op til Stolpen, oc
der til ords met Hertugen.

Siden tog hand sig aluerligen faare, at befeste oc besætte Vol
Kong Valdemar vil besætte Volgast met Dansk folck. met gaat Danskt Folck, paa det at Fienderne skulde icke komme til, at
den ind igien, oc hand der met kunde altid effter denne dag, holde ga
Landt Venden vnder tuang oc lydighed. Hand befol at Biscop A
lon, Hertug Buris, oc Biscop Suend aff Aarhus skulde drage der hen
besidde den, oc paa det at de skulde vere diss vissere paa hielp oc vndsæt
Christofer Kong Valdemars søn. om noget paa kom, da lod hand dennem tage sin Søn Christoffer met
oc gaff dem kaar, at de maatte velie sig huem de vilde haffue flere hø
aff deris Landmend. Sielandsfarene haffde gierne giort for Absa
skyld, huad dem mueligt kunde veret, men de andre torde icke voge sig
dennem, endog den gantske Flode vaar redbon at deele met dennem, b
aff deris Spisning oc Rystning, oc der til met effter Kongens befal
at indhøste for dennem alt det Korn, som stod endnu paa Marcken vd
beste maade.

Der Kong Valdemar kunde icke driffue dette anslag, som
gierne vilde, oc Fienderne vilde huercken dagtinge eller Aarlogis met
nem, da fant hand met Absalons hielp, paa it andet snildt raad, hu
hand kunde tuinge dem, at de skulde indgaa it aff disse tuende forneffnd
kaar. Hand lod hemeligen optage alle de Pæle oc Forhindring, som
slagne vdi Vandet paa veyen for hannem, saa at den gantske Flod
sin wbehindrede fremgang op at Elffuen. Huilcket Fienderne haffde
ne forment hannem, oc gaffue sig der faare ridendis paa begge sider
mod Floden, der som Elffuen vaar sneffrist oc trangiste, oc giorde de
Peder Eluffsøns frimodighed. ske stort meen oc harm. Peder Eluffsøn kunde icke lenger fordrage
deris traadzighed, men sprang paa Landet aff sit Skib met sine
mend, oc foriagede dennem strax paa fluct. Det vaar stor skade, at
Stallbrødre siden saa skameligen forlode hannem allene, at hand
Liffs fortabelse, beridde de andre Danske en tryg oc wbehindret
latz. Saaledis kom icke allenisse Kongen frem met sin flode,
offuersætte Hertugen met alt sit Folck paa den anden side.

Der Venderne dette fornomme, befryctede de sig, at den
Venderne falde til føye met Kong Valdemar. lycke skulde offuergaa dennem, som offuergick disse andre Stæder.
det at saadant kunde vdi god tid affuendis, tilbøde de sig at ville
Valdemar gissel. Men Hertug Henrick sagde de sig intet at vide

eller tieniste. Kongen mente, at det stod hans Ære for nær, om hand giorde noget hemeligt Forbund met Fienderne, Hertugen watspurt oc wnitterligt. Thi sende hand Thorbern til hannem, at hand skulde sige hannem, huad Fiendernis tilbud vaar. Hertugen suarede, oc sagde at hand vilde sætte alting ind til Kongen selff, huad hand lod oc giorde, der met vilde hand lade sig nøye i alle maade. Da effter gaat beraad, bleff Fred oc Enighed samtyckt aff Kongen oc Venderne met disse vilkaar. Først at Volgast skulde skifftis vdi tre Laadder. Den ene skulde Tetislaus beholde, Kazimarus den anden, oc Pribislaus Nuclets søn den tredie. Der næst bleff vedtaget, at Pene Aa skulde tillyckis, at de Sørøffuere, som giorde skade paa Danmarckis Rigis strømme, oc pleiede der at haffue deris Tilhold, skulde effter denne dag ingen ydermere tilfluct haffue paa denne sted. For det tredie beuilgedis ocsaa, at Hertug Henrick maatte beholde hues Befestning hand haffde indtaget paa den Vendiske grund, vdi denne forløbne Krig oc Feide. Freds Artickle.

KOng Valdemar vaar icke vel kommen hiem til Danmarck, førend at Cazimari Folck begynte at bære affuend ved de fremmede, som haffde faaet Laad oc Deel vdi Landet hos sig. Men de torde dog icke giøre dennem nogen vitterlig Offueruold, oc der faare tuang Rylenderne met saa meget hemeligt Tiuffueri, at de blessue saa forarmede, at de maatte nødeligen rømme aff Volgast fra dennem. De hellede oc dulde ocsaa met Sørøffuerne, oc vdi mange andre maade brøde det Forbund, som nyligen vaar opret imellem dennem oc disse forneffnde Herrer. Mange Herrer regere icke lenge vel til lige.

RYlenderne blessue oc styrckede vdi disse samme dage aff Hertug Henrick, at de vilde icke lenger lyde de Danske, oc sætte sig op imod dennem, met obenbarlig Feide oc Fiendskaff, saa at Kong Valdemar befant sig en tid til lige, wtroskaff vdi sin Ven, oc wlydig lætferdighed vdi sine Underfaatte, som blessue hans Fiender. Thi nøddis hand til strax om Vaaren, at ryste sig met sin Skibs flode, oc lagde ind vdi den Egn ved Arkunaborg, brende oc skende der, alt hues hand offuerkom. Rylenderne falde fra Danmarck. Kong Valdemars ottende Taag i Venden.

Oc paa det at Fienderne skulde icke vide, huor de først haffde hannem at vente, at de kunde tage imod hannem met samlet macht, da drog hand strax deden til Pore Haffn, oc sende siden Biscop Absalon der fra om Natte tide paa veyen for sig til Zindraa, oc haffde selff i sinde at følge efter, naar hand kunde tencket, at hand vaar kommen vnder Landet. Pore Haffn. Zindraa. Hand befol Vecterne, at de skulde opuecke hannem vdi rette tid, men de giorde en Søffn i steden for hans Kongelige befalning. Biscop Absalon overfalt dissimellem icke alenniste Zindraa, men ocsaa de omliggende Byer, oc forderffuede dem met Mord oc Ilde brand, allene met sit eget Folck, vden Kongens bistand.

Iblant andre Biscop Absalons Hoffmend, fandis tuende store Voghalsse, som kappedis indbyrdis met huer andre, huilcken der kunde giøre sig mandeligst imod Fienderne, som da gaffue sig paa Baade To store Voghalse.

vdi en

vdi en stor Sø. Huer aff dennem tog sin Hest met Sporene, oc søgte io mere oc mere vd i Vandet, indtil at den ene vilde giøre det saa lenge bedre end den anden, at de begge forgætte deris tunge Harnisk, som hengde dem paa Halssen, oc der offuer drucknede oc omkomme begge til lige, hos huer andre. De vaare mere omhyggelige for Prijs oc Ære at indlegge, end for deris Liff at beskytte oc foruare, oc finge begge lige stor Prijs, lige god Død oc lige kaastelig Graff oc Jordefærd.

Krigs anslag.

DER Biscop Absalon hassde draget Landet omkring, oc vilde nu begiffue sig igien met sit Roff oc Byte til Skibene, da bleff hand var, at Fienderne komme vel stercke effter hannem. Hand drog offuer tuende dybe farlige Vadstede, oc holt sig ligeruis som hand vaar fryctactig, paa det hand kunde locke dem offuer Vandet, oc komme imellem Ko oc Kirke gaard, met dennem, de vaare oc saa snedige, oc gaffue sig ickon offuer den første Vadsted, oc bleffue siden staaendis hos den anden, offuer huilcke de fortrøstede sig icke at kunde saa hasteligen komme tilbage, om det hendte sig, at de slogis paa fluct.

Dristighed.

Som begge Hærrene stode saaledis, oc ingen aff dennem vilde vige aff sin Fordeel, da komme der tuende vildfarende Sielandske Fodgangere met it stort Roff, som de bare imellem sig, oc vaare noget mere løbet deris Fiender wforuarendis vdi Henderne. Der Venderne saae dennem, vdgiorde de tuende Reysener, at de skulde enten fanget eller slaget dennem. Endog de kunde vel kommet offuer Vadsteden, i deris Forhold, saa bleffue de alligeuel staaendis, oc mente at det skulde leggis dem til en stor skam, om de rømde aff Marcken for dem, som vaare icke stærre oc sterckere vdi Tallet, end de vaare selff. De kaste deris Byrde, droge deris Suerd, lige som de strax vilde vere rede at giffue oc tage behoff giordis. Men der Rytterne kaste deris Heste, oc hassde icke mod i sig, at de torde deele Byte met dennem, da opsætte de deris Sue, oc droge selff fremdelis at veyen met deris Byte. Der Venderne saae, vdsende de end da tuende andre Rytter paa dennem, huilcke vunde lige saa stor Prijs aff dennem, som disse andre giorde tilforn. Paa sidste komme endnu tuende andre Ryter til disse fire, oc vaare da Reysener til hobe, imod tuende Fodgangere allene. Dog vilde de end da lade sig trenge paa fluct, men stode paa frimodig Fod, oc forbuede Fiendernis tilkommelse, saa at Folcket paa begge sider kunde nocksom forundre sig paa deris Dristighed.

Venderne slais paa fluct.

Biscop Absalon mente, at de hassde da giort deris Skole ret, oc sende dem der faare lige saa mange, aff sine Ryter til vndsætning, Fienderne hassde vdgiort paa deris side. Siden forøgtis Tallet saa get effter haanden, aff begge siders tilløb, at det lod sig ansee, at det icke gaa aff vden Hug oc Mandfald. Da rycte Sielandsfarerne met deris gantske mact, oc sloge Venderne strax paa fluct, dog de fick større skade paa deris Heste end dem selff, fordi de kunde icke forfølge dem saa langt, som de ellers gerne vilde for Vadstedens skyld.

veyen, der de komme tilbage mod Skibene, møtte dem deris egne Baadsmend, met vdslagen oc opract Fennicke, som hassde faaet en flue tidende, at de skulde komme deris Stallbrødre til vndsætning. For huilcken deris modighed oc veluillighed dennem gaffuis saa stor Prijs, som de ellers hassde ladet sig bruge imod Fienderne. Dissimellem kom Kong Valdemar selff først vnder Landet, oc hassde forsoffuet tiden for Vactens forsømmelse. Hand begynte strax at sætte sit Folck til Landet, ligeruis som hand vilde genisten giffuet sig met de andre effter Roff oc Byte. Men der hand fornam aff Absalons tale, at Fulene vaare vdfløffne, oc Reden vaar tom, saa at der vaar intet for haanden, som hand kunde forbedre sig paa, da glæddis hand storligen, at saa faa aff hans Folck hassde lagt saa stor Ære ind, som hand kunde veret selff personlige tilstede hos dennem. Siden drog hand alleuegne omkring i Landet, oc giorde der stort affbreck met Suerd oc Brand, oc drog der met hiem igien til Danmarck.

Kong Valdemar forsømmer leiligheden.

DM Høsten næst effterfølgendis, bleff Kong Valdemar atter til sinds, at gieste Rylenderne, paa det hand kunde forderffue deris Korn sæd, oc fruende dennem den hielp oc gaffn, som de skulde hafft der vdaff til at opvoge oc befeste deris Byer oc Stæder, som vaare vdi disse formere Krig ødelagt oc nedslagne. Der hand vaar kommen ind for den Stad Arckon, de Borgerne saae, at hans Folck holt ingen visse Slactordning, da mente de at det vaar dennem en stor spaat, de skulde lade sig bindis saa kaart i Krubben, at de skulde icke fordriste sig, at voge en Skermyssing met hannem. De hassde ickon en Port paa den gantske Stad. Igiennem denne Port giorde de vdfald, men der de fornomme, at Kongen flyde for dennem paa skrømte, tøffuede de icke lenge, før end de søgte Gabbet met det første. Kong Valdemar fulde effter, oc gaff sig dog icke til Porten, paa at Hestene skulde icke blissue skudte eller stungne aff Fienderne, som de vdi deris Fordeel. Men der fandis alligeuel tre merckelige Danske Mend, som kunde icke ladet, at de io skulde voge sig, oc lade see deris Dristighed oc Mandom.

Kong Valdemars niende Taag imod Venderne.

Arckon en Stad paa Ryland.

Tre merckelige Danske mends Frimodighed.

Den første vaar en saare deilig oc duelig Ryter, ved naffn Niels. Niels.
hand gaff sig saa nær til Staden, at hand dræbte met sit Glassuend, en af dennem som stode næst inden for Porten, oc kom der fra igien, at hand icke en fingers Saar, paa sit gantske Legeme.

Den anden som hed Thorbern oc vaar ocsaa en Sielandsfar, Thorbern.
søgte dette samme som Niels giorde, met lige saa stor Dristighed, men mindre Lycke. Thi der hand hassde skut sit Glassuend ind iblant Venderne, oc saaret der met en aff dennem, oc vende sin Hest tilbage igien, da bleff hand slagen paa sit Hoffuet met en stor Steen, at Blodet af hannem saa offuerflødeligen lang tid, at hand forsinæctedis der aff, kom icke til sin Førlighed igien, vdi mangen faur dag her effter.

Hertug Buris lod sig tycke, at hand vaar ocsaa født aff den Byrd oc Buris.
at hannem burde icke at vere enten den sidste eller seniste, som skulde

beuise

beuise sin Anher met saadanne Mandoms gierninger oc Dristighed, som disse andre giorde. Thi sætte hand ocsaa ind imod Porten, oc slog paa Fienderne, alt huad hand kunde aff gantske liff oc mact. Men en aff denem som stode offuer Porten, kaste en Steen ned paa hans Hoffuet, at hand der offuer besuimede saa hart, at hand vaar noget nær falden fra Hesten, oc kommen vdi Fiendernis Hender, der som nogle aff hans Landemend, haffde icke kommet hannem diff snarligere til vndsætning. Aff saadan gridsk Frimodighed, som fulde disse Danske Ryter, fornomme Rylenderne vel, at det vilde vorde dem for meget besuerligt oc vanskeligt, at stride imod dennem vdi Marcken, for huilcke de kunde neppeligen beskytte icke denne ene Port, som vaar paa deris Stad.

Rylenderne frycte for de Danskis vrede.

Kong Valdemar drager ind paa Jasmynd.

Kong Valdemar seylede siden deden til Jasmynd, met den gantske Flode, at hand vilde giøre der Landgang met Krigsfolcket, effter sin seduanlige brug, som hand oc Biscop Absalon hulde, naar de angrebe deris Fiender. Absalon haffde altid it besynderligt antall Krigsfolck for sig selff, huilcket hand haffde vdlæst aff den gantske Adelhob, oc vaar mest rede oc gerig effter Prijs oc Byte. Met dette Foruart vaar hand altid den første som søgte Fienderne, oc den sidste som drog aff igien, naar Slaget vaar offuerstaaet, Kongen bleff selff hos den store Hær, oc drog icke saa langsommeligen frem vdi sin Slactordning, effter som Absalon gaff Anslag oc Kundskaff fra sig.

Der Biscop Absalon vaar kommen it gaat stycke vey hen ind i Landet, oc fornam intet til Fienderne, da lod hand en part aff Ryterne drage vd paa Byteri, oc beholt nogle faa hos sig selff. Men det blef icke langt til, før end hand fick tidende fra Adelhoben, at Fienderne haffde beklemt dem, at de kunde ingeledis komme wslagne der fra, met mindre end at de finge vndsætning met det allerførste. Thi lod hand strax sin Fennicke fluffue, oc kaldede Ryterne tilbage, som vaare vddragne, oc søgte strax met dette sit føye Folck, alt huad hand hasteligst kunde, der hos som Fienderne haffde beklemt vor Hær. Der Sielandsfarene formerede at de finge vndsætning, mente de, at det skulde icke lade ilde, om de selff angrebe Fienderne, oc prøffuede huad de selff kände vdrette, før end de toge hielp aff deris Stallbrødre. Da maatte Venderne giøre Been, og rømte at Marcken. Nogle vndflyde offuer Heden, oc nogle gaffue sig vd i hine dybe Moser oc Kier. Iblant andre Danske Mend, som beteede deris Mandom, vaar ocsaa en gild Ridermands mand, ved navn Eskild. Huilcken gaff sig fra sin Hest, oc vdi sit fulde Kyretz vd aff en Mose, effter en vaabenløs Vende. Den optog hand, som den bleff tilsendis vdi it henge Dynd, oc hug hannem Hoffuedet fra, oc kom wslagen til Landet igien, saa at hand siuntis neppeligen at haffue væt en Foot i Vandet. Vden tuil mere aff Guds synderlige bistand, end egen Menneskelig styrcke eller snarhed.

Absalon vndsætter sine Stallbrødre.

Eskild en gild Dansk Herremand.

Gore klint paa Jasmund.

Siden reiste de end da videre i Landet, indtil de komme til Gore klint, oc alt brende oc skende alle de Byer, som de funde paa veyen, der som de droge frem. Dissimellem finge Rylenderne ingen vndsætning

ning

ning fra Saxen, som dennem vaar giort tilsagn, oc nødis der faare atter, at falde til føye met de Danske. De droge til Strels til Kong Valdemar, oc dagtingede der met hannem om fred, met disse vilkaar, at de skulde giffue hannem en viss sum Penninge, oc sætte hannem fire mercke-lige Personer til Gissel paa ydermere tryghed oc foruaring. Der met endtis denne Krig oc Feide, oc Kong Valdemar drog met sit Folck fra Ryland hiem til Danmarck.

Rylenderne bede om Fred.

Efterdi at Kong Valdemar foraarsagedis offte, at føre Krig oc Orlog, baade met disse Vender oc andre omliggende Landskaff, da begynte Rigens Raad indbyrdis at offuerueie met sig selff, at der kunde læteligen tilslaes (det som de icke gierne vilde) en wlycke, at Kongens Hoffmet bleff noget at skade, oc Riget der offuer maatte komme vdi stor vaade oc bedrøffuelse. Thi bleffue de saaledis endrecteligen til sinds met huer andre, at de vilde giffue Kong Valdemars Søn, Knud, Konge nafn, oc lade hannem giøre oc tage Handfestning offuer alt Riget. Paa det at saade hans Fader kunde haffue ære oc hielp aff hannem vdi sit Regemente, oc Rigens indbyggere kunde haffue it viist Hoffuet at holde sig til, om Kongen selff gick dennem fra vdi wtide.

Danmarckis Rigis Raad veler oc samtycker Knud Valdemars Søn.

Kong Valdemar lod sig saadant vijst oc gaffnligt paafund saare vel befalde, oc lod Knud strax hylde paa alle almindelige Landsting, som erduanligt haffuer veret her vdi Riget aff Arilds tid. Alle mand baade ille oc wædle samtyckte hannem til deris Herre oc Konge, vndertagen Hertog Buris, som tagde aldelis stille til denne handel. Huad heller hand stod ikke effter Kongeligt Regemente, eller ocsaa at hannem fortrødet, at hand bleff icke atspurt til raads, der dette bleff først samtyckt oc faaregiffne hos Kongen. Men der hand formerckte at hand bleff Kongen der-faare suspect oc mistenckt, da giorde hand sin vndskyldning, oc sagde at hand haffde giort det i den beste, oc icke i den verste mening, at hand tagde allene saa stille iblant alle de andre. Aarsagen vaar denne, først at mand haffde forfaret, saa vijt som nogen kunde dragis lengst til minde, at det er offte skeed, at Danmarckis Riige haffuer vel veret venligen deelt oc skifft imellem Faderen oc Sønnen, men aldrig bleffuet lenge bestandigt vden indbyrdis Krig oc Orlog. Der met, sagde hand, viste ieg icke huad ieg skulde mæle eller tale, til saadan ustig oc drabelig handel, som saa hemelige oc hastelige gick paa, at huer-ken ieg eller nogen aff mine Venner, finge det mindste Ord i all Verden kunde vere, at vide her aff, førend den bleff fræmset for menige Rigets Indbyggere. Dog huorledis om alting kand vere, vilde ieg (sagde hand) gierne giffuet mit Stemme met de andre, om ieg haffde viist tilsagn, at Kongen vaar det saa høyeligen begerindis.

Buris vil icke samtycke Kong Knud.

Buris vndskylder sig.

Saadane vndskyldning lod Kongen, som hand tog for gode paa samme tid, oc haffde alligeuel en ond grund oc mistancke om hannem, at hand skulde rønne hannem ilde, om hand kunde see sig leilighed. Huilcket det bleff befands vdi sandhed. Thi kaart tid her effter, der de andre Kongens

Kong Valdemar haffuer en ond grund til Hertug Buris.

Hertug Buris lader sig anden gang bemercke.

gode Mend, oc fornemiste aff Adelen, racte Kong Knud Haanden, oc sore hannem vdi Roskilde: Da besuerede sig Hertug Buris det at giøre, saa at mand kunde tage oc føle paa, at hand stod selff skinbarligen effter Regimentet. Dog besmyckede hand alligeuel sin Sag met mange faure oc falske Ord, oc sagde at hand vilde aldrig suere nogen Herre, saa lenge at den leffuede, som hand haffde soren første gang. Effterdi det holtis vbrugeligt oc vsæduanligt vdi Danmarck, at en Tienere skulde tilsige tuende Herrer sin Tro oc Tieniste, huilcket Sachserne giøre alene for deris Gerigheds skyld. Thi der som nogen Wenighed kom imellem saadanne Herrer, da vaar det Wmueligt, at mand kunde holde dem begge met Tro til lige.

Buris falder til føye met Kongen.

Konning Valdemar merckte vel huor det sad met Buris, oc gaff hannem stycke for stycke, oc lod sig icke andet formercke, enten vdi Ord eller Facter, end at hand vaar vel til freds met hannem. Men der de reiste paa Veyen met huer andre, hen offuer til Halland, fornam Buris vel at Kongen haffde icke meget gaat i sinde met hannem. Da paa det at hand kunde formilde Kongens Hierte, før end hand vdi hans Hastighed offuerfalt hannem, gaff hand sig selff til ords met Kongen, oc sagde at hand vilde met en Hiertens god vilie, suære hans Søn Knud, om hand vilde noget forbedre hans Aarlige indkomst, met nogen ydermere Forleening. At ligeruis som hand giorde for sig oc sine, Danmarck til en Arffue Rige, som her til dags haffde veret it Kaare Rige, at hand ocsaa vilde vdi lige maade, betencke sin Slect oc Samfrender, oc samtyckte at de maatte arffueligen beholde for sig oc deris Effterkommere de saadanne Herredømme, som det Danske Konge Blod pleiede at forlenis met af Kronen. Biscop Absalon lagde sig her vdi, at hand fick en part af Judland, oc soer siden Kong Knud, men Kong Valdemar bleff alligeuel icke hans Ven ræt aff Hiertet. Thi huo som hand fick en gang ræt Nag oc Anck paa, til den fick hand siden aldrig ræt god grund, saa lange hand leffuede.

Kong Valdemars beffn gerighed.

Det tiende Kong Valdemars Taag imod Venden.

VDI Foraaret sende Kong Valdemar, Biscop Absalon met sin Søn Christoffer oc Magnus, offuer til Venden, met en part aff sin Skibsflaade. De Østerlendiske Juder oc Fynboerne vaare vdi en hob for sig selff. Men Christoffer vaar Høffuitzmand met Biscop Absalons Søn, offuer Skoningerne. Der de komme ind i Fiendernis Land, da lod Christofer sæt mit vdi Slactordningen met sit Folck, imellem Biscop Absalons oc Magni Folck, paa det at dette vnge Konge Blod skulde vdis bedre foruarit paa begge sider. De affbrende alleuegne saa mange Byer vdi den egn omkring Trebesetz, at mand kand ocsaa see paa dene dag, huor Bygningene ere videligen affbrende, oc icke endnu opbygte igien. Paa hiemfærden der Biscop Absalon, som haffde da Bagholdet, spurde at Fienderne vaare paa færde effter hannem, vende hand sig met sine fyrretiue Reysener allene, at tage imod dennem, forend hanten forsøgte Aaen, som hand skulde siden drage offuer, eller hand

Trebesetz.

Biscop Absalons Dristighed.

omme for Kuld skyld, at sende Bud effter sine Stallbrødre om vndsæt-
ning. Der hand hafde slaget Fienderne paa flucten, gaff hand sig god
id til at sla en Bro offuer Aaen, oc lod den siden blissue beliggendis, at
Fienderne maatte her aff see oc mercke hans Dristighed. Dissimellem
aar Flaaden lagd omkring, vdi en anden Haffn, før end Absalon kom til
emnem. Frost oc Kuld vaar saa stor vdi disse dage, at Baadsmendene
aatte graffue dybe Huller vdi Jorden til Hestene, som vaare noget nær
de aff denne skarpe Kuld. Ingen kunde bruge begge sine Hender til
ige vdi noget Arbeide, at hand maatte io haffue den ene vdi Barmen, naar
and rørde den anden vdi Gierningen. Vdi disse Graffuer, som de kaste
il deris Hestestaalde, funde de mange grumme Orme, huilcke vaare saa
orfraasne, at de gaffue aldelis ingen skadelig Forgifft fra sig. Skon-
ingerne vilde strax begiffuet sig paa Hiemueyen, der de finge Orloff,
en der Værit gick dennem igien vnder Øyne, maatte de fortøffue saa
nge, indtil at baade Sielandsfarene oc Fynboerne giorde dem Selskaff.
der Christoffer vaar hiem kommen, befalde hans Fader hannem Peder
Selgren, at de skulde optucte hannem vdi all Dyd, Visdom oc Due-
hed.

Stor Fraast oc Kuld.

Orme opgraffuis aff Jorden om Vinteren.

Christoffers Tuctemestre.

DM Sommeren næst her effter, drog Kong Valdemar atter selff hen
offuer til Venden, at hessne sig paa Volgasts Borgere, som hafde
i tuende stycker, traadzeligen forgrebet sig imod det Forbund, som vaar
ort imellem Kongen oc dennem. Thi baade hafde de met deris Tiuff-
ri, tuunget Rylenderne at rømme aff Staden fra sig, oc der til met
de Søroffuere, som toge paa Danmarckis strømme, fri Haffn oc
latz vdi Pene Aa. Men paa veyen, fick hand Breff fra Hertug
enrick aff Saxen, som bad hannem at hand skulde tage sig vel vare for
Frende Hertug Buris. Thi hand hafde faact visse Kundskaff om han-
m, at hand hafde oplagd raad met Norbaggerne, som hafde tilsagd
nnem, at de vilde møde Kongen paa Hiemueyen fra Venden, oc enten
nge eller fordriffue hannem, oc giffue Buris Konge naffn oc velde i hans
ø. At dette saaledis vaar vdi Sandhed, kunde hand selff lætteligen
ere forfare, om den Norske Flaade lod sig tilsiune i Østersøen.

Kong Valdemars elleffte Taag i Venden.

Hertug Buris Forræderi obenbaris.

Samme tid kom ocsaa Kongen til hende, it andet Breff som han-
n bleff tilscreffuet aff hans Venner vdi Norge, vdi denne samme for-
nde mening, som Hertugens vaar screffuet. Dette Breff lod Kon-
n hemeligen læse for sit Raad, oc dulde dog deris Naffn som det frem-
de. Biscop Tocke aff Vendsyssel styrckede met leffuendis Røst, det
de andre scriffteligen hafde giffuet tilkiende. Hand sagde at han-
n vaar fuld vitterligt, at Hertug Buris hafde tuunget sit Folck til
ne Eed, at de suore hannem, at de vilde giøre hannem trolig Bistand,
adsomheldst hand vilde sla paa.

Biscop Tocke aff Vendsyssel.

Dog Valdemar holt dette altsammen stille hos sig selff, drog frem
il Ostrozno, oc gaff sig met det første der fra, tilbage met Flaaden til

Orthungborg.

Orthungborg, der hand hassde bestillet sin sag vdi fiende Land, som hand best oc snarist kunde effter tidsens leilighed, som da vaar for haanden. Vdi Orthungborg lod hand Buris fremkalde for sig, vdi Rigens beste mends næruerelse, oc lod hannem forstaa huad tidende hand hassde spurt om hannem, oc skeldede hannem derfaare for Forræderi. Buris sagde at hand hassde aldrig tenckt saadant om Kongen, end siden at hand skulde tage sig det faare vdi gierningen. Kongen sagde at hand skulde bliffue tilstede hos hannem, indtil mand kunde bedre forfare Sagens leilighed, ved visse Bref oc Bud. Fandis det anderledis end som det nu vaar berettet, da kunde hand siden drage vdi sit behold, da saa god som nu. Buris suarede, oc sagde at det fulde huercken Ræt eller Skel, at hand skulde side paa sin Hals, for nogle wuisse flue tidende, som kunde føris oc spredis om hannem. Med huilcke ord hand giorde sig selff mere mistenckt, baade hos Kongen og hans Raad, oc maatte derfaare icke komme en gang tilbage til sit Skib, at tale met sit Folck, men strax følge Kongen til Leyre By, oc blef der indlagd icke vdi haard, men dog vdi sterck foruaring, indtil paa videre besked.

Hertug Buris vndskylder sig.

Leyre By.

Vdi midler tid kom Erling oc Orm Burisis Broder fra Norge med deris Skibs Flode, oc droge ind vdi Diurs Aa, oc giorde stor skade paa den Judske Flode, som de der funde for sig vordløs, vden Krigsfolck og Baadsmend. Iblant andre Skib, funde de der ocsaa Burisis Skib, huilcket de bortførde met sig, oc seylede strax deden hen vnder Sieland imod Kiøbenhaffn. Biscop Absalon forsømde sig icke, lod sig see met Sielandsfarene paa Strandbacken, oc formente dennem at giøre nogen Landgang. Oc effterdi hand viste vel at Norbaggerne forlode sig meget paa deres Buer, red hand met femten Fodgangere ned til Stranden, at hand der maa vilde lade see, huad hand skødte om deris Kaanst.

Erling skacke drager ind i Danmarck.

Kiøbenhaffn.

Absalon spaatter Norbaggerne.

Norbaggerne gaffue sig vd i Baadene imod Landet, at de kunde faa diss bedre skud paa Absalon oc hans Folck, men fordi at Baadene heldede vndertiden til den ene, vndertiden til den anden side, da fuldes deris Pile en part vdi Vandet, oc en part paa Landet, saa at de giorde der met ingen skade, oc maatte drage tilbage til deris Skib, met stor spott oc forhaanelse.

Norbaggerne komme Absalon til ords.

Siden komme de Biscop Absalon selff til ords, paa god Tro Loffue, oc torde dog icke tøffue vden en kaart tid hos hannem, førend hand paa ny maatte loffue dem baade met Haand oc Mund, at dennem skulde ingen suig eller forraskelse dissimellem vederfaris, enten til Land eller Vand. Der de hassde talet tilsammen met huer andre denne første dag, bleff det samtyckt, at de skulde atter om anden dagen komme tilhobs, oc igen tage huercken flere Folck met sig, eller anderledis vdrystet, end deden. Erling mødte, oc hassde en Karl mere met sig end tilforn vaar vdi gen. Thi sagde Absalon til hannem: Mig forundrer storligen, Erling, at

du som est en graahærdig Mand, oc haffuer forsøgt allehaande modgang vdi din tid, at du samler oc icke Visdom, ligeruis som du sancker til Aar oc Alder. Huad tencker du, at du saa daarligen bryder vore Forord, som wi haffde i gaar met huer andre, i det at du kommer frem til oss met en Mand mere end det bleff samtyckt? Besinder du icke, huor lætteligen wi som sterckere ere, kunde tuinge dig som mindre mact haffuer? I den sted du kommer til Landet til oss paa en liden Baad, da side wi der imod paa voris karske Heste. Dette siger ieg dig, der som vor tro oc loffue tuingde oss icke, da skulde wi saa tuinge dig oc dine, at du skulde dragis til minde en anden gang, at bedre holde dine ord, som du tilsagde en god Mand. Erling vaar stedt vdi stor fare, oc som hand saa sig omkring, oc formerckte at det vaar som Biscopen sagde, straffede hand den haardesigen, som vaar draget til land met hannem imod hans vilie oc vidskaff. Siden giorde hand sin vndskyldning, oc begerede aff Absalon, at hand vilde tilstede hannem, at hans Folck maatte drage op i Landet, at hente sig noget ferskt Vand, som dennem vaar da mest fornøden inden Skibs borde.

Absalon straffer Erling.

Erling vndskylder sig hos Absalon.

Der Absalon haffde vidt Erling denne Bøn, begaff hand sig strax paa Hiemueyen, oc tackede baade Gud oc gaat Folck, at hand kom saa vel fra Danmarck, vden all skade oc vaade. Biscop Absalon haffde alligeuel sin daglige Vact oc Hold, alleuegne vd met Stranden, om Erling vilde fremdelis giøre nogen Landgang. Thi hende det sig, at Erling vaar dragen en gang vdi Land at høre Messe, oc som hand nu vilde paa igien til Skibs, da komme disse Absalons Ryter paa hannem, oc afflage hannem en stor hob aff hans Folck. Hallandsfarene handlede ind da verre met hannem vdi Nize Aa, oc baade gaffue hans Folck store slag, oc toge it aff hans beste Skib fra hannem met Folck oc alt, som det vaar forfundet. Hertug Buris bleff da ocsaa strax kast vdi it hart Fengsel, effterdi det vaar nu mere end vitterligt, huad hans oplagd Forræderi haffde veret imod Kongen, met disse Norbagger.

Erlings Folck bliffue slagne.

Nize Aa

Samme Aar opbygde Biscop Absalon en liden, dog saare nyttig Befestning, paa en aff Smaaøerne, til it Værn imod Sørøffuere, at Landets indbyggere maatte nyde diss tryggere Seylatz paa Danmarckis Strømme.

Denne Befestning bleff opsæt enten paa Sproe eller Samsø eller Hielm.

Dong Valdemar haffde da gierne heffnd sig paa Erling Skacke oc hans Anhengere, men Hertug Henricks wstadige tro oc loffue, forhinderede hannem, oc holt hannem tilbage, at hand maatte opsætte dette store taag, indtil paa en anden beleilig tid. Bugislaus aff Venden begaffde sig for de Danskis vrede, oc gaff sig der faare ind til Hertug Henrick, oc tilsagde hannem Huldskaff oc Mandskaff, paa det hand skulde tage hannem vdi Forsuar for Kong Valdemar. Hertug Henrick var lætfærdig til finds, oc tog Bugislaum vdi sin Beskermelse, wanseet Forbund oc Venskaff, som vaar imellem hannem oc Kongen. Der imod klagede hand paa Kongen, ved Kremper sund, der som de møttis til huer andre, at hand feidede paa hans Mand oc Tienere Bugislaum,

Bugislaus aff Venden falder fra Kongen til Hertug Henrick.

 førend

Kong Valdemar oc Hertugen vorder wens.

førend hand gaff Vitterlig Last oc klage offuer hannem. Haffde hand nogen Sag imod hannem, da haffde Kongen burt at giffue det Hertugen selff tilkiende, førend hand offueruelde hannem met Krig oc Aarlog. Tuert imod suarede Kong Valdemar, oc sagde at hand vilde det icke lade for nogen Herris skyld, vere sig den enten høy eller laff, at hand skulde io heffne sin harm oc skade paa Bugislaum, der maatte komme effter huadsomheldst der komme kunde. Bedre kunde de icke spendis om de ris Sag paa denne tid, oc huer drog der met hiem igien til sit eget.

En gamel oc forstandig Ridders tale aff Saxen.

Iblant andre som vaare til stede met Hertugen offuer denne Kongens oc hans samtale, vaar ocsaa en sin gamel Ridder, hues vise ord som hand da lod falde, ere paa denne sted ingeledis verd at forgettis. Der hand haffde veret paa Raadet met disse andre Herrer, oc hørde paa den vnderlig tiltale oc Giensuar, som fælt paa begge sider, da begynte hand, der hand kom vd iblant sine Jeffnlige, oc sagde. Jeg haffuer noget at sige eder, gode Mend, om min Herre oc Lands Første, huilcket ieg dog helder vil de tie end tale, om hand vaar selff saa nær til stede, som hand er langt borte. Der Hertug Henrick vaar vnger, oc haffde mist sin Fader, oc kunde icke komme til sin Fæderne Arff, som hannem tilhørde med rætte, da vaare wi fire aff hans salig Herre Faders gode Venner, som toge hannem vdi vort Forsuar, oc fordrede hans gaffn oc beste, met Raad oc Daad, saa meget oss mest vaar mueligt i alle maade.

Hertug Henricks Løffte.

Paa det sidste alligeuel, der wi fornomme, at hans Sag vilde ikke vdrettis met Menniskelig hielp, da førde wi hannem til Kircke, oc gioride dette løffte paa hans vegne, at vilde Gud ophielpe hannem vdi sin Faders Sæde oc rette Arffdeel, da skulde hand vere forplictet, saa lenge hand leffuede her paa Jorden, at forfremme den Christne Trois Religion, oc affskaffe Hedenske Affguderi oc Vildfarelse, i disse omliggende Landskaff. Gud bønhørde oss, oc gaff strax Lycke, at Keyser Conrad tog hannem gunsteligen vdi Forsuar, at hand formedelst hans Forstand, kom all sin Sag effter, vdi gode maade.

Atstadigheds oc Trofastheds Exempel.

Siden at hand er kommen til Land oc Folck, oc wi fire hans Formyndere haffue paamint hannem offte oc ideligen, om dette hans Løffte, saa haffuer hand alligeuel forget Guds velgierninger, oc lade Ladhed oc Gerighed betage sig, oc icke forfult den Krig, som bleff begynt imod disse Vender oc andre Wchristne. Dog haffue wi ikke affladet dagligen oc ieffnligen at formane hannem, at hand skulde tænke paa den Tacknemmelighed, som baade wi oc hand, vdi sine vnge Aar loffuede Gud Almectigste. Hører huad der skeede, met en aff disse hans Formyndere, som bleff vndertiden kaldet paa hemelig Raad af hannem, at handle paa victige Sager, som stor mact vaar paaliggende. All den stund at Hertugen oc de andre hans Raad, bespurde sig indbyrdes om det som da forhandledis effter leligheden, da tenckte denne gode Herre, paa det hellige løffte, som nu er omtalet, oc bleff der offuer dit [illegible] som hand sad mit iblant dennem. Der huer haffde sagd sin [illegible]

frem, oc han bleff ocsaa atspurt, huad hannem siuntis om denne nærverindis Sag, da suarede hand, effter det som hannem laa nest Hiertet, oc sagde: Mig siunis raadeligt oc gaffnligt, at wi feide paa Venden, for den Christne Tro skyld.

O huad vaar denne en stor oc aluerlige Atstadighed, som huercken falt for Aar eller Alder. Huilcken vijs Mand tør legge saadant hans Alderdoms Vansnildhed til, oc icke hans retsindige Gudfryctighed? Thi befrycter ieg mig storligen, at denne min Herre, som Gud veed at ieg elsker for alle andre i denne Verden, at hand for sit hellig Løfftis forsommelse skyld, skal komme en gang vdi stor Wlycke, oc falde met saat oc skamme, saa dybt ned vdi Elendighed, som hand nu er høyt paa Hiulet vdi Herligheden. Jeg for min Person, haffuer giort mit yderste fyllest, saa meget mig mest vaar mueligt. Haffde ieg endnu saa tuende Skrammer, til disse tre som ieg haffuer faaet, faare paa mit legeme, vdi disse fremfarne Vendiske Krig, da vilde ieg met saa meget ie lystigere oc dristigere Øyne, see paa min Herris oc Frelseris fem sander, paa den yderste Dag. Huor met hand spaadde om den tilkommende Vanlycke, som Hertugen siden vederforis, oc om den forestendis Ære, som hannem selff vaar tillagd vdi Himmerigs Rige. Vnderligt Giensuar. Spaaddom om Hertug Henrickis Fald oc Wlycke.

Aart tid her effter drog Kong Valdemar her offuer til Skaane, oc fick der falske Tidende, at de Sachser skulde veret falden ind vdi Danmarck. Thi bød hand strax at Skoningerne skulde giøre rede, oc følge hannem selff met alt det Reysetyg, som de kunde vdi denne hast mest affed komme. Der met drog hand der fra til Sieland, oc befoel at Siefardsfarene skulde Ryste sig met deris Skibs Flaade, at tage imod Fienderne, naar de tilsagdis. Siden sende hand bud effter Biscop Absalon, som da laa vdi Hulyuims Haffn, at hand skulde komme til hannem i Slagelse. Der Biscop Absalon kom did til hannem, kunde hand dog nocksom beklage hannem den Omhyggelighed oc Banghed, som hand haffde veret vdi for disse løse Tidende skyld, som hannem vaare komne til hende vdi Skaane. Dernæst raadførde hand sig met hannem om atskillige victige Sager oc Bestillinge, som Riget oc Rigens indboggere vaare stor mact paaliggendis. Hand gaff ocsaa Krigsfolcket dimmisloff, effterdi hand vaar kommen vdi forfaring, at det vaar ickon en forfengelig Tidende, som hand haffde hørd om Sachserne. Falsk tidende oc Ryste. Slagelse.

Biscop Absalon haffde en hos sig, vdi sin daglige Tieniste, som Arild Islender, huilcken viste icke alleniste mange vnderlige Sagn oc Eventyr at opregne, om gamle fremfarne Konger, men kunde ocsaa tale, oc sige huad som hannem selff, eller hans gode Venner, skulde met dem vederfaris. Denne samme atuarede Biscop Absalon, at hand skulde snarligen slais met Sørøffuerne, oc sagde sig at holde dette for it stort vnder, huorledis det skulde gaa til, at hand skulde icke vere met, Arild Islender. Spaadom.

effterdi hand haffde stadeligen i sinde, at vilde følge hannem, paa dette Taag. Der Absalon vilde drage bort igien til sine Skib, da bad Kongen hannem, at hand maatte beholde denne Islender hos sig, at hand kunde høre gamle Historier oc Kempe Viser aff hannem, til at fordriffue tiden met. Biscop Absalon samtyckte Kongen sin begering, men Islenderen vilde før ingen ting, stede sit minde her til, met mindre at Kongen maatte tilsige hannem, at hand vilde lade hannem fare igien effter Biscopen, anden dagen Morgenen, saa tilige det grude noget til dag.

Kong Valdemar hauer lyst til Historier.

Biscop Absalop haffde ickon ser Skib vdi sin metfølg, aff huilcke de try vaare dragne hen op at Fiorden effter Vid, oc bleffue staaendis paa Grunden, for Vandets styld, som vaar hasteligen faldet dennem fra, forend Styremendene gaffue act der paa. I det som Absalon laa met sine try Skib alene vdi Aa munden, oc vaar en dag noget Aarle opstaaen, holde Messe met sin Canceler, da hørde hand it Bulder, oc bad Canceleren, at hand skulde see vd, huad for haanden vaar. Canceleren sagde at hannem siuntis, at der komme Ni lange Skib ind imod dennem. Absalon fornemckte, at Arild Islenders Drøm vilde gaa for sig, oc opuacte saa alt Folcket, at de skulde vere til rede, at tage imod deris Fiender som vare da moxen saa nær, at de begynte at kaste met Steen paa dennem. Absalons Folck soff end da største parten, oc komme op i halff Søffn, under de fornomme, huad det vilde gielde, iførde de sig deris Vaaben, i stede de ellers skulde taget deris Klæder paa sig, oc hugge strax Anckerne, oc lagde Aarene vd, at ro sig frem imod Fienderne.

Absalon holder selff Messe til Skibs.

Venderne gaffue it stort Raab oc Bulder fra sig, oc mente at saaledis vilde forfærdet oc taget modet fra de Danske, men der de fornemme, at deris raab vilde intet hielpe dennem, Da flyde de, oc maatte lade Danske it aff deris Skib met Folck oc alt, som det forfundet vaar, med all sin Rysting oc Tilhøring. Dennem skiulte oc icke heller Bierkier, til huilcket de haffde deris tilfluct. Thi Bønderne skarede Skiuert oc endelangs igiennem, oc lode icke aff at randsage, førend de fik dennem allesammen, saa mange som haffde søgt der ind, oc forlattes deris Skib.

Try Danske Skib slar ni Vendiske paa fluct.

I disse samme dage opbygte Esbern Snare Kaalundborg, at skulde vere it Land Værn, at Søroffuerne skulde icke haffue Tilhold vdi denne Haffn effter denne dag. Hand giorde ocsaa Broder god Bistand imod Rigens Fiender, saa vel som Ingemar Oluff, huilcke fulde altid oc ideligen met Biscop Absalon, oc aldrig fra hannem, saa lenge denne Feide stod paa, imod disse Øffuere.

Esbern Snare opbyger Kaalundborg.

Danske

Danmarckis Rige stod vdi disse dage vdi stor vaade oc fare, for de mange omliggende Fiender, som det hafde omkring sig paa alle sider. Thi vrangerne vaare det icke gode paa deris side. Icke viste de Danske heller nogen dag eller tid fri, for Hertugen aff Saxen, som sagdis stedse vilde falde ind i Landet til dennem. Der til met vaare ocsaa Venderne falden dem fra, oc giorde effter haanden vdfald paa Rigens Strømme, nar de saae sig nogen leilighed. Saa torde nu de Danske icke vel angrib nogen aff disse tre deris mectige Fiender, befryctendis at der som de finge get at skaffe met en, at de andre skulde dissimellem falde dem paa den anden side, ind i Landet met Roff oc Brand. Danmarck staar i vaade.

En ved naffn Godskalck fortrødet at see lenger paa saadane sit Fæderelands trang oc tuilraadige Banghed. Hand hafde stort kundskaff met Venderne, baade for Tungmaalets skyld, som hand forstod, oc ellers gammelt Kundskaff, som baade hans Fader oc hand selff hafde hafft lang tid met dennem. Thi traadde hand frem til Biscop Absalon, oc gde at hand hafde fundet paa en forborgen Konst, met huilcken hand trøstede sig til, at giøre splid vdi Vendernis oc Sachsernis Venskaff. Hand sagde, at hand vilde drage ind i Landt Venden, icke som hand haffde befalning der paa aff nogen, men ellers at hand vilde raade oc formane de Venner, til hues som dem kunde komme til gaffn oc gode. Der det vilde hand betage Vendernis Trouillighed, at de skulde strax opsige Sachserne all Huldskaff oc Mandskaff, oc begere de Danskis fordoms ygge Tro oc Venskaff. Thi dette Folck er det metgiffuet, at de ere tfærdige oc mere fremfusinde end forsiunlige. Godskalck en god Dansk Mand. En Mand kand hielpe it gantske Rige. Venderne ere trouillige oc fremfusinde.

Biscop Absalon prisede Godskalckis subtilige Raad, oc mente vel det hende sig offte, at en liden Tue velte it stort Læs, oc en Mands snild kunde giffue it gantske Land nock at skaffe. Dog bad hand hannem sig vare, at hand icke giorde dem nogen falsk tilsagn paa de Danskis ne, at deris gantske Fæderne Land kunde høre ilde derfaare i fremtiden, men betencke at Landet vaar her endnu fult aff gaat oc mandeligt ansk Folck, som kunde met Vaaben oc Herreskiold giøre det beste, at hand behøffuede icke Løgn eller bedrageri der til. En Mand kand forderffue it helt Land. Danske Mends oprictighed.

Godskalck drog bort met denne affskeed, oc kom først ind i Pomeren, oc gaff der sine kyndige oc gamle Venner tilkiende, at den kiere Omhu, som hand bar for det gantske Vendiske Folck oc deris Velfærd, hafde tuingd hannem til, at tage denne Reyse paa Hand sagde sig at haffue en ret hiertelig Metynck offuer deris dighed oc Wforstand, at de kunde icke skøn paa deris eget beste, oc det for deris bade, som dem vaar mest til spaat oc skade. Hand dennem icken selff lade Øynene op, oc see sig ret omkring, da skulde vel snarligen faa at see, huad for it skadeligt Trældoms Aag de haffde Godskalckis tale til Venderne.

de haffde taget paa sig, aff dennem som tenckte til at fordriffue dennem effter haanden, aff deris eget Fæderne land. Thi det lode Sachserne der met paa kiende, at alt hues som de indtoge vdi Venden, det besætte strax met deris eget Folck, oc kgnede det vnder sig met deris egen Lands skick oc Low, saa at huer mand kunde tage oc føle paa, at det vaar dennem icke om Prijs oc Byte at giøre, men om deris Land at formere oc vdbrede. Derfaare skilde de Faderen Nuclet ved Liffuet, oc Sønnen Priflaff ved Landet. Der faare befestede de Razeburg, Illoge oc Suerin, met faste Volde oc Graffue, at de met tiden kunde komme til at forderffue gantske Landet Venden. De Danske (sagde hand) ere icke saaledis til sinds. Naar de fø Krig, da søge de ickon Landfred oc Enighed, oc ere mere omhyggelige, at de kunde forsuare deris eget, end at de kunde indtage it fremmet. Thi raader ieg eder, at i aff all mact oc formue legge eder effter, at i kunde iag alle disse Tydske vdaff Landet fra eder, oc bekomme de Danskis venskab, som ere nu Sachsernis Fiender. Der met kaste i dette spaattelige Trælldoms Aag aff eders hals, oc komme igien til eders gamle Frihed.

Razeburg, Illoge, Suerin.

Met saadan anseelig oc fornumstig Tale, oprørde hand gant Pomern, at Folcket falt ind met samlet mact vdi de Byer oc Befestninger, som Sachserne haffde besæt paa deris Grentzer. De indtoge oc fø øffrede Iloge, oc haffde vel ocsaa faaet de andre Befestninger, der fø Folcket haffde icke vord sig diff mandeligere. Oc paa det at de skulde i siunis at giøre saadant vden Hoffuet oc Aarsage, Da sagde de sig at haff Kongens aff Dannmarckis bestilling. Saaledis førde Godskalck tuem mectige Landskaffs folck i haar sammen met huer andre, huilcke tilfø giorde it imod de Danske, oc haffde begge it forsæt, at de vilde forderffue dennem. Oc de vden tuil skulde vel giort deris beste, der som mand haff icke fundet paa disse snedige raad oc anslag.

Venderne brøde Venskabet met Sachserne.

Før end Godskalck kom hiem igien til Dannmarck, da haffde Ko Valdemar faaet disse vnderlige Tidende om Vendernis oc Sachser wenighed, oc prisede Godskalck, der hand formerckte aff Biscop Absalo at dette Spil vaar bedreffuet ved hans snilde Beqendighed.

Kong Valdemar priser Godskalck.

Hertug Henrick førtrød da, at hand saa lætfærdeligen haffde tilfø forkast oc opbrøt Venskabet met Kong Valdemar, vden hues hannem vaar icke vel mueligt at tuinge Venderne. Thi affsend hand strax Greffue Henrick aff Razeburg oc Biscopen aff Lybeck Freds forhandling, til Kong Valdemar, oc tilbød hans Søn sin Daatter, effterdi den første, som hannem vaar troloffuet tilforn, hendød. Hand begerede ocsaa ved disse samme sine Legater aff Ko at hand vilde møde hannem met det første vdi Landt Bremen, der hand selff mundelige troloffue hans Søn sin Daatter, oc handle re met hannem om alting. Kong Valdemar lod sig offuertale af nem, drog ind i Landt Bremen, oc fant der Greffue Guncelin for sig giorde Hertugens vndskyldning, at hand for Sot oc Siugdoms

Hertug Henrick beder Kongen om Venskaff.

mødte icke paa denne tid, oc tilsagde Kongen for vist paa hans vegne, at hand, saa tilige det bleff noget bedre met hannem, skulde møde hannem ved Ideren. Der kom Hertugen siden til ords met Kongen, oc giorde den tilsagn paa sin Daatters vegne fylleste, oc bleff endrecteligen besluttet en ny Feide imod Venden. Hertugen drog ind i Landet ved Demin, oc Kongen ved Volgast. Hand belagde icke Staden, men drog ickon omkring met sit Folck, oc affbrende de omliggende Landsbyer oc smaa Stæder. Iblant andre maatte ocsaa de fattige Borgere aff Vsedom, sette til huad som de haffde opbygt vdi midler tid, effter at de Danske vaare siste gang deris Gieste vdi lige saadane skickelse. Venderne fortrøstede sig icke at haffue det vdi Ryggen, at de kunde staa disse tuende mectige Herrer imod til lige paa en tid, oc gaffue dennem derfaare begge Pant oc Penninge, at de nydte Fred oc Rolighed for dennem.

Kongens oc Hertugens samtale.

Det tolffte Kong Valdemars taag imod Venden.

Vsedom affbrendis anden gang.

Effter at Kong Valdemar haffde stilt disse Sachser oc Vender til freds, som nu omtalt er: Da sluntis hannem at vere ret paa tiden, at angribe Norbaggerne. Thi giorde hand rede met sin gantske Skibs Flaade, vel bemandet oc rystet vdi alle maade, oc bleff vndfangen aff dem som bo vdi Vigerne, met stor glæde oc villighed. De toge mod hannem icke som imod deris Fiende, men som deris Herre oc Kong, saa at Kongen bleff der offuer for meget tryg oc forsømmelig, at hand holt Bursprog met dem, saa lenge at Erling fick tid at stercke sig imod hannem. Almuen haffde stort lyst her aff, at de kunde see disse mange Danske Skib gaa vnder Seyl til lige vdi det vilde Haff. Mange aff dennem begaffue sig hen paa de Stæder, som Skibene skulde løbe nest Landet, igennem de trangiste Vig, at de kunde komme dis bedre til at telle dennem.

Kong Valdemar drager anden gang ind i Norge.

Der Kongen kom ind for Tunsberg, gick alt Folcket vd mod hannem, oc toge hannem ind met høytidelig Processf. De som hulde Slottet tilforn for hannem, de rømde nu offuer Fielden. Kongen indtog Befestningen oc kunde icke nocksom forundre sig paa denne faste Stæd, som Naturen haffde mere giort woffueruindelig, end Menniskelig Kaanst oc Arbeid.

Thunsbergs By oc Slot.

Dissimellem forsømte Erling Skacke icke huad hand skulde giøre. Hand viste vel at Kong Valdemar vaar hannem for sterck, om de skulde til standende strid met huer andre. Thi belagde hand it sneffuert Sund met Skytte tyg oc Blockhuss paa begge sider, der som Kongen skulde seyle frem met sine Skib, om hand vilde ellers vdrette noget besynderligt imod hannem. Der Kongen dette spurde, harmedis oc bluedis hand ved sig selff, oc fremkaldede sine Venner til sig, klagede offuer sin egen skamelig forsømmelse, oc formanede dennem, at de strax giorde færdige, at de kunde end nu vdrette noget imod Fienderne, før end deris Prouiant, som gick nu fast paa grunde, bleff aldelis fortærd oc opædt. Kongens Høffuitzmend vaare icke alle ved it Sind, oc gaffue icke helder lige suar fra sig. Nogle aff dem raadde, at mand skulde sætte Reyse tyget til Land, at de kunde komme bag paa dennem, som

Erling Skacke stercker sig imod Kongen.

Kong Valdemar fortryder sin egen forsømelse.

Atskillige raad iblant Kongens Folck.

som vaare vdi Blockhusene, oc iage dennem fra Skyttet ind at fielden flaaden kunde komme i ferd met Erlings Skib. Nogle mente at det sk ingelidis vere raadeligt, at mand gaff sig daarligen ind vdi saadant tr oc wbekient Sund, met saa mange oc store Skib paa en tid. En part for raad, at det vaare allerbest, mand lagde omkring vdi det obenbare Haff, oc toge Landet siden ind effter haanden met maet fra Erling. fands en part iblant Kongens folck, som holt all denne redzel oc raa for stor daarlighed, oc sagde at det vaar end da god tid, at prøffue om raad, naar mand saa faar Øyen huorledis det stod til met all Sagens hed, oc bade der faare at huer skulde skynde sig der hen, det snariste kunde.

Niels Bosis raad.

Der huer aff Kongens Høffuitzmend haffde fremsæt sin me da traadde der en frem ved naffn Niels Bos, som vaar høyere aff byrt aff dyd oc dueligheb. Mig forundrer storligen (sagde hand) at wi ere selff it frijt Folck, oc fødde vdi saa naffnkundigt it gaat Land, at wi lade vort eget lystige Fæderne land, oc drage her frem oc tilbage vdi wlystige oc wfructsommelige egn, der som mand finder eller seer intet det for sig, end hine Haarde oc vildsomme Steen klipper. Saa vijt nu kommet met oss, at wi regne allerstørst ælendighed, for vor høyest lyst oc herlighed. Oc lad det saa vere, at Kongen kand indtage N saa skal hand alligeuel fornemme større møde oc wmage, aff tuende ge Riger, end hand haffde tilforn lyst oc glæde aff det ene. Der til skal ocsaa denne ringe Prouiant, som nu er for haanden, bliffue vel s ge fortærd, om wi ellers drage noget vijdere ind i Landet, saa wi nøddis at drage tilbage vdi wtide, met stor blusel oc forhaanelse.

Saadanne ord oc tale lod denne Niels falde, mere aff Blødhi hed, end aff god forstand eller forsiunlighed. Den menige mand tis største parten met deris quertagshed at samtycke hans raad oc me

Biscop Absalon straffer Kong Valdemar.

Men Biscop Absalon dømde anderledis, oc tog Kongen strax aff side, der Folcket vaar bort slaget, oc straffede hannem at hand tagd stille til Nielsis ord, oc icke gaff hannem suar, som der til hørde. sagde at saadan lætferdig tale, vaar ickon Belle oc Pustere til oprø iblant Almuen, oc Kongen haffde der faare burt at affuist hannem, o sig baade at ville oc kunde vdrette alting, bedre vden end met hans hielp skulde de andre vel siden skammet sig, o: vorden vise aff hans straff de Munden til paa sig effter denne dag. Nu effterdi at Kongen selff samtyckt eller siunis i det allermindste at samtycke hans raad, affsnibbede hannem for hans Blødhiertighed, da skulle mange her tage Exempel aff hannem, at fordriste sig til at giøre oprør, naar de de kunde komme saa wstraffede hen met deris dristighed.

De Danske kædis ved Norge.

Ligeruis som Biscop Absalon sagde, saa vederfors det ocsaa Thi Høffuitzmendene, som haffde gierne veret igien vdi Da oc torde dog icke selff obenbarligen begere hiemloff, de tileggede lige den Menige mand, at de skulde icke lade aff at raabe oc ra

Orloff aff leding. Nogle aff dennem som mistenckte Biscop Absalon, at hand forhindrede deris hiemfærd, vaare saa offuergiffne, at de søgte omring hans Skib, oc sloge ind til hans Folck met Steene oc haandløse vere. Huilcken deris traadzighed Kongen vilde straffet paa dennem, der om hand icke haffde spurt, at dem offuergick skam oc spaat stor nock, at de om mange vaare lode sig sla paa fluct, aff disse faa Biscop Absalons Raadsmend.

Porturi sund i Norge.

Siden seylede Kongen deden til Porturi sund, som er meget naffnkundigt aff den Seyr, huilcken Siuord vant met tre Skib allene, aff en gantske stor flaade, som hand tuingde vdi en lyckelige tid oc stund. Der lessue atter nogle aff Juderne vdgiorde aff deris Høffuitzmend, oc hulde adbordis Bursprock met huer andre, oc raabte endrecteligen, at mand skulde selff tage hiemloff met mact oc velde, om det icke steddis dennem met villie oc minde. Da forklædde Kongen nogle aff sine Tienere, som skiulte sig siden iblant disse Juder, oc der de haffde hørt nogen tid lang paa deris ord, oc blessue kiende aff dennem, grebe de disse oprøriske Hoffueder, oc førde dem met sig til Kongen. Kongen lod dennem giffuis store Hug, og siden kastis vdi Vandet, oc der næst optagis igien, oc saa paa ny reffsis igien som tilforn. Huilcket hand vogede saa offte met dennem, indtil at der mand siuntis, at de haffde faaet skellig plage for deris wlydighed.

Kongens Lurantere.

Oprør straffis.

Dernæst seylede Kongen deden, oc kom paa det siste saa langt hen i Norden, at Natten siuntis saa klar oc lius vdi Sommer Solhuerffuet, at der vaar enten liden eller aldelis ingen Skilmisse imellem dag oc nat. Solen gaff saa skeer lius fra sig om Midnats tid, at aldrig vaar nogen skrifft saa smaa, at den kunde io da læsis aff dem som ellers læse kunde. Der begynte atter den Judske Adel, enten aff fryct eller kedsommelighed, at begere obenbarlige Orloff aff Leding, effterdi der vaar aldelis ingen mere forraad, paa Prouiant til Folcket. Der som Kongen vilde io ideligen fare frem vdi sit forsæt, da vilde de næste tilkommende Aar vere igen til rede, oc legge vd met den gantske samlede flaade fra Vendsyssel, at sette deris kaas, icke ind at Vigen, som de her til dags haffde giort, men igeniste de kunde først komme mit ind i Norge. Den Menige mand klaede det samme som Herrerne klagede, saa at Kongen nøddis til, huad helst hand vilde eller icke; at drage tilbage met dennem hiem til Danmarck. paa det hand skulde icke veret forgeffuis vdi Norge, da førde hand alle ste Skib, som da vaare vnder all Norgis side, bort met sig, til en Byte ing.

Natten liuss som dagen vdi Norge.

Kong Valdemar drager hiem aff Norge.

Saaledis foruende nogle Juders wtaalmodighed Kong Valmars gode forsæt, oc forhindrede hannem Norgis Rige, at det bleff icke denne tid lagd vnder Danmarck. Den Norske Adel som gaff sig til igen, der hand kom først i Landet, bluedis ved at forlade deris Fæderne oc følge hannem effter vdi it fremmet Landskaff.

Rylenderne falde fra Danmarck.

Ligeruis som det gick Kong Valdemar met det første Taag, som hand giorde ind i Norge, saa gick det hannem aldelis ocsaa met dette andet. Thi den stund at hand greb effter Norge, da ginge Rylenderne hannem atter fra hende, oc meente at der kunde blæse allehaande Veir vnder de Norske Klipper, som kunde forhindret, at Kongen kom icke saa snart hiem til Danmarck, som hand selff actede. Men der de fornomme at hand vaar hiem kommen, oc rystede sig vdi Foraaret imod dennem, da afffærdiget de en veltalende Mand til hannem, som skulde met Smiger vende hans forsæt. Huilcket hand dog icke vdrette, oc vilde derfaare icke drage tilbage at sige dem suar, førend at Fienderne komme vnder Landet, paa det at hand maatte blissue wmistenckt paa begge sider: Hos sine egne landmend, om hand raadde til fred: Hos de Danske om hand raadde til Feide. Hand begerede aff Biscop Absalon, at hand maatte følge hannem, ind til at hans Landmend begerede hans Raad oc samtale. Thi wforstandige Folck foracte gode Raad, naar de dem selffuilligen tilbiudis, oc kunde da først skøn paa dem, naar de ere stedt vdi Vaade, oc vide icke selff huad de skulle giøre eller lade.

Rylenderne sende deris Legat til Kongen.

☞

Det tretten-de Kong Valdemars Taag i Venden.

Kong Valdemar giorde indfald paa atskillige stæder vdi Landet, oc fant alleuegne stort Byte oc ingen Modstand, da paa det at hand icke alleniste kunde hesfne sig paa sine Fienders Gods, men ocsaa paa deris Liff oc Legeme, drog hand bort met sin samlede Mact oc belagde Arkune paa Vitøre. Denne Stad ligger paa it saare høyt Bierg, saa at Naturen haffuer giort den saa fast, baade met Haffuet oc høye Klinte paa den Nørre, Østre oc Søndre side, at ingen kand vinde der ind i Byen met it Pil skud. Paa den Vestre side er den befestet met en Vold, som er hen ved halfftrediesindstiue Alne Høy, helfften, nederst imod Vandet, er aff idel Jord, helfften offuen til, er aff Jord oc Blockuerck. Norden fra Staden ligger en skøn Brønd, til huilcken Borgerne haffue giort sig en lang Befestning vd aff Byen, at de kunde der hente deris ferske Vand vdi Bestaalding. Denne Brynd tog Kong Erick Emund en gang ind for dennem, oc tuingde dem icke mindre met Tørst, end met Herre Skiold.

Arkune paa Vettore beleggis.

Kircken vdi Arkune.

Mit vdi Staden stod en skøn stor træ Kircke, paa en vijd oc ledig platz, vdi huilcken fandis ocsaa it stort Billede, huilcket skeede en besynderlig oc høytidelig Dyrckelse aff alt Folcket. Paa denne Kircke vaar ickon en Dør. Vden til vaar Kircken flitteligen dønicket oc formalet met allehaande vnderlig grofft Maluerck. Inden til vaar dette gantske Bygning deelt met tuende Skeluerck. Den første oc yderste vaar bygt imellem stenger, oc haffde en blaabrun Gaffuel. Den inderste stod paa fire Pilere, oc vaar bekledt met skiøne Omheng oc Tapeter, oc vaar dog vnder it Tag oc nogle felligs Bielcker met det yderste. Sant Vits effterlignelse, som vaar her opsæt, vaar større vdhuggen i Træ, end noget Menniskis vdi sin vduaartis skickelse. Den haffde fire Halsse, oc lige saa mange Hoffueder. De tuende vendis frem imod Brystet, oc det ene aff dennem siuntis, at see vd fra den høyre, oc det andet fra den venstre Haand. De andre tuende vendis tilbage imod Ryggen, oc siuntis ocsaa det ene at see vd paa den høyre, oc det andet paa den venstre side. Haaret oc Skeg-

Sante Vits effterlignelse vdi Arkune.

get lod

get lod som det vaar affskaaret, at det skulde vere Folckens Skick ligt, som bode her paa Landet. Vdi den høyre Haand, bar hand it Horn, som vaar tilhobe sæt aff atskillige Malm, oc pleiede Aarligen at opfyldis met Vin eller den beste Drick, som vanckede der paa Landet, aff den Prest, som faarestod Templen oc Tienisten, oc giorde her aff sin gitzing oc Spaadom, om det tilkommende aars Fructsommelighed. Den venstre Arm vaar bøyet, som en Bue, ind i Siden paa hannem. Hans Kiortel slog langt ned paa Føderne. Benene vaar aff atskillige slags Træ, oc saa kaansteligen feldet vdi huer andre, at ingen kunde kiende huor de vaare tilsammen sette, vden mand saa diss nøyere til. Fødderne rørde ved Gulffuet, oc haffde deris hemelig Fodfesting vnder Jorden. Hans Bidtzel oc Sadel, oc huad saadant mere hans helligheds Herlighed vaar, det hengde icke langt fra hannem. Iblant andre feldsom Rysting forundrede sig mange ocsaa paa hans Suerd, huilcket vaar baade stort oc langt, oc vaar fra den yderste ende, indtil klodden at ansee, ligeruis som det haffde været kaansteligen giort aff fint Sølff. Met hans Dyrckelse holtis det saaledis, som her effter følger. Suanteuits Skickelse.

Den Menige mand paa Landet, pleiede aarligen naar Kornet vaar indhøst, at holde hannem en stor almindelig Fest oc Høytid. De komme tilsammen vden faare denne Kircke, oc offrede allehaande slags Quæg, oc giorde sig siden glade oc lystige indbyrdis met huer andre. Presten som varede paa denne Affguds hemelighed, haffde it langt Haar, oc it langt Skeg, imod Landsens vijs oc sæduane. Hand allene gick ind i Kircken, oc ellers ingen anden. Næste dagen, tilforn førend Høytiden begyntis, pleiede hand at rense Kircken met Quoste, oc saa lenge at hand vaar offuer dette Arbeid, da maatte hand icke drage sin Aande inden Kirckedørren. Men naarsomheldst hand enten lod eller hente sin Aande, da løb hand vden Dørren, paa det at Affgudens neruærelse, skulde icke fortørnis eller besmittis aff Menniskelig Aands forgifft. Om anden dagen forsamledis alt Folcket vden for Dørren, oc Præsten gick ind i Kircken, at forfare huorledis det tilkommende Aars Grøde skulde Lyckis. Hand tog Hornet aff Affgudens Haand, oc saa flitteligen til, om det vaar fult eller icke. Vaar der noget formindsket aff den Drick, som hand tilforn haffde ladet vdi Hornet, da sagde hand, at det betyde Dyrtid, oc mand derfaare skulde haffue dis bedre opsiun, at vdspise met Sparsammelighed dette neruærendis Aars Grøde. Der som Dricken vdi Hornet vaar intet formindsket, da sagde hand at det betydde it fructsommeligt tilkommendis Aar, oc mand maatte saa meget dis rundeligere tære, aff det som nu vaar indhøst. Siden vdøste hand det som vaar vdi Hornet, for Affgudens Fødder, oc der hand haffde fylt det paa ny, oc credentzet det for hannem, da brugte hand besynderlige Ord, met huilcke hand ynskte Lycke oc Velsignelse, baade offuer sig selff oc sit gantske Fæderne Land, at deris Gods oc Rigdom maatte formeris, oc de kunde altid beholde Seyer offuer deris Fiender oc Wuenner. Der met drack hand Hornet vd, oc skenckte atter der vdi, oc gaff hannem det igien, vdi sin høyre Haand. Suanteuits Prest. Spaadom. Affguderi.

Til denne Høytid frembaris ocsaa en rund Kage aff Miød, som vaar saa stor, at den kunde noget nær skiule it gantske Menniske. Presten En stor kage.

holt den imellem sig oc Folcket, oc atspurde dennem om de kunde see nem? Der de suarede at de kunde see hannem, sagde hand: Giffue det at i vdi det tilkommendis Aar icke see mig. Huor met hand ynskte hu sig selff eller dennem en brat Død oc Affgang, men større Fructso lighed oc Grøde i det effterfølgendis Aar, end der haffde veret i det farne. Dernæst hilsede hand Almuen paa Affgudens vegne, loffue tilsagde dennem, at de skulde faa Seyeruinding offuer deris Fiende Land oc Vand, der som de bleffue ickon varafftige at fare frem met Offer oc Dyrckelse, sõ de her indtil giort haffde. Der dette vaar nu sa endt, da aade oc drucke de indtil den mørcke nat, oc fortærede til offuerf hed, det som de haffde før offret til Hellighed. Den som kunde dric mest drucken, oc holde sig mest wskickelige, hand vaar deris Gud kie

Hedenske Offer.

Suanteuits Aarlige indkomst.

For vden denne store Fest oc Høytid, som nu er omtalet, gaff huer Mand oc Quinde, Aarligen en Penning til denne deris A Dyrckelse at holde ved mact oc lige. Der til met fick hand ocsaa parten aff alle Krigs Roff oc Byte. Thi de haffde denne mening om nem, at hand gaff dennem alt Seyr oc Lycke imod deris Fiender. haffde ocsaa selff tre hundrede Heste vnder Sadel, paa alle Krigs oc huad som ved disse hans Reysener forøffredis til Land eller Van hørde hannem til. Hans Prest tog det vdi foruaring, oc lod giøre allehaande Kircke smycke oc Prydelse, oc oplagde det siden vdi faste Ki Skrin. Her vdi maatte mand see en stor sum Guld oc Sølff, o get kaasteligt Purpur, som vaar ocsaa en stor part forderffuet aff oc Raadnelse. Her hos foruaredis all den Skenck oc Gaffue, som de store Herrer oc den Menige mand gaffue hid, at forhuerffue sig Lycke oc Metgang vdi denne Verden. De gaffue Aarligen viss aff gantske Landt Venden til denne Stæd. Iblant andre vdl Førster oc Konger, som brøde oc forsmaadde deris Fæderne Lands ne Tro oc Relligion, oc dyrckede denne Suanteuit, vaar ocsaa vo Kong Suend, som forærede hannem met it statteligt Credentze, p hannem maatte timis diss større Lycke imod sine Fiender. Men ha talde for dette wgudelige Affguderi, oc fick it ont endeligt aff denne V

Suanteuits liggendesæ.

Affguderi straffis.

Der fandis ocsaa paa mange andre stæder, Kircker som vaare te til denne forneffnde Affgud, hues Prester haffde dog icke saa stor dighed eller søgning, som denne til Arkune haffde. Offuer alt som nu fortald er, haffde ocsaa Suanteuit en huid Hest. Huilcke egen Prest allene maatte føde oc ride. Ingen maatte tage it Haar aff hans Man eller Rumpe. Den Menige mand vaar vdi denne at Suanteuit red selff paa denne Hest, naar hand stridde imod fi der. Thi den befands offte aarle om Morgenen paa Staalden, smittet aff Sued oc Skarn, som nogen haffde færdets der met Reyse. Aff denne samme Hest tog Folcket tegn oc foruarsel, Naar drage vd i leding eller icke, oc handlede sig her met saaledis. Naar aarsagdis at føre Krig imod noget Landskaff, da toge de sex Glas

Suanteuits Hest.

lacke to oc to tilhobe ned i Jorden met Jernet, saa gaat som kaarssuis er huer andre, at der vaar lige meget rom imellem alle disse try par. en lagde Presten Bidzelet paa denne huide Hest, oc ledde den vd aff ialden, oc lod den springe offuer disse Glassuendstager, par effter par, som de vaare nedsætte i Jorden. Sætte hand ickon en gang, den stre Fod offuer Glassuenderne, førend hand sætte den høyre, da lode ilt deris Krigs forsæt falde, oc lagde aldrig fra Landet vdi Aar'ogs , førend hand hassde gaaet igennem alle disse try par Glassuender, øsst offuer huert par altid den høyre Fod, førend den venstre. Spaadom oc foruarsel.

Her brugtis ocsaa, vdi disse dage, andre slags seldsom oc vnderlige inster paa Landet. Mendene, naar de vilde reise offuer Landet, da gass- e grandgissueligen act paa det Creatur, som denne̅ først mødte. Gassuis der aff gaat Tegn, da forfulde de deris faaretagne Reise, men siuntis ænderledis, da vende de sig, oc droge strax hiem igien til deris eget. Den Kaanst, vaar ocsaa da meget nassnkundig her paa Landet, oc brugtis den menige Mand, besynderligen vdi denne maade: Naar nogen vide beskeeden paa it Spørssmaal, om hannem skulde lyckis sit For- ilde eller vel, da tog hand tre smaa Pinde, som vaare huide paa den ene oc sorte paa den anden side. Dem kaste hand ned tilsammen vdi sit be Skød, oc slog det siden op igien, oc gass god act paa, huad heller sorte eller den huide side, oc huor mange aff dennem der hassde vent sig ige aff en farssue. Siden giorde de deris Gitzing, effter den huide, den gode, oc effter den sorte, paa den onde Lycke. Den sorte Kaanst.

Quinderne hassde ocsaa deris Kaanst for sig selff, som de brugte Puncter at kaste, saaledis. Naar de sade met huer andre omkring tæden, da scressue de wforuarindis nogle smaa strig eller pricker vdi n, oc talde dog icke [huor] mange de scressue, førend de hassde giort saa ge dem lystede. Befands tallet iessnt, da vaar det it Tegn til god , men funde de wiessne, da dømde de at Wlycke skulde vere at for- e. Puncte kaste.

Aff saadane oc anden mere Wgudelighed, som nu er opregnet, for- agedis Kong Valdemar, at hand belagde denne Stad, Arkune. hand viste vel, at saa lenge denne Suanteuit vaar ved mact, da kunde d før tuinge dem selff, end dette wgudelige Offer oc Tilløb aff omlig- e Landskaff. Hand befoel først at Krigsfolcket skulde hente gantske t Tømmer, aff de næste Skossue der omkring, at mand der aff kunde gge Blockhuse, oc anden Værn imod Staden, men der hand hassde t bedre betenckt sig, bad hand Tømmermendene, at de skulde offuer- e dette forgessuis Arbeide, oc sagde at Fienderne skulde dog nøddis til issue sig, førend nogen mand viste her it ord vdaff. Hans Raad at- de hannem, huor paa hand kunde dette vide for vist. Hand suarede agde, at hand giorde sin visse Gitzing her paa, fordi Sant Vit vaar vred, oc hand nu wden tuil, skulde hessne det paa deris Stad, inden Høytid, som nu tilstundede, vaar offuerstaaen. Thi der Keyser vilde tuunget dennem vdi fordom dage, da flyde de til denne hellige Kong Valdemar fører Krig for den Christne Tro. Kong Valdemar spaar.

Sant Vit vorder Rylenderne vred.

martyr sant Vit, oc loffuede at forsticke aarligen Skenck oc vdgifft aff Landet, vd til Corfei til hans Dyrckelse at holde ved lige oc mact. Men der Keyser Karl vaar død, oc de vaare komne til deris Frihed igien, da vilde de icke lenger sende deris aarlige Skat hen vdi fremmede Lande, oc giorde sig selff denne effterlignelse, som de kaldede Suanteuit, oc sagde at de vilde nu lade sig nøye met deris egen Vit, oc vaare icke forbundne til nogen Vdlendiske. Derfaare sagde Kongen, haffuer ieg det huercken aff Drøm, eller noget vduaartis Tegn, men min Hu siger mig dette, at Sant Vit skal gieste dennem vdi denne sin tilkommendis Høytid, oc løse dennem aff for deris wgudelige Wtacknemmelighed, at de haffue forskut hannem, oc annammet i Stæden fremmet oc falsk Affgudiske Dyrckelse. Mange forundrede sig paa denne Kongens tale, men saare faa aff dennem tenckte, at det skulde gaaet som hand spaadde.

Kong Valdemar forhindrer de Archoneser vndsætning.

Kong Valdemar offuergaff (som sagd bleff) at sla Blockhuse, oc lod ickon en part aff Folcket drage bort at belegge den trange Elff, som skilde denne Ø, fra det andet gantske Land, paa det at de andre Rylenderne skulde icke snige sig her offuer, at vndsætte disse Arkoneser deris Landmend. Den anden store Adelhob beholt hand hos sig selff, oc gaff Biscop Absalon befalning, at hand skulde vddeele huer sin Platz, der som de skulde ligge vdi Leyren, oc siden lade dem føre Skyttet op, oc stille det imod Stadens Vaaldene. Dissimellem tilstoppede Borgerne porten paa Staden, med møg oc tørffue, oc mente at den vaar der met saa vel foruaret, at det taanke som vaar offuer Porten, haffde ingen ydermere eller anden tilsiun behoff end at de lode Fennicke oc Faner fluffue der aff imod Fienderne. Iblant andre som der bleffue vdhengde, vaar ocsaa en skøn stor huid Fane, til huilcken Rylenderne haffde saa stort mod oc tillid, som til alle deris Affguder. Thi naar den baaris for dem, da sparde de huercken det som hørde Gud eller Mennisken til, oc meente at de maatte giøre alt det som dennem selff lystede. Byer oc Stæder at plundre, Kircker oc Kloster at nederbryde, oc eller wræt at holde for en ting, at brende oc skende det gantske Land, siuntis dennem altsammen, at de maatte giøre effter deris egen lyst og vilie. De mente ocsaa, at denne mact oc myndighed, som vaar vdi dette rige Tield, vaar langt større end Kongens mact oc velde. Syndede de eller siuntis at forgribe sig vdi nogen ond gierning, da tilbade de denne Fane lige som det maatte veret det hellige Kaars oc Fane, oc mente at alle vaar saaledis met it vduortis Knæfald giort klart, ihuadsomhelst vold eller skalckhed, de haffde brugt imod nogen.

Borgerne tilstoppe Stads porten.

En vnderlig Fane.

Kinge bod for stor Synd.

NDI midler tid, at Krigsfolcket grossue Hytter til sig oc deris [illegible] og Kongen for stor hede oc brynde Skyld, laa stedze inde vdi sit [illegible] lun, da løbe smaa Drengene omkring Stads vaaldene oc kaste Sten [illegible] i Byen met deris Staffslynger. Borgerne haffde met det første [illegible] lyst aff deris idret, som siuntis dennem skemt oc leeg, men der de [illegible] me, at de gamle Komme løbendis aff Leyren oc begynte ocsaa [illegible] som de vnge giorde, da grebe de til Værie, oc bleff paa det sidste, aff [illegible] ge [illegible]

e ophaff, en stor oc aluerlig Kiff imellem Fodfolcket paa begge sider. Thi vore Ryter hulde dette opløff ickon for en Børne trætte, oc lode dem verfaare nappis met huer andre, oc Lycken ramme Manden.

Aff en liden gnist skeer offte en stor Ild.

SOM Krigsfolcket skermyssede saaledis met huer andre, hende det sig at en gild vng Karl iblant de Danske, bleff var huor Jorden vaar falden fra Taarnet hos Porten, oc der vaar vorden en stor Reffne, som en rund Hule eller en bage Oen, imellem Taarnet oc Volden. Der hand det te saa, tenckte hand ved sig selff, at her skulde snart bliffue gode raad, oc bad sine Staalbrødre at de vilde stinge deris spidze ind i Volden, oc hielpe hannem der met ind i denne Hule, hand vilde giøre sit beste, at berede dem veyen til Seyruindingen offuer Fienderne. Der hand vaar kommet op i Hulen, oc vaar nu skudfri for Fienderne, begerede hand at de skulde recke hannem nogen halm oc straa op, at hand kunde der aff optende en ild. De atspurde hannem om hand haffde fyrtøy hos sig. Hand sagde at hand haffde baade Fyr iern oc flinte Steen hos sig, oc bad dennem at de skulde ickon vere til rede, at hielpe hannem ned igien naar Ilden begynte at brende. Lycken hialp Mod oc Dristighed, at der kom wforuarendis en frē met it læff Langhalm, som hand vilde selff hafft til sit behoff. Dette toge de fra hannem til en bedre oc nytteligere brug. Den ene kaste neg effter neg til den anden, indtil det kom dem til hende, som stode vnder Porten. De førde det siden, met en snarhed op i Hulen, met deris spidze, vden all forhindring oc modstand. Thi Taarnet vaar saa bret forbygt vd paa begge sider, at Borgerne kunde dog icke kommet til at giøre dem nogen synderlig skade. Der til met haffde de intet hold eller vact paa Taarnet, oc ey heller gaffue nogen act paa, huad her vaar forhaanden.

Snildt paafund.

Lycken hielper Mod oc Dristighed.

Der Ilden vaar kommen vdi sin fulde brynde, da hiulpe de Danske Fyrbøderen der fra, oc da spurde Borgerne vdi Staden først tidende aff den brune røg, oc siden aff den røde Lue huorledis fat vaar. De bliffue gantske bange og tuilraadige, oc viste icke huad heller de skulde giøre Fienderne eller ilden først Modstand. Paa det siste komme de noget til sig selff igien, oc offuergaff Fienderne oc søgte hen at stride imod Ilden. Saa fast som de lagde sig effter at slycke, saa fast stode vort Folck effter at forhindre dem, at ilden maatte tage offuerhaand oc fare frem som den vaar begynt. Borgerne forøgte selff ilden met den Melck, som de bare paa den, der dem fattedis Vand. Thi io mere de offuerøste den met Melck, io galnere oc høyre den bredde sig vd paa alle sider.

En vnderlig Fyrbøder.

Melck føder Ilden.

VOng Valdemar bleff vnderlig ved dette Bulder oc Raab, oc som hand kom vden faar Leyren och saa ilden, atspurde hand Biscop Absalon hand hannem siuntis om denne Ildebrand, om den kunde giffue dennem varsage oc leilighed at indtage Staden eller icke. Biscop Absalon forraadde Kongen at hand skulde icke blande sig vdi denne Børnehandel, oc at heller reise Folcket hasteligen, førend hand lod hannem drage bort, at føre hannem viss kundskaff tilbage huad der vaar paa færde. Absalon saatte som snarist ickon sin Hielm paa sit Hoffuet, oc greb sin skiold

vdi Haanden, oc der hand kom imod Porten, och saa huad for en Badstu de Danske haffde het, bad hand dennem bliffue hart ved, oc styrcke Ilden alt huad dennem mest mueligt vaar. Da tog Ilden offuerhaand, o vnderbrende først Lofftet vdi Taarnet, oc siden de øffuerste Gaffle met de forneffnde Affgudiske Fane, oc hues mere saadane deris helligheds Kl nodie her befands.

Kong Valdemar seer met lest paa sit Folck, at de storme til Arkune.

Kong Valdemar der hand fick Tidende tilbage ved Biscop Absa lon, befoel strax at Krigsfolcket skulde omringe Staden paa alle sider, oc sætte sig selff paa en Stol vden for Leyren, at see huorledis huer holt sig Mandeligst paa sin side. Borgerne vorde sig Mandeligen, som dennem vaar ocsaa mact paaliggendis. Kongens Krigsfolck forsømmede sig oc icke, at sætte ind imod dennem, der som de kunde giøre dem størst skade oc forhindring.

En gild Dansk krigsmand.

Iblant andre befands ocsaa en frimodig Dansk Mand, som gaff sig fremmerst op imod Befestningen, oc bleff der skut aff Fienderne. Der hand fornam at hand haffde faaet sit Bane Saar, da spranck hand karskeligen ned tilbage igien, ligeruis som hand ellers haffde giort det met sin fri vilie vdi sin Velmact, oc icke veret saa nær paa Graffsens bredde, som hand ellers vaar, oc haffde nu Døden imellem begge sine Hender. Hand vogede sit Liff som en Helt, oc døde som en Helt. Dette Ord oc Vidnesbyrd gaff hannem baade Frynt oc Fiende, effter hans Død oc Affgang. Det Pomerske Krigsfolck, som Hertug Kazimarus oc Bu gislaus haffde ført met sig, mente at dem burde ocsaa at beuise deris Mandom, effterdi Kongen vaar selff saa nær til stæde, at hand kunde se oc mercke, huo der beuiste sig best imod Fienderne. Huilcket Kongen saare vel behagede, der hand saa huorledis de sparde ingen Vaade eller Liffs fare, oc brugte sig at sla oc skiude vden affladelse.

Det Pomerske Krigsfolck beuiser sig Mandelige.

Borgerne haffde tuende store Fiender som dem trengde, oc fingr vel saa stor skade aff Ilden, som aff Fiendernis Haand. Nogle aff dennem vaare saa hefftigligen forbittrede, at beskytte oc forsuare deris Stad oc Bolige, at de skøtte aldelis intet om deris eget Liff, oc fulde til lige met Volden, som vnderbrendis, mit vdi Ildens største Hede oc Lue. Saa dan en wforfalsket Tro oc fast Kierlighed haffde disse Archoneser til deris Fødeby, at de vilde heller falde met hannem, end staa paa lessuendis Fod, den dag der hand vaar vndergaaen oc ødelagd.

Kierlighed til sit Fædrneland.

Paa det sidste, der Borgerne vdi Staden fornomme at der vaar intet vden Døden oc forderffuelse for øyne, i alle Vraaer, ihuort de vendte sig, da raabte en aff dennem, paa Menige mands vegne, vd offuer Volden, oc begerede at komme til ords met Biscop Absalon. Absalon lod hannem gaa hen en anden stæd paa Volden, fra Folckens Brag oc Dø der, at hand kunde diff bedre høre huad hans begering vaar. Den aand giorde effter hans befalning, oc strax met ydmyge Hender, oc alle vdaan tis Facter, bad oc formanede hannem, at Krigsfolcket maatte opholde sig storme til Byen, oc giffue dem saa lang frist, at de kunde komme til giffue sig for Kongen, paa nogle billige Vilkaar. Biscop Absalon sagde at der stod ingen raad til at Krigsfolcket skulde vige aff fra Staden, med

Arkuneser begere leide.

minder

mindre Vilkaar, end at Borgerne vilde ocsaa dissimellem intet befatte sig met Ilden. Der dette bleff samtyckt, gaff Biscop Absalon Kongen det tilkiende. Kongen kaldede sine Raad oc Høffuitzmend tilsammen, bespurde sig met dennem, oc sagde at hannem siuntis icke wraadeligt, at mand lod det bliffue som Absalon haffde talet paa hans vegne. Thi io lenger at Ilden raadde selff, io vanskeligere den vilde vere siden at vdslycke. Oc om end skønt Krigsfolcket huilte sig en time eller noget mere, saa haffde de alligeuel deris visse Bud, som vaar Ilden i deris sted, huilcken skulde vel vdrette saa meget met sin veldige Fremgang, som de selff aldrig skulde met Suerdslag oc egen Liffs fare. Kongens Raad oc gode Mend samtycke met hannẽ, oc hand lod Borgerne strax tilsige, at hand vilde paa denne tid forskone dem, oc tage dem til naade, met disse effterfølgende vilkaar.

Kongen beuilger Fienderne stillestand.

Først huad som deris gamle Affguderi vaar anrørendis, skulde de omvorde fra sig vdi Kongens Hender, Suanteuit met all sin Skat oc Eiggendefæ, oc annamme igien i steden, den Christne Tro oc Relligion, effter alle Artickler oc skick, som den lærdis oc predickedis, offuer all Danmarckis Rige. Dernæst skulde de vdlegge til Christne Prestemends vnderholding, alt det Land gods, vdi Agre oc Eng, som her til dags haffde veret misbrugt, til deris Affguders Dyrckelse. Item de skulde ocsaa giffne alle Christne Fanger ledige oc løse, foruden all Rantzoning oc vederlag vdi nogen mãade. Der til met skulde de forplicte sig, at følge Kongen aff Danmarck vdi Krig oc Aarlog, oc aldrig side hans Bud offuerhørige naar de frem eskedis aff hannem, at drage i Leding. Til Aarlig Skat skulde de vdgiffue aff huert par Øxen fyrretiue Sølff Penninge, oc til yderuere foruaring paa alting, sætte hannem strax lige saa mange nøyactige Personer til Gissel, som skulde følge hannem hiem til Danmarck.

I. Freds Artickle for de Arkoneser.

II.

III.

IIII.

V.

Der Krigsfolcket, som tørstede effter Blod oc Byte, hørde at der vaar Freds forhandling for haanden, giorde de it stort Oprør, oc klagede at Kongen handlede icke vdi denne Sag som det sig burde met rette. De sagde at dennem skeede for kaart, i det at de haffde voget deris Liff oc Hals, oc faaet mange tørre hug oc obne Saar, førend de haffde nu faaet Fienderne paa Knæene for sig, oc Seyr saa gaat som i begge Henderne, oc maatte nu alligeuel icke faare frem, at heffne deris harm oc skade, eller faa en erlige Byte Penning, for all deris store Møde oc Wmage. De sagde at det lod icken saa passeligen vel, at mand nu sparde dennem Liffuet, paa huilcke mand met ringe Arbeid oc stor ære, kunde heffne det Mord oc Røffueri, som de vdi mange Aar oc dage, haffde saa offte bedreffuet paa Danmarckis Rigis Grund oc Strømme. De truede ocsaa paa det sidste, at de vilde fuer oc en forlade Kongen, fordi at hand sparde Staden, oc tog saa ringe en Sum Penninge, for denne skøne oc rige Seyeruinding, som nu vaar saa gaat som aldelis vunden aff Fienderne.

Krigsfolcket fortreder at Kongen giør Fred met Fienderne.

Krigsfolcket truer Kongen.

Kong Valdemar bleff hart rørt oc fortørnet offuer dette Klagemaal oc Bagtale, oc tog derfaare sine gode Mend met sig, oc gick vden for Leyren, at hand kunde vere vdi Stilhed oc Rolighed, oc atspurde dem ny huad raadeligst skulde vere, enten at de vnte disse fattige Borgere Fred oc Forskonelse, eller ocsaa gaffue Prijs offuer Staden.

De ba-

Biscop Absalon raader til Fred.

De bade alle at Biscop Absalon skulde fremsige sin Mening, huad hannem siuntis vdi denne tuil Sag. Da begynte Biscop Absalon oc sagde: Vel maa ieg dette kiendis, at denne Stad staar til at tuinge, dog icke vden languarendis Beleyring oc stor Omkaast. Oc endog ieg veed at den Menige mand, tager mine gode raad met Staalhandske, oc legge mig alting vd i den verste mening, saa er ieg alligeuel saaledis til sinds, at ieg vil heller høre ilde hos disse Vanartige oc Wforstandige, end dølle oc forse Skantzen, som kand komme andre mine Metbrødre oc gantske Riget til gaffn oc gode. Thi, lad det saa vere, at denne Ild, som mere aff Guds vnderlig Bestilling, end aff Menniskelige Paafund er optent, hasde nu allerede forderffuet oc opbrent vdi Fallaske, den øffuerste part aff Volden, som er ickon tilsammen slagen aff Muld oc Plancker, saa bliffuer alligeuel den nederste Grunduol bestaaendis wskad aff Ilden, oc er end da saa høy, at vort Folck skulde spende alle fire faare, oc icke end da, kand ster, komme saa letteligen her offuer, som mange af dennem mene. Der til met haffuer ocsaa Borgerne forfylt oc bødt Volden igien met Jord oc Møg, som Ilden mange steds haffuer affbrent. Saa haffue de ocsaa icke alleniste Værn aff deris Volde, men ocsaa aff Ilden, at wi kunde icke komme offuer til dennem, for hendis Brynde oc Hede, som staar oss i veyen til Forhindring, oc dennem til en Beskermelse. Disligiste bør oss ocsaa at betencke, at her er endnu flere faste Byer paa Ryland, som Fienderne haffue befestet imod oss. Spørie de at wi fare for hart aff sted met disse Arckoneser, da skulle de stercke sig end da en gang saa meget, som ellers imod oss, oc opsette Fiør oc Fæ, saa lenge der er en Mand lessuendis aff dem, effterdi de fornemme, at der er ingen Naade eller forskonelse at vente hos oss. Men høre de at wi handle mildeligen met disse deris Landmend, da skulle de gaa oss saa meget dis snarligere til hende. Huad siunis eder gaffnligst, enten at wi met denne ene Stads ringe Beleyring oc Indtagelse, indtage ocsaa alle de andre, oc giøre der met en ende paa denne Krig, eller ocsaa at wi bliffue beliggendis for denne ene By, oc forhale Krigen, oc vide icke end da, huorledis det kand gaa oss i fremtiden? Findis her nogē iblant oss, som siunis anderledis end ieg haffuer sagd, da bør oss at lade dem fare wskadde ind i Byen igien, som wi haffue tagne til Gissel. Paa det at de skulle icke mistencke oss, oc wi Danske, som ellers pleie altid at holde Ord oc ære, skulle icke her offuer komme i it ont rycte.

Biscop Absalons gode Raad.

Danske Mend holde gierne Ord oc ære.

Erckebiscop Eskild samtyckte met Biscop Absalon, oc sagde, at det vaar tilbørligt, at de vnge fulde de gamlis Raad, oc burde ingeledis at giøre uis Tienerne effter, at de skulde raade mere end Herrene selff. Huorledes, sagde hand, kunde wi ynske oss en herligere Seyr, aff disse Wchristne, end at wi baade tuinge dem, til at giffue Gud deris Tro oc Hierte, oc deris aarlige Skat oc Tynge? Saa er det ocsaa mere paa vor egen gaffn, at wi tage disse Rylender til naade, oc bruge dem siden imod andre Rigens Fiender, end at wi lade see vor Grumhed oc Blodgerighed, oc myrde oc forderffue dem vdi grund. Oc huo er saa wbesindig oc Dum lig, at hand vilde icke heller indtage mange stercke Befestninger til ligesom en tid

De vnge skal mand lære, de gamle skal mand ære.

tid, met denne ene Stad, som giffuer sig selffuillige vdi vore Hender,) ligge her lang tid faare, oc intet vdrette imod de andre? Saadan vijs ɛ, lode de andre gode Danske Herrer sig vel befalde, oc gaffue baade ɛkebiscopen oc Absalon ræt met deris gode Raad oc Anslag. Kongen bleff) saa meget diss hefftigere vdi sit Forsæt, oc skødte saa meget diss mindre) den Menige mands Bagtale, effterdi hand haffde de fornemmiste ɛt sig paa sin side. Krigsfolcket begaff sig hen, huer vdi sit behold, at ile sig effter sin Nødtørfftighed. Biscop Absalon fick befalning at name Gissel aff Borgerne, oc tog en part deris vnge Børn, en part ɛrældrene selff vdi Børnsens stæd, til om anden dagen.

De Danske Herrer samtycke Absalons Raad.

)m midnats tide, hørdis der en raabe høyt aff Staden vd i Leyren, oc begerede at tale met Godskalck, som Biscop Absalon brugte til sin Tolck t Rylenderne. Godskalck bleff opuact, oc spurde huad hans vilie vaar. n anden begerede at hand maatte komme Biscop Absalon til ords. nlcket bleff hannem beuilget. Biscop Absalon stod op, oc gick vden for Paulun, at høre paa hannem. Da begynte hand ved sin Tolck, høyem at bede Biscopen, at hand maatte drage bort til de Karentiner, oc kynde dem huorledis det vaar her gaaet til vdi Arkune, oc atuare denn, at de maatte blissue vise aff en fremmet skade, oc fordrage sig met ngen, met disse same forsagde vilkaar, førend dennem oc deris Stad offɛgick nogen forderffuelse oc wlycke. Hand sagde at hand vilde komme in n tredie dagen tilbage igien, met suar fra dennem. Der til met, sagde hand at kaldis Granze oc vere født til Karentin, oc haffue der sin Fader ved ffn Littoge. Men at hand vaar komen her ind i Arckune, det skeede imod ns egen vilie, at hand nøddis til at drage her ind at styrcke hoben, mere ɛ en siun skyld, end for den bistand de kunde haffue aff hannem. Hand ste sin Arm, som vaar saa ilde saargiort, at huercken hand kunde bruge n, eller Borgerne bruge hannem til nogen Haanduærn imod Fiender. Biscop Absalon mente at det vaar icke ret synderlig stor mact paagendis, huort denne Krybling drog, huad heller hand raadde til Fred er Feide, oc sagde derfaare at hand vilde føre hans ord for Kongen, oc) hannem met det første Suar paa sin begering. Der Kongen bleff mact oc hørde huad skeed vaar, sætte hand alting vdi Absalons Haand, hand maatte her vdi lade oc giøre, huad hannem gaat siuntis. Thi iff Biscop Absalon denne Rylender saa for Suar paa Kongens vegne, hand maatte drage bort til sin Fødeby, som hand begerede, men dog met tte vilkaar, at hues som hand icke møtte hannem om anden dagen paa affbacken vden for Staden, met de fornemmiste Herrer paa Landet, da lde all Leide oc freds forhandling vere forbrut oc aldelis intet.

En Karentiner beder om Fred paa sin Medborgeris vegne.

Biscop Absalon giffuer denne Karentiner Suar.

Om anden dagen finge Esbern oc Sune, befalning aff Kong Valmar, at de skulde lade Suanteuits Billede nedbrydis. Thi droge ind i Staden, oc lode strax omhenget i Kircken afftage, oc befole ncket at de skulde hugge varligen paa denne store Knub, at den giorde mem icke nogen skade naar den falt, oc Borgerne maatte siden sige, de haffde faaet det til en Heffn og Straff aff deris Affgud. Der mmen vdi Staden hørde huad for haanden vaar, da stimledis de saa tyckt om-

Suanteuits Billede nedbrydis.

tyckt omkring Kircken, som Mod vdi it klart Sol skin, oc forhaabtide at Suanteuit skulde met it synderligt Jertegn hessnd sig paa disse sine Fiender oc Kirkerøffuere. De Danske kaste fast paa, met deris skarpe Øxer, oc affhugge først Benene, saa at Billedet falt op til den næste Veg. Sune bad dennem nedbryde denne samme Veg, oc see sig io vel faare, at de icke forhastede sig, at Billedet icke skulde falde paa dennem, oc sla dem ihiel. Paa det siste der det da falt til Jorden, da gaff det saa stort it Bulder fra sig, at Vnder vaar. I det samme gaff Diesfuelen sig her for vdi en sort skickelse, oc foer saa hasteligen vd aff Kircken, at ingen kunde feste Øyen paa hannem, eller sige huort hand drog paa. Der hengde meget Purpur oc Silcke alleuegne omkring Kircken, som vaar kaasteligt til siune, men saa forraadnet, at det brast, huorsomheldst mand rørde der ved met Fingrene. De haffde ocsaa opslaget atskillige vilde Diurs Horn oc Tacker, huilcke vaare baade smucke i sig selff, oc beprydede met stor flid oc Kaanst.

Sune Ebbissøn aff Knarretorp.

Diesfuelen farer siunligen vd fra Suanteuits Billede.

Borgerne bleff det befalet, at de skulde slæbt dette Billede siden vd aff Staden, men den gamle formere Dyrckelse laa dennem endnu saa hart vdi sinde, at de torde det icke selff giøre. Thi bade det deris fremmede Folck oc Fanger, at de skulde kaste reeb der paa oc slæbe det vden faar Porten, oc meente at den straff oc wlycke, som skulde følge effter, maatte saa gerne gaa dette Draffuels folck offuer, som dennem selff. Thi de trode io stadeligen, at denne deris gamle Patron, som de haffde dyrcket saa inderligen vdi saa mange Aar, skulde strax hessnt sig paa dennem, som handlede saa haardeligen met hannem. Mand maatte see stort Vnder oc lyst paa dennem. Nogle græde oc hylede for denne wræt, som deris Affguder vederfors. Nogle loe oc vaare glade, vden tuil at dem bluedis ved dette deris formere daarlige Affguderi, vdi huilcket de haffde veret saa lang tid forført oc forblindet. Der Billedet vaar vdført i Leyren, bleff der it stort tilløb oc trengsel aff Folcket, som forundrede sig paa denne seldsome Suanteuit, som de haffde hørt saa megen ord gaa aff tilforn. Førsterne gingе ocsaa der til at skue den, effter at den Menige mand haffde seet her paa saa meget som dem lystede. Siden bleff denne dag indtil Afften intet andet bestilt, end at de Gissel vdførdis oc annamedis, som bleffue førdes staaendis tilbage hos Borgerne, oc Førsterne sende deris Predikanter ind i Staden, at de skulde vnderuise den taabelige oc wforstandige Almue vdi den sande oc rette Guds dyrckelse.

Indgroed Affguderi lader sig seenligen afstoe.

Rylenderne taae ved den Christne tro.

Om Afftenen, maatte mand see huorledis de som haffde Vid behoff kaage met, at de gaffue sig i færd met Suanteuits krop, oc flackte met deris Øxer vdi smaa Splinder, at huer fick saa meget som hand haff behoff til sit Stegerss. Huer tencke ved sig, huad Rylenderne haff dog skammet sig selff, der de saae for deris Øyne, at denne deris Affg som de haffde tient oc dyrcket saa mangen faur Dag, hand maatte ud de Danske til Ildebrand paa deris Fyrstæd. Samme tid bleff aff Suanteuits bolige, oc opbygt i Stæden igien en ny Kircke, aff det Ma som tilforn bleff slæbt tilsammen til Skantzer oc Blockhuse, at det som

Suanteuit maa tiene Fyrstæden.

tillaffue

Tillaffuet met det første, til Fienders Legemers forderffuelse, det kom dem siden til deris Siels Saligheds opbyggelse oc forbedrelse. Hand lagde dennem ocsaa en viss dag faare, paa huilcken de skulde antuorde fra sig, alt det Liggendefæ oc clenodie, som fandis at vere giffuet oc tilhobe samlet til Suanevuits Dyrckelse oc Tieniste.

DER dette vaar altsammen saaledis bestyrt, gaff Biscop Absalon de fornemmiste Høffuitzmend, Grantze den Karentiners begering oc løffte tilkiende, oc der hand haffde faaet alle deris samtycke, lagde hand om natten vd met trediue Skiff, oc haffde det saa met Kongen, at hand skulde komme selff effter om Morgenen, saa tilige som det noget vdagedis. De Karentiner bleffue saa forskreckede, der de hørde huorledis det vaar gaaet de Arckoneser, at de møtte paa den stæd, som Biscop Absalon haffde beramt lang tid førend den time kom, som vaar forsagd at de skulde lade sig findis. Der Grantze saa Flaaden legge ind vnder Landet, oc formerckte at Biscop Absalon vaar selff nærverendis tilstede, lod hand hannem forstaa, at hand vaar kommen, effter deris forord, oc haffde begge Landsherrene, Tetislaff oc hans Broder Jarmer, met det gantske Lands fornemiste Adel met sig. Biscop Absalon tog dem paa Loffue oc Leide, ind i sit Skiff til sig, oc giorde Fred met dennem, met lige de samme Vilkaar, som de Arckoneser bleff faarelagd, oc beholt dem siden hos sig, indtil saa lenge at Kongen kom selff, at de kunde høre hans egne ord oc samtycke. Der Kongen vaar kommen, oc stadfestede alt hues giort vaar, da tog Biscop Absalon Jarmer allene aff alle Rylenderne, oc Biscop Suend aff Aarhus met sig, oc drog hen op til Karentin. De andre befoel hand sin Broder Esbern Snare, at hand skulde opholde dennem met it Giestebud, indtil hand kom tilbage igien. Hand haffde ickon trediue aff sine egne Høffmend met sig, oc lod dog største parten aff dennem bliffue tilbage effter Borgernis begering, paa det at der skulde icke foraarsage sig, nogen vhyst eller opløb ved dennem, om de komme inden Porten iblant Almuen. Byen ligger saa gaat som mit vdi it stort Wføre, saa at mand kand paa begge sider komme til den, vden at en saare ond oc sneffuer Vadsted, som gaar igennem it dybt Kier. Huo som icke seer sig diss bedre for, oc viger noget lidet vden faar denne Vadsted, da setter hand sig selff vdi Dynd, met stor Vaade oc Liffs fare. Naar mand kommer her offuer, da tager en vey ud, som varer ind til mand kommer ind til Byen.

Karentins forskreckelse.

Tetislaff oc Jarimer komme til Absalon.

Karentins Stads beleilighed.

Der de Karentiner fornomme at de Danske vaare for haanden, da paa det at alting kunde gaa diss statteligere aff, da droge de hen ved sex tusinde stercke, vdi deris fulde Rysting, vd imod dennem, oc stode atskilde paa begge sider ved Veyen, met deris Spitze sætte ned i Jorden for sig, der som de Danske skulde gaa frem. Biscop Suend bleff vnderlig her ved, der hand bleff dette megle beuebnede Folck var, oc atspurde huad dette skulde betyde, at Fienderne komme saaledis løbendis vd imod dennem. Biscop Absalon bad hannem giffue sig til freds, oc sagde at dette skeede dennem til ære, oc icke til noget Meen eller Offuerfald. Thi der som de haffde noget ont i sinde imod dennem, da kunde de bedre kommet til at bliffue driffue det inden Portene end vden faare. Lad mig dette vere en

De Karentiner tage statteligen imod de Danske.

Biscop Absalons Dristighed.

stor Dristighed aff Biscop Absalon, at hand gaff sig met saa faa Folck, ind iblant saa mange sine Fiender, førend Sagen vaar endnu kommen til noget endeligt Forligelsemaal. Hans eget Folck som vaar vdi metfølg met hannem, finge større Mod oc Dristighed aff hannem allene, end dennem kunde paa komme Redtzel eller Forskreckelse aff dette megle beuebnede Folck, som stod omkring dem paa alle sider. Der de vaare komne offuer Vadsteden paa den haarde oc tørre Vey, da toge Karentinerne saare ydmygeligen vd imod dennem. De neiede oc buckede met deris gantske Legeme ned til Jorden for dennem, lige som der hafde kommet nogle ned aff Himmelen til dennem. Der de vaare fremgaane fulde de bag effter dennem ind i Byen, ordentlige oc skickelige vden Bulder oc Vaabenbrag. Alle Mand vaare lystige ved Absalons Tilkommelse, Thi de ansaae hannem, icke som nogen Legat, som vaar afffærdiget for en serdelis bestilling skyld, men for en almindelig Fredskaffere offuer det gantske Land.

Tre Kircker vdi Karentin.

Vdi denne By, fandis da tre stattelige oc vel beprydede Kircker, som holtis paa det næste vdi saa stor ære oc affhold hos disse Karentiner, som den naffnkundige Suanteuits hos de Arckuneser. Naar folcket hafde Fred her paa Landet, da vaar her en ringe Søgning vdi Byen. Men naar de finge Feide, da flyde Folcket mangfaaldigt her ind, oc opbyggede mange Hus vdi en Hastighed, som vaare meste parten tu Lofft høye. De stode och saa nær paa huer andre, at der som Kongen hafde kast met Blider her ind, da skulde Steenene neppeligen ramd nogen bar Plaz for Husene. Der til met laae alle Vraaer fulde aff Dreck oc Skarn, som plagede dennem vel saa meget vduaartis met wlidelig stanck, som de ellers plagedis induaartis met Redtzel oc Fryct for deris Fiender. Thi forundrede vaart Folck saa meget diss mindre, at dette Folck vaar saa redbon til at giffue Staden, effterdi de hafde saadane Fiender inden Porten hos sig at dragis met.

Karentins Bygning.

Den største Kircke aff disse tre, hafde it Vaabenhus vaar helsten saa stort som Kircken vaar i sig selff. Der vaar ingen anden Vegge imellem dennem, end hues skilssmisse som vaar giort aff Purpur oc andre kaastede Drætter. Tagget hengde allene paa nogle Stytter oc høye Pile. Derfaare saa tilige at de opløffte disse omhengendis Drætter fraa Vaabenhuset, oc siden det inderste, da saa mand strax huor deris Ryuit stod, smed aff en stor Eeg, vdi alle onde oc garstige maade. Sualerne hafde giort deris Reder vdi hans Mund oc Halff, oc fylt Brystet paa hannem, met allehaande stinckende Wreenlighed. Dannen Gud, hørde saadant Offer til met rette. Hans Hoffuet var deelt vdi siu Ansicter. Hand hafde oc lige saa mange Suerd bundne sin Side, huert vdi sin Skeede for sig selff. Det ottende holt hand vdi sin høyre Haand, oc vaar det fest, saa hart met en Jern Rogle nem Haanden, at de maatte affhugge Haanden, førend de kunde faa hannem. Den Menige mand dyrckede hannem, oc holt faare at hand var Grekers Mars, gaff lycke vdi Krig oc Aarlog. Hand vaar langt vdi sin skickelse, end noget Menniske, der til met saa høy oc lang, at naar

Ryuits Kircke.

Ryuits skickelse.

Abs-

Absalon stod paa sine Tæer, da kunde hand end da ickon naa til hans Hage, met den lille Øxe, som hand gick almindeligen met vdi sin Haand. Men der alligeuel vaar intet deiligt eller prydeligt paa denne store Stock. Thi det vaar ickon grofft Arbeid vdi sig selff, som Billedsnideren haffde lagd her paa, oc der til met hengde saa meget Støff oc Skarn paa hannem, at hand saa ilde vd paa alle sider. Biscop Absalon gick almindeligen met en lille Øxe vdi sin Haand.

Biscop Absalons Hoffmend vaare icke met de seeniste der Orloff vaar giffuen, førend de giorde denne forneffnde Ryuit beenbrøden, at hand falt ned til Jorden, oc gaff it stort Bulder fra sig. Der Borgerne dette saae, at deris Affgud fick saadant it ynckeligt Fald, da giorde de nu saa stor spaat oc vidunder aff hannem, som de tilforn haffde beuist hannem Heder oc Ære. Ryuit nedslais.

Den samme Dom som offuergick Ryuit, den gaffue Bispens Hoffmend ocsaa offuer Poreuit oc Porenutz. Poreuits Billede dyrckedis vdi en anden Kircke, som stod næst op til denne første. Det haffde ikke Hoffueder, men ingen Vaaben eller Verie hos sig, som Ryuit haffde. Porenutz stod vdi den tredie Kircke. Hand haffde fire Ansicter paa it Hoffuet, oc det femte paa sit Bryst, oc holt met sine høyre Haand paa Skiegen, oc met den venstre paa Panden. Poreuits Kircke. Porenutzis Kircke.

DER disse Affgudiske Billeder vaare nedslagne, som nu er fortalt, da befol Biscop Absalon Borgerne, at de skulde opbrende dennem inden vore Stads Portene. Borgerne bade ydmygeligen, at hand vilde tilstue dennem forskonet vdi dette stycke, oc ansee deris oc Byens leilighed. Thi der som at Ilden spreddis, oc fick først ickon nogen mact offuer it Hus, de skulde vden tuil de andre gaa den samme gang, saa mange som vaare i den gantske By. Biscopen gaff dennem dette effter, oc tilstedde at de maatte føre dem vden for Portene, oc der brende dennem. Dette falt dem icke vel vdi deris Øre, de stode lang tid hart imod oc sagde, at de beskyttede sig for hessn oc straff, at de skulde blissue lydt oc lest paa de Lemmer de brugte til at vdslæbe oc brende disse Affguder met. Men der Biscop Absalon vnderuiste dennem, at disse deris Affguder vaare ickon lissløse Stybbe, som kunde icke røre eller hielpe sig selff, meget mindre enten skade eller hielpe andre. Da grebe de til, oc giorde effter hans raad oc befalning. Jeg vaar alligeuel icke vnder, at dette fattige vankundige Folck bar saa frygt oc fare for disse døde Affgudiske stocke. Thi Diessuelen pleyede met saa skinbarligt oc slemt Kaagleri oc whørligt Spøgelse, at straffe deris Wkyskhed, at det bør for Christne Menniskens øre icke at neffnis. Karentiner frycte for deris Affguders bill de. Diessuelens slemme oc whørlig Spøgelse.

Dette alligeuel at saadant paaførdis dem aff deris Affguder, oc der fryctede oc fryctede dennem, at de fulde icke vdi deris wgunst oc vrede.

Biscop Suend aff Aarhus stod paa disse træ Guder den stund de bortbrendes vdaff Byen, paa det at de skulde icke alenisse haffue saa meget mere at drage, men ocsaa skamme sig, at de haffde lessuet den dag, at Biscop Suend aff Aarhus træder paa Affgudernis billede.

de Dyrckede saadanne Knubbe met Bøn, Offer oc Knæfald, som nu en Vdlendiske Biscop traadde haanligen vnder sine Fødder. Dissimellem at Biscop Suend dreff saaledis sin tidkaart, da drog Biscop Absalon vd, oc viiede tre Kirckegaarde paa de Karentiners marck, oc kom før Affvnen ind igien i Byen, oc drog end da siden om Natten tilbage met Jarimer til sine Skib, oc nødde hannem til, at hand maatte faa Nadere met sig, førend de skildtis fra huer andre. Hand haffde da vaaget tre samfelde Natter effter huer andre, at hans Øyne vaare saa forderffuet der offuer, at hand kunde saa gaat som enten lidet eller aldelis intet see for sig met dennem.

Biscop Absalon viier tre Kirckegaarde ved Karentin.

Biscop Absalon forderffuer sine øyne met for megen vact.

Om anden dagen bleffue Førsternis Haandscriffuere, oc andre som varede paa deris Bøger oc Lessning, ordinerede til Prester, oc begyndte strax at døbe Folcket alleuegne paa Landet. Almuen lod sig ocsaa findde offuer alle maade villig, til at opbygge Kircker, den sande Guds Tienste til forfremmelse, i den sted de tilforn haffde hafft allehaande smaa Hytter deris Affguders vildfarende Dyrckelse. Samme dag fremførdis oc saa de Gissel, som Landet stod tilbage met, effter Fredens Artickler delse. Da toge ocsaa de Hertuger aff Pomern orloff, oc droge vd hiem fra Kong Valdemar, fordi hand vilde icke affsette Tetiflaff af Regimentet, oc føre dem ind paa Ryland met all Mact oc Myndighed vdi hans sted. Huilcket gaff siden Aarsage, til den languarendis Krig oc Wenighed, som off Danske oc dennem siden imellem vaar vdi mange Aar. Om Afftenen lagde Kongen vd aff denne Haffn, oc ind vd den Ø, som ligger næst det store Land. Der antuordede Rylenderne hannem siu Skrin fulde aff Penninge, som haffde veret giffuet til de Affguders Dyrckelse oc Tieniste. Der alting vaare saaledis bestillet lucte Dørre, da lod Kongen vdraabe oc forkynde orloff aff Leding, oc sin gantske Skibs Flaade, oc bleff der met giort en god ende, paa den Rylendiske Krig oc Feide.

Rylenderne faa Christendom oc Prester.

Wenighed imellem kongen oc de Hertuger aff Pomern.

Siu Skrin fulde aff Penninge fører Kong Valdemar aff Ryland til Byte.

DER Biscop Absalon vaar kommen hiem til Danmarck, ordinerede hand Prester paa ny, at sende hen offuer til Ryland, oc hiemkalde andre, som tilforn vdi Nød oc trang bleffue indsætte. Hand gaff Prester, icke aleniste Messe klæder, Bøger oc hues andet som hørte deris Embede, men ocsaa Besolding oc Vnderholding aff sit eget, det at de skulde icke ligge dem for meget paa Halssen met Besuering, de skulde met deris Predicken føre til deris Saligheds Kundskaff oc stand. Deris Lærdom metfulde ocsaa Jertegen. Thi mange som beladde met atskillige Siugdom, komme formedelst deris forbøn igien til deris Sundhed oc Førlighed. Huilcket ieg holder faare, at haffuer ladet skee, mere fordi at hand vilde forarbeide oc styrcke deris tilhørere, end for deris egen skyld. Oc ligeruis som hand vd oc andre maader, giorde dennem til gode, som hans Ord elskte oc de, saa straffede hand ocsaa met atskillige Siuger paa deris Kroppe, dennem som foractede oc forhaanede hans hellige Ord.

Biscop Absalons rundhed mod Guds Ords Forfremmelse.

Jertegn.

end selff giffue nogen hug vd. Der Esbern Snare saa huad nød oc trang for haanden vaar, lod hand Kongens Søn icke forgeffuis vere sig befalet, men lagde ind imellem hans Skib oc Landet, mit vdi den største fare, der som Steenene fløye aller tyckiste, og befridde saaledis Kongens søns Liff, met sit eget Liffs vaade oc fare. Esbern snare haffuer befalning paa Kongens Søn. Trofasthed.

Disse Wchristne vaare oc icke met det seniste, før end de grebe fat om Esberns Skib, oc saarede alle dennem som stode fremmerst vdi Staffnen, oc droge saa Skibet met det samme, til sig paa Landet. Esbern spente sin Bue tre gange, oc skød huer gang feil. Thi slog hand Buen i hundrede stycker, oc traadde frem i Staffnen, oc stridde langt vd paa dagen allene imod Fienderne, met stor Mandom oc Dristighed, indtil saa lenge, at hand haffde faaet saa mange tørre hug, at hand forsmæctede oc hans Been kunde icke bære hannem, oc hand met stor nød kom tilbage i Skibet, at sætte sig ned til huile. Hans Folck vaar altsammen krøbbet i skiul vnder offuerløbet, saa nær som til en Mand, men alligeuel der hand saa at Fienderne haffde vnderhugget hans Skib, oc vilde falde ind offuer borde til hannem, da racte hand de gamle Seener, oc slog dem første, anden oc tredie gang fra sig, oc brugte mest de haandløse Værie, som de selff haffde kast inden Skibs borde til hannem. Paa det sidste, der hand vaar nu saaledis forsmæcted oc forarbeidet, at hand maatte atter træde tilbage at huile sig, kaste en til hannem met en stor Steen, oc ramde hannem paa hans Hoffuet, at hand falt saa gaat som døder ned i Skibet. Der disse Wchristne bleffue dette var, oc fulde nu ind i Skibet, at de vilde endeligen myrd hannem, da græb denne ene hans Staalbroder hannem om Armen (effterdi hand kunde icke ved Raab opuecke hannem) oc som hand fick hannem noget op paa Beenene igien, flyde Fienderne aff Forskreckelse, for hans Aasiun aff Skibet. Thi de haffde nu saa forsøgt hans Mod oc Mandom, at de reddis saa meget for hans Ansict, som for hans Styrcke. I det som hand kom noget til sig selff igien, atspurde hand sin Staalbroder, huorfaare hand bemødde oc besuerede hannem saa haardeligen, men der hand formerckte, at Skibet vaar fult aff Fienderne, græb hand til Verie paa ny, oc slog dennem end da vd fra sig, oc danede siden anden gang, saa gaat som død op til Masten, oc haffde vden tuil bleffuet aldelis borte med dette samme, der som icke Christoffers Folck haffde kommet hannem diss snarligere til hielp, oc taget hannem ind til sig vdi deris Skib. De andre Danske bleffue da først vise aff Esbern Snaris, oc de andre deris skade, oc komme icke nærmere Landet, end som de kunde vel naa det met deris Buer. Oc effterdi at Natten gick paa, bleffue de beliggendis vden faare denne Haffn, paa det Fienderne skulde icke hemeligen stiele sig bort for dennem, førend de komme bedre i færd met dennem.

Esbern snaris Mandom. Esbern snare er i Liffs fare. Fienderne reddis for Esberns Ansict. Esbern faar anden gang til Liffue igien. At bliffue viis af anden Mands skade.

Der disse Curlender oc Finder fornomme at her vilde icke andet vorde aff, end at de maatte io bie oc holde Fod, da bleffue de saa meget diss dristigere, oc tenckte mere paa huorledis de kunde faa Seyer, end fly for de Danske. De toge baade deris egne oc de Danske Skib, som de haffde forøffret, oc affhugge der til met Grene aff Træene, oc opbygte der aff it stort Værn omkring sig, som en By, oc lode tuende sneffre Nød giffuer Mod oc Raad.

Søroffuernis trædske anslag.

der Landet, at de kunde icke vende dem noget snart at Søen igien. Da lø
de hasteligen vd imod dem, oc grebe en part fat om deris Skib, oc dre
dem op paa grunden til sig, oc siden bare paa Folcket met Steen oc and
haandløse Værie, alt huad de kunde, indtil de hafde vnderhugget Ski
ne, at de kunde icke løbe igien at Søen met dennem. Derfaare atuan
Kong Valdemar sit Folck, at de skulde saa vel vacte sig for disse Sørø
uere, naar de flyde, som naar de hulde dem fod vdi standende Strid,
io for alting bliffue tilsammen met Skibene hos huer andre, oc giffue
god tid at de icke forhastede sig effter disse arge skalcke, naar de vende
gen oc flyde for dennem. Der som de fulde dette hans raad oc ans
da vilde hand vere fuld viss, at de finge Seyr offuer disse nøgne oc
benløse forrædere, som fordristede mere paa deris snedighed, end
oc Krigs rystning.

Met denne affskeed droge de vd met it frit mod oc lagde ind
Øland. Oc endog det stod wfeiligt imellem de Danske oc de Sv
paa denne tid, saa vaar alligeuel Christendoms enighed mere anseet
dem, end Rigernis fiendskaff, oc sparde der faare Folcket som bode
denne Ø, at det onde som vaar disse Wchristne berid oc tillagd, skulde
gaa vd offuer deris egne Metchristnis blod. Her finge de kundska
Curlenderne oc Lifflenderne hafde slaget sig tilsamen vdi Stallbrøde
met huer andre, oc laae vdi en Haffn, icke langt der fra, paa deris
ueri. Da vaar Kongens gode raad oc paamindelse allerede forget
dennem. De foractede deris Fiender, oc huer søgte hen imod dennem,
som hand bleff først seylrede, oc vaar best Beseylet. Der it aff de Liff
ske Skib, som laa paa vact oc kundskaff, fornam at de Danske vaare
haanden, rømde det at Søen, oc gaff sig icke tid til, at atuare de
deris Stallbrødre. Men disse andre finge dog de Danske snarlig
see, oc droge strax deris Skib op, paa det tørre Land, oc flyde selff
paa skrømte oc skalckhed, ind at den næste Skou som stod ved Stra
Suend Skøling oc Claus Vendelbo besindede icke denne Trædskhed,
sig alt huad de hasteligst kunde, ind effter dennem, oc sprunge met alt
Folck fra deris Skib paa landet. Strax komme Søroffuerne
vd aff Skoffuen oc offuerfulde dennem, saa at endog de vorde
tid Mandeligen, saa maatte de alligeuel betale, at de icke bedre
merckt Kong Valdemars raad. Tuende aff Biscop Absalons
Tue lange oc Eskild, vilde kommet deris Stallbrødre til bistand,
deris eget Liff, til lige met deris, som de vilde gierne vndsæt oc
Magnus Skoning bleff icke end da vijs aff disse andre deris skade
lagde ind paa en anden sted imod Fienderne, oc fick dog ingen be
end de giorde. Søroffuerne hugge hul paa skibene oc siunckte dem
uet, der de hafde slaget Folcket ihiel, saa mange som vaare paa
Christoffer Kongens søn, holt sig noget fra Landet,
hand kunde, der hand saa huorledis disse andre hans Methrø
vndfangede. Men hans Skib dreff alligeuel saa nær paa
Strandbacken, at Søroffuerne kaste saa fast met Steen paa
at huer nøddis til, at tencke mere paa huorledis de kunde skiule

Øland.

Christelig kierlighed.

Kongens gode raad forgæt.

Suend Skøling.

Claus Vendilbo.

Tue lange.

Magnus Skoning.

Christofer Kongens søn er i liffs fare.

Der de komme hiem met Flaaden, funde de Kong Valdemar vdi Ringstæd, som da lod formedelst Erckebiscopen aff Lund, baade sin Faders Been oplegge vdi Altere, oc sin Søn Knud, som da vaar siu Aar gamle, kronis oc hyldis til Koning. Der dette vaar fuldendt, komme Biscop Helge aff Opslo, oc Biscop Staffen aff Vpsal, Erling Skackis Legater, til Bords met Kongen, oc begerede ydmygeligen aff hannem, at hand vilde giffue oc tilsige Norbaggerne leide oc fred. De sagde at hannem burde, at vide dennem denne Bøn, heldst paa denne dag, paa huilcken hannem vaar vederfaren denne store glæde oc ære, at hans Fader vaar Alterlagd, oc hans Søn kronet oc samtyckt at tage Riget effter hannem. Kong Valdemar lod sig offuertale aff dennem, oc gaff Erling Skacke leide, at hand maatte komme hannem selff til ords her i Riget. Esbern Snare, endog hans saar vaare icke endnu alle tillægte, maatte drage hen op til Norge til Gissel, effter Biscop Helgis begering, den stund at Erling drog her ned til Danmarck, oc tuende andre Norbagger, ved naffn Erling oc Iffuer, bleffue dissimellem her tilbage hos Kongen.

Sant Knud Obotrite Kong skrinleggis.

Kong Knud krunis der hand er siu Aar gamle.

Erling Skackis Legater begere Fred.

Esbern Snare drager ind til Gissel i Norge.

Erling Skacke talede Esbern Snare hart til paa Landsting vdi Norge, men Esbern gaff hannem aldelis intet effter, oc suarede hannem ræb oc ieffning, oc gaff hannem stycke for stycke, raat for wsaadet. Dernæst lod hand foruare Esbern paa sin Gaard, oc begaff sig met Biscop Staffen aff Vpsal, oc fire Skib paa veyen til Danmarck. Der hand kom vnder Sielands side, laa Biscop Absalon vdi Jisøre fiord met Flaaden, oc vaar nyligen hiem kommet fra Kongen, som hand haffde fult offuer til Jutland. Hand befoel sit Folck, at de skulde aldelis vdi ingen maade stille sig Fiendtligen imod dennem, paa det at de icke skulde forskreckis oc sætte deris Kaas tilbage hiem til Norge. Hand tog venligen mod Erling oc ledsagede hannem met en part aff Flaaden hen offuer til Kongen.

Isøre fiord.

Den første dag Erling Skacke kom Kongen til ords, skeldede Kongen hart paa hannem, saa at Erling lod alt haabet falde, oc mente at der skulde icke noget fordrag eller forligelsemaal skeed imellem dennem. Thi lod hand Biscop Absalon ombede, ved Biscop Staffen, at hand vilde forskaffe hannem leide, at hand maatte forsee sig igien vdi sit behold. Biscop Absalon bad at hand skulde ickon bliffue hart ved Kongen, oc intet frycte mere, end som hand vaar hiemme vdi sit eget Fæderne land. Der aff fick hand Mod til sig, oc gaff sig atter til ords met Kongen, oc bekom Fred oc Venskaff met billige oc lidelige vilkaar. Hand for Kongen baade paa sin egen Persons, oc saa paa den menige Norske Adels vegne, at hand vilde tage til sig Kongens søn Valdemar, som vaar da saare liden, oc opfaastre hannem troligen oc vel, oc giffue hannem først effter den Norske Hirdskraa, Jarls naffn, dernæst keyse hannem til Arffuing, at hand skulde vere næst Norgis rige, om hans egen søn Kong Magnus døde bort vden ecte Liffs arffuing. Hand racte Kongen oc saa haanden, oc tilsagde hannem Huldskaff oc Mandskaff, at hand vilde altid til gode rede,

Erling misbaaber om Fred.

Freds Artickle imellem Kongen oc Erling.

indgang der paa, igiennem huilcke mand skulde ind oc vd naar for nøden vaar. De haffde ocsaa ophengt oc vdstract Seylene alleuegne omkring dette Værn, at Fienderne skulde icke komme til at faa skud paa dennem. Nogle aff dennem Huessede stenger, oc nogle samlede Steen tilhobe paa Strandbacken, som de kunde siden bruge imod Fienderne. Oc paa det mand skulde baade see oc høre paa dennem, at de vaare wforfærdede i alle maade, da lode de aldrig aff at quæde oc raabe den gantske Nat igennem. De Danske vaare tuert imod baade stille oc bedrøffuede, indtil paa det sidste, at Christofers Prest, ved naffn Lucas, som vaar en Engelsk mand, oc icke ret saare vel lærd, dog mectig forfaren vdi gamle Historier, begynte at trøste dem. Hand fortalde dennem meget aff de gamle Danskis mandommelige gierninger, oc der met icke alleniste skilde dem ved deris dybe sørge Tancker, men oc saa opuacte dem til wsigelig frimodighed og lyst, at heffne deris Stalbrødris død paa disse wchristne.

Lucas Engelender, Christofers Prest.

Aarle om Morgenen lode vore Danske, nogle faa aff deris Folk blissue beliggendis, at vacte paa Fienderne om de vilde vndflyd, oc dem selff til Land, dog icke saa nær hos Fiendernis leyr at de kunde komme til at giøre dennem nogen forhindring, førend de vaare komne alle til lie paa Strandbacken met huer andre. De som vaare best rystede gik fremmerst, oc lode de andre som vaare icke saa vel beuebnede, følge dem effter. Sørøffuerne løbe vd imod dennem vden all Krigs orden, oc rotte offuer alle maade høyt, menendis sig saaledis at kunde forskrecke Danske vdi dette første anløb. De som ginge bag flyde, men de som fremmerst vaare, toge saa Mandeligen imod dem, at de nøddis til at søge det let, oc skiule oc skytte sig vdi deris Borg oc Værn, det beste de kunde. Mange bleffue oc saa slagne aff dennem, førend de komme ind igennem disse trange Huler. Men ingen bleff aff de Danske, vndertagen Niels allene, som bleff skut igennem sin strube met en Pil, oc bleff saa fuld smectet aff Blodløb, at hand baris for it død Menniske tilbage til Stalden. Niels Stigsson en Dansk Herremand, som vaar baade ædel, Blod oc Mod, hand vaar den første, som gaff sig ind til Fienderne, bleff slagen met en stor Staffuer vdi hulen, saa hand falt død til Jorden, førend hand kom ind til dennem. Hans Broder Aage, vilde bistaa hannem oc bleff der offuer hart saaret vdi sin Hals. De andre fulgte fast effter, oc komme met det samme ind iblant Fienderne, oc skøtte det om ingen Liffs fare, at de kunde ickon faa bugt met dennem. De Stallbrødre som bleffue før tilbage hos Skibene, komme dem oc til hielp, oc nogle aff dennem reiste deris Skibs maste op til Værnit, og de der ved hen offuer at vndsætte deris metbrødre. Da bleffue de wchristne huer oc en slagne, saa at der icke vndkom en aff denne gantske som kunde føre tidende hiem, oc forkynde eller fortælle deris vnkelhed oc endeligt. Vore Danske toge deris Byte, oc deelte det imellem sig selff. Siden færdede de deris Skib, oc begroffue Menige mand, Men Herremendenis lig saltede de, oc førde dem met sig til Danmarck.

Niels Stigsson.

Aage Stigsson.

De wchristne Sørøffuere bliffue slagne paa Øland.

Det slag paa Øland imellem de Danske oc Wchristne.

Er de komme hiem met Flaaden, funde de Kong Valdemar vdi Ring-
stæd, som da lod formedelst Erckebiscopen aff Lund, baade sin Fa-
s Been oplegge vdi Altere, oc sin Søn Knud, som da vaar siu Aar
mle, kronis oc hyldis til Koning. Der dette vaar fuldendt, komme
iscop Helge aff Opslo, oc Biscop Staffen aff Vpsal, Erling Skac-
Legater, til Bords met Kongen, oc begerede ydmygeligen aff han-
m, at hand vilde giffue oc tilsige Norbaggerne leide oc fred. De sag-
at hannem burde, at vide dennem denne Bøn, heldst paa denne dag,
a huilcken hannem vaar vederfaren denne store glæde oc ære, at hans
der vaar Alterlagd, oc hans Søn kronet oc samtyckt at tage Riget
ter hannem. Kong Valdemar lod sig offuertale aff dennem, oc gaff
ling Skacke leide, at hand maatte komme hannem selff til ords her i
iget. Esbern Snare, endog hans saar vaare icke endnu alle tillægte,
atte drage hen op til Norge til Gissel, effter Biscop Helgis begering,
stund at Erling drog her ned til Danmarck, oc tuende andre Norbag-
, ved naffn Erling oc Iffuer, bleffue dissimellem her tilbage hos
ngen.

Sant Knud Obotrite Kong skrinleggis.

Kong Knud krunis der hand er siu Aar gamle.

Erling Skackis Legater begere Fred.

Esbern Snare drager ind til Gissel i Norge.

Erling Skacke talede Esbern Snare hart til paa Landsting vdi
rge, men Esbern gaff hannem aldelis intet effter, oc suarede hannem
b oc iessning, oc gaff hannem stycke for stycke, raat for wsaadet.
næst lod hand foruare Esbern paa sin Gaard, oc begaff sig met Bis-
Staffen aff Vpsal, oc fire Skib paa veyen til Danmarck. Der
d kom vnder Sielands side, laa Biscop Absalon vdi Jisøre fiord met
aden, oc vaar nyligen hiem kommet fra Kongen, som hand haffde fult
er til Jutland. Hand befoel sit Folck, at de skulde aldelis vdi ingen
ade stille sig Fiendtligen imod dennem, paa det at de icke skulde for-
ckis oc sætte deris Kaas tilbage hiem til Norge. Hand tog venligen
Erling oc ledsagede hannem met en part aff Flaaden hen offuer til
ngen.

Jisøre fiord.

Den første dag Erling Skacke kom Kongen til ords, skeldede Kon-
hart paa hannem, saa at Erling lod alt haabet falde, oc mente at der
de icke noget fordrag eller forligelsemaal skeed imellem dennem. Thi
hand Biscop Absalon ombede, ved Biscop Staffen, at hand vilde
affe hannem leide, at hand maatte forsee sig igien vdi sit behold. Bis-
Absalon bad at hand skulde ickon bliffue hart ved Kongen, oc intet
te mere, end som hand vaar hiemme vdi sit eget Fæderne land. Der
sick hand Mod til sig, oc gaff sig atter til ords met Kongen, oc bekom
oc Venskaff met billige oc lidelige vilkaar. Hand for Kongen baa-
paa sin egen Persons, oc saa paa den menige Norske Adels vegne, at
vilde tage til sig Kongens søn Valdemar, som vaar da saare liden,
vfaastre hannem troligen oc vel, oc giffue hannem først effter den
Hirdskraa, Jarls naffn, dernæst keyse hannem til Arffuing, at
skulde vere næst Norgis rige, om hans egen søn Kong Magnus døde
uden ecte Liffs arffuing. Hand racte Kongen oc saa haanden, oc til-
e hannem Huldskaff oc Mandskaff, at hand vilde altid til gode
rede,

Erling misbaaber om Fred.

Freds Artickle imellem Kongen oc Erling.

rede, vdryste oc tilsticke hannem trysinds tiue Skib, naar oc huor hand begerede, at de skulde følge hannem.

Tue Lange.

Esbern drager hiem fra Norge.

Siden der hand kom hiem til Norge oc fortalde Almuen met huad Vilkaar Fred vaar Kongen oc hannem imellem giort, da kunde hand aldrig nock fuld loffue de Danskis Tro oc Oprictighed. Tue Lange fulde hannem til Norge met sit eget Skib, at hand skulde føre Esbern Snare der paa tilbage met sig til Danmarck. Esbern Snare bleff foræret met atskillig stattelig Skenck aff Norbaggerne, der hand skulde drage fra dennem, Besynderlige fick hand mange skøne Buer oc Pile, oc hues andet mere som der til hørde. Der hand kom paa Danmarckis Strømme, vnder Oddeherret, finge de Kundskaff aff de Danske Vdliggere, at Kongen vaar dragen ind i Landt Pomern, oc at der laae hen ved fyrretiue Skib vnder Syrø, men huad heller det vaar Kossart eller Fribyter, der paa viste de ingen vdi besked at giffue fra sig. Thi gaff Esbern saa for raad, at de vilde, Kar Vogn oc Leding wanseet, legge det lengste de kunde vd at Søen fra denne oc løbe dennem forbi vdi den mørcke Nat, at de komme icke i færd met dennem. Der de komme noget nær imod dennem, røbte Maanens Skin dennem, at Fienderne bleff dennem var, oc lagde vd faar dem, at de kunde ingeledis vnduige dennem. Der Esbern dette saa, befoel hand Baadmendene, at de skulde tage deris Vaaben paa sig, oc staa huer til rede, vare paa sin tilsickede sted. De andre tog hand frem i Staffnen met oc befoel dem at de skulde bruge mest deris Spiud, oc legge sig mere effter at de kunde beskytte deris eget, end at staa effter Fiendernis Liff oc Bl ferd. Hand befoel dennem oc saa, at saa tilige de vaare komne igenn Fiendernis Flaade, at de da skulde giffue sig tilbage vdi Skibet imod Roret, oc søge huer sin sted, som tilforn vdi Staffnen, oc io for alting tage huer vel vare, at ingen iblant dem talede it eniste ord, vden hand selff alle paa det de kunde diss bedre høre hannem allesammen, naar hand befal dennem noget. Der som hannē slogis noget til, da skulde de høre Tue La oc der som Tue bleff noget at skade, da skulde de lyde Eskild. Inden at de tre blissue alle nedlagde, da skulde de icke haffue mange Hoffuitzmend hoff offuer sig. Som hand vilde nu iførd sig sit Pantzer, atspurd nem Styremanden, huor met hand skulde skytte sig imod Fienderne, di hand skulde bruge begge Henderne, til at regere Roret, oc kunde bruge aff dennem til at sla fra sig om noget paa kom. Da antuorde bern hannem strax sit eget Pantzer oc Harnisk, som hand vilde iføre selff, oc vilde helder vere selff, end at Styrmanden skulde vere vaaben Der met vebnede hand denne Mands Liff met sine Vaaben, oc alle andre deris Hierter met Mod oc Dristighed, i det hand gaff tilk at hand skøtte icke ret saare meget, om Fiendernis Mact oc M faaldighed.

Tue Lange.

Esbern ant-uorder Styremanden sit Pantzer.

Esbern slar sig igennem Sørøffuernis Flaade.

Alting gick strax faare sig, effter Esberns Raad og Befal det stod icke lang tid paa, førend de trengde sig mit igiennem Fi Flaade. Vdi det første Anfald dreffue de dennem fra sig m Buer. Anden gang disligiste, dog det vaar noget haardere paa at

Den tredie gang forundrede de sig, huorledis det gick til at it Skib, holt sig saa lenge och saa Mandeligen imod saa mange, oc atspurde dennem derfaare, huad de vaare for Folck oc Landmend. Esbern suarede, oc sagde at de spurde forgeffuis, om deris naffn, aff huilcke de vunde ingen Prijs eller Byte. Disse Sørøffuere haffde fangen hos sig en Dansk Herremand ved naffn Erick Jurissøn, som vaar vel edel aff Byrd oc Blod, men groff oc fledig vdi Hierte oc Mod. Hand kiende Esbern paa sit maal, oc sagde dennem runt vd, at det vaar icke mueligt, at de kunde fange hannem. Der de dette hørde forbandede de sig selff, om de icke finge hannem, oc lagde derfaare om borde met hannem paa begge sider, ret vert fra hans Mast, oc bleffue dog affslagne oc finge wbodelig skade af deris Folck, i den sted at Esbern miste icke en Mand, aff alt sit Folck.

Erick Jurissøn.

Sørøffuerne legge om Borde met Esbern oc vorder affslagne.

Paa det sidste, der Været factedis at de kunde icke haffue deris som tilforn, da atspurde Esberns folck hannem, om de icke skulde ocsaa Aarerne vd, oc bruge dem til lige met Seylet. Esbern sagde ney, paa at Fienderne skulde icke tencke, at de flyde for dem aff nogen redzel forskreckelse. Men der hand fornam, at de fulde saa tæt oc gridskeli efter hannem, atspurde hand Baadsmendene, om der vaar end nu steen nock for haanden inden Skibs borde. Der hand hørde at de de ingen nød for Steen, befoel hand, at en aff dennem skulde sti det høyeste, hand kunde komme op i Tackelet, oc der sla en Jld op, det at Fienderne skulde icke andet vide, end at der vaare flere Skib ege, som gaffuis her met it tegen, at de skulde komme dem til vndning. Fienderne viste icke andet, end saadant skulde veret for haan, oc vende der faare tilbage oc lode aff at forfølge dem. Der Es tenckte at hand vaar gaaet dem aff siune, strøg hand sit Seyl, vede sig ind vdi sin egen Haffn, oc vndkom saaledis, baade met cke oc tredskhed, met sit Folckis modighed oc sin egen snildhed, w mit igennem sine Fienders hender.

Krigs anslag.

Tredskhed oc styrcke begge gode.

Jssimellem haffde Kong Valdemar stercket sig paa Veyen met den Rylendske flaade, oc lagde ind igennem Zuine Aamunde, hen op for Julin oc plagede Landet der omkring, den selff wskad oc wrørd. Siden drog hand deden ind at den sto, som haffuer en lige begyndelse oc oprindelse, oc deelis dog vdi de Græne, oc løber frem baade for Camin oc Vollin. Fisker Gerder oc Bondgarn stade, giorde dennem stor forhindring, at unde icke komme frem, som de vilde met Skibene. Der vaar oc en lang Bro slagen til mit vd paa Aaen ved Julin, at Kongen vis til at bliffue der beliggendis om natten met flaaden. Om Mor aarle lod hand kaste Broen sønden for Byen, oc Baadsmende lde paa, at oprycke Fiskernis Ruser oc Bondgarn, som stode vdi Veyen. Borgerne fortrøde dette, oc gaffue sig ned, ved hemelig gang, aff Broen, oc komme vd i deris Baade at

Kong Valdemars fiortende Taag vdi Venden.

Julin.

Camin.

Kongen bryder Broen ved Julin.

fordriff-

fordriffue Fienderne. Der Biscop Absalon, som stod paa Lande Kongen dette saa, tog hand nogle aff disse fremmede Baade, som la der Landet, oc kom sine Landmend der met til vndsætning. Bo skøde fast paa hannem, oc giorde hannem dog ingen skade. Thi baade de hand hielp aff disse sine egne Metbrødris Skiolde, vdi huilcke d Fiendernis Skud, oc fick ocsaa effter Kongens befalning, sit eget noget nærmere til sig, at Fienderne maatte paa det sidste fly for ha oc de nedbrøde siden en stor part aff Broen, saa at Flaaden kom der nem vden besynderlig forhindring.

Borgerne gaffue sig alligeuel vd paa Baade, oc lagde sig ef de kunde giort vort Folck nogen Affbreck. Men Absalon oc fylte deris Baade met Skyttere, som skermyssede met dennem. Naar gerne trengdis da flyde de ind vnder Staden, naar vore trengdis, da de til Flaaden. Saaledis hulde de det met huer andre, indtil saa le Borgerne maatte endeligen vige aff, oc den gantske Flaade lagde da nem vden all Modstand. Sune Ebbissøn vaar den sidste met sit oc som hand drog frem for Landet, oc en aff de Julinske Borgere st oc spaattede hannem, spente hand sin Bue, oc skød den met det første ihiel. Sammeledis handlede hand ocsaa met en anden, som vilde k denne til hielp. Strax komme der tuende løbendis, som toge disse dø paa deris Skuldre, oc baare dem ind at Byen. En anden aff Metborgere gaff Sune oc hans Folck mange wquems skends Or skød met Munden paa dennem, effterdi hand haffde icke anden Bu huilcken hand kunde heffne sine Metborgeris Død. Godskalck b hannem ret aff hans egen Mynt, suarede, oc sagde at hand giorde her vdi, at hand lod saa ilde paa Sune, førend hand bleff ocsaa sken den Skaal, som hans Metborgere bleffue saa kierligen, oc met saa vilie tildrucket. Hand sagde ocsaa der hos til hannem, at disse Metborgere vaar beuist en stor velgierning, i det at de som førre Fodgangere, vaare slagne til Riddere oc Rytter aff Sune. Vaar der flere for haanden iblant dennem, som vilde lade sig indføris paa sa Heste, som disse to rede paa, da skulde de ickon komme dristeligen ga frem, de vilde see om de kunde endnu finde raad, til at giøre dem ri hiem igien til dennem. Met saadan subtiligt Giensuar, som ha denne Skendgest, slog hand alle de andre hans Metborgere offuer sen, som vaare icke bedre end denne ene vaar.

Sune Ebbissøns Mandom.

Snildt giensuar.

Skends ord betalis.

Krißtø.

Iden drog Kongen til Krißtø, oc forbød Folcket, at de skulde gi nogen skade met Ildebrand, paa det de kunde haffue her nod Fodring til deris Heste, naar dem trengde. Deden droge de hen Aaen imod Kamin, oc der de haffde skendt oc brendt hues de offuer i den omliggende nordere Egn, gaffue de sig tilbage imod Staden, myssede paa Broen met Borgerne. Aff huilcke nogle snegt sig ligen vnder Broen, oc stunge op igennem Fielene til de Danske m Spiude, oc bleffue dog strax foriagede aff Kongens Folck, som gaff

Kamin.

paa Baade imod dennem. Men Broen vaar i sig selff brastholdig oc suag, saa at vort Folck nøddis mere for Broens end Borgernis skyld, at drage her fra, tilbage til Crisstø. Der begynte Kongen oc den gantske Her, at raadsla indbyrdis met sig selff, huor de kunde komme bequemligst vd i Østersøen igien. Thi det Pomerske Friishaff haffuer tre steder vdløb vdi Haffuet, ved Pene, Suine, oc Kamin. Pene oc Suine siuntis at ligge dennem for langt aff veyen, oc bleff derfaare samtyckt at mand skulde drage vd ved Kamin, som næst vaar til Haffuet. Men en aff dem ved naffn Gere, som viste Landsens leilighed saare vel, sagde at denne Aa mund ved Kamin vaar saa grund oc wiessnligen dyb, at mand kunde icke komme der igennem, vden aleniste naar det vaar stort Haffflod. Biscop Absalon lagde ned met tre Skib, at hand vilde forfare leiligheden her om, men Haffuet stormede oc brusede saa hart, at hand kunde icke komme til at randsage Dybet, som hand gierne vilde. Der som denne samme Elff løber aff den store Pomerske Sø, der er den trang. Siden bliffuer den saget videre, enten vdi sig selff eller ocsaa at den finder en Sø paa Veyen for sig, førend den atter vorder sneffuer igien, der som den løber vd, i det vide oc store Haff. Flaaden kunde icke fortøffue, indtil Biscop Absalon kom tilbage igien, oc løb ned til hannem imod hans Forbud, oc sætte sig der offuer i stor fare met deris Skib. Christoffer Kongens Søn fulde dennem oc hafde Bagholdet, oc vaar noget nær kommet ilde til maade met Venderne, som snege sig bag paa hannem, oc skulde giort hannem større Vemod, haffde hand icke selff sæt diss mandeligere Verie, oc faaet vndsætning aff sine Staalbrødre.

Kongen raadsslaar om sin hiemferd.

Biscop Absalon forsøger dybet ved Camin.

Christofer er i Liffs fare.

Samme dag sætte Kongen sig faare, at hand vilde endnu en gang giøre Landgang omkring Julin. Thi drog Biscop Absalon vd om natte med, oc forsøgte baanden vdi Stranden imod Landet, der som den vaar hard, oc nedslog der Pæle eller Bant knuder paa rørene, som stode op met Haffbacken, oc lod Hestene der springe om anden dagen vdi vand. Magnus Kong Erick Lams søn fulde hannem paa Byteri, oc saa saa vijdt vd effter Roff oc Byte, at hand skiltis fra Absalon, oc bleff hart omringet aff Fienderne baade til Land oc Vand, at de haffde faaet hannem bort der som hand haffde icke faaet anden vndsætning. Biscop Absalon haffde bange kaar. Jt vaar dette, at Kongen som drog omkring, oc sætte ild paa Landsbyerne, haffde sent Bud effter hannem, hand skulde wfortøffuet komme til hannem. Jt andet vaar dette, at hand saa sin Stallbroder for sine Øyne vdi Liffs vaade oc fare iblant Fienderne. Huad skulde hand nu giøre? Huilcket stod hannem best, enten at hand forsømte Kongens befalning, eller sin Stallbroders liff? Kierligheid for Konge bud. Hand søgte met en snarhed hen til Magnum, vnderdreff Fienderne, oc hialp hannem vd i sit behold, paa sin fri Fod. Huilcken hans store velgierning, Magnus høyeligen betackede hannem, bekiende frijt, at hand haffde aldrig vndkommet met sit Liff, haffde hand icke vndsæt hannem. Hand loffuede hannem oc saa met Haand og Mund, at hand skulde voge sit Liff igien for hannem, om det hannem

Kongen strøffer omkring Julin.

Magnus Kong Erick Lams søn er i storliffs fare.

Biscop Absalon vndsætter Magnus Erick Lams Søn.

Kierlighed gaar for Konge bud.

Tackneme-lighed.

nogen tid behoff giordis. Biscop Absalon tenckte ved sig, huorledis hand kunde best stille Kongens vrede, som vaar vden tuil fortørnet paa hannem, at hand haffde sidet hans Bud offuerhørig. Da paa det hand kunde formilde hans Hu, lod hand fremdriffue en stor Hiord Quæg met Fanger oc andet Byte vdi Leyren til Kongen, at Kongen naar hand saa dette megle Byte, skulde siden tage saa meget diss blideligere mod hannem. Huilcket ocsaa skeede. Thi der Kongen saa at Biscop Absalon haffde icke veret forgeffuis borte, da lod hand sin vrede falde, oc talede hannem ickon it ord eller tu til, oc lod det saa bliffue ved det gamle Venskaff.

Absalon formilder Kongens vrede.

DER Kongen vaar kommen tilbage til Flaaden, begyntis der atter at raadslaes, huor mand kunde komme best til at legge vd i Haffuet paa Hiemfærden. Nogle gaffue for raad, at mand skulde lade Graffuerne opgraffue dybet met Jern Spader, oc vdskere det trange Sund, at Skibene kunde faa deris wbehindrede løb der igennem. Men dette raad bleff fuldskut, effterdi huer mand, som nogen haande haffde veret til Søes, viste vel, at huad som der opgroffuis paa en time, det forfyltis strax igien met den Sand, som Haffuet dreff frem oc tilbage, naar det enten flødde eller faldt. Nogle raadde at mand skulde met endrectig Mact oc styrcke, føre Skibene offuer disse store Grunder, met store løfft Stenger oc Bielcker vnder dennem, oc lade Ryterne dissimellem holde paa begge sider Elffuen, at beskytte Folcket den stund de haffde met dette Arbeid at skaffe. Dette anslag fundtis icke wraadeligt. Men der sex smaa Rylendernis Skib, vaare saaledis offuersette, da vaar det wmueligt, at de kunde faa nogle aff de andre store Skib her offuer. Mand haffde vel før skilt dennem at vdi smaa stycker, for den megle oc store Baglast, som vaar vdi dennem, førend mand haffde slæbt eller løfft dem offuer disse vanskelige Grunder. Alligevel vaare nogle saa fyrrige oc gerige paa denne Hiemfærd, at de nødigt lod sig her aff kalde oc fra trenge, oc endog Kongen befoel dennem at de skulde lade dette forgeffuis Arbeid betemme, saa vaare de dog allesammen hannem gienstridige, vndertagen Biscop Absalon allene, som haffde ikke søgt Stæden, oc viste vel at det vaar icke mueligt, at komme her igen met noget Skib vdi gode maade.

Atskillige oc wlige Raadgiffuere.

VDI midler tid, fick Kazimarus Landsførsten dette at høre, oc gaff sig storligen offuer denne de Danskis vildfarelse. Hand lagde vden for Aamunden, met halfstrediesinds tiue Skib, oc mente at hand vilde trengd dennem, at de enten skulde sætte Liffuet til, eller io endelig giffue sig fangne vdi hans Haand. Hand haffde tuende mectige Skibe hos sig, ved naffn Kønne oc Cirin, huilcke vaare hannem tilskickede af Hertug Henrick, at de skulde giøre de Danske affbreck oc stort Bevaa. Hans Broder Bugislaus sende hannem flere aff sine Skib, at hand sin Flaade met, oc fulde selff effter met Reysetyget, som hand haffde samlet aff Landsaatterne, vndertagen de Juliner, huilcke hand fandt de oc bespaattede for deris Wdueligheid, at de haffde icke anderledes sig, imod de Danske.

Kazimarus belegger Aamunden for de Danske.

DER Juderne fornomme, at dennem icke lyckedis vdgang i Haffuet, oc bleffue nu der til met beklemde aff Fienderne, da samledis de omkring Biscop Absalon, vdi deris Harm oc Hastighed, oc offuerfusede hannem met mange wnyttige skends Ord. Ligeruis som hand kunde noget volde i det, som de selff vaare størst Hoffuet oc Aarsage til, met deris egen Fremfusenhed. Nogle aff dennem begynte saa gaat som at græde, oc Quindaffteligen at klage, at Kongerne pleiede vdi fordom tid, at raadføre sig met sine fornemmiste gode Mend, naar de vilde sla noget paa, men nu om stunder vaar intet lat eller giort, vden huad nogle halffwssinge biude oc raade. De sagde at hand maatte nu see, huorledis de raade, i det at de vaare indførde vdi denne trange Vraa, der som intet haab vaar, at de kunde komme vd met Liffuet eller Æren. Saa at intet vaar nu bedre, end at Mand aff Hus tog Haand paa at slæbe nogle Skib hen vd i Haffuet, paa huilcke Kongen selff oc de fornemmiste Raad oc aff Adelen, kunde komme i deris Behold, paa det at alle Danskis Nafn oc Velde skulde icke paa en tid til lige, bliffue aldelis nederffuet oc nedlagd. Biscop Absalon drack saadanne Ord i sig, met stor Taalmodighed oc Sactmodighed, oc suarede icke it eniste Ord, andet end at hand paamindte dennem, at de skulde giffue god act paa sig selff, oc icke nu i dag lade falde sig de ord aff Munde, som dennem i fremtiden kunde angre oc fortryde.

Juderne bliffue vrede paa Biscop Absalon.

Biscop Absalons sactmodighed.

Skorre Vognssøn kom wforuarendis til at høre paa dette Bulder, oc kunde met det første icke komme til, for deris Mundklammer, at mercke huad for haanden vaar. Men der de sactedis noget, oc hand fick at vide aff dennem som hos stode, at Folcket haffde skeldet oc skend paa Biscop Absalon, da talede hand til dennem oc sagde: Huad skal denne vere for en Daarlighed, at i, mine gode Krigs Brodre, saaledis fare afsted met denne værdige Herre oc Fader, oc saa Quindaffteligen klage paa hannem, ligeruis som hand haffde bedreffuet en stor Wgierning. Skulle gode Krigsmend lade saadanne wquems Ord falde, oc løbe til wgiort veir, at dømme saa wbesindeligen paa en fromer oc duelig mands Herre oc gode Lempe? Saaledis betalis Velgierning met Wtacknemmelighed. Denne ene Mand haffuer ført oss hid, at legge Prijs ind met Herrestiold, vdi disse Landskaff, huilcke vore Forældre finge aldrig at see i deris tid. Det sømmer sig Herrene oc Høffdingerne at giffue andre, oc det menige Krigsfolck at følge deris Raad oc befalning. Saa bør oc den som anfører Folcket, icke baade vere deris Formand oc Forer, til lige. Selff skulle Tienerne driste paa deris eget Mod oc styrcke, at følge hørsommeligen deris Krigsøffuersters Bud oc Paamindelse. Det bør oss alle at tacke hannem, som saa offte haffuer sæt baade Liff oc Ære i fare for oss, paa det at wi kunde bekomme Seyeruinding oc Byte af vore Fiender. Oss bør oc icke, at holde denne for den ringste Velgierning, at hand haffuer ført oss paa denne Platz, at wi kunde beuise vort Mod oc Mandom, oc sla oss Veyen hiem igennem vore Fiender. Thi

Skorre Vognssøns vise tale.

Krigs Raat.

det er nu kommet saa viit, at huo som begerer at komme nogen tid lef-
uendis hiem til sin Husfrue, Hus oc Børn, hannem staar ingen an-
den Raad faare, end at hand skal selff scriffue sig it Passbord met sit
Suerd paa Fiendernis Pande, oc kiøbe sig Orloff aff Leding, ved disse
Venders Blod oc Mandfald. Mig forundrer i all Verden, huor-
ledis dette gaar til, at saa mangen duelig Helt, som her er iblant oss, er
vorden saa snarligen foruend, oc betagen (diss verre) met Blødhiertig-
hed, som de lade paakiende met dette deris daarlige Klagemaal. Huor-
faare beffue oc skelffue wi, førend wi komme vdi nogen Nød oc Trang.
Huorfaare lade wi Modet falde, oc brende Byen, førend wi see Hærren
komme. Oss skader end nu aldelis intet. Huden er heel paa oss. Wi er
huercken bundne eller offueruundne. Wi haffue ocsaa vore Vaaben oc Vo-
rie paa oss, oc haffue end nu ingen mist aff vore Folck eller Skib. Nu
lad see, bliffue huer mand for sig, oc bruge sin Lycke oc Fordeel met Mod
oc Snildhed. Lader oss dette ocsaa vel betencke, at wi ere beuebnede
forsøgte Krigsmend, oc haffue met nogle Vaabenløse oc taabelige Bø-
der at skaffe. Der som end skønt vor gantske Flaade, vaar enten for-
gaaen aff Sø oc salt Vand, eller opbrent aff Ildebrand for oss, for
Gud oc Mend, wi vilde end da faa gode Raad. Der skulde icke hegte
gen ting for oss, at wi ville io sla oss mit igennem vore Fienders Hær,
ride met Seyr hiem til Danmarck. Lader derfaare aldrig mere høre
saadanne fryctafftige Ord aff eder, vdi nogen ærlig Forsamling. Tag
Mod oc Hierte til eder, oc tencker huad i haffue veret oc beuist eder, for
duelig Krigsmend altid tilforn, indtil denne nærnerendis dag.

Seldsom forandring.

Met saadan forstandig Tale oc vnderuisning, stilte oc affskaffe
Skorre Vognssøn dette Bulder oc Oprør paa denne tid, mer
fordi at Folcket elskte oc ærede hannem, for hans store Dyd oc Dri-
heds skyld, end at de vilde offuergiffue deris Forsæt, oc effterfølge
Raad. Kazimarus mente at hand haffde faaet den Danske Fla-
paa den stæd, som den skulde icke vndgaa hannem. Thi slog han
Tielt strax op til Aamunden, oc drack ickon aff Sølff oc forgylte
met sine gode Mend. Saa lystig oc frimodig vaar hand offuer
Byte, som hand ventede, oc haffde icke endnu i Hende, oc fick saa
gen diss større Blussel oc Forhaanelse, at hand siden maatte rømme
cken, oc vaar glad at hand vndkom met Liffuet.

Skorre Vognssøns myndighed.

Kazimari daarlig hoffmod.

Kong Valdemar bad sine fornemmiste Raad oc Høffuitzmænd
aff at arbeide paa Skibene, oc drage i Land oc komme til han
naar de haffde giort Maaltid, oc sticket det ting noget vdi lag.
Maaltid vaar holdet, komme de effter hans befalning til hans
hans Skib, oc hand begynte at spørie omkring, huad huer skulde
deligst, at lade eller giøre, i denne nærnerendis Trang. Ingen af
nem suarede hannem it eniste Ord, saa at Kongen forundrede sig
oc spurde for huad Aarsage de tagde saa stille. Da vdbrød en iblant
oc sagde: Herre, Tager de samme Børn vdi Raad met eder, som
alt

Kongens gode Mend er ilde til freds met hannem.

almindeligen at liude, oc lader dennem nu vise eder Veyen hiem igien, som haffue ført eder vd fra Danmarck. Kongen formerckte strax at Biscop Absalon bleff hannem brædt, for den daglige omgengelse, som hand haffde met hannem, oc suarede derfaare oc sagde. Det er wsæduanligt, at due-lige Krigsmend skulle skendis som andre Quinder, men dette lader bedre, at de lade all indbyrdis Kiff oc hemelig Had fare, naar det gielder den Menige mands oc Rigens beste paa. Oc kand skee (sagde hand) at den som i holde for en taabelig oc wforstandig Mand, hand skal vel finde paa, huad hannem bør at tale oc suare, om hand spørgis til raad vdi denne mil Sag. Der met saa Kongen til Biscop Absalon, oc spurde huad hannem siuntis? Absalon sagde at der vaare gode raad for haanden, om Kongen vilde ellers giøre der effter. Thi det som nogle meente, at skulde icke komme der vd igien, som de komme ind, for Førsternis Skib Reysetyg, som haffde belagd Gabbet for dennem, det haffde intet paa Kongen skulde ickon sætte sine Ryter op i Landet, oc drage Landueis met dennem til Aagabbet, oc der met beskytte Flaaden, som skulde effter. Nogle aff dennem som vaare best bemandede oc vdrystet, skulde seyle fremmerst, oc naar de komme ned imod Fiendernis Skib, skulde de fortøffue, indtil de andre komme effter, oc da endrecteligen gribe Fienderne paa en tid til lige. Disse andre Høffuitzmend loe Biscopens Raad, oc atspurde hannem om hand vilde vere den første, vilde legge ned imod Fienderne. Absalon suarede: Jeg vil vere første oc fremmerste Mand, paa det ieg skal icke siunis dristige-vdi mine Ord, end vdi mine Gierninger. Thi frimodige Raadgiff-re skulle beuise met Haanden, det som de raade oc biude met Mun-Kongen glæddis aff Biscopens gode Mod oc Raad, oc giorde færdig met sit Reysetyg, oc drog ned imod Aagabbet.

Absalons gode Raad.

Modighed oc storraa-dighed vdi Biscop Ab-salon.

Razimarus tøffuede icke lenge paa Landet vdi sit Palun, førend hand aff stor Fryct oc Redsel gaff sig vd til sine Skib, der hand saa at vaar de Danskis Aluere, at de komme oc vilde tale met hannem. aff vore Danske Skib bleffue tilrystede met beuebnede Baadsmend gnat Krigsfolck. Biscop Absalon haffde selff tu vnder sig. Es-oc Sune lige saa mange. Thorbern, Oluff, oc Peder Thorsten-vaare Høffuitzmend paa disse andre try. Biscop Absalon befoel, disse andre Skib skulde huer vdi sit Orden følge effter. Hand vaar den fremmerste for alle disse siu, oc fant it wkient Dyb, igennem det hand lagde vd met en snarhed wbehindret, vndertagen at Styre-den paa det ene hans Skib, forsaa sig, oc bleff der met staaendis no-tøye tid, indtil at de andre Baadsmend komme det til hielp, oc førde vd igien i det rette Dyb. Da flyde den Vendiske Flaade, oc de raabte effter dem, met stort Mod oc Glæde, oc sagde indbyrdis andre, at det haarde Steen baand vaar nu brustet, oc Biscopen haade Tack oc ære, for sit gode Raad. De som tilforn vaare freds met Absalon, oc talede haanligen om hannem, de ærede oc de hannem nu allermest, for sit vise Paasund oc Anslag. Men Ab-

Razimarus flyer for de Danske.

Den Ven-diske Flaade flyer for den Danske.

Atstadighed oc Sactmodighed.

salons Atstadighed oc Sactmodighed lod sig her see, saa stor til at foracte den Menige mands Roes, som tilforn deris Bagtale oc wnyttelige skends Ord. Met saa ringe wmage, fordreffuis all den store Vaade oc fare, som siuntis at vere for Haanden. Tuende aff disse Vendiske Skib, som Folcket hassde vndløbet, toge vort Folck op vnder Krißts, oc hassde noget nær ocsaa faaet det tredie, som bleff staaendis paa nogle hemelige Pæle vnder Vandet, hassde icke deris eget Folck, kommet det til vndsætning, oc faaet det vd at Søen met sig.

Bugislaus flyer for Kong Valdemar.

Siden drog Kongen hastelige hen op til Julin, oc fant der Bugislaum faare sig, som bygde oc bøtte paa Broen, huilcken de Danske hassde tilforn nedbrøt, at hand vilde draget offuer den ind i Byen. Men strax der hand saa de Danske, da bleff hand saa forskrecket, at hand flyede oc kom icke en gang i hu, de mange store Ord, som hand hassde høre kaart tid tilforn imod dennem. Kongen færdede Broen fuldt alt, ligeruis som Fienderne hassde begynt, oc sætte dernæst Reysen offuer paa den Søndre side Aaen, paa det Flaaden kunde komme tryggeligere frem, der som Aaen vaar sneffrist oc trangist. Biscop Absalon kom strax effter met Flaaden, oc hassde bestilt en Baad fuldt Skyttere, som droge langs op imellem Flaaden oc Staden, paa det at Julinske Borgere, skulde icke nu ocsaa giøre Vdfald paa dennem, som de pleiede at giøre. Borgerne vaare saa mistrøstige, at de hulde gantske stille inden Stads Portene, oc stilde sig til aldelis ingen Vold eller Modstand. Der Skibene vaare igennem lagde, da skibede Kongmendene deris Heste, oc Flaaden lagde ind vdi Haffnen, at huile denne mødsommelige Reyse.

Sune Ebbissøn.

Biscop Absalon oc Sune, som lod vden faare Flaaden met deris Skib oc Vact, sætte sig vdi en Baad, forsøgte huor nær at Dybet gick ind vnder Landet, paa det at der saa ris Skib trengdis aff Storm oc Wuær vnder Landet, de skulde icke komme der met wforuarendis deris Fiender paa Hender, som rede aff end vdi Nattens Mørckhed.

En vnderlig Hendelse.

Vdi midler tid kom en statelig Herre ridendis vd aff Julin, som vaar meget drucken, oc hassde mange skøne Tienere met sig. Han talede venligen, formedelst Godskalck, til de Danske, oc lossuede at de dennem Gissel om anden dagen, om de vilde endnu spare denne, oc lade aff at søge fremdelis effter Roff oc Byte. Men i det saa vilde draget fra dennem igien, oc begynte at bruge Hoffuerck paa Hest, styrte hand oc slog hannem saa hart ned imod Jorden, at Tienere oc Draffuantere, som løbe hasteligen til at ophielpe hannem, de hannem at hand huercken rørde Fod eller Haand, eller drog sig vdi nogen maade. De Danske forfulde dennem met deris Vaa nødde dem til at forløbe deris Herre, at de finge fat paa hannem, de hannem vd til Biscop Absalons Skib. Der kom hand strax til sig selff, oc som hand rørde sig, och saa sig omkring, oc mente, hassde veret hieme iblant sine egne Kyndige, tog hand i Fassn[illegible] nem, som sade næst hos hannem, at alle Mand loe, oc forundrede sig hans Forseelse oc Vildfarelse.

Samme dag vaar der ocsaa kommen en wuiss fluffue Tidende i- Falsk Ti-
blant Hærren, at Fienderne skulde belagt Suine Aamund, met it stort dende.
tal Skib, at forhindre de Danskis Hiemfærd. Men denne forneffnde
Herre, som nylige bleff fangen aff dennem, sagde at disse Tidende hafde
aldelis intet at sætte, oc sagde end da saa meget mere, at hand viste oc hafde
det forfaret vdi sandhed, at den Vendiske Mact, vaar intet at regne i- De Danskis
mod den Danske, oc der som end skønt baade de Pomerske oc Polaniske, Mact.
vaare begge reiste til lige imod de Danske, da vilde hand end da heller
holde paa de Danskis Haand, end met de andre. Men der som
Pomerske oc Polaniske finge Sachserne paa deris side til Vndsetning
mod de Danske, da viste hand icke end da, huilcken part hand torde sige,
der skulde beholde Marcken, oc faa Offuerhaand. Met saadan tale
af hand vort Danske Krigsfolck stort Mod, at de seylede saa frimodi-
mod igennem Landet, at de befryctede sig aldelis intet for deris Fiender,
Fienderne paa deris side, vaare saa fryctactige, at de torde icke en gang
sig see, at angribe den sidste oc yderste Hob, som de ellers sæduanli-
pleiede at giøre. Peder Thot bleff allene beliggendis tilbage, at fær- Peder Thot.
sit Skib, som hafde støt paa Pælene vnder Vandet, oc der det vaar
digt, løb hand allene ned effter Flaaden, oc fornam icke en vred Mand
a Veyen, som giorde hannem Hinder eller Modstand i det alleringe-
Saa slæt hafde Venderne mist baade Mod oc Raad, oc befrycte-
sig, fordi at de nyligen bleffue saa ilde affbrende. Der met ende Kong
ldemar dette Taag, oc kom met Seyr oc Byte wskadt til Danmarck,
bleff siden dette Aar vd til enden stille vdi Rolighed.

Kazimarus oc hans Broder Bugislaus, vaare bestæd-
de vdi stor Fryct oc Fare for de Danske, oc droge derfaare hen til Kazimarus
Hertug Henrick aff Sachsen, oc gaffue baade sig selff oc deris giffuer sig
d, som her til dags hafde veret frijt deris eget, vnder hans Haand oc sit Land
Vold. Thi effterdi at de hafde tuende store Fiender paa begge sider, vnder Her-
tuz Henrick.
suntis dennem raadeligst, at de gaffue sig vnder den ene hans besker-
, oc i den stæd at de søgte hielp oc vndsætning, miste de der offuer deris
gamle Frihed. Kong Valdemar actede icke ræt saare meget om
Forbund, som disse Vender giorde met Sachserne, men lagde ind
det allerførste, met sin Flaade, for den naffnkundige Stad, Stetin, Kong Valde-
mars sep-
Pomern. Biscop Absalon vaar først vdseyld, oc kom dog sidst frem. tende [15de]
Taag i Ven-
hans Ledsagere vndte de Stetinske saa vel som hannem, oc førde den.
em derfaare saa lenge omkring vdi Odderen, at hand kom effter lang Odder en
Flod vdi
arelse sildigere frem end Kongen giorde. Pomern.

Stetin er en fast Stad, baade i sig selff, for stedens beleilighed, oc haffuer Stetin.
er til met, en saare høy Vold omkring sig, saa at den siunis saa gaat sō
ruindelig. Her aff er det almindelige Ordsprock opkomet, at mand si-
dem, som driste forgeffuis paa nogen befestning: Der som de vaare
ønt vdi Stetin selff, da skulle de icke nyde Fred. De Danske belagde

vdrette, da vaar hand den som for alle andre vilde gierne lade sig bruge. Hand sagde ocsaa der hos, at det vilde lade saare ilde, om Folcket skulde drage hiem, oc Kongen selff skulde forladis alene tilbage vdi Nød oc fare. Kong Valdemar loffuede hannem høyeligen for saadant hans Mandelige suar, oc sagde at der vaar en stor skilssmisse imellem hannem oc Knud, i det at hand bød sig selffuilligen frem, til det som den anden saa hart affslog oc fornectede.

Her om er tilforne rørt sidst vdi Kong Suends Historie.

Der Absalon vaar skilt fra Kongen, sende hand bud til Sielandsfarene sine Venner, at de icke met diss mindre flid skulde tilryste deris Skib, fordi at hand selff skulde vere deris Øffuerste oc Høffuitzmand. Thorbern suarede først, at hand aff Hiertet vilde gierne giøre hannem Selskaff. Thi hand kiende sig at vere hannem baade dette oc andet gaat skyldig, for den Velgierning hand beuiste hannem, oc aldrig gick hannem aff Hu, at hand allene forskaffede hannem sin Fred igien, der hand vaar aldelis fredløs oc Landflyctig. Peder Thorstenssøn sagde, at det maatte vere hannem en stor Skam, om hand forlod Biscop Absalon, som vaar baade hans Suoger oc gode Ven. Sune Ebbissøn bekiende sig at vere Biscop Absalon dette samme skyldig som disse andre, effterdi der fandis ingen, vndertagen hans egen kiødelige Broder, som vaar hannem nærmere anrørendis paa Kiød oc Blods vegne. Esbern Snare sagde ocsaa, at effterdi hand haffde icke Broder leffuendis i all Verden, vden denne allerenisse, da burde hannem ingelunde at forlade hannem. Saaledis gaff saa gaat som den gantske Sielandske Flaade, Biscop Absalon samtycke oc Selskaff. Oc Kongen holt baade meget aff dennem oc aff Absalon, fordi at hand haffde saadan Troskaff oc Villighed hos sine Landmend, for sin Dyd oc Fromheds skyld. Biscop Suend aff Aarhus bleff ocsaa hos Biscop Absalon met nogle faa Judske Skib. Oc der met beskyttede Biscop Absalon, effter Kongens hiemfærd icke alleniste Rylenderne paa deris retfærdige Næring oc Biering, men ocsaa Danmarckis Strømme oc Rigens Indbyggere. Thi den Pomerske Flaade torde icke røre sig, eller løbe vd, saa lenge at Biscop Absalon laa vnder Ryland. Førsten aff Ryland Tetislaff kom til Absalon met sin Broder, oc lod hannem høyligen betacke, oc tilskickede hannem oc den gantske Flaade riglige Vnderholding, oc begerede at der maatte forordineris nogle duelige Mend aff deris eget Folck, som kunde vddeele den liglige iblant dennem. Men der Juderne toge alting til sig vden Skiffte oc Jeffning, lige som det tilførdis, da vilde Biscop Absalon ingen ydermere tilføring haffue, vndertagen hues ferst Sild, som Fiskerne kunde forære hannem met til tacknemmeligheds Tegn, naar de lagde frem for hans Skib met deris Baade.

Biscop Suend aff Aarhus.

Juderne staa icke vel hos Saxonem.

Der Silde Fiskendet vaar offuerstaaet, oc Biscop Absalon begaff sig paa Hiemueyen, skildtis hand ved de Judske Skib vnder Thyum Ø. Nogle aff dennem som løbe Sønden omkring Fyn, toge sig icke vare, førend de komme i færd met nogle Sørøffuere ved den By, som Knud

Tyumme Ø eller Vmme.

Knuds Høffuet.

Pril i-

iuede hannem saa mange Penninge, at det skulde fortryde gantske
ndt Venden, at vdgiffue saa stor en Sum paa en tid. Byen ant-
vede hand Vartislaum, icke at hand skulde vere en Herre her offuer,
n offuer sit eget Gods vdi Venden, men at denne skulde vere en be-
nerlig Forlening, som hand skulde kiende sig at haffue annammet aff
ngen aff Danmarck, oc altid holde hannem den til gode, naar hand
get tilsagde eller paaeskede. Der met lod Kongen sit Krigsfolck aff-
de, oc sin egen Fane vdhengis offuer Volden, til it Tegn at Byen
ffde giffuet sig, oc hand ey vilde at den enten skulde indtagis eller giøris
ermere forfang vdi nogen maade. Da maatte mand see huor tyckt
det sad met Pil hos Pil, ligeruis som Volden haffde veret begroet met
r, fra det næderste indtil det allerøffuerste. Huer søgte effter at fyl-
sit Kaager igien met Pile, som hand tilsammen læste, lige som de kom-
hannem for Haanden.

Kongen antuorder Vartislaum Stetin til Forlening.

Strax effter at Kong Valdemar haffde tuunget oc forskonet Ste-
tin, som nu er fortald, drog hand tilbage met sin gantske Flaade, oc
hand haffde indtagen Lyubin paa Veyen, lagde hand siden ind vnder
yland. Oc effterdi at Silde fiskedet vaar nu for haanden, da an-
Kongen oc hans Raad for gaat, at tredie parten aff Flaaden, skulde
ffue her beliggendis tilbage, paa det at den Menige mands Næring
Biering skulde icke forsømmis eller forhindris, aff deris omliggende
nders Mact oc Velde. Kongen begerede at Knud Pribislai Søn
de tage sig offuer, at vere Høffuitzmand offuer disse Skib, som her skul-
ligge til Land Værn. Knud suarede oc sagde, at hand haffde intet
i all Danmarck vden det lille Land Loland, huilcket vaar icke saa høyt
seet hos hannem, at hand vilde der faare sætte sig selff vdi viss Liffs
aade oc Fare. Hand sagde der hos, at saadan bestilling burde at befalis
iscoperne, som vaare altid vdi Kongens næste Raad, oc icke hannem, som
rde at vere saa langt fra saadan stor Befaling, som hand vaar langt
Kongens hemelige Raad oc omgengelse. Kong Valdemar bleff
t fortørnet offuer denne vnge Herris traadzige Giensuar, suarede oc
de, at hand haffde ickon faaet ringe Forlening, fordi at hand vaar
n ringe Forlening værd, oc loffuede der hos at hand skulde danne det
effter denne dag, at hannem skulde før fra tagis det hand haffde, end
hand skulde bekomme noget større eller hederligere. Hand sagde oc-
at hand bluedis aldelis intet der ved, at hand kaste hannem vdi Næ-
at hand omgickis saa meget met Biscoperne, effterdi hand kun-
vel finde saa snart en duelig Krigsmand iblant dennem, som nogen
den steds, huilcken der skulde icke vegre sig en gang der ved, at tage
me befalning paa sig, som hand nu saa haanlige forskød. Strax
Kongen Biscop Absalon fremkalde for sig, oc fortalde hannem
nds wfornumstige Giensuar, oc atspurde om hans Skib, som hand
de vnder sig, vaare noget vel til rystede oc beuebnede. Biscop
salon spurde om det vaar den ting, som stod nogen Biscop til at
vdrette

Knud Pribislai Søn suarer Kongen traadzeligen.

Kongen fortørnis paa Knuds suar.

Biscop Absalons Vilighed.

vdrette, da vaar hand den som for alle andre vilde gierne lade sig
Hand sagde ocsaa der hos, at det vilde lade saare ilde, om Folcket
drage hiem, oc Kongen selff skulde forladis alene tilbage vdi Nød oc
Kong Valdemar loffuede hannem høyeligen for saadant hans M
lige suar, oc sagde at der vaar en stor skilssmisse imellem hannem oc
i det at hand bød sig selffuilligen frem, til det som den anden saa ha
slog oc fornectede.

Her om er tilforne rørt sidst vdi Kong Suends Historie.

DEr Absalon vaar skilt fra Kongen, sende hand bud til Sieland
ne sine Venner, at de icke met diss mindre flid skulde tilryste
Skib, fordi at hand selff skulde vere deris Øffuerste oc Høffuitz
Thorbern suarede først, at hand aff Hiertet vilde gierne giøre ha
Selskaff. Thi hand kiende sig at vere hannem baade dette oc andet
skyldig, for den Velgierning hand beuiste hannem, oc aldrig gick ha
aff Hu, at hand allene forskaffede hannem sin Fred igien, der hand
aldelis fredløs oc Landflyctig. Peder Thorstenssøn sagde, at det maa
re hannem en stor Skam, om hand forlod Biscop Absalon, som vaa
de hans Suoger oc gode Ven. Sune Ebbissøn bekiende sig a
Biscop Absalon dette samme skyldig som disse andre, effterdi der
ingen, vndertagen hans egen kiødelige Broder, som vaar hannem n
re anrørendis paa Kiød oc Blods vegne. Esbern Snare sagde ocsaa,
terdi hand haffde icke Broder leffuendis i all Verden, vden denne
eniste, da burde hannem ingelunde at forlade hannem. Saaledi
saa gaat som den gantske Sielandske Flaade, Biscop Absalon sa
oc Selskaff. Oc Kongen holt baade meget aff dennem oc aff Ab
fordi at hand haffde saadan Troskaff oc Villighed hos sine Land
for sin Dyd oc Fromheds skyld. Biscop Suend aff Aarhus bleff ocs
Biscop Absalon met nogle faa Judske Skib. Oc der met beskytted
cop Absalon, effter Kongens hiemfærd icke alleniste Rylenderne p
ris retfærdige Næring oc Biering, men ocsaa Danmarckis Str
oc Rigens Indbyggere. Thi den Pomerske Flaade torde icke
sig, eller løbe vd, saa lenge at Biscop Absalon laa vnder Ryland. F
aff Ryland Tetislaff kom til Absalon met sin Broder, oc lod h
høyligen betacke, oc tilstickede hannem oc den gantske Flaade riglig
derholding, oc begerede at der maatte forordineris nogle duelige
aff deris eget Folck, som kunde vddeele den liglige iblant dennem.
der Juderne toge alting til sig vden Skiffte oc Jeffning, lige som
førdis, da vilde Biscop Absalon ingen ydermere tilføring haffue,
tagen hues ferst Sild, som Fiskerne kunde forære hannem met til ta
meligheds Tegn, naar de lagde frem for hans Skib met deris Ba

Biscop Suend aff Aarhus.

Juderne staa icke vel hos Saxonem.

DEr Silde Fiskendet vaar offuerstaaet, oc Biscop Absalon be
paa Hiemueyen, skildtis hand ved de Judske Skib vnder Th
Nogle aff dennem som løbe Sønden omkring Fyn, toge sig ic
end de komme i færd met nogle Sørøffuere ved den By, so

Trumme eller Vmme.

Knuds Høffuet.

Pribislai Søn haffde bygt vd met Stranden. Der landløbe de deris Skib, oc forlode dem oc flyde selff der fra offuer Landet for redzel oc fare fyld aff Fienderne. Der Biscop Absalon dette spurde, giorde hand strax rede met sin Skibs Flaade, oc søgte vdi ferske Gierning effter Sørøffuerne paa de stæder, som hand viste at de pleiede mest at haffue deris tilhold. Men io mere hand søgte oc randsagede vdi alle Vinckler oc Braaer, io mindre hand fornam til disse arge Skalcke, oc io mere hand fant aff Judernis Skib oc Byte, som flød ynckeligen split oc spred allenegne omkring Haffuet. Thi deelte hand sine Skib vdi tuende hobe, at de kunde diss bedre randsage effter Fienderne. Selff drog hand met den første hob hen vnder Masnet, oc som hand vaar nu gaaet sine andre Stalbrødre aff siune, bleff hand var, huor der stod en paa Landet faare hannem, oc vincket at hannem met sin Hat, at hand skulde komme til landet oc tale met hannem. Thi sætte hand sig vdi en Baad, oc lod sit skib ligge for Ancker den stund hand drog til Land, at forhøre huad godt for Tidende for haanden vaar. Der hand kom saa nær, at hand kiendte den som vincket at hannem, da vaar det første ord hand talede til hannem, at hand straffede hannem, fordi hand haffde icke holdet sine ord, i det hand haffde icke atuaret hannem god betiden tilforn, at Venderne skulde giøre indfald paa Rigens Strømme. Thi hand haffde giort Forening met hannem, at hand skulde giffue hannem Aarligen tolff lødde Sølff for sin Wmage, at hand skulde giffue det Biscopen tilkiende, naar hand formerckte at fire eller flere aff de Vendiske Sørøffuere haffde sig finde at drage ind i Danmarck. Men hand vndskyldede sig denne Ting, der met at disse Sørøffuere vaare nogen tid lang tilforn vdløbet, førend hand haffde giort denne Pact met Absalon. Hand atspurde Biscopen huort hand actede nu paa, oc der hand formerckte, at hand skickede sig paa Hiemueyen, da sagde hand, at hand drog hiem paa den tid, som det vaar fornøden at vacte paa Rigens Fiender. Thi der bereddis en stor Skibs Flaade aff Venderne, huilcken hand viste gaat skæl til, at den skulde giøre de Danske, men vnder hues naffn eller befalning, at saadant skulde, det kunde hand aldelis intet sige aff. Biscop Absalon bleff vnderlig ved saadan tale, oc begerede aff hannem at hand skulde endnu ydermere forfare leiligheden, huort Fienderne sætte deris Kaas, oc giffue hannem der paa it Suar, ved Møens Klint met det allerførste. Den Mand loffuede hannem at hand vilde her vdi giøre sit beste, oc paa den anden dag her effter, føre hannem Kundskaff tilbage paa forneffnde stæd.

Masnet.

Biscop Absalon vender omkaast paa Kundskaff.

Møens Klint.

Met saadan Affskeed skildtis denne Vendiske Spedere fra Biscop Absalon, førend at de andre Skib, som vaare vdi flock oc følge met hannem, komme saa nær, at de finge siun paa hannem. Thi hand skyndede sig derfaare saa hasteligen, paa det at hand skulde icke bliffue berøbt for Landmend, oc der offuer enten miste Liffuet eller foruisis Landet. Men Absalon dulde dog icke huad skeed vaar. Endog hand dulde hans Mand, saa sagde hand alligeuel sine Stalbrødre huad kundskaff hand haffde

Biscop Absalon ryster sig imod de Vendiske Sørøffuere.

faaet

faaet, oc at det vaar icke nu tid at indlegge Skibene, men for nøden at ryste sig aff all Mact imod Rigens Fiender. Huer mand forundrede ved sig selff huor hand hafde faaet denne visse Kundskaff, oc huo der kunde giffue hannem, saadan hemelig Bestilling tilkiende. Absalon sagde at det giordis intet behoff at spørie videligen her om, men vaar mere for nøden at de tenckte til at vduelie sig it aff disse tu Vilkaar, huad heller de vilde stercke sig met flere Skib, eller met ferskt Reysetyg, til at tage imod Fienderne nis Tilkommelse. Siuntis dennem at intet aff disse tuende Vilkaar vaar raadeligt, da vilde icke andet vere, end at mand strax skulde lade alle Landsaatterne, som bo vd met Sø siden, tilsige, at de forlode deris egne Boliger oc begaffue sig vdi de fastiste Stæder, som laae næst ved Haanden, paa de Sørøffuerne skulde icke wforuarendis offuerfalde oc forderffue dem ved grund. Høffuitzmendene oc de andre store Herrer, som vaare met Biscopen, mente at det vaar icke gaffnligt, at driste paa Reysetyget imod Fienderne, ey heller hederligt oc loffligt, at Landsaatterne skulde fly fra deris Hus oc Hiem til faste Stæder, oc besluttede derfaare at mand skulde ryste sig paa ny, oc slaes til Søes met Fienderne.

Ene i Raad ene i sorg.

EFter saadant samtyckt oc fuldbyrdigt Raad, droge de hiem til Danmarck, oc huer lagde ind vdi sin Haffn, at stercke sig met Folck i Fetalie, imod disse Vendiske Sørøffueris tilkommelse. Biscop Absalon reiste til Roskilde, at vdrette der sin Bestilling, som hannem vaar i mact paaliggendis. Førend hand drog deden igien, da falt der saa haard en Fraast paa, at Vandet offuer lagdis mange steds met Jis. Folck som skulde føre Mad oc Øll til Skibene, lidde stor forhindring, at de kunde icke komme frem met Hest oc Vogn, for den Jiss oc Skarn som hengde saa tyckt paa Hiulene, at de kunde icke løbe omkring, vden met stor Nød oc Trang. Mange lode deris Vogne staa, oc ginge selff til Foeds, oc fød deris Læss paa Hestene til Skibene. Deris Støffle blessue dem end saa tunge aff det megle Skarn, som frøs dennem til Beenene, at de hade de en stor Byrde at drage i dennem. Alligeuel vaare de saa taalmodige, at der Biscop Absalon kom ridendis frem for dennem, oc yncktis offt dennem, at de lidde saadant ont for deris Fæderne Lands skyld, da sunge de hannem oc sagde, at det vaar dennem endnu her bedre at gaa, end siide fangne oc bundne til de Vendiske Sørøffueris Aarer.

Kierlighed til sit Fæderne Land.

DEr Skibs Flaaden vaar stercket oc vdrystet paa ny, lagde Biscop Absalon strax vd igien, oc fant den Vendiske Speidere vnder Møn Klint, som hand tilforne hafde vdsent om Kundskaff til Venden. Han sagde hannem, at den Vendiske Flaade laa vdi Sualds Haffn, oc vdi forsæt at løbe ind vnder Møn, det første at Veyret vilde foie dennem. Deris anslag vaar at de vilde sætte deris Fodfolck Sund deris Rytter Norden op paa Landet, oc lade siden Skibene ligge i Kielby Sund, indtil de hafde vdret deris bestilling som de vilde. vaare aldelis vdi denne mening, at de vilde met saadant Indfald

Sualds Haffn.

Kielby Sund.

oc saa den anden, indtil saa lenge, at de kome alle vd i det obne Haff, oc huer siden hiem til sit eget. Der Biscop Absalon vaar nu kommen til Rolighed, oc giorde sit Regenskab huor lenge hand haffde veret vdi Leding, da befands det at hand haffde ladet sig stædze bruge til Søes imod disse Vendiske Sørøffuere, paa tre Maaneder nær, it gantske samfelde Aar.

Kongens oc Hertug Henricks samtale.

OM Sommeren næst efterkommendis, møttis Kong Valdemar oc Hertug Henrick aff Saxen, ved Iderens met deris Raad oc gode Mend, at handle om hues victige Sager, som dennem imellem vaar paa begge sider. Vdi Foraaret drog Christoffer vd imod de Brammeseer, allene met sit eget Lands folck, oc vant stor Seyr aff dennem. Siden fick baade hand oc Biscop Absalon befalning aff Kongen, at de skulde drage vd met Flaaden paa Rigens Strømme, indtil hand kom selff effter dennem. Der de haffde fortøffuet Kongen lang tid vnder Masnet, oc hand kom icke frem, bleffue de indbyrdis til sinds, at de vilde gieste de Brammeseer paa ny. I det kom Erckebiscop Eskild met en skøn Skibs Flaade, fra Skaane til dennem. Hand vaar da nyligen kommen hiem fra den hellige Graff, oc haffde ladet sit Skeeg voxe saa langt paa denne sin Reise, at Vnder vaar. Biscop Absalon mente at hand kunde icke vel forsuaret, om hand slog noget paa, denne værdige Fader watspurt, oc sende derfaare Esbern Snare til hannem, oc gaff hannem tilkiende huad hans Forsæt vaar. Ercke-Biscopen loffuede hans Anslag storlige, oc begerede at hand maatte giøre hannem Selskaff, oc forsøge huorledis det vilde bære at, met en graahærdige Klerck, iblant disse andre vnge oc lystige Krigsmend. Strax vduaalde hand de fornemiste aff sine Skaaninger, oc fulde Biscop Absalon hen vnder Laaland, oc finge der siu Skib til sig, som komme dem til Vndsætning aff Ryland.

Disse Brammeseer som her omtalis, bode vdi Vagerland, paa denne side Lybeck, som nu kaldis Lant Oldenborg paa denne dag.

Erckebiscop Eskild kommer hiem fra den hellige Graff.

Effter at Erckebiscop Eskild haffde tøffuet met dette andet Selskaff, nogen kaart tid her vnder Laaland, oc det bleff besluttet, at mand skulde om Midnats tid gaa til Seyls, da begerede hand oc fick aff Biscop Absalon en god forfaren Styrmand. Thi hand befryctede sig, at hans egen Styrmand skulde icke ramme den rette Kaas, oc hand der offuer maatte komme vdi Vaade oc Wlycke. Der met kom hand snarligen oc lyckeligen offuer til den stæd, som vaar beramt at Flaaden skulde forsamlis. Men Absalon oc meste parten aff de andre Sielandsfar fore lang tid vild, for Nattens Mørckheds skyld, førend de fremkomme. Det samme vederforis ocsaa Rylenderne, huilcke landede met deris Skib, saa gaat som paa den samme stæd, der som disse Brammeseer laae tilrystede met deris Skib, oc vaare færdige at løbe vd paa deris Fribyteri. Dette bleffue Rylenderne først var, aarle om Morgenen, oc lode derfaare nogle faa hos deris Skib, oc begaffue sig selff i Land til de Danske, at stride endrecteligen imod Fienderne. Der Brammeseerne saae, at disse Skib laae dennem saa nær ved Haanden, lagde de strax om Borde met dennem, oc lode sig icke nøye her met, at de haffde foriaget Folcket oc plundrede dem, men begynte ocsaa at de vilde førd tuende aff de beste oc største

Biscop Absalon farer vild vdi Søen.

Drucken-skaff.

Bogø.

Venderne fly for Absalon.

Quinde Hierte vdi Mands Bryst.

Storm oc weir.

Skibbrud.

S. Nicolai dag.

u:rgick. Falstringerne haffde alligeuel nær betalt Laffuet, haffde icke den Sielandske Voliggere, roet om Borde met dennem, oc opuact dennem aff deris Søffn oc Druckenskaff. Hand atuarede ocsaa Biscop Absalon, at Fienderne vaare for haanden, oc Biscopen afffærdiget strax Inguor oc Oluff, tuende duelige oc forsøgte Krigsmend, fra Bogø at forfare Vendernis anslag. Men hand kunde dog icke fortøffue indtil de komme tilbage igien til hannẽ, oc mente at effterdi det skulde gielde, da vaar saa gaat met det første, som met det sidste. Thi hand tenckte ocsaa paa Fiendernis vijs oc sædvanne, at de pleiede gierne vdi saadan skening, at løbe aarle vd om Morgenen, oc tøffue icke lenge, naar de haffde vdret noget, førend de sætte deris Kaa tilbage igien paa Hiemueyen. For denne Aarsage skyld lystede nu Biscop Absalon selff at vere baade Speidere oc Øffuerste paa denne tid.

Aarle om Morgenen der det opdagedis, oc Venderne saae Biscop Absalon komme, da vende de strax huer sit Skibs staffn, vd at Søen hannem. Jt Tegn at de vaare mere betenckte til at fly, end at holde nu standende Strid. Thi saa tilige som de bleffue den Sielandske Fane oc Fi tegn var, lagde de deris Aarer vd, oc flyde alle til lige met huer andre. Lu der met paakiende, at de haffde Quinde Hierter vdi Mends Bryst. Bi scop Absalon sætte saare hart effter dennem, oc haffde vel optaget nogle dennem, der som icke it stort hastigt Wueir haffde reist sig, oc tuunget hi nem til at drage tilbage vnder Falster. Haffuet brusede oc stormede saa uer alle maade fast, at det ene Skib dreff ind oc støtte paa det andet, oc ene kunde huercken vige for det andet, eller kome det til hielp oc vndsætni Vore Skib haffde faaet en wbodelig skade paa denne dag, haffde de vdi god tid vnduigt, oc lagt ind vdi Haffn. Venderne kunde icke vel bru enten deris Seyl eller Aarer. Thi Bylgerne vaare dem strenge at ro imo oc Veiret blæste saa hart, at de kuldseylede strax, som førde noget høyt Sk vden de vaare diff bedre foruarede inden Skibs borde. Det maatte man den kiende paa det megle Vrag, som dreff alleuegne ind vnder vore Ki sider her vdi Riget. Tuende aff deris Skib, paa huilcke vaare gode du Baadsmend, de trengde sig igennem, oc bleffue optagne aff Jarmer, Ri sten paa Ryland, som sende siden Biscop Absalon det ene tilbage m Byte Penning, oc betackede hannem for dennem begge, at de vaare lø hannem saaledis til hende. Dette skeede en Sancti Nicolai dag, ved Bistand nogle mente, at disse Vender finge denne Wlycke, at de torde den aldrig effter denne dag, drage ind vdi Feidevijs paa Danmarkis gis Strømme.

NV vaar det saa ved Aarsens tid oc leilighed, at Vinteren haffde nær beklemt vore Skib, oc forment dem for stor Fraast skyld, at me hiem igien til deris eget. Det frøs saa hart ickon paa en Rats Jissen vaar saa tyck, at mand kunde icke sla den igennem met ved slag, der som de laae inde vdi den Haffn hos huer andre. Derfor ue de saaledis endrecteligen til sinds, at de vilde vecke sig vd at Haf lade først it Skib gaa faare, oc siden de andre effter dette ene. Men kunde alligeuel icke thure det alene, at bryde Veyen for alle disse den skarpe Jis, som skar Skibene, ligeruis som mand haffde skuu dem, met huasse Ragkniffue. Thi skifftis de ved, at drage faare, først den

oc

aa den anden, indtil saa lenge, at de kome alle vd i det obne Haff, oc huer
n hiem til sit eget. Der Biscop Absalon vaar nu kommen til Rolig-
, oc giorde sit Regenskab huor lenge hand haffde veret vdi Leding, da
ands det at hand haffde ladet sig stædze bruge til Søes imod disse Ven-
e Sørøffuere, paa tre Maaneder nær, it gantske samfelde Aar.

Kongens oc Hertug Henricks samtale.

)M Sommeren næst effterkommendis, møttis Kong Valdemar oc
Hertug Henrick aff Saxen, ved Ideren met deris Raad oc gode Mend,
handle om hues victige Sager, som dennem imellem vaar paa begge si-
. Vdi Foraaret drog Christoffer vd imod de Brammeseer, allene met
eget Lands folck, oc vant stor Seyr aff dennem. Siden fick baade hand
Biscop Absalon befalning aff Kongen, at de skulde drage vd met Flaa-
paa Rigens Strømme, indtil hand kom selff effter dennem. Der de
fde fortøffuet Kongen lang tid vnder
uet, oc hand kom icke frem, bleffue
ndbyrdis til sinds, at de vilde gieste
Brammeseer paa ny. I det kom
ckebiscop Eskild met en skøn Skibs
n. Hand vaar da nyligen kommen
fde ladet sit Skeeg voxe saa langt paa
scop Absalon mente at hand kunde icke
paa, denne værdige Fader watspurt, oc
til hannem, oc gaff hannem tilkiende huad hans Forsæt vaar. Ercke-
scopen loffuede hans Anslag storlige, oc begerede at hand maatte giøre
nnem Selskaff, oc forsøge huorledis det vilde bære at, met en graahærdi-
Klerck, iblant disse andre vnge oc lystige Krigsmend. Strax vduaalde
nd de fornemiste aff sine Skaaninger, oc fulde Biscop Absalon hen vn-
Laaland, oc finge der siu Skib til sig, som komme dem til Vndsætning
Ryland.

Disse Brammeseer som her omtalis, bode vdi Vagerland, paa denne side Lybeck, som nu kaldis Lant Oldenborg paa denne dag.

Erckebiscop Eskild kommer hiem fra den hellige Graff.

Effter at Erckebiscop Eskild haffde tøffuet met dette andet Selskaff,
gen kaart tid her vnder Laaland, oc det bleff besluttet, at mand skulde
Midnats tid gaa til Seyls, da begerede hand oc fick aff Biscop Ab-
on en god forfaren Styrmand. Thi hand befryctede sig, at hans
n Styrmand skulde icke ramme den rette Kaas, oc hand der offuer
natte komme vdi Vaade oc Wlycke. Der met kom hand snarligen oc
keligen offuer til den stæd, som vaar beramt at Flaaden skulde forsam-
Men Absalon oc meste parten aff de andre Sielandsfar fore lang tid
d, for Nattens Mørckheds skyld, førend de fremkomme. Det samme
derforis ocsaa Rylenderne, huilcke landede met deris Skib, saa gaat som
den samme stæd, der som disse Brammeseer laae tilrystede met deris
ib, oc vaare færdige at løbe vd paa deris Fribyteri. Dette bleffue
enderne først var, aarle om Morgenen, oc lode derfaare nogle
ibys deris Skib, oc begaffue sig selff i Land til de Danske, at stride en-
keligen imod Fienderne. Der Brammeseerne saae, at disse Skib
dennem saa nær ved Haanden, lagde de strax om Borde met den-
lode sig icke nøye her met, at de haffde foriaget Folcket oc plun-
dem, men begynte ocsaa at de vilde førd tuende aff de beste oc største

Biscop Absalon farer vild vdi Søen.

bort met sig. Men der de fornomme at Sielandsfarene komme effter dem, da hugge de Hul paa dennem, oc lode dem senckis vdi Haffuet, at effterdi de maatte icke komme dennem til gode, saa skulde de oc icke heller komme deris Fiender igien til Hende.

Oldenborg vdi Vagir Land.

Vdi denne gantske Egn, fandis da ickon en By, ved naffn Oldenborg, huilcken Borgerne haffde forlat oc vndløbet, enten fordi at det beste Krigsfolck vaar tilforn vddraget, eller ocsaa at Staden haffde ingen besynderlig Vold eller Værn, som Indbyggerne kunde forlade sig paa. Dette faare vaare de nu vdrymde met Hussfruer, Børn oc Bohaff, ind vdi en Kircke vden for Staden, at de vilde beskytte sig met denne hellige Stæds Frihed, imod Krig oc Orloffs Wtryghed. Vore Krigsfolck vaare ocsaa saa fromme, at de rørde icke met en eniste Finger, noget aff det som de haffde her indført. Dog det haffde ingen Synd veret, at vdføre wretfærdigt Gods aff denne hellige Stæd. Thi huo som Gud, oc hans Ord foracter, dem bør met rette ingen Beskermelse eller ingen Fred at nyde, vnder nogen helligheds Paaskud eller Tilfluct. Den stund at Biscop Absalon brugte sig met Vaaben oc Værie imod Fienderne, da begaff sig Erckebiscopen sig om Morgenen hen at holde Messe oc Predicken, effter sin daglige viis og sæduane. Lod der met paakiende, at saa lidet som hand skøtte om sine Fiender, saa meget diss mere fryctede hand sin Gud oc Skabere.

Wretfærdigt Gods haffuer ingen Frihed paa hellige Stæder.

Vrne.

Marquord.

VDI midler tid at de Danske droge alleuegne omkring, vdi denne Brammeseeske Egn, forsamlede en ved naffn Vrne, oc en anden ved naffn Marquord (huilcken Greffue Adolff aff Holsten haffde giort til sit Søns Formyndere paa sit yderste) it stort antal Krigsfolck aff Venderne oc Saxerne, oc lode sig høre met mange traadzige Ord, at de vilde met det første komme de Danske til at giøre Fødder at fly vd aff Landet igien. Men ken bars icke bedre til, end at de komme wforuarendis paa de Danske, som haffde lagt sig ned paa Jorden at huile, effter at de nogen tid lang haffde redet alleuegne omkring vdi Landet. Erckebiscop Eskild haffde kaart tilforn beklagt sig oc sagdt, at hand vaar nu saa skrøbelig oc alderstigne, at hand fortrøste sig icke til, at stige til sin Hest, met mindre at hand haffde hos sig, som kunde opløffte oc hielpe hannem. Men der hand saa Fienderne komme, da fandis der ingen iblant de allerynge ste, saa rask som hand vaar, at springe til sin Hest. Saaledis viger Alder oc Aar offte for Dyd oc Modighed. Hand som vndskyldede tilforn sin Alderdoms vansmilde Ord, lod see vdi Gierning, at hand haffde it vngt Hierte og færsk Mod vnder it gammelt Bryst oc graaherdigt Hoffuet. Bedre er at vere modelig vdi Gierning, end vdi Tunge oc Tale.

Erckebiscop Eskilds skønne Alderdom.

Alder viger for Dyd oc Modighed.

☞

Danske fly icke gierne.

Samme tid vaare nogle faa aff vore Folck vddragne paa deris Haand, effter Roff oc Byte, oc komme deris Fiender saa nær paa derne, at de skulde enten slaes met dennem, eller fly at Marcken. Men met dennem vaare de meget for suage, oc at fly, det mente de vaare Mend en stor Skam oc Vanære. Her stode de vdi disse bange [illegible] oc viste der til met, icke end om deris Stallbrødre kunde komme [illegible] Bndsætning eller icke. Thi mand kunde ickon paa en sted, [illegible] den Aa, som flød igennem it stort Kiær, imellem dennem [illegible]

Da

paa, da saad hand vdi Dynd oc Skarn til begge Knæene, eller ocsaa vndertiden til Beltestæden. Ryterne stigde fra deris Heste, lagde deris Harniske paa dem, oc ledde dem effter sig, paa det de kunde komme frem met diss mindre Møde, oc diss større Tryghed. Vndertiden hialp Manden Hesten op, naar den sad fast, oc vndertiden naar Manden slap ned, da klungde hand ved Hestens Man, saa lenge hand fick nogen Fodfestning. Nogle bunde sig Vaser oc Knipper aff Ris oc Græne, oc kaste dem offuer Beckene, som løbe mange steds frem oc tilbage vdi Kieret. Nogle vaare saa metlidende met deris Heste, at de bare selff deris Vaaben, oc førde Hestene leddige oc løse effter sig. Offte hende det sig, at naar Hestene sprunge for hastige op, aff hine dybe Veldekilder, at de traadde deris egne Hærrer omkuld, som ledde dennem. Kongen afflagde selff alle sine Klæder, saa nær som til dem hand haffde næst Kroppen, oc støtte sig frem imellem tuende Fodgangere, oc kom dog icke offuer denne bløde Dynd, vden stor Kedsommelighed oc Møde. Modsommelig Reise.

DEr Fienderne hørde at de Danske vaare komne offuer dette gruelige Wføre, forundrede de sig storligen her paa, oc mente at det stod dem ingenlunde til at giøre dennem nogen Modstand, som haffde offueruunden Naturens oc Elementernis Modstand oc store Vanskelighed. Tuert imod glæddis de Danske, lige saa meget, at de haffde gaaet denne onde Vey igennem, som at de haffde nu allerede tuungen Fienderne selff. Der de vaare siden komne igennem nogle lange oc mørcke Skoue, saae de først huor Staden laa, omflaaden met it dybt Skibrigt Vand, oc vaar ickon befestet met en føye Vold, paa den ene side, der som Broen vaar slagen offuer til det tørre Land. Denne Bro haffde Høffuitzmanden offuer Staden, som hed Otmar, ladet kaste imod Fiendernis tilkommelse, at der stod ickon de bare Pæle igien vnder Vandet, som Broen vaar lagd paa. Men vort Dansk Krigsfolck lod sig icke fortryde, at bruge disse Pæle til en Fundament, til en anden Bro, at giøre her offuer til Staden. De toge alleuegne Gerder paa næste omliggendis Landsbyer, oc forfylte der paa alt huad de mest kunde imod Staden. Kongen lod Biscop Absalon drage vd paa Byteri, met største parten aff Reysetyget, oc bleff selff hos Folcket, oc giorde dennem baade modig oc villig; at de tilførde alt det som løst oc fast vaar, som ellers kunde tiene til deris faaretagne Arbeid. Borgerne opreiste paa den anden side, it høyt Værn aff Bielcker oc Tømmer, at de vilde met Skud oc Stagslynger forhindret vort Folck, at de skulde icke komme til at forfremme Broen som de haffde begynt. De Danske vaare mere omhygelig for deris Arbeid, end for sig selff at beskytte, dog hulde nogle aff Skytterne Skermysning met dennem, alligeuel at der vaar en lang Vey imellem dennem oc Fienderne. Otmar en Høffuitzmand offuer de Peniske Landsaatter.

Otmar lod Modet falde, der hand saae at de Danske vilde for ingen ting lade sig afstrenge, oc forfremmede sig io lenger io mere, met deris Arbeid. Thi drog hand vd aff Staden til Kongen, oc effter Otmar biuder sig til Fred.

Kongen aff Danmarckis Mact.

ocsaa bestaa Kongen selff, met sin gantske samlede Mact. Guncelin svarede, oc sagde at der som Hertug Henrick vaar end selff til stæde met all sin Mact, da skulde hand vel fire gange betencke sig, førend hand skulde voge it Slag met Kongen aff Danmarck.

Ved saadane Ord oc Tale tagde alle disse Tydske Førster stille, [illegible] viste icke huad de vilde mæle eller tale aff Fryct oc Redzel for de Danske. D[illegible] begynte Greffue Guncelin atter, oc sagde at hand haffde fundet paa it be[illegible] Raad. Effterdi de Danske vaare nu vddragne vdaff alt Riget, met de[illegible] fornemmiste Mact, da kunde mand smuct komme til at giøre Indfald [illegible] Slesuig, oc paaføre de Danske større skade hiemme vdi deris eget Land, [illegible] de kunde nogen tid giøre dem met vduaartis Krig oc Feide. Bern[illegible] Førsten aff Razeborg svarede her til, oc sagde at ingen skulde offt[illegible] hannem, at hand vilde føre Krig paa det Land, som hand haffde aff d[illegible] fromme Herre Kong Valdemar selff til Forlening. Der til met, s[illegible] hand, staa oss icke Slesuigs-Porte saa obne faare, oc aldelis vordelø[illegible] Kongens frauerelse, at wi drage her ind, vden det skeer, som Koe[illegible] Musegabet. Thi de ere tresinds tiue tusind Mand, som ere best[illegible] at vaacte paa Daneuircke, om noget Opløb oc Krigs Taag høris [illegible] paakommer. Der Hertug Henrick som regerede Saxen vdi denne [illegible] Hertug Henricks frauærelse, hørde huad Bernhart svarede, da bek[illegible] hand, at de Danske skeede stort Wræt, i det at baade hand oc disse [illegible] hans Metbrødre, førde sig ind paa dennem, effterdi de stode mere eff[illegible] forsuare deris eget, for nogle offuergiffne Røtheraner oc grumme [illegible] røffuere, end at skade oc forderffue andre deris Naboer. Hand s[illegible] at den burde at side nederst i Helffuedis Affgrund, som haffde nogen [illegible] til at besmitte sine Hender met saadant Christeligt oc retfærdigt F[illegible] Blod oc Mandrab. Saaledis vende denne forstandige Mand [illegible] Forsæt met sine vise Raad oc Paamindelse. Oc alle Mand samtyd[illegible] hannem, at det vaar wtilbørligt at feide paa dem, som feidede selff ic[illegible] Fred oc Rolighed. Greffue Guncelin, som vaar høyest vdi H[illegible] Henrick Løuis Raad, for den lycksalige Forfarenhed, som hand [illegible] vdi Krigs brug, meente da at intet vaar bedre, end at hand giorde [illegible] met de Danske, oc begerede derfaare strax aff dem, at Sune [illegible] maatte komme til hannem. Huilcket vederforis hannem effter [illegible] gæring, oc hand bekom det met hans hielp, at alting bleff tagen v[illegible] oc Krigen opsæt paa begge sider, indtil saa lenge at Hertug He[illegible] selff hiem aff Beyren til Lant Saxen.

Bernhart aff Razeborg.

Vact paa Danneuircke.

De Tydske ville icke angribe de Danske.

Kong Valdemars syttende [16de] Taag i Venden.

De Danske lide stor Møde vdi Venden.

KOng Valdemar drog siden fra disse Brammeseers Egn, h[illegible] Ryland, oc deden bort ind i Venden til dennem, som bo paa [illegible] Pene Aa. Der kom hand wforuarendis vdi saadant it stort [illegible] Kier, at hand for Veldekilder oc Røddynd lidde saa stor Rø[illegible] skelighed met sit Folck, at hand aldrig paa noget Taag tilfø[illegible] den, haffde lid saadan Vaade oc Mødsommelighed. Kieret [illegible] groed offuen til met deiligt grønt Græss, men saa tilige at nogen [illegible]

Mening, at hand vilde kalled dennem aff deris faaretagne Arbeid, men der de hørde disse andre Ord, bleffue de saa offuer alle maade lystige, at hans Ord oc Løffte vaar icke vel vdsagdt, førend Broen bleff fuldend indtil det tørre Land paa den anden side. Strax søgte de det ny Taarn oc Værn, oc sætte Stier oc Leyrer der til, oc ihielsloge alle dennem som komme for deris Haand, oc vilde giøre dennem nogen Modstand.

En iblant de Danske Ryter, ved naffn Herbort, fortrød det at Broen vaar saa trang, oc at saa mange vaare i Veyen for hannem, at det bleff hannem for langt, førend hand kom ret i færd met Fienderne, om hand skulde fortøffue, indtil den Menige mand vaar offuerkommen for hannem. Thi kaste hand sig selffuilligen vdi Vandet, met Vaaben oc Værie, som hand stod beuebnet vdi sit Harnisk, om suemde omkring disse andre, som forhindrede hannem, at hand kunde icke komme saa tilige frem som hand vilde. Mange andre toge Exempel oc Effterstun aff hannem, at Broen opfyltis paa det sidste met saa meget Folck, at den sanck met dennem, oc Biscop Absalon selff, met mange andre falt ocsaa vdi Vandet. Hannem hialp da hans Kaanst, at hand kunde saare vel suømme, saa at alligeuel hand haffde sit Harnisk paa sig, dog redde hand icke aleniste sit eget Liff, men ocsaa mange andre, som icke haffde lærd at suømme.

Herborts en Dansk Ryters Modighed.

Absalon kand suømme.

Borgerne vdi Staden gaffue sig paa fluct, saa mange som kunde ellers ved nogen Lempe vndkomme. De sætte sig vdi Ølkar, fordi de haffde ingen Skib, men der Karene løbe om oc om met dennem, komme de alligeuel vdi de Danskis Hender. De Danske loe oc haffde stor Vidunder aff saadane wsæduanlige Skibs Færd, dog det gick baade dem selff oc andre deris Metborgere aff, vden Ladder oc Leeg. Der Byen vaar indtagen, bleffue alle Mandfolckene slagne, oc Quindfolckene sparde. Nogle gaffue ocsaa Kongen for Raad, at hand skulde fanget Otmar, men Kong Valdemar lod hannem fare wskad, oc vaar visere, end at hand vilde bryde sin Tro oc Loffue, oc besmitte sit gode Rycte, oc spilde denne nærueren dis ærlige Seyrs Priis, for it arm Menniskis Fengzel skyld. Siden drog hand fra denne Stad, ret Veyen tilbage til sine Skib, oc strax deden fremdelis hiem til Danmarck.

Vnderlig Skibs færd.

DM Sommeren næst effterkommendis, kom Hertug Henrick aff Saxen hiem fra Lant Beiren, oc holt Samtale met Kong Valdemar ved Ideren, som før bleff samtyckt aff Greffue Guncelin, oc andre hans fuldmyndige raad. Der Kongen oc hand skulde talis tilsammen met huer andre, da lod hand Groffueligen paakiende sin Hoffmod oc Traadzighed, for denne ny Lycke, som hannem vaar hasteligen paa kommen, at hand holt mit paa Broen, oc vilde for ingen deel ride offuer Ideren, som hand pleiede ellers sæduanligen før at giøre, naar hand taldis ved met Kongen. Thi hand meente det stod hans Ære for nær, om hand skulde noget vige for Kong Valdemar. Dog hand maatte vel tenckt saa meget ved sig selff, om hand end skønt vaar Kong Valdemars ieffnlige vdi Mact oc Velde, saa vaar hannem saadant icke tilfalden, aff Arff eller Arffuelig Eyedom, i den stæd at Kongen Aadte de Land oc Rige, som baade hans

Hertug Henrick Louis Hoffmodighed.

Fader

som hand saae, at vort Folck enten arbeidede eller huiltis, saa begerede hand ocsaa Fred, vndertiden met stor Ydmyghed, vndertiden ickon met saa passelig Aluerlighed, oc vaar dog alligeuel altid ved dette Mundheld, at det vaar Kongen bedre, at hand sparde Byen met billige Vilkaar, end at hand skulde vinde den met Storm oc Anløb. En part aff Krigsfolcket offuergaff Arbeidet, der de fornomme at der vaar Freds forhandling for Haanden. Thi de mente at det giordis en føye ting behoff, at opbygge Broen igien, om de kome icke til at storme oc stride imod Staden. En part vaare saa gerige oc gridske at forderffue Staden, at de gaffue sig saa mangfaaldige vd paa Broen, at de som bare til, kunde met stor nød komme frem at kaste deris Byrde, som behoff giordis til Broens Bygning, om den skulde ellers fuldendis. Paa det siste kunde de icke komme anderledes frem met Gerderne, end at de maatte bære dem paa deris Hender, hoyt ofuer deris Hoffueder. Der met beskyttede de sig selff for Fiendernis Skud, oc bare ocsaa dennem tilbage vdi Leyren, som bleffue saarede aff Fienderne.

Krigs Anslag.

MEt saadane hastige Wordentlighed, opbygtis denne Bro, met stor Snarhed end Styrcke, oc vaar nu dreffuet saa viit, at de vaare nær kommet offuer paa den anden side imod Staden. Da funde Borgerne paa it nyt Anslag. De sloge Jern Hager paa lange Stange, oc rørte der met vd aff Værnet, oc droge de Danskis Skiolde fra dennem. Dette hende sig offte, at de som icke vilde slippe deris Skiolde, drogis til lige vd i Vandet, oc haffde her offuer nær mist alle deris Skiolde, haffde de ikke faaet it andet Raad her til. En aff vore Danske Karle, kaste en Træ krog paa en aff Borgernis Hager, oc fick den fra hannem, oc tog siden denne ene, alle de andre fra dennem, som racte vd aff Værnet imod dennem. Den stund at dette vnderlige Spil dreffuis paa begge sider, da dagen, saa det lackede fast imod Afftenen, oc Kongen begynte at tenke om, huad her vilde vorde aff paa det sidste. Hand befryctede sig at komme ten dennem paa haanden, da finge de enten seent oc silde Byen, eller om at en Vanlycke kunde slais til, at Fienderne sætte Ild paa Broen. Thi gis hand io lenger io mere her paa, at hand vilde vide Otmar Bøn, oc Byen, paa det at hand skulde icke nødis til at drage her fra, met Skam Blussel, ligeruis som hand haffde veret offueruundet aff Fienderne.

Kongen er til sinds at giore Fred met Fienderne.

NDI midler tid at Kongen omgickis met saadane tuilraadige Tanker, da kom Biscop Absalon vdi Leyren met en stor Byte, oc som han fornam at Kongen haffde i sinde, at vilde giøre Fred met Fienderne, foruende hand strax all den Freds forhandling met it subtiligt Paa-Hand truede Kongen, at det skulde icke lyckis hannem vel, om hand ville tede nogen Fred met Otmar, hannem wuitterlig, oc tog siden Kongen Tolck aff til en side, oc befoel hannem, at hand skulde foruende Otmars Ord, oc fordanske dennem tuert imod hans Mening for Kongen. Dernæst tog hand sine Vaaben paa sig, oc gick ned paa Broen til Krigsfolcket, oc loffuede dem all den Byte, som hand haffde ført i Leyren, om de ellers vilde vere villige oc duelige, at de kunde vinde sig. Krigsfolcket mente met det første, at hand vaar kommen til dennem i

Absalons Snedighed.

Me

tening, at hand vilde kalled dennem aff deris faaretagne Arbeid, men r de hørde disse andre Ord, bleffue de saa offuer alle maade lystige, at ms Ord oc Løffte vaar icke vel vdsagdt, førend Broen bleff fuldend dtil det tørre Land paa den anden side. Strax søgte de det ny Taarn oc kærn, oc sætte Stier oc Leyrer der til, oc ihielsloge alle dennem som kom- e for deris Haand, oc vilde giøre dennem nogen Modstand.

En iblant de Danske Ryter, ved naffn Herbort, fortrød det at roen vaar saa trang, oc at saa mange vaare i Veyen for hannem, at det leff hannem for langt, førend hand kom ret i færd met Fienderne, om hand ilde fortøffue, indtil den Menige mand vaar offuerkommen for hannem. hi kaste hand sig selffuilligen vdi Vandet, met Vaaben oc Værie, som nd stod beuebnet vdi sit Harnisk, om suemde omkring disse andre, som for- ndrede hannem, at hand kunde icke komme saa tilige frem som hand vilde. ange andre toge Exempel oc Effterfiun aff hannem, at Broen opfyl- paa det sidste met saa meget Folck, at den sanck met dennem, oc Biscop falon selff, met mange andre falt ocsaa vdi Vandet. Hannem hialp hans Kaanst, at hand kunde saare vel suømme, saa at alligeuel hand ffde sit Harnisk paa sig, dog redde hand icke aleniste sit eget Liff, men oc- mange andre, som icke haffde lærd at suømme.

Herborts en Dansk Ryters Modighed.

Absalon kand suømme.

Borgerne vdi Staden gaffue sig paa fluct, saa mange som kunde ers ved nogen Lempe vndkomme. De sætte sig vdi Ølkar, fordi de haff- ingen Skib, men der Karene løbe om oc om met dennem, komme de alli- el vdi de Danskis Hender. De Danske loe oc haffde stor Vidunder aff adane wsæduanlige Skibs Færd, dog det gick baade dem selff oc andre ris Metborgere aff, vden Ladder oc Leeg. Der Byen vaar indtagen, ffue alle Mandfolckene slagne, oc Quindfolckene sparde. Nogle gaffue aa Kongen for Raad, at hand skulde fanget Otmar, men Kong Val- mar lod hannem fare wskad, oc vaar visere, end at hand vilde bryde sin o oc Loffue, oc besmitte sit gode Rycte, oc spilde denne nærnerendis lige Seyrs Priis, for it arm Menniskis Fengzel skyld. Siden drog nd fra denne Stad, ret Veyen tilbage til sine Skib, oc strax deden ndelis hiem til Danmarck.

Vnderlig Skibs færd.

OM Sommeren næst effterkommendis, kom Hertug Henrick aff Sax- en hiem fra Lant Beiren, oc holt Samtale met Kong Valdemar Ideren, som før bleff samtyckt aff Greffue Guncelin, oc andre hans ymyndige raad. Der Kongen oc hand skulde talis tilsammen met huer re, da lod hand Groffueligen paakiende sin Hoffmod oc Traadzighed, denne ny Lycke, som hannem vaar hasteligen paa kommen, at hand holt paa Broen, oc vilde for ingen deel ride offuer Ideren, som hand pleiede s sæduanligen før at giøre, naar hand taldis ved met Kongen. Thi meente det stod hans Ære for nær, om hand skulde noget vige for g Valdemar. Dog hand maatte vel tenckt saa meget ved sig selff, hand end skønt vaar Kong Valdemars ieffnlige vdi Mact oc Velde, vaar hannem saadant icke tilfalden, aff Arff eller Arffuelig Eye- , i den stæd at Kongen Aadte de Land oc Rige, som baade hans

Hertug Henrick louis Hoffmodighed.

Fader

Kong Valdemars Ydmyghed.

Fader oc Forfader hafde for hannem. Men Kong Valdemar v
taalmodig oc from, oc red til mit paa Broen mod hannem, som h
maatte veret hannem aldelis ieffnlige, oc icke offuerlegen vdi Mac
Velde. Vden tuil at hand mente, det lagdis hannem vel til saa stor
at hand gaff denne opblæste oc hofffærdige Puckere noget effter, som h
ellers lang tid hafde kiffuedis oc trættis met hannem. Derfaare
denne forstandige oc gode Konge, heller miste noget aff den tilbørlige
oc Reuerentz, som hannem tilhørde met rette, end at hand vilde ligne sig
denne fremmede Herris traadzige oc daarlige Offuerdadighed.

Kiøbenhaffn opbygt aff Biscop Absalon.

DEr Fred oc Enighed vaar da giort imellem Kong Valdemar oc
tug Henrick, da drog huer hiem til sit eget. Paa Hiemueyen,
Biscop Absalon kom vnder Stetheffnis Klint, lod hand opsancke en
hob smaa Steen paa Strandbacken, huilcke hand vilde bruge til han
Værie, paa den Befestning, som hand hafde ladet nyligen opsætte
Kiøbmandshaffn. Der hand kom did om anden dagen, oc vaar g
der vdi Bad, hørde hand at Folcket som stod vden for Badstuen, h
paa snack imellem huer andre, at der kom en seylendis met it Skib fra
gen, oc gick Sønden paa alt huad hand kunde for sit Seyl. Thi
hand sig icke tid at bade vd, men som hand vaar saa halfftoen, kaste
sine Klæder offuer sig, blæste vdi sin Søfløte, oc kaldede der met
Baadsmend tilsammen, oc lagde vd imod denne Søreffuere met sit
som hand hafde ladet ligge met Seyl oc all tilhøring vdi Haffnen.
hans Staallmester vaar oc icke seen at følge sin Herre. Hand gre
oc lod øse it gammelt afflagd Skib, som laa der ved Haanden, oc
Aarer der paa oc roede effter, som Biscopen seylede faare, saa meget
nem mueligt vaar. Der Søreffuerne fornoime, at Biscop Abs
vaar bedre beseylede end de vaare, oc gick langt for dem, da lode de
Seyl falde, oc grebe til Aarene, oc roede sig op igien tilbage imod Ve
Men Niels sætte fast effter dem, oc vaar nu saa nær hos dennem, at
vilde lagd om Borde met dennem. Da funde de paa it andet Skal
Ret som de komme ieffnssids at hannem, løbe de strax alle offuer til
anden side, at Skibet heldede der ned imod Vandet, oc den anden side
vaar vent imod Nielsis Skib, stod op i Veiret for dennem, som en
oc Værn, at hand kom icke til at giøre dennem nogen skade met sit
som skød met deris Buer, saare fast ind imod dennem. Saaledis va
de hannem i det første angreb oc giorde mange Vendinge aff oc til,
tilbage, at de maatte vndkommet. Nogle aff dennem bleffue skutte
nem deris Hender, oc roede alligeuel, oc gaffue sig icke tid til, at de
lene vd igien aff deris Legeime. Saa stor Redzel oc Fryct vaar ibla
nem, at de følde icke eller skøtte den vee oc sprecke, som de kunde h
deris mange blodige Saar, for den Fryct som de vaare vdi, at de
endnu vederfaris det som verre kunde vere. Nogle roede saa h
oc hasteligen, at de forsmectedis der offuer, oc bleffue sidendis S
op til Aarene.

Dette Hus som Absalon lod opsætte, stod som Stægersit nu staar paa Kiøbenhaffn.

Krigs Anslag.

Trædskhed.

Stor Fryct oc Redzel.

Paa det sidste, der de haffde huldet dem det lengste mueligt vaar, fick Biscop Absalon offuerhaand offuer dennem, oc tog Skibet ind for dennem. Mange iblant dennem fundis saa blødhiertige, at de sprunge selffuillige vd e drucknede sig vdi Haffuet, oc vilde heller døde sig selff, end falde for Fi- ndernis vrede Haand. Som det gaar ocsaa almindelige til, at mand offte ff megen Redzel, flyer for en Vanlycke, oc falder vdi en anden, som større e slemmere er. De andre som icke drucknede sig selff, bleffue største parten agen, dog mand burde vel at spard dennem, fordi at de vaare saa meget andeligere, at de icke giorde disse andre deris Stallbrødre Selskaff. De- s Hoffueder bleffue siden opsætte paa Stager, vden for Biscop Absalons tad, hos de andre Sørøffueris, som nyligen tilforn vaare fangne aff ielandsfarene. Dette ynckelige Spectackel gaffue alle Sørøffuere en Forskreckelse, at de effter denne dag, fundis icke saa mange oc myndi- paa Rigens Strømme som her til dags skeed vaar. Høffuitzmanden vaar paa dette Skib, bleff ført leffuendis til Land, met nogle faa dsmend, oc mente at hand skulde kommet til Løssning igien for Sølff Penninge. Derfaare truede hand, der hand bleff fremled, och saa hans Stallbrødris blodige Pander vaare opsætte til Høytid, oc sagde hand skulde en gang handle lige saa met de Danske, som de Danske haffde faret aff sted met hans Stallbrødre. Men tiden bleff hannem for- rtet. Hand lagdis vdi Fengsel, oc døde der inde, oc betalde saaledis met kieriste hand haffde, førend hand kom der vd igien, baade for disse traad- e Ord, oc alt andet sit gamle Tiuffueri oc Skalckhed.

Fangen Mands trusel er fattig Mands Trussel.

Vdi disse dage vaare Esbern Snare oc Vedemand ocsaa vddrag- met fire Skib, oc komme i færd met siu Sørøffueris Skib. Iblant den- vaar en naffnkyndig voghalff, ved naffn Mirocke, som kom om rde met Vedemand, oc sprang alene dristeligen ind i Skibet til han- Baadsmendene gruede ved denne dristige Helt, oc lode Vedemand e nappis met hannem. Der Esbern kom seylendis frem for dennem, faa huad leeg de haffde begynt, lo hand ickon at dem, oc vilde huercken pe den ene eller forhindre den anden, paa det mand skulde icke siden sige, de vaare to imod en. Thi lagde hand dennem forbi, oc gaff sig selff i met en anden stor voghalff, som kaldedis Strumicke, huilcken offueruant oc fangede. Men Mirocke vilde icke lade sig trenge, før- der kom it andet aff de Danske Skib, oc vndsætte Vedemand, at hand ugt paa hannem. Hand skulde siden mist Liffuet met de andre sine brødre, haffde mand icke mere anseet denne hans mandelige Frimo- d, end hans fremfarne onde Gierninger. Da effterdi hand haffde sig som en duelig oc modig Helt vdi dette Slag, vndte de hannem nd løste sit Fengzel, for Guld oc Penninge, oc vndkom aff Landet Liffuet.

Mirocke en naffnkundig Voghals.

Strumicke en naffnkundige Voghals.

Ved dette samme pass, begerede Erckebiscop Eskild aff Kongen, at maatte drage hen ind i Franckerige en tid lang, at see sig om, oc forlyste efter mange Aars møde, som hand haffde lid her vdi Riget paa sit Em- s vegne. Endog det stod hart, førend Kongen vilde lade sig sige, saa gaff hannem alligeuel paa det sidste Orloff, oc Erckebiscopen giorde strax rede, oc

Dyd oc Mandom æris.

Erckebiscop Eskild drager ind i Franckrige.

rede, oc drog ind i det naffnkyndige Kloster som kaldis Clareuallis, oc l
uede der met større Lyst oc Rolighed, end hand kunde nogen tid leffuet h
sine egne Kyndinge her i Danmarck.

Samme Aar drog Kong Valdemar atter ind i Venden, oc vil
lagd ind met sin Flaade ved Volgast. Men Borgerne vdi Staden, haf
de Baade flyt deris Vaalde videre, oc giort dem meget fastere end de vaar
nogen tid tilforn. Thi der som Haffuet vaar grunt ved Byen, der haffd
de slaget det fult met Pæle, oc der som det vaar dybt, der haffde de siunck
Dybet effter, met store Stene eller anden forhindring, saa at ingen kun
komme paa Vandet til dennem, enten met smaa Baade eller store Sk
paa nogen side. Derfaare drog Kongen ind at Zuine Aamund, oc o
brende Julin paa ny, som Borgerne aff Redzel haffde forløbet, oc fl
ind vdi Kamin. Hand drog alleuegne omkring, oc plundrede Landet, ik
alleniste ved Julin, men ocsaa ved Kamin, paa det hand met sin min
wmage, kunde giøre Borgerne større skade, end hand haffde lang tid
lagd dennem vdi Staden.

Kong Valdemars attende [17de] Taag i Venden.

Volgast befestis.

Julin affbrendis anden gang.

Kamin.

Deden drog hand siden for Vsedom oc handlede vdi deris E
som hand giorde tilforn vdi disse tuende andre. Thi hannem siuntis l
raadeligere, at tage vden Suerdslag, det som for Haanden vaar, end
tid belegge (kand skee) forgeffuis dennem, som haffde hart nock belag
selff. Siden bleff hand til sinds, at drage her fra igien hiem til Danm
oc nogle raadde hannem, at hand skulde lade Sundet opgraffue, som
nu forfylt met Sand, oc haffde dog veret saa dybt vdi fordom tid, at m
kunde seyle vd oc ind, met huad Skib mand lystede. Hues Raad
vilde ingeledis effterfølge, effterdi hand besindede, at dette Arbeide vilde
vorde hannem alleniste langsommeligt, men ocsaa giffue større skade
gaffn oc baade. Thi drog hand samme Vey tilbage igien frem for
dom, oc stilte sig paa skrømte, ligeruis som hand vilde kaste ind vdi
met Blider, oc stormet til den met vebnet Haand. Men der hand
nam at Borgerne skøtte intet synderligt om denne Beleyring, ryckte
op, oc drog deden hiem til Danmarck.

Vsedom.

Kong Valdemars nittende [18de] Taag i Venden.

NDI Foraaret der hand begynte atter at ryste sig, oc de Vendiske
der fornomme at de huercken haffde den Styrcke i sig selff, ey
det Method oc Vndsætning aff de andre, at de kunde staa hannem
da afffærdigede de Pribislaum, at hand skulde giøre Forbøn til Kon
dennem, at hand vilde vnde dennem Fred. Pribislaus møtte Konge
veyen met sin Flaade, oc formildede hannem met en stor sum Penn
hand lod dette Taag fare, oc giorde Fred met Venderne, paa n
terfølgendis tu Aars tid. Kongen haffde vel gierne seet, at hand kun
dette samme kommet disse Vendiske Stæder, til at tage ved den
Tro, men den Menige mand vaar saa forblindet oc forhærdet
vildfarende Affguderi, at der stod ingen raad til at tuinge dem
tid. Vel vaare Lands Førsterne saa gaat som allesammen
gode Christne selff, men Landsaatternis Leffnet oc idret vende

Kong Valdemar vilde gierne Christet Venden.

oc Kong Suere sammen met deris Skibs Flaader vdi Sogn, oc der bleff it stort Mandfald paa begge sider. Kong Magnus der hand saa, at Kong Suere oc Birckebeenerne finge offuerhaand, da spranck hand for borde oc drucknede sig selff. Dette Slag begyntis *Sanctorum viti et modesti* afften, oc endtis om Midnats tid, Aar effter Guds Byrd, hen ved 1174. Koning Magnus Erlingssons Endeligt.

Effter denne Dag bleff Norgis Rigis Regement hos Kong Suere oc hans Affkom, indtil det formedelst Dronning Margrete Valdemars Daatters Gifftermaal, er kommet vnder de Danske Konger. Men at Saxo dømer icke ret om Kong Suere, det skeer for tuende Aarsager skyld: Den ene at Kong Valdemar holt met Magnus Erlingsson sin Frende. Den anden, at Saxo døde førend hand forfarede ret vdi grund, huad endelig vdgang denne Feide fick. Thi endog Krig oc Aarlog haffue atskillige forandring oc hendelse, saa seer mand alligeuel, paa den sidste endelig Seyeruinding, huo der haffuer den beste oc retfærdigste Sag at staa paa. Huad videre er om denne oc andre skøne oc merckelige Norske Historier, det findis vdi den store Biscop Isleffs oc her Arffuedis gamle Norske Krønicke. etc. Saxonis Forseelse.

Om denne forneffnd Suere haffde vel veret mere at scriffue, men den store oc gruelige Forandring, som opuaagnede vdi disse dage her vdi Riget, taaler det icke, at ieg kand lenger henge vdi fremmede oc Vdlendiske Historiers beschriffuelse. Magnus, Kong Erick Lams Søn haffde saa skøne Forlæninger aff Kong Valdemar, oc vaar saa høyt opdragen hos hannem, som hand nogen tid kunde begere sin Liffs tid. Endog hand haffde det icke fortient, for den store Vtroskaff, som hand beteede imod hannem, i den Krig met Kong Suend, som tilforn er rørt. Offuer alt dette kunde hand icke endnu bære gode Dage, oc skøn paa Kongens Godhiertighed, oc Lyckens store Methold, men oplagde hemelige Raad, at sla Kong Valdemar ihiel, oc brugte der til nogle sine Anhengere, besynderlig Knud oc Karl, som vaare Kong Valdemars egne Blods foruante paa deris Fæderne, oc Erckebiscop Eskilds frender paa deris Moderne vegne. Det kunde icke hielpe, at Kongen haffde tilforn baade skenckt hannem sit Liff, taget hannem vdi sit Raad, oc giffuet hannem Hertug Naffn oc forlæning, at hand io fordristede sig til saadan wgudelig Forræderi. Oc io mindre mand trode hannem til saadan whørlig Gierning, io tryggere lagde hand sig effter Kongens Liff. Thi Kongen mistenckte icke den Mand til noget Forræderi, som hand holt vdi saa megen Ære, oc beuiste saa mange store Velgierninger, ia ocsaa skenckte hannem Fiør oc Fæ, som hand haffde forbrut imod hannem. Der Magnus haffde lang tid holt sit Forræderi hemelige hos sig, bleff det saaledis paa det sidste obenbaret. Magnus Kong Erick Lams Søns Forræderi imod Kongen. Magnus Forræderi obenbaris.

Kong Sueris Forældre oc Optucelse.

nild. Hun fick Vnas Smid effter Siguords død, oc der Erling Skacke oc hans søn lagde sig effter at ødelegge alt Konge blodet vdi Norge, da flyde hun met Vnas til hans Broder Roar, som da vaar Biscop paa Færø. Hand holt Suere saa lenge til Skole, at hand paa det sidste bleff saa lærd, at hand vilde viet hannem til Prest. Der hans Moder dette saa, da græd hun, oc Suere atspurde hende, huorfaare at hun græd, effterdi hende burde met rætte, mere at glædis aff den ære, som hannem denne dag skulde vederfarets. Gunild suarede hannem: Denne ære er ickon ringe, imod den tilbørlige ære, som dig forholdis, imod all Lou oc Rettighed. Thi du est Kong Siuords Søn aff Norge, endog ieg haffuer veret nødt til, at skiule det for dig, indtil saa lenge du est nu kommen noget i Mands Alder. Da begynte Suere at offuerueie met selff, paa den ene side Kong Magnus Erlingssøns store m oc method, oc paa den anden side, sin egen Affkom aff gam Norsk Kongelig Byrd oc Blod. Effter at hand haffde vel fundet sig, suarede hand sin Moder oc sagde: Er ieg født Norskt Konge blod, for ingen deel tager ieg i dag it Preste gi for den Rettighed, som ieg haffuer til Norgis Rigis Kro

Suere vil icke tage it Preste gield for Norgis Krone.

Der met drog Suere ind i Norge, oc vilde hafft met aff Byrge Jerl Brosi vdi Suerige, sõ haffde hans Faders men fick der intet, oc maatte drage ind i Vermeland til sin ster. Der komme siden aff det gamle Krigsfolck, sõ altid h holdet sig til Harald Gyllis børn oc affkom, oc haffde nu Høffuitzmand, effter at Dyesten, Sueris Farbroders vaar nyligen slagen paa Ree, aff Kong Magnus som her omtaler. Dette Krigsfolck nødde hannem til at tage genaffn, oc de kaldede sig Birckebeener vdi den gamle Krønicke, fordi at de ginge vdi tre samfelde aar til Fiel de slede Sko oc Hosene aff sig, oc nøddis til at binde neff Birckebarck omkring deris Been, oc vnder deris Fødder. dette Krigsfolcks bistand, holt hand languarendis Fe Erling skacke oc hans søn. Indtil saa lenge at Erling d gẽ ved Trondhiem, oc Magnus rømde siden til Da til Kong Valdemar sin Frende, oc fick der første gang stor hielp, oc bleff indført igien met Skib oc Norge. Men lycken vaar hannem icke god. Vden tilt hand vaar icke kommen ret til Riget. Paa det sidste dr

Birckebeener Kong Sueris Krigsfolck.

Kong Valdemar vndsetter Kong Magnus.

c Kong Suere sammen met deris Skibs Flaader vdi Sogn, c der bleff it stort Mandfald paa begge sider. Kong Magnus der hand saa, at Kong Suere oc Birckebeenerne finge ssuerhaand, da spranck hand for borde oc drucknede sig selff. Dette Slag begyntis *Sanctorum viti et modesti* afften, oc endtis om Midnats tid, Aar effter Guds Byrd, hen ved 1174. Koning Magnus Erlingssons Endeligt.

Effter denne Dag bleff Norgis Rigis Regement hos Kong Suere oc hans Afkom, indtil det formedelst Dronning Margrete Valdemars Daatters Gifftermaal, er kommet vnder de Danske Konger. Men at Saxo dømer icke ret om Kong Suere, det skeer for tuende Aarsager skyld: Den ene at Kong Valdemar holt met Magnus Erlingsson sin Frende. Saxonis Forseelse. den anden, at Saxo døde førend hand forfarede ret vdi sind, huad endelig vdgang denne Feide fick. Thi endog Krig Aarlog haffue atskillige forandring oc hendelse, saa seer hand alligeuel, paa den sidste endelig Seyeruinding, huo er haffuer den beste oc retfærdigste Sag at staa paa. Huad dere er om denne oc andre skøne oc merckelige Norske Historier, det findis vdi den store Biscop Isleffs oc her Arffuedis gamle Norske Krønicke. etc.

OM denne forneffnd Suere haffde vel veret mere at scriffue, men den store oc gruelige Forandring, som opuaagnede vdi disse dage her vdi Riget, taaler det icke, at ieg kand lenger henge vdi fremde oc Vdlendiske Historiers beschriffuelse. Magnus, Kong Erick Lams Søn haffde saa skøne Forlæninger aff Kong Valdemar, oc vaar saa opdragen hos hannem, som hand nogen tid kunde begere sin Liffs tid. Magnus Kong Erick Lams Søns Forræderi imod Kongen. dog hand haffde det icke fortient, for den store Wtroskaff, som hand bedre imod hannem, i den Krig met Kong Suend, som tilforn er rørt. Offtalt dette kunde hand icke endnu bære gode Dage, oc skøn paa Kongens Ihiertighed, oc Lyckens store Methold, men oplagde hemelige Raad, at Kong Valdemar ihiel, oc brugte der til nogle sine Anhengere, besynderlig Knud oc Karl, som vaare Kong Valdemars egne Blods foruante deris Fæderne, oc Erckebiscop Eskilds frender paa deris Moderne vegne. Det kunde icke hielpe, at Kongen haffde tilforn baade skenckt hannem sit taget hannem vdi sit Raad, oc giffuet hannem Hertug Naffn oc forlaadt, at hand io fordristede sig til saadan wgudelig Forræderi. Oc io minde hand trode hannem til saadan whørlig Gierning, io tryggere lagde hand sig effter Kongens Liff. Thi Kongen mistenckte icke den Mand til Forræderi, som hand holt vdi saa megen Ære, oc beuiste saa mange Velgierninger, ia ocsaa skenckte hannem Fiør oc Fæ, som hand haffde Magnus Forræderi obenbaris. imod hannem. Der Magnus haffde lang tid holt sit Forræderi hemelig hos sig, bleff det saaledis paa det sidste obenbaret.

Nogle Tydske som tiente Magnus, oc viste aff dette hans Forræderi, vaare en gang dragne hen vdi Landt Holsten, at vdrette hans bestilling, oc giestede ind paa veyen hos en Eremit, som bode alene for sig selff vdi it Hus vd met veyen. Om Natten, som de laae vdi Soffkammeret, hos huer andre, bare de op at snacke noget rundelige, iblant andet ocsaa om Kong Valdemar, oc forundrede offuer alle maade, huorledis at det gick til, at hand lessde saa lenge, oc gick igiennem alle de Snarer oc Forræderi, som Magnus deris Hosbonde lagde første, anden oc tredie gang for hannem. Vden tuil, meente de, maatte dette mere skee aff Guds besynderlige oc wryggelige forsiun, end nogen slompe lycke eller wuiss hendelse, effterdi Kongen haffde aldelis ingen kundskaff om dette Forræderi, sö hannem vaar bered. Thi første gang haffde de veret paa færde effter hannem, der hand nyligen drog offuer fra Fyn til Sieland. Magnus selff fulde Kongen til en Vadsted, oc haffde ickon it Suerd ved Siden, oc it Knessuelspiud vdi haanden, som hand pleiede at bruge paa Jact effter vild Suin, oc tum der faare icke bliffue mistenckt hos Kongen, til noget Forræderi, for saadan Vaaben skyld. Men fordi at Knud, som skulde ocsaa fremkomme, met saadan wfortenckt Rystning, møtte icke paa forsagd tid oc sted, da tor hand icke angribe Kongen vden Methielp, oc hilsede hannem da, oc lod sig hand haffde intet mindre vdi sinde end Forræderi imod hannem.

Gud beskermer sine vnderlige.

Der Kongen vaar kommen offuer Vadsteden, da møtte Knud hannem først, oc bleff vnderlig der ved, at hans Metbroder Magnus vaar ikke tilstede, oc lod der faare, som hand vaar ellers kommen at tilbiude Kongen sin Tieniste, som andre hans gode Mend som effterfulde hannem. Han bleff alligeuel lenger hos hannem end Magnus giorde. Fordi hand vist vel Kongens kynde, at hand pleiede gierne at sende sine Hoffsinder veyen for sig til Fergesteden oc bleff selff sidendis tilbage en tid lang Dronningen oc hendis Jomfruer paa Strandbacken, oc gick da først Skibs, naar alle de andre vaare offuersætte. Knuds forræderi haffde lyckedis hannem, der som Kongen haffde icke, aff Guds synderlige indslaget sig fra dette Quinde selskaff, oc begiffuet sig til Skibs met det første Skib, som lagde vd aff Haffnen. Karl, Knuds broder vaar imellem bestilt vdi Skaane, at hand skulde strax forsamlet deris Slect oc Venner, oc slaget Kongens Børn oc alle hans Affkom ihiel, det haffde ellers gaaet for sig, som Knud oc Magnus haffde oplagt.

Kong Valdemar vndgaar sine Fienders første Forræderi.

Knud (sagde disse Tydske ved sig selff) lod icke end da aff met sit Forræderi, men drog offuer til Skaane, oc meente, at hand skulde der bedre effne oc leilighed, end hannem gaffuis nu nyligen vdi Fyn. Han drog frem i veyen for Kongen til Helsingborg, at hand vilde der strax Kongen, sö pleiede ellers almindeligen at sende Raadet offuer for sig, den selff lade sætte sig offuer paa en lide Baad mod afftē, naar hand iaget den ganske dag igiennem, saa meget hannem lystede. See hvor Lycken forhindrede Knuds anslag, oc hialp Kongen met en liden den store Liffs vaade, som hannem wuitterlige hengde offuer Skibet paa huilcket Kongē vilde ladet sig offuersætte, bleff trengt af Is, saa hart at Kongen kom icke offuer til den sted, som hand haffde vdi Land, paa den anden side. Hans folck som foruentede hannem vd

Jt andet oplagd Forræderi imod Kong Valdemar.

Mindre nod forbindrer den større.

vd imod hannem, der de saae huad Haffs nød hand vaar vdi, oc forsamledis saa mangfaaldige omkring hannem, at Knud oc de andre hans Forrædere, torde icke legge Hender paa Kongen, fordi hand vaar sterckere paa Folck end de vaare. Saaledis skuffede Gud oc Lycken tuende gange Magnus oc Knud, at de maatte affføre sig deris Harnisk oc Panzere, som de haffde hemeligen paa sig vnder deris Klæder, oc henge dennem op i deris Herbere, indtil de funde bedre Lelighed.

Kong Valdemar vndgaar anden gang sine Forræderis Hender.

Dette (sagde disse forneffnde Tydske) gick endnu altsammen hen, for en almindelig Forræderi, men her vaar end nu noget større, som de icke kunde nocksom forundre sig paa. At Kong Valdemar haffde en aff disse besorne Forrædere vdi daglige omgengelse met sig, oc haffde dog saa god en stierne paa Himmelen, at hånd haffde endnu ingen skade faaet aff hans Haand. Denne samme forrædere vaar baade Kongens Kiørsuend oc Fulefengere, naar hand drog allene vd paa sin liden Vogn paa Fulefengeri. Hand haffde tilsagd disse andre, at naar Kongen løb en gang fra Vognen hen effter Fugen, oc buckede ned at tage Fulen fra den, naar den haffde fanget noget, da vilde hand sla til oc dræbe Kongen, met huad som hand haffde næst ved Haanden. Men Lycken vilde alligeuel aldrig føye sig saa for hannem, at ihuor offte hand vaar paa saadan Jact met Kongen, at hand kunde komme til, at fuldbriffue dette sit mordiske Forsæt. Saa at mand kunde tage oc Føle paa, at det vaar icke mueligt, at Kongen kunde falde for nogen Mands Haand, effterdi hand beuaredis vdi saadane gruelige Faader, icke aff noget Menniskelig Forsiun, men aff Guds blote Miskundhed oc Beskermelse allene.

Wtro Tienere.

Kong Valdemar vndgaar tredie gang oplagt Forræderi.

Saadane Snack oc Tale haffde disse fremmede Tydske vdi denne Eremits Hus, som de laae om Natten hos huer andre. Eremiten som hørde der paa, tenckte ved sig selff, at den gode Gud, som haffde spart den fromme Konning, aff disse Forræderis Hender, vilde nu icke lenger tilsue deris Forræderi duld. Thi fortalde hand strax en Abbet, som giesteviis hos hannem, fra det første oc til det sidste, alt hues hand haffde hørd aff de forneffnde Magnus Tienere, oc bad hannem, at hand skulde drage wmstoffuede hen offuer til Kongen, oc giffue hannem det tilkiende. Der Kongen fick Abbedens Beretning at høre, oc besindede ved sig selff, at baade Tid oc Stæd, oc alle andre omstendige Vilkaar, vdi hans Vandring oc Reyse, stemmede offuer it met huer andre, da troede hand at det var som hand sagde for hannem. Hand tackede oc loffuede Gud i Himmelen, som haffde icke alleniste naadeligen beuaret hannem, men ocsaa vnderligen ladet obenbare disse arge Fiendeuenners oplagd hemelig Forræderi.

Forræderi obenbaris vnderlig.

Karl oc de andre hans besorne Stallbrødre viste her intet aff, oc drog derfaare dristeligen oc vitterligen for alle mands Aasiun, hen til Biskop Absalon, oc bad hannem gierne, at hand vilde for Frendskaffs skyld, wise hannem behielpelig hos Kongen, at hand maatte komme til nogen aff Kongens Forlæninger. Huad heller hand giorde det, fordi at hand skulde giffue wmistenckt hos Kongen for sin Forræderi, eller ocsaa at hand haffde afslaget dette sit Forsæt, effterdi det fick icke sin fremgang, som det nu

Karl Kongens Forrædere beder hannem om Forlening.

saa offte vaar begynt, det kand ieg icke sige for vist. Kong Valdemar lod sig ocsaa intet bemercke for Biscopen, der hand bad for Karl, oc sagde sig at ville giffue hannem vdaff sit Rentekammer, saa meget hand kunde holde sig vdaff, indtil der bleff nogen aff Kronens Forleninger fangelige, som hand kunde vere behiulpen met.

Kongen giffuer Biscop Absalon tilkiende hans Fienders Forræderi.

Siden der Kongen kom selff til Roskild, oc haffde en dag hørt Messe vdi hellige Trefaaldigheds Kircke, da kallede hand Biscop Absalon, oc bad hannem side ned hos sig, oc befoel saa Abbeden at hand skulde fortæl[le] paa ny, det som hand haffde tilforn giffuet hannem tilkiende, om den[nes] Forræderi, huorledis den bleff obenbaret vdi Lant Holsten, aff Mogens Suenne. Abbeden forfærdedis met det første, oc tødmedis vnder Dynne[ne] oc torde icke tale it eniste Ord, fordi hand viste vel at Biscop Absalon [og] Knuds Børn vaare Samfrender met huer andre. Dette actede Kon[]gen strax, oc bad hannem ickon sige sin Sandhed fri vd, oc tro fuldkom[]lig at Biscop Absalon elskte hannem langt mere, end nogen aff sine [] Slectning. Da begynte denne gamle Fader, at opregne fra det fø[rste] oc til det sidste, all Leilighed oc omstendige Vilkaar, huorledis at disse [] melige Fienders Forræderi vaar oplagd, oc huorledis den bleff obenba[ret] oc hannem siden befalet, at giffue det hans Kong: Matt: tilkiende, at han vdi tide kunde diss bedre see sig faare, oc beskytte sit Liff.

Kong Valdemars klagemaal offuer sine Forrædere.

Der Abbeden haffde nu end sin tale, bad Kongen hannem træde aff gien til en side, oc suckede dybt ved sig selff, oc begynte at klage sig for B[iscop] Absalon oc sagde. Dette maa vere en feldsom oc vnderlig ting, at disse [] egne Samfrender, staa mig saa hart effter mit Liff, oc see icke ved, huer[] for Blod eller Byrd skyld, eller for mine mange velgierninger, sõ ieg [] uer vdøst offuer dennem. Der som ieg nu seer igennem Fingre met den[] huad er det andet, end at ieg styrcker dennem, som ere dog stercke oc vi[] nock vdi sig selff, til at forraade mig? Der som ieg ocsaa griber strax til[] fange oc straffe dem paa deris Liff, førend deris Sag bliffuer mere [] baret, oc forhørt vdi Dom oc Rættergang, oc dem ved flere Vidnis[] offuer beuist, da kand skee, at mange skulle legge mig det vd i den [] Mening. De skulle vel tør sige, at ieg handler imod mine egne [] oc Byrd som en Tirran, oc lader dem tagis aff Dage, fordi ieg [] Affuend ved dennem, oc befrycter mig at de skulde vorde mig for s[] oc trenge mig oc mine fra Kronen oc Kronens Herlighed. Saa haffu[] bange Kaar, ihuorledis ieg bærer mig at. Tøffuer ieg for lenge, oc [] saadant gaa wstraffet bort, da er ieg vdi Liffs Fare. Straffer ieg [] hasteligen, da vil der mange tale ilde paa mig, oc tyde mig alting vd[] verste Mening. Jeg veed aldrig Raad, huorledis ieg skal komm[] til at hessne mig paa disse Forrædere. Helder vilde ieg endnu va[] eget Liff, end lade dennem affliffuis, skulde min Død icke strecke sig [] end til min egen Person. Thi ieg befrycter mig, at der som de end s[] de myrd mig, da skulde de icke lade sig mettis aff mit Blod, men [] samme Dom ocsaa gaa offuer mine Børn, Slect oc Venner, fa[] som de ellers kunde offuerkomme. Oc huad vilde der andet f[] e[]

Kongens bange Kaar met sine Forrædere.

indbyrdis Oprør her offuer alt Riget, och saa fremmede Fienders
›fald vdi Landet paa alle sider, oc endis paa det allersidste, met gantske
nmarckis Rigis, vort kiere Fæderne Lands Ødeleggelse oc Forderff-
se. Met saadane aluerlig Suck oc Omhyggelighed, beklagede Kon-
sin Vaande for Biscop Absalon, oc begerede aff hannem, at hand
de deele det beste Raad met hannem, som hannem siuntis effter tidsens
lighed, gaffnligste oc nytteligste at vere.

Biscop Absalon suarede Kongen, oc sagde, at hand tenckte det samme som Kongen nu haffde sagd, oc viste hannem ingen bedre Raad, at hand gaff Gud selff Heffnen vdi Haanden. Hand som haffde t disse Forræderis skalckafftige Anslag, skulde vel ocsaa finde Middel Maade, til at obenbare det videre vdi sin tid. Det er oc icke andet ligt (sagde Biscopen) end at det maa io bliffue vitterligt, met det aller- for alle Mand, det som saa mange nu allerede vide. Hand for- ede ocsaa Kongen, at hand skulde befale sit Folck, at de toge flitteli- vare paa hannem her effter, oc aldrig lade sig findis Vaabenløs, haffue god Opsiun paa hannem, saa vel met Dage vact som met tte vact. Der aff skulde disse Forrædere vel formercke, at deris alckhed vaar obenbaret, oc selff met tiden giffue Tegen fra sig, oc røbe is egen Forræderi. Biscop Absalons raad.

Ette Biscop Absalons Raad behagede Kong Valdemar saare vel, oc som hand nu fulde hannem vd aff Roskild, kom Karl atter til mem paa Veyen, oc nødde hannem til, at hand anden gang ryctede s Bud hos Kongen. Kongen gaff hannem saa for Suar, at hand tede sig liden Tack for den Forlæning, som hand skulde giffue den, vilde betale hannem ickon met Mord oc Forræderi. Mig forun- r (sagde Kongen) at nogle Folck ere nu om stunder vorden saa meget igefuld, oc henge saa hart vdi deris onde Forsæt, huilcket de mene de dølle, oc er dog icke wduld. Dog huorledis der om vaar, loffuede ngen alligeuel, at det første hand kom offuer til Jutland, da vilde d betencke en wtro Tienere, met en god Forlæning, endog det vaar alle Mand vitterligt, at Karl begerede saadan Mact oc Velde, mest denne Aarsage skyld, at hand kunde fuldriffue sit suigefult Anslag, hand haffde i sinde imod hannem. Karl begerer anden gang Forlæning aff Kongen. Kong Valdemars Fromhed.

Der Biscop Absalon sagde Karl, huad Suar hand haffde faaet hans vegne, at Kongen vilde betencke hannem met en Forlæning, hand kom til Jutland, tackede Karl hannem høyeligen, oc lod icke an- ved sig gaa, end at hand glæddis meget aff Kongens gunstige Rund- Dog det vaar mere fordi at hand meente, at hand kunde da komme til at forraade Kongen, naar hand fick noget at raade oc regere off- Denne vaar fuldkommelige hans Tancke oc Mening, thi hand icke end da, at Kongen haffde faaet noget om at holde met hans, oc dre hans Stallbrødris Forræderi. Siden drog hand hen offuer Jutland, met sin Broder Knud, at de vilde tale met deris Morfader

Erckebiscop Eskild, som vaar da nyligen kommen paa Skib til Ribe Franckerige, der som hand hafde veret vdi Clareuallis Kloster, m tid lang, som førre bleff omtalet.

Bent Karls oc Knuds Halfbroder.

Disse forneffnde tuende Brødre, Karl oc Knud, hafde en broder, ved naffn Bent, huilcken deris Fader hafde afflet met en Sle Quinde, oc tiente nu vdi Kongens Gaard, mere paa Falsk imod sin re, end paa nogen erlig oc oprictig Troskaff. Hand fulde Kongen i samme dage offuer til Fyn, oc kom en gang at sidde til Bords met gen selff, som giorde Maaltid paa sin Herre Sal, vdi sine Menige Mends oc Hoffsinders nærueresse. Der begynte denne Bent at Maden fra sig, oc lege met sin Kniff, kaste den frem oc tilbage, lig som hand vilde hugge, stinge oc forsette met den, som en Fecter, der be sig til en Kamp imod sin Gienpart. Vndertiden skiulte hand Kni vdi sit Skiød, oc vndertiden knytte hand den vdi sin Neffue, oc hafd altid sine Øyne paa Kongen, saa at hand siuntis at true hannem, met Ansict oc Haand. Maa vel ske at hand kunde icke selff dølle det ræderi, som hand hafde i sinde, eller ocsaa at hans Hu vaar saa forb at hand icke besindede selff tidens eller stædens Leilighed. Gertrud gens Søns troloffuede Brud, som sad ocsaa offuer Borde samme tid, Kongen met grædendis Taare, at hand vilde giffue god act paa disse Facter, som Bent hafde paa sig, met sin Kniff. Kongen vincket meligen at Niels sin Køgemester, oc bad hannem at hand skulde k Øye til Bent, dog icke lade sig mercke der met, men saa tilige at Mac vaar giort, skulde hand vere ved Haanden, oc vere rede at tage imo denne forneffnde Skelm vilde begynde nogen Wlyst. Dette form hand, oc stack der faare strax Kniffuen ind igien vdi sin Skede. Vde at Gud, som formeente hannem at fuldkomme sit Forsæt, dreff h til at røbe sig selff, ved saadane sin Wbesindighed oc store Galnskal

Bent lader mercke sit Forræderi.

Niels Kong Valdemars Køgemester.

Kong Valdemar beklager sig for sine Hoffsinder.

KOng Valdemar angrede da først, at hand hafde icke effterfuldt Absalons Raad, oc kallede strax sine Hoffsinder ind for sig vdi it mer, oc der vdi Bentis oc alle deris nærueresse, begynte sin Tale ti nem oc sagde. Det som ieg haffuer at giffue eder faare paa denne ti er den ting, som eder alle skal ilde behage, oc kand dog icke dølis, vde skade oc Liffs fare. Thi io kierere ieg veed at i haffue mig, io saa meg større Sorge oc Bedrøffuelse veed ieg for vist, at i som ere mine oc tro Tienere, skulle faa her aff, naar som i faa at høre huad for Ha er. Jeg haffuer forfaret vdi sandhed, aff visse Tegn oc lessuendis Røst, at her er nogle iblant dennem, som ieg haffuer betroet at paa mit eget Liff, at de staa mig effter, at de kunde tage mig aff Dag hemelig oplagd Forræderi. Deris naffn vil ieg spare paa denne ti det de kunde end nu vederkiende sig, oc affstaa deris onde Forsæt. eder allesammen, oc huer vdi besynderlighed, vil ieg haffue forman i effter denne Dag tage skitteligere vare paa mig, end her til dags Naar som i ere vdi min Metfølg, da skulde i aldrig legge eders eder, eller findis nogen tid Vaabenløff. Huer skal vere saa omhygg

sig vdi sin stæd, oc saa viss paa sin Sag, ligeruis som hand viste aldrig huo hand torde tro eller mistencke. Huilcket ieg vil alligeuel icke haffue sagd vdi denne Mening, at nogen skal tencke om mig, at ieg bær tuil om eder allesammen til lige. Det vere langt fra. Thi ieg forseer mig fuldkommeligen det til eder, at meste parten aff eder ere ved dette sind, at i ere redbodne til at gaa i Døden for min skyld, om behoff giordis.

Kong Valdemar haffde trofaste Hoffsinder.

Kongens hoffsinder bleffue vnderlige ved saadan Tale, oc effter som huer haffde best Samuittighed for sin Trohiertighed, mod sin Herre oc Konning, saa meget diss heffteligere bulde de ved hos Kongen, oc begerede at hand skulde naffngiffue sine Forrædere. De loffuede at de skulde heffne hannem paa dennem, oc icke spare nogen, enten for Venskaff eller Frendskaff skyld, at de som tyrstede effter deris Herris oc Konnig Blod, maatte io faa deris rette fortiente Straff. Kongen bad at huer skulde giffue sig her met til freds, at hand viste sig selff fri, oc lade betemmes met videre Dom oc Randsagelse paa denne tid. Met saadant forstandigt Giensuar stilte Kongen deris Hastighed oc Vrede, oc huer lod sig nøye met denne beskeed, effter Kongens gode behag oc befalning.

Kong Valdemars Sactmodighed.

Bent formerckte strax aff denne Kongens Tale, at hand vaar kommen i vnder Veiret met hans oc de andre hans Stallbrødris Forrederi. hand tenckte ved sig selff, at Kongens Leide vaar intet at lide paa. Oc Kongen lod sig høre, at hand vilde tage dem til naade, det mente hand var icken giort paa skrømte vdi denne Mening, at Kongen kunde locke dennem, oc offuerfalde dennem wforuarendis, naar de lode sig tycke, de vare vdi størst Tryghed. Thi rømte hand strax hemeligen bort fra Kongen, hen offuer til Jutland, oc gaff sig icke en gang stunder til at tage sin Harnisk oc den beste part aff sin Rystning met sig. Saa skarpe klor haffuer det forgifftige Best, en ond Samuittighed, at den riffuer sin egen Herre oc Hosbond, oc slar hannem paa fluct, om end skønt ingen hamere eller Heffnere sætte effter hannem. Saa tilige Magnus fick bud fra Bent, huad paa færde vaar, strax den samme Nat gick hand til Skibs, oc seylede til Lybeck, oc drog siden deden til Hertug Henrick aff Saxen, oc begaff sig vdi hans Tieniste. Knud oc Karl staale sig hemeligen vd aff Ribe, oc ginge til Skibs ved Randers, oc begaffue sig siden ind vdi Suerige til deris Frende Byrge Jerl i vester Gylland. Alle vare de brende met it Merck, det vaar en ond Samuittighed, som tog alle Mod oc Raad fra dennem.

Bent formercker at hans Forræderi obenbaris.

En ond Samuittighed.

Kongens Forrædere rømme Landet.

Af saadane, onde tidende, bleff Erckebiscop Eskild saa sorge siug, at hand falt vdi en stor Suaghed, oc miste saa gaat som baade Maal og Mæle der offuer. Kongen tog alligeuel saare venligen mod hannem vdi Viborg, paa det at hand skulde icke siunis at haffue nogen Mistancke om hans Tilkommelse. Erckebiscopen vaar oc saa klogen oc fornumstig, at hand bad icke en gang for disse sine Landsmænd Frender, paa det at Kongen skulde icke finde nogen Skyld til hannem,

Erckebiscop Eskild gremmer sig for sine Daatter Børn.

hannem, at mistencke hannem, at hand haffde veret enten vdi Ra
Daad, i det allerringste met dennem, imod hans Kong: Mat:
drog hand hen offuer til Skaane, oc kom der formedelst Lægernie
smuck. til sin Maal oc Mæle igien. Men hans Hiertis Bangh
Sorg er Siugdom. store induaartis Sorg, som hand bar hemeligen for sine Daatter
som hand haffde saa kiere som sit eget Liff, den kunde ingen Doct
Læge skilie hannem ved. Saa er det lættere vndertiden, at h
Menniske fra legemlig vduaartis Suaghed, end Sorge Siugdom.

MAgnus skammedis ved, at oplade sig for Hertug Henrick, o
hannem ret Hoffuet Aarsage tilkiende, huorfaare hand røn
vd aff Riget. Hand bad hannem ickon at hand vilde legge sig vdi,
skaffe hannem Kongens Venskab, at hand maatte komme til L
Leide igien. Hertugen ynckedis offuer hannem, oc screff for han
Hertug Henrick aff Sarcen vil bede Mogens Venskab. Kong Valdemar, at hand vilde giffue hannem sin Venskaff, oc
hannem hues hand haffde brudt hannem imod. Kong Valdema
intet scrifftetigt Suar giffue fra sig, men sende sin Staaldmester,
rick, som kunde saare god Tydske, hen vd til Hertugen, at hand sku
Henrick Kong Valdemars Staalmester. deruise hannem, om Mogensis Forræderi oc Skalckhed. De
gens fornam, at Hertugen bleff anderledis berættet vdi hans Sag
hand haffde selff giffuet faare aff begyndelsen, da traadde hand d
frem, ligeruis som den der haffuer bidt Hoffuedet aff all Skam, oc
til Kamp paa sin Wskyldighed. Som det almindelige gaar til.
☞ som blues icke ved at bedriffue en slem whørlig Synd oc Last, hand
icke helder gierne ved, at forsuare oc benecte sin slemme Gierning.
gens Legat Henrick, suarede oc sagde, at hand haffde ingen Be
der paa aff sin Herre, at hand skulde met Vaaben oc Værie dri
Sag, oc sla sig eller hannem til rette, men at hand skulle ickon giff
nem Sag, oc indkalde hannem for Kongen, at hand der skulle sk
Wskyldighed, oc gaa der om effter Lands Louen, saa meget som ræ
Hertugen atspurde huad den Danske Lou holt om saadane Tu
Jernebyrd. at legge sig fra. Henrick sagde at mand pleiede at skytte sig m
nebyrd. Hertugen vende sig om til Mogens, oc atspurde hanne
hand viste sig saa fri for tillagd Sag, at hand torde fordriste sig
bære gloendis Jern der paa. Mogens suarede, oc sagde at det v
gantske Wuiss Prøff, met denne Jernebyrd, saa at det hende sk
at den wskyldige brende sig saa vel som den skyldige, oc mente d
at Guds Almectige Maiestat haffde andet at skaffe, end at hand
altid staa alle dennem til rede, som begerede aff hannem, at hand f
Bøn skyld, skulde vdi Mirackels viis forhindre Naturens første
ne Art oc sæduanlige løb. Dette Suar giorde Mogensis Sag
mistenckt hos mange.

Hertugen atspurde Mogens atter, vdi huad maade hand
nu vere hannem behielpelig, effterdi hand skød sig frå sit eget G
lands vedtagne Skick oc Lou, oc vilde icke legge sig denne store S

Signet, da lod Kongen dem læse vdi alle Mands paahørelse. Det ene som vaar opbrut, vaar screffuet til Skoningerne, vdi huilcket Mogens skeldede Kongen for Tiranni, at hand forderffuede oc plagede saa mange her vdi Riget, oc begerede derfaare at de vilde giøre hannem bistand, at heffne saadant paa Kongen, met Krig oc Aarlog. Det tillucte Breff vaar screffuet til Knud oc Karl, vdi denne samme Mening, som dette første. Hand begerede aff dennem, at de skulde begynde it Oprør i Skaane, saa at Kongen skulde klemmis imellem dennem begge, oc ingen Vndsætning faa aff disse tuende sine beste Lande mod dennem.

Alle Mend, som hørde disse Breffue læsis, bleffue vnderlig her ved, oc der de hulde sig frem, at de vilde høre huad Mogens kunde suare her til, da finge huercken de eller Kongen it enistе Ord at høre aff hannem. Hand skiffte Farffue, oc foruandledis vnder sine Øyen, oc bleff saa forskrecket, at hand miste baade Maal oc Mod. Det haffde da noget nær veret giort met hannem, haffde icke den forstandige oc kloge Herre, Biscop Absalon kommet hannem til hielp, oc suaret met hannem, oc sagd at det vaar icke at forundre, at den som staar vdi nogen Rættergang, at hand betencker sig vel, huad hand vil suare, naar hannem giffuis ny Sag, som hand icke haffuer beredt sig paa at suare til, førend hand er komen for dom. Thi bad Absalon Mogens, at hand skulde træde aff til en side, oc tage nogle aff sine Venner met sig, oc raadføre sig huad hand vilde suare til disse forneffnde Breffue. Saaledis kom Mogens noget til sig selff igien, oc begerede at Biscop Absalon oc Biscop Tyge aff Vendsyssel maatte gaa vd met hannem vdi Raads viis. Denne Biscop Tyge haffde veret hans Faders, Kong Erick Lams Prest, oc meget affholdet hos hannem, oc siden kommet fra hannem, til dette Biscopelige Embede, som hand nu vaar vdi. For denne Aarsage, haffde hand gierne seet, at det haffde gaaet Mogens vel, for sin Faders skyld.

Mogens kand icke suare Kongen.

Absalon staar Mogens bi.

Biscop Tyge aff Vendsyssel, Erick Lams prest.

Biscop Absalon oc Biscop Tyge ginge vd met hannem vdi Enlighed, oc lode ilde ved hannem, oc bad Gud bedre det, at hand skulde lessue den Dag, at hand skulde tencke paa saadane gruelige Forræderi, imod sin Herre oc Konning. Mogens stoed lang tid her paa, at en anden aff hans affuends Mend, haffde dictet disse Breffue paa hans Hals imod Kongen. Men Bisperne trengde hart paa hannem, oc sagde at saadane letfærdige Aarsage vilde intet hielpe, effterdi det vaar baade hans Scriffueris Lamberts egen Handscrifft, oc den Stil oc sæduanlige Dict, som hand pleiede at bruge vdi alle sine Breffue, som gick vd vnder hans naffn. Da falt Modet atter paa Mogens, oc hand begynte met stor Redzel at atspørie dennem, om hand stod icke til at hielpe, om hand gick til den rette Sandheds bekiendelse. Biscop Absalon suarede oc sagde, at endog det vaar vel fare paa færde, om hand kiende sig selff skyldig, saa vilde hand alligeuel icke raade til, at hand skulde giøre det, førend hand vaar viss paa, at Kongen vilde tage hannem til Naade, ihuorledis at Sagen kunde forløbe sig. Hand bad hannem, at hand skulde icke vere saa redt oc forskrecket,

Mogens trengis til at bestaa sandhed.

Vnne en saare rig Herremand i Jutland.

men træde ickon dristelige frem, oc enten bede eller bede lade, at K vilde lade Sagen opstaa til om anden Dagen. Kongen lod skee denne hans begæring, oc reiste strax der fra om Afftenen, oc giested Vnnis, en saare rig Herremands Gaard, met sit gantske Raad oc nige Ridderskaff.

Mogens sider ilde vdi sin Sag.

Paa Veyen som Biscop Absalon red effter Kongen, holt gens sig til hannem, oc vaar offuer alle maade saare bange oc tuilraad atspurde derfaare, huorledis hand kunde best komme til, at legge sig Sag fra. Biscopen suarede hannem, oc sagde at hand haffde io Kaar, oc kom neppelig her fra, enten vden stor Vanære eller Liffs Thi først stod det hannem icke vel til, at rygge tillagd Sag, som b hannem offuer, met saa mange sandfærdige Tegn oc Vidnesbyrd. skulde hand aldelis intet suare til Sagen, da vaar det io ont oc wklar maade. Gick hand ocsaa til en friuillig Bekiendelse, da vaar det huorledis Kongen vilde tage det aff hannem, vden hand haffde forord met hannem, at hand vilde tage hannem til naade igien, oc hannem sit Venskaff. Saa trofast vaar Biscop Absalon, at heller vilde sige hannem vdi god tid, at hand viste hannem ingen Raa at giffue hannem nogen Fortrøstning, som hand siden kunde icke lid til. Mogens sagde fremdelis til hannem, at hand vilde gierne sin Sandhed, om hannem siuntis at hand ellers kunde finde Raa Kongen. Absalon sagde at hand maatte fri sige hannem Sag grunden, Kongen skulde aldrig faa noget der om at vide igien aff ha Men dog sagde hand sig icke at vilde vere ene her om, paa det at ha kiendelse skulde icke holdis for it Scrifftemaal, oc raadde derfaare, a skulde ocsaa lade Sune Ebbissøn oc Esbern Snare vide det, effte vaare to gode ærlige oc trofaste Riddermends Mend. Sune oc loffuede strax Absalon met Haand oc Mund, at de skulde holde stil sig paa Tro oc Loffue, huad som dennem obenbaredis i Hemeligh aldrig tale der om igien, vden det skeede met hans egen Minde oc tycke. Da begynte Mogens at fortælle, fra det første oc indtil det sidste, huorledis hand haffde staaet Kongen effter Liff oc Lycke. bekiende at hand icke alleniste haffde veret paa Forræderi met diss vaare rømte for Sagen, men haffde ocsaa haffd mere hemeligt Fo for Haanden imod Kongen, end hand endnu selff haffde faaet at vide. sagde at baade Eskild Ascerssøn oc Christiern Suendssøn, vaare gode vdi denne Sag, som hand vaar selff. Christierns Broder Prouist vdi Lund viste vel (sagde hand) at wi haffde saadant vdi men hand dulde mere end hand samtyckte vort Forræderi met off.

En god Raadgiffuere.

Mogens gaar til Sandheds bekiendelse.

Mogensis Anhengere.

Biscop Absalon taler vel for Mogens.

DEr Kongen vaar kommen til Herbere, oc Biscop Absalon saa lighed, at der vaar ingen aff Raadet hos Kongen, da gick hand nem, met Sune oc Esbern, oc bad hannem, at hand vilde dog fel sig, oc acte huad ende denne onde Sag met Mogens vilde sidste. Skulde Kongen begynde oc forfølge sit klagemaal offuer da vilde det bliffue hannem vanskeligt at føre det vd til enden.

Mogens gaa til at bekiende noget, da kand ske det vilde kaaste hans Hals. Kom Mogens bort oc ingen Dom gick paa hannem, da skulde vel mange siden tencke, at hand vaar aldelis wskyldig, for det som hand sagedis. Eller ocsaa om hand bestod sin Sandhed, oc fick alligeuel siden ingen Naade, da skulde vel de andre hans Stallbrødre vorde vise aff hans skade, oc aldrig vederkiende sig selff. Saa at Biscop Absalon siuntis ingen nøyere eller bedre Raad at vere paa færde, end (om det siuntis ocsaa Kongen gaat) at mand lagde sig effter Mogens, at mand kunde beuilge hannem, at hand wnødt oc wtuungen vilde selff bekiende, huorledis alting vaar om denne gantske Handel. Kongen hørde vel huad Absalons Mening vaar, oc lod det bliffue her ved, oc loffuede sig at vilde forlade Mogens all Synd oc Straff, om hand ellers vilde obenbarligen sige sin Sandhed.

DM anden Dagen, der Mogens kom atter frem for Rigens Raad, atspurde Kongen hannem, huorledis hand haffde beraad sig, oc huad hand vilde giffue for it endeligt Suar fra sig, paa den Sag som hand haffde giffuet hannem. Da begynte Mogens dristeligen vden all Blussel, at fortælle fra det første oc til det sidste, huorledis hand met sine Anhengere, haffde oplagd oc dreffuet sit Forræderi imod Kongen. Hand neffnde beskedelige baade tid, stæd, oc alle omstendige Vilkaar, oc alle deris naffn, som haffde veret vdi Raad oc Daad met hannem. Oc bekiende at hand kunde icke nocksom forundre sig her paa, at Kongen haffde haffd saa god en Lycke, at hand icke for lang tid vaar skilt ved Liff oc Lycke, saa offte som de haffde sæt effter hannem, met hemelig Suig oc snedige Forraskelse. Hand sagde, at det vaar icke mueligt, at det vaar aff noget Menniskelig beskermelse, at hand vaar vndgaaet deris Snarer oc Forræderi. Der met falt hand Kaars vis, ned paa Jorden, for Kongens fødder, oc begerede met grædendis Taare, at Kongen vilde miskunde sig offuer hannem, oc forlade hannem sine onde Gierninger.

Mogens bekiender sit Forræderi.

KOng Valdemar tenckte end da paa det gamle Venskaff, som hand haffde haffd met hannem, aff Barns been, oc bad hannem strax staa op igien, oc sagde, at hand kunde aldrig forsuare (enten faar Gud eller Mennisken) denne sin store oc wgudelig Wtacknemmelighed, som hand haffde beuist hannem, for alle de store oc mangfaaldige Velgierninger, som hans Naade haffde beuist hannem vdi saa mange Aar. Besynderligen gaff Kongen hannem at betencke, huad det vaar for en stor naade hand beuiste hannem, der hand førde affuend Skiold imod hannem, oc met Kong Suend paa Graathe hede. At hand icke aleniste skenckte hannem sit Liff, men gaff hannem ocsaa større Forlenning, end hand haffde nogen tid haffd til forn aff Kronen. Nu i det, at hans naade foruente sig tro oc tryg Tieniste aff hannem, da finder hand hannem i aller størst Wtroskaff oc Skelmeri. Dette kunde Kongen aldrig nocksom forundre sig paa, oc vilde icke end da lade sig nøye met denne første hans Bekiendelse, men spurde hannem atter til, om det vaar dog hans fulde Aluere, at hand vilde slaget hannem ihiel, om hand kunde kommet til der met.

Kongens velgierninger mod Mogens.

Mogens suarede oc sagde at der feilede huercken paa Vaaben eller Vilie, eller nogen anden ting, at hand io haffde gierne dræbt hannem, haffde ikke Gud allene spilt oc forhindret deris Anslag. Dette befalt Kongen vel, at hand gick saa dristeligen til Sandheds bekiendelse, oc sagde der faare til hannem, at hand vilde giffue hannem sit Venskaff, dog skulde hand rømme Gaarden, oc icke komme der som Kongen vaar, paa det at hand skulde icke foraarsagis til Forræderi paa ny, om hand saa sig nogen Leilighed der til vdi Kongens daglige Omgengelse. Hand forbød hannem ocsaa at hand skulde icke handle met Karl eller Knud, enten met noget hemelig Bud eller Breff i nogen maade, oc foruare sig selff vel, at hand aldrig befattede sig mere met dette wgudeligt Forsæt, som hand kunde tage oc fa paa, at Gud selff saa skinbarligen vaar imod. Mogens suarede oc sagde, at der som hand effter denne Dag befandis vdi nogen saadan Gierning, da vilde hand aldrig vere den, som skulde vere værd, at nogen skulde bede for, at beholde sit Liff. Der met gick hand bort, oc sætte sig i Bencken effter Kongens egen Befalning.

Kongen tager Mogens til naade.

Mogens giør sin Forplictelse.

STrax effter at Mogens vaar gaaet til Sæde, bleff Christiern Suensøn fremkaldet, som da vaar wforuarendis aff slompe Lycke men ind, oc viste icke it Ord her aff, huorledis det vaar met Mogens. Kongen talde hannem skarpeligen oc vredeligen til met det første, men Christiern friuillige gick til Sandheds bekiendelse, formildedis Kongen Hu, oc hand fick Naade oc Venskaff. Kongen skenckte hannem Fie Fæ som hand haffde forbrudt, oc foruiste hannem ickon Landet, at skulde aldrig komme mere for hans Øyne, eller faa Aarsage til saa Forræderi effter denne dag. En stor Fromhed aff Kong Valdemar hand straffede icke dem paa deris Liff oc Hals, som saa groffueligen vitterligen haffde forseet sig imod hans Kong: Matt.

Christiern Suendsøn foruiste Landet.

DER denne Herredag vaar saaledis forløbet, da drog Mogens bage til Fyn, oc Kongen drog vd paa Jact paa en Ø, som vaar aff mange oc atskillige slaus vilde Diur. Der komme Biscop Ab oc Her Ascer Prouist i Lund til hannem, oc vaare afffærdiget aff biscop Eskild, at bede for hans Daatter Børn. Kongen vilde gen ting bønhøre dennem, men iblant andet atspurde ocsaa Her om hand haffde icke selff veret saa god, som en aff disse andre dere. Her Ascer bekiende strax oc sagde, at hand kunde icke sige faare, at hand viste io noget aff deris oplagde Forræderi, men hand alligeuel aldrig samtyckt met dennem. Hand dulde met dennem fordi at hand befryctede sig for deris Wlycke, end at hand vilde, det gaaet Kongen ilde vdi nogen maade. Her Ascer bleff for den skyld foruist Landet, oc Erckebiscop Eskild, der hand hørde at ingen Bøn met Kongen, lagde sig det saa hart paa Hiertet, falt aff den ene Siugdom i den anden, oc laa paa sin Sotesæng som den gantske Vinter igennem.

Kongen vil icke tage Knud oc Karl til naade.

Her Ascer Prouist i Lund blifuer Fredløs.

OM Sommeren næst her effter, lod Kong Valdemar forscriffue alle de fornemiste Herrer, baade vdi Danmarck oc Suerige til sin Daatters brøllups Høytid. Der det vaar offuerstaaet, talede Erckebiscop Eskild Kongen til vdi enlighed, oc sagde, at hand haffde noget hemeligt at sige hannem, huilcket hand vilde gierne begere, at Kongen vilde holde stille hos sig selff, indtil tiden kom, at det skulde obenbaris. Kongen sagde strax ia, at alle ting skulde vere effter hans egen vilie oc begiering. Da begynte Erckebiscopen, oc sagde huorledis at hand haffde lang tid hafft vdi sinde, at effterdi hand vaar en vdleffuet Mand, da vilde hand offuergiffue en anden Herre Erckebiscopdommet, oc giffue sig slæt fra Verden, ind i Closter, oc der at leffue de Aar som Gud haffde endnu i Fad met hannem. Kongen suarede hannem saare venligen, oc formanede hannem, at hand skulde offuergiffue dette Forsæt, besynderligen effterdi hand kunde icke vel giøre saadan forandring, met mindre at det skede met det Romske Sædis minde oc tilladelse. Erckebiscopen sagde, at hand haffde faaet allerede Paffuens breff her paa, baade at hand maatte affsige sig selff met sit Embede, oc oplade det for huemsomhelst hand kiende god faare, at anamme det effter sig. Der til met sagde hand sig at vere det Romske Sædis Legat, oc vilde derfaare giøre sit Embede fyldist, at det Erckebiscoplige Sæde skulde icke staa ledigt, naar hand sætte Stolen faar Kircke dørren.

Kong Valdemar giører sin Daatters Brøllup.

Erckebiscop Eskild vil sige sig aff met Erckebiscopdomet.

KOng Valdemar giorde sig strax en mistancke her paa, oc meente, at Erckebiscopen haffde i sinde, at kalde her Ascer ind i Landet igien, oc sætte hannem vdi sin sted, oc der som det gick for sig, da meente hand, at Knud oc Karl finge for megen Methold, om de begynte nogen Oprør imod hannem. Paa det sidste alligeuel effter lang oc venlig Samtale, samtyckte Kongen met hannem, effterdi det stod hannem icke til at vende eller forhindre, huad som Paffuen vilde haffue frem, i de Sager som Relligionen vaar anrørendis. Erckebiscopen meente, at det vaar gaat, at alle Rigens Biscoper vaare tilstede, naar hand opsagde sit Embede, oc bad der faare Kongen, der hand vaar færdig at drage aff Byen, at hand vilde komme om Maanets tid tilbage igien, oc tage alle Biscoperne met sig, at de maatte vere tilstede, naar denne Forandring skulde gaa for sig. Hand bad ocsaa der hos, at Kongen vilde ingen lade faa dette at vide, paa det ingen aff dennem skulde holde sig tilbage, som kand skee befryctede sig faare, at hand skulde kalde hannem vdi sin Sted.

Kongen samtycker met Erckebiscopen.

DEN Erckebiscop Eskild haffde dreffuet sin Sag som hand vilde, oc Kongen vaar bort dragen, da gick hand ind paa almindelig Lands ting, oc skød sit Skaadsmaal til Almuen, huorledis hand haffde staaet sit Kald oc Embede faare. Hand sagde, at hand viste imellem Gud oc sig icke andet, end hand haffde elskt alle sine Vndersaatte som hannem burde, oc tackede ocsaa huer oc alle for den Lydighed oc Kierlighed, som de haffde beuist hannem igien paa deris side. Hand gaff oc strax der hoff tilkiende,

Erckebiscop Eskild skiuder sit Skaadsmaal paa Lands Ting.

at hand hafde nu endelige taget sig faare, at ville affsige sig met sit Embede, som hand for Alderdoms skyld vaar nu icke mere mectig til at regere oc vel faare at staa. Der faare vilde hand nu befale dennem Gud, i sin naadige Haand oc beskermelse, at hand skulde forsee oc hantheffue dem effter denne dag. Hand afftackede alle sine Hoffmend oc Tienere, oc tilgaff dennem paa sin side, alt hues som de hafde fortørnet hannem, oc bad disligest, at de vilde ocsaa paa deris side forlade hannem, hues hand hafde forseet sig imod nogen aff dennem, enten met ord eller Gierning. Hand begerede ocsaa aff dennem, at de vilde allesammen bede Gud for hannem, oc loffuede, at hand vilde giøre det samme igien for dennem vdi sine Bøner. Dette altsammen gick saa ynckeligen aff met hannem, at der vaar ingen iblant alle Landsaatterne, som io græd for hannem, der hand skildtis ved dennem, oc gaff dennem gode nat.

Erckebiscopen afftacker sine Hoffmend.

VDI samme dage hørde Erckebiscopen, at Biscop Absalon vaar kommen offuer til Skaane fra Sieland, oc sende strax Bud imod hannem, at hand skulde drage ind paa Biscops gaarden til hannem selff. Iblant anden Snack oc Tale som dennem falt imellem, atspurde Biscopen hannem, huad maade det hafde, at hand hafde giort saadan en forskreckelse oc bedrøffuelse iblant Folcket. Erckebiscopen sagde: Min Alderdom oc mine Daatters børns ælendighed oc vanlycke, ere en Aarsage, at ieg kæddis ved, at vere enten vdi mit Fæderneland eller mit Embede. Der til met, (sagde hand) haffuer ieg ocsaa lang tid tilforn loffuet oc tilsagt den hellige oc værdige Lærefader Bernardo, at ieg skal affsige mig met Erckebiscopdomet oc begiffue mig fra all verdslig ære oc bestilling til Closter Leffnet.

Erckebiscopen aff Lund lader sig mercke at hand haffuer hafft Rundskaff met S. Bernhardo.

Om anden dagen der Kongen met alle Biscoperne oc det gantske Klerckeri møttis Aarle om Morgenen vdi Sant Lauritz Kircke i Lund, da lod Erckebiscopen vdbære aff Sacristeet alle Kirckens herlighed oc Klenodie, at hand der met vilde lade see, huor meget hand hafde forbedret Kirckens liggendefæ vdi sin tid. Hand suckede der hos oc sagde, at Gud skulde vide, huad omhu, sorg, oc mangefaaldig fare hand hafde lid vdi sit embede, paa det at Kircken oc Kirckens personer maatte io nyde deris rente oc frihed met Fred oc Rolighed. Men nu effterdi hand vaar saa alderstigen, at hand kunde icke staa sit embede faare her effter, som hand hafde giort her til dags, da vilde hand nu vdi god tid opladet for en anden, som vaar vng oc mere duelig oc skickelig her til.

Erckebiscopen skiuder sit Skudsmaal, vdi Kongens oc Bispernis nærueresse.

Kong Valdemar suarede Erckebiscopen, oc gaff hannem dette vidnesbyrd, at hand hafde staaet sit embede faare met stor loff, endog der hafde veret offte stor wenighed imellem hannem oc disse fremfarne Danske Konger. Der til met sagde hand, at det befalt hannem icke ret vel, at hand saaledis affsagde sig met Biscopdommet, effterdi hand vaar nu saa kommen til Alders, at hand viste verre oc bedre, end at hand skulde lade sig bemercke vdi nogen affuend eller vrede imod nogen Mand. Hand atspurde hannem ocsaa vdi alle Mands paahørelse, om hans Kongelige

Maiestat

Maiestat haffde giffuet hannem nogen Aarsage her til, eller ocsaa at hand tog det aff sig selff. Huorledis her om vaar, bad hand hannem, at hand vilde bestaa sin Sandhed. Da opløffte Erckebiscopen begge sine Hender imod høy Altere, oc suor om alt det som helligt vaar, at hand huercken aff had eller vrede, til Kongen eller noget Menniske, affsagde sit Embede, Men aleniste i denne mening, at hand vilde forlade denne timelige oc forfengelige Verdsens ære, oc søge oc tencke alene paa den euige oc wforgengelige ære, effter denne dag. Kongen glæddis ved dette Suar, paa det at den Menige mand skulde icke tale ilde paa hannem, ligeruis som hand skulde foriaget Erckebiscopen aff Landet, met nogen vold oc wret. Hand atspurde hannem ocsaa fremdelis, om hand haffde nogen tid taget forsømmelse faare, at straffe met det Verdslige Suerd, dennem hand haffde først straffet met Kirckens band oc det Aandelige Suerd. Erckebiscopen sagde, at hand haffde aldelis intet, som hand kunde skylde hannem, vden all ære, dyd oc gode i alle maade.

Erckebiscopen giffuer Kong Valdemar god skyld.

Siden bleff Paffuens Breff oplæst, effter Kongens begering vdi alle Mands næruerelse. Summa der paa, vaar at Erckebiscopen aff Lund haffde offte ladet det Romske sæde ombede, at hand maatte affsige sig met sit Embede, huilcket hannem vaar her til dags affslaget, fordi hand vaar en duelig oc skickelig Mand til denne Befalning. Men nu effterdi hans Alderdom oc Skrøbelighed vaar vorden io lenger io større, da haffuer Paffuen anseet hans idelige Bøn oc ydmygelige begering, oc vndt oc tilladt hannem, at hand maa opsige Erckebiscopdomet, oc sætte sig ned til huile oc rolighed. Der met stod Erckebiscopen op, oc gick frem til Alteret, oc lagde der paa sin Staff, Ring oc andre Herlighed, som følger seduanligen dette Erckebiscopelige kald oc Embede, oc sagde, at hand effter denne dag, vilde aldrig befatte sig mere met Lunde Kirckis Erckebiscopsdom.

Paffuens Bulle oc Breff.

Erckebiscopen legger all Herlighed den fra sig.

DEn Menige mand ynckedis offuer hannem, græd oc suckede, at det hørdis all Kircken offuer. Kongen bad hannem, at hand skulde nu tencke til at forskaffe en anden vdi sin sted, effterdi der vaar ingen som kiende Klerckeriet bedre, end hand selff. Siden lod Erckebiscopen læse it andet Paffue breff, vdi huilcket hannem gaffuis myndighed oc fri mact, til at kaare oc vduelie en anden til Erckebiscopdomet, naar hand skilde sig selff der ved. Der Breffuet vaar læst, sagde hand at denne mact som hannem vaar giffuen aff det Romske sæde, den vilde hand giffue dennem igien, som den hørde seduanlig til aff Arilds tid. Thi hand vilde heller vige fra sin egen, end forkrencke en andens Frihed, paa det hand nu, paa det allersidste skulde icke berøffue Lunde Kircke oc Capittel, som hand vdi saa mangen god dag haffde lagt vind paa, at hantheffue, forbedre oc beskytte vdi alle maade. Domherrene begerede, at Kongen skulde sige dennem sin mening, oc giffue dennem det beste raad vdi denne høye oc victige Sag. Kongen suarede paa sin oc den Menige mands vegne, oc sagde at hand viste icke vel huad hand

De Gamle vaare oprictige.

skulde giøre eller sige til denne Vduelelse. Hand sagde at hand hafde bange Kaar, oc viste sig icke at komme her fra, met mindre at hand skulde io enten fortørne Gud, eller ocsaa Mennisken, huilcket hand dog gantske nødigt giorde. Der som ieg icke (sagde hand) giffuer den tilkiende, som mig siunis duelig oc bequem til denne Befalning, da falder ieg uden tuil vdi Guds Vrede. Oc der som ieg neffner denne Mand ved sit naffn, da befrycter ieg mig, at Venskabet bliffuer icke lenger bestandigt imellem mig oc hannem, huilcket ieg icke gierne vilde at skulde spildis oc opbrydis. Hand er vel duelig til dette Embede, thi hand skicker sig icke alleniste vel vdi det Biscoplige Embede, som hand er selff vdi, men haffuer ocsaa offte beuist sig flittig oc tro vdi Krig oc Aarlog, for sit gantske Fæderne Land. Da formerckte de vel huem hand mente, oc begerede at hand vilde ickon giffue Barnet naffn. Kongen sagde, det er Biscopen aff Roskilde ieg mener, min vdkaarne gode Ven, den som i oc alle vel kiende, oc vide huad hand er for en Mand.

Kongen haffuer bange Kaar.

Biscop Absalon vil icke annamme Erckebiscopdomet.

DEr Biscop Absalon hørde oc fornam, at det vaar hannem, det vil gielde, stod hand op, oc sagde, at dette Embede vaar langt suarere, end hand kunde vel vere Mand der faare. Saa vilde hand oc ingeledis forlade sin egen Kircke, som hand haffde fundet baade arm oc ringe faar sig, oc haffde nu saa forbedret hende, met stor møde oc wmage, at hun vaar ikke aleniste befriet fra sine vduaartis Fiender, Men ocsaa fra Armods hende fiende, som haffde plaget hende vdi mange Aar. Erckebiscop Eskild strafede de Domherrerne, at de stode icke strax op, oc sagde deris mening fra sig, huem de samtyckte eller icke. Da stode de op, oc met endrectelig Stemme samtyckte Kongens oc den Menige mands Dom om Biscop Absalon. De lode sig icke nøye der met, at de met Munden gaffue deris Mening tilkiende, men grebe ocsaa til met Haanden, oc vilde draget hannem fra met vaald oc mact til Sædet, som de haffde kaldet hannem til met uendis Røst.

Mand lader sig icke nu saa nødis til Kald oc høye Befalning paa denne dag.

Erckebiscop Eskild vaar selff den første Mand som lagde Handen paa Biscop Absalon, der faare vaare de andre saa meget diss dristigere hannem, oc begynte i denne samme Skæning, at siunge den høytidelige Sang, som siungis almindelige, naar nogen vies til denne høye Befalning. Almuen meente, at dennem burde ocsaa icke at tie stille, der gick saaledis til. Thi begynte de en anden Sang paa deris egen Hånd oc siunge io saa fast paa deris side, som Klerckerne giorde paa sin side. Saa vel befalt det baade Læg oc Lært, at denne ny Vduelelse vaar lyckelige begynt.

Biscop Absalon stod dennem hart imod, baade met Haanden oc Mund, oc vilde for ingen deel lade sig dragis til Sædet. Hand stødte nogle omkuld, at de fulde ned til Jorden, oc drog baade Kaabe oc Hue aff nogle, saa at der yppedis en stor Trætte oc Bulder, at den enkelte neppelige høre eller mercke, huad den anden sang eller sagde. Erckebiscopen oc Kongen ginge til hannem, oc bade hannem vel

deligt

delighed, at hand vilde icke lade Kircken gaa denne Skam oc Vanære offuer, som aldrig hassde veret hørt tilforn vdi nogen Mands minde. Der Biscop Absalon fornam, at hand kunde ingen anden Vey vndgaa dennem, oc vaar kommet noget nær til Sædet, da begerede hand at de vilde høre hannem it eniste Ord, førend de fore videre frem met Vold met hannem. Dette vndte de hannem, oc hand strax skød sig ind for Paffuen selff, oc forbød alle Mand at giøre sig nogen Forfang, førend Paffuen hassde selff sagd paa Sagen, huad hannem gaat siuntis. Hassde det veret en anden, da hassde hand vel taget met begge Hender, imod det som Absalon saa hart forsagede. Her Niels som vaar den ældste vdi Roskilde Capittel, tog det saare til mistycke, oc appelerede til lige met Biscop Absalon imod saadanne vold oc offueruelde, som de beuiste hannem. Men Erckebiscop Eskild bleff hart fortørnet der offuer, oc sagde at hand skulde giøre sit Capittel saadan bistand, at Biscop Absalon skulde faa at finde, huilken der stod best hos det Romske sæde aff huer andre. Der met endtis denne venlige trætte, oc Messen begyntis i denne samme gode stille Stand.

Biscop Absalon appelerer til Paffuen.

Der Messen vaar end, bad Erckebiscopen Biscop Absalon, at hand skulde giøre Velsignelse offuer Folcket, effterdi hand selff hassde nu ikke mere at skaffe met nogen haande Tieniste inden Kircke dørrene. Ingaledis meente hand, at hand vilde skuffet oc locket hannem til, at tage vd Erckebiscopdommet, førend hand skulde vide noget der aff. Men Absalon vaar hannem for snedig, oc sagde, at det kunde ingeledis skicke sig, at man som ringere vaar, skulde falde vdi sin Offuerherris befalning. Thi dog at hand hassde affsagt sig met Erckebiscopdommet, saa vaar hand dog alligeuel Paffuens fuldmyndige Legat, oc burde derfaare selff at giøre denne sæduanlige Velsignelse effter Messen. Erckebiscopen giorde sig Velsignelsen, oc lod dog icke aff, at søge liste oc lempe imod hannem, at hand kunde drage hannem i sin mening. Der de vaare hiemkomne i Kircken, tog hand hannem allene ind vdi sit Kammer til sig, falt græmmedis ned faar hannem, oc formanede hannem, at hand vilde icke sla hannem denne sin Begering aff.

Erckebiscopen vil skuffe oc locke Biscop Absalon.

Første gang.

Anden gang.

Der dette vilde icke hielpe, da sende hand alle sine mange Hoffmænd, oc stattelige Tienere til hannem, at de skulde suere hannem Huldskaff oc Mandskaff. Biscop Absalon tackede dennem for denne ære, som de tilbøde hannem, men for ingen ting vilde hand alligeuel tage Haandskaff aff dennem. Saa hefftelig som Erckebiscopen lagde sig effter, at finde Absalons hierte oc sind, saa forsiunlig oc bestandig vaar Absalon i vaacte sig for Erckebiscopens trædske Paafund oc Anslag.

Tredie gang.

Paa det allersidste, der Erckebiscopen viste nu intet mere, som hand kunde røre hannem met, da førde hand hannem atter ind vdi it andeligt Kammer, oc bad hannem, at hand vilde ickon besee, huad for et Laastelig Fadebur, aff Guld oc Sølff, oc atskillige Credentze og Siggendesæ, hand vilde lade hannem effter sig. Biscop Absalon meente

Fierde gang.

meente ved sig selff, at dette haffde aldelis intet paa sig. Tuingde hand hannem icke met den anden store ære oc værdighed, som hand tilbød hannem tilforn, ingenlunde vilde hand lade sig forføre for slem Bade oc Gerigheds skyld. Det vaar icke meget bedre, end at Erckebiscopen bleff vred paa hannem for saadant Suar, oc sagde, at hand skulde (kand ske) lade hannem mindre gaat effter, baade i Kircken oc paa Gaarden, end hand selff trode, saa der skulde komme en gang den dag, at det skulde angre hannem selff sin egen daarlige haardnackenhed. Siden tog hand alligeuel tuende skøne Credentze, oc gaff Kongen det ene, oc Absalon det andet. Den samme Ære beuiste hand ocsaa andre sine Venner, at der vaar ingen iblant alle hans gode Kyndinge, som fick io nogen Ære skenck aff hannem, at beholde til hans Ihukommelse, naar hand vaar dragen fra dennem hen vdi fremmede Land. Effter denne dag bleff hand io lenger io mere suag oc siug, saa at hand ocsaa paa det sidste fornam en Gren aff den vnde Ild, at det lod sig ansee faar hannem, ligeruis som Gud paaminte hannem met denne straff, at hand skulde skynde sig fra denne sted, hen til den Rolighed, som hand haffde giort sit Løffte.

Erckebiscopens Geffuemildhed.

DEN Erckebiscopen haffde nu skicket alting effter sin begering, oc sagde Skaane gode nat, kom hand paa veyen til Biscop Absalon, paa hans Hus Kiøbenhaffn, oc bleff saare venligen vndfangen aff hannem. Da effterdi hand beklagede faar hannem, at hand kunde aldelis ingen Natro faa, for den store Kuld, som hand lidde vdi sine Fødder. Da lod Biscop Absalon giøre en liden Kiste met smaa Huler paa, oc lagde der en varm Tegelsteen vdi, at Erckebiscopen skulde bruge den i sin Seng, at værme sine Fødder der paa, at hand kunde soffue diss roligere. Denne Lægdom befalt Erckebiscopen saare vel, baade fordi at den hialp hannem vdi sin Suaghed, oc at den vaar paafunden mere aff Biscopens fromhed end aff den forfarenhed eller øffuelse, som hand kunde haffue vdi Lægekaansten.

Kiøbenhaffns Hus.

Siden lod Biscop Absalon hannem ledsagis met sit eget Skibs Folck til Slesuig, oc vilde gierne foræret hannem met en skøn Sølv Skaal, men Erckebiscopen vilde ingeledis tage den, oc sagde, at hand haffde intet saadant behoff, effter denne dag. Paa Slesuigs bro, der hand møtte Kongen, bleff hand saa suag oc vanmectig, at hand saa gaat saa daanede all død ned til Jorden. Hand kom dog strax til sig igien, oc bleff sæt offuer Fiorden met en Baad, oc afftackede der alle sine gode Venner, som haffde fuldt hannem hid indtil, fra Skaane oc andre steder vdi Riget. Hand kyste sine besynderlige gode Venner, oc tog dem vdi faffn, oc met grædendis Taare fætte sig vdi en Vogn, som Biscop Absalon haffde bestilt hannem, fordi at hand kunde nu icke taale at gaa for sin Skrøbeligheds skyld. It Hierte maatte vercke aff ret medynck paa denne Skilsmisse, at saa gamle gode Venner skulde skilies saa langt fra huer andre. Thi det fattige Klerckeri, oc hine gamle vdtiente Kiøbmend stode oc saae lang tid effter hannem met vaade Øyne, saa lenge han

Erckebiscop Eskild drager vd aff Danmarck.

Skilsmisse er haard paa at gaa, imellem gode Venner.

ude see noget aff hannem. Oc der de kunde nu icke see mere aff han-
m, da vaar det for dennem, ligeruis som de haffde fuld deris gode
mle værdige graahærdige Fader til sin Leyerstæd, at de finge hannem
drig mere at see i denne Verden.

Aart tid effter at Erckebiscop Eskild vaar vddragen, som nu er om-
tald, affærdiget Kong Valdemar oc Lunde Capittel deris Legater til
om, at Paffuen vilde samtycke oc biude, at Biscop Absalon skulde
mamme Erckebiscopdomet. Legaterne droge paa Veyen til Ercke-
scopen vdi Franckrige, oc finge hans Scriffuelse met sig til Paffuen,
rdi hand stod saare vel vdi disse Dage hos det Romske Sæde. Tuert
ud sende Biscop Absalon oc Roskilde Capitel deris Bud ocsaa til
om, oc lode bede om met all flid oc Ydmyghed, at Lunde Capitel
aatte icke faa fremgang met deris Vduelelse, oc Absalon maatte bliffue
a den stæd som hand vaar vdi Roskilde.

Trætte til Rom for Biscop Absalons Vduelelse.

Imellem bende det sig, at Kong Valdemar holt sin Paaske Høy-
tid vdi Roskilde, oc fortøffuede der siden, oc giorde sine gode Mend oc
offinder it Giestebud effter Hellig dagene. Der hand vaar mit vdi
i gladeste maade, kom Thord Høffuitzmanden vdi Lund til hannem,
gaff hannem tilkiende, huorledis der vaar kommen it Mogensis Bud
d naffn Thormer, ned aff Suerige, oc haffde staalet sig hemeligen
nnem Skaane, at de finge icke fat paa hannem. Hand atuarede
bad derfaare, at Kongen skulde strax lade alle Færgestæder offuer
elt hemelig besla, at mand kunde fange denne samme Thormer, som
en tuil actede at snige sig der offuer met det allerførste. Kongen spur-
Mogens strax til, huad her om vaar eller icke, oc der hand begynte
sige hart ney, bad Kongen at hand skulde ickon tryggelige sige sin
andhed frem, vden all Redzel oc Fare. Mogens lagde sin Vnd-
ldning met alle de slættiste Ord hand haffde nogen tid lært, oc sagde
der som saadant befands met hannem, da vilde hand aldrig begere
aade eller Venskaff aff Kongen sin Liffs tid. Men Kongen vilde
ligeuel icke tro hannem, oc affærdiget strax nogle aff sine Hoffsinder
til en Klerck ved naffn Her Alff, som bode hart ved Belt, oc vaar
ngens ret tro Mand, oc befoel hannem at hand skulde haffue god Op-
ved alle omliggende Færgestæder, at bindre en Mand som vaar
oc saa klædt, vdi den oc den Skickelse paa sin Person, som Thord haff-
sagd for hannem, at Thormer Mogensis Bud vaar.

Thord Høffuitzmand vdi Lund.

Thormer Mogensis Bud.

Her Alff.

Saaledis bleff Thormer strax optagen oc ført til Kongen, oc at-
rdt aff hannem, huad hand haffde for Bud eller Breff, mundeligen
scriffteligen fra Suerige til Mogens. Thormer stod lang tid paa
ney, men der hand fornam at Bødelen skulde i færde met hannem,
atspørie hannem it andet Spørsmaal, da sagde hand huorledis fat
r, oc lod Kongen see it stycke Træ, som da vaar sæduanligt her
Riget, at gode Venner brugte imellem sig, naar de vilde giffue
r andre noget besynderligt at vide, paa Tro og Loffue, som icke huer
nd skulde faa at løbe met. Dette Tegen bekiende Thormer, at

Thormer bekiender Mogensis Forræderi.

han-

hannem vaar antuordet i steden for it Breff, oc Karl oc Knud hassde selff beholdet helfften hos sig her aff, ligeruis som det maatte veret Mogensis egen Haandscrifft. Kongen befoel Biscop Absalon, at hand strax skulde tage Thormer, oc lade hannem hensætte vdi Fengsel, oc vaar end da saa mild, at hand icke vilde straffe hannem paa sit Liff, som hand vel hassde forskylt. Hand afferdiget ocsaa strax Niels sin Stallmester met de Fynske Hoffsinder, at hand skulde drage bort, at gribe Mogens, oc føre hannem fangen til sig, for dette hans Forræderi. Niels giorde effter Kongens befalning, oc kom hastelige ind paa hannem om Mitnats tid, oc fangede hannem vden all besynderlig modstand. Thi Mogens, som ellers pleiede altid at vere en duelig oc dristig Krigs mand, hassde nu saa slæt mist baade mod oc mandelighed, at hand stilte sig aldelis til ingen Værie, men skiulte sig imellem Sperlagenet oc Veggen, oc fick noget nær saa stor spaat for sin Blødhiertighed, som for sit Fengsel. Der hand kom frem for Kongen, oc bleff atspurt om dette ny Forræderi, da sagde hand ney der faare met det første, men der hand hørde Thormers bekiendelse, kunde hand intet andet suare, end stod baade rød oc skamfuld, oc maatte staa sin slemme wgierning. Kongen forsende hannem til Thorbern, Leyre By, oc vaar endnu saa from, at hand sparde hannem Liffuet, straffede hannem ickon paa sit Legeme met Fengsel.

Niels Kongens staaldmester.

Mogensis blødhiertighed.

Mogens fengzelis.

Leyre By.

•

VDi disse samme dage førde Venderne sig vdi en ny Feide met Kong Valdemar. De bersfuede hans Legater, oc toge it herligt Skib fra hannem, fult aff allehaande kaastelige Clenodie oc Skenck, som hans Suoger hassde sent hannem. Der til met gaffue de Kongen ickon trusige oc wnyttige ord, der hand lod dennem tiltale, oc begerede sit eget igen aff dennem. Thi foraarsagedis hand tilbørligen at vedergiøre denne ræt oc Hoffmod, oc sende der faare strax Bud til Hertug Henrick, at hand skulde giøre hannem bistand imod disse sine Fiender. Selff tog hand Rigerne til sig, som viste best Landsens leilighed, oc drog ind at Zuine Aa, oc brende Julin, som Indbyggerne hassde aff Redzel forlat oc vndløbet. Hertugen lagde sig for Demin, oc som hand formerckte, at denne Bestaalinge vilde vorde hannem vanskelig, tenckte hand ved sig selff, huorledis hand kunde offuerkomme met trædskhed, det som hand kunde icke naa met Hiskiold. Hand lod vdgraffue Elffuen, som flød imellem Staden, oc Leyre, at den fick sit løb oc flaad hen vd at marcken, paa en anden side fra Byen, oc som hand mente nu at hand hassde giort Fienderne en stor breck, da giorde hand dennem en stor Gaffn, at Byen bleff fastere end den vaar tilforn. Thi laa hand der faare saa gaat som Sommer igennem, oc maatte dog paa det sidste vdi Høsten bryde op, oc drage fra vden Seyeruinding. Strax effter at hand vaar aff dragen, fick sig en vode Ild til aff Slompelycke, som opbrende Staden. Thi vilde selff hassue den Ære, som hun icke vilde vnde Saxerne, for all langsommelig Møde oc Bestaalding.

Det tiuende [19de] Kong Valdemars taag vdi Venden.

Julin en merckelig Kiøbstæd vdi Venden, affbrændis aff Kong Valdemar.

Krigs Anslag lyckis icke.

Demin affbrendis aff vode Ild.

De Danske fornomme Lyckens større Method oc Miildhed, Hertugen giorde. De affbrende icke alleniste Julin, men ocsaa Gutskou oc

Gutskou affbrendis aff de Danske.

oc fordressue Borgerne, at de for fryct oc fare skyld rømte ind at it Kiær oc Wføre, der som de kunde skiule sig faar dennem. Biscop Absalon fangede wforuarendis en aff Borgerne met sin yngste Broder, Husfrue oc Børn, oc handlede met hannem saa lenge, at hand loffuede hannem, at hand vilde giøre hannem anuisning paa de andre sine Metborgere, paa det hand met sin Husfru oc Børn, maatte bliffue ved Liffuet. Hand sagde saar Absalon, at Fienderne vaare inddragne vdi dette Kiær, oc skulde angribis paa begge sider, baade til Land oc Vand, om mand skulde ellers tuinge dennem. Selff vilde hand føre Fodfolcket, men hans Broder skulde følge Skibene. Dette behagede Biscop Absalon icke ret saare ilde, oc giorde strax rede met de mindste Skib, som hand kunde alene bruge vdi denne trange Aa, øffuerst vdi Kiærret. Hans Ledsagere sagde aff Skalckhed, at hand vaar kommen aff sin rette Leed, oc viste icke selff huor hand vaar. Absalon truede hannem, oc lod it Reb legge om hans Hals, paa det hand skulde icke springe vdaff Skibet for dennem.

En Butskou Borgere forraader sine egne Metborgere.

Mange aff Fienderne, som flyde saar Fodfolcket, komme mit i Biscop Absalons Hender, førend de selff viste noget der aff. Men Absalon hørde ilde hos det Menige Krigs Folck, fordi at hand lod Sielandsfarene allene tage oc Byte imellem sig selff, alt det megle Quæg, som fandis imellem Stranden oc Kiæret. Thi dette almindelig Byte burde saa vel den ene til som den anden, oc burde met rette icke at veret saa skifft vdi Faderskaff.

Biscop Absalon holder for meget met Sielandsfarene.

Er denne Jact vaar øffuerstaaen, oc Krigs Folcket kom vdaff Kiærret igien, vaar der nogle lystige Brødre, som sagde at deris Ledsagere skulde fortient it Hengende, fordi at hand lod som hand viste icke den rette Vey ind i Mosen, oc vilde ført dennem paa vilde oc vrange Vey, imod Ord oc Løffte. Denne vnge Vendbo mente at det haffde veret aluers Vilie, at det skulde kaastet hans Hals, thi fick hand sig it ærende til Stranden, ligeruis som hand vilde toet sig, oc spranck met det samme vdi Vandet, at det at hand kunde heller døde sig selff, end forbie den grumme Galie. Mange viste icke, huad heller hand vilde drucknet sig selff, eller oc giort det aff sin lyst. Thi hand kom strax op igien, oc kløgtis Vandet sig, som det almindelig gaar til met dennem, som dycke sig vnder Vand. Rebet som hand haffde hengendis om Halssen, det knyte hand tilsammen imellem sine hender, at de skulde icke faa fat der paa, oc drage hannem leffuendis op til sig i Baaden. Dernæst gick hand anden gang vnder Vandet, oc Folcket mente end da, at det skulde icke veret hans Aluere, der de funde siden hans døde Legeme, da tenckte de strax at hand giorde det aff beraad Hu oc Forsæt. De Danske haffde da faaet saa meget Ro, at de maatte holde Hiurder som vaactede der paa, oc dreffue det ligeligen frem oc tilbage, huorsomheldst dem lystede vdi den gantske Sø. Thi vaare Indbyggerne forløben, oc Fienderne haffde saa forderffs met Ildebrand, at Sualerne maatte laane Hus, oc bygge deris Reeder vnder Roergabene oc Staffnene paa Fiendernis Skib.

En Vend døer aff Trussel.

Mogens suarede oc sagde at der feilede huercken paa Vaaben eller Vilie, eller nogen anden ting, at hand io haffde gierne dræbt hannem, haffde ikke Gud allene spilt oc forhindret deris Anslag. Dette befalt Kongen vel, at hand gick saa dristeligen til Sandheds bekiendelse, oc sagde der faare til hannem, at hand vilde giffue hannem sit Venskaff, dog skulde hand rømme Gaarden, oc icke komme der som Kongen vaar, paa det at hand skulde icke foraarsagis til Forræderi paa ny, om hand saa sig nogen Leilighed der til vdi Kongens daglige Omgengelse. Hand forbød hannem ocsaa at hand skulde icke handle met Karl eller Knud, enten met noget hemelig Bud eller Breff i nogen maade, oc foruare sig selff vel, at hand aldrig befattede sig mere met dette wgudeligt Forsæt, som hand kunde tage oc fa paa, at Gud selff saa skinbarligen vaar imod. Mogens suarede oc sagde, at der som hand effter denne Dag befandis vdi nogen saadan Gerning, da vilde hand aldrig vere den, som skulde vere værd, at nogen skulde bede for, at beholde sit Liff. Der met gick hand bort, oc sætte sig i Bencken effter Kongens egen Befalning.

Kongen tager Mogens til naade.

Mogens giør sin Forplictelse.

STrax effter at Mogens vaar gaaet til Sæde, bleff Christiern Suensøn fremkaldet, som da vaar wforuarendis aff slompe Lycke men ind, oc viste icke it Ord her aff, huorledis det vaar met Mogens. Kongen talde hannem skarpeligen oc vredeligen til met det første, men Christiern friuillige gick til Sandheds bekiendelse, formildedis Kongen Hu, oc hand fick Naade oc Venskaff. Kongen skenckte hannem Fie Fæ som hand haffde forbrudt, oc foruiste hannem ickon Landet, at hand skulde aldrig komme mere for hans Øyne, eller faa Aarsage til saadan Forræderi effter denne dag. En stor Fromhed aff Kong Valdemar, hand straffede icke dem paa deris Liff oc Hals, som saa groffueligen vitterligen haffde forseet sig imod hans Kong: Matt.

Christiern Suendsøn foruiste Landet.

DER denne Herredag vaar saaledis forløbet, da drog Mogens bage til Fyn, oc Kongen drog vd paa Jact paa en Ø, som vaar aff mange oc atskillige slaus vilde Diur. Der komme Biscop Ni oc Her Ascer Prouist i Lund til hannem, oc vaare afffærdiget aff biscop Eskild, at bede for hans Daatter Børn. Kongen vilde fa gen ting bønhøre dennem, men iblant andet atspurde ocsaa Her om hand haffde icke selff veret saa god, som en aff disse andre dere. Her Ascer bekiende strax oc sagde, at hand kunde icke sige faare, at hand viste io noget aff deris oplagde Forræderi, men hand alligeuel aldrig samtyckt met dennem. Hand dulde met dennem fordi at hand befryctede sig for deris Wlycke, end at hand vilde, de gaaet Kongen ilde vdi nogen maade. Her Ascer bleff for den skyld foruist Landet, oc Erckebiscop Eskild, der hand hørde at ingen Bøn met Kongen, lagde sig det saa hart paa Hiertet, falt aff den ene Siugdom i den anden, oc laa paa sin Sotesæng som den gantske Vinter igennem.

Kongen vil icke tage Knud oc Karl til naade.

Her Ascer Prouist i Lund bliffuer Fredløs.

Om Sommeren næst her effter, lod Kong Valdemar forscriffue alle de fornemiste Herrer, baade vdi Danmarck oc Sue-rige til sin Daatters brøllups Høytid. Der det vaar offuerstaaet, lede Erckebiscop Eskild Kongen til vdi enlighed, oc sagde, at hand haff-t noget hemeligt at sige hannem, huilcket hand vilde gierne begere, at Kon-m vilde holde stille hos sig selff, indtil tiden kom, at det skulde obenbaris. ongen sagde strax ia, at alle ting skulde vere effter hans egen vilie oc be-ering. Da begynte Erckebiscopen, oc sagde huorledis at hand haff-lang tid hafft vdi sinde, at effterdi hand vaar en vdleffuet Mand, vilde hand offuergiffue en anden Herre Erckebiscopdommet, oc giffue slæt fra Verden, ind i Closter, oc der at leffue de Aar som Gud haff-endnu i Fad met hannem. Kongen suarede hannem saare venligen, formanede hannem, at hand skulde offuergiffue dette Forsæt, besynderli-effterdi hand kunde icke vel giøre saadan forandring, met mindre at det met det Romske Sædis minde oc tilladelse. Erckebiscopen sagde, at d haffde faaet allerede Paffuens breff her paa, baade at hand maatte ge sig selff met sit Embede, oc oplade det for huemsomhelst hand kiende faare, at anamme det effter sig. Der til met sagde hand sig at vere det nske Sædis Legat, oc vilde derfaare giøre sit Embede fyldist, at det Er-scoplige Sæde skulde icke staa ledigt, naar hand sætte Stolen faar cke dørren.

Kong giør sin Daatters Brøllup.

Erckebiscop Eskild vil sige sig aff met Erckebiscopdomet.

Ong Valdemar giorde sig strax en mistancke her paa, oc meente, at Erckebiscopen haffde i sinde, at kalde her Ascer ind i Landet igien, oc sæt-annem vdi sin sted, oc der som det gick for sig, da meente hand, at Knud Karl finge for megen Methold, om de begynte nogen Oprør imod han. Paa det sidste alligeuel effter lang oc venlig Samtale, samtyckte ngen met hannem, effterdi det stod hannem icke til at vende eller forhin-, huad som Paffuen vilde haffue frem, i de Sager som Relligionen anrørendis. Erckebiscopen meente, at det vaar gaat, at alle Ri-Biscoper vaare tilstede, naar hand opsagde sit Embede, oc bad der Kongen, der hand vaar færdig at drage aff Byen, at hand vilde ne om Maanets tid tilbage igien, oc tage alle Biscoperne met sig, at aatte vere tilstede, naar denne Forandring skulde gaa for sig. Hand csaa der hos, at Kongen vilde ingen lade faa dette at vide, paa det in-aff dennem skulde holde sig tilbage, som kand skee befryctede sig faare, nd skulde kalde hannem vdi sin Sted.

Kongen samtycker met Erckebiscopen.

Om Erckebiscop Eskild haffde dreffuet sin Sag som hand vilde, oc Kongen vaar bort dragen, da gick hand ind paa almindelig Lands oc stod sit Skaadsmaal til Almuen, huorledis hand haffde staaet sit oc Embede faare. Hand sagde, at hand viste imellem Gud oc sig det, end hand haffde elskt alle sine Vndersaatte som hannem burde, kede ocsaa huer oc alle for den Lydighed oc Kierlighed, som de haffde hannem igien paa deris side. Hand gaff oc strax der hoff tilkiende,

Erckebiscop Eskild skiuder sit Skaadsmaal paa Lands Ting.

at hand haffde nu endelige taget sig faare, at ville affsige sig met sit E
de, som hand for Alderdoms skyld vaar nu icke mere mectig til at rege
vel faare at staa. Der faare vilde hand nu befale dennem Gud, i sin
dige Haand oc beskermelse, at hand skulde forsee oc hantheffue dem
denne dag. Hand afftackede alle sine Hoffmend oc Tienere, oc
dennem paa sin side, alt hues som de haffde fortørnet hannem, oc bad
sligest, at de vilde ocsaa paa deris side forlade hannem, hues hand h
forseet sig imod nogen aff dennem, enten met ord eller Gierning. H
begerede ocsaa aff dennem, at de vilde allesammen bede Gud for ham
oc loffuede, at hand vilde giøre det samme igien for dennem vdi sine
ner. Dette altsammen gick saa ynckeligen aff met hannem, at der
ingen iblant alle Landsaatterne, som io græd for hannem, der hand
tis ved dennem, oc gaff dennem gode nat.

Erckebiscopen afftacker sine Hoffmend.

VDI samme dage hørde Erckebiscopen, at Biscop Absalon vaar
men offuer til Skaane fra Sieland, oc sende strax Bud imod ham
at hand skulde drage ind paa Biscops gaarden til hannem selff. Ij
anden Snack oc Tale som dennem falt imellem, atspurde Biscopen
nem, huad maade det haffde, at hand haffde giort saadan en forstre
oc bedrøffuelse iblant Folcket. Erckebiscopen sagde: Min Alderdo
mine Daatters børns ælendighed oc vanlycke, ere en Aarsage, at ieg
dis ved, at vere enten vdi mit Fæderneland eller mit Embede. De
met, (sagde hand) haffuer ieg ocsaa lang tid tilforn loffuet oc tilsagt
hellige oc værdige Lærefader Bernardo, at ieg skal affsige mig met
ckebiscopdomet oc begiffue mig fra all verdslig ære oc bestilling til E
Leffnet.

Erckebiscopen aff Lund lader sig mercke at hand haffuer haffd Bundskaff met S. Bernhardo.

Om anden dagen der Kongen met alle Biscoperne oc det g
Klerckeri møttis Aarle om Morgenen vdi Sant Lauritz Kircke i
da lod Erckebiscopen vdbære aff Sacristeet alle Kirckens herlighed oc
nodie, at hand der met vilde lade see, huor meget hand haffde forbedret
ckens liggendefæ vdi sin tid. Hand suckede der hos oc sagde, at Gu
de vide, huad omhu, sorg, oc mangefaaldig fare hand haffde lid
embede, paa det at Kircken oc Kirckens personer maatte io nyde der
te oc frihed met Fred oc Rolighed. Men nu effterdi hand vaar saa
stigen, at hand kunde icke staa sit embede faare her effter, som han
de giort her til dags, da vilde hand nu vdi god tid opladet for en and
vaar vng oc mere duelig oc skickelig her til.

Erckebiscopen skiuder sit Skudsmaal, vdi Kongens oc Bispernis nærueresse.

Kong Valdemar suarede Erckebiscopen, oc gaff hanne
vidnesbyrd, at hand haffde staaet sit embede faare met stor loff, e
haffde veret offte stor wenighed imellem hannem oc disse fremfar
ske Konger. Der til met sagde hand, at det befalt hannem ic
at hand saaledis affsagde sig met Biscopdommet, effterdi hand
saa kommen til Alders, at hand viste verre oc bedre, end at hand
de sig bemercke vdi nogen affuend eller vrede imod nogen Mand.
atspurde hannem ocsaa vdi alle Mands paahørelse, om hans

Kong Valdemar vaar icke end nu ret vel til freds met de Pomereninger, oc disse omliggende Søsteder, huilcke beröffuede hans Skib oc Folck, som vdi næste Bog er omtalet. Thi lod hand forscriffue Krigsfolck aff Søndre Jutland, oc rystede sig til en ny Feide imod dennem. Juderne giorde rede met deris Skib, oc der de nme vdi Belt, reiste sig it stort Vær oc hastig Storm, saa at den mme oc velbyrdige Herre, Biscop Friderich aff Slesuig i samme Flaa, kuldseglede oc drucknede met den største part aff sit Folck. Alle Mand gede for hannem, besynderligen fordi at hans Lig bleff flitteligen søgt ant andre hans Stallbrødre, oc fands icke førend Pintze dag næst eff kommendis. Hans Legeme vaar end da wskadt, deiligt at ansee, oc gaff gen ond Luct fra sig, at mange hulde det for it stort Jertegen oc Vidbyrd om hans Hellighed, oc mente det at vere aff synderlig Guds For n foruaret til denne Høytid, huilcken hand i sin Velmact altid begick t stor Gudfryctighed, den hellig Aand til Loff oc Ære. Erckebiscop Abon sørgede suarligen for hannem, som for sin kieriste oc hiertens beste n, oc lod hannem hederligen begraffue vdi Sore Closter.

Biscop Friderick aff Slesuig drucknet vdi Belt.

Der Skibene oc Krigsfolcket vaare forsamlede, møtte Kongen selff Falster, oc gaff faare effter sine gode Mends Raad, at hannem siuntis nd skulde lempe alting saa, at der maatte leggis størst Ære oc mindst spaat , effterdi de skulde søge deris Fienders store Mact oc Hær, met saa ringe Skibs Flaade. Hand sagde sig selff at ville bliffue i Riget, oc sætte Abon oc sin Søn Knud vdi sin stæd offuer Folcket, paa det at der som de ge Seyeruinding, da kom det alle Danske til en stor Ære, men vdrette intet, da vaar det Riget en ringe Vanære. Absalon oc Knud giorde ar færdige effter Kongens befalning, oc met den Rylendiske Flaade, søgte is Fiender vdi Ostrozne, oc offuerfulde dem wforuarendis, oc sloge dem l i deris egne Hus. De haffde vel forderffuet den gantske Egn, der som gle aff deris eget Folck, haffde icke ved Ildebrand, giffuet Fienderne rsage at fly. To Vender gaffue sig vdi en Baad, den ene skød Jarr, oc den anden som hand vilde heffne sin Stallbroders Død, oc fornam det vaar Førsten aff Ryland, lod hand Buen oc Pilen falde oc flyde. na stor Ære oc Reuerentz, beuise dette Folck Førsterne oc dennem som ere i Øffrigheds befalning. Flaaden gaff sig ind vdi Pene Aa, oc Folcket der omkring mange Heste paa Marcken, oc droge saa fremdelis for lgast. Der kaste de Broen, at de komme diss bedre frem vden forhin ng, oc kaste deris Anckere hart ved Staden, oc formerckte vel strax at ngerne haffde icke beredt sig paa, at tage imod saadanne Giester.

Det første oc tiuende [20de] Taag som Kong Valdemar giorde imod Venden.

Ostrozne.

Volgast.

De Danske kæddis ved at ligge stille, oc droge derfaare alleuegne ring, at Fienderne viste icke huor de skulde først eller sidst giøre dennem oc Modstand. Der som Landsens Indbyggere løbe tilsammen, vende de Danske sig fra, oc droge paa den stæd, som ingen forsuarede det. Oc paa det de kunde diss bedre holde vd imod Fienderne, da lode fodfolcket ro om Natten oc soffue om Dagen, oc Ryterne huiltis om

De Vendiske Førster begere Fred aff de Danske.

Natten oc brugtis imod Fienderne om dagen. Der de Vendiske Førster Bugislaus oc Kazimarus fornomme at de Danske vaare dem for stercke bleffue de til raads at de vilde kiøbe sig fred, som de icke kunde vinde met mact. De sende Bud til de Danske, oc bekiende dem at vere sig meget for stercke, oc beklagede den store skade, som dem vaar giort vdi Landet, oc bøde sig til at ville vige for dem, oc indtage ny Sæder oc Bolige, aller lengst borte vdi den Pömerske Hede oc vilde Marck. Der Niels Falster dette hørde, loe hand oc sagde, daarligen oc ilde raade de for deris Fæderne Land, som trengis paa den ene side aff de Danske, oc paa den anden side aff Polerne, oc kunde selff ingensteds haffue Ro oc Tryghed. Der met paamindtis de, at de skulde heller giffuet Penninge end rømme Landet. De loffuede Erckebiscopen oc Knud huer til lige hundrede marck Sølff, oc tilbøde sig at sende Kongen sine Legater igien, met tu tusind marck Sølff, for den skade, som de haffde tilforn giort hannem paa sit Skib.

Absalon tog dette vdi Beraad, oc atspurde de ypperste Høffuitzmænd huad dennem siuntis her om. Skulde mand giøre Fred, oc lade Kongen faa Penninge, Vndersaatterne Fred, oc Fangerne forløssning, da gaf det de Danske it større oc bedre Rycte, end gaffn oc fordeel. Thi der i denne Krig maatte forfølgis, da kunde mand snarlige met ringe Wmuuinge Fienderne, som ingen Modstand kunde giøre. Hand bad at de vilde huer sige sin Mening frem, at hand alene skulde icke begynde noget vdi deris samtycke. De suarede hannem, at dennem siuntis raadeligst, at hand giorde det som alle mand kunde loffue oc prise. Absalon fulde den Raad, oc vnte Førsterne Fred effter deris begering oc tilbud, oc afffærdiget sin Broder Esbern til Kongen met gode Tidende, at Kongen skulde icke forfærdis der offuer, at de komme saa snarlige hiem aff Leding.

Ene i raad, ene i Sorg.

Esbern Snare fick Modbør, oc bleff liggendis vnder Hithinsø, oc bleff icke seylrede, førend Absalon haffde faaet Gissel aff Fienderne, oc fordis til lige saa gaat met hannem. Kong Valdemar vaar paa Jact paa Stranden, oc saa huorledis Flaaden kom hasteligen seylendis effter det Esberns Skib. Hand bleff forfærdet, oc mente at de vaare slagne paa sig. Men der hand fick Tidende at høre aff Esbern, bleff hand glad, tog hannem ind met sig, oc loffuede dem at de haffde giort Fred met Fienden. Anden dagen tackede hand dennem storligen, oc lod saa huer fare hen til sit eget.

Knud oc Karl giøre Indfald vdi Skaane.

Nogen tid her effter, som Kongen vaar vdi Jutland, begynte i hand Huerelse Knud oc Karl, som tilforn er omtalt, at giøre indfald vdi Skaaneland, at heffne sig paa deris Fæderneland, fra huilcket de vaare giorde løs, oc fordreffne for det Forræderi, som de haffde i sinde imod Kong Valdemar. Men der de fornomme, at Hallandsfarene vilde icke gaa dem hende, som de haffde meent, da flyde de tilbage, oc leyrede sig vnder store Skou, som ligger imellem Halland oc vester Gylland. Der blev slagne oc ret betalt, for deris Forræderi. Knud fick mange store Sår, bleff fangen oc ført hen vdi Fengsel hos Mogens hans Stallbroder, som vaare lige i skyld, skulde ocsaa vere lige i straffen met huer andre. Karl fick Bane saar paa Valsteden, oc vigte aff til en side, oc døde i Skouen. Det vaar hannem langt bedre, end hand skulde beholt Liffuet, oc pinis

Hallands Aas.

Broderen. Kongen tog alt deris Arffuegods til sig effter Louen, oc forøgte der met sin Rigdom oc Kronens herlighed. Karls Legeme bleff siden fundet vdi Skouen raadet oc i onde maade. Jt Exempel at det lyckis dennem icke, som staa effter fremmede oc høyere Stand, oc foracte deris egen gode Lycke, oc maadelige vilkaar.

Om disse tuende Brødre er rørt tilforn vdi den fiortende Bog.

VDi Tydskland begyntis disse dage en stor Trætte oc Krig imellem Keyseren oc Hertug Henrick aff Saxen, fordi at Hertugẽ forlod Keyseren, oc vilde icke giøre hannem bistand imod de Italianer. Hertug Henrick sende mange Bud til Kong Valdemar om hielp, oc bad hannem at hand vilde møde hannem ved den Bro, som de tilforn pleiede at tale met huer andre. Der de komme der tilsammen da gick Hertugen til Kongen offuer Broen, imod sine sæduane. Thi hand pleiede aldrig tilforne at gaa offuer halff Veyen. Nød tuinger Hoffmod, oc trang giør ydmyghed. Kongen sagde at endog hand i ingen maade viste sig aff rette at være hannem nogen hielp plictig, dog vilde hand gierne giøre hannem vndsætning for gamle Venskaff skyld, om hand vilde lyde hans raad oc paamindelse. Der Hertugen vilde nu vide huad Kongen begerede, da suarede Kongen oc sagde. Effterdi det er farligt at forgribe sig met Vold imod en verdsens Keysere, da holder ieg faare, at det er mere daarligt oc farligere, at sætte sig op imod den Himmelske Herre oc Keysere, som kand aff egen allueldige mact, vden Menniskelig hielp, skade oc foruare Mennisken effter sin gode behagelige vilie. Der som i ville stille denne øffuerste Keyseris vrede (sagde Kongen) oc giffue igien huad som i haffue berøffuet Bisperne, da er der nogen god haab om Seyruinding, ellers er at befrycte at eders Krig vil ingen fremgang faa. Oc om wi end skønt vilde begge samle vor mact, saa bliffue wi alligeuel slagne, naar Gud er oss vred oc fortørnet. Thi huo som strider imod Guds mact, hannem vil feyle baade all styrcke oc anslag. Der faare tør ieg icke sla mig vdi Forbund met eder, vden saa er at i bedre huad som syndet er. Guds venskaff oc dẽ Christne relligion er mig langt kierere, end noget Menniskis venskaff oc hyldist. Hertugen bekiende at det vaar sant, som Kongen sagde, oc bestod at hand haffde vel taget meget fra de Tydske Bisper, huilcket hand kunde dog icke giffue dem igen, vden hand vilde forarme sig selff. Hand sagde at Munckene oc de ragede Bisper vaare icke saa høyt actede hos hannem, at hand vilde selff vere fattig, eller for deris vrede skyld miste sin Herlighed. Hand bad Kongen holde alting hos sig selff, at hand haffde nectet hannem sin hielp oc bistand, at den Menige mand skulde det icke vide oc forfare. Der met drog hand igien til sit Folck, oc lod sig icke andet bemercke for dem, end at Kongen haffde tilsagt hannem vndsætning, paa det at de skulde icke rømme fra hannem til Keyseren.

Hertug Henricks hoffmod er falden.

Kong Valdemar vil icke hielpe Hertugen vden hand forliger sig met Gud.

Paa veyen, der Kong Valdemar drog tilbage, skede der it vnderligt oc seldsomt stycke. En nat løbe tilsammen mange Mus aff Landbygden, oc met it grumt skrig, drucknede sig selff alle sammen vdi Sellø strand, oc Været dreff dem saa døde om anden dagen igien op til Landet. Landens indbyggere vndrede paa denne Hendelse, oc vaare glade, at de bleffue saa vel vden større wmage affskilde met disse skadelige Giester. Samme Nat komme ocsaa Mus i færd met Erckebiscopens Absalons klæder, oc giorde hannem stor skade der paa. Jt Tegn til den harm oc modgang som

Vnderlig Hendelse.

hannem faarestod, oc her effter skal omtalis. Thi der hand kom til (
land, møtte hannem disse Tidende, at den Skaanske Almue hassde sæ
op imod Ridderskabet deris Øffrighed, oc andre Kongens Rentemester
Høffuitzmend. Iblant andre hassde de offuerfaldet en aff Kongens
perste Befalnings mend, ved nassn Aage, huilcken de spaattelige tilta
Oprør vdi Skaane. oc hassde noget nær slaget hannem ihiel vdi Lund, hassde hand icke
ind vdi Domkircken faar dennem. Der vaar ingen som kunde bedre
uerie oc stille dette Opløb, førend det sick offuerhaand, end Erckebisc
selff. Thi vaar fornøden, at hand skyndede sig, som baade hannem
oc det gantske Rige vaar mact paaliggendis. Men der hand spurde (
oc Esbern til raads, da formanede de hannem, at hand skulde icke
offuer iblant denne rasende Almue. Thi de hassde fornomet, at de Sk
ske Herrer hassde giort dette hemelige Oprør, paa Absalons hals oc
derffuelse. De Skaanske Legater stode hart imod, oc sagde at dette
rør kunde icke nedleggis, met mindre at Erckebiscopen kom selff i La
Da sagde Absalon, at hand io vilde drage der offuer, skulde hand end
Liffuet til, for sin Herris oc Kongis skyld, oc sende der met de Sk
Herrer bud, oc bad dem møde sig met det første vdi Lund.

Siden drog Erckebiscop Absalon hasteligen hen offuer, oc lagde s
Skaaningerne klage paa Thord. modeligen i, at forhindre den daarlige Almues galenskaff. Almuen k
hart offuer den Wret som vaar skeed, truede, oc vilde huercken høre
eller nogen anden, vden Absalon alene. Paa det sidste skilte hand den
røriske Almue vdi tre Hobe, oc loffuede huer, at dem skulde skee ret oc sk
hues wret dennem vaar vederfaret. Hand straffede Thord, at hand i
forn vdi rette tid, hassde forkyndet hannem dette farlige Oprør.
giorde sin vndskyldning, oc sagde at dette Bulder vaar saa stort, fo
muens druckenskaff, som mand endnu maatte see mange sidde at
i denne nærnerendis forsamling. Hand raadde at mand skulde icke
dem komme aff Byen met det første, paa det de kunde ingen ydermere
sage hassue til Druckenskaff. Der næst holt Erckebiscopen ord me
som bo Sønden i Skaane, huilcke klagede haardeligen offuer Pede
uersøn, dog mere aff had oc assuend end for sand-sag. Absalon lod
nem side næst hos sig selff, paa det at denne hastige oc daarlige
skulde icke forgribe sig paa hans gode oc trofaste Ven.

DM anden dagen her effter, hørde Erckebiscop Absalon alle der
gemaal, oc gaff huer mand nøyactig beskeed, saa de tackede
allesammen for gaat Suar. Siden drog hand paa Veyen til
Huid Kild i Skaane. Kilde, der som Bønderne nu paa fierde dag hassde i sinde at holde
met huer andre. Hand lod Thord kalde til sig, oc gaff hannem
huad hand hassde hørt. Thord sagde at der vaar ingen nød paa fæ
andre sagde hannem alligeuel imod. Thi drog Erckebiscopen
Sigesto eller Sigrestad s. tuilraadighed til Sigesto, indtil hand sick vissere Kundskaff. Str
dende at Almuen vaar reist, oc hand affferdiget sine bud til denne
dem tilbiude skellige vilkaar at de skulde sagte sig selff. Men der
de Bøndernis galnskab oc traadzige Hoffmod imod Ridderskabet,

icke fremsige huad dem befalet vaar, oc styrckede dem der met vdi deris onde forsæt, oc forgætte deris Herrers Bud oc aluerlige Befalning. En iblant dennem ved naffn Lange Peder, traadde frem oc bleff hørt. Hand sagde at hand vilde heller bliffue hos den Menige mand, end hos Erckebiscop Absalon, endog hand vaar hans Tienere, oc vilde følge dem effter, oc forsage sin Herre, oc met Vaaben oc Verie om behoff giordis, hielpe dennem igien til deris Frihed, som de haffde mist. Almuen klagede at Absalon oc de andre store Herrer, som daglige plagede dem, hulde dem ickon paa faure Ord, oc forskaffede dem huercken Lou eller Ræt. Den Menige mand raabte endrecteligen det samme, oc sprunge strax beuebnede til deris Heste, i denne mening at de vilde bestaalde Erckebiscopen paa sin egen Gaard, aff huilcken de tilforn haffde offte vdbaaret megen Trøst oc gode Raad.

Peder Lange gaff sig til Bønderne.

Erckebiscopens sende Bud vaare i stor Fare, iblant denne galne Almue, som skød fast met deris Buer paa dennem, men de yngste gaffue sig paa fluct, at giffue deris Herre tilkiende, huad for haanden vaar. Der Absalons Hoffmend hørde dette ny Opløb, viste de icke huad de vilde gribe først til Værn oc Verie. Nogle søgte vd oc grebe deris Heste, som vaare paa Øen hos dem, oc nogle samlede Steene tilsammen, at bruge til haandløse Verie. Nogle søgte Vadsteden (som Absalon lod siden offuerlegge met en muret Bro) oc sloge der deris Vognborrig imod Fienderne. Erckebiscopen vilde effter sin gode Mends Raad, huercken lade sig der beligge, ey heller giøre Blodstyrtning iblant den arme Almue, effterdi hand vaar en Fader oc Hiurde, oc ingen Røffuere eller Tiran. Hand bad sit Folck, at de skulde forhindre oc fange dem, som komme i det første Anløb, siden skulde de andre vel staa aff oc holde sig tilbage. Hand lod bære sit Kaars vd for sig, oc sætte ind imod dem, som først fremkomme oc hulde paa it Bierg. Disse gaffue sig strax paa fluct, oc deris oprøriske Høffuitzmend bleffue fangne, oc affførd deris Vaaben oc Klæder, oc slagne mange tørre Hug, oc der met giffuen løs igien. Thi Absalon forbød sit Folck, at de skulde skade nogen aff Almuen paa deris Liff. En aff Erckebiscopens Tieneris Hest, kom paa løb met hannem, oc stiltis icke førend hand kom mit iblant Bønderne, vdi en dyber Mose, oc bleff der slagen aff deñem. Saaledis vndkom Absalon vskad til Lund, oc lod dem plundre Øen, effter deris egen Harm oc begering. Jo mere hand holt sig fra Blods vdgydelse, io større vaar hans Ære: Oc io mindre hand hessnde sig selff paa sine Wuenner, io mere forøgtis hans gode Naffn oc Rycte iblant alle.

Absalon haffuer met vnck offuer Almuen.

Absalons Frombed.

Der de som før vaare vdsende at stille Almuen, komme igien til Erckebiscopen, klagede hand offuer deñem, at de haffde saa nær forraadt hannem, oc ført hannem vdi Vaade oc Liffs fare, oc spurde fremdelis huad de beste Raad vaare, at mand kunde oprette, huad som her indtil vaar forsømt. De giorde huer deris Vndskylding, oc loffuede met Haand oc Mund, at de vilde drage hiem effter deris Vaaben oc Verie, oc komme strax om anden dagen tilbage, at lade sig bruge met all deris Mact, huorsomheldst hannem lystede. De bade hannem at hand vilde selff drage aff Veyen i skiul, effterdi det vaar hannem ingen Skam, at giøre det som Nøden oc Tiden tuingede oc vdkreffuede. Huad heller de gaffue saadant Raad vdaff

Van-

Absalons Dristighed.

Vanuittighed eller aff Skalckhed, det er nocksom at mercke aff det som effterfølger. Absalon sagde at hand vilde heller drage til sit eget Slaat vdi Sieland, end skiule sig, det som hand endnu aldrig haffde giort til denne dag, oc maatte bliffue hannem en Spaat, vdi andre Lande, der som hans Naffn vaar bekient, oc for hans Mandoms skyld høyligen berømt.

Jact paa Sæmsø.

DER Erckebiscopen vaar offuerkommen til Sieland, met de Skib som Thord forskaffede hannem, da kom Kongens Breff til hannem, at hand skulde møde paa Samsø, som Kongen laa selff paa Jact, at handle om merckelige Sager, som Riget vaar stor mact paaliggendis. Absalon drog der hen, oc raadslog met Sune oc Esbern, om dette Skaanske Oprør, oc paa det sidste gaff Kongen det selff at vide. Kongen bleff vred der offuer, oc truede disse oprøriske Hoffueder haardeligen. Men Absalon fortog hannem sin hastighed, oc bad hannem scriffue effter de ypperste sine Høffuitzmend vdi Skaane, at tale selff mundeligen met dem om alting. Der de nu komme frem til Kongen vdi Fyn, oc Absalon fordrede dem til det beste, bade de hannem, at hand vilde giøre Bøn til Kongen paa deris vegne, at hand vilde skilie Saxe, Aage, Sune oc Esbern ved deris Forlening vdi Skaane, effterdi de vaare icke indfødde Skaaninger, paa det at dette oprør kunde nedleggis, naar Bønderne finge aff deris eget indfødde Ridderskaff til Lensmend offuer sig. Absalon suarede oc sagde: Saadant sige i aff had imod Kongelig Maiestat, at i ville forhindre hannem sin Frihed, at hand icke maa giffue sine Forleninger huo hannem lyster. Jeg vil heller bære Almuens vrede, end vere en Aarsage, formedelst eders falske begering oc beretning, at formindske min Herris oc Kongis frihed, som haffuer veret til Danmarckis krone saa mangen god dag. Ved saadant Suar bleffue Skaaningerne meget fortørnet paa Absalon, oc vndsagde hannem met mange traadzige Ord oc Trusel. Kongen spurde dem siden at, huad dem siuntis, huorledis mand kunde best stille dette Oprør. De sagde at hand skulde scriffue dennem til, oc bruge baade søde oc haarde Ord met dennem. Kongen giorde effter deris Raad, oc opuacte der met Almuen til større Bulder oc Gienstridighed, saa at de afflagde obenbarligen all Kongelig Taald oc Sisse, oc alle Bispens tiender, oc gaffue Presterne lou at giffte sig, oc sagde, at de haffde nock i dem, oc giordis ey Bispens tieniste behoff i nogen maade. Saaledis sætte de sig op, baade imod Gud oc Verdslig lou, oc lode paakiende, at de skøtte huercken Gud eller deris Offrighed.

Herredag paa Samsø.

Skaaningerne ville haffue Lensmend aff deris egen Indfødinge.

KOng Valdemar haffde gierne seet, at hand kunde veret Blodstyrtning foruden, men der hand fornam, at hand intet vdrette met Breff oc trusel, da greb hand til Vaaben, oc forsamlede effter Høsten sit Krigs folck, oc drog offuer til Helsingborg, oc bad Erckebiscopen, at hand skulde følge saa fact effter iblant de sidste. Der de komme mod Landet paa den anden side, oc Folcket som laa mangefaaldigt vd met Stranden, vdi deris Fiske Baade, saae Erckebiscopen, da forgætte de deris Fiskeri, oc løbe vd, oc kaste met Steene ind i hans Skib. Huad tenckte de lidet der paa, at de

Skaaningerne ville steene Erckebiscopen.

dreffue

dreffue den Mand fra sig, som forskaffede alle Danmarckis indbyggere fred oc rolighed, at boe vdi Landet. Nogle offuergaffue at høre paa Kongens tale, oc løbe ned til Stranden, oc styrckede deris Stallbrødre i deris skalckhed. Saadan Wtacknemelighed maatte denne værdige Fader tage til tacke. O huad bleff denne gode Mand betalet met stor Wtacknemelighed for sine mange Velgierninger, som hand beuiste dette gantske Land. Skamme i eder icke i Skaaninger, at forfølge oc driffue fra eder, eders Fader som dreff de wmilde Sørøffuere fra eder, at i kunde nu seyle tryggeligen huorsomheldst i ville. I driffue hannem fra dette Land, aff huilcket eders Fiender haffde fordreffuet eder, met mindre end hand haffde beskermet eder. Lader falde den falske mening, som i haffue om hannem, oc fortryder snarligen at i saaledis haffue forgrebet eder imod hannem. Wtackneme-lighed.

Kong Valdemar bleff hefftelige fortørnet for denne Almues løsactige Dristighed, oc kaldede paa sine Hoffsinder, oc bad dennem giøre rede met Hest oc Harnisk. Biscop Suend aff Aarhus greb Kongen i sin faffn, oc formanede hannem, at hand i sin vrede skulde icke forderffue denne vanuittige Almue. Huad heller hand giorde det aff redzel eller aff Barmhiertighed, kand ieg icke lætteligen sige. Men der Absalon kom til Landet, fortog hand met sin forbedelse Kongen denne sin vrede oc hastighed. Der Almuen dette saa, løbe huer ind vdi sit Bo, oc vilde vere wskyldige. Biscop Suend aff Aarhus.

Siden skilde de den Skaanske Adel i to hobe, at Kongen skulde tale met den ene, oc Absalon met den anden. De som Kongen talede met, de sagde at der vaar ingen bedre raad, end at de maatte bliffue affskildt met Absalon, oc disse andre fremmede Lensmend vdi Landet. Thi alt det Oprør som vaar paakomet, skeede icke imod Kongen, men imod disse vdlendiske Lensmends Tiranni oc haardhed. Det Jutske Ridderskaff gaff Skoningerne samtycke, met dette deris Klagemaal. Det er vel ocsaa troligt, at de saadant begerede, paa det at de skulde icke fremdelis giffue Tiende, som her til dags vaar seduanligt, oc at de befryctede sig for saadan straff, som dem nyligen vaar offuergaaet. Men Absalons Hoffmend vaare ilde til freds der met oc sagde, at de vaare endnu saa stercke, at de kunde tryggeligen oc vden fare imod Skaaningernis vilie, følge oc føre deris Herre omkring Landet, huorsomheldst behoff giordis. Kongen fulde Judernis raad, oc i hemelighed bad Absalon, at hand vilde giøre hannem dette til vilie, ansee tidens leilighed, oc opsætte denne Skaanske Reise, oc drage tilbage til Sieland. Effterdi Absalon fulde altid Kongens raad, oc aldrig endnu dem vaar kommet nogen wenighed imellem, at de io paa det sidste stemmede offuer ens met huer andre, da drog hand tilbage, endog hand viste vel oc sagde ocsaa, at de skulde i hans frauerelse, paaføre hannem megen Løgn oc wsand Bagtale. Kongen betackede hannem høyeligen for sin Dannished, oc begerede at hans Hoffmend maatte bliffue hos hannem i Landet. Men Hoffmendene besuerede sig noget der vdi, oc sagde at det vilde vere dem en euig Skam, at de skulde nu forlade deris rette Herre, som de haffde suoret Huldskaff oc Troskaff. Der met skiltis de saare bedrøffuede fra hannem, oc effterfulde Kongens hob. Kongen lidde stor møde aff Almuen, sõ altid lod sig see vdi Vaaben oc Harnisk, oc klagede alle hart oc falskeligen offuer Erckebiscopen. Juderne som skulde straffet saadant, loffuede deris Frimodighed, oc styrckede dem saaledis vdi deris Ondskaff oc Vildfarelse. Skaaningerne vilde gierne veret skilt fra Erckebiscopen. Erckebiscop Absalon maa rømme Skaane. Juderne oc Skaaningerne holde tilsammen.

Der

Der Kongen haffde fuldent sin reise vdi Landet, befoel ho
nogle aff de besynderligste iblant Almuen, skulde følge hannem til
singør, oc lade sig der forlige met Erckebiscopen. Der de komme ti
land, mødte Absalon Kongen vdi Helsingør, oc giorde der sin vndsk
i alle mands nærverelse, saa sandelige oc nøyactige, at hans anklager
de deris vildfarelse, forbade hannem, oc beuiste hannem all tilbørl
oc Reuerentz. Huer mand loffuede Absalon for sin store Veltal
oc sagde at hand haffde vel forsuaret sig. Skaaningerne torde dog
endelige Suar giffue fra sig, førend de hørde huad den menige Sl
almue vilde indgaa oc samtycke.

Absalons Veltalenhed.

Der de komme til Skone, kunde de intet vdrette met deris forn
eller Bøn hos Almuen, som for frem vdi sin Gienstridighed, oc vilde
cken tiende eller giøre noget andet effter Kircke louen. Thi lod Absal
scriffue en Landemode met Presterne vdi Lund, oc giorde forbud p
Kirckerne, at de skulde tillyckis oc formenis den oprøriske Almue
straff. Der Almuen dette fornam, forsamlede de sig vden faar
kircken i Lund, met deris Vaaben oc Værie. To Prestmend bleff
færdiget, at forkynde dem dette Forbud, indtil saa lenge de gaffu
tiende vd i rette tid. Almuen vdgiorde to Mend igien til Preste
lode dem sige, at de haffde intet at tacke Bispen, men dem for deri
der faare skulle de enten giøre Guds tieniste vdi Kirckerne, eller vig
det for deris vtacknemmelighed. Vilde de huercken giøre det ene el
andet, da vilde de skilie dem ved all deris ære oc velfærd, oc plage d
til met paa deris Legeme. Her til suarede Klerckeriet, oc sagde
ville huercken for Armod eller nogen Liffs fare skyld, side deris
offuerhørige, men fare frem at fyldist giøre hans Breff oc Befalning.
Almuen hørde Presternis Christelige bestandighed, bade de dem saa
vdmygelige, som de truede hart tilforn, oc begerede at alle ting maa
staa, indtil mand kunde komme Absalon til ords, eller faa Bud fr
nem. De befryctede sig, at der skulde begyndis indbyrdis trætte oc
pe imellem dennem selff, om de forgrebe sig paa Presterne, som va
ris ieffnlige i Æt oc Byrd, oc meste parten deris egen Slect oc
me, huilcke de ocsaa hulde vdi større ære oc værdighed, end de Vdl
Thi bleffue de paa begge sider til sinds, at affærdige Bud til Absal
Stillestand met dette forbud. Absalon aff sin Fromhed, giorde effte
begering, oc lod Klerckeriet høyelige betacke for deris Lydighed oc
dighed. Men Almuen foractede alligeuel saadan Velgierning, oc
fulde Kronens oc Kirckens gode Mend, met obenbarlige Roff oc
alleuegne vdi Landet.

Bønderne vige for Presterne.

OM Fasten næst her effter, drog Kongen selff offuer ved
met den Sielandske Krigs maet. Juderne oc Fynboerne lod h
ue til bage, at de skulde icke giffue Aarsage til større Oprør, som
skeed. Absalon drog samme tid til Lund, at vie den Biscoplige
laa der nogle dage stille met Kongen, oc drog siden vd paa

)er dette ryctedis offuer Landet, da løbe de nørre Skaaninge oc Halands-
ıreme tilsammen, oc sende Vidie oc Brand omkring, effter deris sæd-
ıme, at Mand aff hus skulde fremkomme oc forsuare sin frihed. De vaa-
saa galne, at de vaare til sinds, at holde en Slactning baade met Kongen
Erckebiscopen. Kongen giorde rede oc drog sønden op aff Landet oc
ɔtte dem ved Falckenbiergs Bro. Absalon bad Kongen at hand vilde
ıge Staff oc Kiep, imod denne vanuittige Almue, oc icke glaffuend eller
ıerd. Endog Kongen suarede noget hastelig, oc sagde at hand haffde Folck
icke Hunde at slaes met, saa gaff hand alligeuel sin vrede icke rom, men
ɔdis oc tuangis til met mact at dæpe dette oprør, at disse skulde vere andre
it Exempel, som icke skulde sætte sig op imod deris Herre oc Kong effter
me dag. Thi sloge de sammen mit paa Broen, den ene hob vilde der off-
, den anden hob vilde formene deñem det. Paa det sidste funde Absalons
ffmend en Vadstæd, oc komme der offuer bag paa Bønderne, oc split-
peris Orden, at de maatte rømme at Marcken oc fly. Mange aff dem
fue ihielslagne, oc mange drucknede vdi Aaen, saa at de finge deris rette
ı for deris oprøriske Gienstridighed, oc bleffue betalede for deris Daar-
ɔed og Wtacknemelighed, som de beuiste imod Klerckeriet.

Det Slag ved Dissuig i Skaane Anno 1181.

Er Kongen kom tilbage igien til Lund, fick hand disse Tidende, at Folcket
Østen vdi Landet vaar reist, oc haffde der en anden ny Krig paa Haan-
. Thi giorde hand strax rede met sit Folck, oc haffde vel førre kommet
ɔd dem, haffde icke de Lunde Børgere det forhindret. De eskede for-
else paa deris Aarlige Skat, i stæden for deris Besolding, oc der det
f deñem effterginffuet, vilde de alligeuel icke følge lenger, end vd paa Mar-
, men aarsagede sig at de skulde vaacte paa Byen, oc vndsætte den om
off giordis. Fienderne haffde belagd Gydinge Bro, oc samlede man-
Steene tilhobe, at giøre der met Værn imod Kongen. Men hand
ı offuer en Vadstæd, oc skickede sit Folck vdi Slactordning imod dem,
de bleffue saare forfærdede, baade aff denne nærnerendis Fare, oc aff
: skade som de andre deris Stallbrødre nyligen finge ved Falckenbiergs
ɔ. Derfaare sende de Bud til Kongen, at hand skulde drage offuer Bro-
oc de lode hannem sige, at de vilde gierne afflegge alle deris Vaaben oc
ie. Kongen forbarmede sig offuer dem, for Absalons Bøns skyld,
de ypperste for Almuens Oprør giorde Kongen Knæfald, oc sore han-
ı alldydighed oc Troskaff. Der met skiltis de fra huer andre. Kongen
ɔ til Lund, oc lod sit Folck drage omkring at tage Gissel alleuegne vdi
det. Almuen giorde ocsaa altsammen gierne huad dem befaledis aff
ıgen, vndertagen med Tienden allene, den vilde de icke vdgiffue met
god Vilie.

Gydinge Bro.

Skaaningerne ville ingenlunde Tiende.

Effterdi Kong Valdemar fant saadan Haardnackenhed vdi disse
ninger, da lagde hand Vind paa, at føre Absalon fra Skaane, paa
hannem skulde icke vederfaris, det som offuergick S. Knud, huilcken
ıemaette lade sit Liff, fordi hand vilde tuinge Juderne til at Tiende.
ɔbiscopen suarede, at hand vilde aldelis intet effterlade aff Kirckens
le Rettighed. Thi det vaar baade Synd oc Spaat, at det skulde

tilstedis Almuen sin egen vilie. Vilde Kongen holde met Almuen, det maatte hand giøre, men hand vilde icke diss mindre eske oc vdkreffue den sæduanlige Tiende met sin egen fare, vden fremmet hielp oc bistand. Hand raadde alligeuel Kongen, at hand skulde vere stille, oc icke belade sig met den Menige mands had for Kirckens skyld. Kongen loffuede Absalons bestandige forsæt, oc bad hannem venligen, at effterdi hand vilde icke aldeles effterlade Tienden, hand vilde da lade denne sag opstaa en tid lang, indtil mand kunde met gode raad oc lempe giøre det som nu icke kunde drifuis, vden Mord oc Blodstyrtning. Absalon sagde at hand vilde lyde Kongens begering, dog dissimellem vilde hand i stæden for Tienden intet opbære aff den rente, som de andre Erckebisper hassde for hannem, paa det hand skulde icke bortgiffue eller forkaste der met sin rettighed oc friheed. Saaledis fick dette oprør en ende, oc alle sager komme til rolighed.

Biscop Absalon staar hart paa Kirckens rettighed.

KEyser Friderich førde Krig imod Hertug Henrick aff Saxen, som [illegible]re bleff rørt, oc befryctede sig at hand skulde faa hielp oc bistand aff Dannemarck. Thi sende hand sine Legater til Kong Valdemar, oc lod hannem bede om tuende hans Døttre, til sine Sønner, den ene som skulde tage Kongerdomet effter hannem, den anden som vaar Hertug vdi Suaaben. Dette giorde Keyseren icke i den mening, at hand mente det Kongen met[illegible] fast Suogerskaff, men at hand vilde vende hans sind fra Hertug [illegible]rick. En stor wbluelighed aff Keyseren, at hand nu vilde besuige den [illegible]re met falsk, som hand tilforn vilde locke vnder sit Regemente met tr[illegible]heds Garn oc Snare. Kongens venner atuarede hannem om saadant [illegible]meligt suig, som for haanden vaar. Men Dronningen som stod [illegible] denne store forfengelige ære, at de maatte komme i Keyserens Suogers[illegible] drog Kongen vdi sin mening. Oc det bleff saa beslutet, at Kongen [illegible] de selff Personligen tale met Keyseren til Lybeck, baade om sine Da[illegible]metgifft oc andre vilkaar.

Keyseren vil anden gang bedrage Kong Valdemar.

Dissimellem indtog Keyseren alle Hertug Henricks Land oc [illegible]ter, som gaffue sig vnder hannem, mere for den store Had som de [illegible] til Hertugen, end den kierlighed som de hassde til Keyseren. Thi Hertug Henrick bleff saa Hoffmodig, aff Lyckens store methold, at hand meente at [illegible] aldrig kunde staa til at trengis aff nogen. Hand plagede oc besu[illegible] vndersaatte saa grueligen, at hand giorde intet forskel imellem [illegible] Fiender. Dersaare fulde de hannem fra, saa hand vdi gantske Ty[illegible] hassde ingen fortrøstning paa nogen, vden alleniste paa dem som [illegible] denne side Elffuen. Hand torde icke forlade sig paa Lybeck, men [illegible] der fra met sine Skib ind vdi Stormarn, oc meente der at blifue [illegible]gen antaget. Thi Adolff Førsten vdi Stormarn, vaar opfødt [illegible]dom met hannem, oc hassde faaet mange velgierninger oc stor [illegible]nem. Men der vaar ingen iblant alle dem som fulde Hertugen [illegible] forlode hannem, end Adolff giørde. Keyseren forfulde [illegible] sende sine Skib vel berystede met skytte næd at Elffuen, at [illegible] Folck gaffue sig paa fluct, oc kunde icke forhindre dem [illegible] Fremgang.

Hertug Henrick bliffuer straffet for Tiranni oc Hoffmod.

SIden belagde Keyseren Lybeck, oc paa det Bugislaus oc hans Broder Kazimarus skulde icke forhindre hannem, da lod hand dennem tilbiude Førstelig titel oc naffn, aff deris Land. De lode sig snarligen forføre, oc forbytte deris Frihed bort for Trældoms Aag, besynderligen for denne Aarsage, at Hertug Henrick haffde tilforn giort dennem meget ont, oc de saae gierne det gick hannem ilde. Keyser Friderick belegger Lybeck.

KOng Valdemar vdrystede sine Skib mere paa brask end styrcke, oc drog til Lybeck, at tale met Keyseren. Der hand kom til Traueminde, lod Keyseren hannem hederligen vndfange, oc høyeligen betacke for sin Tilkommelse. Hans Legater kom om anden dagen oc bade hannem at hand vilde legge noget bedre ind at Trauenen, at der skulde icke vere for langt imellem Keyseren oc hannem. De atspurde hannem ocsaa, om Keyseren skulde drage halff veyen ned mod hannem, at tage mod hannem? Kongen sagde, at hand vilde drage til Keyseren i sin Leyr, at hand skulde ingen wmage giøre sig for hans skyld. Men saa ydmyg oc dannis som hand beuiste sig mod Keyseren, saa trædskeligen vndfick Keyseren hannem. Der hand kom først til hannem, kyste Keyseren hannem for Munden, tog hannem i faffn, afflagde hans Kaabe, oc fulde hannem ved haanden igiennem sin Leyre, oc befoel ved sin Herold, at Folcket skulde vige aff til en side, huorsomheldst de ginge frem. Folcket fulde effter, oc vilde gierne see Kong Valdemar. De trengde saa hart ind paa Keyserens Paulun, at det falt ned paa dennem, saa at Keyseren maatte drage vd at Marcken, oc træde frem met en Kep vdi sin Haand, oc vdraabte selff, at huer skulde bliffue stille vdi sit Tielt oc Paulun. Valdemar vilde icke side paa Keyserens stol, som hañem bleff tilbuden, men sagde sig at ville forbie sin egen, som hand vilde lade hente fra Skibet. De andre mectige Herrer sade vden all Orden oc Skick, ligeruis som det falt sig, for den store trengsels skyld. Da maatte mand høre de Tydske rose den Danske Kongis deylighed oc skickelse. Den ene sætte sig paa den andens Axel, paa det de kunde diss bedre see hannem, oc kunde dog icke mættis aff hans Faurhed. Saadan en Herre, sagde de, oc saadan en Konge, hannem skulde mand faa Keyserdommet. Huad er vor Keysere andet end en liden oc vanuoxen Mand? Keyseren lod som hand hørde intet huad de sagde, paa det at ingen skulde mercke, at hand bar affuend ved Kongens loff. Siden vndfick Keyseren hannem vdi sit Paulun paa ny, oc forlystede sig met hannem i stor gammen oc Glædskaff indtil Afftenen. Lod hannem saa følge met sit Ridderskaff til Skibene, oc bad at hand vilde om anden dagen tale met hannem, vdi den Skou ved Traueminde. Keyseren befol sine Sønner at drage ind paa Kongens Skib, oc forlyste sig, paa det huer mand skulde see, at Keyseren vaar Kongens Ven aff hiertet. Kong Valdemar drager til Lybeck at tale met Keyseren. De Tydske rose Kong Valdemar.

DM anden dagen møttis de paa forneffnde sted, oc begynte at tale om deris Børns Giftermaal. Keyseren begerede aff Kongen til Metgifft paa sin ældste Søns vegne, trediue Tusind Marck sølff, oc paa den yngste Søns vegne ote Tusind. Kongens Raad mistenckte Keyseren, at hand saadant faaregaff aff falskhed, effterdi Kongens Døttre vaare icke endnu Kong Valdemars Døttris Metgifft.

manduorne. Kongen viste icke vel raad til denne store sum Pennin hand forsaa sig til sin Ven Kongen aff Vngern, at hand skulde hannem met den mindste Sum. Der met giorde de fast æd oc uelse paa begge sider, oc droge saa fra huer anden, Keyseren til oc Kongen til Skibene.

Kong Valdemar troloffuer Keyserens Sønner sine Døttere.

Samme dag komme de Vendiske Sendebud til Keyseren offuer thi de torde icke drage til Søes for Kongens Skibs Flaade. A anden dagen at Morgen, kom Keyseren til Kongen, oc lod sig met Kongens Skibs Espinge til hannem wforuarendis, met nogle sine Hoffsinder. Kongen lod fremkalde alt sit Raad, vndertage mer Førsten aff Ryland, huilcken Keyseren vaar affgunstig, hand vaar de Danske huld oc tro, oc Keyseren som hassde tilbudet Kongelig Tittel og Nassn, kunde icke vende hannem til sig fra Da gaff Keyseren faare, at hand hassde noget merckeligt oc hemelig tro Kongen, som sin Suoger oc beste Ven. Hand begerede at vilde tilstede, at hand maatte giffue Bugislao oc Kazimaro Hertu paa en kaart tid, lige som Venden skulde ligge vnder Keyserdomm det at hand kunde hassue bistand aff dennem imod Hertug Henrick. sagde at hand hassde giort dem lang tid Fortrøstning oc Foriettelse men vilde dog icke forgette i sin tid, det som hand hassde tilsagt Ko vilde forhielpe hannem til at vndertuinge sig gantske Venden, skulde ske met det allerførste, naar Hertug Henrick vaar foriaget.

Keyseren bedrager Kongen met faure Ord.

Om anden dagen gaff Keyseren, effter Kongens samtycke, Brødre Hertug Vaaben oc Nassn, oc de begynte strax at berø meget forfengeligen aff deris Fædernelands gamle Preuilegie oc Men der som de hassde betenckt huor dyre de kiøbte denne Titel, d de heller veret døde, eller lessuet for sig selff, denne Herlighed førend de skulde taget her ved met disse Vilkaar. Thi der de men vere fri oc ophøyet til stor ære, da droge de hiem met Spaat, oc va serens Trælle. Samme tid bleff Kongens den eldste Daatter Lantgreffue Sigfrid aff Dyring, effter Keyserens Raad oc begerin deris Brøllups Høytid skede strax her effter vdi Slesuig, met. f oc Bekaastning.

Lantgreffuen aff Dyring faar Kong Valdemars Daatter.

Dissimellem droge Venderne tilsammen, oc bygte vdi Foraar de Befestninger ved Zuine Aamunde, i stæden for den ene sø flod hassde forderffuet oc nedbrut. De tenckte nu at ingen mand k ueruinde dennem, effterdi den ene Elff Peyne vaar foruaret ved By, oc den anden Elff Zuine, vaar befestet met disse tuende my ger. Saadant bleff paa det sidste giffuet Kongen tilkiende, oc han rede at forhindre disse Vender met sin Skibs Flaade. Der han Grøn Sund, hørde hand aff Rylenderne, at disse Befestning re nu aldelis fuldendt, oc besætte met Krigs Folck. Da effter

Det andet og tiuende [21de] Kong Valdemars Taag i Venden.

ffde ingen bequem Haffn at søge imod Fienderne, antuordede hand sin søn oc Erckebiscop Absalon all fuldmyndig befalning, paa det at hand ulde icke paa dette Taag spilde sin Kongelige Mandoms Lycke oc Ære, om hand indtil denne dag, haffde varaffteligen oc wforkrenckt beuaret oc eholden. Der som Knud oc Absalon [icke] finge nogen fremgang, da vaar det Riget en ringere Spaat, end Kongen haffde selff ført denne Krig. Vilde ocsaa Lycken giffue dem Seyeruinding, da vaar det Kongen saa stor Ære, om hand selff personligen haffde veret tilstæde met dennem.

Absalon sagde at hand vilde gierne vere Høffuitzmand for Skaaingerne oc Sielandsfarene, men hand vilde intet befatte sig met Juderne. Thi hand befryctede at de skulde icke aleniste foracte hans Befalning, men ocsaa Kongens Søn selff, for sine Aar oc Vngdoms skyld. Det gick ligige som hand spaadde, endog Kongen fortørnedis hart offuer hans suar, sagde at hand vilde vel selff drage frem, dog hand vaar icke sterck, oc vel sin Sundhed. Aff saadane Banghed oc omhu bleff Kongen saa suag, hand maatte ligge ved Sengen. Hans sind drogis met tuende bange ikkaar, hand haffde gierne offueruundet sine Fiender oc hand kunde igeuel icke selff for sin Skrøbeligheds skyld følge met Flaaden.

Absalon betaler Juderne for den Dom som de giorde tilforn om hannem i Skaane.

Om anden dagen ginge Erckebiscopen oc Knud aarle ind til Kongen, oc loffuede at de vilde giøre trolige effter hans befalning. De bade hannem at hand vilde drage til Vordingborg, oc tage sig Rolighed til for sin ungdoms skyld. Der lagde de ocsaa ind met Skibene, oc bleffue der gle dage stille for Storm oc ideligt Wuær. Men Juderne begynte at urre oc begere Hiemloff, effterdi der vaar ingen forraad paa Fetalie oc verholding. Biscop Homer aff Ribe, en meget anseelig oc veltalende mand, gaff dennem gode Ord, oc der hand kunde der met intet vdrette, lde hand, oc lod en aff de ypperste oprøriske Hoffueder fange oc binde m faare sit Paulun. De andre fortørnedis oc giorde saadant it stort der, at Høffuitzmendene maatte gaa til, met indbyrdis oplagt Raad, at ue dem Orloff aff Leding. Thi de haffde dog ellers selff draget hiem, d Kongens Vilie oc Forbud, oc vaar da at befrycte, at de skulde kast d paa Kongen, som de giorde ved Sant Knud, der hand vilde straffe nem, at de droge aff Leding fra hannem, den tid hand vilde seylet til gelland, som tilforn bleff rørt vdi den ellefte Bog. Der som det oc haffhendet sig, at Kong Valdemar haffde sluppet bort i denne sin Siug, da kunde tilslagets en Vanlycke her aff, som kunde forhindret den Kong Danmarckis Krone.

Juderne knurre vdi Leding.

Derfaare lod Knud forsamle alt Folcket, oc gaff dem Orloff at huer hiem til sit eget. Det kaldtis da en Velgierning, det som noddis til at giffue. Siden seylede Erckebiscop Absalon, Saane, bern met hannem til hans Fader paa Vordingborg, at see huad ende Kaalde siuge vilde faa. Der Kong Valdemar saa igennem Vinde, at Skibene komme tilbage, da bleff hand end da meget siugere, oc mere

Kong Valdemar vorder siug paa Vordenborg.

sorgfuld end hand vaar tilforn. Men hand lod sig intet bemercke, huercken for sin egen Søn, eller for de andre. Hand vaar lystig oc frimodig i Ord oc Ansict, lige som hand haffde aldelis veret karsk, men hans induaartis Siugdom vaar større end hand lod ved sig gaa. Hand giorde alligeuel sit Scrifftemaal for Erckebiscopen, oc faarekom Dødsens wuisse time, met sin Penitentz oc Gudfryctige bekiendelse. Thi hand holt det for en wnyttelige oc sildig Penitentz, som forholtis, for Synd oc ondskabs wassladelige Idret, til den yderste Time. Dernæst giorde hand sit Testamente, oc gaff til Clostere vdi Danmarckis Rige, helfften aff alt sit eget Arffuegods, vndertagen huad som hørde met rette til Krunen. Huer mand haffde dog it gaat Haab om hans Sundhed, vden Saane alene, som enten aff sin Drøm eller andet Tegn dømte anderledis, oc formanede at mand skulde haffue god opsiun, paa hues som Kongens Søn vaar meest for nøden effter sin Faders Affgang. Thi der som Kongen døde, da vilde det saaledis gaa til, at ingen kunde tencke eller raade noget, for Sorg oc Graad.

Kong Valdemars Testament.

Hans en Abbet aff Skaane, Kong Valdemars Docter paa hans yderste.

Aff Skaane bleff kaldet til Kongen, en Abbet ved naffn Ha[illegible] som gaff sig vd, oc vaar ocsaa antagen hos mange, for en forfaren Ma[illegible] vdi Læge kaansten. Der hand saa Kongen, loffuede oc tilsagde hand, [illegible] hand vilde vden fare hielpe hannem igien til sin Førlighed. Større vaa[illegible] hans Dristighed end hans Forstand. Hand beredde Kongen en besy[illegible] derlige Mad, oc gaff hannem der vdi aff sin egen Lægdom, oc befale[illegible] at de skulde alle vige vd, oc lade hannem komme til Huile oc Rolighed. [illegible] liden stund der effter komme de ind til Kongen, oc funde hannem at ha[illegible] icke talede, men suedtis offuer alle maade. Thi bad Abbeden at man[illegible] skulde endnu bedre tecke hannem til, oc sagde at denne Sued skulde bekom[illegible] hannem til sin Sundhed. Gud giffuet at Saanis Spaadom haff[illegible] icke veret vissere, end denne bedrageris vaar. Kongen døde oc vaar [illegible] Exempel, at mand skal icke driste for meget paa Lægernis Kaanst. Ande[illegible] dag om Morgenen, der de komme ind vdi Kongens Senge kammer, fun[illegible] de hans Legeme liggendis, lige som det haffde veret leffuendis, oc tuil[illegible] met det første, om hand skulde veret død eller icke. Thi hand vaar end [illegible] ved sin sæduanlige Farffue, oc vaar icke forandret eller tilsammen kry[illegible] de, som andre døde Lig almindeligen ere. Paa det sidste blegnede A[illegible] tet, oc de toge da hans Legeme oc lagde det i hans Ligkiste, oc førde det [illegible] Ringstæd, oc begroffue hannem der hos sine Forfædre. Denne [illegible] By, vaar oc den tid naffnkyndig, icke aleniste derfaare, at den holtis fo[illegible] met de eldste vdi Danmarck, men ocsaa for S. Knud Hertug Kong [illegible] demars Faders Begraffuelsis skyld.

Kong Valdemar findis død vdi sit Soffkammer, Aar 1182 den 12. Maij.

Ringstæd.

DER det spurdis om Landet at Kong Valdemar vaar død, bleff der stor Sorg, Graad oc Bedrøffuelse iblant alle Mand. Mange [illegible] vd imod hans Lig, oc beklagede sig at de haffde mist denne ædle Herre, [illegible] dem forsuarede saa vel vdi sin Velmact, imod Sørøffueris Vold oc [illegible] lendiske Tiranni, at de sade vdi god Fred oc Rolighed i hans tid. [illegible] derne paa Marcken, der som Liget kom frem, offuergaffue deris [illegible] oc

Landsaaterne begræde Kong Valdemar.

oc græde met høy røst for hannem. En part løb til oc lagde deris Axel vnder Ligkisten, at de der met vilde husuale sig imod den Wlycke, som de mente, at dem skulde faarestaa effter hans Død oc Affgang.

Erckebiscop Absalon der hand skulde giøre Tieniste offuer Kongens Lig, som da sæduanligt vaar, kunde hand neppelige røre enten Mund eller Haand for Bedrøffuelse, saa at Taarene runde hannem ocsaa offuerflødelige aff Øynene ned paa Alteret. Hand bleff oc saa betagen aff Sorg, at Siugdom haffde nær forkryst hans Hierte til døde, førend Messen vaar vdsiungen. En seldsom ting maatte det vere, at denne merckelige Mand skulde græde oc sørge saa saare, haffde det icke veret alle mand vitterligt, huor kier hand haffde haffd Kong Valdemar i sin Velmact oc leffuendis Liff. Men Gud der hand haffde taget fra oss dette me vor Fæderne Lands Lius, vilde oc icke vdslycke det andet, paa det Danmarck skulde haffue den, som kunde vnderlegge hende Lant Venden, fremdelis beskytte oc forsuare hendis Frihed, oc hues erlige Naffn oc gode Rycte som Danske Mend paahenger. Saaledis beuiste Erckebiscop Absalon met Graad oc Bøn, sin Kierlighed mod denne salige Herre Kong Valdemar, oc huo tør tuile her paa at hans Graad som mengdis met Røgelsen, gaff io en besynderlig oc behagelig Luct fra sig, allerhøyeste op i Himmelen for Gud?

Erckebiscopens Sorg for Kongen.

Den Sextende Bog.

Summa paa denne Bog.

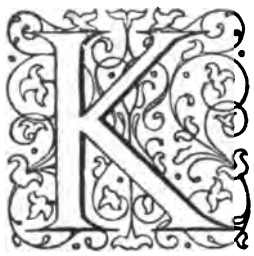

Onning Knud tog Riget oc Re
mentet effter sin Faders affgang. Sk
ningerne mente at de haffde da faaet ret a
sage, at offuerfalde oc forderffue Adelen
Kongens Lensmend vdi Skaane. De fi
en Høffuitzmand aff Suerige ved n
Harald, men met liden gaffn oc lycke. Thi de bleffue slagne,
Harald maatte fly met Aage Tubbissøn ind at Suerige,
Absalon kom siden til Skaane oc stillede Almuen. Kon
gaff prijs offuer Frosteherret, oc tog Skaaningerne saa
naade, for Absalons bøn oc forbedelsis skyld. Vdi sam
dage screff Keyser Friderich til Kongen, at hand skulde kom
til hañem, oc forny hans Faders gamle kundskaff oc venf
met hannem. Men der Kongen vndskyldede sig oc vilde
icke giøre, kom hans suoger Margreffue Sigfred ind i D
marck paa Keyserens vegne, oc raadde Danmarckis Ra
at de skulde icke sla Keyseren denne begering aff. Erckebis
Absalon gaff hannem de suar, som der til hørde. Keyse
bleff der offuer fortørnet, oc lockede formedelst skenck oc g
uer Hertug Bugislaum til, at hand skulde feide paa D
marck. Bugislaus giorde rede met fem hundrede Skib oc
pede en trætte met Rylenderne, at hand kunde føre sig i S
met Kongen aff Danmarck. Erckebiscopen tøffuede icke le
førend hand oc forsamlede met en hast saa mange Skib
hand kunde snarist sancke aff Sieland, Fyn oc Skaane,
drog der met imod Bugislaum, oc offueruant hannem
der Ryland, saa at der vndkom ickon fem oc tredue Skib
Fiendernis-gantske Flaade. Siden belagde Absalon Vol
oc plagede Landens indbyggere met Roff oc Brand, h
somhelst hand drog frem, indtil Kongen kom selff aff D
marck første oc anden gang met mere Krigsfolck til han
Hertug Bugislaus bleff der offuer trengd, at hand m
te bede om fred for Camin, oc loffuede der Kongen en stor

Penning, oc tog gantske Vendens Hertugdom, som en anden Forlening aff Kongens haand. Kaart tid der effter døde Hertug Bugislaus, oc befalede Kongen sin Hustru oc Børn, at hand skulde deele Landet iblant dennem, effter sin egen gode vilie oc tycke.

Kong Valdemar den store, afflede met

- Sophia Kong Mogensis daatter
  - Knud, som tog Riget effter sin Fader.
  - Valdemar Seyr, som tog Riget effter sin Broder.
  - Rikisse, hun afflede met Kong Erick aff Suerige.
    - Erick lespe
    - Ingeborg, som afflede met Byrge Jerl aff Bielbo.
      - Valdemar, som afflede met Sophia Kong Ericks daatter aff Danmarck.
        - Erick, hand bleff vald til Riget, oc døde vdi Fengsel til Stockholm.
      - Bent Biscop vdi Lindkiøbing.
      - Magnus ladelaas, som afflede met Greffue Gerts daatter aff Holsten.
        - Byrge, som tog Riget effter sin Fader oc afflede met Margrete Kong Ericks daatter aff Danmarck.
          - Magnus som vaar vald til Koning, oc bleff halsbuggen til Stockholm
          - Erick, som vaar vald til Kong, oc bleff forgiffuen aff sin egen Moder.
        - Erick Hertug i Suerige, afflede met Ingeborg Kong Hogens daatter aff Norge
          - Magnus Smeg afflede met Blancke
            - Hogen Kong i Norge, afflede met Dronning Margrete Valdemars daatter.
              - Oluff, hand regerede met sin Moder offuer Danmarck Suerige oc Norge, etc.
          - Euphemia afflede met Hertug Albret aff Meckelborg.
            - Albret, Kong vdi Suerige, som bleff offuerruunden oc fangen aff Dronning Margrete.
        - Valdemar Hertug i Suerige.
        - Ingeborg som haffde Kong Erick aff Danmarck.
      - Erick Hertug i Suerige.
  - Helene, som haffde Hertug Vilhelm, Henrick louis Søn.
  - Ingeborg, som haffde Kong Philippus Augustus i Franckerige.
- N
  - Christoffer, om hannem er meget rørt alleuegne i den fiortende Bog.

Knud

Knud den siette aff dette naffn.

Knud LXXX.

DER Kong Valdemar vaar nu hederligen graffuen vdi Ringsted, da drog hans Søn Kong K met hast, som hannem oc Riget mact paa laa, efft Raads vnderuisning, offuer til Jutland, at anamm sin Tieniste, sin Herre Faders gamle tro Hoffi Hand haffde da allerede Konge naffn, som hannem tideligen vaar giffuet, lang tid tilforn, vdi hans Faders velmact. drog først til Viborg Landsting, oc bleff der samtyckt oc hyldet paa menige Landsaatterne. Siden drog hand til Vrnehoffuet Landsting bleff ocsaa der hyldet, dog der lode sig vel nogle bemercke met hemelig stand, som fick alligeuel ingen fremgang.

Skaaningerne giøre atter it Oprør.

DIssimellem at Kong Knud saaledis tog Riget ind, effter sin F affgang, toge Skaaningerne sig Aarsage til Oprør paa m heffne paa deris Landsherrer, den skade de finge ved Falckenbiergs der som mange aff deris beste Venner oc Slect bleffue slagne i Kong demars tid. Deris Høffuitzmand vaar Aage Tubbissøn, som styrcke opuacte dem til alt ont. Thi drog Absalon hen offuer til Skaane, o der Landemode met Almuen, oc straffede dennem dristeligen for deri lempe. Men de vilde icke høre huad hand sagde, oc effterfulde deri oprøriske Hoffueder. Deris Ondskaff oc hoffmodige Traadzighed daglige io større oc større, saa at de droge omkring paa Heste, oc lag Lands indbyggere faare, at de skulde møde met Vaaben oc Værie ser Maaneds dag paa en viss sted. Saa tilige at de fornomme, a salon vaar dragen offuer igien til Sieland, da fulde de strax ind p berns oc Thords gaarde, giorde til Prijs oc Byte, alt hues de fund sig, oc sætte siden Ild der paa, oc opbrende dem. Det samme gior fremdelis vdi mange dage, ved andre Herremends gaarde. Huilcket Høffuitzmend tilstedde dem, paa det de kunde locke dem ved dette skøne Byte til Lydighed, oc bruge dem diss villigere her effter, at de icke kædis ved Arbeide, eller forlengis hiem til deris eget. Mange af len antuordede sine Venner deris Gods at foruare for fryct oc fare Mange aff dem droge met deris Gods oc Penninge vd til Skibs a det. En part rømte aff deris eget Fæderne land, oc fulde Absalon off Sieland.

Almuen sætter Ild paa Herremends gaarde.

KOng Knud oc Erckebiscopen begynte da for aluere at ryste sig u ris Folck, effterdi den samme Dom siuntis at vilde gaa dem offue disse andre vederforis. Der Skaaningerne dette spurde, oc tenckte huorledis det gick dem vdi næste Bonde krig, der de hafde inge uitzmand, da toge de en Suensk mand, ved naffn Harald til deris ste. Hand vaar født aff Konge blod, men vaar huercken duelig lig vdi Mund eller Haand, i Sind eller Hierte. Naturen oc de forgæt alle deris Gaffuer vdi hannem, vden allene at hand va høy Byrd oc Blod. Thi kand mand icke lætteligen sige, hu mest skamme sig, enten de Suenske som fremsende hannem,

Harald Suenske Høffuitzmand for Skaaningerne.

ninger, som anammede saadan en sin Karl til deris Høffuitzmand. Den Skaanske Adel som vaar vdi stor banghed, sende Absalon huer dag ny oc atskillige Tidende, lige som at de fornomme, at Bønderne droge frem eller tilbage vdi Landet. Vndertiden bade de hannem komme, vndertiden bade de hannem blissue stille, effter som det lod sig ansee til Fred eller Feide.

Harald kommer ind i Skaane.

VDi midler tid, giorde Kong Knud i Suerige, oc Byrge Jerl, Harald bistand, oc fordrede hannem at hand kom ind i Skaane. Der hand haffde der samlet it wtalligt Folck, som løbe Mand aff Hus til hañem, da drog hand for Lund, oc truede at sla Byen ned, fordi at de lucte Portene til for hannem. Ridderskabet sende huer anden hemelige Bud oc forsamledis, oc sloge deris Leyr ved Lumme Aa. Men nogle aff Kongens egne gode mend komme icke frem, oc lode lige som de haffde faaet ingen bud, at de skulde drage vdi Leding. Der begge Hær komme huer anden i siune, fulde Adelen saa hastige ind paa Bønderne vden Ordning oc Skick, at huer som hand best vaar ridende, gaff sig først imod dennem. Veiret som vaar dem vnder øyne, giorde dem større forhindring end Fienderne. Thi den store Storm som blæste, slog dem Skiolden aff armene, alligeuel torde Bønderne icke en gang vende deris bryst mod deñem. Saa flyde Almuen met skam oc skade, oc de andre finge Seyrwinding vden all Blods vdgydelse paa deris side. Bønderne kaste deris Skiolde fra sig, som de icke torde bruge imod Fienderne, paa det de kunde vere diss raskere til at fly. De som icke kunde vndkomme, de blessue slagne. Aage Tubbissøn som giorde Harald fortrøstning om Riget, fulde hannem for Selskabs skyld tilbage met hast ind i Suerige. Borgerne vdi Lund hulde huercken met den ene, eller met den anden part, men met dem som behølde Marcken. Thi bespaattede de Bønderne, oc vilde gierne veret deelactige vdi den Ære oc Byte, som Ridderskaffet haffde indlagd.

Lumme Aa i Skaane.

De oprørische Skaanske Bønder blessue slagne.

Almuen vilde icke end da lade sig nøye, met disse tuende Krig, som de haffde ført oc tabt imod deris rette Øffrighed. De tenckte huercken paa den sidste eller første Skam som dennem vaar offuergaaen, ey helder paa de mectige fine Mend, som de giorde Modstand, men i deris Galnskab oc Fremfusenhed, lod Adelen tredie gang vndsige oc forkunde ny Feide. De tenckte saaledis at hessne deris Skade, oc læge deris Saar, som de finge i det sidste Slag. Stort Mandfald oc Blodstyrtning vaar da for haanden, haffde icke Erckebiscopen kommet met Sielandsfarene, oc affskaffet det met gode ord oc listige Lempe. Hand forsamlede Almuen, oc beuilgede dem at de optoge alle gode Lou oc Skick, som de haffde afflagd tilforne. Harald deris Høffuitzmand bleff oc icke spart i sin frauerelse, men giort til en ærelos Mand. Jeg veed oc icke huilcken Straff hannem vaar mildest, enten at hand flyde saa skammeligen for sine Fiender, eller at hand met Menige mands samtycke vdi Skaane, bleff sagd fra sin Ære. Alle mand lagde Vaaben oc Værie fra sig, oc hørde paa Absalons tale, oc samtyckte dog mere met Mundẽ end Hiertet, det som hand faaregaff. Der met endis denne skadelige Bonde Krig, oc dette languarendis Oprør bleff aldelis nedlagt oc affskaffet.

Almuen i Skaane reiser sig tredie gang imod deris Øffrighed.

Harald suenske bleff giord til en Forrædere.

DIssimellem at Erckebiscopen haffde stilt dette ny Oprør, gaff Kongen sig paa veyen til Skaane fra Jutland, oc der hand mødte Esbern i Fyn, bleff hand vnderlig der ved, oc viste icke huad hand skulde tencke, huorledis til vaar gaaet i Skaane. Esbern som hand vaar affærdiget aff sin Broder Absalon, fortalde Kongen den gode ny tidende, huorledis met alting vaar tilgaaet. Kongen bleff

bleff lystige der aff, drog frem oc kom til Skaane, oc gaff prijs offuer Frost herrit, at huo der vilde aff hans Folck, da maatte de brende oc røffue der vdi, effter deris lyst oc vilie. De haffde lagt det gantske Herrit øde i grund, haffde icke Absalon det affuent, for hues Forbøn skyld, Kongen forbarmede sig oc saa offuer Almuen, at de bleffue straffede paa deris Gods oc Penninge, oc icke paa deris Liff, som de met all rette haffde fortient, ickon for dette ene stycke at de vilde hyldet Harald til deris Konge. Dem vederfors en stor Naade, at de met en ringe Penning, bleffue fri for dette slemme Oprør oc farlige Bulder, som de haffde bedreffuet. De andre fattige vanuittige Bønder bleffue glade, at de maatte nyde den samme Naade, som disse andre deris Metbrødre bleff beuist. Det vaar oc en merckelig Dyd oc Fromhed aff Kongen, at hand for en Mands sin Vens skyld, vilde tilgiffue det som mange haffde brut oc syndet.

Kongen giffuer Frost herrit til prijs.

Kong Knuds Fromhed.

Saadan en vnger Herre oc dydig Konge, som Kong Knud beuis sig mod disse Bønder, vaar icke værd, at hand skulde bleffuet forraad aff nogen fremmet vdlendisk Første, som Keyseren hannem actet, oc fick (i bedre) dog ingen fremgang der met. Keyser Friderich screff hannem til, oc begerede at hand skulde besøge hans Hoff, oc arffue sin Faders vennskaff oc kundskaff met hannem. Men Kongen effter sit Raads vnderuisning, giorde sin vndskyldning, at hand kunde det icke giøre, fordi han vaar kommen saa nylige til Regimentet. Danmarckis Raad saae vel at Keyseren stod effter at besuige denne vnge oc enfoldige Herre, som han tilforn haffde bedraget hans Herre Fader, met faure ord oc konstige suig. Keyseren truede Kongen, at hand vilde tage Riget fra hannem, oc giffue det en anden, om hand vilde icke giøre effter hans begering. Kongen suarede hannem intet andet, end bad hannem gierne, at hand skulde giffe sig en, der kunde giøre hannem Danmarck til en Forlæning, førend han tog det fra den, som haffde det at volde. Met saadant dristigt Suar lod hand tilkiende, huad hand actede Keyserens Trussel, oc huad Loffue oc Tillid hand sætte til sine gode Vndersaatte.

Keyser Friderick vil bedrage Sønnen, som hand bedrog Faderen.

Kong Knud suarer Keyseren dristelige.

Der Keyseren fornam at hand kunde icke fremme sin Vilie met Breff oc Scrifft, da sende hand Lantgreffue Sigfrid aff Dyringen, som haffde Kongens Syster i Senge, ind i Danmarck. Hand kom her vdi Landet, oc talede meget om den Kierlighed, som hand beuiste Kongens Syster, oc om det store Velde oc Mact, som den Romske Keiser haffde. Huorfaare hand formanede Absalon, Sone oc Esbern (huilcke vaare Kongens beste Venner oc næste Raad, vaare da alene hos Kongen) at de vilde tencke paa den Tro, som de haffde soret deris Kong, oc det Fordi de giorde hans salige Herre Fader, som forsaa sig alt gaat til dennem sin Affgang. Hand bad, at de skulde icke føre denne vnge oc Fromme Herre, Krig oc Feide paa, som de kunde vere foruden, eller oc skilie ham ved Riget, huilcket vilde gierne skee, om hand stod for meget paa sin hed. Hand bad at de vilde vnderuise hannem anderledis, som troe vdi de beste oc nytteligste Raad, oc holde det for ingen Vanære, at gaff sig vnder Keiserens oc det Romske Rigis lydighed.

Sigfrid vil offuertale de Danske, at Kongen skal giffue sig vnder Keyseren.

Erckebiscop Absalon suarede Sigfrid, oc sagde at huad som Kongens Person vaar anrørendis, skulde ingen Tuil vere, at hand vilde io mettdele hannem de beste raad hand viste. Dog huorledis om alting vaar, vilde hand io raade, at Kongen skulde icke saa elske Keyserens venskaff, at hand der offuer maatte fortabe oc forspilde sin egen Kongelige Maiestatis ære oc frihed. Kong Valdemar (sagde hand) holt Venskaff met Keyseren, men fant intet andet der hos, end Wtroskaff oc Falskhed, i alt det som hannem tilsagdis. Sigfred skal vide oc forlade sig vist der til, at Konning Knud regerer met saa stor Frihed vdi Danmarck, som Keyseren giør i det Romske Rige. Aff saadanne Suar fortørnedis Sigfrid, oc truede hart met mange stolte, dog forfengelige ord. Absalon kunde det icke fordrage, men sagde til hannem: Huad mene i dog kiere Sigfrid om Danmarck, at Keyseren kand saa lættelige indtage det, som Dyringe Land? Farer eders Vey tilbage til Keyseren oc siger hannem, at Kongen aff Danmarck veed sig Keyseren ingen Tieniste eller Lydighed plictig vdi nogen maade. Sigfrid vaar icke hederligere Suar verd, effterdi hand vilde en fremmet Herre bedre, end sin egen Suoger, oc førde den Tidende i Danmarck, som huer Mand ilde behagede.

Suar som tiltale.

Keyseren bleff saare hart fortørnet aff saadanne Suar, oc tenckte met Had oc hemeligt Suig, at betale de Danske i sin tid, huad hand icke nu formaatte at giøre dem met Krig oc Aarlog. Hand forhaabtis altid at der skulde skee it Oprør her vdi Landet, som tilforn vaar skeed, at hand diss lætteligere kunde komme til at tuinge det vnder sig. Men der det feilede hannem, gaff hand Bugislao aff Venden, hues Broder vaar da nyligen død, store Skenck oc Gaffuer, at hand skulde føre sig vdi Krig oc Wenighed met Danmarck. Bugislaus loffuede Keyseren strax, at hand vilde giøre effter hans begering, men effterdi hand torde icke feide obenbarlige paa Danmarck, da førde hand sig vdi Trætte, met sin Morbroder Jarmer, som vaar Kongens befalnings Mand paa Ryland.

Keyseren feider paa Danmarck ved Bugislaum.

Jarmer formerckte vel, huad Bugislaus haffde i sinde, oc gaff der faare Kong Knud saadant tilkiende, oc Kongen sende Bud til Bugislaum, oc lod hannem atspørie, aff huad Aarsage hand saa wforseendis offuerfalt Jarmer. Bugislaus suarede at hand haffde intet giort imod Kongen eller Danmarckis Rige, men heffnd ickon sin Wræt paa Jarmer, oc vilde nu gierne lade alting opstaa, indtil Sagen bleff hørt i Dom oc Rættergang, oc fordragen aff Kongen selff. Kongen formerckte at der vaar Suig paa færde vnder Bugislai søde Ord, thi sætte hand begge deris Legater en viss dag faare, paa huilcken de skulde møde til almindelige Herredag, som vaar forscreffuet aff den menige Adel at holdis paa Samsø, baade om Rigens Low oc Recess at forbedre, oc andre drabelige Sager, som Riget vaar da mest Mact paaliggendis. Der begge deris Legater komme frem, klagede Bugislai Legater hart paa Jarmer, men effterdi Personerne som Sagen galt selff paa, vaare icke nærnerendis, loffuede de Vendiske Legater paa deris Eed oc Ære, at Bugislaus skulde selff møde, huor oc naar Kongen aff

Bugislaus fører sig ind paa Kong Knud.

Herredag paa Samsø.

Danmarck paaeskede. Met saadane tale bedroge de Kongen, ligeruis som deris Herre haffde giort tilforn. Thi Kongen trode deris Eed, oc drog fra Samsø til Jutland, der Herredagen vaar offuerstaaen.

Skaaningerne kædis ved Fred oc Rolighed.

Skaaningerne oc Sielandsfarene begynte nu at kædis ved denne Rolighed som de sade vdi, nogen kaart tid, effterdi de haffde vdi Kong Valdemars tid veret brugt vdi Krig oc idelige Aarlog, til Land oc Vand. De befryctede sig, at de skulde forgette all Krigs brug, oc forkrencke deris Mandoms styrcke, vdi denne languarende Aarckeløshed. Thi besluttede de indbyrdis ved sig selff, at de vilde begynde en ny Feide, oc drage ind vdi Findland, oc see huad de kunde vdrette paa deris egen haand.

Bugislaus drager vd met 500 Skib imod de Danske.

Dissimellem beredde Bugislaus effter Keyserens hemelig bestilling met omliggende Søstæders oc Landskaffs hielp, en Skibs Flaade paa fem hundrede bemandede oc rystede Skib imod Ryland. Hand mente at ingen skulde giøre hannem nogen Modstand, oc sende derfaare til Keyseren ved naffn Bugislaus, oc lod hannem sige, at hand førde saa veldige Hær imod Danmarck, at Kong Knud skulde met det allerførste nødis til giffue sig vnder Keyserdommet. Keyseren bleff glad der offuer, oc fordi de samme Bud, met mange herlige Skenck oc Gaffuer, oc mente at det skulde strax gaaet for sig, som de selff haffde gierne seet.

Mand skulde altid vede Biørnen førend mand solde Skindet.

Jarmer drog strax aff Ryland til Sieland, oc gaff Absalon tilkende huad for en brad Fare for haanden vaar aff Bugislao. Absalon lod strax gaa Bud oc Breff offuer all Sieland, oc vdscriffue alle dem til duelige vaare til Krigsbrug. Hand samlede smaa oc store Skib, Pinke oc Jacter, oc gaff forloff at huer maatte tage dem ind, oc bruge dem imod Fienderne, huorsomheldst de fundis vdi Landet. Det samme screff oc hand ocsaa til de andre omliggende Øer. Hand screff til Skaaningerne oc Fynboerne, at de skulde komme frem vdi Haffnen inden sex dage, om de icke giøre saa snart rede, da maatte de aldelis blissue hiemme. Thi vaar ingen tid lenger at fortøffue oc duele imod Rigens Fiender. De finge Absalons Breff, bleffue de saa glade, at de giorde færdige, oc kommer førend sex dage vaare omgaaen. Kongen kunde da ingen giøre Absalon, endog hand fick visse Tidender om alting til sig vdi Jylland, fordi at Absalon hastede, oc Kongen vaar saa langt fra hannem, at inden faa dage kunde ingen bistand forskicke til Flaaden. Paa Pinsten kom Flaaden tilsammen vdi forneffnde Haffn. Sex Skib kommer Fyn, oc fiorten fra Skaane, de andre kunde icke saa kaart vdredis, at hasteligen komme frem denne lange Vey, met disse andre.

Absalon rister sig met hast.

Kong Knuds første Taag imod Denden.

Samme dag vant Absalon Seyl, oc kom met Flaaden vdi thins Ø. Der møtte hannem den Rylands Flaade, oc sagde hannem skaff, at Bugislaus laa vnder Cozts, oc pancketerede i saa offentlyst oc Druckenskab, at mand maatte sige om hannem, at hand gaar stebud oc førde icke Krig. Absalon fick visse tidende at Bugislaus ind paa Ryland tuert offuer fra Stræls. Thi lod hand sattes

Cozts.

Stræls.

met en Baad, oc formanede de Danske, at de skulde stride Mandelige, oc icke tuile at de skulde io faa lyckelig Prijs oc Seyr, som det hannem om natten vdi Søffn vaar visseligen faare baaret. De raabte alle oc sagde, at de begerede intet andet, end at de maatte komme til Fienderne, de vilde aldelis intet tuile paa Seyr. Saa frimodige vaare de Danske Mend, aff lang Krigs brug, oc deris egen metfødde Danske blods Dyd oc mandelige art. For det ene stycke, vaare de verde at de skulde faa Seyruinding oc offuerhaand. Danske mends frimodighed.

Absalon fortøffuede indtil det dagedis, at hand kunde see sig faare met de mange grunde der som Flaaden laa. Om Morgenen vilde hand gaa til Seyls, da sad hans Anckere fast, saa at hans Staalbrødre, som hastede imod Fienderne, seylede hannem forbi. Men der hans Anckere bleff indtaget, rode oc seylede hand saa fast, at hand optog de fremmerste met en snarhed. Paa veyen møtte hannem en Rybo, oc sagde at det vaar icke for nøden at haste saa saare, effterdi Fienderne laae endnu stille vnder Cozts oc vaar wuist, huor de vilde giøre indfald paa Landet. Thi sagtede Absalon sig oc lagde ind vnder Drechten, oc fick der strax andre tidende oc kundskaff. Der kom nogle til hannem fra Jermer, oc begerede paa hans vegne, at Absalon vilde drage ind at Darsou oc tale der met Jermer selff om allting. Thi hand laa der met sit Folck oc vilde vaacte paa, om Fienderne vilde giøre Landgang. Disse samme Bud sagde ocsaa at Fienderne vaare hiem dragne, men de haffde icke seet ret til, for den store Taage som slogs op i Dagningen. Der Absalon kom ind vdi Darsou hafn, oc fant der huercken Jarmer eller nogen aff hans Folck, da vilde hand send Niels Falster, som kunde tale god Vendiske, at hand skulde drage bort til Jarmer oc ført hannem viss kundskaff tilbage om Fienderne. Visse kundskaff vdi Feide tid er god.

I det som hand drog bort, oc Absalon vilde draget i Land at høre Predicken, kom Jarmers eget Bud oc forkynte, at den Pomerske flaade vaar saa nær, at mand kunde see den der som Taagen det icke forhindret. Thi vende Absalon strax fra Landet, oc vilde da tiene Gud met brynie oc Suerd, effterdi tidens leilighed vilde icke tilstedet, at det kunde skee met Bøn oc Knæfald. Huad offer kand vere Gud mere behageligt, end wretfærdige skalckis Blod, som vdgydis louligen, dem til en straff, andre til it Exempel, at fly wtuungen Krig oc Orlog. Fienderne haffde i sinde at giøre indfald paa Landet, oc seyle saa lenge der omkring at de kunde trætte Jermer som vaar rede met sine Ryter, at affuerie dem, at de skulde icke komme paa Landet. I det samme, saae de vore Danske Skib, oc meente at det haffde veret Borduig, som skulde kommet dem til hielp met sit Folck aff Vestre Venden. De kunde huercken see tegn eller tal paa vore Skib, oc tenckte da mindst at de Danske skulde kommet saa lang vey, paa saa kaart en tid. Der faare vaar deris vact diss mere wactsom oc skødisløs. Bugislaus meente at det skulde veret den Rylandske flaade, oc befol Halffandet hundrede Espinge at beringe dem, oc lod de andre orlogs Skib ligge for deris Anckere. De Skib som førde hans Fetalie, de laa næst op til Landet, oc

gaffue saa stor en anseelse fra sig, at Saane mistenckte at Bu[illegible] haffde faaet nogen ydermere hielp aff Tydskland, end de endnu aff at sige.

Der Taagen vaar affslagen oc dagen gick paa, saa Absalon de mange Espinger, oc sagde ved sig selff, icke skulle disse komme alle wplu[illegible]kede oc wskad tilbage igien. Der met gaff hand sine Stallbrødre tegn, raabte høyt, oc bad dennem stride mandeligen, oc rycte saa selff frem, som den ypperste Amirall oc Høffuitzmand. Saane paaminte Absalon, at han skulde icke haste for saare imod Fienderne, eller tencke at de haffde faaet nogen bistand aff Tydskene, men lade ickon sit Folck legge Harnisk oc Vaben paa sig, oc drage siden saa sactelige frem. Absalon sagde at det gi[illegible]dis icke behoff, effterdi Fienderne laa paa den stæd, som de huercken kunde giøre stort Værn, eller fly vden deris egen store Forderffuelse, saa at vi tuil vaar god Haab om en lyckelig Seyeruinding. Iblant Absalon Folck lagde alligeuel en part deris Harnisk paa sig, oc en part sadde Aarene oc roede.

De Danske stunge imod deris Fiender.

Fienderne viste icke end da, at de Danske vaare dem saa nær. Men der de komme nu til huer andre, raabte de Danske Baadsmend met høy røst, oc Hoffmendene stunge huer den deiligste Borgestue vise, som han haffde nogen tid lært. Absalon slog sin Banere vd, oc der paa kiende Fienderne først de Danske, oc bleffue saa mistrøstige, at de torde icke gribe Værn, men flyde saa hasteligen, at huad de seylede tilforn met fire Gange det seylede de tilbage ved tu. De som haffde store Skib, oc kunde icke tu deris Anckere ind oc vndkomme, de drucknede sig selff vdi Haffuet, oc [illegible] icke en gang see paa de blancke Danske Mends Suerd. Det Skib [illegible] nu vaar fult aff Folck, det vaar i samme Øyeblick tomt oc ledigt, [illegible] skarpelige bleffue de offuerhørde. Det hialp dem icke, at de kunde [illegible]me, thi Tang oc Dynd, oc Haffsuelg nedryckte dennem til [illegible]sens dybe Grund. Huad er dog Mistrøstighed en sterck Fiende. [illegible] den tager Herbere vdi it Menniskis Hierte, der falder baade Ma[illegible] Mod, oc mand sparer oc icke vndertiden sit eget Liff. Der lø[illegible] meget Folck ind vdi atten Skib, at de siuncke met Top oc Ta[illegible]lige hos huer andre. Der fandis saare faa, som torde giøre [illegible] Værn oc Verie. Iblant andre vaar ocsaa en Tydsk, som vil[illegible] følge sine Stallbrødris Exempel, oc begraffue sig i Haffuet. Han[illegible] de sig selff skammeligen, paa det at hand skulde icke dø ærligen [illegible] Fienders Hender. De Danske forundrede sig der paa, loe [illegible] spaattede Fienderne, oc gaffue sig da først til at søge effter Roff o[illegible] Absalon drog omkring dem, oc bad dem forfølge deris Fiender, [illegible] legge sig effter deris Gods oc Penninge. Hand haffde ickon [illegible] met sig, oc brugte alligeuel den Lycke som hannem altid vederfa[illegible] hand fick sine Fiender mere at see paa Ryggen, end vnder [illegible] drede Skib landløbe, oc Folcket gaff sig ind at Skou oc [illegible] de kunde best skiule sig. Jarmer holt sig der denne dag [illegible]

Hertug Bugislaus blifuer slagen paa fluct met sine mange Skib.

En Tydsk henger sig selff.

ngsmand, hand lod alt Byte fare, oc søgte ickon allene effter at giøre
re Fiender Skade oc forderffuelse.

Fem oc trediue aff Fiendernis Skib, vdi huilcke vaare nogle aff den
tydske Adel, vende to gange at giøre Værn, der de saae at det vaar dem
lammeligt at de forfuldis, oc flyde ickon for siu Skib allene. Men
bsalon drog alligeuel frem mod dem, oc vilde icke fortøffue sine Stall-
ødre, effter sine Venners raad, Hand sagde, at hand haffde saa
r hielp aff Fiendernis Mistrøstighed, som hand kunde nogen tid faa
sine egne Stallbrødris Mod. Der Fienderne dette fornomme, kaste
Heste oc Harnisk for Borde, at de kunde vere diss raskere at ro oc
le til Landet, oc komme saaledis paa det sidste ind at Pene Aa, i deris
old. Saa langt forfulde Absalon dennem, oc vende tilbage om
tenen til Folcket, som haffde begiffuet sig effter Roff oc Byte, aff
lcket hand selff vilde aldelis intet haffue. Thi hand sagde: Pris oc
re er Høffuitzmend nock for deris Wmage, men Roff oc Byte det
er Krigs Folcket til. Aff de fem hundrede Skib som vaare vdi
ndernis Flaade, vndkomme ickon fem oc trediue allene. Atten siuncke
haffuet, de andre finge de Danske til Pris.

Absalon iager 35 Skib for sig met sine siu Skib.

Høffuitzmendene skulle haffue æren oc Krigsfolcket Bytet.

Denne dag skilde Danmarck ved store Fiender, oc giorde Kong
ud til en Herre paa ny vdi Venden. Denne dag nedlagdis all
ycct oc Fare for Søroffuere vdi Belt, oc gaff Danmarckis Haffner
ygghed oc Fred i all Øster Søen. Vnderligt vaar dette, at Fiender-
Mact bleff saa aldelis paa en tid forkryst oc til intet giort, met deris
gen Blods vdgydelse, vore Danske Mend vden all skade. Fire Ry-
der bleffue allene paa vor side, oc vaar stor tuil huad heller de bleffue
t aff vort eget Folck eller aff Fienderne. Om anden dagen kom-
atten Skaanske Skib til Flaaden. Dem giorde Absalon lige
e ved de andre vdi Roff oc Byte, effterdi deris vilie vaar redbon, oc
ffue forhindret aff Tidens kaarthed, at de icke komme deris Stall-
ødre til hielp, førend Slaget vaar offuerstaaet.

Vendernis Mact forkryst paa en dags tid.

Absalon sende Bud til Bugislaum, at hand skulde forlige sig met
Kongen, oc lade hannem forbede. Bugislaus lod sig icke mercke met
wbodelige Skade som hand haffde faaet, oc tackede Absalon for
s gode Raad, oc sagde sig at vilde giøre der effter i alle maade. Ven-
ne vaare end da saa forskreckede, at de torde icke en gang see paa det
ib, som Absalons Bud seylede paa til dennem, at bestille dette hans
inde hos Hertugen.

Absalon raader Bugislao at hand skal bede om Fred.

Dernæst affærdiget Absalon en Fynsk Herremand, ved naffn
lle, at hand skulde forkynde Kongen alle disse gode Tidende, oc til it
Tegn, føre Bugislai Paulun met sig, som kom Absalon til deele
Bytet. Hand lod oc Kongen paaminde, at hand skulde fremsticke
e Krigsfolck inden Høsten, at Fienderne skulde icke dissimellem

stercke sig paa ny. Kongen lod forscriffue Herredag til Viborg vdi Jutland, oc befoel Tacke at fortælle den Menige mand, huorledis med denne lyckelige Seyeruinding vaar tilgaaet. Der aff beuilgedis Judenne, at giøre Skib vd paa Rigens beste effter Kongens begering.

Keyserens Mod falder for de Danske.

Keyseren fick ocsaa Tidende om dette Slag, som denne ene Mand Absalon haffde giort, oc lod der faare strax alle sine anslag falde imod Danmarck, oc mistrøstede sig at vdrette met sin egen mact, det som gick hannem saa ilde aff, ved en fremmet Herris bestilling oc anslag. Absalon bleff meget naffnkundig for denne Seyr, saa at hans gamle Hoffsinnere, som effterfulde Krig oc Aarlog, oc komme siden til Danmarck, haffde spurt dette rycte til Constantinopel om hannem.

Absalon vorder naffnkyndig.

DIssimellem at Fienderne fornomme, at Kongen rystede sig i Danmarck met større mact, oc fortøffuede der met, da finge de stor hielp den ny Grøde til Spisning vdi Stæderne oc Landsbygden. De aff Staden gast forfylte Dybet vdi Peyne Aa met Steene, at de Danske skulde legge ind for Byen met deris Skib. Men Absalon lod Dybet strax rense, oc gaff sig selff nøgen vd i Vandet, paa det de andre skulde følge disse ligere hans Exempel. Siden lagde hand ind for Byen met sine Skib imod Fiendernis vilie oc mening, som met skud oc Værie gierne haffde hindret det forment. De haffde nedslaget mange Pæle vdi Vandet, at Skibene kunde icke komme ind vnder Staden. Det fortrød de Danske, som sprunge nøgne vd, baade at optage disse Pæle oc forsøge Dybet. Borgerne kaste til dem met mange store Steene, men de vigte der for, oc finge ingen synderlig skade aff dennem. En aff de Tytske, som stod vden for Planckerne, kiende Absalon paa sin Skiold, oc gaff Skytterne vnderuisning met sin Haand, at de skulde sicte effter hannem, at de kunne ramme hannem met deris skud. Dette atuarede en aff Absalons Skytterne hannem, oc atspurde hannem om hand oc gaff act der paa, huorledis denne Tytske viste paa hannem met sin Haand. Absalon suarede, oc sagde, at hand bar stor omhu for hannem. Gaff met saadant skemtsom Suar sin frimodighed tilkiende, vdi allerstørste nød oc Liffs fare. Staden holt sig fast, oc vilde icke giffue sig. Thi fant mand effter Esbern Snare raad paa saadant it anslag. De fylte it aff de største Skib met tørre Tønder oc allehaande Træ, oc sætte Ild der paa, oc lod det saa driffue ind imod Planckerne, at det skulde optendt Staden. Men det støtte paa en Pæl, oc giorde Borgerne ingen skade, ey heller de Danske nogen fordel.

Pene Aa forfyldis oc renses igien.

Volgast beleggis.

Krigs Anslag.

BVgislaus tenckte ved sig at bedrage Absalon, oc lod hannem tilombede, at hand vilde holde Samtale, oc handle om Fred met hannem. Absalon lagde til met tuende Skib, oc fick strax Bud, at hand skulde komme op i Land, paa det mand kunde diss magligere handle om det vnder Paulunet, end i Skibet. Hand haffde giort effter Fiendernis begering, der som en Velbyrdig Mand, ved naffn Erling, haffde sit hans sind, met en farlig Drøm, som hand fortalde, oc fortolkede det

Bugislaus vilde forraadt Absalon.

Drømme hielpe Absalons Liff.

nem, at hand skulde io haffue god opsiun paa sig selff, oc icke betro sine Fiender all sin Lycke oc Velfærd. Absalon lod sig saadant gaa til Hiertet, oc suarede Bugislao, at det sømmede sig icke, at den ringere skulde biude offuer den mectigere. Erckebiscopen aff Danmarck er altid noget mere actet end en Hertug aff Venden. Der Bugislaus fornam, at hans Forræderi var obenbaret, giorde hand sig en løs Aarsage, oc sagde, at hand kunde icke rore sig i de trange Skib. Dog hand haffde alligeuel offte tilforn veret hos Absalon vdi hans Skib. Men det vaar ickon hans onde Samuittighed, som naggede hannem, det hand oc selff lod der met paakiende, at hand drog hastelige bort igien, vden videre Suar eller Tiltale. Absalon var glad, at hand trode mere paa Erlings Drøm, end paa Hertugens saure ord, oc drog der fra igien ned til Flaaden.

Bugislaus røber sit eget Forræderi.

Det Danske Krigs folck bleff endrectelige til sinds, at de vilde giøre Landgang, oc heller søge Byte paa Aggrene oc Landbygden, end ligge stillfor denne ene Stad. Paa Veyen vaar en trang Bro, som de skulde offuer, der søgte Fienderne effter dem met mange Baade, men Skytterne som vaare da nyligen komne fra Kongen, de trengde dem aff Baadene og paa Landet. Der begynte de atter at raabe oc skiude paa de Danske, som de haffde allerede offueruundet dennem. De som i Staden vaare, oc skulde Vact paa Vaaldene, de lagde offuer met Baade, at de vilde indtage oc røffuet de Danskis Paulun vdi Leyren, oc kunde icke acte for Røgen, som gick aff Leyren, at Kongens Ryter vaare saa nær tilstede. Aff dennem bleffue de hasteligen offuerilet, saa at mange drucknede sig selff, oc mange bleffue slagne paa steden, at saare faa vndkomme met Liffuet. De som gaffue sig til at suømme, de bleffue skut aff Skytterne. De som gaffue sig i Baade, de bleffue kuldkaste, oc drucknede i Aaen. Saa betalde de den Nat, som de før beuiste vore Danske, oc græde nu huer offuer sine Venner, saa fast som de loe oc raabte tilforn.

Krigsfolcket giør Landgang.

DER de til Vsedom spurde, huorledis det vaar tilgaaet met dem aff Volgast, affbrende de deris Forstad, at Fienderne skulde icke komme ind at sætte Ild paa Byen. Kongen giorde Landsbygden til Roff deris, oc befalede at Absalon skulde angribe Fienderne paa tuende stæ baade vdi Julins Egn, oc ved Zuine Haffn. Absalon afffærdiget for sin Broder Esbern Snare, met en part aff Flaaden, at hand skulde tage (om Lycken vilde føye sig) de to Befestninger, som der vaare oppe, eller oc belegge dem, at Fienderne komme icke der fra, før end hand selff til bage fra Julin. Esbern drog bort, oc fant Portene obne faar paa begge Befestninger. Thi sætte hand Ild paa dem begge til lige, saa Absalon saa Røgen der aff, oc fick visse Tidende oc glade Budskaff der for end hand kom tilbage igien til Kongen, effter at hand haffde giort Fienderne stor skade oc affbreck, paa sin side.

Vsedoms Borgere affbrende deris Forstad.

Esbern snare affbrender tuende Befestninger.

Kong Knud formerckte da, at denne Krig vilde end da vaare lenger, fordi Stederne, som vaare vel bespisede, kunde icke lættelige tuingis.

Kong Knud drager hiem aff Venden.

Thi sætte hand sig faare at drage hiem, oc komme effter Høsten igien, oc da finde de Hus, som nu stode leddige, fulde aff Korn, oc anden god Fætalie. Paa Veyen lod hand kaste vdi Elffuen alle de Steene, som vaare offuerbleffne aff de tuende Befestninger, ved Zuine Aa, huilcke vaare end da saa varme, at Folcket kunde neppelige røre ved dem, met deris bare Hender. Der met endtis dette første Vendiske Taag, oc Kongen drog hiem igien til Danmarck.

Kong Knuds andet Taag imod Venden.

VDi Effterhøsten, drog Kong Knud til Ryland, oc tog der met sig tolff Tusinde mand, oc reiste siden fremdelis igiennem Trebeses Egn, som vaar hannem vndergiffuen, oc kom siden til den Stad Lubeking, igiennem de dybe Kierre ved Pene Aa, der som hans Fader haffde i fordom tid reist for hannem. Paa veyen der fra til Demin, kom hand m foruarendis paa en liden Kiøbstæd, vdi huilcken Folcket vaar offuer d maade druckne oc glade, ligeruis som de viste aldelis aff ingen Krig oc f de i deris Land. Huad skal mand tencke, at deris Druckenskaff oc Frad ri haffuer ellers veret andre tide, der som de nu kunde icke holde sig der der de haffde Fienderne i Landet, oc offuer Halsen paa sig.

Kongen kæddis ved at drage den lange oc mødsommelige Vey Demin, oc drog der faare tilbage til Skibene igien. Men Folcket spr dis alleuegne effter Roff oc Byte, oc brende oc forderffuede Landet der kring. I det kom Bud til Kongen, som da haffde ickon trediue Ryter sig, at der laa en Landsby hart hos, fuld aff Korn oc Fætalie, som aff Fienderne foruarede. Strax sende Kongen Absalon bort, met Fane, oc helfften aff sine egen Ryter, at hielpe deris Stallbrødre. lon bad Folcket skilies vit fra huer andre, paa det de skulde siunis ster end de vaare, oc ryckte saa met stor hast frem imod Fienderne, at de f tencke, at flere aff hans Selskaff fulde effter. Der hand fornam f dernis mact, befoel hand, at nogle aff Ryterne skulde holde sig tilbag komme met det samme frem igien, at Fienderne skulde tencke, at hans bleff io mere oc mere styrckede aff hans Stallbrødre. Der aff f dedis Fienderne, oc forløbe deris Byte, huilcket vaar saa stort oc faaldigt, at Absalons Folck kunde icke afføre det altsammen, oc maatte brende der meget Klenodie oc Penninge, imod deris egen vilie oc beg Der met droge de tilbage igien til Kongen, som haffde sin Natte hos Lubin.

Krigs anslag.

Stort Byte.

Lubin en Stad i Venden.

Anden dagen lod Kongen opbrende alle de Landsbyer, som va da beholdne i denne Egn, oc befol Rylenderne at giøre en Bro o Kiær, som før er omtalet, at hand vden stor besuerlighed kom d oc seylede deden ind i den Haffn vdi Pene Aa. Der laa h lang for Storm oc Wueir, oc fick Bud fra Bugislao, som b Fred. Huilcken hand vilde icke end da vnde hannem, all

Bugislaus begerer fred.

hand nødtis til at opsætte denne Krig, for den Nød oc Trang, som hand lide paa Fetalie oc Underholding til sit Krigsfolck.

Kong Knud holt Vinterleye vdi Danmarck, oc kom om Foraaret ind at Zuine Elff, oc ødelagde Grotezuine. Der sagde Jarmer, at hand hafde faaet kundskaff aff dem, som hafde hørt Fiendernis Basune, oc vilde giffuet det Kongen tilkiende, at de vaare icke langt borte. Absalon forbød hannem, at tale noget der om, uden hand viste for sanden, at Fienderne vaare saa nær, at mand hafde seet dennem. Jarmer beklagede sig, at hand hafde bange kaar. Thi der som Fienderne komme hastelige paa dennem, da maatte det tillegis hans forsømmelse, oc der som hand vaar for hastig met disse Tidende, da maatte de dømme hannem en redder oc blødhiertig Mand. Kongens folck stod effter den store Byte, som sagdis at vere endnu for haanden vdi Pommeren, Oc effterdi de spurde at der vaar ingen besynderlig Befestning vdi Landet, da vilde de forsøge Lycken, som hid til dags hafde veret dem altid god oc ynskelig, oc vilde io icke forsømme saadan Aarsage, oc kædis ved Veyen, om den end skønt vaar baade bred oc lang. Dette deris Anslag gick icke for sig. Thi baade Folck oc Heste bleffue saa forsmæctede aff deris Byrde, at de maatte vende til bage, oc drage frem for Julin met Flaaden.

Kong Knuds tredie Taag imod Venden.

Der Kongen vaar kommen ned for Julin met Flaaden, da gaff hand faare, at Folcket skulde legge sig effter, at hemeligen indtage Camin. Rylenderne førde Folcket frem at nogle lønlige Gienstie. Mange løbe vilde i Skouen, oc kunde icke finde den rette Vey. Men Absalons Syster søn Alexander, som vaar Høffuitzmand offuer Skaaningerne oc Sielandsfarene, fant den rette Vey, oc hafde noget nær indtaget Byen, der som de hafde icke selff røbt sig met den Ild de giorde, der som de drogde frem. Bugislaus saa at de vaare icke saare stercke, oc gaff sig der faare bort aff Staden, oc actede at nedlegge dennem. Esbern bad sit Folck ly, indtil hand fick dennem vel vd fra Portene, oc slog strax sit Folck vdi deris Slactordning, oc iagede saa hart effter Bugislaum, at hand falt fra Hesten, oc vaar glad, at hand kom igien inden Stads murene met sit Liff, oc bekiende da at hand mistrøstede, at beskerme sig enten met Harnisk eller Hest, imod saadanne raske Fiender, som disse Danske vaare. Alexander red ind vdi Porten met den Danske Banere, oc fant icke it Menniske, som torde giøre hannem nogen Værie eller Modstand. Der met lode disse dristige vnge Danske Mend sig nøye, oc vende tilbage igien effterdi de vaare icke stercke nock at indtage Byen.

Kong Knud vil indtage Camin.

Alexander Absalons Systersøn.

Bugislaus slaes paa fluct.

Det kom Kongen selff effter met den gantske Hær, oc stigde fra Hesten, oc besaa Leiligheden, huor hand kunde falde ind i Staden. Der Borgermesterne oc Klerckeriet saa, at Kongen reiste sine Banere oc Fenicke omkring Stads graffuerne, da ginge de bedrøffuede vd paa deres bare Fødder, met Kaars oc Fane til hannem, oc bade, at hand vilde mindes paa sin salige Herre Faders fromheds Exempel, oc icke affbrende deris Closter oc Kircker, til lige met den Menige mands Hus oc bygning.

Klerckeriet vdi Camin ydmyge sig for Kongen.

Thi hand

Det Laag i: mod Ven: den.

tolff Tusinde mand, oc reiste siden fremdelis igiennem Trebeses som vaar hannem vndergiffuen, oc kom siden til den Stad Lul igiennem de dybe Kierre ved Pene Aa, der som hans Fader haffde i f tid reist for hannem. Paa veyen der fra til Demin, kom ha foruarendis paa en liden Kiøbstæd, vdi huilcken Folcket vaar offu maade druckne oc glade, ligeruis som de viste aldelis aff ingen Krig de i deris Land. Huad skal mand tencke, at deris Druckenskaff oc Fr ri haffuer ellers veret andre tide, der som de nu kunde icke holde sig t der de haffde Fienderne i Landet, oc offuer Halsen paa sig.

Kongen kæddis ved at drage den lange oc mødsommelige 9 Demin, oc drog der faare tilbage til Skibene igien. Men Folcket dis alleuegne effter Roff oc Byte, oc brende oc forderffuede Landet d kring. I det kom Bud til Kongen, som da haffde ickon trediue Ryt sig, at der laa en Landsby hart hos, fuld aff Korn oc Fætalie, son aff Fienderne foruarede. Strax sende Kongen Absalon bort, n Fane, oc helfften aff sine egen Ryter, at hielpe deris Stallbrødre. lon bad Folcket skilies vit fra huer andre, paa det de skulde siunis s end de vaare, oc ryckte saa met stor hast frem imod Fienderne, at d tencke, at flere aff hans Selskaff fulde effter. Der hand fornam dernis mact, befoel hand, at nogle aff Ryterne skulde holde sig tilb komme met det samme frem igien, at Fienderne skulde tencke, at han bleff io mere oc mere styrckede aff hans Stallbrødre. Der aff dedis Fienderne, oc forløbe deris Byte, huilcket vaar saa stort oc faaldigt, at Absalons Folck kunde icke afføre det altsammen, oc maa brende der meget Klenodie oc Penninge, imod deris egen vilie oc be Der met droge de tilbage igien til Kongen, som haffde sin Natt hos Lubin.

Krigs an: slag.

Stort Byte.

Lubin en Stad i Ven: den.

and nøddis til at opsætte denne Krig, for den Nød oc Trang, som hand
ivde paa Fetalie oc Vnderholding til sit Krigsfolck.

Kong Knud holt Vinterleye vdi Danmarck, oc kom om Foraaret
nd at Zuine Elff, oc ødelagde Grotezuine. Der sagde Jarmer, at hand
affde faaet kundskaff aff dem, som haffde hørt Fiendernis Basune, oc
ilde giffuet det Kongen tilkiende, at de vaare icke langt borte. Absalon
rbød hannem, at tale noget der om, vden hand viste for sanden, at Fien-
erne vaare saa nær, at mand haffde seet dennem. Jarmer beklagede sig,
t hand haffde bange kaar. Thi der som Fienderne komme hastelige paa
ennem, da maatte det tillegis hans forsømmelse, oc der som hand vaar for
astig met disse Tidende, da maatte de dømme hannem en redder oc blød-
iertig Mand. Kongens folck stod effter den store Byte, som sagdis at
ere endnu for haanden vdi Pommeren, Oc effterdi de spurde at der vaar
ngen besynderlig Befestning vdi Landet, da vilde de forsøge Lycken, som
r til dags haffde veret dem altid god oc ynskelig, oc vilde io icke forsøm-
e saadan Aarsage, oc kædis ved Veyen, om den end skønt vaar baade
nd oc lang. Dette deris Anslag gick icke for sig. Thi baade Folck oc
este blessue saa forsmæctede aff deris Byrde, at de maatte vende til bage,
r drage frem for Julin met Flaaden.

Kong Knuds tredie Taag imod Venden.

Der Kongen vaar kommen ned for Julin met Flaaden, da gaff
nd faare, at Folcket skulde legge sig effter, at hemeligen indtage Ca-
in. Rylenderne førde Folcket frem at nogle lønlige Gienstie. Man-
e løbe vilde i Skouen, oc kunde icke finde den rette Vey. Men Absalons
ster søn Alexander, som vaar Høffuitzmand offuer Skaaningerne oc
ielandsfarene, fant den rette Vey, oc haffde noget nær indtaget Byen,
er som de haffde icke selff røbt sig met den Ild de giorde, der som de dro-
e frem. Bugislaus saa at de vaare icke saare stercke, oc gaff sig der faare
d aff Staden, oc actede at nedlegge dennem. Esbern bad sit Folck
, indtil hand fick dennem vel vd fra Portene, oc slog strax sit Folck vdi
eris Slactordning, oc iagede saa hart effter Bugislaum, at hand falt
a Hesten, oc vaar glad, at hand kom igien inden Stads murene met
t Liff, oc bekiende da at hand mistrøstede, at beskerme sig enten met Har-
ff eller Hest, imod saadanne raske Fiender, som disse Danske vaare.
lexander red ind vdi Porten met den Danske Banere, oc fant icke it
Menniske, som torde giøre hannem nogen Værie eller Modstand. Der
et lode disse dristige vnge Danske Mend sig nøye, oc vende tilbage igien
fterdi de vaare icke stercke nock at indtage Byen.

Alexander Absalons Systerson.

Bugislaus slaes paa fluct.

Det kom Kongen selff effter met den gantske Hær, oc stigde fra He-
sten, oc besaa Leiligheden, huor hand kunde falde ind i Staden. Der
annickerne oc Klerckeriet saa, at Kongen reiste sine Banere oc Fenicke
lenegne omkring Stads graffuerne, da ginge de bedrøffuede vd paa de-
s bare Fødder, met Kaars oc Fane til hannem, oc bade, at hand vilde
ncke paa sin salige Herre Faders fromheds Exempel, oc icke affbrende
eris Closter oc Kircker, til lige met den Menige mands Hus oc bygning.

Klerckeriet vdi Camin ydmyge sig for Kongen.

Thi hand

Thi hand kunde der met forderffue baade sit eget oc andre sine fromme Forfædris gode Naffn oc Rycte. De bade at Hertug Bugislaus maatte faa Leide oc komme effter sin begering til ords met hans Kongelige Maiestat selff. Kongen suarede, oc sagde at hand vaar kommen at feide imod Menniskeu oc icke imod Gud, oc ey heller i denne Mening at hand vilde giøre Kircker eller Kloster nogen Wræt, men ickon forfølge sin retfærdige Krig imod sine Fiender oc Wuenner. Da bade de at hand vilde dog spare Forstaden, thi der som Ilden bleff sæt paa Borgernis Hus, de vilde den ocsaa strecke sig til Kirckerne met. Kongen lod sin Vrede falde, oc affstod sit Forsæt for deris Bøn skyld. Det gantske Klerckeri bleff saa glad at Staden vaar dennem skenckt, at de hulde oc dictede høytidelig Sang for saadanne velgierningers Hukommelse.

Kongen vider Klerckeriet Bøn.

Hertugen taler met Absalon.

Bugislaus fick ocsaa Leide oc kom til samtale met Absalon oc Jarmer, som offte tilforn haffde beuist hannem stor Troskaff oc Hyldskaff. Men Absalon mente at det vaar icke end da hans rette Aluere, og sagde dersaare, at hand vilde icke legge sig imellem, at Landet der omkring skulde io affbrendis, paa det at mand skulde icke siden sige, at de Danske droge denne lange Vey forgeffuis, oc bleffue bedragne met faure Ord oc hemeligt Suig aff deris Fiender. Hertugen sagde at hand haffde alderlis intet Landgods, vdi denne Egn omkring Staden, oc bad at de dog vilde spare Kirckerne, oc de Hus som vaar næst ved Kirckerne, at begge de bleffue icke til lige affbrent paa en tid. De loffuede at de vilde ingen skade giøre paa Kirckerne, oc der met affbrende de alle omliggende Landsbyer saa mange som de kunde offuerkomme den gantske dag, indtil den mørke nat gick paa.

Kong Knud tager Venden igien til Danmarck.

DEr Hertug Bugislaus offuerueiede den wsigelige store skade, som de oc skee vilde, oc hans Leide vaar fast at ende, da begerede hand Absalon oc Jarmer skulde giffue hannem deris Haand, at hand maatte komme tryggelige til Kongen oc fra hannem igien. De gaffue hannem Haand her paa, at det skulde skee som hand begerede, oc hand kom til Kongen, oc loffuede hannem en stor sum Penninge, oc maatte der til med Landet som en Forlæning aff Kongens Haand, oc forplictede sig der til en Aarlig Skat at vdgiffue, saa vel som Rylenderne haffde nu giort i mange Aar. Hand affsagde sig met all den Frihed, som hand her til dags, oc Arffue Titel, haffde falskeligen taget sig til vdi Venden, imod Danmarckis Kronis Ræt oc Frihed. Til ydermere Stadfestning sætte Kongen Pant oc Gissel, oc drog saa met disse samme Lædsagere tilbage, som fulde hannem frem til Kongen.

Bugislaus dricker sig drucken hos Absalon.

Absalon vilde giøre hannem nogen Ære, oc bød hannem med gode Venner til giest vdi sit Skib. Der drack hand saa rundelige, at hand miste baade Sind oc Fornufft. Hand glædde sig, der som hand Aarsage vaar at sørge, i det hand haffde mist sin Frihed, oc hand som førre vaar en Herre, vaar nu bleffuen en Tienere. Hand bleff saa drucken, at hand kunde huercken gaa eller staa, huercken røre Haand eller Fod.

saa at de maatte bære hannem aff Skibet, ind i Paulunet. Der lod Absalon hannem beuaacte, aff fyretiue Krigsmend indtil anden dagen. Saa trofaste ere de Danske, at de haffue saa flittelig opsiun, paa deris Giester, som paa deris eget Liff oc Velfærd. For saadane Trofasthed oc Velgierninger, forbant sig Hertugen met Land oc Folck aff gantske Hu, oc broderligt Hierte til de Danske.

Om Morgenen der Bugislaus opuaagnede, prisede hand høyligen oc storligen denne Absalons Fromhed, oc sagde at det vaar hannem saa kiert, at hand forgette der offuer, all den skade som hannem vaar giort i sine Lande, i denne fremfarne Feide. Siden bleff hand lædsaget hiem igien, som hannem bleff tilsagd paa gode Tro oc Loffue. Anden dagen kom hand tilbage met sit besynderligste Ridderskaff, oc falt i Knæ met sin Førstinde oc Børn for Kongens Fod, oc bad om Forladelse, for hues hand haffde fortørnet hannem, met denne languarende Krig. Hand haffde met sig nogle aff sine Gissel, oc loffuede at fremsende de andre met det allerførste. Hand skammede sig oc icke, at tage aff Kongens Haand til Forlæning, det som baade hans Fader oc Farfader haffde hafft vdi Haand oc hefd for hannem vdi deris tid.

Bugislaus falder i knæ for Kongen met sine Førstinde oc Børn.

Kong Knud rørdis aff Metynck offuer hannem oc hans Børn, som vaare hans egen nær Slect paa hans Moders side, oc begerede nu ingen større Heffn oc Straff aff hannem, men saa vel saa gierne at hand beholt Landet, som hand selff skulde beholdet det vdi dagelig brug oc gaffn. Der met tog hand hannem vnder Armen, oc reiste hannem op fra Jorden. Saa meget mere lycksalig vaar Kong Knud, end hans Fader, at hannem vederforis met ringe Wmage, det som hans Fader, alligeuel at hand vaar en heldige oc lycksalige Herre, søgte met stor Bekaastning, oc kunde dog icke bekomme vdi sin tid.

Kong Knud vnckis offuer Hertugen

Samme time som Kongen saaledis talede met Hertugen, kom der en stor oc gruelig Torden offuer dem i Lufften, saa at alle mand forfærdedis der ved, oc sagde at dette betydde det Vendiske Herredømmis fald, at det kom nu vnder en vduaartis Herris Mact oc Velde. Bugislaus holt troligen Venskab oc Forbund met de Danske, saa lenge hand leffuede. Der hand laa paa sin Soteseng, tog hand en Eed aff sine gode Mend oc Venner i sit yderste, at de skulde føre hans Førstinde oc Børn til Kongen aff Danmarck, oc som hand deelte Riget imellem dennem, saa skulde det wryggeligen holdis, oc staa saa kraffteligen for fulde, ligeruis som hand selff haffde giort oc skicket det vdi sit eget Testamente. Thi hand sagde sig, at aldelis intet tuile paa de Dansktis Tro oc Loffue, som hand selff i sin Velmact saa offte haffde forsøgt, oc fundet vden Falsk oc Forræderi.

Hertug Bugislaus befaler Kongen sine Børn paa sit yderste.

Vden tuil tenckte denne høybaarne Herre paa Rylenderne sine Naboer, huilcke fornomme saa megen gode oc gaffn, aff det wryggelige Venskaff, som de hulde met Danmarckis Krone, som de vaare vndergiffne.

Her

Her ender nu Saxo Grammaticus sin Krønicke, met dette Kong Knuds Taag, som hand giorde imod Hertug Bugislaum, oc vndertuang sig noget nær gantske land Venden, huilcket hans Herre fader offte forsøgte, oc kunde dog icke driffue det saa vijt, vdi sin tid. Men huorledis at Kong Knud haffuer siden tuunget alle de Land oc Stæder, som ligge paa denne side Elffuen, det haffuer Saxo ikke beschreffuet, endog det er skeed den stund hand endnu lessuede. Da effterdi denne Feide, saa vel som denne anden Vendiske haffuer baade vnderlige forarsaget oc forløbet sig, som wi Danske ocsaa endnu paa denne dag met rette berømme os aff, da siuntis icke aff Veyen, at røre her om it ord eller to førend wi skiltis fra dette arbeyde.

Aar 1186.

Aarsage til den Krig som Kong Knud førde vdi Nordalbingia.

Aarsage til denne Krig, huilcken Kong Knud førde mod disse Landskaff, som ligge Norden for Elffuen, begaff sig af den wenighed, som begyntis imellem Keyser Friderich og Kong Knud, som førre er noget rørt vdi denne sextende Bog. Thi der Keyseren fornam, at det første anslag met Hertug Bugislao gick hannem anderledis aff, end hand haffde forseet sig til, da vdbrød det paa det sidste, met obenbare Fiendskaff. Keyseren begerede Kongens Syster, met den Brudskatt som hannem vaar tilsagd, oc meente at Kongen skulde have giffuet hannem hende, fordi at hun vaar da ickon vdi sit fiorde ende Aar. Men der Kong Knud haffde ladet hannem vederfaris effter sin begering, yppede hand end da en ny trætte met hannem, for sin Systers metgifft, oc sende hannem hen hiem igien til Danmarck.

Der nogle aff de tydske Førster fornomme, at der var wenighed imellem Keyseren oc Kongen, forsømte de sig ikke feide paa Kongen, mere aff Keyserens hemelige raad oc tilstilling, end at de haffde selff nogen redelig sag imod de Danske. Derfaare lyckedis dennem ocsaa deris anslag, ligesom de haffde retfærdig sag til. Den stund de grebe effter det som dennem icke tilhørde met rette, da miste de det som de haffde de imellem henderne, oc skulde vel icke alleniste, mist deris Land oc Rige, men ocsaa Fiør oc Fæ, om Kongen skulde

frem met dennem, som hand haffde ellers baade mact oc god Ræt offuer dennem.

Blant andre Herrer oc Førster, som førde sig ind paa Kong Knud, vaar ocsaa Hertug Bernt aff Saxen, Marggreffue Otte, oc Greffue Adolff aff Holsten. Huilcke lagde sig vdi it hemeligt Forbund med Biscop Valdemar aff Slesuig, Kong Knuds søn, som bleff slagen vdi Roskilde, aff Kong Suend, som tilforn er omtalet. De beslutede hemelige ved sig selff, at Biscop Valdemar skulde føre sig i trætte med Kong Knud, aff denne Aarsage, at hand vaar saa vel aff gamelt Danskt Konge blod, som hand vaar, oc lade sig derfaare tycke, at hannem skeede for kaart, at hand vaar saa haanligen forskut fra Kronen, oc alle hendis Forleninger. Oc paa det de kunde diss bedre driffue deris sag, da skulde Biscopen drage ind i Norge, oc giøre sit beste, at hand kunde faa der vndsetning, oc der met falde ind paa Kongen paa den Nordere side, den stund at de giorde Landgang, met deris Folck paa den Søndre side.

Biscop Valdemar giorde som oplagd vaar, kom til Norge, oc fick der fem oc trediue Skib, aff Kong Suere eller hans Søn, oc tøffuede icke ret lenge, førend hand lod sig see paa Danmarckis Rigis strømme, oc gaff tilkiende huad hand haffde i sinde. Der Kong Knud formerckte dette treedske Anslag, siuntis hannem raadeligst, at hand gaff sig først i færd met denne Geistlige Krigs mand, oc om hannem maatte lyckis Seyr paa denne side, at hand da kunde tage diss dristeligere imod disse andre hans Anhengere. Lycken baris icke bedre til, end at den Norske Flaade bleff offueruunden aff Kong Knud, oc Biscop Valdemar bleff selff fangen, oc indlagd paa Søborg, der som hand maatte side vdi mange Aar, indtil hand bleff vdbeden aff Dronning Dagmar oc Erckebiscop Anders, vdi Kong Valdemars tid.

Dissimellem vaare de andre Herrer oc Førster indbragne vdi Jutland offuer Ideren, met deris samlede Krigs mact, men der de finge Tidende, huorledis det vaar gaaet Biscop Valdemar, da fick sig huer effter anden it ærende

hiem til sit eget Land. Men Kong Knud vaar all
icke vel til freds met dennem for dette Hoffmod, som de
de giort hannem, oc effterdi de andre laae hannem
vdaff veyen, da maatte Greffuen betale Leykiøbet. K
sætte effter hannem, oc vilde foriaget hannem fra Lan
Folck, haffde hand icke nydt det andre at, som lagde si
Sagen, oc fordroge den at hand bleff ved sit Land, oc
Kong Knud en stor sum Penninge.

Greffue Adolff aff Holsten sætter sig anden gang op imod Kong Knud.

GReffue Adolff bleff icke end da viis aff denne første
de, men begynte strax en ny Feide imod Kongen,
fem eller sex andre Førsters oc Greffuers Methielp oc
stand. Der Kong Knud fornam, at disse mange F
vaare for haanden, fant hand paa it snilt Anslag.

Ideren.

lagde sig paa denne side Ideren, oc holt det der saa lenge
Greffuen, at dette fremmet Krigs Folck haffde noget
forderffuet hans eget Land vdi Grund. Greffuen
huercken giffue sig offuer til Kongen, oc formaatte ey h
lenger at holde det megle Krigs Folck, saa at hand m
da til paa det sidste, at lade dem fare deris Kaas. Thi m
hand atter falde til føye met Kong Knud, oc fant N

Regnoltsborg.

hos hannem oc beholt sit Land, vndertagen Regn
borg, som Kongen tog ind, oc lod befeste oc besætte m
eget Krigs Folck.

Kaart tid her effter, forgreb Greffuen sig met
Morbroder Adolff aff Dasle, tredie gang imod
Knud. Saa at Kongen nøddis til at vdsende sin
der Hertug Valdemar met sin gantske Krigs Mact
i Lant Holsten imod hannem. Hertug Valdemar h
gode Lycke, oc nedlagde først Greffuens Folck, at hand
vndkom neppelige met Liffuet, oc belagde hannem d

Hamborg oc Lybeck indtagis aff de Danske.

vdi Hamborg oc indtog Byen, at hand maatte fly
hen offuer til Stade. Siden anammede Hertuge
saa Lybeck paa sin Broders vegne, oc drog alleuegne
kring, oc indtog alle de forneemmiste Slotte oc S
oc saa gaat som det gantske Land, Norden paa denne
Elffuen. Der hand haffde besæt alle Land oc Befe

met duelige Høffuitzmend oc Krigs folck, drog hand hiem igien met prijs oc seyr til Danmarck.

Hertug Valdemar vaar icke vel bortdragen, førend greffue Adolff samlede Folck paa ny oc kom der met offuer Elffuen ind vdi sit Land igien. De Hamborger ginge hannem strax til hende, toge hannem ind oc fordreffue Radulff Kong Knuds Høffuitzmand. Thi fick Hertug Valdemar atter befalning aff sin Broder, oc lagde sig met en snarhed om Vinteren for Hamborg, oc tuingde den saa hart paa alle sider, at den maatte giffue sig, oc Greffuen selff bleff der fangen S. Staffens dag. Effter denne dag bleff Greffue Adolff holden vdi foruaring hos de Danske, indtil at Hertugen kom til Regementet effter sin Broders affgang, oc da gaff hannem løs for Herrers oc Førsters bøn skyld.

Greffue Adolff sætter sig fierde gang op imod Kong Knud.

Greffue Adolff fangis.

Saaledis lagde Kong Knud alle disse Land paa denne side Elffuen, vnder Danmarckis Krone, oc førde end da nogle andre Krig vdi sin tid, førend hand døde, Aar effter Guds byrd, 1202. Men huad aarsage her haffuer veret til, at Saxo haffuer dette icke antegnet, effterdi hand io offuerleffuede, baade Kong Knud oc Erckebiscop Absalon, kand icke lætteligen sigis. Thi aff hans Fortale, er det klarligen at formercke, at Kong Valdemar haffuer da veret vdi Kongeligt Regiment effter sin Broder, oc Erckebiscop Anders vdi Erckebiscoplig sæde effter sin frende Absalon. Oc lader sig ansee, at Saxo er død, der mand screff hen ved Aar effter Guds byrd 1206. Mig siunis at Saxo er vel at vndskylde, at hand som haffuer bescreffuet saa mange Hundrede Aars historier, haffuer icke vdi sin Alderdom optegnet nogen søye bedrifft, som da haffuer veret vdi alle mands Mund oc Hukommelse. Mere er at forundre, ia ocsaa at klage paa, at her er ingen befunden vdi Danmarckis Rige, som haffuer met priselig flid bescreffuet oss, huad som skeed er, nu mere end vdi de halffierde hundrede Aar, som ere forløbne fra Saxonis tid. Vden tuil, at ligeruis som huert merckeligt Paafund, oc lofflig Bedrifft, saa ocsaa det som der om scriffuis skal, haffuer sin vnderlige gang oc forandring, huert vdi sin

Kong Knud døer Aar 1202.

Saxo Grammaticus døde.

skick oc metgiffne art. Thi der som mand vil ret offuer alting, da er dette Arbeid icke staaet tilbage, fordi at her uer io veret Rigens egen Indsødding, som dette giøre ku oc haffue ocsaa veret afflagd met Kirckens Rente oc S gernis Rundhed, at de kunde vel kommet til met, at ladet get effter sig. Saa haffue oc saa mange merckelig Fo dring begiffuen sig her vdi Riget, at mange Konger, haffue veret vdi midler tid, haffue vel haffd Aarsage, at l beschriffue baade deris egen oc deris Vndersaattis, ærlige D ske Mends mandomelig Gierninger. Maa vel skee, at kand findis nogle vdi vor tid, om dennem ellers vindis oc Lycke, huilcke skulle fordriste sig til, at giøre noget her v som skal komme baade Gud, vort Fæderne Land, oc Ko Matt: til megen Loff oc ære.

Dissimellem bør dig fromme Læsere, at lade dig n met denne effterfølgende Herrstamme, aff huilcken er see, huorledis den ene Kong haffuer regered effter den an indtil denne nærnerendis, allis vor Naadigste Herris oc K nings, Kong Friderick den andens Regimente. Jeg beg der hos ydmygelige, at dette mit ringe Arbeid oc gode Vili maa leggis mig vd i den beste Mening, oc bliffue vden Bagtale, indtil saa lenge at der kommer nogen anden, som met it større oc bedre, slar off dette ringe aff Henderne.

LXXXI. Valdemar Seyr, hand afflede met

- ngeborg, Her- g Henrick Lø- s daatter, in- n børn.
- Margrete, som kaldtis Dagmar
  - Valdemar, som regerede til lige met sin Fader, oc afflede met Elionora
    - Knud, Hertug vdi Laaland.
      - Erick, som ligger begraffuen vdi Ringsted.
- Berengerd, Greffuens Syster aff Flandren
- N
  - Niels Greffue vdi Halland.

LXXXII. Erick, som tog Riget effter sin Fader, oc bleff slagen aff sin Broder Abel, vdi Slesuig, hand afflede met Judte

- Sophia, som hffde Kong aldemar f Suerige.
- Agnes, som gaff sig i Closter.
- Judte.
- Ingeborg, som haffde Kong Magnus Hogensøn aff Norge.

Judte, som haffde Margreffue Hans aff Brandenborg.

LXXXIII. Abel, som tog Riget fra Erick, hand afflede met Mette, Greffue Adolffs daatter aff Holsten

- Valdemar, Hertug vdi Slesuig.
- Erick, som fick Hertugdomet effter sin Broder, Hand afflede met Greffue Gerts Syster
  - Valdemar, som holt sig til Kronen, der Kong Christoffer, Erick Gleppings søn vaar vddreffuen
    - Heleuig, som Kong Valdemar haffde.
- Abel, som ligger begraffuen i Suenborg.

Christoffer, som tog Riget effter Abel.

‡ Der disse Kong Abels Affkom vaare alle affdøde paa Suerdsiden, da bleffue de Hertuger aff Holsten forlænt met Slesuigs Hertugdom, hos huilcke det nu haffuer veret, hen ved tu hundrede Aar.

LXXXIIII. **Christoffer**, den store Valdemars søn, afflede met Margrete sprengehest.

LXXXV. **Erick Glepping**, som bleff slagen i Finderup, hand afflede met Agnet, Marggreffuens daatter aff Brandenborg

Valdemar, som ligger begraffuen vdi Ringstæd.

LXXXVI. **Erick Mendued**, hand afflede met Ingeborg Kong Magnus Ladelaasis daatter

Valdemar, som døde vdi Marggreffuens gaard.

LXXXVII. **Christoffer**, som tog Riget effter sin Broder, oc afflede met Euphemia

Margrete, som haffde Kong Byrge i Suerige.

Ote Børn, huilcke hendøde allesammen vdi deris Barndoms Aar, vndertagen Valdemar Hertug vdi Jutland, som døde vdi sin Vngdom.

1 Erick, som regerede en kaart tid met sin Fader, oc bleff slagen for Gottorp.

LXXXVIII. 2 **Valdemar**, som afflede met Heleuig Hertug Valdemars daatter

3 Otte.

5 Mette, som haffde Margreffue Albret aff Brandenborg.

4 Agnet, som ligger i Soer hos en anden sin Syster Heleuig.

6 Margret[illegible] som haff[illegible] Margreff[illegible]ue Ludwig Keyser Lu[illegible]uigs søn.

Christoffer, som bleff slagen for Helsingør, 1363.

En Daatter som haffde Hertugen aff Meckelnborg

Anna, som haffde Hertugen aff Pomern.

LXXXIX. **Margrete**, hun afflede met Kong Hogen aff Norge

XC. **Oluff**, hand regerede disse try Nordere Konge Riger, met sin Moder, oc ligger begraffuen i Soer.

XCI. **Erick**, som Dronning Margrete lod kaare til Riget effter sig.

En Daatter, som haffde Hertugen aff Beiren.

XCII. **Christoffer**, som tog Riget effter sin Morbroder. Hand haffde Dorotheam Margreffuens daatter aff Brandenborg, som Kong Christiern tog siden met Riget effter hannem.

Theodoricus Greffue aff Oldenborg oc Delmenhorst, afflede met Hertug Gerts daatter aff Slesuig

- Mauritius
- XCIII. **Christiernus**, hand bleff forlent met Hertugdomet effter sin Morbroder, oc bleff siden vald til Kong effter Kong Christoffer, oc afflede met hans Effterlessuerske
- Gerhardus.

- Olaus
- XCIIII. **Johannes**, afflede met Christina Kurførstens daatter aff Saxen
- Margrete, som haffde Kong Jacob aff Skotland
- XCVI. **Fridericus I.** hand afflede met

- 1 cv. **Christiernus**, hand afflede met Keyser Karls Syster Elisabetha
- 2 Franciscus
- 3 Elisabetha, som haffde Margreffue Jochim aff Brandenborg
- Anna, Margreffue Jochims Syster aff Brandenborg
- Sophia, Hertug Bugislai daatter aff Pomern

- ohannes, m døde. s Keyseen sin orbroder.
- Dorothea, som haffde Pfaltzgreffuen.
- Christina, som haffde først Hertugen aff Mediolan, oc siden Hertugen aff Lotharing.
- XCVII. **Christianus**, hand afflede met Dronning Dorothea
- Elisabeth, Hertuginde aff Meckelnborg.
- 1 Johannes
- 2 Adolphus
- 3 Fridericus
- 4 Anna
- 5 Dorothea, som haffde Hertugen aff Pryssen.

- XCVIII. **Fridericus, II.** haffuer met Dronning Sophia
  - Elizabetha
  - Anna.
- 2 Magnus
- 3 Johannes
- 4 Anna Kurførstinde aff Saxen.
- 5 Dorothea Hertuginde aff Luneborg.

Raffn oc Tal paa de Danske

Konger, effter denne Krønickis beseriffuelse, oc siden fremdelis indtil denne nærue-rendis dag.

Vdi den første Bog findis:

I. Dan, første Kong i Danmarck.
II. Humble Dans søn.
III. Lotther Dans søn.
IIII. Skiold Biørneueider.
V. Gram Guldkølffue.
VI. Suibdager.
VII. Gutthorm.
VIII. Hading.

Vdi den anden Bog:

IX. Frode Frekne.
X. Haldan *I.*
XI. Ro.
XII. Helge Hotbrods Bane.
XIII. Rolff Krage.

Vdi den tredie Bog:

XIIII. Hother.
XV. Rørick Slyngebaand.

Vdi den fierde Bog:

XVI. Viglet.
XVII. Vermund blinde.
XVIII. Vffe hin spage.
XIX. Dan *II.*
XX. Huglet hin lille.
XXI. Frode *II.* hin stercke
XXII. Dan *III.*
XXIII. Fridleff snare.

Vdi den femte Bog:

XXIIII. Frode *III.* Fridgode.

Vdi den siette Bog:

XXV. Hiarne skiald.
XXVI. Fridleff *II.*
XXVII. Frode *IIII.* geffmilde.
XXVIII. Ingild.

Vdi den siuende Bog.

XXIX. Oluff. *I.*
XXX. Frode *V.* Røtbagne.
XXXI. Harald *I.*
XXXII. Haldan *II.* Bierggram.
XXXIII. Harald. *II.*
XXXIIII. Vnguin.
XXXV. Siuald *I.* Børnsorg.
XXXVI. Siger.
XXXVII. Siuald. *II.*
XXXVIII. Haldan *III.* Borckordssøn.
XXXIX. Harald *III.* Hyldetand.

Vdi den ottende Bog.

XL. Hetthe.
XLI. Oluff *II.* hin Frokne.
XLII. Omund.
XLIII. Siuard. *I.*
XLIIII. Butle.
XLV. Jarmerick.
XLVI. Broder.
XLVII. Siuald. *III.*
XLVIII. Snie.
XLIX. Biørn.
L. Harald. *IIII.*
LI. Gorm *I.* hin gamle.
LII. Gøttrick, Godefrid } geffmilde

Vdi den niende Bog.

LIII. Oluff *III.* Gaatdreng.
LIIII. Hemming.
LV. Siuard *II.* Ring.
LVI. Regner Lothbrog.
LVII. Siuord *III.* snogøye.
LVIII. Erick *I.* Barn.
LIX. Knud *I.* hin lille.
LX. Frode *VI.* hin friske.
LXI. Gorm *II.* Engelske.
LXII. Harald *V.*
LXIII. Gorm *III.* grumme.

Vdi den tiende Bog.

LXIIII. Harald *VI.* Blaatand.
LXV. Suend Tiugskeg.
LXVI. Knud II. hin store, eller rige.
LXVII. Knud *III.* hin haarde.
LXVIII. Magnus *I.* hin gode.

Vdi

Vdi den ellefte Bog.

LXIX. Suend Estrithsøn.
LXX. Harald. *VII.*
LXXI. S. Knud. *IIII.*

Vdi den tolfte Bog.

LXXII. Oluff *IIII.* Hunger.
LXXIII. Erick *II.* Eiegod.

Vdi den trettende Bog.

LXXIIII. Niels.

Vdi den fiortende Bog.

LXXV. Erick *III.* Emund.
LXXVI. Erick *IIII.* Lam.
LXXVII. Suend *III.*
LXXVIII. Knud *V.*
LXXIX. Valdemar hin store.

Vdi den femtende Bog.

Valdemar hin store.

Vdi den sextende Bog.

LXXX. Knud. *IV.*

Her effterfølger naffn p
de Konger, som haffue veret ef
Saxonis tid, om huilcke er tilforn r
noget vdi deris Herrestamme
Pag. 545.
etc.

LXXXI. Valdemar *II.* Seyr.
LXXXII. S. Erick *V.*
LXXXIII. Abel.
LXXXIIII. Christoffer *I.*
LXXXV. Erick *VI.*
LXXXVI. Erick *VII.* Mendued.
LXXXVII. Christoffer *II.*
LXXXVIII. Valdemar.
LXXXIX. Margreta.
XC. Oluff. *V.*
XCI. Erick. *VIII.*
XCII. Christoffer *III*
XCIII. Christiern. *I.*
XCIIII. Hans.
XCV. Christiern. *II*
XCVI. Friderick. *I.*
XCVII. Christian. *III*
XCVIII. Friderick. *II.*

Register paa Kongernis Naffn,
effter Alphabetet.

A.

DXLV.

B.

CLXXXIIII.
r CLXXXI.
e CLXXVIII.

C.

offer I. DXLVI.
offer II. *ibidem.*
offer III. *ibidem.*
iern I. DXLVII.
iern II. *ibidem.*
ian III. *ibidem.*

D.

I. III.
II. LXXVI.
III. LXXVII.

E.

Barn I. CCV.
Eiegod II. CCLVII.
Emund III. CCXCIX.
Lam IIII. CCCIII.
Erick V. DXLV.
Klepping VI. DXLVI.
Mendued VII. *Ibidem.*
aff Pomern VIII. *Ibidem.*

F.

Frekne I. XXII.
hin stercke II. LXXVII.
fridgode III. LXXXII.
geffmilde IIII. CXVII.
Røtbagne V. CXXXIIII.
Friske VI. CCVI.
Fridleff Snare I. LXXVIII.
Fridleff II. CXIIII.
Friderick I. DXLVII.
Friderick II. DXLVII.

G.

Gorm gamle I. CLXXXV.
Gorm Engelske II. CCVI.
Gorm Grumme III. CCVII.
Gram V.
Guthorm IX.
Gøtrick CXCI.

H.

Hading X.
Haldan I. XXX.
Haldan biergram II. CXXXVI.
Haldan III. CLV.
Hans DXLVII.
Harald I. CXXXIIII.
Harald II. CXXXVI.
Harald Hyldetand III. CLVI.
Harald IIII. CLXXXV.
Harald V. CCVII.
Harald blaatand VI. CCXI.
Harald VII. CCXLIIII.
Hetthe CLXIX.
Hemming CXCV.
Helge XXX.
Hiarne Skiald CXII.
Hotther XLII.
Humble III.
Huglet Lille LXXVI.

Jar-

Register.

J.

Jarmerick CLXXVIII.
Ingild CXXI.

K.

Knud hin lille I. CCVI.
Knud hin store II. CCXXII.
Knud hin haarde III. CCXXXI.
S. Knud IIII. CCXLVI.
Knud V. CCCVIII.
Knud VI. DXXVI.

L.

Lother. IIII.

M.

Magnus hin gode CCXXXII.
Margareta. DXLVI.

N.

Niels. CCLXVII.

O.

Oluff I. CXXXIIII.
Oluff Frockne CLXIX.
Oluff Gaatdreng CXCV.
Oluff Hunger IIII. CCLVI.
Oluff V. DXLVI.

R.

Regner Lothbrog CXCVI.
Ro XXX.
Rolff XXXI.
Rørick Slyngebaand. LI.

S.

Siger CXI
Siuald I. C
Siuald II.
Siuald III. CLX
Siuard I. CLX
Siguard Ring II. C
Siuord Snogøye III. (
Skiold
Snie CLX
Suend Tiugskeg I. CC
Suend Estri- II. CCXX
thsson.
Suend III. CCC
Suibdager.

V.

Valdemar hin store I. CCCX
Valdemar Seyr II. D
Valdemar III. DX
Vermund Blinde L
Vffe LX
Viglet LX
Vnguin. C

Ø.

Ømund. CL

Et almindeligt Register
paa de fornemmiste oc merckeligste stycker, som ere faaregiffne i denne Krønicke.

A.

Aahus i Skaane CCXXV.
Abbet Gert aff Esrom CCCXCIII.
Abdernes i Norge CXVI.
Abel Kong i Danmarck lader dræbe sin Broder Kong Erick DXLV.
Adolff aff Holsten begerer Kongens venskaff CCCXCVIII. CCCCIIII.
Ere er mere end Liffuet CCXXVIII. Æregerighed CCV. CCLXIII.
Affueløs ærløs LXXX. Affue Skytte CXVI.
Aff tuende onde kaar, skal det ringiste vduelis CCCXXX.
Affguderi CCCCXXXV.
Agner Ingildssøn en Kempe døer leendis XXXVII.
Aalborg CCLXXII. CCCXVI.
Aluilde Kong Skiolds Dronning V.
Aluilde Kong Siuords daatter, en Skioldmø CXLIII.
Alderdoms vansnilde CLXXIII.
Alderdøm oc Skrøbelighed wspaattelige LXXIII.
Alder viger for Dyd oc Modighed CCCCLXXII.
Alexander, Biscop Absalons Syster søn CCCLX.
Alff Kong Sigers søn CXLIII.
Almuen wstadig CXLVIII. CLII.
Almuen i Skaane sætter Ild paa Herremends gaarde DXXVI.
Alrig Kongen aff Suerige CIIII.
Amleths Historie findis sidst i den tredie, oc først i den fierde Bog.
Amund Kong i Norge CXV.
Andreas Erckebiscop i Lund, Doctor i den hellige Scrifft, vdi Fortalen.
Ansgarius kommer til Danmarck CCVI.
Aarhus CCXIX. CCLXXXIII. CCCLXV. CCCCXCI.
Artigt Giensuar XXXIIII. XXXV. XLIIII. LVI. LVII. XC. XCI. XCII. CLXXXIX. CCXXIIII. CCCLIII. CCCLXVI. CCCLXXII. CCCLXXVII. CCCCLVI.
Aarckeløshed Aarsage til Skalckhed LXXXII.
Arckune en fast Stad paa Ryland CCC. CCCLXVIII. CCCCXIX.
Arne dal Lunde kro CCCIIII.
Ascer Ryg, Skialm huidis Søn, Esbern Snaris oc Biscop Absalons Fader CCCLX.
Ascer Prouist i Lund foruisis Landet CCCCXCVI.
Aslack en gild Dansk Baadsmand CCXXXVIII.
Assmund Kong i Suerige XIII.

Register.

Atisle Kong i Suerige dricker sig ihiel X
Atislis Bane, de brøde alle gode Kempe seduane L
Aute Huide CCLIX. CCCLVIII. Axelstad

B.

Balder aff Affgudernis slect
Balders Sund XLV. Balders brynd
Balders Graff XI
Banere Adels første ophaff CC
Bar er Broderløs bag LXX
Barcke en gild Dansk Krigs mand CC
Barckø vnder Ryland CCCLX
Barmhiertighed i Krig CCCCLX
Begyndelsen bør altid at vere god oc heldig CCCL
Begraffuelse i Høye CLXXXIIII. Beda
Bedre er at sætte Liffuet end æren vdi fare CCCLX
Bedre er at ærligen dø, end fangis til spaat oc pine CCCLX
Beile skulle selff rycte deris ærinde XI
Huad de skulle mest see til LXVII. Belt
Bernhart aff Razeborg CCCCLX
Bemund en naffnkundig Kempe CX
Birckebeener Kong Sueris Krigs folck CCCCLX
Biarmeland CVII. CLXXXVI.
Biarcke en veldig trofast Kempe X
Bilde LX
Bicke en gild Forrædere CLX
Biscop Tocke aff Byrlum CCCLXXXII. CCCC
Biscop Ricke aff Roskild bleff slagen CC
Biscop Thord aff Ribe bedrager Erick Emund CCL
Biscop Robertus Elgensis screff tre Bøger om S. Knud Hertug CCL
Biscoper først i Danmarck CC
Biscop Vilhelm aff Roskilde CC
Hans Graff CC
Biscop Helias aff Ribe giffuer Kong Suend gode raad CC
Biscop Homerus aff Ribe vies
Biscop Tyge aff Vendsyssel Kong Erick lams Prest CCCC
Biscop Suend aff Aarhus CCCCXLVII. CCCCLXVI.
Biscop Esbern aff Slesuig rømmer Landet CC
Biscop Ocke aff Slessuig bandsættis CC
Biscop Hartuig aff Hamborg vndsætter Kong Knud CC
Biscop Valdemar aff Slesuig feider paa Kong Knud met stor Wlycke.

Biscop Absalons Loff CCXCIIII.
Fromhed oc Dristighed CCCXLIX. Moder CCCL.
Affkom CCCLX. Vrede paa Kongen CCCLXIII.
Vald til Biscop i Rosskild CCCLXIIII.
En Krigs mand der hos CCCLXV.
Veltalenhed CCCLXV. DXVI.
Dristighed CCCLXXVI.
Trohiertighed mod Kongen CCCXCVIII.
Dristige tale til Keyser Friderick CCCCI.
Gode Raad CCCCXLII.
Rundhed mod Guds ords forfremmelse CCCCXLVIII.
Storradighed CCCCLXI.
Suømmer i Vandet CCCCLXXVII.
Opbygte Kiøbenhaffn CCCCLXXVIII.
Vil icke anamme Erckebiscopdomet D.
Holder formeget met Sielandsfarene DV.
Maa tage ved Erckebiscopdomet DVII.
Lider megen plage aff de oprørske Skaaninger DXIIII.
Sørger hart for Kong Valdemar DXXIII.
Jager 35. Skib met sine siu DXXXIII.
Vorder naffnkundig DXXXIIII.
Døer oc begraffuis CCXCIIII.
Biørn Jernside Kong i Norge CXCIX.
Biørns Hund CXVI.
Biørne Blod drickis for styrcke XXXIIII.
Biørne Skindet selies førend Biørnen er slagen CCCXXVIII. DXXX.
Biørnekiær CCCCXXVIII.
En Biørn afflet it Barn met en Pige CCXXIII.
Blackis Hest at ride paa CCLI.
Blackmends Flaade CXLIIII.
Blodstyrtning XXXVII. CIII. CVI. CCXXV. CCLXXVIII.
Blodskam CCXL. XXXI.
Blødhiertighed CCCVII. CCCXVI. CCCXXXIIII.
Bodild Dronning Erickis døde i Jerusalem CCLXIII.
Boe Othins søn LI. Bogø CCCCLXX.
Bonde Lessnet det beste oc rætfærdigste CXXV.
Bonde harm veed ingen maade CCCXXXI.
Bonde hoffmod CCCLXXVII.
Brammeser CCCCLXXI.
Brauelse strid i Suerige CLXV.
Bremen CCCC. Bro aff Guld CLXXXVI.
Broder forraader anden CCXLIX. CCLXXXIII.
Broder opsætter Liff for anden CCLII.
Broder straffer anden CCCLXXXVII. Broder sparer anden CLIII.
Broder forraader anden CXXXV. Brode LXXVIII.

Register.

Brudet bliffuer aldrig ret helt
Brun, Kong Haralds tienere CLXI. CL
Brun flyer fra Kong Knud CCC
Brøllups Høytid gaar ilde aff VIII. Bøkerør CLX
Bugislaus aff Pomern tager Venden til Forlæning aff Kong Knud DXX
Oc befaler Kongen sine Børn paa sit yderste DX
Bugislaus Kongen aff Polen fører Krig met Kong Niels imod Venden. CCL
Budinge Aa CCCVI. Bugge LX
Buris, Kong Valdemars Frende CC
Hans Mandom CCC
Vil icke samtycke Kong Knud CCC
Hans Forræderi imod Kongen røbis CCCC
Byrd gaar offuer Rigdom C
Byen brendis førend Hærren kommer CCCX

C.

Carolus Magnus C
Camin en Stad i Venden CCCCLV. CCCCLVI. DXX
Cecile, Peder Thorstenssøns aff Pedersborg ved Soer, Skialmdis daatter CCC
Christus fødis til Verden i Kong Frodis tid
Christelig Kierlighed CC
Christoffer, Kong Valdemars Slegfred søn CCCC
Hans Tuctemestere CCCCX
Hand er i Liffs fare CCCCL. CCCC
Christiern Suendssøn foruisis Landet CCCCX
Claus Vendelbo CCCCL. Constantinopel CC
Constantinus, Kong Knuds Ven bliffuer slagen met sin Herre CCCX
Crantzius farer meget vild i sin Norske Krønnicke CCC
Curland vnder Danmarck
Cypren maa icke lide døde Lig CC

D.

Danmarck bliffuer først Christnet CXC.
Danmarck haffuer veret besæt met flere Folck i gamle dage CLX
Danmarck staar vdi vaade CLXXVI. CCC
Danmarckis Krone tung at bære CCXCIII. C
Danmarck it almindeligt Herbere for Vdlendige folck CC
Danmarckis Rigis Frihed D
Danmarckis Rige skifftis i Land og Sø regiment CX

Register.

Danske Konger kaldis Skiold duner IIII.
Oc met Grams naffn V.
Danske Mends Seeder CXXXVIII.
Danske Jomfruers Tuctighed CXLI.
Danske Konge blod gaar paa grund CL.
Danske Fruers oc Jomfruers loff CCXVII.
Danske Mend forløbe icke gierne deris Herre CCL.
Danske tiene Keyseren til Constantinopel, oc vaacte hans Liff CCLXI.
Danske Mend Danske Seeder, da gick det best til CCCXXV.
Danske Adels loff CCXCIII.
Danske Mends mod CCCXXXIII. CCCLXXXV.
CCCCXIX. DXXXI.
Danske Adel i stor fare CCCL.
Danske Adels Vaaben forandret aff atskillige Aarsage CCCLXII.
Danske Konger ere aldrig slagen paa fluct aff Venderne CCCLXXIIII.
Danske haffue Hals oc Haand met Venderne CCCLXXXI.
Danske Mend holde ord oc ære CCCCXLII.
Danske fly icke gierne CCCXXVIII. CCCCLXXII.
Danske Kongers mact CCCCLXXIIII.
Danske Mends Trohiertighed CCLXII.
Danske Kongers Herrestamme indtil Konning Friderick den II. DXLV.
Danneuircke opbyggis CCXIII.
Oc beuactis CCCXL. CCCLXXIIII.
Daarers oc Spilmends løn CXIX.
Dalbyes Biscopdom begyndis oc endis CCXXXVII.
Deylighed Kierligheds optendelse LXVII.
Deylighed vden Dydelighed CCVII.
Delefogders Embede CXXV.
Demin vdi Venden CCCCXV. Affbrendis DIIII.
Den første Christne Kong i Danmarck CCVI.
Den Norske Drage CCCLXXXII.
Det er vel sted, huad mand giffuer en god Krigs mand CCCLXXVI.
Det skal tilige kroge, som god Krog vil vorde CLII.
Detleff en arg Skalck CCCXLVIII.
Diefuelen farer siunligen vd fra S. Vits billede CCCCXLIIII.
Diefuelens gruelig Spøgelse CCCCXLVII.
Diurs Aa CCXXXVIII. CCCLII.
Dobin en Stad i Venden CCCXI.
Dobicke Kong Knuds tro Tienere CCCXLIX.
Dofre field CLXXII.
Dombar en Vendiske Legat CCCLXXX. CCCLXXXVIII.
Dorne Kong i Curland XXII.
Drage dræbis CCXXXVIII. XXII.
Drotte Kong Regnolts daatter aff Norge CLI.
Druckenskaff CLXXXII. CCXXXVII. CCXCIX. CCCCLXX.

Drømme XVIII. CXIII. CXVI. CCVII. CCX
CCCII. CCCLXXXII. CCCCV. DX
Duelighed gaar for Deilighed (
Dyd oc Duelighed styrcker Kongerne i deris Regimente
Dyd actedis mere i fordom tid end Velde eller Rigdom LX
Dyd forhindris icke aff Aar oc Alderdom CX
Dyd lider Affuend CX
Æris CCCCL
Dyrtid CLXXXII. C
Død Mand taler
Døden kand icke vnduigis (
Døffue Suerd CXXXIX.
Duflin Høffuitstad paa Jrland
Duna en Stad ved Constantinopel

E.

Ebbe en Kempe
Ebbe Skialmsson CCCXI. døer CCCXIII. CC
Ebbe Sunisson som bleff slagen vdi Suerige CC
Ecteskaffs Kierlighed I
Eed brydis (
Effter en god Afflere, kommer en god Ødere L
Eginus første Biscop i Lund CCX
Egen roes lucter gierne
Egter Biermelands Første
Egter en Kempe CX
Ella Kong i Engelland
Elleholm CCC
Enar Tambaskelmir en god Norsk Skytte C
Engelland kaldis aff Angul
Vindis til Danmarck XXIX. CCVIII. CVII. CLVIII. C
Engelland falder fra Danmarck CC
En imod en I
En Danske Kempe slar to Tydske ihiel. I
En Mand kand hielpe it gantske Rige CCCC
En gild Dansk Krigs mand CC
Ene i raad, ene i sorg CCCCL
Eneuolds Konger C
En stor Kage CCCC
En Vend døer aff trussel
Erling Skacke aff Norge CCXCIIII. CCCCXII. CCCC
CCCCXXXI. CC

Erick Eiegod dør oc begraffuis paa Cypren CCLIIXI.
Erick hin vise LXXXV.
Erick Veirbat CCII.
Erckebiscop først i Danmarck CCLIX.
Erckebiscop Ascer aff Lund CCCII.
Erckebiscop Eskild i Lund CCCIIII.
Rømmer aff Leding CCCXXXIX.
Mister sin Liggendefæ CCCXCI.
Mistencker Kongen CCCXCI.
Vndsiger Kongen CCCXCIII.
Rømmer ind i Suerige CCCXCIII.
Drager til Jerusalem CCCXCV.
Kommer hiem fra den hellige Graff CCCCLXXI.
Siger sig aff met Erckebiscopdommet CCCCXCIX.
Skiuder sit Skaadsmaal oc afftacker sine Tienere oc Hoffmend CCCCXCVIII.
Drager ind i Klareuallis Closter i Franckrige DII.
Erckebiscopen fangis aff Kongen CCCX.
Erckebiscop først i Norge CCCXXVII.
Erckebiscopen i Lund vorder primas Suetiæ CCCXXVII.
Esbern Snaris Dristighed CCCXLI.
Trofasthed mod Kong Valdemar CCCLI.
Snildhed CCCLIII. Affkom CCCLX.
Dristighed oc Liffs fare CCCLXXIX.
Dristige paamindelse til Kongen CCCXCVIII.
Opbygger Kaalundborg CCCCXXVIII.
Mandom oc Liffs fare CCCCLI.
Drager ind til Gissel i Norge CCCCLIII.
Esbern Snerling CCCLX.
Eskild en gild Dansk Herre mand CCCCXX.

F.

Faderen dræber Sønnen CLIIII.
Faderlig wmildhed XLIX.
Kierlighed CCVIII. CCLXXXVI.
Falsk slar sin egen Herre paa Hals LXIII. LXXXIX. XIX. CLXXXIX. CCXXII. CCL. CCCLXXVII.
Falsk Hellighed CCXLVI. Faning LXXVIII.
Fangen Mands trussel, er fattig Mands trussel CCCCLXXIX.
Faure ord fryde Daarer CLXXVIII. CCXXIIII. CCCXII.
Faa Danske holde sig vel, imod mange Vender CCCLXXVII.
Fenge Høffuitzmand i Jutland slar sin Broder ihiel LIIII.

Register.

Fengsel den største vanære i fordom tid
Festemand maa icke frencke Feste mø vden æris fortabelse
Fiende Gaffue ingen Gaffue C
Findmarck i Norge CVI. Finder
Finduithe i Suerige CCCX
Fledighed C(
Flocke Kong aff Ryssland C
Folckunger en Suensk Adel C
Folcke Høffuitzmand vdi Slesuig
Folrad en gild Tydsk Ryter CCC
Forraskelse C
Forræderi XIX. XXIX. XXXIX. CXXI. CLXXVI. CI
CCXXXII. CCLII. CCLXIX. CCLXXVI. C(
CCCXLV. CCCXLVIII. CCCCLXXXV. D)
Forældre maa icke tuinge deris Børn til Giftermal.)
Forældre oc Børn regnis for it Menniske CXX
Foteuig CCLX
Fraadzeri forderffuer C
Friderick Biscop aff Slesuig druckner i Belt
Frigge en Affgudinde
Frislands oc Friflenders leilighed C(
Froger Kong i Norge LX
Frost oc Kuld CCCXXIX. CCCXXX. CCCC
Frouin Hertug aff Slesuig
Frø en Affgud XLV. Frokesund
Fuleskrig at forstaa LX
Første Christen Kong i Norge CC

G.

Galandus Paffuens Legat i Danmarck
Gaffuer anseeis effter Personen XLVIII. Galnskaff CCC
Gambaruck en vijs Fruis raad CLXX
Gaards rætten er falden til Hoffue CC
Gamle Forfædris Trofasthed CCX
Geffmildhed XXXIII. XXXVII. CXVII. CXCI.
Gegathe en Kempe (
Gelder Kongen aff Saxen)
Gerbrand første Biscop i Roskilde C(
Gerighed XXVIII. CXIX. CCLXX. CCCXXV. CCCX
Geuar Kong i Norge
Geruendel Høffuitzmand i Jutland
Geruth en Traald CLXX
Gierning skal følge Ordet XX
Gieste Ræt

Register.

Gierning haffuer ingen vending CCCLXXI.
strup i Skaane CCCVI.
er Falster CCCLXXIIII. CCCCLXIX.
Low fororsagis aff onde Seeder CCXXVI.
raad at foracte, er en begyndelse til Wlycke CCCXXXVIII.
re en veltalende Quinde LXXXIII.
ilck Hertug aff Venden kommer til Danmarck CCXXV.
ilck en gild Dansk Karl CCCCXXIX.
klint CCCCXX.
rius Dagsson en Norsk Høffuitzmand falder CCCCXII.
e Adolff aff Holsten sætter sig op imod Kong Knud met liden fromme DXLII. Hand fangis DXLIII.
e Guncelin CCCCLXXIII.
e Albret som haffde Esbern Vognsøns daatter CCCLX.
e Niels aff Halland CCCLXI.
e Jacob aff Halland CCCLXI.
e Ernst aff Glicken CCCLXII.
he Hede der som Kong Suend bleff slagen CCCLV.
e, der som Kong Suend ligger begraffuen CCCLVI.
crifft CXII.
en Kempe CXXXIX.
e en Norsk Herremand CXVI.
eskermer sine vnderlige CCCCLXXXIIII.
brugis vdi Mad imod Forgifft XXIX.
leggis paa alfare Veye CIX.
: en Kempe i Norge CLVIII.
olm LXXVIII.
øy CIIII.
w i Venden CCCCXV.
Affbrendis DIIII.
en Suensk Jomfru VI.
e en Vendisk Mand CCCCXLIII.
: Konning Dans Dronning. III.
n arg Skalck LXXXV.
sund CCI. CCCCLXIX.
nd, vdi Fortalen CLXXXIIII.
slar sig selff ihiel aff sorg for sin Hosbond Kong Assmund XIII.
r, Kong aff Suerige CLI.
ge Bro DXVII.
e Alffs daatter CLIII.
dal CXCVI.

Hagbart

Register.

H.

Hagbart
Hading tagis lessuendis ned vnder Jorden
Hans en Abbet aff Skaane Kong Valdemars Docter, hielper fra Lissuet
Hane er hieme rigest CLII Haffs nød
Halff andet tusind Skib forgaa paa en nats tid
Halffdan Biergrams mandelige Gierninger
Haralds Borg ved Roskilde CCLXXXIIII. C
Harald Kyese C
Harristæd i Skaane
Haraldstæd ved Ringstæd CC
Hartbeen en Kempe ni Alne høy (
Harald Gilde Kong i Norge CCLXXXV. CCC. (
Harpe Leeg XLVII. Hartgrepe en Troldquinde
Hastighed gielder vndertiden mere end gode Raad XLVI. L
CCCXXIX. CCCXXXVIII. CCCLIIII.
Haarduendel Høffuitzmand i Jutland
Hart er wfød Hest at binde ved Krybbe
Hame oc Hamborg
Hamborg indtagis tu gange aff de Danske
Harald Klag
Hare i Biørns Leye (
Hattherfleff CLVI. Heklefield, vdi
Helsingeland CXXXVI. Helge Kong Ingilds Syster
Helge Kong aff Norge
Helsingør CCC Helsingborg CCCCLXXXIIII.
Henrick Kong i Saxen
Henrick Skatteleder C(
Hertug Henrick Louis Forræderi CC
Fryct for de Danske C
Fromhed imod Kong Valdemar
Løffte CCCCXXVI. Hoffmod CCCC
Falskhed CCCCLXXXI. Hoffmodigheds fald
Herbort en modig Dansk Ryter CCCC
Hermetrude Dronning aff Skotland
Hest loffuis
Hemming Absalons Vaabendrager
Hettheby kaldis Slessuig aff Dronning Hetthe
Hialle en Kempe
Hialte en gild Kempe oc Voghalff
Hiartuar slar sin egen Suoger Rolff Krage met Forræderi

Register.

ø ved Hottherfnes vdi Jutland CXIIII.
: Høy CXIIII.
er Kong Regnolts Daatters søn aff Norge CLI.
ier vdhugne i Steene aff de gamle Danske vdi Fortalen.
fø CIIII.
en vanskabt Kempe CXV.
ø CCCLXXII.
Herdebred Kong i Norge CCCCXI.
en Kempe CXXXVI.
s Høy CL.
ød XXIIII. CCCXXVI. DXVIII.
kulds raad, Hoffuitkulds gierning LXXXVIII.
ders skick naar de gaffue sig først i Kongens Gaard XXXIIII.
der huorledis de skulle holde sig CCLXII.
i CCCXIII. CCCXCI. DXLI.
straffis XC.
rsuig, maa vel ske, Hottherfnes By vdi Jutland XLVI.
mand met synden faar, det met sorg bortgaar CXXI. XXXIX.
Kild i Skaane DXII.
s Herrestamme CCCLVIII.
Aff Kongelig Byrd oc Blod CCCLXII.
ig it Suerd CLIII.
ld en hollendiske Sørøffuere LXXVIII.
yen i Suerige CCCXXIX.
halff drøm XLV.
Kong aff Hybernland CXIX.
Kongen aff Vngern CI.
loffuis CXII.
Konge offuer Norge CLI.
sin Herre tro CLXXX.
Hær CI. CII.
r XIIII. XXIII.
iland eller Irland vindis til Danmarck CVIII. CXIX.
g Agners Suerd XXXVII.

J.

Colessøns Veltalenhed CCCIX.
ie en Landsby LXX.
ricks Borg eller Skantze CLXXIX.
ind CCCCXX.
CCXII. CCCXCVIII. LXXV. DXLII.
høye ved Vedel i Jutland CCXIIII.

Iffuer

Register.

Iffuer Kong i Engelland CC
Jernebyrd CCXIX. CCCCXLIX. CCCC
Jertegn CLXXX. CCXIX. CCLIII. CCLXIII. CCLX
CCCCXLVIII. CCCCXLIX.
Ild Hund haffuer Arr i Næsen CX
Ild vdi Spaatterens Hus C
Ingemer Kong Erick lams tro Tienere CC
Inge kropper Konge i Norge CC
Ingen er wbequem til Dyd oc Mandom for vngdoms Aar eller Alder skyld
Ingen skal true førend hand er færdig at sla LXXII. CCCLX
Ingen skal foracte sin Fiende C
Ingert S. Knuds Kongis daatter C
Joabs gryss, Judas kyss CCLXX
Johannes kaare Abbet i Soer CC
Jo mindre aff kræsne Retter, io mindre aff Siugdom CX
Jon galen aff de Huiders affkom CC
Jordguder
Island oc Islendernis loff, vdi Fortalen.
Ismar Kong i Venden CLX
Issøre fiord ved Roskilde XLVI. CCXLV. CCCLXXXII. CCC
It gantske Land er offte dyrt nock kiøbt for en Mands død CC
It gaat Rycte kand forkastis met en ringe ting C
Itzeho CCCX
Judland Hoffuet for Danmarck CIX. CCC
Juderne oc Skaaningerne holde tilsammen
Judernis Trohiertighed CCLXXXIII. Mod CC
Julin Hoffuit stad i Venden CCXVI. C
Julin affbrendis CCCCLXXX.
Julius Cæsar
Juris en Dansk Herremand CC

K.

Kaald Drøm CCCL
Kaalundborg CCCCX
Kamp XXXIII. LI. LIII. XCI. XCII. CVII. CXIIII. CX
CLIII. CLIX. CLX. CLXXII. CLXXXI.
Karl Høffuitzmand i Halland CCC
Karentins Stad i Venden CCCC
Kazimarus Hertug i Venden CCC
Kempe Low LXXII. XCIX. C. CIIII. CXXIII. CX
CXXIX. CXXXVIII. CLVIII. CCXIII.
Kemper, vdi Fortalen. X
Kempe falder Seyrløs CX
Kete en Slessuigs Høffuitzmand

er Alexius tager venligen mod Kong Erick Eiegod til Constanti-
nopel CCLXI.
er Lotharius kommer ind i Jutland CCLXXXI.
er Friderick bedrager Kong Suend CCCXXIII.
Bedragis aff hannem igien CCCXXIIII.
Bedrager Kong Valdemar CCCCI. DXVIII.
Vil ocsaa bedrage Sønnen som hand bedrog Faderen DXXVIII.
Feider paa Danmarck ved Hertug Bugislaum DXXIX.
er Henrick haffde Kong Knuds Daatter CCXXV.
lighed til sit Fæderne land CCCCXL. CCCCLXVIII.
lighed yppis i atskillige maader XLII.
lighed gaar offuer Sæduane LXXII.
lighed gaar for Konge bud CCCCLVII.
lighed giffuer raad oc dristighed CXLVI.
ligheds velde oc Tiranni CCXXIII. CXLVIII.
enhaffn CCCCXXIIII.
enhaffn opbygt aff Biscop Absalon CCCCLXXVIII. DII.
y Sund CCCCLXVIII.
ebon forhindre icke Dyd eller Visdom XXV.
Icke heller Mandom CXXVI.
ckeriet faar stor Frihed aff S. Knud Kong CCXLVI.
dshoffuit CCCCLXVI.
d Pribislai søn suarer Kong Valdemar traadzeligen CCCCLXV.
g Knud Valdemars søn fødis CCCCIIII.
g Knud Magnus søn bleff slagen i Roskilde CCCXLIX.
Knud Kong bleff slagen CCLII.
Knud Hertug vorder Obotrite Kong CCLXXV. CCLXXI.
Bliffuer forraad oc slagen CCLXXVIII.
Bliffuer Skrinlagd CCCCXLIX.
gen skal icke høre Oretudere CCLXXVI.
ger oc Konge børn slagne vdi Danmarck flere end sexten paa hun-
drede Aars tid CCLXXXIX.
ger oc Førster skulle icke vredis naar mand siger dennem Sandhed
CCCXCIX. CCCLXXI.
gens Tryghed staar i hans Folckis Duelighed XXXVI.
ger sømme intet bedre end it gaat Rycte XCII.
g Frode er Kong offuer 200. Konger CIIII.
ger skulle ickon fecte met deris ieffnlige CXX.
gens søffn maatte ingen bryde i fordom tid CXXXVI.
gernis Begraffuelse i gamle dage CLXIX.
ger oc Førster skulle handle viselige met deris Vndersaatte CCXV.
g Knud den storis daglige Hoff CCXXVI.
ger bør selff at side i Dom oc Rættergang CCXLVI.
gen aff Danmarckis velde CCLXIX. CCCCLXXIIII.
e CCCCLXIX. DXXX.

Krage en Norsk Troldquinde LXXXVI.
Krig imellem Danmarck oc Suerige CCXVIII.
Krig at føre met snildhed CCCLXVII.
Krigs folck ere fire slags LXXI.
Krigs Artickle XCIX. CCCLXXIII. CCCLXXX. CCCCLIX.
Krigs anslag XII. XXIII. XXIIII. XXVII. XXXIII. CCCXI. XLIII. LXVIII. LXXIX. CXI. CCXIIII. CCCXIII. CCCXXXIII. CCCLIIII. CCCLXXXIII. CCCXCIIII. CCCCLV. CCCCLXXVI. CCCCLXXVIII. DIIII. DXXXIIII. DXXXVI. DXLI.
Krigs mend skulle icke see altid effter Byte XXVIII.
Krigs folcket fortryder at Kongen giører Fred CCCCXLI.
Krißtø CCCCLVI.
Krønnicker faa i Danmarck LXXVI.
Køller Konge i Norge LIII.

L.

Laad kastis om Danmarckis Krone CCVI.
Landskrune holdis for en wlyckelig sted for Danske Konger CCCV.
Lands krune haffn CCCLXVIII.
Landtgreffuen aff Dyringen fick Kong Valdemars daatter DXX.
Lathgerthe myrder sin egen Hosbond CXCVIII.
Leilighed er icke god at forsømme CCCXI
Lenge at leffue er kædsommeligt CLXX
Leyre Hoffuit stad oc Slot vdi Danmarck XXXIII. CCCCXXIIII. DI
Leyre Mose CCCXC
Lessø LXXX
Lidet skal mand icke forsmaa C
Limfiord vdi Fortalen CXCVII. CCXL
Litharfulki Hærrit i Norge X
Liussing it Suerd C
Lige Børn leege best C
Liutgertha en Skioldmø CX
Liubyn indtagis aff de Danske CCCCLXV. DXX
Londen i Engelland beleggis oc vindis aff Kong Frode X
Longobarder gaa vd aff Danmarck CLXX
Lothbrog CX

som ere giffne i Danmarck aff Kong { Skiold V. / Frode CVI. CII. XCIX. / Knud CCXXVI. / S. Knud CCXLVI.
maal at forfølge CCXXVII.
me Aa i Skaane DXXVII.
e Domkirckis Bygning oc Frihed CCXLVIII.
e Kro Arne dal CCCIIII.
ck DXIX. Vnder Danmarck DXLII.
n LII. CI. CXXXVII. CLIIII. CLXXVI. CCIII. CCXVIII. CCXXXVII.
er det skadeligst woeir LXXXVIII. CCCXLI.
e holdis LXX. Brydis CCCXXIIII.
som arbeid CXXVIII.

M.

nus Barfoed Kong i Norge CCLXVII.
nus Blinde Kong i Norge CCC. CCCCIX. CCCCX.
nus Erick lams Søn tagis til naade CCCLVI.
Hans Forræderi imod Kongen obenbaris CCCCLXXXIII.
Hand bekiender sit Forræderi CCCCXCIIII.
Tagis til naade CCCCXCVI.
Kastis i Fengsel DIIII.
gge Skialm Huidis daatter en Nonne CCCLIX.
nus Erlingsson Kong i Norge CCCCXII.
Hans endeligt CCCCLXXXIII.
ge Herrer regere icke lenge vel til lige i it Land CCCXCII.
ndbod CCXXX.
ns hierte CXXVII. CL. CCCXIIII. CCCLV. CCCLXXIX. CCCCXVIII. DVI.
rcus aff Skogge en Norsk Høffuitzmand CCCCXIII.
rgreffue Conrad aff Vitthin Kong Suends Suoger CCCXXXVI.
snet CCCLXXXIII. CCCCLXVII.
get sagd met faa ord CCCXV. CCCXXVII.
k føder Ilden CCCCXXXIX.
brick Kongen aff Irland CCIII.
nisskens hu tager allehaande forandring CCCLVII.
sburg CCCXXIII. Mere vil mere CV.
ter Suend Norbagge CCXLI.
list kand mand Land vinde CXCVI.
hothin en Affgud XII. Metz CCCC.

Mildhed CCII. CC
Mildeborg CC
Mimming en vild Mand, hans Suerd oc Armband
Mindre Nød forhindrer den større CCCCLXX
Mirocke en gild Søhane CCCCL
Modgang lærer
Modig Mands Vrede, er bitter oc languarig CX
Mord XXXVII. CCLIX. CCXCII. CC
CCCXXX. CCCXLI. CCC
Muncke ville icke dricke aff Trækar CC
Muncke komme først i Danmarck CC
Mundkamp XC.
Mødsommelig Reise CCCCL
Møn CCXVII. CCCC
Mørck Tale LX

N.

Naar huer maa som hand vil,
da giør huer som hand er til LXX
Nanne Kong Geuars Daatter aff Norge
Natten lius som Dagen i Norge CCCCX
Naturen oc Kaansten begge gode C
Næsen skeris aff en Skiøge X
Nesse Konger CC
Nicolaus Cardinalis Albanensis kommer til Danmarck oc taler
Kong Suend CCCX
Niels Kong Valdemars Køgemester CCCCLXX
Niels Razi Høffuitzmand aff Slessuig CCC
Niels Stigsøns Mandom CCC
Nithers Kempis Affkom
Nize Aa i Halland CCCXXX. CCCC
Norge vindis til Danmarck CCXXI. CCXII. CCX
Norske Kongers Herrestamme CCC
Norske Kongers første ophaff
Nuclet Hertug aff Venden CCCLXX
Ny giffte Mend, wgilt Krigs folck CCCXXIX. CXX
Nøden bryder Rætten CC
Nød forliger Wuenner C
Nød giffuer mod oc raad CCCXIIII. CC
Nød prøffuer Dyd oc Tro CCCLX

Detau

D.

ıianus Paffue sender sit Bud til Danmarck CCCXCVI.
Kong Frodis Amiral LXXXV.
ıad oc Odzhærrit CCCCLIIII.
: en Flod i Pomern CCCCLXIII.
skeed met Wgudelighed CCXIII.
borg i Vagerland CCCCLXXII.
en Affgud indsættis oc affsættis L.
ıg CXVIII.
Glug CCCLXI.
Graa aff Therfløss CCCLX.
hin lespe CCCVIII.
Harald Kiesis søn feider paa Danmarck CCCIIII.
ıluff Kong i Norge CCXXIII. CCXXV.
Tryggesson Kong i Norge CCXX.
Hand christnede først Norge CCCCVI.
tighed CCCXXXVII. CCCCXXIX. CCCCXCIX.
: CCL. CCCXXX. CCCLXIIII. CCCCXXXIII. DXII.
ıør komme vnder Danmarck CIII. CXCIX. CCII.
ıngborg CCCCXXIIII.
opgraffuis aff Jorden om Vinteren CCCCXXIII.
Kong Hogens Broder i Norge CCCCXIIII.
ze til Kiff oc Wenighed imellem de Danske oc Suenske CCLXVII.
ıne vdi Venden DIX.
Kong Frodis daatter CVII.
nsee CCLIII. CCCVIII. CCCXLIII.
r Ebbisson CXLI.
Keyser kommer ind i Jutland CCXII.
sund kaldis aff Keyseren CCXII.
Affgud XII.
Om hannem findis megen vnderlig ting, vdi den tredie Bog pag. XLVIII. etc.
kar Huidis, Biscopens aff Ribe store loff CCXXI. CCCLVIII.
r en Vendisk Høffuitzmand CCCCLXXV.

P.

en Canonizerer S. Knud Hertug CCCCXLIX.
ke eller Polotzko i Ryssland XXIIII.
Dunin CCLXXXII.
Thorstenssøns vise raad CCCXXI. CCCXXXVIII.
Thot CCCCLXIII.

Register.

Peder Themme CCCI
Peder Strangissøn aff Kaalundborg CCC
Peder Eluffsøns frimodighed CCCC
Pene Aa CCCCLVII. DXXX
Penitentz CCXIX. CCXXVI. CCXL. CCX
CCLVII. CCCLX
Plog sorte slar Kong Erick Emund ihiel CCCIII. Benaadi
hans søn Kong Suend CCCX
Pomerske Frisshaff CCCCL
Pomerske Krigsfolckis duelighed CCCC
Poeteri paa Danske CXII. CL
Poppe omuender de Danske met Jertegen CC
Pore haffn CCCC
Porturi Sund i Norge CCCCXX
Poreuit oc Porenutz affguder i Venden CCCCXI
Pribislaus Hertug aff Venden CCCLXX
Proserpina helffuedis Førstinde biuder Balder til giest XI
Puncte kast CCCCXX

Q.

Quinde suig oc wmildhed X
Quinde tro XXXI. Quinde list XXXII. XXX
Quinde løffte wstadigt L
Quinder maa icke røre Sterckodder C
Quinder forraader deris Mend CXXX
Quinde løffte holdis CXLIX. Quinde raad icke at foracte C
Quinde raad CCC
Quinde snack aarsage til meget ont CCCXL
Quinde Mandom CCC
Quinde hierte vdi mands Bryst CCCCL

R.

Radulff en gild Dansk Krigs mand CCCXX
Raffn Kongens Amiral aff Norge LXX
Raffne følge Kong Valdemars Krigs hær CC
Randers CCCLII. Ranild oc hans Affkom CC
Ramløse vdi Sieland C
Ramsø i Sieland C
Razeborg CCCCXXX.Ræffuebod C
Reffueskindet festis ved, naar Løue huden vil icke strecke til CC
Regnild en snild Jomfru XV. Regnolts borg
Regnolt Kong aff Norge CLI. Rensø vnder Norge
Ribe CCLXXIII. CCCIII. CCCCLXX
Rinde Kongens Daatter aff Ryssland

Ring en oprørske Adels mand i Sieland VII.
Ringe mands raad ere icke at foracte CXCV.
Ringe bod for stor synd CCCCXXXVIII.
Ringsted CCCXLVII. CCCCLIII. DXXII.
Roan i Franckerige CCXXX.
Rodløst træ berer sielden fruct CIIII.
Roller en Suensk kempe LXXXVI.
Roliung hede CXXIIII. CLXXV.
Roskilde byggis aff Kong Ro XXX. Befestis CCCXI.
Indtagis CCCXII. CCCXXXII. CCCXLVII. CCCLXIIII.
Roster it Spøgelse CXCVIII.
Rostock affbrendis aff de Danske CCCLXXXVI.
Rotala en By vdi Ryssland XXIII.
Rothe en Kempe CXXX.
Rude Kong Rolffs Syster XXXIII.
Rusle en Norsk Skioldmø CLXXI.
Ryctet lessuer, naar Manden er død CCCLXXXVIII.
Ryland falder fra Danmarck CCCCXVII.
Ryland omuendis til den Christne tro CCCI. CCCCXLIIII.
Ryuit en affgud til Karentin i Venden CCCCXLVI.
Røthe en Sørøffuere CLII. Røthe Ran CLII.

S.

Samsø CVII. Jact oc Herredag paa Samsø DXIIII. DXXIX.
Samuittighed CCCXXXVII. CCCLV. CCCCLXXXIX.
Sant Lauritz dags faste optagen CCLXVIII.
Sant Vits dyrckelse paa Ryland CCCCXXXIIII. CCCCXLIII.
Sarpsborg i Norge CCCCXIII.
Saxen vindis til Danmarck LXXV. CXVII. CXX. CXCII.
Saxo taler ilde om de Norske CCXX.
Saxernis Art oc Natur CCCXCVI.
Saxo Grammaticus døde DXLIII.
Scipio Aphricanus CXII.
Seduane at giøre Forbund iblant Hedninge CCCLXXX.
Seduane at kaare Konger i Danmarck III.
Seduane at giøre Forbund i gamle Dage XI.
Seduane at holde Kamp LXI. XXXIII.
Sellø DXI.
Sembelenderne ere aff Dansk Blod CCXIIII.
Ser Biscoper bleffue slagne met Kong Magnus CCLXXXVII.
Seyruinding kommer aff Gud XXXVIII.
Sielernis Wdødelighed CLXXXIX.
Sielsørgeris Embede CCXLII.
Signe Kong Sigers Daatter CXLV.

Register.

Sielandsfarene gaa paa Reffue klør CCCIX.
Ere affuend siuge CCCLXVI.
Giecke huer anden CCCLXXVII.
Gieckis aff en Rybo CCCCXV.
Sigrestad CXLVIII. CXLIX.
Sigtrug Kong i Suerig, bleff slagen aff Kong Gram VII.
Siguord Slembe en vnderlig ful CCCCIX.
Sired en tuctig Jomffru CXLI.
Siu skrine fulde aff Penninge, fører Kong Valdemar aff Ryland til Byte CCCCXLVIII. Siuords Haffn CCV.
Siøborg DXLI. CCCXCIIII.
Skalck Biarckis Tienere XXXV.
Skalck Kong i Venden XXX.
Skalck en Kempe CV
Skarp siun CLX. Skardume en Kempe CXC
Skate en tydsk Kempe
Skatte en Kempe C
Skattiallø CL
Skemt met aluore CXVIII. CCCXXXIII. CCCXXXVI
Skibs flaade paa sex oc trediue tusind Skib C
Skialm Skegge CCCLX
Skialm huidis Mandom CCXXXIX. CCLX. CCCLV
Skilssmyss imellem gode venner er haard paa at gaa CCCXLVIII. E
Skaaningerne fly met Vanære CCXXX
Skore Vognsson en vijs Mand CCCCL
Skaanske Adel bliffuer slagen CCC
Skaanske Oprør DXII. DXX
Skaaningerne giffue Presterne loff at giffte sig, oc ville dog icke tie dem DXII
Skou Traalde CLXXX
Skotland haffuer sit naffn aff en Dansk Mand Skote XX
Vindis til Danmarck XX
Skou Jomffruer X
Skudfri XXIX. LXXVIII. C
Skulde Kong Rolffs Syster XXX
Slagelse CCCL
Slag paa Brauelse Hede CL
Slag paa Graathe Hede CCCLV. CCCCX
Slag som bygte Slagelse CCCL
Slangerup CCLXII. C
Slect oc Venner følgis til Døde CC
Slessuig CCIII. CCIIII. CCLXXXVIII. CC
Slessuigs Hertugdom forlenis de Hertuger aff Holsten D
Slessuigs Kircke opbyggis
Smede Handtuerck CX

Smiger sød Mad, men den bekommer dem icke alle vel, som hende æde CCCXCVII.
Snertir Biarckis Suerd XXXVII.
Snildt Paafund XIIII. XV. vdi Amlets Historie LVII. LXVI. LXXXVII. XC. XCVI. XCVIII. CXIIII. CXX. CXXXV. CXXXVI. CXXXVII. CXLVI. CXLIX. CLIIII. CLXI. CLXXVII. CLXXXII. CLXXXIII. CXC. CXCVII. CCIIII. CCVIII. CCXI. CCXV. CCXX. CCXXII. CCXXIIII. CCXXXVIII. CCLXVIII. CCLXXVI. CCLXXXIIII. CCLXXXV. CCLXXXVI. CCCLI. CCCCI. CCCCIX. CCCCXIIII. CCCCXXIX. CCCCXXXIX.
Sorg formindskis aff Venners Samtale XLIIII.
Sorg er Aarsag til Døden CCCVIII. CXCI. CCCCXC.
Sorte Kaanst IX. CCCCXXXVII.
Spaadom XIIII. XV. CIII. CXVII. CXCIX. CCCCXXVII. CCCCXXXVII. CCCCXXXV.
Spaatteren brender inde i sit eget Hus CCCCLXXIII.
Sparsommelighed hos de gamle CXXIX.
Spøgelse CCXLVII. CCCCXV.
Stallbroderskaff CV.
Staalne Kaaste lyckis icke CCLXXII.
Stade XXX. CCCXC. Stacket er bordags Glæde XC.
Stangby i Skaane CCXXIIII.
Stercke Been som gode dage skulle bære CCXL.
Sterck Brynie hielper intet skelfuende Hierte XXV.
Sterckodders mandlige Gierninger CX.
Fæderneland CXVII. Løffte oc Sparsommelighed CXVIII. Mandom CXXIIII. CLXVIII. Vnderlig Sind CXXVI. Flyer CXLIII. Forseelse CLXX. Endeligt CLXXIII. CLXXV.
Stig Huide CCCLIX. CCCLXII. Stolpe CCCCXVI.
Storbiørn Kong i Suerige CCXII.
Stor Fare, stor Pryd CXLIII.
Store Dyder, store Lyder CCLVIII.
Store Herrers Wtryghed IIII.
Stor Løn for lidet Arbeid CXII.
Stor Byrde CCXV. Styrcke CCLVIII.
Størst er den Mandom, som bedriffuis met mindst Daarlighed CCCLXXXV.
Straff for Guds Ords foractelse CCXVI. CCXVII. CCCLXXXIII.
Strumicke en Søhane CCCCLXXIX.
Straff som Synd CXXII. CCXXVI. CCCLXXI. Strelø DXXX.
Straff offuer dem, som sla deris Forældre ihiel CLXXVIII.

Register.

Sualds Haffn CCCCLX
Suaner siunge Rim
Suanhuide XXIIII. X
Suauilde Dronning kommer aff Grækenland CLX
Suend Skøling CC
Suend en ret Suend CCC
Suere Kong i Norge CCCCLX
Suenske Kongers Herrestamme D
Suerin CCCC
Suerting en Tydsk Herre
Suercke Kong i Suerige CC
Suerige vindis til Danmarck XIIII. XXVI. X
Siun gaar for Sagn XX
Sumble Kong i Finland
Sune Ebbissøn CCCXXXVII. CCCLXI. CCCC
CCCCLVI.
Sundby i Sieland CCC
Sune Skialmssøn CC
Suse Fiord C
Synd affler anden
Syrø CCCCLIIII. CCLX
Søborg CCCXCIIII. Søhaner i Kong Suends tid CC
Søndmor oc Nordmor
Sønnen Græder icke for Faderen CCCLX
Sønnen sætter sig op imod Faderen C
Søræt som Fribytter hulde i Kong Suends tid CC
Sørøffuere forderffue Danmarck CCCXX

T.

Taalmodighed X
Tacke en Fynsk Herremand CCCXCVIII. DX
Tacknemmelighed CXLIX. CXCI. CCXVIII. CCCC
Tanne en Kempe
Tegn oc Forspil til Krig
Telemarck CXV. C
Tetislaus første paa Ryland CCC
Tiende paa leggis
Tiranni C
Tiranner vorde icke gamle
Tiranners Jordeferd L
Tiuffueri forbiudis strengelige XCIX. CVI. CIX. CC
Thore Gud CXVII.
Hans Kølffue X
Thore Kempe CX

Register.

ɔrmer Mogensis bud DIII.
ɔrd Høffuitzmand i Lund DIII.
ɔre Kongens Daatter aff Suerige opføder to Orme CXCVII.
ɛkild Athelfarers historie CLXXXV.
ɛsdag CXVIII.
ɔrø XXX.
ɔre Danboth CCVII. CCXII.
ke skytte eller Tocke trylle CCCLVIII. CCXIIII.
ke Skialmsson eller huide CCCLIX.
nme oc wsmurde Vogne, buldre altid mest CCCLXXXI.
ɔs øre CCXLIIII.
strup CCCXII.
ten hin onde XVII.
aldom søgis offte for nødanckere LXXXVIII.
aldom X. XI. XXIIII. LXXVIII. LXXXVI. CIX.
VII. CXXXV. CXXXVIII. CLXXX. CC. CCXII.
ne Kong vdi Ryssland XXIII.
ɔesetz CCCCXXII.
ɔskhed oc styrcke begge gode CCCCLV.
Danske skib slar ni Vendiske paa fluct CCCCXXVIII.
Konger paa en tid til lige i Danmarck CCCXLVI.
l triffuis ædling fordriffuis CCCXXV.
onde Kong i Norge CLXXI. aff hannem kaldis Throndhiem.
skaff XXXVIII. XXXIX. CXIII. CXIIII. CXLVIII.
XXII. CCCI. CCCXL. CCCXLIX. CCCCXXVI. CCCCLI.
gde huide prouist i Lund CCCLIX.
slaus Folck hassue verit vdi stort affhold i Danmarck vdi fordoms tid, Kemper, Trolkarle oc beggis deris affkom IX.
lange CCCCL. CCCCLIIII.
ɛsberg i Norge CCCCXIII. CCCCXXXI.
sk seed indføris i Danmarck CCCXXV. CXXVII.
sk lære søfarenhed aff de Danske CCXVII.
e Signesson CCCXXXI.

V.

ɔbrynd CL.
ɔisholm i Norge CXII.
ɔemar den første fødis CCLXXIX.
Hans Barndom CCCIIII.
Loff CCCXIIII.
Mandom oc Dristighed CCCXVIII.
Giffermaal CCCXXXI.
Fare CCCXXXV.

Krig

Krig oc Taag imod Venderne, der om læs alleuegne i den fiortende oc femtende Bog.
Barmhiertighed mod Kong Suend CCCXLIIII.
Liffs fare der Kong Knud bleff slagne CCCL.
Brøllup met Dronning Sophia CCCLII.
Fromhed CCCLVI. Mildhed CCCLXIIII.
Siugdom CCCLXVII. Forseelse CCCLXVII.
Gudfryctighed CCCLXXXVI. Hastighed CCCXCIX.
Snildhed CCCLVII. Dristighed CCCLXXII.
Heldighed i Tydskland CCCC.
Tilsiger Keyseren Mandskaff met vilkaar CCCCII.
Vil icke samtycke Paffuen CCCCIII.
Hannem tilbiudis Norge CCCCIX.
Taag i Norge CCCCXIII
Wenighed met Hertug Henrick Løue CCCCXXV
Lyst til Historier CCCCXXV
Drager anden gang ind i Norge CCCCXX
Spaadom CCCCXXXV
Fører Krig for den Christne tro CCCCXXXVII
Hans Lycksalighed CCCCXLIX. Ydmighed CCCCLXXVIII
Fornemer stor Forræderi oc beuaris vnderlige CCCCLXXXIII
Hans trofaste Hoffsinder CCCCLXXXI
Troloffuer tuende sine Døttre met Keyserens Sønner DXI
Sot oc Siugdom DXX
Død oc Affgang DXX
Valdemars den andens loff vdi Forta
Vanære oc Vanrycte CCCLXX
Vanskelig begyndelse tager god ende LXXXV
Vaske en Kempe CXX. Vbbe en Dansk Kempe L
Vdgaard Mycklegaard oc Constantinopel C
Vedemand en gild Søhane CCCXIX. CCCLX
CCCLXXIIII. Vedfæ CX
Velbyrdighed sees aff Ansictet XX
Venden oc Vender, huad som dem er anrørendis, findis meget alleue i den fiortende Bog, oc DXXXVIII. DXXX
Venskaff XIX. CCXLIIII. CCCXV. CCCLX
Være bro CIX. CCLXX
Verndland i Suerige CCCXX
Vespasius Kong i Ryssland XX
Veyfarendis mands Ræt C
Vffe Kong Assmunds Søn XIIII. X
Vgartilock CXC. Vgger en gammel Spaamand C
Viborg befestis CCCXVI. Lands ting CCCLII. CCLX
DXXXIII

Historiske Efterretninger

om

Anders Sørensen Vedel,

Kongelig Historiograph i Frederik IIs og Christian IVs Dage,

af

C. F. Wegener.

Register.

Wretfærdigt Gods haffuer ingen Frihed paa hellige Steder CCCCLXXII.
Wskyldighed hielpis ved Jertegn CLXXX.
Wskyldighed skyttis vdi fire maader, ved Kamp, Jernebyrd, Vidnisbyrd oc ved Ed CCXLV.
Wtacknemmelighed CCCXXXI. DXV.

Z.

Zindraa CCCCXVII.
Zulister Høffuitzmand til Volgast DVI.

Ø.

Øyesteen Kong i Norge bliffuer slagen CCCCXL
Øland CCCC
Øll forbiudis CLXXI
Ømme Sund XCV

Historiske Efterretninger

om

Inders Sørensen Vedel,

Kongelig Historiograph i Frederik IIe og Christian IVe Dage,

af

C. F. Wegener.

Register.

Wretfærdigt Gods haffuer ingen Frihed paa hellige Steder CCCCLXXII.
Wskyldighed hielpis ved Jertegn CLXXX.
Wskyldighed skyttis vdi fire maader, ved Kamp, Jernebyrd, Vidnisbyrd oc ved Ed CCXLV.
Wtacknemmelighed CCCXXXI. DXV.

Z.

Zindraa CCCCXVII.
Zulister Høffuitzmand til Volgast DVI.

Ø.

Øyesteen Kong i Norge bliffuer slagen CCCC
Øland CCC
Øll forbiudis CLXX
Ømme Sund XC

Historiske Efterretninger

om

nders Sørensen Vedel,

Kongelig Historiograph i Frederik IIs og Christian IVs Dage,

af

C. F. Wegener.

Naar man i Tanken gjennemløber Rækken af Fortidens berømte Mænd, vil man ikke sjeldent gjøre den Erfaring, at en enkelt Handling eller Bedrift, stundom endog kun et enkelt Træk, er fremfor andre saaledes sammenvoxet med deres hæderlige Eftermæle, at Forestillingen derom strax og umiddelbart fremstiller sig for os i det samme Øieblik, vi høre deres berømmelige Navne. Vi ere maaskee ikke ubekjendte med deres øvrige Fortjenester, og vi ansee maaskee ikke engang hiin enkelte Yttring af deres Virksomhed i sig selv for den betydeligste af alle; men vi føle ligesom en Trang til at kunne danne os en let og klar Anskuelse, og denne Trang finder ikke Tilfredsstillelse, naar mange ueensartede Forestillinger krydse og fortrænge hinanden.

Udtaler jeg Navnet Anders Sørensen Vedel[1], da er jeg overbeviist om, at alle de, der overhovedet kjende dette Navn, strax og uvilkaarlig ville tænke paa Ham, der gav os den danske Saxo. Mange vide meget mere om ham; men det er alligevel først og sidst Erindringen om den danske Saxo, der forbinder sig med hans Minde og strax giver dette et vist Indhold og Anskuelighed[2]. Derfor synes ogsaa denne Tid, der vilde gjøre Ære af dette gamle Mindesmærke, især deleshed at indbyde til at opfriske Mindet om dets Ophavsmand, og, hvis det var muligt, at give et mere alsidigt og fyldigt Billede af ham end det, der hidtil knyttede sig til Saxos Oversættelse. Det er Historien, der skjænker Manden det evige Liv paa Jorden, og Afdøde kunne, ligesom de Levende, der staae meget høit over deres Medmennesker, alene gjennem denne modtage nogen Tilvært i Ære[3].

---

1 Vedel skrev selv sit Navn saaledes, den archaistiske Form „Seffrinssen" fraregnet. Hans Samtidige skreve derimod ofte Veile, Veiel eller Vedle. De to sidste Former findes temmelig ofte i den samtidige og samlevende Biskop Hegelunds Almanakantegnelser (MS. Bibl. Reg.), f. Ex. d. 6 Mai 1579, 29 Juni 1581, 7 Juni 1588, 23 Nov. 1597, 15 Juni 1603. Den latinske Form var altid Vellejus.

2 Saaledes kan f. E. ikke engang en Peder Resen nævne Vedels Navn uden at fortælle om hans Oversættelse af Saxo, der aldeles ikke vedkom den Sag, hvorom Talen var. See K. Frederich d. Andens Kron. Fort. S. e 2.

3 Vedels eget Embede, Historiographens, er en kongelig Bekræftelse paa denne Sandhed. Han selv betragtede Historien fortrinsviis som et Studium for Konger. Jfr. Ad. Brem. Velleji fol. n 4.

Men Historien, hvis Dyrkelse Vedel offrede sit hele Liv og al sin jordiske Lykke, har sparsomt lønnet den trofaste Tjener. En udførligere Skildring af hans Levnet og Fortjenester kan Fædrenelandets Literatur ikke opvise, og selv Materialierne dertil ere nu i en meget ringe Grad tilstede. Hvad han selv havde antegnet om sit Liv og sin Skjæbne, er altsammen tabt[4], og fra hans Samtidige haves kun et lidet Brudstykke, der blev skrevet af een af hans Slægtninge faa Dage efter hans Død[5]. Et Aarhundrede senere tænkte Biskop Christen Worm paa at oprette det Forsømte og havde dertil de rigeste Midler ihænde; men han udførte ikke sit Forsæt, og Ilden fortærede, endnu medens han levede, alle hans vigtige Samlinger[6]. Kun paa anden Haand kom en Deel af disse Efterverdenen tilgode, da han havde meddeelt den lærde Johannes Møller i Flensborg adskillige af de Oplysninger, som denne benyttede. Møllers Biographie, saa ufuldstændig den end er, maa dog ansees for det Udførligste og Nøiagtigste, der hidtil var skrevet om Vedel, og den blev i det Væsentlige lagt til Grund for de følgende Bearbeidelser af Vedels Levnet[7]. Detlev Zwergius har egentlig blot oversat eller omskrevet Møllers Afhandling[8], og Nyerup har omtrent indskrænket sig til at omtale Vedel alene som kongelig Historiograph. Saaledes er da hiin meget korte Efterretning fra en Samtidig og Johannes Møllers temmelig mangelfulde Afhandling det eneste, der haves samlet om Anders Vedel[9].

Dersom Forfatterne i det sextende Aarhundrede havde skrevet paa samme Maade som Forfatterne i det nittende, vilde man forgjeves søge mange af de Oplysninger om deres personlige Forhold, som nu stykkeviis ere os levnede; men i hiin Tid hørte vidtløftige Tilegnelser og Forerindringer[10] med til ethvert

---

4 Ægid. Laurent. Curric. vitæ Andr. Velleji p. 45 (Palud.) siger saaledes: „der han blev adspurt i sin Sygdom, om han intet havde optegnet om sit Liv og Levnet, sagde han vel ja, at der fandtes vel noget optegnet derom".

5 Dette er nysnævnte Skrift af Ægidius Lauridsen, der var gift med Vedels ældste Datter. Uvivlelig er det skrevet for at bruges i hans Ligprædiken, der i Line Dage altid maatte indeholde den Afdødes Levnetsløb, en Stik, der vel kunde misbruges og som K. Christian IV derfor bød at holde Maade med (D. Mag. III. 127), men som paa den anden Side gjorde disse Ligprædikener til vigtige Kilder for Historien. Nærværende Skrift af Æg. Lauridsen er eet af de allerbetydeligste Bidrag til Vedels Biographie.

6 Jfr. Zwerg. sjell. Cler. S. 509. C. Worms Bibliothek brændte i Kjøbenhavns store Ildebrand 1728. See Vedel Simonsen, Udsigt over Nationalhistoriens Kilders Skjæbne S. 85. Werlauff, Efterr. o. d. St. Kgl. Bibl. (1844) S. 65 og Not. n.

7 Jo. Molleri Cimb. lit. II. 906. Møller omtaler særlig Vedels dengang endnu utrykte Fortale til hans store Danmarks Krønike. Worm eiede ikke mindre end halvtredsindstyve Breve fra T. Brahe til Vedel; nu har man deraf maaskee eet tilbage. a. St.

8 Zwerg. a. St. S. 484—509.

9 Fortegn. p. Kongel. Dan. Historiogr. S. 68—78.

10 Begge Dele falde i den Tidsalders Skrifter or det meste sammen, og derved opstaar de lange Dedicationer, der ofte ere hele lærde Afhandlinger i mange Afdelinger og Underafdelinger.

nok saa lidet Skrift, og i disse Tilegnelser var det Skik og Brug at fortælle Verden med de gamle Dages Snaksomhed og Naivetet en heel Deel om sit Liv, sin Stilling, sine Arbeider og sine private Forbindelser. Denne Skik har ogsaa Vedel fulgt. I omtrent en Snees af hans trykte Smaaskrifter, der endnu som Sjeldenheder ere os levnede, og hvoraf de fleste kun udgjøre nogle faa Ark, findes hyppigt en eller anden Efterretning vedkommende ham selv, hans Planer, hans Familie og Venner, hans Forhold til Datidens anseeligste Mænd[11]. Disse enkelte Brudstykker har jeg smaalig samlet og sammenholdt med andre fragmentariske Beretninger, og stundom have løse Hentydninger ledet mig til Formodninger og Combinationer, som jeg har stræbt saavidt muligt at begrunde og hæve til nogen historisk Sandsynlighed eller Antagelighed.

Men foruden disse trykte Skrifter efterlod Vedel sig en overmaade stor Mængde baade af Samlinger og af udarbeidede Værker. Af disse sidste bleve et Par trykte mange Aar efter hans Død[12]; men de allerfleste og vigtigste af begge Classer ere tabte. Imidlertid er dog endnu Noget tilbage i de offentlige Bibliotheker, fornemmelig i det Store Kongelige Bibliothek. Fra dette og Universitetsbibliotheket har jeg havt og gjennemgaaet over tyve Fascicler, der indeholde meer end hundrede enkelte Stykker. Men dette saa betydelige Arbeide, der ikke har været uden Interesse med Hensyn til Videnskabens Historie i en Tidsalder, som vel kunde kaldes det historiske Studiums første Morgenrøde i Norden, har dog kun givet et forholdsviis ringe Udbytte for Vedels egentlige Biographie; thi disse Samlinger indeholde med faa Undtagelser intet andet end Afskrifter af historiske Actstykker, Udtog af tildeels trykte Bøger, Ideer til paatænkte Afhandlinger, chronologiske, genealogiske og liguistiske Optegnelser, Digte, Epitaphier og deslige, hvoraf selv det bedste i vore Dage ingenlunde har den Værdie som paa Vedels Tid, og meget aldrig har havt andet end den øieblikkelige Betydning[13]. Dertil kommer desuden, at Adskilligt deraf neppe oprindelig hidrører fra Vedel selv, saa at man ogsaa i den Henseende maa benytte

---

11 De af Vedels Skrifter, som i denne Henseende især ere af Vigtighed, ere først og fremmest Indledningen til hans Danmarks Krønike, Ligprædikenen over Jo. Friis, Udgaven af Grundiths Similitudines og af Adam. Bremensis, de ni Prædikener over den halvsemtsindstyvende Psalme, Antichristus Romanus og Saxo.

12 Nemlig Tragica 1657, Svend Tiuve-skæg med Fortalen til Krøniken 1705, Promus Condus 1745, Om d. dan. Kron. at beskrive 1787.

13 Det er Conferentsr. Werlauffs og Prof. Madvigs særdeles Godhed, jeg har at takke for, at jeg har kunnet benytte disse Haandskrifter. En Udsigt over Indholdet af dem vilde ikke være uden Interesse og lette mig Henviisningerne i det Følgende; men den vilde fordre en meget betydelig Plads, naar den skulde være til nogen virkelig Nytte. Jeg skal derfor paa dette Sted indskrænke mig til at bemærke, at de for Vedels Biographie vigtigste Fascicler ere No. 121 Additam. in Qvarto paa Universitetsbibliotheket, No. 824 in Fol., No. 2153 in Qv. og No. 2336 af gl. Kongl. Saml. in Qv. paa det Store Kongl. Bibliothek. Forresten skal jeg, hver Gang jeg henter Beviis fra Manuskripter, stadig angive, hvor de findes eller hvorfra jeg har havt dem.

det med Vaersomhed [14]. Alligevel, hvor Kilderne ere saa faa og saa ringe som til Vedels Historie, bør man Intet lade upaaagtet, og jeg har ikke forsømt at opsamle de enkelte Bidrag eller Vink, som ad denne Vei tilbøde sig. Af de øvrige Haandskrifter paa de nævnte offentlige Bibliotheker har intet været mig saa nyttigt som de Hegelundske Almanak-Antegnelser, der bevares i den Hjelmstjernske Samling: de kunne efter deres Natur ikke være andet end livløse Aphorismer, men ere dog med Hensyn til Forholdet mellem Vedel og Hegelund vigtige, især i chronologisk Henseende [15].

Archiverne i Hovedstaden, navnlig det Kongelige Geheime-Archiv og Cancelliets Archiv, har jeg desværre paa Grund af min bundne Embedsstilling ikke personlig kunnet benytte, og de Oplysninger, som derfra ere hentede, skylder jeg andre Lærdes velvillige Meddelelse. Men disse samme Lærde ere deels saa fortrolige med Videnskaben ialmindelighed og den omhandlede Periode især deleshed, deels saa øvede i at opsøge archivalske Efterretninger, at jeg vel tør formode, at ikke meget af Betydenhed kan være undgaaet deres Opmærksomhed [16]. Archiverne i Ribe ere i de senere Aar gjennemgaaede med saa megen Omhu og til saa megen Frugt for Videnskaben, at en gjentagen Undersøgelse der ved mig neppe vilde have givet noget betydeligt Udbytte for nærværende Skrift: hvad jeg i det Følgende maatte kunne oplyse efter utrykte Actstykker i disse Samlinger, har jeg modtaget af en bekjendt Lærd der paa Stedet [17]. Raadstue-Archivet i Vedels Fødeby led i det syttende Aarhundrede overmaade meget, og de Levninger, der bleve reddede, ere for en Deel senere i Udvalg offentliggjorte [18].

---

14 At et Stykke ikke er skrevet med Vedels egen Haand, berettiger ikke til at nægte, at han er dets Forfatter; thi han havde en Skriver. Saaledes findes i det St. K. Bibl. No. 2436. 4to MS. et Exemplar af Ash. om d. dan. Kron. at beskr., skrevet med Afskriverens Haand, men heelt igjennem forsynet med Marginalnoter af Vedel selv. Men paa den anden Side er det vist, at ogsaa fremmede Arbeider, navnlig Svanings, nu bevares mellem haandskrevne Vellejana, hvilket jeg nedenfor nærmere skal oplyse.

15 Jeg har benyttet og henviser til Hegelunds Autographum. Haandskriftet No. 1933 in Qvarto af den Thottske Samling paa det St. K. B. (Pet. Hegelundi Annotata ad Calendaria annua 1565—1613 ex Bibl. Rostgaard.) har jeg ogsaa havt; men det kan aldeles ikke træde istedenfor Hegelunds Originaler. Det samme gjælder de i Magazin t. d. dan. Adelshistorie meddeelte Brudstykker.

16 Det er atter Confr. Werlauff, og dernæst Etatsr. Jacobsen og Copist Kall Rasmussen, som her have meddeelt mig af deres Forraad nogle Notitser. Hvad jeg har modtaget, er paa vedkommende Steder anført. — Hr. Kall Rasmussen har desuden efter Begjering af Samfundet til den danske Literaturs Fremme læst Correcturen af nærværende anden Udgave, og overhovedet eftersøgt for mig i Hovedstadens Archiver og besvaret mine Spørgsmaal med en Velvillie og Utrættelighed, som jeg ikke nok kan paaskjenne.

17 Nemlig Prof. Thorup i Ribe. Jeg skylder ogsaa denne Mand min Tak for adskillige lokale Oplysninger om Liliebjerget og Blaagaard, for nogle Meddelelser om Vedels Efterkommere og for megen anden Velvillie. — Døden bortkaldte ham (d. 26 Octbr.), kort efterat den første Udgave af Bogen havde forladt Pressen.

18 Borgermesteren i Veile, Clement Sørensen, har i Aarene 1631—1635 afskrevet i en Protocol, som han forærede Byen, alle de Veile vedkommende Documenter, som de Keiserlige havde ladet bilde til-

ı ved Bortgivelsen af andre end de egentlige Communalembeder, heftede sig eleshed til Handelsstanden, og de sluttede Kjøbmandsgilder syntes ikke utilige til at overføre paa Byens Anliggender de samme Regler, som Rigmænds rmod havde gjort gjældende indenfor sine egne Enemærker; men dog kunde skee, at Slægt-Aristocratiet overvandt Penge-Aristocratiet, og at Borgermænd a af de andre Classer ved særegne Forbindelser banede sig Vei til Magiten og smeltede sammen med den herskende Classe[4].

Til en saadan anseelig Borger-Adel i Veile henhørte Søren Sørensens ɜgt. Han selv var ganske vist Kjøbmand[5]; hans Broder Hans Sørensen derimod Skomager; men begge havde som Raadmænd Sæde i Magistraten. ıs Sørensen var som en duelig Mester yndet af Kong Frederik den Anden, formodentlig under sit Ophold paa det skjønne Koldinghuus benyttede hans eide[6]. Søren Sørensen nævnedes som en forstandig og modig Mand, der ɔe Fortjenester af Byen og indtog en hæderlig Stilling ogsaa i det bevæb- Borgerkorps; han var gift med Sidse Andersdatter, hvis Fader Anders telsen havde været Borgermester i Byen[7]. Af dette Ægteskab fremgik en

---

mændene Senatores. Om Nepotismen i disse mægtige Borgerfamilier: Jacobsen a. St. S. 84. t selv frembød netop i denne Tid Exempel derpaa.

Kjøbmands-Gildet i Veile havde sin egen Skraa, som endnu 1605 blev confirmeret af Christian Dan. Atl. V. 940. Hvorvidt dette afsluttede Borger-Aristocratie i Gilderne kunde gaae, derpaa vi fra Papegøie-Gildet i Aalborg de stærkeste Beviser: det optog kun danske og tydske Kjøbmænd samt Ismænd, men ingenlunde nogen „Embedsmand" d. e. Haandværker. See N. M. Petersen i D. ɜ. Tr. R. I. 92. 93. 99. 103. — Kong Frederik I. befalede 1526, at Haandværkere ikke maatte es til Borgermestre og Raad i nogen Kjøbstad; men det er ganske vist, at denne Lov stundom blev raadt. Jfr. Efterr. om Byen Ribe, 9 Saml., af P. Adler, S. 12.

5 Dette seer man af hans Epitaphium (Marmora Dan. II. 78); det sees ogsaa af den de, hvorpaa Bedel omtaler sin Faders Trusel, at sætte ham til Handelen. *Cum itaque metuerem, ne detruderet, quod jampridem minatus erat, ad negotia illa mercaturæ, a quibus totus rrebam*, &c. Orat. de vita Jo. Grundith, fol. P 5 vers. Dette illa tyder vist paa Fa- ıs egen Bestilling som Kjøbmand.

6 Dette, at Hans Sørensen var Bedels Farbroder, synes ialmindelighed at være overseet; men ment Sørensen hos Gaarmann S. 81—82 skriver saaledes: „Sifrin Sifrinsen, om huilken offte haffuer hørt, att skal haffue været en modig og forstandig Mand, oc Byen en god Forsuar. e og en Broder, som var Raadmand, hede Hans Sifrinsen, som var Konning Christiani 3 og Kon- Friderich den 2dens Steffelmacher, en berømbt Mand for sit Handtuerch, oc deraf er det Ordsproch Beile Stoffle". Jfr. D. Atl. V. 937. Hist. Tidsskr. V. 83. Forresten havde dog K. Frederik II ı en Skomager, som han kaldte sin „franzosche Skomager". N. D. Mag. I. 138.

7 I Geheime-Arch. Danske Saml. No. 391 (medd. af Hr. Kall Rasmussen) læses i Register ɔe Kolding- og Veile-Borgere, der 1556 bleve mønstrede af Jørgen Rosenkrants: „Søren Sørensen Fennickbreger", og siden læses som Befalingsmænd for Veile Borgere: „Jens Mickelsen, hess- ıandtt. Sørenn Sørensenn fennerich". Til samme Tid udgjorde Borgervæbningen i Veile en Styrke ɔ2 Mand: Nyt hist. Tidsskr. I. 200. Af en lignende Liste fra 1558 sees, at han da havde ıgt denne Post. — Curric. vitæ Andr. Vell. p. 35 og Orat. de vita Grundithi, O5 - nævne Anders Bertelsen som Borgermester, og Hr. Kall Rasmussen har meddeelt mig, at der i det - Geheime-Archiv (Topograph. Saml.) findes et meget beskadiget originalt Brev af ..... ·tiilß", Borgermester i Veile, givet i Odense S. Andreæ Apostoli Dag (d. e. 30 Novbr.)

Søn, der kom til at bære Morfaderens Navn, og hvis Berømmelse i Tidens Løb voxede ud over Veiledalen og Veileøen, der hidtil havde begrændset Familiens Anseelse, og overstraalede de ikke faa anseelige Mænd, der havde seet Lyset i Veile og knyttet deres Fødebyes Navn til deres eget[8].

Anders Sørensen Vedel er født den niende November 1542[9]. Sine første Barndomsaar tilbragte han i Forældrenes Huus og blandt de Venner, der stode i Forbindelse med dette. Man vil da først og nærmest tænke paa ham[illegible] afdøde Morfaders efterladte Slægtninge; dernæst maaskee paa Borgermestrene Jens Mikkelsen og Clement Sørensen den Ældre, samt Sognepræsten Oluf Nielsen, en Søn af den i Christian den Andens Historie bekjendte Veile-Borgermester Niels Jonsen[10]. Men om den unge Anders Vedel selv vide vi i det høie[illegible] kun saa meget, at han i en tidlig Alder fik Plads i Byens latinske Skole og at han var en livlig Dreng, der maaskee ikke altid kunde føie sig efter Tidsalderens pædagogiske Strenghed[11].

En Latinskole havde Veile, ligesom de øvrige Kjøbstæder efter Reformationen, faaet af Kong Christian den Tredie Det gamle Sortebrødrekloster, forlad[illegible] af sine Munke, var ved kongelig Gavmildhed blevet Byens Raadhuus[12]; men en af dets sidste Bebvere, Nis Bredal, vilde ikke forlade Slægt, Venner og Fædreneland. Han havde udsonet sig med den nye Tingenes Orden, antag[illegible] Reformationen og var blevet den nye Skoles Rector, lønnet med et Vicari[illegible] Præbende ved Kirken[13]. En Hører blev givet ham til Medhjælper, senere i d[illegible]

1526; Fornavnet er hensmuldret; men i Seglet, der viser en Sax, synes Navnet Anders at kun[illegible] læses. Disse Vidnesbyrd ter jeg ikke forkaste, skjøndt det har været mig paafaldende, at Anders Vedel[illegible] telsen ikke findes i Rækken af Borgermestrene hos Clement Sørensen, Gaarm. S. 78—81.

8 Dan. Atl. V. 938 giver en Fortegnelse over berømte Mænd, der optoge deres Fødebyes Veil[illegible] Navn. Anders Vedel staaer først i Rækken.

9 Cimbr. lit. II. 904 har kun Aaret; men Curric. vitæ a. St. ogsaa Dagen.

10 Kun Formodninger efter Clement Sørensens Optegnelser hos Gaarm. S. 79. Ni[illegible] Jonsens Sønner bleve begge vel anbragte i deres Fødeby, M. Oluf Nielsen (+ 1560) i Præstekaldet, [illegible] efter hans Død gik over til Broderen Mads Nielsens Svigersøn Niels Buck, og Mads Nielsen (+ 153[illegible]) i Borgermester-Embedet, — et Vidrag, som det synes, til Nepotismens Historie i Veile. Anders Ve[illegible] telsen var død omtr. 1531. Vita Grund. O 5 vers. Jens Mikkelsen var Borgermester 154[illegible], ifølge en Meddelelse af Hr. Kall Rasmussen af Danske Saml. i Geheime-Arch. No. 240, 2[illegible], og han døde efter Gaarmann a. St. 1571. I Aaret 1554 blev den her nævnte Clement Sørensen (+ 1584) Borgermester.

11 Vedel siger om sig selv: „Me vero discedentem (nl. til Jens Grundet i Ribe) parens [illegible] ad obsequium huic præstandum cohortabatur serio, ut si qua de me oriret [illegible] querela, non haberem in ipso voluntatis paternæ integram et amicam benevolentiam. Grundith. Simil. P5 vers.

12 Gaarmann S. 53. Af Klosterets Ladegaard opstod senere Petersholm.

13 „In singulis urbibus et oppidis latinæ scholæ et idonei ad earum moderationem pr[illegible] ceptores tres aut ad minus duo sint": Ordin. eccl. (ex offic. Jo. Vinitoris 1537.) fol. [illegible] 4. I Reg. v. a. L. No. 1. fol. 96 b (medd. af Hr. K. R.) læses: Borgermestre og Raad udi Veile [illegible] Brev paa den Rente og Rettighed, som ligger til de Vicarier, som Borgerne udi Veile have stiftet og funderet til nogen Tjeneste udi deres Sognekirke, saa at samme Rente og Rettighed skal her efter, naar de

›ste hans egen Søn Rasmus Bredal[14], og nylig havde den Antvorskovske ›vde igjen optaget de Reformplaner, der allerede før Reformationens Indfø- vare begyndte, og søgt at tilveiebringe større Eenhed i Skolevæsenet og ›uftigere Lærebøger, end man hidtil havde havt[15]. I denne Skole blev nu del optaget, sandsynligviis da han var syv Aar gammel, altsaa i Aaret 9 eller 1550; thi det syvende Aar var dengang i Almindelighed Skolegangens ›yndelse[16]. Hvad han lærte, kunde ikke være meget. Naar først ved Høre-

---

oner, som samme Vicarier nu have i Forlehning, bede og afgangne ere, da skal ligge til Skolen og lemesterens Underholdning &c. Fredagen efter Søndagen Jubilate Anno 1542. Clement ensen hos Gaarm. S. 75 siger, at Bredal „blef vdi Magister Hans Thausens Tid satt til Scho- ster oc var i den Bestilling offuer L Aar", og at han selv som et Barn kom i hans Skole 1576. . Thura in Valv. schol. ap. MS. p. 514 lader ham blive Skolemester 1528 og afgaae 1578. : stemmer overeens. Men er det rigtigt, saa har Thura feilet, hvis han har troet at gjengive Cl. nsens Mening ved at skrive: „a viro celeb. M. Jo. Thau-ano, Rip. Ep. scholæ huic circa an. præficitur". Hans Tausens Tid vil blot sige den Tid, da H. Tausen fremstod som Refor- r. — Navnet Bredal (en Landsby i Nærheden) findes hyppigt i Veile: en Jens Bredal var 1500 llan ved Hellig Kors Alter i Veile (D. Atl. V. 945, Suhms Nyer. Saml. I. 385); Palle al var ved Beg. af samme Aarh. Raadmand i Veile (Topogr. Saml. i Geh.-Arch.); Anders al († 1630), Peder Bredal († 1641) og Mads Jensen Bredal Wædle († 1655), alle Forfattere, Vedelensere.

14 Af Reg. ov. a. L. No. 6 fol. 471b (medd. af Hr. K. R.) sees, at K. Christian III d. 13 Dec. bevilgede „den Locate af Veile et Pund Korn af Skibet Sogn". At Rasmus Bredal har været r i sin Faders Tid, det siger den samtidige Clem. Sørensen S. 77; men Vedels Lærer kan han Chronologien ikke have været. Derimod nævner Vedel selv Laurids Bertelsen i sin Udgave af Ligprædiken over Holger Rosenkrants mod Slutningen af Dedicationen som sin „gunstige Ven og ceptor", og af Laurids Bertelsens Epitaphium i Aarhuus Domkirke (Pontop. Marm. Dan. 8) seer man, at han virkelig havde været Lærer ved en Skole. Da nu Tauber (Hist. scholæ us. p. 70 not. 19) bemærker, at Alb. Thura ganske har forbigaaet ham, og at Poul Poulsen i l. Aarhus. slet ikke veed, om det er i Aarhuus eller andetsteds, at han har været Lærer, saa har ræret tilbøielig til at tænke paa Veile. Men det gaaer neppe an. Worms Beretning (I. 78), at 1547 var Rector i Aarhuus, finder Bestyrkelse i Reg. ov. alle L. No. 5 fol. 40b og fol. 58a, han ligeledes 1547 og 1548 nævnes som Skolemester i Aarhuus, og i sidstnævnte Aar fik han Brev t Canonicat sammesteds. Naar og hvor han da har været Vedels Lærer, skal jeg ikke kunne sige.

15 Reformen af Skolevæsenet, som allerede Christian II arbeidede paa (Dan. Mag. VI. 365) lfskaffelsen af de urimelige Skolebøger, havde allerede efter Christ. Pedersens Vidnesbyrd (D. Mag.) havt nogen Fremgang, da Palladius paa Synoden i Antvorskov 1546 satte sit Uniformitets-For- gjennem, og medgav de tilbagevendende Superintendenter et Par Lectionstabeller, hvilke disse atter *scholis Trivialibus, ut uniformitati locus non deesset, obtulerunt*". Cfr. Palladii Gram. Vitteb. 1558. Præf. (Den første Udgave af 1553, som Nyerup anfører, har jeg ikke havt). Det ›mmer mig dog, at Pallædii egen Grammatik, der ofte benytter den gamle rhytmiske Form for Reg- ligesom Alexander, Eberhard Bethuniensis, Johannes de Garlandia o. A. (Cfr. Nyerup Notit. - p. 2. 28. 47), staaer en god Deel under Melanchthons, og formodentlig have Rectorerne sagt ham I det mindste har det været mig paafaldende, at hans egen Grammatik intetsteds udtrykkelig nævn- hans nogle Aar senere udgivne Formula visitationis provincialis, men skjules under liorum" eller „etc." S. C6 vers. C7.

16 At det syvende Aar gjorde Epoche, see vi allerede af Hr. Michaels Vita hominis, og at aa Vedels Tid var Skolegangens Begyndelse, lærer han os aldeles bestemt i Prædiken over Friis S. H6 vers. Naar han nemlig her, gjennemgaaende alle et Menneskes Levealdere, taler des: „Dernæst voxe wi op, oc skulle settis til Skole" o. s. v., saa tilføier han i Margen: „Siu Aar". samme antydes bestemt i Ligprædiken over Claus Glambek S. B2.

rens Underviisning Abeceden, Donatus og Catechismus vare gjennemgaaede og nogen Øvelse vundet i Skrivning, saa gik han op i Rectors egen Classe, hvor et Par latinske Grammatiker skulde bane ham Veien til ikke alene at skrive, men ogsaa at tale det fremmede Sprog, der beherskede Alt og hvori Sædelæren og den tarvelige Religionsunderviisning meddeeltes gjennem Cato og Sulpitii Sententser, Æsops Fabler, den latinske Catechismus, Søndagsevangelierne og Davids Psalmer[17]. Religionsunderviisningen ligesom Musiken knyttede sig til Kirken og var beregnet paa kirkelig Brug; men det latinske Sprog var først og sidst Underviisningens egentlige Hovedgjenstand; det var Middelet, gjennem hvilket udelukkende al Kundskab skulde meddeles, ja det alene maatte høres, selv naar Drengene tumlede sig ved Boldspillet paa den frie Mark[18]. Disse op-

---

17 Hvad der skulde læres i en „Minor schola trivialis", som den i Veile var, forklares i Palladii Formula visitationis under Rubriken: Tabula de exercitiis scholasticis S. C5–[illegible] 5 vers. Om den nederste Classe hedder det: Prima sit eorum puerorum, qui versantur. Abcdar[illegible] libello. Donato legendo, in vocabulis discendis. Catechismo ediscendo, Pingendis liter[illegible]. Hertil vil jeg blot bemærke, at Luthers Catechismus var oversat paa Latin (af Jo. Sauromannus [illegible]), „ut pueris, qui primum in scholam latinam formandi traduntur, proponeretur", at en Udg[illegible] deraf, trykt i Wittenberg 1530, tillige var indrettet til Abece, og at Donaten rimeligviis allerede fi[illegible] 1493 havdes trykt i Danmark. Jfr. Nyerup Mantissa notitiæ p. 5. — Om den anden Cla[illegible] hedder det: Secunda sit eorum, qui exercentur. Catone et Sulpitio construendis ac ediscend[illegible]. Grammatica Torrentini, in qua seorsim examinentur. Grammatica Philip. Melant. et Johan[illegible] is Spangebergii. In fabulis Æsopi. Pædologiis Mosellani. Sententiis ediscendis. Usuali music[illegible]. Epistola scribenda. Catechismo. Dominicali Evangelio. Psalmis. Jeg skal tilføie nogle Oplysninger, siden Ingen har fortsat Nyerups Afhandling. Dionysius Cato, hvis Levetid og Levnetsom[illegible] stændigheder ere meget omtvistede, tillægges nogle moralske Leveregler, der inddeeltes i fire Bøger [illegible] brugtes i Skolerne som en Slags Læsebog og Glosebog baade i Latin og Græsk, da Maximus Planu[illegible] havde oversat dem. Allerede Christian II vilde have denne Bog indført istedenfor Facetus (D. Ma[illegible] VI. 365), og Præsten Jacob Henrichsen i Odense oversatte den i Midten af det 16de Aarhundrede [illegible] danske Vers. Jeg har havt en Udg. af 1561 (ap. Rob. Stephanum) ex recogn. Mat. Corderii, cu[illegible] græca interp. Max. Planudæ. Jo. Sulpitius fra Veroli i det 15de Aarhundrede udgav Carm[illegible] de moribus puerorum in mensa præcipue servandis, altsaa ogsaa en Slags Sædelære til Sk[illegible] brug; Prof. Christen Mortensen Morsing lod den igjen optrykke, foreget med et Indledningsdigt in puros Hafnienses og et Tillæg af nogle moralske Vers. En lille Sedez paa otte Blade, i den Hjelm[illegible] Samling p. d. St. K. Bibl. Om Torrentini commentaria in Alexandrum, der tilligemed [illegible] Despauterii Syntaxis og Ant. Mancinelli Prosodie blev optaget i Palladii Grammatik, kan sees Nyerup Notitia p. 23—24. Melanchthons Grammatik er en bekjendt Bog, der staaer høit over alle [illegible] andre. Jo. Spangeberg, Rector i Nordhausen, skrev bellum grammaticale, hvori de forskjellige Taledeles indbyrdes Forhold er udviklet i Fortællingen om en Krig og Fredsslutning mellem dem. [illegible] St. K. Bibl. har en Udg. fra 1561 (Budissinæ), en meget lille Octav paa tredive deels foliserede, [illegible] ufolierede Blade. Ved Æsopus maatte her vel tænkes paa een af de mange gamle latinske Oversættelser. Petr. Mosellanus (Schade) i Leipzig skrev Samtaler for Drenge, for at de kunde vænne sig til at tale classisk Latin om de Ting, som i deres Fritid sysselsatte dem. Bogen udkom først 15[illegible]7. Jeg har havt en Udg. fra 1560, der er foreget med lignende Dialoger af Mosellani Discipel Christo[illegible] Hegendorfinus. Musiken har vel meest været ovet practisk, som Sang „wthi then nye Mensur[illegible]". D. Mag. VI. 366. Den latinske Brevskrivning var en egen Disciplin i Skolen, og Johannes Sulpitii Grammatik, hvis anden Deel kaldtes Opusculum de componendis et ornandis epistolis, var formodentlig den almindelige Veiledning i dette Stykke. Af denne Bog har d. St. K. B. en smuk Palæotyp fra 1511.

18 Vi have allerede omtalt Mosellani Pædolo[illegible]a, lutter Drenge-Samtaler om et Marked,

›e som en Følge deraf tidlig en vis Færdighed i Latinen, og Vedel havde
de i sit ellevte Aar bragt det saavidt, at han ikke alene kunde skrive Spro-
emmelig rigtigt, men endog sammensætte latinske Vers[19]. Egentlig Poesie
: der ved disse prosodiske Øvelser vistnok aldeles ikke være Tale om, skjøndt
al selv forsøgte sig som dansk Digter og Vedel af Naturen besad, om just
store Digtergaver, saa dog en opvakt og livlig Aand: den latinske Verse-
, som dengang ligefrem hørte med til Skoleplanen, bestod kun i en Sam-
likning af laante Phraser, og danske Vers turde vistnok ingen Pebling vove
il at komme frem med. Imidlertid kunde Veile Skole, som een af de min-
ikke fortsætte Vedels Underviisning ud over Drengealderen, og da han
e fyldt sit fjortende Aar, raadede Bredal selv hans Fader at sende ham til
ørre Skole[20]. Vandringer fra den ene Skole til den anden, fra den ene
›r til den anden berømtere, var desuden almindelig Skik og Brug[21].
›mand Søren Sørensen selv havde maaskee havt mere Lyst til at danne en
mand af sin unge Søn; men denne, der intet frygtede mere end Kjøb-
›sboutiken, og Nis Bredal, der ventede sig Noget af sin Discipel, omstemte
i al Fald, og flere Omstændigheder ledede Valget hen paa den blomstrende
›skole i Ribe[22]. Der levede Vedels Slægtning, den ædle Jens Grundet;
n kaldtes kort efter den berømte Rector, Mester Hans Thomesen.

II. Mester Jens Pedersen Grundet, der nu skulde træde Vedel i Faders
og virkelig kom til at udøve en afgjørende Indflydelse paa hans Dannelse
haracter, var en alvorlig, mild og gudfrygtig Mand, som troede at spore
3 Finger i sin egen Skjæbne. Hans fattige Forældre, Peder Terkildsen
Kirsten Vincentsdatter, Bønderfolk i Grundet ved Veile, havde fra Vuggen

---

nhøst, om Fuglefangst, om Boldspil, om en forestaaende Ferie o. s. o. s. v. Ordinatio ec-
regni Dan. fol. XXXIIb–XXXIII forbød ogsaa med Hensyn til de lat. Skoler, *ne quicquam
quam latine doceatur*. Det samme gjentager Palladius i nogle Regler for Disciple, tilføiede
Brammatik: „Latine loqui assidue, quantum adferat commoditatis, nemo studiosorum non
'. Det indskjærpes ogsaa i Sulpitii Carm. de morib. puer. S. B3.

9 Curric. vitæ Andr. Vell. p. 36 (Palud.).

0 Vedel meddeler selv i Visernes 2 Part under No. 52 (S. 308. Udg. 1787) en Vise om
ian IIIs Død af hans „salig gamle Skolemester Niels Bredal i Vedel". — Vedel bestemmer ogsaa
rie, paa hvad Tid han kom til Ribe; i Oratio de vita Joh. Grund. P5 vers. (skrevet 1567)
an: „annus jam agitur decimus, ex quo me pater hortatu amicorum Ripas primum misit".
ic. vitæ a. St. lærer os, at Bredal hørte til disse amici, da han mærkede, at den fjortenaarige
havde „et drabelig godt Ingenium", og „kunde ikke meget mere forbedre sig der
Skolen". Hos Hr. Michel gjør ogsaa det fjortende Aar Epoche.

1 „Liberum est Scholasticis locum et scholam commutare, nuncque sub hoc, nunc sub
adimoderatore, prout eis commodum visum fuerit, militare". Pet. Palladii Gram.
præf. Hvorledes den Vandringsfrihed kunde bruges, veed man af Niels Hemmingsens Exempel.
j. Worms Skolehist. S. 374.

2 Orat. de vita Grundith. l. c. Curric. vitæ Andr. Vell. p. 36.

rens Underviisning Abeceden, Donatus og Catechismus vare gjennemgaaede og nogen Øvelse vundet i Skrivning, saa gik han op i Rectors egen Classe, hvor et Par latinske Grammatiker skulde bane ham Veien til ikke alene at skrive, men ogsaa at tale det fremmede Sprog, der beherskede Alt og hvori Sædelæren og den tarvelige Religionsunderviisning meddeeltes gjennem Cato og Sulpitii Sententser, Æsops Fabler, den latinske Catechismus, Søndagsevangelierne og Davids Psalmer[17]. Religionsunderviisningen ligesom Musiken knyttede sig til Kirken og var beregnet paa kirkelig Brug; men det latinske Sprog var først og sidst Underviisningens egentlige Hovedgjenstand; det var Middelet, gjennem hvilket udelukkende al Kundskab skulde meddeles, ja det alene maatte høres, selv naar Drengene tumlede sig ved Boldspillet paa den frie Mark[18]. Disse op-

---

17 Hvad der skulde læres i en „Minor schola trivialis", som den i Veile var, forklares i Palladii Formula visitationis under Rubriken: Tabula de exercitiis scholasticis S. C5—C5 vers. Om den nederste Classe hedder det: Prima sit eorum puerorum, qui versantur. Abcdario libello. Donato legendo, in vocabulis discendis. Catechismo ediscendo, Pingendis literis. Hertil vil jeg blot bemærke, at Luthers Catechismus var oversat paa Latin (af Jo. Sauromannus?), „ut pueris, qui primum in scholam latinam formandi traduntur, proponeretur", at en Udgave deraf, trykt i Wittenberg 1530, tillige var indrettet til Abece, og at Donaten rimeligviis allerede siden 1493 havdes trykt i Danmark. Jfr. Nyerup Mantissa notitiæ p. 5. — Om den anden Classe hedder det: Secunda sit eorum, qui exercentur. Catone et Sulpitio construendis ac ediscendis. Grammatica Torrentini, in qua seorsim examinentur. Grammatica Philip. Melant. et Johannis Spangebergii. In fabulis Æsopi. Pædologiis Mosellani. Sententiis ediscendis. Usuali musica. Epistola scribenda. Catechismo. Dominicali Evangelio. Psalmis. Jeg skal tilføie nogle Oplysninger, siden Ingen har fortsat Nyerups Afhandling. Dionysius Cato, hvis Levetid og Levnetsomstændigheder ere meget omtvistede, tillægges nogle moralske Leveregler, der inddeeltes i fire Bøger og brugtes i Skolerne som en Slags Læsebog og Glosebog baade i Latin og Græsk, da Maximus Planudes havde oversat dem. Allerede Christian II vilde have denne Bog indført istedenfor Facetus (D. Mag. VI. 365), og Præsten Jacob Henrichsen i Odense oversatte den i Midten af det 16de Aarhundrede paa danske Vers. Jeg har havt en Udg. af 1561 (ap. Rob. Stephanum) ex recogn. Mat. Corderii, cum græca interp. Max. Planudæ. Jo. Sulpitius fra Veroli i det 15de Aarhundrede udgav Carmen de moribus puerorum in mensa præcipue servandis, altsaa ogsaa en Slags Sædelære til Skolebrug; Prof. Christen Mortensen Morsing lod den igjen optrykke, foreget med et Indledningsdigt in pueros Hafnienses og et Tillæg af nogle moralske Vers. En lille Sedez paa otte Blade, i den Hjelmstj. Samling p. d. St. K. Bibl. Om Torrentini commentaria in Alexandrum, der tilligemed Jo. Despauterii Syntaxis og Ant. Maneinelli Prosodie blev optaget i Palladii Grammatik, kan sees Nyerup Notitia p. 23—24. Melanchthons Grammatik er en bekjendt Bog, der staaer høit over alle de andre. Jo. Spangeberg, Rector i Nordhausen, skrev bellum grammaticale, hvori de forskjellige Talebeles indbyrdes Forhold er udviklet i Fortællingen om en Krig og Fredsslutning mellem dem. Det St. K. Bibl. har en Udg. fra 1561 (Budissinæ), en meget lille Octav paa tredive deels folierede, deels ufolierede Blade. Ved Æsopus maatte her vel tænkes paa een af de mange gamle latinske Oversættelser. Petr. Mosellanus (Schade) i Leipzig skrev Samtaler for Drenge, før at de kunde vænne sig til at tale classisk Latin om de Ting, som i deres Fritid sysselsatte dem Bogen udkom først 1517. Jeg har havt en Udg. fra 1560, der er foreget med lignende Dialoger af Mosellani Discipel Christoph. Hegendorfinus. Musiken har vel meest været ovet practisk, som Sang „withi then nye Mensure". D. Mag. VI. 366. Den latinske Brevskrivning var en egen Disciplin i Skolen, og Johannis Sulpitii Grammatik, hvis anden Deel kaldtes Opusculum de componendis et ornandis epistolis, var formodentlig den almindelige Veiledning i dette Stykke. Af denne Bog har d. St. K. B. en smuk Palæotyp fra 1511.

18 Vi have allerede omtalt Mosellani Pædolo a, lutter Drenge-Samtaler om et Marked,

Løbet af otte Aar bragt i den fortreffeligste Stand, og i sit eget Huus havde
n aabnet en Pensionsanstalt, hvorfra berømmelige Mænd udgik over hele
ndet[3]. Nu var han allerede i et Par Aar, siden 1554, Sognepræst ved
omkirken; men sin Opdragelsesanstalt havde han holdt vedlige, efter at have
dlagt Rectoratet. I denne var det, at han i Slutningen af Januar 1557
tog den unge Vedel, vistnok i det glade Haab, at skulle gjengjælde Mor-
derens Velgjerninger paa Dattersønnen[4].

Mester Hans Thomesen, hæderlig bekjendt som Psalmedigter, blev netop
Par Maaneder efter af Biskop Hans Tausen udnævnt til Rector i Ribe[5] og
ddtog der en Skole, tilstrækkelig udstyret med de materielle Betingelser for at
nne opretholde sin gamle og nye Berømmelse. De Rigdomme, som christelig
, videnskabelig Omhu i det tolvte og trettende Aarhundrede havde tillagt
kolen, men uredelig Bestyrelse og Vindesyge senere saa godt som berøvet den,
ire af Kong Christian den Tredie for faa Aar siden igjen nogenledes samlede.
kolen hørte til de store Stiftsskoler, der ifølge Nationalsynoden i Antvorskov
ilde have fem Classer og ligesaa mange Lærere, alle graduerede Personer.
erelystne Disciple strømmede siden Grundets Dage til fra alle Sider, og det
uggaardske Gods frembød Midler ogsaa til de uformuendes Underholdning[6].
aaledes var Ribe Skole. Den havde et stort Navn for at have frembragt
nge berømte Lærde, og den almindelige Mening om Hans Thomesen tillod
gen Tvivl om, at den fremdeles vilde bevare det[7]. Til denne Mands Un-

---

3 Orat. de vita Gr. O8 — P3 vers. „sed et post resignationem administrationis scholasticæ, plenæ fuerunt ejus ædes virorum præstantium et nobilium pueris". Det hele Stykke tjener at læses. Pensionsanstalter, navnlig for Børn af Adelsmænd, findes hyppig i denne Tidsder, f. Ex. hos Wormordus, Chrysostomus o. A. Jfr. Dan. Mag. IV. 197-98.

4 „Blev derfor udi sin Alders 15 Aar ved St. Povels Dags Tide (d. e. d. 25 Januar) hidført i sin kjere sal. Faber og kom i Herberg hos sin Frende, den fine drabelige lærde Mand Hr. Jens Pederen Grundet". Curric. vitæ p. 36. Ifølge „Skolebogen" MS. (Thorups Progr. f. 1827 S. 30) var han Rector fra 1542 til 1550. „Tandem istorum laborum pertæsus dedit se quieti vitæque aliquantisper privatus Canonicus, donec a discessu M. Laurentii Nicolai vocaretur ad munus Pastoris". Dette skete 1554: Insc. Rip. p. 17.

5 Hans Thomesen siger selv, at han i Aaret 1557 „om Paasken" blev kaldet til at være Skolemester i Ribe. Dan. Digtek. Hist. I. 206. Hans Formand Jacob Sørensen afgik d. 17 April 1557 og blev Capellan, siden Sognepræst til Catharinekirken: Thorups Progr. 1827 S. 32. Det er derfor ikke exact, naar Ægid. Lauridsen fortæller, at Skolen „var i stor Flor og meget beremt for hans Skyld", saa udmærket en Mand forresten Hans Thomesen var. Cfr. Lyschand. de scriptor. Dan. ap. Westphal. III. col. 473. Hensyn til Grundet var, efter Vedels egen Fremstilling (Vita Gr. P5 vers.), den første Bestemmelsesgrund: „me apud eum degere, qui generi nostro cognationis et officiorum necessitudine junctus esset".

6 Ribe Skoles og Byes Historie er i ældre og nyere Tid saa fortreffelig bearbeidet, at Læseren her ikke Beviis vil forlange. Jeg vil blot erindre om Bisperne Elias og Christian, om den Puggaardske Stiftelses Oprettelse, Forfald og Gjenfødelse. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 466 sqq. Programmerne fra Ribe af P. T. Hanssen og P. N. Thorup. 1823 S. 7. 1825 S. 17. 1826 S. 1—28.

7 Skolens Berømmelse i denne Henseende nævnes alt af Morten Borup i Visen om de danske Lærdstæder: „ingeniis viges et moribus" (Kjæmpeviserne Udg. 1787. S. 386); Jon. Coldin-

dervilisning betroede nu Søren Sørensen sin unge Søn, ligesom hans Ø
gelse til Grundet.

Anders Vedel medbragte fra Veile Skole saa gode Forkundskaber
han paa en Tid, da Skolegangen stundom uddroges næsten til en Men
alder, i faa Aar kunde gjennemgaae Ribe Skole. Det er derfor rimeligt,
han strax er blevet optaget i det mindste i den tredie Classe. I saa
maatte han under sit fireaarige Ophold i Ribe beskjeftige sig med Torre
og Melanchthons latinske Grammatiker, Terentius, Plautus, Virgilius, O
Forvandlinger, Cicero om Pligterne og Ciceros Breve; han maatte skriv
tinske Stile og latinske Digte, lære Begyndelsesgrundene af det græske S
og nøiagtigen gjennemgaae en Deel af det Nye og Gamle Testamente. Mu
eller Kirkesangen, som Hans Thomesen satte saa megen Priis paa, blev vi
drevet med Iver. Endelig sluttedes Undervisningen i Mesterlectien me
Compendium over Dialectik og Rhetorik, der som et Tillæg fandtes i Mel
thons Grammatik[8]. Om alt dette vide vi dog, hvad Vedel angaaer,
i det Enkelte; men vi vide, at hans Fader ved Afreisen havde givet ha
alvorligste Formaninger, at Grundet kjærlig anbefalede sin Fostersøn til Sk
Rector, og at Vedel ved hurtige og ualmindelige Fremskridt tildrog si
særdeles Opmærksomhed ogsaa udenfor sine egentlige Læreres Kreds[9]. Bi
pen, den gamle berømte Hans Tausen, der var Rectorens og Skolens h
Øvrighed paa Stedet, elskede ham meget for hans Flid, Kundskaber og

---

gens. in desc. Dan. p. 86, J. J. Pontan. Chorogr. Dan. pag. 659 omtale det sa
Mads Rostoch, den gl. navnk. Kjøbst. Ribe (MS. Bibl. Univ.) i Append. giver en
lestig Fortegnelse over Skolens lærde og berømte Fostersønner, og saavel denne som Terpager
phab. Liste (Ripæ Cimbr. p. 596—663) kunde endvidere foreges af Thorups Programmer.

8 Petr. Palladii formula visit. prov. C6 vers. — C7 vers. lærer os, hvad de
tre høiere Classer i Scholæ majores skulde forebrages: „Tertia eorum sit, quibus propon
Grammatica Torrentini, Philippi etc. pro exacta Etymologiæ et Syntaxios cognitione. Te
et Plauti comediæ puriores pro exercitio grammatices. Epistolæ Ciceronis pro latine loq
et scribendi usu. Exercitium scribendi epistolam semel ad minus in septimana. Exerc
cantandi ex usuali musica. Exercitium ediscendi, per duo carmina moralia. Exercitium
tatis in Evangelio Matthæi, in proverbiis Salomonis, in epistola ad Timotheum et in
Johannis epistola. Qvarta sit eorum, quibus proponuntur Grammatica Torrentini, Ph
etc. præsertim pro exacta Prosodiæ cognitione. Opera Virgilii. Metamor. Ovidii. O
Ciceronis. Epistolæ familiares. Ratio conscribendi carmina. Libellus musices artific
Exercitium scribendi epistolas et carmina. Psalterium Eobani. Jesus Syrach et epistola
ad Titum pro exercitio pietatis. Quinta sit eorum, quibus proponuntur, præter ea quæ ad G
maticam spectant, Elementale græcum. Dialectica et Rhetorica Philippi. Epistola ad Ro
nos cum Evangelio dominicali pro exercitio pietatis. Exercitium styli semel in septima
minus. Exercitium musices artificialis". Hvad her nævnes, behøver ingen Forklaring; dog skal
mærke, at der i det mindste nogle Aar senere læstes i Ribe et Par Beger, som her ikke nævnes. I
lend. Hegelund. MS. ad 17 Jan. 1570 er nemlig skrevet: „incoavimus Rudimenta Dop
terii et miscellanea colloquiorum puerilium Lossii. Tillæget i Melanchthons Gram
ganoæ 1526) giver et meget tydeligt Begreb om, hvorledes Dialectiken og Rhetorikken blev tøjet.

9 Or. de vita Grund. P5 vers. — P6.

æder; Prælaterne og Canikerne i Capitlet, der ligeledes stode i et vist Patronatsforhold til Skolen, dømte ikke mindre fordeelagtigt om ham. Blandt disse inde man nævne Grundets fortrolige Ven, Historiographen Hans Svaning, er maaskee allerede nu opdagede Ynglingens Sands for Historie og Oldsager; men fremfor alle maa man nævne den rige Prælat, Erkedegnen Mester Jens Pedersen Viborg, der fordum havde været Biskop Iver Munks Cantsler og derfor almindelig kaldtes Jens Cantsler[10]. Som Formand for Capitlet og Uddeler af dets Gaver til de fattige Skolebørn, havde han Leilighed til at gjøre sig bekjendt med Disciplenes Evner og Duelighed, og Vedel var da især deles-hed Gjenstand for hans Forundring og Berømmelse. Jens Cantsler eiede selv et Bibliothek, hvorfra han laante Vedel de græske og latinske Historieskrivere, hvilke denne efterhaanden gjennemlæste og gjorde Uddrag af med saamegen Grundighed, at den gamle Prælat ikke kunde tilbageholde Yttringer af sin Beundring. „Det er dog paafaldende", sagde han engang til Jens Grundet, „at ette unge Menneske kan forstaae saadanne Skribenter, som fremlærde Mænd i de, som paa høie Skoler studeret have, alleneste have Forstand til at læse ed nogen Skjønsomhed"[11].

---

10 Hans Tausen, Canikerne og blandt disse navnlig Jens Cantsler nævnes i Curric. vitæ p. 37. I ogsaa Hans Svaning kunde have været anført, er der næsten ingen Tvivl om, da Vedel udtrykkelig gner ham til de trende Venner (Laur. Nicolai, Bisp i Aalborg, Johan. Synningius, Prof. ved Universitetet, og Jo. Svaningius), som Grundet fremfor alle elskede, og da Sraning netop levede i Ribe. Vita Grund. P 5.

11 Curric. vitæ a. St. opholder sig især ved denne Jens Cantslers Forhold til Vedel, og da han synes mig temmelig overseet i vor Historie, skal jeg meddele nogle enkelte Notitser om ham. Jens Pedersen Viborg var født omtrent 1501 (Insc. Rip. p. 42), uvist hvor. Hans Tilnavn tyder paa Viborg; hans Slægtskab med Amerinus (Jo. Amer. Carm. C7), hvis Fader, den ovennævnte Laur. Nicolai, havde gaaet i Ribe Skole og været Grundets Formand som Præst ved Domkirken i Ribe (ingenlunde i Aalborg, som Nyerup S. 13 vil; jfr. Vita Grund. O6. P4 vers.), kunde synes at pege paa denne By. I Reformationstiden reiste han udenlands, hørte ogsaa Luther (Insc. Rip. p. 42) uden vel dog bestemt at erklære sig for Reformationen, kom hjem som Magister, erholdt i en Alder af 27 Aar, omtr. 1528, et Canonicat (Insc. Rip. p. 42), 1535 Vicaria Apolloniæ (Terp. Ripæ Cimb. p. 239) ved Ribe Domkirke og var Cantsler hos Biskop Iver Munk. Da det hele Riber Capitel ved tvende Caniker underskrev Kirkeordinantsen 1537 (Ord. eccl. Regni Dan. fol. 99—100), beholdt han sit Canonicat, og i Aaret 1539, samme Aar som den gamle Iver Munk døde, giftede han sig med Helene Thimesdatter (Insc. Rip. p. 42). I Aaret 1543 valgte Dom-Cantoren Mogens Kaas ham til sin Medhjælper og Efterfølger i Cantoratet, hvis Capitlet vilde samtykke deri, og da Kaas døde samme Aar, valgte virkelig Capitlet ham til Cantor; men Kongen, som havde givet Herman Skeel dette Prælatur, befalede, at denne skulde beholde det: Grønlunds Doc. Rip. MS. i Geh.-Arch. No. 557. 559. 561, medd. af Hr. Kall Rasmussen. I det følgende Aar 1544 overlod Jørgen Gyldenstjerne ham Archidiaconatet i Ribe, som denne i tolv Aar havde havt, frivillig og med Kongens Samtykke (Dan. Mag. IV. 167—68. 173—74) imod en aarlig Betaling („Pens") til Gyldenstjerne. Men af adskillige Breve fra Jens Viborg til denne i Aarene 1545—1548 (Geh.-Archiv. Topogr. Saml., medd. af Hr. Kall Rasmussen) seer man, at han i lang Tid havde den største Nød med at erholde Prælaturets Indtægter, rimeligviis især paa Grund af den omtvistede Kirkeheihed over det Terninglehnske. Siden levede han som en rig, lærd og anseet Mand, der eiede et godt Bibliothek og interesserede sig for flinke Disciple i Skolen, saasom Amerinus og Vedel. I det samme Aar, da Vedel forlod Ribe, 1561 i Decbr., udstedede han, tilligemed Lehnsmanden Niels Lange, fire Caniker, Borgermestre og Raad, en Luxus-

III. Men Æren for denne Vedels overordentlige Fremgang maatte Hans Thomesen og hans Skole i det mindste dele med Grundet og dennes Huus. Her fandt Vedel et herligt Selskab af dannede og lærelystne unge Mennesker, et ophøiet Exempel paa Dydens Afspeiling i Livets Sysler og en grundig Anviisning til at slukke sin Tørst efter Kundskab. Opdragelsesanstalten i Grundets Huus havde stedse været en Samlingsplads netop for de anseeligste og fornemste Familiers Børn, ikke allene fra Omegnen af Ribe, men endog fra de fjerneste Steder i Danmark[1], og saavel dette Selskab som Grundets Forhold til Skolen lokkede vistnok hyppigt ogsaa andre unge Mennesker til det stille og flittige Hjem, hvorover Grundets milde Aand udbredte sig. Niels Terkildsens tvende Sønner, den siden kronede Digter Hans Frantsen, Borgermester Mads Nielsens Søn den bekjendte Jacob Madsen Veile og flere Andre nævnedes udtrykkelig som dem, der skyldte Grundet deres Dannelse, uden at det just med Vished lader sig afgjøre, hvorvidt de alle havde været baade hans Disciple og hans Fostersønner[2]. Dette Samliv kunde give Anledning til ungdommelige Adspredelser, der vare gavnlige for Vedel ved Siden af Grundets hele Alvor, og hvoraf Ribe i Maigrevefesten og Tranedandsen havde nogle nationale og eiendommelige[3]; men fremfor alt maatte Omgangen med Mennesker af den høiere Classe under Grundets Ledelse have en forædlende Indflydelse, og det

---

Anordning for Ribe (R. Dan. Mag. II. 272). Han mistede i Nov. 1569 sin første Hustru (Insc. Rip. p. 80); men i det næste Aar i Septbr. giftede han sig igjen med Marie Lambertsdatter (Hegel. Calend. MS. d. 24 Sept. 1570), skjøndt dengang omtrent ni og tredsindstyve Aar gammel. I den følgende Tid uddeelte han oftere Almisse til Skolen, ogsaa fra andre private Folk (Hegel. Cal. d. 7 Decbr. 1570, 19 Decbr. 1572, 14 Aug., 7 Decbr. 1573); han omtales 1577 i den saakaldte Præl. Faders Hexeproces (Dav. Grønlund S. 11). I Slutningen af Aaret 1580 fik han et apoplectisk Anfald, der berøvede ham Mælet (Hegel. Cal. d. 26 Novb.), og d. 7 Mai næste Aar 1581 døde han som Senior i Capitlet og blev begravet i Domkirken (Insc. Rip. p. 42. 80). Han stiftede et Legat paa tusinde Rigsdaler for Fattige (ibid. p. 42; jfr. P. N. Thorups Program af 1826 S. 36—39). Hans Enke Marie Lambertsd. døde 1608 (Hegel. Cal. d. 8 Aug.).

1 „Mittebant ad eum, fama nominis ejus excitati, ab ultimis ejus et vicinæ terræ finibus parentes suos liberos" etc. og derefter fortælles, at Alumnerne især vare „virorum prestantium et nobilium pueri", som ovenfor er bemærket. Or. de vita Gr. P3 vers.

2 Om Niels Terkildsens Sønner cfr. l. c. O6. Hans Frantsen: ib. Q5; af ham haves og et Par Digte til Grundet: cfr. Valvæ schol. ap. MS. p. 404. Om Jac. Madsen: Vita Gr. O Gaarm. S. 10. Blandt MSS. Vellej. B. U. H. No. 121 4to findes et Epitaphium, forfattet i Andens Navn af Vedel over en Hr. Eskild..... Præst i Grimstrup og Orve (ɔ: Aarre), døde 1582. Hans Tilnavn er paa Grund af Rettelser temmelig ulæseligt; men Hr. Kall Rasmus har i Reg. v. a. L. No. 8 fol. 61 vers. — 62 vers. fundet, at Eskild Clemedsen fik Brev paa nævnte Kald d. 18 Febr. 1564. I dette Epitaphium læses: „Excolui ingenium fidi Grundeni alumnus". Man seer deraf, at han var en af Grundets Fostersønner.

3 Cfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 723 sqq. Thorups Progr. af 1839 S. 17. Hegel. Cal. MS. d. 1 Mai 1576. En haandskr. Notits af Chr. Falster — om Skolens Maigrevefest 1625 — i Universitetsbibliotheketes Exemplar af hans Amoen. philol. III. 155. Gilder holdt paa Maigrevefest: Dan. Mag. Tr. R. I. 95, 107. „Tranedandz er en sær Dandz, som Skolens personer dandzer vde paa Engene, naar høet indhestis, et partie staaendis paa de andris axeler", siger Rasmus Rostoch, om den gl. Kjøbst. Ribe, MS. B. U. H. No. 183 in 4to. Addit.

er vel ikke usandsynligt, at en vis Frihed og Fiinhed i Sæder, der udmærkede Vedel og baade drog høitstaaende Mænd til ham og gjorde ham det let at træde frem for disse, kunde have faaet det første Grundlag allerede i denne Periode af hans Liv. Dertil kom, at Grundets erkjendte Fortjenester og hans Stilling som Sognepræst ved Domkirken og Medlem af Capitlet vistnok ogsaa kaldte andre anseete Mænd til hans Huus og gav det daglige Selskab i Snogdal en Afvexling, der var gavnlig og behagelig. Der maatte være Noget at lære ikke alene af Biskop Hans Tausens og af Jens Cantslers, Hans Svanings og de øvrige Canikers Samtaler, men ogsaa af de praktiske Mænd, der stode i Embedsforhold til Grundet, saasom Borgermestrene Oluf Pedersen Faninger og Jens Hegelund og Andre[4]. Den sidstnævntes Søn Peder Hegelund, Vedels Jevnaldrende og Skolekammerat, sluttede i disse Aar en Forbindelse med ham, der varede ud over den barnlige Alder.

Dog var Jens Grundet selv den egentlige Sjel i dette Samfund, der ved ham var fremkaldt. Vedel sluttede sig til ham, hængte ved ham med sit hele Hjerte, fulgte ham allevegne, hjemme og ude, lyttede opmærksom til hans Røst og optegnede flittig de Viisdomsord, der fløde fra hans Læber. Han betragtede Grundet som et Mønster paa Fromhed, Beskedenhed, Maadehold, Reenhed og usminket Gudsfrygt[5]. Han saae ham altid begynde enhver vigtig Handling med fromme Bønner og ofte i brændende Andagt at bøie de blottede Knæ til Jorden, naar nogen Fare truede hans Venner eller Fædrenelandet. Han hørte ham prise den christelige Mildhed, der talte gjennem Melanchthons Skrifter og stod i skjærende Modsætning til den uforsonlige Aand hos Andre, der forstyrrede Kirkens og Samvittighedernes Fred[6]. Han var Vidne til det skjønne Forhold, hvori han stod til sine gamle fattige Forældre, der endnu boede i deres Landsby, og naar Grundet gjorde sin aarlige Valfart for at fremstille sine Børn for Hyttens kjære Beboere[7], saa fulgte han med og kappedes med ham i Opmærksomhed for de Gamle. Da satte Vedel sig hos den snaksomme Bondekone og hørte villig hendes Fortælling: den, som hun vel helst dvælede ved, var Fortællingen om, hvor forunderligt det havde føiet sig, at hun var bleven Moder til den lærde og anseete Mester Jens. Det var nu, sagde hun, halvtredsindstyve Aar siden, at hun engang var gaaet temmelig langt bort fra sit Huus og i

---

4 Disse, og desuden Raadmændene Jens Tjöloffsen, Niels Tofskog, Hans Peersen Faninger, Peder Bruun, Severin Jacobsen, Lambert Ibsen, Bagge Jensen, Oluf Staffensen og Hans Thygesen nævnes just ved denne Tid: R. Dan. Mag. II. 272. Jfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 585.

5 „Exeuntem et domum regredientem subsequi, verba ac dicta mirari et tandem sedulo annotare". Vita Gr. P6. De nævnte Dyder gjennemgaaer Vedel hver for sig.

6 Anf. St. P7 vers. „Vidi sæpe solum, ante stratum, nudis inclinatis in terram genibus", &c. Om de theol. Kjævlerier hørte Vedel ham ofte bruge det homeriske Vers: ἐχθροὶ γάρ μοι κεῖνοι ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν. Ib. Q vers. (Iliad. IX. 312. Od. XIV. 156).

7 Vita Gr. P8 vers. I Aaret 1559 var Grundets Moder 80 Aar gammel.

Dalen ved Skoven pludselig fik Die paa en Ulv; hun befandt sig dengang i Svangerskab og kjendte vel det Sagn, at Ulven selv i lang Frastand kan opspore svangre Qvinder, men hun havde ogsaa hørt, at Ulven ikke gjerne angreb Qvæget, saalænge den var ene; hun havde skjult sig mellem Qvæget paa Marken, hvor hun hørte Rovdyrets kaldende Tuden, og i sin Dødsangest lovede hun, at Fosteret, som hun bar under sit Hjerte, skulde være indviet til Herrens Tjeneste: da kom Folk til, forjoge Ulven med Skrig og Hundeglam og frelste hende fra den truende Fare; men sit Løfte til Gud havde hun ærlig holdt, og nu stod den kjære Søn og hans Børn hos hende[8]. Saaledes fortalte den gamle Kirsten Vincentsdatter, og hendes Ord maatte gjøre et dybt Indtryk paa et saa religiøst Gemyt som Vedels. Han glemte dem aldrig. Den fromme Grundet maatte synes ham stillet under en høiere Varetægt; hans Lære og Exempel maatte virke med forøget Kraft, og Vedel forsikkrede selv i senere Tid, at han alene i Erindringen fra hine Dage i Grundets Huus havde den bedste Regel, hvorefter han kunde styre sin Gang mellem Livets Fristelser og Farer[9].

Men Grundet lærte ikke ved sit Exempel alene. Naar Vedel kom hjem fra Skolen, søgte han om Eftermiddagen og Aftenen til Grundet, hvis Glæde det var at undervise den oppakte og begavede Yngling. For denne private Underviisning havde Grundet udkastet en egen Plan, ifølge hvilken Vedel skulde begynde med Homer, som den meest passende Indledning til de følgende Digtere og Historieskrivere. Vedel gjennemlæste nu under Grundets Dirigent efterhaanden den hele Homer i Laurentius Vallas latinske Oversættelse, og for hver Bog, han havde læst, fik han i Begyndelsen en Belønning[10]. Derpaa gik han over til Historieskriverne og læste i Løbet af to Aar de vigtigste græske og latinske Forfattere, Herodot, Thucydid, Plutarch, Livius og Andre. Disse Bøger laante han deels af Grundets, deels af Jens Cantslers Bibliothek[11],

---

8 Vedel siger a. St. O4, at denne Fortælling var ham meddeelt for otte Aar siden af Kirsten Vincentsdatter. Da nu Grundets Similitudines er udgivet i Juli 1567 (Hegel. Cal. MS; dog er Dedicationen til Jo. Friis først undertegnet d. 29 Juli), saa maa det være skeet, medens Vedel var i Grundets Huus, navnlig i Aaret 1559. Ganske mærkværdigt Bidrag til vor Culturhistorie er det, at Vedel endnu 1567 skriver om Ulve i Jylland: cum terra nostra feris ejusmodi et alias abundet.

9 „Tamen hoc unico saltem vincerent beneficia ejus meam tenuitatem, quod me aspectu et colloquio suo quotidiano frui concessit; nam horum sola memoria, ut reliqua taceam, tantum mihi profuit et singulis horis prodest, ut nullius præceptis aut exemplis aliorum mores et vitam formandam, quoties uti liceat, indigeam". Vita Gr. P7.

10 Anf. St. P6. At Homer læstes paa Latin, vil Ingen forundre sig over. Dette Sprogs Dominerskab var afgjort, og Kirkeordinantsen tillod kun, at Elementerne af Græsk læstes i Mesterlectia paa det Vilkaar, „ut id fiat sine latinæ linguæ dispendio". Ordin. eccl. regni Dan. J 3. Det er den samme Jalousie over Latinen, hvortil Holberg sigter, naar han lader Peer Degn sige om den, der gjorde hebraiske Vers: „Saa maae de ikke kunne meget Latin da". Er. Mont. 3 Act, 3 Sc.

11 Curric. Vitæ Andr. Vell. p. 37 siger, at Jens Cantsler laante Vedel disse Forfattere, men taler intet om Grundets Bibliothek; men i Svend Tiuveskæg Fort. a 4 læse vi, at Grundet havde

I Gjengjæld forelagde han til visse Tider for disse, og især for Grundet, Optegnelsesbøger, hvori han under Læsningen havde indført eller forklaret mærkeligste Steder. Ogsaa theologiske Skrifter læste han paa samme Maade[12]. Sidst kom han til de nyere Historieskrivere, ved hvis Studium Carions bekjendte Lærebog, der var udbredt over hele Europa og nylig ogsaa oversat paa Dansk, formodentlig var hans Ledetraad[13]. I Fædrenelandets Historie vare Saxo og Albert Krantz hans vigtigste Bøger, af hvilke han ligeledes udtegnede sig de Mærkeligste, og blev saaledes, maaskee efter Hans Svanings Anviisning, ledet nu Forfatter til et kort Udtog, der hurtigt kunde vise ham Begivenhedernes Sammenhæng og Følge[14]. Men naar nu Vedel fra den begeistrede Læsning af Roms og Grækenlands classiske Mesterværker gik over til Læsning af Fædrenelands Historie, og der efter Saxos Tid ikke traf andet end tørre og stive Krantz eller nogle usle og tørre Aarbøger uden Fylde og Liv, bemægtiges han af den meest levende Sorg, udbrød i lydelige Klager, at de store Forfædre skulde savne det, der giver Folk og Fyrster et udødeligt Navn, og var i sin Fortvivlelse nærved at slippe og kaste fra sig et Studium, der intet Ære og ingen Opmuntring mere syntes værd i disse nordiske Lande[15]. Da

---

mmelig skien Liberie, som foruden Theologiske Beger vare meste Parten besat med adskillige Navnge baade gamle og nye Historie-Skrivere", hvoraf han laante Vedel (Jfr. Marmora Dan. 7—68). Der nævnes Jens Cantsler slet ikke.

12 Uddraget af Classikerne („summa locorum communium") omtales i Vita Gr. P 6 vers. Af gnelsen over Joh. Pouchs Manuskripter (Cimb. lit. II. 909, som Zwerg. S. 508 har udskrevet) ian, at Vedel allerede i det andet Aar af sit Ophold i Ribe 1558 havde samlet „Loci communes calogum", som denne Joh. Pouch, Broder til Søren Vedels Svigersøn Ludvig Pouch, senere

13 Jfr. J. M. Schröckh, christl. Kirchengesch. seit d. Ref. III. 108. En dansk Oversæ havdes allerede af „M. Joenn Turßon, Canick i Lund", trykt 1554, 8vo (i Wittenberg); skjøndt Jon Turson ellers interesserede sig for Fædrenelandets Historie, og skrev en Tractat om arskrigen (Westph. Monum. ined. IV. col. 1592), supplerede han dog ikke Carions mande Beretninger i den danske Historie. Alligevel finder man Spor nok af, at denne Bog brugtes det 16 Aarhundrede (f. Ex. Jon. Cold. Dan. desc. p. 109), saa at der endnu i samme Aarede udkom en dansk Oversættelse (af Christ. Lauritzen Linued. Kbhvn. 1595. 4to), nærmest efter den i Danmarks Historie ikke ubekjendte Herm. Bonni latinske Version af Carion.

Svend Tiuveskæg, Fort. a 4 vers. — a 5. Her nævnes udtrykkelig Saxo og Crantzius em, hvoraf Vedel i sin Ungdom forfattede „et kort Udtog paa vore Danske Kongers Levnets-Hi', ledsaget af genealogiske Tavler. Vita Gr. P 6 nævner blot ialmindelighed historiarum auveteres et recentiores. — Det fortrolige Venskab mellem Svaning og Grundet er forhen t, og der skal desuden nedenfor anføres en anden Rimelighedsgrund til at nævne Svaning blandt s Lærere. Jfr. S. 26.

15 Allerede elleve Aar, før Vedel blev født, klagede Christiern Pedersen i de hjærveste Udtryk Savnet af en Fædrenelandets Historie i Sammenligning med den Iver, hvormed Romerne og Græskreve deres Kroniker. D. Mag. I. 52. Vedel gjentog denne Klage (S. Tiuvesk. a 5–5 vers.): javer saare angret mig, at vi Danske, som udi Dyyd, mandig Daad og ellers i andre Maader kunde rves og lignes med andre de fornemmeste Nationer, skulle i dette Vilkaar findes ulige nogenlunde r. Jeg klagede ofte baade hemmeligen ved mig selv" o. s. v. Dagen og Timen for saadanne ser, der lidt efter lidt udvikle sig, kunde naturligviis ikke engang Vedel selv angive: de tilhøre for-

var det godt, at den vise Grundet traadte til, og forstod, hvad Ynglingens Smerte varslede om Mandens Kald, og tog sig for i et andet Foredrag end de magre Krønikers at vise sin Fostersøn, hvorledes dog ikke al Kundskab om Forfædrenes Bedrifter var forsvunden, fordi man endnu ventede paa den, de skulde antegne dem i den store Bog; og naar han da steg ned til sin egen Tid og levende skildrede, hvad han selv havde oplevet i den sidste Borgerkrig og Reformationens Kampdage[16], saa kunde det vel hende sig, at den ungdommelige Smerte veg noget tilbage for en sagte Ahnelse om den Hæder og Ære, der endnu kunde vindes for Fædrenelandet og dets tilkommende Historieskriver. Men Dag for Dag fik den herlige Grundet den dybsindige Yngling mere kjær: de vare snart ikke længer Lærer og Discipel, men Fader og Søn. „Jeg har havt mange Disciple", sagde Grundet engang, „men aldrig nogen, der var mig kjærere eller elskede mig mere end denne"; og naar han saa tilføiede, at Intet i Verden skulde rokke hans inderlige Kjærlighed til ham, saa var det vel ligesom en Trøst, han vilde indprente sig selv i Følelsen af den forestaaende Skilsmisse[17].

IV. Over fire Aar havde nemlig Vedel allerede tilbragt i Grundets Huus og i Ribe Skole. Han havde maaskee just ikke naaet den Alder, hvori Fleertallet af unge Mennesker paa den Tid forlode Skolen; men Modenhed havde han naaet i desto høiere Grad, og Omstændighederne fremskyndede desuden hans Afgang. I de første Maaneder af Aaret 1561 blev Rectoren Hans Thomesen kaldet til Rector i Kjøbenhavn og kort efter til Sognepræst ved Vor Frue Kirke. Hans Skoleembede i Ribe erholdt Laurentius Ægidius[1]. Intet

---

stjellige Tider. Men her taler han dog derom umiddelbart som en Følge af sin Læsning hos Grundet i Saxo og Krantz og af sine første Forsøg i historisk Forfatterskab.

16 Grundet belønnede Vedel „narrationum svavissimarum commendatione" (Vita Gr. P6) og „havde selv stoor Lyst til Historier at læse" (Sv. Tiuv. Fort. a 4 — a 4 vers.). Hvor levende han fortalte Vedel Begivenhederne fra den sidste Krig (recordari possum, meum præceptorem, quoties hujus belli incideret mentio &c.), derom vidner dennes Memoire over et Partie deraf i Vita Gr. O8 vers. sqq.

17 Anf. St. P6 vers. „Coepit .... cum familiari et filio communicare omnia, ... ita ut nusquam a latere ejus discederem, et ipse aliquando in præsentia aliorum diceret, se, cum plurimos habuisset discipulos, neminem tamen invenisse me cariorem aut amiciorem, nec posse sibi persvadere, quidquam interventurum, quod animum in me propensissimum mutare aut avertere posset".

1 Ripæ Cimbr. p. 652. 654. Thorups Progr. af 1827 S. 32. Hans Thomesen nedlagde Rectoratet i Ribe d. 11 Marts og drog udentvivl til Kjøbenhavn, hvor han dog i al Fald kun meget kort beklædte Rectoratet, da han alt d. 24 Mai blev Præst. I Fortalen til Psalmebogen 1569 siger Hans Thomesen selv: „Siden jeg aff Guds gode forsiun bleff i det Aar 1561 paa Pinsdag afften kaldit til at være her en Sognepræst" o. s. v. Jfr. Nyerup og Rahbek, d. dan. Digtek. Hist. I. 206, C. Brandt og L. Helweg, d. dan. Psalmed. S. 23. Af Consistorii Archiv, Frue Kirkes Regnsk. fra Paaske 1561 til Paaske 1562, har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig, at Peder Kortsen fra Odense først havde været kaldet til Frue Kirke, dengang Hans Thomesen blev det. — Om Laur. Ægidius, cfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 493. Insc. Rip. p. 147.

var naturligere, end at de ældste Disciple ønskede at følge deres Lærer. Peder Hegelund, der allerede i nogen Tid havde været baade hans Lærling og hans Medlærer, kunde vel ikke saa ganske finde sig i denne Stilling under en ny Rector[2], og Vedel, der var Hegelunds Lige baade i Alder og Kundskaber, kunde ogsaa længes efter at ombytte Skolen med Universitetet. For ham var Afskeden fra Grundet den haardeste Prøvelse, og aldrig glemte han denne Skilsmisses bevægelige Øieblikke. Grundet deelte med ham af sine ringe Midler, vædede ham med sine Taarer og følte, at ligesom et Afsnit af hans eget Liv var dermed tilende. Han lukkede fra nu af sin Opdragelsesanstalt. Vedel var den sidste, som udgik derfra[3].

I Foraaret 1561 kom da Vedel og Hegelund til Kjøbenhavn, hvor en ny Verden aabnede sig for dem, meget forskjellig fra den, de havde forladt. Der var et Hof, med al den Munterhed og Glands, som en ung Konge og rige Adelsmænd udbrede omkring sig[4]; der var et Universitet med dets Høresale, dets Bøger, Lærere og unge Studerende. Og denne lærde Republik laa de unge Ripensere nærmest.

Universitetet kunde vel siges endnu dengang at være i sin Barndom; thi det var kun en Snees Aar, siden det ved Reformationen havde faaet en fastere Tilværelse og en ny Organisation. I Spidsen for det stod den gamle lærde Johan Friis til Hesselager, tre Kongers Cantsler, og en aarlig afverlende Rector, for Tiden Paulus Matthiæ, Professor i Dialectik, der samme Aar blev afløst af Theologen Erasmus Lætus. Kongen selv betragtede denne Stiftelse med Forkjærlighed[5]. Antallet af Professorer var i sig selv ikke ringe; men af

---

2 Scholæ patriæ traditus sub M. Johanne Thomæo, ita profecit, ut XVI annos nactus Spartam Collegæ obtinuerit, et per triennium ornaverit. Terpag. R. Cimbr. p. 615. Ligeledes Pont. Ann. eccl. Dan. III. 153, der nok forresten ingen anden Hjemmelsmand har end Terpager.

3 Grund. similit. liber P6 vers. „Certe illud maximum est et erit apud me æternum, quod discedentem me domo ejus, muneribus et lacrymis suis reliquit" &c. At Pensionsanstalten derefter har ophørt, kan jeg ikke andet end slutte deraf, at Vedel ovenfor O4 skriver: „qui pluribus annis apud ipsum familiarissime, licet omnium postremus, vixerim". Jeg tager nemlig Udtrykket postremus i ligefrem Betydning. Det kunde vel i og for sig ogsaa ansees for et bekjendt Udtryk af christelig Ydmyghed (den ringeste); men vi finde efter denne Tid ingensinde Grundets Opdragelsesanstalt mere omtalt, hvortil der ellers nogle Aar senere havde været megen Anledning.

4 Man ville tilbagekalde i Erindringen den nylig endte Ditmarskerkrig, Kongens Kroning, de nye Statsembedsmænd (Eiler Hardenberg, jfr. Schlegel Gesch. d. Kön. v. Dän. I. 233), den allerede truende Krig med Sverrig (Resen S. 11. 26. 33—34. 39—40) o. s. v. De vigtigste politiske Notabiliteter nævner Resen S. 63.

5 Jo. Friis som Cantsler, jfr. Er. Vindingii Acad. Hafn. p. 24. Han var en Discipel af Morten Borup, studerede ved fremmede Universiteter og tog Magistergraden i Cöln. Ligpr. Ludi Jo. Friisis begraff. A7—8. I Dedic. foran Grund. Sim. A5 siger Vedel: „Fuit enim tua Excellentia iam multis abhinc annis commune quasi refugium Musarum, nec quisquam nostro seculo inventus est apud nos, qui te doctior homines doctos plus amaverit, adeo ut ad scholas et ecclesias promovendas non factum sed natum, imo coelo delapsum merito quis te dicere possit". — De ældre Fortegnelser over Universitetets Rectorer, jfr. Werlauff, Bidrag t. d.

de Mænd, som tidligere udgjorde dets største Prydelser, vare mange i de sidste Aar bortdøde, saasom Johannes Synningius, Jo. Machabæus, Petr. Capitaneus og flere, og alene i det foregaaende Aar havde det mistet tre udmærkede Lærere, Petrus Palladius, Jacob Bording og Christen Terkildsen Morsing[6]. Den nye Generation, der var traadt i de Bortgangnes Sted, syntes i det Hele taget ikke at kunne maale sig med Forgjængerne i Lærdom og Talent. Forgjeves var det forsøgt at drage den berømte David Chytræus til Universitetet. Alene Doctor Niels Hemmingsen indtog som Lærd og Skribent en betydende Plads ikke blot mellem de danske, men ogsaa mellem de europæiske Theologer[7].

Vedel og Hegelund bleve snart vel anseete af Universitetets Professorer; men de sluttede sig især deleshed til Niels Hemmingsen, som deres egentlige Lærer. Deres Landsmand, Johannes Francisci, Professor i Medicinen, var endnu en ung Mand, og hans Forhold til dem var vel snarere en Ligemands end en Lærers[8]. Hegelund blev optaget i Niels Hemmingsens Huus, levede der i to Aar og vandt denne sjeldne Mands Tillid i den Grad, at han senere betroede ham

---

Kbh. Univ. Hist. S. 19 Not. k; en nyere af V. Erichsen i Selmers Aarbog for 1838. S. [illegible] Cfr. Vind. Acad. II. p. 93. 109. Da Des. Jo. Fossius i samme Aar (1561) blev Student, nævnes endnu Paulus Matthiæ som Rector. ibid. p. 150. — Kongens Omhu for Universitetet er bekjendt nok: „Tempora Frederici II Academiæ vere fuerunt aurea", siger Beckm. p. 8.

6 Fundatsen af 10 Juni 1539 (Krag ved Sandv. I. 637) bestemte fjorten Professorer, [illegible] Theologer, een Jurist, to Medicinere og otte „udi Videnskaberne". — Jo. Synningius var virkelig [illegible] mange Aar, før Vedel blev Student eller kom til Kjøbenhavn, og det er altsaa ligefrem en Feil, [illegible] Meller i Cimbr. lit. II. 904 siger om Vedel: „Præceptorem in illa (Acad. Havn.) habuit D. Jo. Synningium", hvilket Pontopp. Ann. eccl. D. III. 703 og Zwergius S. 485 uden videre [illegible] efterskrevet, skjendt Gram allerede længe iforveien havde gjort opmærksom paa, naar Synningius virkede (Præf. in annal. Christ. III. p. 103 not. p.), og skjendt Synning ogsaa efter de urigtige Angivelser, der findes hos Vinding og Meller, maatte være død før Vedels Studenteraar. Da dog ogsaa baade Worm II. 459, Nyerup S. 594 og Jonge i Kjøbenhavns Beskr. S. 362, skjendt de afvige [illegible] Vinding, have et urigtigt Aar (1548), saa skal jeg forøge Grams Beviser med eet endnu, nemlig [illegible] Vedels Epitaphium over ham (Orat. de studiis philos. rec. a Jo. Synningio. D3 vers.), hvor der udtrykkelig læses: „obiit Hafniæ an. dom. M.D.XLVII". Mellers Vildfarelse maa imidler[illegible] have en Anledning og jeg skulde næsten troe, at den beroer paa en Forverling af Navnene Jo. Synningius og Jo. Svaningius, ligesom Gram a. St. p. 102 viser, at selve Notarius Consistorii havde skrevet hiint Navn istedenfor dette i Academiets Acta. Forverlingen var saa meget lettere, som begge vare en Tid Professorer ved Universitetet. Jfr. Dan. Mag. Tr. R. I. 82. Det er da rimeligt, at en eller anden gammel Beretning har nævnet Jo. Svaningius som Vedels Lærer, og det er dertil [illegible] sigtede ovenfor S. 23 Not. 14.

7 Man gjennemløbe Rækken af Proff. paa den Tid: Biskop Jo. Alberti, Nic. Hemmingius, [illegible] Lætus, Alb. Knopperus, Joh. Francisci, Paul. Matthiæ, Jo. Th. Aurifaber, Jo. Spithowius [illegible] Marc. Jordanus Krempens., Jo. Safferides, Jo. Magnus, Geo. Boethius, Nic. Laur. [illegible] Vocationen til Dav. Chytræus, cfr. Vindingii Acad. Havn. p. 444.

8 Hans Frantsen, Grundets Discipel, var ti Aar ældre end Vedel og Hegelund, og var nylig [illegible] ven Doctor Medicinæ i Frankrig. I Joach. Becks Regnskab fra Mich. 1560 til Mich. 1561 i Dan. Saml. No. 97 i Geh.-Arch. (medd. af Hr. Kall Rasmussen) læses: „Samme Dag (d. e. d. 2 [illegible] 1560) udi Aarhuus blev forskikket til Mester Hans Frantsen, som studerer udi Frankrige, som [illegible] skjænkede hannem at lade sig promovere til Doctor med, xxx Daler". Nu var han (1561) bleven [illegible] fessor i Kjøbenhavn. Cfr. Cimbr. lit. I. 184.

at ledsage sin Søn til fremmede Universiteter. Vedel nævnede ogsaa med Taknemmelighed Niels Hemmingsen som sin Lærer og skyede ikke at vise sig som hans trofaste Tilhænger, da Forfølgelsens og Modgangens Dage brøde frem[9]. Med alt dette synes dog Vedel ikke at have fundet sig tilfredsstillet ved Livet i Kjøbenhavn: han var ikke Theolog alene; han kunde vel ikke give Slip paa de ham mere tiltalende Studier, som han i Grundets Huus havde begyndt. Men deri savnede han Anvisning. Historien ansaaes dengang ikke for nogen selvstændig Videnskab ved Danmarks Høiskole, men kun for et Anhang til Ethiken, som en Samling af lærerige Exempler[10]. Der var altsaa endnu ingen historisk Lærestol; Chytræus var bleven i Tydskland, og Ribe med sin kongelige Historiograph havde forsaavidt et Fortrin for Hovedstaden selv.

Hvad Vedel i denne Henseende higede efter, maatte han da søge ved fremmede Høiskoler, og var der ved disse end just ikke allevegne et historisk Professorat, saa var der dog ofte en Professor, der forbandt dette Studium med et andet[11]. Det var i hiin Tid hellerikke vanskeligt for en ung Mand af erkjendt Duelighed at kunne foretage sig en Reise; thi de unge Adelsmænd skulde alle ikke blot reise, men reise for at lære Noget, og ledsagedes derfor ialmindelighed af en Hovmester. Paa den Tid, da Vedel opholdt sig i Kjøbenhavn, studerede der ogsaa den unge Tyge Brahe, en Søn af Otto Brahe til Knudstrup og Pleiesøn af dennes Broder Jørgen Brahe til Thostrup. Tyge Brahe var fire Aar yngre end Vedel, men havde nu allerede paa tredie Aar studeret ved Universitetet, hengivet sig til de mathematiske og astronomiske Videnskaber og knyttet et inderligt Venskab med Professor Johannes Francisci[12]. Ved denne Mand var han maaskee hellerikke forbleven ubekjendt med Vedel. Jørgen Brahe, der havde bestemt sin talentfulde Brodersøn for den høiere Statstjeneste, var imidlertid ikke tilfreds med, at han sysselsatte sig mere med de himmelske Phænomener end med de jordiske[13], og haabede at kunne bringe ham paa en anden

---

9 Terpag. Ripæ C. p. 615. Hegelunds Calendere vise heelt igjennem den inderlige Forbindelse mellem ham og N. Hemmingsen. Vedel i Ligpr. ov. Jo. Friis B5 vers. kalder selv denne sin „kiere Præceptor", ligesom han og senere i Forfølgelsens Tid oversatte hans „Liffsens Vey" paa Latin.

10 Palladii formula visit. ender med en Slags encyclopædisk Oversigt over alle Videnskaber udenfor Theologien. Han deler dem efter den Tids Skik i trende Hovedclasser: Logica, Physica og Ethica. Denne sidste indbefattede tre Discipliner: Ethica specialis, Politica og Oeconomica. Til Ethica specialis herte atter (E3 vers.) Historien, „quia continet res gestas, id est: virtutes et vitia".

11 F. Ex. Camerarius i Leipzig, Casp. Peucer i Wittenberg, som nedenfor skal vises.

12 Det tidlige Venskab mellem T. Brahe og Hans Frantsen: Dan. Mag. II. 174. Resten er ukjendt. I Petri Gassendi vita T. Brahei p. 301—2 læses det virkelig smukke Digt, som Brahe skrev ved Hans Frantsens Død:

Si mortale nihil deceat perferre camoenas
Sique poetarum fama perennis erat, . . &c.

13 Den store Solformerkelse d. 21 August 1560 havde sat Brahes Lyst til Astronomien i Bevæ-

Vei, naar han sendte ham til fremmede Universiteter og stillede ved Siden (ham en Hovmester med alvorlige Forholdsregler. De fornemste Professorer v Universitetet, blandt hvilke man da vel nærmest maatte tænke paa Niels Hem mingsen og maaskee Johannes Francisci, anbefalede Vedel, og denne, der se var tilbøielig til at forlade Kjøbenhavn, paatog sig i en Alder af omtrent nitt Aar det vanskelige Hverv, der blev ham overdraget[14].

Et Aar var endnu ikke forløbet siden Vedels Ankomst til Kjøbenhav Reisen med Tyge Brahe bestemtes til det tidlige Foraar 1562, og Universitet i Leipzig, hvis juridiske Skole dengang var berømt, skulde være Reisens Maal[1] Peder Hegelund blev hos Niels Hemmingsen; men den fjortende Februar 15 forlode Vedel og Brahe Kjøbenhavn[16].

V. I Leipzig var deres Modtagelse vistnok allerede forberedet; thi var Jørgen Brahes Hensigt at stille sin Brodersøn under et Tilsyn, der kun svare til Reisens Øiemed, og det manglede ikke i Kjøbenhavn paa Mænd, havde Forbindelser ved de sachsiske Universiteter. Saaledes bleve de unge S derende strax efter deres Ankomst til Leipzig den fire og tyvende Marts optag i Huset hos een af de juridiske Professorer[1] og tilligemed et Par andre Dan indskrevne i Universitetets Matrikel[2]. Disse Foranstaltninger kunde dog ligesa

---

gelse næsten et heelt Aar, før Vedel kom til Kjøbenhavn. Jfr. Oluf Bangs Saml. af nyt. o. c byggel. Mat. II. 94—95. o. a. St.

14 Curric. vitæ Andr. Vell. p. 37: „Han blev inden kort Tid bekjendt med de fornemste Professorer, formedelst hvis Befordring og Angivelse han inden Aarsdag blev tilbetroet at være den vi berømte Herres, ærlig og velbaarne Tyge Brahes, Tugtemester". Det er paafaldende, hvor tvivlsomt f berømte Historieforskere omtale det Factum, at Vedel var Brahes Hovmester. Jeg vil ikke tale om Gassendus slet ikke navngiver denne „Pædagogus" (p. 5.); men selv Langebek (Dan. Mag. II. 1 skriver: „Denne Hovmester skal have været" o. s. v., skjøndt han havde liggende for sig Vedels Gr skrift hos Terpager, hvor det udtrykkelig siges, om han ogsaa ikke har kjendt det samtidige Mindeskrif Ægidius Lauridsen og ikke villet agte paa, at Lackmann (Einleit. z. schl. holst. Histor. IV A S. 33) nogle Aar iforveien aldeles bestemt, men rigtignok uden at anføre sin Hjemmel, havde sagt Mig synes, at faa Ting lader sig fuldstændigere bevise end dette.

15 Gassend. l. c. „Eo vero Patruus mittendum censuit, ut prudentiæ juris, cu illeic studia maxime florebant, operam navaret". Jeg maa iøvrigt rigtignok tilstaa jeg ikke kan paatage mig at forsvare denne Roes, som Gassendus tillægger Universitetet i Leipzig paa Tid. Jeg seer ligeledes, at ogsaa Slangenborph (orat. funeb. de ob. Nic. Kaasii C8) omtaler tenbergs „Jureconsulti ac Oratores, facundiæ et eloquentiæ laude clarissimi"; men den rom Jurisprudents, og andet kan der ikke være Tale om, havde dog udentvivl sine berømteste Lærere i Fre (Jac. Cujacius o. m. A.) og kom først noget senere i Blomstring paa de nordtydske Universiteter.

16 Joh. Stephanius in Annal. MSS. angiver bestemt Afreisens Datum, ifølge D. Mag. II. 17

1 Saaledes corresponderede Joa. Camerarius i Leipzig med Prof. Jac. Bording, der var Chri IIIs og Frederik IIs Livlæge; ja det synes endog, at hans Søn Johannes havde været sendt til Da kort iforveien. Cfr. Joa. Camerarii epist. famil. Tom. I. 347—48. Tidligere havde staaet i venskabeligt Forhold til den bekjendte Pet. Svave. A. St. Tom. II. 55—56 findes et fra ham til Svave netop i Anledning af en ung Dansk, der havde studeret ved Universitetet. — Ankom til Leipzig og deres Bolig der, jfr. Dan. Mag. II. 174.

2 Disse andre vare: „Christianus Hegelius, Cimber in Dania", og „Absalon Magni ex Fal-

livet som Vedels Paapassenhed bibringe T. Brahe mere Smag for de juridiske Studier, end han forhen havde havt: der findes intet Spor til, at han fandt sig tilfredsstillet i Juristernes Høresale, og ikke engang Navnet paa den juridiske Doctor, der skulde være hans Veileder, er undgaaet Forglemmelse. Han søgte derimod strax Mathematikerne: den Bane, han havde at gaae, var ham af Naturen aldeles bestemt betegnet, og han fulgte den eller brød frem paa den med Geniets Kraft. Den mathematiske Professor Johannes Homilius, dennes Discipel Bartholomæus Scultetus og maaskee den churfyrstelige Mathematicus Valentin Thau udgjorde den Kreds, hvori han helst bevægede sig[3]. — Men dette stod i den aabenbareste Strid med de Pligter, som Vedel havde paataget sig, og naar denne med Alvor og Samvittighedsfuldhed skulde opfylde det Løfte, han havde givet sin Velynder Jørgen Brahe, var det umuligt andet, end at der maatte danne sig et mindre venskabeligt og mindre behageligt Forhold mellem den unge Adelsmand og hans unge Hovmester. Vedel vilde ikke tillade, at T. Brahe anvendte Tiden paa en Videnskab, der afdrog ham fra og forøgede hans Ulyst til de juridiske Studier, og Brahe kunde ikke finde sig i, at Vedel vilde tvinge ham til en anden Videnskab, der ved denne Tvang blev ham end mere forhadt[4]. Hjemmefra Danmark sendte Jørgen Brahe saa rigelig Penge, at hans kjære Pleiesøn ogsaa kunde have Midler til at deeltage i passende Fornøielser; men Tyge anvendte den største Deel af disse Penge paa astronomiske Bøger og Instrumenter, og ved Nattetide, naar Vedel sov, fremtog han disse forbudne Sager og betragtede med Henrykkelse det store Skuespil paa den stjerneklare Himmel. En Hindring var det ham kun, at han skulde modtage Pengene af Vedels Haand og aflægge denne Regnskab for deres Anvendelse[5].

Skjøndt nu et saadant Forhold i Begyndelsen maatte fremkalde Spænding og Sammenstød, saa synes det dog, at Vedel forstod at bevare Tyge Brahes

---

stria Danus", ifølge en velvillig Meddelelse af Hr. Archivarius T. A. Becker, der har udtegnet disse Navne af selve Immatriculations-Protocollen i Leipzig.

3 Langebek a. St. anseer det tvivlsomt, om Homilius har været Brahes Lærer; men det synes dog at ligge baade i Sagens egen Natur og i Brahes Ord, naar han skriver: „Hanc (elevationem poli) persecutatus est (Homilius), *ut ipsemet cognovi*, quum ante annos plus minus viginti quinque Lipsiæ studiorum causa commorarer". Gassend. vita T. Brah. p. 9. Men rigtignok døde Homilius ikke længe efter Brahes og Vedels Ankomst. Barth. Scultetus var en ganske ung Mand og Brahes Medstuderende (D. Mag. a. St.), men ikke hans „Præceptor", som Resen (Insc. Havn. p. 373) vil. Om Valent. Thau, nedenfor.

4 Gassend. p. 5: Ægre ferebat Pædagogi (d. e. Vedels) genium, qui stellis quasi iratis natus, ferre non poterat, ut ullam succisivam horam ipsi (i. e. scientiæ siderum) impenderet, idque voluntatem parentum prætendens, quasi ii, ut a Juris studio quidquam divertiretur, nollent.

5 Gassend. p. 6 eller, om man vil, Ol. Bangs Saml. II. 96. Beretningen om dette Forhold mellem Vedel og Brahe støtter sig paa selve T. Brahes Ord i Astronomiæ instaur. Mechanica (Wandesburgi 1598 fol.) F vers. F2. Den findes ogsaa i den Ligtale, der holdtes over ham. Cfr. Joh. Jessenii a Jessen, de vita et morte T. Br. (Pragæ 1601. 4to) A4 versa. I Møllers Mnemosyne I. 34 har man Fortællingen paa Riim.

Agtelse, som den Grundvold, hvorpaa siden et oprigtigt Venskab kunde bygges, og at han desuden meget snart overbeviiste sig om, hvor umuligt og utilbørligt det var at tilbagetrænge, hvad der saa mægtigt yttrede sig. Thi ikke alene herskede der i senere Tid det skjønneste Forhold mellem ham og Brahe[6]; men allerede her i Leipzig vare de Lærde, til hvilke han sluttede sig, deels de samme, deels paa det nøieste forbundne med dem, hvis Veiledning og Omgang Brahe søgte. Mathematikeren Valentin Thau satte høi Priis paa Vedels Dueligheid, og Joh. Homilius var en Svigersøn af Joachim Camerarius, den berømteste Lærer ved Leipzigs Universitet, og denne samme Camerarius nævnedes af Vedel fremfor nogen anden af Professorerne som hans egentlige Lærer[7]. Er det da ikke rimeligt, at Camerarii humane og fordragelige Aand og hans store Indflydelse paa den academiske Ungdom[8] har bidraget meget til at udsone hans Discipel med Svigersønnens, at Udsoningen har været let, fordi kun Pligtfølelse havde fremkaldt Misforholdet, og at Jørgen Brahe endelig ogsaa har opgivet en Modstand, som dog var forgjeves?

Neppe var et Aar forløbet i Leipzig, før Vedel og Brahe gjensidigen forstode hinanden og hver for sig dyrkede den Videnskab, hvortil de følte sig kaldede. Allerede i August 1563 anstillede Brahe i Leipzig Observationer, som endnu er til, og begyndte derhos snart at forbinde Astrologie med Astronomien[9]. Sin Veileder Homilius havde han for længe siden mistet og vistnok deelt med Came-

---

6 Dette har aldrig været nægtet; men deri ligger ingen Grund til at tvivle om den Beretning, at tidligere et Misforhold har fundet Sted, — hvilket J. L. Heiberg i Urania for 1846 S. 74 synes tilbeielig til. T. Brahe siger selv (a. St.): „invito et reluctante Pædagogo".

7 Af et Brev fra Joa. Camerarius til D. Christophorus Carolovicius (Cam. epist. I. 48) seer man vel, at baade han og de øvrige Professorer saae noget skjævt til Homilius i Begyndelsen, fordi de frygtede, at Churfyrsten vilde begunstige ham til Skade for „Rheticus" (d. e. Georg. Joachimus) eller en anden mathematisk Professor, „qui et consenuit in hac Academia et est vir neutiquam malus"; men dette Brev, hvis Datum mangler, maa være fra 1551, og siden ægtede han Camerarii Datter, og omtales paa den kjærligste Maade af denne. Cfr. Cam. ep. T. I. 369—375, T. II. 20. 33. — I sin Skrift, Oratio de orig. app. regni Dan. C4 vers., siger Vedel: „carissimus mihi præceptor D. Joach. Camerarius", og vi skulle siden see andre Beviser paa hans Interesse for denne Mandes Lærdomme.

8 Vedel a. St. anfører som et Exempel paa Camerarii Maadehold og Fordragelighed, at han naar han havde fremsat sin Mening eller Anskuelse, pleiede at tilføie: „Hæc mihi cum placeant, licet ista probes". Et Brev fra Camerarii Samtidige, Florentineren Petr. Victorius (Cam. ep. T. II. 487), omtaler den store Veneration og Hengivenhed, hvormed Camerarius blev betragtet af dem, der levede med ham, og en gammel Haand har paa dette Sted i det Explr., som jeg har for mig (fra det K. Bibl.), tilføiet: „Germani φιλοκαμεράριος".

9 Da Homilius skal være død d. 5 Juli 1562 og Brahe dog har været tilstede ved dennes Observationer, saa skulde man troe, at Tvisten mellem ham og Vedel allerede inden tre Maaneder efter Autorsten var mindre heftig. Men forbi var den endnu ikke ved Slutningen af Aaret 1563; thi endnu 1[illegible] maatte han hemmelig („clancularie") lade sine Instrumenter gjøre. Cfr. T. Brahei astr. instr. mech. F2. — Dersom Ordene: „ante annos plus minus viginti quatuor", kunne urgeres, saa 1564, at Brahe stillede Casp. Peucers Nativitet. Cfr. Resenii Insc. Havn. p. 404. Om Astrologie, jfr. Grohmann, Ann. d. Un. Wittenb. I. 168.

rarius Sorgen over dette store Tab. Men Scultetus kunde anvise ham de Methoder, som den Afdøde havde anbefalet[10]; Valentin Thau var et mechanisk Genie, og Brahe havde hos sig selv saa store Hjælpekilder, at en egentlig Lærer ikke mere behøvedes.

Hvorledes Vedel benyttede sit treaarige Ophold i Leipzig, lader sig mere formode, end i det Enkelte bevise. Camerarius var ogsaa Historiker og det er vist, at Vedel ikke tabte Fædrenelandet og dets Historie af Sigte[11], skjøndt der vel i Leipzig var ringe Leilighed til Studier af den Art; men under Camerarii Veiledning maatte han dog nærmere ledes til den classiske Literatur, især deleshed den græske, hvori Camerarius fornemmelig havde sin Styrke. I denne var Vedel ikke andet end en Begynder. For ham var et lidet Skrift, som Camerarius tidligere havde udgivet, nemlig den saakaldte Arithmologia Ethica, en passende Bog, og det synes, at han har benyttet den og bevaret den i stadig Erindring[12]. Under hans videre Fremgang kunde de Forfattere, der just dengang sysselsatte Camerarius og maaskee vare Gjenstand for hans academiske Foredrag, give Vedel Arbeide nok, saasom Gregorius Nyssenus, Aristoteles, Xenophon og fremfor alle Thucydides, der allerede fra Grundets Huus var ham bekjendt[13]. En

---

10 Langebek angiver (a. St.) Homilii Dødsaar og Dødsdag efter Barth. Scultetus, og det er vel saaledes rigtigt. Et Brev fra Camerarius til Hieron. Wolf, dateret d. 15 Juli 1562, bestyrker dette: „Ego his diebus amisi meum generum Jo. Homilium, optimarum disciplinarum, præcipue τῶν κυρίως μαθηματικῶν καλουμένων magistrum οὐδενὸς δεύτερον μᾶλλον, δὲ πρῶτον τῶν καθ' ἡμᾶς ἁπάντων" &c. Epist. T. I. 474—75. Ligeledes finder det en Bestyrkelse i andre Breve (II. 422. 429. 431) og i Fabr. Bibl. Græca XIII. 521, hvis ellers Ordene: „superiore anno" ere tagne af Titelbladet paa Camerarii Mindetale over ham. (Alligevel maa jeg dog bemærke, at et Brev fra Camerarius til den bekjendte Lazarus Swendi, dateret 6 April 1563, omtaler Homilius som syg (T. II. p. 40), og at et andet Brev fra samme til Johannes Crato, dateret 6 Juli 1563, siger, at Homilius Dagen iforveien var bleven begravet (T. II. 361). Man kunde saaledes vel fristes til at undersøge Sagen nøiere; men jeg kan dog ikke tvivle paa Rigtigheden af Sculteti Angivelse, og disse Breves Datering maa være urigtig). — Om Brahes Studier med Homilii Discipel Scultetus, jfr. Gassend. p. 8—9.

11 Svend Tiuveskæg Fortal. a 6—6 vers.

12 Universitetet i Leipzig fik vel først 1579 et historisk Professorat (Grohmann Ann. d. Univ. Wittenb. I. 176); men Camerarius blev dog paa en Maade betragtet ogsaa som Prof. historiarum og i Vogels Leipzigische Annales S. 228 finder jeg endog, at han udtrykkelig kaldes: „Historiarum und utriusque linguæ Professor". Om Camerarii Arithmologia ethica maa jeg i Almindelighed henvise til Fabric. Bibl. Græca Vol. XIII. p. 498—99. Bogen udkom først i Basel 1551. 8vo. Jeg har havt en Udg., trykt i Leipzig 1571, en liden Octav paa 236 Sider. Foruden den egentlige ethiske Arithmologie, hvorom jeg paa et andet Sted skal tale, indeholder den et Udvalg af Æsopiske Fabler, Apophthegmer, Lignelser, Gaader, Socratiske Samtaler o. desl., Alt paa Græsk, og vistnok bestemt til en Læsebog for dem, der gik over fra det Nye Testamente til Classikerne. Jeg fremhæver især denne Bog, fordi Vedel endnu en halv Snees Aar senere, da han udgav Sept. sapient. Græc. havde beholdt Indtryk af den og meddeelte Stykker deraf i dansk Oversættelse.

13 Dette yttrer jeg ligeledes som en Formodning, der ikke mangler Rimelighed. Cfr. Fabric. Bibl. Gr. Vol. XIII. 521—522. Jeg kan lægge den Bemærkning til, at Aristoteles citeres oftere af Vedel, Thucydid i det mindste et Par Steder, i Ligpr. ov. Jo. Friis B8 og Ligpr. ov. K. Frdr. II. G2.

Deeltager i sine Studier fik Vedel det sidste Aar, han opholdt sig i Leipzig, da Peder Hegelund i Marts 1564 forlod Niels Hemmingsen og kom til Leipzig. Han kunde bane sin Ungdomsven Veien til den fortræffelige Camerarius, der ogsaa blev Hegelunds Lærer; dog sluttede denne sig udentvivl nærmest til Theologen Victorinus Strigelius, hvis Foredrag vist hellerikke af Vedel bleve forsømte[14].

Men er det nu saaledes intet andet end meer eller mindre rimelige Formodninger, man har at fremføre, naar Spørgsmaalet er om Vedels Arbeide og Beskjeftigelser i Leipzig, saa har man dog et utvivlsomt Vidnesbyrd om, hvor megen Fremgang han havde gjort, og i hvilken Grad han i den unge Alder af neppe tre og tyve Aar havde erhvervet sig Tillid og Anseelse. Thi da han efter tre Aars Forløb 1565 tænkte paa at forlade Universitetet, fik han af den allerede oftere nævnte Dr. Valentin Thau, der vel nærmest hørte til Brahes Venner og ved denne var bleven opmærksom paa, hvilken udmærket Mand Vedel var, det hæderlige Tilbud at træde i Churfyrstens Tjeneste med en passende Besolding og fordeelagtige Udsigter i Fremtiden[15]. Dog Vedel havde ikke glemt sit Fædreneland og sin lykkelige Barndoms skjønne Drømmebilleder. Midt i de Leipzigske Musers Helligdom vendte hans Tanker ofte tilbage til det kjære Hjem[16], og hans Venner der havde hellerikke glemt at minde ham om Fædrenelandet og sig selv.

VI. Ogsaa i Leipzig selv var der Anledning for Vedel til at tænke derpaa. Allerede i det samme Aar, da han forlod Danmark, havde han fået

---

14 Terpag. Ripæ Cimbr. p. 615. Han forlod Kjøbenhavn d. 10 Marts 1564 og man finder ham i Leipzig 1565, hvor hans Almanakantegnelser begynde. I disse nævnes meget ofte D. Victorinus Strigelius, som en Mand, hvem Hegelund personlig henvendte sig til, f. Ex. d. 12 Octbr. 1565: „Conveni D. Victorinum Strigelium, qui humanissimum mihi responsum dedit".

15 Vedel skriver (Svend Tiuv. Fort. a6) saaledes: „Der jeg da paa fierde Aar havde studeret til Leipzig udi Landt-Missen, bleev mig vel tilbudet et kostelig Stipendium ved den Kur-Fyrstelige Mathematicum D. Valentin Thau, at jeg derhos i Fremtiden kunde letteligen bekommet bedre Vilkaar". Andre have gjentaget disse Ord (f. E. Marm. Dan. II. 66) uden nogen videre Oplysning om denne Val. Thau, som man dog meget kunde ønske. — Man seer, at Valentin Thau maa have vært en formaaende Mand; men forresten har jeg savnet de fornødne Hjælpemidler til nøiere Kundskab om hans Person og Stilling, og veed endnu for Øieblikket kun dette om ham, at han beskjeftigede sig med at opfinde mechaniske Maskiner, og havde inventeret en meget kunstig Vogn, hvormed han i Efteraaret 1565 aflagde en Prøve for Churfyrsten. Jeg formoder, at selv denne Oplysning skal være de Fleste ubekjendt, da den ingensinde er trykt; men i Hegel. Calend. MS. d. 24 Sept. 1565 læses følgende Ord: „Auectus est M. Valentinus Thaw, in Rheda illa artificiosissime in gratiam Electoris a se fabricata, cujus usus tum varius et multiplex fuit, cum is et terris spatia dimetiretur et altitudines montium" &c. Slutningen er noget vanskelig at læse; dog troer jeg, at den er rigtig læst saaledes. Rheda kan vel ikke betyde andet end en let Vogn; det er det samme Udtryk, som Svetonius bruger om Cæsars galliske Feldtvogn. Men bestod nu Kunsten deri, at en Mechanisme, anbragt paa Vognen, viste, hvor lang en Vei man var kjørt, og hvor høit et Bjerg man var kjørt op ad, eller skal dimetiri blot betyde, at tilbagelægge Veien? Udtrykket er ikke ganske klart.

16 Sv. Tiuv. a. St. „Men mit Sind stood hiem til mit Fædrene-Land".

ſkland i Bevægelſe ved Hvervinger til den foreſtaaende Krig i Norden[1]; ›tog hyppige Efterretninger gjennem de mange Danſke, der ſtuderede ved ſke Univerſiteter og ved regelmæssige Fragtførere underholdt en ſtadig lſe med Hjemmet; han havde der selv sin Grundet, der ikke ophørte ſende ham Meddelelſer og venlige Raad. Krigen var udbrudt i det Aar, og de Nyheder, ſom de Danſke modtoge, vare ikke beroligende. rederik, fortaltes der, maatte igjen afſkedige ſine ſlette tydſke Leietropper; e Grændſelande ødelagdes af Fjenden, Fredsforhandlingerne i Roſtok løſte, den blodige Søekrig førte til ingen Afgjørelſe. Saaledes løde de r, der i disse Aar bragtes til Leipzig[2]. Grundets Breve til Vedel ikke bedre. Han meddeelte, at Leietropperne havde indbragt en peſtagtig , der fulgte Hæren og snart udbredte sig over alle Egne af Riget; han e, at Ribe hellerikke vilde blive forskaanet og at det kunde gjælde hans ; han frygtede da og ængstedes ved Tanken om sine umyndige Børns . „Giv mig dog", skrev han til Vedel, „atter det Løfte, at Du efter d vil antage Dig mine faderløse Børn, som Du saa ofte forhen har mig om, og som jeg saa trygt har stolet paa"[3]. Vedel bevægedes r sit Fædrenelands og sine Venners Ulykke, men fraværende vidste han det Middel at anvende end kjærlige Ord til dem og varme Bønner til Han troede urokkelig paa Virkningen af fromme Bønner, som Grundet

---

›a. Camer. Epist. T. II. p. 354 af 5 Juni 1562: Mei filii Philippi adventum exspec- non sine metu quodam de fortuna itineris ipsius, *cum vagari ubique milites concur- bellum Danicum sciremus*, &c.

›m de stadige Fragtkudske, der droge fra Danmark til Nordtydskland, skal jeg tale nedenfor. man i Leipzig interesserede sig for og fulgte Gangen af denne nordiske Krig, navnlig i disse vise talrige Breve af Camerarius. Under d. 11 Mai 1563 skriver han til Hier. Wolf (T. I. lum inter reges vicinos Daniæ et Suediæ procedere putatur et fore magnum atque nterea certamina verborum non intermittuntur; og under 5 Juni derefter skriver han til mgartner (ib. p. 309), at der om denne Krig vare: „cum opiniones tum exspectationes liæ", hvilket alt tyder paa, at Sagen var en Conversationsgjenstand i Leipzig; thi Krigen var erklæret hverken af Lybek eller af K. Frederik II. Jfr. Resen S. 90 og endnu tvende andre Camerarius, dat. d. 9 Juni s. A. T. I. 480. T. II. 273. Efter Krigens Udbrud vedbliver den mærksomhed for den. I et Brev af 27 Juli 1563 (T. I. 481) omtales den i Tydskland al- Frygt for de sammenhobede Leietropper, og i et andet af 12 Novbr. s. A. (ib. p. 313) skrives: Danicum extrahitur, ... rex Daniæ copiarum aliquid dimisit, ... sed ne et hinc e mala erumpant in annum proximum, valde metui a prudentibus intelligo". I det ar 1564 omtaler Camerarius d. 9 Aug. (T. I. 486—87) i et Brev til Hier. Wolf den Ro- gres med adskillig dertil hørende Detail og et følgende Søeslag, og atter den 10 Decbr. skriver umgartner (T. I. 318): „*περὶ τῶν Βαλθικῶν πολεμοθορύβων* silentium est, etsi nuper dissipati fuere prælii navalis, sed illi quoque reprimuntur". Breve fra de følgende Aar, 283. 369.

r. de vita Gr. Q3: „Testantur id ejus ad me, cum adhuc Lipsiæ essem, scriptæ ı quibus de calamitatibus horum temporum conquerens intèr alia ait &c. Rogare e, ut si quid de obitu suo audierim, nolim liberis patre orbatis deesse, sed quod co- ›sens sæpe facturum me receperim, pro sua in me spe collocata, facere velim sedulo". Peſt taler Vedel ogsaa i Ligpr. ov. K. Frederik II. C3.

havde lært ham, og i Tillid dertil vovede han at trøste denne med det sig Haab, at de inden Aarets Udgang skulde see hinanden Ansigt til Ansigt[4].

Saaledes udløb den Tid, hvori Vedel og Brahe skulde studere i Leipzig. Den sidste behøvede ikke mere nogen Hovmester, og hver af dem vilde søge den Sted, hvor deres forskjellige Studier bedst kunde fremmes. Før Adskillelsen vilde de dog samlede vende tilbage til Fædrenelandet og der opløse den indgangne Forbindelse. De øvrige unge Danske i Leipzig vare beskjeftigede med Breve, som de Bortdragende skulde bringe deres Slægtninge og Venner i Danmark. Peder Hegelund skrev til sine Lærere Hans Thomesen, Niels Hemmingsen og Erasmus Lætus[5]. Vedel skulde være Overbringeren. Den syttende Mai 1565 forlode de begge Leipzig, besøgte paa Hjemveien Wittenberg, ankom derfra den fem og tyvende Mai til Rostok, hvor de indskibede sig og seilede over det af fjendtlige Flaader forurolige Hav lykkelig til Kjøbenhavn[6].

Det var nu Vedels Hensigt først at aflægge Regnskab for Jørgen Brahe og derpaa at reise over til Jylland til sine Forældre og til Grundet. Regnskabet var let at aflægge. Tyge Brahe, forlængesiden udsonet med sin Pleiefader, stod nu for denne som en ung Mand, over hvem allerede et Skjær hvilede af de kommende Dages Bersømmelse, og hvormeget eller hvorlidet end Vedel kunde tilegne sig af Roes derfor, saa var dog dette opnaaet under hans Ledelse eller i det mindste under Samlivet med ham[7]. Derefter kunde Vedel forlade Hovedstaden; men for at kunne trøste sin Grundet med endnu mere Kraft, talte han dog først med deres fælleds Ven Doctor Johannes Francisci, der netop i dette Aar var Universitetets Rector, om nogen Understøttelse for Grundets Sønner, naar disse med det første kom til Kjøbenhavn, og fik af ham i denne Henseende de bedste Løfter[8]. Men uventet blev Opholdet i Kjøbenhavn ved en

---

4 „Magnum inflixerunt hæ literæ animo meo vulnus", etc. Vita Gr. l. c. Paa et andet Sted (P7 vers.—P8) taler Vedel mærkeligt om den Kraft, han tillagde Bennen netop under disse Uhyrker, og characteriserer derved sig selv. „Nec dubito", siger han, „ipsius (i. e. Grundithi) et Joh. Tausani . . . . preces multum reipublicæ . . . . profuisse, neque *nunc* (d. e. under Krigen) *deliberem, si ejusmodi multos in his bellorum ruinis coram se dominus inveniret stantes, qui quasi indies redduntur ampliores, aut sustulisset aut ad aliquam finem salutarem reipublicæ perduxisset*". K. Frederik II gjennemlæste ogsaa sin Haandbibel under Krigen: Jonge Kjøbenhavn Beskr. S. 439.

5 Calend. Hegel. MSS. d. 17 Mai 1565: „Dederunt se in iter Andreas Severini et Tuco Bradhe, per quos scripsi Hafniam D. D. Nicolao Hemmingio, D. D. Erasmo Læto et M. Johanni Thomæ".

6 Dan. Mag. II. 176 Not. b ifølge Jo. Stephanii Annal. MSS. Gassendus p. 9 siger blot: „sub ipsum Maii medium".

7 Curric. Vitæ Andr. Vell. p. 38 vil gjerne tillægge Vedel Fortjenester af Brahes Dannelse: „Qvalis præceptor, talis discipulus; ex ungue leonem". Søren Andersen har heller ikke glemt dette Moment paa hans Epitaphium (Insc. Rip. p. 23), og Lackmann (Einl. z. schl. holst. Hist. IV. Anh. S. 33) skriver ogsaa: „Welcher (d. e. Vedel) Ihm gleichwol zum sichern Weg-Weiser gedienet". Ægid. Lauridsen a. St. siger, at Vedel af Brahes Forældre fik sin gode Afskeed.

8 Joh. Svaning. Chron. Dan. p. 101 i Listen over Rectorerne. Th. Bartholinus

egivenhed endnu forlænget næsten halvtredie Maaned. Det hendte sig gle Uger efter Vedels Hjemkomst, at Kong Frederik den Anden ved ed eller paa anden Maade styrtede ned i Canalen under Amagerbro : i øiensynlig Livsfare. Jørgen Brahe, der nylig var vendt tilbage ore Søeslag under Pommerns Kyster, opholdt sig just i Nærheden og jen tilhjælp; men han faldt selv i Vandet og paadrog sig derved en og Sygdom, der faa Dage efter berøvede ham Livet. Han døde den ende Juni 1565[9]. Denne Begivenhed maatte forsinke Vedels Af- kunde neppe unddrage sig fra Deeltagelse i de langvarige Festligheder, lke en høitstaaende Adelsmand i hine Tider stededes til Jorden; han hellerikke forlade sine Venner i Sorgens Dage, og Tyge Brahe kunde etop i Anledning af Farbroderens og Pleiefaderens Død ønske hans [10]. Muligt ogsaa, at hans Forbindelse med Braherne havde ledet som det for Fremtidens Skyld kunde være værd at pleie og befæste[11]. det end forholdt sig, saa kunde Vedel ikke før i Begyndelsen eller Nidten af August begive sig paa Reisen til Veile, hvorfra han atter vilde søge den elskede Grundet og indfrie det Løfte, han havde givet øjensynets Glæder.

:bnen havde bestemt det anderledes. Pesten, som i denne Sommer Voldsomhed havde raset i Byen og givet Grundet en sørgelig Leilig- vise sig som den gode Hyrde, var allerede i Aftagende, da den plud- eb Grundets eget hidtil forskaanede Huus, netop ved den Tid, da r i Begreb med at reise til Veile. Grundet forudsaae sin Død uden n faste Holdning og den gudhengivne Rolighed, der fulgte ham gjen- : opreist paa Leiet indgjød han de Sørgende Trøst, tog Afsked med

---

p. 3. Denne Beretning har Vedel glemt paa det chronologisk rigtige Sted; men ved Slut- ta Gr. Q5 læses følgende Ord: Tibi quoque . . . Jo. Francisce . . . gratiam habeo m maximam propter gratæ in præceptorem et propensæ in hujus filios voluntatis idicia, quæ de his apud te in nostra Academia alendis, paullo ante obitum illorum *iæ tecum colloquerer*, declarasti".

r. ov. K. Frederik d. Anden C3 vers. Resens Fred. II. S. 143–44. Blandt rsens Antegnelser i P. Eberi Calendarium, MS. Bibl. Reg. no. 927 4to R. edd. af Hr. Kall Rasmussen), læses følgende ved d. 21 Juni: Anno 1565 Georgius Brade, arius, Haphniæ extinctus est, postquam e naui bene potus decidisset, vnde et t et post aliquot dies mortuus. Cfr. Vedel Simonsen Elvedg. Hist. 1 Hefte

jen Brahes egentlige Arvinger vare vel hans Sødskende. Dog vil Langebek (Dan. Mag. , at Jørgen Brahe og hans Hustru havde besluttet at gjøre Tyge til deres Arving. Imid- ndnu Inger Oxe til mod Slutningen af Aaret 1591 (Hist. Tidsskr. III. 40 Not. 4).

tænker herved nærmest paa den gamle Jo. Friis, med hvem vi allerede et Par Aar efter finde Forbindelse, endnu førend han kom tilbage fra sin anden Udenlandsreise. Vedel kalder rund. Similit. A2) „Patronus suus reverenter colendus".

sine Børn og var beredt paa det sidste afgjørende Øieblik[12]. Uvidende om den Forandring i Ribe, ankom Vedel den femtende August til Veile. Et Par Dage dvælede han her hos sine Forældre, Sødskende og Venner, derefter stod han færdig til at drage til Ribe. Da kom Budskabet om Grundets Død. Han var bortkaldet netop den Dag, Vedel indtraf i sin Faders Huus. Snart kunde et nyt Budskab melde ham, at Gud havde taget til sig alle Grundets Børn, de samme Børn, for hvis Fremtid han nylig i Kjøbenhavn saa kjærlig havde sørget[13]. Grebet af den inderligste Sorg over Tabet af sin faderlige Ven og Velgjører, den tilbedede Grundet, just i det Øieblik, da han troede at have gjenfundet ham, og berøvet selv den Lindring i Sorgen at kunne vise sin trofaste Kjærlighed mod den Bortgangnes Efterladte, udøste Vedel sit Hjerte i et deiligt Digt, hvori han fremstillede to unge Hyrder, Algenus og Thyrsis, hvilke en gammel Hyrde finder hensjunkne i Sorgen ved deres Faders Melisæi Grav. Melisæus er Grundet; de tvende klagende Ynglinge ere vistnok Vedel selv og hans Ven Peder Hegelund, der ligeledes skrev et Mindedigt over sin afdøde Lærer[14]. Senere satte Vedel ham et Epitaphium, og leverede en Skildring af ham, der stedse vil bevare hos Efterverdenen det elskelige Billede af ham og tillige af Vedel selv[15].

---

12 Or. de vita Gr. Q3 vers. — Q4 skildre meget smukt Grundets sidste Dage og hans derpaa følgende Død.

13 Anf. St. Her siges Grundet at være død d. 14 August, og strax efter tilføies: „eo ipso die . . . ad patrias ædes, unde annos quatuor absueram, redibam; et constitueram mecum e vestigio ad ipsum meo reditu consolandum excurrere" &c. Imidlertid ansætter dog Vedel selv i den meddeelte Prøve af hans store Chronologie K4 Grundets Død til d. 15 August, og det samme er Tilfældet i det Udkast til Epitaphium, der findes blandt MSS. Vellejana Bibl. Univ. no. 121. Addit. 4to, og paa begge Epitaphierne hos Terpager. Disse Vidnesbyrd har jeg anseet for paalideligere, end hvad Vedel og Hegelund, der ikke vare tilstede, have optegnet tidligere. Alb. Thura, Idea hist. lit. p. 67, har derimod holdt sig til den anden Tidsbestemmelse.

14 Vedels Digt læses i Grund. Simil. Q6, en Eclog i Virgilianske Form, bestaaende af 245 Vers. Skjøndt det ikke er frit for Reminiscentser fra Virgil, kan det dog ikke siges at bestaae af lutter Centoner. Efter en Indledning, der giver Situationen, v. 1—21, opfordrer Ægon de unge Hyrder til en Mindesang om Melisæus, v. 22—65. Derpaa synger først Algenus, v. 66—142, og foreslaaer at reise en Mindestøtte for Melisæus med denne Indskrift:

„Mollibus in stabulis et qui cerealibus arvis
Pavisti, adversus morbos rabiemque luporum
Defendens teneras multa cum laude bidentes,
Hunc tibi posteritas tumulum, Melisæe, sacravit."

Da Algenus har sluttet, takker Ægon for Sangen og opmuntrer ligeledes Thyrsis til at synge, v. 143—148, hvorpaa denne istemmer et Digt af samme Indhold, v. 149—234. Endelig takker Ægon dem begge. — Strax efter følger Hegelunds Digt i 112 Vers. Jeg vil alene bemærke, at Grundets Død ogsaa der i Overskriften ansættes til d. 14 August.

15 Epitaphiet læses hos Terpager, Insc. Rip. p. 41, og i Marmora Dan. II. 67. Indskriften paa hans Ligsteen findes i Insc. Rip. p. 76. Skildringen er den fortreffelige Memoire, hvoraf vi i det foregaaende have øst. Om Epitaphiet siger Galthen (Beskr. ov. Ribe S. 140): „Over ham (Grundet) sees intet ordentligt Epitaphium, men kun en liden malet Tavle".

VII. Efter saamange Tab i dette ulykkelige Aar tog Vedel atter Afsked Fædrenelandet for at fortsætte sine Studier ved fremmede Universiteter. Wittenbergske, nøie forbundet med det Kjøbenhavnske, havde næsten ligefra Stiftelse været Samlingspladsen for unge Danske, der søgte Lærdommens uden for Hjemmet, og snart alt hvad Danmark eiede af lærd Berømmelse, er bleven vundet og paatrykt sit Stempel[1]. De Unge fulgte trolig de es Spor: Vedel vilde ogsaa der fuldende sin videnskabelige Dannelse. I ningen af October 1565 forlod han rimeligviis Veile og ankom over Ribe Rendsborg, hvor han den fjerde November traf sammen med sin Ven Peder gelund og bragte ham Penge fra hans Fader[2]. Hegelund drog til Kjøben- n, hvorhen D. Niels Hemmingsen havde kaldet ham; Vedel fortsatte sin se til Wittenberg, hvor han blev optaget ved Universitetet. Da var Juristen hael Teuber Rector, og den yngre Johannes Bugenhagen var Decanus ved philosophiske Facultet[3].

De tvende Aar, som Vedel nu tilbragte i Wittenberg, vare ikke alene de rigste, men vistnok tillige de behageligste, han havde oplevet, siden han forlod ndets Huus. Han fandt der et udvalgt Selskab af unge Landsmænd, og levede med dem paa et Sted, som ret maatte tiltale et oppakt Sind. Det Antal af danske Studerende var allerede i April bleven forøget med trende ensere, Torben Olsen, Peder Olsen og Niels Jacobsen Kraft[4]; i Sommerens vare endnu Anders Lemvig, Mads Schytte, Christen Pedersen, Laurids Gjødesen

---

1 C. E. Förstemann Verzeichn. d. Stud. z. Wittenb. aus d. Kön. Dänem. (MS. B. o. 165, Addit. fol.) viser dette. Der nævnes f. Ex. 1523 Jo. Thaussen, 1530—31 Joh. Svaus, 1534 Nic. Palladius, 1535—36 Hermol. Trolde, 1540 Geo. Rosenkrants, og saa fremdeles Ore, Jo. Francisci, Jo. Lagonius, Jo. Thomæ, Nic. Koss, Er. Catholmus o. s. v., lutter be- te og berømte Navne. Det er iøvrigt Skade for dette mit Arbeide, at Førstemanns Liste eller Ud- af Universitetets Album standser ved Aaret 1565, netop da Vedel kom til Wittenberg. Hans Udg. iber Decanorum Fac. Theol. viser os ligeledes de Danske Lærdes Promotioner der, f. Ex. Pet. Palladius, 1542 Jo. Macchabæus Scotus, 1559 Erasm. Lætus o. s. v. p. 31. 32. 49. I tf. Svevi Acad. Witeb. findes kun de Immatriculerede, som vare Adelsmænd.

2 Calend. Hegel. MS. d. 4 Novbr. 1565: *Obvius mihi fuit Rendesburgi Andreas Se- nus, qui literas mihi attulit et pecuniam a patre.* Dette Sted synes at bestemme Tiden for ls Afreise, som jeg ellers vilde have ansat et Par Uger tidligere, eftersom det academiske Nytaar eller rstiftet indtraf paa Lucæ Dag eller d. 18 Octbr. Vedel, som en uadelig Student, er ikke anført hos tfr. Svevus.

3 Terpag. Ripæ Cimbr. p. 615. D. 9 Novbr. var Hegelund i Ribe, hvorfra han d. 20 s. riste til Kjøbenhavn. Cal. MS. — Rector og Decanus kunne sees i Scripta publica Prof. tenb. (Wittenb. 1560 sqq.) Tom. VI. Qq5. Rr8. I Foraaret 1565 blev Mand. Parsberg triculeret: Gottf. Svev. S2 vers.

4 Album Ac. Wit. (Førstem.) nævner saaledes i Vintersemestret 1564—65 følgende indskrevne: l Octbr. Laur. Nicolai Arhuslens., d. 25 Octbr. Jo. Georgii Fionens. og Francisc. Nicolai Alburg., 9 April Mart. Georgii Havn., Petr. Godschalcus Randrus. og de tre anførte Ripensere, der vel Skolekammerater af Vedel og Hegelund, hvorfor ogsaa denne sidste, skjøndt han selv opholdt sig i sig, noterede deres Ankomst til Wittenberg i sin Calender d. 13 April 1565.

og den unge Knud Skram komne til[5]. Vedel forenede sig med disse, hvor af nogle vare hans Ungdoms og bleve hans Manddoms Venner. Hvor saamange Landsmænd vare forsamlede, gaves der rig Anledning til gjensidig Meddelelse, Belæring og Opmuntring; hvad der skeete i Hjemmet, kom let til Alles Kundskab, ligesom det vandt Alles Deeltagelse, og lykkeligviis vare Efterretningerne fra det kjære Fædreneland nu langt trøsteligere end de, som Vedel fordum i Leipzig havde kunnet modtage: Daniel Rantzau havde aabnet sin Heltebane i de samme Dage, han forlod Danmark, og givet den langvarige Krig en anden Vending[6]. I Foraaret 1566 stødte ogsaa Tyge Brahe til Cohorten af danske Musasønner i Wittenberg[7], og paa samme Tid førte Peder Hegelund den unge Hans Hemmingsen og maaskee Evert Andersen fra Landskrone derhen[8]. De kunde alle bringe friske Tidender fra de Kjære i Hjemmet; Simon Fragtkud og Andre bragte idelig Breve og Budskaber fra Danmark og tilbage igjen; Borgerfører Baltzer Kaus reiste hyppigt til Wittenberg og var de unge Studenter en velkommen Gjæst[9]. Kort sagt, Livet i Wittenberg lod i den Henseende Intet tilbage at ønske[10]. Men dertil kom endnu det saa at sige classiske Sted, hvor

---

5 Gottf. Svevus T4 vers. nævner naturligviis Canutus Schram. De to førstnævnte og b[illegible] uden en vis Christ. Petri Cimber Niecopiensis anføres baade af Hegel. d. 10 Juni og hos Forst[illegible] a. St.; men Laur. Ægidius findes ikke indført i hans Album, ligesaa lidet som Knud Skram, der med Par andre Landsmænd, Jo. Andreæ og Nic. Nicolai, d. 15 Octbr. 1565 drog fra Leipzig til Wittenberg: Hegel. Cal.

6 Slaget ved Svarteraa d. 20 Octbr. 1565. Dan. Mag. Tr. R. II. 86. 91. Hegelunds Almanakker indeholde heelt igjennem Vidnesbyrd om hans Brevverling med og Efterretninger fra Danmark. Han skrev endog til Niels Kaas og Bjørn Andersen (d. 27 Aug. 1566). Desværre har man ikke fra Nogen af de Andre lignende Antegnelser.

7 Langebek anfører disse Ord af Jo. Stephanii annal. MSS. *Rediit Witebergam 1566 die 15 April. e patria. Unde discedens die 16 Septembris, die 24 Sept. Rostochium venit, aufugiens propter pestem.*

8 Naar Hegelund og den unge Hemmingius stedte til deres Landsmænd i Wittenberg, kan jeg ikke bestemt sige, da den første Halvdeel af hans Almanak for 1566 nu mangler og allerede maa have manglet, da den Extract, der findes i den Thottske Manuskriptsamling (Bibl. Reg. no. 1933), blev taget. Men d. 10 August var han i Wittenberg med sin senere just ikke fordeelagtig bekjendte Discipel, hvem han i de følgende Aar anfører paa sine Fortegnelser over de Danske i Wittenberg (1567, 1568). Eberhardus Andreas Coronæus har jeg først truffet i Scripta publ. Prof. Wit. Tom. VII p. 307—8, hvor der siges om ham: „quum propter egestatem domesticam suo sumptu hic degere non posset, ab eximii Theologi et viri Claris. D. Hemingi etc. filio et præceptore humanjus receptus est, quem allevarent, cuique benefacerent" &c. — Da nu Hegelund, der ingalde aldeles ikke omtaler sit Forhold til ham, kalder ham „Coronæus ex Scania", seer jeg ikke, at der kan tænkes paa nogen anden By end Landskrone, ligesom jeg antager en samtidig Coronæus ex Transylvania (Jo. Camer. Ep. T. II. 14) for at have været fra Kronstadt, med mindre det er en Latinisering af det virkelige Navn, saaledes som hos de tvende ogsaa samtidige Holstenere (Kreye).

9 „*Simon auriga tabellarius*" forekommer meget hyppigt i Hegelunds Almanakker for disse Aar; stundom ogsaa en vis Christophorus i samme Egenskab; ligeledes Balth. Kaus, en videnskabelig dannet Mand, med hvem Hegelund correspondserede, og hvis Familieanliggender han interesserede sig for. Jfr. Cal. d. 30 Octbr. 1566, 27 Marts 1567 ꝛc.

10 Gassend. vita T. Brah. p. 10. „*Witebergam semper cordi habens... Hinc*

disse Venner og Landsmænd vare samlede. Vilde de kaste Øiet ud over es egen Kreds, fandt de sig omgivne af talrige Minder, levende og døde, Reformationens Heltetid. Der laa det Huus, hvori Luther levede, hvori han lede unge Mennesker om sig, hvor han havde opvakt de første Gnister i den beundrede Daniel Rantzaus Sjel, og dette samme Huus var endnu et kjært m for en haabefuld Ungdom[11]; der laa Melanchthons Bolig, nylig forladt sin gamle Herre, men hvert Aar Vidne til festlige Optrin, naar det hele iversitet paa hans Dødsdag feirede hans og Luthers velfortiente Mindefest[12]; stod begges forladte Lærestol, endnu beklædt af Mænd, der havde været deres sonlige Venner, af berømte Lærere, til hvem den videlystne Ungdom strømmede alle Europas Lande.

Af disse Lærere var paa den Tid ingen anseeligere end D. Caspar Peu- udmærket som Læge, Mathematiker og Historiker, høiligen yndet af Chur- te August og tillige en Slags Ephor eller Overbestyrer af Universitetet[13]. nne Mand synes at have været det samme for Vedel i Wittenberg, som nerarius var i Leipzig, og Forbindelsen med den sidste kunde let lede til For- delsen med hiin; thi Peucer var en Ven af Camerarius og gift med en

---

unde quum degeret". Terpager (Ripæ Cimbr. p. 615—16) sigter ogsaa dertil: „Witte- ga maximam partem detinuit hosce Musarum cultores".

11 Om Hieron. Opitius, netop en af Vedels Venner, siges der i Scripta publ. Prof. Wit- b. T. VI. Ff2: habitationem habet cum aliis Illustrissimi Electoris Saxoniæ beneficiariis omo reverendi domini D. Martini Lutheri. Det var i Aaret 1565. Jfr. Grohmann Annal. niv. z. Wittenb. I. 73.

12 I Dänische Biblioth. III. 182 nævnes „*Ædes Philippæ*" som det Huus, hvori T. Brahe ldt sig i Wittenberg, efterat han havde forladt Danmark. Det er endnu til i sin gamle Skikkelse. nævnte Fest holdtes siden Melanchthons Død d. 19 April hvert Aar til Erindring om ham og er. At Melanchthons Dødsdag blev valgt, maa vel tilskrives Peucer, hvis Biograph Jo. C. Leu- d beskylder ham for, at han „alle nur ersinnliche Mittel anwendete, dessen Ruhm über Lutheri Ehre Nachruf zu erheben" (Lebensbeschr. D. Casp. Peucers S. 38). Til denne Fest indbød aar- Universitetets Rector og opfordrede Studenterne „ad recitationem poematis libenter et cupide venire". Scr. publ. P. Wit. T. VI. L3 vers. Aaa 8 Bbb. Blandt de Vedelske Manuskripter Universitetsbibliotheket No. 121. Addit. 4to findes et Digt paa ti Vers til Melanchthons Ære, et lod sig vel tænke, at det ved disse Festligheder var fremkaldt. Det er skrevet med Vedels egen nd og har den Overskrift: In effigiem *Φ. M.* — Om Wittenbergs mange Mærkværdigheder, jfr. ckelii Museogr. p. 132.

13 Leupold S. 6—7. Casp. Peucer blev 1554 Prof. Mathes. i Wittenberg, og siden, efter at creeret til Doctor i Medicinen, ved hvilken Leilighed Joa. Camerarius var tilstede paa Erkebispen Magdeburgs Befaling, Prof. Medicinæ; hans Anseelse voxede saa meget, at Churfyrsten udnævnte til sin Livlæge og overdrog ham „in frommer Absicht auf Einrathen sämmtlicher damaligen Profes- r" Inspection over hele det Wittenbergske Universitet; hans Titel var *Præceptor primarius totius demiæ*. Af Scr. publ. Prof. Wittenb. seer man den besynderlige Stilling, hvori han stod ine Colleger; han raadede for Bortgivelsen af Stipendii-Pladser i et af Churfyrsten oprettet Colle- r (Tom. VI. M3 vers. jfr. Leup. S. 8); han læste over Historie (ib. N n 5), over Medicin (T. - p. 34) og over Astronomie (ib. p. 448), alt efter Behag, og i en offentlig Bekjendtgjørelse fra ersitetets Rector i Aaret 1566 finder jeg de Ord: „Dom. Peuceri nostri incolumitas scholæ træ salutem complectitur" (ib. p. 115). — Hans senere dybe Fald 1574 er bekjendt. Derom es af Christoph. Pezelius Historia carcerum et liberationis Casp. Peuceri. Tigur. 1605. 8vo.

Datter af hans fortroligste Ven, Philip Melanchthon[14]. Peucer dyrkede tillige de historiske Videnskaber, forøgede og forbedrede Carions Krønike og var overhovedet den vigtigste Støtte for den historiske Skole i Wittenberg, efterat Flacius, Chemnitz og Chytræus havde forladt dette Universitet; han søgte at anvise de unge Studerende til et fornuftigt Studium af Universalhistorien, paatog sig frivillig at holde historiske Forelæsninger og indlod sig endog i specielle og vanskelige Undersøgelser, henhørende til den nordiske Historie[15]. Dette maatte henrage Vedel til denne talentfulde Mand, og allerede i hans første Aar i Wittenberg var Forbindelsen indledet. Peucer beskjeftigede sig dengang med det vanskelige Spørgsmaal om Oprindelsen til Navnet Danmark og yttrede for Vedel, at dette Navn maatte være dannet af Markgrevskabet, som Henrik Fuglefænger formeentlig havde anlagt paa den danske Grændse. Saadanne Samtaler havde Vedel neppe hørt siden den Tid, da han laa op til Grundtvigs Bryst: nu kom de atter tilbage til ham paa hans Søgen efter Kundskab i fremmede Lande og mindede ham om den gamle Sorg over Fædrenelandets forsømte Historie. Det var da intet Under, om Vedel med Ærefrygt sluttede sig til denne Mands Mening. „Ligeoverfor denne store og høitbegavede Lærde", sagde Vedel atten Aar senere, „vovede jeg neppe at have anden Anskuelse end han"[16].

---

14 Cfr. Joa. Camerarii Epist. Tom. I. 294. II. 349. 369. 372. — Scr. Prof. Wittenb. T. VII. 115. Leupold a. St. S. 38. Hans Hustru Magdalene, Melanchthons Datter, døde 1576, og elleve Aar efter giftede han sig igjen. Cfr. Nova Literar. German. an. 1707. p. 69. 97 (Lips. & Hamb. 4to).

15 Carions Krønike, den almindelige Haandbog i Universalhistorien, var først udkommen paa Tydsk 1531 og derefter oversat paa Latin 1538 (See ovenf. S. 23 Not. 13). Philip Melanchthon udgav atter denne Bog, første Deel 1558 og anden Deel 1560, nogle Maaneder for sin Død. Endelig leverede Peucer 1562 sin Continuatio chronici Carionis, der udgjør den tredie og sidste Deel: Leupold S. 35—36. Jeg har havt en Udgave, trykt i Frankfurt 1581, hvori Peucers Dedication til Churfyrsten er dateret 1572 (ikke 1562). Ifølge denne omfatter Peucers Forbedring og Fortsættelse Tidsrummet fra Carl den Store til Carl V, og vedføiet er Peucers „Tabella ostendens, quo ordine legenda et cognoscenda sit series historiarum mundi, dedicata Scholasticis Academiæ Wittebergensis". Aanden i Bogen er religiøs og aristocratisk (cfr. p. 13. 55. 206). Netop i Aarene 1565 og 1566 læste Peucer over denne Krønike ved Universitetet. Cfr. Scr. Prof. Wittenb. T. VI. Nn5 T. VII. 34. — Om Paul Ebers og Petri Albini historiske Fortjenester: Grohmann S. 177.

16 I Aaret 1584 fortæller Vedel selv denne Samtale: „Equidem ire inficias non possum, quin quum primum in eam (d. e. den Mening, at Danmark havde sit Navn af Marca Slesvicensis) inciderem atque ante annos duo de viginti (altsaa i Aaret 1565—66) a viro magni et memorabilis ingenii Casparo Peucero *coram* audirem, pene idem quoque subscripserim". Or. de orig. app. regni Dan. B 4 vers. Nu fremsættes rigtignok den samme Mening i Peucers Fortsættelse af Carion Lib. IV. p. 469; men da denne Fremstilling kun udgjør et Par Linier, og da Bogen desuden var trykt, kan Vedel ikke sigte til dette Sted. Og virkelig er det vist, at Peucer skrev en egen Afhandling eller Bog de gentibus arctois, som var trykt i 8vo og som Vedel selv eiede. Cfr. Westphal. Mon. ined. Tom. IV. col. 1595. Denne Bog har sandsynligviis været Frugten af Peucers for Vedel saa interessante Undersøgelser vedkommende Nordens Historie; men jeg har ikke kunnet faae den at see. Selv beremte Literatorer nævne den ikke engang.

Men ved Siden af disse historiske Studier glemte Vedel ikke de Viden-
er, som dengang ansaaes for den lærde Dannelses almindelige Grundvold.
i kunde jo ikke forlade Wittenberg uden som Magister, og Forberedelsen der-
gik igjennem andre Høresale end den historiske. Det er hellerikke usandsyn-
, at han har staaet i nærmere Berøring med andre af de Wittenbergske
ere, navnlig med Mathematikeren Sebastian Winshemius, i hvis Huus hans
i Hegelund boede[17]. Saaledes maatte han da i sit første Aar høre philo-
iske Foredrag hos Christoph. Pezelius og Jo Ferrinarius, mathematiske hos
ie Winshemius og Barthol. Schönborn, theologiske hos Geo. Major, Paul.
r og Paul. Crell og endelig philologiske hos Christoph. Pezelius, Alb. Le-
ger, Eus. Menius og Vitus Winshemius. Denne hans Flid og Virksomhed
oes ikke i det Enkelte; men den kjendtes i sine Følger. En Magister-Examen
den almindelige Prøvesteen for de unge Studerendes Fremgang: ved denne
tte de aflægge Regnskab for deres Kundskaber i Dialectik og Physik, i Arith-
k, Euclides, Sphærica, Theorica og Beregning af Længde og Brede, i den
lige Dogmatik og Theologie og fremfor Alt i Grammatica[18]. Examen
tes to Gange om Aaret; den første siden Vedels Ankomst saaledes i Be-
delsen af Marts 1566, den anden i Midten af August samme Aar, men i
Winshemii Rectorat. Til denne sidste indbød det philosophiske Facultets
anus, Laurentius Durnhofer, den femtende August ved et latinsk Digt om
gionskundskabens Vigtighed[19], og til denne indstillede sig derpaa otte og
ive Candidater, blandt hvilke Vedel og Laurids Gjødesen. Prøven selv
ldtes den sextende eller syttende August. Dagen efter udstedede Decanus
r en Bekjendtgjørelse, hvorved han erklærede dem alle værdige til Magister-
den og tilsagde den academiske Ungdom at møde ved deres høitidelige Pro-
ation. Denne foregik den tyvende August om Formiddagen Klokken otte i
nye Collegiums Høresal. I den lange Række af unge Magistre havde
del den tredie Plads. Den første var anviist hans Landsmand Laurids

---

17 Hegel. Cal. MS. d. 5 Oct. 1574: Doct. Sebast. Theod. Winshemius, Mathematicus
hilosophus insignis, præceptor et hospes meus carissimus &c.

18 Leges coll. facult. lib. artt. in acad. Wittenb. (Scr. publ. Prof. Wit. Tom. I.
—8 vers.) indeholder disse Bestemmelser om, hvad Magistrandi skulde examineres i, og ved at
iemsee Professorernes Bekjendtgjørelser om deres Forelæsninger i Aaret 1565—1566 vil man finde
vnte Docenter og hvad de have foredraget i dette Tidsrum. Med disse Love fra Wittenberg er
ateressant at sammenholde den encyclopædiske Oversigt over de philosophiske Videnskaber, som Pal-
is meddeler i Formula visit. prov. D 6 — E 4, og den Kjøbenhavnske Universitetsfundats's
ringer til Baccalaurei og Magistri: Krag ved Sandvig I. 687—88. De academiske Graders
iske Literatur udgjør et lille Bibliothek. Jfr. Engelstofts Univ. Annal. 1809. I. 50—52.

19 Scripta p. Prof. Wit. T. VI. Y y 2 vers. sqq. om den første Promotion i dette Aar d.
ris 1566. Tom. VII. p. 94—98 om den anden d. 20 August s. A., hvor ogsaa Durnhofers
ram er aftrykt.

Gjødesen, der allerede i nogle Aar havde været Rector i Ribe og snart reiste tilbage til sit Embede igjen[20].

Som Magister forblev Vedel endnu et heelt Aar i Wittenberg, hvor han vel fremdeles benyttede den Veiledning, som Universitetet tilbød, men dog ogsaa hengav sig til selvstændigere videnskabelige Sysler. Den afdøde Grundet havde efterladt sig Materialier til en Samling af disse homiletiske Lignelser, der udgjorde en væsentlig Deel af Datidens geistlige Veltalenhed, og Mange opfordrede Vedel til at ordne og udgive dem[21]. Han selv betragtede dette Arbeide som en Pligt mod sin bortgangne Velgjørers Minde og paatog sig det gjerne. Han ordnede de efterladte Samlinger i et vist System, saaledes at han som Indledning opstillede alle de Lignelser, der angik Nytten og Nødvendigheden af at høre Guds Ord, fordeelte derpaa i fire Classer efter Catechismens fire Parter de Lignelser, som lode sig henføre til disse, og samlede alle de øvrige om visse theologiske Loci eller Begreber i alphabetisk Orden. For at Bogen kunde være et fuldstændigt Mindesmærke om hans kjære Grundet, tilføiede han endvidere baade de Digte, som han selv og Hegelund havde skrevet ved Grundets Død, og dertil endnu en herlig Skildring af Grundets Liv og Fortjenester. Lykønskninger fra hans Venner til det fuldendte Arbeide og gode Ønsker fra dem med Hensyn til hans forestaaende Hjemreise skulde ligeledes pryde denne Bog[22]. Saaledes udkom da engang i Sommeren 1567 det første Skrift fra Vedels Haand, med en Dedication til Cantsleren Johan Friis; dog fik hiin Skildring af Grundet en særlig Tilegnelse til dennes Discipel Jacob Madsen Veile, der samme Aar blev Sognepræst ved Ribe Domkirke[23].

---

20 Anf. St., hvor der udtrykkelig siges, *doctrinæ eruditæ repertos esse duo de quadr[illegible]ginta ex scholasticis nostris, qui linguarum et philosophiæ studiis ita profecerunt, ut [illegible]*. Vil man nu sammenholde dette med Egidii Lauridsens Beretning S. 38, at Vedel „ubi [illegible] in Alders 24 Aar tog Gradum Magisterii *inter 38 viros pietate et eruditione insignes*", [illegible] med Gottfr. Svevus Hhh4, saa skal man neppe tvivle paa, at disse Efterretninger here sammen [illegible], saa at den ene kan supplere den anden. Det er ogsaa Æ. Laur., som lærer os, at „Lauridsen Gjede[illegible] havde den første Plads og denne salig Mand (d. e. Vedel) locum tertium, qui est locus eruditionis[illegible]". Om Laur. Gjødesens Rectorat, cfr. Terpag. Ripæ Cimbr. p. 493. Insc. Rip. p. 147.

21 „Reliquit is (i e. Grundith) post se scripta quædam, quæ post obitum ejus sibi communicari boni et docti viri, in me propinquum et familiarem ejus oculos conjicientes, exp[illegible]bant". Gr. Simil. A 4 vers. Blandt disse Grundets efterladte Haandskrifter fandtes, foruden Similitudines, ogsaa følgende andre: Betragtninger over Amos, en Samling af Ligprædikener, Bre[illegible]vielser og andre geistlige Taler og hele Aargange af Prædikener over Evangelierne. Vedel fik alt [illegible] og tænkte paa at udgive i det mindste en Deel deraf; men det skeete aldrig. Cimbr. lit. II. 909.

22 Den hele Anordning af Skriftet tilhører altsaa Vedel; om han derimod ogsaa har tilføiet [illegible] af Materien selv, beroer paa, hvorvidt man vil strengt holde sig til Udtrykket: „auctum et in ordi[illegible] redactum", a. St. — Hele Bogen bestaaer af Lignelser, og disse ere altid i den Form, at hver af [illegible] begynder med et *Qvemadmodum, Veluti, Sicut* eller *Ut*, hvorpaa det andet Sammenligningsled [illegible] et *Ita* eller *Sic*, f. Ex. „Qvemadmodum concha initio veris mirabili siti appetit roren c[illegible]lestem, ita ecclesia Christi appetit coelestia dogmata, tradita voce Dei" o. s. v.

23 Dedicationen til Joh. Friis er dateret den 29 Juli, og Signaturerne synes mig at vise, at denne Dedication er trykt først og derefter det øvrige af Bogen. Jeg kan derfor ikke vel troe, at det er

Med Bearbeidelsen af Grundets Similitudines sluttede Vedel det andet
i Wittenberg, ligesom han med sin Magister-Examen havde sluttet det
Bogen var vel endnu i Bogtrykkerens Værksted, da han maatte forlade
Venner i Wittenberg. I deres Kreds vare imidlertid flere Forandringer
skede. Brahe var for længesiden reist bort; den unge Knud Skram var
det første Aar, og nylig havde Evert Andersen fulgt ham i Graven[24].
Mod vare Andre komne til, og Antallet af Danske var fremdeles betyde-
Men i dette større Samfund havde der, som det synes, efterhaanden
ndret sig en mindre Kreds, der udgjorde Kjernen af de danske Studerende
Universitetet. Dertil hørte Magister Anders Vedel, Mag. Jacob Mad-
Aarhuus, Peder Hegelund, Desiderius Foss og Anders Lemvig, og dertil
ittede sig atter i det mindste et Par fremmede Lærde, Mag. Martinus Hen-
ci, siden Professor i Wittenberg, og Mag. Hieron. Opitz, hidtil Stipendiarius
Luthers Huus og nylig udnævnt til Præst i Camentz[26]. Disse vare alle
rde unge Mænd. Da nu Vedel i de samme Dage fuldendte sin Udgave af
rundets Værk og tillige beredte sig til Afreisen, saa anstrengede disse hans
enner sig ret for, at den unge Mester i de frie Videnskaber med en vis Glands
nde gaae ud af deres Kreds. Det var ikke nok, at den latinske Versekunst
tes i Bevægelse; den græske, som var i Moden, maatte ogsaa vise sig, ja ikke
gang den hebraiske blev skaanet[27]. Peder Hegelund og Mart. Henrici lyk-

---

igt, naar Hegelund in Cal. MS. vil, at Bogen udkom i Juli 1567. Da imidlertid Vedel for- Wittenberg, neppe en Uge efter at have skrevet hiin Dedication, saa maatte man antage, at Bogen er bleven færdig fra Trykken, efterat han var kommen hjem til Danmark. — Denne Jacob Mad- Veile var en Søn af Borgermester Mads Nielsen (See ovenf. S. 12 Not. 10), der atter var en af den beljendte Borgermester Niels Jonsen (Gaarmann S. 10); han var først Prof. Pædag. iøbenhavn, derpaa Rector og 1567 Præst i Ribe (hvor Præstekaldet i nogen Tid havde staaet ledigt. Adlers Maanedstidende S. 120 fg. 125 fg. Frost, Efterretn. om Ribe Domkirke S. 27) endelig Bisp i Fyen (cfr. Vinding. Acad. Havn. p. 123. Bloch, fyen. Geistl. Hist. I. —52, 66 og der anførte Steder). Som en Discipel af Grundet havde han corresponderet med Vedel Bogens Udgivelse, og deraf tog Vedel Anledning til at dedicere ham sin Or. de vita Grundithi. ine Dedication er undertegnet d. 25 Juli 1567. Gr. Similit. O vers.—O2.

24 T. Brahe var reist til Rostok d. 16 Sept. 1566. Dan. Mag. II. 177. Den unge Knud am, en Søn af den berømte Peder Skram, var allerede død i Wittenberg d. 30 Juni 1566. Cfr. r. Prof. Wit. T. VII. p. 51—52, hvor hans høitidelige Begravelse, Epitaphium (Jfr. Suhms ndv. Saml. I. 3, 175) m. m. omtales. Coronæus døde den 8 Mai 1567, og blev ligeledes erlig begravet. Ib. p. 307—8. Hegel. Cal. d. 8 Mai s. A.

25 Hegel. Calend. MS. for Aaret 1567 viser os, at der ved denne Tid levede tyve unge nske i Wittenberg, nemlig foruden Vedel og Hegelund følgende: M. Jacobus Matthias, M. Budæus annis, Jacobus Wilhelmus, Nic. Michaelis, Desid. Fossius, Jo. Hemmingius, Petr. Olaus Rip., lus Thomas Rip., Jo. Stage Rip., Joh. Canuti Arh., Jo. Laurentii Arh., Laur. Mönke, Andr. Lemvig, tth. Johannis Alb., Ericus Olai Hallandsfar, Jo. Wincke, Sev. Knefs Colding., Nic. Wilsleff.

26 Hvem der hørte til denne Kreds blandt de Danske, seer man af Hegelunds Almanakker, hvor de et ofte nævnes. Jacob Madsen Aarhuus, eller *Ἰάκωβος Μαθιάδης*, som Hegelund skriver, allerede i Foraaret d. 18 Febr. 1567 bleven Magister, og døde senere som Prof. Theologiæ ved benhavns Universitet; han maa neie skilles fra den samtidige Jacob Madsen Veile, der nylig er om- Om Hieron. Opitz see ovenf. S. 39 Not. 11.

27 Vil man have andre Exempler paa danske Lærdes Forsøg i græsk Versemageri fra den Tid,

ønskede ham og sagde ham Farvel i latinske Digte; Jacob Madsen viiste, at han var istand til af Homeriske Centoner at sammensætte ganske læselige græske Vers; Hier. Opitz overbød dem alle ved hebraiske. Det Hele skulde være som en brillant Finale, hvormed Vedels egentlige Læreaar skulde sluttes[28]. Ledsaget af sine lærde Venners bedste Ønsker og store Forventninger, forlod han Wittenberg den fierde August 1567 og drog tilbage til den elskede Hjemstavn: der skulde han, sang Hegelund, finde sin Fader i en kraftig Alderdom; der skulde han finde sine kjære Brødre; der skulde han, haabede de alle, finde en Plads, hvori han med Hæder kunde tjene Fædrenelandet og Videnskaberne[29].

VIII. Det samme var ogsaa Vedels Ønske og Haab. Vel tog han efter Hjemkomsten til Danmark for det første sit Ophold hos sine Forældre i sin afsides liggende Fødeby[1]; men hans Tanker vare ufravendt rettede paa, at han snart kunde aabne sig en Virkekreds, der passede for hans Evner og Kun-

saa vil jeg blot henvise til den vordingborgske Præst Hans Lauridsen, Biskop Jacob Holm i Aalborg, Vedels Byesbroder Anders Christensen Veile, Professor Niels Lauridsen (Amerini Broder) o. A., hvorom man kan see hos Meller, Worm eller Nyerup. Om man derimod tør regne Vedel selv til de græske Digtere, forekommer mig meget tvivlsomt. I al Fald er det vist, at Alb. Thura i Idea hist. lit. Dan. p. 361 tager feil, naar han vil hente Beviset derfor af et 1576 i Kjøbenhavn udgivet græsk Digt, kaldet „Votum pro ecclesia et statibus Daniæ"; thi dette er ikke af Vedel, men af den nævnte Anders Christensen Veile (Wellejus).

28 I Grund. Similit. findes alle disse Digte optagne. Henricis og Opitz's staae foran. Dette sidste er et hebraisk Vers med Ende-Riim, hvorom en kyndig Ven har sagt mig, at det er ganske af samme Slags, som endnu i vore Dage enhver studeret eller halvstuderet Jøde er istand til at levere og som hyppig leveres ved Familiefester og lignende Leiligheder. Jeg finder Intet deri om Vedels Afreise, hvortil Henrici sigter, men kun nogle Bemærkelser over de af Vedel udgivne Lignelser. Som en Prøve — og for at min Beskrivelse kunde give ligesom et Gjenskin af den Lærdom, der ved Vedels Afreise fra Wittenberg sattes i Contribution, vil jeg afskrive følgende sex Linier:

וְגַם חִשְׁאִיר בְּנִבְרָאִים עֲלֵיהֶם יֵשׁ יְשׁוּעָתָה
מְשָׁלִים רַב אֲשֶׁר דּוֹמִים וְאֵלֶּה הֵם מְחֻבָּרִים
לְכָל־פִּרְקֵי אֱמוּנָתָה בְּסֵפֶר זֶה מְפוֹאָרִים

Peder Hegelunds Elegia *Προπεμπτικὴ* paa fyrgetyve latinske Vers, afvexlende Hexametre og Pentametre, og Jacob Madsens *Προπεμπτικὸν*, bestaaende af sex og fyrgetyve græske Hexametre, findes ved Bogens Slutning. Disse referere sig ganske til Afreisen. Det sidste begynder saaledes:

Πῇ, φίλε, πῇ σπεύδεις λείπων ἐρυήρας ἑταίρους,
Μουσάων τε πόλιν ζαθέην καὶ λευκὰ κάρηνα
οὔρεος, οὗ ναίουσι κόραι διὸς ἐκγεγαυῖαι,
νύμφαι τ' Ἀλβιάδες ξανθότριχες ἀργυρόπεζαι.

Derefter følger en virkelig ganske smuk Udmaling af det „velbyggede Veiles" (*εὔκτιμένη Βεῖλλα*) og Omegnens Skjønhed, og endelig en Forudsigelse om al den *κλέος ἄσβεστον καὶ ἀένναον εὖχος*, som Vedel i Fædrelandet skulde opnaae.

29 Tiden for Afreisen finde vi bestemt i Hegel. Cal. MS. d. 4 Aug. 1567; *Discessit hinc in patriam M. Andreas Severinus Velleius.* Veien har formodentlig været den samme, som Hegelund halvandet Aar efter fulgte, nemlig over Zerbst, Magdeborg og Lüneborg. Anf. St. d. 18 Mai 1568.

1 Curric. vitæ p. 38. Men Ordene ere ikke saaledes at forstaae, at Vedel det hele Aar forblev i Veile, kun at dette Sted var hans egentlige faste Hjem, — som det Følgende viser.

r. Den lærde Dannelse, han ved Universiteterne havde modtaget, gik i Dage fornemmelig ud paa at skabe Geistlige, og Vedels Hu stod ogsaa t søge Ansættelse i Kirkens Tjeneste[2]; men ved Siden af dette Ønske, som aabent udtalte, levede vist nok endnu i hans Hjerte en lønlig Følelse for en Hæder, der ventede Den, som turde fordriste sig til at løfte det Slør, hvilede over Forfædrenes næsten glemte Bedrifter. „Hæder eller Døden!" var et Valgsprog, der i eensomme Timer lød for ham, og som hans Haand g nedtegnede paa Papiret[3]. Men denne Følelse var endnu neppe kommen klarhed hos ham selv, og en Embedsstilling, der ligefrem vilde lede til ilet, gaves der før K. Christian den Fjerdes Tid ikke udenfor den Konge-Historiographs[4]. Nærmere laa det den unge Mand, der tidlig havde faaet ig paa Classikernes Læsning og nu under Camerarii Veiledning end mere e udvidet sine Kundskaber i denne Retning, at tænke paa et Rectorat, som ang fandtes i enhver dansk Kjøbstad. Besættelsen af disse beroede ene paa ets Biskop. Snart begav Vedel sig derfor paa Reisen til alle Landets pper og tilbød dem sin Tjeneste. Det var forgjeves; der var intet Rec- for ham at erholde, i det mindste intet, som han ønskede at tage imod[5]. Imidlertid førte denne Reise ham, som det synes allerede i Begyndelsen laret 1568, ogsaa til Kjøbenhavn, og der lykkedes det ham bedre at til- e sig høitstaaende Mænds Opmærksomhed. De meest betydende Statsmænd reest fremragende Personligheder i Danmarks Hovedstad vare paa den Tid tsleren Johan Friis og Rigshovmesteren Peder Oxe: den første havde al- e gjennem tre Kongers Regjering deeltaget i eller styret alle vigtige Re- ngssager; den anden var for et Aarstid siden vendt tilbage fra sin Landflyg- d, og havde nylig opnaaet den anseeligste Værdighed i Riget, som nogen

---

1 Dertil sigter allerede Mart. Henrici (Gr. Simil. A vers.) ved Vedels Afreise fra Witten- i disse Linier:

Ut prosis patriæ, et divinæ laudis honori
Te faciat felix organon esse Deus.

Fortalen til Kreniken a 6 nævner Vedel selv det som sin Bestemmelse, at søge „en hæderlig Sted udi Skolen eller i Kirken at tjene Gud" o. s. v.

2 MSS. Vellej. Bib. Un. Havn. No. 121. Addit. in 4to indeholder blandt andet et Octav- med det Vedelske Bomærke i dets ældre Skikkelse, vistnok altsaa fra hans tidligere Tid, hvorom jeg ledes skal tale. Men paa Bagsiden af Bladet findes nogle Meditationer til latinske Vers, Sen- o. desl., skrevne i Studerekammerets Stilhed. Iblandt disse Notitser eller Concepter læses et on med den mærkelige Overskrift: *Aut mors aut eminere.* Disse Ord synes mig psycho- mærkværdige, og ligesom en Nøgle til at forstaae Vedels senere besynderlige videnskabelige Færd.

3 Christian IV roste af Samtidige for at have oprettet endog tvende historiske Professorater. erste Prof. histt. ved Universitetet, Peder Spormand, blev beskikket i Aaret 1636. Ryerups dr. 3 B. 2 D. S. 80—81.

4 Svend Tiuvesk. a 6 vers. „Gjennemvandret alle Biscopsdomme og forhørt, om mig maatte nogen Skole fore at staae". Der var i oeconomisk Henseende en meget stor Forskjel paa de smaae r og de store Domskoler. — Vidnesbyrd om Vedels Belæsthed i Classikerne, nedenfor.

Undersaat kunde opnaae[6]. Til fast lige Berømmelse med disse hævede sig Fe-marschallen Daniel Rantzau, der just paa denne Tid vendte tilbage fra sit mæ-værdige Tog i det Indre af Sverrig[7]. Omstændighederne kunde synes at gi-Vedel Leilighed til at nærme sig disse Mænd. Johan Friis havde allere-tidligere viist sig som hans Velynder og modtaget hans Hylding derfor; Ped-Ore var ikke alene den gamle Cantslers fortrolige Ven, men tillige Broder-Tyge Brahes Pleiemoder Inger Ore, Jørgen Brahes Enke og fra tidlige-re Dage Vedels Beskytterinde; endelig ansaaes saavel Braherne som Johan Friis for et Led af den vidtudbredte Rantzauske Slægt[8]. Hvormeget eller hvor-lidet Vedel nu benyttede sig af disse Omstændigheder til at søge de høie Magthavere, lader sig ikke med Vished sige; men at han allerede i Begyndelsen af dette Aar havde aabnet sig en Adgang til dem, synes utvivlsomt. Ligesom han i det foregaaende Aar opvartede Johan Friis med sin Udgave af Grundet, saa-ledes fandt han ogsaa nu en Anledning til at bringe sig i Erindring baade hos ham og hos Daniel Rantzau. Joh. Friis fyldte i det tidlige Foraar sit fire og halvfjerdsindstyvende Aar, omtrent ved den Tid, da Dan. Rantzau vendte tilbage fra hiint vovelige Indbrud i Sverrig[9]. Vedel lod ikke denne Leilighed til at anbefale sig hos dem begge ubenyttet, og han benyttede den paa den Maade, hvorpaa lærde Mænd dengang pleiede at vise deres Opmærksomhed. Han forfattede nemlig et temmelig betydeligt latinsk Digt som en Lykønskning for den gamle Cantsler[10], og han skrev en latinsk Idyl til Ære for Daniel Rantzau.

---

6 I Aaret 1566 d. 24 Jan. fik Peder Ore Tilladelse til at komme hjem, d. 24 og 28 April fik han sine Eiendomme tilbage, d. 4 Octbr. dertil Forlehningen med Vordingborg Slot. I det følgende Aar 1567 ægtede han Mette Rosenkrants, Enke efter den i Slaget ved Svarteraa faldne Sten Rosen-sparre, og omtrent ved samme Tid blev han opheiet til Rigshovmester. Ryge S. 199—200, 202—3, 204—5, 213. Et halvt Aarstid efter var det, at Vedel kom til Kjøbenhavn.

7 Tilbagetoget fra d. 24 Januar til d. 14 Febr. 1568. Resen S. 193—98. Dan. Red. og Mont. F. II. Tab. IV. No. 3. Altsaa kort før Vedels Ankomst til Kbhvn.

8 Disse Slægtskaber mellem de adelige Familier kunne let udvides saaledes, at de alle komme i Svogerskab med hinanden; men det kommer an paa, hvorvidt det af de Paagjeldende blev anerkendt. Vi see da, at Henr. Rantzau ansaae sig for Tyge Brahes Slægtning (Gassend. vita Tych. Brahei p. 77), og at han ligeledes kaldte Jo. Friis sin Slægtning „paa Mernis vegne, fra tredie Led at regne", samt at Joh. Friis's Contrafey hængte i Galleriet paa Breitenborg (Ligprædiken ov. Jo. Friis L 4). Den berømte Jac. Binck havde malet ham: N. Dan. Mag. I. 363. Iøvrigt overser jeg ikke, at Daniel Rantzau først flere Led tilbage havde samme Stamfader som Henrik Rantzau: Familien var dog den samme, og Daniel Rantzau havde nylig i Ditmarskerkrigen tjent under Henrik Rantzaus berømte Fader. — Tyge Brahe var ikke i Kjøbenhavn i Begyndelsen af Aaret 1568. Dan. Mag. II. 178.

9 Vinding (Acad. Havn. p. 445) antager, at Joh. Friis er født d. 20 Febr. 1494, ifølge Vedels Ligprædiken L 2. Denne Beregning følge ogsaa de nyere Forfattere, f. Ex. Hoffman. I. 22. At der kunde være Grund til at tvivle derpaa, vil man strax see.

10 I den nylig anførte Fascikel af MSS. Vellej. findes Concepten til et latinsk Digt af Vedel med følgende Overskrift: „In diem XVII Martii, quo die ante annos LXXIIII natus est vir clarissimus antiqua generis nobilitate, sapientia eximia et virtute plurima excellens, Da. Johannes Friis, dominus hæreditarius de Hesselager et herus curiarum Borby et Hagenskov,

e Arbeider bleve formodentlig overleverede i Haandskrift: det sidste blev kort trykt; nu ere de begge tabte. Men Lykke gjorde de vistnok paa en Tid, en latinske Versekunst agtedes høit og lærd Dannelse var almindelig hos dem, der overhovedet gjorde Fordring paa Dannelse[11].

Baade Johan Friis og Peder Ore benyttede og fremdroge gjerne lærde id. Den sidste antog sig og opmuntrede Tyge Brahe tidligere end nogen en i Fædrenelandet, og havde nylig forskaffet ham et offentligt Beviis paa nærksomhed, da Kong Frederik den Anden i dette Foraar gav ham Løfte paa første ledigblivende Canonikat ved Roeskilde Domkirke[12]. Johan Friis, ersitetets Cantsler, var saa at sige i Embeds Medfør de Lærdes Beskytter, nærede en personlig Forkjærlighed netop for den Videnskab, hvormed Vedel beskjeftigede sig: han besad selv gode Kundskaber i Fædrenelandets Historie, en Samling af haandskrevne Actstykker til denne og fandt sin Glæde i at elle og høre om de fremfarne Tider, deres Hæder og deres Brøst[13]. Det e vel være ham kjært at have i sin Nærhed en ung Mand af lige Sind, i Alderens bedste Kraft, og virkelig opnaaede Vedel meget snart og vistnok uventet en Stilling, hvorved dette blev muligt: han opnaaede den „ved gode ners Forhandling", sagde han selv. Neppe skulde nogen Anden end Jo.

---

nissimi Regis Daniæ Frederici II Cancellarius dignissimus, inclytæ Academiæ Hafniensis ervator, ecclesiarum et ministrorum . . . . constantissimus patronus, omnium liberalium plinarum studiosorum Mæcenas liberalissimus". Concepten udgjør en 120 til 130 Vers, er fuld af Rettelser og meget vanskelig at læse. Det er nok at bemærke, at dette Digt er skrevet i t 1568, og at Jo. Friis's Fødselsdag her angives at være d. 17 Marts. Dette sidste forklares des- i Margen ved: „XVI Calend. Aprilis", saa at det ikke er nogen Skrivfeil.

11 Molleri Cimbr. lit. Tom. II. p. 907 angiver Titelen saaledes: *Idyllion ad Dan. Ranzem, summum Ducem exercitus Frederici II. Regis Danorum. Hafniæ A. 1569.* 4to. Skriftet ltsaa været trykt, formodentlig efter at have først været leveret Helten i Haandskrift i Aaret 1568, edaillen blev slaaet og hans Roes var i alle Munde. Men jeg har ikke seet det. Det findes ikke e store Bibliotheker. Jeg tvivler paa, at Moller har seet det, og forstaaer ikke hans Henviisning til ds diss. de poetis, hvori jeg kun paa et andet Sted har fundet den ganske lese Bemærkning . 235), at Vedel havde skrevet Idyller. Jeg vil desuden tilføie, at baade Alb. Bartholin (de ptis Danor. p. 9. ed. Moll.), Worm og Nyerup nævne Slesvig som Trykkestedet.

12 Nemlig den 14 Mai 1568. Kongens Brev i Dan. Mag. II. 180.

13 Allerede i sine tidligere Aar interesserede Jo. Friis sig for specielle Undersøgelser, henhørende til Historie. I MSS. Vell. B. U. H. No. 122. Addit. 4to finder jeg saaledes en Afskrift med Vedels Haand af det Brev til ham om Elephantordenens „Selskab", som skal være skrevet af Biskop Ove Bille hus (jfr. Suhms Sandvigske Saml. I. 3. S. 93), til hvem Friis havde henvendt sig derom nnem hans Broder Eske Bille til Svanholm. Brevet mangler Datum, men er vistnok gam- det taler om „den sidste feyde, som war udi Rigett", hvorved vel sigtes til Grevens Feide. Det æses i Dän. Biblioth. II. 106—112 paa Dansk og Tydsk, paa Latin i Bircherod de ord. ph. p. 32. Men her i MSS. Vellejana findes et lidet Tillæg om Elephantens Navn og Egen- r. Ove Bille ansaaes for meget kyndig i den danske Historie og har vel været Jo. Friis's tidligere der deri, ligesom han regnede denne til sine „Cognati og amici", der bleve betænkte i hans Testa- e: N. Dan. Mag. I. 244. Jfr. Münter, recherches sur l'orig. des ordr. de Che- p. 67—69. Om Friis's Kundskaber i Historien og historiske Samlinger taler Vedel oftere, som skal vises.

Undersaat kunde opnaae[6]. Til fast lige Berømmelse med disse hævede sig Feltmarschallen Daniel Rantzau, der just paa denne Tid vendte tilbage fra sit mærkværdige Tog i det Indre af Sverrig[7]. Omstændighederne kunde synes at give Vedel Leilighed til at nærme sig disse Mænd. Johan Friis havde allerede tidligere viist sig som hans Velynder og modtaget hans Hylding derfor; Peder Oxe var ikke alene den gamle Cantslers fortrolige Ven, men tillige Broder til Tyge Brahes Pleiemoder Inger Oxe, Jørgen Brahes Enke og fra tidligere Dage Vedels Beskytterinde; endelig ansaaes saavel Braherne som Johan Friis for et Led af den vidtudbredte Rantzauske Slægt[8]. Hvormeget eller hvorlidet Vedel nu benyttede sig af disse Omstændigheder til at søge de høie Magthavere, lader sig ikke med Vished sige; men at han allerede i Begyndelsen af dette Aar havde aabnet sig en Adgang til dem, synes utvivlsomt. Ligesom han i det foregaaende Aar opvartede Johan Friis med sin Udgave af Grundet, saaledes fandt han ogsaa nu en Anledning til at bringe sig i Erindring baade hos ham og hos Daniel Rantzau. Joh. Friis fyldte i det tidlige Foraar sit fire og halvfjerdsindstyvende Aar, omtrent ved den Tid, da Dan. Rantzau vendte tilbage fra hiint vovelige Indbrud i Sverrig[9]. Vedel lod ikke denne Leilighed til at anbefale sig hos dem begge ubenyttet, og han benyttede den paa den Maade, hvorpaa lærde Mænd dengang pleiede at vise deres Opmærksomhed. Han forfattede nemlig et temmelig betydeligt latinsk Digt som en Lykønskning for den gamle Cantsler[10], og han skrev en latinsk Idyl til Ære for Daniel Rantzau.

---

6 I Aaret 1566 d. 24 Jan. fik Peder Oxe Tilladelse til at komme hjem, d. 24 og 28 April fik han sine Eiendomme tilbage, d. 4 Octbr. dertil Forlehningen med Vordingborg Slot. I det følgende Aar 1567 ægtede han Mette Rosenkrants, Enke efter den i Slaget ved Svarteraa faldne Steen Rosensparre, og omtrent ved samme Tid blev han opheiet til Rigshovmester. Ryge S. 199—200, 202—3, 204—5, 213. Et halvt Aarstid efter var det, at Vedel kom til Kjøbenhavn.

7 Tilbagetoget fra d. 24 Januar til d. 14 Febr. 1568. Resen S. 193—98. Dan. Med. og Mønt. F. II. Tab. IV. No. 3. Altsaa kort før Vedels Ankomst til Kbhvn.

8 Disse Slægtskaber mellem de adelige Familier kunne let udvides saaledes, at de alle komme i Svogerskab med hinanden; men det kommer an paa, hvorvidt det af de Paagjeldende blev anerkjendt. Vi see da, at Henr. Rantzau ansaae sig for Tyge Brahes Slægtning (Gassend. vita Tych. Brahei p. 77), og at han ligeledes kaldte Jo. Friis sin Slægtning „paa Mørnis vegne, fra tredie Led at regne", samt at Joh. Friis's Contrafey hangte i Galleriet paa Breitenborg (Ligprædiken ov. Jo. Friis L 4). Den berømte Jac. Binck havde malet ham: N. Dan. Mag. I. 363. Iøvrigt overseer jeg ikke, at Daniel Rantzau først flere Led tilbage havde samme Stamfader som Henrik Rantzau: Familien var dog den samme, og Daniel Rantzau havde nylig i Ditmarskerkrigen tjent under Henrik Rantzaus berømte Fader. — Tyge Brahe var ikke i Kjøbenhavn i Begyndelsen af Aaret 1568. Dan. Mag. II. 178.

9 Vinding (Acad. Havn. p. 445) antager, at Joh. Friis er født d. 20 Febr. 1494, ifølge Vedels Ligprædiken L 2. Denne Beregning følge ogsaa de nyere Forfattere, f. Ex. Hoffman. I. 22. At der kunde være Grund til at tvivle derpaa, vil man strax see.

10 I den nylig anførte Fascikel af MSS. Vellej. findes Concepten til et latinsk Digt af Vedel med følgende Overskrift: „In diem XVII Martii, quo die ante annos LXXIIII natus est vir clarissimus antiqua generis nobilitate, sapientia eximia et virtute plurima excellens, Dn. Johannes Friis, dominus hæreditarius de Hesselager et herus curiarum Borby et Hagested,

Andet Capitel.

Anders Vedel som Slotsprædikant.

---

m Slotsprædikant havde Vedel et dobbelt Kald at fyldestgjøre, Theologens ræstens. Hans historiske Studier maatte vel altsaa for nogen Tid træde ggrunden, saameget end Hovedstadens Bibliotheker, af hvilke hans Collega Kolding forestod Kongens eget, indbøde dertil[1]. Det nye Embede, han modtaget, hørte nemlig netop i denne Tidsalder til de meget vanskelige. er ved Universiteterne og i Kirken skabte atter Partier ved Hoffet; Fyr- selv blandede sig ikke sjeldent i de spidsfindige dogmatiske Stridigheder, ofpræsterne bleve de ængstede Samvittigheders Fortrolige. Der spurgtes lene, om Hofpræsten var en lærd Mand, oprigtig Christen og begavet; det kom tillige og især an paa, om hans Orthodoxie kunde udholde den vægts-Prøve, hvorpaa den skulde veies. De theologiske Partimænd i Tydsk- havde længe havt et mistænksomt Øie heftet paa Danmarks berømteste Niels Hemmingsen[2], og netop Aaret efter Vedels Udnævnelse til Slots- kant kom den stridssyge tübingske Theolog Jacob Andreæ til Danmark for øve de danske Theologers Rettroenhed, navnlig i Læren om Christi Legems itet, der hængte nøie sammen med det strenge lutherske Dogma om Nad- Kong Frederik den Anden troede selv at være fuldkommen orthodox og ikke, at hans Geistlighed med hans Vidende afveg fra det lutherske Lære-[3].

Zwerg. sjell. Cler. S. 472. Werlauff hist. Efterr. om d. st. k. Bibl. S. 4, 7 viser, Guldsmed (Aurifaber) 1569 blev afløst af Niels Kolding, og denne atter 1578 af Vedels gode acob Madsen Aarhuus. — Universitetets Librerie i Hellig Geistes Kirke: Jonge S. 268. Dan. Tr. R. I. 73.

G. Treschow dan. Jubell. S. 126—27 gjør opmærksom paa, at to Superintendenter og rofessorerne ved Universitetet 1557 maatte underskrive en Troesbekjendelse om Nadveren („Tabella ena domini"), og han anfører Ord til andet Niels Hemmingsens Underskrift.

Pontopp. Ann. eccl. D. III. 421—27. Her læses den mærkelige Correspondance mellem Andreæ og Niels Hemmingsen i Novbr. og Decbr. 1569. Jfr. Engelstoft og J. Møller r. Cal. II. 340. 343 o. a. St.

Vedel var som dogmatisk Theolog en Ven af Niels Hemmingsens System og en Discipel af de ligesindede Philippister i Wittenberg, hvis Hovedmand, Caspar Peucer, havde været hans kjæreste Lærer. Han lagde ei heller Skjul paa disse sine Anskuelser. Paa den Tid, da Niels Hemmingsen truedes allerstærkest, aflagde Vedel paa en Maade sin egen dogmatiske Bekjendelse, idet han udgav en latinsk Oversættelse af den Bog, hvori Niels Hemmingsen havde offentliggjort Resultaterne af sine Foredrag ved Kjøbenhavns Universitet, og derved erkjendte dennes Lære ogsaa for sin[4]. Det dogmatiske System var i denne Bog indbefattet under tvende Stykker, Loven og Evangeliet. Det første Stykke udgik smukt fra Kjærlighedsbudet, advarede mod Vildfarelser og paaviste den rette Brug af Loven; det andet Stykke handlede om Christus som Veien til Salighed, som Messias, en sand Gud og et sandt Menneske, Verdens Frelser og det evige Livs Kilde[5]. Men i Dogmet om Nadveren nøiedes Vedel uden noget Tillæg med Originalens reent bibelske Fremstilling og gjentog sin Lærers Misbilligelse af Samtidens ufrugtbare Subtiliteter[6]. Aaret efter at Vedel havde udgivet denne Bog, brød den første Storm løs over Niels Hemmingsen; men skjøndt Vedel aabenlyst havde erklæret sig for hans Sag paa en Maade, der gjorde hans Hjerte og hans Mod Ære, rørte dog Ingen hverken denne eller hans Collega Christopher Knoff, der ligeledes var en Tilhænger af Niels Hemmingsen[7]. Begge vare yndede af Kongen, ingen af dem stod i Spidsen for Danmarks Theologer. Vedel blandede sig overhovedet ikke i den theologiske Polemik, som allerede Grundet havde indgivet ham Afsky for: de omtvistede Læresætninger undgik han i sine Skrifter helst at berøre, og naar han ellers behandlede andre Stykker af Troeslæren, indeholdt hans Fremstilling ikke noget dogmatisk Eiendommeligt. Dens Fortrin vare af en anden Art. Han forstod at foredrage Religionens Sandheder med en Kraft og Skjønhed, som Faa eller Ingen af hans Samtidige, og nogle af hans Afhandlinger, saasom over Gudsaabenbaring igjennem Naturen og Skriften eller om Christendommens Fortrin

---

4 Niels Hemmingsens Lifssens Vey udkom i Kjøbenhavn 1570 — jeg har dog kun [illegible] Udg. fra 1599 — og var et Uddrag paa Dansk af det, som han i tredive Aar havde foredraget paa Latin ved Universitetet, altsaa tillige hans egen Troesbekjendelse. Vedels Oversættelse udkom første Gang i Leipzig 1574, altsaa Aaret for det bekjendte Forhør i Kjøbenhavn over N. Hemmingsen og de andre Theologer: Resen S. 287 fgg. Han siger selv (Via Vitæ p. 38), at han havde oversat Bogen „[illegible] *tatu ipsius auctoris*", før at Udlændinge kunde læse den — og hemme i Striden.

5 Via vitæ p. 52 sqq. 92—219. Den første Afdeling om Aarsagerne, hvorfor Pharisæerne efterstræbte Jesus, er kun en Slags Indledning. Om Retfærdiggjørelsen læses p. 84 disse Ord: „[illegible] quam est hoc argumentum impium et infandum, quod quidam eo impietatis progressi dicere audent: justificati et liberati sumus gratis ex fide: quorsum ergo opus est incumbere bonis operibus".

6 „*Removebo omnes inutiles quæstiones et opinionum diversitates, quæ plus obsunt quam prosunt, et solummodo ea proponam de sacrosancta coena Domini, quæ didici ac haurio ex fontibus Sacræ Scripturæ*". L. I. p. 210.

7 Zwerg. S. 480.

en hedenske Philosophie, kunde vel kaldes Mesterstykker af Veltalenhed[8]. Med lt dette var han ingenlunde fri for Tidsalderens videnskabelige og dogmatiske Vildfarelser. Han betragtede Luftsyn og andre usædvanlige Phænomener som forvarsler for ulykkelige Begivenheder, og han vendte ofte tilbage til Læren om Christi nær forestaaende Gjenkomst og Verdens sidste Tider, en Tro, som dengang og senere var meget udbredt ogsaa i Danmark[9].

Som Prædikant indtog Vedel en langt betydeligere Plads end som Theo- og; thi her kom hans varme religiøse Følelse og hans ualmindelige Herre- ømme over Sproget ham fortrinlig tilgode. Hans Prædikener udmærkede sig kke ved nogen kunstmæssig Disposition eller ved frappante Sammenstillinger eller overhovedet ved noget af det, som et Studium af Veltalenhed kunde give. Kong Frederik den Anden fandt ikke Behag deri: han var selv en flittig Bibellæser og ønskede, at hans Præst skulde holde sig strengt til Skriftens Ord og

---

8 Disse Stykker læses i Sept. sap. Græciæ. Det saakaldte physico-theologiske Beviis udfører Vedel S. A. vers. saaledes: Thi huor er nogen, som skuer oc seer Himmelens firmament, beprydet med disse are Luuss, Soel oc Maane oc andre utallige klare Stierner, som Gud haffuer der indsat oc opholder wdi n visse gang oc wforryckt ordning, at han io maa bekiende, at saadant huercken er giort eller opholdis f Tompelycke eller oc af noget bedeligt Menniske? Huo er den som seer oc besinder Elementernes stick det som haffuer sin seldsyn oprindelse, underlig fremgang och merckelig forandering wdi dennem, at han saa det samme jo icke maa bekiende?" — De hedenske Viismænd og deres Viisdoms Utilstrækkelighed ntaler han saaledes S. A 8 fg.: „Dennem, som paa det heigeste opstigede, er det gaaet ligeuiiss som t gaar skibbrudne Folck udi en stor Storm oc Wuær. Naar som Skibet vdi det vilde Haff driffues af flyffuende Storm oc de som inden Skibsborde ere, giere deris flid, at de mue bliffue beholden, om uelig kand være, indtil saalenge at Skibet stilies oc slides, it stycke fra det andet, oc da griber huer til bord, at holde sig op met vdi de offuerveldige store bylger oc driffue saa omkring, indtil paa det sidste lgernis mangfoldighed sla dem fra vragget oc de saa vndergaa oc omkomme: I lige maade oc saa hine edenske vise Philosophi, som haffue vel formercket aff naturlig metgiffne forstand, at der vaar en Gud , som dyrckes skulde, oc at man burde at giøre forskel paa ræt oc wræt, ja saae vel oc saa, at Mennisken ar ikke skabt til saadan Elendighed alenlste; dog alligevel kunde de icke naa ind vdi Haffnen, men aff ris Sinds Forfengelighed oc forstands Blindhed, desligest aff deris hierters forhærdelse haffue de lid skibbrud oc ere paa det sidste henfallen oc omkommen i deris Vildfarenhed oc Forblindelse". Saaledes nde der skrives Dansk i Midten af Reformationens Aarhundrede, ja Christian Pedersen skrev ligesaa ligt et Par Menneskealdere tidligere; og dog tales der ofte, som om dansk Skriftsprog dengang endnu r var til.

9 Cometer gjorde megen Opsigt, og Vedel nævner dem oftere som Forbud paa Ulykker. Jfr. Spr. ov. K. Frdr. II. E 4 vers. Og i Chronic. Carionis forekommer den samme Overtro vel er end en Snees Gange, f. Ex. p. 105. 244. 334. 679. 907 o. s. v. Jfr. Ann. eccl. D. III. 489. Forbindelse med denne Opmærksomhed for Cometerne staaer Udgivelsen af flere Skrifter i denne Tid Ex. af Reravius, Jørg. Dybvad, Mort. Pedersen, Helvaderus. — Troen paa en Verdens-Revolution, n nær forestaaende, hørte ligeledes Tidsalderen til. Jac. Thuanus hist. sui temp. Tom. III. 176 (edit. Francof. 1658 fol.) skriver ved Aar 1588: Hic annus non furibundis vatum vocibus, d certis mathematicorum prædictionibus ubique mirabilis . . . Multa et prodigia terribilem anc annum fecerant &c. Vedel taler ofte om „denne Verdens sidste og farlige Tid" (Jesu Pine o. ed, H 7), „denne sidste Verdsens Alder" (Ligpr. ov. Fr. II A 2 vers., Antichrist. Rom. C 7). Carion ved Jon Turson fol. 258 siges det ligeledes, „at verdenss ende er icke langt her fraa", og t Par Digte eller Skrifter af Claus Feerd og Mog. Fechtel (jfr. Brandt o. Helweg, I. S. 77) angaae nok den samme Overtro.

forklare disse[10]. Vedels Foredrag i Slotskirken bleve derfor i Regelen Slags Homilier: han valgte et Stykke af det Nye eller Gamle Testamente gjennemgik det deels historisk, deels moralsk-exegetisk i en Række af Prædikener, Profeternes, Apostlenes og Evangelisternes Levnet, Lazarus's Historie, et Udvalg af Psalmerne, især den skjønne halvfemtsindstyvende Psalme, og andre Pericoper bleve saaledes allerede i hans første Embedsaar udviklede[11].

Den eneste Levning, som endnu er tilbage af Vedels egentlige Prædikener, er de ni Taler, som han holdt over den halvfemtsindstyvende Psalme. Disse stode i den nøieste Forbindelse indbyrdes; der henviistes fra den ene til den anden, som det passende kunde skee i en Tidsalder, da Præsten var vant paa altid at have sine Tilhørere for sig paa en Helligdag[12]. Tonen var mild og rolig, sjelden polemisk og aldrig heftig, hvad Kongen hellerikke kunde lide; og Kongen sad blandt Tilhørerne. I den syvende Prædiken gjennemgik Vedel Slutningen af det tiende og hele det ellevte Vers: „Og naar det var kostelig, var det Arbeid og Møie og det flyver bort; hvo troer, at du er vred og frygt er for din Grumhed"[13]. Vedel forklarede denne Text i to Stykker, idet han først handlede om Menneskets mange Besværligheder fra Fødselen til Døden, og derpaa om Menneskets Ligegyldighed for Guds Vrede. I den første Afdeling talte han blandt andet saaledes: „Af ringe, skrøbelig og underlig Ophav begynder vort Liv, og hvad ere vi ikke undergivne Vee og Pine, Sygdom og Død, endog udi Moders Liv, før vi fødes til Verden. Hvorlunde skulle vi da være frie derfor, siden vi gjæste denne onde Verden i saamange forargelige og bedrøvelige Gjæsters Selskab. Nøgne og vanmægtige fødes vi og komme græden frem og gaae med Øinene udi Kluden den største Part vi leve, indtil vi følges

---

10 „Som hans Naade det altid gierne vilde haffue, at mand skulde bliffue ved Texten, oc icke vancke der fra met langsom vijtlofftighed". Ligpr. D4. — K. Frederik II's flittige Læsning i Bibelen er ovenfor omtalt efter Jonge S. 439; hans eget Udvalg af Bibelsprog, som han lod Chr. Knoff udgive, jfr. Wandalls Br. t. Nyerup i Minerva 1789, III. 60. Rørdam Fort. c. 2.

11 Fortegnelsen over Joh. Pouchs MSS. hos Møller p. 909 nævner disse Prædikener, hvoraf tvende Samlinger udtrykkelig henføres til det andet Aar af Vedels Præste-Embede, nemlig Prædikener over Apostlenes, Evangelisternes og nogle Helgenes Levnet, samt elleve Prædikener over Lazari Historie. Over den 90de Psalme, jfr. Den XC Psalme A6 vers.

12 Denne Methode, at gjennemgaae et Stykke af Bibelen i en sammenhængende Række af Prædikener, var derfor dengang temmelig almindelig. Man har saaledes 1580 Mariagers tolv Pred. over Fader Vor, 1586 Simonsens sex Pr. over den 91 Psalme og ti Pr. ov. Davids Historie, 1592 Jørg. Erichsens fire og tyve Pr. over Jonas, 1614 Buchs fjorten Pr. ov. 2 Kron. Cap. 20, o. m. fl. — Luther skrev ogsaa en Forklaring over den 90 Psalme, hvoraf der 1580 udkom en dansk Oversættelse ved Rasm. Neravius. — Vedels ni Prædikener udkom først i Aaret 1592 eller 1593; men han siger selv S. A 6 vers., at han har holdt Prædikener over denne Psalme, medens han var Slots-Prædikant i Kjøbenhavn.

13 Ligpr. ov. Frdr. II. D 4 vers. „Han loed sig saare ilde befalde den Wenighed oc wendelig tuædract met skende Scrifft", o. s. v.

14 Oversættelsen er just ikke meget heldig eller forstaaelig, og stemmer hellerikke overeens hverken med K. Frederik den Andens Bibel eller med Resens af 1607, endnu mindre med de nyere.

ra igjen med Suk og Graad"[15]. Efter derpaa at have viist, hvor-
e Elendighed er lige for Alle, af hvad Stand de end ere, vedblev
ıisse Ord: „Ja hvad om Nogen af os kunde stige op paa et høit
at vi paa een Tid tillige kunde see al Verden over, da skulde vi see
r paa Verdsens Forfængelighed og Menneskenes Forfængelighed. Vi
hvorledes der arbeides i forskjellige og ulige Skikkelser: noglesteds
staae udi Bygning, og derimod andre ynkelig opbrændes og øde-
skulde see Mange hyle og græde, Mange lee og dandse og tage sig
Nogle løbe omkring udi deres Gjerrigheds Omhyggelighed, Nogle sidde
Ørkesløshed eller ligge og tage Søvn derfore; sommesteds Trældom,
Frihed[16].

O Liv og Levnet, som ikke er Liv,
som ikke er Levnet at kalde,
Men levende Banghed, Fect og Kiv,
en Livs Forgift og Galde.
Et Skib udi Storm og Mørkheds Egn,
som løber paa Eventyrs Hyre,
Hvis Seil er Suk under Graadsens Regn,
for Omhues skrøbelig Styre"[17].

kunde Bedel tale. Og medens han talte, sad Kong Frederik den
kirken og hørte opmærksom til og holdt sin Evangeliebog i Haanden
ri, naar noget blev forklaret af Texten[18]. Der sad da ogsaa den
frygtige Johan Friis, og han blev saa indtaget af den unge Præst,
l da først lod denne komme hjem til sig i sit Huus for at underholde
d ham om Religionen, idet han beklagede, at hans vigtige Forret-
der den langvarige Krig hindrede ham altfor ofte fra at besøge

---

n XC Psalme, J 3—J3 vers.

f. St. J4 vers. Bedel udmaler det med flere Ord, for han slutter med Verset.

te fortreffelige Digt, der fortjener at læses heelt, er, siger Bedel J 5, en Omskrivning ved
bratensis af følgende Vers, som han saaledes anfører paa gammelt Italiensk i Prædikenen

O vita, no, ma vivo affano,
Nave di vento, in mar di ciech' errore
Sotto poggia di pianto & di dolore,
Che semper cresce con vergogna & damno.
M'han privo si d'ogni speranza il core
Ch'io porto invidia à quei che son gia fore
Et ho pietà de gl'altri che veranno.

ıpr. D4. „Oc kedtis icke ved at høre, oc haffde alt selff sin Evangelii Bog
n, och saa der vdi, naar noget bleff forklaret aff Texten".

edick. vdi Joh. Friisis Begr. B 3. „Mig dragis vel til minde, huor offte hand be-

forklare disse[10]. Vedels Foredrag i Slotskirken bleve derfor i Regelen en Slags Homilier: han valgte et Stykke af det Nye eller Gamle Testamente og gjennemgik det deels historisk, deels moralsk-exegetisk i en Række af Prædikener. Profeternes, Apostlenes og Evangelisternes Levnet, Lazarus's Historie, et Udvalg af Psalmerne, især den skjønne halvfemtsindstyvende Psalme, og andre Pericoper bleve saaledes allerede i hans første Embedsaar udviklede[11].

Den eneste Levning, som endnu er tilbage af Vedels egentlige Prædikener, er de ni Taler, som han holdt over den halvfemtsindstyvende Psalme. Disse stode i den nøieste Forbindelse indbyrdes; der henviistes fra den ene til den anden, som det passende kunde skee i en Tidsalder, da Præsten var vis paa altid at have sine Tilhørere for sig paa en Helligdag[12]. Tonen var mild og rolig, sjelden polemisk og aldrig heftig, hvad Kongen hellerikke kunde lide[13]; og Kongen sad blandt Tilhørerne. I den syvende Prædiken gjennemgik Vedel Slutningen af det tiende og hele det ellevte Vers: „Og naar det var kosteligt, var det Arbeid og Møie og det flyver bort; hvo troer, at du er vred og frygter for din Grumhed"[14]. Vedel forklarede denne Text i to Stykker, idet han først handlede om Menneskets mange Besværligheder fra Fødselen til Døden, og derpaa om Menneskets Ligegyldighed for Guds Vrede. I den første Afdeling talte han blandt andet saaledes: „Af ringe, skrøbelig og underlig Ophav begynder vort Liv, og hvad ere vi ikke undergivne Vee og Pine, Sygdom og Død, endog udi Moders Liv, før vi fødes til Verden. Hvorlunde skulle vi da være frie derfor, siden vi gjæste denne onde Verden i saamange forargelige og besvigelige Gjæsters Selskab. Nøgne og vanmægtige fødes vi og komme grædende frem og gaae med Øinene udi Kluden den største Part vi leve, indtil vi følges

---

10 „Som hans Naade det altid gierne vilde haffue, at mand skulde bliffue ved Texten, oc icke vancke der fra met langsom vijtlefftighed". Ligpr. D4. — K. Frederik IIs flittige Læsning i Bibelen er ovenfor omtalt efter Jonge S. 439; hans eget Udvalg af Bibelsprog, som han lod Chr. Knoff udgive, jfr. Wandalls Br. t. Nyerup i Minerva 1789, III. 60. Resen Fort. c. 2.

11 Fortegnelsen over Joh. Pouchs MSS. hos Møller p. 909 nævner disse Prædikener, hvoraf tvende Samlinger udtrykkelig henføres til det andet Aar af Vedels Præste-Embede, nemlig Prædikenerne over Apostlenes, Evangelisternes og nogle Helgenes Levnet, samt elleve Prædikener over Lazari Historie. Over den 90de Psalme, jfr. Den XC Psalme A6 vers.

12 Denne Methode, at gjennemgaae et Stykke af Bibelen i en sammenhængende Række af Prædikener, var derfor dengang temmelig almindelig. Man har saaledes 1580 Mariagers tolv Præd. over Fader Vor, 1586 Simonsens fer Pr. over den 91 Psalme og ti Pr. ov. Davids Historie, 1592 Jørg. Erichsens fire og tyve Pr. over Jonas, 1614 Buchs fjorten Pr. ov. 2 Kron. Cap. 20, o. m. fl. — Luther skrev ogsaa en Forklaring over den 90 Psalme, hvoraf der 1580 udkom en dansk Oversættelse ved Rasm. Neravius. — Vedels ni Prædikener udkom først i Aaret 1592 eller 1593; men han siger selv S. A 6 vers., at han har holdt Prædikener over denne Psalme, medens han var Slots-Prædikant i Kjøbenhavn.

13 Ligpr. ov. Frdr. II. D 4 vers. „Han loeb sig saare ilde befalde den Wenigheb oc wendelig tuædract met skende Scrifft", o. s. v.

14 Oversættelsen er just ikke meget helbig eller forstaaelig, og stemmer hellerikke overeens hverken med K. Frederik den Andens Bibel eller med Resens af 1607, endnu mindre med de nyere.

inledtiget denne Skik: naar Bønnen først havde ligesom paatrykt Selskabet en ilvorligere Stemning, saa var Overgangen let til en religiøs, og derfra til en ilmindelig videnskabelig Underholdning[4]. Ved Cantslerens Bord spiiste Vedel idt med Peder Oxe, Niels Kaas og andre store Herrer, og naar Samtalen der ret ofte faldt paa den danske og fremmede Landes Historie, saa havde vistnok Vedel Noget at meddele, og Gjæsterne Et eller Andet at fortælle; men Johan Friis selv havde øft saa dybt af Livet og af Bøger, at han var nærved at overgaae dem alle. Vedel kunde ikke nok forundre sig over den Gamles Store Belæsthed og sikkre Hukommelse[5], og hans Opmærksomhed steg, naar Ordningen begyndte at gjentage, hvad han selv havde oplevet og stridt for i den mærkelige Tid, da Reformationen kjæmpede sig frem og vandt Seier i disse Lande[6]. Hans virkelige historiske Kundskaber forøgedes baade i Omfang og Dyb, og det paa en ganske anden Maade end fordum, da Grundet meddeelte ham af sine Erindringers Forraad. Thi det var ikke længer en Privatmands Iagttagelser paa et enkelt afsides Sted, der fremstillede sig for ham; men det var en Statsmands store Erfaringer og Overblik af Begivenhedernes Aarsager og Følger, der ved dennes egen Mund bleve hans aandelige Eiendom, bestyrket og besæstet med de bedste Bilag af offentlige Documenter og Acter, som ellers

---

4 At „Iæse *gratias*" ved Bordet, var endog befalet ved selve Kongens Taffel af K. Christian II (Dan. Mag. Tr. R. I. 161. 162), og Fru Birgitte Giøe paalagde de „mange hoviske Jomfruer, som hun optugtede", det samme. D. Mag. II. 131. Derfra udgik, som det synes, den Anskuelse, at Spisebordet tillige skulde benyttes til videnskabelige Samtaler („virtuti ut studeas *literulisque simul*": Jo. Aulpitii carm. de morib. pueror. in mens. servand. A2) og til Ungdommens Dannelse. De gamle Love for Communitetet tyde paa det samme, og endnu senere fortæller Mads Rostoch (MS. U. eller B. R. Thott. Saml. No. 1458, 4to), at han maatte tale Latin ved Bordet i Klosteret paa Ribe Skole. Luthers Tischreden ere bekjendte, og lærde Bordsamtaler vare i Danmark hos de velstaaende Adelsmænd ganske almindelige; naar saaledes Laur. Bertelsen vil bevise, at Holg. Rosenkrants var en lærd Mand, saa beraaber han sig ligefrem paa deres Vidnesbyrd, som haffue veret i Bordes met hannem"; G vers. Jeg kan ikke vide, om ikke Doctorgilderne, der til samme Tid ere lovlig bestemte eller i det mindste bleve optegnede som en væsentlig Deel af Heitidelighederne (Förelæsn. Lib. Dec. p. 32—33: „exhibuerunt prandium" — „dedit prandium magnificum") ved Promotion, skulde have deres Oprindelse fra denne Betragtningsmaade af Spisebordet.

5 Svend Tiuv. a7 fg. „Da haver hand (Jo. Friis) gjerne havt mig ideligen hos sig og aade over Borde og andenstæds samtaldtes med mig. Det samme haver ogsaa ladet sig saare vel behage den meget forfarne Velbyrdige Mand Sal. Peder Oxe . . . ., naar Erlig og Velbyrdig Mand Niels Kaas . . . ., som idelig søgte Bord med fornævnte gode Mænd" o. s. v. J Ligpr. 7 vers. siger Vedel: det vaar synderlig lyst, at høre paa hannem (Jo. Friis), naar hand begynte at petere oc fortellie de gamle Historier baade aff vore Danske oc vdlendiske Kronicker; at mand kunde icke ocksom forundre sig paa den statelige ihukommelse o. s. v. Antich. R. c. og sl. St. N. Kaas havde allerede i sin Ungdom i N. Hemmingsens Huus faaet Smag paa Historien, og meget roses hans „judicium in historiis omnium fere temporum et nationum subactissimum": Slangendorph. de vita et ob. N. Kaas. B5. D vers.

6 Orat. Panegyr. obl. Fred. II. D4. nævner Jo. Friis ved Siden af Bugenhagen, Palladius, Tausen o. A. Ogsaa herte Vedel ham ofte tale „hedersommeligen" om sin Skolemester, Morten Borup, „for den gode vnderuisning, hand fick aff hannem baade i Skolen oc hiemme vdi hans Huse". Ligpr. A7 vers.

ikke letteligen vare den Lærde tilgjængelige[7]. Forholdet mellem Jo. Friis og Vedel blev stedse inderligere; den gamle Cantsler tilstod sin unge Ven den frieste Adgang til sig paa enhver Tid, meddeelte ham ofte og gierne de Oplysninger og den Veiledning, han maatte ønske, og fandt Behag i, at han optegnede og bevarede, hvad der saaledes blev ham meddeelt[8].

Denne Velvillie mod Vedel fandt Efterligning hos Cantslerens Slægtninge og Venner og overhovedet hos mange af Datidens mægtige Mænd, og Vedel fik saaledes Leilighed til at indsamle Efterretninger om mange Begivenheder hos dem, der selv havde taget væsentlig Deel i disse. Vare end mange af disse Efterretninger meget specielle, saa kunde de dog være af Betydenhed med Hensyn til Tidsalderens Aand og Character. Vedel sluttede sig derfor ikke alene til Peder Ore, hvis Spisesal, ligesom Cantslerens, oplivedes af lærde Samtaler, eller til Niels Kaas, hvis Viisdom og Klogskab baade han og Tidsalderen ophøiede, eller til Charles Dancey, der i Løbet af en Menneskealder var bleven saa godt som nationaliseret i Danmark[9]; men han benyttede ogsaa Leiligheden til at lære, hvor den tilbød sig i mere almindelige Selskaber. Johan Friis's Broderdatter Karine, Datter af Henrik Friis til Ørlunde, var gift med Rigsraad Bjørn Andersen til Stenalt, Slotsherre paa Kjøbenhavns Slot[10].

---

7 Jeg vil ikke just hente Beviset af de bekjendte Ord i Promus Condus col. 1592: „Af S. I. Cancelers Her. Joh. Friisis Bøger udskreven"; thi Westphalen har meddeelt dette interessante og vigtige Skrift i en saa skammelig Tilstand, at man aldeles ikke tør lægge det til Grund for nogen Undersøgelse, før en correct Text bliver leveret. Men i Fortal. t. d. dan. Kron. a7 vers.—b. siger Vedel selv: „hand meddeelte mig allehaande skienne Tractater og Monumenter, som omrette vore Danske Historier".

8 Antichrist. Rom. C2 vers. Vedel kaldte ham sin „allerkjereste Mæcenat": Ibid. c, og i Sax. Fort. C. siger han: „han lod sig icke ilde befalde, at ieg hørde oc optegnede hans vise Snack oc Tale".

9 P. Ore: anf. St. c. — N. Kaas: Hist. eccles. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. c. Ligel. Brevet til Valdem. Parsberg. MS. Carolus Dancæus nævnes øverst blandt alle Vedels lærde Venner paa Tabula Liliomontana. — Rigscantsler Eiler Grubbe: Sept. sap. Gr. A10. Om alt dette nærmere nedenfor paa sit Sted.

10 Curric. vitæ p. 39 nævner Bjørn Andersen, Slotsherre, som en af dem, der gjerne havde Vedel i „daglig Omgjængelse". Mine tidligere Antegnelser om denne Mand kan jeg nu meddele forøgede og nærmere bestemte af Hr. Kall Rasmussen efter utrykte Kilder i det Kgl. Geh.-Archiv. Bjørn Andersen til Stenalt (Bjørnsholm, Baar m. m.) havde 1562—1566 været Landsdommer i Sjelland og havde maaskee havt en Bestilling ved Slottet eller Hoffet, da han 1564 ned houche en cour (N. D. Mag. V. 62); han kaldes 1565 „vor Proviantmester", i Tegn. o. a. L. No. 8 fol. 294b—295a; jfr. fol. 502a—b. Jens Trudsen Ulfstand havde imidlertid Kjøbenhavns Lehn fra Foraaret 1564; men i Foraaret 1566 blev Bjørn Andersen Hovedsmand paa Kjøbenhavns Slot og 1567 Rigsraad (jfr. Dan. M. V. 79.), i hvilke Embeder han endnu forekommer 1570 (ib. III. 367. Orig. Havn. S. 139) og indtil 1572. Hans Interesse for Historien er ogsaa af andre Data bekjendt (Chr. Histor. Tidsskr. IV. 133—134). I Aaret 1572 blev han forlehnet med Aarhuusgaard. I Anledning af den norske Almues Klager bleve han og Axel Wiffert sendte som Kongelige Commissarier til Norge (N. D. Mag. II. 187); men 1578 opgav han sin Forlehning i Norge (ib. I. 22) og blev 1580 Axel Wifferts Eftermand som Lehnsmand paa Aalborghuus (D. Atlas. V. 189. D. Mag. IV. 133). Han døde 1583 (D. M. I. 63) og blev begravet i Ørsted Kirke. Hans første Hustru Sidsel Ulfstand var død 1561; derefter ægtede han 1567 Karine Friis, der døde i Foraaret 1601. Jfr. Marm. Dan. II. 171.

s Huus stod ogsaa Vedel aabent, og der traf han stundom sammen med e Mænd, baade lærde og fornemme. De tre berømte Statsmænd Friis, s og Walkendorf vare alle ugifte; Peder Oxe, der først giftede sig i en e Alder, havde ingen Familie. Bjørn Andersen derimod havde en meget og hans Huus blev ogsaa derved mere skikket til selskabelige Sammenkomster. er rimeligt, at nogle af de lærde Venner, som Vedel agtede høiest, netop havde gjort det første Bekjendtskab med ham, saasom Slotsskriveren Niels ske, Magister Peder Hansen og Andre[11]. Christopher Walkendorf, formo-

---

) Berømmelse hos Er. Lætus og Jo. Amerinus kan læses i D. Mag. I. 207, hvor der forresten, ellers ikke let hændes Langebek, er indløben et Par Feil, som efter det Ovenstaaende kunne rettes.

11 Jeg maa her kortelig antyde de Undersøgelser, hvis Resultat jeg med faa Linier har givet; thi e Literatorer og Historikere ville vel studse ved at see disse Mænd opførte blandt det sextende Aarredes literaire Notabiliteter. Paa den saakaldte Tabula Liliomontana findes ved Siden af Carl ey, Niels Kaas, Tycho Brahe og andre magna nomina ogsaa disse to: Petrus Johannis og Nicolaus Paschasius *S. H.* Hvad nu først Nic. Paschasius angaaer, da vil man kunne tænke paa den bekjendte Bergenske Biskop af dette Navn; thi hen var endnu ikke Student, Danzæus døde, og det første Spor, jeg finder af ham, er fra Aaret 1591, da han deponerede og e Aar defenderede nogle Theses i Walkendorfs to Aar tidligere indviede, men endnu ikke ved Fundats de Collegium (Thura, Valvæ Schol. MS. p. 644. A. Thura, Conspect. p. 49). Hvad saa desuden S. H. betyde? Studiosus *Ha*fniensis turde man dog ikke tænke paa. Derimod har Th. Bartholini Cista Med. Locul. XIV p. 143 læst følgende Ord af Joh. Stephanii gram ved Jac. Hasebards Død: *„anno 1590 rediit Hafniam atque sequenti duxit uxorem stam, piam ac pudicam virginem Christinam, filiam Nicolai Paasches, scribæ pri- ii in arce Hafniensi"*. Og her mener jeg da at have den Nicolaus Paschasius, iba *Ha*vniensis, som Vedel har givet Plads i det lille Udvalg af Lærde, „Deo et Musis ". En Slotsskriver var en anseelig Mand, som man seer af Hans Faaborgs Historie og af Visen am (3 Part. 19 Vise); en „Scriba primarius" kunde vel være et passende Selskab hos sin nær- Foresatte Slotsherren Bjørn Andersen. I det Kongelige Bibliothek findes foruden de Hegelundske makker ogsaa en anden gammel Samling, indrettet paa lignende Maade, og udentvivl skreven af en enser, der maa have været Hovmester hos Eiler Grubbes Sen, Christian Grubbe, paa trup. I denne Almanaksamling, 1591 d. 14 Febr., finder jeg nu atter omtalt det Bryllup, Niels Paaske gjorde, og hvortil Almanak-Notitsernes Forfatter var indbudet; i Hegelunds Al- ik findes det samme: vi have følgelig Antydninger af en Forbindelse mellem Niels Paaske, Bjørn ersen og unge Ripensere. Hertil kan jeg endnu ved Hr. Kall Rasmussens Godhed føie disse ærkninger: Niels Paaske var født i Svendborg 1538 (Sommel. de templo Lund. p. 107–8), 1567 Slotsskriver og fik Brev paa et Canonicat i Roeskilde, 1570 paa det første ledige Vicariat i Lund g. ov. a. L. No. 9 fol. 258, No. 10 fol. 479) og 1575 og 1576 paa et Canonicat sammesteds aanske Reg. No. 1 fol. 105. 146). I Aaret 1597 blev han Proviantskriver paa Holmen og var il 1599. Døde 1612. — Hvad Petrus Johannis angaaer, da ere Vanskelighederne paa Grund t almindelige Navn (Peder Hansen eller Jensen) endnu større. Nogen vis Efterretning kan jeg endnu ive om ham; men da jeg dog nu troer at kunne fremsætte en rimeligere Conjectur, skal jeg forbigaae tidligere Antegnelser om ham og holde mig til denne. Er Sandheden truffen, da er Æren derfor Kall Rasmussens, efter hvis Meddelelser jeg vil give følgende Træk af hans Historie. Petrus annis eller Peder Hansen var barnefødt i Ribe; thi han førte Tilnavnet Riber. Formodentlig han altsaa besøgt Ribe Skole og er dimitteret derfra ligesom Vedel, maaskee blot nogle Aar senere. studerede siden ved Universitetet i Rostok, hvor han 1572 blev Magister (Worms Lex. I. 506), naa han kom hjem til Danmark, og blev i det følgende Aar „Skolemester paa Frederiksborg Slot" hl, Histor. Efterr. om Frederiksb. Skole S. 17). I denne Egenskab fik han d. 20 Marts Erspectance paa et Vicarie i Lunde Domkirke. Til samme Tid kaldtes han til Sognepræst for undtorp og Tofte Sogne i Rønnebjerg Herred og i det næste Aar fik han Kongebrev paa Vicariatet aanske Reg. No. 1. fol. 115a. Tegn. No. 1. fol. 58b—59a. Reg. No. 1. fol. 146a).

dentlig ogsaa Eiler Grubbe og andre Stormænd besøgte dette Huus. Der var altsaa Leilighed til gjensidig Meddelelse og Oplysninger, der vare kjærkomne for den unge Historiker. Bjørn Andersen fortalte saaledes engang Vedel, at Kirken i Liisberg ved Aarhuus ifølge Sagnet var bygget paa Poppos Tid, og at den endnu havde Epitaphier, der antoges at være opsatte til Erindring om de ældste Biskopper[12]. En anden Gang fortalte Christopher Walkendorf ham en liden Episode af Grevens Feide, som vistnok ellers vilde have været glemt. Under denne Krig, sagde han, da Søerøvere allevegne gjorde Havet usikkert, lø et Røverskib ud fra Travemünde, gjorde Landgang ved Svendborg, plyndrede Egnen og opsnappede en Bonde, der blev sat til at styre det med Bytte belæsede Skib i Farvandet ved den fyenske Kyst. Men Bonden, som var en snil Mand, førte Skibet lige ind i Svendborg Havn paa et med Smaasteen opfyldt Sted, sprang derpaa selv over paa Strandbredden og ilede til Svendborg. Medens nu Røverne stræbte at gjøre deres Skib flot, bestege tyve Svendborgere to Baade og nærmede sig Fjenden fra begge Sider. Den Baad, som før naaede ham, angreb uforfærdet under Borgeren Claus Bangs Anførsel, og bragte Røverne saaledes i Knibe, at de maatte overgive sig. Claus Bang førte nu Skib og Søerøvere med sig op til Byen, hvor hans Medborgere med Lænsel ventede paa Udfaldet, og det røvede Bytte blev givet tilbage til dets rette Eiermænd. „Saaledes var Alting godt igjen", sagde Walkendorf; „og vil vide, Mester Anders Veile, hvordan det gik Røverne", sagde han, „saa bl

---

Mester Peder Hansen skulde holde en Capellan i sit Sognekald, da Kongen ikke kunde „ombære og mi[illegible] ham fra Skolen paa Slottet; men saasom endeel af Bønderne ikke vare tilfredse med, at deres Sognepræst ikke selv kunde boe i Sognet hos dem, saa lod Kongen ham d. 18 Aug. 1577 bytte Kald med Hr. H[illegible] i Tikjøb i Sjelland (Skaan. Tegn. No. 1. fol. 119a—b. Zwerg. sjell. Cler. S. 23). Han [illegible] gift med Dorte Hansdatter (Skaan. Tegn. No. 2. fol. 173 a—b). Aaret efter maa deg M. Pe[illegible] Hansen have opgivet Rectoratet, da Anders Veile 1578 blev kaldet til Frederiksborg Skole (Dahl[illegible] St.). Men som Sognepræst i Tikjøb erholdt han atter 1584 et Vicarie i Lund, hvorpaa han to[illegible] tidligere havde faaet Tilsagn af Kongen (Skaan. Reg. No. 1. fol. 400a. 469b), og endelig blev [illegible] 1586 Superintendent paa Gulland og modtog den bispoppelige Vielse d. 24 Juni samme Aar (Skaa[illegible] Reg. No. 1. fol. 533a. Lystrupske Alman. MS. d. 24 Juni 1586). Efterretninger om Bi[illegible] Peder Hansen findes i Wallins gothländska Samlingar S. 160—161. I Aaret 1591 gi[illegible] han rimeligviis en Reise til Danmark, hvor han synes at være død. Dagen er ubekjendt; men før d. [illegible] Novbr. 1591 var han død (Wallin S. 161. Skaan. Reg. No. 2. fol. 75b—76b. 77a—78a) [illegible] d. 24 Novbr. s. A. fik M. Hans Aalborg Brev paa hans Vicarie i Lund (Skaan. Reg. No. 2. f[illegible] 87b—88a). Men er nu denne M. Peder Hansen den paa Tabula Liliomontana anførte Petrus [illegible] hannis, saa maatte man antage, at S. Q. er en Skrivfeil eller Trykfeil hos Terpager istedenfor S. [illegible] (Superintendens Gothlandiæ). Ter man ikke vove denne Emendation, maatte man vel vende tilb[illegible] til Renteskriver Peder Hansen i mine tidligere Antegnelser; S. Q. kunde da maaske udlæ[illegible] Scriba Quæstorius. Men jeg mener, at man tør det. — Til Vedels andre lærde Venner i Kjøbenh[illegible] maatte man vel med større eller mindre Sandsynlighed henregne: en vis Laur. Petrejus (om [illegible] paa et andet Sted), Lægen Jacob Hasebard, Niels Paaskes Svigersøn, Præsten Hans Thomes[illegible] hans fordums Lærer, der døde 1573, Niels Hemmingsen, Jo. Franciscus, Er. Kathal[illegible] gift med Elise Hasebard, siden Hans Thomesens Eftermand og gift med hans Datter Magdalene, [illegible]

12 Histor. eccl. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. X4. Jfr. Dan. Atl. IV. 115. C. [illegible] Jensen, Provincial-Lexicon, S. 270.

ogsaa meget godt behandlede: man gjorde dem blot en halv Alen kortere"[13]. er ved en anden Leilighed kom den sidste Krig, Syvaarskrigen, paa Bane: var i et Selskab hos Bjern Andersen, og Christopher Walkendorf var til- e. Om denne Krig manglede det ikke Vedel paa Efterretninger. Det var et Hele hans Lod, at leve med Mænd, der havde taget Deel i store Begi- heder. Johan Friis havde seet en Række af Revolutioner gaae over sit ved fra Christian den Andens Dage indtil Syvaarskrigens Slutning; Kjæm- ie og Heltene fra Ørnebjerg og Svarteraa og deres nærmeste Slægtninge gave Vedel allevegne. Blandt dem var den tappre Hak Ulfstand, der ofte de talt med ham om Krigens forunderlige Tilskikkelser[14]. Men nu havde Karine ogsaa et lille Træk af en falden Svarteraa-Kjæmpe at tilføie. Axel lkendorf, Christophers Broder, var, sagde hun, ligesaa gudfrygtig som tap- ; han pleiede ofte at lukke sig inde paa sit Kammer og bede længe. Engang gte hans Søstre ham, hvorfor han dog bad saa ofte. Han svarede dem: undrer Eder ikke derover, kjære Søstre; havde vi end ikke andet at bede d om uden dette alene, at han vilde unde os en christelig Afgang fra denne den, saa havde vi dog deri nok at bede om, saalænge vi levede". Her dsede Fortællerinden. Spendt af Opmærksomhed, spurgte da Vedel, rledes det var gaaet ham paa det Yderste. Da tog Christopher Walkendorf det og svarede: Gud opfyldte hans Bøn, — faa Dage efter fandt han den erligste Død for Fædrenelandet paa Falkenberg Hede![15]. Bevæget ved denne tælling, opsatte Vedel strax flere Mindeskrifter til Ære for den Faldne, og blandt et dansk Digt, hvori disse Linier findes:

---

13 Ad. Brem. Vell. R4. „Ita benigne tractati sunt, ut staturæ cujusque as pedalis est in proverbio Danico) tantummodo ademptus sit". Den sidste Speg i saadanne Ting synes re Spor af, at Vedel har refereret Walkendorfs Fortælle-Maade; thi han var ikke saa bange for at alvorlige Midler. Med Hensyn til det danske Ordsprog, som her er anvendt, skal jeg dog bemærke, an paa samme Tid havde et andet Ordsprog, der synes dette modsat, men betydede omtrent det sam- nemlig: „at gjøre En en Fod længere", en Tortur og Livsstraf. Jfr. Nye D. Mag. VI. 43. — I siger udtrykkelig, at Walkendorf nylig (nuper) havde fortalt denne Historie, og Bogen udkom 1579.

14 Den XC Psalme, A7 vers. „Jeg haffuer det hørt af eders egen Mund .... besynderligen en sidste forleden Suenske Feide, der som i loed eder bruge som en dapper Krigshelt" o. s. v. Han es ogsaa i Dan. Rantzaus Beretning om Slaget ved Svarteraa, hvor hans Fane blev stærk medtaget, om han ogsaa synes at være bleven brugt til vigtige Sendelser fra Rantzau til Kongen. D. Mag. R. II. 92. 95. 101. I Krigens senere Aar var han Ritmester for den fyenske Adelsfane. Hertil disse Ord i Jo. Amerini Carm. F4 vers.:

— quotquot foecunda Fionia misit,
Holgeriana fuit soboles dux impiger Haccho.

n var han Stifts-Lehnsmand over Laaland (N. D. Mag. IV. 158); 1581 blev han Medlem af raadet: Resen S. 331, og 1593 Marsk.

15 Vita hominis A2—2 vers. Han nævnes blandt de Saarede i Peder Billes og Dan. zaus Rapport S. 90, 95; men af Monumentet i Svindinge Kirke (Marm. Dan. I. 238) seer , at han bragtes haardt saaret over til Sjelland og døde i Roeskilde 1565. Som Dødsdagen nær- Vedel nedenfor d. 29 Octbr.

dentlig ogsaa Eiler Grubbe og andre Stormænd besøgte dette Huus. Der var altsaa Leilighed til gjensidig Meddelelse og Oplysninger, der vare kjærkomne for den unge Historiker. Bjørn Andersen fortalte saaledes engang Vedel, at Kirken i Liisberg ved Aarhuus ifølge Sagnet var bygget paa Poppos Tid, og at den endnu havde Epitaphier, der antoges at være opsatte til Erindring om de ældste Biskopper[12]. En anden Gang fortalte Christopher Walkendorf ham en liden Episode af Grevens Feide, som vistnok ellers vilde have været glemt. Under denne Krig, sagde han, da Søerøvere allevegne gjorde Havet usikkert, løb et Røverskib ud fra Travemünde, gjorde Landgang ved Svendborg, plyndrede Egnen og opsnappede en Bonde, der blev sat til at styre det med Bytte belæssede Skib i Farvandet ved den fyenske Kyst. Men Bonden, som var en snild Mand, førte Skibet lige ind i Svendborg Havn paa et med Smaasteen opfyldt Sted, sprang derpaa selv over paa Strandbredden og ilede til Svendborg. Medens nu Røverne stræbte at gjøre deres Skib flot, bestege tyve Svendborgere to Baade og nærmede sig Fjenden fra begge Sider. Den Baad, som først naaede ham, angreb uforfærdet under Borgeren Claus Bangs Anførsel, og bragte Røverne saaledes i Knibe, at de maatte overgive sig. Claus Bang førte nu Skib og Søerøvere med sig op til Byen, hvor hans Medborgere med Længsel ventede paa Udfaldet, og det røvede Bytte blev givet tilbage til dets rette Eiermænd. „Saaledes var Alting godt igjen", sagde Walkendorf; „og vil I vide, Mester Anders Veile, hvordan det gik Røverne", sagde han, „saa bleve

---

Mester Peder Hansen skulde holde en Capellan i sit Sognekald, da Kongen ikke kunde „ombære og miste" ham fra Skolen paa Slottet; men saasom endeel af Bønderne ikke vare tilfredse med, at deres Sognepræst ikke selv kunde boe i Sognet hos dem, saa lod Kongen ham d. 18 Aug. 1577 bytte Kald med Hr. Hans i Tikjøb i Sjelland (Skaan. Tegn. No. 1. fol. 119a—b. Zwerg. sjell. Cler. S. 23). Han var gift med Dorte Hansdatter (Skaan. Tegn. No. 2. fol. 173 a—b). Aaret efter maa dog M. Peder Hansen have opgivet Rectoratet, da Anders Veile 1578 blev kaldet til Frederiksborg Skole (Dahl anf. St.). Men som Sognepræst i Tikjøb erholdt han atter 1584 et Vicarie i Lund, hvorpaa han to Aar tidligere havde faaet Tilsagn af Kongen (Skaan. Reg. No. 1. fol. 400a. 469b), og endelig blev han 1586 Superintendent paa Gulland og modtog den biskoppelige Vielse d. 24 Juni samme Aar (Skaan. Reg. No. 1. fol. 533a. Lystrupske Alman. MS. d. 24 Juni 1586). Efterretninger om Biskop Peder Hansen findes i Wallins gothländska Samlingar S. 160—161. I Aaret 1591 gjorde han rimeligviis en Reise til Danmark, hvor han synes at være død. Dagen er ukjendt; men før d. 10 Novbr. 1591 var han død (Wallin S. 161. Skaan. Reg. No. 2. fol. 75b—76b. 77a—78a) og d. 24 Novbr. s. A. fik M. Hans Aalborg Brev paa hans Vicarie i Lund (Skaan. Reg. No. 2. fol. 87b—88a). Men er nu denne M. Peder Hansen den paa Tabula Liliomontana anførte Petrus Johannis, saa maatte man antage, at S. Q. er en Skrivfeil eller Trykfeil hos Terpager istedenfor S. G. (Superintendens Gothlandiæ). Ter man ikke vove denne Emendation, maatte man vel vende tilbage til Renteskriver Peder Hansen i mine tidligere Antegnelser; S. Q. kunde da maaskee udlægges Scriba Quæstorius. Men jeg mener, at man tør det. — Til Vedels andre lærde Venner i Kjøbenhavn maatte man vel med større eller mindre Sandsynlighed henregne: en vis Laur. Petrejus (om hvem paa et andet Sted), Lægen Jacob Hasebard, Niels Paaskes Svigersøn, Præsten Hans Thomesen, hans fordums Lærer, der døde 1573, Niels Hemmingsen, Jo. Franciscus, Er. Katholm, gift med Elise Hasebard, siden Hans Thomesens Eftermand og gift med hans Datter Magdalene, o. A.

12 Histor. eccl. Ad. Brem. ed. Andr. Vell. X4. Jfr. Dan. Atl. IV. 115. C. B. Jensen, Provincial-Lexicon, S. 270.

: saaledes. Tidligere havde han besjunget Daniel Rantzaus Bedrifter; nylig han et Minde for den faldne Axel Walkendorf, og da nu ogsaa den danske ıde løb ind til Kjøbenhavn med de Skibe, som Admiral Peder Munk til adgaard havde erobret paa det livlandske Tog, hævede han atter sin Røst Seierherrens Priis[4].

Alt dette vistnok af egen Drift. Men dersom Johan Friis, Peder Oxe r andre Stormænd ønskede et eller andet videnskabeligt Arbeide udført, var ı ogsaa villig. Hofmesteren bragte han i denne Tid sin Hylding i en De- ution. Han oversatte nemlig eller paraphraserede efter Datidens Viis den ıdrede og syv og tyvende Psalme i latinske Vers, og prydede dette Skrift › sin Velynders Navn og Vaaben[5]. Det er ogsaa muligt, at lærde Bord- ıtaler eller andre udvortes Foranledninger have fremkaldt et af hans vistnok igere Arbeider, hans Undersøgelse om Oprindelsen til Julefestens Navn. n lagde Planen til denne Afhandling i Form af en Tale, samlede flittigt :il og udarbeidede fuldkommen en Deel deraf. Men fuldført blev dette Skrift pe[6]. Hans høie Beskyttere lode ham ikke Ro og havde altid Brug for hans dom og Talent.

---

sig findes paa Planen, naar saadanne Bytte-Pendinge (nl. Saar fra Slaget), oc icke alenisse naar store Forleninger vddeeles oc stiftes". Derefter forklarer han Ahners Vigtighed.

4 Resen S. 225—226. Af B dels Digt existerer der nu maaskee ikke meer end et eneste Exem- , der bevares paa Universitetsbibliotheket. Det er trykt paa et Ark in patenti, og indfattet i en ıme. Overskriften lyder saaledes: Carmen gratulatorium ad nobilem et generosum virum rum Munch Dn. de Estvadgaard, classis Serenissimi Regis Friderici II Regis Daniæ Ammiraldum fortissimum, post memorabilem victoriam partam de piratis in Oceano ntali, mense Julio, Anno Domini 1569. Scriptum ab Andrea Severino Velleio. Digtet selv ·ykt i to Spalter, og i den første findes ved Begyndelsen Peder Munks Vaaben, de tre Roser, i et ıld, der er omgivet af det sædvanlige snirklede Løvværk og hviler paa et Pragtstykke, der synes at være heraldisk) Baad. Digtet bestaaer af 82 Hexametervers. Foruden Peder Munk nævnes ogsaa Hen- s, „cui dat Stella Aurea nobile nomen", den samme Henrik Gyldenstjerne, der ligesom Munk gere havde tjent med Ære under Herluf Trolle (Dan. Mag. III. 189. 288).

5 *Paraphrasis psalmi CXXVII. scripta latino versu, ad cl. vir. P. Oxe.* n. exc. Matth. Vinitor 1569. 8vo. Den hele Piece udgjer kun sex Blade, hvorpaa findes en ication i 12 Vers og Paraphrasen selv i 196 Vers. Denne Art af literaire Arbeider, som man ikke tillægge nogen synderlig Værdi, var paa Bedels Tid i en vis Anseelse. Niels Lauridsen (see f. S. 44. Not. 27) leverede flere saadanne; Laur. Madsen satte Jonæ Profeti paa latinske Vers 5, Mart. Scavenius ligeledes Christi Lidelseshistorie 1594, Mich. Pedersen Brevet til Phi- n 1598, o. s. fr.

6 Andreæ Velleji Collectanea de origine nominis Julæi MS. findes i det ske Selskabs Samlinger under No. 76 in 4to og er mig laant af Selskabets Archivarius, Hr. Etatsr. Bech. Jfr. Dan. Selsk. Beg. o. Tilv. S. 157. Bedel deler sin Undersegelse i tre Afdelinger, Indhold han selv angiver saaledes: „Agam primo loco de conjecturis, quæ ex gentilium hi- iis ac commentariis de Julæi nominis appellatione afferri possunt, quantum in me est. nde ex historiis et documentis sacris adferam, quæ hujus nominis appellationi lucem ad- e posse videbuntur. Atque ita tertio loco nostrum, si fas erit, interponamus judicium, ne ad trutinam rei ipsius veritatis appendamus, salvo tamen suo cuique judicio, sententia ne arbitrio". Kun den første Afdeling er udarbeidet (baade Concept og Reenskrift findes), og i ne undersøger han, om Navnets Oprindelse er at finde hos de gamle Hedninger eller i de gamle hedenske

Omtrent samtidig med Udgivelsen af h in Psalme-Paraphras var han en Dag til Bords hos Peder Oxe. Den gamle Cantsler var ogsaa tilstede. Samtalen faldt paa Historieskriverne og navnlig paa Bartholomæus de Sacchis eller, som han ialmindelighed kaldtes, Platina, der i den sidste Halvdeel af det femtende Aarhundrede havde skrevet Pavernes Historie paa Latin[7]. „Denne Bog var den første, jeg læste i Rom", sagde Johan Friis, „og jeg havde sidden stor Lyst til den, fordi den gaaer Sandheden nærmere end andre Pavens Haandskrivere og Dientjenere; jeg drev det derfore saa vidt, at salig Mester Mads Lange, Superintendent i Aarhuus, tog sig over at udsætte noget af den paa danske Riim". Da Peder Oxe og Vedel ikke kjendte denne Oversættelse, lod Johan Friis den hente og fremlagde den ved Bordet for at høre Vedels Mening om den. Men en begrundet Dom fordrede Tid, og Vedel modtog rimeligviis Bogen til nærmere Undersøgelse. Saaledes endtes denne Samtale hos Rigshofmesteren. Nogen Tid efter forlangte Johan Friis, at Vedel skulde giennemgaae og rette Mads Langes Arbeide og besørge det udgivet, og hventen Vedel just havde Lyst dertil eller ikke, saa kunde han ikke vel undslaae sig derfor. Han begyndte altsaa derpaa. Men da han snart gjorde den Erfaring, at Oversættelsen ikke kunde udgives, som den var, deels fordi Bisskoppen var død bort, før han havde fuldendt den, deels fordi han altfor nøie havde fulgt Platina, der med al sin Frihed dog havde viist Paverne formegen Hensyenhed, saa gik han atter til Cantsleren for at sige ham dette. Følgen deraf blev, at denne forlangte af Vedel en heel ny Pavekrønike, inddeelt i vise Bøger og forfattet ei alene efter Platina, men ogsaa efter andre ældre og nyere Kilder, hvorhos han dog bad Vedel om, at beholde af den ældre Oversættelse hvad der kunde bruges, for at Mester Mads's Arbeide ikke ganske skulde gaae tabt[8].

Fester eller hos Jederne. Til anden og tredie Afdeling haves kun lese Antegnelser. — Naar denne Afhandling er skreven, lader sig ikke med Vished bestemme; jeg finder kun nogle Vink dertil. I Indledningen læses: Agite igitur, carissimi auditores, et me juvenem balbutientem de re — — exili &c., hvilket synes at vise, at Vedel dengang var en ung Mand. I den vedliggende egenhandige Concept findes efter Vedels Navn disse Bogstaver: C. & S. R. (eller maaskee C. & H. R.), hvilket efter min Mening kunde betyde: Canonicus (eller Concionator) et Sacerdos Regius. — Forresten blev dette Emne, som bekjendt, fremdeles behandlet i den følgende Tid: Jens Bircherods Palæstra antiquaria og den yngre Otto Sperlings de nomine et festo Juel vise os, hvorvidt man havde bragt det et Aarhundrede senere.

7 „Nu paa andet Aar forleden", hedder det Antichr. Rom. c. Da Bogen er trykt 1571, henvises man altsaa til 1569. — Barth. de Sacchis, efter sin Fødeby Piadena kaldet Platina, var efter en foranderlig Skjæbne i nogle Aar Bibliothekar ved det vaticanske Bibliothek hos Pave Sixtus IV, og døde 1481. Hans Vitæ summorum pontificum udkom først i Venedig 1479 fol. og siden meget ofte; den blev oversat paa Italiensk, Fransk og Tydsk, og ansaaes — som Joh. Friis siger — for at være skrevet med megen Frihed. Jeg vil dertil blot bemærke, at Ebert II. 427—28 rent ud nægter, at der gives castrerede Udgaver af dette Værk.

8 Antichr. Rom. c—c2, efter Vedels egen Fortælling. — Matthias Longus er ikke meget

Vedel arbeidede nu paa denne Bog i Aarene 1569 og 1570 under den meest levende Deeltagelse fra Johan Friis's Side. Han gik, saa ofte han lyede, til denne, indhentede hans Raad og Mening, forelæste ham Prøver af sin Skimkrønike, glædede sig ved, at disse behagede ham, og fuldendte under saadanne Opmuntringer en stor Deel af den[9]. Lønnen derfor udeblev ikke, og allerede i Marts 1570 kunde den gamle Cantsler lykønske sin Yndling til, at Kongen havde lovet ham det første Canonicat, der blev ledigt i Ribe Capitel. Det Kongelige Exspectancebrev blev udstedet under den fem og tyvende Marts[10].

Men jo nærmere Johan Friis lærte at kjende Vedel og jo flere Velgjerninger han beviste ham, desto Mere troede han ogsaa, at Vedel formaaede og skulde ansee sig forpligtet til. Tidt og ofte havde han talt med ham om Saxo Grammaticus. Af denne havde man dengang tvende Udgaver; men begge vare allerede Sjeldenheder, og Bogen kunde desuden, som skreven paa Latin og dertil et meget dunkelt og vanskeligt Sprog, ikke finde nogen synderlig udbredt Læsning i Danmark. En Oversættelse havde Christiern Pedersen forfattet, men den var aldrig bleven trykt[11]. Dette gjorde Johan Friis ondt, og engang, rimeligviis under de hyppige Sammenkomster i Anledning af Pavekrøniken i Aaret 1570, leverede han Vedel en stor haandskreven Bog, hvori der blandt andet

---

kjendt. Jeg finder ham som Ecclesiastes Randrensis blandt dem, der undertegnede Kirkeordinantsen Bb2 vers., og i samme Aar blev han af Bugenhagen viet til Bisskop i Aarhuus (Münter, Ref. Hist. II. 359), hvor han døde 1557 og ligger begravet (Hvitfeld, Bispekr. 4to. Cc3. Mørm. Dan. II. 88). Nogle kalde ham Schade; jeg veed ikke, med hvormegen Ret. Helleriske har jeg fundet videre om hans Forbindelse med Johan Friis.

9 Dette gick saa for sig oc vaar mig icke tungt; thi jeg gick, naar mig lyste de, til salige Her Canceler oc forspurde mig, oc hand saare venligen forvalde mig huad jeg atspurde hannem, loeb sig vel befalde, at jeg læste for hannem, hvorledis jeg førde de Historier ind i disse Bøger. Ant. R. c2—2 vers.

10 „Mester Anders Serensen Prædikant paa Kjøbenhavns Slot fik Kgl. Mais. Brev, at maae tilkomme det første Cannikedom, som vacerer og ledigt bliver efter Capitels Statuter udi Riber Domkirke; og naar noget Cannikedom falder vil Kgl. Mait. derpaa ydermere lade give hannem hans Maits. Brev i Forvaring. Frederiksborg 25 Marts 1570" (medd. af Hr. Confr. Werlauff og Hr. Kall Rasmussen, af Register paa alle Lande No. 10 fol. 93a). Det er vist hertil, at Vedel sigter, naar han strax under Fortællingen om sit Arbeide paa Platina (anf. St.) og sine mange Conferencer med Jo. Friis udlader sig saaledes: „jeg vil aldri forgette enten denne eller anden hans store fromhed mod mig". I det følgende Aar 1571 fik Peder Hegelund en lignende Exspectance. Calend. MS. d. 15 Juli 1581.

11 Saxo Fort. C: „Herom (d. e. om Saxo) haffuer jeg ofte hørt talis aff salige . . . Johan Friis, den gamle Canceler" o. s. v. Kort iforveien taler Vedel om begge de to ældste Udgaver af 1514 (uden dog at nævne hverken Christ. Pedersen eller Lauge Urne) og 1534 (hvor Erik Krabbe nævnes; jfr. Alb. Thura Consp. Dan. p. 77. Nyerups Skildr. II. 273—74) og siger, at de begge ikke mere kunde erholdes „hos almindelige Bogførere"; derefter tilføier han (B4 vers.): „Oc endog her haffuer altid veret (Gud vere loffuet) smucke lærde Riddersmends Mend vdi Riget, som kunde baade vel forstaa, læse, tale oc skriffue god Latine, saa haffue de alligevel beklaget, at Saxonis Latine er meget tung oc dyb oc at der vil megen tid oc besindelse til, naar hand skal læses, om mand vil ellers ret forstaa hans Mening".

fandtes den Oversættelse af Saxo, der var forfattet af Christiern Pedersen, [illegible]g spurgte ham, ligesom tidligere angaaende Mads Langes Riimkrønike, hvad ha[illegible]n vel syntes om den. De talte længe om denne Sag og prøvede Oversættelse[illegible], men den behagede dem ikke: den var mere en Omskrivning end en Oversættelse[illegible], Meningen var ofte ikke ret truffet, ja ofte ganske forfeilet[12]. Tilsidst forlangte[illegible] Johan Friis, at Vedel skulde paatage sig enten at forbedre denne gamle Over[illegible]sættelse eller at levere en ganske ny. Vedel blev ængstelig ved dette Forslag[illegible], — ængstelig som den, der pludselig seer opdaget af Andre et hemmeligt Ønske[illegible], han neppe selv turde være sig bevidst: han vovede ikke at give Cantsleren noge[illegible]t Løfte, han dristede sig ikke til at troe sig et saadant Arbeide voxen, han ba[illegible]d ham at overdrage det til en Anden, som bedre kunde udføre det. Det kom saa[illegible]ledes ikke til nogen endelig Afgjørelse mellem dem[13]. Cantsleren fik nok a[illegible]t tænke paa, da den danske Hærs Vinterfeldttog under Christopher von Dohna o[illegible]g fremmede Fyrsters Mægling gave Haab om en endelig Fred, hvorom dans[illegible]e Gesandter forhandlede paa Mødet i Stettin; Vedel havde, foruden sit Præste[illegible] embede at besørge, endnu at fuldende det Arbeide, som Cantsleren havde paala[illegible]t ham, førend der kunde være Tanke om at begynde et andet, der vilde ford[illegible]e hans udeelte Kræfter[14].

IV. Mod Slutningen af Aaret skiltes Vedel fra Johan Friis, og [illegible]a han atter samledes med ham, var det en ganske anden Tjeneste, han havde [illegible]t yde ham. Vedel blev i Kjøbenhavn; men den gamle Cantsler maatte føl[illegible]e

---

12 Jeg troer vist, at denne Fortælling henhører til 1570; thi det er klart, at denne Commissi[illegible]n, som Jo. Friis gav Vedel, er senere end hans Opfordring til Vedel om at levere en Pavehistorie, og [illegible]et synes af hele Sammenhængen ganske vist, at der endnu aldeles intet var afgjort mellem dem om Sa[illegible]e, da Friis bede i dette Aars Slutning. Om Chr. Pedersens Oversættelse kan sees Nyerups Fortæ[illegible]n. p. Kgl. Historieskr. S. 63—64, hvor han medrette, som jeg siden skal vise, hævder Chr. Peder[illegible]en Æren for at have givet den første Oversættelse af Saxo, hvilket Gram havde benægtet (Vid. S. S[illegible]r. IV. 287); kun forekommer det mig noget tvivlsomt, om man tør anføre Lyschander blandt Hjemmel[illegible]mændene derfor, eftersom han (Præf. p. XVII) skriver Christen Pedersen Morsianus. Jo[illegible]h. Svaning. in Chronol. Dan. Proleg. p. 28 fortæller ligeledes uden Betænkning, at Christ. P[illegible]dersen havde oversat Saxo, „sed minus respondente eventu". Jfr. Pontani Chor. Dan. des[illegible]r. p. 785. Den Oversættelse, som Lyschander nævner af Mester Joen Turissøn (Carions Overs[illegible]ter), har vel været en af dem, hvortil Vedel sigter, naar han skriver, „at de ickon haffue offuerløbet K[illegible] nicken oc dragen en Sum deraff" (B4 vers.).

13 Saxo a. St. viser, at der intet var afgjort mellem Friis og Vedel: „Til saadant suart Arbei[illegible], skriver han, „torde ieg da icke kiende mig duelig og skickelig, oc bad derfaare, at hans Strengbed ville [illegible] paalegge nogen anden, som kunde det bedre udføre end ieg. Kaart tid der effter bleff han bedsk[illegible]. Dette Sted viser os ligeledes, at Samtalen har været holdt engang i Midten eller Slutningen af 157[illegible].

14 Jfr. Resen S. 231. 233—34. 237. Dan. Mag. I. 196. Ped. Ore og Joh. Friis [illegible] her hjemme i Danmark og vare Kongens personlige Raadgivere under Forhandlingerne. Joh. Fr[illegible] fulgte gjerne altid Kongen, „quocunque iret", medens en anden Deel af Cancelliet blev i Kjøbenh[illegible] med N. Kaas som Formand („tanquam Archisecretarius"): Slangendorph. de vita et ob. [illegible] Kaas. D2 vers. — Antichr. Rom. var færdig fra Trykkeriet strax ved Begyndelsen af næste [illegible].

sin Konge til Nykjøbing Slot paa Falster og vedblev, skjøndt svag og skrø-
ɜ, at staae sin Herre bi med al den Kraft og Frimodighed, der udmærkede
ı[1]. Johan Friis var dengang sex og halvfjerdsindstyve Aar; hans Svage-
ed tiltog paa Nykjøbing Slot; syg forlod han det. Han længtes efter sit
ıs og sine Venner og haabede at naae hjem til Kjøbenhavn; men Reisen i
strenge Vinter forværrede hans Tilstand, og da han kom til Kjøge, blev
liggende der og kaldte til sig Lægen Dr. Martin Ædituus og Stedets
ɜnepræst Søren Grønbek[2]. Rygtet derom udbredte sig snart til Kjøbenhavn.
del hørte, at den gudfrygtige Mand beredede sig til Døden; han hørte,
rledes han, da Herr Søren vilde række ham Sacramentet, havde samlet sine
e Kræfter, reist sig, bortkastet sin Hue og knælet paa Gulvet med de Ord:
skal gjøre min Herre Gud Ære". Vedel blev bevæget. Præsterne i alle
ɔedstadens Kirker bade for den gamle Cantsler; Vedel bad ogsaa, men han
ɔte ham noget mere[3].

Da der for menneskelige Øine ikke syntes at være noget Haab om Johan
s's Helbredelse, besluttede Vedel at drage til ham og være ham til Tjeneste
ıns sidste Øieblikke. Peder Oxe skyndede ham dertil, og Mandagen den
ɔe December ankom han til Kjøge. Han traf der Niels Friis, Bjørn An-
en og andre af Cantslerens Slægtninge og Venner forsamlede om Dødsleiet.
ɔ stillede han sig som Sjelesørger mellem dem. Da han strax mærkede, at
var paa det Yderste, talte han til den Syge og sagde: „Venite ad me om-

---

1 Resen S. 255 fortæller, at Joh. Friis, skjøndt han „da var meget slug og skrøbelig", raadede
ɜen til med Kraft at tugte Danzigerne for den Beskyttelse, de forundte Søeroverne. Characteristisk
Joh. Friis er følgende af ham forfattede Vers (Ligpr. M6), der fandtes paa en af hans Gaarde:

Blant byrbar Skat oc alskens lyst,
Som Konger oc Forster giør rige:
Paa en ting lide de feil oc bryst,
Saa faa dem Sanden tør sige.

2 Molbechs Athene II. 230 om Vinteren 1570–71. — Thom. Barth. Cista med. p. 9
er denne D. Martinus Ædituus i Rækken af Medici aulæ Regiæ et sereniss. regum Daniæ.
Kall Rasmussen har meddeelt mig, at han (ifølge Tegnelser o. a. L. No. 10 fol. 293a—294b)
es som Visitator af Apotheket i Kjøbenhavn 1569, at man i Geh.-Arch. D. K. H. No. 29 har to
e om ham fra Dronning Dorthea til K. Frederik II, dat. Kolding d. 27 Mai 1570 og Sønderborg
Novbr. 1570, der vise hvilken høi Priis Dronningen satte paa denne Læge, og at der i Register
a. Lande No. 10 fol. 352b–353b findes et Brev af 13 Febr. 1571, hvori K. Frederik II kalder
„oß Elsk. høglerd mand Mester Morthen ædituus wor liff artzt", og overlader ham Indtægten af
Gaarde, „imedens og al den Stund, han er udi vor Tjeneste". Af Dronningens Breve kunde
formode, at Kongen havde forlangt ham med sig til Nykjøbing, og maaskee ogsaa tilsidst faaet ham;
ɔngens Brev sees det, at han 1571 var bleven hans Livlæge, saa at Bartholins Angivelse er rigtig.
Herholdt o. Mansa Saml. t. d. dan. Medicinalhist. I. 28. — Søren Grønbek, bonarum
Baccalaureus, var i Aaret 1557 bleven Capellan, senere Sognepræst i Kjøge, og var Fader til
elbekjendte Trondhjemske Biskop Isaac Grønbek. Dan. Mag. VI. 336—37.

3 Resen S. 256. Ligpr. ov. Jo. Fr. C2—4, hvor Tiden findes angivet til November 1570,
n øvrige Detail læses.

nes, qui laboratis et onerati estis"; hvorpaa denne tog Ordet og fuldend Sætningen: „Et ego reficiam vos". Derefter fremsagde Vedel de Skriftsprog som den gamle Herre meest pleiede at bruge, og udlagde for ham de Lærdom af den hellige Skrift, som indeholde Salighedens Forjættelse, den ene efter de anden, alt paa det latinske Sprog[4]. Da blev Oldingen frimodig imod Døden og begyndte at tale om sin Begravelse i Vor Frue Kirke, om sine afdøde Slægt ninge og om sin Familiegrav i Hesselager Kirke; og da Bjørn Andersen min dede ham om, at han selv tidligere havde beredet sit Leiested der, svarede han „Domini est terra et omnis plenitudo ejus". Saaledes tilbragte Vedel Man dagen hos ham, og forlod ham først henimod Midnat, da han syntes at find nogen Hvile. Men allerede Tirsdag Morgen tidlig Klokken fem forlangt Johan Friis igjen, at Vedel skulde hentes, og da han kom i Døren, hørte ha den Syge tale: „Guds Ord vil jeg have, paa Guds Ord vil jeg leve og dø" Vedel begyndte igjen at berede ham til Døden og sagde blandt andet disse Vers:

Tu patriam repetis, tristi nos orbe relinquis,
Te tenet aula nitens, nos lacrymosa dies[6].

Han bad med ham, læste af Skriften for ham, gjentog Religionens Trøstegrund Johan Friis sagde selv Amen til Bønnerne, forlangte sin Ligprædiken af Ved fit Epitaphium af Niels Kaas, og fremsagde ofte Simeons Lovsang: „Herr lad nu din Tjener fare i Fred". Men kort efter saae de alle paa ham de de lige Blomster, som ere Dødens Tegn, og de fulde alle ned paa Jorden m

---

4 Ligr. C4–5. Paa det sidste nu, at wi spurde daglige hid (d. e. til Kjøbenhavn) o. s. Latinske tungemaal brugte ieg, at hand met diss større lyst skulde det høre, som ham i sin yngdom haffde læst. Dette er ret mærkeligt til en Skildring af den Tid, da de ældre Luthranere havde faaet deres Dannelse ved catholske Skoler og Universiteter. Jo. Friis havde i sin Ungdo studeret i Cøln og Rom, og i Aaret 1520 kom han tilbage til Danmark, som Vedel selv ovenfor (A fortæller. De Personer, som vare tilstede ved Sygeleiet, anføres af Vedel paa forskjellige Steder. Blan dem var Henr. v. Rade og Hilleborg Claus Daaes. Den sidstnævnte var en Tegenhuus, S sterdatter af Ove Bille og betænkt i hans Testamente: N. D. Mag. I. 245. Niels Friis, Cantslere Brodersøn, arvede Hesselager, ligesom hans to Brødre, Frederik og Christian, arvede Hagested og Borre efter Cantslerens Død: Hoffm. I. 21. Tab. I.

5 Ligpr. C6–8. Bjørn Andersens Mening var, at det ikke kunde ansees for passende at bes me noget andet Sted til Cantslerens Begravelse end hans Fædrenegaard Hesselager; thi Vedel f derefter, at Jo. Friis ikke kunde lide den Pragt, hvormed Adelen i de Tider førte de Afdøde „om Lø og den store Bekostning, som gjordes paa deres Jordefærd. Iøvrigt var Bjørn Andersens Erind ganske rigtig; i Hesselager, „antiquior familiæ sedes", som Jo. Friis især elskede og hvorfor ialmindelighed blev kaldt („Den Herre, som sig af Hesselager lod nævne". a. St. M2), havde han rettet flere Mindesmærker, og paa et af disse læses følgende Vers (Marm. Dan. I. 239), der v at han tidligere havde bestemt at begraves der:

Johannes Friis hæc posuit monumenta parentum,
Quos cum conjugibus quatuor hic reperit,
Seque cupit juxta, dederint si fata, locari,
Sed, lector, locus est hic tibi prope, vale.

6 Antichrist. Rom. c3. Ligpr C8.

med sin Konge til Nykjøbing Slot paa Falster og vedblev, skjøndt svag og skrøbelig, at staae sin Herre bi med al den Kraft og Frimodighed, der udmærkede ham[1]. Johan Friis var dengang sex og halvfjerdsindstyve Aar; hans Svagelighed tiltog paa Nykjøbing Slot; syg forlod han det. Han længtes efter sit Huus og sine Venner og haabede at naae hjem til Kjøbenhavn; men Reisen i den strenge Vinter forværrede hans Tilstand, og da han kom til Kjøge, blev han liggende der og kaldte til sig Lægen Dr. Martin Æditnus og Stedets Sognepræst Søren Grønbek[2]. Rygtet derom udbredte sig snart til Kjøbenhavn. Vedel hørte, at den gudfrygtige Mand beredede sig til Døden; han hørte, hvorledes han, da Herr Søren vilde række ham Sacramentet, havde samlet sine sidste Kræfter, reist sig, bortkastet sin Hue og knælet paa Gulvet med de Ord: „jeg skal gjøre min Herre Gud Ære". Vedel blev bevæget. Præsterne i alle Hovedstadens Kirker bade for den gamle Cantsler; Vedel bad ogsaa, men han skyldte ham noget mere[3].

Da der for menneskelige Øine ikke syntes at være noget Haab om Johan Friis's Helbredelse, besluttede Vedel at drage til ham og være ham til Tjeneste i hans sidste Øieblikke. Peder Oxe skyndede ham dertil, og Mandagen den fjerde December ankom han til Kjøge. Han traf der Niels Friis, Bjørn Andersen og andre af Cantslerens Slægtninge og Venner forsamlede om Dødsleiet. Selv stillede han sig som Sjelesørger mellem dem. Da han strax mærkede, at det var paa det Yderste, talte han til den Syge og sagde: „Venite ad me om-

---

1 Resen S. 255 fortæller, at Joh. Friis, skjøndt han „da var meget slug og skrøbelig", raadede Kongen til med Kraft at tugte Danzigerne for den Beskyttelse, de forundte Søerøverne. Characteristisk for Joh. Friis er følgende af ham forfattede Vers (Ligpr. M6), der fandtes paa en af hans Gaarde:

Blant dyrbar Skat oc alskens lyst,
Som Konger oc Forster giør rige:
Paa en ting lide de feil oc bryst,
Saa faa dem Sanden tør sige.

2 Molbechs Athene II. 230 om Vinteren 1570–71. — Thom. Barth. Cista med. p. 9 nævner denne D. Martinus Æditnus i Rækken af Medici aulæ Regiæ et sereniss. regum Daniæ. Hr. Kall Rasmussen har meddeelt mig, at han (ifølge Tegnelser o. a. L. No. 10 fol. 293a—294b) nævnes som Visitator af Apotheket i Kjøbenhavn 1569, at man i Geh.-Arch. D. K. H. No. 29 har to Breve om ham fra Dronning Dorthea til K. Frederik II, dat. Kolding d. 27 Mai 1570 og Sønderborg d. 6 Novbr. 1570, der vise hvilken høi Priis Dronningen satte paa denne Læge, og at der i Register over a. Lande No. 10 fol. 352b–353b findes et Brev af 13 Febr. 1571, hvori K. Frederik II kalder ham „oß Elsk. høglerd mand Mester Morthen æbituus wor liff artzt", og overlader ham Indtægten af nogle Gaarde, „imedens og al den Stund, han er udi vor Tjeneste". Af Dronningens Breve kunde man formode, at Kongen havde forlangt ham med sig til Nykjøbing, og maaskee ogsaa tilsidst faaet ham; af Kongens Brev sees det, at han 1571 var bleven hans Livlæge, saa at Bartholins Angivelse er rigtig. Jfr. Herholdt o. Mansa Saml. t. d. dan. Medicinalhist. I. 28. — Søren Grønbek, bonarum artt. Baccalaureus, var i Aaret 1557 bleven Capellan, senere Sognepræst i Kjøge, og var Fader til den velbekjendte Trondhjemske Biskop Isaac Grønbek. Dan. Mag. VI. 336—37.

3 Resen S. 256. Ligpr. ov. Jo. Fr. C2—4, hvor Tiden findes angivet til November 1570, og den øvrige Detail læses.

V. Saa havde da Vedel tabt sin ældste og mægtigste Beskytter netop i det Øieblik, da denne var i Begreb med at lede ham paa den Vei, som han selv fra sin tidligste Ungdom havde forestillet sig som den hæderligste af alle. Ingen talte nu mere til ham om det betydningsfulde Arbeide, om den danske Saxo, der i de sidste Dage havde ligget den gamle Cantsler paa Hjertet, og jo mere han selv forstod, hvad dette Arbeide egentlig sigtede til og vilde føre med sig, desto mindre vovede han uopfordret at tage fat derpaa. Allerede havde han begyndt at tænke paa et Par andre Smaaskrifter[1], der ikke kunde afskrække ved deres Omfang og Vanskelighed. Thi Pavekrøniken var færdig en Maaned efter Johan Friis's Død.

Dette Værk, som Vedel kaldte Antichristus Romanus, havde han udarbeidet som en Riimkrønike i otte Bøger eller Sange[2]. Johan Friis havde forlangt en dansk Platina og en Fuldførelse af det, som Mads Lange havde begyndt; men det lader til, at han under Arbeidets Fremgang har givet Vedel frie Hænder, og Vedel havde ingenlunde paraphraseret Platina i danske Riim, men han havde af ham fornemmelig, dernæst ogsaa af andre Forfattere laant saameget Stof, som han behøvede, og fortsat sin Krønike langt ud over det Tidspunct, hvor Platina ophørte[3]. Vedel benyttede vistnok ogsaa lidet eller intet Mester Mads's ældre Oversættelse; thi han havde selv misbilliget denne, og det Riimværk, som han leverede, er saa aldeles af eet Stykke, at det umulig kan have meer end een Forfatter. Den hele Krønike er efter Anlæg og Udførelse et originalt og selvstændigt Arbeide, og Samtiden gav Vedel alene Æren derfor. Først indføres en Fremmed, Peregrinus, der er kommen fra Danmark til Rom for at besee denne mærkværdige Stad og høre noget om Pavernes Levnet; han træffer en romersk Borger, Romanus, der foreviser og forklarer ham de vigtigste Mindesmærker i Staden, men, hvad Pavernes Historie angaaer, henvise

1 Nemlig Sept. Sap. Græc. og Vita hom., som begge udkom endnu i dette samme Aar, derfor tidlig maae have været begyndte; herom nærmere nedenfor.

2 Bogens Titel er: Antichristus Romanus, Romske Paffuers leffnede oc gerniger fra Apostlers tid indtil dette 1571 Aar, aff atskillige sandrue Historier vdragne. Kjøbenh. 1571. 8vo min. Den bestaaer af 232 folierede Blade foruden Fortalen (eller Dedicationen) og Registret.

3 Platina ender sin Historie med Paul II, men ogsaa andre Oversættere eller Bearbeidere af hans Værk havde fortsat dette. Jeg har saaledes havt en gammel fransk Oversættelse af Pierre Bidoux, trykt i Paris 1519 hos Galliot du Pré, der ender med Leo X, og en gammel tydsk Oversættelse af C. Hedion, trykt i Strasburg 1546 hos Wendel Rihel, der er fortsat til Paul III. Disse Fortsættelser kunde altsaa Vedel benytte; men om han sigter til dem eller andre, kan man vanskelig sige.

4 I Bogen selv har Vedel efter den Tids Skik optaget to Lykønskningsdigte af sine Venner, Prof. Johannes Francisci og Præsten Hans Thomesen, hans forbums Lærer, det første paa Latin, det andet paa Dansk. Jo. Francisci siger ligefrem, at Vedel er Forfatteren; Hans Thomesens Digt nævner ingen Forfatter. Lyschander de scriptt. dan. ap. Westphal. III. col. 449 anseer dette for Mads Lange (som han dog ikke nævner) for Forfatter og Vedel blot for Udgiver, og paa hans Autorität regner Møller II. p. 908 dette Skrift til „Aliena". Jeg anseer dette for urigtigt.

ham til en sanddru Mand ved Navn Pasquillus. Denne Pasquillus optræder derefter som Fortæller i Begyndelsen, og senere er han tilstede, medens de afdøde Paver selv give Beretning om deres Handlinger og ligesom skrifte deres Synder. Dette er Krønikens egentlige Indhold[5]. Indstrøede ere hist og her Hentydninger til Danmark og de Danske i Rom, hvorom der naturligviis intet findes hos Platina[6].

Denne Pavekrønike er det betydeligste af Vedels rimede Skrifter og vel det eneste, der kunde komme i Betragtning, naar der spurgtes om hans Plads blandt danske Digtere. Hans Ærevers over Axel Walkendorf og Johan Friis, ligesom ogsaa en enkelt Psalme, som han vistnok havde forfattet i sine første geistlige Embedsaar[7], kunde ikke vinde ham noget Digternavn, og den strax efter besørgede Udgave af Hr. Mikkels Riim kunde ikke agtes for andet end et Forsøg paa at gjøre dette ældre Skrift mere læseligt i Vedels Tidsalder. Vilde man da nu med denne Pavekrønike for Øiet stille den Fordring, at en

---

5 Jeg skulde anse mig forpligtet til at forelægge Læseren nogle Prøver af dette Vedels eneste store Riimværk, da Bogen selv er en Sjeldenhed ligesom næsten alle Vedels Skrifter; men jeg kan her henvise til et andet almindelig bekjendt Værk, Nyerup og Rahbek d. dan. Digtek. Hist. I. S. 294–302, og skal blot give nogle Supplementer dertil. Den første Bog ender med Melchiades, og som den første Pave nævner Vedel Linus, medens Platina stiller Peder i Spidsen; Rækken stemmer overeens, kun at Vedel sætter Anacletus foran Clemens. I den anden Bog (fol. 36—57 vers.) og de følgende indføres Paverne selv talende ligesom i den danske Riimkrønike, medens Pasquillus fortalte om dem i første Bog; den ender med Sabinianus. I tredie Bog (fol. 58—75 vers.) begynder egentlig Pavernes Ugudelighed, Hovmod og Tyrannie at skildres; Rækken stemmer med Platina, kun at Vedel indskyder Constantin II mellem Paul I og Stephan III; den sidste i Bogen er Hadrian I. Fjerde Bog (fol. 76—101 vers.) ender med Johannes XVII, og Vedel optager i Rækken Agapetus (fol. 88) og Basilius (fol. 88 vers.), som Platina forbigaaer. I femte Bog (fol. 102—128 vers.) optager Vedel i Rækken Pave Clemens, Modpave mod Grégor VII; han ender med Urban II. Sjette Bog (fol. 129—154 vers.) gaaer til Coelestin III. Syvende Bog (fol. 155—189 vers.) gaaer til Alexander V, og optager Clemens VII (fol. 186) og Benedict XIII (fol. 187 vers.) i Rækken. Ottende Bog (fol. 190—232) gaaer til Pius V, der sad paa Pavethronen, da Bogen 1571 udkom, medens Platina ender omtrent hundrede Aar tidligere. Hver Bog har gjerne som en Indledning og Slutning en kort Dialog mellem Peregrinus og Pasquillus. Jeg erindrer kun eet Sted at have seet Platina udtrykkelig paaberaabt, neml. fol. 204 vers. — Naar jeg her har talt om Platinæ Original, saa refererer jeg mig til Udg. af 1485 fol. ved Johannes Vercellensis, s. l. (Treviso, siger Ebert).

6 Nyerup synes at have villet antegne disse Steder, men har i saa Fald ikke læst Bogen neiagtig igiennem. Jeg skal, tildeels som Supplement, henvise til fol. 94 vers.: om Kong Frode, fol. 147: om Modet i Metz, Valdemar og Absalon, fol. 154: om Lucius og Roeskilde Domkirke, fol. 206: om K. Christian Is Reise til Rom, fol. 207: om Nadveren uden Brug af Viin i Norge, fol. 231: om de Danskes Lykke formedelst Troes-Eenheden. Nyerup anfører Stederne om Johan Friis og Jørgen Lykke. Denne Jørgen Lykke opnaaede ogsaa i Udlandet stor Berømmelse; ifølge Thuanus, der kalder ham Georgius Glukus, Frederici Daniæ regis orator (Tom. I. p. 555. Francof. 1625 fol.), lovede Kongen af Navarra ham, at hele Frankrig „antequam annus exiret" skulde antage Reformationen. Jfr. Resen S. 338.

7 Denne Psalme findes nemlig i Hans Thomesens Psalmebog 1569: Nyerup og Rahb. I. 211. Ligeledes Brandt og Helweg d. danske Psalmeb. I. 75—76, hvor den er heel aftrykt. Overskriften er: „Om merckelige Mends Død", hvilket Lyschander de scriptt. dan. ap. Westphal. III. col. 449 oversætter: de mortis meditatione. Denne Psalme er vel den eneste Grund, der kunde berettige Alb. Thura Id. hist. lit. p. 348 til at give Vedel Plads „inter poëtas sacros".

Digter maatte i Aanden have overskuet alle Stoffets Enkeltheder, have opfatt[illegible]t den Idee, der forbandt eller skulde forbinde dem til et Hele, og have udta[illegible]t denne Idee i en Række af Forestillinger, der berørte den individuelle Sandse[illegible] verden, og i en Form, der havde nogen kunstnerisk Skjønhed: saa skal ma[illegible] udentvivl derimod finde, at denne Riimkrønike er en stykkeviis udført Samlin[illegible] af ikke meget nøie forenede, skjøndt vistnok eensartede, Smaastykker, at Fremstil[illegible] lingen har lidet, der kunde virke paa en dannet Følelse, og at Sprogets Bei[illegible] lighed oftere har været utilstrækkelig ved Riimliniernes techniske Behandling[illegible]. Men paa den anden Side vil man dog maaskee ikke nægte, at Anlæget sel[illegible] røber en vis digterisk Virksomhed, at Udførelsen paa enkelte Steder efter Tiden[illegible] Leilighed er ret smuk, og at navnlig de Episoder, hvori danske Mænd indføre[illegible], ikke uheldigt staae ved Siden af Broder Niels's Riimkrønike, om end denne i [illegible] vis eenfoldig Kraft i det Hele maatte tilkjendes Fortrinet[9].

Saaledes udført forlod nu Vedels Riimkrønike Pressen i de første Da[illegible]e af Aaret 1571, og den syvende Januar indviede han den til en Festgave [illegible]r Rigshofmesteren Peder Oxe paa dennes en og halvtredsindstyvende Fødselsdag[10]. Eders Fromhed ville vel drages til Minde, sagde han til denne Herre, det so[illegible] I hørte nu paa andet Aar forleden ved Eders eget Bord, der salig Cantsleren[illegible] lod frembære Mester Mads Langes Riim. Der jeg med mit Arbeide var ko[illegible]men til den sidste og ottende Bog, som skulde prentes, da kom de sorrigfulde Tidinger om hans store Sygdom, og jeg takker Gud, at jeg maatte bevise ha[illegible]nem den sidste Tjeneste og trøste hannem i hans yderste Time med Guds Ord. Men nu kommer jeg derfore til Eder, kjære Hr. Hofmester, med dette mit fø[illegible]e Arbeide og haver ladet det udgaae under Eders Navn til et Taknemmelighe[illegible]s Tegn for hvis Godt I mig med Eders gode, troe og gamle Ven salig H[illegible].

---

8 Paa en Vurdering af Digterne indlader, som bekjendt, d. dan. Digtek. Hist. sig ikke. [illegible]t er ei heller min Mening at opstille Fordringer, som tilhøre en nyere Tid; men af en virkelig Digter ma[illegible]tt dog formeentlig de væsentligste af disse Fordringer til enhver Tid opfyldes uden Hensyn til, om Regle[illegible]r vare udtalte eller ikke.

9 Som en udentvivl heldigere Prøve end de, der af Andre ere frembragne, skal jeg hidsætte Beg[illegible]delsen af ottende Bog S. 190—190 vers (om Reformationstiden):

Det dagis i Østen oc liusner viit,
Den klare Soel oprinder,
Det kommer nu frem, jeg haffuer forbiid,
Oc Morgenstierne forsuinder.
Stor wnder det er, at offuer denne Stad
Solen vil sin skin giffue,
Oc giøre her noget Menniske glad,
Oc ey i mørcke lade bliffue:
For Synden, som siu tusindfold
Bedriffues her mangelunde,
Huer vinckel oc vraa er der aff fuld
Oc foregis i huer stunde:
O naadige Gud saa mild oc blid,
Langmødig offuer al maade,
Som giffuer til penitentz frist oc tid
Oc biuder til din Naade:
O Trygghed haard oc seckerhed grum
Oc blindhed for vden ende,
At huerken leeg eller lærd til Rom
Besøgelsens tid vil kiende.

10 Antichr. Rom. Fort. c3 vers. Den samme Dag blev ogsaa derved en Festdag i [illegible], at de danske og svenske Gesandter ankom til Hovedstaden fra Fredscongressen i Stettin. Resen p. [illegible]

ıntsleren gjort og beviist have i mange Maader[11]. Saaledes talte Vedel; :n Peder Oxe blev efter Jo. Friis's Død Hovedet for hans Venner og Be- ıttere, og hans Forbindelse med denne udmærkede Mand havde en ny Støtte i :n unge Tyge Brahe, Inger Oxes kjære Pleiesøn, der nylig var kommen tilbage a Tydskland og hyppigt indfandt sig i Hovedstaden. Der samledes atter en treds af lærde Venner: Carl Danzæus, Vedel, T. Brahe, Jo. Francisci, Jo. Bratensis, Er. Lætus og Andre; der traadte Hofmesteren Vedel i den ufor- lemmelige gamle Cantslers Sted; der oplivedes atter Tanken om en Saxo i en danske Tunge[12].

At udgive Saxo saaledes, var efter Datidens Betragtning et langt betyde- igere Arbeide, end det ved første Øiekast kunde synes. Næsten alle dannede iolkeslag vare dengang besjelede af Ønsket om at erholde deres Nationalhistorie. Skotland og England, i Spanien og Portugal, i Frankrig, Tydskland og :ederlandene, ja selv i det fjerne Ungarn stræbtes der med Iver til dette Maal[13]. ıer i Norden vilde man ikke staae tilbage, og Tidens Aand henrev ogsaa dem, :r ellers mindre bekymrede sig derom: Forbindelsen mellem Danmark, England ı Skotland var meget levende, og i de sidstnævnte Lande havde man allerede et Frugter af denne Stræben[14]. Men naar nu Spørgsmaalet om en dansk ationalhistorie blev overveiet, saa vare fast Alle af den Mening, at der ikke ıves eller kunde gives nogen anden eller bedre Begyndelse dertil end den, som ıaxo havde skrevet, at en Oversættelse eller Bearbeidelse af Saxo ligefrem aatte være det første Skridt, som uundgaaelig maatte lede til de følgende, og

---

11 Anf. St. c2--c3. Vedels egne Ord. Jfr. Ryges Ped. Oxe. S. 292—93.

12 I Aaret 1570 var T. Brahe kommen tilbage fra Augsburg til Fædrenelandet og opholdt sig, re end paa sit eget Gods Knudstrup, hos sin Morbroder Steen Bilde til Vandaas og Raabelef, der r forlehnet med Heridsvad Kloster. Dog kom han hyppig derfra til Kjøbenhavn, hvor han synes at ve boet hos sin Ven Prof. Johannes Pratensis. Dan. Mag. II. 182—185. Vil man igjen her ve et Exempel paa de lærde Bordsamtaler i denne Kreds, saa kan jeg henvise til Gassendus p. 22, r fortæller, hvorledes Brahe netop i et Selskab hos Carl Danzæus *„inter epulandum"* først meddeelte : Opdagelse til denne og Joh. Pratensis.

13 Man ville blot overse følgende Række af omtrent samtidige Historikere: Buchanan i Skotland, ımden i England, Mariana og Sandoval i Spanien, Resende og Osorio i Portugal, Jo. Bodin, ıuanus og lidt senere Andr. du Chesne i Frankrig, Flacius, Chemnitz, Leunclavius, Reineccius og ıtræus i Tydskland, Grotius lidt senere i Nederlandene, Isthuansi i Ungarn.

14 Hvad Sverrig angaaer, vil jeg minde om den store Gustavs og hans Sønners bekjendte Histo- ıkrivere, om Antiquaren Joh. Buræus og den noget yngre Joh. Messenius. I Danmark fik man ıl i det samme Aarhundrede kongelige Historieskrivere, der alle arbeidede paa at skrive Fædrenelandets ıtorie under megen Deeltagelse fra Statsmændenes Side. Svaning siger reent ud, at denne Iver for ıtorien i Danmark var for en Deel opvakt „vicinorum regnorum exemplo, quæ mirum ımodum suas historias hoc erudito seculo illustraverunt". Nyerup S. 66. Ogsaa Hofm. ler Hardenberg interesserede sig derfor og er maaskee Skyld i, at vi have det velbekjendte Skrift af colaus Petrejus. Jfr. Suhms Sandvigske Saml. I. 2. S. 138-139. — De hyppige Gesandt- ıber mellem England og Danmark vil jeg siden komme til at nævne; her tænker jeg nærmest paa den ıation, der bragte den berømte Geo. Buchanan hertil. Resen p. 261.

Digter maatte i Aanden have overskuet alle Stoffets Enkeltheder, have opfattet den Idee, der forbandt eller skulde forbinde dem til et Hele, og have udtalt denne Idee i en Række af Forestillinger, der berørte den individuelle Sandseverden, og i en Form, der havde nogen kunstnerisk Skjønhed: saa skal man udentvivl derimod finde, at denne Riimkrønike er en stykkeviis udført Samling af ikke meget nøie forenede, skjøndt vistnok eensartede, Smaastykker, at Fremstillingen har lidet, der kunde virke paa en dannet Følelse, og at Sprogets Bøielighed oftere har været utilstrækkelig ved Riimliniernes techniske Behandling[8]. Men paa den anden Side vil man dog maaskee ikke nægte, at Anlæget selv røber en vis digterisk Virksomhed, at Udførelsen paa enkelte Steder efter Tidens Leilighed er ret smuk, og at navnlig de Episoder, hvori danske Mænd indføres, ikke uheldigt staae ved Siden af Broder Niels's Riimkrønike, om end denne i en vis eenfoldig Kraft i det Hele maatte tilkjendes Fortrinet[9].

Saaledes udført forlod nu Vedels Riimkrønike Pressen i de første Dage af Aaret 1571, og den syvende Januar indviede han den til en Festgave for Rigshofmesteren Peder Oxe paa dennes en og halvtredsindstyvende Fødselsdag[10]. Eders Fromhed ville vel drages til Minde, sagde han til denne Herre, det som I hørte nu paa andet Aar forleden ved Eders eget Bord, der salig Cantsleren lod frembære Mester Mads Langes Riim. Der jeg med mit Arbeide var kommen til den sidste og ottende Bog, som skulde prentes, da kom de sorrigfulde Tidinger om hans store Sygdom, og jeg takker Gud, at jeg maatte bevise hannem den sidste Tjeneste og trøste hannem i hans yderste Time med Guds Ord. Men nu kommer jeg derfore til Eder, kjære Hr. Hofmester, med dette mit føie Arbeide og haver ladet det udgaae under Eders Navn til et Taknemmeligheds Tegn for hvis Godt I mig med Eders gode, troe og gamle Ven salig Hr.

---

8 Paa en Vurdering af Digterne indlader, som bekjendt, d. dan. Digtek. Hist. sig ikke. Det er ei heller min Mening at opstille Fordringer, som tilhøre en nyere Tid; men af en virkelig Digter maatte dog formeentlig de væsentligste af disse Fordringer til enhver Tid opfyldes uden Hensyn til, om Reglerne vare udtalte eller ikke.

9 Som en udentvivl heldigere Prøve end de, der af Andre ere frembragne, skal jeg hidsætte Begyndelsen af ottende Bog S. 190—190 vers (om Reformationstiden):

Det dagis i Østen oc liusner viit,
Den klare Soel oprinder,
Det kommer nu frem, jeg haffuer forbiid,
Oc Morgenstierne forsuinder.
Stor wnder det er, at offuer denne Stad
Solen vil sin skin giffue,
Oc giøre her noget Menniske glad,
Oc ey i mørcke lade bliffue:
For Synden, som siu tusindfold
Bedriffues her mangelunde,
Huer vinckel oc vraa er der aff fuld
Oc foregis i huer stunde:
O naadige Gud saa mild oc blid,
Langmodig offuer al maade,
Som giffuer til penitentz frist oc tid
Oc biuder til din Naade:
O Trygbed haard oc seckerhed grum
Oc blindhed for vden ende,
At huerken leeg eller lærd til Rom
Besøgelsens tid vil kiende.

10 Antichr. Rom. Fort. c3 vers. Den samme Dag blev ogsaa derved en Festdag i Kjøbenhavn, at de danske og svenske Gesandter ankom til Hovedstaden fra Fredscongressen i Stettin. Resen p. 256.

Cantsleren gjort og beviist have i mange Maader[11]. Saaledes talte Vedel; men Peder Oxe blev efter Jo. Friis's Død Hovedet for hans Venner og Beskyttere, og hans Forbindelse med denne udmærkede Mand havde en ny Støtte i den unge Tyge Brahe, Inger Oxes kjære Pleiesøn, der nylig var kommen tilbage fra Tydskland og hyppigt indfandt sig i Hovedstaden. Der samledes atter en Kreds af lærde Venner: Carl Danzæus, Vedel, T. Brahe, Jo. Francisci, Jo. Pratensis, Er. Lætus og Andre; der traadte Hofmesteren Vedel i den uforglemmelige gamle Cantslers Sted; der oplivedes atter Tanken om en Saxo i den danske Tunge[12].

At udgive Saxo saaledes, var efter Datidens Betragtning et langt betydeligere Arbeide, end det ved første Øiekast kunde synes. Næsten alle dannede Folkeslag vare dengang besjelede af Ønsket om at erholde deres Nationalhistorie. I Skotland og England, i Spanien og Portugal, i Frankrig, Tydskland og Nederlandene, ja selv i det fjerne Ungarn stræbtes der med Iver til dette Maal[13]. Her i Norden vilde man ikke staae tilbage, og Tidens Aand henrev ogsaa dem, der ellers mindre bekymrede sig derom: Forbindelsen mellem Danmark, England og Skotland var meget levende, og i de sidstnævnte Lande havde man allerede seet Frugter af denne Stræben[14]. Men naar nu Spørgsmaalet om en dansk Nationalhistorie blev overveiet, saa vare fast Alle af den Mening, at der ikke gaves eller kunde gives nogen anden eller bedre Begyndelse dertil end den, som Saxo havde skrevet, at en Oversættelse eller Bearbeidelse af Saxo ligefrem maatte være det første Skridt, som uundgaaelig maatte lede til de følgende, og

---

11 Anf. St. c2--c3. Vedels egne Ord. Jfr. Ryges Ped. Oxe. S. 292—93.

12 I Aaret 1570 var T. Brahe kommen tilbage fra Augsburg til Fædrenelandet og opholdt sig, mere end paa sit eget Gods Knudstrup, hos sin Morbroder Steen Bilde til Vandaas og Raabelef, der var forlehnet med Heridsvad Kloster. Dog kom han hyppig derfra til Kjøbenhavn, hvor han synes at have boet hos sin Ven Prof. Johannes Pratensis. Dan. Mag. II. 182—185. Vil man igjen her have et Exempel paa de lærde Bordsamtaler i denne Kreds, saa kan jeg henvise til Gassendus p. 22, der fortæller, hvorledes Brahe netop i et Selskab hos Carl Danzæus *„inter epulandum"* først meddeelte sin Opdagelse til denne og Joh. Pratensis.

13 Man ville blot overse følgende Række af omtrent samtidige Historikere: Buchanan i Skotland, Camden i England, Mariana og Sandoval i Spanien, Resende og Osorio i Portugal, Jo. Bodin, Thuanus og lidt senere Andr. du Chesne i Frankrig, Flacius, Chemnitz, Leunclavius, Reineccius og Chytræus i Tydskland, Grotius lidt senere i Nederlandene, Isthuansi i Ungarn.

14 Hvad Sverrig angaaer, vil jeg minde om den store Gustavs og hans Sønners bekjendte Historieskrivere, om Antiquaren Joh. Buræus og den noget yngre Joh. Messenius. I Danmark fik man først i det samme Aarhundrede kongelige Historieskrivere, der alle arbeidede paa at skrive Fædrenelandets Historie under megen Deeltagelse fra Statsmændenes Side. Svaning siger reent ud, at denne Iver for Historien i Danmark var for en Deel opvakt „vicinorum regnorum exemplo, quæ mirum in modum suas historias hoc erudito seculo illustraverunt". Nyerup S. 66. Ogsaa Hofm. Eiler Hardenberg interesserede sig derfor og er maaskee Skyld i, at vi have det velbekjendte Skrift af Nicolaus Petrejus. Jfr. Suhms Sandvigske Saml. I. 2. S. 138-139. — De hyppige Gesandtskaber mellem England og Danmark vil jeg siden komme til at nævne; her tænker jeg nærmest paa den Legation, der bragte den berømte Geo. Buchanan hertil. Resen p. 261.

Ørlunde bevægede ham til at lægge ogsaa Hjemreisen til Hovedstaden over Fyen. Henrik Friis's Enke Margrete Bild døde nemlig den sextende Mai, og Bedel tilbragte derefter en Deel af Sommertiden i Fyen, hvor han besøgte salig Cantslerens to gamle Søstre Adelheid og Anne, der, efter at have antaget Reformationen, endnu levede et stille og gudfrygtigt Liv i Dalum Kloster, og rimeligviis ogsaa deres nærmeste Slægtninge paa Ørlunde og Hesselagergaard[7]. Men end ikke dermed var Forstyrrelsen tilende. Den attende Juli døde Bedels Fader, Raadmand Søren Sørensen i Veile. Det er uvist, om Bedel i denne Anledning besøgte den sørgende Moder; men vist er det, at han ikke længe efter igjen befandt sig i Kjøbenhavn[8].

Efter saamegen Uro og Sorg i Foraaret og en stor Deel af Sommeren fuldendte da Bedel ved Midten af August sin Udgave eller Omskrivning af Herr Mikkels Digt, forsøgede det med sine Epitaphier og Mindeskrifter over Ar[illegible] Walkendorf og lod det udgaae med en Dedication til dennes Broder Christoph[illegible] Walkendorf, der samme Aar drog som Lehnsmand til Gulland[9]. Bedels Fo[illegible] tjeneste af denne Bog bestod deri, at han havde bragt Bogstaveringen nog[illegible] nærmere til sin Tids Form og ombyttet enkelte Ord, der syntes ham forældede,

---

7 Hvorlænge Bedel er bleven i Ribe, sees ikke af Hegelunds Calender; men har han blot opholdt sig der nogle Dage, saa har han kunnet see sin tilkommende Svoger, Lauge Hansen, der vel altsaa gik i Ribe Skole, som Maigreve. Thi ved 1 Mai skriver Hegelund: „Scholasticum festum *καὶ ὡσπερεὶ σκηνοπήγια*, et fuit Floriger Lago Johannis, Episcopi M. Joh. Lagonis filius". — Bedels Gravskrift over Margrete Bild var ogsaa paa Dansk, og deri siges, at hun havde 13 Børn. Hendes Epitaphium i Marm. Dan. I. 240 stemmer deri med Bedel. — At Bedel i Sommeren 1571 var i Fyen, siger han selv i Ligpr. ov. Jo. Friis, Fort. 8—8 vers., hvor han omtaler Jomfru Adelheid Friis og Jomfru Anna Friis i Dalum Kloster som to gamle Damer, den første langt over 80 Aar, den anden ikke langt fra 70 Aar, „som de mig nu i Sommer, ieg talede met dem, selff berette"; de priiste sig lykkelige, at de vare udserte af den papistiske Overtro, „vdi huilcken de met mange andre i fordoms tid haffue været", og de ønskede at hendee i den sande Tro, „ligeruiiss som de hørde mig, at deris kiere Broder hensoff vdi". Jo. Friis selv havde d. 25 Jan. 1530 faaet Livbrev paa Dalum Kloster (Reg. ov. a. L. No. 3 fol. 142b—143a) og erholdt det som Pant d. [illegible] Marts 1567, hvorefter han havde det til sin Død (Klevenf. Saml. medd. af Hr. Kall Rasmussen). (Jfr. Dan. Mag. IV. 169).

8 Man maa dog stole paa Bedels eget Epitaphium over hans Fader, der angiver dennes Død[illegible] til d. 18 Juli 1571. Marm. Dan. II. 78. App. Inscr. Rip. 64 d. e. 74. Men det seer rigtigt[illegible] besynderligt ud, at Bedel selv (Ligpr. Fort. 9.) d. 24 Octbr. omtaler dette Dødsfald som indtruffet „nogle faa Uger" siden, og at Hegelund ved d. 1 August skriver: circa hoc tempus obiit Seffr[illegible] Seffrensen Viellæ, M. Andreæ Velleji pater. — I en Fasc. MSS. Vellej. Bibl. Univ. Ad[illegible] No. 121 4to findes Bedels egenhændige Epitaphium over hans Fader, baade Concept og Reenskrift [illegible] Lapidarbogstaver. Ved at sammenholde dette sidste med Pontoppidan og Terpager finder jeg i MS. 2[illegible] *interitum* istf. infernum, og i 7 Lin. *comparam* istf. compari; men istedenfor dette comparam [illegible] vist er urigtigt) har Concepten: *bono*. Nedenunder Concepten læses Aarstallet 1572, altsaa vel det, [illegible] da Epitaphiet er skrevet.

9 C. P. Rothe, dan. M. ber. Efterm. II. 34. Dedicationen er underteknet d. 12 Aug. [illegible] og en Ugestid efter, d. 21 og 22 Aug., udstededes Følgebreve og Forlehningsbrevet paa Gulland [illegible] Chr. Walkendorf.

ɔ nyere eller efter hans Mening heldigere. Man tør vel neppe paastaae, at erket i det Hele har vundet ved disse Fordringer; derimod vilde nu en Sam-nligning mellem Mikkels og Vedels Arbeider ikke blive uden Frugt for progets Udviklingshistorie[10].

Neppe var dette Skrift færdigt, før Vedel beredede en Udgave af sin ønne Ligprædiken over Johan Friis, hvortil han nu i de mange Digte, der ıre skrevne til Cantslerens Ære, og i sine egne Epitaphier over Henrik Friis ı Margrete Bild havde et passende Tillæg. Den udkom i Slutningen af ıctober samme Aar, dediceret til samtlige Johan Friis's Arvinger af Familierne riis og Trolle, og bestod, som sædvanligt var, af twende Hovedstykker, hvoraf ıt første indeholdt en Udsigt over den Afdødes Levnet, det andet en Homilie ver den valgte Text af Hiobs Bog[11].

Saaledes var da hele dette Aar hengaaet under megen Uro, til liden Havn for Vedels historiske Studier, og endnu inden Aarets Udgang blev det ælgende Aar betegnet som det, der for en Mand i Vedels Stilling vilde ıedføre ligesaa forstyrrende Optrin, hvilke atter kunde have mangehaande Følger. Kong Frederik den Anden bestemte sig nemlig i November Maaned 1571 endelig or et Ægteskab med sit Sødskendebarn Sophie af Meklenborg, og Formælingen

---

10 Bogens Titel: Vita hominis. Underuisning Om Menniskens leffned, fra ans Fødsels time, indtil opstandelsen oc Dommedag. Kjøbenh. Laurentz Benedicht. 1571. Den er en lille Piece paa 20 upaginerede Blade. Hverken Mikkels eller Vedels Navn findes paa Titelladet, men Fortalen eller Dedicationen giver de fornødne Oplysninger. Paa Bagsiden af Titelbladet ndes et Gudsbilled i Træsnit med Omskrift: Ego sum Dominus omnipotens. Det andet Oplag af ogen udkom 1576 (Hjelmstj. Saml.), og afviger kun i enkelte orthographiske Forandringer fra det første. fr. Dan. Digtek. Hist. I. 292.

11 Titelen: En Predicken som skeede vdi Erlig Velbyrdig oc Gudfryctig mands, lige Johan Friisis begraffuelse vdi Kiøbenhaffn. Aff Anders Seffrinssøn Ve-l. Kbh. Laur. Benedicht. 1571. 8vo min. Paa Bagsiden af Titelbladet findes Jo. Friis's Portrit, med Underskrift: V. I. B. M. Dette betyder: Vince in bono malum, som var Cantslerens ymbolum. I Dedicationen, som er underskrevet d. 24 Octbr., nævnes først Johan Friis's tre Hovedbinger, Niels (Hesselager), Frederik (Hagested) og Christian Friis (Borreby), og derpaa de øvrige vinger, i Spidsen for hvilke er sat Vedels Velynderinde, Fru Karine Bjørn Andersens. Trollerne a Trolholm (Holsteinborg) nedstammede fra de tre nævnte Brødres Søster Anna Friis, der nylig var ɔ, men havde været gift med Niels Trolle til Trolholm. Prædikenens Thema har jeg forhen angivet, som ogsaa dens smukkeste Deel (den historiske) er benyttet. Tillægene ere følgende: 1. Vedels Brev Veder Ore. 2. 3. Vedels Mindedigt over Joh. Friis paa Latin og Dansk. 4. 5. Et Mindedigt af Kristi Rantzau paa Latin og Dansk. 6. Et prosaisk Epitaphium paa Latin af Niels Kaas. 7. Et lignende af Casp. Paslich. 8. Et Elogium af N. Hemmingsen. 9. Et latinsk Epitaphium af Mart. Ditmus. 10. Et dansk Digt af Joh. Francisci. 11. Et lignende som Acrosticon af Joh. Thomæ. 12. Lignende af Er. Catholmius. 13. Et lignende af Ivar Bartholin. 14. 15. Vedels Gravskrift over Kristi Friis og over Margrete Bild. 16. „Nogle besynderlige Sententzer oc skiene spraag, vdset paa danske Rim aff salige Johan Friis, som findis atskillige steder paa hans Gaarde opscreffne". — Omkr fra denne Tid af begynder den ærværdige danske Ligprædiken-Literatur. Aaret iforveien udkom Niels Hvids over Henning Ovitzov og Niels Hemmingsens over Mogens Gyldenstjerne; 1571 kom foruden Vedels over Johan Friis ogsaa Niels Hemmingsens to over Otto Rud og Børge Trolle. Sammes Ligprædiken over Herluf Trolle udkom først 1572.

skulde feires i Kjøbenhavn den næste Sommer[12]. I Begyndelsen af Juli 1572 strømmede de fremmede Herrer i stor Mængde som Bryllupsgjæster til Danmarks Hovedstad. Blandt dem var ogsaa Kongens Svoger, Churfyrste August af Sachsen, dennes Gemalinde Anna, Kongens Søster, og flere fyrstelige Personer, og den tyvende Juli holdtes Formælingen paa Kjøbenhavns Slot med al den Pomp og Pragt, som brugelig var blandt store Herrer og Fyrster. Det kunde vel ikke undgaaes, at disse Høitideligheder ogsaa maatte medføre nogen Sysselsættelse for Vedel som Slotsprædikant, skjøndt de to ældre Hofpræster, Kolding og Knoff, havde en Forrang[13]; men dog lade Følgerne deraf for Vedel sig udentvivl snarere spore ad en anden Vei. Man fristes nemlig meget til den Formodning, at Spørgsmaalet om de danske Theologers Rettroenhed, der siden det sidste maskerede Angreb paa Niels Hemmingsen i nogle Aar ikke directe var anfægtet, men derfor ingenlunde var erkjendt af Tydsklands stridslystne Kjætteromagere, netop ved saamange Fremmedes Nærværelse og ved Churfyrstens Indflydelse paa sin kongelige Svoger atter kunde være bragt paa Bane. Vedel havde vel hidtil ikke blandet sig i disse dogmatiske Tvistigheder: hans theologiske Skrifter vare ikke polemiske[14], hans rette Plads var Prædikestolen, hans milde Veltalenhed udspredte ikke Had, men Kjærlighed. Men netop derfor maatte han af sine mistænkte Colleger og sin mistænkte Lærer ansees for den, der bedst kunde afværge de Farer; som fra hiin Side muligen truede. Det er nemlig vist, og det bliver saaledes meget forstaaeligt, at Niels Hemmingsen paa denne Tid, maaskee under selve Formælings- og Kroningshøitidelighederne, opfordrede Vedel til at oversætte paa Latin det dogmatiske Værk, han havde udgivet som en Summa af sine Foredrag ved Universitetet[15], og det er ligeledes vist, at Vedels egen

---

12 Werlauff i Histor. Tidsskr. III. 34 og der anf. St.

13 Ligel. især af Reravius. Jfr. Resen S. 264 fg. Vielsen forrettede den tydske Hofpræst Christ. Knoff; ved Kroningen assisterede den danske Hofpræst Niels Kolding. Vedel nævnes ikke udtrykkelig.

14 Hvad Vedels theologiske og homiletiske Skrifter, der ikke bleve trykte, angaaer, vil jeg blot henvise til Cimbr. lit. II. 909 eller Zwerg. S. 508.

15 Vedels Oversættelse af Niels Hemmingsens Livsens Vei var færdig fra hans Haand ved Slutningen af April 1573. Der kan da med Hensyn til Arbeidets Omfang og Vedels ingenlunde store Hurtighed aldeles ikke tvivles om, at Niels Hemmingsen, efter hvis Opfordring det var begyndt og udført (Via vitæ p. 38: *hortatu ipsius auctoris*), engang omtrent ved Midten af Aaret 1572 maa have henvendt sig til Vedel derom. Men dette Tidspunct er netop den Tid, da de mange Fremmede vare i Kjøbenhavn. Med Hensyn til den henkastede Yttring, at muligen Churfyrste August kunde directe eller indirecte have virket, da vil man formodentlig ikke møde mig med den Indvending, at han endnu dengang taalte Peucer, Christopher Pezelius og andre Crypto-Calvinister ved sine egne Universiteter; thi Sagen var blot, at han ligesaalidet som K. Frederik II selv kunde dømme i de spidsfindige theologiske Stridsspørgsmaal og altsaa gik alene efter deres Mening, som forstod at gjøre sig gjældende. Han selv var lutherskt orthodox, da Peucer formaaede alt hos ham, som efterat denne var styrtet, og der kan ikke være nogen Tvivl om, at han godt har vidst, hvorledes et stort Partie forkjættrede N. Hemmingsen. Iøvrigt har jeg blot ytret en Formodning, og det lader sig neppe bringe videre end til at vise dens Rimelighed.

ngt for intolerante og forfølgelsessyge Theologer i selvsamme Tidspunct var vende vakt.

Han var nemlig dengang atter bortkaldt fra sin Saxo ved en god Vens Begiering, og beskjeftiget med at udarbeide et lidet Skrift om de saakaldte Syv Vise i Grækenland. Skriftet selv var ikke betydeligt: det meddeelte først nogle korte Oplysninger om enhver af disse Viismænd med de dem tillagte Tankesprog, indeholdt derefter et Udvalg af andre gamle Sententser efter Diogenes Laertius og endte med nogle Stykker af Camerarii Arithmologia ethica, som ovenfor er omtalt[16]. Men da nu Vedel den tredivte November 1572 skrev Fortalen til denne Bog eller Dedicationen til sin Velynder, Rigscantsleren Eiler Grubbe[17], saa fandt han det fornødent ei alene at optage deri den skjønne, men paa dette Sted meget forunderligt anbragte Afhandling om den hedenske Philosophies Usselhed i Sammenligning med Christendommen, men endog udtrykkelig at undskylde sig med, at mange andre høilærde og vise Mænd havde skrevet om den hedenske Philosophie, og ligesaa udtrykkelig at bede sine Læsere, ikke at udlægge sig dette Foretagende i den værste Mening[18].

Al denne Ængstelighed vilde mangle Retfærdiggiørelse og Grund, hvis ikke Uveirsskyer trak op over de danske Theologer; men at dette var Tilfældet, synes

---

16 Skriftet fører følgende Titel: Septem sapientes Græciæ. Skøne Sprog, oc merkelige Sententzer som ere faaregiffne, af de siu Raffnkundige Vise Mend. Kiøbenh. Laurentz Benedicht (1572). Det er upaatvivlelig urigtigt, naar Nyerup nævner en tidligere Udg. Kbhvn. 1571 og en anden Ribe 1572, og Zwergius vel kun den sidste, men ligeledes Ribe som Trykkested; thi Dedicationen er undertegnet den 30 Novbr. 1572. I denne Dedication siger Vedel (A9 vers.), at han har udgivet Bogen „effter en god vens begæring, huilcken ieg dette ringe arbed ingenlunde necte kunde". Man kunde let falde paa at troe, at disse dicta septem sapientum vare en Oversættelse af det Tillæg, der under denne Titel var føiet til Catonis Disticha moralia, en Bog, som Vedel tidlig lærte at kiende; men det er ikke Tilfældet. Thi Tillæget i Corderii Udg. af Cato (Rob. Stephan. 1561) er ikke de Syv Vises Hovedsententser, men en Samling af 78 Sætninger, der tillagdes dem. Ligesaa lidt maa man forvexle disse „Skøne Sprog af de syv Vise" med den 1618 udgivne Bog, kaldet „De Gamle Vises Exempler oc Hofffprock"; thi denne Bog er en dansk Bearbeidelse af Kelila va Dimna eller Pilpais Fabler (Suhms Sandv. Saml. I. 2, 91. eller bedre selve Septimii danske Boglade MS. Bibl. Univ. det tredie Blad. Ligel. Nyerup alm. Morskabslæsn. S. 2). Derimod er Arithmologia Joach. Camerarii (E5 vers.—E8) ligefrem et Udvalg af den tidligere omtalte græske Elementarbog, oversat paa Dansk. Vedel begyndte f. Ex. saaledes: „Der ere fire Ting, som skade dem, der stunde derefter: 1. Krig og Feide, 2. Druckenskab og Dobel, 3. Gæstebud, som mand er icke tillallede, 4. En Daares tale. Camerarii *Ἀριθμολογία ἠθικὴ* (Lips. 1571) p. 8 har følgende: *Πρὸς τέσσαρα ταῦτα βλαβερὸν ἐςι τὸ σπεύδειν. α ἐπὶ μάχην καὶ πόλεμον, β ἐπὶ τὸ μεθύσκεσθαι καὶ τὴν κυβεῖαν, γ πρὸς δεῖπνον ἐὰν ἄκλητος, δ πρὸς τὸ λαλεῖν ὄντα ἀνόητον*, og saaledes fremdeles. Vedels hele Skrift udgjør kun fem Ark.

17 Eiler Grubbe til Lystrup var Rigens Cantsler, og indtog netop paa denne Tid den tolvte Plads i Rækken af de sytten Rigsraader, der lagde Haanden paa Kronen ved Dronning Sophies Kroningsfest, mellem Bjørn Andersen til Stenalt og Peder Munk til Estvadgaard. Resen S. 268. Vedel dedicerer ham denne lille Bog som et „ringe tacknemmeligheds tegen for meget gaat, som i mig wforskylt i mange maade beuist haffuer" (A10).

18 Sept. Sap. Gr. A8 fg. Det er denne Afhandling, hvoraf jeg ovenfor S. 51 har meddeelt et Brudstykke som Prøve paa Vedels Forebrag.

ogsaa Niels Hemmingsens Anmodning klart at vise. Vedel havde der opfyldt sin Lærers Begjering: en latinsk Oversættelse af hans Værk skulde sæt fremmede Lærde istand til at dømme mellem ham og hans Modstandere. Det temmelig vidtløftige Arbeide optog Vedels Tid og Kræfter i Slutningen a Aaret 1572 og i Begyndelsen af 1573. Den første Mai i dette Aar var d færdigt og blev sendt til Leipzig, hvor dets Trykning medtog et heelt Aar[19] Vedel havde Ord til andet oversat Niels Hemmingsen, og kun forsaavidt ha derved indirecte vedkjendte sig dennes Læresætninger, afgiver Oversættelsen tillig et Vidnesbyrd om hans egne theologiske Anskuelser[20]. Det eneste Stykke, hvor Vedel selv fremtræder som Forfatter, er Dedicationen til tvende unge Adelsmænd Henning Walkendorf og Claus Skave, hvis Familie han udentvivl skyldte Fo bindtlighed, og hvis daværende Lærer, Claus Hammer, var en Svigersøn Doctor Niels Hemmingsen[21].

VII. Under alle disse mindre Arbeider og al den Forstyrrelse, som Reiser, Hoffester og andre indtræffende Begivenheder i disse sidste Aar medførte, kunde Vedel ikke vinde megen Tid til det Værk, som Peder Oxe af ham havde for-

---

19 Vedels Oversættelse kaldes: Via vitæ. Christiana et orthodoxa institutio complectens præcipua christianæ religionis capita, ... tradita a Nicolao Hemmingio, ... translata ab Andrea Severino Velleio (Lips. 1574). Men Dedicationen er undertegnet: Haffniæ, Cal. Maij anno Chr. 1573, og paa den Tid er formodentlig Manuskriptet af Vedel sendt til Leipzig; thi Pagineringen viser, at Dedicationen er trykt før Bogen selv. Anden Gang udkom Vedels Oversættelse i Frankfurt a. M. 1580, aldeles overeensstemmende med den første Udgave, endog Side for Side indtil pag. 222, hvorefter denne sidste Udgaves Tryk er lidt mere sammentrængt. Bogen udgjør 253 Sider (i Frankfurter Udg. 252 S.). — I Aaret 1575 udkom en islandsk Oversættelse af samme Bog ved Gudbr. Thorlaksson.

20 Arrangementet af Vedels Udg. er følgende: N. Hemmingsens Dedication til Bjørn Kaas p. 1—24 og et Vrevers af Jo. Francisci p. 25; Vedels Dedication p. 26—38; Værket selv p. 39—250; en Formula precandi p. 251—53. Med Undtagelse af Vedels egen Dedication er alt det øvrige ikke hans, men Niels Hemmingsens, og kun forsaavidt Vedel indirecte vedkjender sig samme Meninger, vedkommer Indholdet ogsaa ham; men derom har jeg ovenfor kortelig talt. Dog finder jeg rigtignok ikke den sidste Ben-Formular i den danske Udgave af Liffsens Vey; men jeg har af denne Bog hellerikke havt den første Udgave (1570), hvorefter Vedel oversatte. — Niels Hemmingsen ansaae denne Bog for sin Confession: „Dette vil jeg lade vere skreffuet", siger han, „alle Danske til Underuisning oc Formaning: Disligeste ocsaa om min Trois oc Lærdoms Bekendelse, som ieg haffuer bekent oc lært udi denne Kiøbenhaffns Skole, hart ved 30 Aar. Bebendis alle Christne Læsere, at de om min Schrifft dømme ville aff Guds Ord, oc icke aff det som hoffmodige oc wforfarne Aander ville foregiffue". S. 472—473 (Udg. 1599).

21 Efter at have udtalt sit store Haab om disse to unge Herrer, siger Vedel p. 34: Nec me alioqui de vobis existimare patitur eximia illa diligentia, quam in vobis erudiendis gener reverendi Domini præceptoris, Doctoris Hemmingii, vir eruditissimus M. Nicolaus Hamerus, græcarum in Ac. Hafn. literarum professor ord. aliquot jam annis non sine fruge et foenore p... (Vinding. Acad. Havn. p. 116. Alb. Barthol. de script. Dan. Hamb. 1716 p. ... Blochs fyen. Geistl. Hist. I. 350. Bring Mon. Scanens. Vol. I. 241). Derpaa opmuntrer han dem til at ligne deres berømte Slægtninge, nemlig Henning Walkendorf til at efterligne Erik og Christopher Walkendorf, og Claus Skave til at efterligne Biskop Niels Skave, sin Fader Herluf Skave og sin Fætter Tycho Brahe. Dette er Indholdet af den Deel af Bogen, hvortil Vedel er Forfatter.

igt. Dog havde han ingenlunde tabt det af Sigte. Enkelte roligere Mellem-m havde han benyttet, just ikke til ligefrem at begynde det egentlige Oversætter-:beide, men til at forberede sig selv saaledes, at han med desto større Dueligheb Fremgang kunde begynde og fuldende det, naar de gunstigere Tider maatte mme.

Allerede strax efter hiin Aftale med Hofmesteren i de første Dage af Aaret 571 havde Vedel nemlig taget for sig den store haandskrevne Bog, som Johan riis fordum havde leveret ham, og deri fundet ikke alene Christiern Pedersens anske Saxo[1], men ogsaa mange Tillæg til Saxo, en Fortsættelse af Krøniken a Kong Knud den Sjette til Kong Christian den Førstes Død og en stor eel mindre Stykker, henhørende til Danmarks og Norges Historie[2]. De Afsnit Bogen, der indeholdt Oplysninger til Saxo, lod Vedel dengang for det første ae hen, rimeligviis i den Tanke at ville gjennemgaae disse, naar han senere m til at begynde paa Oversættelsen, efterhaanden som dette Arbeide skred frem. erimod havde han strax i Aarets første Maaneder excerperet alt det, der hen-rte til en Fortsættelse af Saxo, og allerede den fjerde April 1571 havde han aledes havt et heelt Bind af historiske Samlinger liggende for sig[3]. Dette Bind kaldte han Paralipomena historiarum Danicarum Tomus III, vistnok med

---

1 Vedels Saxo, Fort. C. „vdi huilcken fandis Saxo vdsat, oc nogle andre gamle smucke Histo-ier". Nyerup om Historiogr. S. 62—63 har allerede gjettet, at Johan Friis's Bog netop var Christ. Pedersens saakaldte „Store danske Krønike" (see ovenf. S. 64 Not. 12). Jeg kan bevise det. Blandt MSS. Vellej. B. Reg. Gl. kgl. Saml. No. 824 fol. findes en Designation over, hvad Vedel maatte sende til Kjøbenhavn, og deri nævnes allerførst „Johan Friis's store tykke Krønike", hvis Indhold ses at være netop det samme, som fandtes i Appendicis Saxonianæ Vol. I—III. Men nu siges der Promus Condus, at de to første Volumina ere excerperede af Chr. Pedersens Krønike; der kunde jerne have været sagt: de tre første Volumina; thi saaledes forholdt det sig i Sandhed. Er nu denne Christiern Pedersens store Krønike den samme, som Herluf Trolle fordum havde taget til sig „Riget il Bedste"? Histor. Tidsskr. III. 629.

2 MSS. Vell. anf. St. Her vdi findis atskillige brabelige Documenter, hoss Saxonis Historia, oc siden forfuld fra hans tid, oc indtil Kong Christian en første, hues Historie findes her vdi temeligen Beskreffuen. Oc her foruden tskillige Historie om S. Sebald, S. Carl, Othin oc andre Danske Konger oc de-is foruandte. Man vil her finde, at ogsaa App. Saxon. Vol. III. var excerperet af samme Bog, ssom man ogsaa ville bemærke, at S. Carls Legende saavel her som i Promus Condus anføres ikke landt de af Vedel forfattede Skrifter, men blandt dem, som han udskrev af Chr. Pedersens Samlinger. Skr. Dan. Mag. I. 41.

3 Blandt MSS. Vell. B. R. findes under No. 828 fol. Gl. kgl. Saml. et Bind, bestaaende af 79 Folioblade i Pergaments Omslag, hvorpaa læses: Paralipomena historiarum Danicarum Tomus III^us. Titelbladet lyder saaledes: „Den danske kronicke fra Saxonis tid, indtil Kong Christiern den første". Man seer, at dette Bind er, hvad der i Promus Condus kaldes „Append. Saxon. Vol. III", og de „tolv Konger", som der nævnes, indeholdes netop her. Dette Bind viser sig tillige som henhørende til et større Hele; thi det er deelt i tre Beger, den 21de fra Valdemar II. til Erik Menved, den 22de fra Christopher II. til Christopher af Baiern, den 23de Christian I., alt rimeligviis efter Christiern Pedersens Inddeling. Men hvad der berettiger mig til at ansætte Vedels Benyttelse af denne Deel af Chr. Pedersens Bog netop til 1571, er en Antegnelse i selve Bindet, paa hvis Titelblad læses med Lapidarbogstaver: „Anno Domini MDLXXI mensis Aprilis, die IV".

Hensyn til, at han af de foregaaende Stykker i Johan Friis's Bog eller Christiern Pedersens Haandskrift vilde danne sig tvende andre Tomer. Thi for Øieblikket maatte han ophøre med disse forberedende Arbeider: nogle Dage efter var det, at han reiste over Fyen til Ribe og derfra atter tilbage til Fyen, og da han ud paa Sommeren kom hjem til Kjøbenhavn, havde han havt andre Forretninger nok for den øvrige Tid af dette Aar[4]. — Begyndelsen af det næste, 1572, havde igjen medført roligere Dage, og det kunde vel være muligt, at disse vare blevne anvendte til et Forstudium af nordiske Oldsager, Runemonumenter og deslige, hvortil Læsningen af Saxos Indledning naturlig kunde have ledet ham[5]. Han var saaledes rykket sit Maal nærmere, og vendte formodentlig paa samme Tid igjen tilbage til den ældste Periode i Johan Friis's Bog, hvorfra han havde udskrevet en Deel Tillæg til de ni første Bøger af Saxo, og derved dannet et nyt Bind af historiske Collectanea, som han da passende kunde give Navn af Paralipomena, Tomus I[6]. Dersom dette Forarbeide var bleven udført til Midten af Aaret, saa maatte Vedel atter standse indtil videre. Men da den latinske Version af Niels Hemmingsens Dogmatik i Mai 1573 var afsendt til Leipzig, saa frembrød endelig det længe forønskede roligere Tidsrum, hvori den danske Saxo kunde begyndes og bringes til Ende. Og under de heldigste Varsler begyndte Vedel derpaa, under Opgangen af Tyge Brahes Stjerne, — under Culminationen af Niels Kaas's. Begge vare hans Venner; hiin havde han allerede lykønsket til den første mærkelige Opdagelse, der spaaede om mange paafølgende, denne kunde han i de samme Dage hilse paa den høie Plads, som hans uforglemmelige Johan Friis fordum havde indtaget[7].

---

4 Jeg maa her henvise til, hvad jeg nylig troer at have beviist, at Vedel i Foraaret og det meste af Sommeren 1571 var paa Reiser, og at han efter Hjemkomsten var beskjeftiget med andre Arbeider masten til Aarets Ende.

5 Svend Tiuv. Fort. b. „Ubi mibiertiid at jeg dette Arbeide (d. e. Saxos Overs.) haver fuldfærdiget, haver jeg ikke en ringe Ting forbered mig paa Danske Old-Sager, saa at jeg var da fuldfærdig at holde Samtale herom, endogsaa med dem, som lode sig tykke, at de vidste noget synderligt her om". — Det er bekjendt, at Vedel interesserede sig for Runemonumenter: Werlauff i Skand. Lit. Skr. 1807. I. 46. I Levningerne af hans Papirer har jeg dog kun fundet ringe Spor dertil i en Fascikel MS. Bibl. Univ. Addit. No. 121 4to, hvor der findes nogle Runealphabeter paa et Folkeblad. Etatsr. F. Magnusen, der har havt den Godhed at eftersee dette Blad, siger mig dog, at adskilligt deraf er ret interessant, og at nogle (ikke alle) af de sjeldnere Characterer ere rigtigt forklarede. Saxo præf. p. 2: „majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, linguæ suæ literis saxis ac rupibus insculpenda curasse", &c.

6 Denne Tome vides nu ikke mere at existere, men da Paralipomena, Tom. III., som nylig er viist, og Paralipomena, Tom. II., som strax skal vises, ere aldeles det samme som Append. Saxon. Vol. III. og II., saa kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at en Paralipomena, Tom. I., maa have været til og have været den samme Materialiesamling som den, der i Promus Condus kaldes App. Saxo. Vol. I. At dette Bind frembeles har angaaet den ældste Historie omtrent til Harald Blaatand, seer man ei alene af Promus Condus, men ogsaa af Paralipomena, Tom. II., som derfra begynder, og at det har været uddraget af Christiern Pedersens Store danske Krønikes ni første Bøger, der svarede til de ni første Bøger hos Saxo, skal jeg ret strax saa godt som bevise.

7 Det var, som bekjendt, den 11 Novbr. 1572, at T. Brahe paa Hjemveien fra sit Laboratorium

I omtrent to fulde Aar arbeidede nu Vedel næsten udelukkende paa dette Værk, fra Foraaret 1573 til Foraaret 1575. I Modsætning til tidligere Forsøg af Andre, havde han den Hensigt og gjorde sig den høieste Umage for at levere en virkelig Oversættelse, ikke en Omskrivning, om end hans Øre for det danske Sprogs Fordringer i Forbindelse med dette Sprogs daværende ringe Uddannelse og Saxos store Uklarhed oftere nødte ham til at afvige mere fra sin Original, end en nyere Oversætter vilde tillade sig; kun Versene giengav han for det meeste alene i et kort Indhold og prosaisk Stiil[8]. Han fulgte ligeledes den Grundsætning ikke at forandre noget i Saxos Fremstilling, skjøndt han stundom nødte paa Modsigelser og forargede sig over Saxos Partiskhed for eller imod enkelte Landskaber; hvor dog en Læsemaade i Texten forekom ham at være en aabenbar Feiltryk, rettede han denne Feil i sin Oversættelse[9]. Hellerikke indlod han sig ialmindelighed paa at gjøre Tillæg til Saxos Fortælling, hvortil Christiern Pedersens Krønike tilbød ham Materialier, hvad enten han nu ansaae det for utilladeligt for en Oversætter at indskyde sit eget Arbeide i Forfatterens Text, eller han har næret en vistnok velgrundet Mistillid til hine Materialiers Troværdighed; derimod tilføiede han af og til i Randen snart et Aarstal, snart et kort critisk eller forklarende Bemærkning, ligesom han ogsaa forsynede hver Bog med en kort Udsigt over dens Indhold og en genealogisk Tavle over de i samme omhandlede Konger og mærkelige Mænd[10].

I sin Bolig i Klostergaarden opdagede den nye Stjerne i Cassiopea, der lod sig see lige til i Marts 1574. Det næste Foraar kom han til Kjøbenhavn, hvor han udgav sit Skrift derom: De nova nullius ævi memoria prius visa stella, contemplatio mathematica. Hafn. 1573. 4to. Ved Enden af den findes Vedels Lykønskningsvers til ham. Det har denne Overskrift: In mathematicam novæ stella contemplationem, factam a Iuvene Nobilium Doctissimo et Doctorum Nobilissimo, Thycone Brahe Otthonide. Det bestaaer af 30 Verslinier, afvexlende Hexametre og Pentametre, og ender saaledes: *Promittit Canaan hæc nova Stella novam.* Et Exemplar af denne Bog sendte Vedel til sin forhen nævnte Ven og Byesbroder, Præsten Jacob Madsen i Ribe, og dette selvsamme Expl. bevares nu paa det Store Kgl. Bibliothek, hvorfra jeg har havt det. Foran læses med Vedels egen Haand: *Clarissimo viro, pietate, doctrina et virtute præstanti M. Jacobo Matthiæ, Ecclesiastæ et Canonico Ecclesiæ Ripensis, fratri suo dilecto; misit Andreas Vellejus.* Jfr. ogsaa Dan. Mag. II. 184—185. — Niels Kaas's Udnævnelse til Cantsler „in comitiis Randrusiensibus anno 1573 Maii 17 . . quum jam in annum fere tertium Cancellariatus vacasset", cfr. Slangendorph. or. fun. D3—3 vers.

8 Sin Hensigt udtaler Vedel ogsaa i sin Dom om de ældre Forsøg (Fort. B4 vers.), „at de icke offuerløbet Kronicken, oc dragen en Sum der aff, eller giort en Paraphrasin der paa, det er, sæt ti d for it, som findis vdi Latinen", og navnlig om Christiern Pedersens (C), „at Saxonis mening vaar e ret brøbt, men giort langt videre oc af veyen".

9 Anf. St. C vers.—C2. Vedel sigter vel til Saxos Had til Jyderne, hvorom en lærd Historier ogsaa i vore Dage har sagt, at „der kunde skrives en heel Bog". Maanedsskr. f. Lit. I. 145.

10 „Der haffuer vel været andre, som dømde anderledis, at mand skulde sæt til oc taget fra", siger Vedel. Jeg troer næsten, at han dermed sigter til Christiern Pedersen; thi, skal man dømme om hans Krønike af Vedels Promus Condus (Westphal. IV. col. 1587), saa havde han rigtignok havt meget at sætte til. Men noget mere ucritisk end de første Beger af hans Krønike kunde ikke gives. Alligevel lader det til, at Vedel i det mindste senere altfor meget har ladet sig bedaare af disse formeentlige Tillæg:

Hensyn til, at han af de foregaaende Stykker i Johan Friis's Bog eller Christiern Pedersens Haandskrift vilde danne sig tvende andre Tomer. Thi for Øieblikket maatte han ophøre med disse forberedende Arbeider: nogle Dage efter var det, at han reiste over Fyen til Ribe og derfra atter tilbage til Fyen, og da han ud paa Sommeren kom hjem til Kjøbenhavn, havde han havt andre Forretninger nok for den øvrige Tid af dette Aar[4]. — Begyndelsen af det næste, 1572, havde igjen medført roligere Dage, og det kunde vel være muligt, at disse vare blevne anvendte til et Forstudium af nordiske Oldsager, Runemonumenter og deslige, hvortil Læsningen af Saxos Indledning naturlig kunde have ledet ham[5]. Han var saaledes rykket sit Maal nærmere, og vendte formodentlig paa samme Tid igjen tilbage til den ældste Periode i Johan Friis's Bog, hvoraf han havde udskrevet en Deel Tillæg til de ni første Bøger af Saxo, og derved dannet et nyt Bind af historiske Collectanea, som han da passende kunde give Navn af Paralipomena, Tomus I[6]. Dersom dette Forarbeide var bleven udført til Midten af Aaret, saa maatte Vedel atter standse indtil videre. Men da den latinske Version af Niels Hemmingsens Dogmatik i Mai 1573 var afsendt til Leipzig, saa frembrød endelig det længe forønskede roligere Tidsrum, hvori den danske Saxo kunde begyndes og bringes til Ende. Og under de heldigste Varsler begyndte Vedel derpaa, under Opgangen af Tyge Brahes Stjerne, — under Culminationen af Niels Kaas's. Begge vare hans Venner; hiin havde han allerede lykønsket til den første mærkelige Opdagelse, der spaaede om mange paafølgende, denne kunde han i de samme Dage hilse paa den høie Plads, som hans uforglemmelige Johan Friis fordum havde indtaget[7].

---

4 Jeg maa her henvise til, hvad jeg nylig troer at have beviist, at Vedel i Foraaret og det meeste af Sommeren 1571 var paa Reiser, og at han efter Hjemkomsten var beskjeftiget med andre Arbeider næsten til Aarets Ende.

5 Svend Tiuv. Fort. b. „Ubi mibiertiid at jeg dette Arbeide (d. e. Saxos Overs.) haver fuldfærdiget, haver jeg ikke en ringe Ting forbered mig paa Danske Old-Sager, saa at jeg var da fuldfærdig at holde Samtale herom, endogsaa med dem, som lode sig tykke, at de vidste noget synderligt her udaf". — Det er bekjendt, at Vedel interesserede sig for Runemonumenter: Werlauff i Skand. Lit. S. Skr. 1807. I. 46. I Levningerne af hans Papirer har jeg dog kun fundet ringe Spor dertil i en Fascikel MS. Bibl. Univ. Addit. No. 121 4to, hvor der findes nogle Runealphabeter paa et Folioblad. Etatsr. F. Magnusen, der har havt den Godhed at eftersee dette Blad, siger mig dog, at adskilligt deraf er ret interessant, og at nogle (ikke alle) af de sjeldnere Characterer ere rigtigt forklarede. Sax. præf. p. 2: „majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, linguæ suæ literis saxis ac rupibus insculpenda curasse", &c.

6 Denne Tome vides nu ikke mere at existere, men da Paralipomena, Tom. III., som nylig er viist, og Paralipomena, Tom. II., som strax skal vises, ere aldeles det samme som Append. Saxon. Vol. III. og II., saa kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at en Paralipomena, Tom. I., maa have været til og have været den samme Materialiesamling som den, der i Promus Condus kaldes App. Sax. Vol. I. At dette Bind frembeles har angaaet den ældste Historie omtrent til Harald Blaatand, seer man ei alene af Promus Condus, men ogsaa af Paralipomena, Tom. II., som derfra begynder, og at det har været uddraget af Christiern Pedersens Store danske Krønikes ni første Bøger, der svarede til de ni første Bøger hos Saxo, skal jeg ret strax saa godt som bevise.

7 Det var, som bekjendt, den 11 Novbr. 1572, at T. Brahe paa Hjemveien fra sit Laboratorium

Til samme Tid eller dog kort efter var udentvivl den danske Saxo saavidt fremmet, at Trykningen af de første Bøger kunde begynde. Men nu indtraadte en anden Vanskelighed. Bekostningen ved Udgivelsen af et saa stort Værk var meget betydelig, og Papirets Priis var til samme Tid saa høi, at Vedels Venner maatte frygte for, at Arbeidet vilde forblive utrykt. Tyge Brahe udtalte denne Frygt i et latinsk Digt. „I Danske Qvinder"! raabte han, „Skaane har en Papirmølle; offrer af Kjærlighed til Fædrenelandet Eders Linoi selv, at ikke vore herlige Forfædres Roes skal skjules i Glemsels Nat"! Endelig gjorde Vedels og Hegelunds Ven Balzer Kaus Udvei til de fornødne Midler og paatog sig Forlaget[15]. Imidlertid var Vedel selv beskjeftiget med Oversættelsen af de sidste Bøger[16]. Han gjennemgik altsaa 1575 de tilsvarende Stykker i Johan Friis's Bog, idet han deraf udskrev, hvad der tjente til at supplere Saxo, og ved et Tegn saavel i sin Excerptbog som i sit Exemplar af den latinske Saxo henviste til det Sted, hvor hvert Stykke eller Tillæg passende kunde indfældes i Saxos Fremstilling, hvis man engang vilde give en ny Bearbeidelse af denne. Det var den Methode, Vedel brugte i sit Studerekammer. Af alle disse Udskrifter dannede han nu den anden Tome af sine Paralipomena Historiarum Danicarum, der begyndte med Saxos tiende Bog og desuden havde ogle andre, ikke dertil hørende Fortællinger[17]. Endelig blev da det hele Værk

---

tvende Canonicat i Ribe. Den første af de davværende ti Canikes, som døde, var hans fordums Lærer Hans Thomesen, Sognepræst til Frue Kirke i Kjøbenhavn. Han døde den 22 Septbr. 1573 (Marm. Dan. I. 78—79). Terpager Ripæ Cimbr. p. 655 har altsaa vel Ret i, at Vedel fik Hans Thomesens Plads, og det er absolut urigtigt, naar Møller (Cimbr. lit. II. 905) ikke giver ham et Canonicat før 1580; men foruden at Terpager feiler i at tillægge Vedel Historiograph-Posten nu (1573) tilgemed Canonicatet, saa skulde jeg ogsaa troe, at Vedel først i Aaret 1574 har modtaget Kongebrevet paa at ham lovede Præbende, hvad enten nu Naadsensaaret er blevet forlænget for Hans Thomesens Familie og Universitetet, eller hvorledes det hænger sammen. Thi Hegelund in Calend. MS. ad 13 Aug. 1574 noterer: „*M. Andreas Vellejus Ripis auctus Canonicatu*". Muligt, at man blot har biet med Kongebrevets Udstedelse (see ovenf. S. 63 Not. 10), indtil Vedel kunde træde i virkelig Besiddelse af hele Indtægten.

15 Dän. Biblioth. IX. 266—267 læses det omtalte mærkelige Digt af Brahe, og derfra er det siden gaaet over til Molbechs Athene I. 440-441. Overskriften lyder saaledes: T. Brahe M. Andreæ Welleio, Saxonis interpreti exquisitissimo, ob detestandam desideratæ papiri caritatem nunc misere suos labores tam indigne perituros deploranti, hoc Carmen ad spem exequendi operis et liberalis constantiæ impetum scripsit. I Digtet findes disse Linier:

Dii prohibete nefas, et vos prohibete puellæ,
Lintea quin potius vestris removete lacertis,
Et ferte optatæ nunc conficienda papyro.
Ecce suos offert expansis Scania palmis
Artifices, patriæ pereat ne gloria gentis.

16 At Vedel endnu i Aaret 1575 arbeidede paa de sidste Bøger af Saxo, formoder jeg deraf, at han i dette Aar (som strax skal vises) excerperede de tilsvarende Dele af Joh. Friis's Bog. Men i saa Fald maa vistnok Trykningen af en saa stor Bog som hans Saxo være begyndt Aaret iforveien, siden den var færdig i den første Halvdeel af 1575. Signaturerne vise, at Fortalen er trykt sidst.

17 Blandt MSS. Vell. Bibl. R. bevares under No. 827 in Fol. Gl. kgl. Saml. et Hefte paa 95 Blade under Titelen: Paralipomena historiarum Danicarum, Tomus II^dus, og betegnet

fuldendt i Forsommeren 1575. Vedel beredte sig til at nedlægge det for selve sin Konges Fødder, og i de samme Dage, da Niels Hemmingsen og de københavnske Theologer maatte forsvare sig paa Slottet mod Churfyrste Augusts Anklage for Kjætteri[18], sad Slotsprædikanten Anders Vedel uansægtet ved sit Arbeidsbord og skrev den smukke og udførlige Dedication, hvori han foredrog for sin Konge, hvad Nytte der kunde drages af Historien som en Samling af alvorlige Paamindelser og advarende Exempler, lærerige for Kongerne selv[19]. Dedicationen blev underskrevet den sjette Juni, og faa Dage efter udkom den danske Saxo, meget smukt udstyret, prydet med Kongens Vaaben og Portrait. Den havde følgende Titel: Den danske Krønike, som Saxo Grammaticus skrev halvfjerde hundrede Aar forleden, nu først af Latinen udsat, flittig overseet og forbedret af Anders Sørensen Vedel. Den blev modtaget med Glæde og Bifald, og Efterkommerne have ikke underkjendt Samtidens Dom. Doctor Johannes Francisci lykønskede sin Ven i et Digt, der er saa skjønt, at det koster Overvindelse kun at turde hensætte paa dette Sted Slutningsverset deraf:

Mester Anders Vedel gjorde dette Gavn,
som førre havde Møde og Vanske;
Thi bør hannem Tak og Eftersagn
til Ære af alle Danske[20].

---

med Aarstallet MDLXXV, som upaatvivlelig er det Aar, da Vedel har skrevet dette Hefte. Men dette andet Bind af Paralipomena er netop det samme, som i Promus Condus kaldes „Appendicis Saxoninæ vol. II", og indeholder alle de der anførte Stykker. Det begynder med den Overskrift: „Tiende Bog", hvortil henhører Fortællinger om Svend Alfifasøn, Magnus den Gode, Svend Tveskjæg og Knud den Store (i denne besynderlige Orden findes Stykkerne baade i Prom. Condus og her i MSS. Vellejana), altsaa svarende til Saxos tiende Bog; derpaa følger som „Ellevte Bog" Fortællinger om Harald Harefod (Haarderaade), Svend Estridsen og Knud den Hellige, altsaa ligeledes svarende til Saxos ellevte Bog. Men denne Inddeling er formodentlig gjort af Vedel selv, for at han lettere kunde oversee disse Stykker ved Siden af Saxo; thi da Christiern Pedersen, som ovenfor bemærket, uden Tvivl havde Valdemar II i den 21 Bog af sin Krønike, kan man ikke vel antage, at han har fulgt Saxos Bog-Inddeling. Det har derimod Vedel, ja han har endog i sin Excerptbog ved forskjellige Tegn og ligefrem i Ord udtrykte Henvisninger udpeget de Steder i Saxo, hvortil han vilde henføre de enkelte af ham excerperede Stykker. Saaledes har Vedel ved det ellers ogsaa ikke ubekjendte Stykke, Den første Kong Dans Affødde (Der stonder y denn gamle Norske Krønicke, som biscop Issleff screff" o. s. v. jfr. Histor. Tidsskr. IV. 136), udtrykkelig i Margen noteret: „Dette skal stande hoss den første Kong Dan".

18 Resen S. 287. Den 5 Juni 1575 var det, at Hofmester Peder Oxe i Kongens Navn tilsagde Niels Hemmingsen og de øvrige kjøbenhavnske Theologer og Præster paa Kjøbenhavns Slot, efterat Kongen et Aar tidligere havde advaret dem paa Frederiksborg. Ann. eccl. Dan. T. III. 441—447.

19 I sidste Henseende taler Vedel B2 vers. saaledes: „Personerne oc Folcket forandres alle. Men ligeruis som Menniskelig natur den er en oc sig selff lig paa sin art oc skick, saa ocsaa met all handel oc vandel, Raad, Anslag, Lycke, Modgang, Metgang, hendelse, fald oc fremgang vdi alt beskillig. De skunes vel at gaa bort, men de komme dog op igjen oc giøre deris Omløb met et nyt oc ferskt Folk, naar som den ene Alder er affdød oc den anden arffuer Stæden igjen". En liden Prøve af Vedels philosophiske Betragtninger over Historien.

20 Vedels Saxo C3 fg. Aftrykt igjen i Rabbeks Nye dan. Tidsk. 1 Aarg. II. 490 fg.

VIII. Om Anders Vedels danske Saxo have Sproggrandskere meget at sige; hele Afhandlinger ere skrevne for at vise dette Værks lingvistiske Fortjenstlighed og den Nytte, som endnu i nyere Tid i denne Henseende kunde drages deraf, og nye Afhandlinger af lignende Indhold turde den gjenvakte Interesse for Værket maaskee i disse Dage fremkalde. Men saadanne Undersøgelser maatte overlades til et eget Skrift af en anden Forfatter, og den Brug, som Efterkommerne have gjort eller ville gjøre af en Mands Arbeider, ligger egentlig udenfor hans Biographie[1]. Historiegrandskere, skjøndt de vel ikke have tillagt den danske Saxo nogen høi Grad af Betydenhed, ville dog ikke nægte, at Vedel ogsaa deri har nedlagt noget Vidnesbyrd om sin historiske Kundskab. Men en tilfredsstillende Udvikling af Værkets historiske Beskaffenhed maatte falde ud af Biographiens personlige Character og blive en Række af Anmærkninger over det døde Bogstav[2]. Fra en tredie Side betragtet udgjør derimod den danske Saxo et levende Moment i Vedels Historie, idet den betegner et betydningsfuldt Fremskridt paa den Bane, som han fra den tidligste Ungdom af havde udseet for sin Vandring i Livet. Dette maatte vel her blive Hovedsagen; og naar man dog ikke ganske vilde opgive en Betragtning fra hine Synspuncter, saa gjælder det at træffe Maal og Maade eller at vinde Læserens Tilgivelse, hvis man forfeiler dem[3].

Vedels danske Saxo var det største og betydeligste Arbeide, hvori det danske Sprog indtil hans Tid var anvendt udenfor Behandlingen af religiøse eller kirkelige Emner. Reformationen havde vel af Nødvendighed fremkaldt en stor Deel Skrifter paa Modersmaalet; men Frugterne af den Kamp, som Refor-

---

1 Bekjendt er saaledes Badens Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias e Saxonis Gramm. interpr. Vellejana (Havn. 1780. 4to), et Skrift, der fremkom paa den Tid, da dansk Sprog og Nationalitet igjen under Arveprinds Frederiks og Guldbergs Beskyttelse blev holdt i Ære. — At den nye Udgave af Vedels Saxo, som i denne Tid bekostes af Samfundet til den danske Literaturs Fremme, vil blive ledsaget af en detailleret og fortløbende lingvistisk-historisk Commentar, har jeg Grund til at antage. Ogsaa derfor bør jeg være meget kort i de Bemærkninger, som jeg her vilde meddele; thi de ville ved Siden af denne Commentar være af liden Betydning.

2 Jeg taler her ikke om den lange Række af Saxomastiges (cfr. Stephan. Prolegom. ad Sax. Gramm. p. 35-37. Wormii Epp. I. 261-262), blandt hvilke ogsaa Jon. Jac. Venusinus og Andreas Fossius, begge Vedels Samtidige, have faaet Plads; men sidstnævnte er tillige, hvad Stephanius har forbigaaet, men Nyerup II. 278 meddeelt, en Vellejomastix, hvad det Historiske angaaer, idet han skriver saaledes: *Andreæ Vellejo censetur Saxo esse lydius lapis, ad quem omnes alios, etiam graves veritatisque studiosissimos historicos examinare, corrigere, recipereque vel rejicere consvevit.* Dette er dog, som det Følgende ofte skal vise, ikke ganske sandt. Suhm (Saml. Skrift. VII. 30) roser Biskop Foss som en Mand, hvis historiske Skrifter vare af en bedre Smag end de Flestes paa hans Tid. Den samme Anskuelse af Vedels Saxo som et historisk Arbeide synes ogsaa at ligge til Grund for Molbechs Yttringer, Om Udg. af Vedels Saxo S. 4. — Men til i det enkelte at begrunde denne Dom, vilde fordres en fortløbende historisk Commentar over Vedels Saxo, og denne maa jeg erkjende at ligge udenfor Grændserne af en Biographie.

3 Det vilde vel tilgives, naar jeg indskrænker mig til visse almindelige Synspuncter eller Rubriker, oplyste ved et enkelt Exempel.

matorerne og deres nærmeste Efterfølgere havde maattet udholde for at iføre deres gjennem et fremmed Sprog dannede Tanker og Lærdomme et dansk Klædebon, vliste sig dog fornemmelig i Sprogets større Beqvemhed til theologiske, homiletiske og asketiske Udarbeidelser[4], og i den samme eensidige Retning tiltog Sprogets Ordforraad, Bøielighed og Bevægelighed gjennem den lange Række af de saa yndede Ligprædikener, der forresten ogsaa som Mindesmærker af Nationalliteraturen indtage en fortjenstlig Plads[5]. Men Historikerne benyttede i det Hele taget ikke Modersmaalet. Forfatteren af den Skibyske Krønike, Petrus Olai, Svaning, Hamsfort og Andre skreve paa Latin, og det var ikke langt fra, at Saxo blandt de Lærde agtedes mere for Sprogets end for Indholdets Skyld[6]. Undtager man den ene Christiern Pedersen, hvem det danske Sprog ligesom af en indre Trang fødtes paa Læben og strømmede fra Læben med en beundringsværdig Velklang og Rigdom, saa var der før Vedels Tid intet Historisk af Betydenhed skrevet paa Dansk, og selv Christ. Pedersens Skrifter vare, forsaavidt de udkom, kun ringe Forarbeider for det Værk, som Vedel leverede[7]. Men det danske Sprog levede blandt Folket, havde stor Rigdom og herlige Elementer til Uddannelse; Skriftsproget havde hverken alsidig benyttet denne Rigdom eller draget nogen skarp Grændselinie mellem det, der havde almindelig Gyldighed, og det, der maatte ansees for Provindsialisme i Folkemunde. Det levende danske Sprog i dets hele Omfang var en righoldig Kilde: at øse af denne med Kyndighed og Smag var den store Opgave for alle Datidens Forfattere[8].

---

4 Man maa, hvad der ogsaa af Andre er bemærket (Molbech a. St. 7—8), ikke overse, at der var skrevet meget paa Dansk, før Vedel fremstod som Forfatter, og at det danske Skriftsprog havde faet omtrent et Par Menneskealdere til at fixere sig i; men næsten alle de i den Tid udgivne danske Skrifter (H. Tausens, Fr. Wormorsens, Chr. Skroks, Ped. Lauridsens, Jep Nielsens, Ped. Borgsmeds s. f. v. lige ned til Vedels Samtidiges) vare af polemisk, homiletisk og asketisk Indhold, og uddannede derfor rigtignok Sproget temmelig eensidigt.

5 J. H. Schlegel Gesch. Christ. d. Viert. von N. Slange, Einl. S. 27—28 anstiller interessante Betragtninger over denne Green af Literaturen. Kun mener jeg, at han ikke har Ret i, at disse Ligprædikener „bald nach Anfang des 18ten Jahrhunderts" ophørte; thi, vil man end lade denne Tidsbestemmelse gjælde med Hensyn til Masius's Trauerrede üb. Christ. Gyldenlöw 1709, et overvendtligt Pragtstykke, saa kan den dog ikke gjælde med Hensyn til f. Ex. Brinchs over Berte Skeel 1720 og endnu mindre m. H. t. Worms over Birgitte Skeel, der udkom 1737; disse ere ikke mindre brillante, og maae have kostet flere tusinde Rigsdaler.

6 Jacob Madsen Aarhuus, Vedels Samtidige eller lidt ældre, omskrev saaledes 1568 Saxos første Bog paa latinske Vers: Ol. Borrich. dissert. VII de poet. p. 231; Matth. Pors udgav 1585 som Rector i Ribe et Udvalg af scite et sententiose dicta Saxonis Grammatici. Cf. Cimbr. lit. II. 656.

7 Blandt de faa, der forsøgte sig i historiske Skrifter paa Dansk, kunde man nævne Forfatteren (eller Forfatterinden) af Peder Skrams Levnet (Vid. S. Skr. II. 115), den ovenfor nævnte Jon Lauritsson og Absal. Beyer (Suhms Sandv. Saml. II. 1, 33) som de vigtigste før Vedel. Samtidig med ham og lidt senere skreve Jens Mortensen, Morten Pedersen, Fru Vibeke Podbusk (Suhms Sandv. Saml. II. 3, 19), Ægidius Lauridsen (N. Dan. Mag. II. 9) og Hvitfeld. Men af disse er egentlig kun den sidste af nogen Betydning, og hans Forfatter-Bane begyndte først henved en Snes Aar, efterat Vedels Saxo var udkommen.

8 Baden Symbola. Præf. p. 4–5 opfordrer netop af denne Grund de Lærde til at søge efter

Vedel var denne Opgave voxen. Hvad han forhen ved mindre Skrifter, navnlig ved den deilige Ligprædiken over Johan Friis og ved den i stilistisk Henseende vel endnu mere fuldendte Fortale til de Syv Vises Tankesprog havde vebudet[9], det opfyldte han ved sin Oversættelse af Saxo. Det var hans sunde og dygtige Natur imod, at efterligne Saxos pyntede Talemaader, og det blev dam nødvendigt først saa at sige at optage i sig Saxos Mening i al Simpelhed; nen det kan ikke andet end vække Beundring, hvorledes han derefter igjen har forstaaet at læmpe sit ægte danske Sprog saa meget, at han alligevel paa mange Steder er kommen sin Original overmaade nær; kun Versene nøiedes han for det neeste med at gjengive udtogsviis i ubunden Stiil[10]. Vedels Sprog er i sin nderste Kjerne ægte dansk; derfor tiltaler det endnu ethvert Øre, der har Sands for det Genuine i Modersmaalet. Enkelte Ord og Udtryk ere vistnok nu forældede, skjøndt færre end man skulde have ventet[11]; men fremmedlydende ere de ikke, og i Sprogbygningen selv er der meget lidet, som ikke har holdt sig og skjendes for gyldigt ligetil vore Dage, saa at Vedels Saxo nu næsten trehundrede Aar, efterat den blev skrevet, kan læses med Lyst og Behag af enhver dansk Mand. Alene derved kan han fortjene at kaldes den danske Historieskrivnings Fader[12] og det danske Modersmaals trofaste Forkjæmper.

---

danske Ord i Vedels Saxo. Det kunde ogsaa være ret interessant at undersøge, om de Ord hos Vedel, som man nu vilde kalde Provindsialismer, ere jydske eller sjellandske Provindsialismer.

9 Prøver ere anførte ovenfor S. 51.

10 Baden l. c. p. 6—7: Magno enim judicio superflua auctoris sui ornamenta resecavit, duriores translationes mollivit, eaque omnino in interpretando libertate usus est, quæ cum in tali scriptore concedenda erat, tum majorem ipsi facultatem copias vernaculæ nativasque ejus veneres ostentandi permisit. Dermed stemmer overeens en anden gyldig Dommer i vor Tid, Thortsen Udsov. d. dan. Lit. S. 27. — Paa et Par Steder har dog Vedel forsøgt at gjengive Saxos Vers paa danske Riim, S. 112, 115, og hans Oversættelse af Hjarnes: Frothonem Dani, quem longum vivere vellent &c., ansees for heldig.

11 Her er naturligviis ikke Tale om antiquerede Ordformer, men om Ord selv, der nu ikke lettelig bruges. Var det tilladt at berøre Detaillen i denne Henseende, kunde jeg give Exempler af det første det bedste Sted i Saxo, saasom: quærsætte S. 136, uforvarende S. 139, hale S. 144, tørblødt S. 146, mordgierrig S. 150, bulle S. 150, vanlydt S. 153, betemme S. 153, fortact S. 156, indsyn S. 158, Hofværk S. 158, Faurfærdighed S. 160, o. s. v.

12 Thortsen a. St. „Dens (Oversættelsens) Stiil er i det Hele taget saa fri for de udanske Ord og Constructioner, som Tidernes Vilkaar og den latinske Original kunde lade os befrygte" o. s. v. Den anden Sprogforsker, som jeg har ladet tale, siger ogsaa p. 5: „sermo purus, proprius atque ut illo tempore venustus et elegans". Jeg mener dog, at saavel Saxo som Vedels andre Skrifter ere mindre frie for fremmede Ord (Sententz S. 147. Reverentz S. 151 o. desl.) end for fremmede Constructioner. Den danske Boglade P. Septimii, MS. Bibl. Univ. no. 151, 4to. Rostg. (thi Uddraget i Suhms Sandv. Saml. I. 2, 94 er incorrect), dømmer saaledes: „Vellejus i sin danske Udsættelse undertiden udelader noget af den latinske, undertiden giver det anderledes, ja og gjør Saxonis Mening tvivlagtig.... Vellejus fører en god gl. dansk stiil, bruger sjelden fremmede Ord, f. Ex. Dignitet, Nation, Myndighed og autoritet, Phantasie, Reverentz, Proportion, Legation, Mirakler, Mandat, *Saxo interdum peccat in Pedaneam legem. Errat in Norvegicis, quemadmodum etiam Snorro Sturlæus in Danicis*". Det er R. M. Petersen, det dan. nor. o. sv. Sprogs Hist. I. 274, som kalder Vedel

Flinke Mester Anders Veile,
Du som grov vor Moders Guld
Op igjen af Romermuld,
Saa hun der sig kunde speile[13].

Men den danske Histories Fader efter Saxo, som han stræbte at blive, kan i det mindste dette Arbeide ikke berettige ham til at kaldes. At han ved Oversættelsen lettede Læsningen af Saxo ogsaa for dem, der ellers ikke manglede Indsigt i det latinske Sprog, er vistnok en Fortjeneste af historiske Kundskabers Udbredelse, men det er ikke nogen Fortjeneste af selve den historiske Videnskab: det maatte da være, at den oplivede Interesse for Studiet igjen frembragte andre Frugter[14]. Ikkedestomindre antyder dog Vedel selv, at han tillige havde den Hensigt, at give sin Saxo videnskabelige Fortrin for den latinske Original, skjøndt han i denne Henseende med Flid vilde indskrænke sig til korte Bemærkninger[15], og virkelig findes der hos ham enkelte Bidrag baade til en Critik af Saxo og til en Commentar over Saxo. Af Vedels critiske Anmærkninger ere nogle ganske almindelige, angaaende hele Afsnit i Saxo uden nærmere at indlade sig paa enkelte Facta, saasom naar han erklærer, at hele den tiende Bog af Saxo ikke stemmer overeens med de engelske og norske Krøniker og altsaa maatte sammenholdes med og berigtiges efter disse[16]. Andre ere derimod specielle, idet de enten gaae ud paa at rette formeentlige Urigtigheder i den latinske Original, saasom en Læsemaade, et Navn, en enkelt Beretning og deslige, eller de have den Hensigt yderligere at bestyrke Saxos Fremstilling og anføre

---

„den danske Historieskrivnings Fader". Jeg haaber, at det Følgende ogsaa skal vise, at han kan fortjene dette Navn.

13 Grundtvig Roeskilde-Riim, S. 84. Sammes Roeskilde-Saga S. 58: „Mester Anders Sørensen Vedel havde flittigen lært hende at tale igjen det danske Tungemaal, og det skulde Ingen mærke, at hun havde været udenlands saalænge". Ligel. Sammes Overs. af Saxo, I. Fort. S. XXI.

14 At forskaffe Saxo en udbredt Læsning hos „alle dennem som Danskt Sprock forstaa" (Saxo B4 vers.), var netop det Maal, hvortil Vedel sigtede; thi selv de „lærde Ridderemends Mænd", siger han, „som vel forstaa, læse, tale oc scriffue god Latine, haffue beklaget, at Saxonis Latine er meget tung oc dyb". Jfr. ogsaa C vers. Forsaavidt kunde man vel kalde Vedel den „anden Saxo", saaledes som Mads Rostoch, d. gl. navnk. Kjøbst. Ribe, MS., gjør, naar han om Lüchjerne skriver:

Den anden Saxo her oc hafde Tryckeri,
I gamle Sager hand var som en flittig bi.

Det er helleriikke umuligt, at den ved Vedel i Danmark gjenvakte Opmærksomhed for Saxo havde hos været en medvirkende Aarsag til, at den Frankfurtske Boghandler Andreas Wechel i det følgende Aar (1576) besørgede en ny Udgave, der ikke mangler al Fortjenstligheb (cfr. Ol. Wormii epistt. I. 188), den tredie, af den latinske Text: dog indeholder Phil. Lonicers Fortale intet derom.

15 Saxo C2: Jeg vil dette sige met gaat skel, at ieg haffuer forbedret oc rigeret Latinen vdi hundrede Stæder, ia flere oc icke færre.

16 Saxo S. CCXXXIV, Vedels Note ved Bogens Slutning. Dette forholder sig ganske rigtigt, og P. E. Müllers Afh. i Vid. S. hist. o. phil. Skr. IV. 53—132 kan betragtes som en Commentar over Vedels Ord.

Beviser for dens Rigtighed snart af et endnu paa Vedels Tid bevaret Sagn, en gammel Folkevise og lignende, snart af fremmede Krønikeskriveres overeensstemmende Vidnesbyrd[17]. Værdien af disse Anmærkninger er vel ikke betydelig; men de vise dog altid, at Vedel havde noget Begreb om historisk Critik, der dengang ingenlunde var almindelig i disse nordiske Lande.

De historiske Oplysninger, hvormed Vedel stundom har forsynet sin Saxo, angaae for en Deel Chronologien. Disse chronologiske Tillæg vare paa den Tid ret fortjenstlige, da Saxo selv ingen Tidsbestemmelser anfører; men de ere dog hverken meddeelte i tilstrækkeligt Antal eller efter nogen fast Plan eller engang altid rigtige, og det er aldeles aabenbart, at Vedel selv endnu ingenlunde var paa det Rene dermed[18]. En anden Deel af disse historiske Oplysninger er at betragte som Brudstykker af en Commentar til Saxos Text, idet Vedel enten afhandler et Navns Oprindelse eller paaviser en Slægts Herkomst, eller tilføier en eller anden af Saxo formeentlig forbigaaet Konge eller Høvding, eller forklarer enkelte af Saxos mirakuløse Fortællinger eller meddeler geographiske og locale Oplysninger[19]. Stundom udgjøre disse Tillæg temmelig betydelige

---

17 Man ville tillade mig blot med et Par Exempler at oplyse dette. I Edit. princ. af Saxo fol. LXXVI vers. læste Vedel i Cataloget over Haralds Stridsmænd: „Post Hosger, Liuicus"; men han har forandret Læsemaaden til: Post hos Ger, Livicus, og S. CLXV oversatte han derefter. Hans Emendation er siden bleven bifaldet ogsaa i den nyeste Udg. af Saxo Vol. I. 379, hvor det dog ikke er bemærket, at Rettelsen skyldes ham. — I Edit. pr. fol. XCV fandt Vedel, at K. Frode, Gorm Englænders Formand, begjerede christelige Lærere „ab Agapito, qui tunc civitatis Romane sacris præerat". Paa Grund af chronologiske Vanskeligheder troede Vedel at burde forandre Navnet til Adriano og oversatte S. CCVI derefter i Margen, medens han dog i Texten fulgte sin Original. Stephanius Not. ub. p. 194 bifalder denne Emendation og den Müller-Velschowske Udg. I. 467 erkjender Vanskeligheden; men de have dog begge, ligesom Vedel, beholdt i Texten det Navn, der stod i Edit. pr. Mindre heldigt var Vedels Forslag til at forandre i Ed. pr. fol. CVIII „Alexsthathiam" til Halmstad (S. 233, cfr. Ol. Wormii epp. I. 133). — Vedel berigtiger S. CXXXIII det af Saxo (fol. LXVIII. Ed. pr.) meddeelte Factum, at Harald Hildetand var en Søn af Borcarus og Gro, idet han henviser til et andet Sted af Saxo (fol. LXXIII vers. Ed. pr.), hvor samme Harald Hildetand siges at være en Søn af Halfdan og Gyrithe. Flere Exempler af denne Art giver Stephanius i et Brev til Ole Worm (Wormii Epp. I. 186—87). De Nyere stemme deri overeens med Vedel: ed. Müll.-Velsch. I. 337. — Vedel bestyrker stundom Saxos Fortælling ved at gjøre opmærksom paa, at den endnu er kjendt, f. E. S. CXLVI, hvor han beraaber sig paa Visen om Hagbart og Signe, „som sunges endnu almindeligen paa denne dag". Han har selv bevaret denne som den første i sin Tragica: „Om Haffbur, Kongens Søn, og Segnild, K. Sivards Datter". — Paa mange Steder snart corrigerer, snart bestyrker han Saxo af fremmede Kroniker, f. E. de frankiske S. CCXIII, de engelske S. CCXXXIV, CCLXXVII, CCCCLXXXI, de polske S. CCLXXXII, de norske, ftds., CCCCVII o. s. v.

18 Exempler paa Vedels Chronologie findes let. Han har været fornuftig nok til ikke at begynde disse Tidsbestemmelser i Saxos første Beger; det er først fra den niende Bog af, fra Christendommens Indførelse, at han noget hyppigere tilføier et chronologisk Datum, f. E. Thorkild Adelfar 750, Christendommens Indførelse 826, Olaf den Helliges Død 1028, Knud den Stores Død 1030, Slaget ved Slangerup 1149 og ved Høiethorstrup 1150 og ved Viborg 1151 o. fl. See Vedels Saxo S. 190, 203, 225, 231, 310, 312, 318, 398, 517, 522.

19 For Exempel, naar Vedel fremsætter den Mening, at Navnet Hetheby skulde have sin Oprindelse af Dronning Hethe S. CLXIX, eller nærmere bestemmer, hvem Thyra var, ved at tilføie Navnet „Danebot" S. CCVII (Wormii Epist. I. 156), eller udleder Skjalm Hvides Slægts Her-

Excurser, indskudte paa selve Textens Plads; dertil hører ikke alene de forhen omtalte genealogiske Tabeller, især over Kongeslægten, et Arbeide, der vistnok ingenlunde er feilfrit, men dog for den Tid kunde have nogen Brugbarhed; men dertil hører ogsaa Episoder af Norges Historie, som allerede Saxo paa mangfoldige Steder havde indrømmet betydelig Plads, og endelig hører dertil den Fortsættelse, som Vedel ved Slutningen af sin Saxo havde tilføiet, og hvori han kortelig havde ført Historien ned til Kong Knud den Sjettes Død[20]. Alt dette synes dog mere at være noget, end det virkelig er noget. Det er klart, at Vedel af denne Art kun har villet meddele, hvad der under Oversættelsen arbeidet ligesom af sig selv tilbød sig for ham, og dette kunde ikke være meget. Forarbeiderne vare faa eller ingen; Islændernes Sagaer vare endnu lidet bekjendte, og Vedel selv var en ung Mand, der kun i nogle Aar havde kunnet studere Fædrenelandets Historie med modnere Forkundskaber og under gunstigere Forhold[21].

---

komst fra Toke Trylle S. CCXIV. — Vedel synes oftere tilbøielig til at troe, at Saxos lange Kongerække endda kunde forøges (S. CLXXXV, hvormed kan sammenholdes Append. Saxon. Vol. I. i Prom. Cond.), og af de gamle Helte søger han at anvise Holger Danske og Peder Duvin deres Plads: S. CXCV, CCLXXXII. — Forklaring af Saxos Fabler, f. E. om Bjørnen, der avler et Barn med en Pige: S. CCXXIII. — Geogr. Oplysninger, f. E. S. LXIX, hvor han nævnger Amleths Begravelsessted i Jylland („insignis Amlethi sepultura ac nomine campus") og siger, at det endnu kaldes Amletshede; eller S. CXII, hvor han forklarer Saxos ubestemte Udtryk („intra insulam") om en De Valdisholm i Norge og omtaler denne Des Antiquiteter. Dette er maaskee rigtigt, skjøndt han ikke nævner sin Kilde; derimod er det neppe rigtigt, naar han S. CCXXV oversætter Saxos „apud Asum" ved „den Kjøbsted Aahuss". Jfr. Stephan. not. ub. p. 211. Til den samme Classe kunde man ogsaa henføre Vedels geogr. Oplysninger S. CCCCLXXI om Saxos Brammenæs og S. CCLXIII om Bothildes Begravelse i Josaphats Dal. Steph. l. c. p. 227.

20 Det er overflødigt at nævne Exempler paa Vedels genealogiske Tavler: de findes overalt i Værket, især ved Begyndelsen af en Bog; de have dog mange Ufuldkommenheder. — Den vidtløftige Excurs af Norges Historie er vel den, som læses S. CCCCLXXXI fgg., et Excerpt af en gammel norsk Krønike, der saavel paa Vedels Tid som før og efter denne gik under det meget mistænkelige Navn af Isleifs og Ares Krønike. I Catalogus MSS. Bibl. Univ. ante infern. incend. 172[illegible] (MS. B. U. II. Addit. No. 218 in 4to) findes under No. 15, Capsa Cypriani, Ord. IV., følgende Haandskrift: Rerum Danicarum fragmenta ex vetustissimis Norvagorum commentariis translata, og da det selvsamme No. indeholdt andre Skrifter, der vare forfattede af Vedel (de appell. regni Dan. or. Andr. Vell.), er det rimeligt, at vi her have de Forstudier, som laae til Grund for Vedels indskudte Episoder af norske Kilder. — Vedels Tillæg til Slutningen af S. DXL—DXLVII er meget ubetydeligt, og det samme gjælder om hans Kongeliste, skjøndt jeg seer, at man senere tillagde denne en vis Værdi, og vilde lade kobberstikke de danske Konger i hans den. Wormii Epistt. I. 220.

21 Hvilket Opsving de historiske Studier toge ved Benyttelsen af den islandske Literatur, viste Grim Jonsens og O. Worms Skrifter paa næsten hver Side, skjøndt denne Kilde i ældre og nyere Tid blev misbrugt; men denne Epoche falder meer end en Menneskealder senere. — Vedel var, da han begyndte sin Oversættelse af Saxo, en ung Mand paa omtrent tredive Aar, og vil man gjennemgaae hans tidligere Liv, skal man vel finde, hvorliden Tid han dog kunde have havt til historiske Studier, der som nu fordre langvarigt og vedholdende Arbeide. Vedels Saxo bærer mange Spor deraf, ogsaa i Hensyn til virkelige Feiltagelser. Saaledes skulde man f. E. af S. CCLXXVIII næsten troe, at han dengang kjendte de Viser om Grimhild, som han selv senere optog i sin Samling (Danske

Men netop hans Ungdom i Forbindelse med det heldige Udfald af dette rbeide maatte oplive hans Mod og hans Haab, og fra denne Side betragtet Vedels Saxo af den største Betydning i hans Historie. I Vedels eget v gjorde den Epoche. Allerede i sin Barndom drømte han om Fædrenelandets istorie. Som Dreng prøvede han sine Kræfter derpaa. Men da hans Blik ed Alderen udvidedes, blev han næsten bange for sine egne Tanker, og neppe vede han at paatage sig Saxos Oversættelse[22]. Nu efter to Aars uafbrudte ysslen med Saxo fik Tanken ligesom nogen Ro, og Øiet taalte lettere den lændende Glands af det store og herlige Maal, hvortil han hemmelig skuede. an kunde ikke undertrykke sin Klage over, at Saxo havde ophørt saa tidlig, g at halvfjerde Aarhundrede var forløbet, uden at han havde fundet nogen fterfølger[23]; men midt under Sorgen og Klagen udgik den danske Saxo fra ans Haand, og den glade Følelse over det fuldendte Arbeide ligesom aflokkede am en Hemmelighed, som han hidtil vel neppe for sig selv turde have udtalt. Det kunde vel være", sagde han, idet han sluttede sit Værk og for denne Gang g Affked med sin kjære Saxo, — „det kunde vel være, at der i vor Tid skal ides den, der skulde fordriste sig til at gjøre noget derved, som kunde blive ud, Fædrenelandet og Kongen til Priis og Ære"[24]. Jo mere hemmeligheds- ldt disse Ord løde, desto mere maatte de henlede Opmærksomheden paa sig, a der ellers i Danmarks Rige fandtes Mænd, der kjendte Historiens Betyd- ng, og selv havde Gjerninger, der vare en Linie værd i Danmarks Aarbog.

Peder Oxe i det mindste var saadan en Mand. Han havde efter den imle Cantslers Død taget sig af Saxo; han forstod Vedels dunkle Ord; in klarede dem for Kong Frederik selv. Kongen blev opmærksom derpaa: vel vde han en Historiograph, en flittig Lærd; men Hans Svaning var allerede gammel Mand, og Kongen overdrog derfor Peder Oxe allerede nogle Uger er, at Saxo var udkommen, at opfordre Vedel til at forfætte dennes Histo- [25]. Men da nu Rigens Hofmester stod for den unge Anders Vedel og i ngens Navn med klare Ord spurgte ham, om han vel vilde paatage sig at

51—62. Udg. 1787), siden han ikke med et Ord nævner dem, medens han ovenfor beraabte sig paa sen om Hagbart og Signe.

22 See ovenfor den første Samtale med Jo. Friis. S. 64.

23 Saxo S. DLIII. „Ja ocsaa at klage paa, at her er ingen befunden vdi Danmarcks Rige, som uer met priselig flid bescreffuet oss" o. s. v.

24 Anf. St. S. DLIV. Derpaa tyder ogsaa Fort. B vers. og C2 vers., hvor Vedel noget blommet udtaler den Tanke, som han bar i sit Hjerte.

25 Svend Tiuv. b vers. „Der over er jeg ogsaa vorden min Allernaadigste Herre og Konning, Friderich den II., milder og heiloslig Ihukommelse, bekandt, og mig forelagt af den Salige Velbyrdige rre, Peder Oxe, Marckes Riges Hofmester, om jeg ikke vilde understaae mig at forfølge vor Danske kronike fra den Tiid, som Saxo afslood indtil disse nærværende Aar". Et mærkeligt Sted! Denne Anbdning maa nemlig være gjort kort efter, at Saxo var udkommen, som man seer baade af Peder Oxes ord og af den hele Sammenhæng, hvori Vedel fortæller derom.

forfølge vor danske Krønike fra den Tid, da Saxo ophørte, indtil det nærværende Aar, saa traadte paa een Gang det Maal, som Vedel hidtil kun havde betragtet i den fjerne Afstand af sine Ønskers Horizont, saa nær hen for ham, at han ikke mere turde kjende det igjen. Da Johan Friis første Gang havde talt til ham om at oversætte Saxo, vægrede han sig derved: Friis døde, Vedel fortrød sin Vægring og en Anden traadte ham i Friis's Sted. Nu undslog Vedel sig ligeledes for det nye Arbeide, hvortil Peder Oxe opfordrede ham[26], og ikke længe efter døde Peder Oxe, den fire og tyvende October 1575[27]. Det kom nu an paa, om nogen Anden vilde optage den Afdødes Plan. Vedel glemte den ikke. Hans Bane laae fra nu af aaben for ham, og Bevidstheden om det store Maal, hvortil han stræbte, og al den Kamp, gjennem hvilken han maatte nærme sig det, bidrog vistnok meget til at paatrykke hans indre Væsen en Alvor og Dybsindighed, hvoraf Samtiden ogsaa i hans Ydre fandt et fremtrædende Præg[28].

IX. Ved Udgaven af den danske Saxo havde Vedel fuldendt et stort Værk[1]. Den trætte Arbeider behøvede Hvile; Naturen selv ligesom paatrængte ham den. Efter den langvarige Anstrengelse fulgte et Tidsrum, hvori han samlede nye Kræfter, ordnede sin huuslige Stilling og endelig med større Tillid og Mod overskuede sin Livsplan. Men disse Hviledage havde dog ogsaa deres Gjerning, der allerede iforveien var indledet og kun ventede paa den beleilige Tid.

Saxo var nemlig endnu ikke udkommen, da Rigsmarsken Holger Rosenkrants til Boller døde, i Marts 1575[2]. Biskoppen i Aarhuus, Laurids Bertelsen, fordum Vedels Lærer, havde holdt Ligprædikenen over ham; men da denne ikke selv kunde reise til Kjøbenhavn for at lade den trykke, overdrog den Afdødes Hustru og Brødre, der maaskee allerede fra tidligere Dage kjendte Raadmand Søren Sørensens Familie, Udgivelsen til Vedel[3]. Denne paatog sig at

---

26 Hvor udi jeg da haver vejred mig, som billigt var, siger Vedel a. St.

27 Peder Oxe var den hele Sommer, da Vedels Saxo udkom, meget svag, tildeels sengeliggende, hvorom Kongen selv under 31 Juli 1575 skrev til sin Svigermoder. Han døde paa Frederiksborg d. 24 Octbr. 1575: Ryge S. 327—28, Pontan. ap. Westphal. II. col. 1221. Hegelund skrev et Epicedium, der formodentlig ikke mere er til: Calendar. MS. ad 24 Octbr. d. A. Resens Angivelse S. 291 af P. Oxes Død til d. 4 Novbr. er saaledes urigtig og kunde vel ikke engang forsvares, betragtet som en Reduction til ny Stiil.

28 Det er denne høie Alvor, der skal have været udbredt over Vedels hele Personlighed, hvortil Borch sigter, naar han skriver: *His oculis, hoc ore, suo venerabilis ævo Vellejus.* Dertil sigter ogsaa Kingos: Med fordums Erbarhed, dybsindig, lærd og ædel. Cimbr. lit. II. 204.

1 Endnu i vore Dage skulde ikke mange briste sig til at turde levere en ny dansk Saxo, som Molbech om Udg. af Vedels Saxo S. 5 medrette bemærker. At oversætte Saxo er noget ganske andet, end at oversætte en almindelig latinsk Bog.

2 Døde d. 4 Marts paa Bygholm Slot, hvormed han var forlehnet: Laur. Bertelsen. Suhm II. 77 Tab. II. angiver Dødsaaret urigtigt til 1576.

3 See ovenf. S. 10, 13 Not. 14. Holger Rosenkrants's Enke var Karine Gyldenstjerne, Datter

rge derfor omtrent ved den Tid, da Saxo var færdig; men til samme Tid ev han syg, og Arbeidet maatte saaledes for det første opsættes[4].

Vedel havde maaskee endnu ikke vundet sin Helbred tilbage, da hans ore Velynder Peder Ore døde ved Slutningen af October samme Aar; i al ud holdt han ikke, hvad man ellers af ham kunde have ventet, nogen Ligprækken over denne berømmelige Herre, saaledes som han tidligere havde holdt den er Johan Friis[5]. Men var han ved Sygdom forhindret i at yde en Tjeneste, m Taknemmelighed vel kunde have paalagt ham, saa tænkte han maaskee paa t oprette denne Forsømmelse ved at udgive en Samling af Mindedigte til Rigsofmesterens Ære; i det mindste synes Vedels Venner at have ventet dette af am, og Peder Hegelund i Ribe var beskjeftiget med at levere Bidrag dertil aade paa Dansk og paa Latin[6]. Dog anden Gang standsedes hans Virksomhed ed en ny Sygdom eller et Tilbagefald, der antog en saa betænkelig Retning, t Vedels Liv svævede i Fare[7]. Henimod Aarets Ende vare Niels Kaas, ørgen Rosenkrants og andre af Rigets høieste Embedsmænd samlede paa Kolnghuus i Anledning af Tvistigheder mellem Kongen og Hertug Hans af Harslev[8]. Medens Peder Hegelund engang aflagde et Besøg hos disse høie

---

Christopher Gyldenstjerne til Iversnæs og Anne Parsberg; af hendes Søstre var Ingeborg gift d Albert Friis til Haraldskjær, med hvem Vedel senere kom i nær Forbindelse, og Bibeke var gift med els Friis til Hesselager, den gamle Cantslers Brodersøn. Marskens Brødre nævner Vedel (A4) „ærr oc velbyrdig, nu salig met Gud, Erich Rosenkrantz til (Kierstrup paa) Taasing, oc ærlig oc velbyrdig rgen Rosenkrantz til Rosenholm". Den sidste er bekjendt nok; han var en Discipel af Grundtvigs Ven ponningius. Jfr. Dan. Mag. IV. 193, 198, 200 o. fg. Tiden, da Vedel blev anmodet om at udgive ane Ligprædiken, betegner han selv: vdi Sommer næst forleden. I Juni var Saxo færdig.

4 „Oc haffde vel gierne giort det tilforn, haffde icke tuende mine store Siugdom mig der vdi hindret": Laur. Bert. Dedic. A4. Den første af disse Sygdomme, som jeg ikke noget andetsteds r fundet omtalt, maa, som det følgende skal vise, nødvendigviis sættes i Sommeren eller Høsten 1575.

5 Ryge S. 335 har allerede bemærket, at der savnes en Ligprædiken over Peder Ore, skjøndt dette ags Skrifter dengang vare i Moden. Iøvrigt kunde han da let have faaet en saadan, om ogsaa Vedel kunde holde den; men om Ryge har truffet den rette Grund til denne Mangel, kan jeg dog ikke vide.

6 Hegel. Calend. MS. 24 Octbr. 1575. Mere derom, strax nedenfor. Det danske er trykt Ryge S. 331 fgg.; men det derpaa følgende latinske er neppe af Hegelund.

7 At den anden af de „tvende store Sygdomme" indtraf mod Slutningen af Aaret, er vist. Bert skal strax følge samlet paa eet Sted.

8 Hegel. Calend. MS. 1575: *Idib. Novembr. cum conventum agere coeperant Coldingæ Cimbrica Chersoneso amplissimi viri ex ordine Senatus Regni Daniæ et Ducatus Holsatiæ, controversiarum maximarum hinc inde delecti arbitri honorarii.* Hegelund siger ikke, hvorom Striden iede sig; men der kan ikke være nogen Tvivl om, at vi have Parallelstedet dertil hos Resen S. 291, at Striden angik „deris Skifte oc Arfve efter høyloflig Konning Christian den Tre, synderlig om Grendserne udi Habersleff, Kolbingen oc lille Tønders Ampt, Sligeste Liugen Kloster oc den geistlige Jurisdiction udi Riber Stift". Hertug ns's albeles uretfærdige Paastand paa Kirkehøiheden over nogle Dele af Sønderjylland, der fra Arilds d og af naturlige Grunde laae under Ribe Stift, blev, som bekjendt, ved en ligesaa uretfærdig Veldstsdom efter tydske Retsprinciper stadfæstet 1578, og først senere fik Kongen Leilighed til nogenledes at tablere de oprindelige Forhold. Men her er det nu Hovedsagen at vide, naar de danske Underhandlere m til Kolding. Forfatteren af Resens Krønike sætter deres Ankomst til Begyndelsen af Aaret 1576 8 nævner R. Kaas, Peder Gyldenstjerne, Peder Bilde, Jørg. Rosenkrants, Erik Rud, Jac. Ulfeld, Ped.

Herrer, udbredte sig pludselig det Rygte, at Vedel var død. Dette Budskab satte alle Venner af Fædrenelandet og Fædrenelandets Historie i Bestyrtelse og viste klart, hvormeget man ventede af den unge Mand. „Hvad skal der dog nu blive af Saxos Fortsættelse!" raabte Niels Kaas. „Ja," sagde den alvorlige Jørgen Rosenkrants, „det er meget at beklage, at dette gavnlige og for Fædrenelandet ærefulde Arbeide saaledes skulde afbrydes". Men desto større Glæde følte disse og Vedels andre Venner, da de erfarede, at Rygtet var falsk. Peder Hegelund ilede med at skrive ham til den sex og tyvende December; han sendte ham sine Bidrag til den forventede Samling af Æredigte over Peder Oxe, og glemte ikke at fortælle ham, hvorledes Rygtet om hans Død kun havde tjent til at aabenbare, hvilken Priis Rigets største Mænd satte paa hans Lærdom og Talent[9]. Snart var Vedel igjen fuldkommen rask og kunde atter begynde sine

---

Munk og Axel Wiffert; Hegelund sætter Ankomsten til November 1575. Det kan nu gjerne være muligt, at de egentlige Forhandlinger først begyndte 1576, navnlig den 13 Januar; men der er ingen Tvivl om, at Resens Beretning maatte modificeres noget efter Hegelunds. Thi foruden det anførte Sted af denne, viser hans Almanak ogsaa, at i det mindste Niels Kaas og Jørgen Rosenkrants opholdt sig paa Kolding-huus næsten hele December Maaned 1575. Den 12te Decbr. reiste Hegelund til Kolding, d. 13de var han hos Kaas, d. 16de hos Rosenkrants, d. 22de—26de verlede han tre Breve med Sidstnævnte, og i Januar 1576 besøgte han ham.

9 Denne i Vedels Historie mærkelige, men hidtil ubekjendte Begivenhed, lærer man af et utrykt Brev, der bevares blandt MSS. Vellejana Bibl. Reg. no. 2153. 4to. Gl. kgl. Saml. i en Fascikel med den Titel: Epistolæ ad Andr. Vellejum ejusque viduam scriptæ. Dette Brev lyder saaledes:

Salutem in filio Dei. Misissem tibi quem petebas aliquando Barocium et una remisissem Poemata .... tum alia quædam, quæ vellem tuâ limâ poliri perque te mihi ibi confieri. Sed ecce rumor infaustus intervenit (quacunque demum occasione et primo auctore sparsus, certe tibi honorificus) de morte tua. Fuit iisdem diebus mihi exspatiandum, quorundam negotiorum causa, et ad fratrem meum, Coldingam: certe affirmo tibi, nos tum intellexisse, quanto carus fueris bonis universis atque adeo magnatibus præcipuisque Daniæ Heroibus. Ipse d. Cancellarius Kaass prope familiariter tulit mortem tuam. Quid nunc, ajebat, fiet de Saxonis nostri historia pertexenda? Georgii Rosenkrantz tale de te fuit judicium, quod ipse audivi (judicat autem is graviter), ut et diligentiam doctrinamque laudaret et operam utilem honorificamque patriæ interceptam tua morte doleret. Sed nolo plura, ne auribus me aliquid tuis dare existimes. Ista vero voti nostri summa esto: nos æternum Deum, ut quam diutissime te nominis sui gloria et ecclesiæ communibusque studiis conservet, rogare.

Mitto ad te Carmen, quod communis luctus ob amissum præstantissimum Heroa Petrum Oxe mihi extorsit. Si tale istud est, quod aliorum in eo genere scriptis (non enim dubito, quin et multi scripserint, et quæ scripserint, colligat aliquis et fortassis tu ipse, ut edantur) adjungi queat, stabit id totum tuo judicio.

Non erat mihi nunc ad manum Græcus Herodotus. Nam hæsitabam in vocula Ζώπυρε. Sic enim lexica habent, prima syllaba *o μικρὸν*. At si plura exemplaria habent Ζώπυρος potuit mutari versiculus sic:

Petre, fide, Regi Zopyre rare tuo.
Nam mihi sic erat:
Petre, fide, Regi rare Zopyre tuo.

Sed etiam in reliquis muta, quæ mutanda censes vel alii censebunt.

Valde peterem mihi paululum usui dari Poetas sacros tuos, a Fabricio editos, item Epigrammata .... Ripis die S. Stephani protomartyris, festinanter .... An. 1576.

T.

Petrus. Joh. Hegelund.

lrbeider. Hiin Digtsamling udkom imidlertid ikke, uvist af hvad Grund: maaskee edel virkelig ikke havde begyndt derpaa. Men Laurids Bertelsens Ligprædiken ev besørget til Trykken og den fem og tyvende Januar 1576 af Vedel dediret til Holger Rosenkrants's Enke, Fru Karine Gyldenstjerne[10].

Det nye Aar begyndte under de heldigste Udsigter. Niels Kaas havde lerede ved hiin Yttring, som Sorgen afpressede ham, røbet, at han vilde træde Peder Oxes Sted som Befordrer af Fædrenelandets Historie; den unge Arild vitfeld sluttede sig ved fælleds Studier stedse nærmere til Vedel[11], og Tyge Brahe, der allerede var bleven fortrolig med Tanken om at forlade sit Fædrenelnd, blev nu antaget til en Slags Rigsastronom, for hvem Kongen selv vilde lde opføre det astronomiske Slot, der gjorde den lille Øe i Sundet saa berømt[12]. nder disse lykkevarslende Forhold fattede Vedel i sit fire og tredivte Aar først en Beslutning at see sig om efter en Livs-Ledsagerinde, og vendte sit Blik mod et kjære Ribe, hvor han havde tilbragt sin lykkelige Ungdom. Grundets Ven Vedels fordums Lærer Hans Svaning havde en Datter, Marine, dengang ung Pige i det femtende Aar[13]. Vedel havde endnu neppe seet hende ren; men han havde Venner i Ribe, og han brevvexlede med dem. I Be-

---

en paa Brevet læses: „Clarissimo doctissimoque viro d. M. Andreæ Vellejo, Ecclesiastæ ilæ Hafniensis, amico fratrique colendo". Seglet er gaaet af, og Slutningen af Brevet er saa rdentlig skrevet, at jeg ikke vil gjøre Forsøg paa at læse den, da den dog aabenbar Intet indeholder. — en eneste Vanskelighed, som dette Brev frembyder, er Aarstallet 1576 i min Afskrift. Jeg har ikke den indste Tvivl om, at det skal være 1575. I Hegel. Calend. d. 7 Decbr. 1575 læses nemlig: *Rumore et literis nunciata mors M. Andreæ Velleji.* Dertil kommer, at Hegelunds Epicedium over . Oxe blev skrevet i Octbr. 1575, og vistnok ikke skulde gjemmes halvandet Aar, at Vedel ganske vist ke kan have været bedsyg i December 1576, og at Rigsraaderne helleriikke dengang vare samlede paa ølbinghuus. Jeg har først antaget, at det kunde være en Skrivfeil, da Brevet er tilsomt („festinanter") revet; rimeligere er det dog, at Hegelund har regnet det nye Aar fra Julen af.

10 Titelen er: Underuisning om De tuende slags Opstandelser, som er Først Sielens den Aandelig, i dette Liff; Oc dernæst Legemens den almindelig, paa samme dag,... af Lauritz Bertelsøn. 4to. Vedels Navn findes ikke paa Titelbladet, men nder Dedicationen, som af ham er forfattet, og hvori han afhandler det Spørgsmaal, hvad Aarsagen er I den gamle og lovlige Sædvane, at tale om den Afdødes Levnet og Endeligt.

11 Hvitfeld, Kongens Secretair, interesserede sig strax for den danske Saxo: Saxo Fort. C2. vormegen Fortrolighed der snart opstod mellem ham og Vedel, seer man af dennes Brev til ham, Adam. rem. Vell. Qq4 vers., hvorom nedenfor nærmere skal tales.

12 Tych. Brahe Astron. inst. mechan. F2 (Wandesb. 1598. fol.): Nam constituem Basileæ Rauracorum aut in vicinia sedes habitationis meæ eligere .... Verum enimvero cidit, ut dum hæc animo secreto volverem, jamque me itineri tanquam id non agens, acngerem, serenissimus et potentissimus Rex Daniæ et Norvegiæ Fredericus secundus, laudaimæ memoriæ, unum ex nobilibus suis pueris Knudtstrupium ad me cum literis regiis mitret &c. Han fik en aarlig Løn af „500 gode gamle Daler" d. 18 Febr. 1576, og blev forlehnet d Hveen d. 23 Mai s. A. med Tilladelse til at bygge for Kongens Regning: D. Mag. II. 196-98.

13 Ifølge Inscript. Rip. p. 30 maatte Marine Svaning være født d. 21 Febr. 1562. I Forret 1576 var hun altsaa kun nogle Maaneder over fjorten Aar. Hendes Navn varieres Maren, arine, Marie. Den første Form var vel den meest dagligdags; dog brugtes ogsaa den anden, som an seer af Curric. vitæ; den tredie synes mig at være en latiniseret.

gyndelsen af Foraaret skrev han til Hegelund; i Sommeren reiste han selv t Ribe, hvor han opholdt sig i flere Uger og lod sig høre som Prædikant i Domkirken[14], og til samme Tid er vistnok ogsaa Ægteskabet mellem ham og den ung Marine Svaning foreløbig bleven afgjort. Det er rimeligt, at Vedel derefte igien vendte tilbage til Sjelland og var tilstede paa den mindeværdige Dag, de ottende August, da hans lærde Velynder Carl Dancey lagde Grundstenen t Uranienborg[15]; men snart ilede han atter til Ribe, og den tredivte Septemb 1576 fæstede han ved høitidelig Trolovelse den udvalgte Pige til sin Brud Det var ved den samme Tid, da Havfruen dukkede op i Kattegattets Bølger spaaede Kong Frederik om en Søn, der skulde blive en ypperlig Herre bla alle Konger og Fyrster i denne nordre Verden[17]. Den offentlige Glæde forene sig med den private. Vedel følte sig lykkelig ved den Forbindelse, som ha snart skulde indgaae; midt i den strengeste Vinter, i Januar 1577, foretog ha sig paany en Reise til Ribe for at see sin Brud. Da blev det vel aftalt, Brylluppet skulde holdes i den følgende Sommer[18].

Vedel drog igien hjem til Kjøbenhavn, og efterhaanden nærmede sig de Dag, der skulde bringe Opfyldelsen af Havfruens Spaadom. Den tolvte Apr 1577 fødte Dronningen paa Frederiksborg Slot en Søn, der blev modtaget som en Himlens Velsignelse over al Danmarks Rige, og i de første Dage af Ju stod Vedel i Slotskirkens Vinduer og betragtede Forestillingen af Historien o Susannæ Uskyldighed, der i Anledning af Kongesønnens Daab blev spillet

---

14 Hegel. Cal. MS. d. 20 Marts 1576: *Redditæ mihi literæ a M. Andrea Vellejo.* 7 Juli: *M. Andreas Vellejus venit Ripas.* D. 22 Juli: *M. Andreas concionabatur de P scatura.*

15 T. Brahe Astron. inst. mech. F2 vers. Mox igitur Uraniburgum arcem astr nomicis rebus idoneam exstruere coepi, anno nimirum 1576 et successive tam ædificia q instrumenta varia &c. Grundstenen lagdes den 8 August s. A. og Dancæi Navn er derved forev i et Digt af T. Brahe: Gassendi vita Tych. Br. p. 39, 40, 300. Jfr. Dan. Mag. II. 1 Dancæus brugtes overhovedet oftere, som om han var en dansk Mand, hvorfor ogsaa Forfatteren af derik II^s Krønike siger, at han var en „brugelig Herre", de Danske meget hengiven, „en ærlig, o og tro Mand": Resen S. 124, 167, 231, 261. See ogsaa N. D. M. IV. 252, 260. Schl Slange I. 107—110. Oldenb. Kön. I. 252, 272 o. m. a. St.

16 Hegel. Calend. d. 30 Septbr. 1576: Sponsalia M. Anders Weile og Suandaatter. Da var hun altsaa fjorten Aar og syv Maaneder gammel.

17 Forfatteren af Frederik II^s Krønike (Resen S. 302) er ikke det eneste samtidige V denne synderlige Fortælling. Jeg læser i et af Stephanii Breve til Ole Worm (Ol. Wormii I. 277) følgende Ord: de Sirene illa, quæ circa littora Sami Insulæ olim Rustico c conspiciendam exhibuit, luculenta exstat Historia omnibusque illustrata circumst Claud. Lyschandro descripta, quam invenies in MS. Codice Bibliothecæ vestræ B*, qui complectitur historiam nati et renati Christiani IV Daniæ Regis. Men den nati Chr. IV^ti var af Erasmus Latus. Cfr. Worm. Ep. I. 281. Vedel omtaler Kjæmpeviserne S. 207 (Udg. 1787) og siger derom: „Digt er Digt". Jfr. Werlauff af Meklenborg i Histor. Tidsskr. III. 44—46 Not.

18 Hegel. Cal. 19 Jan. 1577: *M. Andreas venit Hafnia Ripas.* Ogsaa deri et Beviis for, at Vedel ikke i December 1576 har ligget dødsyg i Kjøbenhavn.

Studenterne i den aabne Slotsgaard[19]. Men under Tilberedelserne til denne offentlige Fest beredede ogsaa den lykkelige Time for ham selv. I de samme Dage kom nemlig fra Ribe til Kjøbenhavn de formelige Bryllupsbreve, der indbøde Vedels Venner til at indfinde sig i Ribe ved Maanedens Ende, nogle skrevne paa Dansk til Lægmænd, andre skrevne paa Latin til de Lærde, og de bleve ombragte ved et Bud, der var antaget af Vedel eller stod i hans Tjeneste[20]. Vedel reiste til Ribe. Der stod Bryllupet den tredivte Juni, og det er ikke at tvivle paa, at det blev feiret i en Række af Dage og med alle de Festligheder, som paa den Tid hørte til, naar en Prælat bortgiftede sin Datter, og naar Brudgommen var en Mand, der indtog en anseelig Plads baade ved Kongens Hof og i den lærde Verden. Omtrent tre Uger efter førte Vedel sin Hustru med sig til Kjøbenhavn[21].

Efter lang Afbrydelse begyndte Vedel nu igjen sine historiske Studier; med fornyede og af Lykken forfriskede Kræfter begyndte han dem. Han havde for nogen Tid siden fra Sorøe Klosterbibliothek ved Forstanderen Iver Bertelsen faaet en gammel Pergamentscodex, der indeholdt en saakaldet Kirkehistorie med mange herlige Efterretninger om de nordiske Lande, der i den ældste Tid henregnedes til det bremiske eller hamborgske Erkesæde[22]. Forfatteren var ubekjendt; han kaldte sig blot A. minimus Sanctæ Bremensis ecclesiæ Canonicus, og

---

19 Werlauff, Sophie af Meklenborg S. 48—49 Not. 3 (Histor. Tidsskr. III.). Ved Siden af Vedel stod Erasm. Lætus, fra hvem denne Beretning hidrører. Havde man ikke den, maatte man være meget tilbøielig til at antage, at Vedel under disse Høitideligheder opholdt sig i Ribe.

20 Hegel. Cal. MS. d. 29 Mai 1577: Bleff M. Anders Veils Dreng afferdiget met Brøllupsbreffue til Københaffn. Da Christian IV's Daab skeete d. 2 Juni, og Vedel dengang var i Kjøbenhavn, hvad han vistnok ogsaa som Slotsprædikant maatte være, saa er det ikke meget rimeligt, at han selv har sendt „sin Dreng" afsted fra Ribe. Jeg antager derimod, at han kunde have sendt denne til Ribe for at hente Indbydelserne, og at Hans Svaning har sendt ham tilbage med dem. Muligt, at en vis Etikette fordrede dette, og at Brevene vare skrevne i Vedels Navn. I Helvaderi Formular-Bog (Kjøbenh. 1625) findes S. 723 fgg. flere Exempler paa Bryllupsbreve, hvoraf man seer, at de skulde være paa Latin, naar „en lærd Mand biuder en anden til sit Bryllup", og at de ogsaa kunde udstedes af Brudgommen. Af de fem Formularer, som Helvaderus giver, ere de fire af denne Slags, og kun den ene er skrevet i Brudens Faders Navn.

21 Hegel. Cal. d. 30 Juni 1577: *Nuptiæ M. Andreæ Seuerini Velleij* met Marine, M. Hans Suanings Daatter. Den 22 Juli: *Dederunt se in viam* Maren Suanings met M. Anders til Københaffn. Hun var nu i en Alder af 15 Aar og 5 Maaneder. Det følger af sig selv, at anseelige Familier gjorde anseelige Bryllupper. Noget senere blev der endog ved Lov indrømmet dem et Fortrin i denne Henseende. I Aaret 1621 besluttede Raadet i Ribe, at ingen Øiin maatte skjænkes ved Bryllupper, Fastensøl o. s. v., dog dersom af Clerisiet eller andre Fornemmere af Borgerne tre eller fire eller nogle faa komme i Værtskabet tilsammen, da skulde det ikke være dem formeent at skjænke en Pot Øiin, to eller tre efter Leiligheden. See Ahlers hist.-stat. Maanedstid. f. Ribe Stift S. 79.

22 Adam. Brem. Vell. Præf. b4 vers. Quocirca depositum e manibus opus denuo post biennium resumsi atque addita lima revidi et castigavi accuratius. Da nu Bogen udkom 1579, saa maa jeg antage, at Vedel har arbeidet paa den 1577, og der var da ikke megen Roligheed for ham dertil, før efter hans Bryllup. At Sorøe Kloster havde gamle Pergaments-Bøger og Documenter, er bekjendt. Jfr. f. E. Tauber, Udsi. ov. Soree Ac. S. 32.

Ingen vidste, hvem han egentlig havde været. Nogle gjettede paa Navne Annonius, Andre paa Aimoinus[23]. Men Bogens Ælde var utvivlsom: den maatte ansees for en af de allervigtigste Kilder, der gaves til Nordens gamle Historie. Vedel studerede denne Bog med stor Iver. Hos hans mægtige Venner, fornemmelig hos Niels Kaas og Arild Hvitfeld, fandt hans Arbeide levende Deeltagelse; hos dem modnedes atter den Tanke, som Peder Oxe havde havt og Niels Kaas nyligen paa Koldinghuus havde berørt; fra dem udgik nu igjen til Vedel Opfordringen og Opmuntringen til at skrive den danske Historie. De lykkelige Forhold, under hvilke Vedel nu levede, havde forhøiet hans Mod og hans Tillid til egne Kræfter, og hvad han tidligere næsten med Skræk var vegen tilbage for, det vovede han nu dristigt at hente Øiet imod. I Forsommeren 1578 gav han det bestemte Løfte at ville skrive hele den danske Historie, og kort efter, den tiende Juni, erholdt han udtrykkelig med Hensyn til dette Løfte et kongeligt Tilsagn om et Prælatur ved Ribe Domkirke og det netop under visse Betingelser Historiographen Hans Svanings Prælatur[24]. Historiograph blev han dog endnu ikke; han vedblev fremdeles at være Slotsprædikant. Men det var allerede et mægtigt Skridt fremad, at det store Maal var opstillet, og at han for sig selv og Andre var bleven sig bevidst, at det var opstillet for ham. Han var fra nu af en Mand, paa hvem den offentlige Opmærksomhed var henvendt, og den berømte Maler Gemperlin sørgede paa

---

23 L. c. b2 vers. C2. Jeg kommer siden tilbage dertil.

24 Jydske Register No. 2 fol. 33b–34a: Ved et Brev, dateret Koldinghuus den 10 Juni 1578, gjør K. Frederik II vitterligt, at, efterdi os elskelige, høderlig og høilærde Mand, Mester Anders Sørensen Vedel, Slots-Prædikant paa Kjøbenhavns Slot, haver lovet og tilsagt at skulle beskrive danske Historier og Konger, deres Bedrift, og saadan Arbeide nu strax begynde og foretage, da under og tillader han, at, dersom han Mester Hans Svanings Død overlevendes vorder, maa og skal han bekomme det Prælatur i Riber-Domkirke, som nævnte Mester Hans Svaning nu med forlenet er. Dersom Hans Svanings Prælatur bliver første, som vacerer, skal Jacob Wind, som er første exspectans (nl. siden 19 August 1577: Jyd. Regist. No. 1 fol. 395b), dermed forsørges og vil Kongen i det Sted lade forsee Mester Anders med hvilket Prælatur sammesteds siden først falde kan. Naar han bekommer noget Prælatur, skal residere og boe hos Domkirken (Medd. af Etatsr. Jacobsen og Copist Kall Rasmussen. Kort iforveien, d. 18 Mai 1578, fik T. Brahe Exspectance paa et bestemt Præbende ved Roeskilde kirke og strax Forlehning med Nordfjord Lehn, indtil Præbendet blev ledigt; dette skeete 1579, men vel beholdt han Forlehningen og fik desuden Exspectance paa et Canonicat i Roeskilde for en Medhjælpere eller Studenter, Peder Jacobsen Flemløse: Dan. Mag. II. 203–204, 206–207. jeg bemærke, fordi Vedels og Brahes Stigen og Fald ligesom holdt Skridt. — At saaledes bleve overdragne til eller lovede Caniker, derpaa fattes man ikke Exempler. Jfr. Dan. Mag. 173. Et meget mærkeligt Exempel har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig af Jydske Reg. 1 fol. 193a og 202b. Mester Erasmus Heidtmann i Slesvig fik d. 5 Novbr. 1573 Brev paa Canonicat i Ribe, og allerede otte Dage efter d. 13 Novbr. s. A. fik han Brev paa det første sammesteds. Dette fik han 1581 efter Jens Viborg: Terpager Ripæ Cimbr. p. 1 var ogsaa en Forhøielse i Ære; thi Prælaturerne vare Digniteter, der i den catholske T vare Adelen forbeholdte, medens de borgerlig Fødte vel kunde erholde Canonicater, og selv erkjendte, at Adelen burde have fortrinlig Adgang til Prælaturer: Ny D. Mag. III. 8.

me Tid for at bevare ogsaa hans udvortes Billede i Efterverdenens Erin-
g[25].

Under alt dette havde Vedel stadig vedligeholdt Forbindelsen med sine
ner i Ribe og fortsat sin Brevverling med Peder Hegelund[26], vistnok ogsaa
fin Svigerfader Hans Svaning. I Sommerens Løb vilde han besøge dem.
n og hans Marine ankom fra Kjøbenhavn til Ribe i de sidste Dage af Juli;
hun blev paa selve Ankomstens Dag angrebet af en hidsig Feber, der paa
anden Dag bortrykkede hende den ni og tyvende Juli 1578 i den unge
er af sexten og et halvt Aar. Saa pludselig blev den lyse Himmel formørket.
Vedel jordede i Ribe sin afdøde Hustru, og reiste derpaa, dybt nedbøiet af
rg, tilbage til Kjøbenhavn[27].

X. Her fandt Vedel sit Hjem øde og forladt, fordi hans Tanker og
elser kun søgte den, der ikke mere paa Jorden var at finde. Hans deel-
ende Venner stræbte kjærligen at give hans Sind en anden Retning; de
bede, at videnskabelige Sysler skulde mildne Smerten og vække den Sørgende
nyt Liv; de kappedes om at bringe ham sjeldne Oldsager, historiske Actstykker
andre saadanne Ting, der forhen havde været hans høieste Lyst[1]. Det var

---

25 Hr. Archiv-Secretair Strunk har havt den Godhed at meddele mig følgende Oplysning. Mu-
t for nordiske Oldsager eier et gammelt Brystbillede af Vedel i Legemsstørrelse, der skal
t megen Lighed med det, der var anbragt paa hans Epitaphium i Ribe Domkirke. Det er malet paa
, men har lidt meget af Tiden og af slet Behandling. Vedel fremstilles her en face, støttende Ar-
e paa et grønt Bord og holdende i Hænderne en Psalmebog (paa Snittet læses: PSALTE) og et
eret Tørklæde, der er betegnet med en Svane og S. Saavel Haar som Skjæg have en rødlig Farve.
er klædt i en Præstekjole af figureret Tøi og bærer en smal Pibekrave, der tildeels skjules af hans
Skjæg. Ved hans høire Arm sees et med Pen forsynet Blækhuus, paa hvis Fodstykke læses Θεῷ
πατρίδι. Ved Siden af det er henlagt en Pen. Til Høire derfor sees trende paa hinanden hen-
Papirsblade. Paa det ene Stykke staaer: RIRYBtht, paa det andet i fire Linier: NIYNARD
NtMWAR YRtYDtR YADtR. Ved høire Side af Hovedet sees hans Monogram (Cirkelen
den indskrevne Triangel og Bogstaverne D. S. T. med de 3 sædvanlige Figurer) og med Omskriften:
lum undique et undique coelum (med store Bogstaver), og ved venstre Side hans hebraiske Valg-
3. (Om dette Bomærke nærmere nedenfor). Over venstre Skulder staaer (ogsaa med store Bogstaver):
obias Gemperle Augustanus F. 1578". — Portraitet er vistnok Mesterens eget Arbeide,
det er beskjendt, at han af T. Brahe blev kaldet hertil 1575 og malede det bedste Portrait af Brahe
hans Quadrans muralis. Jfr. Dan. Mag. II. 242 Not. n. Ny D. Mag. II. 103 fg.

26 Hegelund noterer i sine Almanakker, at han d. 5 Octbr. 1577 og d. 16 Marts 1578 skrev
de til Vedel i Kjøbenhavn.

27 Terpager Inscript. p. 30—31. Vedel lader hende selv tale: Hafnia enim ad invi-
dum lares patrios cum Velleio meo profecta, eo ipso die, quo urbem ingressura mutuo
n gaudio excipienda forem, febri contagiosa repente correpta, postridie ægra publico cum
tu illata sum. Hic post biduum in amplexu moerentissimi mariti et parentum animo, supra
em a me istuc ætatis exspectari poterat, firmo et spontaneo obdormivi IIII Cal. Aug. ho.
m. XXX p. m. Anno Domini MDLXXVIII. Hun var 16 Aar 6 Maaneder og 8 Dage gammel,
hun kaldes paa Epitaphiet „Virgo pariter et nupta". Jfr. ogsaa Hegel. Cal. d. 29 Juli
78, hvor hun siges at være peste correpta.

1 Adam. Brem. Velleji (in Ep. ad Har. Hvitf.) Qq3: Fuerunt etiam ex amicis et

især Arild Hvitfeld, med hvem Vedel i den senere Tid stod i den inderligste Forbindelse, der ifølge sine Kundskaber, sin Stilling og sine Familieforhold havde Leilighed til at anvende Trøstemidler af denne Art: ligesom han af Vedel modtog mangt et Bidrag til sine historiske Samlinger, saaledes kunde han fremfor de Fleste igjen meddele denne de vigtigste Oplysninger[2]. Men hverken denne Deeltagelse eller Vedels eget Arbeide paa den bremiske Kirkehistorie, der allerede var vidt fremrykket, formaaede i Begyndelsen at gyde nogen Trøst i det sønderrevne Hjerte. „Jeg fortæres", skrev han til sin kjære Hvitfeld, „af den bittreste Sorg, og jeg øiner intetsteds nogen Trøst, uden naar det lykkes mig at bortvende Tanken fra denne jordiske Landflygtigheds Tilstand til Haabet om det evige Liv; mine Studier have ingen Fremgang, Muserne sørge med mig"[3]. Denne dybe Følelse bestemte Anvendelsen af de faa Arbeidskræfter, hvorover han i Sorgens første Tid kunde raade. Han opsatte et smukt Epitaphium, hvori han lod den elskede Afdøde selv nævne hendes Livs vigtigste Begivenheder, og derefter i sit eget Navn tilføiede disse bevægelige Ord: „Med flere Taarer, med kosteligere Mindesmærke burde jeg tale om Dig, min Marine; men intet Ord kan omfatte min Smerte, og intet Mindesmærke opveie Dine Dyder; kun det Haab har jeg tilbage, at jeg snart skal samles med Dig, og at vi skulle forenes i Christo: kom dog Herre og Frelser!"[4] Dette Epitaphium betegnede hendes fjerne Grav. Byen Ribe, der allerede forhen var Vedel saa dyrebar, tilvendte sig endnu mere hans Hjerte, efterat den var bleven hans uforglemmelige Hustrues

---

necessariis meis, qui me, in hoc grande infortunium amissæ unice dilectæ conjugis depressum, deserendum deforme putarunt, atque, ut fidem et officium in me erigendo declararent, alia item quædam suppeditarunt ejusdem generis monumenta, quibus me ante hoc multo tristissimum tempus delectari cognoverant, ut eorum lectione ac tractatione mentem subcisive revocarem a luctu. Her er altsaa Talen om historiske Skrifter, Documenter, Bøger og dellige; umiddelbart ovenfor nævnes „antiquitatis quædam monumenta non contemnenda".

2 Hvitfeld var, som bekjendt, Kongens Secretair; han var frembeles en Ven og Frænde (Dan. Mag. III. 139) af Christopher Walkendorf, der efter Tilbagekomsten fra Gulland var bleven Rentemester og 1576 Rigsraad (Rothe dan. Mænds ber. Efterm. II. 34. Schlegel old. Kön. I. 272, som dog ikke stemme ganske overeens, see ovenf. S. 54), og hvis Anseelse daglig tiltog. — I Vedels Brev til Valdemar Parsberg (MS. Bibl. Reg. no. 824 in Fol. Gl. kgl. Saml.), hvorom nærmere paa sit Sted, læser man disse Ord: Hvad andre Documenter belange, som mand oc der vdi stykkis kunde opsøge, haffuer ieg dem metdeelt Erlig oc velbyrdig Mand Arild Huitfeld, som hand oc i lige maade mig haffuer aff sine igen metdeelt.

3 Excrucior animi luctu acerbissimo, neque quidquam uspiam solidi circumspicio solatii, nisi quando animum a vanitate et miseriis exilii hujus terreni penitus ad municipium æternitatis abduco atque in ejus contemplatione defigo. Quod dum facere satago, ea studiorum assvetudine, qua prius oblectabar vehementius, jam afficior minus aut certe moderatius. Ita mecum lugere universum meum Musarum theatrum, si adesses, videns obstupesceres. Ad. Brem. Qq2 vers.

4 Hos Terpager vil man finde denne smukke, men noget vidtløftige Inskription, der er udbuskrevet: Andreas Velleius E. & S. (Inscr. Ripens. p. 30–31). Inskriptionen er aubragt paa en forgyldt Messingplade, hvorpaa der tillige findes tvende omtr. 3 Tommer høie Medaillonner med Vedels og denne hans Kones Brystbilleder en bas relief, meget vel bevarede.

Hvilested, og da Sorgen lidt efter lidt tillod ham nogen større Virksomhed, fandt hans veemodige Sind ligesom nogen Lindring, naar han med egen Haand gjorde Udkast og Tegninger til et større og anseeligere Gravmæle, hvormed han tænkte paa at pryde den gamle Domkirke, hvis Canik han var[5].

Det er ikke urimeligt, at denne Hengivelse til Tanken om Ribe, som hans lykkelige Ungdoms rolige Opholdssted, hans kjære Hustrues friske Gravplads og hendes sørgende Families venlige Hjemstavn, har bidraget meget til at vække hans egen og hans Venners Opmærksomhed for denne By, som et stille og fredeligt Sted, hvor den alvorlige Grandsker ikke vilde savne Musernes Gunst, medens han oprullede Teppet for de fremfarne Tiders store Skuespil og skildrede med sande og levende Farver, hvad det blev ham givet at see. Skulde det vidtløftige Arbeide, som Vedel nylig havde paataget sig, tilbørligen fremmes, saa maatte hans Kræfter ikke deles mellem Studerekammeret og Slotskirken: det var hans egen Overbeviisning, at endog meer end een Mands Kræfter behøvedes dertil[6]. Det kom dog nu an paa, under hvilken Form han skulde opgive sit præstelige Embede. Historiographens Plads var besat med den gamle Hans Svaning, og denne havde færdig liggende næsten en heel Dansk Historie. Men den yngre Slægt havde ikke nogen stor Mening om Svanings Værk[7]; der var

---

5 Fascic. MSS. Vell. B. Univ. H. no. 121 Addit. in 4to indeholder blandt andet et Folioblad, hvorpaa Vedel med egen Haand har gjort Udkastet til dette Mausoleum. Udenpaa Bladet læses: *Amori, post Deum suo, Mariæ Svaningiæ*, de samme Ord, som findes paa Epitaphiet hos Terpager. Forsaavidt man kan forstaae den temmelig løst afridsede Tegning, skulde Monumentet bestaae af en stor Sarcophag og paa denne en mindre Opsats. Sarcophagens Forside er prydet med tvende Søiler og et af fire Engle baaret Teppe, hvorpaa læses Ordene af Matth. 6, 33; dens ene Side har Psalm. 31, 19, og dens Dække eller Overstykke Hebr. 13, 10. 15. 16. Et smallere Mellemstykke mellem Sarcophagen og Opsatsen var udfyldt med Fader Vor, 1 Tim. 4, 12. 13 og Hos. 6, 6. Opsatsen er ved Perpendiculærer deelt i tre Flader; paa den midterste læses Marc. 16, 15 og den hellige Nadvers Indstiftelsesord af Matth. 26, Marc. 14, Luc. 22 og 1 Cor. 11; paa de tvende Flader ved begge Sider læses de ti Bud og det apostoliske Symbolum. Over denne Opsats ligger en Capitæl eller Frise, der er prydet med mange Stjerner. — Dette store Monument blev imidlertid neppe nogensinde udført, og Udkastet dertil har kun Betydning for Vedels egen Historie.

6 Omb. dan. Krøn. at beskr. S. 42: „Dog med den Beskeed, at han haver troe Medhjælpere ... Thi han behøver under sin Haand Skrivere" o. s. v. I Brevet til Alb. Friis (MS., hvorom nedenfor) antyder han ogsaa til sin Undskyldning, at han havde maattet være ene om Arbeidet.

7 Vedel (Epist. ad Har. Hvitf. Qq4.) udtrykker sig med megen Vaersomhed om Svanings Arbeide, dog saaledes, at man godt forstaaer hans Mening: Ad historica ipsius schediasmata quod attinet, neque ego unquam astute quidquam ab eo mihi vindicavi, neque id in posterum mihi factitandum autumo. Utinam modo istius optimi senis labores tum ipsius, tum nostræ de iis jamdudum conceptæ exspectationi respondeant. *Mutantur tempora, mutantur studia et animi mortalium. Habet istas secretas et mirabiles natura revolutiones ac vicissitudines.* Manet suus cuique labor et gloria. Svaning havde spildt megen Tid og Flid paa at gjendrive Johannes Magnus; men det maatte undskylde ham, at han blev opfordret dertil, og at Samtiden satte Priis derpaa. I Jo. Francisci Carmina (Lugd. 1561, 16mo) p. 42 har man et Digt til Svaning, hvori det blandt andet hedder:

Aspice, quam belle patrios celebravit amicos
Gothus, ut ætherium pulsat honore polum,

intet Haab om, at han skulde kunne udføre det bedre, og det vilde ikke være uden Analogie, om man allerede nu stillede ved Siden af ham en yngre Collega og designeret Efterfølger[8]. Og saaledes opstod udentvivl netop i disse Sorgen indviede Dage hos Hvitfeld og hos Vedel selv den første Tanke om, at den Kongelige Historikers Embede uden Fornærmelse for Svaning tillige kunde overdrages til Vedel som en passende Løn for hans Arbeide, og at Vedel derefter kunde flytte til Ribe og indtage sin Plads som residerende Canik ved Domkirken. Denne Plan var for det første en Hemmelighed mellem disse to Venner[9]: deres Opgave var det, foreløbig at vinde andre mægtige Statsmænd, fornemmelig Cantsleren Niels Kaas, derfor, og denne Opgave stræbte de ad forskjellige Veie at løse.

Vedel selv kunde ikke længere lade Haanden hvile: de skjønne Udsigter, der aabnede sig for ham, gave hans Kræfter nyt Liv og Opsving. Han begyndte paa en liden latinsk Afhandling, hvori han vilde vise, hvad der af Regjeringen kunde og burde gjøres for at tilveiebringe en tilfredsstillende Historie af Fædrenelandet[10]. Han behandlede dette Emne i tre Afdelinger. I den første

---

Adversæ mendax tollit præconia partis.

. . . . . .

At tu, syncerus fidei constantis amator,
Detege tu scriptis gesta peracta tuis.

8 En Analogie, der laae meget nær, var f. E. de hyppig uddeelte Expectance-Breve paa Canonicater og Prælaturer, ofte endog paa et bestemt Præbende ved en navngiven Mands Død. Vedel blev netop Svanings Successor i Prælaturet.

9 Man ville overveie følgende høist mærkværdige Sted, Adam. Brem. Qq4 vers.: Sed veniam ad illud, quod postremum *tuæ* continebant *litteræ* (altsaa synes Hvitfeld at have givet Ibern), de meorum videlicet mihi proposito laborum *præmio* (d. e. Historiograph-Embedet), de quo cautum jam existimas, ne illud mihi præripiatur. *Agnosco tuam hac in re sollicitudinem amicam* (atter Hvitfeld, som handlende for Vedel), cui ut respondeat animus memor et gratus, annitar studiosissime. Ego quod postulavi, nullius cum injuria aut molestia mihi concedi volebam. Eo enim sum animo, ut non tam curæ mihi sit, *unde vivam* (d. e. jeg forlanger intet andet end mit Canonicat, som jeg allerede har; jeg forlanger intet til Skade for Svaning, der godt kan beholde baade sit Embede og sit Prælatur, saalænge han lever; jeg forlanger kun Ro og Tid til det Arbeide, jeg har paataget mig), quam ut ita vivam, ne me bene vivendi et imprimis bene merendi de patria suspensas habuisse rationes agnoscat posteritas. De his apud T. E. Dne. Haralde, ita jam egi *confidentius*, quæ æqua mente a te accipi spero, aut potius summa, qua par est, contendo summissione animi. Dette skrev Vedel den 24 Octbr. 1578.

10 Denne paa Latin skrevne Afhandling førte Titelen: Commentarius de scribenda historia Danica, og den er endnu heel og holden til. Om Langebek har kjendt den mere end af Navn, kan man ikke see af S. R. D. I. Præf. b2—2 vers., men at Nyerup (Om d. dan. Krøn. at beskr. S. 57) ikke kjendte den, er vist. Den findes blandt MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2437 in 4to Gl. kgl. Saml., en smuk Reenskrift med Vedels Haand, bestaaende af 19 Qvartblade. Den stemmer i alt Væsentligt nøie overeens med den senere (1581) danske Oversættelse eller Bearbeidelse, som Nyerup udgav; men selv om man ikke havde Vedels egne Ord for, at denne latinske Afhandling 1578 var udarbeidet til Niels Kaas, saa kunde man dog ved at sammenligne denne med den danske Udgave intet Øieblik tvivle paa, hvilken af dem der var den ældste. Haandskriftets Beskaffenhed viser dette paa mange Maader, af hvilke jeg for Kortheds Skyld kun vil nævne een. Der findes i Haandskriftet, skjønt det er meget

liste han, at Kongen og Rigsraadet burde antage sig Sagen som et Stats-
nliggende, i den anden, at der burde foreskrives en bestemt Plan, hvorefter
rbeidet skulde udføres, og i den tredie, at der burde beskikkes en Mand alene
rtil og gives ham alle de Midler og al den Leilighed, som han behøvede[11].
t der allerede var en Historiograph, omtalte Vedel ikke med et Ord; tvertimod
gde han det meget nær, at en Anden maatte beskikkes, og den der havde
mærket, hvad Vedel selv i sin Saxo havde yttret, og vidste, hvad der allerede
ir foregaaet mellem ham og Peder Oxe, kunde ikke være i Tvivl om, hvem
nne Anden maatte være[12]. Denne Afhandling overleverede Vedel nu engang
Efterhøsten dette Aar, i Slutningen af September eller Begyndelsen af October
laaned, til sin store Velynder Niels Kaas, der vistnok meget snart maatte
rstaae, hvad han egentlig meente dermed. I al Fald blev der sørget for at
rklare ham det, og denne Rolle havde Hvitfeld paataget sig. Kaas og Hvitfeld
rlode strax efter Kjøbenhavn og fulgte Hoffet til Jylland; men Vedel brev-
xlede med Hvitfeld for at holde Sagen i Erindring, og han anspendte til
mme Tid alle sine Kræfter for at vise sig værdig til den Opmærksomhed, der
ir henvendt paa ham[13].

---

rligt skrevet, en stor Deel Rettelser og Tillæg, tilbeels vedhæftede paa mindre Papirstrimler, og seer
m nu efter, hvad disse senere Tillæg indeholde, saa vil man finde, at de ere atter ligesom en Oversæt-
se af den danske Udgave, hvori de alle ere at læse. Det synes følgelig, at Vedel igjen havde ifinde at
give den allerede engang (1578) afsluttede latinske Udarbeidelse med de Tillæg, som han 1581 havde
bfort i den danske. — Hvad Indholdet angaaer, da behøver jeg for det første intet videre at sige, end
det kan læses i Ryerups Udgave. Det er egentlig kun i Begyndelsen, at de tvende Bearbeidelser af-
ge, nemlig indtil S. 3 i den danske Udgave: „Thi først hvad som mandelige Gjerninger"
s. v. Fra dette Sted af er den danske Udgave en fri Oversættelse med nogle ganske ubetydelige Tillæg
ge til Enden. Den latinske Afhandling begynder saaledes: Lectori S. Praxithea Regina Attica,
ferens filiam victimam pro patria, compellat Athenienses apud Euripidem in hunc modum
c. Derfra gaaer Vedel over til at tale om, hvorledes man skylder Fædrenelandet ethvert Offer, og
vorledes store Mænd til alle Tider i Gjerningen have opfyldt denne Pligt, og nu siger han: *Ad facta
nim magnifica quod attinet* &c. — Iøvrigt maa denne Comm. de scrib. histor. Dan. ikke
rverles med en anden ligeledes utrykt Opsats af Vedel, der fører den meget lignende Titel: Metho-
us seu ratio scribendi historiam Danicam. Muligt, at det er denne sidstnævnte,
vortil Langebek sigter; thi den findes i Danske Selskabs Samlinger No. 20 in Fol., som et
ndlæg i Fasciklen. Men den bestaaer af lutter Aphorismer over historisk Kunst og skal blive omtalt
ebenfor.

11 Ryerups Udg. S. 6.

12 Anf. St. S. 50 ved Slutningen af Afhandlingen falder Vedel ganske ud af det almindelige
laisonnement og taler om sig selv: „Jeg har af første Ungdom havt stor Lyst til Historier at læse . . . og
over det alvorlige Forsæt, at jeg for ingen Deel vilde lade det saaledes falde, at jeg jo skal lade noget
ødt komme engang iblandt den menige Mand, ydermere end det er, som jeg gjort haver". Han kunde
nart ikke tydeligere sige sin Mening.

13 Epist. ad Har. Hvitf. Qq3 vers. *De his egi paullo fusius in Commentario meo
e ratione scribendæ historiæ patriæ, quod nuper ante profectionem vestram obtuli Dn. Can-
cellario.* Brevet er, som nylig bemærket, dateret d. 24 Octbr., og saavel dette som den omtalte Reise
rstemmer Tiden, da Afhandlingen blev leveret til Kaas; thi Reisen maa være den samme, hvorom man
rser hos Resen S. 315: „Om Efterhesten (1578) drog Kongen med Dronningen oc det gandske Hoff

I den sidste Deel af Aaret 1578 arbeidede nemlig Vedel i mange R[illegible]ninger og med en Iver, der stod i den mærkeligste Modsætning til den aand[illegible]lige Føleslø̂shed, hvori Sorgen for nogle Maaneder siden havde nedsænket ham. Foruden den bremiske Kirkehistorie havde han under Hænder chronologiske, li[illegible]gvistiske, antiquariske og historiske Skrifter. Han havde lagt Planen til udførlig Chronologie, der fordrede de vidtløftigste og meest trættende Undersøgels[illegible], men ogsaa var et Forarbeide, uden hvilket ingen Historieskrivning kunde beg[illegible]des, og han hengav sig nu med saamegen Flid til dette Værk, at han haab[illegible]ede at kunne fuldende det endnu i Vinterens Løb[15]. Han anstillede endvidere lingvistiske Forskninger med Hensyn til Spørgsmaalet om Anglernes Herkomst, og sammenlignede navnlig det danske og det engelske Sprog for at komme til Kundskab om, hvorvidt Anglerne havde medbragt og vedligeholdt deres Idiom i Britanien[16]. Han tænkte fremdeles paa eller begyndte en Afhandling om Oprindelsen og Betydningen af den saakaldte Irmensøile, et Emne, der i ældre og nyere Tider fængslede Oldgrandskernes Opmærksomhed[17]. Han nævnede endelig allerede nu et Forsøg til en Norges Historie, hvoraf han maaskee endog havde enkelte Dele udarbeidede, saa lidet end de fornødne Kilder og Hjælpemidler endnu vare Danmarks Historiegrandskere bekjendte eller tilgjængelige[18]. Ved denne rastløse Virksomhed dulmede han Smerten i sit Bryst og aabnede sig lysere

---

offver til Jylland, der at holde sin Vinterleye, hvor Dronningen om Julen paa Kolbinghuus gid[illegible] Barselseng". Hvitfeld har altsaa vistnok paa Kolbinghuus modtaget dette Brev og kunde der vinke f[illegible] sin og Vedels Plan.

14 Brevet er en forunderlig Blanding af Sorg og overordentlig videnskabelig Virksomhed, en R[illegible]sigelse, som dog kan forstaaes, naar man betænker, at det var Længsel efter Ribe, der ansporede ham [illegible] at gjøre sig fortjent til det, han søgte at opnaae.

15 *Coepi hac æstate* (d. e. i Sommeren 1578) *opus Chronologicum, difficile quid[illegible] et prolixum, quod Deo volente in his meæ solitudinis hybernis, ni quid gravius obstiterit, co[illegible] summabo.* Ep. ad H. Hvitf. Qq3. cfr. Molleri Isagoge ad hist. Chers. Cimbr. P. [illegible] p. 36. Om denne Chronologie faaer jeg oftere Anledning til at tale; thi den blev ingenlunde fæ[illegible] den Vinter.

16 Adam. Brem. Velleji lib. I. cap. III. D3 vers.—D4. findes en Anmærkning, hv[illegible] Vedel omtaler hiint Sprogslægtskab og lover en udførligere Afhandling derom „tempestivo magis loco".

17 Ibid. ad cap. IV. E2: „Ego columnam hanc Irmindsul Harminio Longobardorum R[illegible], ut eum nuncupat Velleius Paterculus, qui in episcopatu Paderbornensi vicit Quintilium Var[illegible], ut indicat Tacitus, collocatam existimo. Hanc Carolus Magnus postea destruxit, quum Er[illegible] burgum cepit. Erant et aliæ columnæ apud Saxones et Cimbros memorabiles, qualis erat [illegible] quæ Crodoni collocata fuit in Hartesborg, unde etiam hodie execrationis formula Krod[illegible] dyffuel ab iracundis usurpatur. Item ea, quam Jodutte appellarunt. *De qua re alia[illegible] Deo dante, fusius*". Man seer, at denne Note ogsaa virkelig indeholder Emne til en læ[illegible] handling, som Jac. Grimm, von d. Hagen, Delius o. A. i den nyere Tid have leveret.

18 En temmelig vidtløftig Anmærkning til Cap. 7 E3 ender saaledes: „Angli quoque [illegible] tempora Caroli Magni conversi, patriæ amore in Cimbriam et loca vicina miserunt verb[illegible] præcones, *quemadmodum in Chronicis Norvagicis latius demonstraturi [illegible] mus*". Det synes at ligge i disse Ord, at denne Krønike var saa godt som færdig, eller at [illegible] ingen Tvivl om, at den skulde udkomme. Ere maaskee de i Saxo indskudte Episoder Brudstykker [illegible]

Udsigter. Hine mange Arbeider bleve dog ikke fuldendte i den Tid, som Vedel havde beregnet; men hans Udgave af den bremiske Kirkehistorie var saa godt som færdig og maatte ansees for den hæderligste Anbefaling, han kunde give sig [19].

XI. Længe havde Vedel syslet med dette Værk. Han havde taget sig en nøiagtig Afskrift af den Soranske Codex og forelagt den for sin Hvitfeld, der fra den Tid af idelig opfordrede ham til at udgive den. Arbeidet var imidlertid ved Omstændighederne bleven afbrudt, og før Vedel igjen fortsatte det, ønskede han at erfare Niels Kaas's Mening[1]. Det var hans store Held, at Fædrenelandets anseeligste Statsmænd tillige vare lærde Mænd og Deeltagere i hans historiske Studier. Cantsleren gjennemlæste strax Bogen. „Ja", sagde han derefter til Vedel, „den indeholder Meget, der fortjener at offentliggjøres, men ogsaa enkelte dunkle Steder og uoverlagte Yttringer. I burde vel derfor ikke udgive den, uden at I med det samme oplyste hine og berigtigede disse"[2]. Kaas's Mening bestemte Planen for Vedels Arbeide: der var mere at gjøre end at levere Haandskriftet til Bogtrykkeren[3].

Vedel undersøgte nu først, hvem der vel kunde være denne vigtige Krønikes Forfatter; thi Navnet manglede, som ovenfor bemærket, i den Soranske Codex og i alle andre, som han muligen kunde benytte[4]. Det eneste, man

---

19 Allerede i Brevet til Hvitfeld læse vi Qq2 vers.: Pertingit hoc malum (d. e. Sørgen og Forstyrrelsen efter Marine Svaninges Død) ad Historiam, de qua scribis, nostram Bremensem, quæ officina typographica plane instar parturientis quasi ὠδυνεῖ. Coeptum est in ea aliquid diu, et ut spero, antequam ad nos recurratis, vobis fiet illa obvia.

1 Adam. Brem. Velleji Præf. b4 vers. Forstanderen Ivar Bartholin havde først laant mig Pergamentscodex til Prof. Jacob Madsen ved Universitetet, derefter til Vedel, der atter meddeelte Hvitfeld den. Denne utrættelige Oldgrandsker, siger Vedel, *identidem postea ut editionem maturarem, me amice ursit et incitavit.* Men Vedels Ægteskab og derefter hans Hustrues Død standsede ham.

2 Esse in hoc multa lectu et cognitu non indigna prædicabat et posse etiam vulgari usebat, modo in locis quibusdam obscuris et parum forte considerate ab auctore ad libellum censuræ severioris expensis admoneretur Lector *sententiæ planioris et veritati rebus congruæ.*

3 Denne Mening hos N. Kaas og Vedel, at Adam af Bremen behøver Oplysninger og Berigtigelser, er stadfæstet ved den lange Række af Commentatorer, som hans Bog har funden ligefra Vedels Tid til vore Dage. Otto Sperling, Sønnen, begyndte et meget vidtløftigt Arbeide, hvoraf endnu Deel er tilbage (Westphalen mon. ined. Tom. II. col. 615—692), og hvad der findes af Lydenhed hos ham og hans mange Efterfølgere, blandt hvilke Overamtmand Wedekind i Lüneborg tager den første Plads, vil ikke blive ubenyttet ved den nye Udgave, som en høiberømt Historiker i vore Tid bereder for Monum. Hist. Germaniæ.

4 Vedel skriver ganske mærkeligt Præf. b2 vers.: *Nomen certe ipsius in omnibus istis exemplaribus, quæ ad meas manus pervenerunt, suppressum extitit* &c. Det synes aabenbart af disse Ord, at Vedel har havt flere Codices af denne Bog, skjøndt han, og det med Rette, har lagt den Soranske til Grund for sin Text-Recension. Hvilke nu disse andre Codices have været og hvorfra han har faaet dem, er vanskeligt at sige. Den, som nu findes paa det St. Kgl.

kjendte, var Begyndelsesbogstavet deraf, og de Gjetninger, som denne Kundskab hidtil havde foranlediget, vare utilfredsstillende og urimelige. Vedel havde allerede længere forgjeves grundet derpaa og næsten opgivet Haabet om at opdage Forfatterens Navn, da det faldt ham ind, at han hos Helmold havde fundet en vis Magister Adam, der havde skrevet om den hamborgske Kirkes Erkebisper[5], og da han nu sammenholdt Stedet hos Helmold med sit Haandskrift, blev han snart fuldkommen overbeviist om, at dettes Forfatter ikke kunde være nogen Anden end denne Mester Adam, der fortalte om sig selv, at han i Erkebiskop Adalberts Tid var bleven Canik i Bremen, og at han efter Liemars Opfordring havde skrevet denne Bog. Saaledes var da denne Opgave løst[6]. Hvad dernæst selve Udgaven angik, saa synes Vedel, om han end havde flere Codices, dog at have givet den Soranske ubetinget Fortrinet og at have villet lade denne correct aftrykke tilligemed de meget gamle Scholier, som deri fandtes; og de eneste Forandringer, som han foretog, traf Slutningsdigtet, hvori han tillod sig at udfylde eller ordne, hvad der paa enkelte Steder øiensynlig manglede eller var bragt i Forvirring[7]. Hans egne Tillæg bestode deels i de korte Indholdsangivelser, som han forudskikkede hvert Capitel, deels og fornemmelig i de af Cantsleren forlangte Oplysninger, hvorved han af ældre og nyere Skribenter snart forklarede, snart udvidede, snart berigtigede enkelte Steder, som dertil

---

Bibl., No. 2296 4to af Gl. kgl. Saml., kan man ikke vel tænke paa, da den meget senere kom til Kjøbenhavn (Werlauff om d. St. K. Bibl. S. 213); snarere kunde Vedel have havt den Breitenbrugske Codex, da Henrik Rantzau stod i Forbindelse med hans høie Beskyttere og formodentlig selv af og til boede paa sin Gaard i Kjøbenhavn (N. Jonge Kbhvns. Beskr. S. 142). Om man ogsaa turde tænke paa de Haandskrifter, der findes paa det St. Kgl. Bibl. No. 1175 fol. og No. 718 (719) fol. Gl. kgl. Saml., veed jeg ikke. Den hele Sag lader sig i al Fald neppe bringe videre end til en Formodning. Om alt dette vil man i Pertz's Archiv d. Gesellsch. f. ält. deut. Geschichtsk. gjennem alle Bind finde mange interessante Bemærkninger, og især i Lappenbergs herlige Afhandling, VI. B. 76 fgg. Mere kan man vente fra samme Haand. Jfr. ogsaa Grønlands histor. Mindesmærker III. 394—425.

5 Det var Bartholomæus Cypræus, der ved at forbinde A. minimus udbragte Navnet Annonius, under hvilket forvanskede Navn ogsaa Aimoini annales havde gaaet; men, tænkte han derved paa Aimon, stødte han slemt an mod Chronologien. Jfr. Vell. Præf. b2 vers. b. 3. F. Molleri Isag. ad hist. Chers. Cimbr. P. I. p. 66. — Stedet hos Helmold lib. I. cap. 1 p. 33 (i Sigism. Schorkels Udg., som vel Vedel har brugt) lyder saaledes: *Testis est Magister Adam, qui gesta Hamburgensis Ecclesiæ Pontificum, disertissimo stylo conscripsit, qui omnes commemoret, Slauaniam in duodeviginti pagos dispertitam, affirmat præter tres omnes ad fidem Christi conversos.* Bangert p. 43—44 har tre Varianter i disse faa Ord. Paralleldstedet hos Adam. Br. kan læses i Lindenbr. S. R. G. ed. Fabric. p. 20.

6 Anf. St. p. 34—48, samt Dedic. til Liemar. — Lindenbrog synes dog ikke ret at have villet erkjende, at Vedels Opdagelse var utvivlsom; thi i sin egen Udgave (Lugduni Batav. 1595. 4to) har han ikke optaget Adams Navn paa Titelbladet, men kalder Bogen blot Historia Archiepiscoporum Bremensium. Men Fabricii Udgave nævner uden videre Adam som Forfatter. Det samme gjør Maberus.

7 Ad. Brem. Vell. Præf. b4: mutila quædam supplevi et luxata reposui in locum genuinum, eo quod carminum ratio, ut constarent illa, eam necessario efflagitarent operam. Om de gamle Scholier: ibid. c.

ynes at give Anledning; men alle disse Oplysninger udsondrede han nøie fra Adams egentlige Text og anbragte dem i Regelen samlede ved Enden af Capitlet. I Begyndelsen af Aaret 1579 var det hele Arbeide færdigt, og den fortende Marts dedicerede Vedel det til Kong Frederik den Anden[8].

Adam af Bremens Værk er af en saa overordentlig og til alle Tider erkjendt Vigtighed, at det allerede var en stor Fortjeneste, at gjøre det tilgjængeligt for Historiens lærde Forskere, og dette Hverv udførte Vedel med en Omhu og Nøiagtighed, som paa den Tid var sjelden[9]. Bogen blev modtaget med almindeligt Bifald og søgt med saa megen Begjerlighed, at den allerede ia Aar efter neppe mere kunde erholdes; men den nye Udgave, som derfor blev besørget af en anden Lærd efter en Codex fra Henrik Rantzaus Bibliothek, tjente ndnu mere til at vise Fortrinligheden af Vedels Arbeide[10]. Hvad der i dette neest savnedes, var Slutningen af Adams Historie eller Bogen de situ Daniæ, t af de allervigtigste Bidrag til Kundskab om det gamle Norden. Vedel jendte meget vel denne Afhandling, nævnede den, ja optog endog Stykker af den blandt sine Oplysninger[11]; men han lod den ikke heelt aftrykke, og han

---

8 Bogen burde egentlig kaldes: Gesta Hammenburgensis s. Bremensis ecclesiæ Pontificum ifølge Helmold og de gamle Codices (cfr. Th. Bartholini Antiqu. de cauis cont. mort. p. 215); men Vedel har givet den følgende Titel: Historia Ecclesiastica continens Religionis propagatæ gesta, qvæ a temporibus Caroli Magni, usque ad Imp. Henricum IIII, acciderunt in Ecclesia, non tam Bremensi, quam vicina Septentrionali ferme vniuersa; scripta ante annos quingentos, a M. Adamo quodam, loci istius Canonico. Nunc recens mendis vindicata, et e tenebris in lucem vocata, studio et opera Andreæ Severini Vellei. Hafniæ 1579. 4to. Paa Foden af sidste Blad læses: Hafniæ. Imprimebat Andreas Gutteruitz. Anno salutis 1579. Impensis Balthazari Rauß, Bibliopolæ Hafniensis. Dedication og Fortale udgjøre fire Ark (a—d), Værket selv med nogle Tillæg og et Register en og fyrgetyve og et halvt Ark (A—Rr 6), alt uden Paginering. Tillægene ere: Catalogus Archiepiscoporum Eccl. Brem. et Hamb., 2. Brevet til Ar. Hvitfeld, 3. et historisk Register. Paa Bagsiden af Titelbladet findes et lille Digt i sex Vers eller Linier til K. Frederik den Anden. Af Vedel er ogsaa den Udsigt over Indholdet af hvert Capitel, der staar foran selve Adams Historie.

9 N. Staphorst Hamburg. Kirchen-Gesch. T. I. Vorr. a2 vers. roser særdeles Vedels Arbeide, og de Forhandlinger og Undersøgelser, der i vor Tid ere foranledigede ved den nye Udgave, som Falck, Ricklefs, Dahlmann og endelig Lappenberg vare beskjeftigede med, og allerede afd. Biskop Münter saa levende deeltog i, have end mere bekræftet denne Dom. Jfr. Arch. f. d. ält. deut. Gesch. I. 66. III. 633 fg. IV. 33. V. 654. VI. 855.

10 De nævnte Forhandlinger vise ogsaa, i hvilken Grad Vedels Udgave er bleven en Sjeldenheed. (Det af mig benyttede Exemplar har jeg havt fra Universitetsbiblioteket i Kjøbenhavn). — Den anden Udgave, der blev besørget af Erpold Lindenbrog ikke meer end sexten Aar efter, at Vedels var leveret, fører Titelen: Historia Archiepiscoporum Bremensium, og udgjør med et Appendix 5 S. 4to foruden Register. Fortalen giver Underretning om den benyttede Codex. Lackmann har det imod Staphorst at forsvare denne Udgave i Sammenligning med Vedels (Dreyers Samml. kirchl. Abhandl. I. 109 fgg.); men de nyeste Undersøgelser have givet et modsat Resultat. Archiv I. 857—858. Endnu medens Vedel levede, udkom den tredie Udgave af Adams Værk i Lindenbr. Scr. Germ. Francof. 1609. f. Cfr. Molleri Isagoge P. I. p. 67.

11 Lappenberg S. 355 skriver: Er gedenkt desselben mit keiner Sylbe. Men ligesom man af Arnæ Magnæi Collation veed, at denne Afhandling virkelig fandtes i den Soranske

angav ingen Grund til denne Udeladelse. Det lod sig vel tænke, at han, nedbøiet af Sorgen over sin elskede Hustrues Død, havde ilet med at faae Ende paa dette Arbeide, og at han havde anseet Adams Værk for fuldstændigt ogsaa uden dette Tillæg, der i al Fald ved en anden Leilighed særlig kunde udgives[12]; men, agter man paa den Stemning, som dengang herskede mellem Danmark og Sverrig, og erindrer man derhos den Roes, som Adam udtaler over det svenske Folk, saa turde det maaskee dog ikke være saa urimeligt, hvad svenske Lærde have antydet, at Vedel hellere vilde ganske forbigaae denne Deel af Værket, end ledsage den med de Berigtigelser, som Cantsleren vistnok vilde have fordret[13]. Men uagtet denne Mangel, som de senere Udgaver af Andre i Vedels Levetid afhjalp, var dog hans Recension endnu halvtredie hundrede Aar efter almindelig erkjendt som den fortrinligste af alle: kun var den tillige bleven en Sjeldenhed, som Faa havde Adgang til[14].

Codex, saaledes vil man ogsaa af følgende Anmærkning, der iøvrigt ikke hører til de heldigste, see, at Vedel selv udtrykkelig nævner den. Lib. I. c. 50 N vers. læse vi nemlig om det gamle Birca: Ego illam in Oelandia sitam existimarem, in eo loco ubi hodie veterem arcem Borcheholmensem restaurat Rex Johannes, nisi reperirem in media Svetia collocatam fuisse Bircam hanc ab Auctore nostro in *descriptione terrarum Septentrionalium*, quam huic suo operi adjecit &c. Og strax efter anfører Vedel følgende Ord af Bogen de situ Daniæ (Lindenbr. Fabr.) p. 62: „Tunc occasione itineris divertit Bircam Adalvardus, quæ nunc in solitudinem redacta est, ita ut vestigia civitatis vix appareant, ubi nec tumulus sancti Unni Archiepiscopi potuit inveniri". Forresten skylder man en sieblikkelig Distraction hos Vedel, at man har dette Sted; han behøvede det slet ikke; i det samme Capitel, som han oplyser, havde han selv ovenfor ladet afsnit disse Ord: „Birca est oppidum Gothorum, in medio Sveoniæ positum".

12 Lappenberg anf. St. Der in letzterem (d. i. dem Briefe an Ar. Hvitfeld) leidenschaftlich beklagte Tod seiner Frau scheint die Ursache zu seyn, weßhalb Vedel den Abdruck des Buches über die Geographie der nördlichen Länder unterließ. At Vedel ikke ansaae denne Bog for en integrerende Deel af Værket, men som et Slags Appendix dertil, synes ogsaa hans nylig anførte Ord at vise. Senere udgav, som bekjendt, ogsaa Messenius (*Chor. Scand.* cfr. Schefferi Suec. literata. ed. Mölle p. 85) og Stephanius (*Sylloge scriptt. de regno Dan.*) særlig denne Bog, ligesom man ogsaa flere Haandskrifter af den alene, f. E. paa k. St. Kongel. Bibl. No. 718 4to Gl. kgl. Saml. Sammenlign Werlauff om Arne Magnussen i Nord. Tidsskr. f. Oldk. III. 129—130.

13 Jo. Mossenii Chorogr. Scand. Præf.: Libellus Adami Bremensis de situ regionum aquilonarium plurimas illasque clarissimas gloriæ Svecanæ notas, ex remotissima nostratium memoria et seculorum historia petitas, in Fastis tamen Svecorum et Gothorum hactenus nunquam, ne per nebulam quidem conspectas, affatim commonstret, ideo ab exteris et præcipue Andrea Vellejo, Cymbriæ Superintendente, per summam in Sveones invidiam suppressus. Quippe anno MDLXXIX ecclesiasticam ejusdem M. Adami Historiam Hafniæ divulgans, hunc libellum, illi nodo quasi indissolubili adhærentem, expunxit. Cfr. Marm. Dan. II. 66.

14 Indtil Aaret 1821 var Vedels Adam af Bremen at betragte som en Codex, da det Gamle Haandskrift brændte med Universitetsbiblioteket i Kbhvn., og som den bedste Text, man havde. Men i dette Aar traf Pertz paa det Keiserl. Hofbibliothek i Wien, MSS. No. 413. 4to, det fortrinlige Haandskrift under den Titel: Mappa terre Saxonie et Chronica Saxonum, som han beskrev i Arch. f. ält. deut. Gesch. III. 651 fgg., og som synes at være fra det trettende Aarhundrede. Denne Wienske Codex stemmer med den Soranske og Wolfenbüttelske; den Vaticanske er kun en Afskrift deraf. Jfr. Lappenberg i Archiv VI. 836 fgg., hvor der gives en samlet Oversigt over alle Codices.

Vedels Udgave var mere end en Text-Recension. Hans Anmærkninger og Tillæg godtgjorde en Lærdom og Dygtighed, der kunde give ham den retfærdigste Adkomst til den Post, som han selv ønskede og hans mægtige Venner søgte at forskaffe ham: de viiste nemlig baade hans udbredte Læsning i Oldtidens og Middelalderens Historieskrivere og hans selvstændige Critik i at bedømme selv meget vanskelige Spørgsmaal. Af dem sees det nemlig, at Vedel kjendte og tildeels nøiagtigen havde studeret Vell. Paterculus, Tacitus, Ptolemæus, Solinus, Beda, Annales Francorum, Regino, Luitprand, Lambert af Aschaffenburg, Siegebert af Gemblours, Aimoin, de gamle norske Krøniker, Helmold, Wilhelm af Newbury, Conrad af Ursperg, Vincentius af Beauvais, Eriks venske Krønike, Albert Krantzius, Hect. Boethius, Verg. Polydorus og Andre[15], et meget betydeligt Studium for en ung Mand og paa en Tid, da Bøger vare sjeldne, og mange af de vigtigste Kildeskrifter endnu henlaae utrykte i Archiver og Bibliotheker. Og dette rige Materiale forstod Vedel derhos i den Grad at vurdere, at mange Anskuelser, der først langt senere trængte igjennem i Videnskaben, allerede i dette hans Arbeide findes antydede eller udførte. At han er den, der har givet Værket det Forfatternavn, hvormed det nu af Alle betegnes, er ovenfor viist; men ogsaa ved mange enkelte Bemærkninger gik han forud for sin Tid. Saaledes rettede allerede han Bedas Angli et Viti til Angli et Iuti[16]; saaledes forkastede han Adams Række af de gamle danske Konger, skjøndt en bremiske Canik vilde have modtaget den af Kong Svend selv[17]; saaledes sendrev han Beretningen om et af Keiseren stiftet Markgrevskab Slesvig, som Adam vilde have lært af en dansk Biskop[18]. Paa samme Maade anstillede Vedel

---

15 Jfr. for Exempel: *Vell. Paterc.* E2. *Tacit.* D3 vers. E2. *Ptolem.* D3 vers. *Solin.* Beda: d2. D3 vers. *Francor. annal.* D4. F4. G. *Regin.* J2. K3. M3 vers. *Luitpr.* M4. *Lamb. Schafn.* Aa4 vers. Bb. Gg vers. Kk. *Sigeb. Gembl.* M4 Q. Ff4 vers. *Aimoin.* F4. 2. Are: d2. S3 vers. S4 vers. X2. *Helm.* Ee2 vers. Q. R3 vers. *Wilh. Neubrig.* Kk4 vers. *Ab. Ursp.* X4. *Vincent. Bellovac.* X4 vers. *Erici Chron.* Ll. Krantz: Z2. *Hect. Boeth.* S vers. V2. *Vergil. Polyd.* X4. 4 vers. o. s. v. Ofte nævnes Saxo.

16 Ad. Brem. Velleji D3 vers. Men endnu over halvandet hundrede Aar efter fandt Langebek det fornødent at indskjærpe dette: Dan. Mag. I. 135. En Bemærkning af lignende Art om Ibenetten mellem Adams Iumne, Saxos Iulinum og Helmolds Vinneta, jfr. Q. Q4 vers.

17 Det er det bekjendte Sted: post cladem Nordmannicam Heligonem regnasse comperi &c. Vedel bemærker L3, at Adam her afviger saa meget, „ut suspicer, aut locum non carere mendis, aut ipsum minus fideli memoria retinuisse ea, quæ ipsi Rex fideliter et luculente satis exposuerit". Jeg har engang yttret mig derom i mine Bemærkninger til Dahlmanns Historie i Petersens Tidsskr. f. Lit. o. Krit. VI. 26—27.

18 Jeg maa give hele dette for Vedels critiske Dygtighed mærkelige Sted M3 vers.—M4: Mirari satis nequeo, auctorem nostrum affirmare, se hæc ex relatu Episcopi Dani accepisse, quæ hoc capite refert, quum eorum nullum exstat in nostris annalibus vestigium, nec apud ullum externum annalium auctorem ita se rem habuisse comperiam. Asserit Regino Abbas Pruniensis, convertisse quidem Imperatorem Henricum Regem Daniæ et Abotritarum, nec quidquam addit amplius. At Sigebertus subjicit, eum vicisse Danos, qui per pyraticam Frisones incursabant, atque etiam tributarios sibi fecisse, et Chuipiam Regem eorum baptizari fecisse.

en Critik af Fortællingerne om Ægteskabet mellem Knud den Stores Datter og Keiserens Søn, om Kong Magnus den Godes Dødsmaade, om hiin mærkelige Samtale i Bardewic[19]; han meddeelte lærerige Bemærkninger om Christendommens Indførelse i Sachsen før Carl den Stores Tid, om Ebbos Mission til Danmark, om de Danskes gamle Herredømme i England[20]; han gav adskillige Oplysninger til Hamborgs Historie, hvilke for den Tid fortjente Agtelse[21], og han vedføiede sin Udgave af Adam en Fortegnelse over de hamborgske Erkebisper, der i det mindste var en med Critik forfattet chronologisk Oversigt over samtlige disse Prælater fra Villehad til Liemar, under stadig Henviisning til de Steder, hvor Adam fortalte deres Historie[22]. Kort sagt, Vedels Arbeide svarede i alle Maader til den store Mening, som hans Samtidige havde om ham, og maatte være en vægtig Anbefaling, naar Spørgsmaalet var om at sætte ham i en Stilling, der gav ham rigeligere Leilighed til at anvende hans Lærdom og Talent til Videnskabernes Fremme og Fædrenelandets Ære[23].

Luitbrandus Ticinensis dicit, Henricum Imperatorem inde maxime claruisse apud Italos, quod Danos, nulli ante subjectos, solus ipse debellarit atque tributarios fecerit. Atque ego neque tale unquam nomen ulli Regum Daniæ inditum fuisse comperi, neque Imperatores Romanos unquam a Danis indigenis tributum sine maxima noxa levasse cognosco. Sed existimo hoc totum de Nordmannis in Frisia residentibus intelligi debere, quos ut Henricus Imperator coerceret ab incursionibus, ultra Albim cohortem aliquam limitaneorum militum collocavit. Man seer, at Vedel her allerede har naaet det critiske Standpunct, hvorpaa Bartholin og Gram selv i dette Stykke fandt Hvile. Cfr. Menckenii Miscell. Lips. nova T. II. 230—304. — Vedel bekjæmper paa dette Sted en meget udbredt og af Tydsklands samtidige Lærde med en vis Sikkerhed paastaaet Mening (Jfr. Jac. Krüger Histor. von d. Triumph zu Odensche B2 vers.); han bekjæmper ogsaa sin egen vistnok første historiske Læsebog, Carions, der ogsaa fører Fortællingen om dette Slesvigske Markgrevskab. Chron. lib. IV. p. 469 (Ed. Francof. 1581).

19 Cfr. X 4—4 vers. ad lib. II. cap. 47. — Cc3 ad lib. III. cap. 12. — Mm3 ad lib. IV. c. 25. Om den sidste af disse Begivenheder taler han udførligst.

20 Cfr. E3 ad lib. I. cap. 7. — G2 ad lib. I. cap. 15. — K3 vers. ad lib. I. cap. 35. Efter de forskjellige Synsmaader, siger Vedel, regne Nogle de Danskes Herskab over England til tohundrede, Andre til syvhundrede Aar.

21 Lib. III. cap. 28. Ff. giver Vedel i en lang Note en historisk Udsigt over, hvorledes Staden Hamborg gjennem en Række af Ulykker har hævet sig til den Magt og Velstand, hvori den var ved Begyndelsen af det trettende Aarhundrede, og henviser til de vedkommende Steder hos Adam. Brem.

22 Dette Catalogus Archiepiscoporum Ecclesiæ Bremensis et Hamburgensis, som Stephanius (Notæ uberior. in lib. XII Saxon. p. 225) anfører som et særligt Skrift, er intet andet end en kort Oversigt i schematisk Form, og det findes umiddelbart ved Slutningen af Vedels Adam. Brem. Qq—Qq2. Den vigtigste Deel deraf er Chronologien og Henviisningerne til Adam. — Jevrigt har man et Skrift under samme Titel og fra selvsamme Tid, af Jo. Otto i Menckenii S. R. Germ. Tom. III col. 773—818.

23 Lappenberg, den kyndigste Dommer, taler saaledes om Vedels Arbeide: „Der Abdruck ist mit Sorgfalt gemacht. Es ist daher für das Studium Adams und nordischer Geschichte überhaupt zu bedauern, daß nur wenige Exemplare dieser Ausgabe abgezogen oder doch in Europa verbreitet sind, daß sie längst zu den literarischen Seltenheiten gehört und in Deutschland wenigstens ganz in Vergessenheit gerathen zu seyn scheint. Wäre sie verbreiteter, so hätte ihr grosser Werth längst anerkannt werden müssen". Archiv f. ält. deut. Gesch. VI. 856. Om de ældre Lovtaler over Vedels Arbeide og Oplysninger til Adam af Pontanus, Mart. Zeiler o. A. jfr. Molleri Cimbr. lit. T. II. p. [illegible]

XII. Med større Tillid kunde derfor Vedel og hans høie Velyndere beide for deres Plan, som de nu ikke mere lagde Skjul paa: Vedel lod ykke sit Brev til Hvitfeld, hvori den temmelig tydeligt var udtalt. Den danske axo havde viist Verden en Mand, der overgik de Fleeste i den Kunst at skrive Modersmaal[1]; Udgaven af Adam viiste, at den samme Mand ogsaa som rd og critisk Historiker indtog en meget udmærket Plads. Cantsler Niels aas, der vistnok kjendte dette sidste Arbeide, før det blev trykt, var formodentlig lerede vundet for Vedels og Hvitfelds Ønsker; men naar han derefter vilde reslaae sin Konge at adjungere den gamle Hans Svaning en anden Historioaph, maatte han tillige give Grunde derfor. Thi Svaning havde været ongens egen Lærer, havde til almindelig Tilfredshed efter Kongens Opfordring kjæmpet Johannes Magnus og havde sin Danmarkshistorie saagodtsom færdig[2]. er udgik altsaa under den fire og tyvende Februar 1579 et Brev til Svaning, han skulde indlevere den af ham forfattede Historie til Gjennemsyn, før den ergaves til Trykken[3]. Dette var aldeles i sin Orden og ingen Fornærmelse

---

1 Brevet til Alb. Friis MS. (hvorom siden; jfr. Sv. Tiuv. b vers.) synes bestemt at vise, Vedel skulde skrive sin Historie paa Dansk. Vedel siger nemlig der udtrykkelig, at han haabede at nne skrive en dansk Krønike, ligesaa godt som Niels Krag, „paa vort danske Tungemaal". vitfeld brugte jo ogsaa Modersmaalet. Derimod blev det rigtignok paalagt Niels Krag, der var en rømt Philolog, „ut latino sermone omnia summa fide summaque veritatis cura exequerer". Cragii Annal. Præf. Grammii p. 10. Dette er det samme Phænomen, som ogsaa paa bre Maader kommer frem, at den nationale Retning, som Reformationen syntes at ville give Literaturen, v atter tilbagetrængt mod Slutningen af Reformationens Aarhundrede.

2 Svaning var bleven Frederik IIs Lærer omtrent 1540 (Resen Fort. c2 vers.) for at lære n dansk Sprog og danske Sæder, som K. Christian III. ikke selv kjendte meget til, men dog ikke lde, at en Fremmed skulde lære hans Søn. (Det var disse Ord, som ikke i Aaret 1707 ide „tolereres" hos Chr. Aarsleb. Jfr. Minerva 1790. II. 273—274). Siden kom det samme ergsmaal paa Bane 1588 i Anledning af Christian IVs Opdragelse, der til det danske Rigsraads Misnøielse var betroet en Udlænding: Schlegels Slange I. 77-78. Not. 23. Hvorledes Kongen og Dieringen tog Deel i den literaire Strid, Svaning (Rosæfontanus) førte med Joh. Magnus: jfr. Lüxrphiana II. 285-286. I Consistor. Archiv No. 189 (medd. af Hr. Kall Rasmussen) findes et rkeligt Bidrag hertil. Der findes nemlig paa den ene Side af et Folioblad følgende Ord med Johan is's Haand: „at mester Niels (d. e. Niels Kolding) icke vil forgleme, naar hand kommer til kopnehagen giiffue Doc: Christ: morsiano til kende at k mt viill at hues som bleff vdslet vdj mester Hans Suaes Exemplar thet skall bliffue standendis lige som mester Hans thet hafde screffuet thend tiid hand t tiil kopenhagen Och ingthet lade ther vdhe effther thij thet er sandigen at" &c. Bag paa Bladet skrevet: De Scripto M. Johannis Swaningij contra Swecum vpsalensem, ne quid in eo detur. Memoriale scriptum manu D. Cancellarij, Johan: Frisij, et redditum Rectorj. 1 Martij 80".

3 Ifølge Jydske Tegnelser No. 2 fol. 20a-b fik Mester Hans Svaning den 24 Febr. 1579 rv om med det første at begive sig til Kongen med hvad han havde forfattet og tilsammendraget, „hvad ler det er aldeles fuldkommen eller ikke", tagende med sig hvad gamle Documenter han havde samlet, og rantvorde det Alt til Niels Kaas, at Denne med andre Tilforordnede kunde med Flid igjennemlæse overse det &c., „paa det fornævnte danske Historier med des større Frugt og Fuldkommenhed kunde færdiges og udgaae" (meddeelt af Etatsraad Jacobsen og Copist Kall Rasmussen. Jfr. Nyerup ortegn. paa dan. Hist. S. 67). I en Fortegnelse over Haandskrifter, som i det syttende arhundrede afleveredes til Universitetsbibliotheket (MS. B. U. II. Add. Additamentor. no. 41. 4to), ides nogle Blade med følgende Overskrift: Scripta, descripta et adversaria historica, quæ tradita

mod den gamle Mand; thi Historiographerne betragtedes dengang og endnu langt senere, saalænge Kongerne og Statsmændene endnu havde nogen Iver for Fædrenelandets Historie, som vigtige Statstjenere, hvis Virksomhed og Arbeide vedkom Rigets Ære og Anseelse[4]. Men det kunde tillige give Niels Kaas den bedste Leilighed til at retfærdiggjøre sit Andragende om at udnævne en anden Historiograph; thi Vedel havde ikke meget fordeelagtige Tanker om Svanings Historie, og hans Samtidige synes ikke at have dømt mindre strengt derom, siden den utrykt blev henlagt. Eftertiden har ikke været en mildere Dommer[5]. Vedel kunde altsaa haabe, at en Undersøgelse af Svanings Værk endmere vilde fremme hans Planer, og i Begyndelsen af Mai Maaned foretog han sig en Reise til Ribe, hvor han opholdt sig et Par Uger ligesom for at undersøge Leiligheden[6]. Mod Slutningen af samme Maaned vendte han igjen tilbage til Kjøbenhavn, og den femte August blev der for ham udfærdiget et nyt Exspectancebrev under forhen anførte Betingelser paa det lovede Prælatur, der nu udtrykkelig bestemtes at skulle være Hans Svanings Decanat[7]. Imidlertid

---

sunt D. M. Jonæ Jac. Venusino ab Elisa Mulenia post mortem D. D. Nicolai Kragii, mens. Aug. et Novembri Anno 1602, præsentibus M. D. Rectore et Publ. Notar. Academ. Et post translata sunt in Bibliothecam Academiæ in capsam Historicam obseratam, procurante M. D. Cancellario, D. Christiano Friis de Borreby. Paa denne Liste findes opført to Haandskrifter af Svanings Historie: „M. Hans Svanings Historie, sammenbunden i Folio". og blandt Ovarterne ligeledes: „M. Hans Svanings Historie i syv Bøger, sammenbunden c. latine. Ex qua est Regum gentilium pars I a Dan ad Hiarne, II ad Haraldum Klack; deinde Regum Christianorum pars I ad Ericum Agnum, II ad Christophorum II, III ad Christophorum III Bavarum, IV de Christiano I" ... Her mangler Resten af disse Blade; men i et andet Haandskrift, der nu tilhører Museet for Nordiske Oldsager, et Ovartbind med Rygtitel: Cl. Lyschandri Scriptores Danici, paa hvis indvendige Bind Ryerup med Blyant har skrevet, at det var en Foræring fra Provst Niels Gudme Blicher til Harthe, boende i Paaby Præstegaard ved Kolding — findes samme Fortegnelse, og der læses Slutningen saaledes: „V de Christiano II". Man se heraf, hvad der paa Vedels Tid var tilgjængeligt af Svanings Historie.

4 Den i Frederik IIs, Christian IVs og endnu langt senere i Christian Vs Tid (Ny Dan. M. III. 43—44) herskende Anskuelse, at det var en Statssag at fremme Kundskaben til Fædrenelandets Historie, ledede dertil, at Staten ansaae sig som den rette Eier til Historiographens Arbeide. Et Pendant sted til Kaas's Fordring, at ville undersøge Svanings Historie, har man i Cantsl. Christian Friis's lignende Fordring til Pontanus (Holberg Danm. Hist. II. 403 Not. a. Udg. 1732). Man henvises herved uvilkaarlig til at tænke paa Statssecretair Guldbergs Forhold til Suhms Lærebog.

5 Meursius, der paatog sig, uden at kjende det danske Sprog, at skrive Danmarks Historie, hvilket sig, som bekjendt, især til Svanings utrykte Krønike, hvorom man saaledes faaer et Begreb hos Schlegel. Jfr. Schlegel Saml. z. Dän. Gesch. II. 4. S. 49 fgg. Vedels Mening derom har jeg ovenfor nævnet.

6 Hegel. Calend. MS. 1579 d. 6 Mai. *M. Andreas Veiel venit Ripas.* — d. 22 Mai. *M. Andreas Veiel discessit Ripis.* Om Hensigten med denne Reise lader sig af Hegelunds Ord ikke intet slutte.

7 Den første betingede Exspectance paa Svanings Prælatur, see ovenf. S. 98 Not. 24. — Et andet Brev eller fornyede Brev, som Vedel nu fik, dateret Frederiksborg d. 5 Aug. 1579 (Ind. Regist. No. 1 fol. 600b–601a), er ganske af samme Indhold fra først til sidst, kun at den Del angaaende Jacob Wind er udelabt, hvoraf man vel maa slutte, at der nu var truffet et [illegible]

vedblev han fremdeles at være Slotsprædikant, skjøndt den ham paalagte Forpligtelse maatte gjøre ham det dobbelt vigtigt at frigjøre sig for enhver anden Bestilling og anvende sine Kræfter udeelte paa det store og vidtløftige Arbeide, hvortil han havde bestemt sig. Hoftjenesten, som han kaldte den, blev ham trykkende, og Omstændighederne forøgede vistnok dens Tryk.

De kirkelige Stridigheder vare nemlig ingenlunde ophørte, fordi det første Angreb paa Doctor Niels Hemmingsen kun halvt var lykkedes. I Sachsen gik det rask med Samvittighedstvang og Afsættelser, efterat Jacob Andreæ havde faaet Inspectionen over alle Churfyrstendømmets Kirker og Skoler, og Virkningerne af hans forfølgelsessyge Iver sporedes ogsaa i Danmark: Niels Hemmingsen havde for tre Aar siden maattet tilbagekalde sin Theorie om Nadveren[8]. Men Frygten for Kjættermageriet var fremdeles stor; Vedel nærede denne ligeom Niels Hemmingsens andre Disciple, og da han skrev Fortalen til sin Adam af Bremen, havde han anseet det for nødvendigt i en vidtløftig Afhandling at rense sig selv for de catholsk-hierarchiske Lærdomme og Grundsætninger, som denne Bog indeholdt[9]. De Forhandlinger, som kort efter vare blevne aabnede i Odense i Anledning af den slesvigske Lehnsstrid, havde ført en Deel lærde og fornemme tydske, især sachsiske, Herrer til Danmark og muligen atter henledet Opmærksomheden paa de danske Theologer[10]; i al Fald ankom der faa Maaneder efter, netop paa den Tid, da Vedel fik sit Prælatur yderligere forsikkret, i August

---

gement med denne, saaledes at Vedel fik ubetinget Expectance paa Svanings Prælatur, Decanatet. I det følgende Aar d. 7 Mai fik Jacob Svaning Brev paa sin Faders, Mester Hans Svanings, Kanikedom og Vicarie i Lunde-Domkirke efter dennes Død: Skaanske Reg. No. 1 fol. 141 a—b, medd. af Hr. Kall Rasmussen.

8 Men i Aaret 1574 begyndte ret de store Forfølgelser i Sachsen (paa samme Tid, da K. Frederik I. gav sine Theologer og Præster den første strenge Paaminbelse: Resen S. 275); fire Wittenbergske Theologer førtes fængslede til Leipzig, Peucer blev arresteret, to af hans Svigersønner nedlagde deres Professurer, og Esrom Rudigerus, Camerarii Svigersøn, flygtede: Förstem. Lib. Decanor. p. 55—56. Forgjeves intercederede Landgreve Wilhelm af Hessen 1576 for Peucer: Leupold S. 26—27. Og „som Hs. Majest. kom i Forfaring, at Riget endnu uden Lands hos fremmede Herrer oc Fortr oc i synderlighed hos Chur-Fersten i Saxen oc Lante Meisen (!) hørte ilde for, hvad Skrift og Bo- r Doct. Niels Hemmingsen hafde ladet udgaa om Christi Nærværelse udi det hellige oc høyværdige Altens Sacramente", saa befalede han Niels Hemmingsen at udstede en Revocation, som d. 6 April 1576 ev approberet og underskrevet af det theologiske Facultet: Resen S. 293—295. Jfr. Engelstoft Møller histor. Calend. II. 349 fgg.

9 Vedel følte altid, naar han udgav en Bog, den for en Forfatter saa naturlige Frygt for, at Arideer havde altfor mange Ufuldkommenheder; men da han i Marts 1579 udgav sin Adam af Bremen, ygtede han, som han selv siger, langt mere Kjættermagerne end de lærde Historikere; han frygtede m, „qui zelo, nescio quo, Hierarchiam Pontificiam editione hujus scripti a me stabiliri voerent (Præf. c vers. c2 vers.), og derfor skriver han en lang Afhandling (Præf. c3—d4) for at kre sig mod disse Fjender, der vilde angribe hans rene Protestantismus i Læren om en evangelisk Kirforfatning.

10 Ved denne Forhandling i Odense i Foraaret 1579 indfandt sig, som bekjendt, Commissarier ra Churfyrste August, Hertug Ulrich og Landgr. Wilhelm, og blandt dem ogsaa adskillige lærde Mænd: Binus Binshemius, Henr. Husanus, Nic. Theophilus, Ad. Traziger, Joa. Müller, Jos. Marcus. Jfr. Jac. Krüger, von dem herrl. Triumph. S. 20, 32, 51. Lackm. Einleit. I. 620, 629.

1579, Breve fra Churfyrste August til Kongen med den fornyede Beskyldning mod Niels Hemmingsen, at han i sine Forelæsninger fremdeles vedblev at udbrede den calvinske Lære om Nadveren, og med den fast usømmelige Paamindelse til Kongen selv, at hans egen Rettroenhed begyndte at blive de tydske Fyrster mistænkelig[11]. Dette sidste var at røre Kong Frederik paa det ømmeste Sted: endnu i samme Maaned gav han den lærde og berømte Niels Hemmingsen Afsked fra Universitetet og henviste ham til hans Canonicat ved Roeskilde Domkirke. Der levede nu Vedels udmærkede Lærer og Ven Resten af sine Dage, og hans Straf blev næsten til en Belønning: i det stille og fredelige Hjem, han havde faaet, udarbeidede han de skjønne Værker, der have sikret hans Navn Udødeligheden[12].

Alt dette foregik for Vedels Øine netop i de Dage, da han selv ønskede at kunne begive sig bort fra Hoftjenesten, som han sagde, til sit rolige Canonicat og sine uforstyrrede Grandskninger i Fædrenelandets Historie. Han kunde misunde Niels Hemmingsen den vundne Frihed[13]. Dennes Skjæbne indeholdt desuden en alvorlig Paamindelse for ham; thi han havde selv tidligere givet sit Bidrag til sin Lærers Forsvar. Men Kongen synes ikke at have villet slippe ham. Det er vel ikke umuligt, at Vedel som Slotsprædikant maatte følge Kongen næste Foraar 1580 til det store Møde i Odense, hvor de slesvigske Hertuger toge deres Lande til Lehn af den danske Krone; i al Fald kunde han som en Mand, der allerede havde tilvundet sig et anseeligt Navn, vel forsvare sin Plads paa et Sted, hvor alt hvad Riget havde af Glands og Herlighed skulde bæres til Skue[14]. Ogsaa en Tyge Brahe var tilstede, dog uvist om det var Astrono-

---

11 „Oc effterdi hand (D. Niels Hemmingsen) endnu holdtis paa Universitetet med Læsning oc disputering udi sin fulde Act oc Myndigheed, da var Hs. Majestæt oc det gandske Rige udi stoor Mistancke hos de tydske Herrer, at Hs. Majest. skulde saadan en Meening handthefve oc med Tiden fordre oc indfere den udi sine Kircker": Resen S. 318. Tiden bestemmes nøiere i Pontopp. Annal. III. 475 („im Anfang Augusti dieses Jahrs") og hos Giesing III. 1. S. 25.

12 Resen anf. St. „Og med Pennen oc sin daglige Studering meget gaffnede Kirken". Jf. Engelstoft o. Møller hist. Cal. II. 369. Om hans literaire Berømmelse siger Epitaphiet i Roeskilde Domkirke (Marmora Dan. I. 29): ut non solum nostris, sed cunctis Europæ doctis admirationi fuerit. Erasm. Lætus (Res Danicæ p. 503–505) har en vidtløftig Fremstilling af hans Fortjenester. Han hører ogsaa til de faa Danske Mænd, der have faaet en Artikel i Baylés Dictionn. histor. Tom. II. p. 1423 (Rotterd. 1720).

13 Sv. Tiuv. b vers. b2. angiver Vedel ingen bestemt Grund, hvorfor han saa gjerne vilde [illegible] befriet fra sin „Hoftjeneste". Mon han ikke skulde sige os den paa et andet Sted? I Ligprek. [illegible] Claus Glambek C2 vers. læses følgende af en forhenværende Hofpræst mærkelige Ord: „Ja [illegible] saa hos dennem, som haffue store Befalinger til Hoffue, at de kædis paa det siste meget der ved, [illegible] lengis til at de maa komme der fra, oc naar de ere der fra forløste, at de maa være paa deres [illegible] Haand, da er det met dem ligesom met en Ful, der vndkommer aff sit Fulebur oc maa [illegible] sin fri fluct offuer den vide Skoff oc Marck, huor den lyster". — Det er ogsaa værd at bemærke, at [illegible] det om Vedels Deeltagelse i Niels Hemmingsens Sag ved samme Tid blev fornyet, idet anden [illegible] Vitæ via netop paa denne Tid (1580) udkom i Frankfurt. Det var maaskee just ikke [illegible] behageligt.

14 Jac. Krügers Skrift — af hvilken sjeldne Bog jeg har havt fra den Hjelmstjernske [illegible] paa det St. Kgl. Bibl. et Expl., der har tilhørt Gram og er trykt 1581 i Ulsen (ikke i [illegible], hvilken Udg. jeg anfører — nævner intetsteds Vedel. „Der Ehr vnd Achtbar Caspar Vafeligt" [illegible]

men. Den egentlige Taler paa Kongens Vegne var den bekjendte Caspar Paslich. Men Vedel udarbeidede ogsaa i samme Anledning en latinsk Tale, som han siden lod trykke og overrakte Kongen[15], og da den treaarige Hertug Christian, Kongens ældste Søn, paa dette Møde blev valgt til Thronfølger, er det rimeligt, at Vedel ligeledes paa samme Tid skrev det latinske Digt, hvori han udtalte sine gode Ønsker og Forhaabninger om den unge Herre[16]. Begge Arbeider kunde i al Fald tjene til at vedligeholde Kongens Gunst, uden hvilken han ikke turde vente at see sit Ønske opfyldt. Og omtrent ved samme Tid fornyede han Erindringen om sig hos en gammel, stedse mægtigere Velynder, Christopher Walkendorf; thi da han efter den Tids Skik skrev et Digt i Anledning af Anders Mariagers tolv Prædikener over Fader Vor, saa lod han Begyndelses-Bogstaverne i de fem sidste Vers fremstille dennes fulde Navn[17].

---

allevegne Kongens Taler: S. 59, 65, 72. Men det var jo ikke umuligt, at en latinsk Oration kunde have hørt til de Festligheder, hvormed de høie Herrer efter Belehningen havde „sich freundlich, gnedigst vnd frölich ergetzet", indtil Hertugerne Løverdagen d. 7 Mai droge bort fra Odense: S. 37. I al Fald lod det sig vel tænke, at Vedel som Privatmand har været tilstede, har fulgt med en af sine høie Velyndere. Talen er heelt igjennem skrevet i en Form, som om den var holdt paa Festdagen selv. Kongen tiltales af og til personlig (A3 vers.: *Regia Tua Majestas*), Hertugerne ligeledes (D2: *vos, qui vestra præsentia hodierni diei actionem ornastis*). Et Program om denne Fest af Prof. Ancher-sen i Odense 1768 har jeg ikke kunnet eftersee.

15 Krüger S. 40 anfører Navnet Tyge Brahe ganske bart, saa at man ikke kan see, om der menes den store Stjernekyndige eller Tyge Brahe til Hammer († 1581), der vistnok var yndet af Kongen: jfr. Ligpr. ov. Cl. Glambek B4. Jfr. ogsaa Lackmann I. 632—635. Vedels Afhandling i Form af en Tale har følgende Titel: Oratio panegyrica, oblata sereniss. ac potentiss. Regi Daniæ Dom. Friderico II. quum Otthonis feudo Ducatus Slesuicensis inuestiret illustr. Duces Holsatiæ. Hafn. 1580. 4to. Den udgjer 24 Ovartblade, og er dedicceret til Kongen. Jeg har benyttet et Expl. fra det St. Kgl. Bibliothek. Vedel begynder med at sige, at han ligesom alle Rigets Præster allerede forhen, i forrige Aar, da Stridighederne bleve afgjorte, havde holdt den befalede Takkebøn, men at han nu vilde gjentage denne alene, idet han vilde tale de summa regni Daniæ felicitate, qua præ aliis multis gaudet et perfruitur. Derved opkaster han først Spørgsmaalet om den bedste Statsforfatning, hvilken han da bestemmer efter Pauli Ord: *ἵνα ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι* (1 Tim. 2, 2). Derpaa viser han, hvor herligt der i Danmark er serget for *ἡσυχία*, *εὐσεβεία* og *σεμνότης*: altsaa — er Danmark det allerlykkeligste Land, har den allerbedste Statsforfatning (reipublicæ forma omnium laudatissima). Saaledes er Gangen i denne Afhandling eller Tale. Et meget ziirligt Exemplar af denne Bog (paa Siderne findes det danske Vaaben med K. Frederik IIs og det meklenborgske Vaaben med Dronn. Sophies Valgsprog) sendte Vedel til Sebastian Schreder, dengang Præst ved Nicolai Kirke Flensborg (jfr. Molleri Isagoge P. III. p. 259, 333), med følgende Tilskrift: Ornatissimo viro, pietate et virtute atque eruditione præstanti, Dno Magistro Sebastiano Schroedero, dispensatori mysteriorum Dei apud Flensburgenses fidelissimo, amico meo fide et observantia summa colendo: Andreas Vellcius. Dette Exemplar bevares nu paa Universitetsbiblioteket i Kjøbenhavn.

16 Claus Lyschander siger es (Westphal. monum. ined. Tom. III. col. 449), at Vedel havde skrevet Cum voto augurium in electionem Christiani IV., der var trykt i Kjøbenhavn; de følgende Literatorer gjentage dette. Men Ingen angiver, paa hvilken Tid dette er skrevet. Det forekommer mig, at der kun kan blive Spørgsmaal om 1580, da Rigsraadet (Slange I. 5) eller Rigsraadet og den menige Adel (Resen S. 340) i Odense udvalgte Christian IV., eller om 1584, da Kanslieren førte ham om paa Landsthingene til personlig Hylding. Ifølge Udtrykket Electio maatte man vel rimeligst tænke paa Valget i Odense. Skriftet eller Digtet selv synes tabt, og det lader til, at Lyschander ikke selv har havt det, eftersom han intet Aarstal angiver, men blot Trykkested.

17 Ved Enden af denne ovenfor S. 52 Not. 12 omtalte Bog findes adskillige Digte af Andreas

Vedel var kjed af Hoflivet, og kort efter viste sig en Leilighed til Forandring, som han udentvivl ønskede at benytte, da det gik i Langdrag med hans Afskeed fra Præste-Embedet. Hans Ven Laurids Gjødesen, fordum Dux ved Magister-Promotionen i Wittenberg, nu Lector Theologiæ i Riber Capitel og Præst til Vedsted, blev nemlig i Foraaret 1580 udnævnt til Sognepræst ved St. Catharinakirken i Ribe[18]. Vedel synes at have anseet denne Leilighed for gunstig til at komme ud af Hoftjenesten, og at have søgt det ledige Lectorat. Men Peder Hegelund, der for elleve Aar siden havde afløst Laurids Gjødesen som Rector, ønskede nu ogsaa at afløse ham som Lector Theologiæ, og blev Vedel en farlig Medbeiler: han ilede den fjortende Mai fra Ribe til Koldinghuus for at tale sin Sag, og han gik af med Seieren. Saaledes var denne Udsigt lukket for Vedel[19].

Men Vedel opgav dog ikke Tanken om at forlade Hoffet og søge i det

---

Laurentius, Johannes Franciscus, Ivarus Bartolinus, Erasmus Katholmius og Andreas Severini Velleius. Det sidste optager ni Blade T3—V3 vers., bestaaer af 86 Vers, hvert paa fire Linier, og har følgende Overskrift: En kaart Vnderuisning, Om Bønen, Huorledis mand skal bede, vdi vor Herris Jesu Naffn: Oc huad en Christen Bøn formaar oc vbretter. Dette Riim-Stykke er ikke ubetydeligt af Omfang; men smukt synes det mig ikke og dets Betydning i Vedels Historie turde det meest have deraf, at han ved dette Arbeide gjorde noget, der udentvivl var baade Walkendorf og Kongen selv behageligt. Slutningslinierne lyde saaledes:

Christe Guds Søn, Hjelp ret at sige,
Vor fader i Himmelens throne:
Helligt vorde dit naffn, dit Rige
At tilkomme ey forskone.

Ræt som din vilie i Himmelen er,
Lige saa blant oss lad bliffue:
Idag met daglig Brød oss nær,
Klæde oc føde at giffue.

Synd oc Ondskaff forlad oss Gud,
Effter som wj forlade.
Thennem alle som oss haffuer brudt imod
Nogen tid, eller vilde forhade.

Om wi end snuble i fristelsens tid,
Du lod oss dog icke falde:
Frels oss fra Dieffuelsens had oc Rid
Ont briff fra oss met alle.

Euindelig hør, dig Herre til,
Riget, Magt, Æren allsammen:
Ret aldrig ieg fortuile vil,
Paa din Barmhjertighed Amen.

At ogsaa Kongen interesserede sig for Anders Mariagers Bog, der til ham var dediceret, turde man maaskee slutte af Kongens Brev til Christopher Walkendorf d. 24 Marts 1580 (Sjell. Tegnelser Nr. 14 fol. 329a, medd. af Hr. Kall Rasmussen), at Mester Anders Mariager for denne Dedication skulde have 100 gamle Dalere.

18 Terpager Ripæ Cimbr. p. 225, 373. Jeg har oftere nævnet denne Mand. Han var bleven Lector i Capitlet 1569 efter Hans Laugesens Udnævnelse til Biskop. Den 29 Marts 1580 blev Jacob Sørensen, Præst ved St. Catharina, og Laurent. Ægidius blev hans Eftermand.

19 Denne hidtil neppe bekjendte Efterretning beroer paa følgende Antegnelse i Hegel. Calend. MS. 1580, d. 14 Mai: *Excurri statim Coldingam propter periculum a M. Andrea Velleio creatum, ut competitore.* Jeg kan næsten ingen Tvivl nære om, at det, som begge søgte at opnaae, var Lectoratet. Vedel var kjed af og tænkte paa at forlade sin „Hoftjeneste" og lod anholde hos Kongen derom ved sine „gunstige Patroner": Svend Tiuv. b vers. b2. Lectoratet kunde ikke meget hindre hans frie historiske Studier, og Lectoren var siden 1543 aflagt med et eget Canonicat, siden 1555 med Vester-Vedsted Sognekald, siden 1558 med en egen Canike-Residents og siden 1563 med et Vicariater: Ripæ Cimbr. p. 219, 221, 223, 224. Det var saaledes et rigt Præbende. Hvem Hegelund i denne Anledning søgte paa Koldinghuus, lærer man af Jacobsens Liste over de kongelige Embedsmænd i dette Aar (Histor. Tidsskr. II. 32): K. Frederik II selv opholdt sig der d. 12—15, [illegible] 24—26 Mai. — Den 14 Juli nedlagde Hegelund Rectoratet ved Ribe Skole.

kjære Ribe den Roligheb, som han ønskede sig; og allerede nu sikkrede han sig der en god Modtagelse i Fremtiden. Maaskee kjendte han fra sine tidligere Aar Mester Hans Laugesen. Denne Mand var Hans Tausens Svigersøn og anden Efterfølger paa Bispestolen, lærd, velhavende og anseet blandt sine Samtidige; som Biskop og Medlem af Capitlet stod han i Forbindelse med Svanings Familie, forsaavidt ogsaa med Vedel[20], og Forbindelsen blev snart endnu fastere knyttet. Siden Marine Svanings Død havde Vedel levet et eenligt Liv. Han billigede ikke dette; men den veemodige Erindring om hende optog længe den eneste Plads i hans Hjerte. Tiden blev dog ogsaa her den almægtige Læge. Hans Laugesen havde en eneste Datter, dengang en ung Pige paa atten Aar, altsaa omtrent i den Alder, som Marine Svaning vilde have havt, hvis hun endnu levede[21]. Ved hende haabede Vedel at finde Lindring i sin Sorg og Erstatning for sit Tab. Efter fromme Bønner til Gud om et lykkeligt Udfald af sit vigtige Forehavende, efter venlig Raadførsel med sin afdøde Hustrues Moder og Familie[22], begjerede han Mette Hansdatter og erholdt hendes Faders Samtykke. I Eftersommeren 1580 var han i Ribe, og den attende September foregik den høitidelige Trolovelse[23].

Den følgende Vinter maatte Vedel endnu besørge sine præstelige Forretninger paa Kjøbenhavns Slot og til samme Tid syslede han med en dansk Bearbeidelse af sin Afhandling om den danske Historie at beskrive; men hans hele Hu stod vistnok til Ribe, og allerede i det tidlige Foraar 1581 erholdt han foreløbig Kongens Løfte om at maatte tage sin faste Bolig der ved Domkirken

---

20 Hans Laugesen var bleven Biskop 1569, da Paulus Matthiæ blev forflyttet til Sjelland. I denne Anledning har Hegel. Cal. MS. 1569 d. 3 Aug. følgende Bemærkning, som jeg ikke veed andetsteds at have seet: *Literis Hafnia d. 7 Aug. perscriptis ad M. Thomam significatum est, regia voluntate designatum esse M. Johannem Thomam.* Den M. Thomas, som fik Brevet derom, er, som Hr. Kall Rasmussen med megen Sandsynlighed gjætter, vistnok M. Thomas Knudsen, Hans Thomesens Fader. — Jo. Amerinus (Carmina C5 vers.) taler saaledes om Hans Laugesen:

— sic eris alter et
Tu Tausanus, ut hæres
Et Successor es; æmulus
Virtute ac meritis ut et
Ejus sis, tua supplicat
Summis patria votis.

Hvitfeld i Bispekr. 33 (4to) kalder ham en „heilærd og from Mand", og af Cimbr. lit. I. 681 Not. 2 seer jeg, at han stod i lærd Brevverling med Joh. Pistorius, vistnok den Gottorpske Hofpræst af dette Navn. Pontopp. Ann. eccl. Dan. III. 152 viser dog, at han ogsaa havde sine Fjender.

21 Ifølge Inscr. Rip. p. 53 maatte hun være født 1562. — Vedels Mening om Ægteskabets Lykke kan sees i Ligpr. ov. Predb. Pobbusk a3-3 vers., hvor han dømmer i den bekjendte Strid mellem Thales og Solon.

22 Curric. vitæ p. 40: Da haver han det begyndt af Guds Paakaldelse og med sin forrige Hustrues Moders, Sødskendes og Venners Raad, Fuldbyrd og Samtykke ꝛc.

23 Hegel. Cal. MS. 1580 d. 18 Septbr.: *Sponsalia M. Andreæ Wellei et Mettæ filiæ M. Johannis Lagonij.*

og sit Canonicat. Var dette for lidet indbringende til en Families Underholdning, saa kom den kongelige Gavmildhed ham tilhjælp, idet der den femte Aar blev ham tilsagt en aarlig Understøttelse for det Første paa to Aar af tvende Læster Korn, der skulde udredes af Riberhuus fra den Dag at regne, da han som residerende Canik tog sit Præbende i Besiddelse[24]. Saaledes var da Alt vel forberedet, og ved Midsommerstid i det samme Aar opnaaede Bedel, hvad han længe havde ønsket. Kongen meddeelte ham Afskeed som Slotsprædikant og lod ham alene Historieskriver-Embedet tilbage[25]. Ikke længe efter var han reisefærdig og paa Veien til Ribe. Paa denne Reise blev han syg og sengeliggende i Korsør; men hans Svigermoder og hans Brud forlode deres Hjem den ni og tyvende Juni for at pleie ham og bragte ham vel snart helbredet med sig tilbage til Ribe. Her havde han naaet Maalet; her vilde han for sine øvrige Levedage i fredelig og uforstyrret Ro indvie sig til det store og herlige Kald, at skrive sit Fædrenelands Historie[26].

---

24 Sv. Tiuv. b2 læses i Margen saaledes: An. 1580 om St. Hans Tiid er jeg fororloved. Paa Grund deraf har jeg i den første Udg. af dette Skrift maattet antage, at han forlod Kjøbenhavn og sin Stilling som Slotsprædikant i Aaret 1580. Senere Opdagelser give imidlertid uden-tvivl et andet Resultat. I Jydske Regist. No. 3 fol. 249b–250a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) findes nemlig et Brev af følgende Indhold: K. Frederik d. Anden gjør vitterligt, at efterdi Mester Anders Bedel, „som en Tid lang haver været Capellan paa vort Slot Kjøbenhavn, agter med det Første at begive sig derfra til vor Kjøbsted Ribe, og der at ville residere hos Domkirken og det Kanikedom, vi hannem der sammesteds naadigst med forlent haver", under og tillader han, at han maa „ubi to samfelde Aar, regnendes fra den Dag, han kommer til Ribe at residere", aarligen bekomme en Læst Rug og en Læst Byg af Riberhuus. Koldinghuus d. 5te April 1581. Man seer deraf, at Bedel endnu i April 1581 var i Kjøbenhavn som Slotsprædikant, og at der først nu tænktes paa hans Entledigelse. Denne Opdagelse ledede naturlig til en fornyet og nøiere Betragtning af det i første Udg. af dette Skrift S. 258 Not. 12 omtalte Haandskrift (MSS. Vellej. Bibl. Reg. Gl. Kgl. Saml. No. 824 fol.), hvor man da virkelig finder, at Nullet i 1580 er af Bedel selv forandret til et Ettal, der er skrevet tvers igjennem Nullet; af dette Ettal er den nederste Deel lidt udviskt, og det Hele er rigtignok blevet noget uhydeligt, hvis man ikke havde havt nysnævnte Kongebrev som en sikker Veiledning til at udfinde Sandheden.

25 Datum for en særlig Bestalling som Historiograph for Bedel har ikke i Canc.-Registranterne været at finde, saa at det muligen er blevet ved den tidligere Overdragelse af Hvervet som Historieskriver. Hellerikke noget Entledigelsesbrev for Bedel som Slotsprædikant er fundet omtalt; d. 22 Juni 1581 var Kongen paa Kjøbenhavns Slot (d. 24 og følgende Dage derimod paa Frederiksborg), hvor da Sagen kunde være mundtlig afgjort, og Bedel maatte da antages strax efter at have begivet sig paa Veien til Ribe.

26 Hegel. Cal. d. 29 Juni 1581: Til M. Anders Bedle, som loe sing vdi Kaarsør, drog Dorethe M. Hans Laugißøns oc Mette. Denne Dorethe († 1601) var den ovennævnte Datter af Hans Tausen: Inscr. Rip. p. 23. 52. Naar Bedel kom til Ribe, lader sig vanskelig bestemme; thi rigtignok fik han d. 17 August 1583 hiint Brev paa to Læster Korn af Riberhuus forøget endnu paa tvende Aar (hvorom nedenfor); men at han først saa sent paa Aaret 1581 naaede Ribe, forekommer mig ikke rimeligt, da Bryllupet holdtes der tre Dage efter. Snarere vilde jeg antage, at han under denne Datum, d. 17 Aug. 1581, havde fuldkommen arrangeret sig og tiltraadt sine Functioner som residerende Kanik. — At nogen Slotsprædikant 1581 er bleven udnævnt i Bedels Sted, findes der i Canc.-Registr. for dette Aar intet Spor til.

Tredie Capitel.

Anders Vedel som Kongelig Historiograph.

Byen Ribe blev fra nu af Anders Vedels stadige Hjem, saalænge han levede, og den blev i Aarhundreder Hovedsædet for hans talrige Efterkommere. Domcapitlet i Ribe var det eneste, som ved Siden af hans lærde Arbeider gjorde Fordring paa hans Opmærksomhed og foranledigede en let og behagelig Sysselsættelse. Venskabs- og Slægtskabsforbindelser i Ribe og Omegn fra tidligere Dage bleve gjenoplivede, nye og inderligere bleve knyttede, og Vedel blev snart aldeles en Ripenser[1]. En mærkelig Forandring foregik: ny Skueplads, nye Personer, nye Optrin, nye Forhold af enhver Art. Det gjaldt at ordne sig ind deri og komme til Ro.

Ribe var dengang et i mange Henseender tiltrækkende Opholdssted. Byen selv maatte uagtet mangehaande Tab, nylig endog ved Pest og Ildsvaade, endnu regnes til Danmarks største og bedste Stæder[2]. Den brede Nebsaa, hvis Sidegrene dannede ligesom en Indlandssøe, omgiven af lysgrønne Enge, bar endnu rige Handelsskibe og fulde Fiskerquaser, og den store Mængde af anseelige Bygninger vare Mindesmærker af en større Handelsvirksomhed og en mere blomstrende Tilstand[3]. Det fattedes heller ikke paa betydningsfulde Minder af en

---

1 Vil man gjennemsee Terpager Inscr. Rip., skal man finde, at — jeg troer næsten en Tredieheel af de der aftrykte Epitaphier angaae den Vedelske Familie eller Familier, som vare besvogrede med denne. Matth. Galthen (Beskr. ov. Ribe S. 210) har endog ladet sig bedrage til at give Vedel Plads blandt de lærde Mænd, der vare fødte i Ribe, og gjentager den samme Feil ved hans Navn.

2 Ripæ Cimbr. p. 729, 730, Pest og Ildebrand. Branden indtraf d. 4 Sept. 1580, og omtrent ved samme Tid kom Vedel til Ribe; thi fjorten Dage efter holdtes hans Trolovelsesfest. Jfr. Ligpr. ov. Pr. Podbusk F7 vers.; i Chronol. L vers. skriver Vedel, at der afbrændte Ri athelgader paa begge sider. Mads Rostoch (in Append.) angiver Summen af de afbrændte Huse og Gaarde til 214; men i Digtet selv apostropherer han dog Byen saaledes:

Du Jyllands Hoved-Ziir,
Som bar for Stæderne omkring Dig Ære-Spiir.

Vita Grund. Q2 siger Vedel: Ampla est et populosa satis, quod multi sciunt, civitas Ripensis. Det var dog før Branden; men jfr. Adlers Progr. af 1842 S. 1—2, og Vedels Brev til N. Kaas i Braunii Theatr. Urb., der upaatvivlelig er senere end 1576.

3 Jo. Amerini carm. E6 vers. indeholder en ret smuk Vexelsang mellem tvende Hyrder Corydon og Thyrsis i Anledning af Freden 1570. I Indledningen dertil, som er en kort Skildring af Ribe-Egnen, læses:

anden Slags. Den gamle ærværdige Domkirke, et Mesterstykke af den nordiske Middelalders Bygningskunst, hævede endnu sine lette og luftige Spire mod Himlen, og det mægtige Riberhuus stod der ligesom en bepandsret Kjæmpe fra Oldtiden, færdig til at dække Gudshuset med sine vældige Mure[4]. Ripenserne elskede denne By, vare stolte af den og talte i høie Toner til dens Priis[5]. Dertil kom ogsaa, at Ribe dengang havde sin frie, ved tydske Colonister fremhjulpne, ved Borgernes Velstand befæstede Municipalforfatning[6]. Magistraten, valgt af Borgernes Midte, udskrev selv de Skatter og Bidrag, som Byens Fornødenheder udkrævede, gav de Love, der havde Gyldighed indenfor Byens egne Grændser, og haandhævede disse Love ved en Raadhuusret, der dømte endog i de høieste Instantser[7]. Derfor havde Ribe og maatte have et oplyst, myndigt og anseet Borgerskab. Den lærde Mand, der blev henflyttet i et saadant Samfund, kunde ikke længe føle sig fremmed deri, og Vedel, der selv var udgaaet fra en anseelig Borgerslægt, sluttede sig saameget desto lettere og hellere til dem, som han tilhørte ved Fødsel og Opdragelse[8].

Fra en anden Side bestemtes Vedels Forhold ved hans Stilling som Domkirkens Canik. Ribe havde ved Reformationen beholdt sit Capitel, hvis Indtægter i meer end et Aarhundrede derefter bleve anvendte til fortjente Mænds,

---

Herbiferis hinc cincta jugis, viridantibus atque
Saltibus et liquidis istinc circumsona stagnis,
Omnigeno quæ pisce scatent — &c.

Hegel. Cal. MSS. nævne mangfoldige Gange Dxne-Udskibningen f. E. d. 15 April 1586, d. 17 Marts 1590, d. 17 April 1598 (60 Skibe til Holland), d. 2 April 1602, d. 14 April 1612. Om de mange borgerlige Pragtbygninger, saasom Klynborg, Porsborg o. a., maa jeg ialm. henvise til Terpager, Thorup og Adler, og kun med Hensyn til Thorups Oplysning (Progr. 1833 S. 13) om Navnet Rebsaa vil jeg tilføie, at man ogsaa andetsteds finder Mandsnavnet Ræb: Dan. Mag. II. 9, og at der gaves en adelig Familie af dette Navn: Adels-Lex. II. 37.

4 Galthen S. 113—114. Efterat det høie Spiir var nedfalden engang ved Slutningen af det fjortende Aarhundrede, fik Taarnet i dets Sted et Skraatag i Midten, der gik op i fire lette Spidser med fire Fløie. Saaledes var det, da Vedel flyttede til Ribe. Men d. 13 Marts 1594 nedstyrtede det nordvestlige Hjørne, og da fik Taarnet dets nærværende Dannelse. Om Riberhuus maatte man iser see Thorups Progr. 1835. Det stod nu i stor Glands. Dets Forfald skriver sig fra Ødelæggelsen 1659. Cfr. Terp. Ripæ Cimbr. p. 33 sqq.

5 F. Ex. Jo. Lagonius, Jo. Amerinus, Jo. Francisci, Vedel (hos Braun), Ræb Rostoch, o. m. a.

6 G. L. Baden om Midd. dan. o. nor. Kjøbst. (Histor. Afh. II) S. 42 har ret gode Bemærkninger om den Indflydelse, som Hansestædernes Magistrater og de fremmede Haandværkere øvede paa Dannelsen af de borgerlige Samfund i vore Kjøbstæder. Ribe havde ogsaa ifølge sin Beliggenhed tidlig mange fremmede Kjøbmænd og Haandværkere; men det tabte sig, da den begyndte at aftage, og ved Aaret 1583 findes blandt de ni og halvtredsindstyve Borgere, der underskreve Fordraget i Viborg af 21 Januar, ikke mange fremmede Navne. Ny D. M. II. 285.

7 Jacobsen, d. dan. Kjøbst. (Hist. Tidsskr. V) S. 66 fgg. Terpager Ripæ Cimbr. p. 583. Adlers Progr. 1844 S. 3, 5, 23 fgg. Dan. Atl. V. 642 fg. — Gildernes Indflydelse paa disse Forhold var hellerikke ringe, og Gildehusene bestode endnu: Inscr. Rip. p. 154. Adler 1844 S. 3, 5.

8 I Descript. Rip. ap. Braun. giver Vedel selv Borgerskabet dette Vidnesbyrd: *Ingenia civium valida et acria. Summum apud nos omnes ordines mundiciei studium. Matronis et virginibus ingenita comitatur præter εὐπρέπειαν simplex et decens quædam morum gravitas.*

især Lærdes, Underholdning. Medlemmerne førte endnu det gamle Navn Caniker, og udgjorde, forsaavidt de boede ved Domkirken, et sluttet Collegium, hvis fornemste Pladser kaldtes Prælaturer; men ligesom Kongerne efterhaanden tiltoge sig den Ret at bortskjænke Canonicater og Prælaturer, saaledes tabte Capitlerne ogsaa mere og mere den gamle Betydning, og Canonicaterne bleve ikke meget andet end Sinecurer[9]. I Hovedsagen vare nu Canikernes Pligter og Rettigheder indskrænkede til Bestyrelsen af Domkirkens og de med denne forbundne Stiftelsers oeconomiske Anliggender, et vist Overtilsyn med den offentlige Sædelighed og en Dommermyndighed i Ægteskabssager, alt i Forbindelse deels med Lehnsmanden, deels med Byens Magistrat[10]. Disse vare de nye Forhold, hvori Vedel indtraadte, da han som residerende Canik tog Sæde ved Domkirken. Capitlet dannedes af fem Prælaturer og ti Canonicater. Erkedegnen Erasmus Heidtmann havde nylig indtaget det første Prælatur. Vedel, skjøndt ved flere Dødsfald oprykket i Canikernes Række, hørte endnu til de yngre Medlemmer af Capitlet; men ligesom han allerede havde Exspectance paa et Prælatur, saaledes overlevede han alle sine ældre Colleger og blev tilsidst Capitlets Senior[11].

---

9 Schlegels Statsret S. 95–96 ialmindelighed og Ripæ Cimbr. p. 116 fgg. isærdeleshed, hvad Ribe angaaer. I det St. Kgl. Bibl. findes i den Thottske Samling under No. 2029 4to et lidet Haandskrift paa 13 Blade med den Titel: Statuta Capituli Ripensis; det indeholder de ældre Privilegier, Statuter o. s. v. og er udskrevet af den bekjendte gamle Protokol, Oldemoder. Dertil er endnu føiet Christian IIIs og Frederik IIs Stadfæstelses-Breve af 1551 og 1561 paa alle Capitlet i Ribe af de fremfarne Konger givne Friheder og Privilegier. — Prælaturerne vare ikke ligemange i alle Capitler. Ribe havde Archidiaconus, Decanus, Præpositus, Cantor, Succentor, og de fire første havde i Aaret 1580 tillige hver et Canonicat. Canonicaterne besattes først af Bispen, siden valgte Domherrerne selv, skjøndt Kongen stundom udstedede literæ commendatitiæ; men efter Reformationen tiltog Kongen sig snart den Ret at bortgive Kirkens Præbender, og i den anden Halvdeel af det 17de Aarhundrede (Münter Ref. Histor. II. 625) begyndte man at lægge Godset under Kronen.

10 Paa Grund af disse Rettigheder kunde saaledes Capitlet afhænde et Kirken tilhørende Huus til Ribe Skole: Terpager p. 507–8. P. T. Hanssens Progr. 1823 S. 7. — Exempel paa Capitlets Deeltagelse i Censura morum giver Luxus-Anordningen af 1561: R. Dan. Mag. II. 272 fg. Curatelet over Kirkens Bygninger og over Hospitalet var ogsaa henlagt til Capitlet, som siden skal vises. Det er saaledes ikke nøiagtigt, naar J. Møller (Histor. Calend. II. 362 Not.) siger, at Canikernes eneste Kaldspligt var at dømme i Ægteskabssager. Den saakaldte Lector Theologiæ havde desuden særlig den Embedspligt at læse.

11 Canonici residentes apud ecclesiam kaldtes de Caniker, som beboede deres Residents ved Domkirken: Ny Dan. Mag. VI. 43. Ifølge en Meddelelse af Copist Kall Rasmussen havde Capitlet i Ribe i Aaret 1580, eller Aaret før Vedel flyttede dertil, følgende Caniker i Anciennetets-Orden: 1. M. Jens Viborg, Erkedegn. 2. M. Thom. Knudsen, Præst i Hygom. 3. M. Frants Berg, Superint. i Oslo. 4. M. Hans Svaning, Degn. 5. M. Caspar Mule, Provst. 6. Christen Lange, Cantor. 7. M. Hans Laugesen, Superint. i Ribe. 8. M. Jacob Madsen, Præst ved Ribe Domkirke. 9. Jacob Wind, Kongens Secretair. 10. M. Anders Vedel. Tre af disse døde 1581, nemlig Thom. Knudsen d. 5 Jan., Jens Viborg d. 7 Mai og Casp. Mule d. 12 Juli, hvorefter Vedel blev den syvende i Anciennetet, og fik efter sig: 8. Ved. Hegelund, Tolder og Borgerm. i Ribe, 9. M. Hans Lauridsen Amerinus, og 10. M. Ved. Hegelund, Lector. Den nye Provst Anders Dresselberg havde intet Canonicat. Jfr. Terpagers Liste (p. 144–45) fra 1608. Hvis man nu turde antage, at Vedel ved Option var i Besiddelse af „Qvarta", saa nød han af to Gaarde i Øster-Vedsted 12 Ørter Korn og 6 Mark i Gjesteri; men han havde andre Indtægter, af hvilke den vigtigste var hans Andeel af Commungodset, der kunde udgjøre omtrent 70 Ørter Korn. Beregner man disse

Af den Slægt, som Vedel for tyve Aar siden havde forladt i Ribe, vare Mange naturligviis bortdøde; Andre levede dog endnu, og Leiligheden til nye venskabelige og fordeelagtige Forbindelser stod ham paa flere Maader aaben. Albert Friis til Haraldskjær havde i det foregaaende Aar afløst Erik Lykke som Lehnsmand paa Riberhuus[12], og til ham havde Vedel en særegen Anbefaling foruden den, som hans Stilling i Capitlet gav ham; thi Albert Friis's Hustru, Ingeborg Gyldenstjerne, var Søster til Fru Karine salig Holger Rosenkrants's til Boller og til Fru Vibeke Niels Friis's til Hesselager, og begge disse hørte allerede fra tidligere Dage til Vedels Velynderinder[13]. Den derved indledede Forbindelse udvidedes efterhaanden til de mange adelige Familier, der stode i Slægtskabs eller Svogerskabs Forhold til de vidtudbredte Gyldenstjerner, saasom Podbuskerne, Rosenkrantserne, Glambekerne, Galterne og andre[14]. Her ligesom i Kjøbenhavn var Vedel høit agtet af de fornemste Mænd, der gjerne søgte ham og oftere benyttede hans Talenter, vel endog noget mere, end hans egentlige Studier just havde Fordeel af. I Ribe selv levede af Vedels ældre Venner i det mindste Domdegnen Mester Hans Svaning. Denne var nu hans Collega endog i dobbelt Henseende, og Marine Svanings Død havde ligesaalidet som Vedels Udnævnelse til Historiograph giort noget Skaar i den gjensidige Hengivenhed mellem dem[15]. I Ribe levede ogsaa Vedels Ungdomsven

---

82 Ørter som Byg, vilde det udgjøre 123 Tønder Byg foruden de 30 Td. Rug og 36 Td. Byg fra Riberhuus. Dette forelebig. Jeg kommer paa et andet Sted nærmere dertil, og skal da angive den utrykte Kilde, hvorpaa dette beroer.

12 Hoffman I. 21 Tab. II. Han hører ikke til Cantsler Johan Friis's Slægt; men han var Farbroder til Cantsler Christian Friis den Yngre (til Kragerup), og han blev omtrent ved denne Tid i Vinteren 1581 paa en Herredag i Odense (Resen S. 331) optaget i Rigsraadet tilligemed Hak Ulfstand og flere. Han vil oftere blive nævnet i Vedels Historie. Jfr. Listen over Lehnsmændene hos Terpager p. 581 og Thorups Progr. 1835 S. 50.

13 Ligpr. ov. Ingeb. Gyldenstj. B5 vers. fgg. giver os Ingeborg Gyldenstjernes opstigende Ahnetavle. Her nævnes ogsaa (A8) Fru Karine, som den, efter hvis Begjering Vedel havde udgivet denne Ligprædiken, og det er den samme Fru Karine, til hvem Vedel for fem Aar siden (1576) dedicerede Laurids Bertelsens Ligprædiken. Niels Friis til Hesselager er ligeledes ovenfor nævnt; han var den gamle Cantslers Brodersøn. Alle tre Søstre vare Døttre af Christopher Gyldenstjerne til Iversnæs († 1562) og Anne Parsberg.

14 Disse Familieforhold har jeg seet af gamle Ligprædikener, især af Vedels, som i det følgende skulle omtales. Forelebig vil jeg blot bemærke dette: Fru Karines Søn, Otto Christopher Rosenkrants, blev gift med Gisele Podbusk af Kjørup; Claus Glambek til Rask og Giord Pedersen Galt til Thyrestrup vare gifte med Søstrene Birgitte og Regisse Rosenkrants, Døttre af Holger Rosenkrants til Steensballegaard og Margrete Gyldenstjerne.

15 Møller p. 905 skriver saaledes: Hac (i e. Maria Svaningia) exstincta, fribusculi aliquid ipsi cum Svaningio, ob communc utrique Historiæ Danicæ illustrandæ studium, intercessisse, ex epistola patet nostri ad Har. Huitfeldium. Zwergius S. 492—493 har som sædvanlig dette videre skrevet ud. Men ligesom man af Brevet til Hvitfeld aldeles intet andet seer, end at Vedel, ogsaa fra sin personlige Velvillie for Svaning, ikke ansaae denne gamle Mands Arbeide for svarende til den samme Tids Fordringer, saaledes modsiges det paa det bestemteste i det vigtigste Kildeskrift, vi have til Vedels Historie, nemlig Egidius Lauridsens korte Memoire, som rigtignok ikke var trykt, da Møller og Zwergius skreve. Her (Curric. vitæ p. 40) læses: Ligesom han inderlig elskede sammesin forstandige Hustrue, saa holdt han ogsaa efter hendes Død en god og tryg Svogerskab med

Peder Hegelund; men skjøndt deres sidste Rivalitet havde faaet det for begge ønskeligste Udfald, synes det dog, som om Forholdet mellem dem havde tabt noget i virkelig Inderlighed [16]. En Erstatning derfor havde Vedel forud beredet sig ved den indledede Forbindelse med Biskop Hans Laugesens Huus, og han ilede med at fuldbyrde denne. Omtrent en Maanedstid efter sin Ankomst til Ribe holdt han den tyvende August 1581 sit Bryllup med Mette Hansdatter og i fem og tredive Aar levede han med denne Hustru det lykkeligste Ægteskab [17].

Denne Forbindelse bragte Vedel ikke alene i Svogerskab med en i Ribe meget udbredt og anseet Familie, men forskaffede ham ogsaa i Byen de første faste Eiendomme, der bleve ham vigtige og dyrebare. Det synes vel rimeligt, at Vedel nu maatte kunne have opteret en Canike-Residents; men disse Embedsboliger forfaldt tidlig, og Vedel beboede i al Fald ikke sin, hvorimod han selv forsynede sig med en Bolig [18]. Hans Svigerfader overlod ham nemlig en velbygget Gaard, der laae i Skolegaden ligeoverfor Bisperesidentsen paa den samme i ældre Tid mere kjendeligt ophøiede Grund, hvorpaa ogsaa Domkirken var bygget; den kaldtes ialmindelighed Liliebjerg og var formodentlig opført af Biskoppens Fader Raadmand Lauge Steffensen [19]. Vedel erhvervede sig ligeledes af Hans Laugesen eller arvede maaskee efter hans Død en anden anseelig Gaard, kaldet

---

endes Moder og Sødskende, saalænge han levede, hvilket var Gud behageligt og hannem stor Ære, saa at andre deraf bør tage sig Exempel.

16 Det har været mig paafaldende, at jeg ikke har fundet Vedel nogetsteds anført som Fadder til noget af Hegelunds mange Børn, hvis Faddere nævnes i hans Calendere. Ja det forekommer mig endog, at Venskabet imellem disse to Mænd maa have være kjølnet før den sidste Concurrence om Lectoratet. Saaledes nævner Calenderen for 1574 i Juli, da Hegelund gjorde en Reise til Kjøbenhavn, en stor Mængde deels lærde deels fornemme Mænd, som han stod i Forbindelse med; men Vedels Navn findes ikke. Man kan vel ikke bringe det videre; men det er dog ret mærkeligt.

17 Hegel. Cal. d. 20 Aug. 1581: *Nuptiæ M. Andreæ Velleij et Mettæ, M. Johannis Lagonij filiæ.* Hun overlevede Vedel i næsten atten Aar.

18 I Regelen havde vel hver Canik sin Residents, og Vedel fik ogsaa senere en Gaard i Steenbogaden; men om han strax havde faaet denne eller naar han havde faaet den, derom har jeg ingen Efterretninger fundet. Forfaldne Canikegaarde bleve tidlig solgte og forvandlede til en Pengesum, hvis Renter traadte i Stedet for Boligen selv. Hvorvidt det var skeet i Vedels Tid, kan jeg ikke oplyse; men omtrent 30 Aar efter hans Død vare mange Residentser saaledes ophævede. Dette seer man af den saakaldte Røde Bog, hvoraf et Udtog, indeholdende Capitlets Forhandlinger fra 1622 til 1670, findes blandt MSS. Bibl. Reg. Thottske Saml. No. 2030. 4to. Der var ingen bestemt Residents til de enkelte Præbender, ikke engang til Prælaturerne; men enhver opterede „efter locum og senium" blandt Residentserne lier Renten af deres Penge-Æquivalent, naar de bleve ledige. Dette siges udtrykkelig deels i nysnævnte Haandskrift deels i en paa Vedels Tid 1605 affattet og af ham underskrevet Fortegnelse over Capitlets Eiendomme, MS. Bibl. Reg. Kallske Saml. No. 113 in Fol. Saaledes „opterede" Hegelund d. 22 Januar 1585 Caspar Mules Canikegaard, og da Vedel var ældre Canik end Hegelund, maatte han ogsaa kunne have opteret. Men Vedel har formodentlig saa udleiet sin Residents, hvorpaa man ogsaa finder Exempler.

19 Matth. Galthen Beskr. ov. Ribe S. 70 siger, at Lauge Stephansens Navn og Aarstallet 1545 endnu paa hans Tid (1792) stod paa Huset. Ripæ Cimbr. p. 541 og Inscr. Rip. p. 158 give os denne Inscription; paa sidste Sted skrives Navnet urigtigt: Lave Sta ein. Jeg vil senere komme til at omtale denne i Vedels Historie mærkelige Gaard.

Taarnborg, og han kjøbte desuden en Deel mindre Huse, der vare byggede paa Tomten af den gamle catholske Bispegaard[20]. Men ligesom han rimeligviis først senere kom i Besiddelse af disse Eiendomme, saaledes var og blev Liliebjerget altid hans stadige Bolig og kjæreste Hjem, og denne Gaards Navn er ved ham bleven foreviget. Han mærkede den tidlig som sin Eiendom ved at anbringe sit Bomærke over dens Hoveddør; han aflod ikke med at pryde og pynte den, saalænge han levede; han efterlod denved sin Død til sine Børn, paa hvem hans Kjærlighed til den gik i Arv og udtalte sig paa samme Maade[21].

II. Disse Prydelser fordrede Tid og kunde udføres efterhaanden, som Leiligheden tilbød sig. Men Vedel var kommen til Ribe for at opfylde det store Løfte, han havde givet sin Konge: at arbeide af alle Kræfter til dette Maal, det var Hovedsagen. Ved hvilke Midler og paa hvilken Maade haabede han da at løse den skjønne, men vanskelige Opgave?

Uden Bøger og Haandskrifter kunde han intet udrette, og forsaavidt havde han tabt ved at forlade Hovedstaden, hvor begge Dele vistnok i større Mængde vare tilstede[1]. Imidlertid vare dog Forholdene dengang meget anderledes end i nyere Tider. Massen af trykte Bøger var endnu ikke stor; Regjeringens Archi-

---

20 Terpager Ripæ Cimbr. p. 544. Taarnborg beboedes i Reformationstiden af den udvalgte Biskop Oluf Munk, der skulde have succederet sin Farbroder Iver Munk; men Oluf Munks Svigersøn Baron Reinskat solgte den til Hans Laugesen. Paa Afbildningen af Ribe i Brauns Theatr. urb. viser denne Gaard sig som en anseelig Bygning med to eller tre Spidser, hvorpaa Fløie ere opsatte. Den kaldtes siden Blaagaard og er nu Ribe Bispegaard. — I Ribe Raadstuebog (medd. af Prof. Thorup) læses i Anledning af Skiftet mellem de Vedelske Arvinger under 22 Juli 1626: „Sidsel Andersdatter, sl. Mag. Povel Mortensen Biskop i Lund hans Enke, søder til sin Moder Mette sl. Anders Weyles i Ribe syv Boder i Bispegaden, som hende er arvelig tilfaldet efter hendes sl. Fader Anders Weyle, beliggende paa Østerside Bispegaardsgade mellem Mag. Søren Andersens Baaninger paa Nørreside og Morten Tolstrups paa Sønderside. Dertil har hun udgivet Fuldmagt 24 Mai 1622 underskrevet af hendes Broder, Mag. Hans Andersen Conrector i Lunde Skole". Med Hensyn til Søren Vedels Eiendomme paa denne Plads, vil man af Ripæ Cimbr. p. 465 see, at han havde tilkjøbt sig ni Boder der „a matrona nobili Elisa Friis".

21 Ripæ Cimbr. p. 541, 713. Om Gaardens Skjæbne i senere Tid skal der blive talt i fjerde Capitel. Hvad den Tilstand angaaer, hvori den blev Vedel overdraget, er det et Spørgsmaal, om den var opført af Grundmuur eller Bindingsværk. Afdøde Prof. Thorup, der var saa nøie bekjendt med alle Localiteter i Ribe, ogsaa i den ældre Tid, paastod bestemt det sidste; Terpager derimod skriver: „excelsa domus est et lateritia", og nævner derefter Bygherrens Inskription fra 1545. Skulde begge Efterretninger forenes, maatte man vel antage, at Ordet lateritia blot skal betegne, at Tavlene var opførte af brændte Steen mellem Egestolperne.

1 Werlauff hist. Efterr. om d. St. K. Bibl. S. 3. fg., hvor alt, hvad der vides om de ældre kongel. Biblioteker, er samlet og mange andre dertil hørende Notitser meddeelte. Enkelte Gyldne, som Vedel havde modtaget af „Liberiet paa Kjøbenhaffns Slot", kunne bestemt paavises, saasom en skreven svensk Krønike, der tillagdes Jøran Gylthe. MSS. Vellej. Bibl. Reg. [illegible] Fol. Gl. kgl. Saml. i Boglisten. En Sammenligning mellem Hvitfelds Krønike og den Fortegnelse, som man i Promus Condus har over Vedels Haandskrift-Samling, synes ogsaa at vise, at der i Kjøbenhavn havdes langt flere Actstykker, end Vedel paa sine Reiser omkring i Landet havde [illegible] opdrive; men det gjaldt ogsaa i Kjøbenhavn at finde dem.

ver vare endnu ikke vel ordnede og let tilgjængelige, og en driftig Privatmand unde vinde større eller dog brugeligere Samlinger, end det Offentlige besad. Bedel havde allerede fra sin Ungdom af, medens han studerede i Leipzig og Wittenberg, begyndt at samle Bøger[2], og han havde uafbrudt fortsat denne Bestræbelse under de gunstige Forbindelser, hvori han levede i Kjøbenhavn. Bibliotheket paa Kjøbenhavns Slot havde staaet aabent for en Mand, der arbeidede i Statens Tjeneste, og Universitetets Liberie over Helliggeistes Kirke unde maaskee ogsaa have tilbudt ham Et eller Andet, hvoraf han kunde uddrage Actstykker eller Efterretninger[3]. Hovedstadens Bogførere havde hos ham fundet Afsætning paa nyere og ældre Sager; Baltzer Kaus, Povel Venrik, maaskee ogsaa Henrik Smith eller hans Familie og andre Literatorer havde forskaffet ham Bøger og Haandskrifter, som han bevarede i sit Bibliothek[4]. Ældre

---

2 MSS. Vellejana Bibl. Reg. anf. St. i Slutningen af Designationen over, hvad der blev afleveret til Niels Krag, læses: Hvad som mine Prentet bøger anlanger, som jeg nu vdi tredive samfulde Aar haffuer selff indkiøbt for mine Pendige. Dette Document er skrevet i Slutningen af Aaret 1595. Havde Bedel dengang samlet i samfulde tredive Aar, som han med Efterskrift siger, saa havde han begyndt 1565; men i dette Aar opholdt han sig paa femte Maaned i Leipzig og drog mod Enden deraf fra Danmark til Wittenberg. See ovenf. S. 34, 37. Leipzig og Wittenberg vare netop Steder, hvor man fra Danmark kjøbte Bøger paa denne Tid. Jfr. Werlauff a. St. S. 4 Not. k.

3 Jonge Kjøbenh. Beskr. S. 268 bemærker, at Universitetets Bibliothek siden 1539 stod i Helliggeistes Kloster, indtil det 1605, foreget med Christian IVs Bibliothek, flyttedes til den nye af samme Konge opførte Universitetsbygning, hvorfra det, endnu før Indvielsen i Aaret 1657, kom til Overelen af Trinitatis Kirke: D. M. Tr. R. I. 73, 77. Der var ogsaa et Bibliothek ved Frue Kirke, Bibliotheca vetus (N. Dan. Mag. III. 23. S. R. D. VIII. 357), og Franciscana (Jonge S. 147. Jens Rostg. Kjøbenh. Beskr. ad 1565). De nyeste Undersøgelser om alt dette findes i Engelstofts og Werlauffs Udsigt ov. Kjøbenhavns Universitets-Bygnings Historie S. 7, 8, 23—27. Der gaves vel ogsaa forskjellige Brevkamre eller Archiver i Kjøbenhavn. Jfr. Grams Anm. i Ny D. M. III. 30. — En kort Beretning om de Kjøbenh. Bibliotheker i Beg. af det attende Aarhundrede finder man i Neickelii Museographia S. 384 fgg.

4 At Bedel allerede i sin Ungdom stod i Forbindelse med Balth. Kaus, har jeg ovenfor S. 8 søgt at gjøre rimeligt, og denne Mand var endnu, medens Bedel var Slotspræbikant, en driftig og rydig Boghandler, af hvis Dueligheid selv Regjeringen betjente sig (Dan. Mag. Tr. R. I. 140, 141). Af Prom. Cond. col. 1588 seer man aldeles bestemt, at han skaffede Bedel Bøger. Der gaves ogsaa andre samtidige Bogførere. Claus Foerd behøver jeg ikke at nævne. Men er det saa ganske vist, at han var den første Boghandler i Kjøbenhavn efter Reformationen? Thura (Idea hist. lit. p. 239) kjender ikke Frants Bogfører, der allerede 1540 nævnes i D. Mag. Tr. R. I. S. 83 i Ole Chrysostomi Universitets-Regnskab. — I den ovennævnte Designation blandt MSS. Vell. anføres en Chronicon ordinis Teutonici, som Poffuel Venrick metbeelte mig met i Kiøbenhaffn An. 1579; men hvem denne Povel Venrik forresten har været, veed jeg ikke. — I Prom. Cond. a. St. lidt ovenfor læses: *Ex libro Henrici Vegneri Malmogiensis Chronologica quædam ab an. 1074 ad 1549.* Men her havde jeg megen Lyst til at læse *Henrici Vejeri.* Vistnok er Navnet Vegner i det sextende Aarhundrede ikke ukjendt i Danmark, hvor det udentvivl stundom har antaget Formen Wegner eller Wegener, der i samme Aarhundrede fandtes i Slesvig (hvorfra Bogtrykkeren Nicol. Wegener undertiden kom til Ribe, hvor han kjendte Hegelund: Hegel. Cal. 1586 28 Septbr.; han trykkede Bedels Afhandling de orig. app. Dan.) og i Lybek (hvor M. Phil. Wegener og Joh. Wegener have udgivet Hegelunds Almanakker for 1573 og 1589), og navnlig forekommer det i Skaane, hvor den bekjendte Biskop Thomas Vegner skal være født; men en Henrik Vegner har jeg intetsteds fundet, og, hvad der især er at mærke, Læsemaaden hos Westphalen er meget mistænkelig, ligesom det hele Aftryk er slet.

Historikere kunde vistnok, ogsaa af reen videnskabelig Interesse, have været villige til at overlade en ung Mand af saa stort Haab, hvad de til eget Brug kunde have samlet eller udarbeidet; men om han har modtaget Noget af den bekjendte roeskildske Minorit Petrus Olai, er dog ganske uvist[5]. De høie Statsmænd havde efter den gamle Cantslers Exempel kappedes om at fremme hans Studier. Jo. Friis havde, som det synes, overladt ham en stor Deel baade ældre Documenter, maaskee fra Ove Bildes Museum, og nyere fra Rigets Archiver[6]. Niels Kaas, Jørgen Rosenkrants og Claus Bildes Arvinger havde paa lige Maade sørget for ham, og Arild Hvitfeld havde meddeelt ham af sit Forraad, ligesom han havde modtaget af Vedels[7]. Alle disse Bidrag

---

Haandskriftet i Ovart p. d. St. K. Bibl. stemmer med Westphalen; derimod har Haandskriftet i Folio, skjendt det ligesom Westphalen beraaber sig paa Andreas Kellinghusens Afskrift af Vedels Autographum hos Christen Worm, Formen: Vegmeri. Man seer deraf, at Worms Exemplar paa dette Sted har været utydeligt. Men i MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2438 in 4to Gl. kgl. Saml. findes nogle Levninger med Vedels egen Haand, og der læses aldeles tydeligt Henrici Vejeri. Nu siger Lyschander os (Westphal. mon. III. col. 463), at Rævebogens velbekjendte Udgiver Herman Vejer, som Lyschander kalder Viegerus, var Broder til Henricus Faber Malmogiensis, d. e. den ligeledes meget bekjendte Literator Henrik Smith, og Worm (II. 394) vil vide, at denne Henrik Smith var Vejermester i Malme. Saaledes have vi da en Henricus Vejerus Malmogiensis, af hvem eller af hvis Familie Vedel kunde antages at have faaet den omtalte Chronologie.

5 I de Arnemagnæanske Samlinger paa Universitetsbibl. findes under No. 107 in 8vo et Haandskrift, der er selve Petri Olai Autographum og indeholder hans mangfoldige Collectanea og Excerpter til dansk Historie. Paa det sidste Blad af dette Haandskrift læses: „Dominus Petrus Olai, olim familiæ Franciscanæ, hunc librum ex variis monumentis magno labore collegit ac mihi moriturus sui *Μνημόσυνον* reliquit". Spørgsmaalet bliver nu, hvem der har skrevet disse Ord. Arne Magnussen gjættede paa Niels Hemmingsen, men Gram paa Anders Vedel. Jfr. S. R. D. I. 68—69. Da nu ogsaa L. Terpager, der vistnok var neie bekjendt med Vedels Haandskrift, i et Brev til Langebek af 1750 ligefrem erklærer disse Ord for skrevne af Vedel (Langebekiana S. 64) og da denne virkelig var i Besiddelse af Petri Olai Samlinger, saa synes der vel at være Grund til at antage Grams og Terpagers Mening. Men Bibliothekar Thorsen, som har havt den Godhed at efterse det nævnte Haandskrift, forsikkrer mig bestemt, at disse Ord ikke ere skrevne med Vedels Haand. Fra dem kan i saa Fald intet Bevis hentes hverken for eller imod Vedels Bekjendtskab med Petrus Olai. Sidstnævnte skal efter vore Literatorers Mening være død i Decenniet 1560—1570.

6 Prom. Cond. col. 1592 synes at have bestemt ti Blade til en Fortegnelse over de Beger, som Vedel havde faaet af Jo. Friis, og paa Listen (MS.) over de til Parsberg afleverede Beger findes allerførst en stor tyk Krønike, som Jo. Friis havde laant Vedel. Af ham skal han ogsaa have faaet en Codex af Roberti Monachi historia Hierosolymitana, hvorom videre nedenfor. Vedel eiede ogsaa mange Actstykker fra sin egen Tid, som han neppe uden ved Jo. Friis eller en anden saadan Statsmand kunde have faaet.

7 Svend Tiuv. b7 vers. nævner Niels Kaas og Arild Hvitfeld som dem, der have meddeelt Vedel en Deel. I Brevet til Parsberg (MS.) omtales ogsaa disse to; men der siger Vedel, at han af Cantsleren havde bekommet en saare ringe Ting, og i Brevet til Alb. Friis (MS.) gjentages dette. Af Jørgen Rosenkrants's Actstykker nævnes i MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 636 in Fol. Gl. kgl. Saml. en „orfeide oc quittanz gjort med Grev Gert". Den nævnte Claus Bilde maa være den gamle Claus Bilde til Lyngsgaard, Rigsraad og Ridder, en meget anseet Mand i Frederik Is og Christian IIIs Tid. Jfr. D. Mag. II. 52. IV. 241. Ny D. Mag. I. 230, 246. II. 3[illegible]. Han var Faader til Beate Bilde. I Prom. Cond. col. 1588 læses: *Et alia quædam abbreviata* af en gammel Rulle, som Herr Claus Bilde haffde, *ab anno Chr. 1027 ad 1323.* Dette Stykke kom 1618 til Universitetsbibliotheket (MSS. B. U. H. Add. Add. no. 41 in 4to), hvor det

angik formodentlig især Fædrenelandets indre Historie; men den franske Gesandt Charles Dancey havde ogsaa været Vedel til Tjeneste med diplomatiske Actstykker, vedkommende Forhandlinger med fremmede Stater[8].

Saaledes havde Vedel, allerede da han flyttede til Ribe, upaatvivlelig medbragt et ikke ringe Forraad af de Hjælpemidler, som hans historiske Arbeider fordrede, og Opholdet i denne By gav ham Leilighed til at forøge det. Der var Domkirkens gamle Bibliothek i Capellet Bethlehem, vistnok ilde medhandlet af Tid og Mennesker, men dog netop paa Grund af dets Ælde maaskee indeholdende adskillige Stykker, der ikke andetsteds vare at erholde[9]; der var en Bogsamling, som tilhørte Domskolen, men hvortil et Medlem af Capitlet, der paa en Maade var Skolens Patron, maatte have den frieste Adgang[10]; der levede den gamle Historiograph Mester Hans Svaning, som i mange Aar havde arbeidet i det samme Fag, eiede ikke ubetydelige Samlinger og neppe vilde forholde sin yngre Collega og Ven, hvad der dog snart ved hans Død maaskee vilde tilfalde denne[11]. Og havde Ribe end ikke de anseelige Statsmænd, der i

---

bevaredes in Cypriani Capsa, Ord. IV (MSS. B. U. H. Add. no. 218 in 4to). Hvad Claus Bildes historiske Samlinger blandt andet ogsaa kunde have indeholdt, derom komme vi udentvivl til Kundskab hos Hvitfeld Tom. II. 112 (4to), der nævner en gammel Pergamentz Bulle, tilhørde Her Claus Bille, opskreffuen om Konning Woldemars Rigdom, og giver sit Uddrag deraf. Ogsaa Vedels Excerpt er endnu tilbage og findes i MSS. Vellej. B. U. H. Addit. no. 120 in 4to, skrevet paa Latin. Petrus Olai havde havt det samme Document, og udskrevet det i sine Collectanea, hvorom kan eftersees S. R. D. VII. 510 sqq. Hvad Hvitfeld havde meddeelt Vedel og denne igjen hiin, lader sig kun formode i enkelte Tilfælde; saaledes kunde vel den i Prom. Cond. col. 1589 anførte *Chronica ecclesiæ Ripensis s. Episcoporum historia* vel være det samme Skrift, som Corn. Hamsfort havde skrevet for Hvitfeld: Dan. Mag. II. 3. Not. b.

8 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in Fol. Gl. kgl. Saml. i Listen over de Haandskrifter, som Vedel i Sept. 1595 afleverede i Ribe til Niels Krag, finde vi f. Ex. Følgende: Jt Kong Ericks XIV Bref til Carolum Danzæum om freds forhandling vdi den Suenske Feide. Item nogle Breffue til hans (Kongen af Frankrigs) Legat Carolum Danzæum. Legatens skriffuelse til hannem igien o. s. v. o. s. v. o. s. v. om de polske Sager.

9 Terpager Ripæ Cimbr. p. 226: „non spernenda bibliotheca, et quidem in sacello Bethlehem dicto". Jfr. Galthen S. 124. Dan. Atlas V. 624. Det stod siden i Capitelshuset, og omtales endnu af Mads Rostoch (MS.) med disse Ord:

Her gamle Breve nok, her pregtig Bispedragt.

10 I Vedels korte Beskrivelse af Ribe i Braunii Theatr. Urb. nævnes *Bibliotheca publica Gymnasii trivialis.*

11 Prom. Cond. col. 1590: *Actio Erici Menved.* Dette Stykke af de Vedelske Samlinger er endnu bevaret blandt MSS. Vell. Bibl. R. no. 2442 in 4to Gl. kgl. Saml., ligesom man da ogsaa har det trykt i S. R. D. VI. 535 sqq., hvor der henvises til de Vedelske Samlinger; men i Haandskriftet har en nyere Haand skrevet følgende Bemærkning: *Videntur mihi manu Johannis Svaningii Ripensis, soceri A. Welleji, descripta, præsertim cum ipse id Svaningius in tractatu de Feudo Slesvicensi indigitare videatur.* Saaledes finde vi ogsaa i Prom. Cond. col. 1592: En Retractat om Aarsagen til den Suenske Feide. Men denne Afhandling var af Svaning; thi i den haandskrevne Liste over de til N. Krag afleverede Sager læses: En retractat, som salig M. Hans Suaning screff vdi Feiden om de tre Kroner oc andet. Findes iblant M. Hansis Documenter. Saaledes gik i det mindste en Deel af Svanings Samlinger først til Vedel (jfr. Suhms Saml. v. Nyerup I. 331) og fra Vedel til Krag: jfr. Gram i N. Dan. Mag. III. 23.

Hovedstaden havde opmuntret og understøttet Vedel, saa forstod dog Vedel fra Ribe af at sætte sig i Forbindelse med andre mægtige og lærde Herrer, der paa mange Maader kunde komme ham tilhjælp. Han brevvexlede saaledes med den lærde Patriot Henrik Rantzau[12], hvis Bibliothek dengang var vidt berømt, og det turde vel antages, at han ad denne Vei forskaffede sig en stor Deel af de Skrifter, der gave ham Haab om at kunne levere ogsaa Holstens Historie, saasom den Holstenske Krønike, der agtedes for en stor Sjeldenhed[13]. Senere udvidedes hans Samlinger ved den Reise, han foretog sig omkring i Riget. Hvorledes nu end disse Midler vare tilveiebragte, saa eiede Vedel tretten Aar efter sin Ankomst til Ribe en Samling af Bøger og Haandskrifter til Fædrenelandets Historie, som paa den Tid intet andet Sted var at finde. „Min Bogsamling", sagde han med en vis Stolthed, „har ikke sin Lige i de tre nordiske Riger"[14].

Men førend Vedel gav sig til at skrive den saa længe og saa inderligt ønskede Historie af Fædrenelandet, var det ikke mindre nødvendigt, at han alvorligt overveiede, paa hvilken Maade han ved de samlede Hjælpemidler skulde angribe den vanskelige Opgave. Thi hverken som Historieforsker eller som Historieskriver havde han egentlig Forarbeidere eller Forgjængere. Theorien af sin historiske Grandskning forelagde han ingensinde Verden; man maa følge ham i Studerekammeret og kaste et Blik i den flittige Mands Papirer for at komme til nogen Kundskab derom. At han ialmindelighed ansaae Sandheden for en Historieforskers høieste Lov, at han anbefalede Kildestudium og meente, at ingen Fremstilling paa anden Haand kunde erstatte Mangelen deraf[15], dette vil man ikke anføre som noget Særeget for den Vedelske Critik. Man har mere charakteristiske Træk deraf. I de første Aar af sit Ophold i Ribe arbeidede han paa en Afhandling, der gav ham Leilighed til at vise sit Greb paa historisk Forsk

---

12 Et af disse Breve fra Henrik Rantzau til Vedel er endnu tilbage, og bevares blandt MSS. Vellej. B. R. no. 2153 in 4to Gl. kgl. Saml. Jeg haaber at skulle finde Leilighed til nærmere at omtale denne Reliquie af en Mand, der var Kongen ligesaa hengiven (*Salvo Rege Daniæ feliceo Ranzovii:* Dan. Mag. I. 365), som Kongen var ham hengiven, „quod principum in favore alios rarissimum" — hvilket sidste Aarsleb helleriffe maatte sige: Lürborphiana II. 292.

13 I den haandskr. Liste over det, som Vedel d. 28 Juni 1595 sendte til Kjøbenhavn, nævnes denne Bog saaledes: Den Holster Krønicke, som er først skreffuen paa Pergament, oc findes i Landt Holsten icke flere der aff uden den ene. Archivarius Dr. Lappenberg i Hamborg har dog derom i en Skrivelse til mig yttret, at denne holstenske Krønike formeentlig ikke er det andet end Presbyter Bremensis, hvoraf der endnu findes en Pergamentscodex i Kjøbenhavn.

14 Dette siger Vedel baade i Brevet til Valdemar Parsberg og i Brevet til Albert Friis.

15 Adam. Brem. Velleji c2: Sed profecto, si æqua lance ea inter se utrinque comparemus, non tantum in his fidem, quæ anima est historiæ, sed et diligentiam in tuo scribendo desiderabimus... Loquatur itaque hic noster auctor ipse, et cum eo ut conferatur, si lubet, posteriorum centones atque augmenta episagmatica tantum abest, ut impediam, ut nihil sit, quod velim aut cupiam impensius. Vedel sammenligner altså her de gamle Kildeskrifter med nyere Forfatteres Fremstilling.

ning, nemlig den om det danske Folks Oprindelse[16]. Ved Undersøgelser af denne Art henvendte han med en for den Tid mærkelig Skarpsindighed sit Blik paa Sproget, hvori han søgte en Veiledning til Kundskab om Nationernes Slægtskab, ældste Vandringer og udsendte Nybyggere. Derved undgik det ham ikke, at et Sprog i Tidernes Løb kunde lide mange Forandringer, og han opkastede sig altsaa det Spørgsmaal, hvorledes man igjennem disse Forandringer skulde opdage, hvad der havde hørt til en given Nations oprindelige Tungemaal[17]. I denne Henseende maatte man da, meente Vedel, især være opmærksom paa Benævnelserne for Nationens ældste Fornødenheder og Andet, der ikke var megen Afverling undergivet, saasom Navnene paa Værktøi og Vaaben, paa Lande, Byer, Personer og deslige; gjennem disse Spor maatte man forfølge Folkeslagenes Vandringer fra deres ældste Hjemstavn[18]. Erindrer man, at ingen Leibnitz endnu havde brudt Isen paa denne Vei, saa vil man ikke nægte, at disse Betragtninger røbe en ægte Forskeraand, tilmed paa en Tid da den bibelske Forestilling om Sprogforvirringen i Babel var saa rodfæstet, at Vedel selv ved Siden af sine rigtigere Anskuelser dog troede at burde tage noget Hensyn dertil[19]; og kan man end ikke vide, hvormeget han i dette Punct stod paa Skuldrene af sin talentfulde Lærer Caspar Peucer, saa vidner det dog om videnskabelig Selvstændighed og Kjækhed, at turde holde og gaae frem paa en Bane, som Efterfølgerne saa hurtigt forlode[20]. Hvorledes Vedel ogsaa i speciellere Undersøgelser udøvede

---

16 Nemlig Afhandlingen de origine appell. regni Dan. At Vedel allerede 1579 havde denne i Tanker, vise hans egne Ord, Ad. Brem. M4: *Verum quod ab hoc Henrici Marchionatu quidam Danomarchiæ nominis originem trahant, id alterius erit et loci et considerationis.* Dette Skrift blev ogsaa det allerførste, som udkom efter Adam af Bremen.

17 MSS. Vellej. Bibl. U. H. Addit. no. 121 in 4to have en liden Opsats af Vedel, skrevet med hans egen Haand, tre Ovartsider stor og med den Titel: Unde lingua cujusque gentis peculiaris cognosci potest. Den er skrevet paa Latin og er intet andet end et Studium i Studerekammeret; men den er meget mærkelig med Hensyn til det Indblik, den giver os i den Vedelske Critik. Han betragter Sproget som det vigtigste Vidnesbyrd om Nationernes Slægtskab: Si de linguis constaret, quot essent et qui eadem usi, jam de gentibus quoque res plana foret . . . Difficulter de gentium migrationibus, primis sedibus et deductis coloniis judicatur; gens enim gentem pepulit sede sua &c.

18 Anf. St.: Ex appellatione armorum, urbium, personarum, regionum; ex migrationis serie et loco ab origine primaria.

19 Jeg har ikke overseet, at allerede Joh. Bodinus foreslog at benytte Sprogene paa denne Maade, og at han var noget ældre end Vedel; men det er ganske vist, at Bodini Ord i al Fald vare en Rost i Ørkenen, indtil Leibnitz fremstod. Man skal desuden nedenfor see Beviser paa, at Vedel virkelig gik videre end til en almindelig Ytring i denne Sag. Snarere kunde man nævne den bekjendte Goropius Becanus som den, der kunde have ledet Vedel ind paa denne Vei. Vedel eiede (Prom. Cond. col. 1594) og benyttede denne forunderlige Mands Skrifter, altsaa vel ogsaa hans Hermathena. Goropius kunde vel have henviist til Sprogenes Benyttelse; men af ham kunde egentlig blot læres, hvorledes de ikke maatte benyttes. — Spor af Forestillingen om Babels Taarn findes i den nysnævnte Afhandling og andetsteds. Der kunde Goropius tjene ham: Jfr. f. Ex. Hermathena p. 218 sq.

20 Peucer de gentibus arctois (Prom. Cond. col. 1595) har jeg, som forhen be-

sin critiske Gjerning, derpaa havde han i sin Saxo og især i sin Adam givet Beviser; men hans fortsatte Studier af Saxo bragte ham endnu videre, og allerede i disse Aar vovede han at forkaste saa meget af denne, at Tidsalderen, der ikke kunde følge ham, begyndte at forkjætte hans critiske Resultater som dumdristige Angreb paa de gamle Historieskriveres Udsagn og de lærdeste Mænds Meninger[21]. Var dog ikke denne Skjæbne altid udmærkede Mænds Lod.

Historieskrivningens Kunst blev ligeledes i Vedels Studerekammer underkastet omhyggelig Overveielse. Allerede for nogle Aar siden havde han udtalt sig derom, hvad Fædrenelandets Historie angik, i hiin Memorial til Cantsler Niels Kaas, og en almindelig Regel derfor kunde efter hans Mening ikke gives[22]. Dog kunde han, naar han sad grublende mellem sine Bøger, ikke afholde sig fra at tænke over Spørgsmaalet i Almindelighed. Som han sad der en Dag, tog han et Blad Papir og nedtegnede i Korthed Resultatet af sine Overveielser[23]. Historieskriveren, saaledes skrev han, har to Ting at agte paa, Materien og Formen: hvad Materien angaaer, da maa han holde sig til de givne Facta, vælge med Skjønsomhed mellem det Væsentlige og Uvæsentlige og fordele det valgte Stof paa en passende Maade; men det er ham dog ogsaa tilladt at meddele af sit Eget deels Samtaler i Personernes Character, deels Localbeskrivelser og andre Oplysninger, deels Bedømmelser af Personer og Handlinger[24]: hvad Formen angaaer, da kan han betjene sig baade af egentlige

---

mærket, ikke kunnet erholde. Hvorlidet denne Vedels Anviisning frugtede, vil man see ved at kaste Øiet paa den 1622 udgivne Slægtebog af C. Lyschander. Derimod henvendte hos os Ol. Worm igjen en stor Opmærksomhed paa Sprogene, hvorom hans Breve især give mange mærkelige Vidnesbyrd.

21 I Aaret 1584 svarer Vedel allerede paa denne Anke: Nam audire et videre iamdudum mihi videor susurrantium murmura, qui me audaciæ ac erroris velint arguere, quod auctoritatem historici nostri domestici labefactasse ac doctissimorum virorum sapienter hac in re inventa ac pronunciata meâ oratione damnasse præsumserim. Men jeg skal nok retfærdiggjøre mig, siger han, og jeg skal mildelig rette, hvad Andre have feilet. Tantum abest, ut in Saxone nostri, laudatæ et spectatæ industriæ auctoris, nomen invehi gestiam. Or. de app. regni Dan. B2—2 vers. Man seer heraf, at Anders Foss's Beskyldning imod Vedel (ovenf. S. 85) bog ikke er bogstavelig sand.

22 Comment. de scribenda hist. Dan. MS. eller det tilsvarende Sted i den senere danske Bearbeidelse, Nyerup S. 27-28: de have forseet sig herudi, at de have ikkun givet en Form og Maade alene i Almindelighed o. s. v.

23 I MSS. Vellej. B. U. H. Addit. no. 121. 4to bevares endnu dette Papir, indeholdende Vedels Reflectioner over Historieskrivning, en kort Antegnelse paa to Octavsider. Vedel har fremstillet Resultatet af sine Betragtninger deels i flere aphoristiske Læresætninger, deels i en tabellarisk Form, som han overhovedet ofte brugte, naar han i Studerekammeret vilde lægge sig Noget tydeligt for Øiet. Jeg skal dog i det følgende søge at give Meningen uden denne Tabelform.

24 „In historia conscribenda consideranda duo: res et verba. Res sunt aut res gestæ s. substantiales, propriæ, in quibus habenda est ratio *delectus* inter necessaria et non necessaria et *dispositionis* s. methodi, quæ aut aperta est, simplex vel varia, aut tecta; aut sunt accidentales, accessoriæ, ab auctore, tanquam censura, addendæ, partim *orationes* de colloquiis, descriptionibus et disputationibus, partim *sententiæ*, quibus res laudantur aut vituperantur".

og af figurlige Udtryk, kun at de første maatte være tagne af det dannede Sprog; han kan udtale sin Mening enten directe med egne Ord eller ved at anvende et ægte dansk Ordsprog, hvad enten dette havde Form af Lignelse eller af Ordspil[25]. Paa et andet Blad optegnede han ogsaa i Studerekammeret kortelig sine Betragtninger over de Hensyn, som en Biograph burde tage[26]. Saaledes reflecterede Vedel i en Tidsalder, da Formen var de Fleeste en ligegyldig Sag, over Historieskrivningens Kunst ialmindelighed og nedtegnede siden lidt efter lidt sine Jagttagelser i en lang Række af Aphorismer[27]; men meget udførligere havde han med specielt Hensyn til Fædrenelandets Historie udtalt sig i hiin Afhandling til Niels Kaas. Denne havde han 1581 atter taget for sig og omarbeidet paa Dansk, uden dog nu eller nogensinde at udgive den[28]. Anden Afdeling deraf angik netop Formen for en fuldkommen dansk Historie, og skildrede den Fremgangsmaade, som Vedel ansaae for den heldigste. Historieskriveren, sagde han, maatte forud nøie overveie, hvad han vilde meddele og hvad han vilde forbigaae; han maatte begynde med en Beskrivelse over Landet, som Begivenhedernes Skueplads, med en Fremstilling af Folkets Oprindelse, Vandringer, Sæder, Sprog og Character og med en fast Chronologie, hvorefter enhver Begivenhed henførtes

---

25 „Verba, quæ sunt tanquam vehiculum, dupliciter consideranda. Et primum quidem sunt aut propria, quæ debent esse selecta et svavia, non vulgaria et coacta, aut figurata. Sunt vero deinde aut simplicia aut composita, quæ phrases vocamus; hæ phrases vero sunt partim *genuinæ*, minime coactæ, partim *figurales* et proverbiales".

26 Dette Stykke Papir findes i samme Fascikel af de Vedelske Haandskrifter og har den Overskrift: In personarum descriptione consideranda. De Puncter, som en Biograph burde være opmærksom paa, angives saaledes: natio, patria, parentes et familia, sexus, nomen et agnomen, ecclesia, educatio, forma, ingenium, animus, mores, exercitia, vitæ genus, liberi, amici, res gestæ, virtutes, doctrina, præmia rerum gestarum, fata et fortuna, vitæ pericula, acute dicta, miracula quæ acciderint, ætas, corporis forma, *σύγχρονοι*, vitæ exitus, opinio post mortem, posteritas.

27 Methodus seu ratio scribendi historiam Danicam er Titelen paa et Haandskrift af Vedel, der findes, som ovenfor S. 103 er bemærket, i Danske Selskabs Samlinger No. 20 Fol. Dette Haandskrift bestaaer af otte smaae Blade (hvoraf de tre første og det sidste ere beskrevne), som i Aaret 1750 ere Selskabet forærede af L. Terpager. Skjøndt det forkynder sig som specielt angaaende Danmarks Historie, er dog Indholdet langt almindeligere. Vedel begynder med, at der vel maatte gives en almindelig Methode, men at dog det specielle Emne fordrede en særegen Anvendelse af denne. Derefter følge de enkelte Sætninger, der ere numererede som løse Aphorismer, f. Ex. 1. Certus regum numerus definiendus. 4. Respiciendum semper ad locos personarum. 7. Minoris momenti res obiter tractandæ veniunt, nam res non magni ponderis multis exaggerare et persequi ridiculum. 9. Interdum a rebus gestis, si magnificæ illæ sunt, ordiendum, ac cetera postea admiscenda. 17. In bellis describendis causæ diligenter inquirendæ, quæ veræ, quæ *προφάσεις*. 23. Methodus non una ubique servanda, varietas enim delectat &c. &c. &c.

28 Jfr. ovenf. S. 117. — At denne Omarbeidelse eller Oversættelse, hvorved Skriftet fik den Titel: Om den danske Krønike at beskrive, maa være udført i Aaret 1581, kan man see deraf, at Vedel siger (S. 13, Nyerup): „Adam af Bremen, som jeg for to Aar forleden lod udgaae". Om Nyerups Udgave og dennes Forhold til Haandskrifterne skal jeg tale nedenfor i sidste Capitel; her vil jeg tage den, som den er, for at have en trykt Bog at henvise til.

til sin bestemte Plads[29]; og naar han derfra gik over til selve den historiske Fortælling, saa maatte han ikke udbrede sig vidtløftigt over Krigsbegivenheder og ikke indblande i Danmarks Historie de Riger, som nordiske Stammer i andre Lande havde stiftet, men holde sig til det Væsentlige, navnlig til Beretningen om Religionens Fremgang og Indflydelse, og lade Fortællingen uafbrudt stride frem som en Række af Aarsager og Følger[30]. Undersøgelsen om den bedste Form for en Historie af Fædrenelandet fortsatte han fremdeles; men han bevarede alt dette blandt Studerekammerets Hemmeligheder, og offentliggjorde aldrig Resultaterne af disse stille Overveielser[31].

III. Men sporedes end ikke i disse Aar Vedels Flid og Arbeide udenfor hans Studerekammer, saa er det dog vist, at han i dette var overmaade virksom. Af de Arbeider, som han ansaae for de først nødvendige, havde Chronologien allerede under hans Ophold i Kjøbenhavn[1] og Ethnographien i hans første Aar i Ribe sysselsat ham saameget, at en god Deel deraf nu maatte være færdig[2]. Til Chorographien havde han vistnok i det mindste lagt sin Plan[3];

---

29 Nyerup S. 29—35 eller §§ I—IV. Naar man udtrykker dette saaledes: Chorographie, Ethnographie og Chronologie ere al Histories Fundamental-Videnskaber, saa seer man, at Vedel her siger det samme, som efter Sagens Natur siges og maa siges ogsaa i vore Dage.

30 Nyerup S. 35—41 eller §§ V—VIII. Den religiøse Tendents hos Historieskriverne er, som jeg ovenfor har viist, ingenlunde noget eiendommeligt hos Vedel: den hørte Tidsalderen til. De nordiske Stammer, hvis Historie Vedel ikke vilde have ligefrem indlemmet i Danmarks Historie, vare Jødernes (Gothernes), Longobardernes og Nordmændenes (Normannernes).

31 Som en Fortsættelse af disse Undersøgelser kan man betragte den Plan, som Vedel forfattede for sin store Krønike. Den er endnu til og skal blive meddeelt. Men intet af alt dette blev nogensinde af ham selv udgivet, end ikke den 1581 omarbeidede Udgave af Comm. de scrib. hist. Danica. Af denne har man derimod i det mindste tre Haandskrifter, nemlig no. 2435 MS. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. 4to, no. 2436 MS. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. 4to og no. 120 Fasc. MSS. Vellej. Bibl. U. H. Addit. 4to. Det førstnævnte maa være det af Nyerup brugte Vedelske Autographum; det andet er mindre stemmende med Nyerups Udgave, men har ligeledes tilhørt Vedel selv, som man af hans Skrift kan see; det tredie synes afskrevet efter det andet; men Afskriveren har ikke allevegne kunnet læse sin Original.

1 Epist. ad Har. Hvitf. Qq3 nævner allerede 1578, at der var begyndt paa Chronologien, og 1588 omtales dette Værk (Ligpræd. ov. K. Frederik II J3 vers.) som fuldkommen færdigt, uden at man kan sige, naar det var bleven fuldendt.

2 Adam. Brem. Velleji M4 bebuder denne Ethnographie i Aaret 1579, som ovenfor er bemærket, og 1584 skriver Vedel (Orat. de orig. appell. regni Dan. A) derom eller i al Fald om en væsentlig Deel deraf saaledes: Quod in omni historia primum atque difficillimum censeo, gentium origines et migrationes accurate investigare atque dilucide expedire: id ego in nostra quoque historia Danica facere conatus sum. Et quamvis initio me ejus rei difficultas deterruit, tamen pertinaci assiduitate instans, progressum feci in hoc scriptionis genere minime, ut spero, contemnendum.

3 Comment. de scrib. hist. Dan. MS. viser, at Vedel 1578 ansaae en Chorographie for et nødvendigt Forarbeide, og det samme gjentog han (Om d. Dan. Hist. at beskr. S. 30—31) i Aaret 1581. Men naar han egentlig begyndte derpaa, har jeg ikke kunnet opdage.

men han overbeviiste sig snart om, at denne ikke lod sig bringe til nogen Fuldendthed, medmindre det blev ham tilladt at drage om i Landet for at samle locale Oplysninger, og det var vel ikke urimeligt, at han paa den Reise, som han i det tidlige Foraar 1583 gjorde til Hovedstaden[4], ogsaa søgte at udvirke sig denne Tilladelse. Regjeringsmændene vare imidlertid dengang beskjeftigede med vanskelige Forhandlinger, og har Vedel fremført noget Ønske om en saadan Reise, saa skjænkede de i al Fald ikke dette Ønske nogen Opmærksomhed[5]. Derimod var Vedel selv sysselsat med en Udgave af Robertus Monachus, hvoraf han tidligere havde faaet et Haandskrift i Johan Friis's Bibliothek. I denne Codex var Baselerudgavens syvende Bog deelt i tvende, hvorved der fremkom ni Bøger, og der sandtes tillige en Beskrivelse over Jerusalem, som dannede en tiende Bog. Men Vedels Udgave selv, med Dedication til en ung Adelsmand, Erik, blev som saameget andet liggende blandt hans ufuldendte Arbeider[6].

---

4 Hegel. Calend. MS. d. 14 April 1583: *M. Andreas Vellejus abiit Hafniam.* Anledningen til denne Reise kjender man ikke; men af Libell. suppl. pro peregr. MS. (hvorom jeg nærmere skal give Underretning nedenfor) seer man, at han for Chorographiens Skyld vilde reise, og at han flere Gange forgjeves søgte derom.

5 Jeg tænker paa Forhandlingerne med Elisabeth 1582—83 (jfr. Molbech i N. Dan. Mag. IV. 249 fgg.) og Gesandtskabet til Jacob VI 1583 m. m. Resen S. 338. Men at dette kunde have standset Opfyldelsen af Vedels Ønske, er jo kun en les Formodning og neppe det engang, og kan ikke bringes videre.

6 Om det hele Foretagende kan jeg nu ved velvillig Understøttelse af Hr. Bibliothekar Thorsen give noget fuldstændigere Oplysning. Hovedkilden er den i første Udgave nævnte Celsii Historia Bibl. Reg. Stockh. p. 137—40, hvor man læser følgende: Inter Sorenses codd., jam nostros, est Roberti, S. Remigii Abbatis, historia Hierosolymitana s. de bello sacro libri X, *quos editioni accommodavit Andr. Sev. Velleius.* Robertus ille, cruce signatus, præsens adfuit a. 1099 cum Hierosolyma expugnaretur. Unde illi, quam Wilhelmo Tyrio, non minor fides est et auctoritas in hac historia. Edita primum Basileæ per typographum Henr. Petri 1533, sed corruptissime, teste Oudino de scriptt. eccl. 2. 863. Deinde inter scriptt. rerr. German., quos collegit Justus Ruberus ediditque Francof. a. 1584 fol. *eo ipso anno quo Velleius suam editionem meditatus est,* quæ fortassis hanc ob causam non successit. Demum studio Jac. Bongarsii in Collectione Gestorum Dei per Francos, Hanoviæ 1611 fol. In editionibus Basil. et Francof. sunt libri VIII tantum, in Hanoviana autem IX. Hoc inde provenit, quod liber septimus in illis, editionis Hanovianæ et *nostri codicis* septimum et octavum constituat. Cfr. Oudin. l. c. *Noster hic codex, finito libro IX, quædam addit de situ sanctæ civitatis Hierusalem, et hinc integrum X librum historiæ hierosolymitanæ ceteris prolixiorem.* Oudinus autem, qui hunc uspiam exstare ignoravit, et tamen apud Trithemium legerat, fuisse hujus historiæ libros X, suspicatus est, excidisse illum in exemplari, ubi et alius liber bissextus fuisset, quemadmodum in quodam Ms. codice hujus historiæ se olim observasse testatur. *Subjungitur X libro tractatiuncula de nominibus locorum sanctorum et de situ eorum, tum et Catalogus episcoporum hierosolym., quocum tota historia Hierosolymitana explicit. Adduntur ad calcem codicis et alia minoris momenti, quæ monachales fabulas sapiunt,* utpote: de origine Pilati et actibus ejus, Relatio Nichodemi de passione et resurrectione dni Nri Jesu Christi et de his, qui cum eo resurrexerunt et quibus apparuerunt. *Velleius codicem hunc repertum in bibliotheca Mæcenatis sui illustrissimi Johannis Frisii edere, ut jam diximus, constituerat. Epistolam ejus dedicatoriam Erico nobili juveni Dano eleganter scriptam,* una cum supplementis codicis nostri, opportuniore tempore fortassis edimus. Isaac Vossius har formodentlig paa sin Reise gjennem Danmark eller senere ved sine For-

Endelig blev i disse samme flittige Aar endog den egentlige Hovedopgave, den store danske Krønike, saaledes fremmet, at Vedel troede sig istand til snart at kunne begynde paa Udarbeidelsen og i Tillid dertil omtalte Værket som allerede existerende og henviste til det[7]. Han ansaae maaskee Udarbeidelsen selv for let, naar Materialierne vare samlede; men i sin Iver tiltroede han sig oftere større Arbeidskraft og Hurtighed, end han virkelig besad, og lod sig da altfor let forlede til Løfter, som hans Ængstelighed eller videnskabelige Samvittighedsfuldhed siden gjorde det vanskeligt at opfylde[8].

Uagtet al denne Virksomhed og de derved oppakte Forventninger var dog i disse Aar endnu intet af Vedels historiske Arbeider kommet for Lyset. Faa af hans Samtidige kunde have noget Indblik i hans Studerekammers Hemmeligheder; færre af dem havde noget tydeligt Begreb om, hvad det vilde sige at optage en historisk Undersøgelse fra første Grund; men alle fordrede med Længsel at see Frugterne af hans Anstrengelser og erkjendte Lærdom[9]. Disse trængende Fordringer kom let i Strid med Vedels Affsky for Hastværksarbeide og med hans hele videnskabelige Character. Han hadede de letsindige Skrivere. „Dette Skribleri", yttrede han med Foragt, „er ligesom en ondartet Sygdom, en smitsom Pest, der allerede har angrebet Mange"[10]. Han meente overhovedet, at en Forfatter burde følge den horatsiske Regel, og at kun ganske særegne Omstændigheder kunde undskylde en Afvigelse fra denne. „Jeg vil kun da tilgive, at man overtræder hiin Regel", sagde han, „naar Alderen og Livets Usikkerhed paaminder os om at udgive vore Arbeider, medens vi leve, eller naar Arbeidet

---

bindelser i Sverrig erholdt den Afskrift af Vedels Arbeide, som Paul Colomeis (Opp. 1709 p. 890) og efter ham Møller (Cimbr. lit. II. 909) og Zwergius (S. 509) omtale. — Jeg skal endnu tilføie, at Conferentsraad Werlauff har sagt mig, at der paa det St. Kongel. Bibl. findes en Codex af Robertus Monachus, som bliver benyttet i den Udgave af Kildeskrifterne til Korstogenes Historie, der udkommer i Paris.

7 Disse Henviisninger til den store Danske Historie begynde fra Aaret 1584 og fortsættes derefter hyppigen i de følgende Aar. Saaledes i Orat. de orig. app. regni Dan. A4: *de his agetur copiosius initio historiæ Danicæ;* B2: *sed ea tantisper reservanda censuimus, donec justam historiæ telam, quam orsi sumus, dent fata aliquando absolvere.* Altsaa taler Vedel 1584 om sit store Værk som et begyndt Arbeide, der skulde fuldendes.

8 Libell. suppl. pro peregr. MS., skrevet 1588, angiver endnu mere bestemt og dristigt den Termin, til hvilken Vedel haabede at være færdig; „oc den paa et Aars tid paa det neste fuldferdige", skriver han.

9 *Intercedentibus jam amicorum precibus:* Orat. de app. r. Dan. A2 vers. Men hele Indledningen til dette Skrift fra Begyndelsen til Enden er et Vidnesbyrd om den Kamp, som Vedel maatte bestaae, og som nødte ham til saa godt som mod sin Villie at udgive det.

10 Orat. paneg. obl. Freder. II. D4 vers. Vedel roser de Lærde i Reformationstiden Tidsalder, fordi de underviiste med Iver og ikke vare betagne af Skrivesyge, som i hans Tid: neque etiam ii, quibus docendi munus commissum erat, frigide aut negligenter munus obibant: *quippe quos non scriptitandi morbus* (quæ contagio multorum occupavit jam pectoris) *corruperat.* I Margen tilføier han: „*Scribendi κακόηθες*". Jeg kan ikke tvivle paa, at Vedel sigter til visse Personer; men jeg vil nu ikke gjætte paa, hvem det kunde være.

selv er af den Beskaffenhed, at det hurtig maa offentliggjøres for at stifte den tilsigtede Nytte"[11]. Men Vedel selv kunde jo endnu med Rette ansee sig for en ung Mand, og det Værk, til hvis Udførelse han vilde opoffre hele sit Liv, skulde ikke blot gjælde for idag og imorgen.

Saaledes disputerede Vedel med sine Samtidige og Venner. Dog lykkedes det ham ikke at overbevise dem, og han gav dem selv Vaaben i Hænderne mod sig. Han indrømmede dem nemlig, at det ved meget vidtløftige og vanskelige Arbeider kunde være gavnligt, at Forfatteren fik Leilighed til at høre Andres Meninger derom skykkeviis, og at det saaledes vilde være til Værkets Fordeel, at han foreløbig meddeelte Prøver deraf, ligesom Apelles skjulte sig bag sine udstillede Malerier for at høre upartiske Domme over disse[12]. Det laae da meget nær at svare ham: „Nu vel, kjære Mester Anders, det Arbeide, I har for, er dog saa vanskeligt og vidtløftigt, som noget kan være; udstil da ogsaa I en Prøve, at vi kunne see den og glæde os ved det, vi have at vente". Da nu et Brudstykke af Ethnographien[13], hvori Vedel havde meddeelt Resultatet af sine Undersøgelser over det danske Folks og det danske Riges Oprindelse, virkelig var færdigt, saa besluttede han sig til efter sine Venners idelige Opfordringer at udgive denne lille Afhandling. Den udkom i Foraaret 1584 paa Latin under Titelen: „Tale om Oprindelsen til det danske Riges Navn", og blev som den først Frugt af Historiographens Grandskninger indviet til Cantsleren Niels Kaas, hvem Forfatteren især havde at takke for den Stilling, han havde opnaaet[14]. Men den Ængstelighed, som Vedel følte ved Udgivelsen af dette Skrift, udtalte

---

11 De orig. appell. r. Dan. A2: Turbæ nostro ævo scriptitandi imprimis obtemperandum consuluerim diserto poetæ, præcipienti in annos aliquot premenda esse monumenta ingeniorum . . . Certo hoc ipsum ævi humani curriculum, breve et incertum, nobis tacentibus, hortari videtur, ut quæ quis mediocri industria elaboravit, ea, dum in vivis est, non metuat edere &c.

12 Anf. St. A2 vers. Vedel sigter til den bekjendte Anecdot hos Plin. XXXV. cap. 10, skjøndt han vel just ikke troede „vulgum diligentiorem judicem quam se".

13 Moller Cimbr. lit. II. 907 kalder det: Specimen et ἀποσπασμάτιον Historiæ Danicæ. Dette er en Misforstaaelse. Vedel selv i Dedicat. siger, at det er majoris acervi particula et operis elaborandi tanqvam schediasma; men det Hele, hvoraf Vedel vil have dette betragtet som et Brudstykke, er ikke hans store Danske Historie, men et større Værk om *„gentium origines et migrationes"*, og vistnok det samme, som han ellers forstaaer ved sin Ethnographie. Prom. Cond. col. 1586 bestemmer Ethnographien netop saaledes: Ethnographia, quæ agit de populis omnibus, qui nomine Danico censendi veniunt, eorumque *originibus*, *nominibus et migrationibus*. Dette sees ogsaa af det lidet Brudstykke, som endnu haves af Vedels Autographum til Promus Condus; thi her opføres under eet Nummer: „Ethnographia et Phaleg". Men Phaleg (פלג) er intet andet end denne Bog om Folkenes Deling, Adspredelse og Vandringer. Benævnelsen refererer sig blot til Forestillingen om Babel og er som bekjendt i samme Betydning brugt af Bochart.

14 Titelen er: Oratio de origine appellationis regni Daniæ. Scripta ab Andrea Velleio. Slesvigæ, excud. Nicolaus Wegener, 1584. 4to. Dedicationen er undertegnet: Ripis Phundusiorum Cal. Maj. Skriftet er ikke en Tale, men en Undersøgelse, og det har aldeles ikke nogen Form af en Tale, saaledes som Vedels Skrift i Anledning af Investituren i Odense har.

han meget stærkt. Han erklærede, at det, som især havde bevæget ham til at opfylde hans Venners Ønske, var den Betragtning, at en længere Opsættelse vilde spende Forventningen til den Grad, at den dobbelt vilde blive skuffet, naar Værket engang udkom; han troede allerede nu at have gjort et stort Vovestykke, og idet han skiltes ved sit lille Skrift, raabte han som Cæsar fordum: „Tærningen er kastet!“[15] Kunde den beskedne, mod sig selv strenge Anders Vedel have stillet sig bag sin Tavle og have hørt sine Samtidiges Mening om den, saa skulde han være bleven opreist og trøstet; thi saa ringe af Omfang[16] end denne Afhandling er, saa afgiver den dog et for den Tid meget hæderligt Vidnesbyrd om Forfatterens critiske Dygtighed og faste Gang ad en høist vanskelig Vei.

Vedel opstillede den i hiin Tidsalder ingenlunde almindelig erkjendte Sætning, at de danske Lande i Oldtiden bestode af flere Smaariger, der efterhaanden bleve forenede under een Konge og derpaa antoge det fælleds Navn Dane-Mark, der hidtil havde været brugt om et enkelt af de danske Landskaber. Dette er den Thesis, som han i Afhandlingen vil bevise[17]. I Beviisførelsen gik Vedel tilbage til den bibelske Forestilling om den japetiske Slægt, og navnlig Gomers Efterkommere, som det fælleds Stammefolk i Tydskland og Norden, idet Cimbrerne nedsatte sig ved Ister og derfra udbredte sig over hine Lande, medens Slaverne, trængte af tartariske Folkeslag, fulgte Cimbrernes Spor og skjøde disse høiere op imod Norden[18]. Disse Cimbrer, som saaledes bleve Danmarks ældste Beboere, udgjorde mange Stammer med egne Stammefyrster, og gave de Landskaber, som de besatte, Navn efter sig, saasom Dane-Mark, Tyle-Mark, Finne-Mark og deslige, og hvert Landskab havde sin Regent eller Konge. Under indbyrdes Krige beholdt Danernes Konge Overhaand, og Navnet Dane-Mark udvidedes over alle de Landskaber, der adløde ham[19]. „Dette er Frugten af

---

15 De orig. app. r. Dan. A2 vers.: Alias sane et hoc vereri oportebat, quod viris contingit me longe doctioribus, qui dum magnifico animo concepta gerunt, ingentes sui exspectationes excitant, quibus tamen, utrinque frustrata spe, turpiter excidunt, ubi cæteris quoque suas lucubrationes ostenderint. Jacta itaque alea, quod faustum velit esse Deus &c.

16 Det hele Skrift er rigtignok kun tre Ark eller tolv upaginerede Qvartblade, Titelbladet og Dedicationen medregnede.

17 De orig. app. r. Dan. A3-3 vers. Denne Vedels Hovedsætning staaer ligefrem i Modsigelse med Saxo, der giver den Forestilling, at Riget fra den ældste Tid var eet, ligesom paa Vedelsk rernes, og derfor kommer i Forlegenhed, naar han skal fortælle om Gorm. Alene derfra kunde den Klage reise sig mod Vedel, at han forkastede Saxo, som ovenfor er omtalt.

18 Anf. St. A4—4 vers. Vedel beraaber sig her paa Sprog-Ligheden for at bevise, at Cimbrer, Daner, Göter, Celter, Vandaler og Svever hørte til den samme store Folkestamme. Jfr. Europ. Becani Vertumnus p. 25, 32. Ejusd. Gallica p. 48—49. Hispan. p. 34.

19 Anf. St. B—B2. Hvad det nævnte Exempel Tyle-Mark angaaer, ville man erindre Discussionen derom mellem Ole Worm og Arngr. Jonsen, henved en Snees Aar efter Vedels Dø-

mine redelige Grandskninger", sagde Vedel, „og jeg har Beviser derfor i stor Mængde; men den fuldstændige Beviisførelse vil jeg forbeholde mit store historiske Værk: man anklage mig ikke, fordi jeg er afvegen fra Saxo; jeg skal retfærdiggjøre mig og derhos ikke miskjende Saxos øvrige store Fortjenester"[20]. At udlede de Danskes Navn fra Danaerne eller tænke sig dem opkaldte efter en Kong Dan, ansaae Vedel for urimeligt, og at søge Oprindelsen til Navnet Danmark i det Markgrevskab, som Henrik Fuglefænger skulde have oprettet, var en stor Vildfarelse, da den hele Beretning om hiint Markgrevskab beroede paa en Feiltagelse, og Navnet Danmark i al Fald var meget ældre, skjøndt Romerne af lingvistiske Grunde ikke brugte det[21]. Saaledes var Gangen i Vedels Demonstration, og den, som, fortrolig med det sextende Aarhundredes historiske Undersøgelser, tager hans Afhandling for sig, vil blive mere opmærksom paa det Sande og Rigtige deri, end opholde sig over enkelte Vildfarelser i en Materie af saadan Natur[22].

IV. Dette Skrift var et smukt Beviis paa, at Vedel var den Ære værd at kaldes Kongens Historiograph, og ikke længe efter dets Udgivelse opnaaede han ogsaa den Stilling i Capitlet, der var bestemt til at være Historiographens egentlige Løn. Domcapitlet i Ribe havde, som forhen anført, foruden de ti Canonicater endnu fem Prælaturer, Archidiaconatet, Decanatet, Præposituret, Cantoratet og Succentoratet[1], og Vedel havde for sex Aar siden, da han paatog

---

Borm bemærkede (Epistt. T. I. 323), at Saxo skjelnede mellem Thelemarchi og Thylenses, „et uidem Thelemarchos Norvegiensibus secernere videtur". Jfr. Arngr. Jonæ specim. Island. historic. p. 115—116.

20 Anf. St. B2—2 vers. See ovenf. S. 130 Not. 21.

21 Anf. St. B2 vers.—C4 vers. Denne negative Demonstration er hos Vedel vidtløftigere end den positive, og udført med et lærdere Apparat. Berosus, Aristoteles, Lampridius, Vopiscus, Pausanias, Strabo, Cicero, Cæsar, Tacitus, Luitprand, Sigebert, Regino, Islev, Arvid o. s. v. fremføres om Vidner. Udførligst er Vedel i at gjendrive Peucers Mening, at Danmark havde Navn af det forrentlige slesvigske Markgrevskab. Han bemærker, at Ingen kjender dette uden Adam, at Luitprands Fortælling om Keiserens Seier over de Danske maa forklares enten om nogle hiinsides Elben omstreifende Danske, eller Seieren blot bestod deri, at de Danske antoge Christendommen. Cfr. Carionis Chronic. Melanch. & Peuceri (Francof. 1581) p. 469. Grundtrækkene til Vedels Beviisførelse findes vi allerede fra hans critiske Anmærkninger til Adam af Bremen. See ovenf. S. 109-110 Not. 18.

22 Lazius de gentium migrationibus (først udgivet 1550 og siden flere Gange i Vedels Levetid) fandtes i Vedels Bogsamling (Westphal. T. IV. col. 1594) og kunde maaskee have forsynet ham med adskillige Bidrag. Det samme gjelder om Jo. Goropius, af hvem Vedel synes at have eiet baade Origines Antwerpianæ af 1569 og Opera, der udkom 1580, altsaa efter Gorovii Død; thi Vedel besad to Folianter af denne i sin Tid saa bekjendte Forfatter. Af Nic. Petrejus, om han ellers har havt dette Skrift, skulde han Intet lære.

1 Terpager Ripæ Cimbr. Sect. II. p. 116 sqq. handler udførligt om Riber Capitel, og gjennemgaaer de enkelte Prælaturer hvert for sig. Antallet af disse var ikke allevegne det samme: i Lund er der intet Prælatur for Succentor, og i Odense var der i den Tid, da Canifer fortrængte Benediktiermunkene, intet Prælatur hverken for Archidiaconus eller for Succentor (Dan. Mag. III. 34). See ovenf. S. 120—121.

sig den Forpligtelse at skrive den danske Historie, faaet Exspectance paa et Prælatur. Af disse vare tvende kokt før han kom til Ribe blevne ledige ved Erkedegnens Jens Viborgs og Domprovstens Caspar Mules Død; men de vare tilfaldne Erasmus Heidtmann og Anders Dresselberg[2]. Nu døde ogsaa den tyvende September 1584 Vedels Svigerfader og Collega, Decanus M. Hans Svaning. Vedel reiste Dagen efter til Kongen, erholdt dette Prælatur, saaledes som det for fem Aar siden udtrykkelig af Kongen var ham lovet[3], forligede sig let og venligt med den Afdødes Enke om Naadensaaret og traadte saaledes i Besiddelse af et meget rigt Præbende, der fra nu af i en lang Række af Aar blev betragtet som de kongelige Historiographers faste Besoldning[4]. Vedel havde allerede iforveien sit Canonicat med dertil hørende Canikelod af Commungodsets Indtægter og anden Herlighed; han var i det samme Aar bleven Forstander for Hospitalet[5]. Nu kom dertil endvidere det anseelige og rige Prælatur: Domdegnen var i Rangen Capitlets anden Prælat, der kaldtes Provst i Vardsyssel; han nød Konge- og Præstetienden af to Sogne, Gjesteri og Regnskabspenge af fire og tredsindstyve Kirker samt Fæstepenge og Herlighed af mange Jorder, Enge, Gaarde og Boel i sit Provsti[6].

---

2 Om M. Jens Viborg eller Jens Cantsler, see ovenf. S. 19—20. Han var død den 7 Mai 1581, og da M. Erasmus Heidtmann i Slesvig allerede siden den 5 og 13 Novbr. 1573 havde Exspectancebreve paa det første baade Canonicat og Prælatur, der bleve ledige i Ribe, saa blev han nu Erkedegn i Capitlet 1581 (Jydske Register, No. 1 fol. 193a og 202b, medd. af Hr. Kall Rasmussen). M. Caspar Mule døde den 12 Juli 1581, og Anders Dresselberg fik hans Prælatur. Jfr. Ripæ Cimbr. p. 151, 154.

3 Hegel. Cal. MS. 1584 den 20 Septbr.: *M. Joh. Svaningius obdormivit in Domino die Solis ad vesperas;* d. 21 Septbr.: *Jacobus Svaningius cum M. Andrea abierunt ad regiam Majestatem.* I Listen hos Terpager p. 152 nævnes derpaa M. Andreas Sev. Welleius, Historicus Regius, som hans Efterfølger. Angaaende de Omstændigheder, der ligefrem berettigede Vedel til at tage det ledige Prælatur i Besiddelse, er talt ovenfor S. 112—113 Not. 7. Vedel maa altsaa have gjort en Reise til Sjelland; thi ifølge P. B. Jacobsen om de kongel. Rathold (Histor. Tidsskr. II. 37) var Kong Frederik II d. 19 Sept. i Kjøbenhavn, d. 22 paa Frederiksborg og d. 5 Octbr. igjen i Kjøbenhavn.

4 Consistorii Archiv under No. 96 indeholder ifølge Medd. af Hr. Kall Rasmussen et Brev fra Biskop Peder Hegelund til Universitetets Rector Dr. Hans Povelsen Resen, dat. Rip. d. 30 Jan. 1603, hvori blandt andet læses: *Sed et M. Andreas Vellejus, qui per annos XI (inde a morte soceri M. Johannis Svaningij Ao. 1584) percepit proventum Decanatus, donec Cragio cedere coactus fuit, narrat se amice cum socru transegisse.* Talen er netop om Naadens-Aaret.

5 Om Canonicatet var endnu det samme, som han havde faaet efter Hans Thomesen, lader sig ikke med Visshed afgjøre. Det synes ikke rimeligt; thi fem Canonicater vare siden 1573 blevne ledige, Thomas Knudsens (Pr. i Hygom), Jens Viborgs, Caspar Mules, Borgermester Peder Hegelunds og Svanings. Der kunde altsaa have været Leilighed for Vedel til at optere. Imidlertid tvivler jeg dog paa, at enhver Vacance i høiere Canonicater blev benyttet af de ringere Canonicaters Besiddere; thi Forskjellen mellem Indtægten af et Canonicat og Indtægten af det nærmest foregaaende var saa betydelig, at jo andre Omstændigheder stundom kunde have bevaget en Optionsberettiget til at opgive sin Option. — Hegel. Cal. d. 16 Marts 1584: *Designati noui Curatores Nosocomij M. Andreas,* Hans Jesøn met Ebbe Mogensøn.

6 *Sacerdotium amplum et opulentum,* siger Gram (Crag. ann. Chr. III. Prol.

Disse Indtægter vare dog neppe det eneste, hvoraf Svanings Død satte Bedel i Besiddelse. Man tør vel antage, at han tillige arvede eller erholdt til Benyttelse alt, hvad han ønskede af sin afdøde Collegas historiske Skrifter, der betragtedes som Statens Eiendom. Dertil maatte man regne ikke alene Svanings mangeaarige Samlinger, hvoraf en Deel endnu bevares blandt Levningerne af de Bedelske Haandskrifter, men ogsaa de af Svaning som Historiograph forfattede Arbeider[7]. Efter denne Erhvervelse besad Bedel vistnok

1); men han tager mærkelig feil, naar han mener, at Bedel havde det i over tyve Aar. I et andet aandskrevet Brev fra Hegelund til Resen (sammest. og af samme Medd.) læses: Dechndoms Præature er funderet paa Kirckernis vdj Barsyßel deris Regnskabspenning oc paa o Sogner (Krunens oc Prestens part) Tiende oc paa hueß herligheb, som kand albe aff Kircketienere (Stedßmaal oc Sagefald) o. s. v. Terpager p. 152 nævner e to Sognekirker, Jerne og Guldager i Skads-Herred, samt Prælaturets øvrige Herligheder. Men den bforligste og paalideligste Efterretning om de Indtægter, Bedel nu var i Besiddelse af, give dog tvende haandskrifter, hvorpaa Bibliothekar Thorsen har henledet min Opmærksomhed, nemlig Bedels eget kirkeregnskab for Var-Sysel i Aaret 1587 (Ratio annui accepti et expensi ecclesiarum Toparhiæ Vardensis, confecta ab Andrea Severino Velleio, anno Dom. 1587. MS. Bibl. Reg. Havn. Thottske Saml. No. 733 in Fol.) og især en Beretning om samtlige Riber Domkapitels Eiendomme og Indkomster i Aaret 1605, underskrevet af P. Hegelund, Bedel og andre Canikker (MS. Bibl. Reg. Havn. Kallske Saml. No. 113 in Fol. Cfr. Biblioth. Kalliana. Vol. I. libri mss. p. IX). Af disse tvende interessante Actstykker uddrager jeg i muligste Kortheb følgende Momenter, er kunne, om just ikke vise os ganske neie Bedels Indtægter i dette Tidspunct af hans Liv, saa dog ive os et tydeligere Begreb derom, end man noget andet Steds fra kan forskaffe sig. Bedels Indtægter som Canik og Prælat vare da: 1. Canonicatets specielle Revenuer, der i MS. No. 113 særg angives for alle ti Præbender, og som, hvis Bedel antoges at have „ascenderet ved Senium" og Option f. Ex. til Præbenda sexta, udgjorde 17 Orter Korn og noget Smør af en Gaard i Klaaby g en Trediedeel af Ballum Tiende. 2. En Canike-Lod, d. e. en Tiendedeel af den overskydende Indtægt af Capitlets Commungods, „ubi huilcket at Korn oc Smør Landgielde vddeelis vdi lige Parter; men Residerendis oc privilegerte Canicker allene deelis Tienerne emellom effter Senium optionis, saa at naar nogen aff dieris Collegie ved Døden affgaar, da tager huer aff forne Canicker fine Tienere oc nyder dem net Herligheden der aff", hvilken Canike-Lod 1605 udgjorde 2 Læster og 22 Orter Korn, foruden den omtalte Herligheb af en Deel af Commungodset. (Dette Commungods laae vidt adspredt, en meget stor Deel i Sønderjylland, og 1578—1579 var det nærmere bleven bestemt, som det nu var, ved et Magefkifte med Kronen. Commungodsets hele aarlige Indkomst beløb sig til 30 Læster og 4 Orter Korn). 3. Prælaturets specielle Revenuer, nemlig Konge- og Præstetienden af Jerne og Guldager i Skads-Herred, der 1605 ansloges til 5 Læster Korn. 4. Gjesteri og Regnskabspenge af de 64 Kirker i Var-Sysel d. e. Vester-Herred, Øster-Herred, Skads-Herred, Gjerding-Herred, Malt-Herred og Fanø i Ribe-Amt, samt Nørre-Herred i Ringkjøbing-Amt, hvis samtlige Kirker specificeres i MS. No. 733), hvis Beløb ikke angives, men som man i Analogie med, hvad der ellers er bekjendt (jfr. Bircherods Dagb. S. 317 Not.) naaskee kunde anslaae til omtrent en 230 Orter Korn og nogle rede Penge. 5. Fastepenge og deslige af fæstetledige „Stug-Jorder, Ager og Eng", der laae til alle Provstiets Kirker. 6. Herligheden (Stedsmaal, Sagefald, men ikke Landgilden) af 23 Gaarde og nogle Boel, der var Kirkegods, som laae omkring i Provstiet. 7. Accidentelle Indtægter som Functionair i Capitlet f. Ex. Hospitalsforstander, Kirkeværge o. s. v. — En Last Korn var 24 Orter; men Orten var af forskjellig Størrelse (10, 12, 20 Skjæpper; jfr. Øst. Weiles Gloss. S. 392) efter Kornsorten. Værdien af en Orte beregnedes 1587 til 2 Daler à 4 Mark) og af en Skjæppe til 10 Skill. 2 Album. Tør man nu ifølge Ovenstaaende antage Bedels Indtægt alene i Korn til omtrent 440 Orter (660 Tønder Byg), saa udgjorde dette alene dengang 880 Daler, en høist betydelig Sum, foruden alle de øvrige Natural- og Penge-Indtægter, Indfæstninger og Herligheder af flere Slags.

7 Om Svanings Historia Danica i 3 Tomer, og hans Saxo illustratus, cfr. Joh.

en af de fortrinligste Samlinger, som paa den Tid var til, og han maatte nu med større Fremgang kunne arbeide paa sin store Krønike. Alt var ham gunstigt: rigelige udvortes Kaar, en betydelig Samling af Materialier, tilstrækkelig Tid, et roligt Opholdssted og en lykkelig huuslig Stilling. Hans Hustru havde født ham den første Datter, Marine[8]. De offentlige Forhold, der virke mere paa Historieskriveren end paa andre Videnskabsdyrkere, spaaede idel Lykke: i denne Sommer var det, at Cantsleren Niels Kaas drog omkring paa alle Rigets Landsthing med en kraftig lille Gut, som Danemænd hyldede til deres Konge; men Gutten var Christian den Fjerde[9]. Under saadanne Forvarsler, ved denne Tid omtrent, maatte vel Anders Vedel have udkastet den første Plan til det store Værk, der var hans Livs Opgave; han havde jo allerede omtalt sin Historie næsten som færdig, og det var da Tid i det mindste at begynde derpaa[10].

Denne Plan fortjener at kjendes, saaledes som Vedel selv optegnede den[11].

Svaningii Chronolog. p. 2, 9. Stephan. in Saxon. p. 10. — At udpege Alt, hvad der i det Vedelske Bibliothek havde tilhørt Svaning, er naturligviis umuligt; men ligesom det var naturligt, at den afgangne Historiographs Samlinger og Arbeider, der ansaaes for Statens Eiendom, tilfaldt hans Efterfølger, saaledes staaer det fast, at Vedel eiede adskillige af Svanings Materialier og Skrifter. Actio Erici Menved, som nævnes i Prom. Condus col. 1590, findes endnu blandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. No. 2442 in 4to, og der er i selve Heftet skrevet følgende: *Videntur mihi manu Johannis Svaningii Ripensis, Soceri A. Welleji descripta* &c. Ligeledes maa man ifølge Ny Dan. Mag. III. 23 antage, at Articuli objecti Pontificiis Episcopis a Christ. III., der anføres i Prom. Cond. col. 1591, have tilhørt Svaning. Paa samme Maade træffe vi i Vedels Bibliothek haandskrevne, af Svaning forfattede Bøger, saasom hans Afhandling de Feudo Slesvicensi: Prom. Cond. col. 1592. Dette blot som Exempler, der letteligen kunde forøges.

8 I Aaret 1583 blev Vedels ældste Datter Marine født, jeg formoder d. 30 Juli; thi under denne Datum finder jeg i Hegel. Cal. følgende besynderlige Antegnelse: *Metta M. Andreæ enim infantem masculum Lauge.* Dette maa Hegelund senere i en Distraction have indført; thi Datteren Marine var netop født i dette Aar (Inscr. Ripens. p. 50), og Sønnen Lauge var ni Aar yngre.

9 Resen S. 340: Hyldingsdage i Viborg, Odense, Ringsted og Lund i Juni og Juli Maaned 1584. Syv Aar efter i Norge: Schlegels Slange I. 131—32.

10 Om d. dan. Krøn. at beskr. S. 29: og sætter sig en Skabelune op i sit Hoved, hvorlunde det vil best skikke sig dermed, at han paa det næste kan forslaae, hvor stort og langt det vil vorde, o. s. v. Af disse Ord maa man formode, at Vedel har fulgt sin egen Regel og altsaa i sine første Aar som Historiograph har opsat den strax nedenfor omtalte „Skabelune". At denne under alle Omstændigheder er skrevet i K. Frederik IIs Tid, viser [illegible] Indholdet af den tyvende Bog. At bestemme Affattelsestiden ganske nøie er jo en Umulighed.

11 Iblandt MSS. Vellej. Bibl. R. Gl. kgl. Saml. No. 824 in Fol. findes dette i Vedels Historie saa mærkelige og aldrig forhen trykte Actstykke i en særdeles ziirlig Afskrift og ved Siden af denne endnu to Brudstykker, hvoraf det ene er Vedels egenhændige, men ufuldendte Concept, det andet [illegible] Afskrift af Actstykkets Begyndelse med den Overskrift: En kaart Fortegnelse, vdi hues [illegible] den Danske Krønicke kunde foretages oc beskriffues. Den omtalte smukke Afskrift, som Vedel endeel Aar senere formodentlig vilde sende til en af sine høie Patroner, bestaaer af 3½ [illegible] og Vedel har med egen Haand skrevet derpaa: Argumentum Historiæ Danicæ. Den gik [illegible] fra det store Rostgaardske Bibliothek over til det Danneskjoldske, og derfra atter 1733 [illegible] det Store Kongelige (Werlauff S. 105 Not. l. m. S. 132). Jeg troer, at man vil [illegible] her at finde et Aftryk deraf.

Hele Værket skulde bestaae af to og tyve Bøger. Den første Bog skulde indeholde en Beskrivelse over Danmark, som en naturlig og politisk Geographie og Chorographie; den anden skulde handle om det danske Folks Oprindelse, Indvandringer og Udvandringer, og den tredie om Folkets Sæder og Skikke i ældre og nyere Tider; alle tre Bøger skulde altsaa danne en Slags Indledning til den egentlige Historie, og den nylig udgivne Undersøgelse om det danske Riges Oprindelse henhørte til anden Bog. I de følgende fire Bøger haabede Vedel at kunne føre den historiske Fortælling fra de ældste Tider ned til den Periode, da Svend Estridsen ordnede den borgerlige og kirkelige Forfatning, saaledes at den fierde Bog indeholdt den ældste uvisse Historie indtil Gotfreds Krige med Carl den Store, der af Vedel betegnedes som en Hovedbegivenhed, den femte fortsatte Fortællingen indtil Smaarigernes Forening til een Stat ved Gorm, den siette og syvende til Kong Svend Estridsens Død. Den ottende Bog var bestemt

---

En kaart Fortegnelse oc extract paa den Danske Krønicke.

Den første Bog. Chorographia Regni Daniæ. Danmarckis Rigis beskriffuelse met in Landtaffle, huor vdi kaarteligen oc ordentligen antegnis Rigens Grentzer, forneme Stæder oc Byer, Kirker oc Closter, Slotte oc Feste, Haffn oc floder, store Skoffue, Bierge oc Hæder oc andre stæder, som noget vnderligt findes, eller merckelig ting sig haffue begiffuet i formere Dage, enthen paa landfaste iord eller paa Derne oc i Haffuet offuer alt Riget.

Den anden Bog. Ethnographia Danica. Danske folckis ophaff oc første Herkomst effter Syndfloden, det er, huorledis at Danske folck regne sig i Slect og køn met Noahs børn oc børnebørn, oc hure mange nationer der haffue værit de Danskis foruandte, lige vdi tungmaal, sæder, vandring oc samtrig met dennem, indtil at de haffue indtagen diße nordere lande, oc ere igien paa det ny vddragne paa ville tider af adskillig orsag, oc gjort mange manderlig bedrifft, oc indtagen fremmede Landskaff ved Herreskiold oc velde.

Den tredie Bog. Ethographia gentis Danicæ. Huad Danske folckis sæder, skick oc idræt haffue værit, baade vdi den geistlig oc verdslig Stand, saa vel som vdi den menige mands Hußregiment, vdi fred oc feide tid, fra den første Hedenske Høß, indtil denne nuværendis dag.

Den fierde Bog. Reges Daniæ, qui regnarunt ante exortam in his terris lucem Euangelii. Alle de Danske Kongers bedrifft, som haffue værit under Hedenskabet fra den første Kong Dan, indtil Gorm hin gamle, at Guds ord er først for aluore Hørd oc vdsprid i diße nordere lande, vdi Kong Gorm hin gamles tid, noget kaarteligere oc klarligere beskreffuen, end som Saxo grammaticus det haffuer forfattet vdi de første Otte Beger af sin Historie.

Den femte Bog. Gotrici atque undecim sequentium Regum Daniæ historia. Kong Götrichs, oc ellefue effterfølgendis Kongers Historie indtil Kong Gorm hin grumme. Huor vdi besynderligen optegnis oc merckis, hues Krig Kong Getrich haffuer ferd imod Keyser Carolum Magnum oc Kong Regner met sine Sønner indbyrdis mod sine egne blodsforuandte om Krunen oc vdi England, oc andre omliggende Landskaff.

Den siette Bog. Haraldus Blaatand. Sueno Tiugskeg. Den lofflige oc Gudfryctige Kong Harald Blaatands Historie, huilcken iblant andre merckelige gerninger ferdrede af gantske magt Guds Ords fremgang oc bleff der offuer forfult til døden af sin egen Søn Kong Suend tiugskeg, som tog Riget effter hannem, oc bleff haardeligen derfaare plaget aff Gud, saa at hand paa det siste bleff foriaget fra Kongeligt regiment, indtil hand effter en aluorlig penitentz kom til regimentet igien.

Den Siunde Bog. Canutus magnus. Canutus durus. Magnus bonus. Sueno Estritius. Kong Knud hin store oc hans Søn Haarde Knuds oc Kong Magnus hin godes oc Suend Estrithsons drabelige bedrifft, som de baade her vdi Riget ocsaa besynderligen vdi England oc i Norge oc andre Lande bedreffuet haffue met Herreskiold oc andre priselige idret.

for Svend Estridsens Sønner og skulde sluttes med Kong Niels, hvorpaa Vedel i to Bøger vilde give en Skildring af Valdemarernes Tidsalder, nemlig Borgerkrigen, Glandsperioden under den store Valdemars Sønner og Rigets dalende Anseelse indtil Kong Abels Afgang. Derefter skulde den ellevte, tolvte og trettende Bog vise, hvorledes Riget sank under de geistlige og verdslige Stores lovløse Selvraadighed, indtil den Fjerde Valdemar tæmmede disse, forjog de fremmede Voldsmænd og gjenoprettede Riget i dets gamle Omfang. Unionens Stiftelse og tidlige Forfald under ulykkelige Feider med den nyskabte slesvigske Vasal skulde afhandles i de to følgende Bøger, og derefter vilde Vedel indrømme de ser første oldenborgske Konger fem hele Bøger, saa at Værkets tyvende Bog naaede

---

Den Ottende Bog. D. Canutus. Olaus famelicus. Ericus bonus. Nicolaus. Vdi denne Bog beskriffues forne Kong Suends børns vnderlige oc wlige Historie, besynderlig S. Knud Konges Christelig leffnet oc affgang, oc der tuert imod hans Broders Kong Olluffs wgudelighed oc penitentz. Saa oc Kong Erich eiegods fromhed oc der imod hans broders Kong Nielsis oc hans Sens tyranni imod S. Knud Hertug, forne Erich eiegods søn.

Den niende Bog. Ericus Emune. Ericus Lam. Sueno Okoning. Canutus. Valdemarus magnus. Her effter felge fem Konger, huilcke alle regerede paa en kaart tid met stor wro. Thi Kong Erich Emune bleff slagen effter ibelig indlendiske feide oc orlog af Plog sorte paa Brunhoffuit Landsting, oc Erich Lam hendøde effter nogle aars Krig met Oluff Haraldsøn. Oc siden begyntes det store Blodbad aff Svend Okong, som loed myrde Kong Knud i Roeskild oc bleff paa det siste selff slagen aff Kong Valdemar den første, som siden bleff Eneuolds Kong oc regerede met stort loff i mange aar.

Den tiende Bog. Canutus. Valdemarus II. D. Ericus. Abel. Tiende Bog indeholder fire Kongers bedrifft, først Kong Knud Valdemarsons oc saa hans Broders hin mectige Kong Valdemar den andens bedrifft, oc dernest hans tuende Sønners S. Erich Kongis leffnet oc affliffuelse oc den wgudelig Kong Abels mord oc metfølgende straff.

Den elleffte Bog. Cristoferus. Ericus Glepping. Her vdi beskriffuis forne Kong Abels Broders Kong Christofers oc siden hans Søn Kong Erich Glevpings seldsame regement oc vnderlige affgang, met hues anden forandring sig mangelunde her aff haffuer fororsaget i midler tid.

Den tolffte Bog. Ericus Menbued. Tolffte bog metfører huorledis forne Kong Erichs Søn, Kong Erich Menbued lagde sig aluorligen effter at hessne sin Faders Død. Huor offuer bleff for forstyrring baade iblant Klerckeriet oc Adelen besynderlig Marsk Stig met sine foruandte her i Riget oc andre omliggende egn oc Landskaff.

Den trettende Bog. Cristoferus. Valdemarus III. Vdi denne Bog giffues tilkende Kong Christofers forne Kong Erich Menueds broders wlyckelig raad, anslag oc regement, oc huorledis at Kong Valdemar den tredie hans Søn siden, effterat Riget haffde været en tid lang Kongeløs, kom til regementet oc vddreff Tydskerne aff Riget, oc førde siden languarige feide met Søstæderne etc.

Den fiortande Bog. Margareta. Olaus. Om hues som Droning Margrete haffuer vdræt sin Tid i feide viiß imod de Suenske oc Holster, oc ellers paa Rigens beste i andre maader dog den stund at hun selff raadde alene for Riget, oc siden hendis Søn Oluff met hende, indtil hun kunde met Rigens beste mends samtycke Hertug Erich af Pomern til Riget at faarestaa i sin stæd.

Den femtande Bog. Ericus Pomeranus. Christoferus Bauarus. Vdi denne bog beskriffues tuende Kongers, Kong Erichs oc Kong Christofers Historie, huilcke vaare begge vdlendske forster oc bleffue kallede oc kaarede til Riget, fordi at de vaare Dronning Margrete foruandte. Kong Erich kom aff Pomern, oc Kong Christofer aff Beiern kom igien i hans stæd, oc forbedrede dog ikke meget det som Kong Erich haffde forseet.

Den sextande Bog. Christianus I. Huorledis at Kong Christian den første er kommen til Kongeligt regement, huilcket hans affkom siden haffue beholdet, indtil den nærværendis dag. Huad merkelig ting hand haffuer bedreffuen inden oc udenlands, baade i Suerig oc paa sin vandring vdi det Romerske Rige oc andre atskillige stæder oc tider.

Den Søttande Bog. Johannes. Kong Hans forne Kong Christians søn kommer effter ham

ige op til Vedels egen Levetid. Endelig skulde dette store Corpus historicum luttes med tvende Bøger, der ogsaa kunde betragtes som selvstændige Skrifter, iemlig den en og tyvende og to og tyvende, hvoraf hiin skulde indeholde en Genealogie og denne en Chronologie.

Ved Siden af dette vidtløftige Værk, det egentlige Hovedarbeide, havde Vedel ogsaa i Tankerne en Norgeshistorie efter en lignende Plan, en Holstens-istorie og flere Specialhistorier, saasom Lovenes, Krigenes, Kirkens og saa rendeles[12]. Denne sidste maatte efter Vedels religiøse Betragtningsmaade af

---

aber til regementet oc føre det met stor priis, som det hans mangfoldige manbelige oc mectige Kongelige edrifft vbvise viideligen antegnet vdi denne Søttande Bog.

Den attande Bog. Christianus II. Fredericus I. Denne bog indeholder huorledis it effter forne Kong Hanses Søn Kong Christian den anden haffde regeret Danmarck paa tiende aar, forrsages for sin egen last oc forseelses skyld at remme aff Riget, oc hans Farbroder Kong Friderich den forste er igien vbuald i hans stæd, oc regerede som en fredsommelig Herre indtil sin Døde Dag, endog forne Kong Christian haffuer i midler tid vnderstanden sig at igien indtage Riget, oc er deroffuer fangen, oc effter nogle aar død vdi samme foruaring oc kongeligt fengsel.

Den nittande Bog. Christianus III. Vdi denne Nittande Bog beskriffues Høylofflig hukommelse Kong Christian den tredies Historie, Huilcken effter languarige feide oc skadelige oprør, forstaffede aff Guds synderlige naade alting til god fredsommeligheb oc forbreff Papistiske vildfarende lærdom af Riget oc igien i stæden loed prædickis oc læris den sande oc reene Euangelij lærdom baade i Kircker oc Skoler, huilcke hand rigeligen forsørgede met lærde mend oc nødtørfftige vnderholdning i alle maade.

Den tiuende Bog. Fredericus II. Tiuende bog befatter vaar allernaadigste Herris oc Konnings Kong Frederichs lofflige bedrifft, som han baade vdi feide biiß haffuer værit fororsaget til imod de Dytmersker, oc imod de Suenske paa thi aars tid at faaretage, oc siden vdi sit fredsommelig regement, met Kircker oc Skoler oc deris Personer at fordre oc haandtheffue oc i andre maader paa Rigens oc menige Rigens indbyggeris gaffn oc beste.

Den første til tiuende Bog. Genealogia Regum. Paa det at denne forne Danske Kronicke kand biß nytteligere oc letteligere forstaaes af huer mand, følger vdi den første oc tiuende bog alle Danske Kongers oc deris affkoms Herrestamme oc genealogia, huor vdaff mand icke aleniste kand see hure lenge at regementet haffuer værit hoß huer kongeligt affkom paa en tid, oc met huilcke førstelige Stammer de haffue værit foruandte i andre Riger oc Landskaff, men ocsaa forfare, huorledis at Gud almectigste, som raader alene for Land oc Riger, haffuer taget Regementet fra en førstelig stamme, oc giffuet det en anden i Hender, som ved hans methielp førde det den Christen Kircke oc Rigens vndersaatte til gode oc trøst.

Den anden til tiuende. Chronologia rerum Danicarum. En flittig beregnelse effter aars tal paa Danske Kongers bedrifft, lignet mod den hellige Scrift oc Kircke Kronicke, oc de fire Monarchiers Historier met andre merckelige forandring som sig begiffuet haffuer vdi de fornemiste oc nest omliggende Landskaff, korteligen befattet fra den første verdsens begyndelse indtil denne nærværendis Dag.

Diße tuende siste bøger kunde vdgaa for sig selff, om nogen saa syntis raadeligere, oc kunde ocsaa faare vel følge diße andre, oc indføris paa denne sted tanquam index rerum memorabilium, paa det at Kronicken kunde være saa megit deß fuldkommeligere, at der inthet skulde fattes aff hues som hørde met rette til vore Danske Historier i nogen maade.

12 Prom. Cond. col. 1586—1587 anfører disse og flere Skrifter: Historia ecclesiastica, Historia bellorum, Nomographia, Ripæ, Historia Norvagica, Historia ecclesiastica Norvagica, Genealogiæ Regum Norvagiæ, Chronologia rerum Norvagicarum, Holsatia, Dytmersia, Nobilis, Catalogus Regum et Reginarum Daniæ item veteres Heroinæ Danicæ. Cfr. Cimbr. litt. Tom. II. 909. Imidlertid nævnede han endnu her ikke meer end Kirkehistorien, og hans Materialier til Norges og Holstens Historie vare ringe. Et halvt Aarhundrede efter Vedels Død paatog Arnold de Fine sig at skrive Norges Historie og fik en Bispestol i Forskud paa sin Løn derfor. Men hans Arbeide vestes ikke meget: Ny Dan. Mag. III. 42—45.

Historien være af særdeles Vigtighed, da Religionen udgjorde det Væsentlige i al Historie, og han udkastede derfor Grundlinierne til en dansk Kirkehistorie[13] omtrent paa samme Tid, da han lagde Planen til den politiske Historie. Den skulde bestaae af syv Bøger, hvoraf de to første skulde være en Slags Bibelhistorie og derpaa det nordiske Hedenskabs Historie; den tredie og fjerde skulde handle om Christendommens Indførelse i Danmark og snarlige Fordærvelse, og den femte om Reformationens Udbredelse og Seier. Til Kirkehistorien regnede Vedel ogsaa en Historie af den danske Videnskabelighed baade i det catholske og i det lutherske Tidsrum, hvorved da Universitetet og de lærde Mænd vilde komme i Betragtning, og dette skulde være Indholdet af den sjette og syvende Bog. Men til denne Kirkehistorie havde Vedel endnu vistnok kun meget ringe Samlinger[14], og hvad Udarbeidelsen angik, da fulgte han aldeles ikke den Orden,

---

13 I samme Fascikel af MSS. Vellej., som ovenfor er anført, og vedføiet den nylig benyttede smukke Afskrift af Planen til den store Danske Krønike, findes ogsaa det eneste mig bekjendte, aldrig trykte Haandskrift af Vedels Disposition til en dansk Kirke- og Videnskabeligheds Historie. Ogsaa dette Actstykke skal jeg her meddele.

En kaart extract paa den Danske Kircke Krønicke
som er forfattet udi siu Bøger.

Første bog. Vdi den første bog faaregiffues i almindelighed huad den christen kircke villaar haffuer været aff første verdsens begyndelse indtil at Noah affkom effter Syndfloden haffuer viideligen sprid sig offuer verden, oc meste parten ere foruildte fra den sande religion, endog nogle haffue beholdet en føye Ting af ceremonierne, nogle ocsaa mindre, nogle mere aff Guds Ords kundskaff oc aff huad orsage saadant er at beuise.

Anden bog. Vdi den anden bog opregnes allehonde vildfarelse oc gruelig affguderi, som Sathan haffuer indført oc ved atskillige listige middel styrcket mange aar i disse nordere Lande, indtil saa lenge at Gud almectigste paa det siste haffuer forbarmet sig offuer oß arme Hedninge oc vdfriet oß aff mørkhedsens baand ved sit hellige Evangelii liuß.

Tredie bog. Den tredie bog indholder huorledis at Meßiæ fødsel oc helliggiørindis kundskaff er først obenbaret i disse Nordere Lande oc hvilcke de første Evangelister oc predickere haffue været, som christnede Landene, oc paa huad tid de haffue omuent Kongerne oc ridderskabet met deris undersaatter fra Sathans vildfarinde veye til deris rette sjels hiurde oc Biscop. Disligest huorledis at mange Kircke oc Clostere ere stifftet oc opbygt her vdi Riget, oc guds ord haffuer haffd sin fremgang, indtil den grøffue Papistisk affguderi haffuer taget offuerhaand.

Fierde bog. Huorledis at den Romske Antichrist haffuer sniget sig ind i disse Land saa vel som i andre omliggendis, oc vnder it helligt skin forført oc foruildt vtallige enfoldige Christne, dog der forhaabes viißeligen at mange ere beholden ved saligheds tro oc bekiendelse som de haffde aff deris barne lærdom oc Guds Aands indskiudelse.

Femte bog. Vdi den femte bog beskriffues aff huad orsag Guds hellige Ord oc sande lærdom om salighed alene at bekomme ved Jesum Christum, er igien kommen paa foede, oc den papistiske fordærf er vdfeiet, ved merckelige lærde mend, som Gud der til besticket, oc met sin aand begaffuede at vbrette saadant, i denne siste verdsens Alder.

Siette bog. Om gode boglige kaanster, som her haffuer været haandheffuit i Riget paa adskillige Steder i Kloster oc Kircker, ved naffnkundige lærde mend aff fordoms tid, indtil denne nærværende Dag.

Siuende bog. Den siste bog er saa gaat som icon it Register paa Bisperne, Capitler, Clostere, Skoler, som haffue været vdi huert Stigt serdelis offuer alt gantske Danmarckis Rige. Disligest om Kiøbenhaffns høyskole, naar den er stifftet, oc paa det ny oprettet oc forbedret aff Danske Konger oc hvilke høylærde merckelige Mend der vdi haffue lærd indtil denne Dag.

14 Prom. Cond. indeholder neppe en halv Snees dertil herende endog temmelig ubetydelige

vori Bøgerne vare opførte i hans Plan. Chronologien, som skulde være den dste Bog, var ikke langt fra at være færdig, og Genealogien, som skulde være en næstsidste, var i fuldt Arbeide; thi disse Skrifter udgjorde ligesom Grundolden, hvorpaa den store Bygning skulde opføres[15].

V. Naar nu Anders Vedel sad i sit rolige Studerekammer og lagde or sig denne kjæmpemæssige Plan, hvis første Linier han havde tegnet, og naar an efter denne Tegning grundede paa sin Gjerning og overskuede alle disse ægtige Optrin, der ved hans Haand skulde modtage Liv og Lys: saa maatte el det kjære Liliebjerg med alle dets hidtil samlede Skatte synes ham altfor nge, og den Tanke, som han for mange Aar siden havde udtalt og siden oftere jentaget[1], maatte vende tilbage hos ham med fornyet Styrke. „Jeg maa reise", igde han; „jeg maa vandre om i mit Fædreneland og søge gamle Monumenter; g maa dog forfare og beskue Landsens Leilighed, førend jeg kan skildre den"[2]. Og vistnok var dette nødvendigt. Hvad der af historiske Actstykker havde været t at finde, var allerede for en stor Deel bortranet af fremmede Udsendinge; vad der var tilbage paa forborgne Steder, maatte søges, før det kunde findes[3]. De chorographiske Beskrivelser, som hidtil vare leverede, Niels Svansøes, Jonas Coldings og andre, vare ligesom det Landkort, der skyldtes Marcus Jordan, det fuldstændige eller tilfredsstillende[4], og en Chorographie som den, der skulde

---

Smaastykker: om de lundiske Biskopper, om Knudsbrødrenes Proces i Odense, Ribe Kirkekrønike og nogle aa Documenter til Klostrene Soree, Ringsted, Antvorskov, Ebelholt og Om. Det er det Hele.

15 Ligpr. ov. Frederik II. J3 vers. Ogsaa ovenfor, i Slutningen af Planen til den store Danske Krønike, antyder Vedel, at han betragtede disse to Bøger som Værker for sig selv, og at de gjerne særskilt kunde udkomme. Vi vide ogsaa af Epist. ad Har. Hvitf. Qq3, at de alt længe havde været i Arbeide.

1 Libell. supplex pro peregr. MS. (hvorom siden nærmere) lærer os udtrykkelig, at Vedel „nogle Gange" havde søgt om Tilladelse og „Befordring" til at reise om i Riget. Naar og hvorofte han havde søgt, lader sig kun med en vis Rimelighed bestemme efter de øvrige Forhold. At en saadan Vandring var nødvendig, havde Vedel allerede yttret for Niels Kaas 1578, førend han endnu selv var Historiograph.

2 Om d. dan. Krøn. at beskr. S. 48. Man erindre, at denne Bogs danske Udgave er omtrent tre Aar yngre end den latinske.

3 Adam. Brem. Velleji b vers. Reddant isti plagiarii quæ populabundi, per universas Daniæ Bibliothecas pervagati, jam semel atque iterum convasarunt atque regno nefarie exportarunt. Det samme gjentager Vedel i Svend Tiuv. b7 og i Brevene til Parsberg og Alb. Friis. Intet var lettere end at bevise denne Vedels Paastand med mange Exempler: man tænke paa Enoch Asculanus, Mar. Freginus, Joh. Heitmers, Antonellus Arcemboldus, Morten Grønning og alle de af den pavelige Curie udsendte Røvere. Man kan derom læse Vedel Simonsen om Nationalhist. Kilder S. 40 fgg.

4 Suhms Nyerupske Saml. I. 331 indeholde et Udtog af Svansøes Descriptio Daniæ, skrevet paa latinske Vers omtrent ved Aar 1550. At Vedel eiede denne, er ovenfor bemærket, og dens ringe Værdi bevidnede senere Arnas Magnæus (Werlauff Efterr. om d. St. K. Bibl. S. 105 Not. l). — Jon. Coldings Coronarium cont. brevem Dan. descr. var netop udkommen i disse Aar (1584) efter N. Kaas's Opmuntring; men den er bleven meest bekjendt i den nye

gjøre Indgangen til Vedels store Værk, fordrede uundgaaelig en Forfatter, der havde reist fra Landskab til Landskab og kunde beskrive, hvad han med egne Øine havde seet. Vedel forstod at benytte Forarbeider af Andre, om saadanne havde været til. Derpaa havde han nylig givet et smukt Beviis, idet han, maaskee efter Gudbrand Thorlaksens Maalinger og Udkast, havde leveret et Generalkort med en liden Beskrivelse over Island, hvilket i næsten et Par Aarhundreder ansaaes for det bedste Kort over denne mærkelige Ø[5]. Men til et lignende Arbeide over Danmark manglede brugbare Forarbeider. Vedel maatte optage alt fra første Grund. Forgjeves havde han dog hidtil søgt Regjeringens Understøttelse og Fuldmagt til en indenlandsk Reise, og en Ildsvaade i hans Gaard truede i Foraaret 1586 endog med at berøve ham, hvad han allerede

---

Udgave af 1594 (Badens Univ. Journ. II. 113 fg.) ved de Klager, den foranledigede fra Sverrigs Side. — Langebek i et Brev til Klevenfeldt af 1743 (Langebekiana S. 23) vil, at vi endnu have en tredie Beskrivelse over Danmark fra denne Tid, idet han tillægger Carol. Danzæus de Efterretninger om Danmark, som findes i Thesaurus politicus. Han taler noget ubestemt om denne Bog; men hvis han mener det af Gasp. Ens under denne Titel udgivne Værk (Coloniæ 1613–1627. Pars I–III. 8vo), saa frygter jeg, at han tager feil. I Pars I. Apotelesm. XIII p. 254 findes ganske rigtig Efterretninger om Danmark; men i disse forekommer adskilligt, som Carl Danzæus vistnok aldrig vilde skrive. S. 255—56: Regnum Norwegiæ cum electioni obnoxium factum esset, discordiis aliisque turbis exagitatum, pervenit ad Regem Daniæ, qui ut de eo securus sit, *tractat dure incolas spoliatque eos facultatibus, nec miseris hominibus spes est melioris fortunæ, quod Rex omnes aditus et portus maris habeat.* Dette vilde den Danmark saa hengivne franske Gesandt vist ikke have skrevet. Om Øresund fortælles S. 256 den gamle Sladder, at der var saadan Rigdom paa Fisk, *ut vix fretum navigari possit.* Kunde en Mand, som havde levet i Danmark i en lang Række af Aar, siden 1550 (Histor. Tidsskr. IV. 143. jfr. V. 481 fgg. Stephanii Histor. Chr. III. p. 333), skrive saaledes? — Marc. Jordans Specialkort har jeg ikke havt Leilighed til at see; men Generalkortet over Danmark i Braunii Theatr. urb. lib. IV og i nogle Exemplarer af Pontani Histor. Dan. er rigtignok overmaade ringe og viser, at en „ny Landtavle", som Vedel sagde, var nødvendig. Dog var den hele Kunst endnu først nylig begyndt af Jo. Støfler og hans Disciple, og Vedel havde neppe bragt det meget videre.

5 I en hollandsk Udgave af Ortelii Atlas, uden Trykkested og Aar, men formodentlig trykt i Antwerpen 1598 fol., findes et Landkort og en liden dertil hørende Beskrivelse over Island. Paa Kortet selv læses: Illustriss. ac potentiss. Regi Frederico II Daniæ, Norvegiæ, Slavorum, Gothorumque regi etc. Principi suo clementissimo Andreas Velleius describeb. et dedicabat. Beskrivelsen, som er redigeret af Ortelius efter Vedels Beretninger, nævner alene disse som Kilde: *Ick verstae uyt Velleio, die sulcks aen my gheschreven heeft, dat daer neghen Clooster zijn unde drie hondert neghen ende twintich kercken ... De Bibel is overgestelt, ende tot Holm met schoone letteren gedruckt in het jaer 1584. Het draecht gheen boom, behalwen den Berckenboom end Geneverboom, dat beluijcht my Vellejus.* Alt dette viser, at Vedel udgav sig selv for at have tegnet Kortet, og at Ortelius troede at skylde ham den medgivne Beskrivelse; det vil tillige, at Kortet maa være tegnet mellem 1584, da Bibelen i Holum blev trykt, og 1588, da Kong Frederik den Anden døde. En nærmere Tidsbestemmelse findes i Kerguelen Tremarcs Reise til Island fra 1767–68, hvis tydske Overs. (Leipz. 1772. 8vo) S. 54 har disse Ord: Wir hatten in Europa keine andere Karte von Island als des Andreas Velleius, eines Dänen, seine, welche im Jahre 1585 gestochen, nacher aber von den Holländern 1698 und von dem Herrn Bellin mit seiner allgemeinen Charte vom Nordmeer 1751 ist nachgestochen worden. At Vedel til dette Arbeide maa have benyttet Materialier af Andre, følger af sig selv, og det er rimeligt nok, at Gudbrand Thorlaksens gamle trifte Maalinger have været blandt disse. Nogle omtale ogsaa en Deel Aar senere en Udgave af Gudbrands Kort, besørget ved Vedel. Jeg vil nedenfor komme nærmere dertil.

havde samlet[6]; denne Ulykke blev dog forebygget, men Reisefuldmagten erholdt han endnu ikke. Da besluttede Vedel paa egen Haand at gjøre det første prøvende Forsøg paa, hvad han ved en Reise i Landet kunde indsamle af historiske eller geographiske Oplysninger.

I de første Dage af Juni tog han Afsked med sin frugtsommelige Hustru, sine to smaa Døttre og sine Venner i Ribe. Formodentlig lagde han Veien over Fyen til Sjelland[7]; men vist er det, at han endnu i samme Maaned kom til Hveen. Tyge Brahe levede her som en Fyrste, omgivet af sine lærde Ministre; han havde allerede udgrundet det store Verdenssystem, der bærer hans Navn; han brevvexlede med og indbød til sig Lærde og Statsmænd fra alle Europas Lande[8]. Uranienborg stod der, løftende sine kobbertakte Spidser mod Himlen, og det mindre Stjerneborg havde reist sig som en beskeden Tjenerinde; Instrumenter, Laboratorier, Møller og Værksteder af mange Slags fandtes allevegne, og Fremmede strømmede til i Hobetal for at see Manden og betragte de Underværker, han havde fremkaldt[9]. Vedel var hentrevet af al denne Herlighed. „Her ere Værker", taabte han, „hvis Lige ikke fra Verdens Begyndelse af Nogen er opfundet"; og i latinske Digte udtalte han sine Betragtninger over, hvad

---

6 At en historisk Chorographie ikke paa anden Maade kunde tilveiebringes, blev ogsaa senere erkjendt. I Aaret 1622 fik saaledes Præsterne Ordre til at indsende Beretninger fra deres Sogne, hvoraf endnu en Deel er bevaret; Suhms Sandv. Saml. I. 1, 97. 2, 32. Ny Dan. Mag. III. 144 fg. Nord. Tidsskr. f. Oldk. I. 288. — Hegel. Cal. MS. d. 21 April 1586: Vaar Ild løss vdi Kollen til M. Andersis, og i den Lystrupske Alman. MS.: *21 die Aprilis incensus est ignis adeo magnus in ædibus M. Andreæ Weleij Anno 1586.*

7 Vedels Reise varede ifølge Hegelund i ti Uger, og da han nu kom hjem den 9 August, saa maa han omtrent være reist fra Ribe den 1 Juni. Man vil siden see, at dette fuldkommen passer med andre Beretninger. Den anden Datter Anna var født den 18 Mai 1585 (Hegel.). — Hr. Kall Rasmussen har yttret, at Vedel maaskee paa denne Reise kunde have været tilstede ved sin Vens, M. Peder Hansens, Bispevielse, der ifølge den af mig saa kaldte Lystrupske Almanak skeete d. 24 Juni (See ovenf. S. 58 Not. 11). Dagen forud var det, at Liniedandseren gik ned fra Frue Taarn til Raadhuset, hvilket samme Almanak saaledes anfører: *23 die junij descendit de jugo turris et in Prætorium funambulus quidam.*

8 Tyge Brahe havde som bekjendt en stor Mængde Medhjælpere, saasom Peder Jacobsen Flemløse, Chr. Longberg, Elias Olsen Morsing, Jac. Fabricius, Conr. Aslac, Gell. Sascerides, Iver Hemmet, Wilh. Jansen, Frants Tegnagel, Jo. Erichsen o. A. (Dan. Mag. II. 195, 206, 218, 220, 285. Gassendi vita T. Brahei p. 11, 163, 232), og han havde særegne Værelser til dem baade i Uranienborg og siden i Kjøbenhavn: Dan. Mag. II. 253, 258. — Sit System for Himmellegemernes Stilling og Bevægelse havde han udfundet 1582: D. Mag. II. 218. Aaret iforveien (1585) havde han f. E. inviteret Niels Kaas og Henr. Rantzau til sig, ib. 226, 235. Fra samme Tid ere hans Iagttagelser af en Comet, hvilke Iagttagelser for to Aar siden bleve udgivne, over halvtredie hundrede Aar efter deres Affattelse: H. C. Schumacher, Observationes cometæ anni 1585 Uranoburgi habitæ a Tychone Brahe, jussu sereniss. Reg. Dan. Christiani VIII editæ. Alton. 1845.

9 Stjerneborg blev færdig 1584; der opstillede han ogsaa en Deel af sine Instrumenter og fordeelte nogle af sine Medhjælpere eller saakaldte Studenter, at de ikke skulde være hinanden for nær, naar de observerede. Besøg s. A. af Jac. Bongarsius og Wilh. Curcellius o. s. v. o. s. v. D. Mag. II. 220 fgg. 241 fgg.

den lille Øe havde været, og hvad den var[10]. Hvad om han midt imellem disse store Omgivelser havde havt en Fornemmelse af, at ogsaa Krøniken om det gamle Nordens stolte Kjæmper maatte lykkes bedst for den, der skrev under de høie Kupler[11]. Endnu medens Vedel opholdt sig paa Uranienborg, modtog Borgens Herre et sjeldent Besøg. Det var en af de sidste Junidage[12], at en lille Flaade i festligt Optog fra Sjelland af nærmede sig Hveens Kyster: Dronning Sophie med sit Følge steg iland for at gjæste den store Stjernekyndige og beskue hans mægtige Bygninger og sindrige Opfindelser. Opholdet paa Øen blev formedelst Uveir forlænget indtil paa tredie Dag, og der blev saaledes Leilighed til allehaande Samtaler. Ved Bordet henledede Tyge Brahe Dronningens Opmærksomhed paa Historieskriveren. „Mester Anders", sagde han, „haver ogsaa samlet en Deel af disse gamle danske Viser, som Eders Naade pleier at have synderlig Lyst og Behagelighed at læse". Dronning Sophie henvendte sig da strax til Vedel og begjerede de Folkesange, som han havde med sig. „Jeg skal adlyde Eders fyrstelige Naade", svarede Vedel, „som tilbørligt er; dog beder jeg ydmygeligen, at Eders Naade vilde paa en kort Tid have Taalmodighed med mig, at jeg kunde udvælge de fornemmeste og tilskikke Eders Naade en Reenskrift deraf". Dronningen samtykkede deri, og det blev saaledes afgjort, at Vedel senere skulde sende disse danske Viser[13]. Vedel forblev maaskee endnu nogen Tid hos Tyge Brahe, hvis allerede for flere Aar siden foretagne Udmaalinger kunde komme ham tilgode[14]; fra Hveen drog han formodentlig over

---

10 Danske Viser. Dedic. i Beg. I den ældste Udg. af disse Viser E. findes efter Indledningen til den syvende, ottende og niende Vise i første Part et Digt af Vedel, der ikke er optaget i de følgende Udgaver, hellerikke i Syvs Udg. af 1787. Det lyder saaledes:

In Hvenam insulam.

Quæ Nidingi opibus quondam famosa fuisti,
Hvena, Giganteis dives alumna viris.
Nunc tu Brahæi Herois celeberrima scriptis
Et coelo ac superis æquiparata Diis,
Felix: hoc vere est mutare auro ærea dona,
Chaonias glandes liquere, farre frui.

11 Hvorvidt han bragte det dermed, skal det Følgende vise: en vis Kappelyst med Tyge Brahe skal man nok finde Spor af.

12 Spørgsmaalet, naar dette Dronningens Besøg, som her omtales, indtraf, finder [illegible] Afgjørelse i det, som vi vide angaaende Vedels Reise. Dronningen var nemlig i dette Aar to [illegible] paa Hveen. Første Gang optegnede hun d. 28 Juni et eller andet Sted sit Valgsprog saaledes: „[illegible] verlest die Seinen nicht" (Resen. Inscript. Hafn. p. 335); anden Gang var hun der „[illegible] elapso autumno", sagde Tyge Brahe i Jan. 1587 (Dan. Mag. II. 243), og med Hensyn til [illegible] for Hertug Ulrichs og Elisabeths Hjemreise (Histor. Tidsskr. III. 66—67) vel altsaa i [illegible] 1586. Men nu er det efter det foregaaende vist, at Vedels Reise falder mellem 1 Juni og 9 [illegible], og deraf følger altsaa, at det var paa Dronningens første Besøg, at hun traf Vedel paa Hveen.

13 Danske Viser. Dedic., hvor Vedel selv omstændelig fortæller hele Sagen.

14 Dan. Mag. II. 209. Ifølge Brahes haandskrevne Observationer havde han i [illegible] især beskjeftiget sig med geographiske Jagttagelser og med at udmaale Afstande deels fra det [illegible]

til Skaane, hvor han ved denne Tid synes at have gjort Bekjendtskab med Præsten Niels Jørgensen i Malmøe og Provsten Mogens Madsen i Lund, der selv havde samlet chorographiske Oplysninger til Skaanes Beskrivelse[15]; paa Hjemreisen endelig kunde han maaskee have truffet Kong Frederik den Anden selv og hos ham have anholdt om Tilladelse til at maatte anlægge et eget Bogtrykkeri i sit Liliebjerg: vist er det, at Kongen omtrent ved denne Tid tillod ham dette[16].

Efter ti Ugers Fraværelse fra sit Hjem kom Vedel endelig den niende August tilbage til Ribe, til sin Hustru, der et Par Dage iforveien havde født ham den tredie Datter Sidsel[17]. Han synes nu først at have beskjeftiget sig med de paa Reisen samlede Bidrag til sin Chorographie, og vedligeholdt i denne Anledning en Brevverling med de Mænd, der havde lovet at understøtte ham med locale Efterretninger. Saadanne erholdt han en Ugestid senere fra Niels Jørgensen[18] og i Begyndelsen af det næste Aar 1587 fra

---

det andet paa Hveen, deels fra Hveen til de omliggende Kjøbstæder i Sjelland og Skaane. Dette er nu netop det samme, som Vedel siden paa sin Reise beskjeftigede sig med, hvorom strax nedenfor.

15 Mogens Madsen (Magn. Matthiæ), endnu Provst i Lund, tre Aar efter Biskop sammesteds, er en bekjendt Mand i Literaturen. Niels Jørgensen var ogsaa Forfatter og Oversætter (Cl. Lyschand. de scriptt. Dan. col. 480), og levede endnu i Jan. 1588, som Dedicationen foran hans Overs. af H. Bünting de monet. et mens. S. S. udviser. Da jeg ikke tidligere har fundet Spor af Vedels Forbindelse med disse Mænd, og paa den anden Side seer, at denne Forbindelse gaaer forud for hans egentlige Reise i Skaane, saa formoder jeg, at Bekjendtskabet er gjort ved denne Tid, en Formodning, som det Følgende formeentlig skal bestyrke.

16 Langebek i Dan. Mag. II. 241 mener, at Vedels Ord i Dedicationen af Viserne („og Kongel. Majestæt da og samme Tid med Tilsagn bevilgede og privilegerede") ere et afgjørende Beviis for, at Kongen var med paa Hveen. Jeg havde allerede i første Udgave af dette Skrift bemærket, at man dog af hele Vedels Fortælling nærmest maatte troe, at Kongen ikke var tilstede, skjøndt jeg paa Grund af hine Ords rimelige Betydning ikke turde nægte det. Men efterat Hr. Kall Rasmussen har gjort mig opmærksom paa, at Frederik II d. 26 og 27 Juni var paa Koldinghuus og d. 29 Juni paa Haderslevhuus (R. Dan. Mag. I. 145), maa jeg anse det for afgjort, at han ikke kan have været med Dronningen paa Hveen. Hvor og naar Vedel da ved denne Tid, som han siger, har truffet Kongen og erholdt hiin Tilladelse, kan vel ikke bringes videre end til en Formodning: Kongen vendte i Slutningen af Juli og Begyndelsen af August tilbage fra Congressen i Lüneborg (Histor. Tidsskr. III. 75) og det er da ikke urimeligt, at Vedel paa Tilbagereisen over Derne til Ribe kunde have mødt ham.

17 Hegel. Cal. MS. 1586 d. 6 Aug.: *Metta M. Andreæ peperit filiolam;* d. 9 Aug.: *M. Andreas rediit post X Hebdomadas.* See ovens. S. 147 Not. 7.

18 Fascic. MSS. Bibl. Reg. no. 2336 in 4to Gl. Kgl. Saml. findes et Brev fra denne Nicolaus Georgii, hvem Vedel, som man seer, havde anmodet om Oplysninger angaaende Malmøe Byes Localiteter, Privilegier og deslige. Brevet er dateret Malmø 18 Aug. 1586 og begynder uden al Indledning saaledes: *Ambitus ciuitatis Malmogianæ.* Fraa Østre port til Rundelen 410 *passus.* Fraa Rundelen til Synderport 635 *passus* o. s. v. Derpaa angives henved en Snees Distancer, meest i Omkredsen af Malmøe, og Brevet ender med disse Ord: Ydermere om Malmøs leylighed kand ieg nu icke lade Eder forstaa, vden hueß i haffue wel selff seet oc forfarit. Sameledis, kiere M. Anders, maa i wide, at ieg icke kunde bekome nogit om Byens priuilegier at forstaa. *Vale fæliciter cum vxore & tota familia.* Malmø *18 Augusti 1586. Tuus Nicolaus Georgij, Minister verbi apud Malmog.* Udskriften lyder saaledes: *Magistro Andreæ Welleio, Canonico Ripensi, dignissimo suo Amico, hæc detur schedula.* Her seer man nu bestemt, at Vedel maa have været i Malmøe for at samle chorographiske Oplysninger.

Mogens Madsen[19]. Derimod tog han sig den Frihed at bie en Stund med de Viser, som Dronningen havde forlangt[20]. Det var ogsaa virkelig en Nødvendighed for Vedel stundom at opsætte Arbeider, der fra andre Sider bleve ham paalagte til Hinder for hans historiske Studier; thi den store Mening om hans Lærdom og Talenter gjorde Folk tilbøielige til at forelægge ham de forunderligste Opgaver, og hans Stilling i Capitlet kunde ogsaa indvirke forstyrrende. Han var allerede Forstander for Hospitalet; nu kom ogsaa Skolens Rector med Begjeringen om en Capitlet tilhørende Bygning til Udvidelse af Skolegaarden, og selve Capitlets indre Organisation krævede Reformer i Tidens Aand[21]. Hans høie Patroner forlangte Ligprædikener, Digte, Epitaphier og deslige, ja saavidt gik det med de Ting, som man troede at kunne fordre af denne Mand, at Kongen selv tilsendte ham en Sild af forunderligt Udseende og forlangte derover hans Betænkning[22]. Under saadanne Forhold kom det an paa at have Kraft til at unddrage sig, hvad der ikke kom Hovedsagen ved, og endnu havde Vedel noget af denne Kraft, der senere synes at have forladt ham. I det mindste lod han Dronningens Hofmesterinde forgjeves minde sig om de belovede danske Folkeviser, medens vigtigere Arbeider alvorligen beskjeftigede ham.

Paa Chronologien og Genealogien lagde han nemlig nu den sidste Haand. Hans Hjælpemidler til Chronologien vare deels fremmede med nøiagtigere Tidsbestemmelser forsynede Krøniker, deels ældre og nyere indenlandske Annaler,

---

19 I samme Fasc. MSS. findes et Stykke med den Overskrift: Civitatum quarundam Schaniæ brevis descriptio. Foran i dette er skrevet med en nyere Haand: *Author hujus descriptionis est Magnus M. Th. L. Occasionem ipse in epistola ad M. A. S. V., Lundiæ anno 1587 d. 18 Februarii data, explicat.* Mogens Madsens her omtalte Brev kjender jeg ikke; det findes ikke i denne Fascikel. Men det seer man, at det maa have angaaet Skaanes Chorographie.

20 Og det uagtet Dronning Sophie lod ham minde derom. Danske Viser. Dedic.

21 Disse to Foranstaltninger iværksattes under 1 Sept. og 14 Decbr. 1586 ifølge Hegelunds Antegnelser. Om Ribe Skoles Udvidelse vil jeg henvise til Programmet fra Ribe af P. L. Hansen 1823 S. 7—8. Om Plumbum chorale, nummi chorales, der nu blev afskaffet, læs Terpager Ripæ Cimbr. p. 138—140.

22 Ligpr. ov. Frederik d. Anden E4 vers. Den vnderlige Sild, som bleff fangen i Norge oc send hid til Kong. Maiett. til Hathersleff nu (1587) vdi Decembri Maaned sidst forleden, oc H. N. loeb mig siden til hende skicke, er vden tuil en synderlig Breffuebragere met den Krone oc de gamle Gottiske Bogstaffer ꝛc. Vedel nævner den igjen i Chronologien L. 2 vers. Om disse berømte Sild (thi der var egentlig to), som satte de Lærde i Bevægelse over halve Europa, og om Udlæggerne, Ananias Jerusalem, Antipas Francus, Jacobus Colerus og Raphael Eglinus, maa jeg dog henvise Elstere af Curiosum, der forresten ere ret characteristiske for Tidsaanden, til Schlegels Slange I. 129—130 og Nyerups Exc. af gl. danske Bøger i Molbechs Athene I. 422 fgg. Til samme mirakulose Ichthyologi hører ogsaa en Fisk i Munke-Skikkelse, fire Alen lang, der blev fanget i Øresund efter Vedels Chron. K vers. i Aaret 1545, men efter Hvitfeld (Christ. III Tt3 vers. 4to) og Stephanii Hist. Christ. Tert. p. 336 i Aaret 1550, og afbildet i et af Conrad Gesners Værker (Sandvig Udg. S. 345), formodentlig hans Icones animalium aquatilium.

hvoraf han besad adskillige[23]. Hans Methode bestod deri, at han udkastede en Mængde Schemata, hvori han foreløbig nedskrev Aarstallene langs ned ad den venstre Side, drog derpaa parallele Linier over hele Arket og udfyldte nu lidt efter lidt under sin Læsning de tomme Rubriker med de til ethvert Aar hørende Begivenheder[24]. Til Genealogien havde han ligeledes baade fremmede Værker og danske Slægtebøger, hvorefter han dannede sine Tabeller baade i den almindelige nedstigende Form og som opstigende Ahnetavler[25]. Disse Arbeider vare ligesaa nødvendige, som vidtløftige og trættende; alligevel lykkedes det ham vistnok i dette Aar 1587 at fuldbringe dem. Ved Midten af det næste forkyndte han offentlig, at de vare færdige, og fremlagde Prøver af de sidste Dele deraf[26]. Chronologien var uden Spørgsmaal det vigtigste af disse Værker. Den angik vel især Danmark; men den tog dog ogsaa Hensyn til samtidige Begivenheder i de andre nordiske Riger, i det tydsk-romerske Keiserdømme og i den christne Kirke. At dømme efter den Prøve, som er tilbage, var Vedels Chronologie vistnok ikke noget feilfrit Arbeide[27]; men den var et Skrift, som for den Tid

---

23 Prom. Cond. indeholder paa forskjellige Steder ikke mindre end fjorten forskjellige haandskrevne Chronologier, foruden to kirkelige Calendarier fra Roeskilde og Ribe. Den ældste af disse Chronologier begyndte fra Aaret 776, og en Chronologia Soranæ fra 966 (col. 1590); men de fleste begyndte i det ellevte Aarhundrede, og enkelte, f. E. Henrik Vejers, naaede op til det 16 Aarhundredes Midte. — Af fremmede trykte Chronologier nævnes ogsaa adskillige i Prom. Cond., hvor dog nogle Navne ere ældeles forskrevne.

24 MSS. Vell. vise dette. Blandt dem findes mange saadanne udkastede Schemata, navnlig no. 826 Bibl. Reg. in fol. Gl. kgl. Saml., hvor det største Stykke, jeg har seet, bevares. Dette angaaer især Valdemar II, Erik Glipping, Christopher II og Valdemar IV; men mange af Rubrikerne ere tomme.

25 MSS. Vell. B. U. H. Addit. no. 121 4to og Bibl. Reg. no. 829 fol. Gl. kgl. Saml. have de vigtigste Levninger, som jeg har truffet paa, af Vedels genealogiske Studier. Det sidstnævnte er det største Stykke; men skjøndt det kaldes Genealogia Regum Daniæ, er det dog mere en kort Krønike end en Genealogie. Disse Fragmenter give Slægtleddene i nedstigende Linie; men Prøven er en Ahnetavle. I Prom. Cond. finder man ogsaa nogle trykte genealogiske Værker.

26 Ligpr. ov. Fred. d. Anden, hvis Dedication er underskrevet d. 6 Juni 1588, meddeler Prøver af begge Værker, og ved denne Leilighed siger Vedel I3 vers.: „Denne samme Chronologia er it stycke aff den sidste part aff den store danske almindelige Chronologia, som jeg haffuer fuldfærdiget met flittig beregnelse effter Aars Tall paa Danske Kongers oc Folcks bedrifft . . . Huilcket Arbed jeg forhaabes skal met det første met Guds oc Offrigheds hielp komme paa tryck . . . den gantske danske Krønick til merckelig forklaring i mange stycker . . . Vor danske Kongelig Genealogia er ocsaa vdi sin besynderlige Bog forfattet for sig selff o. s. v. — Den derpaa meddeelte Prøve af Chronologien er syv Blade i schematisk Form. Den af Genealogien er eet Blad, udført som sædvanlige Ahnetavler. Omtrent samtidigt er et lignende Arbeide af den før omtalte Anders Foss: Genealogia regum Daniæ et Norvagiæ, der nogle Aar efter blev oversat paa Dansk af Jacob Madsen Kjøbenhavn.

27 En forunderlig Forvirring finder man ved Aaret 1553 og 1537 om Kong Edvard III og IV af England. Det er ogsaa besynderligt, at Vedel og Lyschander afvige i Tidsbestemmelser, hvorom de begge maatte synes at kunne have skaffet sig paalidelig Kundskab. Saaledes ansætter Vedel Frøken Annas Fødsel til d. 12 Decbr., men Lyschander S. 693 til d. 12 Octbr.; Vedel lader Frøken Augusta fødes Kl. 9 om Formiddagen, Lyschander S. 694 derimod Kl. 2 om Natten. Jfr. Resen Fort. d2–2 vers. Schlegel I. 58 synes at tillægge Vedels Chronologie Fortrinet og benytter denne; Werlauff (Histor. Tidsskr. III. 42) viser, at Annas Fødselsdag er rigtigt angivet af Vedel.

havde stor Værdi, og som endog i nyere Tider vilde have havt nogen Brugbarhed. Nu henlaae den for det første i hans Samlinger for at benyttes under hans fremtidige Studier[28].

VI. Den nærmeste Gjenstand for disse var Chorographien, der skulde tjene til Indledning for det store historiske Værk. Skuepladsen maatte kjendes, meente Vedel, før Personerne fremlededes paa den. De locale Oplysninger, som Meddelelser fra kyndige Mænd i Rigets forskjellige Egne kunde tilbyde Historieskriveren, vilde dog aldrig være ham nogen fuld Erstatning for Mangelen af egen Beskuelse, og han opgav heller ikke Tanken om en indenlandsk Reise[1]; men for Øieblikket var der Intet at vente fra Regjeringens Side. I Begyndelsen af Aaret 1588 kom Kong Frederik den Anden efter Formælingshøitidelighederne i Sønderborg og Hadersley meget afkræftet og svag tilbage til Antvorskov Slot[2], og hans Sygdom tildrog sig snart de høie Statsmænds hele Opmærksomhed. Overtroen forstærkede den: Varslerne spaaede ilde[3]. Dronningen, Niels Kaas og andre høie Herrer vare forsamlede paa Antvorskov. Men den fjerde April døde Kong Frederik. Den unge udvalgte Kong Christian den Fjerde var endnu et Barn; det Uvante i disse Forhold fremkaldte den største Forvirring; og paa Vedels Andragende var der ingen Tid at tænke[4]. Endelig forligede Dronningen sig med Rigsraadet om Regjeringen; men saa fulgte Begravelses-

---

28 Ifølge de haandskrevne Lister over Afleveringen til N. Krag i Aaret 1595 fik han ogsaa dette Værk, som der kaldes Chronologia universalis, hvad det paa en vis Maade ogsaa var. Derimod nævnes et „Chronologiæ Danicæ opus novum in fol. paa Danske" i Fortegnelsen over Afleveringen til Universitetsbiblioteket 1618: MS. B. U. H. Add. Additt. no. 41. 4to, der efter Reliqu. Vell. (Addit. no. 101 fol.) gik fra 380 til 1590. — „Genealogia et gesta Regum Daniæ, Convol. 8" anføres midt imellem Vedelske Arbeider i nysnævnte Add. Additt. no. 41 i Fortegnelsen over de Skrifter, som Else Mule afleverede til Venusinus, og som saaledes kom til Universitetet; men der skjelnes, som det synes, imellem Chronologia og Chronologia universalis, idet der først anføres: M. Anders Weiles Chronologia, Convol. 6. og siden Chronologia universalis M. Anders Weiles i Pergament ad an. 800. Convol. 17.

1 At Vedel endnu havde den attraaede Reise i Tankerne, er vist. Det Følgende viser det. Men om han just nu atter har gjentaget Ansøgningen derom, kan man ikke sige. Vi vide kun, at han gjorde det endnu i Frederik den Andens Tid nogle Gange. See ovenfor S. 145 Not. 1.

2 Resen Fort. b. Bryllupet i Sønderborg blev holdt den 14 Febr. 1588 mellem Kongens Broder Hertug Hans og Agnes Hedvig; Bryllupet i Hadersley blev holdt d. 21 Febr. mellem Fyrst Johan Georg af Anhalt og Dorthea af Mansfeld. Ifølge Hegel. Cal. MS. drog Vedel d. 25 Febr. til Hadersley „vdi Benedicts Rantzous Mageskiffte", og Kongen forlod Hadersley d. 29 Febr. for at vende hjem til Sjelland. Kongen kom d. 4 Marts til Nyborg og d. 6 til Antvorskov.

3 Ligpr. ov. Frederik II. E4 vers. F. nævner Vedel den Række af Varsler, der bebudede Kongens Død. Den ovenfor omtalte vidunderlige Sild blev af Kongen selv anseet for et saadant Forbud paa hans egen eller Dronningens Død: Schlegels Slange I. 130. Blodregnen ved Mogeltønder var efter Hegel. Cal. allerede falden Natten mellem d. 7 og 8 Decbr. 1586.

4 Et mærkeligt Beviis paa den almindelige Forstyrrelse i Riget, da Kongen var død og hans Efterfølger var et Barn, give de jydske Landsdommeres Samvittighedsskrupler ved at blive i deres Embeder under saadanne Forhold: Ny Dan. Mag. IV. 153—154.

høitidelighederne, og i disse fik ogsaa Vedel sin Andeel. Paa den Dag, da Kongens Lig blev bisat i Roeskilde, talte Vedel i Ribe Domkirke til hans Minde over Esaiæ Ord: den Retvise omkommer, og Ingen lægger sig det paa Hjertet, de Hellige blive borttagne, og Ingen giver Agt derpaa: thi de Retvise blive borttagne fra denne Ulykke, og de som retteligen have vandret, komme til Fred og indgaae i deres Herberge[5]. Han sammenlignede smukt det danske Folks Sorg over Kongens Død med Elisæi Klager over sin tabte Elias, han gjennemgik den afdøde Herres gudelige Liv og christelige Død, han forklarede udførligt den valgte Text og henviste de Sørgende til den Trøst, som Religionen alene kan give. Denne Ligprædikens gammeldags troskyldige Frimodighed er bleven bekjendt[6]; ligesaa frimodig er den Dedication, hvorved Vedel allerede den følgende Dag bestemte den til at overrækkes den unge Konge[7].

Umiddelbart efter at have fuldendt dette Arbeide begav Anders Vedel sig paa Reisen til Kjøbenhavn den syvende Juni 1588. Een Hensigt med denne Reise var det formodentlig at overgive sin Tale til Trykken, ligesom den da ogsaa snart udkom[8]; men Hovedhensigten var vistnok den, at anbefale sig til det nye Regjeringsraad og at gjentage sin Begjering om Fuldmagt og Understøttelse til den længe attraaede Reise. Regjeringsherrerne vare alle Beskyttere og Venner saavel af Tyge Brahe[9] som af Anders Vedel. I Spidsen for

---

5 Domkirkens Præst var Peder Hegelund, der ganske nylig, d. 12 Marts s. A., var kaldet til dette Embede. Men paa Titelbladet af Ligprædikenen siger Vedel udtrykkelig, at den er holdt i Domkirken den femte Juni. Texten er Es. 57, 1—2, efter de nyere Oversættelser; men i de ældre regnedes disse Vers til det foregaaende Capitel, som ogsaa Vedel angiver.

6 Jeg skal til en Characteristik af Vedel ikke forbigaae det nokfom bekjendte Sted C3—3 vers., hvor han udtrykker sig saaledes: Mand mener vel, at dersom H. N. kunde haffd Aarsag for fremmede Førsters oc vblenbiske Legaters oc andre sine gode Mends daglige omgengelse, at holde sig fra den alminbelig skadelig drick, som nu offuer all Verden iblant Førster oc Adel oc den menige Mand alt formeget gengs er, da syntis for Menneskelige Øyen oc tancker, at hans Naade kunde leffuet mangen god dag lenger. Men dette er nu forgeffs at disputere om etc. Døden vil haffue en Aarsag.

7 For Exempel Dedic. 3: Eders Naade vil ocsaa her hoff beflitte sig paa Boglige Kaanster nu vdi sin Naades vngdoms Aar, at det som E. Ns. Herre Fader haffuer beklaget, at være forsømt hoff sig i saabanne vilkaar, det kunde oprettis aff E. N. paa det beremmeligste. Og saaledes lige til Enden. Dedicationen er undertegnet den 6 Juni 1588.

8 Hegel. Cal. MS. d. 7 Juni 1588. M. Andreas Weiel drog til Kobenhaffn. — Prædikenens Titel: En sørgelig Ligprediken. Salig och høylofflig ihukommelse: Høybaarne Første oc Herre, Herr Frederich den Anden . . . til en Christsalig amindelse, Giort vdi Riber Domkirke d. 5 dag Junii . . . Kjøbenh. 1588. 4to. Bogen er elleve Ark. Paa Bagsiden af Titelbladet findes nogle latinske Vers af Vedel til Ære for K. Frederik II. Sidst i Bogen staae de ovenfor omtalte Prøver af Vedels færdige Arbeider, Chronologien og Genealogien.

9 Brahe vedblev endnu at modtage Beviser paa Regjeringsraadets Gunst: han fik i Decbr. 1588 de 6000 Rdlr., som Kongen havde lovet ham til Bygninger; han fik i Marts 1589 Skjøde paa Husene i Farvergaden, og i Juli s. A. en Slags Confirmation paa Alt af hele Rigsraadet. Dan. Mag. II. 253—54. 260.

dem stod den berømte Niels Kaas, Vedels mægtige Velynder, Historiens og Statsvidenskabernes lærde Kjender; Peder Munk og Christopher Walkendorf havde tidligere modtaget Vedels Hylding; Jørgen Rosenkrants var Broder til den afdøde Marsk Holger, hvis Familie ogsaa havde benyttet Vedels Tjeneste[10]. Den engelske Gesandt Daniel Rogers var i de samme Dage kommen til Kjøbenhavn og blev vel modtaget; han lærte at kjende og agte den lærde Historieskriver[11], og hans Anbefaling kunde neppe blive uden Virkning, især da Vedel selv havde et Middel til at understøtte den, sin fuldfærdige Chronologie og Genealogie, hvoraf han fremlagde Prøver, som Tillæg til sin Ligprædiken. Under saa gunstige Omstændigheder fornyede Vedel sin Ansøgning om Reisetilladelse.

Han henvendte sig nærmest til Jørgen Rosenkrants og stræbte at understøtte sit Andragende med vægtige Grunde[12]. Det var nødvendigt, sagde Vedel, at aabne Indgangen til det store historiske Værk ved en egen Bog om Landets Beskaffenhed, fordi Læseren ellers ikke vilde kunne fuldkommen fatte den historiske Fremstilling, ligesaalidet som Historieskriveren selv vilde være istand

---

10 See ovenf. S. 61, 74, 92—93, 95. Om disse Regjeringsherrer skrev T. Brahe 1591 til Landgreven af Hessen (Dan. Mag. II. 270): „Den fornemste er Cantsleren Hr. Niels Kaas, en Mand, som foruden sit gamle Adelskab er at prise af sin Erfarenhed, Skjønsomhed og store Klogskab; som ogsaa i boglige Kunster, besynderligen i Historien og Regjeringsvidenskaben, er meget over".

11 Resen. Inscr. Hafn. p. 409, i et Brev fra T. Brahe til Casp. Peucer, dat. Uraniburgi die 13 Septbr. 1588, læses følgende: Quum (Privilegium) Anglicanum quoque brevi habiturus sim, magnifico et eruditissimo viro D. Daniele Rogersio, qui nuper hic mecum fuit, ita apud serenissimam Reginam procurante &c. Rogers var kommen til Danmark for at condolere i Anledning af Kongens Død (Ny D. Mag. V. 238); vi seg nu, at han ogsaa besøgte Brahe, og vi vide, at Vedel paa denne Tid var i Kjøbenhavn. Rogers var en Mand med udmærkede Kundskaber i Englands gamle Historie. I Cambens Britania, transl. with Ed. Gibson, Tom. I. Intr. col. XLI læses om ham: *As for the Affairs of the Britains in elder times, their State and government, their Laws and Customs, we were promised a treatise of them by Mr. Daniel Rogers, an excellent Person and particularly eminent for learning, and to whom I had great obligations: but he being taken away in the flower of his age* &c. Da man nu af et Brev fra Vedel til Camden (hvorom nedenfor) seer, at Vedel kjendte Rogers noget nøiere, saa forekommer det mig meget rimeligt, at Bekjendtskabet paa denne Tid er giort i Kjøbenhavn eller paa Uranienborg.

12 Iblandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Gl. kgl. Saml. findes et Document, bestaaende af tre Sider i Folio. Udenpaa det er skrevet med Vedels egen Haand: Libellus supplex oblatus pro peregrinatione mea. Det er uden Datum; men da det er skrevet efter K. Frederik IIs Død, og da Vedel omtrent tre Maaneder efter denne opnaaede sit Ønske, saa kan der næppe ikke være nogen Tvivl om, at det var netop denne Ansøgning, som skaffede ham den forønskede Reisetilladelse. Actstykket, som aldrig har været trykt, lyder saaledes:

Gunstige Herre oc Patron, kiere Jøren Rosenkrantz, eders velbyrdighed vilde icke lade sig kiøuere, at vide huorledis ieg nogle gange haffuer ladet anholde hoß Kong. Maitt. salig oc høylofligh ihukommelse, om befordring til en reise at vandre Riget oc Hertugdommene igennem, forend ieg endelig besluttet oc tilsceeff mine Danske Historier, oc ieg her paa inthet endeligt Suar haffuer bekommet: Hemfaare min ydmyge begering er til Eder, at i met de andre gode Herrer, som slde i Raadet oc regiment met eder, ville mig met det første forhielpe i dette mit forsæt, til huilcket mig fororsager besynderlig det effterfølgende fire stycker.

Det første er, at der som den danske Kronicke skal en gang for alle fuldkommeligen forfattes, da er det fornøden, at det gantske Lands beskriffuelse forfattes vdi en besynderlig Bog for sig

til at skildre Krigsbegivenheder og andre af Localiteterne afhængige Bedrifter uden en Kjendskab til Landet, som alene ved egen Beskuelse kunde erhverves. Det var dernæst ogsaa til selve det historiske Arbeides Fremme nødvendigt at opsøge gamle Documenter og Actstykker, der bevaredes i Klostre, Domkirker, Raadhuse og Herregaarde, og at indhente Efterretninger om de gamle berømte Skjoldmænd hos deres allevegne i Landet endnu levende Efterkommere. Men uden Regjeringens Mellemkomst og Anbefaling vilde disse Veie til Kundskab være lukkede for en Historieskriver. Vedel sluttede denne sin Ansøgning med et Forsvar imod dem, der klagede over, at han tøvede saa længe med at udgive sin Historie. Han lovede nu efter fuldendt Reise at ville levere et Kort over alle Rigets Landskaber og derefter paa et Aarstid at ville bringe sin Historie ganske til Ende; men han gjorde dog derhos opmærksom paa, hvor vidtløftigt et Arbeide det var, at skrive en Historie, som ikke forhen af Nogen var bear-

---

selff, at Læseren kand derudaff forfare oc begribe Landsens viidelse oc bredelse, oc de fornemiste Steder, der som noget merckeligt sig begiffuet haffuer. Thi det vilde ellers giffue forhindring vdi Historien, at mand skulde altid fortelle oc beskriffue huer steds vilkaar oc beleiligheb, der som noget synderligt er tildragen. Derfaare de som ganske Lande oc Rigers Krønicker beskriffue, sette alminderligen saadant vdi en bog for sig selff, forend de begynde Historien, paa det at Læseren kand dertil haffue sin tilfluct, om hand begerer noget at vide om landsens Leiligheb, som oc eders velbyrdigheb kand letteligen forfare mit forsæt her vdi af min hoßliggendis extract paa vaar Danske Krønicke.

Anden orsag er, at det falder mangesteds vdi Historien, som vel vitterligt er, at mand skal tale om naffnkundige Slactninger oc anden bedrifft, som ere skede paa atskillige steder, huilcke icke kunde lesteligen forklares, met mindre at den som det skal beskriffue haffuer selv været paa Aastederne oc beseet leiligheden. Thi aldrig kand nogen saa vel fortelle noget for en anden, at den veed io bedre at rette sig vdi sagen, som selff haffue seet det met Dinene, end hørd det af andre met ørnene alenisse.

Tredie orsag er, at der findes endnu mange Documenter oc vnderuisning, baade vdi Klostere, Domkircker, Herre Slotte, Kircker oc gamle hove, som ocsaa hoß mange aff Adelen, saa vel som vdi Kiøbstederne, huor met den Danske Krønicke merckeligen kunde forbedris. Diße Documenter staa icke vel til anderledis at bekomme, end at den som Historien er befalet at scriffue, hannem reckis haanden oc medbeelis Kong. Maitts., Rigens regenteris oc Raads aluorlig scriffuelse oc Breff til dennem, som ere i befalning paa forne steder, at de hannem troligen fordret oc medbeelte hues de haffde i deris være, som kunde tiene til Krønicken, Deris fædrene land til ære oc beste.

Fierde orsag er, at ieg paa denne min Reise kunde forspørge mig om den Danske Adels Stamme oc Herkomst i Danmarckis Rige. Thi vdi Historien neffnis ofte mange adle Helbte af den fornemiste Adel, som haffue værit met vdi allehaande Spil, oc ladet sig bruge for sit fæderne Rige, inden oc uden lands, oc vidis bog icke meget om deris effterkommere, endeligt oc begraffuelsis stæd. Huor om der skulde talis vdi Krønicken met rette, at huer gaffues sin tilborlig Loff, deres afkom til it lofligt effterfyn. Huorfaare ieg ocsaa haffuer begynt et synderligt arbed om den Danske Adels Anher oc Franher, oc kunde her vdi saa vdermere vnderuisning aff gamle Graffscriffte oc dennem som haffue optegnet oc opmerckt noget om deris forfædris bedrifft oc herkomst.

Naar som ieg effter saadan leligheb haffuer fuldend min Reise, vilde ieg giøre en smuck alminderlige Landtaffle, oc nogle andre mindre Taffler paa huert land oc stor O for sig selff, oc siden endeligen tilscriffue min Historie oc den paa it Aars tid paa det neste fuldferdige, om Gud vil spare mig Liff oc Sundheb. Oc effterdi mange forlengis effter Historien, oc en part mene at ieg er for langsom her met, vilde ieg gierne at de befindede huad der hører til at scriffue en fuldkommen Historie, som aff ingen mand paa noget Sprog er tilforn bescreffuit, som det vdi sandheb haffuer sig met vor Krønicke, vdj huilcken megen vanskelighed met Aarstal at beregne oc andre mange drabelige hovuictige stycker forfalde, som icke kunde saa hasteligen offuerfaris, men her met god besindigheb at indføris vdj Historien, som det sig hør,

beidet, idet han med adskillige Exempler viiste, hvorledes andre berømte Historieskrivere havde anvendt meer end en Menneskealder paa at frembringe lignende Værker. „Om mit Arbeides Omfang", sagde han til Slutningen, „ville I dømme efter den Extract paa den verdslige og geistlige Historie, som jeg har forfattet og vedlægger; jeg sætter nu Alting udi Eders egen Haand, min gunstige Herre og Patron, forhaabende et gunstigt Svar paa denne min billige Begjering". Saaledes talte Vedel, og denne Gang havde han bedre Lykke. Allerede den sextende Juli samme Aar udstedede Regjeringsraadet for ham og hans Folk et Pas eller en Fuldmagt til paa et Aar fra Bevillingens Datum at maatte gjennemreise Nørrejylland, Øerne, Skaane, Slesvig og Holsten for at indsamle Efterretninger og opsøge Actstykker til hans forehavende danske Krønike. Om han iøvrigt erholdt nogen anden Understøttelse til Reisen, er ubekjendt[13].

Vedel opsatte ikke længe at benytte denne Tilladelse. Han samlede og tog udentvivl med sig, hvad egen Læsning og Andres Meddelelser tidligere havde forskaffet ham til Kundskab om de Egne, han vilde besøge, og dermed var

---

saa det siste kand suare det første oc det første komme offuer it met det siste. Aff slig orsage haffuer det fordragen sig vdi mange Aar met høilerde mend, som haffue taget sig Historier faare at scriffue, saa at Diodorus Siculus bekiender at han haffuer været XXX aar om sin Historie, oc i vor Tid Paulus Æmylius lige saa lenge om den Fransoskske Krønicke, endog der haffuer været mange for hannem, som tilforn screffuit haffde. Oc det sigis at Paulus Jouius haffuer været XXXVII aar paa sine Historier at fuldferdige, oc andre flere som haffue sæt megen tid til at opsøge gamle Documenter oc forklare atskillige vanskeligheed, som Krønicken metfører, oc de forstaa gantske vel som vide hvad der hører til it retsindigt Historiske arbed, i sandhed meget mere end ocsaa en part aff voris lærde folck mene, som maa vel skee vnderstaa sig saadant vdi en snarhed vden synderlig møde at kunde forrettis, saa som nu i verden meste parten Bøger screffuis oc andre Commentari tilsammen settis oc udkastis ved prenteri. Vil dersaare inthet røre ydermere her om, men lade huer dømme om den ordning vdi huilcken ieg befatter vore Danske Historier, baade Kongernis bedrifft oc Kircke Krønicken, huer vdi sine synderlige bøger, som hoiliggendis extract paa begge Krønicker vduiser. Setter nu alting vdi eders egen haand, gunstige herre oc Patron, forhaabendis it gunstigt Suar paa denne min billige begering, huilcken ieg ingenlunde vilde fremlagd, der som saadant icke vdkreffuede mit historiske arbed, som ieg haffuer nu omgaaet met paa nogle aars tid, icke uden stor møde oc omkaast, oc vilde gerne paa det fuldkommeneste forferdige en gang for alle, saa megit mest mueligt kand være. Gud almectigste naadeligen styre oc beware Eder, met de andre gode velbyrdige Herrer, som i denne sørgelige tid skulle regere vort fædrene Land, at det maatte skee hannem selff til ære, Kircker oc Skoler met menige Landsens indbyggere til languarige gode oc gaffn. Amen.

Andreas Vellejus.
mann sus.

13 Sjellandske Register No. 13 fol. 19a: „Mester Anders Vedel fik et frit Pasbord igjennem Riget og Fyrstendømmet Slesvig, Holsten ꝛc. paa sig og sine medhavendes Folk, at opsøge synderlige Documenter, som kunde tjene til hans Forset til den danske Chronica at beskrive, hvor sig noget mærkeligt haver tilbraget, lydendes paa Aar og Dag efter Breves Datum regnendes. Actum Hafniæ 16 Julii Ao. &c. 88". Medd. af Conferentsraad Werlauff. At dette saakaldte frie Pasbord kun indeholdt Ret til fri Befordring og en Anbefaling for Vedel til Øvrigheder, Capitler o. desl., er rimeligt nok; men Vedel taler dog intetsteds derom. — Om Norge tales der ikke i denne Reisetilladelse. Der var dog et gammelt Rigsarchiv paa Agershuus og et Bibliothek ved Throndhjem Capitel. Nye Dan. Mag. VI. 249. Dan. Mag. VI. 299.

han reisefærdig[14]. Den første Udflugt gjaldt formodentlig Slesvig, der laae ham nærmest. Den tolvte eller trettende August 1588 forlod han Ribe, ledsaget af sin Collega Christen Lange, Domkapitlets Cantor, og drog sønder paa, og i hele fire Uger synes han nu at have samlet, hvad han kunde erholde til Fædrenelandets Historie ialmindelighed og til dette Landskabs Beskrivelse isærdeleshed; men i det Enkelte er intet videre bekjendt derom, end at han den niende September igjen kom tilbage til sit Hjem[15]. Derefter skulde Nørrejylland bereises. Den tre og tyvende September fulgte nemlig Vedel sin Svigerfader Biskop Hans Laugesen, som maaskee dengang begyndte en Efteraars-Visitats i det vidtløftige Stift, der strakte sig fra Hvidaaen og Amroms Kyster lige op til Lemvigs Bredning. Biskoppen vendte tilbage; men Vedel nævnedes ikke i hans Følge, og det er rimeligt, at han lige til Vinterens Frembrud har fundet Arbeide i det store Nørrejylland[16]. Hvor han har været, og hvad han har opnaaet, deraf findes kun meget svage Spor. Han eiede senere en stor Deel Documenter, der kunde synes at være samlede i Tvilum Kloster, og de vare maaskee da samlede paa denne Reise[17]. Aarhuus, Viborg, Mariager og Vitskøl havde gamle Bibliotheker og Brevkamre, som den Søgende ikke turde lade upaaagtede, og Efterkommerne

---

14 MS. Bibl. Reg. no. 2336 in 4to Gl. Kgl. Saml. indeholder Papirer og Optegnelser, som henhøre til Vedels Reise i Skaane. Men foruden de løse Papirer, der ere beskrevne med Vedels egen Haand, findes der ogsaa det ovenfor omtalte sammensyede Hefte paa 30 Ovartblade, med den Titel: Civitatum quarundam Schaniæ brevis descriptio (ang. kun Helsingborg, Landskrone, Lund og Malmøe), og denne senere Paaskrift: Author hujus descriptionis est Magnus M(atthiæ) Th. L. Jeg troer, at denne Paaskrift er rigtig, at Mogens Madsen har laant Vedel sit Arbeide, og at denne har ladet tage en Afskrift deraf for at bruge den paa sin Reise; thi Vedel vilde upaatvivlelig have skrevet sin Chorographie paa Dansk, og de løse Papirer, der ere af Vedel, ere ikke benyttede i Afhandlingen, men at betragte som Supplementer til denne, senere tilsyede det samme Hefte, hvori Vedel samlede alle sine Materialier til Skaanes Chorographie. Dette bestyrkes ogsaa af Bibl. Daneschioldiana, hvor man læser p. 426 under No. 335: Magni Matthiæ Civitatum quarundam Scaniæ descriptio. Varia Adversaria ad Scaniæ illustrationem collecta ab Andrea Sev. Vellejo, in 4to.

15 Hegel. Cal. MS. 1588 d. 12–13 Aug.: Christen Lange, M. Anders foere synder paa. D. 9 Septbr.: M. Andreas Velleius kom hiem. Men dette er ogsaa alle de Spor, som jeg har fundet af Vedels Reise til den Side. — Register ov. a. L. No. 7 fol. 204b—205a og No. 9 fol. 14a vise, at Christen Lange fik et Canonicat d. 8 Juli 1561, og Brev paa Cantoratet d. 19 Juli 1566 (Medd. af Hr. Kall Rasmussen). Jeg maa antage, at det er den samme, som reiste med Vedel.

16 Anf. St. d. 23 Septbr. *D. Episcopus et M. Andreas Velleius profecti.* D. 3 Octbr. *Rediit Episcopus;* men Vedel vendte neppe tilbage med ham. Jeg søger deri en Tidsbestemmelse for hans Reise i Nørrejylland.

17 Prom. Cond. ap. Westphal. col. 1591 ligesom ogsaa alle de Haandskrifter, jeg har kunnet efterse, have under den Overskrift Tutum Vallum en ikke ubetydelig Samling af historiske Actstykker, der ikke staae i nogen Forbindelse med hinanden, men synes blot her anførte i een Række, fordi Vedel paa eet Sted havde faaet dem. Jeg søger Stedets Navn i Overskriften. Alligevel maa jeg bekjende, at jeg ikke veed at have fundet Tvilum benævnt paa denne Maade: ialmindelighed beholdes Navnet Tvilum ogsaa paa Latin f. Ex. S. R. D. V. 598. Men da Munkene kaldte Tvis Kloster Tuta Vallis, saa synes det ganske rimeligt, at de kunne have givet Tvilum Navnet Tutum Vallum. Jeg veed i al Fald ingen rimeligere Forklaring.

vare tilbøielige til at ansee ham for Aarsag til deres Forringelse, i det mindste paa det første Sted[18]. Han glemte paa sin Vei hellerikke at mærke sig Folkesagn og Sange, Steendysser og andre Oldsager, og Antegnelser af denne Art især fra Viborg-Egnen tyde paa, at han havde gjennemvandret og undersøgt denne[19]. -

Den egentlige Vintertid tilbragte Anders Vedel vistnok hos sin Familie i Ribe; men med det tidlige Foraar 1589 maatte han igjen paa Vandring; thi et Aar var en knap tilmaalt Tid. Dette Aar var især hans chorographiske Samlinger helliget. Han vendte tilbage til Nørrejylland, hvor han med et Instrument af Tyge Brahes Construction anstillede Udmaalinger i Viborg, Nykjøbing paa Mors, Aalborg og formodentlig mange andre Steder. Man er ikke istand til nøiere at følge ham her[20]. Men i Slutningen af Mai drog han over Kjøbenhavn til

---

18 Domkirken i Aarhuus havde et gammelt Bibliothek, over hvis Bevaring der allerede i det 14 Aarhundrede blev vaaget paa en mærkværdig Maade (S. R. D. VI. 445), og som i denne Tidsalder blev foreget ved Gaver af Biskop Ove Bilde: Ny Dan. Mag. I. 240. Om Jens Gjødesens Brev, nedenfor. St. Hans Kloster i Viborg havde et gammelt Archiv, hvorover et Register optoges 1574: Dan. Mag. VI. 76 Not. f. Mariager Kloster havde ligeledes et berømt og righoldigt Brevkammer, hvis Register for nogle faa Aar siden (1584) paa Kongens Befaling var gjort: Ibid. p. 68. Vitskøl Klosters gamle Brevskaber (Dan. Mag. I. 134) kunde antages at være kjendte af Vedel fra Bjørn Andersens Tid. Der kunde altsaa vel være noget at søge paa en Reise i Jylland; men at Vedel har søgt just paa disse Steder, kan man ikke bevise.

19 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 826 in fol. Gl. kgl. Saml. I denne Fascikel findes paa et Par Blade nogle løse Optegnelser, der gjøre det høist rimeligt, at Vedel har undersøgt de mellemste Dele af Nørrejylland, især Omegnen af Viborg. Blandt meget andet læses saaledes: „Rudgaard, der ligger to gamle kemper"; man vil her tænke paa Romholt, som bortførte Grevens Datter af Kallee o. s. v. (D. Atlas IV. 299). Frembeles læses: „Hoff fellerupgaard en gamel graff"; og man finder den samme omtalt andetsteds under Navn af Steenovnen (D. Atl. IV. 291). Endvidere findes Notitser om Asmild Kloster, Tord Degns Vaaben eller Gravsted, Visen om Slaget ved Aalborg o. a. desl. Men det mærkeligste er maaskee dog den her af Vedel optegnede danske Recension, om man tør sige saaledes, af Inskriptionen paa „Stenen i Grennen Dal". En kort Underretning om det svenske Sagn og Inskriptionens svenske Text kan man efterse i Nyerups Skildr. IV. 96—99. Jfr. Wormii Monum. Dan. p. 309. Vedel antegner, at der paa en Steen nogle Miil fra Viborg læses Følgende:

Trell skal fange magt
och edelt bliffue forract.
Prest skall bliffue wunder
och Bunder till wunder.
Dansk skall fange tydsskes seed,
men wæ big Danmarck derwid.
och end staar stenen i grenen dall.

Lignende løse Notitser angaaende forskjellige Localiteter og Antiquiteter findes ogsaa hist og her i andre Fascikler, eller skrevne paa Omslagene af Vedels Hefter, f. E. paa Titelbladet og de første Ark af Paralip. hist. Dan. Tom. III. MSS. Bibl. Reg. no. 828 in fol. Gl. kgl. Saml.

20 Terpager Ripæ Cimbr. p. 14 skriver saaledes: Inter schedulas MSS. occurrunt non ita pridem Observationes quædam Astronomicæ, habitæ anno Christi 1589 per quadrantem Orichalcicum T. B. *(Tychonis Brahei)* divisionum satis capacem in diversis locis [illegible] ad eruendas eorum Poli elevationes. Ubi Auctor, postquam altitudinem Solis Wiburgi, Nycopiæ in Morsia, Aalburgi, Ystadiæ in Scania, Cimbris Hafniæ, Sylvisburgi pagi Fielkinde, Herlofsholmii in Selandia, pagi Gamsted prope Coldingam [illegible]

Skaane, hvis Chorographie derefter fornemmelig beskjeftigede ham. Mogens Madsens Beskrivelse var ham ikke nok; der maatte meget mere til. Med en Sindighed, som havde han havt en lang Række af Aar til sin Raadighed, og med en Nøiagtighed og Udholdenhed, der vækker Beundring, gav han sig til at udmaale Landskabet i alle Retninger. Under hurtige og besværlige Reiser, ved Dag og ved Nat, drog han om fra Sted til Sted, besteg Taarne og Høider og udregnede med en Mathematikers Nøiagtighed Beliggenheder og Afstande til Benyttelse ved de paatænkte Landkort. Den trettende Juni var han i Lund. Domkirken havde et gammelt Bibliothek; men dens Taarn var ham for Øieblikket vigtigere. Derfra observerede han samme Dag Polhøiden og deslige. Næste Dag var han allerede paa Taarnet i Malmøe og udmaalte Landskrones Afstand fra Kjøbenhavn. Samme Nat kom han til Trælleborg, og saaledes fortsatte han uafbrudt i mange Dage sine Jagttagelser langs med Skaanes sydlige og østlige Kyster i Ystad, Cimbrishavn og Fielkinge lige op til Sølvitsborg i Bleking[21]. Fra Skaane gik Vedel over til Sjelland, hvor han formodentlig i Juli anstillede lignende Udmaalinger. Vi vide, at han i dette Øiemed var paa Herlufsholm. Paa Hjemveien observerede han i Gamsted ved Kolding, og han fortsatte dette Arbeide i Ribe selv efter sin Hjemkomst i Begyndelsen af August[22].

---

suisset, tandem ad Urbem nostram *(Ripas)* pervenit &c. Men disse gamle Papirer, hvis Forfatter Terpager ikke kjendte, ere aabenbart Levninger af Vedels Dagbog, hvoraf Terpager har havt de Blade, som nu savnes i Fasciklen no. 2336 Bibl. Reg. 4to Gl. kgl. Saml. Sammenholder man, hvad jeg nu i næste Anmærkning skal meddele af denne Fascikel, med det, som Terpager anfører angaaende Observationerne i Ribe, vil man ikke kunne nære nogen Tvivl derom. — Hegel. Cal. MS. 1589 d. 27 Mai: Drog M. Andreas til Kjøbenhaffn.

21 Hvad jeg af de løse Blade i MS. Bibl. Reg. no. 2336 4to Gl. kgl. Saml. kan faae ud, viser, at Vedel fornemmelig beskjeftigede sig med at udmaale Stædernes Beliggenhed og Afstand fra hinanden. Muligen har han derved lagt T. Brahes lignende Arbeider til Grund. Vedel besteiger Taarne og andre Høider, hvorfra han havde fri Udsigt, og viser sig overhovedet som geographisk Landmaaler. Paa et af Bladene læses: Observationes factæ in Scania Anno 1589. Dette lader ingen Tvivl tilbage om, hvorhen disse Antegnelser høre. Frembeles læses over et andet Blad med Observationer: *Ex turri Lundensi* die 13 Junii *per radium astronomicum.* Paa et tredie Blad: Die 14 Junii *ex turri Malmogiensi per radium astronomicum inter templum Coronense et Hafniense 55° fere; propter vaporosos fumos non satis exacte.* Atter paa et andet Sted: Die 14 *vesperi post occasum Solis Trelburgum venimus;* die sequenti Solis *promisit Dominus Seurinus* &c. Endvidere: Die 16 Junii, *Justadiæ. Altitudo Solis meridiana 57° 58½'. Erat bene serenum et tranquillum.* Die 17 Junii, *Cimbrishaffniæ. Altitudo Solis meridiana 57° 50'. Erat mediocriter serenum.* Die 18 Junii, *Ibidem. Altitudo Solis meridiana 57° 48'. Erat bene serenum.* Die 20 Junii, *Sylisburgi ad vesperas. Lucidæ lyræ altitudo meridiana 72° 25' coelo bene sereno. Lucidæ vulturis altitudo meridiana 41° 49'. Inter raras quasdam nubes facta est hæc observatio.* Die 21 Junii. *In pago Fielkinde 1½ milliari Aahusia distante versus septentrionem exacte observabatur altitudo Solis meridiana 57° 9'. Erat mediocriter serenum et tranquillum.* — Dette som en Prøve paa Indholdet af disse mange Blade, der desuden have vidtløftige Lister over alle Byerne, Herregaardene, Herrederne i Skaane og Halland, og Angivelser af Afstandene o. desl., et mærkeligt Bidrag til den Nøiagtighed, hvormed Vedel gik frem, men ogsaa et Bidrag til at forstaae, hvorfor han aldrig blev færdig med Arbeidet.

22 Jeg maa til Sammenligning her anføre Observationerne i Ribe efter Terpager. Die 2

I Trælleborg og paa andre Steder lykkedes det ham derhos at vinde Deeltagelse for sit Arbeide og Løfte om Understøttelse; den vigtigste Medarbeider, som han saaledes erhvervede sig, var Præsten i Høie, Mester Niels Kempe, der paatog sig at fortsætte Arbeidet efter Vedels Bortgang, holdt dette Løfte og brevvexlede derom med ham lige til Aarets Ende[23].

Da var allerede Tiden for den Vedel meddeelte Reisefuldmagt forlængst til Ende. Men ifølge den Grundighed, hvormed han var gaaet frem, maatte der endnu være meget tilbage at gjøre. Derne vare hidtil kun lidet berørte af ham. Det er ogsaa rimeligt, at han søgte og erholdt en Udvidelse af den

---

Aug. *Altitudo Solis meridiana 49° 45'.* Die 3 Aug. *Altitudo Solis meridiana 49° 28½'. Erat mediocriter serenum.* Die 12 Aug. *Altitudo Solis meridiana 46° 31'. Non erat serenum. Eodem die ad vesperas Lucidæ Vulturis altitudo meridiana 42° 31'.* Die 13 Aug. *Altitudo Solis meridiana 46° 8'. Inter nubes subinde recurrentes facta est hæc observatio.* Die 14 Aug. *Altitudo Solis meridiana 45° 49'. Erat bene serenum.* Tiden, Stederne, Optegnelsesmaaden, ja Udtrykkene selv vise, at disse Terpagers Papirer høre til Vedels Reisejournal. — Gamsted er Landsbyen Gamst, Andst Sogn og Herred, i hvilken By Præstegaarden ligger.

23 En af dem, der lovede at understøtte Vedel, var Capellanen i Trælleborg Dominus Seurinus, gener Domini Nicolai (Sognepræsten sammesteds), der synes at have paataget sig at udmaale i Omegnen af Trælleborg. — M. Niels Kempe i Høie, fra hvem Vedel synes at have modtaget vigtige Oplysninger, kaldes af Cl. Lyschander (de script. dan. col. 479) „ingenio dives, consilio promtus et eloquio clarus, poeta et rhetor insignis". Min Kundskab om Forholdet mellem Vedel og ham skylder jeg tvende smaae Breve, som aldrig ere trykte, men bevares i denne samme Fascikel af MSS. Vellejana. Det første er af 14 Septbr. 1589, saaledes lydende: *Gratiam et pacem a Deo patre d. n. J. Chr. Doctissime D. M. Andrea, nunc demum petitioni et voluntati tuæ fecissem satis, nisi in hoc turbulento rerum mearum statu interfectores fratris mei negotium facesserent. Quia autem plures sunt prouinciæ a se multum distantes, quarum accuratam descriptionem desideras, tribuendum erit isti curæ aliquid temporis, ut scis, quod hactenus importunum fuit, domi et foris occupationes varias subministrans. Nunc vero, data mediocre tranquillitate, ipse terræ nostræ partes has perlustrabo, et de singulis te diligentissime, quam primum fieri potest, monebo: quod eo consilio te præscire volui, ne longa expectatio te suspensum fatigaret, neve mora de meo hoc qualicunque studio dubitandi ansam ullam praeberet. Habebis me facilem et obsequentem in omnibus. Vale cum ecclesia tua domestica. Ex Höye Scaniæ 14 die Septemb. An. 89. T. Ad. Nicolaus Kempius.* — Det andet Brev af 20 Decbr. samme Aar: *Gratiam et pacem a deo patre per D. n. J. Ch. Tandem tibi mitto, doctissime D. Magister Andrea, locorum aliquot situm et distantias, de quibus erudiri desideras, et quod præterea ad geographiam spectare videbatur, ac necessarium annotare. Gratiam autem non meretur, in re tenui tantum posuisse temporis et parum laboris. Tu tamen, mi domine, pro tuo singulari candore mecum contentus sis, oro, et indulgeas mihi, precor, qui totum non abstuli, quod diu distuli. Si quid deinceps a me proficisci poterit, quod gratum tibi sit futurum, habebis me ultro officiis occurentem. Vale cum tota domo. Hogæ 20 decemb. an. 89. Nuptiæ Jacobi 6 regis Scotorum et Annæ regis F. filiæ celebratæ sunt Opsloviæ in Norwegia 19 Nouemb. iamque nostrique nobiles in procinctu sunt advenienti regi obuiam ituri eumque accepturi. Iterum vale. T. Nicolaus Kempius, pastor eccles. Höye.* Dette sidste Brev har den Udskrift: *Clarissimo atque doctissimo viro D. M. Andreæ Severini Weilæo.* — Om denne M. Niels Pedersen Kempe, Præst i Høie og Starby, har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig nogle Personalia af Skaanske Reg. No. 1 fol. 442 og Skaanske Tegnelser No. 1 fol. 350, 361. No. 2 fol. 391. Deraf sees, at hans Menigheder vilde forskyde ham 1584, fordi han vægrede sig ved at ægte sin afdøde Formands Enke, der var „en bedaget Qvinde", og at han 1596 blev sat under Tiltale for at have fra Prædikestolen slaaet til en Bonde med en Bog og for at have „ladet sig finde i Drukkenskab med Slagsmaal og Ulydighed imod sin Provst".

bestemte Reisetid. I det mindste var han allerede tidlig i det næste Aar 1590 i Sjelland, og det var atter her ikke Bibliothekerne, saasom Roeskilde Domkirkes, der drog ham til sig, men det var — de høie Taarne. I April Maaned opholdt han sig nemlig paa Kronborg[24], og det ligger da nær at antage, at han ogsaa fra dette Høidepunct har anstillet Jagttagelser og Udmaalinger. For Bryllupsfestens Skyld, der til samme Tid holdtes paa Kronborg, var han der neppe; snarere kunde Kong Jacobs Besøg i disse Egne have havt nogen Tillokkelse for ham, ligesom han ogsaa ved denne Tid bragte den lærde Konge et latinsk Lykønskningsdigt i Anledning af hans Formæling med Kong Christian den Fjerdes Søster Anna[25]. Hvorledes det nu end dermed forholder sig, saa synes Vedel først hen paa Foraaret at have slaaet sig til Ro i Ribe: da blev han Domkirkens Procurator, og den femtende Juli, altsaa omtrent Toaarsdagen efter Udstedelsen af den første Reisetilladelse, aflagde han Kirkens Regnskab for Capitlet[26].

Vedel havde da nu opnaaet sit Ønske at drage om i Danmark for at søge Bidrag til sit historiske Arbeide. Hvor betydeligt Udbyttet har været, lader sig vanskeligt sige. Naar han selv i senere Dage talte derom, pleiede han at klage over dets Ringhed. „Jeg maatte neppe stedes ind paa Capitlet", sagde han, „at see deres Brevkister, end sige faae Noget ud af dem; det er Klosterforstanderne vel vitterligt"[27]. Hans Samtidige derimod vurderede Udbyttet meget høiere, og regnede Vedel til dem, der havde berøvet Capitler, Kirker og Herregaarde mange værdifulde Stykker[28]. Den Nytte havde Vedel i al Fald

---

24 Hegel. Cal. MS. 1590 d. 5 Mai: *M. Andreas rediit Coronæburgo.* Dette er det eneste bestemte Spor, jeg finder af en Reise i dette Aar. Udmaalinger synes paa denne Tid at have været Hovedgjenstanden for hans Opmærksomhed. Forresten havde ogsaa Sjelland og Skaane i Roeskilde og Lund vist ikke ubetydelige Bogsamlinger: Dan. Mag. I. 51, 297. Magn. Matthiæ MS. omtaler den i Lund. — Paa den Tid, da Vedel var paa Kronborg, var Gert Rantzau Lehnsmand sammesteds. Ogsaa han interesserede sig for at samle historiske Monumenter, hvorom et Brev af 15 Aug. 1585 fra ham til de Kjøbenhavnske Professorer vidner. Det findes ifølge Medd. af Hr. Kall Rasmussen i Consistorii Archiv No. 189.

25 Lyschander de script. dan. ap. Westph. III. col. 449 tillægger Vedel et Digt til K. Jacob: Carmen gratulatorium ad sereniss. Jacobum Scotiæ Regem. Hafniæ 1590. K. Jacobs Besøg paa Hveen var d. 20 Marts, og paa Kronborg, hvor Vedel i dette Foraar saa meget opholdt sig, stod d. 19 April Hertug Henrik Julius's Bryllup med Christian IVs Søster Elisabeth. Dan. Mag. II. 266—67.

26 Hegel. Cal. d. 14 Mai: M. Andreas bleff Procurator effter Bispen; d. 15 Juli 1590: *Rationes Templicæ redditæ 1585—1588 a M. Andrea Velleio.*

27 Saaledes i Brevene MSS. til Vald. Parsberg og Alb. Friis.

28 Hübertz Aktstykker vedk. Aarh. II. 47–48. I et Brev fra Biskop Jens Gjødesen, der efter kongel. Befaling skulde opsøge historiske Documenter, læses: Saadan Materia er for en drøu tid siden opssøgt oc Vbleet her Vbi stictet aff de Dannemend, som daa Vare *Regii Historici* oc ere nu hensoffuede, blant huilcke Vare M. Anders Veile, Doctor Niels Krag oc M. Jon Jacobssen, huilche vbi deris thid lod ssøge her Vbi

af Reisen, at han nu maatte lade sig nøie med, hvad han havde faaet, og derefter begynde sit egentlige Arbeide. Liliebjerget gjemte nu alt, hvad han kunde vente sig. Han prydede, pyntede, elskede dette kjære Hjem.

VII. Liliebjerget vedblev nemlig at være Vedels stadige Bolig, ogsaa efterat en Canikegaard var ham tilfalden[1]. Der levede han med sin kjære Hustru; der samledes han med sine Slægtninge og Venner, især Svanings og Hans Laugesens Familie[2]; der saae han efterhaanden en talrig Børneflok at fødes og voxe op. De tre smaae Døttre vare nu forsøgede med trende Sønner, hvoraf Søren, der efter god gammel Skik bar sin Farfaders Navn, var paa fjerde Aar, Hans Tausen et Aarstid yngre, men den tredie døde bort i den spæde Barndom. Liliebjerget var en huuslig Lykkes Hjem[3]. Men Gaardens store Navnkundighed har dog en anden Grund: den var bleven det aandelige Værksted, hvor en kyndig Mester arbeidede, hvorhen Alles Øine med store Forventninger vare rettede, hvorfra en Krønike skulde udgaae saaledes, som den ikke siden Saxos Dage var skrevet inden Danmarks Grændser. Dette var Liliebjergets egentlige Bestemmelse, og ligesom saa mange andre af Datidens berømte Lærde, Tyge Brahe, Henrik Rantzau, Gudbrand Thorlaksen, omskabte deres Hjem til Museer for Videnskab og Kunst[4], saaledes stræbte ogsaa Vedel lidt

---

Capittellet, Vdi Clostre, Kiercker oc paa Herregaarde, huor de noget sporteller finde kunde, som tiente thill deris historische skriffte. Brevets Indhold var, hvad dette angaaer, tidligere Werlauff bekjendt og derefter af Andre benyttet: Vedel Simonsens Nationalhist. I. 1. S. 112.

1 Der kan vel neppe være Tvivl om, at Vedel nu i det mindste havde en Residents, da saa mange Vacancer vare indtrufne og han desuden var Prælat. Ved sin Død havde han Canikegaard, som siden skal vises. Men han maa have leiet den ud, som P. Hegelund senere udleiede sin.

2 Curr. Vitæ p. 40 siger med Eftertryk, at Venskabet og Svogerskabet med Svanings Familie varede saalænge Vedel levede. Af den nu afdøde Hans Svanings Børn var Sønnen Frederik Svaning født d. 7 Mai 1557 og død i Wittenberg d. 14 Januar 1587 ifølge Hegel. Calend. for 1573. Jacob Svaning, født d. 17 Aug. 1558, saae vi ovenfor S. 144 at reise med Vedel fra Malmø til Sjelland, og da han var bleven Canik i Lund, opholdt han sig maaskee meest der. Nedenfor skulle vi see Exempel paa Forbindelse mellem Vedels Familie og Dorthe Svaning, Historieskriverens Datter. Derimod har jeg den Mistanke, at Venskabet med Hegelund ikke var meget inderligt mere. Hegelund var beslægtet med og meget fortrolig med Kragerne.

3 Hegel. Cal. 1587 d. 10 Juli: *Metta M. Andreæ vxor peperit filiolum.* Denne Søn er uden Spørgsmaal Søren Andersen, hvis Fødselsdag i Ripæ Cimbr. p. 660 ansættes til d. 11 Juli. Hans Tausens Fødsel har jeg ikke bemærket; men han maa efter Omstændighederne være født omtrent i den anden Halvdeel af Aaret 1588; den tredie (igjen døde) Søns Fødselsdag var efter Hegelund d. 6 Januar 1590.

4 Henrik Rantzaus Museum paa Breitenborg, Bibliothek af 6300 Bind, Manuskripter, Mønter, Malerier, Haver, Billedstøtter o. s. v. ere bekjendte nok: Dan. Mag. I. 196, 362 fgg. Cimbr. lit. III. 568 sq. Gudbr. Thorlaksens Vogtrykkeri, Sphæra, Globus o. s. v.: Finni Johanni Isl. eccl. Isl. III. 373 sq. Giessings Jubell. I. 205. Biskop Isaac Grønbek skal ogsaa have haft et Bibliothek, som han skjænkede til Capitlet i Throndhjem: Dan. Mag. I. 86. Pontoppidan eccl. Dan. III. 198.

efter lidt udvortes og indvortes at give sit Liliebjerg en Skikkelse, der passede til og mindede om denne eiendommelige Bestemmelse.

Allerede i en Frastand tildrog Liliebjerget sig Opmærksomhed. Man saae hæve sig over Taget en høi langlig Kuppel, hvorfra en anseelig Fløistang, der hvilede paa et Par Kugler, reiste sig imod Himlen. Hvad betyder dette? Det er Mester Anders Veiles lille Uranienborg, vilde maaskee en eller anden Ripenser smilende have svaret[5]. Vedel havde paa sine Reiser, især paa den skaanske, erfaret Nytten af de høie Taarne ogsaa for sin Gjerning, og han syntes maaskee, at en Kuppel ogsaa vilde klæde hans Huus, hvadenten den blev dannet som en Kube, under hvilken den flinke Mester kunde arbeide og samle som en flittig Bi, eller den blev formet som en Stormhue over den Bugge, hvori de gamle Kjæmper skulde fostres op til nyt Liv[6]. Traadte man derefter Gaarden noget nærmere, saa vilde vel enkelte grønne Trætoppe komme til Syne; thi ved Vedels Museum var en smuk Have, ligesom ved Brahes. Men det var dog først under Vedels Efterkommere, at Liliebjergets Have blev berømt[7]. Atter ved Indgangen til Gaarden blev man mindet om Beboeren. Over Hoveddøren ud til Skolegaden saae man Vedels Bomærke, formodentlig i den Skikkelse, som det ved Tyge Brahe skal have faaet; thi i sine yngre Aar brugte han udeptvivl et andet af mere antik Form og mindre sammensatte Figurer[8].

---

5 Jeg maa forklare, hvorledes jeg er kommen til denne Beretning, der ikke, saavidt jeg veed, forhen af Nogen er fremhævet. Hverken Terpager eller Galthen tale derom. Men i Braunii Theatr. Urbium lib. V findes et Perspectiv af Ribe netop fra Vedels Tid og tilføiet hans Beskrivelse af Byen. Ved nøiere at betragte denne Afbildning finder jeg Liliebjerget forsynet med en meget fremragende Kuppel eller Spiir, og for at man ikke skal tage feil, er der desuden tilføiet den Forklaring: „*Uraniscus Vellejanus*", som dens Navn! Bringes man dog nu ikke ved dette „Uraniscus" let til at tænke paa Brahes Uranienborg, som om Vedel vilde have sig noget Lignende? Det var dertil jeg sigtede ovenfor S. 148.

6 Det er vanskeligt at sige, hvad denne Tilbygning paa Liliebjerget meest ligner. Har den været tækket med Bly eller Kobber, vilde man vel nu kalde den en Kuppel. Meest Ligheden synes den at have med en Bikube, naturligviis ikke i Størrelse, men i Form. Og dette har været mig meget paafaldende; thi den eneste Forfatter, hos hvem jeg dog finder noget Parallelsted til Brauns Tegning, er den samme, der kalder Vedel figurlig — en flittig Bi, nemlig Mads Rostoch, MS. See ovenfor S. 88. Hos ham findes nemlig, hvor han opregner de mærkeligste Bygninger i Ribe, dette Vers:

Det høye Lilleberg sit Hovet-top fremviser.

Denne Hoved-Top maatte vel være den Vedelske Kuppel; ved de andre Bygninger nævnes intet saadant.

7 Galthen S. 70 tilskriver Vedel ogsaa Havens Anlæggelse; men Berømmelse naaede Liliebjergets Have egentlig først med Vedels Sønnedattersøn, Provsten Søren Seerup. Inscr. Rip. 160—61. — T. Brahes Haveanlæg paa Hveen: Dan. Mag. II. 259.

8 Blandt MSS. Vell. B. U. H. Addit. no. 121 in 4to bevares et Blad med et Aftryk af Vedels Bomærke, som er langt simplere og derfor vistnok meget tidligere end det, som siden blev Familiens egentlige Segl. Dog hørte det til de ziirligere Bomærker, naar man sammenligner det med andre samtidige, f. Ex. Grundets; jfr. Dan. Mag. I. 38. I denne ældre Skikkelse er Bomærket af elliptisk Form, saaledes som det ofte finder Sted ved gamle Segl baade fra Vedels Tid og fra en ældre Tid (jfr. f. Ex. Dan. Mag. I. 65, 257. IV. 225, 353. Ny D. M. I. 33, 65, 129 o. s. fr.), og mellem den dobbelte Indfatning læses i Randen: Psal. 119. PORTIO. MEA. DOMINE. DIXI. CUSTODIRE. LEGEM. TUAM. I den øverste Spids af Randen findes et Englehoved paa Vinger, og i den nederste Spids

Det paa Liliebjerget anbragte Bomærke bestod af en i en Cirkel[9] indskreven ligesidet Triangel, der ved Halveringslinier, dragne fra de tre Vinkelspidser til deres fælleds Skjæringspunkt, var deelt i trende Sectioner, der saaledes hver for sig bleve ligebenede Triangler med meget stump Vinkel. Figurernes Stilling i disse Sectioner bestemte, hvad der maatte betragtes som Grundlinien i den store Triangel. Den høire Section havde et Røgelsealter som Gudfrygtighedens Symbol og derhos den Devise: Deum sancte timeto. Den venstre Section havde en Blomst som Sundhedens Symbol og den Devise: Sanitatem tuere diligenter. Fod-Sectionen havde en Slange, der bider sig i Halen og danner en Cirkel, som Tidens Symbol, med Devisen: Tempus dispensa sapienter. Ved hver af den store Triangels Sider stod desuden et af Devisernes latinske Begyndelsesbogstaver D. S. T.[10]. Dette Bomærke indtog i meer end to hundrede Aar den Plads, som Vedel havde anviist det, og endnu er det hans Efterkommeres Segl[11].

Den som under dette Bomærke traadte ind i Helligdommen selv, han fandt der Anders Vedels videnskabelige Apparater, hans Bogtrykkeri, hans Samlinger, hans Studerekammer og Bibliothek. Ribes ældre Bogtrykkeri var gaaet ind, og Vedel maatte, ligesom Brahe og andre Lærde, selv bekoste sig et andet, hvorpaa Kong Frederik den Anden havde givet ham Privilegium for faa Aar siden. Det var allerede nu i Virksomhed[12]. Til at bestyre det holdt Vedel

---

staaer: AW. Inde i denne Indfatning sees nu den Vedelske ligesidede Triangel med de forhen nævnte Sectioner; men Trianglen hviler paa en Græsmark eller Blomstereng, og i Sectionerne findes aldeles ingen Figurer, hvorimod de trende Bogstaver D. S. T., der senere bleve anbragte udenfor Sectionerne, da disse bleve udfyldte med Figurer, findes der inde i Sectionerne. Nedennunder læses et latinsk Vers paa 16 Linier, og paa Bagsiden af Bladet findes nogle latinske Sententser og Vers, skrevne med Vedels egen Haand. Det mærkeligste deriblandt ere Ordene: Aut mors aut eminere, som jeg ovenfor S. 45 har omtalt.

9 Cirkelformen synes at være ægte; thi den findes paa de gamle Malerier, saasom det foran i Svend Tiuv. Den ældre Linie af Vedels Descendenter har ogsaa beholdt denne. Men den yngre Linie (Lagonernes) har Trianglen i et Skjold og over Skjoldet en Hjelm med Vinger.

10 Terpager Ripæ Cimbr. p. 541. Da Terpager her taler som Dienvidne, tør man vel ikke modsige ham. Ellers vilde jeg have tvivlet paa, at de trende Deviser vare udtrykte med Ord, hvilket synes at maatte have forbredt en meget betydelig Sterrelse af Bomærket, om ellers Deviserne skulde kunne læses. I Lagonernes Segl findes alene Bogstaverne. Disse ere, som man ville bemærke, Begyndelsesbogstaver ikke alene i de tre Deviser, men tillige i de tre Ord, hvoraf hver Devise bestaaer.

11 Matth. Galthen (S. 70) fandt endnu i Aaret 1792 Bomærket paa sin Plads, skjønt Liliebjerg var kommen ud af Vedels Familie, og endnu senere saae Prof. Thorup det, „udskaaret i Træ og malet med meget levende Farver". Dette er netop ogsaa Tilfældet med Bomærket paa et Oliemaleri af Vedel, som findes i Billedgalleriet paa Gaunøe.

12 Thura Idea hist. lit. Dan. p. 242 nævner Bogtrykkeren Matthias Brand i Ribe ved Aaret 1504. Jfr. Nyerups Skildr. II. 435. Mads Rostoch MS. og Galthen S. 74 fande den samme, og Vedel selv meente (i sin Descript. Rip.), at Ribe havde det ældste Bogtrykkeri her i Landet. — Det manglede ikke paa Exempler, at Lærde havde Bogtrykkerier i deres Boliger, ja at Lærde vare selv Bogtrykkere. Jo. Snell og Simon Brandt trykkede rimeligviis i Hans Urnes Prøvstegaard i Odense (C. J. Fant, en märkw. dansk Paläotyp, i Swea 14 Häft. S. 199–200. Dan. Mag.

en Bogtrykker, hvem det udentvivl som en Slags Løn var tilladt selv at benytte det, naar Eieren ikke havde Brug derfor[13]; men allerede i det første Aar efter Hjemkomsten fra Reisen i Sjelland gav Vedel ham selv Beskjeftigelse og lod udgive adskillige Bøger derfra i dette og det følgende Aar. — Det er fremdeles rimeligt, at Liliebjerget har havt en Samling af Sjeldenheder, antiquariske og naturhistoriske Curiositeter, som dengang og meget senere vare i Moden; men dertil findes dog kun svage Antydninger[14].

Men det mærkværdigste, som Liliebjerget indsluttede, var Vedels Studerekammer og Bibliothek[15]. Dette var vistnok Vedels sædvanlige Opholdssted, det hemmelige Vidne til hans Flid og Arbeidsomhed, hvis Frugter kom saa lidet til Syne; der samledes hans lærde Venner om ham, baade de, der levede i hans Nærhed, og de, der fra fjernere Egne besøgte ham. Thi det lader til, at ogsaa Liliebjerget stundom fik Besøg, og at navnlig Tyge Brahe har gjort Gjengjæld og erhvervet sig Venner i Ribe[16]. Bibliotheket var efter Datidens

---

I. 299); Gottfr. af Ghemen i Prof. Petri Alberti Gaard i Kjøbenhavn (Nyerup Mantissa p. 9); Nicol. Foerd var en lærd Mand, eruditione clarus (Marm. Dan. I. 90), og Balt. Kaus regnedes ogsaa for en Videnskabsmand. T. Brahe havde et Trykkeri (D. Mag. II. 259): vi have ovenfor seet, at Vedel, udentvivl kort efter sit Ophold paa Hveen, erholdt Privilegium paa det samme. I Aarene 1591 og 1592 trykkedes en Deel Skrifter af Vedels i Liliebjerg; men jeg finder ingen tidligere der trykte, og det er vistnok aldeles urigtigt, naar Worm og efter ham Nyerup lade Vedels Udg. af Sept. Sap. Græc. trykkes i Ribe 1572. Dengang existerede der neppe noget Trykkeri i Ribe.

13 Saaledes synes Vedels Historie om Jesu Pine at være foranlediget ved en Entreprise af hans egen Bogtrykker, maaskee den samme Hans Brun, der trykkede Kjæmpeviserne; thi Vedel siger Fort. A3 vers.: Effterdi vore Bogtryckere haffue tagen sig faare, at ville paa ny lade dem vdgaa, haffuer ieg icke kund effterladet o. s. v. Paa samme Maade havde Bogtrykkeren i Liliebjerg trykt Almanaken for Aaret 1593 ved Nicolaus Helvaderus, som Hegelund brugte (Jfr. Westphal. mon. III. col. 480). Det er saaledes vistnok en urigtig Forestilling, naar Nogen vilde regne Vedel selv til de lærde Bogtrykkere (J. Møller Mnemosyne I. 37). Det store Tab i Indkomst, som Vedel snart led, har vel nødt ham til at lade Trykkeriet gaae ind igjen.

14 Curiositeter ansaaes dengang og senere for Sager, som enhver Lærd kunde samle paa. Man kan tage Exempel af Olearius, Ol. Worm, Th. Br. Bircherod og det Kongel. Kunstkammer. Saaledes nævnes ogsaa Raritetskammeret paa det gamle Bibliothek ved Universitetet: Engelstoft og Werlauff Kbhvns. Univ. Bygn. Hist. S. 21 fg. At Vedel ogsaa har havt sligt, derom synes enkelte Ord paa Tab. Liliomontana p. 159 at vidne, saasom „*Nihil rustice contrectato*"; ligeledes forstaaer man under denne Forudsætning bedre, at Kongen sendte til ham den ominøse Sild.

15 Vedels „Studerekammer" nævnes udtrykkelig i Anecdoten om hans religiøse Rigorisme mod hans Børn: Zwerg. S. 490. Om det har været forskjelligt fra hans Bibliothek, lader sig nu ikke afgjøre; mig synes det ikke rimeligt. En anden Sag var det, at T. Brahe havde et eget „Studorium" for sine Studenter, og dog synes selv dette at have stødt lige op til Bibliotheket: Dan. Mag. II. 257-258, 345 Not. a.

16 Dän. Biblioth. III. 191 skriver Brahe til Vedel: *Saluta ex me diligenter Ripenses omnes, quos nosti mei amantes.* Man kan jo ikke af disse Ord med Vished slutte, at Brahe har været i Ribe; men da han synes at kjende en Deel Ripensere, og da hans Navn findes paa Tab. Liliomont., saa forekommer det mig dog ikke saa ganske urimeligt. Det lod sig ogsaa vel tænke, at Dancey og Kaas, der jo ofte fulgte med Kongen til Kolbinghuus og Haderslev, personlig kunde have besøgt Vedel og tillabt, at deres Navne opførtes paa hiin Tavle.

Skik prydet med Inskriptioner, maaskee ogsaa med enkelte Skilderier af berømte Lærde eller fortjente Mænd[17]. Det var for Vedel ligesom et Tempel. Han selv betragtede sig som Templets Præst. En Tavle, som han der havde opsat, mindede Enhver, som traadte ind i Helligdommen, om de Pligter, han skyldte baade Templet og Præsten. „Gud og Muserne indviet", saaledes begyndte disse Love, „er dette Sted!" De anbefalede dernæst Besøgeren Reenhed i Sind og Sæder, Beskedenhed, Lærvillighed, Ærbødighed for Stedet og dets Skatte[18]. Vedel selv havde opsat disse Love; men ni af hans lærdeste og kjæreste Venner havde underskrevet dem: Charl. Dancey, Niels Kaas, Tyge Brahe, Hans Svaning, Hans Laugesen, Laurids Pedersen, Peder Hegelund, Peder Hansen og Niels Paaske[19]. Under disse Navne læste man paa Hebraisk de samme Ord,

---

17 Gassendi vita T. Brah. p. 42: Prætereo proinde ornamenta varia, ac speciatim effigies præcipuorum Astronomorum, Hipparchi, Ptolemæi, Albategnii, Copernici, Landgravii ipsius, quas in Museo collocavit; ac rursus quas in hypocausto, Timocharidis, Hipparchi, Ptolemæi, Albategnii, Alphonsi, Copernici, sui ipsius. Prætereo demum inscriptiones et carmina &c. Over Studerekammeret paa Uranienborg stod den Inskription: non haberi sed esse: Dan. Mag. II. 167. Om nu Vedels Æmulation ogsaa gik ud paa at skaffe Portraiter til sit Museum, er vel uvist; men ligesom det er tilladt at formode det, saaledes kan Formodningen understøttes ved de forskjellige af Vedel forfattede og blandt MSS. Vellej. endnu for Haanden værende Carmina in effigies, saasom in effigiem T. Brahei, Philippi Melanchthonis, Nicolai Kaasi, Christiani IVti (MS. Bibl. U. H. Addit. no. 121 in 4to).

18 Helleriske i dette Stykke staaer Vedel isoleret. Henr. Rantzau skrev et Digt til sit Bibliotek: Salvete aureoli mei libelli &c.: Dan. Mag. I. 357. Brahe havde en Inskription over sit Studerekammer (som jeg nylig bemærkede; jfr. Dan. Mag. II. 167) og andetsteds: Gassend. p. 43. — Tabula Bibliothecæ Liliomontanæ er mange Gange trykt og almindelig bekjendt: Inscript. Rip. p. 158—159. Cimbr. lit. II. 905. Zwerg. S. 491 o. s. v. Det gaaer dog vel drængeet ikke an at udelade dette mærkelige Monument her.

Tabula Bibliothecæ Liliomontanæ.

Deo ac Musis sacer est hic locus.

Calceos impuræ mentis, nisi rite lustratus deposueris, ne ingreditor. Flagitiosa mundi commercia ne respicito; ea abjurata procul hæc limina exulanto. Admissus, have, sede, posce, cedo, lege. Hospes si id in te ferat, obambulato; si annuat, modeste ad rem inquirito. Fateri quæ ignoras, admirari quæ non capis, monere quæ melius nosti, probro est nemini. Nugis, jurgiis atque calumniis penitus abstincto; neque enim forum aut cauponam aut theatrum te hic ingressum confidito. Nihil imprudenter disjicito, aut rustice contrectato; nihil subdole asportato, criminatorve aut malevole eliminato. Si quid postulas, repulsam nactus, ne ægre ferto. Admittenti te ne ulla specie creato tædium. Te ipsum abitus moneto; si manere rogatus, facilem te præbeto. Discessurus hospiti ac domui sospitatem et successorem dignum sincere voveto. Qui secus temere faxis, multator verecundia. Quod si facinus sine pertinacia non expiaveris, ultorem experitor loci genium.

Andreas Severini Velleius.

Has leges quum ædituus rogassem, æquas et inviolabiles sanxerunt IX viri Deo et Musis cari:

Carolus Danzæus, L. G. Johannes Svaningius, D. R. Petrus Hegelius, C. R.
Nicolaus Kaas, R. D. C. Johannes Lagonius, S. R. Petrus Johannis, S. O. (C.)
Tycho Brahe, D. D. K. Laurentius Petreius, P. R. Nicolaus Paschasius, S. R.

הֵלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם

19 De ni Mænd, som vistnok til forskjellig Tid (Svaning var jo allerede død 1584) havde underskrevet

som Bebel havde anbragt i Randen af sit ældre Bomærke; han havde ikke Plads til dem i det nyere, men vilde dog ikke miste dem. Man læste: „min Deel er Gud evindelig".

---

skrevet Lovene for det Bebelske Museum, ere alle enten bekjendte eller af mig ovenfor omtalte. See ovenf. S. 57—58. Laurentius Petrejus var rimeligviis født i Haderslev; jfr. Hegel. Cal. MS. 1592 d. 23 Marts og Resenii Inscr. Hafn. p. 108, paa hvilke Steder han kaldes Haderslebius og Haterslebiensis. Han gik siden i Ribe Skole; i det mindste regner Thura Valvæ Schol. apertæ MS. p. 390 netop denne samme M. Laur. Petri „inter illustriores hujus scholæ quondam alumnos"; men han maa have været en Deel ældre end Bebel. Efter at have forladt Skolen, reiste han udenlands, formodentlig allerede i ældre Alder, og giftede sig i Wittenberg; thi Hegelund nævner d. 5 Febr. 1565 M. Laur. Petrcii nuptiæ celebratæ Witebergæ. Han synes nu for det første at have taget sin Bolig i denne By, hvorfra han dog stundom kom til Leipzig; thi Hegel. Cal. d. 16 Mai d. A. siger: „In mercatu conuenimus M. Laurentium Petreium Witebergensem". Han levede vel altsaa i Wittenberg med sin Hustru paa den Tid, da Bebel studerede og magistrerede der, og havde maaskee unge danske Adelsmænd i Huset hos sig. Han blev fra Wittenberg kaldet til Præst til Petri Kirke i Kjøbenhavn (Resenii Inscr. Hafn. p. 213). D. 20 Febr. 1575 fik han Brev om sin Besoldning og Underholdning, eftersom han var bestilt og antaget „for en tydsk Prædikant, at skulle gjøre Tjeneste til den nye Kirke, som vi have ladet tilstye udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn", og samme Dag fik han Exspectance-Brev paa det første ledige Kanikedom i Roeskilde Domkirke (Sjell. Reg. No. 11 fol. 145b—146a; meddeelt af Hr. Kall Rasmussen). Kort efter blev han gift paa ny; thi i Universitetets Regnskab fra 1 Mai 1576 til 1 Mai 1577 er antegnet, at der efter Rectors Befaling var givet 10½ Daler for ½ Læst tydsk Øl, „som blev Mester Laurids, tydsk Prædikant, forskjænkt til sit Bryllup" (Consistorii Archiv; meddeelt af Samme). D. 6 Febr. 1579 fik Mester Laurids Pedersen, „Prædikanter til den tydske Kirke udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn", Brev paa et Kanikedom i Roeskilde Domkirke, som da var ledigt (Sjell. Reg. No. 12 fol. 1a-b; meddeelt af Samme). Tilsidst var han Lærer for K. Frederik IIs yngre Døttre. D. 15 Decbr. 1591 gjør Kongen vitterligt, at, eftersom Mester Laurids Pedersen „nu udi nogle Aar haver ladet sig bruge her til Hove og paavaret hos de heibaarne Fyrstinder og Frøkener, vore elskelige kjære Søstre, og deres Kjærligheder med Læsen og Skriven nødtørfteligen og tilbørligen institueret, han og nu med Aar og Alder saa er bedaget, dertil og med Livssvaghed saa beladt, at han sig for (sic) saadan daglig Tjeneste maa til Stilhed og Roligheed begive", da maa han i sin Livstid bekomme den aarlige Pension, ham i hans Bestilling var forskrevet (Sjell. Reg. No. 13 fol. 220b—221a; meddeelt af Samme. Thura l. c. skriver: M. Laurentius Petri, Canonicus Roeskildensis et juniorum liberorum S. R. M. Informator). Han var altsaa *Pædagogus Regius:* saaledes udlægger jeg Bogstaverne P. R. paa Tabula Liliomontana; og Prof. Thorup var ligeledes uafhængig af min Formodning paa Grund af Thuras Beretning ogsaa kommen til denne Forklaring. Han døde paa Frederiksborg i Marts 1592. Dødsstedet og Dødsaaret angives eens i Resenii Inscr. Hafn. p. 108 (Indskriften paa hans Ligsteen i Frue Kirke) og i Hegelunds Cal. (Thura angiver samme Dødsaar); som Dødsdag angives hos Resen d. 17 Marts; men hos Hegelund anføres hans Død under d. 23 Marts (maaskee den Dag, paa hvilken hans Død er kommen til Hegelunds Kundskab). Dr. Nicolaus Theophilus fik d. 30 Marts 1592 Brev paa hans Kanikedom (Sjell. Reg. No. 13 fol. 258a; meddeelt af Hr. Kall Rasmussen). Dette er, hvad jeg har kunnet samle om ham. Zwergius har S. 492 paa egen Haand gjort P. R. til Past. Rip.; men der var paa den Tid ikke nogen Præst i Ribe af dette Navn. — Endnu kunde der maaskee dog være Spørgsmaal om, hvem den paa Tavlen anførte „Petrus Hegelius, C. R." maatte være. Nærmest vil man jo vistnok tænke paa Bebels Ungdomsven Peder Jensen Hegelund og udlægge Bogstaverne: Canonicus Ripensis. Det er muligt, at han menes. Skulde man imidlertid finde nogen Vanskelighed deri, at Hegelund neppe mere var Bebels kjære Ven (see ovenf. S. 116, 162 Not. 2) og at han i al Fald burde have været nævnt med sin Embedstitel (Lector Theol. eller Sognepræst ved Domkirken, efter den Tid, hvorpaa Tavlen er opsat) ligesom alle de andre, saa kunde man ogsaa tænke paa Borgermesteren Peder Mortensen Hegelund, der døde 1584, samme Aar som Svaning (Ripæ Cimbr. p. 585. Inscr. Rip. p. 80). Bogstaverne kunde i saa Fald udlægges: Consul Ripensis. Men det bliver jo altid uvist.

En almindelig Oversigt over Vedels Bibliothek lader sig ikke mere give, om den ogsaa her var paa rette Sted; thi skjøndt det ganske vist omfattede andre Fag end Historie[20], saa kjender man dog nu kun dets historiske Afdeling, eller endog deraf kun den Deel, som nærmest vedkom Fædrenelandets Historie. Derover havde nemlig Vedel skrevet en Fortegnelse, den saakaldte Promus Condus, som dog i særdeles mangelfuld og uordentlig Tilstand er bevaret os. I dette Catalog havde han opført de Kilder og Hjælpemidler, som han benyttede til sin danske Historie, baade Haandskrifter og trykte Bøger[21]. Haandskrifterne udgjorde over halvtredie hundrede Stykker eller Numere og udbredte sig over alle Tidsaldere af Nordens Historie. Saaledes eiede han gamle Chorographier, navnlig ogsaa Adam af Bremens Beskrivelse over de nordiske Lande, som han ikke havde optaget i sin Udgave af denne Forfatter[22]; han eiede en stor Mængde Bidrag til den af Saxo behandlede Periode, hvilken han derved troede sig istand til at kunne fuldstændigere oplyse[23]; han eiede over en Snees haandskrevne Annaler og Krøniker, der kunde betragtes som Fortsættelser af Saxo[24], og dertil endnu en Samling af Legender angaaende danske og fremmede Helgene, hvoriblandt maaskee ogsaa Robert af Elgins Historie om Hellig Knud Hertug, der senere synes forsvundet[25]. Foruden disse Skrifter af almindeligere Indhold

---

20 Der kan da aldeles ikke være nogen Tvivl om, at Vedel eiede f. Ex. en Deel theologiske Bøger — vi vide jo f. Ex., at han eiede Grundets Haandskrifter —, hvoraf ingen findes i Promus Condus, og en stor Deel af Classikerne, hvoraf der kun nævnes ganske faa, ikke engang en Homer. Man tør formode, at en stor Deel af disse Bøger bleve optagne i Søren Vedels ikke ubetydelige Samling, hvorover der endnu haves en Fortegnelse, MS. Bibl. Reg. no. 1853 in 4to Thottske Saml., som nedenfor videre skal omtales.

21 Promus Condus kaldes derfor: Catalogus Scriptorum historiæ patriæ, quibus Andreas Severini Vellejus in conscribendis operibus suis usus est. Dog tog han det noget vidtløftigt med, hvad han af trykte Bøger regnede til et dansk historisk Bibliothek, ligesom Hjelmstjerne i en nyere Tid, og i mange af de Bøger, der nævnes i Promus Condus, ville der neppe findes meer end et Par Linier, der kunne oplyse Danmarks Historie. De af mig i det Følgende anførte Actstykker findes alle i Promus Condus; men jeg anseer det for overflødigt at henvise til Columnerne hos Westphalen for hvert enkelt deraf. Min Hensigt med den følgende Udsigt er overhovedet kun at give en almindelig Idee om Vedels Bibliothek og Apparat. En nøiagtigere Fremstilling vilde fordre et eget Skrift, og man maatte da allerførst begynde med en ny Udgave af Promus Condus, der slet ikke kan benyttes til noget strengere Arbeide i dens nuværende Skikkelse.

22 Descriptio regionum et insularum Aquilonis M. Adami Bremensis. Andre chorographiske MSS. vare: de Gothlandia culta ignoti auctoris, og om Helsingør.

23 Dertil hørte den plattydske Saxo, Christiern Pedersens Skrifter, Jon Tursons Historie indtil Valdemar II, Paralipomena til Saxo af R. Gaguinus og Hect. Boethius, flere Afhandlinger de Gothis, Longobardis, Normannis, Cimbris, de Olg. Dano, Excerpter af Ditmarus Mersob., nogle Stykker om Bjørn Jernside, Harald Blaatand, Svend Tveskjæg, om Hakon Iversen, Winoth, om Peder Duvin o. s. v. Ligeledes „K. Knuds Valdemars Søns Vederlags-Ræt".

24 Nogle af disse ere ovenfor nævnte. Længst tilbage gik Chronologica quædam descripta ex libro Stigoti Pors membranaceo ab an. Chr. 776 ad 1307; og længst frem gik Henrik Bejers Chronologie til 1549 og Petri Olai Historia ad Christianum III.

25 Om St. Albanus, Absalon, Anders af Slagelse, Bernhard, Bonifacius, Edmund, Kong Erik, Ketillus, Knud Konge, Knud Hertug, Margrete af Kjøge, S. Niels, S. Olaf, S. Theocarus o. s. v.

havde Vedel ogsaa mange specielle Tractater til Oplysning af denne eller hiin enkelte Begivenhed, stundom endog fra samtidige Øienvidner[26], ligeledes udførligere Fremstillinger af mindre Affnit i den danske Historie[27], og en temmelig betydelig Samling af Actstykker til den Periode, da Kampen mellem Hierarchiet og Kongemagten var stegen til det høieste[28]. Mindre tilfredsstillende var Vedels Forraad af Haandskrifter til Aarhundredet mellem Christopher den Anden og de Oldenborgske Kongers Thronbestigelse[29]; men derefter hævede den sig atter noget, og ingen dansk Konges Historie var saa rigelig forsynet med vigtige Documenter som Christian den Andens[30]. Den derefter følgende Tidsalder laae Vedel saa nær, at han deels ved Samtaler med ældre Mænd, deels endog af egen Erfaring maatte kunne supplere, hvad hans Haandskriftsamling manglede[31]. Til den danske Kirkehistorie var Vedels Bibliothek, som forhen bemærket, sparsomt forsynet, saa at der vel havde været Grund for ham til at beklage sig over

---

Vedel kjendte og brugte Robert af Elgin, fra hvem han havde den ovenfor S. 90 Not. 19 omtalte Notits om Bothildes Begravelse og Navnet paa den sachsiske Sanger (Vedels Saxo S. CCLXXVII), og man skylder ham den første ældre Efterretning om denne Forfatter. Langebeks Bestræbelser for at skaffe dette gamle Skrift tilveie vare forgjæves, og han maatte neies med at give os Corn. Hamsforts Udtog (S. R. D. IV. 256 fg.). Men Arn. Magnæus vidste, at Skriftet omtr. 1690 fandtes i det Cottonske Bibliothek, hvor Christen Worm havde seet det. Bibliothekar Thorsen lader nu ved personlige Bekjendtskaber efterspøge i hiint Bibliothek; men Svaret er endnu ikke kommet, og det gjør mig ondt, at jeg ikke her kan meddele det Forsøgs Resultat, som han velvillig havde tiltænkt mig. Promus Condus viser os, at Vedel eiede tre Legender om Knud Hertug, saa at det ikke er urimeligt, at en af dem kunde have været Rob. af Elgin, hvorom man ikke engang veed, om det var trykt eller utrykt, skjøndt det sidste, efter Pladsen i Prom. Cond. at demme, synes antageligst.

26 Om Julinsborg, Abbed Wilhelms Breve, Kongebrev om Jernbyrds Afskaffelse, Keiser Frederik IIs Afstaaelse af Slavien og Pavens Confirmation derpaa o. s. v.

27 En haandskr. Historie om de fire Konger Erik, Abel, Christopher og Erik Glipping.

28 Processacterne i Striden med Jacob Erlandsen, Literæ conjurationis Valdemari ducis in regem Daniæ, Breve mellem Erik Menved og Markgreverne af Brandenborg, Reconciliatio Erici cum fratre Christophoro &c.

29 Om Ludvig af Eberstein og Skaanes Pantsættelse, Niels Eriksens Aarfeide, Literæ ducis Burgundiæ de filia nuptura Erico Pomerano, Martin Vs Bulle om Universitetets Anlæggelse, Breve af Christopher af Baiern o. s. v.

30 Den evige Forening med Norge, Mødet i Halmstad, Forhandlingerne med Iver Axelsen, Chronologia vera Regis Johannis, K. Hans's Testamente. Til Christian IIs Historie alene 33 Actstykker, hvoraf hans Krønike paa Riim, Buller af Leo X, flere Love og Anordninger, Forhandlinger med Carl V, med Skotland, med Rusland, med Frankrig, om de svenske Uroligheder og Stridighederne med Lybek, Opsigelsesbrevet, Correspondancen med Frederik I, og Corn. Agrippas oratio pro Johanne, filio Christ. II &c.

31 Styge Krumpens „Underviisning", Christian IIs Leide, Godske Ahlefelds Erklæring, Dom over Hans Tausen, Albrechts og Gr. Christophers Brev til Landsthinge, Valgforhandlinger med Christian III. — Om Kjøbenhavns Beleiring, Articuli objecti episcopis pontificibus, Peder Skrams Historie, Jac. Bording og Niels Hemmingsen de vita Christiani III, Lauge Urnes og Ove Bildes Testamenter. — H. Ostus der Ditmarsch. Krieg, den svenske Feide, Lybekernes Forhandlinger med Erik XIV, Daniel Rantzaus Tog, Herluf Trolles og Otto Krumpens Historie, Lehnstagelsen i Odense. K. Frederik IIs Begravelse o. s. v.

En almindelig Oversigt over Vedels Bibliothek lader sig ikke mere give, om den ogsaa her var paa rette Sted; thi skjøndt det ganske vist omfattede andre Fag end Historie[20], saa kjender man dog nu kun dets historiske Afdeling, eller endog deraf kun den Deel, som nærmest vedkom Fædrenelandets Historie. Derover havde nemlig Vedel skrevet en Fortegnelse, den saakaldte Promus Condus, som dog i særdeles mangelfuld og uordentlig Tilstand er bevaret os. I dette Catalog havde han opført de Kilder og Hjælpemidler, som han benyttede til sin danske Historie, baade Haandskrifter og trykte Bøger[21]. Haandskrifterne udgjorde over halvtredie hundrede Stykker eller Numere og udbredte sig over alle Tidsaldere af Nordens Historie. Saaledes eiede han gamle Chorographier, navnlig ogsaa Adam af Bremens Beskrivelse over de nordiske Lande, som han ikke havde optaget i sin Udgave af denne Forfatter[22]; han eiede en stor Mængde Bidrag til den af Saxo behandlede Periode, hvilken han derved troede sig istand til at kunne fuldstændigere oplyse[23]; han eiede over en Snees haandskrevne Annaler og Krøniker, der kunde betragtes som Fortsættelser af Saxo[24], og dertil endnu en Samling af Legender angaaende danske og fremmede Helgene, hvoriblandt maaskee ogsaa Robert af Elgins Historie om Hellig Knud Hertug, der senere synes forsvundet[25]. Foruden disse Skrifter af almindeligere Indhold

---

20 Der kan da aldeles ikke være nogen Tvivl om, at Vedel eiede f. Ex. en Deel theologiske Bøger — vi vide jo f. Ex., at han eiede Grundets Haandskrifter —, hvoraf ingen findes i Promus Condus, og en stor Deel af Classikerne, hvoraf der kun nævnes ganske faa, ikke engang en Homer. Man tør formode, at en stor Deel af disse Bøger bleve optagne i Søren Vedels ikke ubetydelige Samling, hvorover der endnu haves en Fortegnelse, MS. Bibl. Reg. no. 1853 in 4to Thottske Saml., som nedenfor videre skal omtales.

21 Promus Condus kaldes derfor: Catalogus Scriptorum historiæ patriæ, quibus Andreas Severini Vellejus in conscribendis operibus suis usus est. Dog tog han det noget vidtløftigt med, hvad han af trykte Bøger regnede til et dansk historisk Bibliothek, ligesom Hjelmstjerne i en nyere Tid, og i mange af de Bøger, der nævnes i Promus Condus, ville der neppe findes meer end et Par Linier, der kunne oplyse Danmarks Historie. De af mig i det Følgende anførte Actstykker findes alle i Promus Condus; men jeg anseer det for overflødigt at henvise til Columnerne hos Westphalen for hvert enkelt deraf. Min Hensigt med den følgende Udsigt er overhovedet kun at give en almindelig Idee om Vedels Bibliothek og Apparat. En nøiagtigere Fremstilling vilde fordre et eget Skrift, og man maatte da allerførst begynde med en ny Udgave af Promus Condus, der slet ikke kan benyttes til noget strengere Arbeide i dens nuværende Skikkelse.

22 Descriptio regionum et insularum Aquilonis M. Adami Bremensis. Andre chorographiske MSS. vare: de Gothlandia culta ignoti auctoris, og om Helsingør.

23 Dertil hørte den plattydske Saxo, Christiern Pedersens Skrifter, Jon Tursons Historie indtil Valdemar II, Paralipomena til Saxo af R. Gaguinus og Hect. Boethius, flere Afhandlinger de Gothis, Longobardis, Normannis, Cimbris, de Olg. Dano, Excerpter af Ditmarus Mersob., nogle Stykker om Bjørn Jernside, Harald Blaatand, Svend Tveskjæg, om Hakon Iversen, Elnoth, om Peder Duvin o. s. v. Ligeledes „K. Knuds Valdemars Søns Vederlags-Ret".

24 Nogle af disse ere ovenfor nævnte. Længst tilbage gik Chronologica quædam descripta ex libro Stigoti Pors membranaceo ab an. Chr. 776 ad 1307; og længst frem gik Henrik Brjers Chronologie til 1549 og Petri Olai Historia ad Christianum III.

25 Om St. Albanus, Absalon, Anders af Slagelse, Bernhard, Bonifacius, Edmund, Kong Erik, Ketillus, Knud Konge, Knud Hertug, Margrete af Kjøge, S. Niels, S. Olaf, S. Theocerus o. s. v.

havde Vedel ogsaa mange specielle Tractater til Oplysning af denne eller hiin enkelte Begivenhed, stundom endog fra samtidige Øienvidner[26], ligeledes udførligere Fremstillinger af mindre Afsnit i den danske Historie[27], og en temmelig betydelig Samling af Actstykker til den Periode, da Kampen mellem Hierarchiet og Kongemagten var stegen til det høieste[28]. Mindre tilfredsstillende var Vedels Forraad af Haandskrifter til Aarhundredet mellem Christopher den Anden og de Oldenborgske Kongers Thronbestigelse[29]; men derefter hævede den sig atter noget, og ingen dansk Konges Historie var saa rigelig forsynet med vigtige Documenter som Christian den Andens[30]. Den derefter følgende Tidsalder laae Vedel saa nær, at han deels ved Samtaler med ældre Mænd, deels endog af egen Erfaring maatte kunne supplere, hvad hans Haandskriftsamling manglede[31]. Til den danske Kirkehistorie var Vedels Bibliothek, som forhen bemærket, sparsomt forsynet, saa at der vel havde været Grund for ham til at beklage sig over

---

Vedel kjendte og brugte Robert af Elgin, fra hvem han havde den ovenfor S. 90 Not. 19 omtalte Notits om Bothildes Begravelse og Navnet paa den sachsiske Sanger (Vedels Saxo S. CCLXXVII), og man skylder ham den første ældre Efterretning om denne Forfatter. Langebeks Bestræbelser for at skaffe dette gamle Skrift tilveie vare forgjæves, og han maatte neies med at give os Corn. Hamsforts Udtog (S. R. D. IV. 256 fg.). Men Arn. Magnæus vidste, at Skriftet omtr. 1690 fandtes i det Cottonske Bibliothek, hvor Christen Worm havde seet det. Bibliothekar Thorsen lader nu ved personlige Bekjendtskaber eftersøge i hiint Bibliothek; men Svaret er endnu ikke kommet, og det gjør mig ondt, at jeg ikke her kan meddele det Forsøgs Resultat, som han velvillig havde tiltænkt mig. Promus Condus viser os, at Vedel eiede tre Legender om Knud Hertug, saa at det ikke er urimeligt, at en af dem kunde have været Rob. af Elgin, hvorom man ikke engang veed, om det var trykt eller utrykt, skjøndt det sidste, efter Pladsen i Prom. Cond. at dømme, synes antageligst.

26 Om Julinsborg, Abbed Wilhelms Breve, Kongebrev om Jernbyrds Afskaffelse, Keiser Frederik IIs Afstaaelse af Slavien og Pavens Confirmation derpaa o. s. v.

27 En haandskr. Historie om de fire Konger Erik, Abel, Christopher og Erik Glipping.

28 Procesacterne i Striden med Jacob Erlandsen, Literæ conjurationis Valdemari ducis in regem Daniæ, Breve mellem Erik Menved og Markgreverne af Brandenborg, Reconciliatio Erici cum fratre Christophoro &c.

29 Om Ludvig af Eberstein og Skaanes Pantsættelse, Niels Eriksens Aarfeide, Literæ ducis Burgundiæ de filia nuptura Erico Pomerano, Martin V's Bulle om Universitetets Anlæggelse, Breve af Christopher af Baiern o. s. v.

30 Den evige Forening med Norge, Mødet i Halmstad, Forhandlingerne med Iver Axelsen, Chronologia vera Regis Johannis, K. Hans's Testamente. Til Christian IIs Historie alene 33 Actstykker, hvoraf hans Krønike paa Riim, Buller af Leo X, flere Love og Anordninger, Forhandlinger med Carl V, med Skotland, med Rusland, med Frankrig, om de svenske Uroligheder og Stridighederne med Lybek, Opsigelsesbrevet, Correspondancen med Frederik I, og Corn. Agrippas oratio pro Johanne, filio Christ. II &c.

31 Styge Krumpens „Underviisning", Christian IIs Leide, Godske Ahlefelds Erklæring, Dom over Hans Tausen, Albrechts og Gr. Christophers Brev til Landsthinge, Valgforhandlinger med Christian III. — Om Kjøbenhavns Beleiring, Articuli objecti episcopis pontificibus, Peder Skrams Historie, Jac. Bording og Niels Hemmingsen de vita Christiani III, Lauge Urnes og Ove Bildes Testamenter. — H. Ostus der Ditmarsch. Krieg, den svenske Feide, Lybekernes Forhandlinger med Erik XIV, Daniel Rantzaus Tog, Herluf Trolles og Otto Krumpens Historie, Lehnstagelsen i Odense. K. Frederik IIs Begravelse o. s. v.

Kirkernes og Capitlernes Uvillighed til at aabne deres Brevkamre[32]. Noget rigere vare hans Samlinger til Norges og de norske Bilandes Historie; han havde Chorographier, gamle Krøniker, der vare Udtog og Fortsættelser af Snorro, Bispekrøniker, Love og deslige[33]. Ligeledes besad han ret smukke Haandskrifter til Slesvigs og til Holstens Historie, navnlig adskillige Annaler, hvoraf nogle gik langt tilbage, andre naaede op næsten til hans egen Tid[34]. De omliggende Landes Historie, der saa ofte berører og griber ind i Danmarks, især Sverrigs, Østersøelandenes og Englands, havde deres egen Rubrik i det Vedelske Manuskript-Catalog; men han anførte dog kun de Stykker deraf, som han under Udarbeidelsen af sit store Værk vilde benytte[35]. — De trykte Bøger, som Vedel regnede til den dansk-historiske Afdeling af sit Bibliothek udgjorde over halvtredsindstyve Folianter, en Deel Qvarter og Octaver. Dette Apparat var vel det meeste af, hvad der dengang var trykt[36]; dog manglede adskilligt endog af det, som Vedel baade kjendte og benyttede. Men det er derved at bemærke, at Vedel ingenlunde havde sluttet sine Samlinger, da han skrev sin Promus Condus; tvertimod vedblev han at forøge baade sine Haandskrifter og sine trykte Bøger lige til sine sidste Leveaar[37].

---

32 De episcopis Lundensibus, Summa processus in causa eccles. d. Canuti Othiniensis, Chron. eccles. Ripensis og nogle Klosterhistorier — var det Hele.

33 Absalon Pedersen, Excerpter af Ziegleri Scondia, om Norges første Begyndelse, flere norske Kroniker paa Norsk (Isleif og Arved, hvorom jeg maa nøies med at henvise til Werlauff de Arie multisc. p. 99 sqq. og Engelstofts Univ. Ann. 1808. II. 69 fg.) og Dansk, i Prosa og Rim, ældre og nyere, en halv Snees i Tallet, Hirdskraaen, Hakon Vs Forbund med Skotland, Landemærke mellem Norge og Sverrig, Seiladser fra Norge til flere Steder. Om Bisperne i Norge og deres Bilande. Om Orkenøerne, Færøerne, Island (Gudbr. Thorlaksen, Paul Stigsen, Sturlaugs Historie) og flere Seiladser til Grønland o. s. v. — Det synes, at Vedel af disse norske Kroniker har udskrevet en Deel Stykker til Oplysning af Danmarks Historie. I det mindste fandtes paa det gamle Universitetsbibliothek, Cypriani Capsa MSS. Ordo IV, iblandt andre Vellejana et saadant Brudstykke, der uden tvivl var tilheftet Vedels Afh. de app. regni Daniæ: MS. Bibl. U. H. Addit. no. 218 in 4to.

34 Chronicon Saxoniæ 800—1500, Chron. Holsatiæ, Eiderstedensium, Frisiorum, Tiotmarsiæ, Svaning de feudo Slesvicensi, Ad. Trazigers Hamb. Chronik o. fl.

35 Erici og Ol. Petri Kroniker, St. Birgittes Bog, H. Möller carmen de Carolo Canuti, Erik Erikssens Brev mod Gustav, og Gustavs til Fr. Banner, Constit. Arosienses, K. Erik XIVs Afsættelse. — De rebus Livonicis, Valdemars Salg, Confirmation af Privilegierne ved Hermesteren, Rodsmil Chronik, Preuss. Chronik, Chronicon ordinis Teutonici, Historia Moscovitica, Jo. Magni og Jac. Ulefeldi Iter Ruthenicum, Historia Jagellonis, Alfreds Forbund med Jyderne, Edwards Love, de Danegelto, Knud d. Stores Love, Lex Danorum et Norvagorum in Britania, de Hundredis, de Heretochiis o. s. v.

36 Deraf vil jeg blot nævne: Vergil. Polydorus, Otto Frisingensis, Hector Boethius, Geo. Buchanan, M. Cromerus, Alb. Krantz, den Holster Krønike, Jo. Funccius, Leonh. Krentzheim, Mr. Bucholtzer, Regino, Sigebert, Lambertus Schafnab., Abbas Urspergensis, Theuerdank, Rob. Gaguinus, Paulus Æmilius, Flav. Blondus, Rob. Valturius, Joh. Aventinus, Jo. Goropius, Lud. Pontanus, Gildas, Beda, Frossardus, Matth. Parisiensis, Alex. Gaguinus, Beat. Rhenanus, Jo. Dubravius, Æneas Sylvius, Rich. Stanihurst, Guil. Lombardus, Chytræus, Helmold, Alb. Stadensis, Jo. Gothus o. m. fl. Men det er dog paafaldende, at ikke engang Saxo nævnes.

37 Han fortsatte dette Indkjøb endog i Aaret 1606, som man seer af et utrykt Brev fra Niels Andersen, som nedenfor vil blive omtalt.

VIII. Dersom Promus Condus indeholdt Alt, hvad Vedel dengang eiede til dansk Historie, eller dog det Væsentligste deraf, saa maatte man vel tilstaae, at hans Apparat var temmelig ringe i Forhold til det høie Maal, han havde sat sig, og at han vel kunde have Grund til at betænke sig paa at begynde Udarbeidelsen af sin Historie med disse Midler. Men Vedel selv vurderede sin Samling langt høiere; han meente, at den paa hans Tid ikke havde sin Lige[1]. Dette er jo muligt; i al Fald var det godt, at han selv stod i denne Formening og deraf kunde hente Mod til at angribe sin vanskelige Opgave. Han havde sagt: „i et Aarstid efter min Reise skal jeg fuldende min Historie". Der var følgelig ingen Tid tilovers. Fru Beate Bilde, som maaskee havde truffet ham i Foraaret under hans Ophold paa Kronborg, havde atter mundtlig erindret ham om Viserne. Han svarede hende: „Et andet vigtigere Arbeide nøder mig nu til at lade dem ligge"[2].

Dette vigtigere Arbeide var intet andet end Historien, som Vedel havde lovet. Der er da ingen Tvivl om, at han i Sommeren 1590 for Alvor begyndte paa dens Udarbeidelse, og det synes, at han ikke har ophørt dermed, før han, rimeligviis i det næste Foraar, havde en betydelig Deel af dette Værk færdig til Udgivelse. Thi ved denne Tid skrev han den udførlige Fortale til sin store Krønike[3], og dette vilde have været et hensigtsløst Foretagende, dersom han ikke havde havt isinde at udgive Værket selv. Hvormeget Vedel i dette Aarstid havde forberedet til Udgivelse, lader sig kun af andre Omstændigheder formode, og — for strax at sige det — man maatte vel kunne antage, at det har været Indledningen til det hele historiske Corpus samt den første Tome af den egentlige Kongekrønike. Indledningen, eller de tre første Bøger[4], maatte

---

1 See ovenfor S. 128 af Vedels Brev til Alb. Friis. Jeg bemærker dog, at dette Brev, skjøndt uden Datum, maa være nogle Aar yngre end denne Tid, og at Vedel virkelig dengang (1595) eiede adskillige Skrifter, der ikke ere opførte i Promus Condus.

2 Danske Viser, Fort. Vedel anfører endnu til Undskyldning for, at han opsatte Viserne saalænge, den Grund, „at her vdi Riget ringe Aarsag (desværre) haver begivet sig, at omgaaes med Viser enten at læse eller siunge vdi midlertid". Hvad skal dette sige? Sigter han alene til Kong Frederik den Andens Død, eller var han af andre Grunde misfornøiet? Mogens Heinsens Henrettelse er noteret i Hegel. Cal. d. 18 Januar 1589.

3 Zwergius S. 509 har allerede bemærket dette, og ved at gjennemlæse denne Fortale maa man ogsaa bringes paa den Mening, at den er skrevet 1590 eller 1591. Om Zwergius har havt nogen anden Kilde, seer man ikke.

4 Som en saadan Indledning maatte de tre første Bøger efter den af Vedel lagte Plan (see ovenf. S. 141) ansees, altsaa Chorographien, Ethnographien og Ethographien. Dette var baade Vedels egen Synsmaade og den almindelige paa hans Tid. Hans Samtidige Hermannus Chytræus Vejanus (d. e. fra Wæ), der faa Aar efter bereiste Skaane i samme Hensigt som Vedel, begyndte sine Monumenta Scanensia (Lagerbring Mon. Scan. Vol. I. p. 278) saaledes: Cum omnis historia duobus utatur potissimum luminibus, χρονολογία videlicet et τοπογραφία, scribenti mihi res Danicas in his acquirendis, quantum fieri potuit, operam impendi strenuam. Topographiam nullus consequitur melius quam is, qui loca, in quibus res gestæ perhibentur, coram peragret, diligenter intueatur et perlustret. Det er som skrevet af Vedel eller om Vedel: Svend Tiuv. C3 fgg.

han vel nemlig omtrent have anseet for fuldendt strax efter Hjemkomsten fra Reisen. Den første Bog eller Chorographien havde jo dengang allerede sysselsat ham næsten i et Par Aar, og Vinteropholdet i Ribe maatte have givet Tid og Ro til at bearbeide, hvad der paa Reiserne var samlet; den anden Bog eller Ethnographien var alt for hele syv Aar siden bragt saa vidt, at han offentlig havde kunnet fremlægge Prøver deraf[5], og den tredie Bog eller Ethographien var neppe af noget særdeles betydeligt Omfang. Disse trende Bøger vare et Forarbeide og vilde formodentlig kunne have udgjort et Bind af passende Størrelse. Hvad Vedel derimod ifølge sit bestemte Løfte kunde formodes at have arbeidet paa i Aaret 1590—1591, er den første Tome af Kongekrøniken selv, eller de sex Bøger fra den fjerde til den niende, der naaede op til Kong Valdemar den Store[6], og altsaa vare en Slags Omarbeidelse af Saxo. Thi deels var dette et Afsnit, hvortil han allerede for mange Aar siden havde samlet og forberedt sig, deels finde vi, at det næste Stykke, som han udarbeidede i de følgende Aar, var Kongekrønikens anden Tome fra niende til trettende Bog eller til Kong Valdemar Atterdag[7]. Spørges der nu om Beskaffenheden af den saaledes færdige første Tome, saa er man ligeledes henviist til Formodninger. Det synes da, at Krøniken skulde have begyndt med Kong Dan, som Vedel ansaae for den første Enekonge, og at den i Hovedsagen skulde slutte sig til Saxo[8]: dog vilde Vedel tilføie chronologiske Bestemmelser efter en gammel Rulle, som han i denne Henseende meget stolede paa, og i den ældste Tid indskyde adskillige Konger, som Saxo havde forbigaaet, men han fundet i andre gamle Monumenter og Skrifter[9]. Vedel vilde desuagtet forkorte Saxos Fremstilling fra Begynde-

---

5 Nemlig Afh. de orig. app. regni Daniæ. I Prom. Cond. col. 1585—86 hedder det: Ethnographia, quæ agit de populis omnibus, qui nomine Danico censendi veniant, eorumque *originibus, nominibus et migrationibus.* Hi populi sunt in primis Dani, Cimbri, Gothi, Vandali, Longobardi et Normanni. De his quid sentiendum, ex variis scriptoribus citantur testimonia: *ὠμογλώττοι* enim fuerunt.

6 Naar man vil sammenligne Vedels Plan, som jeg har ladet aftrykke ovenfor (S. 141 fg.), med Prom. Cond. a. St., saa vil man see, at Kongekrønikens første Tome indeholdt de nævnte Bøger.

7 Hvorledes Vedels Paralipomena historiarum Danicarum s. Appendix Saxoniana som et Forarbeide var bleven til i Aarene 1571—1575, er viist ovenf. S. 79—84. — At Vedel selv nogle Aar efter denne Tid havde fuldstændig udarbeidet den anden Tome af sin Historie, fra Knud VI til Valdemar IV, maa jeg ansee for viist; jeg beder blot, at man vil skjænke mig Beviset derfor en kort Tid, da det beroer paa et utrykt Actstykke, som jeg paa sit Sted skal meddele i det mindste i Udtog. See ogsaa nedenfor S. 187 Not. 16.

8 Svend Tiuv. c6: Udi den fierde Boog gaaer Historien an, og gives der tilkiende, hvorledes at Dan, Humbles Søn, er først vorden Enevolds Konning her i Danmark, efter at Almuen, som menes, tilforn haver været deelt hver Dette for sig, under sin visse Konning eller Høvding, som de vare lydige og hørige o. s. v.

9 Svend Tiuv. Fort. c6 vers.: derudj følge vi en gamle Rolleskrifft, hvorudi en findis optegnet, hvorlenge at huer Kynge skal hafve Regeret o. s. v. Dette gamle Document maa have gaaet langt tilbage i Tiden, da det, som man af det Følgende seer, havde chronologiske Bestemmelser for Frode Fredegod. At sætte hans Levetid ved Christi Fødsel er

sen af indtil Gotfred og Gorm, fordi han ikke ansaae den for paalidelig; men derimod vilde han efter denne Periode atter udvide Saxos Fremstilling og nøiere bestemme de enkelte Begivenheder ved at sammenholde Saxo med fremmede Krønikeskrivere[10]. Saaledes beskrev Vedel selv sit Arbeide, og videre kan man ikke komme. Vedel, som her heelt igjennem havde Saxo at holde sig til, udarbeidede udentvivl foreløbig kun de enkelte Stykker, hvori han betydeligere afveg fra denne, og ansaae vel dermed den første Tome for færdig, i den Tanke, at han under selve Trykningen let kunde nedskrive de Stykker, der i det Væsentlige ikke skulde være andet end hans danske Saxo. Det er saaledes muligt, at denne Tome aldrig i Sammenhæng blev bragt paa Papiret; thi til Trykningen kom det aldrig. Var det Utilfredshed med Arbeidet, eller frygtede Vedel Andres ubillige Domme[11], eller vilde han kun bie, indtil en større Deel var udarbeidet: dette lader sig ikke afgjøre. Vist er det, at denne eller disse Tomer af Historien ikke udkom[12], og at Vedel fra den samme Tid af hengav sig til eller søgte oplivende Afvexling i andre og mindre anstrengende Arbeider.

Det var overhovedet oftere Vedels Skik at afbryde sine alvorlige historiske Forskninger ved smaae videnskabelige Sysler, som Øieblikket gav Anledning til. Han manglede udentvivl noget i den for en Historiker saa nødvendige Vedholdenhed og aandelige Haardførhed. Da saaledes hans Hustrues Fætter Lauge Christiansen[13] i Foraaret 1591 skulde afgaae fra Ribe Skole til Univer-

---

gammelt: þat er ætlan manna, þá er Fróðafriðr var, at í þann tíma væri í Rómaborg Ágústus keisari, sá er frið setti um allan heim; þá var Kristr borinn. Fornm. Sög. XI. Sögubr. I. S. 413 — et ganske mærkeligt Stykke!

10 Sv. Tiuv. c7–c8 vers.: Men at jeg ikke haver fuldt Saxonis Historie saa vidtløftig efter, som hand den haver foregiven vdi de første otte Begger o. s. v. Man seer atter her et Beviis paa, at Vedel ikke ansaae Saxo for en „lapis Lydius", som Anders Foss beskyldte ham for at gjøre. Siden der vi komme til Kong Gorm hin gamle, og saa fremdeles til Kong Gøttriks Tid, da have vi lettere Vilkaar, at vi kunne da meget bedre ligne vore Indlandske Historier med Udlandske o. s. v. Denne Betragtning er rigtig og væsentlig i vor gamle Histories Chronologie; kun synes Vedel her at anvise Gorm en urigtig Plads. — Den hele Fortale synes ogsaa indirecte at bevise, at Vedel dengang vilde have udgivet kun den Deel af sin Krønike, der svarede til Saxo; thi den indeholder en heel Deel Detail om den ældre Historie, men slet intet om den (endnu ikke udarbeidede) nyere.

11 Derfor var Vedel altid ængstelig. Netop paa denne Tid (1591), i Ligpr. over Claus Glambek A6, taler han om, hvad „noget Seersindigt oc Affuinndsiugt menniske kunde fortencke eller laste" ham for.

12 Den her meddeelte Betragtning om Beskaffenheden af Vedels Krønikes første Tome er nærmest et Forsøg paa at forklare, hvorfor den ingensinde nævnes i det Følgende, medens man har gyldige Vidnesbyrd om Tilværelsen af den anden Tome. Denne blev siden afleveret til N. Krag; den første nævnes ikke ved den Leilighed. Dette kunde endda forstaaes paa en anden Maade; men at den helleriikke fandtes hverken mellem de Sager, der efter Vedels Død afgaves til Universitetsbiblioteket, eller blandt de Bøger, som Søren Vedel bevarede for sig og sine Arvinger — hvilket jeg nedenfor af tvende utrykte Actstykker, som jeg først senere erholdt, skal godtgjøre — opfordrer til megen Tvivl om Tomens fuldstændige Tilværelse, tør jeg end ikke ligefrem benægte den. Vedel arbeidede overhovedet stykkeviis paa sin Historie; det siger han udtrykkelig (Sv. Tiuv. Fort. b4 vers.), og Stykker, henhørende til denne første Tome, have vi endnu baade trykte (Sv. Tiuv.) og utrykte blandt de Vedelske Haandskrifter.

13 Ripæ Cimbr. p. 604 læse vi om denne Lago Christiani, at han d. 15 Decbr. 1600

sitetet, saa forherligede Vedel denne Familiefest ved at udgive en latinsk Afhandling af den berømte Johannes Synningius om Forbindelsen mellem Theologie og Philosophie, med en Dedication til den unge Lauge og en Anbefaling for ham til Professor Peder Aagesen[14]. Omtrent ved den samme Tid skrev Vedel ogsaa nogle korte Riim eller Psalmer over hvert af Aarets Evangelier[15]. Men det Foretagende, som i denne Hviletid især beskjeftigede Vedel, var dog Udgivelsen af de Folkeviser, som han i saa mange Aar havde lovet Enkedronningen. Paa sine Reiser havde han udentvivl forøget sit Forraad deraf[16], og da

---

magistrerede i Marburg, og at han med Iver lagde sig efter orientalske Sprog. Han maa formodentlig være død i en ung Alder; men jeg finder hverken her eller hos vore Literatorer noget Dødsaar angivet. At han var en Brodersøn af Biskoppen, siger Vedel.

14 Oratio de studiis philosophicis, theologiæ studioso necessariis, recitata a Jo. Syningio, ante annos XLVI. Ex officina Liliobergensi anno 1591. Den udkom i Marts Maaned, og er den første Bog, jeg har fundet trykt i Vedels egen Boktrykkeri. Rigtignok nævner Worm II. 562 en Forklaring over den 127 Psalme, trykt i Ribe 1569. 8vo, og saavel han som Nyerup (S. 643) en Udg. af Septem Sapientes Græciæ fra Ribe 1572 (see ovenf. S. 61, 77). Men dette er vistnok urigtigt og bygget paa Lindes Fortegnelse over Karen Brahes Bibliothek, hvor der nu kun findes en Kjøbenhavnsk Udgave fra 1572. Derfom den Udg. af Sept. Sap. Gr., som hos Meller og i Resens Biblioth. angives at have været trykt i Kjøbenhavn 1590, dog var trykt i Ribe, saa blev denne den første Bog fra Vedels Officin. Ogsaa Oratio Syningii skulde efter Worm og Nyerup være udkommen samme Aar baade i Ribe og i Kjøbenhavn. Det er ikke meget rimeligt; jeg kjender kun den fra Ribe. — Denne Afhandling af Synningius er meget smukt skrevet. Af Vedel er kun Dedicationen og nogle Slutnings-Bemærkninger, indeholdende et Vidnesbyrd fra Melanchthon om Synningius, et Løfte af Vedel om at ville skrive hans Levnet og et Par Epitaphier over ham af Vedel. Om Peder Aagesen lyde Vedels Ord saaledes: Audies hæc eadem indies tibi inculcari viva voce præstantissimi ac eruditissimi viri, M. Petri Haggæi, amici nostri integerrimi, ad quem te ex consilio reverendi tui patrui, soceri mei dilectissimi, jam mittere constituit parens tuus carissimus. At Vedel kjendte Peder Aagesen, er heel rimeligt; thi han stod i neie Forbindelse med Niels Hemmingsen og Peder Oxe: Vind. Acad. Hafn. p. 144.

15 I Rasm. Svendsen Odense's liden nyttig Evangelisk-Epistolisk Haandbog, Dedic. fol. a4 vers. nævnes adskillige Psalmedigtere og derefter siges: „Siden hafver M. Anders Vedel (vel fortient aff dem som hafve lyst til at læse oc vjde vore Danske Historier) 1591 sammenskrevet fire Rjm ofver huert Evangelium om Aaret, som oc kunde beqvemmeligen siunges". Disse Psalmer er formodentlig nu aldeles tabte; derimod haves en anden, der maaskee ogsaa kunde være skrevet paa samme Tid, da Vedel for Alvor tog fat paa Udgaven af sine Kjæmpeviser. Blandt MSS. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. No. 2397 in 4to findes nemlig en Samling af Viser, som Vedel har benyttet, og bag i Haandskriftet har han med egen Haand skrevet en Psalme, der begynder saaledes: „Alenistę Gud i Himmerig", og er ganske forskjellig fra den bekjendte Psalme af lignende Begyndelse. Dette er mig velvillig meddeelt af Hr. Cand. C. J. Brandt, og supplerer hvad der ovenf. S. 69 Not. 7 er sagt om Vedels Forsøg i Psalmedigtning.

16 Iblandt MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 826 in fol. Gl. kgl. Saml. findes et Papir, der [illegible] ovenfor er nævnet som indeholdende Notitser, optegnede under en antiquarisk Reise i Nørrejylland. Paa [illegible] Papir har Vedel skrevet følgende Ord: „Den Vise om Henrich Tagesen om det slag ved [illegible]". Dette betyder, at han eftsteds vilde spørge om denne Vise, eller at han havde erfaret, hvor den [illegible] holde; thi saadanne Antegnelser for at huske sig paa Noget findes meget ofte i Vedels Papirer. [illegible] deles har han sammesteds noteret det Bekjendte: „Balder oc Rune hans viff" ꝛc., som han [illegible] ogsaa paa Reisen havde hørt: Vedels Recension deraf stemmer ikke med den sædvanlige Form, [illegible] nok passe til det Sagn, som knyttes til denne (Antiqu. Ann. I. 280); en anden Skikkelse [illegible] net i Helvaderi Hist. Sacr. Encolp. S. 264, hvorefter ogsaa den første Linie er noget [illegible] Ligeledes findes der paa et Blad foran i Paralip. histt. Danicc. T. III (MS. B. R. no. [illegible]

han nu, oftere paamindet af Beate Bilde, endelig tog dette for sig, bestemte han at ville gaae et Skridt videre, end han havde forpligtet sig til: han vilde ikke sende Dronning Sophie en Reenskrift, men en trykt Bog. Til denne Ende udvalgte han da af sit større Forraad et Antal af hundrede gamle Sange og inddeelte dem i tre Classer, hvoraf den første indeholdt sex og tyve Kjæmpeviser[17] om Helte, hvis Tidsalder, Opholdssted og øvrige Forhold ikke med nogen Vished lod sig bestemme, den anden indeholdt fem og halvtredsindstyve Viser[18] om vore danske Kongers og Dronningers Levnet og Bedrifter, den tredie endelig nitten Viser om danske Riddersmænd[19]. Saaledes overgaves Manuskriptet til Liliebjergets Bogtrykker Hans Brun. De faa historiske eller literaire Oplysninger, som Vedel vilde tilføie, krævede ikke megen Tid, og ved Midten af Aaret 1591 udkom disse hundrede udvalgte danske Viser med en Tilskrift til Enkedronningen, hvis Ønsker havde fremkaldt dem[20]. Hvad

---

fol. Gl. kgl. Saml.), ved Siden af Antegnelser om nogle fundne Gravhøie, ogsaa nogle gamle Vers. — Jeg bemærker dette ogsaa, fordi Wilh. Grimm (Altdän. Heldenlied. Vorr. S. XII) synes mig at staae i den Formening, at Vedel havde alle sine Viser af skrevne Viseboger. Vistnok gaves der adskillige skrevne Viseboger før Vedels Tid, ja selv hans Svigerfader Hans Svaning eiede en saadan, som vistnok af ham er bleven benyttet (Abrah.-Ryerup-Rahb. Udg. V. Beslutn. S. 18); men Grimm har dog udentvivl misforstaaet Peder Syv (Fort. § 17, 18) og overseet, at der laae hundrede Aar mellem ham og Vedel. Peder Syv siger kun, at han selv havde forefundet skrevne Viseboger — Nogle have endog, skjøndt det er meget tvivlsomt, dertil regnet Vedels egen Samling (jfr. Sandv. Levn. af Middelald. Digtek. I. Forer.); men han siger ikke, at Vedel fandt det saaledes eller alt saaledes, hvorom han da ei heller kunde have bestemt Kundskab. Det interessante Spørgsmaal, hvorvidt Vedel har gjengivet Viserne, som han forefandt dem, skrevne eller i Folkemunde, lod sig vel for en Deel besvare ved en Sammenligning mellem hans Viser og de ældste Haandskrifter; men jeg har ikke de fornødne Midler til denne Undersøgelse, der vel ogsaa mere passende vilde finde Plads i den fuldstændige Udgave af de gamle Folkeviser, som i vore Dage beredes. Et mærkeligt Bidrag til Spørgsmaalets Besvarelse har man nu faaet i den critiske Udgave af Dr. Dagmars Vise i Hammerich, Danm. i Valdem. Tid I. S. 166 fgg.

17 Ingen lade sig bedrage deraf, at den gamle Udgave kun synes at have 25 Viser i første Part. Det er alene en Trykfeil: „No. 12" er gjentaget to Gange, baade ved den, som i Syvs Udg. er No. 12, og ved den, som er No. 13.

18 Her findes i den gamle Udg. den modsatte Trykfeil, idet der efter No. 46 følger No. 48, hvorved denne Part synes at have 56 Viser; men den har kun 55.

19 Dertil var endnu feiet som Tillæg to Viser af Morten Borup, en dansk og en latinsk. Disse findes ogsaa i P. Syvs Udgave af 1787. Det eneste Exemplar, jeg har havt af den ældste Udg. (fra d. St. K. Bibl. Hjelmstj.), manglede disse Blade.

20 Titel: Et Hundrede vduaalde danske Viser, om allehaande merckelige Krigsbedrifft oc anden selbsom Euentyr, som sig her vdi Riget ved gamle Kemper, naffnkundige Konger oc ellers forneme Personer begiffuet haffuer, aff Arilds Tid indtil denne nærværindis Dag. Prentet vdi Liliebjerget af Hans Brun, anno MDIXC cum gratia et privilegio. Denne Udg. er en stor Sjeldenhed; Universitetsbibliothekerne i Kjøbenhavn og Upsala eie de eneste nu bekjendte complette Exemplarer. Dedicationen til Dronningen er undertegnet d. 16 Juni 1591. Men foruden denne findes der i den ældste Udgave en af alle de følgende med Undtagelse af den Abr.-Rahb.-Ryerupske udeladt særlig Fortale til Læseren, hvori Vedel siger meget Læseværdigt om Folkeviser og deres store Værdi ialmindelighed. Man seer deraf, at han kjendte „den Vormiske Lystgaard oc de gamle Mester Sange, som mand dem kalder" (A7); af Indledningen til 1 Part 7 Vise seer man, at han kjendte den tydske Heldenbuch, ligesom og Promus Condus viser, at han eiede det berømte Heltedigt Theuerdank, der da paa Vedels Tid ikke kunde være

Vedel endnu havde tilbage af samme Art, bevarede han til en anden Leilighed[21].

Disse Folkesange, den første trykte Samling, som den danske Literatur har at opvise, bleve modtagne med et Bifald, som de have fundet stadfæstet til den nyeste Tid og som de i høi Grad fortjente[22]. Den gediegne Poesie, der træder frem igjennem deres ufuldkomne Form, og den sunde Varme, hvormed de opvække og tiltale nationale Sympathier, er ingenlunde deres eneste Roes[23]. Vel ere de i sproglig Henseende i det Hele kun at betragte som Mindesmærker fra den Tid, da de bleve opskrevne: thi saa gamle end adskillige af dem kunne være, maatte dog Formen forandres med hver Generation, paa hvis Tunge de levede; vel berigede de ikke Historien i nogen betydelig Grad med Kjendsgjerninger, der kunne tillægges fuldkommen Troværdighed: thi det historiske Stof er hyppig forvansket og næsten altid blandet med poetiske Udsmykkelser[24]. Vedel selv erkjendte dette. „Hvad som historisk Sandhed er anrørende i disse Kjæmpeviser",

---

saa meget sjeldent. — Af Vedels Indledninger til Viserne ere nogle korte, men andre vidtløftigere, f. E. den til Hildebrands Vise (1 Part 10 Vise), der igjen er aftrykt i Alm. Moerskabsl. S. 59.

21 Fort. B4: „De maa wi vel bekjende, at wi icke haffue her alle Danske Historiske Viser, men feile end nu nogle, dog icke ret mange. Thi huad som Ecteskabs eller Elskovs Viser, som mand kalder, er anrørendis, dem haffue wi paa denne tid ladet betemme for sig selff: Om det ellers er i deris Skaben, at de maa engang komme til Dags Liuset". I Indledningen til 2 Parts 12 Vise siges det samme. Man forstaaer vel, at her sigtes til Tragica, hvorom nedenfor; men om Vedel foruden denne endnu havde et heelt Bind Viser tilbage, eller om det Bind, som Christen Worm eiede (Cimbr. lit. II. p. 909), var det samme som Tragica, er ikke let at afgjøre med fuldkommen Vished.

22 Om dette Bifald vidne ogsaa de mange Udgaver af „de hundrede Visers Bog". Hidtil kjender man allerede, foruden Originaludgaven og Peder Syvs, fire Udgaver. Worm (II. 654) anfører nemlig tvende Kjøbenhavnske af Aarene 1643 og 1671; Nyerup (S. 643) tilføiede endnu to, en fra Kjøbenhavn af 1632 og en fra Christiania af 1664. Det vil formeentlig ikke lidet interessere Kjenderne af den fædrenelandske Literatur at erfare, at der gives en femte, hvorom jeg efter Meddelelse af Hr. Bibliothekar Thorsen kan give Oplysning. Denne Udgave er trykt i Kjøbenhavn 1655; et Expl. af den bevares i privat Eie i Stokholm og Visen om Axel og Valborg, som man hidtil troede første Gang optaget i den norske Udgave af 1664, findes allerede i denne. Her i Danmark synes denne Udgave forsvundet; dog eier Hr. Thorsen et eneste Ark, som nu ved Opdagelsen af den Stokholmske Sjeldenhed viser sig at have hørt til samme Aftryk.

23 Ol. Borrichii diss. de Poet. VII. 236 sigter til Formens Ufuldkommenhed, naar han skriver: Balbutiebant olim vernaculi numeri . . . in cantilenis Heroum Andr. Welleji, og Rosigaard (Delic. poet. Tom. I. Præf. **7 vers.) har gjentaget dette. Men Vedel selv taler smukt om disse Visers oppvækkende Kraft, og efter at have omtalt den Glæde, man feler ved Læsningen af dem, vedbliver han (Fort. A8): at jeg nu intet vil tale om den subtilige oc søde Melodi, som de siunges met af dennem, som vide Tonen til dennem, huilcket i sig selff fryder it Menneskis Hjerte, naar de ellers quædis med en reen Quinde Stemme eller sterck Karl Røst. Saa at der som nogen er glad, da forøge de hans Glædskaff ydi ærlige Gestebud oc Samquem o. s. v. o. s. v. Et prægtigt Stykke!

24 Ny Dan. Mag. IV. 56. De, som bleve staaende ved dette alene, foragtede Folkeviserne. Den skarpseende Gram kaldte dem „den hele Kram af alt dette Kjærlingetøi", en Gjentagelse af hvad allerede Thomas Bartholin havde sagt: Abr.-Nyerup-Rahb. Udg. V. Bes. S. 194. Vedel Fort. B2 vers. indrømmer ogsaa, at Viserne indeholde meget, som er „reen Opdigtelse" og „som ledes aldrig begiffuet haffuer"; men det samme gjælder, siger han, ogsaa om de græske og latinske Digte.

agde han, „da vide jo endogsaa smaae Børn, at det er en føie Ting at lide paa[25]". Men saameget end Formen er bleven paavirket af senere Tidsaldere, aa har den dog ikke tabt alle Spor af en ældre Skikkelse, og saalidet det historiske Stof har undgaaet Forvanskninger, saa er dog en poetisk Opfattelse ikke en Løgn, naar den er grundet i en almindeligere Sandhed[26]. Selv de fra fremmede Folkeslag til Norden forplantede Sange afgive i det mindste Vidnesbyrd om eldgamle Forbindelser mellem Nationerne; men de ægte nordiske Folkeviser indeholde en Skildring, som intet andet Sted er saaledes at finde, af den ubændige Kraft og tillige den religiøse Tungsindighed, der fra Oldtiden af var et Grundræk i Nordboens Character[27], og de ere dertil for en Deel udgaaede fra et Organ, som uden dem ikke letteligen vilde være kommen til Orde. Medens emlig vore Krøniker, tørre Aarbøger uden Liv og Farve, som oftest tillige ere et Talerør, gjennem hvilket de verdslige og især de geistlige Herrer have tilraabt Efterverdenen deres Anskuelser, saa lyder gjennem disse ikke sjeldent den menige Rands sunde og beskedne Stemme[28]. Begge Vidnesbyrd maatte sammenlignes g overveies, naar man vil udfinde den fulde Sandhed. Og saaledes var dette Bedels Arbeide, skjøndt det en liden Stund bortkaldte ham fra hans store Værk, dog ikke uden Frugt for Fædrenelandets Historie.

---

25 Indledn. til første Part af Visebogen, S. 1. (Syvs Udg.). I Indl. til den 24 Vise i 2 Part forkaster han ogsaa anden Deel af den Sætning: „alle Eventyr ere Løgn og alle Viser re sande".

26 Gram selv tilstod, at Viserne indeholdt Adskilligt til Sprogets Oplysning, hvorom ogsaa kan ses den Abrah.-Nyerup-Rahb. Udg. V. Beslutn. S. 11. Stephanius benyttede dem oftere (f. ;. Ol. Wormii epistt. I. 190—191) ved antiquariske Undersøgelser, og Langebek (Dan. Mag. . 244) vurderede dem ogsaa med Hensyn til deres Nytte for Historien temmelig høit. Bedel i Fort. 18 vers.—B2 udvikler med flere Grunde Viserne Nytte i begge Henseender.

27 W. Grimm altdän. Heldenl. Vorr. S. V: so scheint es immer deutlicher zu werden, wie le Völker auf einander gewirkt, was sie gegenseitig sich mitgetheilt und was als selbstständiges Eigenthum inem jeden muß vorbehalten werden. Haben wir dieses vollständig erkannt, dann dürfen wir es wagen, em Faden nachzugehen, welchen die alte Fabel gesponnen und in wunderbaren Kreisen und Figuren urch die Welt gezogen u. s. w. u. s. w. Det Hele fortjener at læses. Siden S. XXX taler han om en allerede af Jamieson bemærkede Lighed med de skotske Sange. — See ogsaa den Abrah.-Nyerup-Rahbekske Udg. V. Beslutn. S. 2—4 om det Kjæmpemæssige, Homeriske og Rørende i disse Viser.

28 Denne Synsmaade fortjener, mener jeg, en nærmere Betragtning, end hidtil er bleven den til Deel. Her er ikke Stedet dertil. Men man vil dog see, at saadanne Viser som Dronning Dagmars og Dronning Berngerds, 2 Part. 23, 24, 25 og 26, ere af democratisk Oprindelse. Endnu kjendeligere er dette ved Vise 50, en Klage af Menigmand over Christian IIs Forjagelse: lad os sammenholde denne Vise med Svaning eller Hvitfeld! — Man ville dog ikke misforstaae denne Yttring, som om jeg meente, at Fleertallet af Viserne have denne Tendents. Men adskillige have den og flere af samme Art skulde der ganske vist have været bevarede, hvis ikke Samleren eller Samlerne selv havde hørt til samme Parti som de geistlige Krønikeskrivere. F. Magnusen (Grønl. Mindesm. I. 329 fgg.) nævner ogsaa, skjer at have gjort opmærksom paa mange Visers Bestemmelse som Dandsemusik, fra Island af Exempler paa saadanne Sange af lavcomisk og satirisk Art fra omtrent 1220. Den hele Afhandling S. 321—343 indeholder mangfoldige lærerige Bemærkninger om Visernes Brug og om Geistlighedens Indflydelse paa deres Undergang.

IX. Men desværre blev Vedel, saameget han end netop nu behøvede hele sin Tid og sine samlede Kræfter, ved Forholdenes Magt hendraget til og indtvunget i en Mængde andre Beskjeftigelser, der fremdeles afvendte ham fra hans egentlige Bestemmelse uden paa lignende Maade at komme hans Videnskab tilgode. Ligesom fordum i Kjøbenhavn, saaledes var han ogsaa i Ribe traadt i Forbindelse med mange af de adelige Familier i Byen selv[1] og i en vid Omkreds. Hans Dannelse, hans Kundskaber, hans Talenter, hans berømte Navn var ham en Anbefaling hos disse. Ingen kunde med den Lærdom som han fortælle af de gamle Slægtbøger[2]; Ingen kunde kraftigere og christeligere end han udføre Sjelesørgerens Gjerning ved den Syges Leie; Ingen kunde med større Veltalenhed, i mere træffende Allegorier tale ved den sorte Baare til den Afdødes Ære og de Efterlevendes Trøst. Hans præstelige Vielse, hvorom hans Prælatur ligesom vedligeholdt Erindringen[3], kunde synes at være en Retfærdiggjørelse for dem, der af Historiographen endnu fordrede præstelige Gjerninger.

Gjennem Lehnsmanden paa Riberhuus, gjennem Podbuskerne paa Korsbrødregaard[4] og hvilke andre fornemme Slægter, der ellers maatte have havt Hjem mellem Ribe Borgere, indledede let og naturligt Bekjendtskabet med de adelige Familier paa de omliggende Gaarde. Paa Boller boede den unge Otto Christopher Rosenkrants, en Pleiesøn af Peder Hegelund og nylig trolovet med Morits Podbusk's Datter Jomfru Gissele[5]. Fra Spandetgaard nedstammede

---

1 Det er vel overflødigt at anføre Exempler eller Beviser for, at Adelsmænd i denne Tidsalder hyppig boede i Kjøbstæderne og beklædte anseelige borgerlige Embeder i Communen. Det var en naturlig Følge af Kjøbstædernes Betydenhed og Borgerstandens Anseelse. Jfr. ovenf. S. 11 Not. 4. Hvad Ribe angaaer, da beboede saaledes den forhen nævnte Adelsmand Niels Terkildsen Gaarden Klynberg, og vi skulle strax see et andet Exempel af Familien Podbusk.

2 Ligpr. ov. Ingeb. Gyldenstjerne B5 vers. viser, at Vedel netop ved denne Tid var beskjeftiget dermed og havde samlet meget dertil. Hans Correspondance med Henrik Rantzau angik for en Deel det samme.

3 Terpager Ripæ Cimbr. p. 144. Prælaterne havde alle Provste-Titel, som Herre-Provster fra Fortiden. Archidiaconus var Provst i Sønderjyllands-Syssel, Decanus var Provst i Vandsyssel, Præpositus i Harsyssel, Cantor i Almindsyssel, Succentor i Jellingsyssel. Deres provstelige Embedsforretninger vare dog meest af verdslig Art, hvorfor de ogsaa kaldtes „Regnskabsprovster". Jfr. Bircherods Dagb. S. 317. Kgl. aabent Br. af 5 Septbr. 1699 (Fogtm. III. 3).

4 Korsbrødregaard laae i den nordvestlige Side af Byen og var, som Navnet betegner, oprindelig et Johanniterkloster. Efter Reformationen fik Claus Sehested den til Eiendom 1548: Terpager p. 403. Hans Datter Magdalene bragte den til Morits Podbusk ved sit Giftermaal med ham, og hun synes at have havt sit stadige Ophold der med sine Børn, medens hendes Husbond ofte var fraværende. Jfr. Thorups Progr. 1833 S. 29—32. Familien Podbusk var gammel i Ribe. Morits's Farfader Predbjørn Podbusk til Vosborg havde været Lehnsmand paa Riberhuus: Ny Dan. Mag. VI. 281; Morits selv eiede Kjørup i Fyen og Krapperup i Skaane m. m., havde udmærket sig i Slaget ved Svarteraa (Dan. Mag. Tr. R. II. 90, 94, 95. Amerini Carm. F4 vers.) og var Hovedsmand paa Jungshoved (Ny Dan. Mag. VI. 315), hvor han synes meest at have opholdt sig: Ligpr. B5 vers. C. Han døde i Kolding d. 18 Sept. 1593: Hegel. Cal. MS.

5 Vedels Forbindelser med Marsten Holger Rosenkrants's Familie paa Boller og med hans Hustru Karine Gyldenstjerne af Iversnæs: see ovenf. S. 92, 95. Deres Søn var Otto Christopher

Gisseles Moder Magdalene Sehested[6]. Rask tilhørte Claus Glambek, Marsken Holger Rosenkrants's fordums Ven og trofaste Kampfælle i mangen haard Dyst[7], og hans Hustru Birgitte var en Rosenkrants fra Steensballegaard. Thimgaard eiedes af Fru Birgittes Morbroder Rigsmarsken Peder Gyldenstjerne, og Thyrestrup af hendes Svoger Giord Pedersen Galt[8]. Vedel nævnede alle disse Huse som sine Velyndere og Velgjørere. Til Braherne, Ulfstanderne, Parsbergerne, den berømte Henrik Rantzau og mange Andre stod han i lignende Forhold[9]. Af Taknemmelighed eller Klogskab, af gammel Vane eller gammel Svaghed ansaae han sig forpligtet til at yde de høie Herrer al den Tjeneste, som de af ham begjerede.

Og saaledes vilde Skjæbnen det, at de just paa denne Tid, da det endelig syntes at skulle blive til Alvor med Vedels historiske Arbeider, fik altfor megen Leilighed til at begjere den. Claus Glambek var død i Begyndelsen af Aaret 1591, og Vedel, der maaskee for sexten Aar siden som Slotsprædikant havde bivaanet hans Bryllup paa Frederiksborg, havde nu efter Fru Birgittes Ønske

---

(Laur. Bertelsen. Ligpr. F4), om hvem vi læse i Hegel. Cal. MS. 1582 d. 30 Juli: *„concesserunt in meum contubernium et disciplinam domesticam Otto Christophorus Rosenkrantz et Friderius Rosenkrantz"*; 1589 d. 30 Decbr.: Paa Tisdagen, vaare paa Korßebrødergaard om Troloffuelse imellem Otte Christopher o Jomfru Gisel: Mandrup Parsberg, Albret Friiss, Henrich Gyldenstiern, Gabriel Gyldenstiern, Trude Biørn, Thomes Juel, Moritz Podbusk, Claus Podbusk, Predbiørn Podbusk, og 1592 d. 6 Aug.: Otte Christopher Rosenkrantzis oc Jomfru Gissel Podebusks Bryllup vdi Ottensee. Thi i Odense eiede Brudens Fader den Gaard, hvori Provsten Hans Urne havde boet, „Provstegaarden": Dan. Mag. I. 301. Om deres Datter Ingeborg: Ny Dan. Mag. VI. 61.

6 Vedels Forbindelse med Magd. Sehested: Ligpr. ov. Predbjørn Podbusk C4. Hendes Fader Claus Sehested eiede Spandetgaard, der nu er udparcelleret, men fordum var en adelig Sædegaard: Schröder Topogr. des Herz. Schlesw. II. 304.

7 Vedels Forbindelse med Familien Glambek og navnlig med Fru Birgittes hele Familie sees af Ligpr. ov. Claus Glamb. A5 vers. Hvorledes Holger Rosenkrants gjorde Claus Glambek „veraffrig" og tog ham med sig i Ditmarskerkrigen, hvor han fik to Heste skudt under sig: ibid. B3. Jfr. Joh. Amerini Carm. F5 vers. Claus Glambek var, siger Vedel B6—7 vers., en god Oeconom, der eiede tre skjønne Herregaarde, Rask, Barholm og Bjerg, og havde tre Forlehninger, Skanderborg, Aakjær og Bygholm. Vi finde ham ogsaa 1587 blandt de mange fornemme Herrer, der stode Fadder til Anne Wind: Dan. Mag. III. 221—22.

8 „Mig er beuist mange atskillige store Velgierninger af eders (d. e. Birgitte Rosenkrants's) kiære Velbyrdige Blods Foruandte, baade aff eders kiære salige Fader, Erlig oc Velbyrdig Folmer Rosenkrantz til Stensballe: desligest aff eders kiære Morbroder, den fromme Velbyrdige Herre Peder Gyldenstiern til Thimgaard, Danmarckis Rigis Marsk, min tilforladendis synderlige gunstige Patron oc Ven: saa oc den gode Mand, eders kiære Systers hosbond, Erlig oc Velbyrdig Giord Pedersøn til Thyrestrup, met andre flere eders gode Slect oc Venner". Ligpr. ov. Cl. Glamb. anf. St. See ovenf. S. 122. Not. 14.

9 Om Vedels Bekjendtskab med Hak Ulfstand til Hikkeberg og dennes „mangfoldige Velgierninger" imod ham: den XC Psalme A7-7vers. Hak Ulfstands Hustru var af Familien Parsberg; ligeledes Ingeborg Gyldenstjernes Moder; saa finde vi og Mand. Parsberg ved Trolovelsen paa Korsbrødregaard. Vedels lærde Correspondance med Henrik Rantzau skal strax nedenfor blive omtalt; ham regnedes jo desuden til T. Brahes Slægtninge: Dan. Mag. II. 340. Dän. Bibl. III. 181.

maattet drage til Hvirring Kirke og holde Ligprædiken over ham[10]. Hun havde derpaa ønsket denne Ligprædiken udgivet, og kort før var der indtruffet et Brev fra Henrik Rantzau[11], der forlangte af Vedel nogle historiske Oplysninger om de gamle danske Konger, nogle Efterretninger om den danske Adel og nogle Bidrag til en Beskrivelse af Byen Ribe, som Rantzau vilde optage i sin Topographie over Hertugdømmet Slesvig. Men dengang var Vedel endnu sysselsat med sine danske Viser; han meente vel, at Ligprædikenens Udgivelse kunde opsættes, og at Rantzaus Forlangende i ethvert Tilfælde krævede Tid. Imidlertid udkom de hundrede Visers Bog i Midten af Aaret, og da Birgitte Rosenkrants flere Gange utaalmodig havde mindet Vedel gjennem Christian Laugesen, formodentlig hans Svigerfaders Broder[12], saa maatte nu Ligprædikenen være det første,

---

10 Hegel. Cal. MS. nævner d. 25 Jan. 1591 som Claus Glambeks Dødsdag. Ligpr. C3 fgg. fortæller Aarsagen til hans Død, hans Sygeleie, hvorved hans Sognepræst Peder Jensen af Hvirring og en Deel af hans Familie vare tilstede, og hans Død Natten imellem d. 24 og 25 Jan. Han blev begravet i Hvirring Kirke, som han selv havde ombygget: Dan. Atl. IV. 138 Not. a. Begravelsesdagen var d. 7 Marts (Hegel. Cal. og Mag. til d. Dan. Adels Hist. I. 108). Ligprædikenen indeholder, som sædvanligt, den Afdødes Levnet, og deri fortælles da ogsaa (B4), hvorledes K. Frederik II gjorde paa een Dag 1575 Glambeks, Benedicht Anfelds, Knud Grubbes og Tyge Brahes (til Hammer) Bryllup paa Frederiksborg.

11 I MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny kgl. Saml. haves endnu dette Brev, og da det er skrevet af en berømt Mand til Vedel, indeholder det artige Bidrag til vor Literatur og til Oplysning af Forholdet mellem Vedel og Rantzau, tilmed er kort og neppe nogensinde trykt, skal jeg her meddele det.

Mein freundtlich Dienst beuor. Ehrwürdiger Hochgelarter besonder gueter Freundtt. Ich hab euch zwar einmall oder etlich geschrieben, — Nachdem vnter den Historicis der Könige von Denmargken, wieuiel deren biß an Frothonem, vnter welchem Christus geboren, seien ein große discordantia, etliche alß Suffridus Petrus Leovardiensis von 28, etliche aber von mehren, etliche von wenigern, deß Buch aber, so bei mir vorhanden, dorinnen die Könige von Denmargken ad vivum abgemaltt, von 29 meldet, deren meinung Ich dan auch bin, — Ihr mochtten mir euer guttachtten, souiel in euer Wißenschafft, dauon zuschreiben. Demnach ich aber biß anhero vnbeantwortet gelaßen, So bitt ich nochmall, Ihr wollen mir euere meinung zuschreiben vnd eine sonderbahre verzeichnus, wie die Könige ein jeder usque ad Frothonem, vnter dem Christus geboren, mit nahmen geheißen zuschigken.

Deßgleichen mochtt Ich auch gern wißen, wieuiel Adelßgeschlechter in Denmargken weren. Derwegen Ich auch bitte mir disfalß eine verzeichnus, souiel Ihr deren in erfarungk bringen konnen, doch allein der geschlechter, so jetziger Zeit noch im leben, zuzuschigken.

Ich habe auch ietzo vnter handen eine Descriptionem præcipuarum ciuitatum Ducatus Slesuicensis & Holsatiæ. Nun bitte Ich freundtlich, ihr wollen mir eurer Stadt Ripen Kirchen, Closter, Capellen, Schulen wie die heißen, wieuiel ihr seie, wieuiel Gots- und Armenheuser, wieuiel Armen in einem jeden vnterhalten werden vnd was ihr sonsten schrifftwürdigs haben in einer sonderbahren Disposition verzeichnet zuschigken. Hieran thutt ihr mir ein besonderen Dienst vnd angenemen gefallen, In allem gueten hinwider zuverschulden. Thue Euch damit dem Almechtigen getreulich befehlen. Datum Haderßleben den 20ten Februarij Ao. 91.

Nachdem Ich auch etliche mahll brieff vnd bücher an euch geschigktt, so schreibet mir wider, ob Ihr die auch all bekommen. Datum ut supra.

Ich hab auch eine verzeichnus auß dem Closter Sora. Da werden der Könige usque ad Frothonem wol 31 gezeltt.

Hinrich Rantzau.

Udskriften lyder saaledes: „Dem Ehrwürdigen Hochgelarten Ern Andreæ Vellejo, Probsten zu Ripen, Meinem guetenn Freunde". Seglet er paatrykt. Udenpaa er skrevet med Vedels egen Hånd: „sick ieg dette breff den 20 Februarij". Det er altsaa afsendt samme Dag, det blev skrevet, og det var ikke lang.

12 Ligpr. A2: „Som i nu nogle gange haffuer ladet mig tiltale ved min kiære Sviger [illegible]

som Vedel derefter lagde Haand paa. Den udgik da ogsaa nogle Uger efter fra Liliebjergets Trykkeri[13].

Netop i de samme Dage fik Vedel fuldt op at bestille paa Korsbrødregaard. Morits Podbusks Søn, Predbjørn, et ungt Menneske, der havde studeret under Johannes Sturm i Strasburg og for nogle Aar siden var kommen hjem[14], blev nemlig meget farlig syg. I Begyndelsen besøgte Præsten Jacob Hansen ham; men hans Moder, Fru Magdalene, kunde ikke være tilfreds, før Vedel blev hentet. Hans prøvede Gaver til at tale ved Sottesengen gjorde ogsaa her deres Virkning. Den Syge følte sig lindret og styrket[15]. Men Vedel maatte derfor ogsaa fra nu af være idelig tilstede, tale med ham Dag og Nat, og endelig da Sygdommen saaledes voxede, at Udgangen deraf ikke længere kunde være tvivlsom, ogsaa til samme Tid gyde Religionens kraftige Trøst i den sørgende Moders Hjerte. Predbjørn døde den syv og tyvende Juni 1591, og Vedel, der havde tjent ham paa det Yderste, maatte atter den ottende August ved hans Grav udtale Dødens Vished og Opstandelsens Forjettelse. Ogsaa denne Ligprædiken blev trykt paa Liliebjerget[16].

---

stian Laussøn oc venligen ombede" o. s. v. Denne Chr. Laussen, som Vedel kalder sin Svoger, maa vistnok være hans Hustrues Farbroder, en Broder til Biskoppen og Fader til den ovenfor omtalte Lauge Christiansen: Synning. or. AA3 vers.

13 Titelen: Grundtrøst Aff S. Poffuels Epistel til de Thessalonicher i det Fierde Capitel for Alle dennem, hues gode Venner ere ved denne timelige Død hensoffuede udi Herren: Faaregiffne udi Erlig oc Velbyrdig Mands, salig Claus Glambechs til Rask, Begraffuelse. Prentet paa Liliebjerget udi Ribe 1591. 8vo. Dedicationen til Birgitte Rosenkrants er undertegnet: St. Hans dag Midsommer, Aar 1591. Texten er 1 Thess. 4, 13—18, og Prædikenen bestaaer af de to sædvanlige Stykker: Glambeks Levnet og Textens Forklaring.

14 Predbjørn Podbusk reiste allerede i sit ellevte Aar, 1579, med sin Hofmester M. Hans Aalborg til fremmede Universiteter, „oc effterdi den Høyschole til Strassborg vaar meget berømt for den høylærde Mands Johannis Sturmii oc andre lærde Mends skyld", saa studerede han, ligesom andre unge danske Adelsmænd, saasom Hans og Frederik Munk, ved denne: Ligpr. B 3—3 vers. Jo. Sturm er vel bekjendt baade som Philolog og som polemisk Theolog. Hegel. Cal. MS. 1586 d. 23 Juni: M. Hans Alborg kom til Ribe fra Høy Tydskland met Predbiern Pudbusk.

15 Inscr. Rip. p. 18, 75 lærer os at kjende den omtalte Jacob Hansen Buck. Han var i 49 Aar Capellan ved Ribe Domkirke, hvis Sognepræst nu var Peder Hegelund. — Exempel paa Vedels præstelige Tjeneste ved Sygeleiet har jeg forhen meddeelt. Han anfører her (B7 vers. fgg.) et langt Digt, som Predbjørn havde forfattet paa selve Sygeleiet. Det optager halvfjerde Blad og er formodentlig det samme, som ifølge Terp. Ripæ Cimbr. p. 706 blev trykt samme Aar paa Liliebjerget in folio patenti under den Titel: Predbiørn Podebusskes Christelig bekiendelse paa Hans sote seng.

16 Ligpr. C4 vers.: Hand skulde icke spare mig Nat eller Dag, naar hand behøffuede min ringe Tienisse. Siden (C6) om Magd. Sehested. — Predbjørns Dødsdag og Begravelsesdag i Hegel. Cal.; hans Epitaphium: Inscr. Rip. p. 34-35. — Titelen: Guds Børns Taal oc trøst vnder Kaarsset, Som S. Poffuel opregner vdi sin Epistel til de Romere i det Ottende Capitel: Faaregiffuen vdi Erlig oc Velbyrdig salig Predbiørn Podbuskis Begraffuelse i Riber Domkircke den X Søndag effter Trinitatis, Anno Domini 1591. Prentet vdi Ribe paa Liliebierget. 8vo. Texten er Rom. 8, 17-23. Dedicationen til den Afdødes Forældre, Morits Podbusk til Kjerup og Fru Magdalene, er undertegnet Thomæ Apost. Dag, den 21 Decbr. Molleri Cimbr. lit. II. 907 nævner os en Udgave fra samme Aar i Ovart; vistnok en Feiltagelse.

Den var maaskee endnu neppe bragt under Pressen, da der i det sydlige Jylland udbrød en smitsom Syge, som isærdeleshed bortrev ældre Folk. Albert Friis's Fædrenegaard Haraldskjær blev ikke skaanet; snart laae hans Hustru Ingeborg Gyldenstjerne paa Sygeleiet, og Sognets Præst Martin Buck talte til hende i de sidste Timer[17]. Hun hensov den sjette September. Men da nu Lehnsmanden paa Riberhuus skulde berede den høitidelige Jordefærd, saa hed det atter: Mester Anders Veile og ingen Anden. Fem Uger efter, den trettende October, stod da ogsaa Prælaten i den talrige Kreds, der havde forsamlet sig i Skibet Kirke for at dele Sorgen med den yndede Lehnsmand, og talte ved den Afdødes Kiste. Han talte som en Mester[18]. Albert Friis, Fru Karine og alle hendes Sødskende ønskede atter at læse og bevare hans Ord, og han maatte love at give dem Leilighed dertil[19].

Saaledes var da den største Deel af Aaret 1591 hengaaet med præstelige Forretninger uden Fordeel for Vedels historiske Arbeide, og de nærmeste Udsigter i det følgende Aar vare ikke meget gunstigere. Man havde paa den Tid en liden Andagtsbog, der indeholdt Bønner og Fortællinger af det gamle og nye Testamente, ledsagede af eller oplyste ved Billeder. Denne Bog var maaskee en

---

17 Hegel. Cal. MS. noterer Ingeborg Gyldenstjernes Dødsdag og Begravelsesdag. Vedels Ligpr. ov. Ingeb. G. lærer os, at hun d. 29 Aug. kom fra Holgaard til Haraldskjær og samme Dag syg lagde sig tilsengs. Af den samme fremgaaer det ogsaa, at „Her Martin Buck, Guds Ords Tiener her til Kircken" (C7), var Præst i Skibet og at Vedels Ligprædiken er holdt i Skibet Kirke. I Veile, nær ved Skibet Sogn, kjende vi omtrent ved denne Tid Præsten Niels Buck (Gaarm. S. 72).

18 En Natur-Allegorie, hvoraf der oftere findes meget smukke hos Vedel, vil jeg hensætte som et Exempel, C5—5 vers.: „Effterdi at vort Leffnet lignes ved en Skygge, som gaar stor oc lang fra et Menniske, naar Solen er lengst fra oss, oc synes stacket oc liden, naar Solen er nest offuer Hoffuedet paa oss: da skulle wi holde oss saare nær til Gud vor rette Soel oc Christum hans Søn, som kaldis Rætferdigheds Soel, at der kunde følge oss saa meget diss mindre aff Forfengeligheds Skygge, oc diss mere aff vor Herris Jesu Christi saliggiørendis Liuss oc hellige Varme, som oss kand vederquege baade paa Legemens oc Sielens vegne". — At en stor Mængde „fornemme og gode Folk" vare samlede ved Begravelsen, siger Vedel selv A8. — Adlers Progr. 1844 S. 52—53 giver flere Exempler paa Vipensernes Velvillie mod Alb. Friis: de forærede ham paa Byens Vegne 1592 en Sølvkande, ligesom de ogsaa sendte ham Viin i Julen og besørgede Kjørsler o. desl. for ham, hans Familie og hans Gjester.

19 Ligpr. A8: „met eders Villie, efter Erlig, Velbyrdig oc Gudfrychtig Frue Karine, salige Holger Rosenkrantzis, oc alle andre salige Fru Ingeborgs Sydskinds begering".

20 Jesu Pine o. Døb A2—2 vers. siger Vedel udtrykkelig, at Luther havde udgivet en saadan Bog med skjønne Figurer, korte Sprog og nogle Historier af Mose Beger; han siger fremdeles A3 vers., at denne Bog var oversat paa Dansk, hvilken „Mange her til Dags haffue ladet sig vel behage oc ideligen brugt saa gaat som for en Daglig Haandbog". Jeg har stræbt at faae denne Bog for at sammenligne den med Vedels; men jeg troer neppe, at den mere er til. Vel havde Pet. Palladius i Aaret 1556 udgivet Jesu Christi Pines, Døbs oc Opstandelsis Historie, der siden oftere blev optrykt; men dette Skrift var en Oversættelse af en Bog, som Jo. Bugenhagen, ikke Luther, havde forfattet. Snarere vilde jeg tænke paa det af Rasm. Hans. Reravius oversatte Christen Passional. Vor Herres J. C. Pines og Døbs Historie, med skjønne Figurer. Kjøbenh. 1573. 8vo. Men om Originalen dertil var af Luther, veed jeg ikke, og af Titelen lader det ikke meget slutte, da den i hiin Tid var temmelig almindelig. Eller skulde der maaskee menes en dansk Oversættelse af Luthers Catechismus med Billeder? En saadan tydsk Billedbog af Luther (Catechismus,

Bearbeidelse af et lignende Skrift af Luther selv[20]; i al Fald synes den at have været meget brugt, meget søgt og nu ikke mere til at erholde. Liliebjergets Bogtrykker ansaae det for et indbringende Foretagende at oplægge Bogen paany og bad Vedel om at besørge denne Udgave. Det er vel rimeligt, at en eller anden af Vedels fornemme Venner eller Veninder ogsaa har indlagt et Ord, der havde mere Vægt[21]. Vedels Arbeide bestod deri, at han til ethvert Billede eller enhver Bøn føiede nogle Bibelsprog, og i Begyndelsen af Aaret 1592 udkom denne lille Bog fra hans Bogtrykkeri under Titelen: Historien om Jesu Christi Pine og Død. Vedel dedicerede den til Tyge Brahes Moder, Enkedronningens Hofmesterinde, Fru Beate Bilde[22]. Derefter kunde nu Udgaven af hans Ligprædiken over Ingeborg Gyldenstjerne ikke længere opsættes, og en Maanedstid senere bragte han den som en velkommen Gave til Herren paa Riberhuus. Ogsaa denne blev trykt paa Liliebjerget[23].

De mange geistlige Forretninger, der i det sidste Aar havde optaget Vedels Tid og Kræfter, som om han havde været Præst i Ribe[24], syntes dermed for det første tilende; men om han dog derfor nød den uforstyrrede Fred, som han behøvede, er alligevel uvist. Henrik Rantzau havde forelagt ham Opgaver, der ikke saa let lode sig besvare, og han var neppe den eneste blandt Vedels lærde Venner, der oversaae, hvor ødelæggende saadanne Biarbeider ere for den, der har et bestemt Maal at stræbe efter. Det er saaledes vist, at Niels Kaas

---

edder Christliche tucht, vor de gemenen Parheren vnde Predigers) blev udgiven i Magdeborg 1534. Et Expl. af den findes paa k. St. K. Bibl., sammenbundet med Jo. Sauromanni latinske Oversættelse af Luthers Catechismus. I saa Fald er Vedels Bog ikke en Oversættelse af Luthers, men en Andagtsbog efter Luthers Mønster.

21 Vedel taler kun om, at „vore Bogtrykkere" vilde udgive Bogen, og at han ikke vilde nægte dem sin Understøttelse. Men det synes dog rimeligt, at Andre have opfordret ham dertil, siden han i denne for hans store Værk saa vigtige Tid vilde befatte sig dermed.

22 Titel: Historien om Jesu Christi, vor Frelseris, Pine oc Død. Met Gudelige Bøner, skiøne Figurer, oc merckelige Sententzer, baade aff det gamle oc ny Testamente. Forbedret met nogle ny Figurer aff Mosis Bøger oc Christi Fødsels Historie. Prentet i Ribe paa Liliebierget. 1592. 8vo. Vedels Navn findes slet ikke paa Titelbladet, men under Dedicationen. Denne er undertegnet d. 25 Januar 1592. I den Hjelmstj. Saml. findes et Expl., hvor Dedicationen er dateret d. 25 Januar 1591; men Aarstallet er ganske vist en Trykfeil istedenfor 1592, som rigtig findes paa Titelbladet og i andre Expl. ligeledes under Dedicationen. Møller og Worm have endog 1593. Bøger fra omtrent samme Tid med lignende Titler haves af Rasm. Lauridsen, Mads Wingaard, P. Andersen Medelby, Nic. Helvaderus, Jens Gettorp og maaskee flere Andre, foruden de to ovennævnte af Palladius og Reravius.

23 Titelen: Om Menniskelige liffs Kaarthed, Elendigheed, Wstadigheed oc Bestemte Tid: Oc huad Raad oc Middel der imod skal bruges, aff Jobs Bogs fiortende Capitel: Fremsæt til Ligprediken vdi Erlig oc Velbyrdig, salig Frue Ingeborg, Albret Frisis til Haraldskier, Begraffuelse den XIII Dag Octobris Anno Domini 1591. Prentet i Ribe 1592. 8vo. Dedicationen til Albert Friis er undertegnet d. 24 Febr. 1592. Prædikenens Tekst er Hiob 14, 1—6, og Ordenen i den er den sædvanlige Todeling.

24 Joh. Møller (Isag. ad hist. Chers. Cimbr. I. 66) og Peder Syv (Fort. t. Viserne § 17), begge udmærkede Literatorer, have ladet sig forlede deraf til at ansee Vedel for Præst i Ribe, hvad han da aldrig var.

ligeledes forlangte af ham en Beskrivelse over Byen Ribe, maaskee endog ledsaget af en Grundtegning, til Optagelse i det store kostbare Værk, som dengang udkom under Navn af Theatrum Urbium[25]. Naar Vedel opfyldte denne Begjering, lader sig ikke ganske nøie bestemme; men man feiler neppe meget ved at antage, at han maatte udføre dette Arbeide ogsaa ved denne Tid, da hans store Krønike fordrede hans hele Opmærksomhed, medens hans fornemme Venner næsten reves om ham og overlæssede ham med forstyrrende Smaating[26]. Vedels Beskrivelse over Ribe, affattet i Form af et latinsk Brev til Niels Kaas, er i sig selv af liden Betydenhed. Det eneste Eiendommelige derved er den Sammenligning, som han anstillede og udførte mellem Byens Udstrækning og Lemmerne paa det menneskelige Legeme[27]. Mere Arbeide vilde Grundtegningen have kostet ham, hvis han ellers fra sin Kuppel paa Liliebjerget har udkastet denne. Rimeligt kunde det være; thi han synes at have havt Lyst til Arbeider af denne Art[28].

X. Og af en vis Lystfølelse var Vedel meget, altfor meget, afhængig. Saavist det nemlig er, at hans fornemme Venners velmeente men ilde betænkte Opfordringer spildte ham megen Tid og droge ham utilbørligen bort fra den

---

25 „*Petiisti, magnifice Domine Cancellarie, per generosum Dominum Albertum Fris, descriptionem nostræ urbis Ripensis ad te in primis transmitti*", saaledes begynder Vedel sin Beskrivelse eller sit Brev; men under Brevet findes ingen Datum eller Aarstal.

26 Terpager Ripæ Cimbr. p. 19 synes at antage det for afgjort, at Vedel maa have skrevet dette i Aaret 1576 eller tidligere, da han mener, at Brauns Værk i dette Aar er udkommen. Men det er vistnok ganske urigtigt. Hvad for det første Brauns Theatr. Urb. angaaer, saa tør jeg vel ikke bestemt benægte, at en Deel af femte Bog, hvori Beskrivelsen findes, kunde være udkommen 1576; thi Tavlerne ere ikke numererede og kunne altsaa indheftes paa forskjellig Maade. Men i det Explr., som jeg har benyttet (fra d. St. K. Bibl.), er Fortalen til den første Bog underskrevet 1572, og Titelbladet til sjette Bog har Aarstallet 1618; det er altsaa ikke meget rimeligt, at femte Bog er udgivet 1576. Hvad derimod Vedels Brev angaaer, da er det vist, at det ikke kan være fra 1576; thi allerede af de anførte første Linier maa man slutte, at det er skrevet, efterat Albert Friis blev Lehnsmand paa Riberhuus, altsaa efter Aaret 1580, og af flere Steder i Brevet fremgaaer det, at Vedel havde fast Bolig i Ribe, betragtede sig som en Ripenser, da han skrev det, altsaa efter 1581. Paa den anden Side maa det være skrevet tidligere end 1594, i hvilket Aar Kaas døde. Spørgsmaalet bliver altsaa om at udfinde Tiden i dette tretten Aar 1581—1594. Vilde man nu indremme mig, at Vedel havde i det mindste nogen Deel i den til Beskrivelsen hørende Grundtegning (hvorom strax skal tales), saa troer jeg at turde erklære det for meget sandsynligt, at Brevet er skrevet omtrent mellem 1591—1593; thi paa Grundtegningen findes, som forhen bemærket, den høie Kuppel paa Liliebjerget, og denne er vistnok opsat efter Hjemkomsten fra Reisen eller i al Fald paa den Tid, Reisen gik for sig; og en Grundtegning af Odense, der gaaer et Par Blade foran, bærer Aarstallet 1593.

27 Den hele Beskrivelse er kun en stor Folioside hos Braun Lib. V. Terpager anf. Sted har nogle Tillæg dertil af Vedels eget Haandskrift, og benytter overhovedet oftere dette lille Skrift.

28 Jeg er, som før bemærket, vis paa, at Vedel virkelig har anstillet Maalinger i Ribe, ligesom paa den skaanske Reise. De haandskrevne Papirer, som Terpager p. 14 omtaler, og som indeholde saadanne Maalinger, ere af Vedel. See ovenf. S. 158 fg. Den samme Fascikel, hvori jeg fandt dem, havde Udkast til Grundtegninger af de skaanske Byer; skulde han da ikke anvende samme Flid paa en Beskrivelse af sit kjære Ribe?

lige Vei til det foresatte Maal, saa vist er det ogsaa, at Vedel selv let lod sig bortdrage, ja var tilbøielig til endog uden ydre Anledning at indlade sig paa forskjellige videnskabelige Foretagender, der ikke kunde fremme Løsningen af hans egentlige Opgave[1]. Vedel var for svag til at modstaae Paavirkning, for sangvinsk til at gjøre Løfter, for ubestemt til at fatte Beslutning. Vant til gjennem hele Livet at leve med mægtige Velyndere og underordne sig deres Villie, syntes han vel tilsidst, at det saaledes maatte være[2], og han fandt Lønnen for sin Føielighed i den Beskyttelse, der tidlig havde fremdraget ham, og i det Bifald, der fulgte hans efter Andres Ønsker udførte Arbeider. Begavet af Naturen med en let vækkelig Interesse og dannet ved fleersidige Studier, geraadede han ogsaa selv i Studerekammerets Indelukke paa Afveie eller vildledende Biveie. Stødte han paa en eller anden Materie, der tildrog sig hans Opmærksomhed, saa formaaede han ikke at løsrive sig derfra: strax lagde han Planer til nye Afhandlinger og Undersøgelser, og han taug ikke dermed, men forkyndte disse Arbeider som nær forestaaende. Andre kunde samle en lang Liste over de Skrifter, han havde lovet: en Udgave af Grundets Værker[3], en Undersøgelse over det danske og engelske Sprogs Slægtskab, en Afhandling om visse nordtydske Oldsager, en norsk Krønike[4], et udførligere Værk over Folkenes Oprindelse, et Skrift om Danmarks altid lehnsfri Selvstændighed, og flere andre[5]; hans store Danmarkskrønike var for over fire Aar siden omtalt som sin Fuldendelse nær, selv Kong Frederik den Andens Krønike blev bebudet at skulle udkomme[6], og uagtet intet deraf alligevel blev leveret, saa havde man dog selv midt under alle de Forstyrrelser, som han i disse sidste Aar maatte gjennemgaae, seet ham

---

1 I al Fald stode de i en meget indirecte Forbindelse dermed. Man maa derved ikke forvexle den nyere Tids Forhold med den Vedelske Tidsalders. Havde en udførligere almindelig Historie existeret og det kun gjaldt om at fuldkommengjøre denne, saa kunde saadanne Special-Undersøgelser, som den om Irmensøile og andre sachsiske Antiquiteter, have været paa rette Tid og Sted; men Vedels Opgave var netop fra først af at levere en almindelig Historie, som en Fortsættelse af Saxo.

2 Dette er virkelig mærkværdigt. Man ville blot gjennemløbe Rækken af Vedels Skrifter, og man skal da see, hvorledes de paa nogle høist ubetydelige nær, om hvis Tilblivelse intet videre er bekjendt, alle ere fremkaldte efter Andres, især fornemme Herrers eller Damers Forlangende. Dette gjælder endog om hans allerførste Arbeide, medens han var Student eller Magister i Wittenberg, Udgaven af Grundets Similitudines.

3 Orat. de vita Gr. Q: Edituri, si permittatur et otium concedatur, conciones funebres vernacula lingua ab illo conscriptas, in latinum a nobis conversas, eo ordine, quali a nemine hactenus sunt visæ, nedum evulgatæ; tum quæ cum his gravissimis temporibus in Prophetam Amos meditatum esse accepimus.

4 Adam. Brem. Vell. D4, E2, E3. Derom er talt ovenfor S. 104.

5 De orig. appell. regni Dan. A, hvor denne Afhandling af Vedel selv kaldes: *majoris acervi particula et operis eluborandi tanquam schediasma quoddam.* Om Danmarks gamle Selvstændighed: ibid. C2 vers.

6 Ljbell. suppl. pro peregr. MS.; see ovenf. S. 154. I Ligpr. ov. Fred. d. Anden. Dedic. 3 vers. gjentages det samme og paa samme Tid, ja B4 vers. loves endog udtrykkelig Syvaarskrigens Historie.

forkynde nye Udarbeidelser, en Afhandling om Vigtigheden af rene Sæder hos Videnskabernes Dyrkere, en Levnetsbeskrivelse af Johannes Synningius[7], en Udvikling af de gamle Folkevisers historiske Værd[8], en Historie af den danske Adel[9]; derhos gjentog han Løftet om at ville udgive den allerede for længe siden færdige Genealogie[10]. Saameget yttrede han offentlig; i Stilhed foreskrev han sig en endnu længere Liste. Da han opsatte sin Promus Condus, begyndte han med en Fortegnelse over sine tilsigtede Arbeider[11], og blandt disse anførte han ikke alene sit Hovedværk i to og tyve og sin Kirkehistorie i syv Bøger, men desuden en Krigshistorie, en Lovhistorie, en Krønike af Ribe Stift, en Norges-historie med en norsk Kirkehistorie og Chronologie, en Historie af Holsten og Ditmarsken, en Adelshistorie og en dansk Heltindehistorie[12]. Men med al denne næsten ungdommelige Sangvinitet forbandt Vedel en stor Tendents til Grundighed, naar han begyndte paa et Arbeide, og denne Grundighed ledsagedes atter af en Langsomhed og Ængstelighed, der mærkelig contrasterede mod hans Hurtighed til at lægge Planer og give Løfter.

---

7 De stud. philos. Syn. A2: scripsi tamen universa illa de re (i. e. de corrupti sodalitii contagio) quædam, ipso rerum usu et doctorum virgulta censoria monitus, quæ si aliquando visum fuerit, edam. Ibid. D3: de patria Synningii, de toto studiorum felici curriculo, deque scriptis ejus et ipso vitæ exitu: quæ sane alio loco a nobis commemorabuntur. Man kunde fristes til at troe, at den paa Latin skrevne Levnetsbeskrivelse, der fandtes blandt Langebeks efterladte Haandskrifter (S. R. D. IV. Præf. c2 vers.), kunde være en Afskrift, som han havde taget af Vedels Arbeide; thi det er forunderligt, at Langebek, der langt hellere skrev Dansk, vilde forfatte dette Skrift paa Latin. Men Suhms Ord maa vel staae til Troende. Jfr. Suhms saml. Skrifter. VI. 23.

8 Et Hundr. dan. Viser (Udg. 1591) Fort. A7 vers.: „huor om paa en beleiligere stæd skal videre til sin nødtørfft omtales".

9 Ligpr. ov. Pr. Podb. A5 vers. Det samme gjentages i den kort efter udkomne Ligpr. ov. Ingeb. Gyld. B6 vers.: „vaar Danske Adels Slecte Beger, som i sin tid kunde vel komme til Liuset, oc medbeelis den gemene Mand". Herom kan nu gives nogen nærmere Oplysning af et genealogisk Haandskrift in 4to om den danske Adel, samlet af Andreas Kellinghusen og medbragt fra Dublin af Hr. Cand. Worsaae. Foran læses: Andreas Kellinghusen, Flensburgensis. Hafniæ 1699. Blandt Monumenta historiam nobilitatis Daniæ, Norvegiæ &c. illustrantia finder man: „Andr. Sever. Velleji, Historiogr., Vaabenbog, A. 1698 ap. Christ. Wormium, Past. Hafn., p. t. ap. Rostgardium, Archivarium Reg. p. 40, 1". Strax efter anføres: „MStum Acad. Hafn. med Vaaben og Navne, uti in Vellejo". Paa det Sted i Kellinghusens Manuskript, hvortil her henvises, fol. 40a, meddeles Noget, som findes „jn lib. quod. MSC., in quo insignia quædam viror. jllustrium Sec. 14, 15 et 16, circiter 300, depjcta, cujus prossessor ol. fuisse dicitur Andr. Sev. Vellejus et hodiernus (A. 1698) Dn. Christ. Wormius, Past. Hafn. ad æd. S. Nicol., postea Rostgaard."

10 Dan. Viser S5 vers. (eller Udg. 1787 S. 221).

11 Jeg antager, at Promus Condus er skrevet kort efter Vedels Hjemkomst fra hans udenlandske Reise. Tidligere kan den vel ikke sættes, og i hans sidste Aar kan den ikke være affattet, da han gang i det sidste Aar for han mistede Historiograph-Embedet, saasom han allerede da ejede Skrifter, som ikke der ere optagne.

12 Westphal. Tom. IV col. 1586—1587 eller Vedels Promus Condus anfører alle disse tilsigtede Skrifter, som forhen S. 142 er bemærket. Det var og blev dog alene en Tanke, som aldrig udførtes, skiøndt enhver af disse Titler sammesteds bliver neiere oplyst.

Imidlertid synes det dog, at Vedel nu atter i Aarene 1592 og 1593 virkelig med nogen Vedholdenhed og Fremgang maa have arbeidet paa sin store Kongekrønike. Den første Tome gik formodentlig til Valdemar den Store[13]. Derfra altsaa maatte han begynde. Men Arbeidet blev nu dobbelt besværligt, da han var forladt af Saxo. Saxos Fortsættere, navnlig Petrus Olai og en anden Krønike fra Valdemar den Anden til Christian den Første, i Forbindelse med en Deel Annaler, vare ved Siden af Krantz hans vigtigste almindelige Kilder: af de speciellere havde han Abbed Vilhelms Breve, hvoraf han endog havde istande at besørge en Udgave[14]; fremdeles en Historie om den anden Valdemars Sønner, Procesacterne fra Striden med Jacob Erlandsen og Jens Grand og Forhandlingerne med de brandenborgske Markgrever, vistnok ret gode Bidrag, men ingenlunde noget tilstrækkeligt Apparat[15]. Ikkedestomindre udarbeidede Vedel efter disse Kilder, og hvad han iøvrigt af fremmede Krøniker kunde samle, atter en temmelig betydelig Deel af sin Historie, og omtrent ved Slutningen af Aaret 1593 maatte vel det meeste af Kongekrønikens anden Tome, eller den tiende til trettende Bog af det hele Corpus historicum, være forfattet, hvorved da Arbeidet var fremrykket til henimod Valdemar Atterdags Tid[16]. Dog udgav han endnu ikke en Tøddel deraf. Han synes end ikke at have tænkt paa at udgive Noget. Han blev ligesom forskrækket over sin egen

---

13 See ovenf. S. 172 Not. 6. Af Promus Condus kan man ikke bestemt see, om Tom. I gik til Valdemar den Stores Thronbestigelse eller til hans Død; men ifølge Argum. hist. Dan. MS. bliver det sidste vistnok det rimeligste.

14 Fasc. MS. Bibl. U. H. Addit. no. 117 4to viser os dette, hvorom Vedel imod Sædvane ikke selv offentlig talte. Denne Fascikel indeholder nemlig Wilhelmi Abbatis Epistolæ i to Manuskripter. Det første er skrevet med Vedels egen Haand, rimeligviis efter den gamle Pergamentscodex, som han havde faaet i Kjøbenhavn, og har følgende ligeledes af Vedel selv skrevne Titelblad: Epistolarum liber unus, contractus ex tribus epistolarum libris Dn. Vilhelmi, qui ante annos DC et sexcentos ex coenobio Parisiensi Divæ Genovefe opera Saxonis Grammatici vocatus est in Daniam, ut abbatis fungeretur officio in coenobio Ebleholtensi apud Selandos etc. Nunc primum publici juris factus in gratiam antiquitatis amantium ab N. N. N. Dette Manuskript har tilhørt Arnas Magnæus, hvis Haandskrift findes foran deri; han forærede det til Gram og skrev i den Anledning et Brev til denne, hvilket endnu ligger derved. Cfr. S. R. D. VI. 1. Suhms Haandskrift findes ogsaa deri og han har formodentlig brugt det ved Udgaven af disse Breve i S. R. D. Manuskriptet begynder med Ep. 3 (S. 9 hos Langebek: „Fraternitatis tuæ") og det er kjendeligt nok, at Originalen, hvorefter Vedel skrev, maa have været temmelig mutileret. — Det andet Manuskript er noget yngre og smukkere, og vistnok ligeledes benyttet ved den trykte Udgave.

15 Prom. Cond. paa forskjellige Steder. Jeg har ovenf. S. 169 Nott. 26—29 givet en kort Udsigt over disse Stykker, forsaavidt den specielle Historie angaaer.

16 I MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Gl. kgl. Saml. indeholdes det fuldstændige Beviis for, at den Deel, som i Prom. Cond. kaldes Tom. II af Vedels store Kongekrønike, i det mindste i Aaret 1595 var fuldkommen færdig. Der findes nemlig en Fortegnelse over, hvad Vedel efter kongelig Befaling maatte aflevere til Niels Krag, og i denne Fortegnelse udgjøre de af Vedel selv forfattede Skrifter, forsaavidt Krag forlangte dem, en ganske egen Afdeling. Der nævner han først Svend Tveskjægs Historie, „som han selv havde skrevet", og derefter læses: Noch haffuer ieg andtvorbet fra mig samme tid alle Kongers Historier fra Kong Knud Valdemarssøn, som Sachso Grammaticus affloed, oc indtil Konning Valdemar Droning Margrets

store Plan, jo nærmere han kunde beskue, hvad den vilde føre ham til, og indelukkede som en Hemmelighed de svage Forsøg, som han havde gjort paa at realisere den[17]. Men Følgen af denne Fremgangsmaade kunde ikke udeblive. Den almindelige Længsel efter Historien, idelig spendt og idelig skuffet, brød bestandig ud og gjentog de gamle Klager over hans Langsomhed, Forsømmelse og hvad anden Skrøbelighed hans Fjender vilde tillægge ham[18]; og hans Venner manglede de Forsvarsmidler, som Ingen uden han selv kunde give dem. Vedel var vant til at høre disse Klager; men istedenfor at anvende det rette Middel derimod, blev han mistænkelig og ærgerlig. „Denne usle Skrivesyge", sagde han, „denne historieskrivende Pøbel, foragter jeg; jeg er omgiven af særsindede og avindsyge Mennesker, som nok ville komme frem og paa mig fornye deres Mynt, eftersom der nuomstunder Intet er saa ret sagt eller saa vel gjort, at det jo ved Klaffertænder skamferes og vanrygtes"[19]. Men Resultatet blev det samme; hans Frygt for at lade Noget komme for Lyset voxede, jo mere han troede sig beluret af Fjender.

Disse Fjender kunde ogsaa under daværende Omstændigheder blive ham farlige. Af Vedels gamle mægtige Beskyttere var vel Niels Kaas endnu tilbage og stod fremdeles i Spidsen for hele Regjeringen[20]; men saavel denne som

---

Faber, Huilcken ieg selff haffuer sereffuen, oc ere disse efterscreffne Kongers Historier: Kong Valdemar Seyr. Kong Erick Valdemarssøn. Kong Abel. Kong Christoffer. Kong Erick Glepping. Kong Erick Mandued. Kong Christoffer II. At dette Stykke begyndte hvor Saxo herte op, synes ogsaa at gjøre det høist rimeligt, som vi ovenfor S. 172 antog, at den Deel af Kongekrøniken, hvortil Fortalen blev skrevet 1590 eller 1591, gik til Valdemar den Store, eller maaskee til Knud den Sjette, siden han ikke her specielt nævnes; men da Vedel afleverede, hvad han just havde færdigt, tør man vel ikke saa nøie spørge om Fordelingen i Tomerne. Det Følgende skal frembeles gjøre det rimeligt, at dette Stykke maa have været fuldendt omtrent i Aaret 1593, eftersom Vedel i den følgende Tid lige til sin Afsættelse havde saameget andet at tænke paa, at der ikke kunde blive den Ro, som en Concipering fordrer. — Endelig hvad jeg har yttret om det Udbytte, som fremmede Krøniker kunde have givet Vedel, da beroer det paa hans egne Ord i det utrykte Brev til Vald. Parsberg, hvorom nedenfor.

17 End ikke i sine Forsvarsskrivelser eller Forhandlinger med Regjeringsraadet nævner han med et Ord, hvor stor en Deel af sit Værk han dog havde udarbeidet, før det paa eengang kommer tilsyne ved Afleveringen.

18 Lib. suppl. pro peregr. siger allerede 1588: Mange forlengis effter Historien oc en part mene, at ieg er for langsom her met. Svend Tiuv. b4 viser, at denne Klage vedligeholdt sig og Brevet til Alb. Friis (MS.) gjør det temmelig klart, at det var denne Hovedanke, der fældede ham.

19 Vedels tidligere Yttringer i Anledning af denne ingenlunde nye Klage, see ovenfor S. 134-35 Not. 10-11, hvortil endnu kan føies hans Yttringer i Adam. Brem. Præf. b4 (Historicorum vulgus). Det vedblev frembeles, og Vedel vedblev at ærgre sig derover; jfr. Ligpr. ov. Cl. Glamb. A5 vers. A6: Huorfaare ieg loed mig tycke, at om end skent noget Seersindigt oc Affuindsiugt menniske kunde fortencke eller laste mig o. s. v. Ligel. Viserne, Fort. A5 vers.

20 Af Regjeringsraadet var Walkendorf udtraadt 1590, og det bestod derefter indtil 1593 af Niels Kaas, Peder Munk, Jørgen Rosenkrants og Hak Ulfstand (Dan. Mag. III. 123. V. 120, 122, 125), skjøndt man allerede nu begyndte at lade enkelte Rigsraader fungere, naar en eller anden af dem var fraværende, f. Ex. Steen Brahe, Arild Hvitfeld o. A. (anf. St. V. 121, 127). Kaas var efterhånden Hovedmanden, og ved hans Død opherte Regjeringsraadets egentlige Fasthed, idet man anseer sig kun

hans øvrige Velyndere fra fordums Dage bleve efterhaanden ældre og svagelige, og den Slægt, der efter dem vilde gribe Roret, Christopher Walkendorf, Christian Friis og Andre, vare, om just ikke hans Fjender, saa dog i det mindste ikke Venner af hans Venner. Allerede i et Par Aar stode de i spendt Forhold til Tyge Brahe[21], uden at man med Vished kan angive Grunden dertil, og denne Spending syntes snarere at tiltage end at aftage. De havde andre Yndlinge, som de vel meente kunde erstatte Brahe og Vedel[22]. Det er rimeligt, at Vedel maatte blive opmærksom paa disse truende Udsigter, og at han vilde søge at afvende Faren. Hvordan det end er, saa greb han en Leilighed til at bringe sig i Erindring hos en af de høie Regjeringsherrer, der tidligere havde været hans Ven. Han udgav, midt under sine historiske Arbeider, i Foraaret 1593 ni Prædikener[23], som han for mange Aar siden havde holdt som Slotsprædikant i Kjøbenhavn, og dedicerede denne Bog til Hak Ulfstand, ligesom til en Trøst i hans Sorg over Tabet af en kjær Hustru og Datter[24]. Disse Prædikener hørte vistnok til de meest fuldendte af Vedels homiletiske Arbeider, og Dedicationen ophøiede Hak Ulfstands Fortjenester af Fædrenelandet og Velgjerninger mod Forfatteren[25]. Men en Prædiken-Samling

---

tiget til at supplere det ligesom med constituerede Medlemmer. Baade Walkendorf og Christian Friis forekomme blandt disse Suppleanter: Ny D. Mag. I. 177.

21 Hvad Vedel angaaer, da er det dog at mærke, at Christ. Friis var hans gode „gamle Cantslers" Brodersøn og Arving, og at Vedel selv kalder Christopher Walkendorf samme gamle Cantslers „dignus alumnus". Via vitæ p. 36. Men de glemte i al Fald Vedel efter Jo. Friis's Død. — Det var allerede d. 1 Aug. 1591, at Tyge Brahe i et Brev til Landgreven af Hessen skrev de ominøse Ord: *Spero ab his atque aliis felicem et exoptatam liberationem, quacunque tandem id ratione fieri queat: omne solum forti patria et coelum undique supra est.* Den rimeligste Grund dertil er vel den Proces, som han nylig havde havt med Erik Walkendorf, Christian Friis, Niels Parsberg og Oluf Bilde. Dan. Mag. II. 270 fgg. Jessenius B3 vers. giver Brahes Fritalenhed Skylden for hans Fald: „Scapham scapham appellabat, unde omne quod sustinuit odium". Schlegel I. 151 mener dog, at Besøget af Christian IV skete endnu 1592.

22 Man ville tænke paa Thom. Finke, der nylig (1590) var bleven Professor i Mathematik ved Universitetet, og Niels Krag, der 1592 blev Prof. linguæ græcæ. Vind. Acad. Havn. p. 165, 192.

23 Den XC Psalme, Mose Guds Mands Bøn: Met en kaart Vdleggelse, forfattet vdi Ni Predickener. Prentet i Ribe paa Liliebierget 1593. 8vo. Den er smukt trykt, 12 Ark stor. Paa det sidste Blad staaer Aarstallet 1592, hvilket sandsynligviis har foranlediget Nyerup til at antage to Udgaver (1592. 1593) ogsaa af denne Bog, den første i Octav, den anden i Quart; men det er atter (see ovenf. S. 174 Not. 14 og S. 183 Not. 22) en Feiltagelse, eftersom Dedicationen er undertegnet „den Første Dag Aprilis Aar 1593".

24 Anf. St. A8. „Eders store bedrøffuelse, som eder nu paa en kaart tid er effter Guds Faderlige villie vederfaren, vdi begge eders kiære Velbyrdige oc salige Husfruers, salig Frue Pernille Goies oc salig Frue Anna Parsbergs, ocsaa eders kiære deilige Daatters dødelig affgang". — Den første Hustru var død 1589, den anden 1592, og hendes Datter strax efter hende: Hoffm. III. 389 Tab.

25 Det er af denne Prædikensamling, at jeg ovenfor S. 52—53 meddeelte en Prøve paa Vedels geistlige Veltalenhed. Vedels Lovtaler over Ulfstand, Dedicat. A7—7 vers. — Resen. Atl. Dan. MS. synes at antage denne Samling for en Oversættelse af Luthers Forklaring over samme Psalme (Marm. Dan. II. 67); men dette er efter Vedels egne Ord (A7) ikke Tilfældet.

var ikke nogen Deel af den saa utaalmodig ventede Historie, og Hak Ulfstand udtraadte kort efter af Regjeringsraadet[26], ligesom han ogsaa nedlagde sin Post som den unge Konges Hofmester. Christian den Fjerde, der allerede havde givet Prøver paa sin tidlige Aandsmodenhed, blev nemlig i Begyndelsen af sit syttende Aar erklæret for myndig af Keiseren med Hensyn til Holsten, og en ny Tidsalder nærmede sig ogsaa med Hensyn til Danmark. De Gamle gik bort; en ny Generation traadte frem[27].

XI. Til denne yngre Slægt af fremstrøbende Mænd hørte Doctor Niels Krag, Professor ved Universitetet. Han var en Fostersøn af Ribe Skole, ligesom Vedel, og en Ven og Slægtning af den noget ældre Peder Hegelund[1]. Efter fuldendte Studier ved Universitetet i Wittenberg havde han erholdt Ansættelse som Rector ved Kjøbenhavns Skole, endnu før Vedel forlod Hovedstaden; men hans Talenter og Ærelyst stillede ham et høiere Maal. Han opgav snart dette Embede for i Udlandet, især i Frankrig, at tilegne sig finere Dannelse og høiere Kundskaber, og efter nogle Aars Fraværelse vendte han tilbage fra Philologernes og Juristernes berømte Skoler, stemplet med den juridiske Doctorværdighed[2]. For et Aarstid siden var han bleven Professor i det græske Sprog; men hans Lærdom og Statskyndighed tildrog ham de høie Magthaveres Opmærksomhed,

---

26 Rigsmarsken Peder Gyldenstjerne til Thim døde først i Beg. af næste Aar d. 25 Febr. 1594 (Hegel. Cal. MS.); men Hak Ulfstand blev Marsk allerede 1593 paa Herredagen i Kjøbenhavn, og omtrent til samme Tid maa han være udtraadt af Regjeringsraadet: Schlegels Slange I. 166, 168. Da ogsaa Peder Munk udtraadte, bleve Steen Brahe og Mandrup Parsberg nu Regjeringsraader ved Siden af Niels Kaas og Jørgen Rosenkrants: Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. II. 105. Dan. Mag. V. 151. N. D. Mag. I. 176.

27 Schlegels Slange I. 68 Not. 13, 161 Not. 105. Dette skete 1593 i den unge Konges syttende Aar, og fra den Tid af førte han selv Regjeringen i begge Hertugdømmer. Ifølge en tidligere keiserlig Indult af 1589 havde han modtaget Forlehningen med Holsten, Størmarn og Ditmarsken. Allerede 1591 begyndte han at røre sig i Danmark (Sagen mellem Skram og Friiserne); men hans Forsøg paa at faae sin Mindreaarighedstid forkortet 1594 lykkedes ikke.

1 Niels Krags Fødselsaar er ubekjendt. Efter en Formodning af Gram kunde det ansættes omtrent til 1549, saa at han var dog kun syv Aar yngre end Vedel; men han blev dog først Student i det Aar, da Vedel blev Slotspræbikant, eller Aaret for. Grammii Præf. ad Crag. p. 4. Torp. Ripæ Cimbr. p. 624. Om hans Forbindelse med Hegelund vidne dennes Almanakker [illegible] uafbrudt ligefra Aaret 1570, og hvad der ellers berettes om ham, kan af denne Kilde deels forøges [illegible] nærmere bestemmes.

2 Hegel. Cal. give enkelte Tillæg og nøiagtigere Tidsbestemmelser til det, som Gram har meddeelt om Niels Krag. Saaledes noteres Krags Udnævnelse til Rector ved d. 8 Februar 1579. Gram vil, at han beklædte dette Embede i fem Aar, altsaa til 1582, at han endnu 1584 levede i Kjøbenhavn og at han derpaa reiste udenlands, rimeligviis til Frankrig, hvor han blev Doctor juris. Men han maa baade være reist tidligere og være kommen tidligere hjem, end Gram synes at mene; [illegible] 2 Marts 1582 antegner Hegelund: M. Nicol. Cragius venit Ripas cum Petro Rudt, [illegible] Francofurtum, inde in Gallias, og under 10 Septbr. 1585 D. D. Nicolaus Cragius redit [illegible] ex Italia, Gallia, Germania, Polonia. Vi see heraf, baade hvorlænge og hvor han havde [illegible] han kaldes Doctor længe før Aaret 1588. Jfr. Gram p. 7.

ligesom ogsaa hans Belevenhed og praktiske Dueligheb udpegede ham som en i vigtigere Tjenester brugelig Mand[3]. Cantsleren Niels Kaas og de øvrige Regjeringsherrer yndede ham og havde store Tanker om ham. Han havde ogsaa svaret dertil. Aaret efter hans Udnævnelse til ordentlig Professor var der sendt et Gesandtskab til Skotland for at forskaffe Dronning Anna, Christian den Fjerdes Søster, de ifølge Ægteskabspagten hende tilkommende Godser, der paa en svigfuld Maade vare hende berøvede[4]. Steen Bilde, som en rig og fornem Adelsmand, var stillet i Spidsen derfor; men Sagen var altfor indviklet til at kunne klares ved adelig Fornemhed, og den egentlige Underhandling blev Niels Krag overdraget. Dette vanskelige Stats-Erinde havde denne snilde Mand ikke alene udført med ualmindelig Dueligheb, men derhos endog under de indvortes Uroligheder fundet Leilighed til at bevise Kong Jacob selv væsentlige Tjenester[5] og erhverve sig ved hans Hof Velyndere og Venner blandt de første Embedsmænd. Til disse hørte den lærde Petrus Junius, forbum Kongens Lærer, nu ophøiet til det skotske Riges Storalmosenier. Efter saaledes at have udført det ham betroede Erinde, vendte Niels Krag den ellevte August 1593 tilbage til Kjøbenhavn og tiltraadte igjen sit academiske Lærerembede[6].

---

3 Hegel. Cal. 1592 b. 17 Septbr.: M. Christen Michelsøn Professor døde, *cuius professionem impetrauit D. D. Nic. Cragius.* Forresten sættes Christ. Mikkelsens Dødsdag hos Binding p. 147 til d. 21 Septbr., hos Resen (Inscr. Hafn.) p. 63 til d. 12 Septbr., hvilket sidste formodentlig er det rigtige. Niels Kaas's Brev til Rector og Proff., dat. 27 Septbr. 1592, ved hvilket han giver Niels Krag Fortrinet til det græske Professorat fremfor M. Iver Stub, som ogsaa havde meldt sig, findes ifølge Medd. af Hr. Kall Rasmussen i Consistorii Archiv under No. 180. Worm I. 555 siger, at han allerede 1589 blev Professor extraordinarius og skulde læse over Historien, og dette forholder sig rigtigt. Hr. Kall Rasmussen har nemlig meddeelt mig Følgende: Sjell. Regist. No. 13 fol. 88a—b: K. Christian IV gjer vitterligt, at, eftersom Dr. Niels Krage „nu nogen Tid haver studeret udenlands og udi samme sin Studering haver gjort saadan Fremgang, saa han med Frugt kan tjene og profitere udi Universitetet, og nu derfore sin Tjeneste os underdanigst haver ladet tilbyde", da, efterdi der i Universitetet ikke vacerer nogen ordinaria functio seu vocatio, hvormed han kan blive forsynet, har han antaget og særdeles bestillet ham „at skulle extraordinarie profitere og læse her udi Universitetet Lectionem historicam eller hvad anden Materie hannem bliver paalagt". Hvad Materie han handle, læse og profitere skal, det skal han have og gjøre efter Rectoris og de ældste Professorum Raad og Vidskab. Han skal aarligen have af Rentekamret til Besoldning 200 gamle Daler. D. 1 Juli 1589. — Anf. St. fol. 203a: Dr. Niels Krag fik d. 27 Juni 1591 Brev paa et ledigt Kanikedom i Roeskilde-Domkirke. Gram p. 7 giver Kaas Æren for at have fremdraget ham, sigende, at denne „etiam in amplioris momenti rebus solers hominis (Cragii) ingenium antea habuisse exploratum". Er det andet end en Formodning?

4 Cantsleren Matellanus, der skulde affatte Documentet angaaende den aftalte Morgengave, meentes at have bedraget Kongen og Dronningen, og tilegnet sig og sine Venner de meest indbringende Eiendomme, der tilkom Dronning Anna. Sagen var meget vanskelig at udrede.

5 Gram l. c. skriver saaledes: Mos erat isto seculo, ut, quoties inter Principes et Reges gravia quædam magnique ponderis negotia peragenda essent, non soli mitterentur ii, qui natalium splendore fortunæque bonis civium aliis præstarent, verum et aliquis præterea adsciscereturelitteratorum ordine, facundia rerumque agendarum dexteritate pollens &c. Om Frants Bothwells Oprør o. s. v. jfr. Robertson Gesch. v. Schotl. (Seilers Uebers.) S. 393.

6 Thom. Smith vita Petri Jun. (in Vitt. quorund. erudd. et ill. virr. Lond. 1707) p. 5. Petr. Junius (Young) var i Aaret 1569 af Jac. Murray antaget „inter domesticos Regis",

Kort iforveien havde ogsaa Vedel været i Kjøbenhavn, vistnok for at opvarte Regjeringsherrerne og opretholde sin Sag imod den almindelige Klage over hans Langsomhed eller Forsømmelighed[7]. Rimeligviis lykkedes det ham endnu nogenledes denne Gang; thi endnu var ingen Medbeiler aabenlyst fremstaaet. Men snart indtraadte ganske andre Forhold. I Begyndelsen af det næste Aar, den nittende Februar 1594, fødte den skotske Dronning sin første Søn, den af Folket siden med saa store Forhaabninger betragtede Prinds Henrik, og i Foraaret sendte Kong Jacob den nylig nævnte Petrus Junius til Kjøbenhavn for at anmelde denne glædelige Begivenhed for sin kongelige Svoger. Petrus Junius, der allerede oftere havde været i Danmark og knyttet venskabelige Forbindelser med de høieste Statsembedsmænd[8], omgikkes under dette Ophold meget med Niels Krag og Jonas Jacobsen Venusinus, og deres lærde Samtaler dreiede sig hyppigt om Historien, især det historiske Værk over Skotland, som Georg Buchanan, Junius's forhenværende Collega som Kongens Lærer, havde udgivet. Krag og Venusinus bemærkede da, at der hos Buchanan alligevel fandtes adskillige Vildfarelser, saa ofte han rørte ved den danske eller norske Historie; dog var dette rigtignok, sagde de, at undskylde, eftersom de Danske havde været saa forsømmelige i at skrive deres Historie; de tilføiede med Betydning, at det var et almindeligt Ønske, at en flittig Mand vilde paa-

---

for at han „una cum Georgio Buchanano plusquam sexagenario, balbutientem Regis puritiam primis literarum elementis informaret". Kong Jacob udnævnte ham derfor siden til Scotiæ Eleemosynarius. — Krags Hjemkomst d. 11 Aug. 1593 noterer Hegelund.

7 Hegel. Cal. 1593 d. 27 Juli: Kom M. Anders Veile hiem fra Siæland. Naar Vedel reiste dertil, er ikke anført. Derimod reiste Hegelund selv til Kjøbenhavn d. 21 Februar og kom hjem d. 2 Marts og atter d. 12 Juni, hvorefter han først d. 15 Juli kom hjem til Ribe.

8 Vita Petri Jun. p. 9: Decimo nono Februarii A. C. 1594 R. Anna ex felici puerperio Regem mascula prole beavit, cui nomen (quod gesserat avus paternus) Henrici, Regina Elisabetha e fonte sacro susceptrice indebatur. Derefter fortælles, at Legationen til Danmark af andre omliggende Hoffer overbroges til Petr. Junius, cujus nomen in illorum Principum aulis maxime percrebuit. Den her omtalte Søn af Kong Jacob er iøvrigt den samme Prinds af Wales, hvis udmærkede Egenskaber og tidlige Død de engelske Historieskrivere næsten alle omtale. Hume, der ellers ikke er meget gemytlig, skriver Vol. VI. 62 (Lond. 1782): *It is with peculiar fondness that historians mention Henry, and, in every respect, his merit seems to have been extraordinary... Had he lived, he had probably promoted the glory, perhaps not the felicity, of his people.* Petr. Junius havde allerede oftere været i Danmark; her i hans Levnet (jfr. ogsaa N. Dan. Mag. V. 238—240) nævnes saaledes i 1586 om Orkenøerne, 1587 om Ægteskabet med Elisabeth: Resen S. 348, 1589 om Ægteskabet med Anna. Deraf hans mange Forbindelser med de danske Herrer, og blandt dem ogsaa med T. Brahe, hvem han havde besøgt paa Uranienborg og foraaret det Portrait af Buchanan, som det siden glædede K. Jacob at finde paa dette Sted. Dan. Mag. II. 266-267. Malsend. p. 122-123. Vedel Simonsen har ellers samme Petr. Junius mistænkt for, at han skal benyttede sine Forbindelser til at bortslæbe med sig mangt et vigtigt Aktstykke til den nordiske Bibliothek: Rationalhist. I. 1. S. 46—47. Han vilde maaskee ogsaa saaledes bøde paa, hvad Buchanan havde forsømt, da han 1571 var i Danmark: Resen S. 261. Iøvrigt var hellerikke Buchanan ubemærket under sit Ophold her, og dette maa det vel tilskrives, at Pontan. col. 1224 noterer hans Dødsaar ved Siden af Erasmi Læti.

tage sig at afhjælpe dette Savn[9]. Det er rimeligt, at Junius forstod, hvad saavel hiin Beskyldning som dette Ønske skulde betyde; i al Fald kom han dem imøde. „I skulde da selv tage Eder denne Sag an", svarede han, „da I have Evner og Kundskaber dertil". Meest holdt han sig dog til Niels Krag og opfordrede ham alvorlig til at anvende sit Talent og sin Lærdom paa et saadant Værk, og han fandt hos denne villige Øren for sin Tale. Det synes næsten, som om Sagen var afgjort mellem dem. Der blev ogsaa sørget for, at Regjeringsraadet kom til Kundskab derom, og det roste Krags Kjærlighed til Fædrenelandet og Nidkjærhed for dets Ære. Selv Niels Kaas, ogsaa Vedels trofaste Beskytter, kunde vel lade sig overtale, naar der kun intet foretoges til Krænkelse for denne[10].

Det er muligt, at Vedel ikke forblev ganske uden Ahnelse om, hvad der beredede; thi Krag havde mange Forbindelser i Ribe. Alligevel gjorde han for det første intet Skridt for at afværge den truende Fare. Han vilde maaskee heller ikke gjerne reise fra Ribe, da hans Svigerfader paa samme Tid var angreben af en betænkelig Sygdom[11]. Biskoppen kom igjen til Kræfter; men kort efter ramtes Vedel af det haardeste Stød: Cantsler Niels Kaas døde den ni og tyvende Juni 1594, og paa selve hans Dødsdag udgik det kongelige Brev, der overdrog Krag at skrive den danske Historie og opfordrede alle Undersaatter i Danmark og Norge til at forsyne ham med Midler dertil[12]. Da nu ogsaa

---

9 Venusinus er selv den, som har givet denne Beretning, in cujus epistola quadam, olim inspecta, memini hoc, quod refero, mihi observatum, siger Gram Præf. ad Crag. p. 10. Mærkelige ere de Ord, som Venusinus eller Krag skal have sagt: *diu aliquis desideratus, cujus industria ejusmodi commentarii* (nl. som Buchanans Historie) *in publico conspicerentur.* De ignorerede aldeles, at Vedel i mange Aar arbeidede paa et saadant Værk, ganske ligesom Vedel forbum i sit Skrift til Kaas havde ignoreret Hans Svaning. Men denne Forbigaaelse er netop en stærk Anklage.

10 Gram anf. St. Overhoved maatte man om alt dette eftersee Grams Fortale, hvoraf jeg kun har meddeelt kortelig, hvad det for Begivenhedernes Sammenhæng var nødvendigt at sige. — Man vil strax efter see et Beviis for, at Kaas rimeligviis før sin Død havde samtykket i den Plan, som Krags Venner havde udkastet.

11 Hegel. Cal. forfølge nøie Hans Laugesens Sygdom, Rosen i det høire Been, fra 1590 d. 14 Septbr.: *Erysipelas erupit in D. Episcopi dextro crure* oc laa hand der aff iiij vgger; 29 Novbr.: *D. Episcopus laborare incepit Erysipelate IIdo, cum decubuerit eodem malo antea ad diem XIIII Septembris;* 1594 d. 20 Juni: *M. Johannes Lagonius male affectus est horrore ex Erysipelate;* d. 4 Aug.: *Conuiuæ Waldemari* (d. e. Lehnsmanden Valdem. Parsberg) *in arce M. Johannes Lagonius, M. Laurentius, M. Petrus.*

12 Slangendorph. or. funebr. G vers.: intra quartam et quintam pomeridianam, cum vixisset annos 60, et forte aliquot septimanas. P. Winstrups Ligprædiken C vers.: mod Fire efter middag. — Det omtalte Kongebrev findes i Sjell. Registre No. 13 fol. 370b–371a (medd. af Hr. Kall Rasmussen): „Eftersom vi nu have naadigst ladet handle med .... Dr. Niels Krag, saa han underdanigst haver bevilget og sig paa taget at skrive vor danske Historie og Konningers Bedrift, saa at vi saa vel som andre Nationer kunde have en ordentlig Historie og Krønike", og han dertil behøver adskillige Documenter og Antiquiteter, da beder og begjerer Kongen af alle Undersaatter af Adel i Danmark og Norge, at de ville unde og meddele Dr. Niels Krag Udskrifter, Copier og vis Besked af alle hvis Documenter og Antiquiteter hos dem kunde findes. Lignende Begjering stilles

Albert Friis ved samme Tid forlod Riberhuus, hvor han blev afløst af Valdemar Parsberg, saa turde Vedel ikke længere opsætte personlig at fremstille sig for Regjeringsherrerne og komme til Kundskab om sin virkelige Stilling. Den niende Juli reiste han fra Ribe[13]. Ved sin Ankomst til Hovedstaden erfarede han snart, hvor misfornøiet man var med hans evige Opsættelse og Udsættelse i tretten samfulde Aar eller mere, og hvor tilbøielige Herrerne vare til at udnævne en anden Historieskriver[14]. Imidlertid var der dog endnu dem, der antoge sig Vedels Sag, vistnok især Arild Hvitfeld og Albert Friis, og disse maatte det vel tilskrives, at Staven ikke strax blev brudt over ham. Den fem og tyvende Juli indfandt Vedel sig paa Slottet, formodentlig i Rigsraadets Forsamlingshuus mellem Riddersalen og Slotsporten, for at høre sin Dom. Her forkyndte da Hvitfeld og Friis ham, at man endnu vilde indrømme ham et Aars Frist til at arbeide paa og komme frem med sin Historie, og at han for denne Tid maatte beholde det ham af Kongen tillagte Prælatur; men selv denne Naade maatte han tilkjøbe sig ved det Løfte, at ville meddele Krag de historiske Brevskaber og Actstykker, som han havde samlet[15]. Tre Dage efter kunde Vedel

---

til Prælater, Kaniker og alle Andre i Capitlerne i Danmark og Norge, og til Borgermestre, Raadmænd og alle Andre i Kjøbstæderne i Danmark og Norge.

13 Hegel. Cal. MS. 1594 d. 3 Juli: Voldmar Parßberg, ny Lenßmand effter Albert Friiß, kom til Ribe; d. 9 Juli: Albret Friiß drog herfran met alle. M. Anders Veile drog at Kiøbenhaffn. — Valdemar Parsberg fik d. 20 Mai 1594 Følgebrev til Bønderne i Riberhuus Lehn (Jydske Registre, Nr. 5 fol. 363a—b. Medd. af Hr. Kall Rasmussen). Forlehningsbrevet er dateret d. 18 Juni (Anf. Sted, fol. 372a—373a. Medd. af Samme). Alb. Friis fik samme Dag Forlehningsbrev paa Vestervig Kloster (Anf. Sted, fol. 371a—372a. Medd. af Samme).

14 Denne evige Opsættelse, og at Vedel slet intet lod udkomme af sin Historie, var ganske vist den rette og egentlige Hovedgrund til hans Fald. Dette viser paa det Klareste den Omstændighed, at hans Forestillinger bevirkede ham endnu en Frist af et Aar „til at maatte fortsætte sit historiske Arbeide". At han var kommen i Ugunst hos nogle af de høie Herrer, tildeels som en Følge af hans Venskab med Tyge Brahe, kan vistnok ogsaa have bidraget noget dertil, som Nyerup S. 78 anmærker. Derimod kan jeg aldeles ikke antage Pontoppidans Mening (Ann. eccl. Dan. III. 704), at hans Yttringer om K. Frederik IIs Mangel paa Ædrueligheed har havt mindste Indflydelse. Den Sag var i Confesso og bekjendt ogsaa udenfor Danmark; endog af den samtidige Italiener Giov. Baters Benese anfører Resen b vers. disse stærke Ord: *Friderico di professione pur Lutherano, ma di vita Epicureo; ch'è morto questi anni passati di crapola* &c.

15 Br. t. Alb. Friis MS.: „den affskeed, som I oc Arild Huitfeld sagde mig mundeligen fra dennem nu i Sommer sist forleden paa S. Ibs dag paa Kiøbenhaffns Slot, at alting maatte beroe sig met mig paa it Aars tid, at ieg maatte fare fort met min Historiske arbeid oc da vise det paa forne tid Aars mod, oc diß imellem nyde det Prælatur ieg er forlent met aff Kong. Maitt. hoylofflig ihukommelße. Betingelsen, hvortil denne „Afsked" var knyttet, kommer man til at kjende Kundskab om ved et Par Kongebreve, der nedenfor skulle omtales. Her seer man aldeles bestemt, hvad der var Hovedklagen mod Vedel, og hvad man truede ham med. — Da Friis og Hvitfeld her [illegible] saa synes Mødet at have maattet være paa det af mig angivne Sted: jfr. Wolf Encom. regni Dan. S. 147. Mærkeligt er det ellers, at Vedel ikke blev mere beskyttet af Regjeringsraadet, da dog [illegible] Rosenkrants tidligere havde været hans Velynder og Steen Brahe var Tyges Broder; men den [illegible] var nu gammel, og den anden udentvivl altid af en svag Character: jfr. Dan. Mag. II. 300.

være Vidne til sin uforglemmelige Velgjørers, Niels Kaas's, høitidelige Ligbegjængelse, og derefter vendte han vel tilbage til Ribe[16]. Men Krags mægtige Patroner fortsatte uforstyrret, hvad de havde begyndt. Vedel var neppe udenfor Kjøbenhavns Porte, førend de fik udvirket for Krag, den en og tredivte Juli, en Bestalling som Kongelig Historiograph: han skulde først skrive Kong Christian den Tredies og Kong Frederik den Andens Historie, og naar han dermed var færdig, skulde han begynde med den ældre Historie fra Kong Frode, supplere og fortsætte Saxo og forfatte alt paa Latin[17]. Vedel skulde derimod, efter sine høie Velynderes Befaling, skrive paa Dansk, ihvorvel han ifølge Tidens Skik dog selv tænkte paa senere at oversætte sin danske Krønike paa Latin. Ogsaa med Hensyn dertil kunde de to Historiographer bestaae ved Siden af hinanden. Der blev givet Krag sex Aar til det hele Arbeide, med en aarlig Løn af femhundrede Rigsdaler, foruden et hundrede til tvende Medhjælpere, og Adgang til offentlige Archiver, navnlig til dem, der fandtes i Hvælvingen paa Slottet og ved begge Cancellier. Saaledes var der da atter tvende Historiographer, hvoraf den ene skrev paa Latin, den anden paa Dansk. De gamle Forhold fra Vedels første Aar i Ribe vare vendte tilbage[18].

Det skulde da nu vise sig, hvad Vedel i Løbet af et Aar kunde udrette for at frelse sin Ære og sit Embede. Men overvældet, som han var, af sin egen store Plan, havde han selv vistnok kun lidet Haab om at kunne afværge den forestaaende Ulykke. Da tilbød der sig en, som det syntes, ønskelig Udvei. Ved hans Svigerfaders Død den sextende August 1594 blev Ribe Bispestol ledig[19]; den fierde September indkaldtes Præsterne til nyt Valg, og — det lader

---

16 Den Lystrupske Alman. MS. (s. ovenf. S. 57) 1594 d. 28 Juli: *Sepultura magnifici et nobilissimi viri Domini Nicolai Kaas, Cancellarii Regis Daniæ, Hafniæ.* P. Winstrups Ligprædiken har samme Datum. Men Slangend. orat. fun. har dog paa Titelbladet den 29 Juli. Er den maaskee holdt Dagen efter Begravelsen?

17 Ann. Christ. III. Præf. Grammii p. 10: De historiographi munere ei deferendo Regis nomine, amplissimum ornatissimumque decretum fecere, cujus tabulam, pridie Cal. Sextil. perscriptam, vidimus. Derefter meddeler Gram kortelig Bestallingens Indhold. Hr. Kall Rasmussen har senere havt den Godhed at opsøge den i Sjell. Registre No. 13 fol. 373b—374b. Den indeholder tillige alt nu Løftet om et Prælatur i Ribe!

18 Sv. Tiuv. Fort. d vers. om en tilsigtet latinsk Udgave af Vedels Historie. — Perioden, da baade Svaning og Vedel paa eengang vare Historiographer i Aarene 1581 (eller maaskee 1578) —1584, see ovenf. S. 98. 118 Not. 25. 122. — At man saaledes strax bestemte Krag en Tid til at være færdig, viser ogsaa, hvad man hos Vedel var misfornøiet med. En Tid af sex Aar var knap tilmaalt; men i det næste Aarhundrede meente man jo, at en ordentlig Norges-Historie lod sig skrive i to. N. Dan. Mag. II. 44–45. Hvad Krag efter Udløbet af disse sex Aar skulde foretage sig, blev ikke bestemt. Hr. Dr. Paludan-Müller i Odense har i denne Anledning ytret for mig, at man maaskee fra Begyndelsen af helst burde betragte Krags Udnævnelse mere som et Commissorium end som et Embede, hvorved man ogsaa lettere forstaaer, at han og Vedel begge paa eengang arbeidede paa Historien, og at Vedel — som det synes — blev igjen siden erkjendt for Historiograph.

19 Hegel. Cal. d. 4 Aug. 1594 omtalte Biskoppen som deeltagende i et Selskab paa Riberhuus.

til, at Vedel stillede sig som Candidat til dette Embede. De nærmere Omstændigheder derved ere ikke tilstrækkelig oplyste, og det maa være tilladt at fremstille Sagen, som de enkelte Vink lade formode, at den forholder sig[20]. Valgdagen var ansat til den syttende eller attende September, og Vedel reiste den sextende til Foldingbro for paa Veien at træffe en af de stemmegivende Geistlige, Jens Farsen, Sognepræst i Veile. Denne kom Dagen efter til Ribe, endnu tvivlsom om, hvem han skulde give sin Stemme; men tilsidst bestemte sig dog udentvivl baade han og M. Jens Harte, Sognepræst i Kolding, for at vælge Vedel[21]. Disse to, i Forbindelse med Peder Hegelund og Laurids Gjødesen, begge Sognepræster i Ribe, bleve, som det synes, efter Ordinantsen kaarede til Valgmænd. Hegelund og Gjødesen ønskede dog et andet Valg. Hvem de egentlig vilde hæve paa Bispestolen, er uvist; have de opstillet M. Matthias,

---

D. 9 Aug.: *M. Joh. Lagonius incepit male habere;* d. 16 Aug.: *M. Johannes Lagonius, Episcopus Ripensis, pie obiit, ætatis LXIIII, officii XXV.* Vedel satte ham dette Minde:

Te suspirantes moesti, socer optime, amici:
Tendimus ad coelos corda, animosque manus.
Hinc Te, Christe, brevi venturum credimus: hinc jam
Exoptate veni, o jam cito Christe veni.

Inscr. Rip. p. 22-23. Saavel dette, som et andet Epitaphium (ibid. p. 52) synes dog først oprettet senere, efterat ogsaa hans Hustru, Dorthe Hansdatter, var død den 15 April 1601.

20 Indkaldelsesdagen hos Hegelund. Hvad jeg derefter meddeler om dette vanskelige og vidtløftige Bispevalg, udgiver jeg ingenlunde alt for aldeles historisk vist; men det er vist, at baade Terpager p. 616 og Ann. eccl. Dan. III. 153—154 kun have en meget løs Fremstilling, og at mange flere Forhandlinger og Intriguer, om man vil, ved denne Leilighed gik for sig. Hegelunds Calendere for 1594 og 1595 vise dette aldeles klart; men de indeholde kun Brudstykker, som vistnok kunne sammensættes paa flere Maader. Hvorledes jeg, efter den nieste Overveielse af alle mig bekjendte Forhold og efter et nyt Gjennemsyn af de i de Hegelundske Calendere angivne Steder ved Hr. Kall Rasmussens Godhed, har forsøgt at combinere disse Fragmenter, sees af Ovenstaaende, og jeg skal derefter til Læserens Veiledning uden videre Commentar give de Hegelundske Aphorismer. Her er noget Nyt for Historien at opdage! men der maatte flere og fra forskjellige Sider indhentede Notitser til, for man kan komme til Vished om Begivenhedernes rette Sammenhæng. — Om de forekommende Personer skal jeg endnu erindre, at Hegelund og Laur. Ægidius vare, som bekjendt, Sognepræster i Ribe ved Domkirken og ved S. Catharinekirken; M. Jens Harte var Sognepræst i Kolding, Hr. Jens Farsen i Veile, M. Matthias i Ringkjøbing og Hr. Willants Nielsen i Holstebro. Man savner saaledes Sognepræsterne i Varde og Lemvig. I hvilken Egenskab Peder Barber og Bertel Madsen bleve brugte ved denne Leilighed, er vanskeligt at sige. De synes næsten at have været en Slags Befuldmægtigede for Capitlet eller Valgmødet. Peder Madsen Barber blev udentvivl senere Skriver hos Biskop Hegelund og 1603 Sognepræst i Varde ved Anders Nielsen Svansøes Død (Hegel. Cal. 15 Sept. 1603. 31 Marts 1604. D. Atl. V. 682. Worm II. 28. Nyerup S. 369). Bertel Madsen blev i Begyndelsen af næste Aar Sognepræst i Møborg (Hegel. Cal. 9 April 1595. 8 Octbr. 1602). Sognepræsten i Lemvig, Laurids Barck, var formodentlig fraværende paa Grund af Sygdom; thi han døde midt under disse Forhandlinger (Hegel. Cal. 30 Novbr. 1594).

21 Hegel. Cal. d. 16 Septbr. M. Anders Veile drog til Foldingbro, *et occurreret D. Johanni Farsen.* D. 17 Septbr.: Paa Tiisdagmorn, kom Her Jens Farsen *anceps;* om Middag *M. Matthias* aff Ringkøbing. — Derefter maae vel Valgforhandlingerne være begyndte og i Uenighed opløste. Terpager p. 616 siger, at de to Gange ikke kunde komme overeens. Christian IV selv var d. 17 Septbr. paa Rukloster hos Hertug Hans og senere paa Koldinghuus, hvorfra han d. 23 Septbr. drog til Sjelland.

Sognepræst i Ringkjøbing, som Vedels Rival, maatte man fristes til at ansee det blot for et Krigspuds, hvorved Sagens Afgjørelse kunde forhales. Da Præsterne, efter to Gange at have været samlede om Bispevalget, ikke kunde blive enige, skiltes de ad, og Partierne synes hver for sig at have bearbeidet Regjeringen. Jens Harte drog den syvende November til Kjøbenhavn for at tale Vedels Sag, og under hans Fraværelse prædikede paa de to følgende Søndage først Vedel, derpaa M. Matthias i Ribe Domkirke[22]. Men Regjeringsraadet var ugunstigt stemt imod Vedel, troede sig vel paa Grund af Præsternes Uenighed beføiet til at skride ind, og befalede at vælge M. Frants Nielsen, Lector Theologiæ i Roeskilde. Denne Befaling bragte Jens Harte med sig tilbage og forkyndte den i Riber Capitel den tredie December. Hegelund og Laurids Gjødesen gave en Ugestid efter Valdemar Parsberg Underretning derom[23]. Da nu imidlertid Skinnet af den frie Valgret formodentlig skulde bevares, saa stemmede de nærmeste Præster efter Regjeringsraadets Ordre og sendte den tre og tyvende December Bud til de fjernere i Ringkjøbing og Holstebro, for at erholde deres Stemme, og i Begyndelsen af Januar 1595 afgik en Deputation, bestaaende af Præsten Villads Nielsen i Holstebro og Bertel Madsen, der kort efter blev Sognepræst i Møborg, med Bispekaldet til Roeskilde.

---

22 Hegel. Cal. d. 7 Novbr.: M. Jens Harte begiffuer sig til Kiøbenhaffn *in electione M. Andreæ Velleij (!!)*. D. 10 Novbr.: Prædicket M. Anders Veile. D. 11 Novbr.: M. Jens Harte vdi Kiøbenhaffn. D. 17 Novbr.: Prædicket M. Maths. — Her tales da ligefrem om Vedels Udvælgelse til Biskop. Ved Siden af Jens Harte paa første Sted har staaet Hr. Jens Farsøn, som vel altsaa Hegelund har troet, var reist med Jens Harte i samme Ærinde til Kjøbenhavn, men senere, bedre underrettet, igjen udstrøget. Farsen hørte iøvrigt til Hegelunds nærmere Bekjendte og nævnes oftere i hans Almanakker. Jeg formoder, at Hegelund og Laur. Ægidius have arbeidet gjennem Lehnsmanden Valdemar Parsberg; man skal strax see Grunden til denne Formodning. Den M. Mads, som prædikede Søndagen efter Vedel, kunde være den ovennævnte M. Matthias fra Ringkjøbing, og han havde da vist en Hensigt dermed; men jeg indrømmer, at man ogsaa kunde tænke paa Matthias Pors, der dengang var kommen hjem fra sin Udenlandsreise. — Af Vedels Venner vare i den sidste Tid mange døde: Morits Podbusk d. 18 Sept. 1593, Peder Gyldenstjerne d. 25 Febr. 1594, derpaa Niels Kaas d. 29 Juni, og nu den 10 November døde i Kjøbenhavn Hak Ulfstand (Hegel. Cal. init. Novbr. 1594. Schlegels Slange I. 166).

23 Hegel. Cal. d. 3 Decbr.: M. Jens Harte forkyndet paa Capitlet Regerings Raads Antsuar *de electione Superintendentis, nempe M. Francisci Nicolaj.* D. 11 Decbr.: Gaffue M. Lauritz oc Jeg Valdmer tilkende om M. Jens Hartis Beretning. — Man seer her Hegelund, Laur. Ægidius og Parsberg ligesom forenede og fortrolige, hvad Bispevalget angaaer. Men hvem er nu denne M. Frants Nielsen? Jeg finder i Förstemanns Verzeichniß (MS. Bibl. U. no. 165 Addit. fol.) en Franciscus Nicolai Danus Alburg., der d. 25 Octbr. 1564 blev immatriculeret ved Universitetet i Wittenberg. Det er upaatvivlelig den samme, som Hegel. Cal. d. 22 og 23 Novbr. 1594 benævner *M. Franciscus Nicolai Alburgensis, Lector & Pastor* til Graabrødre, og som Bloch (Bidrag til Roesk. Domsk. Histor. I. 30) kalder Canonicus og Sognepræst til Domkirken samt *Lector Theologiæ.* Om Graabrødre Kirke og dens Forhold til Domkirken i den senere Tid, jfr. Behrmann (1832) S. 187 fg. Tidligere havde han været Rector i Frederiksborg: Thura Idea p. 36, 43. Dette var han i omtr. syv Aar, indtil han 1573 blev Sognepræst til Slotskirken der; men d. 21 Marts 1574 fik han Brev at maatte bosætte sig i Roeskilde ved sit Canonicat.

Den niende Januar vare de i Ryborg, den trettende gik de over store Belt. Men Frants Nielsen havde paa Grund af Svagelighed afslaaet Regjeringens Tilbud, endnu før de Udsendte naaede Roeskilde, og en ny Befaling til Riber Capitel om at vælge M. Søren Christensen, Sognepræst i Helsingør, ledede hellerikke til noget Resultat[24]. For da at gjøre Ende paa Sagen, befalede Regjeringsraadet den fjerde Februar saavel Peder Hegelund og Laurids Gjødesen som Jens Harte og Jens Farsen at komme til Kjøbenhavn. Den tredie Marts vare de der, den fjerde fremstillede de sig allerede for de høie Herrer. Disse valgte uden lang Betænkning Hegelund til Biskop. Det overvundne Partie, Harte og Farsen, drog hjem allerede den ottende Marts; men faa Dage efter aflagde Hegelund den biskoppelige Ed. Saaledes var denne Udvei lukket for Vedel; efter kongelig Befaling maatte han udlevere den lykkeligere Medbeiler sin afdøde Svigerfaders Embedspapirer, og det afgjørende Øieblik nærmede sig[25].

---

24 Hegel. Cal. d. 23 Decbr. 1594: „Afferdigte wi Peder Barber met det Kaldsbreff oc de andre Breffue til M. Maths i Ringkøbing oc Her Willantz vdi Holstebro". D. 1 Jan. 1595: „Samme Aften kom Peder Barber fra Holstebro oc Ringkøbing". D. 9 Jan.: „Her Willantz Nielsøn oc Bertel Mathsøn vaare vdi Ryborg met Bispkald" o. s. v. D. 15 Januar anføres, at de vare i Kjøbenhavn, d. 21, at de droge derfra. Hvorledes jeg har forstaaet disse Brudstykker, vil man see ovenfor. Jydske Tegnelser No. 4 fol. 498a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) have følgende: „Prælater, Kaniker og menige Capitel udi Riber-Domkirke finge K. M. Skrivelse, at, eftersom de nogen kort Tid forleden havde fanget Befalning at skulle forsende Nogle til Kjøbenhavn, som skulde kalde M. Frants Nielsen, Lector udi Roeskilde, til deres Superintendent, og fornævnte M. Frants for hans Svagheds og Skrøbeligheds Skyld blev med samme Bestilling forlevet, at de derfor skulle fremsende Nogle, som udi hans Sted skulle kalde M. Søren Christensen, Sognepræst udi Helsingør, til deres Superintendent. Actum Hafniæ 12 Januarii Ao. 95". — Hegel. Cal. d. 6 Jan. 1595: „Vxor M. Francisci Nicolai obiit diem suum Roskildiæ"; denne Sorg var altsaa truffet ham lige kort før han fik Tilbudet om Ribe Bispestol.

25 Jydske Tegnelser No. 4 fol. 499b. fol. 502a-b. (Samme Medd.): „M. Laurits Ægidii, Sognepræst udi Ribe, M. Peder Hegelund, M. Jens Sørensen, Sognepræst udi Kolding [fra Capellan i Kolding var han bleven Sognepræst sammesteds efter Hr. Anders Bendtsen, der i Aarr 1591 blev dansk Hofprædikant: Sjell. Registre No. 13 fol. 174b—175b og 191b—192b], og Hr. Jens Farsen, Sognepræst udi Veile, finge kong. Maits. Skrivelse at skulle med det første begive dennem til Kjøbenhavn der ydermere hos Raadet kong. Maits. Villie at forfare. Actum Hafniæ 4 Februarii Ao. 95". Hegel. Cal. d. 7 Febr.: drog jeg til Tünder met Anne oc Bernene. D. 13 Febr.: Reuerso Tundria imperabatur per literas regias profectio Hafniam. D. 16 Febr.: Gaffue wi oss paa Veien til Københaffn. I Cal. for 1599 har Hegelund noteret: „1595 d. 16 Febr. Accersiti nos 4 Pastores Hafniam, dedimus nos in viam", og igjennem flere Aar har han antegnet, hvorledes han og de tre andre Præster i Slutningen af Februar sad paa Sprogøe „med stor Ydøfant og Bove". D. 3 Marts: Mondag morn Hafniæ. D. 4 Marts: Tiisdag inde for Raadet, Jørgen Rosenkrantz, Steen Brahe, Mandrup Parsberg, og i Cal. for 1596 og flere følgende Aar læses: „Fant vi Regerings Raad tilsagde min Tieniste vdi Superattendentz embed". — „Voldemar Parsberg fik Breve [d. 5 Marts] at skulle paa kong. Maits. Vegne lade give og forneie M. Laurentio Ægidii, Sognepræst udi Ribe, M. Jens Harte, Sognepræst udi Kolding, og Hr. Jens Farsen, Sognepræst udi Veile, [illegible] for hvis Bekostning de have gjort paa Reiser til Kjøbenhavn efter kong. M. Befalning Superintendenten udi Riber-Stigt anrørendes, hvilket han saaledes til sit Regnskab skulde have at indføre". Dagen efter, d. 6 Marts, udfærdigedes en kongelig Skrivelse til Vedel: Eftersom iblandt afg. M. Hans Langesens Breve „skal findes adskillige kongelige Mandater, Forordninger og andre Stigtens Breve og [illegible], da beder Kongen ham, vil og hermed alvorligen befaler, at han strax iblandt M. Hans Langesens Breve opseger alt saadant og det med det allerførste med klare Registre og rigtig Fortegnelse, med [illegible]

XII. Nogle Maaneder efter var nemlig den Vedel tilstaaede Tidsfrist udløben, og i det sidste Aar var der vistnok lidet eller intet arbeidet paa Historien. Det, han havde færdigt indtil Valdemar Atterdags Tid, laae omhyggelig skjult hos ham. Ingen saae eller hørte det mindste dertil. Regjeringsraadet troede derfor ikke engang at have nødig at oppebie Terminens Udløb. Allerede henimod Foraaret 1595[1] besluttede det, at Vedel skulde udlevere alle sine historiske Samlinger, navnlig hvad han havde modtaget af Niels Kaas eller paa sin Reise i Riget havde erhvervet sig. Denne Beslutning meddeeltes Vedel, og det overbroges derhos den tiende Marts til Lehnsmanden paa Riberhuus, Valdemar Parsberg, at modtage og indsende, hvad Vedel afleverede[2]. Under

---

Haand underskrevet, tilstiller og overantvorder M. Peder Hegelund, som nu er forordnet til Superintendent i Riber-Stift. Hegel. Cal. d. 8 Marts: M. Jens Harte oc Her Jens Farßøn droge aff. Ifølge Jydske Registre No. 5 fol. 387b-388a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) gjør Christian d. 4 vitterligt, at, efterdi M. Peder Hegelund „er nu retteligen udvalgt og kaldet til Superintendent at være udi Riber-Stigt" o. s. v. „og fornævnte Mester Peder Hegelund nu haver gjort os hans Ed" o. s. v., da vil han nu have bevilget, samtykt og stadfæstet M. Peder Hegelund Superintendent at være i Riber-Stigt. Hafniæ 13 Marts 1595. Men i Hegel. Cal. skrives under d. 15 Marts: Præstiti iuramentum Superintendentis Regi Electo Christiano IIII. Hegelund reiste derpaa hjem, og d. 21 Marts noterer han: „Samme Fredbag exposui Waldemaro nostræ profectionis cursum et finem". D. 30 Marts blev han ordineret i Ribe Domkirke af Biskop Jens Gjødesen af Aarhuus, til hvem der under d. 6 Marts i den Anledning var udgaaet en kongelig Ordre, og d. 17 April blev M. Mads Pors hans Eftermand som Sognepræst ved Domkirken, uagtet Kongen allerede d. 5 Marts havde anbefalet Lehnsmanden og Capitlet M. Jacob Svaning til dette Embede. Saaledes endtes denne vidtløftige og i vor Kirkeforfatnings Historie interessante Sag. Regjeringsraadets Egenmægtighed i at gaae udenfor Kirkeordinantsens Bestemmelse er herved især mærkelig. Det befalede Valget af Frants Nielsen (og Søren Christensen), og Præsterne „valgte" efter Ordre. Hegelunds Udnævnelse gik allerede et Skridt videre, idet man ikke engang iagttog den Formalitet at lade Præsterne stemme, og da det gik godt, saa fulgte strax efter det tredie Brud paa Loven ved Niels Arctanders aldeles ulovlige Indsættelse til Bisp i Viborg. Jfr. Ann. eccl. Dan. III. 176—177. Zwerg. S. 512. Men Kirkens Selvstændighed og Kirkerettens Fasthed kunde efter Reformationen ikke længe holde sig. Ogsaa Menighedernes gamle Valgret blev tidlig antastet baade af Regjeringen og af Biskopperne. Vi nævnede nylig Kongens Anbefaling for M. Jac. Svaning, hvilken dog havde det med Hensyn til hvad der i samme Dage skeete ved Bispevalget næsten ironiske Tillag, „at Altingest dermed maatte forhandles efter Ordinantsen"; man kan ogsaa erindre sig den bekjendte Fortælling om Reravii Udnævnelse til Præst i Rødby (Worm II. 243—244). Et tidligt og mærkeligt Exempel paa Bispernes Indgreb har jeg fundet (MS. Bibl. Reg. Gl. Kgl. Saml. No. 2336, in 4to) i et Brev fra Høvidsmanden paa Haderslevhuus til Biskop Hans Tausen af 1557. Men Biskoppernes feilagtige Politik hævnede sig nu paa dem selv.

1 J. Moller Historiogr. Hist. S. 68 siger i Korthed, men ganske træffende: Vedel havde tabt Hofmændenes Gunst og kunde derfor ei længere være Rigshistoriograph. Jeg mener nu, at hans Langsomhed til at levere noget Arbeide har været brugt som Hovedgrund for hans Entledigelse. Om nogen anden Klage netop kunde have givet Regjeringsmændene en forønsket Anledning til at fremskynde denne, er vanskeligt at sige. Jeg har standset ved Skjærbeks Ord (Cimbr. lit. II. 905): *provincialium excessuum causa.* Forsømte Vedel sine Pligter som Besidder af Prælaturet og Medlem af Capitlet? lod han, ligesom Brahe, offentlige Bygninger, som han skulde vedligeholde, forfalde? misbrugte han sin Myndighed? eller ere hine Ord blot at forstaae om Forsømmelse af hans Pligter som Historieskriver? Tvivlsomt bliver det. — Terminen, der var ham tilstaaet, var egentlig først udløben den 25 Juli s. A.

2 Christian IV til Valdemar Parsberg (Jydske Tegnelser No. 4 fol. 504a-b; medd. af Hr. Kall Rasmussen): „Vor Gunst tilforne. Viid, eftersom vi have tilbetroet og befalet os

alt dette opholdt Krag sig i Kjøbenhavn, og syntes ikke selv at gjøre noget Skridt. Det var jo Regjeringsraadet, der vilde det saaledes. Krag var Hofmand. Midt under Vedels haarde Ydmygelser og hans egen Ophøielse besøgte han Vedels Venner, navnlig Tyge Brahe, og vidste at sige denne Behagelighed. „Uranienborgs Ungdom og Blomstring", sagde han fiint, „vil jeg kunne beskrive, og jeg ønsker mig til Lykke med, at der er mig sat den Grændse, at jeg ikke vil komme til dets Alderdom og Affældighed". Men Brahe havde ingen Tro til hans Ærlighed og Venskab[3].

Saasnart Parsberg havde modtaget Regjeringsraadets Brev, oversendte han til Vedel denne kongelige Ordre. Vedel var beredt derpaa. Han synes at have været fortrolig med Tanken om sin forestaaende Skjæbne, og han bøiede sig med en vis Rolighed under dens Tilskikkelser. Historieskriver-Embedet var i Grunden berøvet ham fra det Øieblik af, da Krag var bleven udnævnt til Historiograph; Prælaturet haabede han dog endnu at skulle beholde. Dagen efter at have modtaget Parsbergs Meddelelse, skrev han igjen til denne[4]. Han

---

elskelige heilærd Mand, D. Niels Krage, Professor her udi Kjøbenhavns Universitet, at skulle tilsammen skrive vore danske Historier og fremfarne danske Konningers Legende og Bedrift og vi nu komme udi Forfaring, at os elskelige M. Anders Vedel, Kanik der udi Riber-Capitel, skal have bekommet af vor afgangne Cantsler, Niels Kaas, og ellers allevegne andensteds her udi Riget skal have tilsammen colligeret allehaande gamle Breve og Documenter, der samme Bestilling var hannem betroet, og, efterat samme gamle Documenta behøves til fornævnte D. Niels Krages foretagne Arbeide, have vi fornævnte M. Anders Vedel derom tilskrevet, at han dennem iblandt hans Bøger og Breve skulde opsøge og Dig dennem siden at skulle tilstille. Thi bede vi Dig og ville, at Du med første Leilighed fordrer af hannem alle hvis gamle Breve og Documenter, som ere iblandt hans Bøger og Breve og udi hans Bare og Forvaring kan findes og han enten af fornævnte vor afgangne Cantsler eller og andensteds her udi Riget kan have bekommet og tilsammen bragt, og at Du siden med det første samme gamle Breve og Documenter forskikker hid over til os elskelige vore tilforordnede Regjerings-Raad, at de dennem til fornævnte antagne Arbeide og Leilighed kan lade bruge. Dermed &c. Actum Hafniæ 10 Martii Ao. 95".

3 T. Brahei Epist. ad Andr. Vell. Dän. Bibl. III. 188: Dixit ad me, cum adhuc in Dania essem, is qui tibi in historico officio successit, se libenter quidem insulæ Huennæ Epithalamium historiis proditurum, at Epitaphium non. Scis quorsum alluditur, et nosti horum verborum primum authorem, sed suo forte damno, non meo &c. Man seer, at disse Krags Ord tillige ere spidse; thi de kunde tages baade som et Forbud paa Brahes Fald og tillige som den simple Bemærkning, at Krag skulde slutte sit Arbeide med Frederik IIs Regjering. Denne sidste Forklaring gav Krag dem selv; men T. Brahe forstod ogsaa den første. — I Brahes Proces med Gell. Sascribes spillede N. Krag ogsaa en tvetydig Rolle: Dan. Mag. II. 330, 359. At han ansaae Krag for Hovedmand blandt Vedels Fjender, synes ogsaa det Udtryk at vise: *Tu quum, sic volentibus Politicis quibusdam, ex inopinato abruptus sis.* Thi ved dette Udtryk kunde vel sigtes til Krags politiske Lebebane. Man kunde ogsaa deri søge en Allusion til Krags nylig udgivne Skrift: Heracl. Pontici de politiis libellus.

4 I MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 824 in fol. Gl. kgl. Saml. bevares endnu dette Brev. Nyerup har kjendt det og (S. 73) leveret et Par Linier deraf; men hvis han har havt det samme Exemplar, som jeg benytter — og der gives vist ingen andre —, saa tager han vistnok feil i at ansee det for Vedels „egenhændige Copie". Dette overbevises man om, baade ved en liden Lacune, som Afskriveren har ladet staae aaben, fordi han vel ikke kunde læse Vedels temmelig utydelige Skrift, og ved at sammenligne med Brevet de faa Ord, som Vedel selv har skrevet paa Bagsiden deraf, nemlig: „Suar til Valdemar Parsberg om mine Historier". Senere har han tilføiet: „oc Til D. Niels Krag". Vedels Svar lyder nu saaledes:

erklærede sig villig som pligtig til efter sin kjære Øvrigheds Befaling at levere Affkrifter af alle de historiske Documenter, han besad, idet han dog anmærkede, at han af den salig Herre Niels Kaas havde faaet meget lidet udenfor hans gode Raad, at han i Klostrene, der iforveien vare udplyndrede, og i Capitlerne, hvor man neppe havde villet indlade ham, ligeledes havde gjort meget ubetydelige Fund, at hans vigtigste historiske Actstykker af ham selv og under hans

---

Gunstige fromme Valdemar Parßberg, effter som j vdj gaar antuordede mig min allernaadigst Herre Printzes Breff, vnderscreffuit met sin Raades tilforordnede Regerings Raads Hender, huor vdj aff mig begeris, at ieg skulle antuorde oc tilstille Eder hues Breffue oc Documenter, som ieg nogen tid forleden skul bekommet hoß den Salig Velbyrdig Mand, lofflig ihukommelße Niels Kaas Cantzeler, oc ellers andensteds her i Riget, besynderlig der ieg for nogen tid, der ieg met Hans Raades breff er dragen omkring i Riget, saadan vdj Closter oc andersteds at opsege. Huilcke forne Breffue oc Documenter ieg skulde Eder tilstille, at j dennem frembelis kunde forskicke hen offuer til Kiøbenhaffn, at antuendis til det danske Historiske arbeid, som hederlig oc heylerd Mand D. Niels Krag er nu betroet ꝛc. Saa kand ieg icke forholde Eder, gunstige Valdemar Parßberg, til vnderdannigst Suar, at ieg gerne effterkommer min kiere Offrigheds begering, saa meget mig mueligt oc billigt er, at ieg effterhaanden kand lade vdscriffue hues synderlige Breffue, som ieg selff haffuer ladet vdcopie met andre Historiske Documenter. Kand der hoß icke effterladet, at giffue min Naadigste Offrighed vnderdanigst at vide, at ieg haffuer bekommet en saare ringe ting enten Breffue eller Documenter aff den Salige Herre Niels Kaaß, men det synderligst, ieg sick aff hannem, vaar hans gode Raad oc drabelig Mening, som ieg vdspurde hoß hannem mundelig vdj de stycker, som ieg baar tuil paa vdi vor Danske Historier. Huad som Documenter vdj Clostere anlanger, er vel huer mand vitterlig, at fast alle deris Bibliothecker ere plundrede i feide tid, oc ellers aff vdlendiske folck, som nogle Aar forleden er forloffuet at drage omkring her i Riget effter Documenter at søge, Oß selff til liden fromme. Saa ieg her haffuer intet synderligt bekommet, der ieg drog igennem i Riget faa Aar forleden, som det vel deris forstandere i Clostere vitterligt er, ia ieg neppeligen sommesteds maatte stedis ind paa Capitlet at see deris Breffuekister, end siden at faa der noget vdaff dennem. Mine fornemiste Documenter haffuer ieg opsøgt oc vdlædt aff fremmede oc meste parten neste omliggendis Nationers Historier, huilcke ieg met største wmage oc bekaastning haffuer tilsammen sancket, som min Bibliotech vduiser, hues lige findes icke diße Tre Konge Riger paa forne Beger, vden berommelße at scriffue. Huad andre Documenter belange, som mand oc der vdj styckeuis kunde opsøge, haffuer ieg dem metdeelt Erlig oc velbyrdig Mand Arild Huitfeld, som hand oc i lige maade mig haffuer aff sine igen metdeelt. Saa ieg tencker vel, at den Danemand D. Niels Krag haffuer dennem bekommen aff hannem met salig M. Hans Suanings Historier, oc haffuer vel ellers ocsaa lest til prick omliggendis oc andre vd .... Historier, som sig burde, førend hand begaff sig til vor Danske Historiske arbeid alene. Dog huor om alting kand være, vil ieg ingenlunde findes min Kiere Offrighed moduillig faare, saa viit mig mueligt at offuerkomme det. Vil oc forsee mig der imod igen, at de icke videre ommage mig end billigt. Skulde ieg baade antuorde mine Historiske Documenter fra mig, som jeg saa lang tid met saa megen wmage oc saa stor omkaast haffuer opsegt, oc der til met bliffue mit Prælatur quit, som heylofflig ihukommelße Kong. Mait. mig forlent haffuer, oc ieg nu best i min allerdom oc mine smaa Børn behoffuer, det vilde falde mig besuerligt. End ocsaa at der skulde gaa Ord aff, at en anden skulde bære Raffnet, oc haffue gaffnen der aff, som en anden hafde hafd omkaast oc wmage faare. Hues ieg haffuer befattet mig met vore danske Historier, det er mig paalagd, der mand haffuer formerckt, at ieg vdj min Hofftieniste haffuer noget aluorligen tagen mig faare at sege effter Danske Historiske Documenter, meer end tilforn vaar skeed, maa vel skee, nogle hundrede Aar tilforne, som det sig burde, ret vdj grunden at være angreben oc vdford. Oc huad (ieg) her vdj haffuer beuist for fliid oc trostab, skal mit arbeid vel i sin tid vduise, oc der hoß nochsom vndskylde mig, at ieg haffuer noget langsommeligen her om omgaaet, huor vdj ieg oc ydermeere agre (sic) oc forklare mig, om Gud sparer mig Liffuet en Kaart tid. Vil dißimellem sette alting i hans oc Offrigheds egne hender, oc lade mig nøye met Herrens Naade ꝛc. Saadant til it vnderdanigt suar paa min allernaadigste Herre Printzis Breff, gunstige fromme Valdemar Parßberg, haffuer ieg icke kunde effterladet Eder at antuorde. Forseer mig til Eders fromhed, at i alting fremme oc føre til beste, som ieg oc ydermeere mundeligen her om haffuer talet met Eder. Gud almectigste være altid hoß Eder met sin Helligaand oc Naade.

Læsning vare udbragne af fremmede Nationers Historieskrivere, der paa samme Maade stode Krag aabne, og endelig at han overhovedet havde meddeelt Arild Hvitfeld, ligesom denne igjen havde meddeelt ham, hvad de begge eiede af Betydenhed, saa at Krag vistnok gjennem denne havde modtaget, hvad han kunde vente at erholde. Dette uagtet skulde han trolig efterkomme sin kjære Øvrigheds Befaling; men derimod haabede han, at man ikke vilde berøve ham det Prælatur, som den salig Konge havde forlehnet ham med, og som han nu i sin Alderdom og med sin store Familie allermeest behøvede, tilmed da han ikke selv havde indtrængt sig i det vanskelige og møisommelige Historieskriver-Embede, men dog, efterat det var ham paalagt, arbeidet deri med større Flid, end det i et Par hundrede Aar var skeet i disse Lande, hvilket han endnu haabede, om Gud vilde spare ham Livet en kort Tid, i Gjerningen at skulle bevise.

Denne Erklæring til Lehnsmanden var affattet i en vis afmaalt Embedsstiil. Men et Par Dage senere skrev Vedel et andet Brev i en mere hjertelig Tone til sin Albert Friis, der formodentlig dengang var i Kjøbenhavn, og ved hvis Indflydelse han vel haabede at skulle bevare sit Prælatur. Den første Deel af dette Brev var i Hovedsagen det samme, som Vedel havde skrevet til Parsberg[5]. Han gjentog, at han lidet eller intet havde modtaget af Kaas og i Klostrene, og at det Meeste, han eiede, var samlet ved hans egen Læsning.

---

5 MSS. Vellejana, den selvsamme Fascikel, indeholder ogsaa dette Brev. Den første Deel deraf er vistnok ikke ordlydende med det nylig givne Brev til Parsberg, men dog ganske af samme Indhold. Mere afvigende er Brevets sidste Deel, som jeg derfor skal meddele. Allerede Begyndelsen af dette Brev afviger i Tonen fra det til Parsberg. De første Linier lyde saaledes: Naade oc fred aff Gud ved Christum. Kiere Albret Friis, nest tackſigelße for alt beuist gode, huorfaare ieg gerne vil findes tacknemmelig aff min ringe formue. Saa ieg icke forholde Eder, at ieg nogle faa dage forleden haffuer bekommet Kong. Maitt. min allernaadigste Herre Printzis scriffuelße ꝛc. Efter derpaa at have gjentaget, hvad vi allerede have læst i Brevet til Parsberg, vedbliver han saaledes: Huilcket ieg icke kunde forholde at lade Eder vide, min kiere gunstige Herre oc Ven, gode Albret Friis, forhaabendis, at I ville paaminde de gode Herrer Regerings Raad noget om mine vilkaar, som ieg oc mundeligen haffuer talet met Eder, besynderlig om den affskeed, som I oc Arild Huitfeld sagde mig mundeligen fra dennem nu i Sommer sist forleden Paa S. Ibs dag paa Kiøbenhaffns Slot, at alting maatte beroe sig met mig paa it Aars tid, at ieg maatte fare fort met min Historiske arbeid oc da vise det paa forne tid Aars mod, oc diß imellem nyde det Prælatur, ieg er forlent met aff Kong. Maitt. høylofflig ihukommelße. Skulde ieg baade miste det, oc der til met antuorde mine Documenter fra mig, som ieg icke ringe wmage oc omkaast haffuer vend paa saa mangen god dag, da synes mig vel, at det falt mig vel nær oc besuerligt. Jeg haffuer icke selff trengd mig ind til saadant arbeid, det veed Gud oc huer erlig Mand, oc haffde det icke værit mig paalagt, oc ieg der met en enlig Mand været forhindret, da haffde ieg met Guds Hielp vel bekommet en anden Forsyn enten inden eller vden Lands, førend ieg satte mig ned her paa, oc haffuer nu Huset fuld aff smaa wdragne Børn vdj min Allerdoms tid, oc ieg haffuer en kort tid wleffuit. Saa ieg viseligen forhaabes, at de gode Herrer min fromme Øffrighed ansee saadane mine vilkaar, oc ramme alting til det beste Meddel, effterdj her er dog geistlig beneficia nock hoß Capiteler at forsee D. Niels Krag met foruden det, som ieg haffuer, om hand alene er ellers Mand faare at vdføre en ret Danske Krenicke, som det sig bør, huilcket mig forhaabes at giøre saa got met lige vilckaar, som hand det giøre skal, paa vor danske Tungemaal. Beder gantske ydmygeligen Kiere Albret Friis, at I ville alting paa mine vegne bedre oc ydermeere berette for de gode Herrer, end ieg scriffue kand. Gud skal være Eders Løn. Hand beware Eder baade paa denne Eders reise oc ellers paa alle Eders veye met hellige Engler fra al Wlycke, Amen.

„Dette er jo", sagde han, „min virkelige Eiendom, og den Danemand Niels Krag bør dog ikke forlange min Sved". Han mindede dernæst Friis om det Løfte, som denne selv i forrige Sommer paa Regjeringsraadets Vegne havde givet ham, og som dog nu syntes ham brudt. Men vidtløftigere talte han om den Ubillighed at berøve ham Prælaturet. „Jeg har jo dog", vedblev han, „ikke selv erklæret mig for den, der alene kunde udføre dette Arbeide; jeg kunde vel hjemme eller hos Fremmede have faaet det daglige Brød dette foruden; jeg er nu snart en gammel Mand og har Huset fuldt af smaae uopdragne Børn, og jeg veed ogsaa, at der er geistlige Beneficier nok, hvormed Niels Krag kunde forsørges, om han ellers er Mand for at udføre dette Arbeide. Dette beder jeg Eder, kjære Albert Friis", sagde han til Slutningen, „at I vilde forestille de gode Herrer, om I maaskee derved kunde bevirke bedre Vilkaar for mig, og Gud skal lønne Eder derfor".

Vedel havde vist ikke taget feil af Albert Friis's gode Villie mod sig; men i saa Fald tog han feil af hans Indflydelse paa Regjeringsherrernes Beslutning. Disse antoge Vedels Svar for en Vægring, hvad det ogsaa egentlig var; men de vilde intet forandre i det, som de engang havde befalet: Vedel skulde miste for det første sine Samlinger, og et nyt Kongebrev af en og tyvende Mai indskjærpede Valdemar Parsberg paa det bestemteste at affordre ham samme[6]. Vedel maatte da give efter. Paa en mærkelig Dag, der ret maatte minde Vedel om, hvad han havde tabt, begyndte Afleveringen, paa Aarsdagen efter Niels Kaas's sidste Levedag, og den fortsattes lidt efter lidt i Løbet af fire Maaneder[7]: Opsøgningen og vel tillige Afskrivningen krævede Tid. Den første

---

6 Christian IV til Valdemar Parsberg (Jydske Tegnelser No. 4 fol. 514b–515a; medd. af Hr. Kall Rasmussen): „Vor Gunst tilforne. Viid, eftersom vi nogen Tid siden forleden naadigst have Dig tilskrevet, at Du paa vore Vegne skulde fordre hos os elskelige M. Anders Veile hvis Breve og Documenter, vore danske Historier anlangendes, han til Dig skulde overantvorde, og vi nu naadigst forfare hannem fornævnte Breve og Documenter at ville for sig selv beholde og vor naadigste Befalning i de Maader ikke at ville efterkomme, da bede vi Dig og ville, at Du endnu paa vore Vegne endeligen tilholder fornævnte M. Anders Veile, at han lader Dig bekomme fornævnte Breve og Documenter, givendes hannem derhos tilsjende, at han udi vore elskelige tilforordnede Regjerings-Raads, deres Overværelse haver lovet og tilsagt at ville lade komme fra sig slig historiske Handel (See ovenfor S. 194), hvorfore vi og naadigst bevilgede hannem efter slig hans Tilsagn paa et Aars Tid længer at maatte nyde det Prælatur i Riber-Domkirke, som han naadigst er med forlenet; desligeste at Du ogsaa anholder hos M. Jacob Svaning om hvis Breve og Documenter hos hannem efter hans afgangne Fader kunde findes, foruden hvis han allerede haver fra sig leveret, og kunde tjene til vore danske Historier, og dennem med hvis Du af fornævnte M. Anders Vedel bekommer hid forskikker vore tilforordnede Regjerings-Raad tilhande. Actum Hafniæ 21 Maii Aar 1595".

7 I MSS. Vellej., samme Fascikel, indeholdes et Stykke paa sex Folioblade, meget ziirligt skrevet. Dette er deels den Designation, som Vedel leverede Vald. Parsberg over de hos ham værende Actstykker, der kunde sendes til Niels Krag, deels en senere Indberetning, uvist til hvem, om den fuldførte Aflevering. De fleste af de anførte Stykker findes i Promus Condus; men der nævnes ogsaa enkelte Numere, som ikke findes i Promus Condus, og som vel altsaa ere erhvervede af Vedel, efterat Promus Condus var skrevet. Jeg skal nu meddele det Vigtigste deraf.

Deel af de Vedelske Samlinger blev leveret til Parsberg. Under den otte og tyvende Juni 1595 tilstillede Vedel ham ti store og vigtige haandskrevne Bøger, blandt hvilke Christiern Pedersens Krønike, som han havde faaet af sin gamle Cantsler, et Par norske Krøniker, den holstenske Krønike, en Slavekrønike og andre vigtige Pergaments-Codices. Alt dette sendte Parsberg til Kjøbenhavn og dermed en Fortegnelse over omtrent tredsindstyve større eller mindre Actstykker, som Vedel ligeledes ansaae sig forpligtet til at aflevere, dersom man fordrede dem af ham[8]. Krag, som modtog og eftersaae denne første Sendelse, har neppe været tilfreds dermed og haabede vel ved en personlig Nærværelse i Ribe at skulle aftvinge Vedel andet og mere. Han erholdt af Kongen den ottende Juli Brev paa det ham forud bestemte Prælatur, der saaledes ogsaa blev Vedel frataget, lod den fem og tyvende August sit Kongebrev læse i Capitlet[9], og modtog i September selv den anden Aflevering. Dertil hørte mange mærkelige Stykker, saasom den Riber Kirkekrønike, flere kongelige Haandfæstninger, en stor Deel Actstykker til Christian den Andens Historie, til Frederik den Førstes, til Grevens Feide, til Unionens Ophævelse og til den sidste svenske Krig, Syvaarskrigen[10]. Af ældre Sager var der kun lidet, da Krag formodentlig aldrig

---

Register, Paa huis Danske Historiske Documenter ieg haffuer skicket til Kiøbenhaffn met Erlig oc Velbyrdig Valdemar Parsberg, effter Kong. Mait^{s}. oc Hans Naades Regierings Raads befalning, Adj. 1595, 28 Junij. Derpaa nævnes disse 10 Haandskrifter: 1. Jo. Friis's store tykke Krønike, hvori Saxo med Fortsættelse til Kong Christian I, og Tillæg om S. Sebald, S. Carl, Othin. 2. En norsk Krønike. 3. En norsk Krønike paa Pergament. 4. S. Vilhelms Abbet vdi Ebleholt Closter, hans sendebreffue paa Pergament, som haffuer været forfattet vdi tre Bøger, oc ieg fick i Kiøbenhaffn meget sønder reffne, findis dog vdi den deel, som beholden er, smucke Historier, som kunde met stor gaffn vdi Kong Knud Valdemars Søns Historie indføres. 5. Marsk Stigs Historie paa Pergament og Processen mod ham. 6. Den Holster Krønicke, som er først screffuen paa Pergament, oc findis i Landt Holsten icke flere der aff vden den ene. 7. Dansk Historie fra Valdemar IV til Christian IV. 8. Antwort des Erweltes Koniges zu Denemarcken vnd Hertzogen zu Holsten &c. vff der von Lubeck wngegrunthes außscreiben. Adj. 1535. 9. Chronica Slavica incerti auctoris. 10. Nogle gamle Annaler.

8 Ogsaa denne Liste er paa en Maade bevaret i MS., da den blev lagt til Grund for den anden Aflevering, hvorom ret strax skal tales.

9 Christian IV gjer vitterligt, at, efterdi Dr. Niels Krag „haver lovet og tilsagt at skulle beskrive de danske Historier og Konninger udi Danmark, deres Bedrift", da under og tillader han, at han maa og skal fra Philippi og Jacobi Dag sidst forleden bekomme det Prælatur i Riber-Domkirke, som Mester Anders Sørensen Vedel nu nogen Tid lang med forlenet haver været &c. Han skal afstaae 500 Daler af den Pension, ham er bevilget at skulle gives af Rentekamret. D. 8 Juli 1595. Jydske Registre No. 5 fol. 392b—393a; medd. af Hr. Kall Rasmussen. Hegel. Cal. MS. d. 25 Aug. 1595: D. Nicolaus Cragius lod [læse] hans Kongebreff paa Decanatu. Om Krag har været selv tilstede i Ribe dengang, kan man ikke see; men det er efter det Følgende ikke urimeligt, at han var der. See ovenf. S. 195 Not. 17.

10 I MSS. Vellej., samme Fasc., findes nemlig denne Liste paa disse mange Haandskrifter, og ved Slutningen af Fortegnelsen læses: Dißе forne Documenter oc Breffue, som ieg sende D. Niels forne Registers paa til Kiøbenhaffn, anammede hand aff mig her i Ribe

ventede at komme til den ældre Historie. Noget efter sendte Vedel endnu til Krag en Historie af den tydske Orden, en vigtig sachsisk Krønike og nogle mindre Stykker[11]. Men Krag havde dog under sit Ophold i Ribe i Hovedsagen ikke kunnet udpresse Andet, end hvad Vedel allerede strax ved den første Aflevering havde tilbudt, og det lader til, at han havde denne mistænkt for at skjule langt væsentligere Skrifter. Krag bibragte Regjeringsraadet denne Mening, og Følgen blev, at der under den syttende og attende October paany udgik tvende kongelige Breve i denne Anledning, det ene til Vedel, som paa det alvorligste blev befalet under sin Ed at aflevere Alt, det andet til Kongens Secretair Sivert Beck til Førslev, der fik Ordre at drage til Ribe og at være tilstede ved Overleveringen[12]. Den to og tyvende October var Beck i Ribe[13], og i hans Nær-

---

nu vdi Septembri maanet sist forleden. De fleste af de paa denne Liste anførte Stykker findes i Promus Condus, men ikke alle, og blandt dem, som ikke findes der, ere adskillige ret mærkelige, saasom: En Suenske sereffne Krønicke, som Jøren Gylthe tilliggis, Findis i Liberiet paa Kiøbenhaffns Slot, og en stor Deel diplomatiske Acta, som Vedel ikke vel kunde have faaet af Andre end Carl Dancey, den franske Gesandt.

11 Krag er formodentlig reist til Kjøbenhavn med de nysanførte mange Documenter; thi han fik alt, hvad der paa Vedels tidligere Liste, der fulgte med den første Aflevering til Parsberg, var angivet, men hellerikke synderlig mere; kun er der ved Enden af Listen over dem endnu tilføiet: Siden haffuer ieg end da send hannem diße efterscreffne, nemlig Chronicon ord. Teutonici (som Vedel fik af Povel Venrick), en sachsisk Krønike, og noget mere.

12 Disse to Breve findes i Jydske Tegnelser No. 4 fol. 527a og 528a, medd. af Hr. Kall Rasmussen, og ere af følgende Indhold. Christian IV til M. Anders Vedel: Vor Gunst tilforne. Vider, eftersom vi for nogen Tid siden forleden have Eder ladet befale og tilsige, at I fran Eder skulde overantvorde hvis Documenter og anden Handel I her udi Riget have samlet til at sammen skrive vore danske Historier af til os elskelige hvilærd Mand, D. Niels Krage, Professor udi Kjøbenhavns Universitet, som af os er tilforordnet og bestillet at skulle beskrive vore danske Historier, og vi nu forfare, at I fornævnte vor Befalning ikke skulle have efterkommet, hvilket os selsomt og fast fremmedt forekommer, efterdi I Eder tilforne have forpligtet Sligt godvilligen at ville gjøre og Eder for slig Eders Tilsagn blev bevilget længer at nyde det Beneficium udi Riber-Domkirke end agtet var (See ovenfor S. 194 Not. 15), da bede vi Eder og alvorligen hermed befale, at I udi os elskelige Sigvord Becks, vor Secreterer, hans Overværelse og ved Eders Ed strax fran Eder leverer til fornævnte D. Niels Krage alle hvis Documenter I her udi Riget kunde have samlet og opsegt og synderligen lader hannem bekomme vitam Svenonis Estricii, Erici Glipping og den Chronologiam, I selv have skrevet, og at I herudinden Eder godvilligen lader befinde og ingen mere Forhaling eller Undskyldning forevender, saafremt vi det ikke skulle vide hos Eder. Dermed sker vor alvorlige Villie og Befalning. Actum Aarhuus 17 Octobris Anni 95. — Kongens Brev til Sivert Beck befaler ham at begive sig til Ribe, hvor han skal lade Mester Anders Veile Kongens alvorlige Villie og Mening forstaae, at Kongen endeligen vil, at han i Sivert Becks Nærværelse uden al Undskyldning skal lade Dr. Niels Krag bekomme alt hvad han har samlet, som kan tjene til det historiske Arbeid, Dr. Niels Krag er paalagt, og det ved sin Ed bekræfte, „paa det han hos os underdanigst kan være undskyldet hannem udi de Maader Intet at have forholget eller forrykt, anseendes at vi Sligt efter hans eget Løfte og Tilsagn fordrer og begjerer". Aarhuus d. 18 Octbr. 1595. — Den i det første Brev omtalte Historie af Svend Estridsen skal vist være Svend Tveskjægs Historie.

13 Hegel. Cal. MS. d. 22 Octbr. 1595: Siwerd Beck vaar vdi Ribe met Raadsens Beffalning til M. Anders Veile, at hand ved hans Eed skulle offuerantuorde Historias et documenta. Denne Sivert Beck til Førslev blev senere Rentemester (Rothe dan.

værelse skeete Dagen efter den tredie Aflevering til Niels Krag. Ved denne afgav Vedel ikke alene en Pergamentsbog, indeholdende den norske Historie, en Pergamentsrulle om danske Kongers Bedrifter og nogle gamle Aarbøger, men maatte ogsaa efter Kongens udtrykkelige Befaling udlevere vel alle sine egne fuldstændig udarbeidede Værker, forsaavidt Krag brød sig om at have dem, sin Chronologie, sin Historie af Svend Tveskjæg, den anden Tome af sin store Krønike, Fortsættelsen af Saxo til Valdemar Atterdags Thronbestigelse, og sit vidtløftige med Benyttelse af danske og fremmede Kilder sammenskrevne Calendarium; endog Planen, hvorefter han vilde skrive sit store Corpus historicum, forbrede Niels Krag sig meddeelt[14].

Saa haardt følte Vedel Virkningen af Magthavernes Unaade. Saa skaanselløst blev den ærværdige Mand behandlet. Ridderlig var Niels Krags Opførsel i det mindste ikke. Anders Vedel var overvundet og bøiede sig med Værdighed under sin Skjæbne. Et heelt Livs Arbeide maatte synes ham tabt. Med sønderrevet Hjerte opsatte han Beretningen om den fuldstændige Aflevering af alle haandskrevne Kilder, og aflagde Ed paa, at intet mere var

---

Mands Efterm. II. 719) eller Qvæstor Regius, som han kaldes i et Digt af Henrik Alberti (Rostg. Delic. poet. I. 52), og bede 1623. Allerede Joachim Beck til Forslev (Ny D. Mag. VI. 42, 43, 217, 220. D. Mag. Tr. R. I. 69. Joh. Francisci Carm. p. 39) havde været Rentemester. Han var Fader til Lage Beck, Landsdommer i Sjelland, og denne atter til vor Sivert Beck. Af Hegelunds Antegning seer man, at han her fungerede som Udsendbing fra Regjeringsraadet.

14 I MSS. Vellej., ovennævnte Fascikel, læses som Fortsættelse af den samme Indberetning eller Beretning om Afleveringen: Men den Tridie oc tiuende dag Octobris haffuer ieg frembelis andvordet hannem vdi Erlig oc Velbyrdig Mands Siuert Beckes offuerverelse o. s. v. Der nævnes nu flere Krøniker og, hvad der især er af Vigtighed for Vedels Historie, følgende af dennes egne færdige Skrifter: 1. Chronologia universalis, efter Stedet, hvorpaa den er anført, upaatvivlelig Vedels egen. 2. Svend Tveskjægs Historie. 3. En Fortsættelse af Saxo indtil Christopher IIs Død. See ovenf. S. 187 Not. 16. 4. Et Calendarium med Vedels egne Antegnelser af danske og udenlandske Begivenheder for hver Dag i Aaret. Beretningen om denne tredie Aflevering i Sivert Becks Nærværelse ender saaledes: Oc effter som D. Niels er begierendis at see den form oc maade, som ieg actet at beskriffue vore Danske Kongers Historier, som ieg haffde fortegnet Kaarteligen paa it arck Papiir eller to, saa haffuer ieg i sandhed forlagd den oc kand nu icke finde den. Vil dog medeele hannem en vdscrifft der aff, naar ieg den finder. Den første Tome af Vedels Historie nævnes ikke her, hvad enten den nu, som ovenfor bemærket, ikke var udarbeidet i Sammenhæng, eller Krag maaskee ikke brød sig om den, fordi han vist neppe ventede nogensinde at komme til denne Deel af Historien; thi man kan paavise adskillige af Vedels endog ganske fuldendte og som saadanne offentlig omtalte Værker, der ikke bleve afleverede. Mærkeligt er det især, at Vedels Genealogie ikke her findes, da dog siden Else Mule kunde afgive den til Venusinus. See ovenf. S. 151 Not. 26. Jeg vil endnu tilføie, at der over denne Rubrik, indeholdende Vedels egne Skrifter, udtrykkelig gjentages, at Udleveringen skeete „effter Kong. Mat^{s}. oc hans Raades Regierings Raads befalning". Over de andre enkelte Rubriker findes ikke disse Ord, men vel over den hele Indberetning om Afleveringen. — Et senere Exempel paa, at Staten ansaae sig for den rette Eier til Historiographens Værker, selv de ufuldendte, har man i de kongel. Befalinger af 1624, hvorved Lyschanders Manuskripter fordredes som Kongens Eiendom (Schlegels Slange III. 239–40), og af 1672, hvorefter Arnold de Fines Manuskripter skulde overleveres til Willum Worm (Ny Dan. Mag. III. 45).

tilbage med hans Vidende. Saaledes dalede en Sol, hvis Opgang var hilset med de største og skjønneste Forhaabninger. En Aftenstund var tilbage[15].

---

15 Slutningen af det hidtil benyttede utrykte Actstykke synes tydelig at vise, at dette har været en af Vedel enten til Regjeringsraadet eller til Lehnsmanden indsendt Beretning om hele denne Overlevering. Jeg skal meddele den. Den vil ikke læses uden Deeltagelse, som den nedslaaede Mands sidste Ord i denne Sag. „Huad som mine Prentet Historie bøger anlanger, som ieg nu vdi trebue samfulde Aar haffuer selff indkiøbt for mine Pendinge oc findis vdi mit liberi, tencker ieg vel, at de icke aff mig begeres. Dog dersom min Naadigste Herre Printz oc hans Naades tilforordnede Regierings Raad ere noget deraff begierendis, skal mit gantske liberi saa vbet faare, oc paa det vnderdanigste metdeelis, om de der vdaff noget begere. Forhaabendis, at de icke begere noget met min skade i nogen maade. Vil nu oc altid lade mig findis paa det vnderdanigst at lade oc giøre hues min allernaadist Herre Printz oc hans Naades Raad kand vere til vilie oc tieniste, som det tilborligt er".

„Dise forne Documenter ere de Documenter, Breffue oc Handel, som ieg her vdi Riget haffuer i min tid kunde samlet oc opsegt, met hues som ieg oc selff screffuit haffuer oc nu offuer andtvordet fra mig, effter Kong. Mat. befalning, er icke met min vidskaff haffuer noget saadant ydermere i min Vare, saa sant hielpe mig Gud i Himmerig. Vden huis Prentet Kronicker ieg haffuer i mit liberi, oc huis ieg haffuer noget beholden gienparten aff den deel, som ieg haffuer andtvordet fra mig. Findis der nogle ringe ting enten Verß, Diet, Viser, Register eller saadant andet, som kand dog haffue en føie ting paa sig, oc kand vare henlagd mig wuitterligt iblant mine bøger, vil ieg gierne det metdeele den Dannemand D. Niels Krag, saa snart ieg det finder".

Fjerde Capitel.

Anders Vedels sidste Aar.

Den Aftenstund, der endte Vedels Løbebane, blev lang[1]; men den blev mildere, end de Storme, under hvilke Dagen heldede for ham, syntes at bebude. Følte maaskee de høie Herrer, at de dog vare gaaede for vidt imod den hæderværdige Mand, og vilde de maaskee gjøre god igjen den Haardhed og Vanære, de havde ladet ham lide? Eller var det en høiere Herre, — var det selv den unge kongelige Sol, som under sin Opgang paa Nordens Himmel kastede sine milde og kraftige Straaler ud over ogsaa denne mørke Vraa?

Et Aarstid bar Vedel uden nogen Opreisning det Tab og den Krænkelse, som Misundere og Fjender havde bragt over ham. Og han bar sin Skjæbne med Standhaftighed. Allerede i sin Ungdom havde han mærket sig og gjentaget for sig den gamle Viismands Ord: man skal i Ulykken ikke bære sig ad som Drengen, der støder sin Fod paa en Steen og hylende kaster sig over den, men man skal hærde sit Sind i Taalmodighed og saaledes uden Jamren søge Lindring i sin Nød[2]. Nu kom ham denne Lærdom tilgode. Han savnede ei heller i dette ulykkelige Aar enhver deeltagende Ven. Anders Skjærbek, Præst til Trøyborg, der i sine yngre Aar under sit Ophold ved Universitetet i Rostok havde dediceret et Skrift til Vedel og senere brevverlet med ham[3], besøgte ham i

---

1 Denne Periode er næst den første, Ungdommens, den længste i Vedels Liv. Tidlig var han bleven Præst og Historiograph, og endnu i en kraftig Mandsalder blev han afskediget. Det hele Tidsrum er over tyve Aar. Men det stille og eensformige Liv randt temmelig ubemærket hen, og denne Periode er endnu mere blottet for historiske Momenter end nogen af de foregaaende.

2 Vita Grund. P8 vers.: „Vult enim nos Plato, si quid adversi accideret, non nosmetipsos prosternere atque, ut pueri solent, cum offendunt in lapidem, procidentes circa id quod læsit, eiulando moram trahere, sed quod opportunissimum est adversus fortunæ ictus remedium, animum assvefacere, ut omissis lamentationibus præsto adsit ad sanandum et corrigendum, quod ægrotat".

3 Molleri Cimbr. lit. I. 583. M. Anders Jacobsen, en Præstesøn fra Skjærbek i det Lerninglehnske under Ribe Stift, studerede i mange Aar i Rostok, underholdt for en Deel ved et Stipendium af K. Frederik II. Muligt, at Vedel som Slotsprædikant har anbefalet ham til Kongen; thi under sit

denne hans Ydmygelses Tilstand og bevægedes over hans Ulykke. Men — allerede kort efter vendte en bedre Tid tilbage; Vedel erholdt Erstatning for sit Tab og gjenindsattes, forsaavidt det var muligt, i den Stilling, der var ham berøvet. Saaledes vidne eenstemmig hans Samtidige. De sige os dog hverken, ved hvem denne Opreisning blev given, eller hvori den egentlig bestod; de aabne os kun Veien til Gisninger og give os en Slags Ret til at vove os ind paa denne Vei[4].

Det er da værd at bemærke, at der paa samme Tid, da denne Retfærdigheds eller Naades Handling skal have gjenopreist den fortrykte Mand, i Riget selv foregik en Forandring, hvis Virkninger udbredte sig til mange Sider. Regjeringsraadet havde allerede for et Par Aar siden ved Niels Kaas's Død tabt sit egentlige faste Holdningspunct, og kort efter besluttede det at forkorte Mindreaarighedstiden for den unge Konge[5]. Nu døde i Foraaret 1596 ogsaa Jørgen Rosenkrants, den sidste af de oprindelige Regjeringsraader[6], og tre Dage efter hans Død gik den udvalgte Konge over i sit tyvende Aar. Snart udøvede han i enkelte Sager den kongelige Myndighed: han besatte Peder Oxes i saa mange Aar ledige Plads med Christopher Walkendorf og Niels Kaas's med Christian Friis. Endelig undertegnede han sin Haandfæstning, og i Slutningen af August lod han sig krone[7]. Det er Alverden bekjendt, hvorledes Christian

---

Opholds i Rostok udgav han et Skrift: Oratio de traduce animæ ex Gen. II., som han dedicerede til Vedel. Fra 1590 til 1598 var han Præst til Trøyborg. Møller nævner af ham en haandskreven Samling af 300 latinske Breve, hvoraf ogsaa nogle til Vedel, hvilke fordum eiedes af Præsten Wil. Fabricius i Lait; jeg har forgjeves søgt at komme paa Spor efter dem.

4 Anf. St. II. 905. *Æquo Noster aliquamdiu animo jacturam et harum toleravit dignitatum et Præposituræ, cujus mentionem in aliquot etiam Epistolis M. Andr. Scerbeccii, Parochi Scerbeccensis Præpositique Guiddingensis* (dette blev han nemlig efter sin Faders Død) *ad Johannem germanum* (Lage i Lübek) *offendi ἀνεκδότοις, in quibus huic An. 1596 Vellejum aliquot provincialium excessuum causa Præposituræ dignitate, suffecto in locum ejus Nicol. Kragio, misere deturbatum, ac encomio suo spoliatum Ripis obambulare, significabat. Non multo post tamen dignitatibus, eodem Scerbeccio teste, restitutus pristinis, de æmulis suis, sicut Epitaphii etiam docet inscriptio, triumphavit.* Epitaphiet er, som bekjendt, af Vedels ældste Søn, Søren Andersen, og vi have saaledes to directe Vidnesbyrd af allerstørste Vægt, det ene endog offentlig udtalt, for, at Vedel igjen strax efter fik Opreisning for sit Tab. Flere indirecte kunde vel opføres.

5 Det Vaklende i Regjeringsraadet efter Kaas's Død kommer paa flere Maader tilsyne. Hans Efterfølger i Regjeringsraadet (Schlegels Slange I. 166) Jacob Seefeld underskrev Kongebreve i Mai 1595 og i Juni 1596: Ketilsson Forordn. f. Island. II. 202, 205. Dan. Mag. V. 153. Men allerede i Aaret 1595 var det besluttet at forkorte Kongens Mindreaarighedstid (Schlegel I. 70), og ni Dage efter det sidstnævnte af Seefeld undertegnede Brev finde vi atter en Forandring i Regjeringsraadet, hvorved han er udtraadt, og de af den unge, endnu ikke kronede Konge deslgnerede høie Embedsmænd, Hofmesteren Christopher Walkendorf og Cantsleren Chr. Friis, indtage de første Pladser foran Steen Brahe og Mand. Parsberg: N. Dan. Mag. I. 177.

6 Hegel. Cal. d. 9 April 1596: Jørgen Rosenkrantz døde paa Langfredag. Hans Ligprædiken af Jens Gjødesen.

7 Man ville erindre sig for Tidsfølgens Skyld Herredagen i Kjøbenhavn d. 10 Juni og Rigsraadets Supplering, Haandfæstningen d. 7 August og Kroningen d. 29 August.

den Fjerdes Opmærksomhed strakte sig til de mindste Ting. Vilde det da være besynderligt, om han, mindet af sin Moder eller af den gamle Beate Bilde[8] om Udgiveren af den danske Saxo og de herlige danske Viser, havde rakt sin Haand til denne fortjente Mand og opreist ham fra Fornedrelsen? Hvem mægtede vel at gjøre dette uden Kongen selv? — Men hvori nu den givne Erstatning bestod, er atter vanskeligt at sige. Prælaturet fik Anders Vedel aldrig mere[9], og der kan altsaa vel egentlig kun tænkes paa en Æresopreisning. Kong Christian, der høiligen yndede de historiske Videnskaber[10], kunde ved paany at indsætte ham i Historiographens Embede ved Siden af Niels Krag skabe tvende Kongelige Historieskrivere, hvoraf den ene skrev paa Dansk, den anden paa Latin. Exemplet var i al Fald forhen givet, og Vedel vilde derefter have staaet i samme Forhold til Krag, som han tidligere havde staaet i til Svaning. Det være nu, som det vil, saa blev dog Vedel lige til sin Dødsdag anseet for Kongelig Historiograph[11], og der fattes ikke Beviser paa hans personlige Hengivenhed for den unge Konge. Det maatte vel omtrent have været paa denne Tid, at han ved Synet af Kongens Billed udtrykte sine Følelser i et lidet latinsk Digt. „Hvi tegner man Kongens Ansigt?" sagde han; „nei, lader os beskue Kongens Hjerte; i Hjertets Grund staaer et Altar, helliget den almægtige Gud[12]!"

---

8 T. Brah. Astron. inst. mech. (1598) F vers. omtaler Beate Bilde som levende endnu paa denne Tid (1596) i en Alder af henved 70 Aar. Hun døde først fire Aar efter Tyge Brahe d. 18 October 1605 (Klevenfeldts Saml. i Geh.-Arch.; medd. af Hr. Kall Rasmussen). Hendes Forbindelser med Vedel ere oftere omtalte, navnlig hvad Udgaven af de danske Viser angaaer.

9 Moller II. 905, Pontopp. Ann. III. 703, Zwergius S. 490, Program fra Ribe 1824 S. 82 og Fl. antage, at Vedel igjen fik sit Prælatur. Prof. Thorup har meddeelt mig, at den i disse Sager saa kyndige David Grønlund har i et Expl. af Ripæ Cimbr., der tilhører Ribe Cathedralskoles Bibliothek, under Overskriften: *„Nomina Decanorum mihi visa"*, anført: *„M. Andr. Sev. Velleius, Emeritus resignavit 1604"*, og at Grønlund ikke har fundet Venusinus i Beskriveelse af Decanatet før 1605. Det forholder sig alligevel ikke saaledes. Listerne hos Terpager p. 144, 152 stemme fuldkommen med andre utvivlsomme Vidnesbyrd, som nedenfor skulle anføres.

10 Vedel Simonsen om Nationalhist. Kilder S. 111–116 har udførlig viist, hvor overordentlig meget Christian IV gjorde for Historien.

11 Inscr. Rip. p. 23, 53. Dog bør jeg bemærke, at han ogsaa her kaldes Decanus, hvad han ikke engang efter Grønlunds nysanførte Mening dengang var. Men Regjeringens Fordring paa hans efterladte Documenter vilde dog ikke kunne lade sig retfærdiggjøre, hvis han ikke dengang var erkjendt som Historiograph.

12 I MSS. Vellej. Bibl. U. H. Addit. no. 121 4to findes et Octavblad, som under Overskriften: In effigiem Regis Christiani IIII, har et Digt i fem Linier, skrevne af Vedel og fulde af Rettelser, hvoraf dog følgende er blevet Resultatet:

Quid faciem indigitas? Cor specta, ubi condita in imis,
Summo stat fibris Ara sacrata Deo.
Hæc forma est hominis, quam nec mihi pingere Apelles,
Fingere in ære tuo nec Polyclete vales.
Hæc quoque post obitum { faciet nos vivere in ævum, / nullum non vivat in ævum,
Et statuat reducem me quoque seque Deo.

Men havde Vedel saaledes atter faaet Historiographens Navn tilbage, hvad var vel saa derved vundet, naar han ikke kunde gjøre Historiographens Gavn, fordi Midlerne dertil vare ham berøvede, og hellerikke kunde nyde Historiographens Løn, fordi ogsaa denne var given hans lykkeligere Collega? Men ogsaa i denne Henseende blev hans Skjæbne taaleligere, end den i Begyndelsen syntes at ville blive Vedel opgav ikke sine historiske Studier; han var endnu ikke forladt af Midler til at fortsætte dem. En stor Deel af sine Samlinger havde han beholdt, rimeligviis fordi Krag ikke havde ønsket dem[13]; det Vigtigste af det, som han havde afleveret, eiede han deels i Afskrifter, deels i sine ufuldendte Udarbeidelser, der ikke bleve ham berøvede, og endelig havde han tilbage alle sine trykte Bøger, hvis Værdi han selv anslog saa høit[14]. Efterhaanden som Ro og Tilfredshed afløste Sorgens Dage, forøgede han disse Samlinger og vedblev lige til sine sidste Aar at erhverve sig baade Haandskrifter og Bøger, forsaavidt Leiligheden tilbød sig, og hans formindskede Indtægter tillode det[15]. Vedels Forraad af historiske Actstykker var saaledes endnu ikke ganske ubetydeligt, og da han fremdeles betragtedes som Historiograph, ansaae Staten sig som Medeier eller første Eier deraf[16].

Det tabte Prælatur kunde derimod ikke erstattes Vedel ved et Navn; men naar Æren er reddet, saa er Alt reddet, og de nødvendige Midler til at leve med sin Familie synes han dog ikke at have savnet. Nogen Formue besad han ogsaa i sine faste Eiendomme, som han ved Leilighed havde forøget eller forbedret[17];

---

13 Da Vedels Indberetning om Afleveringen endnu er til, skjøndt rigtignok saa vidtløftig og uinteressant, at jeg ikke vovede at lade den heelt aftrykke, saa maatte man ved at sammenholde denne med Promus Condus kunne komme til et omtrentligt Begreb om, hvormeget Vedel endnu beholdt. Jeg vil blot sige, at det var et temmelig stort Antal af Numere.

14 „Mit Liberi har ikke sin Lige" o. s. v. See ovenf. S. 202. Man ville ogsaa erindre hans Yttringer i Brevene til Parsberg og Friis om at lade sine Documenter udskrive før Afleveringen, og om de trykte Bøger som Kilderne til de vigtigste Actstykker, han eiede.

15 Blandt MSS. Vellej. B. U. H. findes sex løse Folioblade, med den Overskrift: Ex reliquiis Vellejanis, indeholdende en Fortegnelse over en stor Deel historiske Haandskrifter. Denne Fortegnelse er, som jeg allerede i den første Udgave af dette Skrift formodede, en efter Vedels Død nedskrevet Liste over hans Haandskrifter, og viser os altsaa, hvad han dengang eiede, hvorom nedenfor videre skal tales. Der findes ogsaa meget, som hverken nævnes i Promus Condus eller i hiin Indberetning, og vel altsaa i en senere Tid er samlet. — At han vedblev at kjøbe trykte Bøger, skal man faae et fuldkommen afgjørende Beviis for paa sit Sted.

16 Werlauff hist. Eft. om d. St. K. Bibl. S. 15. Not. l. Den 8 Octbr. 1617 udgik Kongelig Befaling om at indsende Vedels historiske Documenter og Befalingen var udtrykkelig grundet derpaa, at han havde været Kongelig Historiograph, som nedenfor skal vises. Men dermed kan nu ikke vel menes andet end at han havde været det ved sin Død, eftersom han jo 1595 allerede havde afleveret, hvad han til den Tid eiede.

17 Jydske Register No. 5 fol. 341 a—342 a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) indeholder Følgende: D. 14 Decbr. 1593, Coldingæ, fik Mester Anders Sørensen Vedel, „Dombegn udi Riber-Domkirke", Confirmation paa et Brev, Ripis 19 October 1593, ved hvilket Prælater, Kaniker og menige Capitel i Riber-Domkirke gjøre vitterligt, at de have bevilget „vor kjære Medbroder", Mester Anders Vedel, til Magefiske en Capitlets Gaard i Ribe, „liggendes næst Norden op til hans egen

nogen Arv maatte han vistnok have erholdt ved sin Svigerfaders Død, og da han som Canik havde oplevet efterhaanden syv Vacancer, saa kan man ikke tvivle paa, at hans Canonicat, som han altid beholdt, nu maatte være et af de meest indbringende[18]. I Anciennetet var han nu den fjerde i Canikernes Række, idet kun Cantoren Christen Lange, Biskop Jacob Madsen Veile og Jacob Wind var ældre end han, og det lod sig vel tænke, at den fuldstændige Erstatning, som hans Samtidige paastode, at han havde faaet, netop bestod i Forlehningen med eller Optionen af et rigere Canonicat. Det sidst ledige af disse var hans Svigerfaders, Hans Laugesens[19].

Saaledes var Vedels Stilling efter den haarde Ydmygelse, han havde

---

Gaard, han iboer", for en anden hans Gaard, liggende i Stenbodegaden. Capitlet skal tilligemed Gaarden have 100 gode Rigsdaler, som altid skulle staae paa Rente og følge den, som fornævnte Gaard i Capitlet opterer og besidder. Den Eng, som laae til Mester Anders's Gaard, skal følge den Gaard, han faaer af dem.

18 At Hans Laugesens Familie var formuende, er forhen bemærket. Man skulde næsten troe, at Vedels Hustru selv havde en særlig Formue, efter hendes Yttringer i et Brev til hendes ældste Søn: Dan. Mag. Tr. R. I. 46. — Siden Hans Thomesen vare nemlig følgende Caniker bortdøde: Thom. Knudsen 1581, Jens Cantsler 1581, Casp. Mule 1581, Ped. Mortens. Hegelund 1584, Hans Svaning 1584, Frants Berg 1591 og tilsidst Hans Laugesen 1594. See ovenf. S. 138. Forsaavidt nu ikke nogen Anden maatte have havt bestemt Exspectance paa et eller andet af disse Præbender, kunde de ældre Caniker optere, og dersom det Canonicat, som Vedel havde faaet efter Hans Thomesen, ikke var ligesaa godt eller bedre end de senere ledige, er det jo rimeligt, at han virkelig har opteret.

19 Regist. ov. a. L. No. 8 fol. 111 a–b (medd. af Hr. Kall Rasmussen) viser, at Hans Laugesen fra først af havde faaet det ved Grundets Død 1565 ledig blevne Canonicat. Men om det netop har været det samme, som han ved sin Død havde i Besiddelse, lader sig deraf ifølge ovenanførte Grunde vel ikke slutte. — Kunde det imidlertid engang oplyses, hvilket Canonicat Vedel nu besad, saa vilde man være istand til at beregne hans Indtægter, efterat Prælaturet var ham berøvet. MS. Bibl. Reg. Kallske Saml. No. 113 fol. giver os nemlig en Fortegnelse fra 1605 over Indtægten af hvert af de ti Præbender, „til Huilcke der ascenderis efter Senium", og jeg skal deraf hidsætte det Væsentligste. I. Prima et infima havde af tre Gaarde i Gredsted udi Jernved Sogn 5 Ørter Korn. II. Secunda af tre Gaarde i Vester Vedsted 9 Ørter, 3 Sviin og 1 Dlr. 9 ß. III. Tertia af tre Gaarde i Øster Vedsted 10 Ørter, 2 Sviin, 8 Læs Tørv og 3 Dlr. IV. Quarta af to Gaarde i Øster Vedsted 12 Ørter og 6 Mark. V. Quinta af tre Gaarde i Vodder, Vester og Øster Vedsted 11 Ørter, 3 Sviin, 12 Læs Tørv og 7 Mark, samt Huusleien af 3 Boder i Smedegaden i Ribe. VI. Sexta af en Gaard i Klaaby og en Trediedeel af Ballum Tiende 17 Ørter Korn og noget Smør. VII. Septima af en Gaard i Kanikhuse i Megeltønder Sogn og en Trediedeel af Ballum Tiende 16 Ørter og 1 Tønde Smør. VIII. Octava af en Gaard i Raahede og en Trediedeel af Ballum Tiende 19 Ørter og 4 Skjæpper, 1 Sviin, 4 Læs Tørv og ½ Daler. IX. Nona, „Dapiferi", af fer Gaarde i Dørum, Brande, Bonum, Hoddeby, Hodde og Andsager Sogne 13½ Ørte, 1 Td. Smør, 6 Sviin, 2 Fæ, noget Honning og 10 Dlr. X. Decima, „sub majore turri", af ti Gaarde i Skaanager, Ostrup, Holsted, Engberg, Vorbasse, og „alle Bejen Grander aff to Øtting paa Vejnemark" 11 Ørter og 3 Skjæpper Korn, samt 6 Ørter og 5 Skjæpper Gjæsterihavre, 2 Tdr. og 2 Pund Smør og 7 Sviin. Tør man nu antage, at Vedel havde af Præbenda Septima 16 Ørter Korn og af Commungodset 2½ Læster og 10 Ørter (See ovenf. S. 139 Not. 6), saa bleve hans Indtægter som Kanik af disse to Præster 3 Læster 14 Ørter. Ifølge Ratio accepti et expensi Toparch. Vardensis, MS. Bibl. Reg. Thottske Saml. No. 733 fol. (som er Vedels eget Provste-Regnskab for Aarene 1586 og 1587) ansloges en Ørte Korn dengang til 2 Dlr. Hans Indtægt udgjorde følgeligen, beregnet i Penge, 172 Dlr. Dog kunde Kornpriserne i et ikke langt Tidsrum variere. Jfr. Jacobsen om d. dan. Skattevæsen S. 142, 156.

lidt. Han havde under sin Lykkes Skibbrud dog endnu bevaret Midler baade til at dyrke sin Videnskab og tilbringe uden Sorger Resten af sine Dage. Disse kunde blive mange: han var endnu kun fire og halvtredsindstyve Aar gammel. De kunde blive lykkelige for Fædrenelandet og for hans eget Huus: hist den unge og herlige Konge, her en Kreds af haabefulde Børn og en kjærlig Hustru.

II. Denne Hustru ærede sin Huusbond som sin Herre, ogsaa i hans Svagheder. Hun deelte trolig Modgangens Dage med ham og lettede ham fornemmelig i de senere Aar Omsorgen for deres mange Børn[1]. Da Vedel skrev til Valdemar Parsberg: „jeg har Huset fuldt af smaae uforsørgede Børn"[2], var hans Sind nedtrykt ved Tanken derom, fordi han mistvivlede om at have Evne til deres Opdragelse; men Alting havde bedret sig, og Børnene bleve ham en Kilde til Opmuntring og Glæde. Hans ældste Datter Marine var allerede, hvad man kalder en fornuftig lille Pige; Anne, som var elleve Aar, og Sidsel, som var et Aarstid yngre, vare endnu i den Alder, da Dukken fornøier[3]. Foruden disse tre Smaapiger var der født Vedel sex Sønner. Den ældste, der efter gammel Skik i disse Lande havde faaet sin Farfaders Navn, havde vel som en niaarig Pebling nu alt i et Par Aar med sin Donat og Catechismus under Armen maattet vandre fra Liliebjerget et lidet Stykke opad Skolegaden, til den gamle Gaard paa Hjørnet, hvor hans Fader og saa mange andre Lærde havde modtaget den første Indvielse i Videnskaberne[4]. Den anden Søn, der bar det fulde Navn efter sin Mormoders berømte Fader Hans Tausen, var omtrent i den Alder, at han kunde begynde den samme Vandring. To Sønner vare døde i den første Ungdom, og de to yngste, Lauge og Hans, vare ganske

---

1 Dan. Mag. Tr. R. I. 44 fgg. indeholder et Par Breve fra Mette Hansdatter til hendes ældste Søn. Disse Breve vise hende baade som den omhyggeligste Moder og som den frommeste Ægtefælle. Vedel blev med Alderen vanskelig: „hand suarer icke mig altid saa lige" — skriver hun —; „Gud giffue en god tolmodighed". — Jeg har adskillige utrykte Breve fra Søren Andersen til hans Moder. De skulle senere blive omtalte, og de vise hende i samme Forhold.

2 Breve til Parsb. o. A. Friis ovenf. S. 201, 202.

3 Hegel. Cal. MS. 1583 d. 30 Juli: Marine, om hvem jeg forhen har talt; hun var opkaldt efter Vedels første Hustru. Dennes Moder bar vel det samme Navn; men levende Slægtninge bleve endnu i denne Tid ikke opkaldte. — 1585 d. 18 Mai: *peperit Metta M. Andreæ filiolam*, d. e. Anne, maaskee opkaldt efter Vedels Hustrues Mormoder; Grundets Hustru, Vedels Pleiemoder, hed ogsaa Anne: Simil. P3 vers. — 1586 d. 6 Aug.: *Metta M. Andreæ peperit filiolam*, d. e. Sidsel, vistnok opkaldt efter Vedels Moder, Sidse Andersdatter.

4 Anf. St. d. 10 Juli 1587: *Metta M. Andreæ vxor peperit filiolum*, d. e. Søren Andersen. Mærkeligt, at Hegelund ikke anfører Navnene paa disse Børn eller senere har tilføiet disse Navne; ogsaa dette tyder paa et fremmed Forhold mellem ham og Vedel. Her volder det forresten ingen Vanskelighed, da man deels af Epitaphier, deels af existerende Stamtavler, f. Ex. hos Zwerg. S. 494, 499, eller i en utrykt Genealogia Vellejana, kan see eller beregne Fødselsaaret for disse fire ældste Børn. Iøvrigt sætter Terpager (Ripæ Cimbr. p. 660) Søren Vedels Fødselsdag til d. 11 Juni.

smaae Børn, den sidste neppe Aar gammel[5]. Saaledes var Vedels huuslige Kreds. Han opdrog disse sine Børn med faderlig Alvor og under streng christelig Tugt; det blidere Element i Opdragelsen føiede Moderen til. Vedels dybe Religiøsitet yttrede sig ogsaa her i Tidens Aand: de kirkelige Festdage maatte nøie tages iagt, og ligesom han selv i Fastetiden afholdt sig fra Kjødspiser[6], saaledes pleiede han ogsaa paa Langfredag at lade sine Børn komme til sig i Studerekammeret, hvor han i christelig Nidkjærhed lod dem fornemme den hudflettede Frelsers Lidelser. Det var en Yttring af den stærke religiøse Følelse, der overhovedet hørte Tidsalderen til, og Vedel troede derved at øve en christelig Pligt imod Gud og en christelig Velgjerning mod sine Børn[7].

I en tæt Tilslutning til disse sine Nærmeste maatte Vedel søge Erstatning for, hvad han havde tabt ved mange Venners Bortgang og Andres forandrede Sindelag. Hans Laugesens store Familie kunde vel tilbyde nogen adspredende Omgang; men de Svogerskaber, som Vedel havde fra sit første Ægteskab, medførte ikke behagelige Forhold. Hans Svanings Sønner kunde nemlig som beslægtede med den dræbte Raadmand Anders Sørensen neppe blive uden Deeltagelse i den fortrædelige Sag, som dette Drab foranledigede, og som vedvarede i hele fem Aar[8], og midt under disse heftige Stridigheder blev en af dem selv erklæret fredløs for begaaet Mord. Ogsaa Anders Sørensens Søn faldt for Morderhaand[9]. Saaledes vare Datidens Sæder, og Regjeringen havde længe

---

5 Hans Tausens Fødselsaar og Fødselsdag har jeg ikke kunnet finde; men da Stamtavlerne vise, at han var den anden Søn, og at foruden ham tvende Sønner vare fødte mellem Søren Andersen og Lauge Andersen (født 1592), af hvilke tvende den ældre udentvivl var født d. 6 Januar 1590 (Hegel. Cal.): saa troer jeg, at man tør sætte Hans Tausens Fødselsaar til Slutningen af 1588 eller de første Dage af 1589. De to yngste Sønners Fødselsdag har jeg ikke seet hos Hegelund; men man see Rip. Cimbr. p. 658, 656, hvor Hans Andersen Vedel siges at være født d. 2 Octbr. 1595. Lauge var opkaldt efter Biskop Hans Laugesens Fader, og da endelig Biskoppen selv var død 1594, blev Vedels yngste Søn i det næste Aar opkaldt efter ham.

6 Pontopp. Ann. eccl. D. III. 703. Thorups Progr. 1824 S. 83. Dette er en Anecdot, bevaret af Vedels Descendenter. Jfr. ogsaa Vedel Simonsen Elvedgaards Hist. III. 65—66, 75.

7 Zwergius S. 490 fortæller dette efter en Meddelelse af Prof. Marcus Woldike, „hvis Frue nedstammer af Mag. Anders Wedels Familie". — Woldikes Kone var Ingeborg Wulf, en Datter af Mag. Jeremias Wulf, Sognepræst i Vedels Fødeby, og en Datterdatter af den gamle Søren Seerup, om hvem nærmere nedenfor. Pontoppidan anf. St. kjendte allerede den samme Anecdot.

8 Thorups Progr. f. 1839 S. 16 fg. giver Efterretning om denne Anders Sørensen og hans Drab. Selv havde han begaaet et Mord i sit to og tyvende Aar; desuagtet blev han siden Raadmand og en meget anseet og rig Mand. Hans Datter Anne var Biskop Hegelunds tredie Kone, og i dennes Gaard skeete Ulykken d. 1 Mai 1598. Sagen blev først forligt ved Lehnsmanden Albert Skeels Mødling d. 22 Marts 1603. — Vedels endnu levende Svigermoder, Marine Hans Svanings, var Søster til den dræbte Anders Sørensen, og hendes Søn, Vedels Svoger, M. Jacob Svaning, maatte optræde som Vidne i denne Sag.

9 Anf. St. 28—29. Med Hensyn til Vedel ville man erindre, at Curric. vitæ p. 40 udtrykkelig siger, at Vedel stod i den noieste Forbindelse med sin første Kones Sødskende, „saalænge han levede".

forgjeves søgt at sætte Grændse for disse Voldsomheder[10]. Vedel kunde naturligviis ikke finde Tilfredsstillelse i Omgang med saadanne raae Mennesker. Af sine gamle Venner savnede han vistnok allermeest Hegelund. Denne var, efter en to Gange gjentagen Concurrence mellem dem, aldeles gaaet over paa Modstandernes Parti: han fik sin Søn anbragt i Huset hos Niels Krag, maaskee som en af de denne tilstaaede Medhjælpere; han sendte Krag, hvad han kunde tilveiebringe af historiske Haandskrifter; han besøgte Krag og omgikkes denne, naar han kom til Kjøbenhavn[11]. Overhovedet havde Vedel i de første Aar efter sit Fald neppe nogen oprigtig Ven om sig i Ribe, og det var først nogle Aar senere, at en yngre Slægt ved Familiebaand sluttede sig til hans Huus, først den unge Ægidius Lauridsen og siden M. Poul Ostrup, der afløste denne som Rector ved Skolen[12]. Den eneste Ven, med hvem Vedel i denne Tid maaskee kunde have gjenkaldt Erindringen om de svundne lykkeligere Dage, var Albert Friis, der atter fulgte Valdemar Parsberg som Lehnsmand paa Riberhuus. Men den fornemme Adelsmand og Rigsraad kunde dog ikke udfylde Savnet af Venner, der i lige Stilling havde samme videnskabelige Interesser[13].

Saadanne Venner maatte Vedel søge udenfor sit Hjem, og det eneste Forbindelsesmiddel med disse blev da en lærd og venskabelig Brevvexling. De politiske Forhold mellem det danske og det engelske Hof gave dengang hyppig

---

10 Allerede K. Frederik I paalagde Rigsraadet 1531 at sætte en Grændse for de hyppige Mord, og „tha tyckes Dan. R. R. gott werre, at ther om gieres en aluorligh sick wdj første tilkommendes herredag": Ny D. Mag. VI. 122, 132. Men der skeete dog intet, hvorved dette Uvæsen kraftig kunde hæmmes. Lignende Mordsager fra samme Aarhundrede, see f. Ex. Dan. Mag. III. 318, 366. IV. 243, 337. Ny D. Mag. II. 347. IV. 155–157. Paa Vedels Tid greb man i tvivlsomme Mordsager endnu stundom til en Slags Ordal: Ny Dan. Mag. VI. 170. Om den egentlige Rettergang derved gives dog Oplysninger i „Danmarks Rigens Ret": D. Mag. Tr. R. I. 187, 188 og Rosenvinges Anmærkn. S. 208—209.

11 Hegel. Cal. MS. d. 2 Juli 1596: *Johannes Petri Hegelund. filius meus primo receptus inter convictores D. D. Nicolaj Cragij* (Udtrykket: „inter convictores", synes mig at betyde noget mere end et blot Ophold i Krags Huus). D. 7 Febr. 1597: Met Maths aff Kiøbenhaffn *scripsi D. D. Nicolao Cragio misique historiam Suenonis Agonis.* D. 2 Octbr. 1599: Gaffue wi off paa veien til Kiøbenhaffn til Herredage; d. 14: *Apud D. D. Nic. Cragium.* Med Hensyn til Svogerskabet mellem Peder Hegelund og Niels Krag har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig Følgende: Søren Klyn i Ribe havde to Døttre, Anne og Karen. Anne, gift med Borgermester Søren Jacobsen, var Moder til Raadmand Anders Sørensen, hvis Datter Anne 1594 ægtede Peder Hegelund. Karen, gift med Peder Krag, var Moder til Dr. Niels Krag. Krag havde som Historiograph faaet Tilladelse til at antage sig tvende Amanuenses, som Kongen lønnede med 100 Rigsdaler: Nyerup om Histor. S. 72. Det samme havde Vedel anseet for nødvendigt for sig, men ikke erholdt.

12 Disse Mænd bleve nemlig Vedels Svigersønner, og hans Døttre bleve meget tidlig gifte. Marine var neppe en Maaned over sexten Aar, da hun 1599 ægtede Ægidius Lauridsen, ifølge det Brudstykke af dennes Levnet, som er opbevaret af Thura i Valvæ schol. ap. MS. Men videre derom nedenfor.

13 Terpager Ripæ Cimbr. p. 582. Thorups Progr. 1835 S. 50. Da nemlig Vald. Parsberg til Jernit 1597 blev forflyttet som Hovedsmand til Skanderborg, saa kom Alb. Frijs til Haraldskjær tilbage fra Vestervig Kloster, og var nu igjen lige til sin Død 1601 Lehnsmand paa Riberhuus. Efter ham fulgte Alb. Skeel til Fuisingee.

Anledning til, at engelske Gesandter og Lærde kom til Danmark[14], og disse bleve derved mere opmærksomme paa den danske og norske Historie, der kaster saa meget Lys over den engelske. Saaledes var Daniel Rogers tidligere bleven bekjendt med Vedel eller hans Skrifter[15]. Paa den anden Side besøgte unge danske Studerende oftere end hidtil de engelske Universiteter, der havde berømte Lærere. Lauge Christiansen, hvem Vedel for fem Aar siden havde givet Synningii Tale til Medgift, da han forlod Ribe Skole, studerede nu 1596 i Oxford[16]. Rogers eller Lauge havde formodentlig talt til den berømte Historieskriver William Camden, der for et Par Aar siden var bleven Rector ved Skolen i Westminster[17], om Vedels ualmindelige Kundskaber i Nordens gamle Historie, og paa Grund deraf havde Camden i sin Britania hæderlig nævnet Vedels Navn[18]. Deels af Glæde over denne Anerkjendelse, deels efter Opfordringer af Lauge begyndte Vedel samme Aar en Brevverling med denne lærde Englænder. Det første Brev var af den sextende October[19]. Efter deri at have beklaget den

---

14 Saaledes i Aaret 1580 Joh. Rogers, der bragte K. Frederik II Hosebaands-Ordenen: Ny Dan. Mag. IV. 199, 209, 250; 1588 Dan. Rogers, for at bevidne Elisabeths Deeltagelse efter K. Frederik IIs Død: Pontan. ap. Westph. II. col. 1229; 1591 Christopher Parkins, ligeledes Baron Zouche: Ny Dan. Mag. IV. 175, 181, 191 fgg. Til samme Tid vare ogsaa af bekjendte Grunde de skotske Gesandtskaber hyppige: Lord Baroch, Pet. Young, Will. Stuart, Lord Keith o. s. v.

15 T. Brahei ep. ad Casp. Peuc. (Resenii Inscr. Hafn.) p. 409 viser os, at Dan. Rogers besøgte T. Brahe, og det er da rimeligt, at han igjennem denne har gjort Bekjendtskabet med Vedel, som vi strax skulle see. Hans hidtil utrykte Rapporter fra Danmark i Aarene 1587—88, vistnok et interessant Bidrag til Fædrenelandets Historie, tør man vel vente snart at see udgivne. Jfr. Ørsteds Overs. ov. d. Kgl. D. Vid. Selsk. Forh. 1846 S. 123.

16 Der kan ikke være nogen Tvivl om, at den i Brevet til Camden omtalte Lugonius (læs Lagonius), som Vedel kalder sin „popularis et affinis", maa være den unge Lauge Christiansen, hvem Vedel havde dediceret sin Udgave af Synningii Oratio (see ovenf. S. 174); thi af hans Theses philosophicæ (Oxon. 1597) seer man, at han netop paa denne Tid opholdt sig i England.

17 Th. Smith vita Camd. p. XVIII: Mortuo viro doctiss. Edwardo Granto, qui regiam scholam Westmonasteriensem diu rexerat, mense Martio 1593 in ejus locum suffectus est Camdenus. I Aaret 1597 blev han Vaaben-Konge „mortuo Rich. Leigho, Rege Armorum titulo Clarentio". Ibid. p. XX.

18 W. Camd. Britan. transl. by Edm. Gibson Tom. I, Introd. col. CCV; *What the original of the Danes was, themselves are in a great measure ignorant. Danus the giant, son of Humblus, is long since discarded by Antiquaries, together with Goropius's derivation from a kenne. Andreas Velleius, a Dane and a very learned man, fetches it from the Dahi a people of Scythia, and Marc, which does not signify bounds but a country.* Derefter omtales Jon. Jac. Venusinus og hans Mening, at Navnet allerede ligger i Pomp. Melas Sinus Codanus og Codanonia, hvilket Camden kalder „a very curious discovery". Det maa være blot faa Ord, der have glædet Vedel saa meget. I det mindste har jeg ikke seet andet om ham i Camdens Britania end dette.

19 Dette Brev, hvorpaa Conferentsraad Werlauff har henledet min Opmærksomhed, findes i Gu. Camdeni et illustr. viror. ad Camd. epp. ed. Th. Smith. Lond. 1691. 4to. p. 59—60, og lyder saaledes:

Andreas Velleius G. Camdeno S. Popularis et affinis meus Lugonius Rip., qui Camdene, aliquot suis literis me ursit, ut tibi scriberem. At quid noto ignote? Notum te mihi tua Britannia, tibi quid me faciat, pene ignoro, nisi quod in illa mei nominis reperiam mem-

fortreffelige Rogers's Død, meddeelte han Camden, at han ved Læsningen af hans Britania havde gjort nogle Bemærkninger, som han næste Foraar skulde tilsende ham, eftersom han desværre ikke kunde følge sin Lyst til selv at besøge England; dernæst bad han Camden at sende sig et Exemplar af hans Skrift over Ørkenøerne, hvis Historie han ogsaa selv havde forfattet efter norske Kilder; han sluttede endelig med den løst henkastede Yttring, at han og Camden i Forening burde skrive en Historie af England, hvilken han da meente at skulle overgaae alt, hvad der hidtil var leveret til noget andet Riges Historie i Europa. Den saaledes indledede Forbindelse med Camden vedligeholdt Vedel næsten lige til sin Død[20].

En anden endnu mere berømt Correspondent fik Vedel i Tyge Brahe. Denne holdt sig ikke længe i Fædrenelandet efter Vedels Fald. Den Misfornøielse, som Brahe allerede længe havde følt, blev forstærket deels ved flere ubehagelige Processer, deels ved den Unaade, hvori han vistnok ikke ganske uden egen Brøde var kommen hos den unge Konge[21]. Brahe forlod Uranienborg og gik til Kjøbenhavn; da han ogsaa der blev forfulgt, sagde han 1597 Danmark Farvel og begav sig over Rostok og Vandsbek til Wittenberg. Herhen tilskrev

---

tionem honorificam. Credo optimi viri Danielis Rogersii relatu. Doleo parcas Angliæ eum diutius invidisse. Legi atque relegi tuam Britanniam, et ut te nihil celem, notavi in ea quædam. Misissem jam ad te quæsita non pauca; sed veniam prius impetrare fas; ferenda tamen ventis et undis primo vere ad te committam. Id te avere pro tua humanitate autumo. Si votis possem, alloquerer coram. Quis novit? Erit forte occasio tui ad nos publico nomine legandi: sin secus, scriptione adimpleto. Tenuit me multis annis terræ vestræ desiderium. Impedit ætas, quod suadet antiquarius. Facis in Britannia vestra mentionem Comitum Orcadicorum et Monæviæ: obsecro ejus exemplum communices. Habeo ego eorundem telam prolixiorem tua, ex Norvagica historia translatam. Scribendo tui crescit desiderium: cogito si nos binos Collegas haberet Anglia, haberet brevi historiam suam nova methodo, quam reperi, absolutam, cui nullum Europæ regnum parem: sed quo amens provehor? Vale, vale, vale, mi Camdene, et ignosce audaciæ ferventi Ripis Phundusiorum 17 Kal. Novbr. 1596.

Andreas Velleius.

20 Endnu otte Maaneder før sin Død skrev Vedel et Brev til Camden. Saavel herom, som om hans i Brevet nævnte Arbeide til Ørkenøernes Historie (Historia Orcadum, Orcadica), skal nedenfor paa vedkommende Steder blive talt.

21 De første Spor af T. Brahes Misfornøielse 1591: ovenf. S. 189 Not. 21. Derefter fulgte nogle for ham ubehagelige Processer 1591—92, og de Irettesættelser, som han paadrog sig, fordi han lod Capellet i Roeskilde forfalde 1593—94, saa at han igjen efter Kaas's Død tænkte paa at forlade Danmark: Dan. Mag. II. 271—79, 281—84. Dog blev der endnu 1595, da hans store Globus var færdig, slaaet en Skuepenge til Ære for ham: Ibid. S. 161, 167. Men da Aaret efter Jørgen Rosenkrants var død, da den fortrædelige Proces med Gell. Sascerides begyndte, og da hans i samme Aar 1596 udgivne Breve havde paadraget ham Kongens Unaade: saa faldt alle hans Fjender over ham. — Med Hensyn til, at Thom. Finkes Had til Brahe ofte ansees foranledigt ved Brahes Opfindelse af meget anseete Lægemidler, skal jeg dog bemærke, at der i den officielle Pharmacopoea af 1658 findes flere Elixirer af Brahe: Thom. Barthol. dispensator. Hafn. p. 254, 255. Jfr. Barth. Cista Med. p. 89, 96, hvor der omtales en Pest-Elixir og et Universalmiddel af Brahe. En anden Pest-Elixir af Henr. Meinichen omtales i Epistt. med. Centur. I. p. 535. Mon den samme som Brahes?

Vedel ham et Brev 1598, gav ham Efterretninger om sin Stilling og udbad sig lignende om hans[22]. Da derfor Brahe endelig paa Slottet Benach havde fundet et blivende Sted, sendte han den attende September i det følgende Aar 1599 en udførlig Skrivelse til Vedel, hvori han historisk fortalte ham, af hvilke Grunde han havde forladt sit Fædreneland, og hvorledes han af Fremmede var bleven modtaget. „Alt dette", sagde han slutteligen til Vedel, „maa Du indføre i Din Historie til Erindring for Efterkommerne"[23].

III. Brahe troede altsaa at vide, at denne Historie endnu ikke var opgivet, og deri feilede han ikke. Vedel samlede som forhen, arbeidede som forhen[1] og gjemte fremdeles sine Arbeider i Studerekammeret.

En literair Samler af den rette Slags vil aldrig ophøre med sin Gjerning, og Vedel havde end ikke i hine kummerfulde Dage, da han berøvedes sine kjæreste Skatte, kunnet opgive Tanken om at forskaffe sig andre. Han tog Afskrifter af det, som han mistede[2], og han forøgede efterhaanden, hvad han beholdt. Hvorfra han hentede disse nye Samlinger, kunne vi ikke sige; men naar vi i hans sidste Aar finde ham i Besiddelse af mange Haandskrifter, som hverken vare opførte i hans tidligere Catalog[3] eller paa Listen over hans Aflevering, saa synes det utvivlsomt, at han maa have erhvervet sig disse i sine sidste Aar. Men Vedel efterlod sig en ikke ubetydelig Samling af Actstykker og Haandskrifter, som formodentlig efter hans Død blev ordnet i sex Afdelinger[4].

---

22 I Juni 1597 seilede Brahe fra Danmark (Dan. Mag. II. 325); i Midten af Maaneden var han i Rostok, i October paa Vandsbek Slot. Et Exemplar af hans her færdig trykte Astronomiæ instaur. mechanica sendte han eller vilde han sende til Storhertug Ferdinand af Medici, og dette selvsamme Exemplar med hans egenhændige Tilskrift findes nu paa det St. Kgl. Bibliothek. Næste Aar 1598 gik han til Wittenberg, hvor han boede hos Prof. Jo. Jessenius a Jessen Og her var det, at han modtog et Brev fra Vedel: Dän. Bibl. III. 178.

23 T. Brahei Epist. ad Andr. Vellejum de statu suo post discessum ex patria: anf. St. S. 177—192. Et Expl. deraf, confereret af Langebek med MS., bevares blandt Hjelmstjerniana. Efter at have fortalt sin Skjæbne siger Brahe S. 188: Tu hinc compendiolum et summam quandam excerpe et in annales sive fastos tuos infer, memoriæ causa ad posteros. Og saaledes flere Antydninger af, at Vedel endnu var beskjeftiget med sit historiske Værk.

1 Br. t. Parsb. ovenf. S. 201 Not. 4 viser afgjørende det samme („skal mit arbeid vel i sin tid vduise"), og at det selv i det meest smertefulde Øieblik var Vedels bestemte Beslutning at fuldende sit store Værk.

2 Anf. St. „at ieg effterhaanden kand lade vdscriffue" ꝛc.

3 Jeg kan desværre ikke forelægge Læseren Beviset for den store Overeensstemmelse mellem Prom. Cond. og den Liste, som Vedel lod følge med sin første Aflevering til Parsberg, fordi jeg ikke overhovedet turde lade dette Actstykke, der er temmelig vidtløftigt, uden videre at interessere, aftrykke; men det er sikkert, at de allerfleste af de der anførte Skrifter findes i Prom. Cond., navnlig under Overskrifterne: Parralipomena Chronicorum, Fragmenta historiæ Danicæ, Tutum Vallum, Literæ og Collecta. Vistnok nævnes der meget mere i Prom. Cond. end i Vedels Indberetning om Afleveringen; men hans Ed giver os Sikkerhed for, at dette ikke var blevet skjult.

4 „Ex reliquiis Vellejanis" MS. er, som tidligere bemærket, Overskriften til fem løse Ar-

Den første indbefattede danske Bidrag til Danmarks Historie, de fleste henhørende til den nyere Tid[5], den anden latinske Bidrag til Danmarks Historie, især mange til Kirkehistorien, og en af Vedel selv forfattet Udsigt over den svenske Krig[6]. Den tredie Afdeling bestod af Haandskrifter til Norges Historie, og blandt dem var ikke alene en Codex af den sagkaldte Islevs Krønike, men ogsaa Specialhistorier af flere norske Konger, samt den norske Hirdskraa[7]; den fjerde bestod af svenske Skrifter, saasom Olai Petri og Erici Krøniker, og Adskilligt til den nyere svenske Historie Den femte Afdeling omfattede meest Brevskaber til Danmarks Historie, især paa Christian den Andens og Syvaarskrigens Tid[9], og den sjette endelig Bøger og Haandskrifter angaaende Holsten og fremmede Lande, der stode i Berøring med Danmark[10]. Noget af dette havde vistnok allerede henhørt til Vedels ældre Samlinger, som enten ikke alle bleve ham berøvede eller hvoraf

---

lioblade, der bevares paa Universitetsbibliotheket og udgjøre en i visse Classer ordnet Fortegnelse over de Haandskrifter, der efter Vedels Død bleve afleverede til dette Bibliothek 1618. Denne Fortegnelse har classificeret Documenterne i sex Afdelinger; men hvert enkelt Stykke har derunder sit eget Numer, der ere de Løbenumere, under hvilke de alle tidligere havde været opskrevne, ikke i den bedste Orden, da Overleveringen skete. At det forholder sig saaledes, yttrede jeg i den første Udgave af nærværende Skrift som en Formodning. Nu kan jeg sige det med Visshed, da Hr. Bibliothekar Thorsen imidlertid har opdaget paa Universitetsbibliotheket det virkelige Afleverings-Document, dateret den 9 Mai 1618. Om dette nærmere paa sit Sted; her er det bequemmere at bruge den i Orden bragte Fortegnelse i sex Folioblade. Ogsaa af disse Blade har jeg taget mig en Afskrift; men jeg tør vel ikke meddele uden enkelte mærkværdigere Dele deraf.

5 I første Afdeling: *Varia impressa Germanice de Christiano II. Chronologia Regum Daniæ a Dan usque ad Christianum IV in fol. Chronologiæ Danicæ opus novum ms. in fol. ab an. ?380 ad 1590. Frederici II* begraffvelse med Abelens Artikle fremgiffne udi Begraffvelsen och Svar derpaa af Raabett.

6 I anden Afd.: *Collectanea quædam historiæ ecclesiasticæ Daniæ, lat. in 4to. De situ civitatis Roschildensis,* en Pergamentsbog, *ms. in fol. Chronica Pontificum Lundensis Ecclesiæ in 4to. Series rerum bello Suetico gestarum ab Andrea Vell. concinnata in 4to* &c.

7 I tredie Afd.: Hogen Sverrisøns oc Hogen Hogenssøns *Historia. Danice et Lat. ms. in fol.* Norske Chronicke *ms.* paa Danske *in fol.* Biscop Isleffs. Sturlaug Ingelssøns *Historia* eller Fabel *in 4to Danice.* Den Norske Hirdskraa eller Gaards-Rett *in 4to Danice.* Nogle gamle Pergamentsblader, som siunes at hebenhøre till den Norske *Historia in 4to* &c.

8 I fjerde Afd.: Kurtze *Chronica Regum Svetiæ in 4to Germ. Historia Regum Suetiæ, scripta ab Olao Petri in fol. Practica Regis Johannis contra fratrem et Regem Daniæ,* 2 Ark *ms. Super primatia Suetiæ confirmatio Innocentii ad Andream Archiepiscopum. Chronicon Sueticum D. Erici* &c.

9 I femte Afd.: *Literæ et Actiones variæ ad tempora Christiani captivi in fol. Variæ literæ signatæ no. 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 (!).* Karsten Robis Bestilling *de foedere inter Daniam et Suetiam* &c.

10 I sjette Afd., som har Overskriften „Exotica": *Chronica Holsatica ms. Germanica in 4to, Annales Fresorum, Eiderstadensium, Ditmarsorum, German. in 4to.* Fire Ark gammel Pergament *ms. in fol. Iter legationis Danicæ in Russiam, scriptum a Jo. Magno in fol. Oratio D. Nicolai Theophili ad regem Scotiæ de Orcadibus repetitis. Petita regis Scotiæ in nuptiis contrahendis cum Anna filia Frederici II et Responsio Proregum, et dos designanda Reginæ in Scotia* &c.

han maaskee senere, da han atter betragtedes som Historiograph, kunde have erholdt en Deel tilbage; men paa den anden Side eiede han og maa have skaffet sig i en senere Tid enkelte vigtige Stykker, som end ikke findes opførte paa den her omtalte Fortegnelse, navnlig en Samling af Kongernes Haandfæstninger[11].

Vilde nemlig Vedel frembeles arbeide paa sin Historie, saa maatte han ogsaa frembeles samle Bidrag dertil, og i selve Krags Skjæbne laae der en stærk Opfordring for ham til at fortsætte, hvad han havde begyndt. Denne høitbegavede Mands Talenter bleve ogsaa efter hans Udnævnelse til Historiograph saa meget benyttede i andre Retninger, at Vedel let maatte kunne forudsee, hvorledes det vilde gaae med hans Historie. Krag forsømte sine Forelæsninger for at arbeide paa Historien, og hans Colleger maatte efter Kongens Befaling læse for ham[12]; men Kongen selv rev ham idelig bort fra Studerekammeret, sendte ham 1597 til Polen, 1598 og 1599 til England, 1600 til Congressen i Embden, 1601 atter til Polen[13], og da Krag endelig, efter at have beklædt Universitetets Rectorat, erholdt det rige og hæderfulde Embede som Forstander for

---

11 Det synes ikke urimeligt, at Tilbageleveringen af en stor Deel Documenter, som Krag aldrig ventede at komme til at bruge, kunde have været en Følge af den Gjenopreisning, som Vedel nød. Skulde han frembeles være Historiograph, maatte han ogsaa have Midlerne til at udføre sin Gjerning, og Arbeidet var saa stort, at to Mænd hver for sig kunde have alle deres Kræfter behov. — MSS. Vellejana Bibl. Reg. no. 2443 4to Gl. kgl. Saml. er et betydeligt Bind af over 130 beskrevne Blade, deelt i tvende Partes, indeholdende fornemmelig Haandfæstninger, dog ogsaa andre Actstykker, hvoriblandt f. Ex. det af Historikerne saa meget omtvistede Document eller Udkast, der læses hos Hvitf. IV. 575 (4to). Jfr. Treschow i N. D. M. III. 88. Jahns Unionshist. S. 169 Not. 1. Ved Enden af dette Actstykke er skrevet: „Dette er giort aff Drotningh Margretis raad och alle tre Rigers, och stadfeste wdi Konningh Eriches tiid, som forskreffued stunder". Det hele Bind kunde endnu fortjene at benyttes. Jeg har forresten en Formodning om, at det tidligere har tilhørt Svaning.

12 Af 16 October 1595 haves et Kongebrev til Professorerne af følgende Indhold: Eftersom Dr. Niels Krage foruden den Bestilling, han har i Universitetet, „sig og underdanigst godvilligen haver fortaget at skrive vore Danske Historier" &c. og efterdi han „undertiden maa forreise og begive sig paa adskillige Steder at samle Documenter og Andet at forfare, som til samme historiske Arbeide kan være tjenligt", har han begjeret, at Kongen vilde tilstede, at han maatte handle med en af Professorerne, som i hans Fraværelse vilde læse i hans Sted. Kongen vil derfor, „at I godvilligen ville lade Eder befale med hvis fornævnte Dr. Niels Krage udi hans Fraværelse med hans Lectie at bestille lader forordne og foretage" (Sjellandske Tegn. No. 18 fol. 463b—464a; medd. af Hr. Kall Rasmussen). Dette vakte stor Misfornøielse hos hans Colleger, af hvilke endog Iver Stub vilde klage til Rigsraadet (Annal. Christ. III. Præf. Grammii p. 11—12). I det Hele gjordes i Begyndelsen alt for at fremme det historiske Arbeide i Krags Haand. Der haves fra 24 Novbr. 1595 et Brev til Capitlet i Viborg: Kongen er kommen i Forfaring, at der i Capitlet endnu skulle findes adskillige gamle Breve og Documenter foruden dem, Dr. Niels Krag har seet og bekommet. De skulle derfor lade registrere de Breve, de have tilbage, og tilskikke Dr. Niels Krag Registret. Hvilke af dem, ham kunne være tjenlige, skulle de da lade ham under hans nøiagtige Reversal bekomme. — Der haves ligeledes af 17 April 1596 et Brev til Undersaatterne paa Island om Documenter til Dr. Niels Krag, at lade dem følge, naar Hr. Arngrim Jonsen dem „med vort aabne Brev" besøger. Medd. af Hr. Kall Rasmussen af Jydske Registrenelser No. 4 fol. 530b—531a og Sjell. Registre No. 13 fol. 420b—421a. Sidstnævnte Brev er trykt i M. Ketilssons Saml. af Forordn. f. Isl. II. 206—7.

13 Schlegels Slange II. 266—67, 287, 290—91, 301, hvor man vil finde Anledningen til disse Forhandlinger historisk fremstillet og Grams Oplysninger om Krags Deeltagelse benyttede.

Sorøe Skole, for dog engang i Rolighed at kunne hengive sig til sin Historie, saa døde han strax efter i Aaret 1602, uden at have udgivet det allermindste af sit iøvrigt vel begyndte Arbeide[14]. Ligesaalidet kunde Vedel vente af Jonas Jacobsen Venusinus, der fik Krags Historieskriver-Embede og dets Løn Decanatet i Ribe; thi denne lærde og skarpsindige Mand havde altid beskjeftiget sig mere med Antiquiteter end med Historie[15]. Meget snarere kunde Hvitfelds Bestræbelser komme Vedels iveien. Det første Bind af dennes Krønike eller Christian den Tredies Historie var allerede udkommet i Vedels Ulykkes Aar; Frederik den Førstes og Christian den Andens fulgte derpaa 1597, Kong Hans's og Christian den Førstes 1599. Saaledes var de oldenborgske Kongers Krønike sluttet, og da Hvitfeld ved samme Tid fik et roligere Hjem paa Draxholm Slot, fuldendte han, vistnok under stærk Benyttelse af sine Forgjængere, paa fire Aar hele Historien fra Kong Dan til Oldenborgernes Thronbestigelse og føiede endnu dertil sin saakaldte Bispekrønike[16]. Men Vedel kunde dog ikke ansee sit Arbeide

---

14 Gram p. 19 kalder Forstanderskabet over Sorøe Skole „cum eximiæ dignitatis, tum locupletissima provincia omnium, ad quas isto seculo aditus literato homini, nullis majorum imaginibus claro, pateret". Krags Formand, Hans Mikkelsen, var død d. 13 Decbr. 1601, og Krag selv døde d. 14 Mai 1602. Alt hvad han som Historiograph havde skrevet i otte Aar, altsaa to Aar over den Tid, hvori han skulde have fuldført hele Danmarks Historie, var de første sexten Aar af Christian IIIs Regjering.

15 Hegel. Cal. MSS. indeholde de bestemteste Beviser for, at Vedel ikke, som Adskillige have meent (see ovenf. S. 210), fik sit Prælatur tilbage efter Krags Død. Der læses nemlig, efterat Krags Død er anført under d. 14 Mai, Følgende: 1602 d. 22 Mai, *M. Jonæ Jacobi* Kongebreff paa Dechendom er datert; 1603 d. 15 August, *M. Jonas Jacobus* loed hans *Decanatus* breff læse paa Riber Capitel datert den 22 *Maij Anno* 1602; d. 29 Aug., *M. Jonas Jacobi* drog herfran; 1605 d. 19 Juni, M. Jonas Jacobsøn *Decanus* vaar paa Capitlet vdi Ribe. Hr. Kall Rasmussen har desuden af Consistorii Archiv No. 96 meddeelt mig to Breve fra Biskop Hegelund, hvoraf man seer, at der opkom Strid mellem Venusinus og Krags Enke om Raadsensaaret af dette Præbende. I det første skriver han til Krags Enke Else Mule d. 30 Juni 1602 blandt andet saaledes: Oc staar det mest imellem eder selff alene oc den Danemand, M. Jon Jacobsøn, som den Historisck Arbeid er paalagt, at hand hervdi vil lade sig vnderuise, at Raadens Aars Indkomst, som nu tilstunder, vdi Regnskabs Penning oc Korntiender oc andet, som holdis for viße Rente, deraff bør eder den halffue part, saa oc derimod Universitetit den halffue part. Det andet Brev af d. 30 Jan. 1603 er til Universitetets Rector Hans Povelsen Resen og handler ligeledes om Striden mellem Venusinus og Else Mule. — Om Venusinus skriver Gram p. 32: Totus animus omnisque diligentia in antiquitatibus ponebatur, ut ne quidem cogitasse ipsum putemus de recentiore historia. Suhm Crit. Histor. II. 821 tillægger ham dog „critisk Smag og stor Skarpsindighed". Vil Nogen læse om den Trolddoms-Ring, som han skyldte al sin store Lærdom, saa vil jeg henvise f. E. til Holbergs D. H. II. 603. Han var efter Krag Historiograph i sex Aar, blev d. 30 April 1607 efter Anders Christensen Forstander i Sorøe og døde der d. 29 Januar 1608, uden at have leveret nogen Historie, som hans Embede paalagde ham.

16 Det første Bind, som udkom af Hvitfeld, eller Christian IIIs Historie, er trykt 1595, og Dedicationen er undertegnet d. 8 Octbr., altsaa samme Maaned, som Vedel i Sivert Becks Overværelse afleverede sine sidste Actstykker og Skrifter. I Dedicationen til Christian Is Historie, i Jan. 1599, taler han om den større Ro, han havde faaet, siden han var kommen til at boe paa Draxholm Slot. Thi medens han skrev de oldenb. Kongers Historie i faa Aar, var han hyppig brugt i Statssager: Schlegels Slange II. 247, 249, 291. At Hvitfeld ikke kunde have leveret dette store Værk i saa kort Tid uden at

for overflødigt ved Siden af Hvitfelds; han fandt i dette kun en Materialiesamling, og han hørte Hvitfeld selv sige og gjentage de Ord: „Alt dette er ikke skrevet, som det burde skrives; jeg vil kun bryde Isen og bane Veien for en Anden, som er bedre og høiere begavet end jeg[17]".

Og hvem var nu denne Anden, hvis Komme Hvitfeld i patriotisk Følelse bebudede? Ja, Venusinus og Claus Lyschander og alle de, der ellers maatte troe sig kaldede til Historieskrivning, have maaskee, som det pleier at gaae, hver især anseet sig for den Profeterede; men alle Andre have dog vel kastet Øinene paa den alvorlige Grandsker i Ribe. En Sygdom havde længe fængslet ham til Leiet; i Foraaret 1601 havde han været Døden nær; han havde til samme Tid lidt det smertelige Tab af sin Svigermoder og den kjære Albert Friis og endnu ved Slutningen af Aaret maa han vel have været svag, da han end ikke formaaede at modtage den nye Lehnsmand Albert Skeel, der vilde aflægge et Besøg hos ham[18]. Men Helbreden vendte atter denne Gang tilbage, følte han end Aarenes Virkning, og dersom han virkelig nogensinde skulde have fuldendt

---

bruge Andres Arbeider, følger af sig selv. Han benyttede ei alene, hvad der er bekjendt nok, sine Amanuenses og Magni Matthiæ Skrifter; men jeg troer tillige at kunne paavise, hvorledes han meget stærkt udskrev ogsaa Andre. Blandt MSS. Vellej. Bibl. Reg. no. 2441 4to Gl. kgl. Saml. findes et Brudstykke af Danmarks Historie fra 1241 til 1282. Forfatteren er udentvivl Hans Svaning; thi samme Fascikel, hvori det er indheftet, har forhen indeholdt Svanings Retractat *de causis belli Suetici*. Men Bedel har eiet dette Manuskript og med egen Haand skrevet Rettelser og Tillæg dertil. Vil man nu, som jeg har gjort, sammenligne denne haandskrevne Historie med Hvitfelds Erik Plovpenning (S. 164, 169—70, 178—79, 182, 183, 184, 186, 187, 189, 192, 194, 204, 205 o. s. v. Ovartudg.)', saa skal man finde hele Stykker ordret overeensstemmende, saaledes som det var umuligt, hvis ikke den Ene havde udskrevet den Anden. Afvigelsen bestaaer meest i, at Hvitfeld har indskudt Actstykker, som Svaning ikke kjendte eller ikke ordret kunde meddele. Feier man nu dertil, hvad Brevet til Parsberg (ovenf. S. 201) lærer om Bedels Meddelelser til Hvitfeld og navnlig om Hvitfeld som Besidder af Svanings Historie, saa troer jeg ikke, at min Gisning er urimelig, at vi ogsaa her have et Beviis paa, i hvilken Grad Hvitfeld benyttede Svaning. — Mærkelig er Ordenen, hvori Hvitfeld leverede Tomerne af sin Historie. Efter at have skrevet de oldenborgske Kongers Historie i omtrent omvendt Orden af deres Levetid, begyndte han ikke, som det var Krag paalagt, forfra med Kong Dan, men med Knud VI, og fortsatte Saxo i tre Bind (1600, 1601, 1603), og først derefter skrev han (1603) Historien fra Dan til Knud VI. Bispekrøniken udkom 1604. — Derefter har han vel arbeidet paa sin Historie af K. Frederik den Anden. I det ovenf. S. 186 Not. 9 omtalte Kellinghusenske Haandskrift fol. 132b nævnes ligefrem Hvitfelds Frederik IIs Krønike; men Kellinghusen frygter, at den er ikke „cum Velleji aliorumque doctissimorum virorum operibus Historicis". I Decbr. 1606 fik Hvitfeld et Anfald af Apoplexie.

17 See Dedicat. til Fred. Is Hist. A4 vers., til Christ. IIs Hist. C4, til Trebie Part Chronol. iii vers., til Første Part iii vers., og til den ældste Historie a4. De to sidste Bind udkom efter Krags Død, saa at der ikke kan sigtes til ham. Imidlertid nævnes intet Navn. Det er ret Skade, at den Antegnelse, som læses i den gamle Gullandske Historie, der tilhørte Hr. Hans i Glumsøe, mangler Tidsbestemmelse; thi deraf seer man, hvorledes Tinene bestandig ved Savnet af en Danmarkshistorie vare henvendte paa Bedel (Suhms Sandv. Saml. I. 2. S. 140).

18 Hegel. Cal. MS. 1601 d. 18 Marts: *M. Andreas Vedle lethaliter ægrotus.* D. 15 April: Dorethe salig M. Hans Laugißens bede. D. 24 April: Albret Friis begravet i Riberhuus. D. 13 Decbr.: *Albertus Skeel et Otto Christopher (Rosenkrants) volebant invisere M. Andream V., sed non admissi.*

sit store historiske Værk, saa maatte det vel med Hensyn til hans Alder ansees for rimeligt, at det var blevet fuldendt omtrent i Løbet af et Decennium efter Krags Udnævnelse til Historiograph, saa at Vedels Kongekrønike kunde have været færdig omtrent ved den Tid, da det sidste Bind udkom af Hvitfelds. I næsten tyve Aar havde han da arbeidet derpaa[19]; for ti Aar siden havde han omtalt den og glædet sig over den som et fuldbragt Arbeide[20]; Titelbladene til de enkelte Afdeelinger laae, zirligen skrevne af en Medhjælpers Haand, allerede færdige blandt hans Samlinger[21] og hans Samtidige troede saa meget paa hans Ord og stolede saa meget paa hans Forsikringer, at de derpaa grundede et Vidnesbyrd, der blev gjentaget gjennem Aarhundreder[22]; ja Efterkommerne vovede endog at paavise os Stedet, hvor denne store Krønike, Vedels Livs Værk, Frugten af hans Dages Gjerning, Kronen over hans udødelige Navn, skulde bevares og gjemmes som den kostbareste Reliquie[23].

---

19 I Aaret 1584 var Krøniken begyndt: see ovenf. S. 134 Not. 7. I Aaret 1588 ansaae han den for saa vidt fremmet, at han haabede paa et Aarstid at kunne fuldende den: see ovenf. S. 155 Not. 12.

20 Sv. Tiuv. Fort. b7. „udi denne min beste og bequemmelig Alder til saadant Arbejde haver dette nu fuldfærdigt".

21 Fasc. MSS. no. 20 in fol. af Danske Selskabs Archiv indeholder foruden Fortalen til Krøniken en Samling af ni Folioblade, der ere reenskrevne Titelblade til Vedels Bøger. Paa det første Blad læses: Historia. Anledning huorledis en ret sandferdig Historie beskriffuis skal, huad heller det belanger sig store Monarchier, Konge Riger oc Førstedomme oc ellers fornemme store Der oc Hoffuitstæder, saa vel som naffnkundige Høffdinge, huilcke haffue beuiist deris Viisdom oc Mandom i Freds oc Feidetid. Alle dem som saadant Arbeid foraarsagis at tage sig faare, gantske nyttelig, til en rictig oc enfoldig Vnnderuiisning. Det andet Blad er Titelbladet til den store Krønike, saaledes lydende: Dania det er Danske Kongers oc Folckis mandelige bedrifft, som de vdi Freds oc Feidetid, inden oc vdenlands haffue beuiist, met stor berømmelse oc efftersaffn, fra den første Konning Dan, saa viit meest mueligt effter visse Aars tal, oc indtil vor allernaadigste Herres oc Konges, Konning Christian den Fierdes tid lignet effter leiligheden met de fire Monarchiers oc omliggende Landskabs Historier. Tilsammenscreffuen met største fliid oc Troskaff, saa vel aff vore egne indlendiske gamle Roller oc Documenter, som aff nest omliggende oc ellers fremmede Nationers Historier. De følgende Titelblade ere til Ethnographien, Genealogien, Ethographien, Chorographien, Chronologia universalis, Chronologia rerum Danicarum og Historia ecclesiastica Danica, alle temmelig vidtløftige. At ogsaa Udarbeidelsen af det sidste Værk virkelig var i det mindste paabegyndt, er vist; thi denne Begyndelse blev 1618 afleveret til Universitetsbiblioteket ifølge det ved denne Leilighed forfattede Instrument MS. B. U. H. Addit. Additamentor. no. 41 in 4to. Disse Blade ere efter en Notits, skrevet paa Foden af et af dem, forærede til Danske Selskab af Provst Terpager 1749: mon ikke atter et Vink om, at en Deel af Vedels Haandskrifter forblev i Ribe?

22 Cimbr. lit. II. 906—907, hvorom nærmere nedenfor. Dertil kan endnu regnes den Bemærkning af en gammel Haand, som findes paa nogle Haandskrifter af Fortalen til Krøniken (f. E. MS. Bibl. Reg. no. 2439 in 4to Gl. kgl. Saml.), at denne Krønike naaede til Vedels egen Tid og var ganske færdig til Trykken. Pontopp. Ann. eccl. Dan. I. Vorr. S. 4 antager uden videre, at Vedels Krønike blev færdig, idet han besvarer det Spørgsmaal, hvorfor den da aldrig udkom, med den Bemærkning, at Hvitfeld imidlertid havde udgivet sin.

23 Det er Møller (Cimbr. lit. II. 908), som udtrykkelig siger: „totum opus in Bibliotheca

Men her staaer Historieskriveren ved det tragiske Punct i Vedels Liv. Han nødes alligevel til efter den alvorligste og gjentagne Overveielse at spørge: blev dette Værk virkelig nogensinde fuldendt? Thi imod hine positive Vidnesbyrd stiller sig en anden Række af Modgrunde, der vistnok alle ere negative eller beroe paa Taushed om dette Værk, hvor man allermeest skulde vente det omtalt, men som dog i deres Forening vinde en Betydenhed, der kunde synes at overvælde hine. Da Vedels Slægtninge efter hans Død afleverede hans Samlinger og Skrifter til Universitetsbibliotheket, fandtes hans store Krønike ikke blandt disse[24]; den fandtes hellerikke i den ikke ubetydelige Bogsamling, som hans ældste Søn eiede og efterlod sine Arvinger[25]. Enkelte af Vedels Samtidige erklærede udtrykkelig, at hans Berømmelse var mere grundet i Udgivelsen af Andres end i hans egne Værker, og de fandt ikke disse til Veiledning, naar de arbeidede i selvsamme Fag, hvori Vedel havde arbeidet[26]: Universitetsbiblio-

---

Wormiana Hafniæ supercst", den samme Møller, som netop modtog Bidrag til sin korte Biographie af Vedel fra Christen Worm. Nu er det vel saa, at Møller har en stærk Tendents til at give lange Fortegnelser over sine Lærdes Skrifter, og at der stundom løber et eller andet med, som neppe har existeret; men her er kun Talen om det simple Factum, hvor Vedels Historie bevaredes. Han siger os saaledes, at Calendariet fandtes paa Universitetsbibliotheket (ikke hos Worm) og deri havde han Ret. Om Historien siger han, at den var hos Worm og intet andet Sted, saa at man maa være betænkelig ved at nægte dette Vidnesbyrd Troværdighed.

24 MS. Bibl. Univ. H. Add. Additamentor. no. 41 in 4to, som Hr. Bibliothekar Thorsen, efterat den første Udgave af min Bog var udkommen, har opdaget mellem nogle tilsidelagte Papirer (kort efter fandtes det samme Stykke i et haandskrevet Ovartbind, der tilhører Museet for nordiske Oldsager), indeholder Afleveringslisterne over Hvitfelds og Vedels Haandskrifter til Universitetsbibliotheket i Aaret 1618, og en Fortegnelse over nogle andre gamle Actstykker. Listen over Vedels Haandskrifter viser, at de tidligere nævnte (ovenf. S. 211) Folioblade med Titlen: Ex reliquiis Vellejanis, virkelig ere, hvad jeg fra først af formodede; men den viser tillige, at disse Folioblade i Hovedsagen ere en complet Fortegnelse over, hvad der blev afleveret. Gjennemgaaer man nu denne Fortegnelse, saa finder man forskjellige af Vedels Skrifter; men den store Krønike findes ikke, skjønt dette Værk dog var saa betydeligt, at man vanskelig kan forestille sig, at det ikke skulde være fordret, hvis det existerede. Derimod finder man under No. 37: „Nogle lese Centones et reliquiæ af den Danske Historie ms. in fol." — vistnok Vedels stykkeviis udarbeidede Afsnit, som ovenfor ere omtalte. Dette er et stærkt Argument imod dem, der ville antage, at Vedel har fuldendt hiint Arbeide.

25 MS. Bibl. Reg. Thottske Saml. No. 1853 in 4to indeholder et af 17 Ovartblade bestaaende Hefte, med den Titel: Libri, quos sibi suisque filiis e Bibliotheca sua reservavit M. Severinus Andreæ Vellejus. Dette Catalog maa være nedskrevet mellem 1643 og 1653; thi det indeholder Bøger, som ere trykte i det førstnævnte Aar, og det er personlig underskrevet af Søren Vedel, som døde i det sidstnævnte; det synes at være et Udvalg af Bøger, som Søren Vedel ville, at hans Arvinger ikke maatte sælge, men skulde bevare i Familien. Dersom nu Faderens store Krønike var bleven tilbageholdt i Familien ved hiin Aflevering til Universitetet, saa maatte dog vistnok den fremfor Andet her findes. Men den findes der ikke!

26 Lyschander de scriptt. Dan. Westph. III. col. 448—449: Vir eruditione et morum integritate clarissimus, antiquitatis indagator diligentissimus, sed in iisdem in lucem emittendis curiosus et tardus, aliorum magis quam propriis scriptis celebris. Ole Worm, der ogsaa kan regnes til Vedels Samtidige, da han havde været Professor ved Universitetet flere Aar før dennes Død, sigter til det samme, idet han ved at nævne Vedels paatænkte Værker over Wemmenhøistenen skriver saaledes (Mon. Dan. p. 200): morte præventus, nec hæc, nec alia præclara patriæ nostræ encomia ad finem perducere valuit. Det er derhos at bemærke, at [illegible]

theket havde ikke faaet og fik aldrig den store Krønike, en Kjendsgjerning, der vanskelig lader sig begribe, hvis denne nogensinde var bleven fuldendt[27]. Vistnok kan der ogsaa mod Beviiskraften af disse Kjendsgjerninger fremføres betydelige Tvivl[28]; men tilintetgjøres kan den ikke, og det opkastede Spørgsmaal turde derfor høre til dem, der ikke mere med fuldkommen Vished lade sig besvare. Det er dog allerede et critisk Resultat, naar man med Grund kan sige, man veed det ikke[29].

Men det veed man, at Vedel arbeidede stykkeviis paa sit store Værk[30], og af de udarbeidede Stykker ere endnu adskillige tilbage. Skulde man da ikke ved Hjælp af disse kunne danne sig en Forestilling om den store Bygning, hvortil de fordum henhørte eller skulde have henhørt, hvis det var blevet ham forundt at fuldende den[31]?

Af de tre første Bøger, der skulde danne ligesom en Indledning til det store Corpus historicum, er saagodtsom Intet tilbage. Chorographien vilde vel have faaet nogen Lighed med de omtrent samtidige Skrifter af Jonas Kolding, Peder Clausen, Arngrim Johnsen og Andre; men den mathematiske Maaling,

---

ikke nogetsteds i sine antiquariske Skrifter har kunnet benytte de Vedel tillagte lignende Værker, navnlig Vedels Antiquitates Danicæ.

27 Catal. MSSptorum Bibl. Univ. ante infern. incend. ann. 1728, MS. B. U. H. Addit. no. 218 in 4to viser os dette. Tertulliani Capsa MSS., ord. III. havde Vedels Calendarium; Cypriani Capsa havde Adskilligt af Vedels Samlinger o. s. v.; men Historien findes ikke.

28 Man kunde saaledes bemærke: 1. at der virkelig existerede ikke saa Vedelske Arbeider, som ikke ved Afleveringen 1618 kom til Universitetsbiblioteket, f. E. hans Tragica, hans comm. de nomine Julæi o. fl.; 2. at Søren Vedels Catalog i Hovedsagen var indskrænket til theologiske Bøger og derfor hellerikke nævner noget andet af de virkelig fuldendte Skrifter af den gamle Vedel; 3. at Lyschander kun taler om Vedels Langsomhed til at udgive Skrifter, hvormed han egentlig ikke nægter, at disse bleve fuldførte: at Vedel ikke udgav sin Historie, er vist nok; 4. at Ole Worm gierne kunde have savnet Skrifter, som senere hans Søn eller Sønneson vidste at forskaffe sig; 5. endelig at den Omstændighed, at Universitetsbiblioteket ikke eiede Vedels Krønike, stemmer godt overeens med Møllers Efterretning, der netop om dette Værk henviiste ikke til Universitetsbiblioteket, men til Biskop Christen Worms Bibliothek.

29 I den første Udgave af nærværende Bog havde jeg erklæret mig for den Mening, at Vedel havde faaet sin store Krønike færdig. Mine Grunde derfor vil man i det Foregaaende have seet, og de synes mig endnu ikke uden Vægt. Dog maa jeg bekjende, at det kun var nødtvunget, overvundet, som jeg meente, af Beviser, at jeg opgav min subjectiv modsatte Mening, der allerede et Par Gange (1ste Udg. S. 7, 165 Not. 21) ikke utydelig var udtalt, og mit Udtryk blev nu paa dette Sted noget mere bestemt, end jeg selv ønskede, fordi jeg — vilde give Sandheden Æren. De flere nye Hjælpemidler, som jeg ved den gjentagne Overveielse har kunnet benytte og som jeg fornemmelig har Hr. Bibliothekar Thorsens Velvillie at takke for, skulle, haaber jeg, retfærdiggjøre, at jeg er vendt tilbage til min tidligere Anskuelse af dette vanskelige Spørgsmaal om Fuldendelsen af Vedels store Corpus historicum.

30 Sv. Tiuv. Fort. d4 vers.: „at skrive, corrigere og omskrive hvert Stykke, og saa med andre mangfoldige Besværinger at forfærdige alle disse fornævnte Stykker".

31 Ved at anføre de Stykker, som jeg har fundet, kan jeg ikke undgaae at tage Hensyn til Haandskrifter, hvoraf det ikke er muligt at forelægge Læseren saa store Afsnit, som udfordredes, naar Andre derefter skulde kunne danne sig noget Begreb om disses Beskaffenhed og derved om den hele Historie. Jeg har intet Middel til at afhjælpe denne Mangel; men jeg skal bestemt paavise de Haandskrifter, hvortil jeg sigter.

hvorpaa den var grundet, og de Landkort, som skulde ledsage den, vilde have været en værdifuld Tilgift[32]. Ethnographien og Ethographien skulde have været en Fremstilling af de nordiske Folks Oprindelse, Sprog, Vandringer, Sæder og Skikke, og Tabet deraf er saameget beklageligere, som intet andet lignende Skrift fra den Tid er tilbage. Den egentlige Kongekrønike skulde have udgjort sytten Bøger, fra den fierde til den tyvende. De faa Levninger, som deraf endnu bevares, ere den sidste Halvdeel af sjette Bog eller Svend Tveskjægs Historie, som senere blev trykt; fremdeles den sidste Deel af ottende Bog eller et Brudstykke af Erik Eiegods og Kong Niels's Historie[33], Begyndelsen af tiende Bog eller Knud Valdemarsens Historie[34] og endelig et Fragment af ellevte Bog, indeholdende en Deel af Erik Glippings Historie: alt endnu utrykt[35]. Disse ere de eneste Levninger, der endnu kunne tjene til at give et Begreb om, hvad Vedels store Værk kunde være blevet, og prøver man nu, gaaende ud fra disse Ruiner, at udkaste, ligesom med puncterede Linier, et Omrids af den store Bygning, hvoraf disse udgjøre Rester, saa vil man med Bedrøvelse erkjende, at et stolt Nationalværk er blevet ufuldført eller gaaet tabt. Det historiske Stof maa vistnok i Hovedsagen ansees for reddet af Hvitfeld, men Nationalliteraturen savner et mærkeligt Forsøg til en virkelig Historieskrivning efter hiin Tidsalders Synsmaade i disse Lande[36]. Hvitfelds Krønike og Vedels Krønike vilde hver

---

32 Vedel synes at benævne dette hele Indledningsbind: Danmarks Riges Beskrivelse og Antiquitates. See Indl. til Biskernes 1 Part, 21 Vise S. 112 (Udg. 1787). Sammesteds S. 2 seer man ogsaa, at den tredie Bog skulde indeholde en Beskrivelse over de kjæmpestore Mennesker, som meentes at have levet her i fordums Tid. — MS. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. No. 2336 4to indeholder Vedels Udkast til Grundtegninger af nogle skaanske Stæder. Disse vise ham dog ikke som nogen øvet Tegner. Bedre er Planen af Ribe hos Braun, hvis den er af Vedel. Skulde derimod Kortet over Island (see ovenf. S. 146) virkelig være udført af Vedel, saa maatte man dog meget beklage, at Vedels „Landtavler" over Danmark enten ikke kom istand eller ere tabte. Man har fra Vedels Samlid en Bog af Bogtrykkeren Laur. Benedicht, kaldet Søkartet offuer Øster- oc Vester Søen (1568. 4to); men Ingen maatte troe, at deri findes egentlige Søekort, der af en Landkort-Tegner kunde benyttes: den indeholder kun ganske løse Contourer af de Skikkelser, hvori de forskjellige Lande eller Kyststrækninger viste sig, seete over Havfladen.

33 MSS. Vell. Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. No. 826 fol. findes dette Fragment, der udgjør otte tætskrevne Ark, afrevne af et større Hele. Det begynder og ender midt i en Sætning. Vi have deri omtrent tredive Aars Historie fra 1103 til 1133. Saxo ligger heelt igjennem til Grund. I Sprog og Fremstilling synes det mig meget at overgaae Hvitfeld.

34 MSS. Vellejana, samme Fascikel. Dette Stykke er ti Folio-Ark, men noget vidtløftigt skrevet. Det lader sig meget vel læse. Fremstillingen er vel sammenhængende og livlig.

35 MSS. Vellejana, samme Fasc., kun to afrevne og løse Folioblade, ganske af Udseende som det foregaaende, og synes at have udgjort Eet med dette. Det er iøvrigt for lidt til at dømme noget om. Den Tilstand, hvori alle disse Fragmenter findes, viser noksom, at Vedel maa have udarbeidet meget mere end dette, og at dette kun ved et Tilfælde har undgaaet Ødelæggelse.

36 At Vedel virkelig paa en for den Tid mærkelig Maade reflecterede over Historieskrivningens Kunst, har jeg ovenf. S. 130 fg. og ved flere Leiligheder viist; men denne Kunst havde vistnok ikke naaet til det Punct, hvorpaa den i nyere Tid er bragt. Kun for Vedels Tid og i disse Lande mener jeg, at man ikke tør miskjende, hvad han deri har præsteret. Dette bemærker jeg udtrykkelig

for sig med eiendommelige Fortrin have hævdet deres Plads: lærde Historieforskere vilde vistnok ikke sjeldent have fundet Actstykker hos hiin, som denne ikke kunde tilbyde[37], men Lærde og Ulærde vilde have søgt til denne, naar de vilde glædes ved en livligere Fremstilling af Forfædrenes Bedrifter i et kraftigt og kjernedansk Sprog. De to sidste Bøger endelig, Genealogien og Chronologien, ere vi ifølge de meddeelte Prøver istand til at danne os et bestemtere Begreb om; Chronologien synes især at have været meget omfattende, og den vilde selv i vor Tid ikke have været uden Brugbarhed[38]. Begge bleve virkelig fuldendte; nu ere ogsaa de aldeles forsvundne.

IV. Vedel havde ligesaalidet i den sildigere Periode af sit Liv, hvori man i ethvert Tilfælde maatte søge Fuldendelsen af hans Hovedværk, som i nogen tidligere kunnet holde sig ene og udelukkende til dette. I sin Ungdom saavelsom i sine Manddoms-Aar og i sin svagelige Alderdom syslede han af Hjertens Lyst med mange mindre Foretagender, og dertil kom endnu ikke sjeldent Bestillinger i Capitlets Tjeneste, der gave hans Virksomhed den fornødne Afverling, medens de tillige forøgede hans Indtægter.

Lingvistiske Studier havde altid megen Tillokkelse for Vedel, og han vidste af dem at drage Frugter for sine historiske Arbeider. Til disses Fremme ægtede han paa Alt. „Intet", sagde han, „er ubetydeligt, Intet maa oversees"[1]. Især havde han sin Opmærksomhed henvendt paa Modersmaalet, som han dyrkede med en for den Tid ualmindelig Grundighed. I Studerekammeret gjorde han Udkast til et Lexicon saavel over det gamle nordiske Sprog, som over sjeldne eller forældede Ord af det nyere danske Sprog[2]; han lagde Planen til et dansk

---

da jeg seer i Recensionen af min Bogs første Udgave (Nyt histor. Tidsskr. I. 663—64), at jeg har talt utydeligt.

37 Dette Fortrin maa man udentvivl tillægge Hvitfeld. Ere end de ovenanførte Stykker temmelig lidt til at drage nogen almindelig Slutning af, saa have vi Promus Condus, Afleverings-Beretningen og Fortegnelsen over Vedels senere Samlinger, og det er ganske vist, at Hvitfeld har overmaade Meget, som deri savnes, medens deri findes Lidet, hvoraf Hvitfeld kunde suppleres.

38 Prom. Cond. deler den nemlig i tre Tomer: 1. *A condito orbe ad ann. Chr. 800.* 2. *A Carolo Magno ad Christianum I.* 3. *A Christiano I ad Christianum IV.* Om Beskaffenheden af den tilføies: *quæ primo Tomo continentur, lineis parallelis res variis locis gestas invicem collatas continent; quæ Tomis posterioribus comprehenduntur, duabus columnis singulorum annorum memorabiles res repræsentant.*

1 Over nogle mindre lingvistiske Bemærkninger, der findes paa løse Blade i en Fascikel, MSS. Vellejana Bibl. Univ. no. 219 Rostgd. in 4to, har Vedel selv skrevet det ret characteristiske Motto: *οὐδὲν μικρὸν, οὐδὲν παραφρονητέον.* — Hvad det angaaer, at jeg har kaldet en Afverling i Arbeide nødvendig for Vedel efter hans Character og Aandsretning, da kan jeg ikke alene beraabe mig paa hele hans Historie, men ogsaa paa hans egen udtrykkelige Erklæring derom, Svend Tiuv. b7 vers., hvor han kalder det „at give sig til Hvile".

2 „Nomenclator linguæ Gothicæ antiquæ" kaldes paa Omslaget af det nysnævnte Manuskript en Afdeling S. 51—142. Den begynder med nogle Stykker paa det gamle Sprog, overskrevne: *Leges Svenonis spurii, Canuti cognomento Divitis; Oratio Regis Sverri contra ebrietatem*

Etymologicum i alphabetisk Orden[3]; han optegnede tidlig og vedblev at optegne gamle danske Ordsprog og Talemaader, som han under sin Syslen med Kjæmpeviserne eller andetsteds traf paa[4]; han samlede ældre og nyere Egennavne, som han deels ordnede i visse Classer efter Endelserne, deels søgte at forklare ad den etymologiske Vei[5]. I nær Forbindelse hermed stod hans Interesse for antiquariske Undersøgelser, og da Indledningen til den store Krønike ogsaa skulde omfatte de fædrenelandske Oldtidsminder, maatte han skaffe sig Midler til en let og sikker Læsning af de ofte meget forskjellige Slags Runer. Derfor optegnede han sig flere Rækker af Runealphabeter, der ved Dechiffreringen af de gamle

---

o. desl. Derefter følger Vedels egentlige lexicographiske Ordsamling med den Overskrift: Fax antiquæ linguæ Gothicæ, indrettet saaledes, at der er aflagt to hele Blade, hvert med fire Columner, til hvert Bogstav. Der findes nu ogsaa nogle Ord gjennem hele Alphabetet; men det meeste er dog ubeskrevet Papir. Det sidste Blad har paa den ene Side under Overskriften: *Συγκατηγορήματα*, nogle enkelte islandske Ord med vedføiet dansk Oversættelse, og paa den anden Side under Overskriften: Abbreviaturæ, en liden Samling af de i ældre islandske Haandskrifter meest brugelige Forkortelser i Skrifttrækkene. — Umiddelbart foran paa de første 50 Sider af dette Hefte findes en Afdeling, hvis Titel lyder saaledes: „Vocabula Danica, 1. dubia, 2. crassiora ex Judaismo illata, 3. selecta et usitata, 4. antiqua et fere obsoleta". Man seer heraf, hvad han samlede paa; men han har deraf intet faaet reenskrevet eller indført paa disse Blade.

3 „Etymologicum Danicum" kaldes atter en Afdeling paa tolv Blade i samme Fascikel. Det er ogsaa alphabetisk anlagt med en Side til hvert Bogstav; men kun lidet er optegnet og af liden Værdi i vore Dage.

4 „Phrases et vocabula quædam Danica sclectiora", ti Blade sammesteds, af hvilke virkelig de sex ere beskrevne med alleslags Ordsprog, Talemaader og Udtryk, uden nogen Orden, optegnede efterhaanden som Vedel under sin Læsning traf paa dem. Det er kjendeligt, at de ere skrevne i en lang Række af Aar, og de ere rimeligviis begyndte, allerede medens han som Slotsprædikant tænkte paa at oversætte Saxo. Thi ved Begyndelsen har han selv skrevet: „Anno Dni MDLXXII, pridie Severini"; altsaa ere de begyndte d. 22 Octbr. 1572. Dengang havde han netop for Skik at notere i sine Excerptbøger, naar han begyndte dem: see ovenf. S. 79 Not. 3, S. 84 Not. 17. Som Exempler paa, hvad Vedel regnede til denne Classe, skal jeg anføre: quersette it Skib, vinde Lande met Herreskjold, føre Affuindskjold oc Merke mod Kongen, haardraadig, snarraadig, viisraadig, snildraadig, storraadig, bære dyll paa Noget, Faakundighed, Gunst oc Gave, Dug oc Disk, Nyt oc nattegammelt, vild oc Venskab, Top oc Tavl, Bulder oc Vaabenbrag o. s. v. S. 176 har den Overskrift: Vocabula usitata in antiquis cantilenis, og derunder findes atter en Deel Talemaader, saasom: en yske Quinde, den vilde Strand, vdi Leding at fare o. s. v.

5 „Nomina propria Danica et aliena" er Titelen paa den sidste Afdeling af denne samme Fascikel; men kun et Par Blade ere beskrevne. I Begyndelsen ere Navnene ordnede efter Endelsen, de som endes paa *mannus*, *marus*, *linus*, *laus*, *druda* o. s. v., f. E. *Hermannus*, *Tismannus*, *Vigmannus* o. s. v., *Hildruda*, *Irmindruda*, *Ruthdruda* o. s. v. Siden findes etymologiske Forklaringer, saasom: *Othincarus non est Othino carus*, *sed idem quod Ottocarus*, *forte et Odoacerus* o. s. v. Fjorten Aar efter Vedels Død udkom et Forsøg i samme Retning af Helvaderus (Onomal-Etymologicon, en nyttig og almindelig Raffnebog. Kbh. 1630). Men hvad Vedel stræbte efter, er dog endnu et Savn baade hos os og hos andre Nationer. Det Kgl. preussiske Videnskabernes Academie har netop i Juli 1846 valgt det samme Emne til Gjenstand for et Priisspørgsmaal, der ønskes besvaret til d. 1 Marts 1849. Den forlangte Samling af Egennavne „soll sich von der ältesten Zeit an bis zum Jahr 1100, aber nur auf gothische (zugleich vandalische), langobardische, fränkische, thüringische, burgundische, alamannische, bairische, altsächsische und friesische Namen erstrecken, also die angelsächsischen und altnordischen ausschließen, für welche zweckmäßiger anderweit gesammelt werden muß".

Indskrifter skulde komme ham til Nytte[6]. Vedels Interesse for Sprog ialmindelighed førte ham ogsaa til andre end Modersmaalet: under sin Læsning af Middelalderens Skribenter optegnede han og forklarede tildeels de sjeldnere Ord, der kun brugtes under Sprogets Forfald, og forberedede sig saaledes til at give, hvad man først meget senere erholdt, en Ordbog over Middelalderens Latinitet[7]. Men saadanne Studier kunde kun befordres ved en meget udbredt Læsning, og dertil havde Vedel af Naturen meget mere Lyst end til at fremtræde som Forfatter. Hans Skrifter bære Vidnesbyrd derom; de vise ham som en Mand, der var bekjendt med Middelalderens og sin egen Tids vigtigste Historieskrivere[8], med de gamle græske og latinske Classikere[9] og med de anseeligste kirkelige Skri-

---

6 MSS. Vellejana B. U. H. no. 121 Additam. in 4to have disse runologiske Samlinger, hvorom jeg ovenfor S. 80 Not. 5 har talt. Men dette Studium havde dengang endnu ikke fundet sin O. Worm.

7 „Barbarolexicon" kalder Vedel denne Samling, som bevares i det næstforrige Hefte af MSS. Vellejana S. 187—202. Man finder her saadanne Ord som allodium, curtis, felonia, forestarius, parlamentum, sterlinga o. s. v. stundom forklarede, stundom blot nedskrevne. Alt er kun en Begyndelse til Noget.

8 Jeg skal som Bidrag til en Forestilling om Vedels Belæsthed nævne de Forfattere, som jeg har noteret mig at have fundet af ham benyttede i hans trykte Skrifter, saaledes at jeg, hvor jeg intet Citat anfører, beder Læseren at supplere det fra det Ovenanførte S. 109 Not. 15: Abbas Ursp. Ad. Bremensis. Aimoinus. Albertus Stad.: Sv. Tiuv. S. 41. Autemar: Ad. Br. Vell. G2. Beda: Sv. Tiuv. S. 55, 56. *Contin. Bedæ:* ibid. 56. Ditmar.: ib. 203—204. Galfred. Mon.: ib. 56. Gildas: ib. 55. Gyraldus Camb.: ib. 36, Dan. Viser 1 Part 15. Helmold. Lambertus Schafn. Luitprand: de app. regni Dan. C2. *Notitia utriusque imp.:* ib. B4 vers. Regino: ib. C2 vers. Saxo. Sigebert: ib. C2. Solinus. Wilhelmus Neubr. — *Chronol. Anglic.:* Sv. Tiuv. S. 56, 57. Arvid. Hector Boeth.: ib. 57, 75, 178, 187, 197. Buchanan: ib. 63. Camden: ib. 58. Ericus: ib. 80. Goropius: Orat. paneg. B4. Isley: de orig. app. r. Dan. C2 vers., Sv. Tiuv. S. 94, 205. Krantz: ib. 37. Olaus Petri: ib. 80. Paulus Æmil.: ib. Fort. b5. Paulus Jovius: ib. b5 vers. Ponticus Virun.: ib. 56. Robertus Gaguin.: den XC Ps. H7 vers. Vincentius. Vergil. Polyd.: Sv. Tiuv. Fort. b5, 57, 202.

9 Aristoteles: or. paneg. A4 vers., de app. regni Dan. B3 vers., Gr. Simil. O3, XC Psalme C. Berosus: de app. r. Dan. B2 vers. Diodorus Sic.: Sv. Tiuv. Fort. b4 vers. Euripides: XC Psalme F8. Hegesippus: Antichr. Rom. fol. 15 vers. Herodotus: Ligpr. o. Jo. Friis C., Or. paneg. B4. Homerus: Gr. Simil. Q vers., Ligpr. o. Fr. II. G vers. XC Psalme F7, Dan. Viser III P. 6. Josephus: de app. r. Dan. A4. Isocrates: Gr. Simil. O8. Pausanias: de app. r. Dan. C. Plato: or. paneg. A4 vers. C2. F., Gr. Simil. P8 vers. Plutarchus: Ligpr. o. Ingeb. Gyld. E7. Ptolemæus: Ad. Brem. D3 vers. Strabo: de app. r. Dan. vers. Thucydides: Ligpr. o. Jo. Friis B8, Ligpr. o. Fr. II. G2. — Ælius Spart.: or. paneg. A3 C3 vers. Cæsar: de app. r. Dan. C3 vers. Cicero: or. paneg. B. B3. F2 vers., de app. r. Dan. C3 vers., Dan. Kr. at bestr. S. 22. Horatius: Gr. Simil. O4, Via vitæ p. 27, Or. Synning. A2 vers., Dan. Viser III P. Indl. Lampridius: de app. r. Dan. B3 vers. Livius: or. paneg. E3. Lucretius: Gr. Simil. P6. Persius: ib. O7. Q3. Plautus: ib. P4 vers., Or. Synning. A vers. Plinius: de app. r. Dan. A2 vers., XC Psalme H7 vers. Sallustius: Dan. Kr. at bestr., i et af Nyerup forbigaaet Stykke. Tacitus: de app. r. Dan. A4 vers. C3 vers., Ad. Br. E2, Ligpr. o. Holg. Ros. A3. Velleius Paterc.: Ad. Br. E2. Virgilius: Ligpr. o. Jo. Friis F4, Dan. Viser III P. 6. Vopiscus: de app. r. Dan. B3 vers.

benter af begge Kirker[10]. Med Lethed gjenkaldte han sig, hvad han havde læst hos disse, og hyppigt anvendte han det i sine Udarbeidelser.

Al denne Virksomhed sporedes ikke udenfor Studerekammeret. Men Vedel syslede ogsaa med mindre Arbeider, som det var hans Hensigt at forelægge Verden, om han ellers, naar Tiden kom, kunde bestemme sig dertil. Studiet af det gamle nordiske Sprog maatte naturligen lede ham til at prøve sine Kræfter paa dette Sprogs ældste Mindesmærker, og han havde saaledes blandt andet maaskee isinde at udgive Forklaringer over adskillige Runestene, navnlig den Vemmenhøiske, den Sjellefske og flere Blekingske, der vel alle skulde have Plads i hans Ethographie[11]; det er muligt, at han ogsaa skrev saadanne Forklaringer; men han udgav dem aldrig. Sprogforskningen saavelsom den patriotiske Følelse vedligeholdt fremdeles hans Opmærksomhed for de gamle nationale Sange, og han havde af disse endnu en smuk Samling, der især indeholdt Viser om Kjærlighedshandel, som havde faaet et ulykkeligt Udfald[12]; denne Samling synes han

---

10 Ambrosius: Ligpr. o. Jo. Friis G6. Augustinus: ibid. F. F4. G6. J7. K vers., Or. paneg. A4. B3 vers., Ligpr. o. Pr. Podb. A4, o. Ingeb. Gyld. C6, XC Psalme D7. F3. K2 vers. Basilius: Via vitæ p. 31, Mariager Fader vor T8 vers. Bernardus: Ligr. o. Pr. Podb. D6. Chrysostomus: Or. paneg. B3 vers., Antichr. Rom. Ded. b4. Cyprianus: Ad. Br. Præf. d vers. Cyrillus: Ligpr. o. Jo. Friis F8 vers. Eusebius: Antichr. Rom. fol. 15 vers. Gregorius Nazianz.: Ligpr. o. Pr. Podb. C8 vers. Hieronymus: Ligpr. o. Jo. Friis D5 vers., XC Psalme B6, Ligpr. o. Holg. Ros. Ded. A3. Hilarius: XC Psalme B6. Irenæus: Ligpr. o. Jo. Friis F8 vers. Macarius: Jesu Pine og Død A5 vers., Gr. Simil. P7 vers. Prosper Aquit. Ligpr. o. Fr. II. G4 vers. Rufinus: Ad. Br. Præf. c4 vers. Socrates: ib. c4 vers. d vers. Tertullianus: Ligpr. o. Pr. Podb. D3 vers. Theophylactus: Or. paneg. B4. — Ogsaa synes Vedel at have havt nogen Læsning i Rabbinernes Skrifter: XC Psalme K7. — I hans utrykte Arbeider findes ligeledes Beviser for hans Belæsthed, og navnlig anføres hyppigt Kirkefædrene og andre gamle Forfattere i Afhandlingen de origine nominis Julæi.

11 Dan. Viser S. 40, 112, 121 (Udg. 1787), i Indledningerne til sine Viser nævner Vedel temmelig løst dette sit Forsæt. Paa Runemo har Vedel her maaskee ikke tænkt; men ved Sylvitborg og i Omegnen deraf findes ligeledes flere Runeindskrifter, ogsaa paa Klipper. Om Sjellefstenen findes Intet hos Worm; i Resens Atlas gives Indskriften saaledes: *Freyr sten seti her Ulf lifi sinar trug guden.* Jfr. Pontopp. Dan. Atl. IV. 210 Not. Men den Wemmenhøiske Runesteen synes fornemmelig at have tilbraget sig Oldgrandsternes Opmærksomhed i Vedels Tid. Herman Chytræus (Lagerbring Mon. Scanens. Vol. I. 296), der læste den aldeles urigtigt, lod den handle om Snio og Longobarderne. Vedels Udtydning kjendes ikke. Worms p. 198 er just ikke ganske heldig. Liljegren læste saaledes: *Runir resti stin þuisi austir Buse, brubr sin, harþa guþum drug.* En Afbildning findes i Bautil og en (helleriikke heldig) Afskrift haves af Ekdahl. Prosternes Indberetninger (Suhms Sandv. Saml. I. 1. S. 142) nævne atter dette Monument, dog uden videre Forklaring. Man seer, at det lige til vore Dage har tilbraget sig Opmærksomhed. Alligevel har Bibliothekar Thorsen, der i Sommeren 1845 besøgte og aftegnede Stenen, forsikkret mig, at den hverken er let at læse og af ganske almindeligt Indhold. Vedel har derimod siensynlig staaet i den Mening, at Inskriptionerne paa disse Monumenter vedrørte den ældste mythiske Historie, ligesom han havde antaget sig den mystiske Læsning af Grønbalstenen (see ovenf. S. 158), der ligesaa lidet indeholder noget saadant.

12 Det er tvivlsomt, om Vedel allerede i Dedic. til Viserne sigter til en Fortsættelse af ham, naar han siger, at han vel kunde forære Dronningen noget bedre i sin Tid; jeg skulde snarere troe, at han derved har tænkt paa sin Historie. Alligevel er det vist, at han havde samlet andet Stof til Viserne; thi dette fandtes i Christen Worms Bibliothek: Cimbr. lit. II. 909. Men er nu „Cantil-

i sine senere Aar at have ordnet til Udgivelse aldeles paa samme Maade som den første Samling: den var vistnok fuldkommen færdig fra hans Haand; men han udgav den ikke[13]. Andre af hans Biarbeider vare reent historiske og topographiske. Et af disse havde han selv allerede 1596 omtalt som næsten fuldendt, nemlig hans Krønike og Beskrivelse over Ørkenøerne; men han lod det fuldførte Arbeide ligge hen, og Efterkommerne fandt det blandt hans Manuskripter[14]. Nogle have ogsaa tillagt Vedel en Biographie af Hellig Knud Hertug, der rigtignok fandtes i hans Bibliothek; men deraf følger vistnok ingenlunde, at han selv var dens Forfatter, og overveiende Grunde tale for, at han ikke var det[15]. Nogle have ligeledes meent, at Vedel i sine senere Aar besørgede Udgivelsen af Gudbrand Thorlaksens Beskrivelse og Landkort over Island. Det er jo muligt, hvis ikke Beretningen derom skulde hidrøre fra en Forvexling med hans eget tidligere Arbeide af samme Art; thi Korttegning synes overhovedet at have været ham en behagelig Beskieftigelse, saa ringe Spor den end har efterladt sig[16]. Men ingen af disse opmuntrende Sysler synes dog Vedel lettere

---

lenarum Tom. II" den samme Bog som Tragica? Jeg maa antage det. Thi i Fortalen til Viserne B4 (Udg. 1591) siger Vedel, at det første Bind indeholdt i Hovedsagen alt, hvad han havde, undtagen Elskovs-Viserne, og kun af disse bebuder han saavel her, som i Viserne selv 2 Part 12 Vise S. 165 (Udg. 1787), en Fortsættelse.

13 Jeg kan ikke troe, at Indledningerne i Tragica ere skrevne af nogen Anden end Vedel selv, skjøndt man synes at ville tillægge dem en anden Forfatter eller Forfatterinde. De ere ikke alene danske i samme Form som Indledningerne til Viserne, men de ere jo endog næsten hver enkelt underskrevne som forfattede af Vedel, og det vilde dog være besynderligt at sætte Vedels Navn under, hvad han ikke havde skrevet. Jeg kommer paa et andet Sted dertil.

14 Epist. ad Camden.; see ovenf. S. 217. Møller II. 909 siger jo aldeles bestemt: „Historia Orcadum, quam Hafniæ a Chr. Wormio et Jo. Laurentio in suis asservari bibliothecis ab amicis accepi". P. Syv i Fort. til Viserne § 17 bevidner det samme ligesaa afgjørende og efter en Meddelelse af den sidstnævnte Hjemmelsmand, ja kalder endog dette Arbeide: Ørkenøernes vidtløftige Historie. Om dets virkelige Existents kan der saa meget mindre være Tvivl, som man ogsaa i det officielle Document, der 1618 blev opsat ved Afleveringen af Vedels efterladte Sager, finder under No. 15: Orcadica manuscripta in 4to.

15 Suhm D. Hist. V. 254 antager Vedel for at være Forfatter til den anonyme Historia S. Canuti Ducis et Martyris, som findes i S. R. D. IV. 231 sqq., paa Grund af, at han havde fundet den blandt Vedels efterladte Papirer. Dette forholder sig nu ganske rigtigt: jeg har ogsaa fundet den der, nemlig i MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 827 fol. Gl. kgl. Saml., som ellers er Paralip. hist. Danic. Tom. II. Men ligesom den af Suhm anførte Grund aldeles intet betyder, da Vedel selv neppe har forfattet en Hundrededeel af det, der bevares blandt hans Manuskripter, saaledes synes netop Stedet, hvorpaa den bevares, at vise, at denne Historie kun var et No. i Vedels Samlinger, ja rimeligviis forfattet af den samme, der havde forfattet det øvrige, hvortil den var heftet (S. Sebaldus. Othin), altsaa af Christiern Pedersen. Denne Helgenhistorie er ogsaa opført i Promus Condus col. 1587 (hvor der endnu col. 1589, 1590 findes to andre af samme Indhold) blandt Vedels Samlinger, men ingenlunde blandt hans Skrifter, ja, hvad mere er, som en Deel af Append. Saxon. Vol. II, om hvilket Bind Vedel udtrykkeligt siger, at det er udskrevet af Chr. Pedersens Store Danske Krønike.

16 Cl. Lyschander de scriptt. Dan. col. 449: Descriptionem Islandiæ per Gudbrandum loci istius Episcopum summo studio et diligentia concinnatam et sibi communicatam, artificiose æri insculptam opera et impensis Orthelii publici fecit juris. Disse Ord af en Sam-

eller hellere at have hengivet sig til i Studerekammerets Roligheed end den latinske Versekunst, der dengang indpodedes Ungdommen allerede i de første Skoleaar og siden udgjorde en nødvendig Deel af almindelig videnskabelig Dannelse[17]. Vedel skrev latinske Digte, Epitaphier og deslige ved mange Leiligheder, ofte i den Hensigt at udgive dem, men vistnok meget ofte blot til Adspredelse for sig selv. Tilstødte der hans Venner Et eller Andet, foregik der denne eller hiin mærkelige Begivenhed, følte han sig selv stundom i en noget bevæget Gemytstilstand: strax modtog en Lap Papir Udtrykket af hans Tanker eller Følelser, indklædte i latinske Hexametre eller Pentametre. Af saadanne smaae Digte laae der hist og her mange mellem hans Papirer og bleve liggende der, fordi Hensigten med dem var opnaaet i samme Øieblik, de vare blevne til. Enkelte af dem kunde vel have fortjent at see Lyset[18].

En Slags Afvexling i den lærde Mands eensformige Liv kunde ogsaa Capitlets Anliggender frembyde Leilighed til. Vedel havde allerede tidlig været

---

tidig brister jeg mig vel ikke ligefrem til at modsige; jeg seer, at baade Alb. Bartholin (Bibl. Dan. ed. Moll. p. 8) og Møller (Hypomn. p. 226) have taget dem for gyldige, og den Sidste synes endog at have seet denne Descriptio Islandiæ, siden han (Cimbr. lit. II. 907) tilføier Trykkested, Officin og Aarstal (Antwerpiæ, ex officina Plantiniana, An. 1601). Eggers Beschr. von Island I. 200 har den samme Angivelse, men synes at sammenblande dette Kort fra 1601 med det ældre ovenfor omtalte fra 1585. Finn Johnsen (Hist. eccl. Isl. III. 426) og efter ham Giesing (Jubell. I. 205) tillægge ligeledes Gudbr. Thorlaksen Kortet over Island i Ortelii Theatrum orbis. Halfd. Einarsen (Sciagr. hist. lit. Isl. p. 148) skriver ogsaa: Gudbrandi Thorlacii descriptio Islandiæ, quam Ortelio communicavit. Men jeg maa dog yttre nogen Betænkelighed derved. For det første døde jo Abraham Ortelius 1598, saa at det bliver noget uegentlig at forstaae, naar der siges, at Udgaven af ham blev bekostet. For det andet har jeg intetsteds kunnet faae at see denne 1601 udgivne Descriptio Islandiæ, ligesom jeg skulde tvivle paa, at der fra dette Aar existerer nogen Udgave af Ortelii Atlas. For det tredie har jeg allerede ovenfor S. 146 viist, at der existerer et meget ældre Kort over Island, som Vedel havde tegnet og meddeelt Ortelius, uden at der tales et eneste Ord om Gudbrand Thorlaksen. Om han senere, navnlig 1601, har leveret et andet af Biskop Gudbrand tegnet Kort, maa jeg lade uafgjort. At denne havde gode Kundskaber i geometrisk Maaling, er derimod vist nok. Arngr. Johnsen (Crymog. p. 7—8. Comment. de Island. p. 7) viser os, at han beregnede Holums Polhøide rigtigere end mange Nyere, og i Torfæi Grönlandia p. 71 finder man hans Kort, tegnet 1606, over Grønland og dets Omgivelser, hvoriblandt ogsaa Island. — At Vedel ogsaa forsøgte sig i Kort eller Planer over de skaanske Kjøbstæder, er ovenfor omtalt.

17 Jfr. Schröckh chr. Kirchengesch. seit d. Ref. III. 191. En vidtløftig Prosodie var derfor føiet til Datidens Skolegrammatiker, saasom Melanchthons. Ogsaa T. Brahe var en frugtbar latinsk Digter: Dan. Mag. II. 223, 225, 248.

18 Blandt MSS. Vell. især no. 121 in 4to Bibl. Univ. Addit. findes mange af denne Slags Arbeider, nogle fuldendte, andre ufuldendte, og i forskjellige Anledninger. Nogle ere Udbrud af Vedels religiøse Følelse, andre ere skrevne til Ære for hans Venner og Velyndere, saasom T. Brahe, N. [illegible], en Borger i Ribe Peder Birgersen. Et Epigram mod den bekjendte Jesuit Maldonatus, der døde 1583, findes ogsaa; Vedels Optegnelser til Afhandlingen de origine nom. Julæi vise, at han kjendte og brugte denne Mands Skrifter. Et Digt af Vedel om den nye Kjøbmandshavn 1608 [illegible] i [illegible] M. Vallensbeks Delineata Strenæ Regiæ Ptochotrophæi Holmensis Topographia p. 8. Digtet selv har jeg ikke seet; men dets Anledning er ikke vanskelig at begribe. [illegible] findes i anf. Fasc. MSS. Epitaphier, saasom over Hans Laugesen, Holger Rosenkrants, [illegible] o. A.; jeg har dog nogen Tvivl, om det sidstnævnte er forfattet af Vedel.

Capitlets Procurator og Domkirkens Ædil eller Værge; thi Domkirkens Bestyrelse tilkom Capitlet, tildeels i Forbindelse med Lehnsmanden. Denne Embedsstilling paalagde ham Tilsyn med Bygninger og Bøndergods, Førelsen af Regnskabsvæsen og andre lignende Forretninger, der ikke harmonerede meget med hans videnskabelige Liv, men hvoraf vel de simplere lode sig udføre ved en Anden, og Vedel følte sig neppe besværet derved, da han saa ofte paatog sig denne Bestilling[19]. Mindst behageligt maatte det være ham, naar han i Kirkens eller Capitlets Anliggender havde at møde for Domstolene, eller naar han ansaae sig forpligtet til at forsvare Capitlet mod Regjeringens eller Regjeringsmændenes Begjerlighed efter dets Formue og Angreb paa dets Selvstændighed. Dertil kom det tidlig og maatte komme som en nødvendig Følge af Reformationen. Men Vedel havde Ord for at være den Mand, der uden Frygt turde udtale, hvad han betragtede som Ret[20]. I Aaret 1603 blev Vedel atter Kirkeværge

---

19 Hegel. Cal. MS. 1590 d. 14 Mai: *M. Andreas* bleff *Procurator* effter Bispen. D. 15 Juli: *Rationes Templicæ redditæ 1585—1588 a M. Andrea Velleio.* D. 17 Decbr.: *Renouata sunt Statuta in Capitulo: I. Nemo sit Procurator, nisi sit residens, neque Ædilis seu Tutor Ecclesiæ nisi residens. II. Quilibet Canonicus non residens habeat Procuratorem in Capitulo ex Canonicis. III. Quilibet non residens contribuat per Procuratorem Scholæ X Joachimicos.* 1591 d. 15 Juni: *M. Andreas* giorde Domkirckens Regnskab, oc da bleffue sat Kirckeuerger *M. Petrus Hegelund, M. Laurentius Ægidius, Pastores.* 1594 d. 18 Juni: Bleff sat ny Kirckeuerger, Christen Lange, M. Hans Laugißøn; men ved Biskoppens Død blev formodentlig Vedel givet Lange til Collega; thi ifølge Grønlunds Documenta antiqua dioec. Rip. MS. i Geh.-Arch. (medd. af Hr. Kall Rasmussen) vare Vedel og Lange Kirkeværger i Januar 1596. Hele Domkirkens Bestyrelse laae under Capitlet, indtil den ved Canonicaternes Inddragelse gik over til Bispen og Stiftamtmanden, og hvorledes denne Bestyrelse netop i Ribe var organiseret, derom kan man af et Haandskrift, kaldet „Af den røde Bog" (MS. Bibl. Reg. Thottske Saml. no. 2030 in 4to), gjøre sig en temmelig tydelig Forestilling. Det Mskpt. er nemlig en Slags Protocol over Riber Capitels Forhandlinger fra 1622 til 1670. Her finder man saaledes Capitlets Beslutninger f. E. om Domkirkens Reparationer, om Canikernes Residentser, om Kirkeregnskaberne, om Capitlets og Kirkens Bønder, om Raadsensaaret, om Hjælp til fattige Disciple i Domskolen, om Kirkens Orgel og andet Inventarium o. s. v. Mindre betydeligt i denne Henseende er et andet Haandskrift sammesteds (no. 2029 in 4to), kaldet Statuta Capituli Ripensis. Det er udskrevet af den gamle Capitels-Bog Olbemoder, men angaaer meest Capitlets Tilstand før Reformationen. — Procurator Capituli var en af de residerende Canikers Midte aarlig udvalgt Embedsmand, der skulde føre Tilsyn med Capitlets Eiendomme og Land-Gods, modtage, hvad der tilflød Capitlets almindelige Kasse, og igjen udbetale, hvad der afholdtes af denne, samt aarlig ved Pindsedagstid aflægge Regnskab derfor i Capitlet: Terpager p. 157–158. Det lader til, at Vedel oftere af Capitlet er bleven gjenvalgt til Embedsmand som Procurator eller Kirkeværge.

20 Hegel. Cal. MS. 1593 d. 8 Jan.: M. Anders stod vdi rette paa Østerherritzting met Jens Høst om Antzagger Tiende paa Domkirckens vegne. Samme Aar d. 9 Decbr. fik Vedel Kongens Brev om at „forfaste" Malte Kirkes Tiende til Thomes Juel, Eier af Estrup i dette Sogn: Jydske Tegn. No. 4 fol. 425b (medd. af Hr. Kall Rasmussen). Hegel. Cal. 1597 d. 23 Novbr.: M. Anders Vedle drog aff til Hadersleff, — men ikke ogsaa, siden Hegelund just har noteret dette, til Forhandlinger for Capitlet med Lehnsmanden paa Haderslevhuus, hvortil dets Gods i Sønderjylland gav rigelig Anledning, som Exempler vise? 1600 d. 15 Aug.: *M. Andreæ Velleij actio* imod Hr. Niels vdi Reisby. Næste Aar d. 5 April fik Vedel Brev at skulle med Loven „fordedige" og forsvare en ved Navn Mads Jensen i Tistrup, saa forskrevne hans Gaards tilliggendes Eiendom ikke derfra med Urette skulde hævdes eller forvendes. Senere d. 18 Octbr.

og fik Domkantoren Christen Lange til Collega. Embedstiden var tre Aar; men Lange døde allerede i det følgende og blev afløst af Ægidius Lauridsen. Vedel skulde altsaa have afgaaet et Aar før denne; men han fik sin Ædilitet forlænget med et Aar og aftraadte først ved Maidag 1607[21]. Dette synes at være blevet anseet for en Begunstigelse, som Vedel selv attraaede, og det er ikke urimeligt. Som Kirkeværge nød han nemlig visse Indtægter: han havde Herskabsrettigheder af Kirkens Bønder, han havde Rytten og Brugen af nogle Domkirken tilhørende Enge, han havde en Trediedeel af Stedsmaal og Sagefald under Kirkegodsets Jurisdiction[22]. Dette Tillæg i Indkomst kunde han vistnok

---

1606 maatte Vedel tilligemed Hans Lange til Breininge, Alb. Skeel til Hegnet og Biskop Hegelund efter kongelig Befaling besigtige den Canike-Residents, som Niels Krag til Aggerkrog, Kongens øverste Secretair, fik efter Christen Lange: Jydske Tegnelser No. 5 fol. 150b, 312b—313b; medd. af Hr. Kall Rasmussen. — Hvorledes Capitlerne lidt efter lidt berøvedes deres Gods og Selvstændighed, er bekjendt. Hvad Ribe Capitel ved denne Tid angaaer, da synes den allerede oftere benyttede Indberetning eller Efterretning om dets Eiendomme i Aaret 1605 (MS. Bibl. Reg. Kallske Saml. No. 113 fol.), altsaa netop fra en Tid, da Vedel var Kirkeværge, at have temmelig tydelige Spor af en Apologie for Capitlets Rettigheder og af en ikke fordulgt Misfornøielse med de Tid efter anden gjorte Angreb paa dets Eiendomme. Efter en Liste over Prælaturernes og Canonicaternes Gods samt Commungodset følger en Fortegnelse over det Gods, som var frataget Capitlet og henlagt til forskjellige Embedsmænd eller offentlige Stiftelser, Præsterne, Rector, Locaterne, Orgelmesteren, Bispen og Hospitalerne i Ribe og Kolding, og derefter kommer atter en ny Fortegnelse over det Gods, „som er kommen bort fra Capitlet med alle", d. e. som var skjænket af Kongen til adskillige adelige Herrer, navnlig Christopher Johansen, Knud Gyldenstjerne til Tim, Christopher Munk og hans Medarvinger, Jrer Stub, Jørgen Rentemester, Thomas Sandal som Arving, Oluf Staffensen og Hustru i Ribe som Arvinger, Hr. Niels Lange, de Skrammer og Strangeberger. Den hele mærkværdige Beretning er udstedet den 13 April 1605 og undertegnet af P. Hegelund, And. Vedel, Æg. Lauridsen, Jo. Laurentius, Matth. Pors og Nic. Severini. Et senere tilføiet Blad fra Aaret 1665 viser atter de Tab, som Capitlet i de følgende tredsindstyve Aar havde lidt. — Med Hensyn til min Yttring om Vedels Djærvhed i at tale for sin Overbeviisning om Sandhed og Ret ville man see Curric. vitæ p. 41—42.

21 Hegel. Cal. MS. 1603 d. 15 Juni: Effter M. Maths oc M. Nielss Kirckeuerger burde det Christen Lange oc M. Anders Vedle. 1604 d. 28 Juni: Bleff sat til Kirckeuerger M. Ægidius at være met M. Anders, som da haffde været it Aar. *Vide supra Anno 1603 die 15 Junij.* 1606 d. 28 Juni: *M. Andreæ Velleio prorogatus adhuc annus Ædilitatis*, at være det fierde Aar Kirckeuerger, indtil Walpurgis. Kirkeværgerne vare, som man ogsaa heraf seer, paa tre Aar valgte Canikes; de deelte mellem sig Domkirkens Eiendomme, Landgodser, Bygninger, modtoge Indtægterne, betalte Udgifterne og aflagde aarlig ved Pindsedagstid Regnskab i Capitlet. Paa Latin kaldtes de, som Hegelund her skriver, Ædiles, funden ogsaa Tutores. Man seer af det foregaaende, at Vedel oftere havde havt denne Bestilling og altsaa ikke blev gjenvalgt. Aarsagen til den sidste Forlængelse var formodentlig den, at hans Collega Christen Lange, Cantor og Canik, allerede var død d. 3 Juni 1604, altsaa i sin Ædilitets første Aar. Denne Christen Lange til Bramminge var en uægte Søn af Hr. Niels Lange til Kjergaard (i Ribe Stift), D. R. R., og var bleven adlet 1572. Efter hans Død vare kun Biskop Jacob Madsen i Odense (døde d. 24 Septbr. 1606) og Jacob Wind til Grundet, forhen Kongens Secretair, ældre Caniker end Vedel, og ved Sidstnævntes Død d. 14 April 1607 blev Vedel Senior i Capitlet. Cfr. Terpager Ripæ Cimbr. p. 144.

22 Terpager Ripæ Cimbr. p. 362–63 har bevaret en Capitels-Beslutning, hvoraf man ser Kirkeværgernes Indtægter: „Quoniam dignus est servus mercede sua, Ædiles sacri fanatici jure Patronatus prædiatorii in omnes Templi Cathedralis colonos, item prata, quæ

behøve; thi han selv blev efterhaanden gammel og svag, han var nu Capitlets Senior, og hans store Familie krævede stedse betydelige Offere.

V. Familiens Historie bliver ofte det vigtigste Stykke af Familiefaderens, naar det lider ad Aften for denne. Det er Naturens Orden, at den svage Olding viger tilbage i Tilskuernes Række, medens en yngre, kraftfuldere Slægt træder frem paa Skuepladsen som handlende Personer. Oldingen gjør det gjerne: han lever Livet om igjen i sine Børn. Da vi sidst besøgte Vedel i hans huuslige Kreds, fandt vi tre Smaapiger, der morede sig med Legetøiet, et Par Drenge, der havde begyndt at gaae i Skole, og et Par andre Drenge, der endnu neppe kunde rave om i Sløikjolen[1]. Men et Decennium havde forandret meget, og paa den Tid, da Vedel som Senior traadte i Spidsen af Canikernes Række, saae han sig omgivet af vorne Børn, Svigersønner, Børnebørn.

Allerede i Aaret 1599 havde han bortgiftet sin ældste Datter Marine i en Alder af sexten Aar til Ægidius Lauridsen, en Søn af den afdøde Laurids Gjødesen[2]. Denne Vedels Svigersøn var da Rector ved Ribe Skole, altsaa Lærer for alle sine Svogre, Søren, Hans Tausen, Lauge og Hans, af hvilke han i Foraaret 1604 havde sendt den første[3] og maaskee i det følgende Aar

---

hucusque fructi sunt Ædiles sacri. Cum vero locarii vel pecuniæ multatitiæ solutio obtigerit, tertia pars Ædilibus sacris et duæ partes templo cedent".

1 Jeg har ovenfor givet en Oversigt over Vedels Børn, omtrent ved Aarene 1596 eller 1597. Flere end de der nævnte havde han ikke. See ovenf. S. 213—214.

2 Thura Valvæ schol. ap. MS. p. 408 omtales en haandskreven Autobiographie af Ægidius Lauridsen, som Thura selv eiede og hvoraf han anfører følgende Ord: Anno 1596 die 13 Febr. hora 9 ante meridiem commendatum est mihi a M. Petr. Heg. Superintendente officium scholasticum. Anno 1599 Augusti 28 in uxorem duxi honestissimam virginem Mariam, M. Andreæ Velleji, Canonici Ripensis, filiam natu maximam. Deus adsit nobis spiritu suo sancto et gratia. Amen. Hegel. Cal. nævner dette Bryllup ved d. 26 August. Faderen Laurentius Ægidius er oftere omtalt; han havde d. 15 Jan. 1596 nedlagt sit Embede som Præst ved St. Catharinakirken eller Sortebrødrekirke, og var død d. 16 Septbr. 1597: Inscr. Rip. p. 118, 123.

3 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny kgl. Saml. indeholde et Brev fra Søren Vedel til hans Moder, dateret Kjøbenhavn, Søndagen før Pindsedag 1604. Hun var paa den Tid syg og synes at have været af melancholsk Temperament. Han trøstede hende. „Efftersom ieg formercker kiære moder", skriver han, „at eder siugdom haffuer paa ny angreben eder, gaar det mig saare til Hierte, besynderligen efterdj ieg er her fremmed oc ene vden Slect oc Venner vden all Trøst oc huro". Han raader hende at slaae de onde Tanker af Hovedet, som ere Aarsag til Sygdommens Fornyelse. „Dette scriffuer ieg", siger han videre, „saa bristeligen, kiære moder; thi ieg slutter saa ved mig selff, at i skulle haffue nogen mistancke om mig, at ieg icke skulle sticke mig saa tilberligen vdj fremmed sted, som ieg burde at giere: Oc dette beslutte i aff min fremfarne vngdoms brast oc wfornufft, som teede sig altformegit hiemme. Dog forseer ieg mig vißeligen til, at i som min kiære moder icke tencker mig saadant effter eller ancker der paa lenge, men aff it moderligt hiertelag oc indfødde Kierlighed mig saadant forlader oc aldelis vdsletter, som ieg fortroer eder til. I skulle befinde i mig alsomsterste ære, stickelighed oc ydmygheed, saa at ieg i fremtiden skal bliffue eder it hederligt ryete hoß got folck". Sluttelig anbefaler han sin Moder at være ved godt Mod, henviser hende til et tidligere Brev, som han havde skrevet til sin Fader, og sender en Hilsen til Ægidius og Marine. Han underskrev sig: Søren Anderßen Riber. — I en Efterskrift læses: „Søren Hegelund, som er her j byen, hilser eder venligen". — Terpager p. 658, 656 siger, at Lauge

den anden til Kjøbenhavns Universitet; han havde derefter nedlagt Rectoratet og var nu Archidiaconus eller Capitlets første Prælat[4]. Imidlertid indfandt sig ogsaa Beilere til Marines yngre Søstre, og Bedel havde 1604 udstyret sin anden Datter Anne som Brud for Raadmand Bertel Struck, og 1605 sin yngste Datter Sidsel til Brud for Magister Poul Mortensen Østrup, der havde afløst Ægidius Lauridsen i Rector-Embedet[5]. Familien havde saaledes faaet en Tilvæxt af trende Mænd. De to vare Lærde, altsaa kjært Selskab for den gamle Bedel, Østrup desuden Lærer for hans yngste Søn Hans. Den tredie var en anseet Borger, rimeligviis Kjøbmand, men til samme Tid og længe efter indvikket i ubehagelige Tvistigheder med Sognepræsten Mads Pors[6]. Af alle tre Ægteskaber fremgik talrige Efterkommere.

Sin ældste Søn Søren havde Bedel sendt til de tydske Universiteter og navnlig anviist ham det heidelbergske, som dengang stod i megen Anseelse. Søren Bedel havde forladt Ribe den sextende Marts 1606, forsynet med Anbefalingsbrev fra Kong Christian den Fjerde til Churfyrste Frederik den Fjerde af Pfalz, og ankom nogle Dage efter med en Deel flensborgske Kjøbmænd til Hamborg. Den gamle Fader, der med Opmærksomhed fulgte hans Vandring, modtog kort efter det første Brev[7]. Af dette erfarede han, at Reiseselskabet just ikke hidtil

---

Bedel begyndte sin Skolegang 1598 i Ribe, som han 1605 forlod, og at Hans Bedel kom i Ribe Skole omtrent ved Slutningen af Aaret 1601.

4 Thorup Progr. 1837 S. 74 slutter vist medrette, at Søren Andersen er bleven Student i samme Aar, da nyeanførte Brev er skrevet, da han ifølge Terpager Ripæ Cimbr. p. 660 skal have studeret to Aar i Kjøbenhavn, førend han begav sig paa Reisen til de tydske Universiteter. Naar Hans Tausen blev Student, vides ikke; men han kan ikke have været synderlig mere end et Aar yngre end den ældre Broder. Om Ægid. Lauridsen jfr. Terpager p. 151, 493, 627. Han fik Brev paa Archidiaconatet d. 26 Juni 1603 (Jydske Reg. No. 6 fol. 206a; medd. af Hr. Kall Rasmussen).

5 Hegel. Cal. MS. 1604 d. 17 April: Troloffuelse imellem Bartel Struck oc Anne M. Andersis Daatter. D. 26 Aug.: Bertel Strucks Bryllup met Anne Anderssdaatter. 1605 d. 14 Juli: Troloffuelse imellem M. Pouel Mortensøn oc Citzele M. Anderssis Daatter. D. 13 Octbr.: M. Pouel Mortensøn oc Citzel Andersdaatter Bryllup vdi Ribe. Bertel Struck var en velhavende og anseet Mand: Terpager p. 538; han var bleven Raadmand d. 3 Septbr. 1595 tilligemed Biskop Hans Laugesens Broder, Jens Laugesen, og havde mistet sin første Kone, Dorthe Sørensdatter, d. 10 Aug. 1602 (Hegel., Inscr. Rip. p. 74). Povel Mortensen Østrup (Østrup, Aastrup), en Præstesøn fra Aastrup i Ribe Stift, var bleven Magister det foregaaende Aar 1604: Terpager Ripæ Cimbr. p. 632. Inscr. Rip. p. 148. At Bedel udstyrede sine Døttre rigeligen efter sine Evner, „saa at baade de og hans Svogre (d. e. Svigersønner) det med al Taknemmelighed bekjende", vidner Ægidius Lauridsen selv S. 41. — Lauge og Hans Bedel maae efter deres Alder vistnok have gaaet i Ribe Skole paa denne Tid.

6 Hegel. Cal. giver Efterretning om denne lange Strid. Ved d. 11 Febr. 1605 noterer han: Bertel Struck oc M. Maths kiffuedes tilsammen faar mig om Arffuekiøb, og derefter kan denne Sag forfølges igjennem flere Aar, saa at Forlig bleve sluttede og brudte, Lehnsmanden selv maatte blande sig deri, og Bispen paaminde dem i Kirken, indtil Striden endelig 1607 synes at være bleven bilagt.

7 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 4to Ny kgl. Saml. indeholde ogsaa dette Brev. Det er skrevet paa Dansk med hele Stykker Latin imellem, som det paa den Tid ikke var ualmindeligt. Af Hegel. Cal. MS. d. 16 Marts 1606 (*Severinus Andreæ, M. A SF., dedit se in iter, profecturus Heidelbergam*)

havde været det heldigste for en ung Videnskabsmand, at Reisen overhovedet paa den Tid var besværlig paa Grund af de allevegne, især ved Brunsvig, herskende Uroligheder, at Søren i Hamborg havde talt med hans Ven Poul Sperling, og at han nu beredte sig til at gaae over Lüneborg og Frankfurt, hvor han skulde modtage Penge, til Heidelberg[8]. Her fik han Plads i Collegium Sapientiæ og herfra skrev han under den fem og tyvende Mai et Brev til sin Moder: han var da kommen i Rolighed, havde begyndt sine Studier og havde godt Haab om en ønskelig Fremgang i disse; men han trængte til Levnetsmidler, bad sin Fader om at sende sig en Snees Daler og var overhovedet ikke ganske tilfreds med sin oeconomiske Stilling[9]. Paa dette Brev svarede Moderen formodentlig engang i Juni eller Juli[10]: hun gav sin Søn i de frem-

---

seer man, naar Søren Vedel forlod Ribe, og at Heidelberg var Reisens egentlige Maal. Terpager Ripæ Cimbr. p. 660 skriver: literis munitus commendatitiis Regis Christiani IV ad Electorem Palatinum Fridericum IV; men det har vel ikke været andet end et sædvanligt i Kongens Navn udstedet Certificat, som maaskee unge Studerende ofte erholdt. Brevet til den gamle Vedel er dateret Hamborg den 24 Marts 1606. Deraf seer man, at han forlod Flensborg d. 20 Marts paa en Fragtvogn med andre Reisende, gav 2½ Daler for Touren derfra til Hamborg og naaede denne By den 22 Marts, men at han allerede paa denne Tour havde brugt saa mange Penge, at han maaskee blev nødt til „at annamme aff Henrich Jacobsen Otte eller Ti Daler, at quittere siden vdj den Summa, som tilforn forschreffuet er til Franckfurt". Desværre tillader Pladsen kun at anføre enkelte Brudstykker af dette temmelig vidtløftige og interessante Brev.

8 „I kunde selff tencke huad der klecker til at reise met slig storactig oc hofferdig folck: Thi ieg motte her vdi Hamborg giffue 2 stoffken Vin til Hense, oc ingen vndskyldning kunde hielpe, met mindre ieg vilde være husuild oc foruises vdaff huset aff Verten met skamme. Oc ieg er endnu befryctendis, at det vil offte gaa mig offuer paa reysen. Dog liguel gior ieg meget, fordi ieg icke skal bringe mig mit selskaff paa halsen, huilcket er gandske farligt. Thi de ligge mig dog ellers ringe nock vdj, som de pleje at giøre ved alle Studenter .... Huad voris Reise belanger, slicker sig alting endnu temmelig, oc wi bliffue i morgen aarle ferdig at reyse her fra til Lüneburg". Derefter taler Søren Vedel om den bekjendte Brunsvigske Feide, hvori ogsaa K. Christian IV deeltog, mellem Staden Brunsvig og dens Landsherre Hertug Henrik, og fortæller, at „den Vand, Hertzogen haffuer met konst paafert de Brunsuiger, er nu kort forleden vdbrut oc kommet vdj en stor stormuind ind vdj hans Skantzer oc forderffuet dennem oc slet bortskuld Kongens Skantze baade met folck oc andet, huilcken ellers var den fornemeste Skantze iblant alle de andre". Fremdeles siger Søren, at han har beseet Byens Mærkværdigheder og „derhos talet met *Pavllo Sperlingio, qvem novi tecum coluisse amicitiam ante aliqvot annos. Ipse tibi plurimam salutem per me nunciari cupit*" (Poul Sperling, Fader til den i Ulfelds Historie bekjendte Otto Sperling den Ældre, var en født Slesviger, tidligere Rector i Flensborg, nu i Hamborg). Brevets Udskrift lyder saaledes: *Clarissimo viro Dno M. Andreæ Vellejo, Collegii Ecclesiæ cathedralis apud Ripenses Præsidi ac Seniori dignissimo, patri suo perpetua observantia colendo.* Naar Søren Vedel her kalder sin Fader Senior, saa mener han blot Senior blandt de residerende Caniker. See ovenf. S. 234 Not. 21. Underskriften er: *Severinus Andreæ Vellejus;* men i Seglet staae Bogstaverne S. A. R. og Aarstallet 1604. Det synes saaledes, at Familienavnet har været paa Vei at gaae over fra Veile til Riber.

9 Dette Brev fra Søren Vedel til hans Moder, dat. Heidelberg d. 25 Mai, er tabt. At det har existeret og hvad det indeholdt, samt at den gamle Vedel paa den Tid var syg af Rosen i Fødderne, sees af det følgende Brev, Moderens Svar.

10 Dan. Mag. Tr. R. I. 44–46, hvor det hele Brev er aftrykt, men uden Datum eller Aarstal. Jeg har i den første Udgave af dette Skrift henført det til Aaret 1607. En nøiagtigere Oplysning, som jeg senere har erholdt om Tiden, da Søren Vedel blev Magister, nøder mig til at antage det for at være

mede Lande nogen Efterretning om hans Kjære i Hjemmet, hun sendte ham en Guldring som et Erindringstegn om den moderlige Kjærlighed, hun overdrog ham, naar han i Messetiden besøgte Frankfurt, at kjøbe sig noget Silketøi, som en vis Anders Oluffen skulde bringe tilbage med sig til Ribe, hun forsynede ham med nogle faa Penge til Anskaffelsen af Levnetsmidler paa Stedet selv[11]. Lidt senere sendte den gamle Vedel ham den forlangte Pengesum. I September Maaned foretog Søren Vedel sig den af hans Moder omtalte Reise til Frankfurt, traf der vistnok mange danske, navnlig ogsaa ripensiske, Kjøbmænd, der søgte den berømte frankfurtske Messe, og skrev herfra den femtende September et Brev til sin Fader[12]. Dette var en udførligere Beretning ikke alene om hans Studiers Fremgang, men ogsaa om hans øvrige Forhold; det var et Brev til hele Familien, der kunde leire sig om Familiefaderen for at høre det læse eller forklare: thi det meeste deraf var skrevet paa Latin. Søren Vedel klagede først over, at Opholdet i Collegiet var saa dyrt, at han, tilmed da Pesten rasede i Frankfurt og andre Omstændigheder indvirkede forstyrrende paa hans Arbeide, maatte være betænkt paa enten at antage en Hovmesterplads hos nogle unge Adelsmænd eller søge det kongelige Stipendium, som Vulfgang Rhuman til Foraaret skulde fratræde[13]; iøvrigt havde han efter sin Faders Anbefaling for-

---

skrevet i Aaret 1606; thi han var ikke Magister, da dette Brev blev skrevet. Begyndelsen af Brevet synes ogsaa at antyde, at han endnu kun en kort Tid havde været i Heidelberg. At Søren Vedel boede i Colgium Sapentiæ, vil man strax nedenfor finde Beviis paa.

11 Jeg skal gjøre en liden Bemærkning til et Par Steder i dette Brev. Moderen paaminde Søren Vedel at flye „ont selskab oc druckenskab", og skriver strax efter: „for guds skyld forwar dig for den sterke win, du wedst wel at du haffuer icke natur til at lide den". I et andet Brev af 1608 skriver hun til ham: „win oc quinder forblinde de wise", og i det samme Brev anbefaler hun ham „ædruehed". Man sammenholde nu hermed Brevet fra Hamborg til den gamle Vedel ovenf. Not. 8. Men vi ikke saaledes skulde have Commentaren til de Yttringer om Ungdoms-Udskeielser, som Søren Vedel selv fremfører i Brevet fra Kjøbenhavn 1604 til sin Moder? ovenf. S. 235 Not. 3. — Anders Oluffen, som nævnes baade her og i det strax følgende Brev fra Frankfurt, maa formodentlig være den Anders Oluffen (Søn af Oluf Staffensen i Ribe), der i Aaret 1603 forekommer som Borger i Flensborg (Jydske Reg. No. 6 fol. 202b, 216a; medd. af Hr. Kall Rasmussen), og som i Aaret 1598 havde forbedret og gjenopbygget Gjesteboderne i Ribe (Inscr. Rip. p. 153). — Den ovenfor nævnte Henrik Jacobsen og Laurents Ubing, der siden omtales, maae vel have været reisende Kjøbmænd fra Jylland eller Slesvig, der paatoge sig Commissioner og Indkjøb paa deres Handelsreiser.

12 MSS. Vellejana, samme Fascikel, har ogsaa Slutningen af dette Brev, der er datert Frankfurt a. M. d. 15 Septbr. 1606. Det maa have været meget vidtløftigt; thi selv det Stykke, som her er tilbage, er betydeligt og dog neppe meer end Halvdelen deraf. Det er ligeledes skrevet paa et blandet Sprog og meget mere paa Latin end paa Dansk. Jeg maa ogsaa her indskrænke mig til et Udtrek, saa vanskeligt det end er at vælge, hvad man skal give eller forbigaae. — At Søren Vedels Ophold i Frankfurt blot har været en kort Udflugt fra Heidelberg, synes mig nu ganske klart.

13 I denne Forklaring over sin Oeconomie er Søren Vedel meget vidtløftig. *„Expendo nempe Oeconomo Electoris in Collegio nostro jam statim a nundinis 42 florenos pro victu meo. Qvæ foris qvæsita sunt hactenus in magna caritate erant, qvæ posthac in longe majori. Locus n. iste vorago pecuniarum est, et qvæ mihi necessaria sunt per te facile colligo. Libris insumsi mediocrem pecuniam, vestibus etiam qvalemcunque (etsi de novo mihi unillac [illegible] fieri curarim), refectioni puta, calceis majorem* (Mand kand ikke lisbe en par [illegible]

nemmelig lagt Vind paa Mathematik og Philosophie, og han havde benyttet Collegiets Bøger, forsaavidt han ikke selv havde kunnet forskaffe sig, hvad han behøvede[14]; men han havde havt mange Fortrædeligheder med sin Landsmand Sthen, der forekom ham at beskjæmme baade sit Fædreneland og sine Landsmænd[15];

---

end en rigs daler). *Cætera ex tuo et aliorum exemplo abunde tecum cogites. Aurum meum non facile expendo, sed in casum necessitatis reservo. 4 Rhenanos et Dupatum unum pro moneta argentea commutavi cum Qvirino ex voluntate ipsius. Reliqva adhuc supersunt.* Saa ieg haffuer endnu Guld til beste for en Trediue daler, om mig kommer nød paa". Derpaa følger Noget om Søren Bedels Forsigtighed med Hensyn til, at han udentvivl forskudsviis havde betalt Deconomen i Collegiet en Deel Penge; „ieg vil antuorde hannem", skriver han, „saa meget aff de Tiue daler, i sende mig, som hand kand giøre klart for dette aars kost indtil Paaske. Huad siden offuerbliffuer fra min Franckfurtske reise, huilcken ocsaa tager en temmelig Summa pending, det haffuer ieg til Vintertæring oc Promotion, om det gaar for sig" — nemlig i Heidelberg .... *„Consultissimum arbitror nobilium adolescentum Pædagogiam subire, ne oneri nimio sim parentibus,* eller at holde an om Kongens Pending, som M. Vulfgang slipper tilkommendis Paaske. *Loci mutationem, Deo dante, metuendam esse non existimo. Heidelberga n. adhuc lue pestilentiali caret, qvod ut diuturnum sit, Deum solicite precor".* I Frankfurt borttog Sygdom daglig tyve eller flere Personer; men Søren Bedel brugte Præservativer og holdt sig ved godt Mod. Han lover, som den gamle Bedel havde opfordret ham til, at skrive Breve til sine Patroner, naar han var kommen i Ro *„ab hoc itinere"* og Tiden tillod ham at skrive *„ornatius et politius".*

14 *„In studio lingvarum profeci mediocriter. Ex tuo svasu ad artes mathematicas serio animum applicabo* (man seer her igjen den gamle Bedels Interesse for Mathematik, hvoraf jeg troer at have opdaget flere Spor), *et qvæ in Philosophicis maxime necessaria videbuntur, acri studio perseqvar, ut tanto compendiosius et melius ad certam facultatem redeunti vere venire qveam. Interea dispicere possumus de electione certi alicujus studii, cui me dedere totum debeam. — Scapulam et Forum Rom. propter defectum pecuniæ habere adhuc non possum. Si futuris Nundinis Paschalibus fieri potest, satis est. Nam in Collegio Sap. habemus Calepinum et Lexicon commune, qvibus uti possum, qvoties opus est.* Mand kiøber *Calepinum XI lingvarum ex postrema editione Basiliensi* her til Franckfurt for 3 daler, oc dersom ieg drages ret til minde, maatte i betale Anders Olufsøn 7 daler for den, hand lod eder hiemkiøbe. *Hæ sunt technæ mercatorum".*

15 *„De Sthenio qvæ scribis illibenter avdio: te nimirum impune ipsum dimittere et oblivisci istius maculæ, qvam famæ patriæ inussit scelerate et impudenter. Credo, si ex nostratibus aliqvis avsus fuisset tantum nefas publicis typis committere, suspendio mulctatum iri: neque immerito. Erunt procul dubio, qvi vindicent istam injuriam, qvam barbarus iste Mævius adfectata nobis inflixit insolentia. Veritatem dico neqve possum parcere tam notoriis flagitiis. Præterea virulentissimum istud carmen in Lipsium tibi placere vehementer miror. Ubi n. sunt illa christianæ charitatis vestigia, qvæ debebant e Sthenio tanqvam humanitatis magistro elucere. Non possum hercle induci, ut ipsi faveam amplius, nam ad hoc etiam aliæ cavssæ accedunt. Nihil prodest mihi ejus patrocinium; omnia n. fieri crede propter pecuniam. Omnibus hominibus propter morositatem et φιλαυτίαν exosus est. Insuper multos habet calumniatores et inimicos propter libertatem eam, qvam exercet in corrigendis Poematiis, qvorum Revisor ipse cum Grutero constitutus est. Expertus ego qvoqve sum censuram ipsius in aliqvot Epigrammatis in publicum editis, sed propter istas qvisqvilias, qvibus defædavit mea carmina, ab exercitiis istis prorsus abhorreo neqve amplius ei ex animo, ut prius, addictus sum. Sed memini me prius eum suis coloribus tibi adumbrasse. Pacem cum omnibus habere ex consilio Apostoli optimum est. — De Colloqvio Theologorum nihil amplius avdio. Si fuerit habitum, consilio tuo utar et comitabor Pareum".* Det forekommer mig, at dette Stykke kunde give ganske interessante Bidrag til Datidens Literairhistorie, naar andre Oplysninger fra andre Sider kunde komme til. Skulde maaskee Søren Bedel ved at slutte sig til den bekjendte David Pareus, der tidligere havde været Lærer ved Collegium Sapientiæ i Heidelberg, og hvis Bestræbelse for at sammenholde Reformeerte og Lutheranere foranledigede mange Stridigheder

han meldte endelig, at han havde kjøbt adskillige Bøger og Sager saavel til sin Fader som til sine Svogre, Mester Ægidius og Mester Poul, og han sluttede med det Løfte, at hans kjære Fader snart skulde see Frugter af hans flittige Studier. Dette læste nu den gamle Vedel i sin Søns Brev[16].

De Frugter af sin Flid, som Søren Vedel bebudede med det første at skulle fremlægge, bestode rimeligviis i en Magistereramen. Efter hiin Udflugt til Frankfurt fortsatte han i Efteraaret og Vinteren sine Studeringer i Heidelberg og blev i det næste Aar, den tolvte Februar 1607, creeret til Magister, ved hvilken Leilighed da hans Venner og Landsmænd og blandt disse den forhen nævnte Vulfgang Rhuman lykønskede ham paa sædvanlig Viis i latinske Digte[17].

(Henke Gesch. d. chr. Kirche III. 466. 485—86), have gjort dennes mange Modstandere, hvortil ogsaa Janus Gruterus hørte, til sine? Den samtidige Landsmand Henr. Albertius sluttede sig til Gruter, som man seer af hans Carmina: Rostgaard delic. poetar. I. p. 78, 99, 118, 145. Søren Vedel blev siden anseet for en ikke ubetydelig latinsk Digter: Ol. Borrich. diss. de Poetis VII. p. 235.

16 *„Libros emi tibi qvotqvot habere potui. Qvod dè tuis 10 Thaleris residuum mansit in meos libros insumsi. Emi nempe pro qvinqve Thal. materiam Philosophicam, studiis meis apprime utilem. — 1. Bacchium de Venenis, 2. Librum de Stratagematis, 3. Tzetzæ Politicam, 4. Flores Epigrammatum et 5. Historiam ecclesiasticam græce invenire nusqvam potui, etiam anxie qvæsitos in omnibus bibliopoliis. Tamen in mandatis dedi aliqvot Typographis, ut ad proximas nundinas nobis afferant. Theatrum urbium, de qvo scripsisti, 25 florenis venale prostat. Biblia etiam vulgata Hieronymi in folio 6 Florenis venduntur, sed tanti emere non avsus fui istam editionem Antwerpianam, qvam solam superesse atqve adeo castratam a Iesvitis affirmant omnes Typographi. De his duobus suo tempore me certiorem facere poteris. — Corallium, cum magna molestia diu qvæsitum in omnibus plateis et Myrotheciis, tandem inveni apud Italum qvendam, qvi solus grandiusculas istas partes habebat. Constat semuncia, qvam mitto, floreno. Theriacæ 8 Uncias ex optimo genere pro 2 Thaleris mitto M. Ægidio et M. Pavllo, singulis suam pyxidem. — Alchymiam Libavii, 3½ flor. emptam, mitto D. M. Ægidio. Relationes et Catalogos per Hinrichum Iac. vobis mitto.* De Flensborger vide nu ikke huad ære oc got de ville giøre mig; det haffuer vel fortredt somme, huad de beuiste mig tilforn paa reysen. — Laurentz Vbings Karl oc Hinrich (mon ikke den tidligere nævnte Henrik Jacobsen? see Not. 11) kunde met stor Nød forliges om, huo eders Beger skulle føre hiem, den ene vilde helder end den anden tiene oß til Vilie oc beste"…. Dette Stykke af Brevet synes mig det interessanteste af det hele. Man har her ret artige Bidrag til Kundskaben om den Tids Beger og Boghandel; man har det Beviis, som jeg hidtil har været skyldig, for at Vedel fortsatte Samlingen af Bøger endog som Olding, og man seer, hvad han samlede paa. Resten af Brevet indeholder kun et eneste Udtryk, som er værd at mærke, nemlig det, at han med Henskn til de politiske Begivenheder, Kampen mellem Morits og Spinola, henviser til *Relationes impressæ*, d. e. Aviserne, om man vil. Man see Nyerups Afh. i Skand. Lit. S. Skr. 1805. I. 230. — I tvende smaa Efterskrifter læses: *Primitias studiorum meorum opinione citius forte videbis. — De Promotione, studiis et peregrinationibus brevi me certiorem fieri cupio.* Ved den første Bemærkning sigtes rimeligviis til Magisterværdigheden. Hvad den anden Bemærkning sigter til, skal jeg ikke kunne sige: jeg har tænkt paa hans Broder Hans Tausen.

17 Hegel. Cal. 1607 d. 12 Febr. har i Almindelighed noteret: „Promotio Heidelbergæ", uden at nævne Søren Vedel; men Bibl. Seveliana II. 176 viser os, at han ved denne Leilighed promoverede. Der nævnes af forskjellige Forfattere, blandt hvilke ogsaa Vulfgang Rhuman, siden Professor ved Kjøbenhavns Universitet, Carmina gratulatoria in honorem Severini Andreæ Vellejii, cum ei summus in Philosophia gradus d. 12 Febr. 1607 in Acad. Heidelberg. decernerentur, Heid. 1607.

Endnu et halvt Aar derefter forblev han i Heidelberg, hvor han endelig for denne Gang sluttede sine Universitets-Studier, idet han udgav nogle Theses om Meteorerne i Almindelighed, hvilke den anden September lagdes til Grund for en offentlig Disputation under hans Præsidium[18]. Men da den gamle Fader endnu havde tre andre Sønner at understøtte, og alt i forrige Aar ved en betænkelig Rosen i Fødderne var bleven mindet om Alderdommens Nærmelse[19], maatte Søren Vedel, vistnok meget hurtigere end han ønskede, vende tilbage til Fædrenelandet. Allerede den første October kunde gamle Anders Vedel favne den kjære Søn paa sit Liliebjerg. Søren Vedel medbragte hæderlige Vidnesbyrd og Anbefalinger fra Churfyrsten til Kongen[20]. Han nød i nogle Uger Gjensynets Glæder hos sine Forældre og Venner. I Midten af Maaneden forlod han dem og drog til Kjøbenhavn og fik virkelig den fire og tyvende November Løfte om det Kongelige Reisestipendium, dog først efter dem, der havde et tidligere Tilsagn derom. Der kunde vel saaledes hengaae nogle Aar, i hvilke han maatte søge en midlertidig passende Ansættelse. Men anden Juledag sad den gudfrygtige gamle Anders Vedel i Sortebrødre Kirke og hørte Guds Ord med fordoblet Opmærksomhed; thi den, som forkyndte det, var hans Søn, den unge Magister[21].

Søren Vedel havde nu den førstefødte Søns hæderlige og herlige Pligt, den at skulle være sine gamle Forældres og sine yngre Sødskendes Støtte. Han maatte attraae et Embede, og meget hurtigt erholdt han det. Forstanderen paa Sorøe Johannes Stephanius kaldte ham den tre og tyvende April 1608 til Rector ved Sorøe Skole; den tredie Mai tog han Afsked fra Fædrenehuset, den tolvte Mai tiltraadte han Rectoratet[22]. Gamle Vedel overgav snart de to

---

18 Valvæ schol. ap. MS. p. 79: Olim in celebri Heidelbergensium Academia ejusque magno Philosophorum Auditorio disputavit Præses, editis in lucem Thesibus physicis de Meteoris in genere, quas sub ipsius præsidio ad disputandum publice proposuit et defendit Rudolphus a Salis, nob. Rhetus. Ipsam dissertationem possideo, Heidelbergæ in 4to editam. Afhandlingen udgjør foruden Titelbladet fem Ovartblade, og man seer deraf, at Disputationen er holdt d. 2 Septbr. 1607.

19 Dan. Mag. Tr. R. I. 44: „Din fader giøris nu med tiden wankelig oc skrøbelig, oc haffuer ligget i otte dage wed Sengen aff rosen i hans Too".

20 Talem se gessit (nemlig i Heidelberg), ut, cum domum revocatus valediceret, literas Electoris commendatitias vicissim reportaret ad Regem Christianum Quartum cum luculento rei bene ibi locorum gestæ testimonio: Terpager p. 660. See ovenf. S. 237 Not. 7. Hegelund noterer Hjemkomstens Dag. At han nødig forlod Universitetet, siger han selv i et utrykt Brev, hvorom nedenfor skal tales.

21 Hegel. Cal. MS. medio Octbr. 1607: *M. Severinus Andreæ* drog til Kiøbenhaffn. Acta Consistor. 1607 d. 24 Novbr. (medd. af Hr. Kall Rasmussen): *M. Seuerinus Velleius* skall succedere bennom først tiill *Stipendium Regium*, som er tiillforne approberit. Hegel. Cal. 1607 d. 26 Decbr.: M. Søffren Anderßøn prædikede i Sortebrødre.

22 Thura Idea hist. lit. p. 40 regner Søren Vedel for Rector fra d. 12 Mai 1608. Hos Hegelund læses d. 23 April: *M. Severinus AS literis M. Joh. Stephanii nuncupatus Rector Scholæ Sorensis;* d. 3 Mai: M. Søffren Anderßøn drog aff til Soer schole. Jeg mener,

yngste Brødre til den ældre Broders Omsorg, den fertenaarige Lauge, der efter Ægidius Lauridsens Afgang fra Rectoratet var bleven sendt til Herlufsholm, og den trettenaarige Hans, der hidtil havde besøgt Ribe Skole, og nu var hans Opmærksomhed henvendt paa det Sted, hvor tre kjære Sønner skulde leve. Lauge fulgte udentvivl strax med til Sorøe, og kort efter bragte en fra Sjelland hjemvendende Ripenser Efterretning fra dem[23], et Brev fra Søren Vedel til hans Moder. Den begyndende Rector var endnu selv ret vel tilfreds i Sorøe; men hans Broder Lauge manglede de fornødne Klæder, og deres Frænde Jørgen Fanninger, Præst i Bringstrup, som havde lovet at sørge derfor, havde ikke holdt Ord[24]; han erkyndigede sig om Familien i Ribe, og navnlig om den „lille Hans Laugesen", formodentlig hans yngste Broder, der benævnedes saaledes til Forskjel fra den ældre, Hans Tausen[25]. Moderen besvarede dette Brev kort efter, udentvivl i Begyndelsen af Juni. Hun paalagde Søren Vedel at forsyne den

---

at disse Angivelser lade sig saaledes forene. Terpager har d. 11 Marts 1608, som vist er urigtigt; maaskee menes d. 11 Mai. Stephanius den Ældre havde i samme Aar afløst Venustinus som Forstander i Sorøe. Vil man efter Sidstnævntes Død ikke ligefrem regne Vedel for Historiograph, da han som saadan ingen Løn nød, saa var der, som Lyschander siger, i otte Aar ingen kongelig Historicus. Jfr. Nyerup om Historiogr. S. 79—80.

23 Terpager Ripæ Cimbr. p. 658 og 656 om Lauge og Hans Vedels tidligere Underviisning. Men det kan neppe være rigtigt, at han lader Hans Vedel komme til Sorøe 1607; thi dengang var Søren Vedel endnu ikke Rector. — Det her omtalte Brev er tabt; men dets Indhold sees af Svaret derpaa, som strax skal blive omtalt. Med Hensyn til Mamme, som bragte det, har Hr. Kall Rasmussen meddeelt mig, at der i Consistorii Archiv under No. 96 findes et Brev fra Hegelund til Hans Povelsen Resen, dat. d. 15 Marts 1603, hvori nævnes „Mamme Anderßøn, *civis Ripensis*". Vistnok den i Brevet omtalte Mamme.

24 Denne Jørgen Fanninger (Fanøe) var vistnok en indfødt Ripenser; thi Navnet Fanninger havde der hjemme: Terpager Ripæ Cimbr. p. 585. Thorups Progr. 1824 S. 22. Af et utrykt Brev, hvorom nedenfor, sees, at han var i Familie med Vedel og Sognepræst til Bringstrup og Sigersted, ikke langt fra Sorøe. Han maa antages at have lovet at skulle sørge for eller give noget Bidrag til Lauges Underholdning.

25 „Vor lille Hans Lausen" kalder Søren Vedels Moder ham. Men hvem er denne Hans Lausen? I det nysnævnte utrykte Brev læses: „Hans Laußøn, Dorithe Suanes Søn"; se nedenf. S. 244 Not. 31. Dorthe Svane var en Datter af Historiographen Hans Svaning, og var gift med Jens Laugesen, Raadmand og Tolder i Ribe, Broder til Biskop Hans Laugesen. Deres Søn var den beljendte Johannes Svaningius den Yngre, født d. 28 Mai 1600. Da man nu af det anførte Brev seer, at Vedels Familie interesserede sig for dette Barn, og at det i Januar 1611 var i Sorøe (eller i al Fald ventedes dertil), saa ligger det meget nær at forstaae de nævnte Ord om denne yngre Hans Svaning, der i sex Aar besøgte Sorøe Skole (Terpager Ripæ Cimbr. p. 649). Jeg har ogsaa forhen været tilbøielig dertil. Men jeg bemærkede dog tillige, at man ogsaa kunde tænke paa Vedels egen yngste Søn Hans, der var opkaldt efter Biskop Hans Laugesen (see ovenf. S. 214 Not. 5) og som i det mindste i Ribe Raadstuebog under d. 11 Decbr. 1618 udtrykkelig benævnes Hans Andersen Lagonius, medens Broderen kaldes Hans Andersen Tausanus. Jeg mener nu, at man med sterst Rimelighed kan antage, at det er ham, der i Brevet kaldes „vor lille Hans Lausen". Hegel. Cal. d. 21 Octbr. 1608 noterer nemlig: Hanff Tavsan drog aff til Søer. Hegelund har udentvivl derved meent Hans Lausen; thi ogsaa paa et andet Sted (d. 25 Mai 1613) kalder han denne Hans Lausen med Broderens Navn Hans Tausen, der dengang opholdt sig i Udlandet. Men dersom Hegelund med sit Hans Tausen har meent en Hans Lausen, saa maa denne Hans Lausen vistnok have været Hans Tausens Broder, Vedels yngste Søn, og ikke Jens Laugesens Søn.

stakkels Lauge med det Nødvendige, og sendte ham selv noget Linned; hun yttrede det Ønske, at Søren ogsaa skulde tage den lille Hans Laugesen til sig, og lovede adskilligt Andet, naar hendes Farbroder Jens Laugesen eller Andre engang efter S. Hansdag reiste til Sjelland[26]. Hans Laugesen kom virkelig til Sorøe, udentvivl mod Slutningen af October samme Aar.

Saaledes var da Søren Vedel i Gjerningen bleven sine gamle Forældres Alderdoms Kjep, som hans Moder engang havde udtrykt sig[27], og i de første Aar glædede han sig ved de Frugter, han sporede af sin Virksomhed. Men de øvrige Forhold i Sorøe bleve ham snart meget ubehagelige. Om Embedets oeconomiske Ringhed eller nogen Uenighed med hans Foresatte eller andre Omstændigheder have været Hovedaarsagen dertil, lader sig ikke sige; men naar der nu kom Breve fra ham til Fædrenehuset, saa læstes deri kun de bittreste Klager over Forfølgelse, Fjendskab og Nød[28]. En Forflyttelse til Ribe havde vistnok været baade ham og alle hans derværende Slægtninge den kjæreste Udvei, og i Begyndelsen af Aaret 1610 viste der sig ogsaa en Leilighed dertil, da hans Svoger Poul Ostrup blev kaldet til Professor ved Universitetet[29]. Den gamle Vedel tabte derved en Svigersøn og en Datter i sin Nærhed, men fik ikke Tabet erstattet. Biskop Hegelund gav Rectoratet til sin egen Søn M. Jørgen Hegelund; Poul Ostrup og hans Familie forlod Ribe i Juni Maaned, og mod Slutningen af Aaret, efterat den Danske Saxo anden Gang var udgivet, blev gamle Vedel selv meget farlig syg[30]. Under alle disse nedslaaende Begivenheder besluttede Søren Vedel at gjøre Ende paa sine Lidelser i Sorøe, og i Januar 1611 kom Budskabet derom til Ribe[31]: træt af sine Ulykker, havde han

---

26 Dan. Mag. Tr. R. I. 46-47 findes ogsaa dette Brev, uden Datum. Men det er aabenbart, at Brevet er skrevet ikke meget længe efter, at Søren Vedel kom til Sorøe („du est nu kommen smuck til rette"), og ikke længe før S. Hansdagstid („nu strax effter S. hans dag"). Jeg vil derfor antage, at det er fra Begyndelsen eller den første Halvdeel af Juni 1608.

27 Anf. St. S. 44: „at du i sin tid motte end med Guds hielp bliffue min alderdoms kiep".

28 MSS. Vellejana Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny kgl. Saml. bevares et Brev fra Søren Vedel til hans Moder. Dette Brev viser, at Søren Vedel længere Tid havde været i høi Grad misfornøiet med sin Stilling i Sorøe, uden just at forklare os, hvad Grunden var dertil. Jeg vil ret strax nærmere omtale Indholdet af det.

29 Vinding. Acad. Havn. p. 233. Han blev d. 3 Januar 1610 kaldet til Professor Pædagogicus og modtog d. 21 Januar Brevet med Kaldelsen. Dette anfører han selv i sin Skrivelse til Rector og Proff. af 29 Januar (Consist. Archiv under No. 180; medd. af Hr. Kall Rasmussen). Hegel. Cal. 1610 d. 21 Jan. noterer dette. Jfr. Inscr. Rip. p. 148 o. a. St.

30 Hegel. Cal. 1610 d. 19 Febr.: *M. Georgius F. in Scholam Rip. introductus in locum M. Pauli Martinii Ludimagistri.* D. 23 Febr. *M. Paulus Martini dedit se in viam profecturus Hafniam.* Dette var dog kun en forelsbig Reise. D. 7 Juni: M. Pouel Mortensøn drog her fra til Kiøbenhaffn. Dermed forlod han og Familie Ribe. 1611 d. 1 Jan.: *M. Andreas Welleius decubuit inde a medio Decembris.*

31 Dette ovennævnte utrykte Brev er dateret: „Aff den kongelige Scholegaard paa Soere den 13 Januarij Adj 1611". Det er temmelig vidtløftigt, saa at jeg maa nøies med at

søgt og faaet sin Afsked, men derimod erholdt det Kongelige Stipendium af hundrede Rigsdaler[32], for at han atter kunde reise udenlands og gjøre sig værdig

---

give et Uddrag deraf. Den første Deel indeholder blot Udtryk af sønlig Hengivenhed og Undskyldning for at have ladet et Brev saa længe ubesvaret. Derefter kommer han til Hovedsagen, sin Misfornøielse i Sorøe og Beslutningen at drage udenlands. „Jeg formercker" — skriver han blandt andet — „aff eders scriffuelse, at mit forsæt mig viidere udenlands at forsøge icke synderligen behager eder for allehaande Aarsagers skyld, men ieg formoder, at i icke letteligen lader eder deroffuer beuege til nogen Wtaalmodigheed. Det vilde icke bliffue den fattige Joseph til gaffn eller gode lenger at bliffue udj Potiphars fengsel oc trengsel oc wskyldeligen lide saa megen Tribulatz oc forfølgelse. Thi viste i fuldkommeligen, som i en part vel veed, huad ieg haffde nu fast udj tre samfelde Aar hafft at drages met, baade Trelldom oc Omhu, Møde oc Arbeid, Sot oc Sindsdom, Baagne Netter, Harm oc Sorg, Trotz oc Mutuillighed, Item Wtacknemmelighed oc Bagtale, undertiden ocsaa Hunger oc Tørst, Spot oc Forfølgelse, da skulde i icke ønske mig saa ilde, at ieg skulde saa ynckeligen oc wtilberligen spilde mine Unge Aar, oc maa skee met liden tack oc tarff forsømme min egen Lycke oc Velfert. Offuer alt er forrienisten ringere end nogen kand tro oc ingenlunde at ligne ved den, som haffuer været udj formeere Tider. Gud giffue ieg aldrig haffde seet Soerø ..... Mig er deputeret Aarligen udj fem samfelde aar, oc om ieg lyster paa det slette, Kong. Maitts Stipendium, som er aarligen hundrede rigs daler, huilcket er ingen ringe eller foractelige hielp at leffue udaff til maadeligheed. Den gode Gud setter mig nogen gode raad for aarligen til it halfft hundrede daler .... Oc huad sige wi der aff, at saadant skulde været betenckt tilforne, der ieg saa hastig oc snart bleff hiemkaldet fra min Studering? Det klagis nu altfor silde. Giord gierning haffuer ingen vending. Dogligeuel skulle i icke tencke, at ieg nødis eller foraarsages aff stor grofheed oc Vankundigheed viidere at reyse. Thi dersom ieg tractede icke effter at opnaa mine hederlige forelldres oc forfedres maal oc nyde it hederligere oc roligere stycke bred i sin tid end dette, da kunde ieg vel her bliffue ..... Huad mine brødre er anrørendis, giffuer ieg eder ydmygeligen at viide, at de tage, Gud være loff, temmelig smuct aff sted, oc forfremme sig dag fra dag bedre oc bedre, icke uden min store Lyst oc glede. Lauge giorde sin første Udfluct paa Prædickestolen Anden Jule dag sist forleden hoß sin kiære frende H. Jørgen Fanninger udj Bringstrup oc Sirsted Kircker oc forholte sig der udj langt bedre end ieg nogen tid haffde vent eller troet ..... Jeg kand ingen ro haffue for den anden, førend ieg fører hannem an udj lige maade ..... En Uge for Paaske acter ieg nest Guds hielp at indstille mig hoß eder sampt begge mine brødre, huilcke aldrig met min raad skulle bliffue nogen time effter mig paa Soerø, voris felligs Wuenners Traadz oc Tyrannj undergiffne. Gud setter dennem ellers nogen gode raad faare enten hoß M. Poffuel eller andensteds. Lauge er nogenlunde bequem til at studeere i Kiøbenhaffn. Den anden mindste saa ieg gierne, mig maatte følge. Gud skulde giffue naade til, at ieg skulle saaledis handle met hannem, at det skulle bliffue eder alle til stor hiertens Trøst oc glede. Huorom wj ville mundeligen tales ved udj sin Tid. Deris Sengekleder vil ieg sende til Kiøbenhaffn met mine Kister, uden saa er, i ville vnde Hans Laußøn, Dorithe Suanes Søn, dennem at bruge. Det kunde i lade mig betimeligen viide. Dorithe scriffuer mig saare kierligen til oc formaner mig til at bliffue ved Scholen, men det er alt forgeffuis" o. s. v., o. s. v., o. s. v. — At Søren Bedel her taler om begge sine Brødre, uagtet Lauge alt var Student, er vel kun et unøiagtigt Udtryk, der let foranledigedes derved, at Lauge paa den Tid, som man seer, opholdt sig hos ham eller i Bringstrup.

32 Beckman Comm. reg. Havn. hist. p. 11 og Fundatsen sammesteds p. 180–81 giver Oplysning om dette Kongelige Reisestipendium paa „fire hundrede enkende och w-forfalskede Daller, som thill Lybeke och Hamborrig gienbar og gieffue ere", hvilke aarlig skulde udredes af Sorøe (100), Antvorskov (100) og Ringsted (200) Klostre, og tildeles fire Magistre, 3 Theologer og 1 Mediciner, hver med 100 Daler. Søren Bedels Obligatio til Rector og Professores findes i Consistor. Archiv under No. 38 og er dateret Hafniæ Idibus April. Anno Salutis 1611. Han siger deri om Rector og Professorerne: „qvi facto otii mej Philosophici periculo et experimento triennali in laboriosa et difficili Regiæ Scholæ Soranæ administratione tandem dignum judicarunt usu Stipendii Regii, qvod jam ante Triennium et ultra (see ovenfor S. 241 Not. 21) a serenissima Regia Majestate mihi deputatum ac destinatum est clementissime". Han underskriver sig: Severinus Andreæ Ripensis. I Protocollen over Stipendiarii regii (Consist. Archiv No. 39) staaer „M. Severinus Andreæ" under Aarene 1611—1615 som Studiosus theologiæ. (Medd. af Dr. Kall Rasmussen).

til at bære sin berømte Faders Navn; for sine Brødre deels havde han sørget, deels vilde han fremdeles sørge paa bedste Maade: Lauge var allerede i det forrige Aar bleven Student. I Marts overgav Søren Vedel Skolen til sin Eftermand Jersin. Af hans Slægtninge blev, som det synes, den elleveaarige Hans Svaning, en Fætter til hans Moder, tilbage i Sorøe eller ventedes dertil; men selv reiste han med sin Broder Hans til Kjøbenhavn, hvor Lauge var i Huset hos Poul Ostrup og senere hos Jesper Brochmand[33]. Poul Ostrup blev nemlig i Foraaret 1611 udnævnt til Biskop i Lund. Søren Vedel selv gik i Begyndelsen af Mai med sin Broder Hans til Ribe, hvor det da blev bestemt at sende denne til Gymnasiet i Hamborg; men midt i Sommeren 1611 skiltes han fra sine Forældre, afsatte sin Broder paa Veien i Poul Sperlings Huus og drog selv videre for at studere ved Tydskklands Universiteter[34].

VI. Gamle Vedels Huus var saaledes blevet tomt. I sit Hjem saae han ingen af sine Børn; ogsaa i Byen var deres Antal blevet formindsket. Han selv blev svagere og svagere, vanskelig og vankelmodig[1]; hans fromme Hustru, der kjærligen rettede sig efter ham, kunde dog med sit sørgmodige og tungsindige Gemyt ikke være nogen Oplivelse for ham[2], og saaledes maatte Dagene være mørke om de gamle Folk, naar ikke Ægidius Lauridsens og Bertel Strucks Familie kunde adsprede Taagerne[3]. Vedel havde været syg i Begyn-

---

33 Thura Idea p. 40 siger, at Vedels Eftermand tiltraadte Embedet d. 20 Marts 1611. Det var en i vor Literaturhistorie vel bekjendt Mand, Jens Dinesen Jersin, der siden bede som Biskop i Ribe. Jfr. Frost Efterr. om Ribe Domkirke S. 41 fg. — Lauge Vedel var nu paa 18de Aar, og han forblev i to Aar i Jesper Brochmands Huus: Terpager Ripæ Cimbr. p. 658. Jesper Brochmand skal have været Lauges Rector paa Herlufsholm; det har da været en meget kort Tid.

34 Hegel. Cal. MS. 1611 d. 11 April: *Præstitit M. Paulus Martinius Regiæ Maiestati juramentum Sup. Skan.* D. 7 Mai: *M. Severinus AS cum fratre Johanne est reversus Hafnia.* D. 19 Aug.: *M. Severinus AS* oc Hans droge til Hamborg. Hans Vedel var nu paa 16de Aar og forblev i to Aar i det Hamborgske Gymnasium, indtil han 1613 drog til Leipzig med sin Broder Lauge: Terpager p. 656—657. Deres Inskription ved dette Universitet skal jeg siden nærmere paavise; men Dr. Lappenberg, som har viist mig den Godhed at søge efter Hans Vedels Navn i det Hamborgske Gymnasiums Matrikler, siger mig, at disse først begynde i Aaret 1613 og at ældre Fortegnelser over de Inskriberede mangle.

1 Dan. Mag. Tr. R. I. 45, 47. Vedel synes med Alderen at være bleven forstemt. Allerede i disse Breve af 1606 og 1608 skriver hans Hustru om ham: „hand suarer icke mig altid saa lige, det wedst du well ocsaa"; „fader er icke lenge wid it synd, oc meget wankelig der hos; Gud giffue en god tolmodighed".

2 Det utrykte Brev fra Søren Vedel til hans Moder (see ovenf. S. 235 Not. 3) synes at vise, at ogsaa hun var af et meget tungt Sind. „I skulle", skriver han, „slaa eders sag an met rette oc icke mistroste eder offuer Verdsens Modgang oc gremme eder" o. s. v.

3 Inscr. Rip. p. 50, 74 lære os, at Ægidius Lauridsen med Marine havde sex Sønner og ni Døttre, og at Bertel Struck med Anne havde fem Sønner og fem Døttre. En Søn af den første og en Datter af den anden omtales i Mettes Brev til Heidelberg 1606 som nylig fødte; disse Børn vare altsaa nu allerede omtrent fem Aar.

delsen af Aaret. Sygdom og Alder mindede ham om, hvad der forestod, og han søgte en Trøst i at tænke derpaa. Han længtes efter Forløsningen og den bedre Tilværelse. I en saadan Stemning sad han en Sommerdag i dette Aar i sit Studerekammer. Tanken om Døden og om de sidste Ting opfyldte hans Sjel med Andagt. Pennen og Papiret laae for ham, og som han ofte pleiede, udtrykte han sit Hjertes Bevægelse i et lidet latinsk Digt[4].

Mors cunctos sternit, clam præter spem; illius expers
Non est cujusvis conditionis homo:
Hinc aufers tecum nil victum et præter amictum
Quæque tuum corpus linea fila tegant.
Omnia post obitum remanent commercia mundi;
Quid restat? supra est vita, sed infra Erebus.
Elige quod lubeat; rationem reddito vivens,
Post mortem ratio reddita nulla valet.

Det var den syttende Juli, at Vedel skrev disse Ord. Nogle Maaneder efter gik han over i det halvfjerdsindstyvende Aar, den tiende Climacter. Disse Aar bleve i hiin Tidsalder ikke overseete[5], og synes hos ham at have meldt sig ved betænkelige Smerter i Siden og Benene[6].

Men Oldingen gjenvandt dog atter nogenledes de physiske Kræfter, og den hæderlige Periode, der opgik for Fædrenelandet, maatte være en Lægedom for

---

4 MSS. Vellejana B. U. H. Add. no. 121 in 4to, den samme Fascikel, hvori der haves en stor Deel af Vedels utrykte Vers, bevarer paa et Octavblad ogsaa dette, som er mærkeligt derved, at det har en bestemt Datum. Overskriften er: *Memento mori et recordare novissimorum.* Nedenunder staaer: *A. S. V. 17 Julii an. 1611.*

5 Hegel. Cal. MS. viser ogsaa, at denne lagde Mærke til Aaret 1612. Han var, som for bemærket, født samme Aar som Vedel, og paa denne Almanaks Omslag har han skrevet: „Cum corporibus vigent et deflorescunt animj", og ganske rigtig blev han i dette Aar syg af „vomitus, *ἀνορεξία καὶ ἀϋπνία*" (d. 11 og 12 Aug.). Denne Tro paa climacteriske Aars Farligheed var ogsaa igjennem hele denne Tidsalder ganske almindelig. Niels Hemmingsen sagde ved det forhen omtalte Møde paa Slottet 1575: „Det er mit *annus climactericus* oc 63 Alders Aar, oc jeg forventer dagligen en naadig Forløsning" (Resen S. 288). Schlegel (Slange I. 66) nævner en Bog de annis climactericis af den lærde Henrik Rantzau 1580. Dette Skrift har jeg ikke seet. Derimod finder jeg i Henr. Rantzaus Afhandling de conservanda valetudine, udgivet i Forbindelse med en lignende Tractat af den italienske Læge Guiliel. Gratarolo af Ditlev Silvius, Francof. 1596 (Molleri Cimbr. lit. III. 591 nævner en Udg. af 1574), at det 35 Capitel fører denne Overskrift. Her læser man da p. 85: Cum ad decadas septenas, id est, ad 70 annum fuerit peruentum, tunc meta vivendi est peracta. Sammesteds handles ogsaa om Farligheden af anni enneatici, og i denne Henseende fremhæves især det 63de Leveaar som det allerfarligste, in hoc enim septenarius et novenarius occurrunt. Saaledes tænkte man i Vedels Tid, og endnu senere var Opmærksomheden henvendt paa disse decretoriske Aar: Ole Worm (Epist. p. 94, 118, 1103) tog meget Hensyn dertil, og hans Samtidige, den berømte Cl. Salmasius, beskæftigede i et anseeligt Værk (de annis climactericis et antiqua astrologia diatribæ. Lugd. Bat. 1648) den hele Materie.

6 Curric. vitæ p. 42. Han haver nu udi nogle forgangne Aaringer af og til været flux syg, besynderlig udi sin Side og Benene. Tiden bestemmes ikke ganske nøie. Ved Begyndelsen af Aaret 1611 var han sengeliggende.

hans Hjerte. Allerede havde han for nogle Aar siden, da den unge Konges mægtige Aand gav sig tilkjende ved Hovedstadens anseelige Udvidelse, hævet sin Stemme og besjunget det nye Kjøbenhavn; nu kunde han daglig see for sine Øine de travle Krigstilberedelser paa Riberhuus, hvis Lehnsmand mødte som en af de Første under Kong Christians Banner[7]; daglig kunde han hos Fru Berte Friis paa Slottet indhente Efterretninger fra Krigens Skueplads, hvor hendes Husbond og mange af hendes Slægtninge hæderligen kjæmpede[8]; og skulde vel hans Øre have være lukket for alle de Ytringer af Henrykkelse, hvormed Landsmænd og Fremmede fulgte den unge Heltekonge over Land og Søe[9]. Da varmedes Oldingens Hjerte. „Gud giver vel endnu Kræfter til en liden Aarbog over disse Kong Christians Dage", maatte han sige til sig selv, og en Historie af Calmarkrigen synes at være bleven det sidste videnskabelige Arbeide, som hans svage Haand udførte[10]. Hans Svigersøn Mester Ægidius var bleven ligesom hans Medhjælper og samlede de herligste Materialier

---

7 H. M. Wallensbek (Strenæ reg. ptochotroph. Holm. Topogr. p. 9) skriver saaledes: „Men som det haarde Jern med Tiden kand slides, som de grundfaste Huse aff Elde kand brydes, som de Handel- og Arbeydfulde Haffne med Gruus og Greene kand fyldes, hvorom den Salige *Welleyus* Riimvys taler" o. s. v. Og hertil læses i Margen: *lege carmen dicolon tristrophon Andreæ Welleii* om den ny Kjøbmands Haffn 1608. Man seer deraf, at Vedel 1608 maa have udgivet et Digt om den store Udvidelse af Kjøbenhavn, da hele Rosenborg med tilhørende Qvarteer m. m. blev indtaget inden Stadens Volde: Pontopp. Orig. Havn. p. 236—37. — Nu forestod Calmarkrigen. Lehnsmanden var, som bekjendt, Albert Skeel. Det var ogsaa paatænkt at sætte Slottet selv i Krigsstand; men Krigen tog en saadan Retning, at det ikke behøvedes: Adlers Progr. 1834 S. 12. Hegelund glemmer heller ikke at notere hverken den flittige Menstring af de jydske Krigsfolk i de foregaaende Aar (d. 7 April og 8 Mai 1609, 8 Mai 1610), eller senere Krigserklæringen og adskillige Krigsbegivenheder (d. 4 April og 27 Mai 1611).

8 Ny Dan. Mag. II. 11-56 findes de ypperlige Samlinger til denne Krigs Historie, meddeelte af Abraham Kall. Man vil deraf see, hvor mange Midler netop Ripenserne havde til at holde Skridt med Begivenhederne: Poul Ostrup skrev til sin Svoger Ægidius, begge Vedels Svigersønner, S. 24; en Riber Borger Hans Bagger bragte en Beretning med sig hjem 1611, S. 28; Berte Friis fik mange Breve derom, saavel fra Andre som fra sin Husbond Albert Skeel, S. 30, 43, 44, 46, 49, 50, 51-53; Slotsskriveren Søren Friis fik ogsaa Breve, S. 38 o. s. v.

9 Schlegel I. 53 efter Peleus histoire de la dernière guerre de Suede. Bogen selv har jeg ikke havt. Derimod stikker det noget af, naar Jon. Werwing (K. Sigism. och K. Carl IX Hist., utg. af Stiernman) II. 225, 234 skriver: Konung Christian blef af någon rädhoga betagen, och begaf sig samma dag utur lägret, lemnandes der qwar Lucas Krabbe ꝛc. K. Christian begaf sig til Danmark igen och förfölgdes fuller utaf de Swenske. Men saadant er man vant til at see.

10 Peder Syv Kjæmpeviser, Fort. § 17, nævner Vedels Aarskroniker til Christian IV som en dengang existerende Bog, og det er temmelig rimeligt, at Vedel efterlod sig en Historie af Calmarkrigen. Paa den utrykte Liste over Reliquiæ Vellejanæ MS. Bibl. Univ. (see ovenf. S. 219 Not. 6) læses nemlig: Series rerum bello Suetico gestarum, ab Andrea Vell. concinnata in 4to. Efter Tiden og Stedet, hvor dette Skrift nævnes, formoder jeg meget stærkt, at det har været Vedels Alderdomsarbeide, medens hans Svigersøn arbeidede paa sine Samlinger. Det samme Skrift findes naturligviis ogsaa i Afleveringslisten af 1618, og er der No. 73. Endvidere No. 74: Varia ad bellum Sveticum spectantia, ubi en Convolut in 4to, og No. 79: Adskillige Skarteker ubi en Convolut, anlangende den Svenske Feyde. Umuligt er det dog ikke, at dette Skrift kunde angaae Syvaarskrigen.

dertil[11]. Siden Venusini Død var der ingen anden Historiograph end Vedel. Den gamle lykkeligere Tid syntes at vende tilbage og at ville kaste et mildt Skin over hans sidste Aar: han var saa at sige igjen bleven den rette Historiograph ligesom forhen; han udførte igjen Historiographens Gjerning, og blev han end ikke mere Prælat i Capitlet, saa var han dog ved Alderen bleven dets Formand, ordnede dets Møder og præsiderede i dem. „Vi have en Senior", sagde Canikerne, „der er from og gudfrygtig, klog og raadsnild, der gjerne aabner sin milde Haand for syge og fattige Medmennesker, men ogsaa haandhæver Sandheden, tør vel staae paa Retten og sige Nei for Uret"[12].

En ny Lykke ventede den gamle Vedel fra hans begavede Sønner. Lauge kom efter et toaarigt Ophold ved Kjøbenhavns Universitet og i Jesper Brochmands Huus tilbage til Ribe i Efteraaret 1612, forblev der om Vinteren og lod sig høre som Prædikant. Ved Pindsedagstide i Mai Maaned næste Aar 1613 tiltraadte han med sin yngre Broder Hans Laugesen en Udenlandsreise[13] og drog over Hamborg til Leipzig, hvor de studerede sammen i omtrent tre Aar, boede hos Professor Conrad Bavarius, hørte med Iver den lærde Theolog Weinrich og besøgte i Ferierne de omliggende Universiteter. Derefter begave de sig begge, formodentlig ved Begyndelsen af Aaret 1616, til Wittenberg[14]. Et halvt Aarstid iforveien var deres Broder Hans Tausen bleven creeret til

---

11 Disse, det vigtigste Bidrag til Calmarkrigens Historie, ere de nylig omtalte Efterretninger i Ny Dan. Mag. II. 11 fg., for en stor Deel Breve fra de bedst underrettede Personer, Dienvidner og Deeltagere. — Det er i det Hele mærkeligt, hvorledes denne korte Krig satte Skribenter i Bevægelse. Jeg behøver blot at nævne Navnene Lyschander, Aquilonius, Westhovius, Anders Arrebo, Hans Bang (hos Cassuben) o. s. v.

12 Curric. vitæ p. 41—42: „In tota vita sua fuit pius, gravis, constans et pertinax recti; haandhævede Sandheden og turde vel staae paa Retten og sige Nei for Uret. Neque solum fuit præclara eruditione præditus, id quod scriptis ab eo editis apparet, sed etiam admodum prudens et consiliis dives; item in distribuendis Eleemosynis, quam ille semper fuerit largus" &c. At Canikerne havde megen Anledning til at forsvare Capitlets Eiendomme, har jeg ovenf. S. 234 Not. 20 gjort opmærksom paa. Hegel. Cal. MS. 1612 d. 12 Aug.: *M. Andreas habuit Capitulum.* 1613 d. 2 Septbr.: holdt M. Anders Capitel. D. 18 Decbr.: *Capitulum coactum apud M. Andream.* Hegelund var dengang meget svag, og strax efter standse hans for Vedels Historie saa vigtige Antegnelser. — Han døde i Begyndelsen af næste Aar d. 18 Febr. 1614: Inscr. Rip. p. 46. Venustnus var død i Januar 1608, og den nye Historiograph Cl. Lyschander blev først beskikket d. 4 Septbr. 1616, altsaa syv Maaneder efter Vedels Død: Nyerup om Historiogr. S. 81.

13 Hegel. Cal. 1613 d. 21 Febr.: Lauge M. AS prædicket Fropræbiden. D. 25 Mai: *Filij M. Andreæ dederunt se in iter Hamburgense et Lipsense*, Lauge, Hans Lauszon. Men, som ovenfor S. 242 Not. 25 er bemærket, maa der vistnok læses: „Lauge, Hans Lauszon"; thi af en Antegnelse i Hegelunds Almanak kort iforveien under d. 26 April 1613 seer man, at Hans Lausen da var udenlands. Dertil kommer endnu Terpagers Vidnesbyrd (Ripæ Cimbr. p. 657), at Hans Laugesen Vedel begav sig til Leipzig 1613 „circa festum Pentecostes", hvilket fuldkommen stemmer med Hegelunds Beretning, naar man her læser: Hans Lausen; thi den 25 Mai var i Aaret 1613 netop tredie Pindsedag. — Men man bliver noget frapperet ved at læse lidt ovenfor hos Hegelund under d. 10 Marts 1613: „Her Lauge Anderszon bleff ordineret til Hierdrup oc Wambdrup Sogner".

14 Terpager Ripæ Cimbr. p. 658 siger om Lauge, at han ved Mikkelsdag 1612 forlod Brochmands Huus og reiste til Ribe; men han sætter hans Afreise fra Ribe til d. 12 Mai 1613. Bibl-

Magister ved Kjøbenhavns Universitet[15]. Med endnu større Interesse fulgte Vedel sin ældste Søn Søren. Da nemlig denne, der i fem Aar studerede ved de berømteste Universiteter i Tydskland, Holland, England, Frankrig og Italien, til samme Tid var i England eller ifærd med at reise dertil[16], saa opliivede Efterretningen derom den svage Oldings synkende Kræfter. For England havde han altid havt en særegen Forkjærlighed, og Camden var hans Ven. Han skrev den tolvte Juni et Brev til Camden og sendte dette til sin Søn, som en Anbefaling til denne berømte Mand[17]. Han mindede i dette Brev atter Camden om det Bekjendtskab, som den afdøde Daniel Rogers havde stiftet mellem dem, og som Camden selv ved sine Skrifter havde befæstet; han undskyldte, at han deels af Undseelse, deels formedelst mange andre Arbeider endnu ikke havde sendt de lovede Bemærkninger, men henviiste nu derom til sin Søn og

---

leftigere taler han p. 657 om Hans, hvem han lader drage fra Hamborg ved Pinsdsdagstid, boe hos Conr. Bavarius o. s. v. Denne Conr. Bavarius var dengang en yngre Mand og Prof. Poeseos; Georg Weinrich døde 1617 som Præst ved Thomaskirken og Senior i det theologiske Facultet. Professor T. Becker har meddeelt mig, at man af Universitetets Immatriculations-Protocol seer, at „Lago Andreæ Wellejus" og „Johan. Andreæ Wellejus, Dani fratres", bleve immatriculerede i Leipzig S. Galli Dag (altsaa i Vintersemestret) 1613. De ere vel saaledes ikke gaaede directe fra Hamborg til Leipzig; men om deres Opholdssted i Sommeren 1613 er mig intet bekjendt.

15 Af Universitets-Matriklen sees (ifølge Medd. af Hr. Kall Rasmussen), at „Johannes Andreas Tavsanus Ripensis" blev creeret til Magister d. 11 Mai 1615. Lige foran ham anføres Frederik Andersen Klyne, Raadmand Anders Sørensens Søn, der samme Gang promoverede.

16 Terpager Ripæ Cimbr. p. 660. J Rostg. delic. poët. Dan. I. 547 findes et Digt af den bekjendte latinske Poet Christen Aagaard med den Overskrift: In exequias Welleii cujusdam. Udgiveren synes altsaa at have været i Tvivl om, hvilken Vedel der menes. Men ligesom man naturligen maa tænke paa Søren Vedel, hvis yngste Datter Mette blev gift med Aagaard, saaledes stemme ogsaa følgende Linier ganske overeens med Terpagers Beretning om hans vidtløftige Reiser:

Hunc Rhodani, hunc diffusa Padi sibi littora civem
Et Rheni et Tamesis stagna cruenta volunt.
Sed Ripæ dixere suum &c.

17 J Camdeni Epist. ed. Th. Smith. p. 152—53 findes ogsaa dette Brev. (See ovenf. S. 216—17). Da det er kort og ikke aftrykt i nogen let tilgjængelig Bog, skal jeg meddele det som det Sidste, der kan meddeles fra Vedels Haand.

Andreas Velleius G. Camdeno S. Venit ad vos filius meus hic Severinus Andreas, qui ut incolumis te, mi optime Camdene, salvum atque incolumen reperiat, Deum ardenter rogo. Nomen ac studia mea tibi nota esse ex crebra relatione viri illustris memoriæ Danielis Rogersii comperi ex primo tuæ Britanniæ partu, cui me inseruisse dignatus es. Et certe ut eum partum in manus meas recepi, ardentissimo perlegi desiderio, atque inde memorabilia multa enotavi. Habui enim in percurrendo obvia, quorum te statim monuissem in proëmio rerum Orcadicarum, quarum te documentis destitutum statim cognovi, sed partim pudor, partim occupationum moles me retraxit. Verum in his te filius meus abunde instruet et ego te alias monebo, ubi postremam tuam videro Britanniam, quam filius remittat. Interim non dubito, ubi mores et ingenium hujus exploraveris, quin promto ac benevolo animo eum in Aula et apud Primores regni promoveas, pro tua auctoritate, qua plurimum apud omnes bonos vales. Quod pluribus a te contenderem, si ullum de tua humanitate in me hæreret dubium. Deum toto pectore oro, ut te quam diutissime conservet salvum in nominis sui et patriæ tuæ laudem. Amen. Ripis Phundusiorum 12 Junii A. C. 1615.

T. T. Andreas Severinus Velleius.

gjentog sit Løfte, naar han erholdt den anden Deel af Britania, som denne skulde sende ham; han anbefalede Sønnen og haabede, at han ved Camdens Mellemkomst skulde faae Adgang til Hoffet og Rigets meest betydende Mænd.

Dette Brev til Camden er det sidste af den gamle Vedels bekjendte Arbeider; men endnu fem Maaneder efter holdt Oldingen sig opreist og kunde beskjeftige sig med lettere Sysler. Ved Mortensdagstide blev han derimod saa angrebet, at han for det meeste maatte holde Sengen, og fra Midten af Januar 1616 vare hans Kræfter saaledes udtømte, at han ikke mere kunde forlade den[18]. Rygtet om hans Tilstand samlede hans Slægtninge og Venner om hans Sygeleie: de fornemme Herrer, med hvilke han havde staaet i Forbindelse, de lærde Mænd, af hvilke han æredes som deres Mester, og mange Andre, baade Mænd og Qvinder, der fordum havde hentet Trøst og Beroligelse fra de nu henblegnende Læber. Hans nærstældste Søn Mester Hans Tausen og hans i Ribe bosatte Døttre Marine og Anne vare hyppig tilstede[19]. Vedel talte roligt med dem og hengav sig gjerne til Tanken om Døden. Da de spurgte ham, om han intet havde optegnet om sit Liv og sin Skjæbne, svarede han: „jo, der findes vel Noget derom; men det er nok, naar man om mig prædiker, at jeg har været et Guds Barn og troede mig en Arving til det evige Liv"[20]. De korte Bibelsprog, som han fordum pleiede at bruge, naar han talte til Andre, gjentog han nu for sig selv. „Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret — Sanguis Jesu Christi mundat nos ab omni peccato — Scio, quod redemtor meus vivat", stammede han af og til; men især nævnede han ofte den Korsfæstedes Ord: „In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum", og han føiede dertil dette Riim: „Kom Herre snart, kom mild og blid, Og gjør os salig til evig Tid"[21]. Da Sygdommen tiltog Dag for Dag, raabte han til Gud om Forløsning, og sagde til sin Hustru og sine Børn: „Beder dog Gud

---

18 Curric. vitæ p. 42: Siden nu forgangen Mandag var Maaned o. s. v. Da Ægidius skrev Torsdagen d. 15 Febr., saa maatte vel herved forstaaes Mandagen d. 15 Januar, som altsaa blev den sidste Dag, Vedel var oven Senge.

19 De „velbyrdige Adelspersoner", som besøgte ham, have formodentlig været Lehnsmanden Albert Skeel og hans Venner i Omegnen. At Vedels Familie stod i Forbindelse med en Deel fornemme Herrer endnu i denne sidste Periode af hans Liv, bliver rimeligt med Hensyn til de mange saadanne (Ny Dan. Mag. II. 9), der interesserede sig for at give hans Svigersøn Oplysninger om Calmarkrigen. Curric. vitæ p. 40 viser, at M. Hans Andersen Tausanus var nærværende.

20 Denne Samtale og Yttring af Vedel har Ægidius Lauridsen anført ved Slutningen af sin Memoire, saa at det er uvist, til hvilket Sted den egentlig hører i Fortællingen om hans sidste Dage.

21 Maa vist være nogle Stropher af en Psalme paa den Tid, da det forekommer mig besynderligt, om Vedel skulde, Dødstimen saa nær, have gjort Vers eller Riim. Men jeg har forgjeves seet mig om derefter. Conferentsraad Werlauff gjør mig dog derved den Bemærkning, at Joh. Ewald et Par Dage før sin Død dicterede sit sidste Digt, der er optaget i anden Deel af hans Samlede Skrifter, og at han i sine sidste Øieblikke skal have dicteret fire Linier, der, saavidt erindres, bleve trykte tilligemed hiint Digt, der paa Begravelsesdagen uddeeltes til Ligfølget. Men Ewald og Vedel vare vistnok meget forskjellige af Naturen. — Om Brugen af det latinske Sprog ved Citater af den hellige Skrift see ovenf. S. 66.

at give mig en naadig Hjemfart". Paa Kyndelmisse Aften sagde han til sin Datter Marine: „Gud være lovet, nu er Kyndelmisse for Haanden, nu kommer Gud snart og forløser mig og lader sin Tjener fare i Fred med den gode gamle Simeon"[22]. Og snart skeete ham efter hans inderlige Attraa. Ved Midnatstid mellem Søndagen og Mandagen den ellevte og tolvte Februar blev han betagen af en Rørelse i den venstre Side, saa at han ikke kunde bevæge Armen. Da lukkede han selv sine Øine til og aabnede dem ikke mere for denne Verdens Lys. Han laae stille hen hele Mandagen og talte Intet, uden naar Nogen spurgte ham. Tirsdag Morgen den trettende Februar var ogsaa Tungen hambundet, og faa Timer efter mellem otte og ni slumrede han rolig ind. Gamle Anders Vedel var ikke mere paa Jorden[23].

Vedels Børn stode tause og sørgende ved deres herlige Faders Dødsleie. Den første Sorg havde ingen Ord. Men paa den tredie Dag sad hans Svigersøn Ægidius Lauridsen med Pennen i Haand og forsøgte at fastholde Billedet af den Hensovedes hæderlige Liv og christelige Død, det eneste Forsøg af denne Art, som er Efterverdenen bevaret fra samtidige Vidner[24].

VII. De samtidige Mindesmærker om Anders Vedel ere nemlig meget faa. Ikke engang det, som ellers har bevaret Erindringen om saa mangen mindre fortjent Mand i hine Dage, den Ligprædiken, der holdtes, da hans jordiske Levninger stededes til Hvile, er mere tilbage[1]. Begravelseshøitiden foregik i Ribe Domkirke, vistnok faa Dage efter; men Domkirkens daværende Præst M. Mads Pors var neppe nogen Ven af den Vedelske Familie, og neppe meget agtet i en Menighed, der i samme Aar blev ham frataget. Det er muligt, at disse Omstændigheder have bevirket, at Ligtalen over Vedel ikke paa den sæd-

---

22 Meningen maa være denne: Imorgen er det Simeons Dag; saa vil Gud ogsaa snart lade mig fare hen med Fred, ligesom den fromme Simeon bad ham (Luc. 2, 29—30). Man maa nemlig erindre, at Kyndelmisse ikke blot var en Fest for Mariæ Renselse, men tillige (i den græske Kirke) en Fest for den gudfrygtige Simeon, der gik Jesus imøde og tog ham paa sine Arme. Dagen kaldtes ὑπαντή: Meurs. Gloss. græcobarb. p. 587.

23 Curric. vitæ p. 44—45. Dødsdagen findes angivet paa samme Maade paa Vedels Epitaphium af Søren Vedel: Inscr. Rip. p. 24, og paa hans Ligsteen: ibid. p. 53. Han opnaaede altsaa en Alder af henimod 74 Aar.

24 Om dette lille, men vigtige Skrift har jeg talt ovenf. S. 4 Not. 5. Ved Siden af den trykte Udgave efter et MS. fra den Thottske Samling paa d. St. Kgl. Bibliothek existerer der en stor Deel gamle Haandskrifter. Mig have adskillige saadanne velvilligen været meddeelte, og jeg har sammenholdt dem med det Trykte. Den eneste mærkelige Variant er den, at nogle af Haandskrifterne paa det Sted, hvor der tales om, at den dødssyge Vedel faldt i Besvimelse (Paludan S. 43), have en latinsk Benævnelse derfor, nogle af dem Santum, andre Dantum. Men jeg veed ikke, hvad det skal sige.

1 Medmindre man vil betragte Ægidius Lauridsens Skrift som den biographiske Deel deraf. Jeg troer, at dette har været leveret til den Præst, der holdt Ligtalen over Vedel. Men det er da kun en Formodning.

vanlige Maade blev bevaret[2]. Men hans ældste Søn, der kort efter blev Sognepræst ved Domkirken, lod 1622 lægge en kunstig udarbeidet Ligsteen over sin Faders Gravsted, der ogsaa senere skulde modtage Moderen[3], og Aaret efter opsatte han i Choret et Epitaphium, hvorpaa han korteligen samlede de vigtigste Træk af sin berømte Faders Liv og Character. Indskriften var paa Latin og omtrent af følgende Indhold[4]: „Vær hilset Vandringsmand og giv Agt paa

---

2 See ovenf. S. 236 Not. 6. Det er ogsaa muligt, at Mads Pors allerede dengang har været ilde anseet for sine Sæder og den Brøde, der i dette samme Aar skilte ham ved hans Embede: Mollori Cimbr. lit. II. 656. Hos Worm II. 214 kan man ogsaa læse Anecdoten om hans „*præfiscine*". Af Jydske Tegnelser No. 6 fol. 158a, 163b–164a (medd. af Hr. Kall Rasmussen) seer man, at Kongen d. 16 Juni 1616 befalede Albert Skeel at lade M. Mads Pors tiltale, efterdi Kongen paa den sidste Herredag havde erfaret, hvorledes han „sig udi adskillige grove Maader skal have forseet og gjort det, som en Præstemand og Guds Ords Tjener ikke sømmer, egner eller vel anstaaer". Da Mads Pors var bleven afsat, og Capitlet ikke kunde komme overeens med Borgerskabet om Valget af hans Eftermand, skrev Kongen d. 5 Septbr. 1616 fra Skanderborg til Superintendenten i Ribe, at Capitlets Candidat skulde indfinde sig og prædike for ham d. 21 Septbr. og Borgerskabets Candidat ligeledes d. 25 Septbr., begge paa Skanderborg Slot. — Hvem der ellers kunde have holdt Ligtalen, er vanskeligt at sige. Da Bedel blev begravet i Domkirken, maatte man vel snarere tænke paa Capellanen ved denne, Jacob Buck, end paa nogen af Præsterne ved Catharinekirken, Niels Glud eller Iver Christensen Holm.

3 Af denne Gravsteen har Hr. Archiv-Secretair Strunk meddeelt mig en Tegning, en Copi efter Søren Abildgaard, og da jeg har Grund til at befrygte, at dette Bedelske Monument nu er ødelagt, skal jeg meddele en kort Beskrivelse deraf. Stenen er efter Længden deelt i tre Dele eller Bælter, hvoraf det midterste er dobbelt saa høit som det øverste og nederste. I det øverste Bæltes Midte sees en Ørn med udslagne Vinger siddende paa en Halvbue; indenfor Buen findes et Dødningehoved med korslagte Dødningebeen paa begge Sider; i Buens Omkreds læses: ossa vestra quasi herba germinabunt. Esa. 66, og over Ørnen i Stenens Rand læses: expers hoc vindice lethi. Paa høire Side (ɔ: paa Beskuerens venstre Haand) af dette Midtparti sees en Phonix med Overskrift: revixi, paa venstre Side en Blomst, hvorpaa et Englehoved puster, med Omskrift: languent respirante Jehova. Esa. 40. v. 6. 7. Det midterste Bælte er ved Perpendiculærer deelt i tre Afdelinger, en bredere mellem to smalle: i høire Rectangel findes en Søile, omvundet af en Vedbende, som holdes af en kronet Løve, og over Søilehovedet læses: succisa regerminat; i venstre Rectangel findes en lignende Søile, omvundet af en Viinranke, mellem hvilken en Slange snoer sig, og ved Foden af Søilen sidder en Mand i bedende Stilling; over Søilehovedet læses: nascendo moritur; i den midterste Rectangel læses den egentlige Inscription (jfr. Inscr. Rip. p. 53) saaledes: Salig M. Anders Sørensen Bedel fordom Prædicant paa Kjøbenhafns Slot siden Kong. Maits. og disse Rigers Historicus saa og Decanus Canic og Senior her vdi Ribe Domkircke døde den XIII Februarii Aar MDCXVI vdi hans Alders LXXIV Aar. Hans anden Hustru Mette M. Hans Lavgissøns fordom Biscop her vdi Ribe hans Daater med hvilcken hand lefde i en gudelig Ecteskab XXXV Aar og imidlertiid aflede met hende sex Sønner og tre Dettre. — Hun hensof vdi Herren i hendes Alders 72 Aar den XXVII Dag Decemb. 1633. Det nederste Bælte er deelt i tre Afdelinger ligesom det midterste. Den høire Side viser en Triangel og derunder Aarstallet MDCXXII, den venstre Side en Fugl paa en Green, Midten en Hvalfisk, ifærd med at opsluge et Menneske.

4 Terpager Ripæ Cimbr. p. 208. Inscr. Rip. p. 23–24. Pontopp. Marm. Dan. II. 65—66. Jeg har i Texten givet dette Epitaphium i en noget friere Oversættelse; men det gaaer vel ikke an at lade Læseren her savne det, som det af Søren Bedel var skrevet. Man maatte vel antage, at det er opsat 1623, da dette Aarstal findes under Verset, og at hans Hustrues Navn og Dødsaar senere er tilføiet. Det findes i Ribe Domkirkes Chor og lyder saaledes:

Qvi transitum paras Viator, salve, et si vacat, ad vicinam urnam attende. Condidit hic mortalitatis exuvias *M. Andreas Velleius*, divinarum et humanarum literarum gloria clarissimus. Ante virilem ætatem studiorum

Urnen ved din Side. Mester Anders Vedel, den lærde og gudfrygtige Mand, nedlagde her sine jordiske Levninger. Før han endnu havde opnaaet Mands Alder, var han den store Tyge Brahes Hovmester, derefter Prædikant paa Kjøbenhavns Slot, endelig kongelig Historieskriver, Decanus, Canik og Senior i dette Capitel. En udmærket Theolog, en beundret Taler, en mageløs Historiker, en skarpsindig Oltidsforsker, en begavet Digter, en høifortjent Reformator og Dyrker af Modersmaalet. Gudfrygtig, alvorlig og redelig. Holdt sig strengt til Ret og Sandhed, var agtet for sine Raad og sin Mening, var æret af Rigets første Mænd. Og da han med urokkelig Sjelsstorhed havde seiret over sine Fjender og fuldendt sit ustraffelige Livs Bane, indgik han, savnet og begrædt af sit Fædreneland, til den salige Udødelighed, den trettende Februar i Aaret 1616, sin Levealders fire og halvfjerdsindstyvende Aar". Dertil var endnu føiet et kort latinsk Digt. Senere blev hans Hustrues Dødsdag antegnet baade paa dette Epitaphium og paa Gravstenen.

Af samtidige Mindesmærker ere dog ingen vigtigere end de, som Vedel selv efterlod sig i sine Samlinger og Skrifter. Men disse havde en meget uheldig Skjæbne. Hvad der blev trykt var kun lidet og afgiver kun et utilfredsstillende Vidnesbyrd[5]; hvad han efterlod sig i Haandskrift var for Størstedelen ufuldendte Brudstykker, der vare unddragne Offentligheden og adsplittede til forskjellige Sider, udsatte for Ødelæggelse. De Vedelske haandskrevne Sam-

---

magni illius Tychonis Brahæi Ephorus: post Aulæ Regiæ Hafniensis Ecclesiastes: deinde Historiographus Regius, hujus loci Decanus, Canonicus et Senior. Theologus præstans, Concionator admirabilis, Historicus incomparabilis, indagator Antiqvitatis solertissimus, Poëta facundissimus, lingvæ Patriæ repurgator et excultor meritissimus: Vir pius, gravis et sincerus, æqvi rectiqve tenacissimus, judicio consilioqve pollens, Proceribus Regni carissimus: Qvi triumphatis inconcussa animi magnitudine æmulis, peractoqve vitæ innocentis curriculo, ingenti patriæ desiderio et jactura viam beatæ immortalitatis ingressus est die XIII. Febr. Anno Christi MDCXVI, Ætatis suæ LXXIV.

Salig M. Anders Vedel døde den 13. Februarii ADI. 1616. hans Hustru Mette Hansdaatter henfov den 27. Dec. Anno 1633.

Vellejo qværis qvæ forte scientia major,
Qvæ vivo fuerit sanctior ambitio?
Scire cruenta modo crucifixi vulnera Christi
Et merito Domini fidere posse sui.
Saxonem tellus sibi Danica flevit ademptum,
Grammaticoqve parem non superesse suo.
Vellejus tumulo Phoenix reparatus ab isto
Dat patriæ luctum per sua fata novum.

1623. S. A. V.

5 Da Vedels trykte Forfatter-Arbeider høre til Sjeldenheder, synes det ikke overflødigt at advare imod den mulige Formening, at han har udgivet Meget, fordi disse Arbeiders Titler fylde meget i de almindelige Literatur-Anvisninger. Saxo er jo en Oversættelse, Adam. Bremens. og Viserne ere Udgaver, og med Undtagelse af Antichr. Rom. ere alle de øvrige af ubetydeligt Omfang, nogle faa Ark.

linger og Afhandlinger synes nemlig at være blevne deelte i tvende Dele. Alt hvad der var af theologisk og homiletisk Indhold, ligesom hele hans udmærkede Bibliothek, forblev upaatvivlelig i Ribe, og der navnlig hos hans ældste Søn, Mag. Søren Vedel, og dennes Efterkommere og Arvinger[6], Sønnen Peder Vedel og Svigersønnerne Pouch, Seerup og Aagaard[7]; Søren Vedels Dattersøn, Mag. Søren Seerup, der satte en Ære i at samle og frede om de Vedelske Mindesmærker, bragte vistnok en stor Deel af disse Reliquier til sig og sit skjønne Bibliothek paa Liliebjerg. Nu er alt dette forsvundet, og man har end ikke den Trøst at kunne sige, hvor det vandrede hen[8]. Hvad der var af historisk Indhold blev allerede i Vedels levende Live adsplittet. Den Deel, der blev overleveret til Niels Krag, kom først til Kjøbenhavn, hvor vistnok adskillige Stykker forbleve i Archiver eller hos Private, da Resten gik til Sorøe, efterat Historiographherne der i en Række af Aar havde faaet ligesom stadigt Sæde[9]. Krags Enke afleverede denne Rest til Venusinus[10], efter hvis Død den kom til

---

6 Blandt MSS. Bibl. Reg. Thottske Saml. No. 1853 in 4to findes, som forhen bemærket, Fortegnelsen over de Bøger, som Søren Vedel efterlod sig. Af de 17 Blade, hvoraf den bestaaer, optage theologiske Bøger de 10 og Resten er overskrevet: „Miscellanea". Blandt hine findes Sarcerii Pastorale, Eisleben 1559 fol., og blandt disse Goropii Becani Origines Antverpianæ, 1569 fol., Ambr. Calepini Dictionarium octo lingg., Bas. 1584 fol., Andr. Velleji Historia ecclesiastica in 4to og M. Severini Velleji Poemata manuscripta in 4to. Den kyndige Læser vil let see, hvorfor jeg udhæver disse. Ved Slutningen af Cataloget læses: „Disse forschreffne Bøgger haffuer Jeg selff vnderschreffne i det lideligst och Ringeste taxeret for 350 Sldr. Søren Andersen, egen haand".

7 Ved en stor Deel af Bøgerne i nysnævnte Fortegnelse findes tilskrevne nogle Mærker, som jeg antager, skal betegne, hvilke Bøger de enkelte Arvinger ønskede ved Delingen. Der sees saaledes deels et Kors, deels Bogstaverne PS, NS (eller maaskee ANS) og A. Dersom nu Bogstaverne betegne Peder Sørensen, Niels Seerup og Aagaard, og Korset Dorthea Vedel, Enke efter Anders Rombdorph og anden Gang gift med Ludv. Pouch, saa have vi der alle Søren Vedels Arvinger. Terpager p. 638 viser, at Dr. Ludv. Pouch eiede et meget udmærket Bibliothek.

8 Cimbr. lit. II. giver os et svagt Vink. Der anføres nemlig mange af Vedels og Grundtvigs theologiske Skrifter, som ifølge Fortegnelsen over Joh. Pouchs Manuskriptsamling fandtes i dennes Bibliothek. Men M. Joh. Pouch, Capellan ved Ribe Domkirke, var Broder til den nysnævnte Læge, Ludvig Pouch, og da hiin døde mange Aar før denne, saa seer jeg ikke andet end, at man maa formode, at Ludv. Pouch, der ikke samlede paa den Slags Bøger, kunde have overladt noget af sin Andeel i Søren Vedels efterladte Bibliothek til sin Broder. See ovenf. S. 23 Not. 12. Noget mere lærer man af Frost Efterr. om Ribe Domk. S. 161, hvor det berettes, at Søren Seerup eiede en Bogsamling af 1943 Numere foruden 49 Programmer og 56 Manuskript-Fascikler i forskjellige Formater, hvilket Alt blev solgt efter hans Død for 542 Rdlr.

9 Den dan. Kr. at beskr. S. 78. 79. 82. 83—87. I et halvthundrede Aar, 1601—1652, finder man ser Kongelige Historiographer i Sorøe: Krag, Venusinus, Stephanius d. Æ., Meursius, Stephanius d. Y., Vit. Bering.

10 MS. Bibl. U. H. Add. Additamentor. no. 41 in 4to bevares ogsaa Beviset derfor i en Fortegnelse med følgende Overskrift: Scripta, descripta et adversaria historica, quæ tradita sunt D. U. Jonæ Jac. Venusino ab Elisa Mulenia post mortem D. D. Nicolai Kragii, mens. Aug. et Novembri anno 1602, præsentibus M. D. Rectore et Publ. Notar. Academ. Et post translata sunt in Bibliothecam Academiæ in capsam Historicam obseratam, procurante D. Cancell. D. Christiano Friis de Borreby. Slutningen af Fortegnelsen mangler; men en fuldstændig Afskrift

Universitetsbibliotheket, forsaavidt ikke enkelte Stykker bleve i Sorøe blandt Stephanii rige Samlinger og siden deelte Skjæbne med disse[11]. Den anden Deel, som Vedel efter hiin Aflevering havde beholdt eller fik tilbage og senere forøgede, skulde efter hans Død paa kongelig Befaling og efter Cantsler Christian Friis's Foranstaltning afgives til Universitetsbibliotheket. Denne Befaling blev ogsaa efterkommet af hans Svigersønner, Ægidius Lauridsen og Poul Ostrup[12]; men hvad Bibliotheket erholdt gik tilgrunde i Kjøbenhavns Brand 1728, forsaavidt det ikke allerede i Forveien ved Udlaan til de kongelige Historiographer og Andre kunde være faldet private Samlere i Hænderne. Hos saadanne baade i Kjøbenhavn og i Ribe fandtes tidlig meget af gamle Anders Vedels Efterladenskaber, uden at man med Vished kan sige, hvorledes de havde samlet

---

haves som første Stykke i det ovenomtalte Haandskrift, der tilhører Museet for nordiske Oldsager. Her findes nu blandt andet: Chronologia efter Henbrich Veiers fortegnelse, Convolut. 5; Om Danmarks Konger fra den første, Convolut. 9; M. Anders Weiles Chronologia, Convol. 6; Actiones Erici Menved et Joh. Grand, Convol. 31; Genealogia et gesta Regum Daniæ, Convol. 8; Chronologia universalis M. Anders Weiles i Pergament ab an. 800, Convol. 17; Svend Tiuskegs Historie; Calendarium mensium anni M. Andreæ Welleji, indsyet i Pergament; alt in folio, foruden meget mere, saasom to Exemplarer af H. Svanings Historie, det ene i Folio, det andet i Qvart.

11 Om Stephanii Bibliotheks og Haandskrifters Skjæbne: Nyerup om Historiogr. S. 84—85. Skildr. af Danm. i Middelalb. III. 2. S. 141—42. Werlauff om d. St. Kgl. Bibl. S. 19—20.

12 I Jydske Tegn. No. 6 fol. 269b—270a findes ogsaa Christian IV's Brev til M. Ægidius Lauridsen og M. Søren Andersen, dat. Kjøbenhavn d. 8 Octbr. 1617 (medd. af Hr. Kall Rasmussen): „Vider, at, eftersom vi ere komne udi Forfaring, hvorledes der skal findes udi Eders afgangne Faders, M. Anders Vedels, Bibliothek adskillige Documenta, som vores danske Historier vedkommer, da efterdi han haver været Historicus og saadanne Documenta bør at overleveres, bede vi Eder og ville, at I med første Leilighed dennem opleder og dennem her til Universitets Bibliothecarium under en rigtig Fortegnelse leverer". Man see ovenfor S. 211 Not. 16. I det næste Aars Mai Maaned skete Afleveringen af Hvitfelds og Vedels Samlinger. Hvitfelds Efterladenskaber bleve indsendte af hans Søsterson, Christopher Ulfeld til Svenstrup, hvem Universitetsbibliothekaren, Elias Eisenberg (Jfr. Antiqu. Annal. I. 228), d. 25 Mai lovede at bevare dem vel og tilstaae ham og hans Arvinger Adgang til dem; senere leveredes et Tillæg d. 22 Aug. 1620, „juxta literas Regias, datas 27 Martii". Kongebreve til Christopher Ulfeld angaaende disse Afleveringer, af 8 October 1617 og 27 Marts 1620, findes i Skaanske Tegnelser No. 4 fol. 151a og 321a (medd. af Hr. Kall Rasmussen). Vedels Samlinger bleve afleverede d. 9 Mai af hans Svigersønner, Poul Ostrup og Ægidius Lauridsen, og den sidste var personlig i Kjøbenhavn. Fortegnelsen bestod af 81 Numere, af hvilke dog syv ikke vare tilstede. Jeg har ovenfor (S. 219) givet en Udsigt over Indholdet efter Haandskriftet „Ex reliquiis Vellejanis". Til Slutningen læses: Hæcce documenta, præter illa, quæ notata sunt numeris 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, accepi ego Elias Eisenbergius, Bibliothecarius Academicus, nomine Academiæ Hafniensis, a Viris Reverendis et Clariss. Dno. M. Paulo Martinio et Dno. M. Ægidio Laurentio, 9 Maij Anni 1618. In cujus fidem subscripsi nomen meum. Hafniæ die dicto. Elias Eisenbergius. Documenta ista accepta, deposita et reservata sunt in Bibliotheca Regiæ Academiæ Hafniensis. Jfr. Acta Consist. 1618 d. 23 Mai. — Catal. MSS. B. U. ante ann. 1728, MS. B. U. H. Add. no. 218 4to, viser os, hvor disse Sager bevaredes; f. E. Calendariet var no. 17 Ord. III Capsa Tertulliani; en Deel Vellejana vare no. 15 Ord. IV Capsa Cypriani; Fortegnelsen over hans Documenter (Prom. Cond.) var i Capsa Originis o. s. v. Dette brændte vel altsaa.

det. Saaledes eiede udentvivl Jomfru Mette Giøe ved Midten af det syttende Aarhundrede den anden Tome af Vedels danske Viser, hvoraf hun i Aaret 1657 lod udgive en Part under Titelen Tragica[13]. Saaledes skaffede sig den berømte Literator, Frederik Rostgaard, og Biskop Christen Worm i Slutningen af samme eller Begyndelsen af det følgende Aarhundrede, maaskee ved Historiographen Willum Worm, de vigtigste af Vedels historiske Skrifter[14]. Saaledes

---

13 Denne sjeldne Bog, hvorom jeg tidligere har søgt at bevise, at den er en Deel af Cantilen. vet. Dan. Tom. II., som Chr. Worm eiede (Cimbr. lit. II. 909), fører Titelen: Den 1. Part Tragica Eller Gamle Danske Historiske Elskoffs Vjser, som ere lagde om saaban Kierligheds Offvelse, som haffve taget en Tragiske eller Sørgelig Ende. Prentet i Kjøbenhaffn, hos Jørgen Lamprecht, Aar 1657. Paa Joachim Moltkens Bekostning. Jeg har havt to Exemplarer deraf, det ene fra Universitetsbibliotheket, det andet, et meget vel bevaret, fra Karen Brahes Bibliothek i Odense. Det St. Kgl. Bibliothek har to Exemplarer, hvoraf det ene er ucomplet, det andet complet, smukt og stort. Universitetsbibliothekets Exemplar, hvori mangler et Blad, har bag i Bogen en indheftet Seddel, hvorpaa Arne Magnussen med egen Haand har skrevet følgende Oplysning: „Tragica 1 part lod Joachim Moltken tröcke, fick den collection af en Frue, som agtede at skye ham den anden part siden til at edere, mens blef stickende, og er aldrig kommen ud uden den ene part deraf. Chr. Geertsens relation, som i hans ungdom har tjent Moltkenio". Sandvig Levn. af Middelald. Digtek., Forer. 2, troede, at Peder Syv havde besørget denne Udgave; men Nyerup o. Rahbek Udv. dan. Viser V. 54—55 have erklæret sig for den ældre Mening, at Tragica er udgivet af Mette Giøe. Samlingen bestaaer af tredive Viser, hver med en Indledning foran, og denne Indledning er allevegne, undtagen ved No. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 og 29, undertegnet A. S. V.

14 Biblioth. Rostgard. p. 483—511 viser, at Frederik Rostgaard, da han i Januar 1726 solgte sin udmærkede Bogsamling, eiede en overordentlig betydelig Mængde af Vellejana, ja endog vigtige Vellejanske Autographa. Man seé No. 377, 392, 415, 422, 439, 593, 597, 598*, 599, 604, 605, 610, 618*, 619*, 620, 621, 622*, 623, 624, 629, 633*, 636*, 640*, 642*, 647*, 662. Hvad der angives at være Autographa er her bemærket med en Stjerne. En særdeles Opmærksomhed fortjene No. 618, 619 og 620. Det sidste af disse, som her kaldes: Paralipom. Tom. III, er aldeles det samme, som i Prom. Condus benævnes Appendicis Saxonianæ Vol. III og hvis Forfatter Vedel ikke kan antages at være. Men No. 618 kaldes i Bibl. Rostg.: M. Andreæ Velleji Appendix Saxonis prima, a Canuto V ad Christoph. II, og No. 619 kaldes: Andr. Vell. Appendicis primæ continuationis Saxonis Tom. II, og dette svarer aldeles ikke i Indhold til, hvad der i Prom. Cond. nævnes som Appendicis Saxonianæ Vol. I—II. Det ligger nu meget nær og kan vel neppe omtvivles, at No. 618 er den af Vedel selv forfattede Tom. II af hans store Historie; men bliver det i saa Fald ikke temmelig rimeligt, at No. 619 er Tom. III af samme? Jeg vover intet uden et Spørgsmaal i denne tvivlsomme Sag. — Biskop Christen Worm nævnes efter Cimbr. lit. i Almindelighed som Besidder af mangfoldige Vellejanske Haandskrifter (Jfr. Werlauff om d. St. Kgl. Bibl. S. 65 Not. n) og da hans Fader, Willum Worm, som Historiograph til Historiographen Arnold de Fines Samlinger, kunde det synes rimeligt nok, at han ogsaa havde faaet Vedels, der saaledes kunde være komne til Christen Worm med Faderens øvrige Bibliothek (Werlauff S. 64). Noget kunde ogsaa være Christen Worm tilbragt fra Ribe, da hans Faders Broderdatter, Susanne Cathrine, Datter af Præsidenten Matth. Worm, var M. Søren Seerups tredie Hustru. Men det synes dog efter det Oplyste vist, at Rostgaard havde Hovedmassen af Vedelske Samlinger og Autographa, og at Christen Worm i al Fald først efter Adsplittelsen af hans Bibliothek har kunnet røse sig af at eie den største Samling. Endelig kunde man spørge, hvorledes Rostgaard havde kunnet tilvende sig Sager, som man efter det Foregaaende snarere maatte formode bevarede i Statens Archiver og Biblioteker. Vil man nu ikke atter henvende Blikket paa Willum Worm, der havde været Rostgaards Curator og Veileder (Werlauff S. 99), saa er det værd at bemærke, at Rostgaard ogsaa eiede andre Sager, der hidrørte fra Vedels Efterkommere i Ribe, saasom en Samling af Breve til Søren Vedel og en Beretning om Striden mellem Mads Pors og Bertel Struck (Bibl. Rostg. p. 513 No. 673, 674), og at Vellejana endnu fandtes i Ribe, skulle vi strax see Bevis for.

kunde det lykkes en af Vedels Efterkommere, Assessor Johan Laurentsen i Kjøbenhavn, at samle adskillige af sin Stammefaders efterladte Værker, medens Præsidenten Casten Worm i Ribe omhyggelig fredede om de Levninger, som der vare blevne tilbage[15]. Af disse private Samlinger bleve enkelte Stykker offentliggjorte. Christen Worm meddeelte Jo. Møller og Andreas Kellinghusen Vedels Promus Condus og gav i det mindste den første nogen Underretning om de øvrige Vedelske Manuskripter; Johan Laurentsen lod i Aaret 1705 trykke baade Fortalen til den store Danske Krønike og Svend Tveskjægs Historie[16],

---

15 MSS. Bibl. Univ. H. Don. Varr. no. 2a—b in 4to indeholde Falsters utrykte Brevverling med N. P. Sibbern i Anl. af dennes Biblioth. hist. dan. norv. og deraf lærer man, at Christen Worms Fætter, Præsidenten Casten Worm i Ribe, Broder til nysnævnte Susanne Cathrine, ogsaa eiede utrykte Vellejana. Hr. Bibliothekar Thorsen har ogsaa derom meddeelt mig Oplysning. I et Brev af 17 Novbr. 1717 skriver Falster til Sibbern i Glückstadt, at Casten Worm besad *ἰδιόγραφον* et *ἀνέκδοτον* historici celeberrimi Andreæ Velleji commentarium de scribenda historia Danica (quinque fere plagularum opusculum in quarto), quem si cupis, scriptis istis inseri cupit, quæ in præfatione elegantissimæ tuæ bibliothecæ hist. dan. norveg. a Te exspectari jubes. Adjungitur et huic commentario ejusdem auctoris versio vernacula, cujus, si ita visum fuerit, copiam simul haud gravatim se facturum pollicetur. Man seer, at Casten Worm eiede baade den latinske og den danske Bearbeidelse af dette ovenfor S. 102 omtalte Skrift; men han eiede endnu mere. Falster skriver fremdeles: Asservatur et in bibliotheca laudati viri gemina huic commentario Idea incerti auctoris, quæ scriptorem historiæ Danicæ scite instruit, proposito breviter et in suos libros, sua capita singularum rerum ordine decenter diverso. Cujus utriusque Msti si compos fieri velis, scribe, jube &c. Hvad dette sidstnævnte Skrift har været, er vanskeligt at sige; Falsters Udtryk ere utydelige. Mon man ikke turde tænke paa Planen til Danmarks Historie og Danmarks Kirkehistorie? See ovenf. S. 140—144. Brevverlingen fortsattes i flere Aar; Sibbern fik virkelig de Vedelske Sager og under 10 Sept. 1720 meddeelte han en Conspectus tomi prioris Scriptorum rerum Danicarum, maxima ex parte ineditorum, hvori No. 1 netop er Velleji Consilium de scribenda historia Danica, nec non Bartholini. Men da Sibbern forgjæves lod vente paa sin Samling, fik han ifølge et Brev af 27 Mai 1722 neppe den omtalte Idea og det hele Foretagende blev opgivet. Helleriffe i de Accessiones til Bibl. hist. dan., der ere trykte hos Westphalen IV col. 1531 sqq., findes der Noget af Vedel. — Det er dog nu ogsaa værd at bemærke, at netop de Stykker, som Casten Worm havde, savnedes i Rostgaards ellers saa rige Samling. — Ogsaa Laurids Terpager eiede, som vi ovenfor have seet, utrykte Vellejana.

16 Kong Svend Haraldssøn Tiuve-skæg af Anders Sørr. Vedel, med hans foregaaende grundige Fortale til hans Danske Konge-Chrønike... Til Trykken forfremmed af Den Sl. Mands Daatter-Daatters Søn. Kbhvn. 1705. 8vo. Den første Deel deraf, eller Fortalen til Kreniken, blev atter udgivet 1780 i Suhms Sandv. Saml. I. 2. S. 144—162. Assessor Joh. Laurentsen, Director ved Kongens og Universitetets Bogtrykkeri, var udentvivl en Søn af en af Ægidius Lauridsens og Marines Dettre, hvis Navn jeg dog ikke i Genealogia Vellejana MS (hvorom siden) finder antegnet, ligesaa lidet som jeg hidtil har kunnet opdage, hvem hun har været gift med. — Af Fortalen eier det St. Kgl. Bibl. tvende Haandskrifter, det ene No. 824 fol. Gl. kgl. Saml., det andet No. 2439 4to samme Saml. Det førstnævnte har tilhørt Vedel selv, der har gjort egenhændige Rettelser deri, og det er vel dette, som Suhm har benyttet. Det andet er skrevet overmaade ziirligt, indbundet i eet Bind med Promus Condus, og paa dets Titelblad siges, at „Vedels Danmarkis Riges Historie var fuldkommen, til hans egen Tid fortsat, og til Trykken ganske færdig"; men det ikke skulde være dette Haandskrift, der nævnes i Registret over M. Peder Lucoppidans Manuskripter, der efter hans Død d. 1 Jan. 1718 tilfaldt hans Søn og Eftermand, Niels Pedersen Lucoppidan? Dette Register haves i det forhen omtalte Manuskript, der tilhører Museet for nordiske Oldsager, og der henvises atter deri til Christen Worm, om hvem det siges, at han eiede

og Casten Worm arbeidede paa ved Sibberns Medvirkning at betrygge mod Undergang, hvad han eiede. Men Kjøbenhavns Ildebrand 1728 tilintetgjorde med saa mange andre herlige Skatte ogsaa baade Universitetets og Christen Worms Bibliothek[17], og Rostgaards ypperlige Samling af Vellejanske Autographa var kort iforveien bleven offentlig bortsolgt, uden at Grev Christian Danneskjold havde kunnet sammenholde dem alle[18]. Fra den Tid af, da ogsaa Danneskjolds Bibliothek blev opløst, eiede det Store Kongelige Bibliothek den betydeligste Samling af Vedelske Haandskrifter og forsøgede den ved leilighedsviis at erhverve, hvad der havde været adsplittet hos Private. Men lidet deraf blev udgivet eller egnede sig dertil[19]. Andreas Kellinghusen meddeelte sin Afskrift af Promus Condus til Westphalen, som 1745 lod den trykke i en maadelig Skikkelse[20]; to og fyrgetyve Aar senere udgav Nyerup den danske Bear-

---

de Documenter, som Vedel brugte ved Udarbeidelsen af sin Historie. Et tredie Haandskrift af Fortalen har jeg havt fra Danske Selskabs Archiv, No. 20 fol., om hvilket man i Selsk. Beg. o. Tilvæxt S. 143 læser, at „det er saa godt som Original". Af Svend Tiuve-skæg har jeg kunnet benytte et MS. Bibl. Reg. Nr. 825 fol. Gl. kgl. Saml. og nogle derved liggende Blade, som indeholde Vedels egenhændige Concept til adskillige Stykker. Det samme synes mig at ligge til Grund for Laurendsens Aftryk; men hans Udgave af Fortalen er mindre correct end Suhms.

17 Vedel Simonsen Nationalh. Kilder S. 83—86 giver en Udsigt over det frygtelige Tab af historiske Kilder, som denne Brand foraarsagede. Jfr. Zwergius Sjell. Cler. S. 369. 509.

18 Werlauff om d. St. Kgl. Bibl. S. 103. Biblioth. Daneschioldiana p. 421—22 No. 279, 289, 290, 291, 291b, 292, 296 viser de vigtigste Stykker, som C. Danneskjold kjøbte, og blandt disse de trende Tomer af „Appendix Saxonis", som ovenfor ere omtalte. Han døde 1728; hans skjønne Bibliothek blev solgt 1732, og det Store Kgl. Bibliothek fik da Leilighed til at oprette, hvad der var forsømt paa den Rostgaardske Auction.

19 MSS. Vellejana Bibl. Reg. ere in Folio No. 824, 825, 826, 827, 828, 829, alle af Gl. kgl. Saml.; in Quarto No. 2336, 2435, 2436, 2437, 2438, 2440, 2441, 2442, 2443, alle af Gl. kgl. Saml., og 2153 af Ny kgl. Saml., foruden to Haandskrifter af Promus Condus. MSS. Vellejana Bibl. Univ. ere in Fol. de omtalte sex Blade: „Ex reliquiis Vellejanis"; in Quarto Addit. No. 120, 121, 122 og Rostg. 219. MSS. Vellejana i Danske Selskabs Saml. ere in Folio No. 20; in Quarto No. 76. Dette er, hvad man velvillig har meddeelt mig af egentlige Vedelske Haandskrifter, og det viser, hvor disse nu især befinde sig. Men Læseren vil have bemærket, at jeg foruden disse har benyttet næsten et ligesaa stort Antal af andre Haandskrifter, der kunde give nogen Oplysning i Vedels Historie. Hvert No. eller Fascikel indeholder for det meeste mange enkelte Stykker. Jeg har gjennemlæst dem alle uden Undtagelse. Noget af Samlingerne kunde endnu fortjene at trykkes og kunde vel engang blive det; men af Udarbeidelserne er der Intet, som man nu egentlig kunde have Brug for.

20 Westphalen Mon. ined. Tom. IV. col. 1586—1596. Det er vel rimeligt, at Andreas Kellinghusen i Flensborg selv har taget sin Afskrift efter Jo. Mellers. Om dens Beskaffenhed har jeg oftere yttret mig. Af Haandskrifter eier det St. Kgl. Bibliothek tvende fuldstændige. Det ene er in Folio, og paa dette læses efter Titelen følgende Ord: *Ex D. Authoris autographo apud Nob. Christ. Wormium exscripsit Clariss. Dn. Andreas Kellinghusius mihique communicavit*, og den samme Oplysning findes ved Haandskriftets Slutning. Hvem denne „*mihi*" er, seer man ikke med Vished; men ved Slutningen læses med en anden Haand: *Ex Apogr. M. Petri Lucoppid.*, og her have vi vel altsaa Afskriveren eller den første Eiermand. Jfr. Ann. eccl. D. I. Vorr. S. 4. Afskriften er maadelig. Det andet Haandskrift er in Quarto, meget smukt skrevet i det samme Blad som Fortalen til den Danske Krønike; men det er nyere end det forrige og ingenlunde skrevet med nogen Critik. Langt bedre end disse er det defecte Haandskrift No. 2438 Gl. kgl. Saml. in Quarto paa det St. Kgl. Bibl.; men uheldigviis mangle flere Blade deraf og det netop paa de vanskeligste Steder. Et

beidelse af Vedels Afhandling om den danske Krønike at beskrive, det sidste af Vedels Skrifter, som har seet Lyset[21].

Men uagtet saaledes Tiden efterhaanden udslettede de vigtigste Mindesmærker om Vedels Fortjenester, saa vedligeholdt sig dog Erindringen om dem, og det Vidnesbyrd, som hans Svigersøn og hans Søn havde givet ham, blev ikke modsagt af nogen kyndig og upartisk Dommer[22]. Tvertimod blev det gjentaget og bekræftet af danske og fremmede Lærde i en uafbrudt Række fra hans nærmeste Samtidige lige til vore Dage. Lyschander, Pontanus, Ole Worm, Stephanius, Svaning den Yngre, Maderus, Ole Borch, Peder Syv, Thom. Bartholin, Otto Sperling den Yngre, Torfæus, Kingo, Johannes Møller, Terpager, Alb. Thura, Pontoppidan, Jacob Baden, Nyerup[23] og Andre, som endnu leve iblandt os, nævnede gamle Anders Vedels Navn med Høiagtelse og Kjærlighed, og ere end enkelte umotiverede Yttringer af liden Vægt i Historien, saa tør man dog ikke oversee Betydningen af en saadan Eenstemmighed igjennem Aarhundreder. Nogle af disse Yttringer ere fremkaldte ved Betragtningen af Vedels ved Penselen forevigede ærværdige og alvorsfulde Træk[24]. Samtidige Kunstnere havde bevaret disse; Efterkommerne værnede om

---

fjerde Haandskrift af Promus Condus har jeg fundet i det Museet tilhørende Bind; men det er kun en Copi af det Kellinghusen-Lucoppidanske og dertil meget slet. Det femte og vistnok bedste brændte 1728 paa Universitetsbiblioteket i Capsa Originis, hvis det ellers er dette Skrift, som menes ovenf. Note 12. — En ny critisk Udgave af Promus Condus vilde give Anledning til interessante Oplysninger om det Apparat, hvormed man i det 16 Aarhundredes anden Halvdeel arbeidede i dansk Historie.

21 And. Sør. Vedel om den Danske Krønike at beskrive, med Tillæg af Udg. Rasm. Nyerup. Kbhvn. 1787. Om Anledningen til dette Skrift og dets første Affattelse paa Latin er talt ovenf. S. 102—3, om denne danske Udg. og Haandskrifterne deraf S. 131—32. Af de der nævnte Haandskrifter ligger No. 2435 Bibl. Reg. Gl. kgl. Saml. 4to til Grund for Nyerups Udgave; men ogsaa No. 2436 samme Saml. 4to har tilhørt Vedel og har Bemærkninger med hans egen Haand. Nyerups Udgave er ikke at rose; den har mange mindre Unøiagtigheder; men det forunderligste er dog, at der S. 22 er udeladt et meget stort Stykke, der vist vilde have optaget meer end et Blad og indeholder den bekjendte Fortælling om Philænerne efter Sallust.

22 Thi Messenius kan ikke regnes til de upartiske, og Anders Foss's Anke over Vedel er ikke ganske grundet, som forhen viist.

23 J. Molleri Cimbr. lit. II. 906 vil man finde de ældre af disse Elogia samlede. De nyere ere ovenfor paa forskjellige Steder anførte. Adskillige deraf ere meget ubetydelige, og jeg troer ikke, at man vil savne disse, fordi de her ere forbigaaede. Af de udførligere skal jeg, siden Vedel selv regnede „opinio post mortem" med til en Levnetsbeskrivelse (see ovenf. S. 131. Not. 26), hensætte et Par, saasom her Begyndelsen af dette af Ole Borch:

Mantua Virgilio celebris, Pontusque Zamolxi,
  Roma Catonino sanguine clara fuit:
Felices Ripæ, queis tot sacra nomina quondam
  Repetarunt tenero culta sacrata genu.
Vester is Andreas, qui longa in mora silentem
  Saxonem patriis reddidit unus agris.

24 Rostgaard delic. poet. II. 593 synes at vise, at der existerede i Slutningen af det 17 Aarhundrede et gammelt Portrait af Vedel, og det maa da vistnok have været malet, medens han levede; thi over et andet Digt af Ole Borch, som strax skal omtales, læses følgende: *In effigiem Andreæ*

og fornyede det kjære Billede[25], og Kingo selv rørte sin Harpes kraftige Strenge og lagde en Tilgift dertil:

I denne Skygge staaer vor Mester Anders Vedel
Med fordums Ærbarhed, dybsindig, lærd og ædel,
Som hjalp af mørken Grav de Danske Konge Drifter;
I dem han lever end, og de udi hans Skrifter[26].

VIII. I dem lever han ikke saaledes mere, og det er meget tvivlsomt, om de nogensinde bleve bragte saavidt, at de varigen kunde begrunde hans Navns Berømmelse. I al Fald har enten Tiden eller en ond Skjæbne nu tilintetgjort Sandheden af Digterens Ord. Men naar den gamle Anders Vedel fordum vilde sige os, hvad der hørte med til en Mands Levnetsbeskrivelse, saa nævnede han ogsaa en Betragtning over hans Efterkommere[1]. I dem lever Vedel over hele sit kjære Fædreneland, og i den mindre Kreds, hvori han tilbragte sine fleste Dage, bevarer endnu idetmindste Liliebjerget hans Erindring. Vi ville da ikke foragte den gamle Mesters Anviisning, men til Slutningen kaste et hurtigt Blik ogsaa paa disse levende og døde Mindesmærker[2].

Velleji, Historiographi Dan. Regis, Ecclesiæ Cathedral. Ripensis Decan., Canon. et Sen., Anno ætatis 74, Christi 1616, Ripis defuncti, a pronepote J. L. anno 1690 renovatam. Dette ældste Portrait er upaatvivlelig det ovenfor S. 99 omtalte af Tobias Gemperlin. Swergius S. 498 siger, at Jo. Laurentsen 1690 lod Vedels Portrait stikke i Kobber; men Udtrykket *renovatam* synes at maatte referere sig til det ældre Maleri, der formodentlig blev restaureret før at lægges til Grund ved Kobberstikningen. Hvem der nu kunde have besørget Restaurationen eller maaskee Copien, maa jeg overlade Kunstkjendere at afgjøre efter de existerende Malerier, som jeg strax skal paavise. Kobberstikket findes i Laurentsens Udgave af Svend Tiuv., men uden Mesterens Navn. Det er formodentlig det samme, som omtales i Lago Vedels indenlandske Reise II. 293.

25 Af Malerier veed jeg Rede til tre, hvoraf jeg har seet de to. Museets kjender jeg kun af Andres Meddelelse (S. 99). Men det, som jeg har seet hos Conferentsraad Vedel i Kjøbenhavn, er malet paa Lærred og hører til en Samling af gamle Familie-Portraiter; det forekommer mig ikke meget at ligne det kobberstukne Portrait. Det andet, som ved velvillig Mellemkomst af Fru Kammerherrinde Fonss, født Vedel-Heinen, har været mig tilsendt fra Billedgalleriet paa Gaunøe, er mindre, malet paa Træ og restaureret i en nyere Tid; dette er ganske det samme, som Laurentsen har ladet stikke, og maaskee altsaa en Copi af Gemperlins. Original fra Vedels Levetid kan det ikke være, eftersom Kingos Vers er anbragt under det.

26 Borch har givet næsten den samme Tanke paa Latin, og ifølge Swergius skulle begge Digte være skrevne til samme Tid:

His oculis, hoc ore, suo venerabilis ævo
Vellejus, patrii lux rediviva sui,
Priscorum historias et semisepulta Trionum
Gesta iterum seclis conspicienda dedit.

Rostg. delic. poet. l. c. Hvad er nu Oversættelse og hvad er Original? Kan det oplyse noget, at Kingos Digt findes under Maleriet paa Gaunøe?

1 See ovenf. S. 131 Not. 26: *Posteritas*, som det sidste Stykke af en Biographie. Dog ville man i denne Henseende ikke udstrække sine Fordringer for meget. Pladsen tillader kun en lost Oversigt, og jeg vil nærmest holde mig til de Linier, som endnu blomstre af Vedels Efterkommere.

2 Et vigtigt Bidrag dertil er Genealogia Vellejanæ Familiæ, auct. Lagerus Matth. Vedel, P. Everd., MS., af 1775. Denne Genealogie eies og er mig velvilligen meddelt

Af Vedels Sønner bleve Søren og Lauge Stammefædre for Familiens tvende Hovedlinier[3]. Søren Andersen Vedel kom kort efter Faderens Død tilbage til Danmark og besluttede at søge det ved Mads Pors's Afsættelse ledige Sognekald ved Domkirken. Efter at have erholdt sit Testimonium fra Kjøbenhavns Universitet[4] opnaaede han sit Ønske og vendte i October 1616 tilbage

---

af Forfatterens Søn, Hr. Proprietair Jo. Pet. Marc. Wedel til Sophuslund. Jeg har sammenholdt den med mange andre Oplysninger, der ogsaa privat ere mig meddeelte, især af Professor Thorup og Capitain Lengnick. Men jeg giver her kun et Uddrag af, hvad jeg saaledes har bragt tilveie.

3 Søren Andersen Vedel er Stammefader for den ældre Linie. Han selv brugte ikke altid det af Faderen antagne Bomærke i Seglet, ligesom han ogsaa var paa Vei til at ombytte Navnet Vedel med Riber (see ovenf. S. 235. 237. 244). I Consistorii Archiv under No. 96 findes et Brev fra ham til Universitetets Rector, Hans Rasmussen Brochmand, dat. d. 6 Novbr. 1631 (medd. af Hr. Kall Rasmussen); Seglet viser der en Paradiisfugl med Omskrift: Severinus Vellejus, og Underskrift: sursum. Men hans Efterkommere holdt ved det gamle Segl i Cirkelform, som det findes paa Kobberstikket i Sv. Tiuv., hvor ogsaa Bogstavernes Betydning er udtrykt med Ord; ja denne Green af Familien beholdt ogsaa i Seglet den Devise: coelum undique et undique coelum (see ovenf. S. 99), der ligeledes findes paa det gamle Maleri, som Conferentsraad Wedel eier. Med Hensyn til det Sagn, at det Vedelske Segl skulde være construeret af Tyge Brahe, er det ret mærkeligt, at denne Devise indeholder et Udtryk, hvoraf Brahe selv i et critisk Øieblik betjente sig. See ovenf. S. 189 Not. 21. — Lauge Andersen Vedel er Stammefader for den yngre Linie, Lagonernes. Hvilket Bomærke eller Segl han selv brugte, derom har jeg ingen Kundskab; men den første (ældre) Green af hans Efterkommere, navnlig Forfatteren af Genealogia Vellejana, forlod, som ovenfor bemærket, baade Cirkelformen og Deviserne, og anbragte Trianglen med Bogstaver og Figurer i et kantet Skjold, prydet med en bevinget Hjelm. Begge Hovedgrene af Familien have ombyttet det enkelte V, som den fælleds Stammefader altid brugte, med det dobbelte W; men hvor tidlig denne Forandring er begyndt, kan jeg ikke sige. Derimod har Etatsraad Vedel Simonsen til Elvedgaard, som ved en Slags Adoption fører dette Navn, beholdt dets ægte Form. — De to andre Sønner af den gamle Anders Vedel, Hans Tausen Vedel og Hans Andersen Vedel, efterlode sig ingen Børn; om dem vil jeg henvise til Terpager Ripæ Cimbr. p. 651—52, 656—58. Om Førstnævnte anføres følgende i P. M. Ostrupii et Matthiæ Jani Liber Visitationis Scanensis (St. Kgl. Bibl. Thottske Samling No. 1586 4to) fol. 8b: „Anno 1620 visitavit Dn. Doct. Matth. Episcopus Scholam Malmogiensem. Invenit ibi Rectorem, prædictum M. Tausanum, M. Paulo, Episcopo priori, affinitate conjunctum, *hominem ebriosum & socordem.* Motus intercessione Senatus civitatis, indulsit ipsi tamen annuum spatium, spe melioris futuræ diligentiæ, sed frustra. Anno itaque 1621 11 Maji *extrema cum ignominia* Schola, sine resignatione, exclusus est". Han var bleven Rector i Malmøe 1616, ganske kort efter Faderens Død. (I Bibl. Rostg. p. 513 no. 673 nævnes en M. Hans Tausen Riber, Præst i Løsning i Ribe (Aarhuus) Stift, der i Aarene 1617—1628 vexlede Breve med Søren Vedel, og i Poulsons Catalogus past. dioec. Arhus. p. 22 anføres ligeledes blandt Præsterne til Løsning og Korning: „Dn. Johannes Taussen". Men da han ifølge en Fortegnelse over Præsterne i Aarhuus Stift, som Biskoppen 1620 har indsendt (Consistorii Archiv under No. 84; medd. af Hr. Kall Rasmussen), allerede da var Præst der, saa kan det ikke være Søren Vedels Broder af dette Navn. Er det maaskee „D. Joannes Tausanus", Diaconus ved Catharina Kirken i Ribe 1636—1655: Inscr. Rip. p. 119. Ripæ Cimbr. p. 374 ?). Endelig havde Vedel endnu havt to Sønner, der begge døde i den spæde Barndom, maaskee endog udøbte, eftersom deres Navne ikke findes: Zwergius S. 494. Den ene af dem var (ifølge Hegelund) født d. 6 Januar 1590, den anden rimeligviis i det følgende Aar 1591, saa at de efter Alderen have Plads mellem Hans Tausen Vedel og Lauge Vedel.

4 MSS. Vell. Bibl. Reg. no. 2153 in 4to Ny kgl. Saml. have et Brev fra Søren Vedel til hans Moder, dat. Kjøbenhavn d. 28 Aug. 1616. Han var altsaa i Faderens Dødsaar kommen hjem fra sin vidtløftige Reise: Terpager p. 660. Brevet selv er for langt til at kunne meddeles her. Man

til Ribe, hvor udentvivl ogsaa hans Brødre og hans Svoger, Biskop Poul Ostrup, samledes med den sørgende Moder[5]. Som Præst tog han sin Bolig i Snogdal og ægtede Raadmand Peder Christensens Datter, Susanne. Hans Døttre bleve Stammemødre til Familierne Seerup og Aagaard[6]; men hans Søn, Peder Sørensen Vedel, Præst i Reisby og Provst i Hvidding Herred, efterlod sig de to Sønner, fra hvilke de to Grene af Vedelernes ældre Linie

---

seer deraf, at Søren Vedel var reist til Ryborg for at træffe Kongen, at han, da dette ikke lykkedes, var gaaet til Kjøbenhavn for at lade sig examinere af Biskop Hans Povelsen Resen og de øvrige Theologer og faae sit Testimonium eller Attestatum fra Universitetet, at Biskop Poul Ostrup til samme Tid kom til Hovedstaden og tænkte paa en Reise til Ribe. Mod Slutningen af Brevet skriver han med Hensyn til den forestaaende theologiske Examen: Jeg haffuer saa meget met diße Theologische griller oc Ny Phrases at bestille, som den salige M. Hans Tausøn oc hans Successor, eders salige fader, intet viste aff at sige i deris Tid.

5 Thura Valvæ schol. ap. MS. p. 79 lærer os, at han blev udnævnt til „Pastor primarius et Canonicus" d. 11 Octbr. 1616. Jfr. Ablers Maanedstidende S. 126—28. Frost om Ribe Domk. S. 34—35. 40. Min Formodning om, at der har været holdt et Møde af Familien Ribe ved denne Tid, grunder sig paa et Sted i nysnævnte utrykte Brev, hvor der læses: „M. Poffuel haffuer intet vist beslutet, om hand kommer hiem til eder eller icke; dog tencker ieg vist, vden hand bekommer større forhindring, at hand kommer met det første, eller maa stee met mig selff inden 10 eller 12 Dage; dog ieg intet fuldkommeligen slutte kand i nogen Maade. Mine tuende Middelste brødre, M. Hans Taußøn oc M. Lauge, ere dragne offuer til Skaane til deris Syster. Kommer M. Lauge snart tilbage, da følgis wi samptligen hiem igen, nest Guds hielp, met gode Tidinger oc vel vdrette Ærinder".

6 Zwergius S. 494 fgg. giver de tidligere Led af den Vedelske Stamtavle. Søren Andersen Vedel havde fire Sønner og tre Døttre. De tre Sønner, der fik Navnet Anders, døde alle tidlig; dog blev en af dem, der var født d. 19 Decbr. 1631, Student fra Ribe Skole 1648 tilligemed sin et Aar ældre Broder, Peder Sørensen Vedel. I denne Anledning henvendte deres Moder, Susanne, sig til Berte Friis, dengang Enke efter Albert Skeel til Fusingøe († 1639), fordum Lehnsmand paa Riberhuus, og Moder til Christen Skeel til Fusingøe, og bad hende at anbefale sine Sønner til at erholde „de Skeelers Penge". Derved menes vistnok det af Christen Skeel d. 12 Juni 1647 oprettede Legat for Studenter. Jfr. Hoffman I. 39 fg. 43 fg. Scheel om Kbhvns. Univ. Coll. o. Stip. S. 115 fg. Jeg har havt Berte Friis's egenhændige Svar (medd. mig af Hr. Bibliothekar Thorsen) paa denne Begjering. Det er dateret Vallø d. 20 Juni 1649 og indeholder blandt andet følgende: „I schriffuer mig til, Adt Jeg vilde talle med Christen Skiel, adt eders Sønner modte begge kliffue Indschreffuen for de skellers penge, Saa haffuer Jeg taldt Med hannem derom, Saa haffuer den ene faadt Allerede, och den Anden kand intet faa dennem førend det gaaer om igien, adt den førstis Tid er om, Christen Skiel haffuer och tald baade med Cantzeleren och med Bispen, Adt de modte faa Kost, och Suarede bispen hannem, adt det schulde stee det første mueligt var". Foruden den ældre Forbindelse mellem Vedel og Friisernes Slægt, kan endnu erindres, at Søren Vedel havde tjent den afdøde Albert Skeel paa hans Sotteseng: Rothe dan. M. beromm. Efterm. I. 12. — Døttrene vare: 1. Dorthea, gift først med M. Anders Rombordph, Rector og siden Archidiaconus i Ribe, og derefter med Dr. Ludvig Pouch, Medicus og Canik i Ribe. 2. Else, gift med M. Niels Seerup, Sognepræst til Ribe Domkirke, og Moder til sex Sønner, af hvilke Søren Seerup blev sin Faders Eftermand. 3. Mette, gift med M. Christen Aagaard, Rector og siden Lector Theol. i Ribe (cfr. Rostg. delic. poet. I. 341 sq.), og Moder til fem Børn, hvoraf to Sønner fortsatte Slægten. — Om Snogdal i Søren Vedels Tid: Ablers Progr. 1836 S. 58. — De følgende Oplysninger om Anders Vedels Efterkommere er kun en kort Oversigt. Jeg har Midler til at gjøre den vidtløftigere; men det vilde ikke her synes mig passende. Paa den anden Side tør jeg ikke indestaae for Rigtigheden deraf i alle enkelte Puncter; thi den ovennævnte Genealogia Vellejana MS., som betydeligt supplerer, hvad der fra andre Sider var bekjendt, nævner ikke sine Kilder.

udgik. I Spidsen for den første Green staaer Søren Pedersen Vedel, ligeledes Præst i Reisby, Fader til syv Sønner og Farfader til ni Sønnesønner[7], af hvilke dog kun Sønnen Peder Vedel, Herredsfoged i Loherred, fortsatte Slægten ud over sine umiddelbare Efterkommere. Han var Fader til Søren Henrik Wedel, Bogholder ved Kjøbenhavns Brandforsikkring, og denne atter til Dr. Peter August Wedel, Sognepræst til Skaarup, Seminarieforstander og Amtsprovst over Svendborg Amt. Dr. Wedel efterlod sig trende Sønner, Conferentsraad Severin Henrik August Wedel, Godseier Georg Didrik Wedel og Proprietair Andreas Peter August Wedel: disse og deres Efterkommere danne den første Green. I Spidsen for den anden staaer Nissenius Pedersen Vedel, Præst i Døstrup og Provst i Loherred, som Fader til tre Sønner og Farfader til sex Sønnesønner. To af disse Sønner, Søren og Peder, begge Præster, havde Efterkommere[8].

---

7 Ældre Linies første Green. Søren Pedersen Vedel, Præst i Reisby, Jubellærer, gift med Mette Dorthea Clausen, D. af Niels Clausen, Forvalter paa Troyborg, havde syv Sønner og to Døttre, nemlig 1. Nicolai V., Jubellærer, Provst, Præst til Varum og Drum, hvor hans Søn, Søren, fulgte ham; 2. Søren V., Tolder i Hjerting, Fader til tre Sønner, Søren, Carl og Jens (jfr. Baden Christ. VII Aarb. S. 182); 3. Ægidius Peter V. † 1737; 4. Anders V., Præst paa Anholt; 5. Peter V., Herredsfoged i Loherred; 6. Conrad V., udentvivl Fader til to Sønner, Søren og Peter; 7. Thomas V.; 8. Susanne V., ugift; 9. Dorthea Vedel. Af disse ere dog kun Peter Vedels Efterkommere bekjendte ud over det næste Led.

Peter Vedel, Herredsfoged († 1751), havde fem Sønner: 1. Søren Henrik Wedel, Bogholder ved Kbhvns. Brandforsikkring; 2. Otto Frederik W.; 3. Nissen. W.; 4. Nic. Sever. W.; 5. Gregorius W. Kun den førstes Efterkommere kjendes.

Søren Henr. Wedel, Bogholder († 1805), havde en Søn og to Døttre. Disse vare: Judithe, gift med Præsten Raaschou i Kolding, og Severine, gift med Amtsforv. Clausen i Tønder; Sønnen var Peter August Wedel, der døde som Amtsprovst med Biskops Rang 1842, og var Fader til tre Sønner og syv Døttre.

Peter Aug. Wedels Sønner ere: 1. Sev. Henr. Aug. W., Conferentsraad og Revisionschef i General-Toldkammeret, Fader til fem Sønner og to Døttre: a. Peter Aug. Frederik W., Cand. jur., b. Frants Søren Chr. W., c. Anders Sørensen W., d. Valdemar W., e. Sophus W.; 2. Georg Didrik W., Godseier, Fader til en Søn, Jacob Aagaard W., og to Døttre; 3. Andr. Peter Aug. W., Landmand.

8 Ældre Linies anden Green. Nissenius Pedersen Vedel, Præst i Døstrup, Provst i Loherred, Jubellærer, gift m. Cathrine, D. af Jens Michelsen, Præst i Døstrup, havde tretten Sønner og en Datter, hvoraf dog kun tre Sønner naaede en voxen Alder, nemlig: 1. Søren V., Præst i Døstrup og Provst. 2. Peder V., Præst til Hillerød og Herlev og Slotspræst til Frederiksborg. 3. Gregorius V., der døde som Student. Peder Vedel havde fire Sønner og tre Døttre, Poul, der blev Præst i Jellinge, Jens Daniel, der blev Præst i Gyrstinge, Nis, der blev Degn i Asminderød, Gregorius, der var Kjøbmand i Grønland.

Søren Vedel i Døstrup havde syv Børn, hvoraf kjendes: 1. Nissenius Vedel, Præst paa Føhr, Fader til Overkrigscommissair Søren Wedel i Kjøbenhavn og Kirchspielvogt Nissenius Wedel i Holsten, begge døde uden Efterkommere; 2. Lago Vedel, Præst i Maugstrup, Fader til tre Sønner, hvoraf den ældste døde som Præst i Dahler, den anden, Søren Wedel, er Snedker og den tredie, Lago Wedel, Guldsmed i Maugstrup, alle tre uden Efterkommere; 3. Anne Lisbeth Vedel, gift med Provst Joh. Peter Brorson, Præst i Døstrup, blev Moder til flere Børn, hvoraf Prof. Brorson, Sognepræst ved Garnisonskirken i Kjøbenhavn. Jfr. Lengnicks Stamt. over Familien Brorson.

Lauge Andersen Vedel tog nogle Uger efter Faderens Død Magistergraden i Wittenberg tilligemed sin Broder Hans, vendte derpaa hjem med denne, blev Aaret efter Præst i Visby i Loherred, senere Capellan og endelig Sognepræst til Catharinekirken i Ribe, saa at han og hans ældste Broder, Søren, i en Række af tolv Aar ved Siden af hinanden vare Sognepræster til hver sin af deres Fødebyes Kirker. Lauge var en velhavende Mand[9]. Med sin Hustru Lisbeth, Datter af Provst Johannes Mauritii i Tønder, havde han syv Sønner, hvoraf de tre atter havde Efterkommere; men kun en af dem, Johan Laugesen Vedel, Præst i Nustrup og gift med Dorthea Øllegaard von Ahlefeld, blev Stammefader for de tvende endnu tilværende Grene af Vedelernes yngre Linie[10]. Den første af disse Grene udgik fra Provst Lauge Vedel, Præst i Nustrup, der i tre

---

9 Terpager Ripæ Cimbr. p. 658. I Biblioth. Sevel. II. 176-77 nævnes *Συγγράμματα*, cum summi in Philos. honores Lagoni et Johanni Andreæ Vellejis ad 19 Mart. (1616) decernerentur, a Sympatriotis et amicis interioribus decantata. Witteb. 1616. Blandt disse amici anføres Mogens Heeg, Hans Rasmussen Brochmand og Hans Hansen Resen. I Kbhvns. Universitets Matrikel findes d. 28 Mai 1616 indskrevet: „M. Johannes Andreæ Wellejus Ripensis Witebergæ promotus". Medd. af Hr. Kall Rasmussen. Begge Brødre, Søren og Lauge, nævnes oftere som samtidige Præster i den berygtede Hexeproces imod Maren Splid, for hvem et Skudsmaal, udstedet af Lauge, endnu er bevaret: D. Grenlund om Hexeri S. 173, 175, 211, 215, 228. Ablers Progr. for 1836 viser, at Lauge Vedel under den ulykkelige svenske Krig, da Ribe led saa meget, var istand til at laane Byen Penge.

10 Zwergius S. 497-98 meddeler de ældre Led af Lauges Efterkommere. Han havde ti Sønner og en Datter, af hvilke syv Sønner overlevede ham: 1. Anders Vedel, Pr. i Vilslev; 2. Hans Vedel, Pr. til Andst og Giesten; 3. Søren Vedel, Pr. i Rabsted; 4. Johan Vedel, Pr. i Nustrup; 5. Bernt Vedel, Capellan i Ribe, Fader til tre Sønner: Jørgen, Pr. i Dybe, Lauge, Pr. i Hee, og Christian, Pr. i Naur, hvorfor hans Søn Svend (Pr. i Sahl) stundom brugte Tilnavnet Naur; 6. Ægidius Vedel, Pr. i Brøns, Fader til to Sønner, nemlig til Lauge V., Pr. paa Vesterlandsfehr, hvis Søn Bartholomæus blev Præst paa Amrom, og til Andreas V., Pr. i Dahler; 7. Jørgen, der var Student. Vedel Simonsen Elvedgaards Hist. III. 69 fortæller den Anecdot, at disse syv Sønner kjæmpede saa modigt under Kjøbenhavns Beleiring 1659, at Kong Frederik til Belønning derfor kaldte de fem af dem paa en Dag til Præster i Tørninglehn, alle saa nær ved hinanden, at ingen af dem havde meer end to Miil for at kunne besøge sin Broder. Dette Træk vilde ikke være Kongen uligt; jfr. Engelstofts Unis. Ann. 1808. II. 22 fgg. 1809. I. 1—4; Frost om Ribe Domk. S. 49. Men Thorup Efterr. ang. Ribe Cathedralsk. 8 Fortsætt. (1837) S. 76 har beviist, at Sagen umuligt kan forholde sig, som den i Almindelighed fortælles. — Johan Vedel i Nustrup, f. 1631, d. 1692, gift med Dorthea Øllegaard Ahlefeld, D. af Claus von Ahlefeld (Vedel Simonsen a. St. S. 76), er af disse Sønner den eneste, hvis Efterkommere endnu leve. Han havde fire Sønner og en Datter, nemlig: 1. Peder Vedel, kgl. Fiskemester i Flensborg, 2. Lauge, Pr. i Nustrup, 3. Claus, Pr. i Munkebo, 4. Johan, kgl. Boriber, 5. Sophie Christine, gift m. Pr. Lambert i Bølling. — Derved skal jeg bemærke, at nogle endnu blomstrende Familier af Navnet Wellejus troe at nedstamme fra Lauge Vedel, og virkelig bruge det Vedelske Bomærke. Alligevel har det været mig umuligt at opdage nogen Wellejus, der virkelig hører til gamle Anders Vedels Efterkommere. Navnlig er det ganske vist, og kan efter sl. Prof. Thorups Forsikkring til mig af Ribe Skoles Protocoller fuldkommen bevises, at Efterkommerne af de to Brødre, Hans Wellejus, Pr. i Nebsager, og Poul Wellejus, Pr. i Herlufmagle (altsaa Degnen Thomas W. i Rønnebek, Præsten Hans Thorning W. i Sønder Omme, Provst Bernh. W. i Glumsø, Tolder Lars, Soph. W. paa Bandholm og hele denne Familie), slet ikke høre herhen, men nedstamme fra en Thomas Henriksen, f. 1616, d. 1686, Præst i Hvidding, der antog Navnet Wellejus af sin Fødeby Velle, og fra hvem man er istand til Led for Led at forfølge denne Slægt.

Ægteskaber avlede elleve Sønner[11]; men allerede med det næste Led uddøde de alle, undtagen Johan Frederik Vedel, Eier af Gudomkloster. Af dennes fire Sønner var den ældste, Lago Matthias Vedel, Præst i Everdrup, Fader til Tvillingbrødrene Otto Caspar Valentin Vedel og Johan Peter Marcus Vedel, der begge have Efterkommere, og den yngste, Bernhard Matthias Vedel, Præst i Marstal, Fader til fire Sønner, der ligeledes alle have Sønner. Den anden Green udgik fra Consistorial-Assessor Claus Vedel, Præst i Munkebo, Provst i Bjergeherred og Eier af Elvedgaard[12], og dennes eneste Søn, Krigsraad Jacob Wedel til Kjærsgaard

---

11 Yngre Linies første Green. Lauge Johansen Vedel, f. 1665, Præst i Nustrup, Provst, d. 1733, var en rig Mand, beskjeftigede sig meget med Chemie, Botanik, Mechanik, og eiede en stor Medaille-Samling. Han var tre Gange gift. Hans første Hustru, Anne Elisabeth, D. af Præsten Friis i Gram, fødte ham syv Sønner og to Døttre: 1. Johan V., 2. Marie Elisabeth V., gift m. Provst Søren Vedel i Dostrup, 3. Frederik V., 4. Bagge V., Degn i Eising, Fader til en Søn, Lago, og tre Døttre, 5. Ulrik V., 6. Cajus P., 7. Cajus V., 8. Joh. Frederik V., 9. Joh. Dorthea V., gift m. Præsten Ant. Monrad i Gl. Haderslev. Hans anden Hustru, Birgitte Sophie, D. af Præsten Allerup i Lem, fødte ham to Sønner og en Datter: 10. Christ. Allerup V.; 11. Christine V.; 12. Joh. Frederik V., Eier af Gudomkloster. Hans tredie Hustru, Marie Susanne Clement, fødte ham to Sønner og to Døttre: 13. Chr. Allerup V.; 14. Peter V., Pr. til Vollerslev og Gjerslev, Fader til Sønnen Lago V. og Datteren Susanne V.; 15. Anne Birgitte V.; 16. en Datter, der døde udøbt.

Johan Frederik Vedel, f. 1722, var Student, og Eier af Gudomkloster, Nerre Vinkel og Skov i Gudom; en duelig Bygmester og Landmand, ogsaa Forfatter. Han havde med Maren Staby, en Datter af Procurator Mads Staby, fire Sønner og to Døttre, nemlig: 1. Lago Matth. W., Pr. i Everdrup; 2. Chr. Allerup W., theol. Cand.; 3. Mads Staby W.; 4. Birgitte Sophie W.; 5. Anne Marie W.; 6. Bernhard Matth. W., Pr. i Marstal. Den ældste og den yngste Søn fortsatte Slægten.

Lago Matthias Wedel, f. 1752, Præst i Everdrup 1786, d. 1827, Forfatter af adskillige Skrifter, var Fader til Tvillingbrødrene Otto Caspar Valentin Wedel, først Præst, siden Landmand, og Johan Peter Marcus Wedel, Eier af Sophuslund ved Nestved, fødte 1788; begge have Efterkommere, den Sidstnævnte tre Sønner og en Datter.

Bernhard Matthias Wedel, f. 1759, Capellan i Vreeskjøbing, siden Sognepr. i Marstal, d. 1819, havde med Anne Margr. Elisabeth Foltmar syv Sønner og to Døttre, hvoraf følgende overlevede ham: 1. Jacob Lago Matth. W., Kjøbmand i Marstal, Fader til to Sønner og fem Døttre; 2. Bernhard Wilh. W., Skolelærer i Naarup i Fyen, Fader til en Søn; 3. Carl Just Valent. W., Kirkesanger i Horne i Fyen, Fader til en Søn; 4. Peter Aug. W., Skolelærer i Boyden, Fader til to Sønner og en Datter; 5. Marie W., gift med Skipper Bay i Marstal.

12 Yngre Linies anden Green. Claus Johansen Vedel, f. 1669, Jubellærer, Præst i Munkebo og Provst i Bjergeherred, Consistorial-Assessor, Eier af Elvedgaard, d. 1748, var to Gange gift, først med Sophie, D. af Claus Hansen Rakskov og Enke efter Claus Nielsen og Rasmus Jensen, alle tre Præster i Munkebo, siden med Anne Elisabeth Amalie Berg, D. af Provst Jacob Berg i Svindinge. Sidstnævnte var Moder til Jacob Wedel, og hun giftede sig efter Claus Vedels Død med Bondo Simonsen, Justitsraad, Landsdommer i Fyen, hvem hun fødte en Søn, Claus Vedel Simonsen til Elvedgaard, Cancelliraad, der atter er Fader til Etatsraad, Prof. Dr. Laur. Schebye Vedel Simonsen til Elvedgaard (Jfr. Vedel Simonsen om Elvedg. III. 61 fg. 77 fg.).

Jacob Wedel, f. 1731, Student, Krigsraad, Eier af Kjærsgaard og Holsegaard, Forfatter, d. 1807, var to Gange gift, først med Dorthea Holm, Enke efter Hans Brøde til Holsegaard, siden med Frederikke Louise Dinesen, D. af Justitsraad Dinesen til Gyldenholm. Sidstnævnte var Moder til de tre Børn, og hun giftede sig efter en Skilsmisse fra Jacob Wedel først med Kammerh. Albr. Christopher de Heinen, og efter dennes Død med Generallieut. Castonier. Efter Bergsøes Statistik I. 553 er Adelspatentet udstedet d. 1 Septbr. 1826.

Andreas Claus Wedel-Heinen, f. 1791, Kammerj. og Byfoged, først i Varde, siden i Middelfart, gift med Elisabeth v. Krogh, er Fader til en Søn, Kammerj. Jul. Chr. Fred. Wedel-Heinen,

og Holsegaard. Jacob Wedels og Frederikke Louise Dinesens to Sønner og Datter bleve den ellevte August 1812 optagne i den danske Adelsstand, ved hvilken Leilighed den ældste Søn og Datteren forbandt Navnet Heinen med deres Familienavn, medens den yngre Søn beholdt dette alene: Andreas Claus Wedel-Heinen til Kjærsgaard, Kammerjunker og Byfoged i Middelfart, blev Fader til Julius Christian Frederik Wedel-Heinen, Kammerjunker og Committeret i Generalpostdirectionen; Jens Kraft Dinesen Wedel til Søbysøgaard blev Fader til fem Børn, hvoriblandt Sønnerne Frits Edvard Wedel og Emil Wedel; Dorthea Frederikke Louise Wedel-Heinen ægtede Kammerherre Niels Basse Fønss til Hindsgaul.

Disse ere de fire endnu blomstrende Grene af Anders Vedels mandlige Stamme. De mange qvindelige Linier gik efterhaanden over i andre Familier og glemte deres Nedstammelse fra ham; kun Søren Vedels Døttre og deres nærmeste Afkom erindredes stadigt derom, fordi de vare i Besiddelse af den gamle Vedels faste Eiendomme, navnlig det berømte Liliebjerg[13].

Efterat Vedels Enke og Arvinger havde affundet sig med Capitlet i Henseende til Fæld paa hans Canikegaard[14] og med Universitetet angaaende

---

f. 1814, Committeret i Generalpostdirectionen. — Jens Kraft Dinesen Wedel, f. 1793, Eier af Søbysøgaard, d. 1827, havde med Marie Elisabeth Hillerup fem Børn: 1. Camilla Margr. S. Frederikke, g. m. Kammerj. Niels Krabbe v. Krogh; 2. Frits Edvard, Eier af Strandgaard; 3. Elisabeth Jensine; 4. Emil, Cand. jur.; 5. Louise Nielsine, død. — Dorthea Frederikke Louise Wedel-Heinen, f. 1796, g. m. Kammerh. Niels Basse Fønss til Hindsgaul, Moder til en Søn og tre Døttre.

13 Ludv. Pouch blev Eier af Taarnborg, som han lod istandsætte, og stiftede et Legat, Legatum Pouchio-Vellejanum, til Ribe Skole, ligesom tidligere Bertel Struck stiftede Legatum Struchianum: P. T. Hanssens Progr. 1825 S. 2. — Om Seeruperne og Aagaarderne er ovenfor talt.

14 Jeg skal her give et interessant Tillæg, der først senere er blevet mig bekjendt, til hvad ovenfor er sagt om Vedels Canike-Residents og om hans Omsorg for det kjære Liliebjerg. Hr. Kall Rasmussen har nemlig fundet og meddeelt mig af Jydske Tegn. No. 2 fol. 464b–465a følgende Kongebrev til Capitlet i Ribe: „Vor Gunst tilforn. Vider, at, eftersom Os elskelige hæderlig og høilærd Mand, Mester Anders Vedel, Kanik der udi Riber-Domkirke, haver underdanigst givet Os tilkjende, hvorledes han der haver bekommet en Residents efter Mester Thomes Knudsens Afgang, som meget skal være forfalden, og samme Mester Thomes's Efterleverske eller Børn ikke skal være formuendes at oprette hvis Skade og Forsømmelse paa fornævnte Residents's Bygning kan findes og opregnes, hvorfore han underdanigst foregiver, at til samme Residents skal ligge tre forfaldne Boder med en Kaalhave, hvilket for sit Bord kunde sælges og des Penge siden at forvendes til Hjælp til fornævnte Residents's Bygning, hvortil I paa vort naadigst Behag skulle have givet Eders Samtykke, derpaa han nu hos Os haver havt Eders skriftlig Beviis, underdanigst begjerendes, Vi dertil ville give vort Samtykke, da, paa det Residentsen maa blive bygt og ved Magt holden, have Vi det naadigst bevilget, efterat fornævnte Mester Anders haver berettet, at til fornævnte Residents derforuden ellers er nokfom Længelse og Bredelse baade med Gaardrum og anden Leilighed, bedendes Eder og befale, at I fornævnte tre Boder og Kaalhave sælger og afhænder for sit fulde Bord til hvem meest derfore give ville, siden have Indseende med, at dets Bord forvendes og anlægges til fornævnte Residents's Bygning og til intet Andet. Dog skal der beholdes og gives af fornævnte Boder og Jord den sædvanlig Jordskyld, som af Arilds Tid ganget haver til Riber-Domkirke. Sammeledes haver og fornævnte Mester Anders Vedel underdanigst begjeret, at han-

dets Fordringer paa Raadsensaarets Indtægter[15], synes de for det første i Fælledskab at have besiddet hans efterladte faste Eiendome[16]. Men fire Aar efter Vedels Død blev Skiftet sluttet, saaledes at Moderen fik sin Deel, og Børnene deres, som de senere atter under adskillige Handler med hinanden i Hovedsagen overlode til de i Ribe boende Medlemmer af den Vedelske Familie[17]. Ved Mo-

---

nem maatte forundes for aarlig Jordskyld indtil hans Gaard, han nu iboer, af fornævnte Residents's Jord tre eller fire Alen bred op fra fornævnte tre Boder, saa langt sig strækker det Steenhuus, han iboer, med Affæt, som kaldes Himmerig, og er indlukt imellem begge Steenhuse, som han Eder selv ydermere kan berette. Da, dersom det kan skee uden fornævnte Residents's Skade og Fordærvelse og derfran mistes og ombæres, ere Vi og naadigst tilfreds, at han samme Jord af fornævnte Residents's Eiendomme maa bekomme for en skjællig aarlig Jordskyld, eftersom I Eder selv derom med hannem videre kan forenige. Herefter I Eder derudinden kan vide at forholde. Befalendes Eder Gud. Actum Kolbinghuus den 4 Martii Aar &c. 1584". Man seer her ogsaa et nyt Exempel paa, hvorledes Capitlets faste Eiendomme bleve afhændede i denne Periode. Et lignende Exempel findes i Jydske Tegnelser No. 3 fol. 143a—b (samme Medd.), hvorefter Mester Anders Sørensen og Peder Jensen, Forstandere for Hospitalet i Ribe, fik Brev om at skulle sælge og afhænde nogle Hospitalets bygfældige eller øde Gaarde, Huse, Pladser eller Boder og udsætte Pengene paa Rente. 8 Marts 1587.

15 Raadstuebogen i Ribe d. 23 Aug. 1616: „Velb. Henrik Lange ladett tage Syn over Sal. Mag. Anders Weyles Cannike Residents i Steenbogade, som fandtes meget brøstfældig, Bindverne ud til Gaden og Kirkegaarden braadne. Dertil indkaldet Enken Mette, Sal. Anders Weylis, med hendes Laugværge, Doctor Christen Borum (Bording), og Mag. Niels Glud, Canniker" (medd. af Prof. Thorup). Vedel, som ikke selv beboede sin Canikegaard, har vistnok udleiet den; saaledes gjorde Hegelund som Biskop. Hegel. Cal. 1608 d. 9 Marts: „Velb. Niels Krag Secreter vaar her oc oplod ieg faar hannem min Kanikegaard"; April: „M. Iffuer Iffuertsøn flytte aff min Canickegaard i Puggaardgade". Man seer, at Canikegaardene deelte Embedsboligers sædvanlige Skjæbne: de forfaldt, og den, som kunde skaffe sig en egen Gaard, boede helst i denne; de forfaldne Canikegaarde bleve efterhaanden ved Salg forvandlede til en Pengesum, hvis Rente traadte istedenfor Bolig i Natura. Den Røde Bog (MS. Bibl. Reg. Thottske Saml. No. 2030 in 4to) viser, at allerede 1649 mange Canikegaarde saaledes vare afhændede, og at Canikerne derefter opterede Renten af den indkomne Pengesum, ligesom de tidligere havde opteret Gaardene selv. — Af en Notits i samme Røde Bog skulde man troe, at Vedels Enke endnu stod i Gjæld til Domkirken 1631 fra den Tid af, da han førte dens Regnskab. Det er dog ikke ganske klart. Consistorii Archiv indeholder under No. 96 adskilligt angaaende „Universitetis Korn effter M. Anderß Veilis Død aff Cannickedommen". Biskop Iver Hemmet skrev d. 29 Juli 1616 til Universitetets Rector, M. Chr. Longomontanus, i Anledning af, at Universitetets Andeel i Raadsensaaret efter Niels Wind endnu ikke var betalt: *causa est, quod Senior Capituli* (d. e. Anders Vedel) *diem suum obijt; qui procuratores sunt, hic non habitant;* og i et andet Brev til Samme af 22 April 1617: *A morte Wellei nondum accepi frumentum omne, nec butyrum; nullum habemus Seniorem apud capitulum residentem.* Siden antog Universitetet Søren Vedel til sin Procurator ved Capitlet, som man seer af et Brev fra ham til Universitetets Rector, M. Hans Rasmussen Brochmand, af 6 Novbr. 1631 (medd. af Hr. Kall Rasmussen). Med Familien Brochmand stod han nemlig i en venskabelig Forbindelse, som sees af et Brev til ham fra Biskop Jesper Brochmand, der takker ham for nogle Riber-Flyndere: Terpager p. 684. Biskop Iver Hemmet fik d. 8 Jan. 1617 Brev paa Anders Vedels Canonicat (Jydske Registre No. 7 fol. 122a—b; medd. af Hr. Kall Rasmussen).

16 Thi, endnu før Skiftet var afgjort, solgte Arvingerne i Fælledskab et Huus, ifølge Raadstuebogen d. 11 Decbr. 1618 (medd. af Prof. Thorup): „Sal. Anders Weyles Arvinger, M. Ægidius Lauritsen, Archidiaconus, Povel Mortensen, Superintendent i Skaane, Mag. Søren Andersen, Canik og Sognepræst, Mag. Hans Andersen Tausanus, Rector i Malmø, Mag. Lauge Andersen, Sognepræst i Bistby, Mag. Hans Andersen Lagonius (jfr. S. 242 Not. 25) og Bertel Struch, Raadmand i Ribe, bortskiøde et Huus i Ribe".

17 Raadstuebogen d. 1 Sept. 1620 siger nemlig (samme Medd.): „Ægidius Lauritzen, Archidiaconus, Sidsel Andersdatter, Sal. Mag. Povel Mortensens, Biskop i Lund i Skaane, Mag. Søren

derens Død 1633 foretoges en ny Deling, og Søren Vedel kom tildeels ved at afkjøbe sine Medarvinger deres Andeel i Besiddelse af Faderens vigtigste Eiendomme: baade Taarnborg og Liliebjerg tilhørte ham[18]. Fra ham kom disse Gaarde til hans Døttre og Svigersønner. Den ældste Datter, Dorthea, fik Taarnborg, og hendes anden Mand, Dr. Ludvig Pouch, lod den smukt istandsætte, Taget belægge med blaae Steen, hvoraf Gaarden nu fik Navnet Blaagaard[19]. Den anden Datter, Else, bragte Liliebjerget til Seeruperne.

Denne Gaard fortjener særdeles Opmærksomhed. M. Niels Seerup, der var gift med Else Vedel, eiede den til sin Død 1685, og efterlod den til sin ældste Søn, M. Søren Seerup, der i nogle Aar havde været ham adjungeret og nu ogsaa fulgte ham i Embedet. Søren Seerup var stolt af at eie og beboe denne berømte Gaard, og satte en Ære i at vedligeholde Erindringen om, hvad den havde været, og at forøge dens gamle Prydelser med nye. Han pleiede at datere sine Breve „Liliebjerget i Ribe"; han bevarede Tabula Liliomontana, Portraitet af Hans Tausen og andre Indskrifter[20]; han anlagde 1695 en deilig

---

Andersen, Sognepræst til Ribe Domkirke, og Brødre, Mag. Hans Tausan, Rector i Malme, Mag. Lauge Andersen, Sognepræst til Vistby, Hans Andersen, Conrector i Lund, Bertel Struch paa egne og Hustrues, Anna Andersdatters, Børne give Mette, Mag. Anders Weyles, Afkald for Arv efter deres Sal. Fader, Mag. Anders Weyle, Canik i Ribe". Ved dette Samfrændeskifte fik Moderen vistnok sin Deel udsondret for sig, og mener jeg, at Liliebjerget har hørt dertil; Børnene fik nok deels hver en enkelt mindre Arv, deels deres bestemte Lodder i de større. Af det følgende maa man formode, at Ægidius Lauridsen fik et Huus paa Skolegaden, Poul Ostrups Enke nogle gamle Boder i Bispegaden, og Søren Vedel i Forbindelse med sin yngste Broder en Gaard i Puggaardsgade og Søndergade (Taarnborg?). Thi d. 22 Juli 1626 tilskjødede Hans Andersen sin Broder, Søren, sin Broderlod i den nævnte Gaard, og under samme Datum tilskjødede Sidsel sin Moder syv Boder i Bispegaden, som vare hende „arveligen tilfaldne efter hendes Fader", — ifølge samme Raadstuebog. Efter Terpager Ripæ Cimbr. p. 465 kjøbte Søren Vedel nogle Boder der af Fru Else Friis.

18 I Inscr. Rip. p. 24, 53 nævnes Mettes Dødsdag d. 27 Decbr. 1633. At Søren Vedel eiede Taarnborg og Liliebjerg, er neppe at omtvivle, da hans Svigersønner siden fik disse Gaarde. Hans Broder, Lauge, tilkjøbte sig d. 10 Septbr. 1642 (efter Raadstuebogen), altsaa ser Aar efter at han var bleven Præst ved Catharinekirken, et Huus paa Skolegaden, der stødte op til hans eget og til Liliebjerget, af sin Søstersøn, Hans Ægidiusen, Rector i Aalborg. Dette Huus har vel udgjort en Deel af den Vedelske Arv, der var tilfalden Ægidius Lauridsen og Marine.

19 Terpager Ripæ Cimbr. p. 544. Galthen Beskr. over Ribe S. 68—69. Prof. Thorup har meddeelt mig, at Taarnborg eller Blaagaard efter Elisabeth Kragelunds, Dr. Pouchs Enkes, Død blev solgt til Bager Pichmann, af hvem Biskop Hans Adolph Brorson kjøbte den, istandsatte den og fik den ved forskjellige Transactioner gjort til Bispegaard. Det ene af Taarnene, som endnu i Galthens Tid var tilbage, lod Biskop Hertz nedbryde og forandre til en Vestibul.

20 Terpager Ripæ Cimbr. p. 541. Galthen S. 70. Eierne efter Søren Vedel vare altsaa Niels Seerup til 1685, hans Søn, Søren Seerup, til 1736. Gaardens Inskriptioner og Herligheder paa Søren Seerups Tid, see Inscr. Rip. p. 157—160. Trykkeriet paa Liliebjerg existerede derimod vistnok ikke mere. Det er rimeligvis ophørt, da Vedel ved Tabet af sit Prælatur led et saa betydeligt Skaar i sine Indtægter. Jeg har i det mindste ikke seet noget der trykt Skrift senere end Aaret 1593, da Vedels Prædikener og Helvaderi Almanak udkom derfra. Men Erindringen om Trykkeriet vedligeholdt sig længe efter og Gaarden synes at være bleven kaldet ifølge snart Liliebjerg snart Trykkeriet. I Ribe Raadstueboger under 5 Febr. 1653 læses: „Sussanne, sl. Mag. Søren Andersens,

Blomsterhave eller botanisk Have, over Indgangen til hvilken man læste Begyndelsesbogstaverne af hans og hans anden Hustrues, Dorthe Margrete Terpagers, Navne; han opsatte i Haven selv denne Inskription:

Saa blomstres Lili-Bierg end efter Himlens Tykke,
Hvor Mester Anders lod de Danske Skrifter trykke,
Hves Tilnafn Vedel var: hans Sønne-Daatters Søn,
Som fuldte dem i rad, giør Ynske-lenkket Bøn,
At Vedels blandet Sæd med Seerups Afkoms Grøde
Maa blomstres i Guds frygt og ikke legges øde,
Imens om Lilier og Bierge svever Vind.
Bønhør Gud Huusets Vert, som Hafven rettet ind[21].

Men efter Søren Seerups Død 1736 kom dog Liliebjerget ud af Vedels Familie, og havde vel i et Tidsrum af en Snees Aar været forvandlet til en Kjøbmandsboutik, da Biskop Hans Adolph Brorson blev Eier saavel af det som af Blaagaard; men da han nu vilde vælge sig en ny Gaard til Bisperesidents istedenfor den ældre, der laae ligeoverfor Liliebjerget, saa vandt Blaagaard Prisen for dette, og tre Aar før sin Død solgte han Liliebjerg til Skoleholder Christian Cramer[22]. Denne berøvede dog endnu ikke Gaarden alle de Vedelske Emblemer: det gamle Bomærke skinnede endnu i hans Tid over Liliebjergets Dør. Men derpaa var det i henved en Snees Aar i Hænder, der ikke skaanede dette berømte Mindesmærke, og den nuværende Eier, der kjøbte Liliebjerget 1809, mindes ikke mere ved dette om sin Eiendoms forsvundne Herlighed[23].

Liliebjerget ligger endnu paa den gamle Plads; men det er ikke mere Anders Vedels Liliebjerg. Hans Kuppel er sjunken, hans Bibliothek,

---

lader vurdere de Stervboet tilhørende Huse: 1. Adelhuset i Skolegaden med tilliggende Have og tre Fag Huus, som kaldes Liliebjerget eller Trykkeriet, for 1850 Slbr." o. s. v. Man ville ogsaa erindre, at Mads Rostoch blandt Liliebjergets fordums Mærkværdigheder især fremhæver Trykkeriet. See ovenf. S. 88 Not. 14.

21 J Ripæ Cimbr. p. 714-716 findes et vidtløftigt alphabetisk Catalog over alle de noti ignotique orbis flores, herbæ et arbores, der fandtes i Liliebjergets af Seerup anlagte Have. Paa Inskriptionen over Døren stod Aarstallet 1695, som vel altsaa er det Aar, da Haven blev anlagt. Det anførte Vers: Inscr. Rip. p. 160.

22 Efter Søren Seerups Død eiedes Liliebjerg af Kjøbmand Eskild Simonsen og siden af hans Søn, Student Povel Simonsen; men d. 20 April 1757 blev det tilskjødet Anne Gosmann, Enke efter Provst Laurids Lund, Præst til Herstedøster og Herstedvester i Sjelland, og af hende fik atter Biskop Hans Adolph Brorson Skjøde paa det d. 15 Mai 1759. Han solgte det ved Skjøde af 14 Aug. 1761 til Skoleholder Christian Cramer. (Medd. af Prof. Thorup).

23 Galthen, som skrev 1792, siger S. 70, at Bomærket endnu stod over Indgangen til Huset, der dengang beboedes af Mad. Cramer, formodentlig Skoleholderens Enke; men efter Thorup havde Vertshuusmand Lauridsø Pedersen allerede siden d. 15 Decbr. 1789 Skjøde paa Liliebjerget, og han tilskjødede det d. 29 Decbr. 1809 til den nuværende Eier, Kjøbmand Jens Knudsen, der selv beboer Korsbrødregaard og har udleiet Liliebjerg til Postmesteren i Ribe, som der har Bolig og Contoir.

Museum, Trykkeri, Inskriptioner ere ødelagte, hans lærde Vaabenmærke er sønderbrudt. Som Vedelsk Mindesmærke er Liliebjerget at betragte som en Ruin. Men gjennem Død og Undergang gaaer Veien til Livet i Historien, hvor ogsaa denne Ruin vil minde om Anders Vedel og mindes med ham[24].

---

24 Om det nuværende Liliebjerg skrev Prof. Thorup i Ribe mig saaledes til: „Liliebjerget er nu en ganske almindelig Bygning med to Etager af Grundmuur. Den har baade Port og Gadedør, og Bomærket fandtes — hvilket jeg med Sikkerhed troer at erindre — over Døren. Men paa den Tid var Gaarden opført af Bindingsværk, hvilket ogsaa var Tilfældet med flere af Byens anseeligste Bygninger fra den ældre Tid". Ovenf. S. 124 Not. 21 har jeg søgt at forene denne Paastand med Udtrykket domus lateritia hos Terpager, hvis Beretning finder Bestyrkelse i det nylig anførte Kongebrev af 1584 (S. 266—267), der netop kalder Liliebjerget et Steenhuus.

Register.

Aagaard, Chr., 249. 254. 262.
Agesen, Peder, 174.
Aahuus, 159.
Aakjær, 179.
Aalborg By, 158; Slag ved, 158. 174.
Aalborghuus, 56.
Aalborg, Hans, 58. 181.
Aarhuus, 157. 158.
Aarhuusgaard, 56.
Aarhuus Skole, 16.
Aarre (Orve), 20.
Aarsleb, Christ., 111. 128.
Abbreviaturæ, 228.
Abcdarius libellus, 14.
Abel, Konge, 142. 169. 188.
Abildgaard, Terkel, 16.
Absalon, 69. 168.
Adalbert, Erkeb., 106.
Adamus Bremensis, ed. Vell., 5. 97. 100. 105. 106. 107—10. 111. 113. 229; De situ Dan., 107. 108. 168; Codices, den Soranske og Wienske, 97. 105. 108; Andre Codices, 105-6. 108.
Adelsfane, den fyenske, 59.
Adelshistorie, 143. 155. 186; Henrik Rantzaus, 180.
Adelsmænd, boende i Kjøbstæderne, 178.
Ædiles ecclesiæ Ripensis, 233. 234. 235.
Ælius Spartianus, 229.
Afverling i Arbeide, nødvendig Hvile for V., 173. 227.
Agershuus, 156.
Aggerkrog, 234.
Agnes Hedvig af Anhalt, 152.
Agrippa, Corn., 169.
Ahlefeldt, Bened., 180; Dorthea Ollegaard, 264; Godske, 169.
Ahners Vigtighed efter Vedels Mening, 60—61.
Aimoinus, 98. 106. 109. 229.
St. Albanus, 168.
Albertsen, Hans, 26; Henr. 240; Peder, 165.
Albertus Stadensis, 170. 229.
Albinus, Petrus, 40.
Albrecht, Hert. af Mekl., 169.
Aleneste Gud i Himmerig, Ps. af V., 174.
Alfred, K. i Engl., 170.
Allegorie, 182.
Almanak, tr. paa Liliebj., 165.
Alminds ysssel, 178.
Amagerbro, 35.
Ambrosius, 230.
Amerinus, Jo. Laur., 19. 117. 120. 121. 234.
Amletshede, 90.
Amrom, 157.
Anders af Slagelse, 168.
Anders Sunesen, Erkeb., 219.
Andersen, Bjørn, 38. 56. 57. 58. 59. 65. 66. 67. 77. 82. 158.
Andersen, Evert, fra Landskr., 38. 43; Hans, 38; Lauge, 248; Mamme, 242.
Andreæ, Jac., 49. 113.
Andsager, 212. 233.
Andst Sogn, 160.
Anglernes Herkomst, 104.
Annaler, danske, 168.
Annaler, franske, 109; friske, 219; holstenske, 219. See Kroniker.
Anne, Fred. II Søster, 76.
Anne, Chr. IV Søster, 151. 160. 161. 191. 192. 219.
Anne, A. Vedels Datter, 147. 213. 236. 245. 250. 268.
Anne, Grundets Hustru, 213.
Anne, Peder Hegelunds Hustru, 214. 215.
Anne, Borgerm. Søren Jacobsens Hustru, 215.
Annonius, 98. 106.
Antichristus Romanus, 5. 62. 64. 68. 69. 70 (144).
Antvorskov, 152; Synode der, 13. 17.
Appendix Saxoniana, s. Paralipomena.

Aquilonius, Bertel Knudsen, 248.
Arcemboldus, Ant., 145.
Archidiaconat i Ribe, 137. 138. 236. 262.
Archiver, offentl., 125. 126. 195; Geh.-Archivet, 6; i Ribe, 6; i Veile, 6; paa Agershuus, 156; i Aarhuus, 157; i Viborg, 157. 220; i Mariager, 157.
Arctander, Niels, 199.
Are, 90. 109. 137. 170. 229.
Argumentum hist. Dan., 140-44. 257.
Aristocratie i Danm., 60.
Aristocratismus, Vedels, 54. 60.
Aristoteles, 31. 137. 229.
Arithmologia Ethica, 31. 77.
Arrebo, Anders, 248.
Articuli, objecti episc. pontif., 140. 169.
Arvekjøb, 236.
Arvid, s. Are.
Asculanus, Enoch, 145.
Aslac, Conr., 147.
Asmild Kloster, 158.
Asmundtorp, 57.
Astrologie, 30.
Augurium in electionem Chr. IV, 115.
August, Churf. af Sachsen, 76. 84. 113. 114.
Augusta, Chr. IVs Søster, 151.
Augustinus, 230.
Aurifaber, Jo., 26. 49.
Aut mors aut eminere, 45. 164.
Autemar, 229.
Aventinus, Jo., 170.
Aviser i 16de og 17de Aarh., 240.
Axels og Valborgs Vise, 176.
Axelsen, Iver, 169.

Babels Taarn, 129.
Bacchius de venenis, 240.
Baden, Jac., 259.
Bagger, Hans, 247.
Balder og Rune, hans Viv, 174.
Ballum, 139. 212.
Bang, Claus, 58; Hans, 248.
Banner, Frants, 170.
Barbarolexicon, 229.
Bard, Laur., Pr. i Lemvig, 196.
Bardewic, 110.
Baroch, Lord, 216.
Barocii (Fr. Cosmographia?), 94.
Bartholin, Iver, s. Bertelsen; Laur., s. Bertelsen; Thom., 259.
Bartholom. de Sacchis, s. Platina.
Basilius, 230.
Baumgartner, Hier., 33.
Bavarius, Conr., 248. 249.
Beatus Rhenanus, 170.
Beck, Joach., Lange, 206; Sivert, 205. 206. 221.
Becker, T. A., Prof., 29. 249.
Beda, 109. 170. 229.
Begravelse ved Fadrenegaarden for Adelsmænd, 66.
Belæstheb, Vedels, 109. 229.
Benach, 218.
Bendtsen, Anders, 198.
Benedicht, Laur., Bogtr., 226.
Berg, Frants, 121. 212.
Bering, Vit., 254.
Bernardus, 168. 230.
Berosus, 137. 229.
Bertelsen, Anders, 11—12. 16; Iver, 67. 75. 97. 105. 116; Laur., 13. 92. 95.
Bethlehem, Capel i Ribe, 127.
Beyer, Absal., s. Pedersen.
Bibelhistorie, 144.
Biblia vulgata Hieron., 240.
Bibliotheker, d. St. Kgl., 5; paa Kbhvns. Slot, 49. 124. 125. 205; Universitetets, 5. 49. 125. 224. 254. 255; Vetus, Franciscana, 125; i Capitler og Klostre, 155. 156. 157. 161. 162. 170. 201; i Lund, Roeskilde, 159. 161; i Soroe, 97. 133; i Aarhuus, 158; i Ribe, 127; i Throndhjem, 156; Danneskjolds, 140. 258; Jf. Grønbeks, 162; Henr. Rantzaus, 107. 128. 162; Rostgaards, 140; Hans Svanings, 127; Anders Vedels, 125—28. 165—70. 254; Søren Vedels, 168. 224. 254.
Bjerg, 179.
Bild, Margr., Henrik Friis's, 73. 74. 75.
Bilde, Beate, 126. 150. 171. 175. 183. 210; Claus, 126—27; Eske, 47; Oluf, 189; Ove, 47. 66. 126. 158. 169; Peder, 59. 93; Steen, 71; Steen, 191.
Binck, Jac., 46.
Biographier, deres Indhold, 131.
Bircherod, Jens, 62.
Birgersen, Peder, 232.
Birgittes Bog, 170.
Birka, 108.
Bispegaard i Ribe i ældre og nyere Tid, 124.
Bispegade i Ribe, 124. 268.
Bispekrønike, Hvitfelds, 221. 222.
Bispekroniker i Vedels Bibl., 170.
Bispevalg i Ribe, 195—98.
Bjørn Jernside, 168.
Bjørn, Trud, 179.
Blaagaard, 6. 124. 268.
Blekingske Runestene, 230.
Blicher, Niels Gudme, 112.
Blichfeld, Chr. Ottesen, 48.
Blodregn, 152.
Blondus, Flav., 170.
Boder i Bispegaden, 124. 268.
Bodinus, Jo., 71. 129.
Boethius, Geo., 26; Hect., 109. 168. 170. 229.
Bogførere, 125.

Bogkjøb, Vedels, 125. 170. 240; Bogpriser, 239.
Bogtrykkeri, gl. i Ribe, 164; Gudbr. Thorlaksens, 162; Vedels, 149. 164-65. 268-69.
Boller, 92. 122. 178.
Bomærke, Anders Vedels, 99. 124. 163. 261. 269; Søren Vedels, 261.
Bongarsius, Jac., 147.
Bonifacius, 168.
Bonnus, Herm., Overs. af Carion, 23.
Bonum, 212.
Borch, Ole, 259. 260.
Borbbønner, 54. 55.
Bording, Jac., 26. 28. 169; Chr., 267.
Borbsamtaler, lærde, 55. 71.
Borgeleier, kongelige, 116.
Borgerabel i Kjøbst., 10. 121.
Borgsmed, Peder, 86.
Borreby, 66. 75.
Borup, Morten, 16. 17. 25. 55. 175.
Bothilde, Dronn., 90. 169.
Bothwell, Fr., 191.
Brahe, Familien, 179; Jørgen, 27. 28. 29. 30. 34. 35. 46; Otto, 27; Steen, 188. 190. 194. 198. 209; Tyge, til Knudstrup, 4. 27. 28. 29. 30. 32. 34. 35. 38. 43. 46—47. 57. 71. 78. 80. 81. 95. 96. 98. 99. 115. 147. 148. 153. 154. 158. 159. 162. 163. 164. 165. 166. 179. 183. 189. 192. 194. 199. 200. 216. 217. 218. 232. 253; Tyge, til Hammer, 115. 180.
Brand, Matth., Bogtr. i Ribe, 164; Simon, Bogtr. i Odense, 164.
Brande, 212.
Brandt, C. J., Cand. theol., 174.
Braunii Theatr. Urbium, 184. 240.
Bredal, Nis, 12. 13. 15; Rasmus, 12; Anders, Mads, Palle, Peder, 13.
Breininge, 234.
Breitenborg, 162.
Brinch, Ivrr, 86.
Bringstrup, 242. 244.
Brochmand, Hans Rasmussen, 264. 267; Jesper Rasmussen, 245. 248. 267.
Brorson, Chr. Fred., Prof., 7; Hans Adolph, 268. 269.
Brunsvigske Feide, 237.
Bruun, Hans, Bogtr. paa Lilieb., 165. 175.
Bruun, Peder, 21.
Bryllupsbreve i 16de Aarh., 97.
Bryllupslove for Ribe, 97.
Bryske, Ant., 232.
Buch, Anders Mikkelsen, 52.
Buchanan, Geo., 71. 170. 192. 229.
Bucholtzer, Abr., 170.
Buck, Jac. Hansen, 181. 252; Martin, 182; Niels, 12. 73. 182.
Bugenhagen, Jo., d. Ældre, 55. 63. 182.
Bugenhagen, Jo., d. Yngre, 37.
Buræus, Jo., 71.
Bygholm, 10. 92. 179.

Cæsar, 137. 229.
Calendarier, 151.
Calendarium, Vedels, 206. 224. 225. 255.
Calepini Lexicon, 239. 254.
Calmarkrigen, 247. 248; dens Historie, 219. 247. 250.
Camden, Will., 71. 154. 216. 217. 229. 249. 250.
Camerarius, Joach., 27. 28. 30. 31. 32. 33. 39. 45. 77. 113; Philip, 33.
Canikegaarde, 116. 123. 162. 267; udleies, 162. 267; opteres, 123. 267.
Canonicater i Ribe, 63. 82. 83. 98. 116. 121; Indtægt af hvert, 212. 234; i Roeskilde, 47. 98. 114; Vedels Indtægter, 212.
Cantorat i Ribe, 137.
Cantsler, Jens, s. Viborg.
Capitaneus, Petrus, 26.
Capitel i Ribe, 120. 137. 150. 227. 232. 233; Adsplittelse af dets Gods, 234. 267.
Carions hist. Lærebog, 23. 40. 54.
Carl d. Store, 104. 110. 141. 227.
St. Carls Levnet, 79. 204.
Carl V, Keiser, 169.
Carl Knudsen, K. i Sverrig, 170.
Carmen grat. ad Jacob. reg., 161; ad Petr. Munk, 61; in effig. Christ. IV, 210; T. Brahei, 166; Melanchthonis, 166; N. Kaasii, 166; dicol. tristr., 232. 247; in Hvenam, 148.
Carolovicius, Christoph., 30.
Catalogus episc. Bremens., 107. 110.
Catechismus, 14. 213.
Catharinekirke (Sortebrødre) i Ribe, 116. 235. 241. 264.
Celter, 136.
Censura morum hos Capitlet, 121.
Chemnitz, 40. 71.
du Chesne, Andr., 71.
Chorographie, Danmarks, 132. 141. 145. 147. 149. 152. 158. 159. 171. 172. 225.
Christendommens Indførelse, 144.
Christendommens Fortrin, 51. 77.
Christensen Veile, Anders, 44. 58.
Christensen, Anders, 221.
Christensen, Peder, Forf. af den Lystrupske Almanak (Ripæ Cimbr. p. 605—6), 57.
Christensen, Peder, Raadmand, 262
Christensen, Søren, Sognepræst i Helsinger, 198. 199.
Christian I, 69. 79. 112. 142. 187. 204. 221. 227.

Christian II, 13. 14. 54. 59. 112. 143. 169. 204. 219. 221.
Christian III, 12. 15. 17. 28. 93. 98. 111. 121. 126. 143. 169. 195. 221.
Christian IV, 11. 45. 96. 97. 111. 115. 125. 140. 152. 153. 161. 189. 190. 196. 204. 208. 209. 210. 217. 219. 223. 227. 236. 237. 241. 247. 255.
Christian, Bisp i Ribe, 17.
Christiansen, Lauge, 173. 174. 181. 216.
Christopher I, 142. 169.
Christopher II, 79. 112. 142. 151. 169. 206.
Christopher af Baiern, 79. 112. 142. 169.
Christopher, Gr. af Oldenb., 169.
Christopher Fragtkudsk, 38.
Chronologie af Bedel, (89.) 104. 132. 143. 145. 150. 151. 152. 154. 205. 206. 219. 223. 227. 255.
Chronologia Sorana, Henr. Vejers, 151. 255.
Chronologiæ Danicæ opus novum, 152.
Chrysostomus, 230.
Chrysostomus, Ole, 16. 17. 125.
Chytræus, Dav., 26. 27. 40. 71. 170; Herm., 171.
Cicero, 137. 229.
Cimbrer, 168. 172; som Danmarks Urfolk, 136.
Cimbrishavn, 158. 159.
Citze, Sidse, Bedels Datter, 124. 149. 213. 236. 262. 267. 268; Bedels Moder, 11. 16. 213.
Classikere, gamle, i Bedels Bibl., 168.
Classikere, læste af Bedel, 229.
Clausen, Peder, 225.
Clemedsen, Eskild, Pr. i Grimstrup († 2/3 1581: Hegel. Cal.), 20.
Climacteriske Aar, 246.
Coelum undique, 99. 189. 261.
Colding, s. Kolding.
Colerus, Jac., 150.
Collectanea de orig. nom. Julæi, 61—62.
Collegium Sapientiæ i Heidelberg, 237. 238. 239.
Colonister, tydske, i Stæderne, 120.
Cometer, 51.
Comment. de scrib. hist. Dan., 102-3. 257.
Communalforfatning, Stædernes, 10-11. 120.
Commungods, Ribe Capitels, 138. 139.
Conradus Urspeg., 109. 170. 229.
Corallium, 240.
Coronæus, s. Evert Andersen.
Crato, Joh., 31.
Crellius, Paul., 41.
Critik, Bedels, 88. 89. 109. 110. 129. 130.
Cromerus, M., 170.
Crypto-Calvinisme, 76.
Cujacius, Jac., 28.
Curcellius, Wilh., 147.
Curriculum vitæ Andr. Vell., 4. 8.
Cyprianus, 230.
Cypræus, Barthol., 106.
Cyrillus, 230.
Cøln, 66.

Daa, Claus, 66.
Dagbog over Bedels Reise i Danmark, 159.
Dagmars Bise, 175.
Dalum Kloster, 74.
Dan, Konge, 84. 112. 137. 141. 172. 216. 219. 221. 222. 223.
Danaer, ikke de Danskes Stammefædre, 137.
Dancey, Charles, 54. 56. 57. 71. 96. 127. 146. 166. 205.
Daner, 136.
Danmarks Navn, 40. 136. 216; Historie, af Bedel, 185. 186. 223—27; Indledningen og Tom. I, 171—72. 188; Tom. II, 187. 206. 256; Tom. III?, 256. 258; Geographie, 141, s. Chorographie, 141.
Danmarks Forbindelser med Skotl. og Engl., 71.
Dannesskjold, Chr., 140. 258.
Danskes Herredømme i England, 110.
Danzigerne, 65.
Dapiferi Canonicat i Ribe, 212.
Darum, 212.
Davids Psalmer, læste i Skolerne, 14.
Decanat i Ribe, 112. 113. 137. 138. 139. 204. 221.
Despauterii, Jo., Syntaxis, 14; Rudimenta, 18.
Deviser, Bedels, 163—64. 166. 167.
Dialectik, i Skolerne, 18.
Diodorus Siculus, 156. 229.
Diogenes Laertius, 77.
Dionysius Cato, 14. 77.
Ditmarskens Historie, 25. 143. 169. 170. 186.
Ditmarskerkrigen, 179.
Ditmarus Merseb., 168. 229.
Doctorgilder, 55.
Dogme om Nadveren og Christi Legems Ubiquitet, 49. 50. 113. 114; om Retfærdiggjørelsen, 50; om Verdens sidste Tider, 51.
v. Dohna, Christopher, 64.
Donatus, 14. 213.
Dorthe, Hans Tausens Datter, 118. 196. 222.
Dorthe Sørensdatter, gift m. Bertel Struk, 236.
Dorthe, Søren Bedels Datter, 254. 262. 268.
Dorthe Hansdatter, 58.
Dorthea, Dronning, 65.
Dorthea af Mansfeld, 152.
Draxholm Slot, 221.
Dresselberg, Anders, 121. 138.
Dubravius, Jo., 170.
Du Plat, Kammerherre, 7.

Durnhofer, Laur., 41.
Duvin, Peter, 90. 168.
Dybvad, Jørgen, 51.

Ebbo af Rheims, 110.
Eber, Paul, 40. 41.
Edmund d. Hellige, 168.
Edvard, K. i Engl., 170.
Egennavne, danske, 228.
Eglinus, Raph., 150.
Eisenberg, Elias, 255.
Elephantordenen, 47.
Elias, Bisp i Ribe, 17.
Elisabeth, Dronn. af Engl., 133. 192.
Elisabeth, Hertuginde af Meklenb., 148.
Elisabeth, Chr. IVs Søster, 161.
Elise, Datter af Jac. Hasebard, 58.
Ellen, s. Helene.
Elogia over Vedel, 259--60.
Else Vedel, 262. 268.
Elskovsviser, s. Tragica.
Embden, 220.
Engberg, 212.
Englands Historie, 170; af nord. Kilder, 104. 217.
Ennratiske Aar, 246.
Ens, Gasp., 146.
Eobani Psalterium, 18.
Epitaphier af Vedel, 100. 232.
Erik, en dansk Adelsmand paa Vedels Tid, 133.
Erik Eiegod, 142. 226.
Erik Emun, 142.
Erik Lam, 112. 142.
Erik Plovpenning, 142. 168. 169. 222.
Erik Glipping, 142. 151. 169. 205. 226.
Erik Menved, 79. 140. 142. 169. 255.
Erik af Pommern, 142. 169. 220.
Erik XIV, K. af Sverrig, 169. 170.
Erik (Olai), hans svenske Krønike, 109. 170. 219. 229.
Eriksen, Erik, 170; Jo., 147; Jørgen, 52; Niels, hans Aarfeide, 169.
Erlandsen, Jac., 169. 187.
Estrup, 233.
Estvadgaard, 61.
Ethnographie, Vedels, 132. 135. 141. 171. 172. 223. 226.
Erhographie, Vedels, 141. 171. 172. 223. 226. 230.
Etymologicum Danic., 228.
Euripides, 229.
Eusebius, 230.
Ewald, Joh., 250.

Fabricius, Jac., 147; Wil., 209 (Georgii? poetæ vet. eccles., 94).
Fabricius-Møller, 7.
Facetus, 14.
Falster, Chr., 257.
Fanninger, Hans, Oluf Pedersen, 21; Jørgen, 242. 244.
Fanøe, 139.
Farsen, Jens, 196. 198. 199.
Fax antiquæ linguæ Goth., 228.
Fechtel, Mogens, 51.
Fellerupgaard, 158.
Ferdinand af Medici, 218.
Ferrinarius, Jo., 41.
Fielfinge, 158. 159.
de Fine, Arnold, 143. 206. 256.
Finke, Thom., 189. 217.
Finne-Mark, 136.
Fjortende Aar som Epoche i Underviisningen, 15.
Flacius, 40. 71.
Flemløse, Peder Jacobsen, 98. 147.
Flensborgske Kjøbmænd, 236. 237.
Flores Epigrammata, 240.
Foerd, Cl., 51. 125. 165.
Foldingbro, 196.
Folkesagn, 158.
Folkesange, s. Kjæmpeviser.
Fortale til Vedels Krønike, 171. 223. 257. 258.
Forum Rom., 239.
Foss, Anders, 85. 130. 151. 173. 259; Desid. Jo., 26. 43.
Fragtkudske fra Danm. til Lydskl., 33. 38.
Franciski, Jo., 20. 26. 27. 28. 34. 35. 37. 58. 67. 68. 71—75. 78. 84. 116. 120.
Francus, Antipus, 150.
Frankfurt a. M., 237. 238; Messe, 238. 239.
Frankrig, 169.
Frants Bogfører, 125.
Frederik I, 126. 143. 169. 204. 215. 221.
Frederik II, 25. 28. 33. 34. 35. 47. 48. 49. 52. 53. 65. 75. 82. 84. 91. 92. 93. 95. 96. 107. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 121. 140. 143. 149. 150. 152 (Ligpr. over ham, 153). 164. 167. 169. 194. 195. 208. 219. 222; hans Historie af Vedel, 185; af Krag, 195.
Frederik II, Keiser, hans Afstaaelse af Slavien, 169.
Frederik IV, Churf. af Pfalz, 236. 237. 241.
Frederiksborg, 57. 84. 96. 179. 180. 197.
Freginus, Mar., 145.
Friis, Adelheid, 74; Albert, 93. 122. 179. 182. 183. 184. 194. 202. 203. 211. 215. 222; Anne, d. Ældre, 74; d. Yngre, 75; Berte, 247. 262; Christ., til Borreby, 66. 189. 209. 254; Christ., til Kragerup, 112; Else, 124. 268; Frederik, 66. 189; Henrik, 56. 73. 75; Johan, Cantsler, 25. 35. 42. 45. 46. 47. 48. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 69. 70. 72. 74. 75. 79. 80. 82. 86. 91. 92. 93. 111.

126. 133. 189. 204; Ligpr. over ham, 5. 67. 75; Karine, 54. 56. 59. 75; Niels, 65. 66. 93. 122; Søren, 247.
Frisernes Historie, 170.
Frode, 69. 172. 180. 195.
Frossardus, 170.
Funccius, Jo., 170.
Fusingøe, 215. 262.
Fyen, 73. 74. 80. 147.
Fædrenelandskjærlighed, Vedels, 103.
Færøerne, 170.
Fonss, D. F. L., født Wedel-Heinen, 7.
Forslev, 205.

Gaguinus, Rob., 168. 170. 229; Alex. d. e. Guagninus (nedenfor).
Galfredus Mon., 229.
Galt, Gjord Pedersen, 122. 179.
Gamsted (ɔ: Gamst), 158. 159.
Gaunøe, 164. 260.
Gemperlin, Tob., 98—99. 260.
Genealogie, Vedels, (81) (90) 143. 145. 150. 151. 152. 154. 186. 206. 223. 227.
Georgii, Jo., Fion., 37; Mart., 37.
Gesandtskaber mellem Danm., Engl. og Skotl., 71. 191—92. 215—16. 220.
Gettorp, Jens, 183.
Gildas, 170. 229.
Gilder, 11. 120; Papegøie-G. i Aalborg, 11.
Gjæsteripenge, Gjæsterihavre, 139. 212.
Gjødesen, Jens, 161. 199 (blev Slotspræst 1581 efter Vedel); Laur., s. Ægidius.
Gise, Birg., 55; Pern., 189; Mette, 256.
Gjørdingherred i Ribe Stift, 139.
Glad, s. Lætus.
Glambek, Cl., 122. 179. 180; Ligpr. over ham, 181.
Glud, Niels, 252. 267.
Godschalcus, Petr., Randrus., 37.
Gomer, 136.
Gorm d. Gamle, 141. 173.
Gorm d. Grumme, 141.
Goropius Becanus, Jo., 129. 137. 170. 229. 254.
Gotfred, Konge, 141. 173.
Gotfred af Ghemen, Bogtr., 165.
Gothernes Historie, 132. 168. 172.
Gothlandia culta, 168.
Grand, Jens, 187. 255.
Grant, Edv., 216.
Gratias, at læse, s. Bordbønner.
Gravhøie, 175.
Gredsted, 212.
Gregorius Nazianz., 230.
Gregorius Nyssenus, 31.
Grevens Feide, 16. 24. 47. 58. 204.
Grimhildes Vise, 90.
Grimm, Wilh., 175.
Grimstrup, 20.
Grotius, 71.
Grubbe, Christ., 57; Eiler, 54. 56. 57. 58. 77; Knud, 180.
Grundet, Jens Pedersen, 15; Ungdom, 16; i Malmøe, Ystad, Kbhvn., Ribe, 16—17; Opdragelsesanst., 17. 20; Character, 21. 22; Breve til Vedel, 33; Død, 35—36; Eftermæle, 36. 42; Værker, 5. 42. 185; Vomærke, 163; Canonicat, ledigt efter ham, 212.
Grundetgaard, 234.
Grundtegninger, af Vedel, 226.
Gruterus, Jan., 239. 240.
Græsk Sprog, forsømt, 22.
Grønbek, Isaac, 65; Søren, 65.
Grønland, 232.
Grønlands-Seilads, 170.
Grønnendals-Stenen, 158. 230.
Grønning, Mort., 145.
Guagninus, Alex., 170.
Guldager, 139.
Guldberg, Ove Høegh-, 112.
Gulland, 54. 58. 74; dets Historie, 222.
Gustav I Wasa, 170.
Gyldenstjerne, Christopher, 93; Gabriel, 179; Henr., 61; Henr., 179; Ingeborg, 93. 122. 179. 182. 183; Jørgen, 19; Karine, 92. 95. 122. 178. 182; Knud, 234; Margrete, 122; Mogens, 75; Peder, 93. 179. 190. 197; Vibeke, 93. 122.
Gylthe, Jøran, 124. 205.
Gyraldus Cambrens., 229.
Gøter, 136.

Haandfæstninger, 204. 220.
Haderslev, 152. 165.
Haderslev Amts Grændser, 93.
Haderslevhuus, 149. 150.
Hagbarts Vise, 89. 91.
Hagested, 66. 75.
Hakon III Sverresen, 219.
Hakon IV Hakonsen, 219.
Hakon V, 170.
Hakon Iversen, 168.
Halland, 159.
Halmstad-Medet, 169.
Hamborg, dens Historie, 110; Gymnas., 237. 245.
Hammer, Claus, 78.
Hammer, 180.
Hamsfort, Corn., 86. 169.
Hans, Konge, 142. 169. 221.
Hans d. Ældre, Hert., 93.
Hans d. Yngre, Hert., 152. 196.
Hans, Pr. i Tikjøb, 57.
Hans, Pr. i Glumsøe, 222.

Hansen, Jacob, s. Buck; Lange, 74; Peder, 57. 58. 147. 166.
Harald Blaatand, 80. 141. 168.
Harald Haarderaade, 84.
Harald Hildetand, 89.
Harald Klak, 112.
Haraldskjær, 93. 122. 182. 183. 215.
Harbeknud, 141.
Hardenberg, Eiler, 25. 71.
Harfyssel, 178.
Harte, Jens Sørensen, 196. 197. 198. 199.
Harthe Sogn, 112.
Hasebard, Elise, 58; Jacob, 57. 58.
Havfruens Spaadom om Chr. IV, 96.
Hedenskabets Religionshistorie, 144.
Hegelius, Chr., 28.
Hegelund, Jens, 21; Jens Pedersen, 215; Jørgen, 243; Peder Jensen, 21. 25. 26. 28. 32. 34. 35. 36. 37. 38. 41. 43. 44. 63. 92. 93. 94. 95. 96. 99. 116. 121. 123. 138. 139. 153. 162. 166. 167. 178. 181. 190. 192. 193. 196. 197. 198. 199. 214. 215. 221. 233. 234; Peder Mortensen, 121. 138. 166. 167. 212. 242. 248; Søren, 235.
Hegelunds Almanakker, 6.
Hegendorfinus, Christoph., 14.
Hegesippus, 229.
Hegnet, 234.
Heidelbergs Universitet, 236. 237. 239. 240. 241.
Heidtmann, Erasm., 98. 121. 138.
Heitmers, Jo., 145.
Helbenbuch, 175.
Helene (Ellen) Trudsdatter (ikke Timmesdatter), 19 (Hegel. Cal.).
Helmold, 106. 109. 170. 229.
Helsingør, 168. 198.
Heltinde-Historier, 143. 186.
Helvaderus, Nicol., 51. 183. 228.
Hemmet, Iver, 147. 267.
Hemmingsen, Hans, 38. 43; Niels, 26. 27. 28. 32. 34. 37. 49. 50. 54. 58. 67. 75. 76. 78. 84. 113. 114. 126. 169. 174. 246; hans Via vitæ, 27. 76.
Henrici, Mart., 43. 44. 45.
Henrik, Pr. af Skotl., 192.
Henrik Julius, Hert. af Brunsv., 161. 237.
Henriksen, Jac., 14.
Heretochii i England, 170.
Heridsvad Kloster, 71.
Herligheder af Kirkegods, 138—39.
Herlufsholm, 158. 159. 242. 245.
Herman, Cheruskerfyrste, 104.
Herodotus, 22. 94. 229.
Hertz, Biskop, 268.
Hesselager, 66. 73.
Hesselagergaard, 74. 75. 93. 122.
Hethe, Dronning, 89.
Hexeproces i Ribe, 264.
Hiarne, 112.
Hjelmstjerne, 168.
Hierdrup, 248.
Hieronymus, 230.
Hikkeberg, 179.
Hilarius, 230.
Hildebrands Vise, 176.
Hilleborg Tegenhuus, Claus Daas, 66.
Himmerig, en Tilbygning paa Liliebjerget, 267, see Uraniscus Vellejanus.
Hirdskraa, den norske, 170. 219.
Historia ecclesiast. græce, 240.
Historien, dens Nytte, 84; havde ingen Lærestol i Kbhvn., Leipzig, Wittenb., 27. 31 (40); den danske at beskrive, 103. 257. 259; Iver for Historien, 71; Fædrenelandets Historie som Statssag, 103. 112. 139. 211.
Historieforskning, Vedels, 128. 129. 130.
Historieskrivnings-Theorie, Vedels, 130. 131. 132. 226.
Historiens religiøse Betragtn. af Vedel, 60.
Historiograph-Embedet, 91. 103. 112. 200. 202. 248; to Historiographer, 98. 118. 122. 195. 210; Opforbring at sende dem Documenter, 193.
Historiske Professorater oprettes i Kbhvn. og Sorøe af Chr. IV, 45.
Hobdeby, 212.
Holgaard, 182.
Holger Danske, 90. 168.
Holm, Jac., 44; Iver Christensen, 252.
Holstebro, 196. 197. 198.
Holsted, 212.
Holstens Historie, 128. 143. 170. 186. 219; Beskrivelse, 180.
Holster Krønike, 170. 204.
Holum, 232.
Homerus, 22. 72. 229.
Homilius, Jo., 29. 30.
Horatius, 134. 135. 229.
Hospital-Forstanderskab i Ribe, 150. 267.
Humble, 172. 216.
Hundrede udvalgte danske Viser, 175; Udgaver, 176. 180.
Hundredi i England, 170.
Husanus, Henr., 113.
Hveen, 95. 147. 148. 149. 161; Carmen in Hvenam, 148.
Hvid, Niels, 75.
Hvidaa, 157.
Hvidding Herred, 209.
Hvirring, 180.
Hvitfeld, Arild, 82. 86. 95. 98. 100. 102. 103. 105. 111. 122. 126. 127. 188. 194. 201. 202. 221. 222. 223. 226. 227. 255.

Høeg, Mogens, 265.
Høie Sogn i Skaane, 160.
Høiethorstrup, 89.
Høst, Jens, 233.

Jacob VI, K. i Skotl., 133. 160. 161. 191. 192.
Jacobsen, Henr., 237. 238. 240; Søren, 21. 215.
Jacobsen, P. W., Etatsraad, 6.
Jagellonis Historia, 170.
Jani, Matth., 261.
Jansen, Wilh., 147.
Japetiske Slægt, 136.
Ibsen, Lambert, 21.
Jellingsyssel, 178.
Jensen, Bagge, 21; Mads, 233; Peder, 180; Peder, 267.
Jerauensio, Anan., 150.
Jernbyrd, 169.
Jerne, 139.
Jernit, 215.
Jernved, 212.
Jersin, Jens Dinesen, 245.
Jerusalem, 133.
Jessen, Hans, 138.
Jessenius a Jessen, Jo., 218.
Jesu Pine og Død, 165. 182. 183.
Ildsvaade paa Liliehjerg, 146. 147.
Indtægter, Bedels, 139. 212. 234.
Innocens III, 219.
Inskriptioner i Bibliotheker, 166
Joachimus Rheticus, Geo., 30.
Jobutte, 104.
Johan, K. i Sverrig, 219.
Johan Georg af Anhalt, 152.
Johannis Budæus, 43; Matthias, 43.
Johansen, Christopher, 234.
Jonsen, Arngr., 90. 220. 225.
Jonsen, Niels, Borgerm. i Veile, 12. 43.
Jordanus Krempens., Marc., 26. 145. 146.
Josaphats Dal, 90.
Josephus, 229.
Jovius, Paul., 156. 229.
Irenæus, 230.
Irmensøile, 104. 185.
Island, 54. 170.
Islands Beskrivelse og Kort, 146. 226. 231-32.
Islandske Documenter, 220.
Islev, 84. 90. 137. 170. 219. 229.
Isocrates, 229.
Isthuansi, 71.
Iuel, Thom., 179. 233.
Julæi, de nomine, 61—62. 225. 230.
Julinsborg, 169.
Jumne, 109.
Jungshoved, 178.
Junius, Petr., 191. 192. 193. 216.
Juridiske Studier i Leipzig og Wittenb., 28.
Iversnæs, 93. 178.
Jylland, bereist af B., 157—58.
Jørgen Rentemester, 234.
Jørgensen, Hans (Fyenbo), 37; Mørten (Kjøbenh.), 37; Niels, 149; Oluf, 73.

Kaas, Bjørn, 78; Mogens, 19; Niels, 37. 38. 54. 55. 56. 57. 64. 66. 67. 75. 80. 81. 82. 93. 94. 95. 98. 102. 103. 105. 111. 112. 126. 135. 140. 145. 147. 152. 154. 166. 183. 184. 188. 190. 191. 193. 195. 197. 199. 200. 201. 203. 209. 217.
Kallø, Grevens Datter af, 158.
Kanikhuse, 212.
Kappelyst, Bedels m. T. Brahe, 148. 163. 166.
Karamsin, 82.
Karen, Peder Krags Hustru, 215.
Karine Friis, s. Friis.
Katholm, Rasm., 37. 58. 67. 75. 116.
Kaus, Balz., 38. 83. 125. 165.
Keith, Lord, 216.
Kelila va Dimna, 77.
Kellinghusen, Andr., 126. 257. 258. 259; Haandskrift af ham om d. dan. Adel, 186. 222.
Kempe, Niels Pedersen, 160.
Ketillus, 168.
Kjerstrup paa Taasing, 93.
Kildestudium, dets Vigtighed, 128.
Kingo, Thom., 259. 260.
Kirkefædrenes Skrifter, 229—30.
Kirkehistorie, Danmarks, 143. 144. 186. 219. 223. 254.
Kirkeværge, s. Ædiles.
Kirsten Vincentsdatter, 15. 21.
Kirsten, Niels Paaskes Datter, 57.
Kjæmpehøie, 155.
Kjæmper i fordums Tid, 226.
Kjæmpeviser, 148. 150. 158. 174. 175. 176. 210. 230. 256; deres Bardi, 176—77. 186; Udgaver deraf, 176; deres Melodi, 176; som Dandsemusik, 177.
Kjættermagere frygtes af Bedel, 113.
Kjøbenhavns Ildebrand, 4; Beleiring, 169.
Kjøbenhavns Slot, 56. 97. 117. 202.
Kjøbstædernes Uddannelse, 10.
Kjøge, 65. 67.
Kjørup, 122. 178.
Klaaby, 139. 212.
Klosterforstandere, 161.
Klyn, Anne, Karen, 215; Frederik Andersen, 249; Søren, 215.
Klynborg i Ribe, 16. 120. 178.
Kneffs Coldingensis, Søren, 43.
Knoff, Christopher, 48. 50. 52. 76.
Knopper, Alb., 26.

Knud d. Store, 84. 89. 110. 141. 170. 227.
Knud d. Hellige, Konge, 84. 142. 168.
Knud d. Femte, 142.
Knud d. Sjette, 79. 172. 188. 204. 222. 226.
Knud d. Hellige, Hertug, 142. 168. 169. 231.
Knudsbrødrenes Proces i Odense, 145. 170.
Knudsen, Jo., 43.
Knudsen, Thom., 117. 121. 138. 212. 266.
Knudstrup, 27. 95.
Koch, Provst, 7.
Kolding By, 196.
Kolding, Jon, 145. 225; Niels, 48. 49. 76. 111.
Kolding Amts Grændser, 93.
Koldinghuus, 10. 94. 95. 98. 116. 149. 159. 165. 196.
Korning, 261.
Kornpriser, 139. 212.
Korsbrødregaard, 178. 179. 181. 269.
Korsør, 118.
Kortsen, Peder, 24.
Krabbe, Erik, 63; Iver, 10; Lucas, 247.
Kraft, Niels Jacobsen, 37.
Krag, Niels, til Aggerkrog, 234. 267.
Krag, Niels, 111. 112. 127. 161. 173. 187. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 209. 210. 211. 215. 220. 221. 223. 232. 254.
Krag, Peder, 215.
Krantz, Alb., 23. 109. 170. 187. 229.
Krapperup, 178.
Krentzheim, Leonh., 170.
Kreye, 38.
Krigshistorie, 143. 186.
Krøbenbyffuel, 104.
Kronborg, 161. 171.
Krumpen, Otto, 169; Styge, 169.
Krønike, om den danske at beskrive, 5. 117. 131.
Krønike, d. store, Vedels, 5. 134.
Krøniker, danske, 168. 206.
Krøniker, Danmarks, 87; Ribes, 204; Norges, 84. 88. 89. 109. 204. 206; Holstens, 128. 170. 204; Frisernes, 170; Eidersteds, 170. 219; Ditmarskens, 170. 219; Slavernes, 204; den sachsiske, 170. 205; den franske, 89; den engelske, 88—89. 229; den polske, 89; den preussiske, 170.
Kyndelmisse, 251.

Laaland, 59.
Lambertus Schafn., 109. 170. 229.
Lampridius, 137. 229.
Landemærke mellem Norge og Sverrig, 170.
Landkort, Danmarks, 155; Islands, 146.
Landsdommere i Nørrejylland, 152.
Landskrone, 159.
Landtavle af Danmark, 141. 146. 155. 226.
Lange, Chr., til Bramminge, 121. 157. 212. 233. 234; Hans, 234; Henr., 267; Mads, 62. 64. 68. 70; Niels, til Kjærgaard, 19. 234.
Langsomhed, Vedels, 155. 188. 192. 194.
Lappenberg, Archivar, 106. 128. 245.
Latinitet, Middelalderens, 229.
Latinske Vers i Skolerne, 15. 18.
Laugesen, Christ., 180—81; Hans, 37. 116. 117. 120. 121. 123. 124. 157. 162. 166. 193. 195. 198. 212. 214. 232. 233; Jens, 236. 242. 243.
Laurentii, Jo., Aarhus., 43.
Laurentsen, Joh., 256. 258. 260.
Lauridsen, Anders, 115-16; Hans, 44; Niels, 44. 61; Peder, 86; Rasm., 183; Ægid., 4, 86. 215. 234. 235. 236. 240. 242. 245. 247. 250. 251. 255. 257. 267. 268.
Lauridsen, Hans, s. Amerinus.
Lazius, 137.
Lector theol. i Riber-Capitel, 116. 121.
Legender, i Vedels Bibliothek, 168.
Lehnsfrihed, Danmarks, 185.
Lehnsmænd paa Riberhuus, 215. 247.
Leibnitz, 129.
Leietropper i Syvaarskr., 33.
Leigh, Rich., 216.
Leipzigs Universitet, 28—34. 125. 245. 248.
Lemeiger, Alb., 41.
Lemvig, 196; Bredning, 157.
Lemvig, Anders, 37. 43.
Lengnick, Capitain, 7. 261.
Leo X, Pave, 169.
Leunclavius, 71.
Lexicographiske Udkast, 228—29.
Libavii, Andr., Alchymia, 240.
Libellus supplex pro peregr., 154—56.
Liemar, 106. 110.
Ligprædikener i 16de og 17de Aarh., 75. 86.
Liisberg, 58.
Liliebjerget, 6. 123. 124. 146. 162. 181. 183. 184. 254. 266. 267. 268. 269. 270; Bomærket, 163—64; Bibliothek, 165—70; Raritet-Samling, 165; Portraiter?, 166; Tabula Liliomont., 166. 268; Inskriptioner, 166; Have, 163. 269; Studerekammer, Bogtrykkeri, 164—65. 268.
Lindenbrog, Erp., 107.
Lingvistiske Studier, Vedels, 104. 227-29. 230.
Liniebandsers Nedgang, 147.
Linved, Chr. Laur., 23.
Lisbeth, Jo. Mauritii Datter, 264.
Lipsius, 239.
Livius, 22. 229.
Livlands Historie, 170.
Livsens Vei af N. Hemmingsen, overs. af Vedel, 50. 76. 78.

Loci communes in Decalogum, Ungdomsarb. af B., 23.
Lombardus, Guil., 170.
Longberg, Chr., 147.
Longobardernes Historie, 132. 168. 172. 230.
Lossii colloquia pueril., 18.
Lovenes Historie, 143. 186.
Lov-Samlinger i Vedels Bibliothek, 169. 170; engelske Love, 170.
Lucius, 69.
Lucoppidan, Niels, 257; Peder, 257. 258. 259.
Lucretius, 229.
Ludvig af Eberstein, 169.
Luitprand, 109. 137. 229.
Lund i Skaane, 124. 140. 159.
Lundske Bispe-Kronike, 145. 170. 219.
Luther, 182; Hans Huus, 39.
Lybek, 33. 169. 204.
Lygom Klosters Grændser, 93.
Lykke, Erik, 122; Jørgen, 69.
Lym, Jonas, 16.
Lüneborg, 44. 149. 237.
Lyngsgaard, 126.
Lyschander, Cl., 130. 206. 222. 225. 248. 259.
Lystrup, 57.
Lystrupske Almanak, 57, see Peder Christensen.
Læst Korn, 139. 212.
Lætus, Erasm., 25. 26. 34. 37. 71. 96. 97. 192.
Løsning, 261.

Macarius, 230.
Machabæus, Jo., 26. 37.
Machiavellicæ artes, 60.
Maberus, 259.
Madsen, Bertel, 196. 197. 198; Jac., Aarh., 43. 44. 49. 86. 105; Jac., Kjøbenh., 151; Jac., Veile, 20. 42. 43. 81. 121. 212. 234; Laurids, 61; Mogens, 149. 150. 159. 161. 222; Poul, 25. 26. 117.
Madvig, J. N., Prof., 5.
Magdalene, Hans Thomesens Datter, 58.
Magdalene, Melanchthons Datter, 40.
Magdeburg, 44.
Magister-Examen i Wittenberg og Kjøbenhavn, 41; i Heidelberg, 240.
Magni, Absalon, ex Falstria Danus, 28—29.
Magnus d. Gode, 84. 110. 141.
Magnus, Jo., 101. 111. 170. 219.
Magnus, Jo., Prof. i Kbhvn., 26
Magnussen, Arne, 107. 169. 187. 256.
Magnusen, Finn, Etatsraad, 80.
Maigrevefest i Ribe, 20.
Major, Geo., 41.
Maldonatus, 232.
Malmee, 16. 149. 159. 261.
Malte, 233.
Maltherred i Ribe Stift, 139.
Mamme, s. Andersen.
Man, 217.
Mancinelli, Ant., Prosodie, 14.
Mappa terre Saxonie, 108.
Marburg, 174.
Marcus, Jos., 113.
Margrete, Dronn., 142. 220.
Margrete d. Hellige, 168.
Mariager By, 157. 158.
Mariager, Anders, 52. 115—16.
Mariana, 71.
Marie Lambertsdatter, 20.
Marine, A. Vedels Datter, 140. 213. 235. 245. 250. 257. 268.
Marine, A. Vedels Hustru, s. Svaning.
Marine, Hans Svanings Hustru, 214.
Markgrever af Brandenb., 169. 187.
Martin V, Pave, 169.
Masius, H. G., 86.
Matthæus Paris., 170.
Matthias (Mads) Bertelsen, Pr. i Ringkjøb., 196. 197. 198.
Mauritii, Joh., 264.
Medelby, Poul Andersen, 183.
Melanchthon, 40. 166. 174; hans Huus, 39; aarlig Fest, 39; Grammatik, 14. 18.
Memento mori, lat. Digt af Vedel, 246.
Menius, Euseb., 41.
Messenius, Jo., 71. 259.
Mestersange, tydske, 175.
Methodus s. ratio scribendi hist. Dan., 103. 131.
Mette, A. Vedels Hustru, 117. 118. 124. 213. 235. 237. 245. 252. 253. 267. 268.
Mette, Søren Vedels Datter, 249. 262.
Metz, 69.
Meursius, Jo., 112. 254.
Mikkel, Præst i Odense, 13. 69. 73. 74. 75.
Mikkelsen, Chr., 191; Hans, 221; Jens, 12; Niels, 43.
Mogensen, Ebbe, 138.
Molbech, Etatsraad, 61.
Moltken, Joach., 256.
Monarchier, de fire, 143.
Mordsager i 16de Aarh., 215.
Morits af Oranien, 240.
Morsing, Chr. Mortensen, 14; Chr. Terkelsen, 26. 111; Elias Olsen, 147.
Mortensen, Jens, 86.
Moscovitica historia, 170.
Mosellanus, Petrus, 14.
Mule, Casp., 121. 123. 138. 212; Else, 112. 152. 206. 221. 254.
Munk, Christen, 54; Christopher, 234; Hans, Frederik, 181; Iver, 19. 124; Oluf, 124; Peder, 61. 77. 94. 154. 188. 190.

Murray, Jac., 191.
Museer, 162. 165.
Musik i Skolerne, 14. 18.
Müller, Joa., 113.
Müller, Paludan-, 195.
Mætellanus, Cantsler i Skotl., 191.
Møborg, 196. 197.
Møgeltønder, 152. 212.
Møller, H., Carmen de Carolo Canuti, 170; Joh., 4. 257. 259.
Mønke, Laur. 43.

Naadsensaar af Canonicater og Prælaturer, 83. 221. 233. 267.
Nadverens Dogme, 49—50.
Nadveren uden Viin i Norge, 69.
Nebsaa, 119. 120.
Nicolai, Franc., 37. 197. 198. 199; Laurent., 17. 19; Laur., Aarhusiensis, 37.
Niels, Konge, 142. 226.
Niels, Munk, 70; Helgen, 168.
Niels, Pr. i Reisby, 233; Niels Pedersen, Pr. i Trælleborg, 160.
Nielsen, Fr., see Nicolai; Jep, 86; Mads, 12. 20. 43; Niels, 38; Oluf, 12; Villants, 196. 197. 198.
Noah, 141. 144.
Nomenclator linguæ Goth., 228.
Nomina propr. Dan., 228.
Nordfjord Lehn, 98.
Norge, 54. 56. 69.
Norges Historie, 79. 90. 104. 142. 169. 170. 185. 219; Rigsarchiv, 156; Kirkehistorie, 186; Vilande, 170; Kroniker („der stonder i den gamle", 84), 88.
Normanner, 132. 172; i Friisland, 110.
Notitia utriusque imp., 229.
Nyborg, 152. 198. 262.
Nyerup, Rasm., 258. 259.
Nykjøbing paa Falster, 65; paa Mors, 158.
Nørreherred i Ribe Stift, 139.

Odense, 140. 164; Lehnsforhandl. der, 113. 114—15.
Odin, 79. 204. 231.
Olai, Ericus, s. Ericus; Petrus, 86. 126. 127. 168. 187.
Oldemoder, Riber-Capitels gl. Protokol, 121. 233.
Oldsager, 80. 99. 104. 158. 185.
Olger Danske, 168.
Olsen, Peder, 37. 43; Torben, 37; Erik (fra Halland), 43.
Oluf Hakonsen, 142.
Oluf Haraldsen, 142.
Oluf d. Hellige, 89. 168.
Oluf Hunger, 142.
Olufsen, Anders, 238. 239.
Opitius, Hieron., 39. 43. 44.
Oprindelse, de Danskes, 135. 141. 185.
Option af Canonikater efter Senium, 139. 212.
Oratio paneg., obl. Fred. II, 115.
Oratio de orig. app. regni Dan., 115. 129. 135.
Ordal i Nordsager, 215.
Ordsprog, 131. 228.
Ortelius, Abrah., 146. 231. 232.
Osius, Hier., 169.
Oslo i Norge, 160.
Osorio, 71.
Ostrup, Poul Mortensen, 124. 215. 236. 240. 243. 244. 245. 247. 255. 261. 262. 267.
Ottho, Jo., 110.
Otto Frisingensis, 170.
Οὐδὲν μικρὸν, 227.
Outrup, 212.
Overtro, 51.
Oxe, Inger, 35. 46. 71; Johan, 37; Peder, 45. 46. 47. 48. 55. 56. 57. 61. 62. 64. 65. 67. 70. 71. 72. 75. 78. 82. 84. 91. 92. 93. 94. 95. 98. 103. 174. 209.
Oxfords Universitet, 216.

Paaby Præstegaard, 112.
Paaske, Kirstine, 57; Niels, 57, 166.
Palladius, Niels, 37; Peder, 13. 26. 37. 41. 54. 182.
Papirmøller i Skaane, 83; Papirets høie Priis, 83.
Paradiisfugl i Søren Bedels Segl, 261.
Paralipomena hist. Dan. Tom. I, 80; Tom. II, 80. 83—84; Tom. III, 79. 256. 258.
Paraphrasis Psalmi, CXXVII, 174.
Parens, Dav., 239.
Parkins, Christopher, 216.
Parsberg, Familien, 179; Anne, 93; Anne, 189; Manbrup, 37. 178. 190. 198. 209; Niels, 189; Valdemar, til Jernit, 100. 126. 188. 193. 194. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 211. 213. 215.
Paslich, Casp., 67. 75. 114. 115.
Pausanias, 137. 229.
Pedersen, Absalon, 86. 170; Christiern, 13. 23. 51. 63. 64. 72. 79. 80. 81. 84. 86. 168. 204. 231; hans store dan. Kron., 64. 79. 80; Christ., Niecop., 37. 38; Laurids, 58. 166. 167; Mikkel, 61; Morten, 51. 86.
Persius, 229.
Pest i Danm., 33. 35; i Wittenberg, 38; Frankfurt, 238. 239; Pest-Elixir, 217.
Petersholm, 12.
Petrejus, Ric., 71. 137.
Petri, Olaus, 170. 219. 229.

Peucer, Casp., 27. 30. 39. 40. 50. 76. 113 129. 154; de gentibus arctois, 40. 129.
Pezelius, Christopher, 39. 41. 76.
Phaleg, 135.
Philippister i Wittenberg, 50.
Philænerne, 259.
Phrases et vocab. Dan., 228.
Physico-theol. Beviis, 51.
Pilpais Fabler, 77.
Pistorius, Jo., 117.
Platina, 62. 68.
Plato, 208. 229.
Plautus, 229.
Plinius, 135. 229.
Plog, Sorte-, 142.
Plumbum chorale, 150.
Plutarchus, 22. 229.
Podbusk, Familien, 122; Claus, 179; Gisele, 122. 178. 179; Morits, 178. 179. 181. 197; Predbjørn, d. Ældre, 178; Predbjørn, d. Yngre, 179. 181; Ligpræd. over ham, 181; Vibeke, 86.
Polen, 220.
Pomarius, s. Abildgaard.
Pontanus, Jo. Is., 110. 112. 259.
Ponticus Virun., 170. 229.
Pontoppidan, Erik, 259.
Poppo, 58.
Pors, Mads, 86. 197. 199. 234. 236. 251. 252. 256. 261; Stig, 168.
Porsborg i Ribe, 120.
Portio mea Domine dixi custodire legem tuam, 163. 167.
Portrait af Vedel, 99. 163. 259. 260.
Pouch, Jo., 23. 254; Ludv., 23. 254. 262. 268.
Pratensis, Jo. Phil., 53. 71.
Preussiske Kroniker, 170.
Primatus Sveciæ, 219.
Procurator Capituli & Templi, 161. 233.
Promus Condus, 5. 80. 168. 170. 186. 227. 257. 258. 259. 260.
Prosper Aquitan., 230.
Provstegaard i Odense, 179.
Provster vare alle Prælater i Ribe, 178.
Prædikener over d. XC Psalme, 5. 52. 189.
Præksfaders Hexeproces, 20.
Prælater i Ribe, 19.
Prælaturer i Ribe, 98. 121. 137. 139. 178; i Lund, 137; i Odense, 137; Vedels, 98. 112. 113. 138. 194. 200. 203. 205. 210; Indtægt deraf, 139. 234.
Prælaturer som Digniteter, 98.
Præpositur i Ribe, 137.
Præsters Ægteskab med Formandens Enke, 160.
Psalmer, forfattede af Vedel, 69. 174.
Ptolemæus, 109. 229.
Puggaardske Stiftelse, 17.

Quirinus, 239.
Qvitzov, Henning, 75.

Raabeløf, 71.
Raahede, 212.
Rabbinernes Skrifter, 230.
von Rabe, Henr., 66.
Rantzau, Benedict, 152; Dan., 37. 38. 39. 46. 47. 48. 59. 61. 169; Gert, 161; Henrik, 46. 67. 75. 106. 107. 128. 147. 162. 166. 178. 179. 180. 183. 246.
Rask, Præst, 7.
Rask, 122. 179. 181.
Rasmussen, Kall, 6 v. m. St.
Rectorater ved Skolerne i Danm., 45.
Rectorer i Ribe, 116.
Reformationshistorie, 144.
Regino, 109. 137. 170. 229.
Regner, Konge, 141.
Regnskabspenge, Prælaternes i Ribe, 138. 139.
Regnskabspenning, 221.
Regnskabsprovster, 178.
Reineccius, 71.
Reinskat, Baron, 124.
Reisby, 233.
Reise i Danm., Herm. Chytræi, 171; Vedels, 145. 146. 147. 153. 154—61. 199. 201; Krags, 220.
Religiøs Betragtning af Historien, 132. 143-44.
Religiøsitet, religiøs Rigorisme, Vedels, 165. 214.
Rendsborg, 37.
Reravius, Rasm., 51. 52. 182. 199.
Resen, Hans Hansen, 264; Hans Povelsen, 138. 221. 242. 262.
Resende, 71.
Residents, Canikernes, at udleie, 162. 167.
Residerende Canikker, 118. 121. 233.
Rhetorik i Skolerne, 18.
Rhuman, Vulfg., 238. 239. 240.
Ribe, 35. 37. 73. 74. 80. 95. 96. 97. 99. 101. 104. 112. 117. 118. 119. 120. 159. 160. 180. 184. 186. 196; Riberhuus, 120. 122. 176. 194. 215. 247; Hospital, 121. 138. 150; Capitel, 19. 119. 120. 121. 137. 227. 233; Domkirke, 96. 99. 120. 153. 181. 233; Skole, 15. 150. 235. 243; Kirkehistorie over Dele af Sønderjylland, 93. 233; Beskrivelse, af Vedel, 184; Krønike, 204; Kirkekrønike, 145. 170.
Ribe Stifts geistlige Jurisdiction, Strid derom, 93.
Riber kaldte sig Vedels ældste Søn, 235. 237. 244.
Riimkrønike af Broder Riels, 70.
Ringkjøbing, 196. 197. 198.
Ringsted, 140.

Robertus Monachus, 126. 133—34.
Robert af Elgin, 168. 169.
Rode, Karsten, 219.
Roeskilde Domkirke, 69. 197; Roeskildes Bestr., 219.
Rogers, Dan., 154. 216. 217. 249; Jo., 216.
Rolf Krake, 82.
Rollestrift, en gl., 172.
Rom, 62. 66; Danske i Rom, 69.
Romdorph, Anders, 254.
Romholt, 158.
Rosenborg Qvarteer, 247.
Rosenholm, 93.
Rosenkrants, Birgitte, 122. 179. 180. 181; Erik, 93; Folmer, 122. 179; Frederik, 179; Holger, 10. 13. 54. 55. 92. 95. 122. 154. 178. 179. 182. 232; Ingeborg, 179; Jørgen, 11. 37. 93. 94. 126. 154. 188. 190. 194. 198. 209. 217; Mette, 46; Otto Christopher, 122. 178. 179. 222; Regisse, 122.
Rosenspare, Steen, 46.
Rossovii Chronik, 170.
Rostgaard, Fr., 140. 256. 258.
Rostock, Mads, 120.
Rostok, 33. 34. 38. 43. 217; Universitet, 57. 208.
Rud, Erik, 93; Peder, 190.
Rudgaard, 158.
Rudigerus, Esrom, 113.
Rufinus, 230.
Rukloster, 196.
Runer, 80. 228—29. 230.
Ruskland, 169. 170. 219.
Ruthenicum iter, 170. 219.
Ræff, Povel, 73.
Rødby, 199.
Røde Bog, Riber-Capitels Protokol, 123. 233.

Sagaer, islandske, 90.
Sagefald, 139. 234.
a Salis, Rud., 241.
Sallustius, 229. 259.
Samlinger, Vedels efterladte, 218—20. 224. 225. 227. 254. 255. 256. 257. 258.
Sandal, Thom., 234.
Sandoval, 71.
Sasceridès, Gell., 147. 200. 217; Jo., 26.
Saxo Grammaticus, 23. 63. 80. 88. 91. 109. 130. 136. 137. 172. 173. 229; den plattydske, 168.
Saxos Oversættelse af Vedel, 5. 63. 68. 71. 72. 79. 81. 90. 92. 111; anden Udg., 243; Fortsættelse af Vedel, 79. 90. 91. 94. 111; at skrive paa Dansk, 111; af Krag, 111; af Hvitfeld, 221—22.
Saxomastiges, 85.
Scapula, 239
Scavenius, Ric. Laur., 26; Mart., 61.
Schade, 14. 63.
Schrøder, Seb., 115.
Schytte, Mads, 37.
Schønborn, Barthol., 41.
Scultetus, Barthol., 29. 31.
St. Sebaldus, 79. 204. 231.
Seefeld, Jac., 209.
Seerup, Niels, 254. 262. 268; Søren, 163. 214. 254. 256. 262. 268. 269.
Sehested, Claus, 178. 179; Magdalene, 178. 179. 181.
Seniorat i Ribe Capitel, 235. 237. 248. 267.
Septem Sapientes Græciæ, 77. 174.
Sibbern, N. P., 257. 258.
Sidsel, s. Citze.
Sjelland bereises af Vedel, 159.
Sjellesske Runesteen, 230.
Sigebertus Gemblac., 109. 137. 170. 229.
Sigersted, 242. 244.
Signe, s. Hagbart.
Sild, mærkelige, 150. 152.
Simon Fragtkudsk, 38.
Simonsen, Jørgen, 52.
Sivord, sachsisk Skjald, 169.
Sixtus IV, 62.
Skaanager, 212.
Skaane, 169; udmaales, 148. 149. 150. 159. 226; bereises, 157. 159 (171).
Skadsherred, 139.
Skanderborg, 10. 179. 215. 252.
Skau, Laur., 7.
Skave, Claus, 78; Herluf, 78; Niels, 78.
Skeel, Albert, til Fusingøe, 214. 215. 222. 234. 247. 250. 252. 262; Christen, 262; Herman, 19.
Skjalm Hvide, 89.
Skibet, 182.
Skibyske Krønike, 86.
Skilderier i Bibliotheker, 166.
Skjærbek, Anders Jacobsen, 199. 208—9.
Skolebøger, 13. 14.
Skolegaden i Ribe, 213.
Skotland, 169. 170.
Skram, 234; Knud, 38. 43; Peder, 86. 169.
Skrivesyge, Vedel forhadt, 134. 188.
Skrøck, Christ., 86.
Slangerup, 89.
Slaverne, fortrængte af Tartarerne, 136.
Slesvigske Forlehning, 113. 114. 115. 169; Markgrevskab, 40. 109. 110. 129. 137. 170.
Slesvig, bereist af Vedel, 157.
Slesvigs Historie, 170; Beskrivelse, 180.
Slotsherrer i Kjøbenhavn, 56.
Slægtebøger, 151.
Smith, Henr., 125.
Snell, Jo., Bogtr. i Odense, 164.
Snio, 230.

Snogdal, 21. 262.
Snorro, 170.
Socrates, 230.
Solformerkelse, 27.
Solinus, 109. 229.
Sophie, Dronn., 48. 75. 77. 96. 115. 148. 150. 152. 175.
Sorøe, Kloster-Bibliothek, 97. 133. 180; Skole, 221. 241. 242. 243. 244; Historiographernes Sæde, 254.
Spandetgaard, 178. 179.
Spangeberg, Jo., bellum grammat., 14.
Sperling, Otto, d. Ældre, 237; Otto, d. Yngre, 62. 105. 259; Poul, 237. 245.
Spinola, 240.
Spithowius Monasteriens., Jo., 26.
Spormand, Peder, 45.
Sprog, Historiens Kilde, 129. 130.
Sprogs, det danske, Uddannelse, 86; Slægtskab med Engelsk, 185.
Sprogøe, 198.
Stage, Jo., 43.
Stanihurst, Rich., 170.
Starby i Skaane, 169.
Stedsmaal, 139. 234.
Steenalt, 56.
Steenbogade i Ribe, 123.
Steendysser, 158.
Steensballegaard, 122. 179.
Steffensen, Lauge, 123; Oluf, 21. 234. 238.
Stephanius, Jo., 241. 242. 254. 255. 259.
Stettinske Fredsforhandl., 64; Fred, 70.
Sthen, 239.
Stjerneborg, 147.
Stig Andersen Marsk, 142. 204.
Stigsen, Paul, 170.
Stipendium, det Skeelske, 262; det kgl. Reisestipendium, 238. 241. 244.
Strabo, 137. 229.
Strangeberg, 234.
Strasborg Høiskole, 181.
Stratagematum liber, 240.
Strigelius, Victor, 32.
Struck, Bertel, 236. 245. 256. 267.
Strunk, Archiv-Secretair, 7. 99. 252.
Stuart, Will., 216.
Stub, Iver, 191. 220. 234.
Studerekammer, Vedels, 165.
Studorium, T. Brahes, 165.
Stug-Jorder, 139.
Sturlaug Ingelsons Historie, 170. 219.
Sturm, Johannes, 181.
Stykkeviis arbeider Vedel paa sit Vark, 173. 234. 225.
Støfler, Jo., 146.
Sub majore turri, 212.
Succentorat i Ribe, 137.
Sulpitius Verulan., 14.
Summa locorum communium, Ungdomsarbeide af V., 23.
Susanne, Søren Vedels Hustru, 262. 268.
Susannæ Uskyldighed, et Skuespil, 96.
Svanholm, 47.
Svaning, Dorthe, 162. 242. 244; Fred., 162; Hans, d. Ældre, 19. 21. 23. 37. 71. 86. 95. 98. 99. 101. 102. 111. 112. 113. 121. 122. 127. 138. 139. 140. 166. 170. 175. 193. 201. 210. 212. 214. 220. 222. 242. 255; Hans, d. Yngre, 242. 244. 245. 259; Jacob, 113. 138. 162. 199. 203. 214; Marine, 95. 96. 97. 99. 100. 105. 117. 122.
Svanøe, Anders Nielsen, 196; Niels, 145.
Svarteraa-Slag, 38. 46. 59. 178.
Svave, Peder, 28.
Svend Tveskjæg, 5. 84. 141. 168. 205. 206. 226. 227. 255. 257. 258.
Svend Estridsen, 84. 141. 142. 205.
Svend Alfissasen, 84.
Svend Konge (Grathe), 142.
Svend Aagesen, 215.
Svendborg, angreben af Sørøvere, 58.
Swendi, Lazar., 31.
Svenstrup, 255.
Sverre, Konge, 227.
Sverrigs Historie, 169. 170. 219.
Svever, 136.
Svindinge, 59.
Sygdom, smitsom, i Jylland, 182.
Συγκατηγορήματα, 228.
Sylvius, Æn., 170.
Syndfloden, 141. 144.
Synningius, Jo., 16. 19. 26. 93; Oratio, ed. Vellej., 174. 216; Vita, 186.
Syv Vises Tankesprog, 77. 87.
Syv, Peder, 175. 259.
Syvaarskrigen, 25. 38. 46. 59; Hvervinger dertil, 33; Historie, 127. 169. 185. 204. 219. 247.
Syvende Aar, Skolegangens Begyndelse, 13.
Sædelig Renhed, nødvendig for Videnskabsdyrkere, Afh. af Vedel, 185.
Søkort, 226.
Sølvitsborg, 158. 159. 230.
Sønderborg, 152.
Sønderjyllands-Sysfel, 178.
Søren Lauridsen, Capellan i Trælleborg, 159–60.
Sørensen, Anders, 214. 215. 249; Clemens, d. Ældre, 7. 12; Clemens, d. Yngre, 6; Hans, 11; Jacob, 17. 116; Niels, 234; Søren, 10. 11. 15. 16. 18. 36. 44. 74. 92.
Sørøveri under Grevens Feide, 58—59.

Taarnborg, s. Blaagaard.
Tabula biblioth. Liliomont., 166. 268.
Tacitus, 109. 137. 229.
Tagesen, Henr., Vise om ham, 174.
Tausen, Hans, 13. 17. 18. 21. 34. 37. 55. 86. 117. 118. 169. 199. 262. 268.
Tausen Riber, Hans, 261.
Tegenhuus, s. Hilleborg.
Tegnagel, Frants, 147.
Terkildsen, Niels, 16. 20. 178; Peder, 15. 16.
Terpager, Dorthe Margrete, 269; Laur., 126. 131. 223. 257; Peder, 259.
Tertullianus, 230.
Tetragonus heros, 67.
Teuber, Mich., 37.
Thau, Valentin, 29. 30. 31. 32.
Theatrum Urbium, 184. 240.
Thellemark, 137.
Theologiske Bøger i Vedels Bibl., 168.
Theologiske Stridigheder, 21. 49. 50. 52. 113.
Theophilus, Nicol., 113. 167. 219.
Theophylactus, 230.
Theriak, 240.
Theuerbank, 170. 175.
Thimgaard, 179. 190. 234.
Thomesen, Hans, 15. 17. 18. 20. 24. 33. 37. 58. 67. 68. 75. 83. 117. 212; Poul, 43.
Thord Degn, 158.
Thorkild Adelfar, 89.
Thorlaksen, Gudbr., 78. 146. 162. 170. 231. 232.
Thorsen, Bibliothekar, 7 o. fl. St.
Thorup, P. N., Prof., 6 o. fl. St.
Thostrup, 27.
Throndhjem, 156.
Thuanus, 71.
Thucydides, 22. 31. 229.
Thura, Alb., 259.
Thygesen, Hans, 21.
Thyra Daneboth, 89.
Thyrestrup, 122. 179.
Tistrup, 233.
Tjolossen, Jens, 21.
Tofskog, Niels, 21.
Tofte, 57.
Toke Trylle, 90.
Tolstrup, Morten, 124.
Torfæus, 259.
Torrentini Grammatica, 14. 18.
Tragica, 5. 176. 225. 230—31. 256.
Tranebands i Ribe, 20.
Tratziger, Adam, 113. 170.
Travemünde, 58.
Troes-Eenhed i Danmark, 69.
Trolholm, 75.
Trolle, Familien, 54. 75; Berge, 75; Herluf, 37. 61. 75. 79. 169; Niels, 75.
Trælleborg, 159. 160.
Treyborg, 208. 209.
Turson, Jon, 23. 64. 86. 168.
Tutor ecclesiæ, s. Ædiles.
Tutum Vallum, 157. 218.
Tvilum, 157.
Tvis Kloster, 157.
Tydske Ordens Historie, 170. 205.
Tyle-Mark, 136. 137.
Tzetzæ Politica, 240.
St. Tøger, 168.
Tønder (Lille-) Amts Grændser, 93.
Tørninglehn, Kirkehøihed derover, 19. 93.

Ubing, Laur., 238. 240.
Ubiquitets-Dogmet, 49.
Udenlandsreiser, Adelens, 27.
Udmaalinger, Vedels, i Jylland og Skaane, 158—59.
Ulfeld, Christopher, 255; Jac., 93. 170.
Ulfstand, Hak, 54. 59. 179. 188. 189. 190. 197; Jens Trudsen, 56; Sidsel, 56.
Ulrich, Hert. af Mekl., 148.
Ulve i Jylland, 22.
Unionen, 142. 204.
Universitetet i Kbhvn. i det 16de Aarh., 25. 26; dets Historie af Vedel, 144.
Uranienborg, 96. 147. 148. 192. 200. 217.
Uraniscus Vellejanus, 163, s. Himmerig.
Urne, Hans, 164. 178; Lauge, 63. 169.
Urnehoved Thing, 142.

Vaabenbog, Vedels, 186.
Valdemar I, 69. 142. 172. 187. 188.
Valdemar II, 79. 84. 142. 151. 168; hans Sønner, 187.
Valdemar IV, 142. 151. 170. 172. 187. 199. 204. 206.
Valdemar, Hertug af Jylland, 169.
Valdisholm, 90.
Valgret, Præsternes og Menighedernes, 198—99. 252.
Valgsprog, Vedels, 163—64, s. Devise.
Walkendorf, Axel, 59. 61. 69. 73. 74; Christopher, 54. 57. 58. 59. 60. 74. 78. 82. 100. 115. 116. 154. 188. 189. 209; hans Collegium, 57; Erik, Erkebisp, 78; Erik, 189; Henning, 78.
Vallø, 262.
Valturius, Rob., 170.
Vambrup, 248.
Vandaas, 71.
Vandaler, 136. 172.
Vandsbek, 217
Varde By, 196.
Varder, Peder Madsen, 196. 198.
Varsysel, 138. 139. 178.

Wechel, Andr., 88.
Wedekind, Overamtmand, 105.
Vedel, Anders Sørensen; Kilder til hans Historie, 4-7; Fødsel, 12; Skolegang, 13-15. 17-19; Liv og Ungdomsarbeide hos Grundtvig, 20-24; Student, 25-28; Studier i Leipzig, 28 fg.; Mindedigt og Epitaphium over Grundtvig, 36; i Wittenberg, 37; Melanchthonsfesten og Digte, 39; Magister, 41; Udg. af Grundtvigs Similitudines & Vita, 42; Hjemkomst, 44 fg.; Lykønskningsdigt til Joh. Friis, 46; Idyl til Dan. Rantzau, 46; Slotspræbikant, 48; theologiske Anskuelser og geistlig Veltalenhed, 50-53; aristocratiske Grundsætninger, 54. 60. 115; Forhold til Joh. Friis, P. Ore, N. Kaas, 54. 55. 56. 57; lærde Venner, 58; Digt over Axel Walkendorf, 59-60; Digt til Peder Munk, 61; Paraphr. ps. CXXVII, 61; Afh. om Julefesten, 61; Pavekrøniken begyndt, 62; Exspectance paa et Canonikat, 63; Saxo, 63; Tjeneste ved Joh. Friis's Dødsleie; Digte og Ligpr. over ham, 65-67; Antichristus Romanus, 68-69; Psalme af Vedel, 69; Digtergaver, 69. 70; paatager sig at oversætte Saxo, 71; Udg. af Hr. Mikkel, 73. 74-75; Reise til Ørlunde og Ribe, 73-74; Epitaphium over hans Fader, 74; Ligpr. over Joh. Friis samt Epitaphium over Henrik Friis og Margr. Bild udgiven, 75; N. Hemmingsens Livsens Vei, 50. 76. 78; Septem sapientes Græc., 77; Udskrift af Chr. Pedersens store Krøn., 79-80; Digt til T. Brahe, 81; Arbeide paa Saxo, 81-82; Canik, 82; Arbeidsmethode, 83; Udgave af den danske Saxo, 84-90; Opfordring til at fortsætte Saxo, 91-92; Sygdomme, 93-94; Udgave af Laur. Bertelsens Ligpr., 95; Reise til Ribe, 96; Ægteskab med Marine Svaning, 97; Adamus Bremensis, 97-98; paatager sig at skrive den danske Historie, 98; Exspectance paa et Prælatur, 98; males af Tob. Gemperlin, 99; Marine Svanings Død, 99; hendes Epitaphium, Gravmæle, 100-101; hemmeligt Ønske om at blive Historiogr., 101; Comm. de scribenda hist. Dan. til Niels Kaas, 102-3; Plan til mange Arbeider, 104; Udg. af Adam. Bremensis, 105-10; Exspectance paa Svanings Prælatur, 112; Orat. paneg., obl. Fred. II, 115; Augurium in elect. Chr. IV, 115; Underviisn. om Bønnen og Akrostikon til Christopher Walkendorf, 115—16; søger Lectoratet i Ribe, 116; Trolovelse med Mette Hansdatter, 117. 119; faaer to Læster Korn, 118; Afskeed, Sygdom, 118; Historiograph, 119 fg.; Livet i Ribe, 120 fg.; Indtægter i Begyndelsen, 121—22; Ægteskab med Mette Hansdatter, 123; kjølnet Venskab med Peder Hegelund, 123; erholder Liliebjerg, Taarnborg, 123—24, samt Thomas Knudsens ledige Canikeresidents, 266; Samlinger til Historien, 124-28; Reflectioner over Arbeidet, 128—31; om den danske Historie at beskrive, 131—32; vil udgive Rob. Monachus, 133; Liliebjerget udvides med en Deel af Canikeresidentsens Grund, 266—67; Langsomhed og Ængstelighed, 134. 135. 136; Oratio de origine app. regni Dan., 136—37; Decanus og Hospitalsforstander, 138; Vedels store Indtægter nu, 138—39; rige Samlinger, 140; Planen til det hele Corpus historicum m. m., 141-44; leverer et Kort og Beskrivelse over Island, 146; Reise til Hveen og Skaane, 147-49; Chronologien, Genealogien, 150-52; Ligpr. over Fred. II, 153; den store indenlandske Reise, 154-61; Carmen gr. ad Jacob. Regem, 161; Liliebjerget og alle dets Indretninger, 162-70; Arbeide paa Historien efter Saxo, 171-73; Udg. af Synningii orat., 173-74; Psalmer over Aarets Evangelier, 174; de hundrede Viser, 174-77; Ligpr. over Cl. Glambek, Pr. Podbusk, Ingeb. Gyldenstjerne, Jesu Pine og Død, Beskrivelse over Ribe, 178-84; Vedels videnskabelige Character, 185-86; mange Værker paatænkes, 185-86; Udarbeidelse af Historiens Tom. II, 187-88; Udg. af nt Prædikener, 189-90; Magestifte med Capitlet, 211-12; Reise til Kjøbenhavn, 192; Krag som Rival, 192-93; maa love at meddele Krag sine Documenter, 191; Kaas dør og Krag bliver Historiograph, 193; søger Bispestolen i Ribe, 195-98; mister Decanatet, berøves sine Samlinger og Skrifter, 199—207; sidste Aar, 208 fg.; ansees igjen for Historiograph, 209-10, og samler frembeles til sin Historie, 211-18; Indtægter i denne Periode og huuslige Liv, 211—15. 234; Brevverling med Camden og Brahe, 215—18; Historiske Arbeider og Samlinger, 218—22; Sygdom, 222; om Historien nogentid blev færdig, 224—25; Levninger deraf, 225—27; lingvistiske Studier, 227—28; stor Belæsthed, 229—30; Forklaring over Runestene, 230; Visernes andet Bind, 230; Afhandling om Orkenøerne, 230; vil han lod udgive Gudbr. Thorlaksens Kort, 230; latinske Vers, 231; dansk Digt om Kbhvn., 232; Embeder i Capitlet, 232—34; Vedels Børn, Doktrenes Giftermaal, 235-36; Søren Vedels første Reise, 236-41; Bogkjøb, 240; Sygdom, 241; Lauge og Hans Vedel sendes til Sorøe, 242; anden Udgave af Saxo, 243; Sygdom og Svaghed, 245; Tanker om Døden, 246; kommer igjen til Kræfter, 247; Senior, 248; Skrift om Calmarkrigen, 247—48; andet Brev til Camden, 249—50; sidste Sygdom og Død, 250—51; Begravelse, Ligstern, Epitaphium, 251—53; efterladte Samlinger, 218—20; efterladte Skrifter, 254; Rester deraf, 256—58;

Vidnesbyrd om Vedel, 259; Portrait af ham, 260; Efterkommere, 261—66; Skifte efter Vedels Død, 267—68.
Vedel, Wedel, Søren Andersen, 23. 124. 162. 168. 170. 213. 214. 224. 225. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 249. 252. 254. 255. 256. 261. 262. 267. 268; Hans Tausen Andersen, 162. 213. 214. 235. 236. 240. 242. 248. 249. 250. 261. 262. 267; Lauge Andersen, 213. 214. 235. 242. 244. 245. 248. 249. 261. 262. 264. 267. 268; Hans Laugesen Andersen, 124. 213. 214. 235. 236. 242. 245. 248. 249. 261. 264. 267. 268; Peder Sørensen, 254. 262; Søren Pedersen, 262—63; Rissenius Pedersen, 263; Peter, 263; Søren Henrik, 263; Peter August, 263; Johan Laugesen, 264; Lauge Johansen, 265; Joh. Frederik, 265; Lago Matthias, 265; Bernh. Matthias, 265; Claus Johansen, 265; Jacob, 265; S. H. A., Conferentsraad, 7. 263; J. P. M., Propr. til Sophuslund, 7. 265; P. A., Skolelærer i Boyden, 7. 265.
Wedel-Heinen, 265—66.
Vedel Simonsen, 261. 265.
Vester-Vedsted, 116. 212; Øster-Vedsted, 121. 212.
Vegner, Wegener, 125, 135.
Vejer, Herman, Henrik, 125. 126. 151. 168.
Veile By, 10. 35. 36. 37. 44. 196; Skole, 12—13.
Veile, Anders, s. Christensen.
Veine, 212.
Weinrich, Geo., 248. 249.
Wellejus, 2. 7; Familien nedstammer neppe fra Anders Vedel, 264.
Vellejus Paterculus, 109. 129.
Vemmenhøiske Runesteen, 224. 230.
Venrick, Poul, 125. 205.
Venusinus, Jon Jacobsen, 85. 112. 152. 161. 192. 193. 206. 216. 219. 222. 242. 248. 254. 255.
Verdens sidste Tider, 51.
Vergilius Polydorus, 109. 170. 229.
Werlauff, Conferentsraad, 5. 6 o. fl. St.
Vers, latinske, 15. 18. 47. 232; græske 43. 44; hebraiske, 43. 44.
Vesteraas, Constitutionerne til, 170.
Vesterherred i Ribe Stift, 139.
Vestervig Kloster, 194. 215.
Westhovius, 248.
von Westphalen, Ernst Joach., 258.
Via vitæ N. Hemmingii, 50. 76-78. 80. 114.
Viborg By og Omegn, 89. 120. 140. 157. 158. 199.
Viborg, Jens Pedersen, 19. 21. 22. 98. 121. 138. 212.
Vicarie i Lund, 57. 58.
Victorius, Petrus, 30.
Videnskabernes Historie af Vedel, 144.
Wiffert, Axel, 56. 94.
Viingaard, Mads, 183.
Wilhelm Abbeds Breve, 169. 204; Vedels paatænkte Udgave deraf, 187.
Wilhelm, Landgreve af Hessen, 113.
Wilhelmus Neubrig., 109. 229.
Wilhelmus, Jacobus, 43.
Villehad, 110.
Wilsleff, Niels, 43.
Vincentius Bellovac., 109. 229.
Wincke, Jo., 43.
Vind, Anne, 179; Jacob, 98. 112. 121. 212. 234; Niels, 267.
Vinneta, 109.
Vinshemius, Seb. Theod., 41; Vitus, 41. 113.
Virgilius, 229.
Visebøger, gamle danske, 175. 207.
Viser, danske, see Kjæmpeviser.
Vitherlagsret, 168.
Viti, d. e. Juti, 109.
Vitskøl, 157. 158.
Wittenberg, 34. 38. 39. 44. 125. 217. 248.
Wittenbergs Universitet, 37. 40 fg. 190.
Vobder, 212.
Vogn, en kunstig, 32.
Wolf, Hieron., 31. 33.
Vopiscus, 137. 229.
Vorbasse, 212.
Vordingborg Lehn, 46.
Worm, Casten, 256. 257. 258; Christ., 4. 86. 169. 176. 224. 225. 230. 256. 257. 258; Matth., 256; Ole, 90. 130. 224. 225. 229. 259; Susanne Cathrine, 256. 257; Willum, 206. 256.
Vormiske Lystgaard, 175.
Wormordus, Fr., 16. 17. 86.
Worsaae, J. J. A., 186.
Vosborg, 178.
Vossius, Jo., 133—34.
Wulf, Ingeborg, Jeremias, 214.
Vø, 171.
Vørholm, 179.
Woldike, Marcus, 214.

Xenophon, 31.

Young, Peter, s. Junius.
Ystad By, 158. 159; Skole, 16.

Zeiler, Martin, 110.
Zerbst, 44.
Ziegleri Scondia, 170.
Zouche, Baron, 216.
Zwergius, D. G., 4.